GEORGII ACROPOLITÆ MAGNI LOGOTHETÆ,

ET

DUCÆ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΤΟΥ ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ
ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ.
GEORGII ACROPOLITÆ
MAGNI LOGOTHETÆ
HISTORIA,
JOELIS CHRONOGRAPHIA COMPENDIARIA;

& JOANNIS CANANI Narratio de Bello CP.

LEONE ALLATIO INTERPRETE, CUM EJUSDEM NOTIS,
& THEODORI DOUZÆ Observationibus.

Accessit Diatriba de GEORGIORUM *Scriptis.*

VENETIIS,
EX TYPOGRAPHIA BARTHOLOMÆI JAVARINA.

M. DCC. XXIX.

LUDOVICO XIV.

ADEODATO,

FRANCORUM AC NAVARRÆORUM

REGI

CHRISTIANISSIMO,

VERE REGI, VERE REGUM AUGUSTISSIMO,

OPTIMO, CLEMENTISSIMO,

TOTIUS ORBIS MIRACULO,

JUSTO, VICTORI, PIO, FELICISSIMO:

GEORGII ACROPOLITÆ

MAGNI LOGOTHETÆ

HISTORIAM BYZANTINAM,

CUM QUIBUSDAM ALIIS AUCTORIBUS,

STUDIO ET OPERA

LEONIS ALLATII

NUNC GRÆCE ET LATINE

TYPIS LUPARENSIBUS EDITAM

ſ iij

VOTIS ÆTERNIS

D. D. D.

REGIÆ MAJESTATIS TUÆ

AC

REGINÆ REGENTIS MATRIS

ARCHITYPOGRAPHUS

SERVUS SUBDITUSQUE HUMILLIMUS

AC OBSEQUENTISSIMUS

SEBASTIANUS CRAMOISY

REGIÆ TYPOGRAPHIÆ

CURATOR.

1. Martii M. DC. LI.

Munus est videre Principem.

Cassiodorius.

GEORGII LOGOTHETÆ
ENCOMIUM,

Auctore GREGORIO CYPRIO *Patriarcha Constantinopolitano.*

ΚΙΝΔΥΝΟΣ εἶχε τοὺς λόγους· καὶ ὁ κίνδυνος ὅσος, παίδευσις κατελύετο· πρᾶγμα οὔπω γεγονὸς ἐξ αἰῶνος, τέχνη καὶ μαθημάτων ἀκρίβεια ἐξ ἀνθρώπων ἦσαν. ἀνεπιστημοσύνη κατεῖχε τὸ πᾶν, καὶ τύχη τις ἄλογος ἐπεχόρευε. λόγων δὲ σπέρματα καὶ σπινθῆρας, ὡς εἰπεῖν, μαθημάτων, ἦν ὁρᾷν σωζόμενα οὐδαμοῦ. ὅτι μὴ παρὰ τῷ Λογοθέτῃ, οὐ μέγα δ' εἰπεῖν καὶ καθ' ἡμᾶς Ἀριστοτέλει, εἴτε καὶ Πλάτωνι, ἢ ὅπως ποτὲ, τούτοις παραπλησίως, τὸν ἄνδρα βούλοιτό τις καλεῖν, ἢ ἵνα διέλω σαφέστερον, ὃν Ἀριστοτέλη νομίζειν χρεὼν, οὐδὲν ἐκείνου ἀπολειπόμενον, ὅταν τι δέῃ τῆς λογικῆς ἐπιστήμης, ἢ τῆς τῶν φυσικῶν ἀποφήνασθαι. Πλάτωνα δὲ θεολογοῦντα, καὶ κατὰ μοῦσαν φθεγγόμενον Ἀττικὴν, παρ' ᾧ μόνῳ, κατ' αὐτὸν Πλάτωνα φάναι, σαφῆ τε καὶ στρογγύλα καὶ ἀκριβῶς ἕκαστα τῶν ὀνομάτων ἀποτετόρνευται. οὗτος μὲν γὰρ μόνος ἐλείπετο, ἢ ἀληθέστερον εἰπεῖν ἐταμιεύετο μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν ἐκ Θεοῦ, ἔσχατος μὲν τῷ χρόνῳ μεθ' ὅσοι σοφοὶ πεφήνασι, τοῖς πρώτοις δὲ συνεισάγεσθαι δίκαιος. παιδεύσεως ἧς ἂν ἅπαν εἶδος συναγηοχὼς, καὶ διὰ πάντων εὐδοκιμῶν, ὡς ἐν οὐδενὶ πρὸς οὐδένα καταδέχεσθαι σύγκρισιν·

CUm periculo conjuncta erat eruditio; & (o periculum ingens) ipsa jam perierat eruditio: quæ res post hominum memoriam non evenerat hactenus. Omnis ars, omnis accurata disciplinarum cognitio, humanum reliquerat genus. imperitia invaserat hoc universum, dominaque fortuna omnis expers rationis, ubique exultabat, scientiarum semina, &, ut sic dicam, fomites disciplinarum, nusquam erant reliqui; Unum Logothetam excipio, (absit dicto invidia) sive quis Aristotelem eum, sive Platonem, sive alio simili appellare velit nomine. Aut (ut planius distinguam) quem recte Aristotelem vocaveris, ut qui nulla in parte quicquam huic concessit: quoties in Logica Physicave aliquid exponendum esset scientia. Platonem vero, quoties Theologum ageret Atticæque elegantiam exprimeret Musæ. apud quem unum (ut cum ipso loquar Platone) verba singula & perspicua & rotunda, & ad amussim quamdam quasi facta sunt. solus enim hic tum superabat, aut (ut loquar verius) cum bonis aliis a Deo quasi promicondo datus erat. tempore quidem, omnium quotquot fuere sapientes, ultimus; qui cum primis tamen jure merito certare possit. Quippe qui cum unus esset, omne disciplinarum pariter conjunxerat genus, & in omnibus tenebat primas, ut in nullo cum alio conferri possit.

ONUFRIUS PANVINIUS
in Chronico anno CIↃ. CC. LXXXIV.

Gregorius Cyprius Monachus, ex Imperatorii cleri ordine Lector, CXI. Patriarcha Constantinopolitanus, an. VI. mens. VI. abdicavit.

De Reinerio sive Renato de Utrecht

EXCERPTA.

Ex Ville-huarduini Historiarum libris.

Ex LIB. I.

AL' entree de la Quaresme apres le jour que on prent Cendres se croisa li Quens Baudoin de Flandre & de Henaut, a Bruges, & la Contesse Marie sa femme, qui ere suer le Conte Thiebaut de Champaigne. Apres se croisa Henri ses freres, Thierry ses niers, qui fu fil le Conte Filippe de Flandre, Guillelme l' Avoes de Bethune, Coene ses freres, Johan de Neele Chatelain de Bruges, *Reniers de Trait*, Reniers ses fils.

AL' entree apres du Caresme, le lendemain du jour des Cenders, se croisa le Comte Bauldovin de Flandres & de Henault a Bruges, avec la Comtesse Marie sa femme, & sœur au Comte Thibault de Champaigne. Et depuis lui, Henry son frere, Thierry son neveu, qui fut fils du Comte Philippes de Flandres, Guillaume l' Advoyer de Bethune, Antoyne son frere, Ichan de Nesle Chatellain de Bruges, René d' Utrecht, *René son fils, &c.*

Ex LIB. 6.

LOrs dona l' Empereor, Baudoins au Conte Loeis la Duché de Nike, &c. Lors apres dona la Duchee de Finepople a *Renier de Trit.*

L' *Empereur avoit donné au Comte de Bloys la Duché de Niece, &c. & pourveu d' autre part du Duché de Philippopoli (en la Thrace)* René d' Utrecht.

Ex EODEM.

A Cel termine se parti *Renier de Trit* de Constantinople, & sen ala vers Finepople, que l' Empereor Baudoins li avoit donee, & emmena bien avec lui six vinges Chevaliers de mult bone gent, & chevaucha tant par ses jornees, & trespassa a Andrenople, & vint a Finepople, & la gent de la terre le reçurent, & li obeirent a seignor, qui le virent mult volontiers.

E*N ce mesme temps* René d'Utrecht *desloges aussi de Constantinople, et s' en alla Philippopoli, que l' Empereur Baldouin luy avoit donnee; et emmena bien quant et luy six vingts autres bons et vaillans hommes d' armes, avec leur suite et equipage s' estans mis aux champs, il passa aupres d' Andrinople, et s' en vint à Philippopoli, ou ceux de la terre le reçeurent fort volontiers, et luy obeirent comme à leur Seigneur.*

Qui plura de hoc Reinerio seu Renato de Utrecht (qui originem suam seu incunabula huic Urbi debet) scire volet, consulat ejus ævi Historicum *αὐτόπτην* Godofredum istum Ville-harduinum, qui hæc omnia fuse aliquot libris persequitur, distincto rerum & temporum ordine. ibi de ejus viri incredibili patientia, summa fide, audacia in periculis, ad satietatem quisque poterit haurire.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΤΟΥ ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ
ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ.
GEORGII ACROPOLITÆ
MAGNI LOGOTHETÆ
HISTORIA.

Η παροῦσα Χρονικὴ συγγραφὴ τοῦ μεγάλου Λογοθέτου τοῦ Ἀκροπολίτου ἐστίν· ὃς ἔκτισε καὶ τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως. περιέχει δὲ τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἄχρι τῆς Βασιλείας τοῦ Βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου.

Præsens Chronographica ſcriptio magni Logothetæ Acropolitæ eſt, qui Monaſterium ſanctæ Chriſti Reſurrectionis exædificavit. Continet quæ poſt captam a Latinis Conſtantinopolim evenere, uſque ad Imperium Michaelis Palæologi.

α. Τὸ τῆς ἱστορίας χρήσιμον καὶ πρὸ ἡμῶν οἱ συγγραψάμενοι διωρίσαντο, καὶ ἅπερ ἂν ἐκείνοις ἐπῆλθεν εἰπεῖν, ταῦτ' ἂν καὶ ἡμεῖς ἐρεῖν ἔχομεν. τί γὰρ ἂν καὶ εὕροιμεν καινότερον νόημα τοσούτων ἱστορησάντων, καὶ σύμπαν καλὸν τῆς ἱστορίας ἀποφηναμένων ἐν τοῖς σφετέροις συγγράμμασιν; τάχα δὲ, ὃ πλέον ἐκείνων ἐν τοῖς νῦν προκειμένοις ἡμῖν λέξειν ἄξιον, τοῦτο γε ἂν τῆς ἡμετέρας συγγραφῆς προβαλοίμεθα. τὸ δὲ ἐστὶν, ὅτι καινοτέρων ἡμῖν προκειμένων πραγμάτων, ἃ μήπω τις γραφῇ παραδέδωκε, καινότερον συμβαίνει εἶναι καὶ τὸ ὠφέλιμον, ἐκείνων ἐν γνώσει τῶν ἀνθρώπων γεγενημένων, ἅπερ ὁ χύδην ῥέων λόγος οὐκ ἀληθῶς ἀποφαίνεται. Οἱ μὲν οὖν τὰ καθ' ἡμᾶς ἱστορικῶς συγγραψάμενοι, ἄλλην ἄλλως πεποίηνται τὴν ἀρχήν. οἱ μὲν γὰρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἤρξαντο. οἱ δὲ ἐξ ἀξιολόγου τινὸς ἀρχῆς, ἢ Περσῶν, ἢ Ἑλλήνων, ἢ Ῥωμαίων, ἢ ἄλ- A

1. HISTORIÆ commodia, qui res geſtas ante nos ſcripſere, oratione complexi ſunt; alia nos ab illis quæ ipſis in mentem venere non ſuggeſſerimus. Quid enim poſt tot ſcriptores, qui totum quod in hiſtoria eſt, bonum monumentis editis demandarunt, inauditum, aut cuiquam novum afferemus? Verum quod in re propoſita dictu dignum a nobis cenſetur, id ſcriptioni noſtræ præponemus: rebus ſcilicet novis objectis, nullique ſcriptorum enarratis, novam quoque utilitatem nobis accedere; cum ea in cognitionem hominum veniant, quorum fluxo, & popularis ſtrepitus diffuſo rumore, veritati non recte conſulitur. Qui itaque res noſtras hiſtoria proſecuti ſunt, alio atque alio initio facto rem inchoarunt. Ex his enim nonnulli ab orbe ipſo condito, alii a præclaro quopiam, ſive Perſarum, ſive Græcorum, ſive Romano- Edit. Pariſ. pag. 1. pag. 2.

rum, sive alterius nationis Imperio exorsi, ad exitum sibi propositum scriptionem propriam direxerunt. Nos etiam nihilominus narrationem nostram prosequemur. Res quippe actas, earumque cursum ab orbe condito multi, ac fere pertractarunt. Neque hic operæ pretium erit differere, quantum illi in rerum gestarum serie, regionum excidiis, urbium seditionibus, bellis commissis, captivitatibus, victoriis, cladibus, & hujuscemodi generis aliis afferendis, inter se dissentiant: cum enim varia sint, ac multiplicia, adeo ut neque victoribus ipsis, ut ipse suspicor, innotescant, qui id fieri potest, ut incorruptam fidem, nudamque veritatem eb Historicis expectemus? Immo scriptori quæ fama plurimorum celebrantur assumenda sunt, ni veritatem, quemadmodum qui obolos frustulis depravant, aut adulterant, contaminare velit. Non itaque gratia, aut invidentia, non amore, aut odio, sed cognitionis tantum causa, ut ne, quæ a nonnullis gesta sunt, sive illa prava, sive bona, memoria hominum dilapsa, oblivione, quæ tempore irrepit, obruantur, scribenda historia est. Narrationis nobis principium sit Constantinopolis expugnatio, urbis sane conspicuæ, omnibusque notæ, & cujus nomen in humano genere nemo est, qui non teneat.

II. Alexio Comneno, Isaacii, qui ante Imperium rexerat, fratre, (utrique Angelo nomen fuit) Romani Imperii sceptra tenente, Itali Constantinopolim ducto agmine invaserunt. Expeditionis causa fuit. Alexius Isaacium fratrem Imperio spoliatum obcæcat, indeque Romanorum dominatum occupat: sed Isaacii filius e priore illi uxore susceptus, tum primum e pueris excedens facinus patratum in parentem ægre ferens, fugam meditatus Romam appulit, & ad pedes Pontificis provolutus, impenseque exorans, acrius ad ulciscendas paternas injurias incumbebat. Sors tunc tulerat, ut cumplures in Italiam, non ex Italia modo, sed ex ditione Gallica, aliique ex aliis locis (nec deerant Veneti) in unum convenirent, eo nomine, ut Hierusalem, ubi Dominicum erat sepulcrum, suo accessu in libertatem vindicarent. Eos in eumdem locum coegerat, qui tunc tamquam summus Sacerdos seniori Romæ præerat, quem, uti dixeram, pro paterno Imperio recuperando Isaacii filius supplici oratione exorabat. Adolescentis precibus, imo promissorum, neque enim exigua pollicitus fuerat, expectatione motus, copiarum ducibus juvenem committit, ut eum de via decedentes paterno solio restituerent, sumptus sive in itinere, sive apud Byzanteos mora, impensos ab ipso susciperent. Triremibus itaque & navibus conscensis, secundissime rapacibus ventis acti Constantinopolim perveniunt: ibi manifestant adolescentem, patrata scelera, unde enata jussa Pontificia ante oculos omnium proponunt. Congressi sunt per breve tempus, colloquia inter ambas partes processerunt, prœliis nec contemnendis ad urbem decernunt, sed legationibus irritis gravius dissident. His Imperator Alexius animum despondens, quin imo tractationibus civium confusis illis quidem ac lubricis diffidens, contemptis, negle-

Edit. Paris. pag. 3.

A λου ἤ τινος ἄλλου τῶν ἐθνῶν ἕκαστος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν τὸ οἰκεῖον καταρτιζόμενος σύγγραμμα. καὶ ἡμῖν οὐχ ἥκιστα ὑπὸ ταῖς τῆς συγγραφῆς τελεσθήσεται. Τὰ μὲν γὰρ ἀπ' ἀρχῆς γεγενημένα τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως πολλοῖς τε καὶ πολλάκις ἐξιστορήθη. οὐ χρὴ δὲ λέγειν καὶ ὡς πρὸς ἀλλήλους οἱ πλείους ἠναντιοφώνησαν, τὰ τῶν βασιλέων συγγράφοντες, ἀλλοιώσεις τε χωρῶν, καὶ πόλεων στάσεις, καὶ πολέμων συρρήξεις, ἀνδραποδισμούς, καὶ νίκας, καὶ ἥττας, καὶ ὅσα τοιαῦτα συμβαίνει τοῖς καθ' ἡμᾶς. Πολυσχιδῶν γὰρ τινῶν τελούντων, καὶ μηδὲ παρ' αὐτῶν ἴσως τῶν ἐνεργούντων γινωσκομένων, σχολῇ γ' ἂν τοῖς ἐξιστοροῦσι τὸ ἀληθὲς παντάπασι γενέσεται, ἡ ἐπίδειξις. Εἰ τὸ μᾶλλον δὲ καὶ ὅσα τῇ κοινῇ φήμῃ γνωρίζεται, ταῦτα τὸν ἐξιστοροῦντα πα- B ραλήψεσθαι δέον, εἰ μὴ ἀδικεῖν ὅπως ἐθελήσειε τὴν ἀλήθειαν, ὡς οἱ τοὺς ὀβολοὺς κερματίοις λυμαινόμενοι, ἢ καὶ παραχαράττειν βουλόμενοι. Οὔτε γοῦν πρὸς χάριν, οὔτε πρὸς φθόνον, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς μῖσος, ἢ καὶ πρὸς εὔνοιαν συγγράφειν χρεών ἐστι τὸν συγγράφοντα, ἀλλ' ἱστορίας μόνον χάριν, καὶ τὸ μὴ λήθης βυθῷ, ὃν ὁ χρόνος οἶδε γεννᾶν, παραδοθῆναι τὰ ὑπό τινων γεγενημένα, εἴτ' ἀγαθά, εἴτε φαῦλα τυγχάνοιεν. Ἀρχὴ δὲ ἡμῖν γενέσθω ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἅλωσις, ἥτις τοι περιφανὴς καὶ γνώριμος οὖσα σύμπασιν, ὡς μηδὲ ἓν εἶναι τῶν ἐθνῶν ὃ μὴ ταύτην ἐγνώρισεν.

β'. Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἀδελφοῦ τελοῦντος τοῦ προβεβασιλευκότος Ἰσαακίου, Ἀγγέλων καὶ ἀμφοῖν ὀνομαζομένων, C τότε τῶν Ῥωμαίων τότε διιθύνοντος σκῆπτρα, οἱ ἐξ Ἰταλίας κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξεστράτευσαν. ἡ δὲ αἰτία τοιάδε. κατέβαλε μὲν τῆς ἀρχῆς τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον ὁ προειρημένος Ἀλέξιος, καὶ οἱ τὰς ὄψεις ἐπήρωσε. καὶ ἦν τὸ ἀπὸ τοῦδε τῆς τῶν Ῥωμαίων κρατήσας ἀρχῆς. ὑπῆρχε δὲ τῷ Ἰσαακίῳ υἱὸς ἐκ τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικὸς γεννηθείς, τὸ μειρακιῶδες ἀμείβων, ὃς δυσανασχετήσας τῇ τοῦ πατρὸς παροινίᾳ, τὴν φυγήν τε μηχανησάμενος, περὶ τὴν Ῥώμην χωρεῖ, καὶ τῷ ταύτης Ἀρχιερεῖ ἑαυτὸν προσρίπτει, λιπαρῶς τε τούτῳ προσκείμενος, τὴν πατρικὴν ἐκδίκησιν ἐπεζήτει. Ἐπεὶ δὲ τῷ τότε τύχοι πλήθη πολλὰ εἰς ἓν συναχθῆναι τῶν Ἰταλῶν, οἱ μὲν ἐξ αὐτῆς Ἰταλίας, οἱ δὲ ἐκ τῆς τῶν Φράγγων ἀρχῆς, ἐκ δ' Ἐνετῶν, καὶ ἐξ ἄλλων ἄλ- D λοι καὶ ἡ πρόφασις εἰς ἐλευθερίαν τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀπελθεῖν, ὅπου ὁ κυριακὸς τυγχάνει τάφος. οὓς δὲ ὁ τότε συναθροίσας ὁ ἀρχιερατικῶς τῆς πρεσβυτέρας προϊστάμενος Ῥώμης, ὅν, ὡς προειρήκειν, ὑπὲρ τῆς πατρικῆς ἀρχῆς ὁ τοῦ Ἰσαακίου ἐξελιπάρει υἱός. τῇ παρακλήσει τοῦ παιδὸς δυσωπηθεὶς ὁ Πάπας, μάλιστα δὲ ταῖς ὑποσχέσεσιν, αἳ ἐτύγχανον γὰρ ἁδραί, παραδίδωσι τὸν παῖδα τοῖς ἡγεμόσι τῶν στρατευμάτων, ὡς ἂν αὐτόν, τῆς προκειμένης ἐκκλίναντες, τῷ πατρικῷ ἐγκαταστήσωσι θρόνῳ, ἀναλώματά τε παρ' αὐτοῦ λάβοιεν, ὁπόσα ἂν καθ' ὁδὸν ἀναλώσαιεν, καὶ ὁπόσα περὶ τὴν Κωνσταντίνου βραδύναντες. ἀνήχθησαν οὖν οὗτοι τριήρεσί τε καὶ ναυσὶ κοίλαις εὐτυχῶς ἐν πνεύμασι φοροῖς πεποιημένοι τὴν ἄνοδον. ἐπεὶ δὲ E τῆς Κωνσταντίνου προσώκειλαν, γνωρίζουσι τοῖς ἔνδον τὸν παῖδα, τὴν ἀδικίαν, τὰ διὰ ταῦτα τῆς Ῥώμης ἐντάλματα. μέχρι μὲν οὖν τινος λόγοι τε ἐξ ἀμφοτέρων ἐγεγόνεισαν τῶν μερῶν, καὶ μάχαι κατὰ χέρσον ἐχωρεῖ, ξυμβάσεις τε ἐκ πρεσβειῶν οὐδ' ὅλως συνέβαινον. ἐπεὶ δὲ ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξιος τοῖς τοιούτοις ἀπώκνησε πράγμασι, μάλιστα δέ γε ἀπειρακὼς τοῖς ἐντός, εἰς σύγχυσιν ἀποβλέπουσι, καὶ νοσοῦσι τὸ στα-

τὸν, τὰ πάντα χαίρειν ἐάσας, φυγῇ ἐχρήσατο, ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ, τοῦτο δὴ προσειπὼν, ὡς οἱ ἀκηκοότες ἔφασκον, τὸ, Δαβὶδ φυγὼν ἐσώθη, προσεπαγόμενός τε καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ χρήματα τοῦ βασιλικοῦ ταμιείου ἱκανά.

γ΄. Ἐπεὶ γοῦν οὗτος ἔξεισι τῆς Κωνσταντίνου, πρεσβεύουσι πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς οἱ οἰκήτορες, ὡς ἂν ὁ τοῦ Ἰσαακίου Ἀλέξιος, δι' ὃν, ὡς ἐδόκει, τὸ μάχιμον ἦν, ἐντὸς εἰσαχθείη, καὶ βασιλεὺς ἀναγορευθείη. εἰσάγεται γοῦν εἰς τὴν πόλιν ὁ παῖς, ἐπὶ ταῖς προτέραις συνθήκαις, αἷς ὑπέσχετο τοῖς ἀναβιβάσασιν αὐτὸν Ἰταλοῖς, καὶ βασιλεὺς παρὰ παντὸς ἀναγορεύεται τοῦ λαοῦ. ὥσπερ οὖν τὸ ἀπὸ τοῦδε οἵ τε πολῖται, οἵ τε Ἰταλοὶ τῷ δοκεῖν εἰρήνευοντες, τῶν μὲν Ἰταλῶν ἀπαιτούντων τὰς ὑποσχέσεις, καὶ τὰ ἀναλώματα, τῶν δὲ οἰκητόρων τῆς πόλεως ὑπὲρ ἀριθμὸν ἡγουμένων τὸ χρῆμα, καὶ δεῖν ἰσχυριζομένων, ὡς οὐκ ἂν ἔχοιεν τοσαῦτα τοῖς Ἰταλοῖς ἐπιδοῦναι. Συνέβη δὲ τῷ τότε καὶ γογγυσμὸν ἐν τῇ πόλει τινὰ χάριν γενέσθαι. ὁ γὰρ πατὴρ Ἀλεξίου ὁ Ἄγγελος Ἰσαάκιος (ἔτι γὰρ περιῆν τῷ βίῳ) καίπερ ἀπῆρε μετὰ μικρὸν, μήπω ἀλούσης τῆς Κωνσταντίνου, γνώμην δέδωκεν, ὡς τῶν ἱερῶν κειμηλίων συνάθροισιν γεγονέναι τὰ πρῶτα, ἐκεῖθέν τε ἄρξασθαι τῶν πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς χρεῶν, τὸ δὲ ἐλλεῖπον ἐκ τῶν βασιλικῶν ταμιείων δοθῆναι, καὶ τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως. ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τῆς ἀμφισβητήσεως οὔσης, καὶ ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀφικνουμένων τῶν πρέσβεων φονεύεται ὁ παῖς τοῦ Ἰσαακίου Ἀλέξιος, παρ' Ἀλεξίου τοῦ Δούκα, ὃν Πρωτοβεστιάριον οὗτος τετίμηκεν, οἱ δὲ τῆς πόλεως ὡς εἴς τι τῶν αὐτοῦ ἐπιμεμφόμενοι Μούρτζουφλον ἐκάλουν. Ἀνηγορεύθη γοῦν παρὰ τῶν πολιτῶν ὁ ῥηθεὶς Ἀλέξιος Μούρτζουφλος βασιλεύς. τοῦ τοιούτου γοῦν χάριν ἐπὶ πλέον μανέντες οἱ Ἰταλοὶ, ἄσπονδον τὴν ἔχθραν κατὰ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐποιήσαντο. Συνέβη δὲ καὶ ἕτερόν τι γενέσθαι τοῖς πολίταις βούλευμα ἐπαίνου ἄξιον. τοὺς γὰρ Λατίνους, οὓς οἰκήτορας εἶχεν ἡ Κωνσταντίνου οἱ προύχοντες, καὶ τῶν ἐν τέλει συνεβουλεύσαντο, ἀποπέμψαι τῆς πόλεως, ὡς μὴ ἐπιβούλους αὐτοὺς ἐντὸς ἔχοιεν. οἱ δὲ αὐτόμολοι πρὸς τοὺς πολεμίους χωροῦσι χιλιοστύες πολλαὶ, ὅρκοις ἀρρήκτοις τὸ πρῶτον τοὺς πολίτας πληροφοροῦντες, μὴ ἄν ποτε μελετῆσαι κατ' αὐτῶν προδοσίαν, συναποθανεῖν δὲ, εἰ συμβαίη αὐτοῖς, ὡς ἰθαγενεῖς καὶ αὐτόχθονας, καίτοι καὶ γυναῖκας τε, καὶ παιδία διδόντες ἐν ἀσφαλεστέροις ταῦτα τόποις ἐπαγαγεῖν, οὐκ ἔπεισαν. ἐξελθόντες δὲ πολλὰ τοῖς ἐναντίοις συνήραντο, ἅτε πλῆθος πολὺ ὄντες καὶ εἰδήμονες τῶν πραγμάτων.

δ΄. Τεσσαράκοντα γοῦν παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ἑάλω παρὰ τούτων ἡ Κωνσταντίνου, ἔτους μὲν ὄντος ἀπὸ γενέσεως κόσμου ͵ςψιά. ιβ΄. τοῦ Ἀπριλλίου ἄγοντος. τῷ γὰρ ι΄. ἔτει Μαΐου ὄντος τῇ πόλει προσώρμησαν, ἐν ἑνδεκάτῳ δὲ μηνὶ συνέβη γενέσθαι τὴν πόρθησιν. καὶ ἡ μεγίστη, καὶ περιφανεστάτη πόλις ἑάλω, ἑνὸς, ὥς φασιν, ἢ καὶ δύο ἐπιπηδησάντων τῷ τείχει ἀπὸ κλίμακος εἰς ἱστὸν κειμένης μεγίστης ὁλκάδος νηός. Ὅσα μὲν οὖν συνέβη τῇ πόλει, μακροτέρων ἂν εἴη ταῦτα λόγων, καὶ οὐ πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν. πάντως δὲ νοεῖν ἔξεστι πᾶσιν, ὁπόσα ταῖς αἰχμαλωτιζομέναις πόλεσιν ἐπιπίπτουσι πάθη, φόνοι τε ἀνδρῶν, γυναικῶν ἀνδραποδισμοὶ, σκυλεύσεις, οἰκιῶν κατασκάψεις, τἄλλα τε πάντα ὁπόσα μαχαίρας ἔργον καθέστηκεν. Ἐπεὶ γοῦν ἐγκρατεῖς γεγόνασι τῆς πόλεως οἱ Ἰταλοὶ, ὡς ἐξ ὑπερδεξίων ὁρμώμενοι, τήν τε δυσμὴν πᾶσαν ἐπέδραμον, ἀλλὰ δὴ καὶ τῆς ἑῴας μέρος οὐκ ἔλαττον.

A ctisque omnibus, fugam arripuit, sponte quidem, sed illubenti animo, cum illud enunciasset, ut auriti testes referunt, David fuga salutem sibi peperit, una secum & uxore, & ingenti pecuniarum vi ex Imperatorio ærario avecta.

III. Eo itaque Constantinopoli egresso, legationem cives ad Italos mittunt, ut Isaacii filius Alexius, cujus caussa, ut videbatur, ad arma protectum erat, invectus Imperator acclamaretur. Quare adolescens, quibus se devinxerat, deducentibus Italis, conditionibus introducitur, & uno omnium ore Imperator salutatur. Erant interim cives cum Italis imagine tantum pacis, & amicitiæ specie concordes, cum Itali promis- B sa, impensasque acrius reposcerent, cives earum summam subductam ratione immanem esse existimarent, minimeque se eam persolvere posse contenderent. Interea novæ turbæ Byzantii concitæ sunt. Pater enim Alexii Angelus Isaacius, licet ea urbe declinasset, adhuc in vivis, paululum ante quam Byzantium caperetur, sententiam tulerat, ut ex denariis sacris in unum collectis, divenditisque Italis debitum primum reponeretur: si quod deesset ex ærario, civiumque facultatibus persolveretur: dum inter se dissident, & hinc illinceque legati mittuntur, filius Isaacii Alexius, ab Alexio Duca, ab hoc eodem Isaacii filio *Edit. Paris. pag. 4.* Protovestiarii dignitate insignito, & a C civibus, nescio quid illi vitio vertentibus, Murtzuphlo dicto, obtruncatur. Murtzuphlus postea Imperator non dissentiente populo eligitur. Hinc magis ac magis Itali in furorem acti, graves ac sempiternas inimicitias in Byzantinos susceperunt. Per idem tempus laudabili consilio a civibus deliberatum est; nam qui præerant, & dignitatibus præfulgebant, decrevere, ut Latini, qui Constantinopoli, veluti accolæ sedem posuerant, urbe pellerentur, ne Byzantini internis insidiis appeterentur: illorum multa millia in hostes transfugiunt, licet prius fidem suam solemni jurejurando obligarent: numquam se in cives proditionem meditaturos, commorituros D potius, si opus fuerit, veluti domesticos & indigenas: imo cum uxores ac filios traderent, ut securioribus locis custodirentur, non suasere. Hi urbe egressi, multi nimium, rerumque periti, re, & opera, & consilio quam plurimum hostes juvarunt.

IV. Post quadraginta itaque dies exactos Constantinopolis ab istis expugnatur anno ab orbe condito V. I. M. DCCXI. duodecimo mensis Aprilis. Decimo namque anno mense Majo ad urbem applicant, & mense undecimo diripiunt. Sicque maxima, ac urbium celeberrima capta est, uno aut altero, ut rumor increbuit, e scala malo navis maximæ adnexa, in muros insilientibus. Quæ vero mala urbs subiit, prolixiorem poscunt E orationem, longeque sunt ab hoc argumento. Ad ea porro quisque animum desixerit, quæ in excidio, ac direptione urbium accedunt, cædes hominum, mulierum captivitates, prædas, domorum fossiones, cætera omnia, quibus gladii scelere, ac facinore hostes desæviunt. Itali devicta urbe, veluti & loco superiori imperii facto, occidentis oram omnem & orientis partem non minimam

excurrere. Primum occidentis partes, fugientibus omnibus, tamquam ira cælitum invectum malum eos abegerat, in deditionem subigunt.

V. Imperator Alexius Angelus, quem antea Constantinopoli declinasse commemoraveram, Philippopolim veniens, nec ab accolis exceptus, Mosynupolim confugit, ubi moras trahebat. At Ducas Alexius, qui filium Isaacii peremerat, illius affinitatem ambiens, statim atque Alexium jugulavit, Imperatoris Alexii filiam Eudociam, filiarum illius postremam, sibi in matrimonio junxit. Tres etenim filias susceperat, quarum prima Irene Palæologo, qui Despotæ dignitate honestatus ante direptionem urbis vitam finierat, collocatur: secunda Anna Theodoro Lascari desponsa: Eudociam tertiam impuberem adbuc nec maturam viro Crali Serviæ nuptam dederat, quam ille, ut ajebat, nescio, in quo deprehensam patri remisit, cum quo ætatem degebat, eam Ducas Alexius, exclusa propria, uxorem duxit. Sed potitis Italis Byzantio inde secum inter alia uxorem deferens excessit, certiorque factus Mosynupoli Imperatorem Alexium socerum immorari, alacri ad eum animo festinat, qui multis aliis titulis, sed filiæ potissimum causa ab eodem abhorrebat: affinis nihilominus personam induens Alexium excipit, præparatoque lavacro, ut una cum filia lavaret, jussit, balneumque ingressum Alexium Imperatoris Alexii administri, impetu facto invadunt, & luminibus spoliant; traditum est ab oculatis testibus filiam ad balnei fores stantem patrem injuriis lacessere, contra eam a patre pro impudico, atque flagitioso amore proscindi. Obcæcatus itaque Ducas Alexius apud Mosynupolim, & loca vicina palans vagusque oberrabat: & Imperator Alexius inde deflectens, Thessalonicam contendit. Itali vero Constantinopoli excedentes, circaque Mosynupolim immorantes, compertum Alexium Murtzuphlum Constantinopolim avexere, scelusque quod in Imperatoris Isaacii filium ediderat, ulciscentes auctores fuere, ut præceps adigeretur. Namque in columnam maximam, cui Tauro nomen est, sublatum egere præcipitem. Et hic finis vitæ illius fuit. Sed Imperator Alexius Thessalonicam venit.

Edit. Paris. pag. 5.

VI. Itali urbe potiti, civibus potestatem fecere, ut qui vellent, manerent, ac subditi essent: qui nollent, libere, quo vellent, proficiscerentur: jamque qui ante alios eminebant, hi clam, alii palam sese surripiebant. Theodorus Lascaris, quem Imperatoris Alexii generum fuisse, ab eodemque Despotam declaratum supra oratio nostra narraverat, una cum uxore Anna, & filiis (tres namque filiæ illi erant, Prima Irene, altera Maria, tertia Eudocia) ante direptionem abscedens, & circa Nicæam profectus, Nicænos exorabat, ut semet intus reciperent, sibique veluti Domino obtemperarent: cum non proficeret, acrius incumbens, & vel uxorem solum admitterent, impense deprecans, vix tandem obtinuit: quare

A πρῶτα μὲν οὖν χειροῦνται τὰ τῆς δύσεως, πάντων ὑποφευγόντων αὐτούς, ὡς ὑπό τινος θεηλάτου ἐλαυνομένων πληγῆς.

έ. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἀλέξιος ὁ Ἄγγελος, ὃν ὑποδρᾶσαι ὁ λόγος εἴρηκε τὴν Κωνσταντίνου, περὶ τὴν Φιλιππούπολιν ἀφικόμενος, καὶ μὴ πρὸς τῶν οἰκητόρων δεχθείς, περὶ τὴν Μοσυνόπολιν ἀφικνεῖται, κἀκεῖσε τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο. Ἀλέξιος δὲ ὁ Δούκας, ὃς τὸν υἱὸν Ἰσαακίου ἀπέκτεινε, βουλόμενος ἵνα αὖθις αὐτῷ προσαρμόσασθαι, ἅμα τε τὸν τοῦ Ἰσαακίου υἱὸν πεφόνευκε, καὶ ἅμα τὴν τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου θυγατέρα Εὐδοκίαν προσηγάγετο εἰς γυναῖκα, ὑστάτην οὖσαν τῶν θυγατέρων ἐκείνου. τρεῖς γὰρ ὑπῆρχον αὐτῷ, καὶ ἡ μὲν πρώτη Εἰρήνη κατωνομάζετο, ἣν B καὶ ἀνδρὶ συνέζευξεν Ἀλεξίῳ τῷ Παλαιολόγῳ, ὃς καὶ δεσπότην τετίμηκεν. ἀλλὰ προῴχετο οὗτος τῆς Κωνσταντίνου ἁλώσεως. ἡ δὲ δευτέρα ἐκαλεῖτο Ἄννα, εἰς ἣν Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν ἐπεγαμβρεύσατο. ἡ δὲ τρίτη Εὐδοκία κατωνομάζετο, ἣν πρὸ καιροῦ ὁ πατὴρ αὐτῆς τῷ Κράλῃ Σερβίας συνέζευξεν. ἐπί τινι δὲ πάθει, ὡς ἔφασκον, ταύτην οὗτος φωράσας, ἐπὶ τὸν πατέρα πάλιν ἐκπέμπει, καὶ ἦν μετ' αὐτοῦ. Ταύτην εἰλήφει ὁ εἰρημένος Δούκας Ἀλέξιος, τὴν οἰκείαν καταλιπὼν γαμετήν. Ὡς γοῦν παρὰ τῶν Ἰταλῶν ἑάλω ἡ Κωνσταντίνου, ἀπέδρα καὶ οὗτος ἐκεῖθεν ἐπιφερόμενος καὶ τὴν σύζυγον Εὐδοκίαν. μαθὼν δὲ ὡς ἐν Μοσυνοπόλει τὰς διατριβὰς ποιεῖται ὁ πενθερὸς αὐτοῦ βασιλεὺς Ἀλέξιος θαρρούντως πρὸς αὐτὸν ἄπεισιν. ὁ δὲ τοῦτον πολλῶν C τε ἄλλων χάριν, καὶ οὐδὲν ἧττον τῆς θυγατρὸς ἐμυσάττετο. κηδεστείας οὖν ὑπεισδὺς προσωπεῖον, ὑποδέχεται τὸν Ἀλέξιον, λουτρόν τε ἑτοιμάσας, ἅμα τῇ θυγατρὶ λουθῆναι τοῦτον προσέταξεν. ἐντὸς οὖν τοῦ λουτῆρος γενομένου τοῦ Ἀλεξίου ἐπεισπίπτουσιν ἀθρόως αὐτῷ οἱ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ὑπηρέται, κἀκεῖσε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττουσιν. ἔφασκον δὲ οἱ ξυντυχόντες, ὡς ἡ θυγάτηρ ἑστῶσα περὶ τὴν θύραν τοῦ λουτροῦ, τὸν πατέρα ὕβρεσιν ἔπλυνε, κἀκεῖνος ταύτην τῆς ἀναιδείας καὶ τῆς ἀσελγοῦς ἀγαπήσεως ἐλοιδόρει. Τυφλὸς οὖν γεγονὼς ὁ δηλωθεὶς Δούκας Ἀλέξιος περὶ τὰ τῆς Μοσυνουπόλεως ἐπλανᾶτο μέρη, ἀλήτης διερχόμενος τὰ ἐκεῖσε. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος ἀπάρας ἐκεῖθεν, περὶ τὰ μέρη τῆς Θεσσαλονίκης ἐχώρει. Ἐπεὶ δὲ ἐξώρμησαν τῆς Κωνσταντί- D νου οἱ Ἰταλοί, καὶ ἀπῆλθον περὶ τὴν Μοσυνόπολιν εὑρόντες ἐκεῖσε Μούρτζουφλον Ἀλέξιον εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἀπήγαγον, τοῦ δὲ δηλωθέντος αὐτοῦ μιάσματος ἀμυνόμενοι, ὅπερ εἰς τὸν υἱὸν Ἰσαακίου τοῦ βασιλέως εἰργάσατο, ἁρμονιώδει θανάτῳ τοῦτον καταδικάζουσιν. εἰς γὰρ τὸν μέγιστον ἀνάξαντες κίονα, ὃ Ταῦρος ἡ κλῆσις, κάτω βάλλουσι. καὶ τοιοῦτον μὲν τὸ τέλος αὐτοῦ. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἀφίκετο.

ς'. Τῆς οὖν πόλεως κυριεύσαντες οἱ Ἰταλοὶ ἄδειαν δεδώκασι τοῖς ταύτης οἰκήτορσι τοὺς θέλοντας, μένειν τε καὶ ὑπὸ χεῖρας εἶναι αὐτῶν, τοὺς δὲ ἀπολύτως ἀπέρχεσθαι, ὅπη ἂν E βούλοιντο. Ἐξήρχοντο τοίνυν οἱ μὲν φανερῶς, οἱ δὲ καὶ κρύφα, ὅσοι τῶν περιφανεστέρων ἐτύγχανον. Ὁ μὲν οὖν Λάσκαρις Θεόδωρος προεξελθὼν ἔφθακεν ἅμα τῇ γαμετῇ Ἄννῃ, ὃν γαμβρὸν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τελεῖν, καὶ δεσπότην ὑπ' ἐκείνου τετιμημένον. Ἀπελθὼν οὖν οὗτος μετὰ τῆς σφετέρας γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων, (ὑπῆρχον γὰρ αὐτῷ θυγατέρες τρεῖς, ὧν ἡ μὲν πρώτη Εἰρήνη, ἡ δὲ δευτέρα Μαρία, ἡ δὲ τρίτη Εὐδοκία κατωνομάζοντο) καὶ περὶ τὴν Νίκαιαν πόλιν γενόμενος, παρεκάλει τοὺς Νικαεῖς, ἔσω τοῦτον τῆς πόλεως δέξασθαι, καὶ ὡς κυρίῳ προσανέχειν αὐτῷ. οἱ δὲ οὐκ ἐδέχοντο. λιπαρῶς γοῦν ὁ Λάσκαρις τούτοις προσκείμενος, κἂν γοῦν τὴν γυναῖκα μόνην δέξασθαι ἐκδυσωπῶν, μόλις ἐς τοῦτο πειθοῦς

ἐγνώρισεν. ἀφεὶς οὖν τὴν γυναῖκα ἐπὶ τῆς Νικαίας, διέτρεχε τὰ πέριξ Προύσης τε καὶ τὰ περὶ αὐτήν, ὅπως τε ὑπὸ χεῖρα ταῦτα ποιήσαιτο, καὶ ὡς βασιλεὺς ἀντὶ τοῦ πενθεροῦ Ἀλεξίου τούτων κατάρξειεν, ὃ δὴ καὶ τετύχηκε. καὶ γὰρ τὸ ἐν τῷ μεταξὺ καὶ περὶ τὸν Περσάρχην ἀφίκετο, συνήθη τούτῳ τελοῦντα, καὶ συμμαχίαν προσείληφε, καὶ τὰ πρὸς σκοπὸν διεπράξατο. Δύο γοῦν παραδραμόντων ἐνιαυτῶν, καὶ ὡς Δεσπότου παρὰ πάντων φημιζομένου τοῦ Λασκάρεως, ἐποίει συνδρομὴν γενέσθαι κατὰ Νίκαιαν ἀπὸ περιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν λογάδων τῆς Ἐκκλησίας, σκέψις τούτων ἐγένετο, ὅπως βασιλεὺς φημισθείη ὁ δεσπότης Θεόδωρος. πατριάρχου δὲ μὴ παρόντος ἐκεῖσε, ὁ γὰρ Καματηρὸς Ἰωάννης, ὃς τὸν πατριαρχικὸν ἐκόσμει θρόνον, ἡνίκα τῆς Κωνσταντίνου ἐκράτησαν Ἰταλοί, περὶ τὸ Διδυμότειχον ἀπῆρε, κἀκεῖσε τὰς διατριβὰς ἐπεποίητο, καὶ διαμηνυθεὶς παρά τε τοῦ Λασκάρεως καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπηνήνατο τὴν πρὸς αὐτοὺς ἄφιξιν, ἔγγραφον τὴν παραίτησιν ποιησάμενος. Ψηφίζεται γοῦν πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Αὐτωρειανός, λόγιος τυγχάνων, καὶ πάσης γραφῆς ἔμπειρος τῆς τε ἡμετέρας καὶ θύραθεν, ὃς καὶ τὸν δεσπότην Θεόδωρον τῷ βασιλικῷ διαδήματι ἐταινίωσε.

ζʹ. Ἐντεῦθεν βασιλεὺς ὁ Λάσκαρις ἀναγορευθείς, συντονώτερον ἥψατο τῶν πραγμάτων, μάχαις δὲ προσεπάλαισεν οὐκ ὀλίγαις καὶ χαλεπαῖς. οἵ τε γὰρ Ἰταλοὶ κατὰ τὴν ἑῴαν τὸν πόρον πεποιηκότες, τὰ πλείω ταύτης ὑφ᾽ ἑαυτοὺς ἐποιήσαντο. Τότε γὰρ ἅπαν θέμα Ὀψικίου, καὶ Αἰγαίου, καὶ αὐτὸ δὴ τὸ Ἀτραμύτιον τῶν Ἰταλῶν ἐγεγόνει, Βάρις τε, καὶ Αὐλωνία, Ποιμανηνόν τε, καὶ Λεντιανὰ μέχρι τοῦ Λοπαδίου αὐτοῦ δεσπότας ἐγίνωσκον Ἰταλούς. ἀλλά γε δὴ καὶ τῆς Βιθυνίας πάντα μέχρι καὶ Νικομηδείας αὐτῆς. ἐντεῦθεν ἐστενοῦτο πολὺ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος. οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ πρὸς τῶν Ῥωμαίων κατεβιάζετο. Ἐν γὰρ τῇ συγχύσει τῆς Κωνσταντίνου ἁλώσεως ἄλλοθεν ἄλλος ἡγεμόνες εἶναι τυχόντες, ἢ καὶ οἱ τῶν ἄλλων προύχοντες ὡς οἰκείαν ἀρχὴν νέμειν ὑφ᾽ ἑαυτοὺς ἐποιοῦντο χώραν, ἢ ἐξ αὐτῶν εἰς τοῦτο ὁρμήσαντες, ἢ καὶ παρὰ τῶν οἰκητόρων μετακληθέντες εἰς τὴν τῆς χώρας διαφύλαξιν. αὐτίκα Θεόδωρός τε, ὃν καὶ Μαυροθεόδωρον ἀπεκάλουν, ἄρχων ἦν τῆς Φιλαδέλφου πόλεως. ἕτερος δὲ Σάββας τοὐπίκλην τοῦ ἄστεως ἐδέσποζε τοῦ Σαμψών, μετὰ καὶ τῶν πλησίον τυγχανόντων αὐτῷ. Παφλαγονίας δὲ πάσης ἐγκρατὴς ἦν Δαβίδ, ἀδελφὸς ὢν Ἀλεξίου τοῦ τῆς Τραπεζοῦντος κρατήσαντος, ὃς καὶ μέγας ὠνομάζετο Κομνηνός, οἳ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου ὑπῆρχον ἔγγονοι μετὰ τὸν τούτου τεχθέντες υἱόν. Διὰ ταῦτα ἐν πολλῇ στενοχωρίᾳ τὰ πράγματα ὑπῆρξε τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ. ἀλλὰ τὸν μὲν Μαυροθεόδωρον, καὶ τὸν Σάββαν δι᾽ ὀλίγου μετῆλθεν. κἀντεῦθεν ἐδέσποζεν ἀδεῶς Κελβιανοῦ τε παντὸς, Μαιάνδρου, Φιλαδελφείας, καὶ Νεοκάστρων.

ηʹ. Ἀλλ᾽ ἐνταῦθα μοι ὁ λόγος ἀναμεινάτω. Ἱστορῆσαι γὰρ βούλεται νῦν τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ συμβάντα. ἤδη δὲ καὶ τ᾽ ἄλλα νῦν ἐπὶ τῆς ἑσπέρας γενέσθαι φθάσαντα. ἀφίκετο μέν, ὡς εἰρήκειν, εἰς Θεσσαλονίκην, ὁ εἰρημένος βασιλεὺς Ἀλέξιος, καὶ ὑπεδέχθη παρὰ τῆς αὐτοῦ νύμφης, ὃ ἐξ Οὐγγρων μὲν ὥρμητο, ἐπεγαμβρεύθη δὲ τῷ βασιλεῖ Ἰσαακίῳ μετὰ τὴν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τελευτήν, ἣν καὶ ὡραίαν πάνυ τῷ εἴδει οἱ κατιδόντες ἔφασκον εἶναι. Τῶν γοῦν Ἰτα-

A Nicææ uxore relicta circa Prusam loca omnia excurrebat, eo animo, ut illa sibi subjiceret, & pro socero Alexio ipse veluti Imperator res ageret, ac ministraret: nec spes eum fefellit. Nam interim ad Persarum principem sibi amicitia devinctum profectus, atque auxiliaribus copiis auctus, quæ jamdia animo conceperat, perfecit. Duobus itaque annis integris cum omnibus ut Despota Lascaris agnosceretur, conventuique ex viris celeberrimis, ac Ecclesiæ Primatibus Nicæam concurrentibus haberetur, illud inter eos agitatum est, qua ratione Theodorus ad illa usque tempora Despota Imperator acclamaretur. Patriarcha non B aderat, Joannes quippe Camaterus, qui Patriarchale solium, Italis Byzantium expugnantibus, honestabat, Didymotichum abierat, ibique commorabatur: accersitus a Lascari, aliisque scripto etiam Patriarchatui renuncians noluit accedere. Ideo in ejus locum Michael Auctorianus sufficitur, vir disertus, litteratumque non nostrarum solum, sed exterarum etiam peritissimus. Is Despotam Theodorum Imperatorio diademate coronavit. *Edit. Paris. pag. 6.*

VII. Hinc Imperator Lascaris renunciatus impensius ad res gerendas accingitur, bellisque se plurimis, iisque ingentibus exercuit. Itali namque in orientem prætergressi potissimam illius partem debellaverunt. Thema siC quidem Opsicii, & Ægæi, necnon Atramyttium ipsum Italis cesserat. Baris item & Aulonia, Pœmanenum, Lentiana ad Lopadium, & Bithyniæ omnia ad Nicomediam Italorum Imperium subierunt. Quare Imperator Theodorus in summas angustias adductus est: nec minus a Græcis ipsis urgebatur. Enimvero in perturbatione, ac confusione Constantinopolitanæ direptionis hinc inde alius atque alius cum exercitus ducerent, sive etiam qui aliis præstarent, partem, quam ipsi moderabantur, sive id ex semetipsis tentantes, sive ab accolis in locorum propugnationem accersiti, veluti dominatum propriam occupabant. Sic Theodorus coD gnomento Morotheodorus Philadelphiam dominatui suo subjecit. Alius item cognomento Sabbas Sampsonis urbem cum his quæ adjacebant, tenuit. Paphlagoniam universam David Alexii Trapezuntis domini frater, qui & magnus Comnenus vocabatur, Imperatoris Andronici nepos uterque ab illius filio prognatus obtinuit. Propterea in maximis turbinibus, ac fluctibus res Imperatoris Theodori nutabant, qui primum quidem Morotheodorum & Sabbam facile oppressit: ideoque tuto & sine metu totius Celbiani, Mæandri, Philadelphiæ, & Neocastrorum dominationem tenebat.

VIII. Sed hic paululum coercenda oratio est, namque mihi in aniE mo est, quæ Imperatori Alexio contigere, nec non gesta in occidente reliqua recensere. Appulerat Imperator Alexius, uti supra memoravi, Thessalonicam, exceptusque est a nuru, genere quidem Ungara, sed Imperatori Isaacio post uxoris obitum desponsata, muliere specie nimium egregia ac decora, ut qui illam viderant fassi sunt. Ab Italis itaque Ro-

maoe ditione in plurimas partes, ac homines divise, Balduinus Flaodet Imperator eligitur, Dux Venetiarum, cum ipse præsens adesset, Despotæ dignitate insignitur, & noo perexiguam rerum eccipit partem, ut scilicet rerum omnium, quæ Franci obtinuissent, quartem ipse partem, quartæque mediam haberet. Cum vero & Marchio non parum in suppetiis afferendis adjovisset, a Flendro Rex Thessalonicæ fit, & sibi Mariam Ungaram prius, ut jam diximus, Imperatori Isaacio desponse am metrimonio jungit. Ab hac Alexius Imperetor excipitur, nec multo post novis tebus inhiare deprehensus urbe pellitur, una cum uxore Eudociaque filia, quam Corinthum veniens Sguro illius regionis Dynastæ in matrimonium copulat. Sgurus etenim post Byzantinum excidium, solus tebellione facta, Corintho, & locis edjacentibus imperavit, quemadmodum alii aliis. Paululum autem ibidem commoratus, cum a nonnullis insidias sibi parati eudisset, sese subterduxit, & parvæ Longobardorum manui impingens, dum ed consobrinum Michaelem contendit, cepitur. Micheel quippe parti veteris Epiri tunc tempotis dominabatur Italis circa ea loca excurrentibus molestus, operosusque. Hic, inquam, usquequaque Michael dominabatur, cum Joanninis, & Artæ usque ad Neupactum imperatet, ad Sultenum Iconii Jethatinem sibi familiaritate notum proficisci deliberat. Captus itaque a Longobardis Imperetot Alexius, namque Jethatines, e fretris tunc Musulmanarum rerum moderetoris manibus fugiens, profugus Constentinopolim appellit, exceptusque ab Imperatore Alcaio sacro initiatur levacro, filiusque adoptatut. Hic cum Imperetore Alexio Constentinopoli fugiente,

Edit. Paris. pag. 7.

una aufugit. Nec multo post vir quidam clam ed ipsum proficiscens stratris obitum nunciat: qui vili io veste, ac squallente cum nuncio iter ingreditur, & a suis cognitus Persarum ptincipatui præest: Theodoro Imperatori belli discriminibus sæpe effiicto, debilitatoque non modo euxiliaribus copiis, sed fœdere etiam pacto, Annam enim Imperatricem sorotem compellabat, epprime proficuus.

IX. Ad hunc ut accederet sua studia convertit omnie Aleaius Imperator: ad Imperatorem enim, & generum Theodorum moleste accedebat. Commeatus itaque subvehens e ditione Michaelis solvit, & ventis opetam dantibus Attelum descendit, & quam copidissime e Sulteno excipitur. Interim Nicææ Theodoro Imperatori degenti a Sultano legatio mittitur, quæ & Imperetoris & soceri ounciaret adveotum, & quam injustus esset elieni principatus occupator. Conturbatus animo Imperator, nimis male timuit totus. Sultanus enim specie propugnandi Alexii, re autem ipse Romenos agros omnes excurrere populabundus, & ditioni Persicæ addete, animum induxerat. Erantque res Theodori in engusto oppido coactæ, & ut ajunt in acie novaculæ. Quare convocatis suis omnibus explorabat, in suamne, an in soceri Imperatoris Alexii

A λῶν εἰς πολυμερείας τὰ τῆς Ῥωμαΐδος κληρωσαμένων, καὶ τοῦ μὲν ἐκ Φλάντρας ὡρμημένου Βαλδουΐνου βασιλέως ἀναγορευθέντος, τοῦ δὲ Δουκὸς Βενετίας, ᾧ καὶ αὐτοπροσώπως συνῆν, μείζονα ἢ σμικρὸν εἰληχότος, καὶ δεσποτείας ἀξιώματι τιμηθέντος, ἔχειν τὰ ἐξ ὅλων, πρὸς τὸ ὅλον, ὃ τὸ τῶν Φράγκων ἐκτήσατο γένος, τὸ τέταρτον, καὶ τοῦ τετάρτου τὸ ἥμισυ. ἐπειδὴ καὶ ὁ Μαρκέσιος ἀξιόλογον μοῖραν τῇ συμμαχίᾳ ἦν εἰσενεγκάμενος, Ῥὴξ Θεσσαλονίκης παρὰ τοῦ Φλάντρα τετίμητο, προσλαβόμενος καὶ γυναῖκα τὴν δηλωθεῖσαν Μαρίαν τὴν ἐξ Οὐγγρίας πρότερον προσηρμοσμένην Ἰσαακίῳ τῷ βασιλεῖ. ὑπὸ ταύτης, ὡς ἔφην, ὁ βασιλεὺς ὑπεδέχθη Ἀλέξιος. Μετὰ μικρὸν δὲ φωραθεὶς τὰ ἐκεῖσε νεωτερίζεσθαι ἀποδιώχθη
B σὺν ἅμα τῇ γυναικὶ καὶ τῇ θυγατρὶ Εὐδοκίᾳ, ἣν καὶ ἐς Κόρινθον ἀφικόμενος, τῷ ἐκεῖσε τῆς χώρας κατάρχοντι συνεζεύξατο Σγουρῷ. ἦν γὰρ καὶ ὁ Σγουρὸς οὗτος μετὰ τὴν τῆς Κωνσταντίνου ἅλωσιν νεωτερίσας καθ' ἑαυτόν, καὶ Κορίνθου ἄρχων, καὶ τῶν περὶ ταύτην χωρῶν ὡς καὶ ἕτεροι ἑτέρων. μικρὸν δὲ καὶ τοῖς ἐκεῖσε προσδιατρίψας, γνοὺς παρά τινων, ὡς ἁλίσκεσθαι μέλλει ἀπέδρα, ἐκ Λογγιβαρδίας δέ τισι ξυντυχών, ἁλίσκεται. πρὸς τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ Μιχαὴλ τὰς κινήσεις ποιούμενος. ἦν γὰρ οὗτος τότε μέρους τινὸς τῆς παλαιᾶς Ἠπείρου κρατήσας, καὶ πολλὰ τοῖς πρὸς τὰ ἐκεῖσε μέρη ἀφιγμένοις Ἰταλοῖς παρέχων πράγματα. καὶ ἦν οὗτος δυναστεύων τῆς τοιαύτης χώρας. Ἰωαννίνων γὰρ ἦρχε, καὶ Ἄρτης, καὶ μέχρι
C Ναυπάκτου. Ὡς γοῦν ἑάλω παρὰ τῶν Λογγιβάρδων ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος, βούλεται πρὸς τὸν τοῦ Ἰκονίου Σουλτὰν ἀπελθεῖν, ὃν Ἰαθατίνην ὠνόμαζον. ἦν γὰρ τούτῳ συνήθης. Ὁ γὰρ εἰρημένος Ἰαθατίνης τὰς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ χεῖρας ἀποδρὰς κατάρχοντος τηνικαῦτα τῶν Μουσουλμάνων, φυγὰς παρὰ τὴν Κωνσταντίνου ᾤχετο, καὶ τῷ βασιλεῖ ὑποδέδεκται Ἀλεξίῳ, βαπτίζεταί τε παρ' αὐτοῦ, καὶ υἱοθετεῖται. ὃς καὶ τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ συναπέδρα ἀποδράντι τῆς Κωνσταντίνου· ἀλλ' οὔπω συχναὶ παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ἀφικνεῖται πρὸς αὐτὸν ἀνὴρ κρύφα μηνύων αὐτῷ τὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μόρον, ὃς καὶ ῥάκεσι πενιχροῖς ἐσταλμένος μετ' αὐτοῦ ἀφικνεῖται, καὶ τοῖς αὐτοῦ καταστὰς γνώριμος, Περσάρχης ἐπιφημίζεται· ὃς καὶ τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ ἔν τισι καιροῖς στενοχωρηθέντι χρήσιμος ἀνεφάνη, συμμαχίαν δούς, καὶ τὰ εἰς εἰρήνην σπεισάμενος· ὡς ἀ-
D δελφὴν γὰρ τὴν βασιλίδα Ἄνναν ὠνόμαζε.

Θ'. Πρὸς τοῦτον ἡ πᾶσα σπουδὴ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ἀφικέσθαι προσῆν. ἐδυσανασχέτει γὰρ ἐλθεῖν περὶ τὸν βασιλέα καὶ γαμβρὸν Θεόδωρον. Ἐφοδίοις γοῦν ἀπάρας τῆς τοῦ Μιχαὴλ γῆς, καὶ φορῷ χρησάμενος πνεύμασι, τῇ τῆς Ἀτταλείας προσώρμισεν. ἀσμενέστατα γοῦν παρὰ τοῦ Σουλτὰν προσδέδεκται. ὁ βασιλεὺς δὲ Θεόδωρος διῆγεν ἐν τῇ Νικαίᾳ, καὶ πρεσβεία πρὸς τοῦ Σουλτὰν παρ' αὐτὸν ἀφικνεῖται, τὴν τοῦ βασιλέως, καὶ πενθεροῦ γνωρίζουσα ἄφιξιν, καὶ ὡς ἄδικος εἴη ξενικῆς ἐπειλημμένος ἀρχῆς. Ἐταράχθη γοῦν ἐπὶ τοῖς λόγοις ὁ βασιλεύς, καὶ δέος αὐτῷ ἐπεισῆλθεν οὐχὶ σμικρόν. ὁ μὲν γὰρ Σουλτὰν πρόφασιν εἶχε τὸν βασιλέα Ἀλέξιον, τῇ δ' ἀληθείᾳ σκοπὸς ἦν αὐτῷ πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων κατα-
E δραμεῖν, καὶ κατακληρώσασθαι, ἢ καὶ ὑπὸ χεῖρα ποιήσασθαι· καὶ ἦν ἐπὶ ξυροῦ, ὅ φασι, τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ τὰ πράγματα. Συναγαγὼν οὖν τοὺς αὐτοῦ ἐπηρώτα τινάς, εἴτε αὐτῷ προσανέχοντες ἂν εἶεν, εἴτε τῷ πενθερῷ αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ. οἱ δὲ πανσυδὶ μιᾷ φωνῇ,

ὡς ἐκ γνώμης μιᾶς, ἢ συζῆν αὐτῷ, ἢ συναπολέσθαι εἰρήκεισαν. Θαρσαλέως γοῦν ὁ βασιλεὺς τοῖς τῶν ὑπὸ χεῖρα λόγοις γενόμενος, τῆς Νικαίας ἐξήει ἔχων καὶ τὸν τοῦ Σουλτὰν πρέσβιν μεθ' ἑαυτοῦ. ταχύτερον δὲ τῷ δρόμῳ χρησάμενος ἀφικνεῖται τῇ Φιλαδελφείᾳ. ὁ δὲ Σουλτὰν ἐπάρας μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ὃν ὡς δέλεαρ ἐπεφέρετο βασιλέα Ἀλέξιον, τὴν ἔφοδον ἐν Ἀντιοχείᾳ πεποίηται. πόλις δὲ αὕτη χώρας προσανακειμένη Μαιάνδρου, κρατεῖν δὲ ταύτης ἦν ὁ σκοπός. Διὰ ταῦτα καὶ ἑλεπόλεις ἐστήσατο, καὶ ἐπόρθει τὴν πόλιν. καὶ ἦν γε αὕτη ἐν χρῷ τοῦ ἁλῶναι. ὃ δὴ καὶ δεδιὼς ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος, ἦν γὰρ καὶ ἀληθὲς ὡς εἰ ταύτης ἐκράτησεν ὁ Σουλτάν, οὐδὲν ἂν ἦν αὐτῷ ἐμποδὼν τοῦ μὴ πᾶσαν τὴν τῶν Ῥωμαίων χειρώσασθαι· καὶ οἷον ἐπὶ κύβου τὸν πόλεμον θείς, ἢ μᾶλλον, ἀληθῶς εἰπεῖν, ἐπὶ τῷ δεσπότῃ θαρρήσας Χριστῷ, οὗ τὴν κλῆσιν ὡς σύσσημόν τι, ἢ σφραγῖδα οἱ εὐσεβεῖς περιφέρομεν, ἐπισπεύδει τὸν δρόμον παραγγείλας μηδένα, ἢ σκηνὴν φέρειν, ἢ ἄχθος, ἢ ἕτερόν τι τῶν οὐ λυσιτελούντων ἐν τῷ πολέμῳ, ἄνευ μέντοι τῶν ἀναγκαίων τροφῆς μικρᾶς καὶ ἐνδύματος. ἦν δ' ἅπαν αὐτῷ τὸ στράτευμα εἰς δισχιλίους ἠριθμημένον, ὧν ὀκτακόσιοι μὲν Ἰταλοί, ἄνδρες γενναῖοι καὶ τὴν χεῖρα θερμοί, ὡς ὁ καιρὸς ἔδειξε, Ῥωμαῖοι δὲ οἱ λοιποὶ ἐτύγχανον.

ι΄. Ἐγγὺς τοίνυν γενόμενος τῆς Ἀντιοχείας ὁ βασιλεύς, ἀφίησι τὸν πρέσβιν Πέρσην παρὰ τὸν σφέτερον ἀφικέσθαι δεσπότην· καὶ ὃς ἀπελθών, καὶ μηνύει τῷ Σουλτὰν τὴν τοῦ βασιλέως ἔφοδον, δύσπιστον ἐκείνῳ πάνυ τυγχάνουσαν. ὅρκοις γοῦν ἐβεβαίου ὁ πρέσβις, ὡς ἐγγὺς ὁ βασιλεὺς πάρεστι. Ταῦτα οὖν ἀκηκοὼς ὁ Σουλτάν, ὡς εἶχε τάχους τὰς δυνάμεις συνάγει, καὶ παρατάττεται πρὸς τὸν πόλεμον. Ἐμπίπτουσι γοῦν ταῖς τοῦ Σουλτὰν πρῶτον δυνάμεσιν Ἰταλοί· ἀλλ' ἦν τὸ τῶν Μουσουλμάνων πλῆθος πολύ. ἔργα δὲ κρατερᾶς χειρὸς ἐνδειξάμενοι, καὶ γενναιοτέρας ψυχῆς, σχεδὸν πίπτουσι πάντες ἀπειροπλασίους ξίφους ἔργον ποιήσαντες. τῶν γοῦν Ἰταλῶν οἱ Μουσουλμάνοι περιγενόμενοι, ῥᾷον καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐκράτουν δυνάμεων. καὶ οἱ μὲν προτροπάδην ἔφευγον, ὀλίγοι δὲ ἐκαρτέρουν τὸ τέλος τῆς μάχης ἀποσκοπούμενοι. τῆς μάχης οὖν ἐγκρατὴς γενόμενος ὁ Σουλτάν, ἐζήτει τὸν βασιλέα, καὶ δεικνυσί τις τοῦτον αὐτῷ ἐν ἀμηχανίᾳ γενόμενον. ὡς εἶχε γοῦν τάχους πρὸς τὸν βασιλέα ὁρμᾷ, τῇ τοῦ σώματος ἰσχύϊ θαρρῶν ἐπ' αὐτῷ· ἔγνωσαν οὖν ἑκατέρους ἑκάτεροι. καὶ ὁ μὲν Σουλτὰν κορύνῃ κατὰ κεφαλῆς πλήττει τὸν βασιλέα, καὶ πίπτει τοῦ ἵππου. ἦν γὰρ τῇ βολῇ σκοτοδινιάσας. συνεποδίσθη γὰρ ὥς φασι τῇ βολῇ καὶ ὁ ἵππος. οὐκ οἶδ' εἰ καὶ τὴν δευτέραν παρὰ τοῦ Σουλτὰν λαβόντος πληγήν. ἔξω γοῦν τοῦ ἵππου ὁ βασιλεὺς γενόμενος, καὶ οἷον ῥωσθεὶς ὑπὸ θειοτέρας δυνάμεως, ἐπὶ πόδας σταθείς, τὴν σπάθην ἐξάγει τοῦ κολεοῦ, καὶ τοῦ Σουλτὰν ἐνθένδε στραφέντος, καὶ ὑβριστικῶς ἐπειπόντος, λάβετε τοῦτον, πλήττει τοὺς ὀπισθίους πόδας τοῦ τοῦ Σουλτὰν ἵππου ὁ βασιλεύς, θηλείας δὲ ἐπωχεῖτο καὶ ὑπερμεγέθους. ὡς ἐκ πύργου γοῦν ὁ Σουλτὰν καταβάλλεται, καὶ οἱ αἰφνηδὸν ἡ κεφαλὴ ἀποτέμνεται, μήτε τοῦ βασιλέως γνόντος, μήθ' ἑτέρου τῶν συμπαρόντων τῷ βασιλεῖ, παρ' ὅτου κατατέμνεται. νικᾷ γοῦν ἐντεῦθεν ὁ βασιλεὺς τὸ πλεῖστον ἐξηττημένος. οὐδὲ γὰρ εἶχεν ἐπὶ τοῖς πρόσω χωρεῖν μετὰ μυρίων ἐλελειμμένος. τοῦτο τοῖς Ῥωμαίοις ἀναψυχῆς ἐγένετο πρόφασις. σπονδὰς γὰρ ἐντεῦθεν ἀρρήκτους οἱ Μουσουλμάνοι μετὰ Ῥωμαίων ἐποίησαν. ἐντεῦθεν τῆς ἐκείνων μάχης ἐκεχειρίαν εἶχεν ὁ βασιλεύς, τοῖς δ' Ἰταλῶν πολέμοις ἐσχόλαζεν. προσελάβετο δὲ καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ τὸν βασιλέα Ἀλέξιον ἐν τῇ μάχῃ εὑρών, καὶ τὰ εἰκότα νεμήσας, ἀπήγαγέ τε εἰς Νίκαιαν, καὶ τῶν βα-

A partem abituri sunt? Illi omnes uno ore, veluti ex tessera inclamare, aut una cum eo se vivere, aut una mori velle: recollecto igitur animo subditorum vocibus Imperator Nicæa exit, secum legatum Sultani convehens, ocyusque approperans Philadelphiam occupat. Sultanus cum Imperatore Alexio, quem veluti Romanorum escam secum conducebat, in Antiochiam irrupit. Est ea civitas Mæandro adjacens, illiusque potiundæ propositum erat. Hinc machinis adactis urbem premebat, & tantum non ceperat: quod pertimescens Theodorus (neque enim dubium erat, quin ea subacta, Sultano nullum in posterum impedimentum foret, quo minus Romani Imperii re- B liquum debellaret) & veluti in cubo belli exitu posito, sive ut verius dicam, Christi Domini, cujus nomen veluti tesseram & signum pii nos circumferimus, præsidio nisus, propere celerat, prius commisso, ne quis attegias, aut sarcinas, vel quid simile prælio inutile præ necessariis tenui victu vestituque deferrent. Exercitus bina millia hominum non excedebat, quorum octingenti Itali, viri strenui, & manu fortes, ut occasio palam fecit, reliqui Romani fuere.

Edit. Paris. pag. 9.

X. Prope itaque Antiochiam factus Imperator, Persam legatum, ut remearet ad dominum, dimittit. Ille Sultano nuntiat Imperatoris accessum, creditu omni- C no difficilem, adeout Imperatorem jam adesse jurejurando confirmare necesse fuerit legatum. His auditis Sultanus quam celerrime collectis copiis in aciem militem excit. Primum Itali Sultani ordines nimium multos adoriuntur, ac manus validæ, viriliorisque animi facinoribus effectis fere omnes occumbunt, cum multo plures, ac multo numerosiores obtruncassent. Exsuperatis a Musulmanis Italis, nullo negotio Romanorum exercitus fusus est, cujus potior pars fugiens terga vertere, pauci se sistere, pugnæ exitum expectantes. Ubi Sultanus pugnam indipiscitur, Imperatorem vestigat, hærentem illum, atque attonitum quispiam monstrat. Sic celeritate qua poterat, corporis robo- D re fidens in Imperatorem rapitur: se cognoscunt invicem, & primus Sultanus clava caput Imperatoris ferit; ille plaga vertigine correptus equo, quippe equus etiam, plaga, nescio an iterata, externitur, decidit, quo deturbatus, & divino auxilio veluti fultus, erectus, strictoque gladio, Sultani inde reversi, injurioseque conclamitantis *Capite hunc*, posteriores equæ, qua immanis ille vehebatur, pedes cædit; indeque tamquam e turri dejecti Sultani caput humeris avellitur; a quonam vero abscissum sit, neque Imperator ipse, neque ex iis, qui aderant, quispiam perspexit. Potissima itaque sui parte devictus cum ultra progredi cum millibus haud posset Imperator devicit. Hinc relaxatis animis Romani respirarunt. Perpetuo namque Musulmani cum Romanis, numquam rescindendo amicitiæ fœdere sociati sunt, quo a Persicis pugnis liber Imperator Italorum præliis animumadvertebat. Comprehendit & socerum Alexium in acie, quem debito honore affectum Nicæam

conduxit, insignibusque imperatoriis spoliatum in Hyacinthi monasterium relegavit, ubi & diem suum obiit. Conjux illius Euphrosine in Arta urbe, in qua & sepulta est, vita excessit.

X I. Profligavit deinceps Imperator Theodorus & Davidem Paphlagoniæ dominum, & in potestatem redegit, Heracleam, Amastrim, loca in eis, atque oppidula omnia. Rursum cursus orationis

Edit. Paris. pag. 10.

id postulat, ut quæ gesta sunt in occidente enarrem: ut vero historia omnibus perspicua sit, pauca quidem prædicenda sunt. Cum Imperator Isaacius rem gereret Constantinopolitanam, uxore demortua, quam supra diximus Ungaram, Ungarorum principis filiam uxorem duxit; cum appararet nuptias easque regias magnificis quoque sumptibus decorare decrevit. Hinc ex universa Romanorum ditione pecudes, sues, ac boves congregabantur. Sed cum harum rerum Bulgaria omnium feracissima sit, plurima quoque ab ea deposcebantur. Bulgari & antea quidem inimici Romanis, illisque multorum bellorum, captivitatum, excidiorum urbium, & aliorum sexcentorum infortuniorum per annos plures causa, tandem ab Imperatore Basilio, quem non aliam ob causam *Bulgaroctonum* dictum, fama atque auditione accepimus, debellati ad Imperatoris usque Isaacii tempora Romanis tributa pendebant, tum ob ea, quæ memoravimus, rebellionem moliuntur, & ab Asano, nescio quo suasore, atque impulsore, omnibus, quæ intra Hæmum ad Histrum usque excurrunt in potestatem redactis, regio occupatur, eo res Romana quam maxime afflicta est. Bulgari namque, cum Scythæ mutuas operas tradidissent, multis malis Romanos vexarunt. Propterea indignatus Imperator Isaacius, in unum collectis copiis adversus eos aciem ducit, & maritima prætergressus, atque per Mesembriam civitatem iter faciens, Hæmum ingreditur. Asanus cum exercitu in oppidulo, cui nomen Strinabo, immoratur; & Imperator Alexius tentoriis fixis Bulgaros obsidet; sed ab illis eluditur. Unus enim ex illis, transfugam simulans, Imperatori Scytharum irruptionem denuntiat. Imperator conturbatus nuncio, licet die sequenti oppidulum subacturus esset, loco cedit, nec eam, quam inierat, redit viam, sed delusus a Bulgaro breviorem nec inconsultus aggreditur. Progredientem itaque & in angusta semita laborantem Bulgari aggrediuntur, militem fundunt, apparatumque omnem bellicum deprædantur, ipsam etiam Imperatoris supellectilem diripiunt. Ex Romanis plures cæsi sunt, qui cum Imperatore evaserant pauci admodum fuere, & prorsus nudi. Hac victoria, præda, spoliisque Romanorum Bulgari nimis, & insolenter animos sublevarunt, quippe ex ipsis imperatoriis insignibus pretiosiora

pag. 11.

conquisierant, & præter ea regias pyramidas, Phialas celebres, pecuniæ vim immensam, ipsam etiam imperatoriam Crucem quam sacerdos abjecerat, non multo post in flumine offendunt, ex auro compactam, in medio ex sacro-sancto ligno, cui Christus Dominus affixus pependerat in modum crucis efformato complectentem, nec non parvas, & plurimas

A σιλικῶν παρασήμων ἐκδύσας ἐν τῇ τῆς Ὑακίνθου μονῇ ἐνέκλεισεν, ἔνθα καὶ θνήσκει. ἡ γὰρ σύζυγος αὐτοῦ Εὐφροσύνη ἐν τῇ τῆς Ἄρτης ἐναπεβίω χώρᾳ, ἔνθα καὶ ἡ νεκρὸς αὐτῆς κατετέθη.

ια'. Περιεγένετο δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος καὶ τοῦ τῆς Παφλαγονίας κρατοῦντος Δαυίδ, καὶ Ἡράκλειαν παρεστήσατο, καὶ Ἄμαστριν, καὶ τὰς πέριξ χώρας καὶ τὰ πολίχνια. πάλιν δέ μοι τὰ τῆς ἱστορίας βούλεται τὰ ἐν τῇ ἑσπέρᾳ ξυμβάντα συγγράψασθαι. ἵνα δέ μοι ἡ ἱστορία τοῖς πᾶσιν εὔγνωστος εἴη, δέον ὀλίγα ἄττα προεξειπεῖν. Τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου τῆς Κωνσταντίνου κατάρχοντος, καὶ τῆς γαμετῆς θανούσης αὐτῷ, ἠγάγετο εἰς γυναῖκα τὴν ἣν προειρήκειν, ἐξ Οὐγγρίας ὡρμημένην,
B θυγατέρα οὖσαν τοῦ τῶν Οὔγγρων ἄρχοντος. Ἐπεὶ δὲ ἔμελλε τοὺς γάμους ποιεῖν, καὶ ὑπῆρχεν οὗτος βασιλικός, ἀξιόλογα ἔδει γενέσθαι τούτῳ τὰ ἀναλώματα. Ἐντεῦθεν ἐξ ἁπάσης τῆς Ῥωμαίων ἐπαρχίας πρόβατά τε καὶ χοῖροι καὶ βόες συνήγοντο. Ἐπεὶ δὲ πλείω τῶν ἄλλων ἡ Βουλγάρων τρέφει ταῦτα, καὶ πλείω παρὰ ταύτης ἀπῃτοῦντο. Τὸ δὲ Βουλγάρων φῦλον, ἔκπαλαι μὲν τὰ πρῶτα Ῥωμαίοις πολέμιον, καὶ πολέμων πολλῶν πρόξενον γεγονὸς αὐτοῖς, ἀνδραποδισμῶν τε καὶ ἁλώσεων πόλεων, καὶ μυρίων ἄλλων δεινῶν, καὶ ταῦτα ἐν πολλοῖς τοῖς ἔτεσιν, ὕστατα παρὰ τοῦ βασιλέως Βασιλείου χειροῦται, ὃν διὰ ταῦτα Βουλγαροκτόνον ἡ φήμη ἐκάλεσε. Μέχρι γοῦν τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου ὑπόφορον τὸ γένος ἦν Ῥωμαίοις.
C Διὰ δὲ τὴν τοιαύτην πρόφασιν μεμελέτηκεν ἀντάρσιον, καὶ ἀνίσταταί τις Ἀσὰν τοὔνομα, καὶ βασιλεύει τῆς χώρας, ἅπαντα τὰ ἐντὸς τοῦ Αἵμου, μέχρι καὶ τοῦ Ἴστρου ὑφ' ἑαυτὸν ποιησάμενος. Ἐκ τούτου ἐν ὀλίγα πράγματα Ῥωμαίοις ξυνέβη. Ἔχοντες γὰρ οἱ Βούλγαροι τὸ Σκυθικὸν σύμμαχον, πολλὰ ἐποίουν τῇ Ῥωμαίων δεινά. διό τοι καὶ ὁ βασιλεὺς ἀγανακτήσας Ἰσαάκιος, τὸ τῶν Ῥωμαίων ἅπαν συναγαγὼν εἰς ἓν στράτευμα, κατ' αὐτῶν ἐχώρει. τὴν γοῦν παράλιον παρελών, καὶ διὰ τῆς Μεσημβρείας πόλεως τὴν δίοδον ποιησάμενος, ἔσω τοῦ Αἵμου γίνεται. Ὁ δὲ Ἀσὰν μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος ἐντὸς τοῦ πολιχνίου, ᾧ δὴ τὸ ὄνομα Στείναβος, εἰσέρχεται, ἔνθα καὶ τὰς σκηνὰς ποιησάμενος ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος, τοὺς Βουλγάρους ἐπολιόρκει. καταστρατηγεῖται δὲ παρ' αὐτῶν. τῶν τις Βουλγάρων γὰρ προσωπεῖον ὑποδυθεὶς
D φυγάδος, ἀφικνεῖται παρὰ τὸν βασιλέα, καὶ μηνύει αὐτῷ Σκυθῶν ἔφοδον. ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ λόγῳ θροηθείς, καὶ ταῦτα τῇ ἐπιούσῃ τὸ πολίχνιον χειρώσασθαι μέλλων, ἀπανίσταται τοῦ τόπου. Οὐκ ἐξῆλθε δὲ οὖν τὴν ἣν εἰσῆλθεν ὁδόν, ἀλλ' ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου, τὴν ταχυτέραν τάχα διεξιέναι βεβούλευται. Ἐπιπίπτουσιν οὖν αὐτῷ διερχομένῳ οἱ Βούλγαροι ἐπί τινι στενωπῷ γενομένῳ, καὶ καταλύουσι τὸ ὑπ' αὐτὸν ἅπαν στράτευμα, καὶ σκυλεύουσι πᾶσαν μὲν τὴν τῆς στρατείας ἀποσκευήν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ. πίπτουσι δὲ πολλοὶ τῶν Ῥωμαίων. οἱ δὲ διασωθέντες μετὰ τοῦ βασιλέως γυμνοὶ ἦσαν, καὶ ὀλίγοι πάνυ. ἐντεῦθεν ἐφυσιώθη τὸ τῶν Βουλγάρων φῦλον, λείαν πολλὴν ἐκ τῶν Ῥωμαίων κερδῆσαν.
E Ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκ τῶν βασιλικῶν παρασήμων τὰ τιμιώτερα. τάς τε γὰρ τοῦ βασιλέως πυραμίδας ἀνελάβοντο, καὶ φιάλας τὰς ἐπισήμους, καὶ χρῆμα εἰς πλῆθος, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν βασιλικὸν σταυρόν. τῶν τινος γὰρ αὐτὸν ἱερέων ῥίψαντος, μετὰ μικρὸν ἐφεῦρον ἐν τῷ ποταμῷ, ἐκ χρυσοῦ μὲν κατεσκευασμένον, φέροντα δὲ εἴσω ἐκ τοῦ ἁγίου ξύλου, ἐν ᾧ περ διαπόνως προσηλώθη Χριστός, εἰς σταυροῦ σχῆμα τετυπωμένον, θήκας δὲ μικρὰς παμπόλλας ἔχοντα· ἐν οἷς λείψανά τε πρό-

πρόσεστι τῶν περιφανεστέρων μαρτύρων, τῆς Θεομήτορος τὸ γάλα, καὶ μέρος τι τῆς ζώνης αὐτῆς, καὶ ἄλλα πλεῖστα, ὁπόσα τῶν ἁγίων καθοσιοῦσι. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰσαάκιος εἰς τὴν Κωνσταντίνου οἷον φυγὰς ᾤχετο.

ιβʹ. Ἐντεῦθεν οὐκ ὀλίγα πράγματα τοῖς Ῥωμαίοις ἐκ Βουλγάρων ὑπῆρχεν. ἀλλὰ καὶ τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀλεξίου τυφλωθέντος, καὶ αὐτοῦ δὲ τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων ἐπειλημμένου, πόλεμοι πάμπολλοι τοῖς Ῥωμαίοις παρὰ τῶν Βουλγάρων ἐγένοντο, περὶ τὰ μέρη τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ Βερόης. ἔνθα καὶ ὁ Πρωτοστράτωρ Καμύτζης ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἑάλω μαχόμενος, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀσὰν Ἰωάννου τότε κατάρχοντος. ὁ γὰρ δηλωθεὶς Ἀσὰν δύο ἔσχεν ἀδελφούς, ὧν ὁ μὲν Πέτρος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ Ἰωάννης. καὶ τὸν μὲν Ἰωάννην εἶχε μεθ᾽ ἑαυτοῦ, τῷ δὲ Πέτρῳ τμῆμά τι δοὺς τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας ἄρχειν ἐκείνου διεκελεύσατο. ἥ τε μεγάλη Παραθλάβα καὶ ὁ Προβάτος, καὶ τὰ περὶ αὐτὰ τῷ Πέτρῳ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀσὰν, ὡς οἰκεῖος κλῆρος δεδώρητο, ὅθεν καὶ μέχρι τοῦ νῦν τὰ τοιαῦτα τοῦ Πέτρου ὀνομάζεται χώρα. ἐννέα γοῦν ἐνιαυτοὺς ἐξανύσας ὁ Ἀσὰν, βασιλικῶς κατάρχων τοῦ Βουλγαρικοῦ γένους, φονεύεται παρὰ τοῦ πρωτεξαδέλφου αὐτοῦ Ἰβάγγου. ὃς καὶ παραυτίκα ἀπέδρα. βασιλεύει δὲ τοῦ γένους ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, μὴ θελησάντων τῶν Βουλγάρων εἰς βασιλείαν τὸν Πέτρον ἀναγαγεῖν. καὶ ὁ τοῦ Ἀσὰν δὲ υἱὸς Ἰωάννης ἔτι ἀφῆλιξ ὑπῆρχεν.

ιγʹ. Οὗτος οὖν ὁ Ἰωάννης βασιλεὺς Βουλγάρων ὀνομασθεὶς, πολλῶν τε τοῖς Ῥωμαίοις αἴτιος ἐγεγόνει κακῶν, εὐτυχῶς δὲ καὶ τοῖς Ἰταλοῖς αὐτοῖς. ἦν γὰρ οὗτος βασιλεὺς Βουλγάρων, ὁπότε ἡ Κωνσταντίνου ἑάλω. ὡς γοῦν οἱ Ἰταλοὶ πᾶσαν τὴν τῆς Μακεδονίας χώραν, ὑφ᾽ ἑαυτοὺς ἐποιήσαντο, βασιλεύοντος τοῦ πρώτως ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει κατάρξαντος Βαλδουίνου, τὰ κατ᾽ αὐτοὺς διαθεμένου, καὶ πρὸς τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ διεμηνύσαντο, ὅπως ὑπ᾽ αὐτοὺς γένηται. ὁ γὰρ βασιλεὺς Βουλγάρων Ἰωάννης προὔλαβε χειρώσασθαι τὴν Φιλιππούπολιν, καὶ ἀνδραποδισμὸν μέγαν τῶν Ῥωμαίων ἐκεῖθεν ποιήσασθαι. μὴ βουληθέντων δὲ τῶν Ἀδριανουπολιτῶν ὑπὸ χεῖρας γενέσθαι τῶν Ἰταλῶν, ἐκστρατεύουσιν οἱ Ἰταλοὶ κατ᾽ αὐτῶν, αὐτοῦ τε τοῦ βασιλέως Βαλδουίνου συνιόντος αὐτοῖς, καὶ τοῦ τόπον τοῦ Δουκὸς ἐπέχοντος Βενετίας ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. εἰς στενοχωρίαν γοῦν οὐ μικρὰν ἐλθόντες οἱ τῆς Ἀδριανοῦ οἰκήτορες, ἀποστέλλουσι πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων Ἰωάννην, ἵνα συναίρηται τούτοις, καὶ τοῦ ἐπηρτημένου κινδύνου ῥύσηται. ὁ δὲ ἀσμένως δέχεται τοῦτο, καὶ Σκύθας μεθ᾽ ἑαυτοῦ προσλαβόμενος, ἐπεὶ φανερῶς οὐκ εἶχε τοῖς Λατίνοις μαχέσασθαι, περιγενέσθαι βεβούλευται μηχαναῖς. καὶ ὁ μὲν ἐσκήνωτο μακρὰν που τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐκπέμπει δὲ κατὰ τῶν Ἰταλῶν τοὺς Σκύθας, τῇ Σκυθικῇ στρατείᾳ χρήσασθαι κατ᾽ αὐτῶν. Ἰταλοῖς μὲν οὖν ἔθος, ἐφ᾽ ἵπποις ὑψαύχεσιν ἐποχεῖσθαι, καταφράκτοις τε δι᾽ ὅλου εἶναι τοῖς ὅπλοις τοῦ σώματος, κἀντεῦθεν δυσκινήτως κατὰ τῶν ἐναντίων ὁρμῶσι. Σκύθαι δὲ κουφότερον ὡπλισμένοι ἐλευθεριώτερον ἐπιπηδῶσι τοῖς ἐναντίοις. οὐ μὴ ξυνιόντες οἱ Ἰταλοὶ παρὰ τῶν Σκυθῶν καταστρατηγοῦνται. ὥστε καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα Βαλδουῖνον ὑπ᾽ αὐτῶν ἁλῶναι, καὶ δέσμιον ἀπαχθῆναι πρὸς τὸν βασιλέα Βουλγάρων Ἰωάννην, ὑπερ, ὥς φασι, καὶ τὴν κεφαλὴν μετὰ τὴν σφαγὴν, εἰς κύπελλον χρηματίσαι τῷ βαρβάρῳ, τῶν ἐντὸς ταύτης πάντων κεκαθαρμένων, καὶ κόσμῳ περιπυκασθεῖσαν κύκλωθεν. οἱ μέντοι Ἀδριανοπολῖται οὐ παραυτίκα τὸ γεγονὸς συνεγνώκεισαν. εἰ γὰρ εἴδησαν, ἐξῄεσαν ἂν τῆς πόλεως, καὶ λείαν αὐτῶν ἐπεποιήκεισαν τὰς Ἰταλικὰς σκηνάς. οἱ γοῦν ἀπολειφθέντες Ἰταλοὶ,

thecas habentem, in quibus celebriorum Martyrum reliquiæ, Deiparæ lac, zonæ ejusdem pars, & reliqua multa, quæ sanctis loculis asservantur, continebantur. Imperator ergo Isaacius Constantinopolim fugiens se recepit.

XII. Hinc detrimentis noxisque non paucis Romanos Bulgari affecerunt, sed & ab Imperatore Isaacio a fratre Alexio obcæcato, eoque Romani imperii habenas moderante, multis præliis versus Philippopolim, Beroemque ubi Protostrator Camytzes depugnans a Bulgaris captus est, Joanne Asani fratre tunc dominante, Romanos Bulgari vexarunt. Asanus enim duos habuit fratres, uni nomen fuit Petro, alteri Joanni. Joannes penes illum residebat. Petro partem e dominio avulsam commisit, ut regeret. Tum magnam, Perathlabam, & Probatum, & loca adjacentia, frater Asanus Petro, ut jure suo, ac nutu gubernaret, elargitur. Sic factum est, ut ad hunc diem ea loca, Petri regio cognominentur. Per integros novem annos cum Asanus regie admodum rem Bulgarorum gessisset, a consobrino suo Ivango, qui se postmodum illico in fugam dederat, jugulatur: Hæres fuit Imperii Joannes ipsius frater; renuere namque Bulgari Petro provinciæ dominandi tradere.

XIII. Joannes itaque Asani filius tenera adhuc ætate rex Bulgaris constitutus, multa in Romanos mala ingessit, & in Italos etiam ipsos, prospere, & fortunate: erat enim, cum Constantinopolis direpta est, Bulgarorum rex. Quando itaque Itali universam Macedoniam subegerunt, rex eorum, qui primus Constantinopoli imperium tenuit, regie administrante Balduino pro deditione Adrianopolitas sollicitant; namque rex Bulgarorum Joannes Philippopolim magna Romanorum clade, præda ditatus præripuerat. cum Italorum jugum Adrianopolitæ detrectassent, Itali in eos copias, quibus Balduinus Imperator, & vices Ducis Venetiarum Byzantii gerens præsto aderant, educunt; quare Adrianopolitæ in summas angustias adducti, ad regem Bulgarorum Joannem ut suppetias ferret, & a scopulo in tranquillum deduceret, viros delegant. Postulatis ille oblectatus, sociosque sibi Scythas asciscens, cum palam in acie adversus Latinos prodire non posset, ex insidiis eos opprimere statuit. Ipse quidem longe Adrianopoli aberat, Scythas vero in Italos mittit, ut Scythico bellandi modo eos aggrederentur. Italis in more est, equis ferocitate exultantibus vehi, munirique armis circumquaque toto corpore, ideoque segnes, ac tardos in hostes ferri. Verum Scythæ cum levius armentur, liberius adversarios impetunt; illud ignorantes Itali a Scythis præter opinionem dolis opprimuntur. Balduinus Imperator captus, & vinculis gravis ad Bulgarorum regem Joannem adducitur; illius caput abscissum, sordibusque internis expurgatum, & ornamentis undique circumseptum, poculi loco barbaro inservisse, fama est. Adrianopolitæ non statim rem perceperant, nam urbe egressi castris adsultarent Italorum, ac bona diripuissent. Reliquiæ utrumque Italorum in tentoriis, clarissimis luminibus accensis, quasi adessent, media nocte pedem Constantinopolim referunt. Eo

Edit. Paris. pag. 12.

mane cognito, ab Adrianopolitanis, quæ in tentoriis remanserant, prædatum itum est. Rex Bulgarorum Adrianopolitarum promissionibus fretus, urbem sibi subjicere avens iter arripit: illi se dedere recusarunt. Sed dolo Rex Bulgarorum indignatus ad eos obsidendos in animum advertit. Verum in apparandis obsidionibus Bulgari omnino inepti sunt; neque enim admoveodatum machinarum artem callent, neque quippiam aliud diripiendis urbibus peropportunum moliri possunt. Propterea inde discedens, cum nullus illi se opponeret, Italis ab eo penitus debellatis, universam Macedoniam excurrit, præda ingenti locupletatus, urbes cum ipsis habitatoribus spolians, funditusque evertens, eo animo, ut si quando Romani infortunio desæviente respirassent, propria oppida recuperare nequirent. Quare e fundamentis sustulit Philippopolim præclaram nimium, atque egregiam urbem, quæ Hebro adjacet, alias deinceps universas, Heracleam, Panium, Rædestum, Charioupolim, Trajanupolim, Mactem, Claudiupolim, Mosynupolim, Peritheorion, aliasque quamplurimas, quas enumerare operæ pretium non est. Multitudinem abigens circa Istri fluenta collocat, & ex jam direptis oppidis, urbibus nomina propriis colonis imponit, damna, ut ipse dictitabat, compensans, quibus Imperator Basilius Bulgaros afflixerat, eumque fatebatur dici *Bulgaroctonum*, se vero *Romæoctonum* indigitabat; is usque Thessalonicam perveniens laterali morbo vitam finit, vel ut alii afferebant, ira numinis tristi morte mulctatus est. Somniavit enim ab armato sibi adstante hasta latus confodi: nemo enim, nec mentior, e memoria hominum tot, ac iste calamitatibus Romanos afflixit, adeo ut a cane nomen illi impositum sit, & *Scylo-Joannes* ab omnibus compellaretur. Cum enim Scythas sibi devinxisset, affinitate cum illis contracta, & mores sibi vindicaret ob ferociorem naturam, immaniores, cædibus Romanorum admodum delectabatur. Hoc satis functo sororis illius filius Phrorilas nomine, Scythide avia in matrimonium ducta, regnum Bulgarorum occupat. Filius vero Asani Joannes clam ereptus, ut diximus, ad Scythas asportatur. Et hæc quidem de Bulgaris, reliqua oratio, quibus gesta sunt temporibus enodabit.

Edit. Paris. pag. 13.

XIV. Michaeli porro, quem Epiro imperasse, & partem aliquam dominii Romani obtinuisse, supra enunciavimus, tres fuere fratres Cõstantinus, Theodorus, & Manuel: Theodorus cum Theodoro Lascari Imperatore vivebat, illi quemadmodum, & reliqui Romanorum morigerans, atque obsequiosus. Propterea Theodorum Imperatorem Michael deprecatur, ut eum ad se mitteret, quod nullum genuinum filium adultum possideret: (quem enim susceperat Michael ex pellice erat, de quo infra dicemus) & mortem intempestam pertimesceret, & alios fratres ineptos ad dominandum judicaret. Theodorum Imperator fratri Michaeli dimittit cum prius jusjurandum fidelitatis in semet, & in successores suos Romanorum Imperatores exegisset. Sic dimissus

A φῶτα λαμπρὰ ἐν ταῖς σπείραις ἀνάψαντες σκηναῖς, καὶ ὑπόνοιαν δόντες τοῖς πολίταις, ὡς πάρεισι, μέσων νυκτῶν φυγάδες περὶ τὴν Κωνσταντίνου χωροῦσι. πρωΐας γοῦν γνόντες τοῦτο οἱ τῆς Ἀδριανοῦ οἰκήτορες τὰ ἐλλελειμμένα τῶν σκηνῶν ἐληΐσαντο. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Βουλγάρων κατὰ τὰ ὑπεσχημένα τοῖς Ἀδριανοπολίταις, ἐγκρατὴς γενέσθαι τῆς σφῶν πόλεως ὥρμησεν. οἱ δὲ ἀπείπαντο τοῦτο. Δυσανασχετήσας οὖν ὁ τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς τῇ ἀπάτῃ, πολιορκῆσαι τούτους ἠθέλησεν, ἀλλ' ἀφυεῖς παντελῶς εἰς πολιορκίαν οἱ Βούλγαροι. οὔτε γὰρ ἑλεπόλεις οἴδασι στῆσαι, οὔθ' ἕτερόν τι τῶν δυναμένων πορθῆσαι διανοήσασθαι. ἀπάρας γοῦν ἐκεῖθεν ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων, μὴ ἔχων τὸ ἐμποδὼν, B ὡς τῶν Ἰταλῶν αὐτῷ καταπορθηθέντων τὸ ἔσχατον, ἑτέρου δὲ μὴ ὄντος τοῦ ἀνθισταμένου, πᾶσαν κατατρέχει Μακεδονίαν. λείαν οὖν παμπόλλην ἐποιήσατο, αὐτάνδρους τὰς πόλεις ἀνδραποδισάμενος, καὶ τέλεον κατασκάψας αὐτάς. τὸ δέ οἱ διανόημα ἦν, ὡς μήποτε Ῥωμαίους ἀνάκλησιν σχεῖν, τῶν φρουρίων ἐπιδράξασθαι πόλεων. κατέσκαψε γοῦν ἐκ βάθρων αὐτῶν τὴν Φιλιππούπολιν, θαυμαστὴν ἄγαν οὖσαν, ἥτις παρὰ τῷ Εὔρῳ κεῖται. εἶτα τὰς ἄλλας πάσας πόλεις, τὴν Ἡράκλειαν, τὸ Πάνιον, τὴν Ῥαιδεστὸν, Χαριούπολιν, Τραϊανούπολιν, Μάκρην, Κλαυδιούπολιν, Μοσυνούπολιν, Περιθεώριον, καὶ ἄλλας πολλὰς, ἃς ἀριθμεῖν οὐ χρεών. τὸν δὲ λαὸν ἀπάρας ἐκεῖθεν, περὶ τὰς παραρροίας καθίζει C τοῦ Ἴστρου ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἠνδραποδισμένων κωμῶν καὶ πόλεων τὰς κλήσεις ἐπιθεὶς ταῖς οἰκήσεσιν. ἀντιπήμονα δ' οὖν, ὡς ἔφασκεν, ἐποιεῖτο, τῶν ὧν εἰργάσατο πρὸς Βουλγάρους κακῶν ὁ βασιλεὺς Βασίλειος, καὶ καλεῖσθαι μὲν ἔλεγεν ἐκεῖνον Βουλγαροκτόνον, Ῥωμαιοκτόνον δὲ ὠνόμαζεν ἑαυτόν. μέχρι γοῦν καταντήσας καὶ αὐτῆς τῆς Θεσσαλονίκης, ἐκεῖσε θνήσκει πλευρίτιδι νόσῳ κατασχεθείς· ὡς δέ τινες ἔλεγον, ὅτι ἐκ θεομηνίας αὐτῷ ὁ θάνατος γέγονεν. ἔδοξε γὰρ αὐτῷ καθ' ὕπνους, ἔνοπλον ἄνδρα ἐπιστῆναι αὐτῷ, καὶ δόρατι πλῆξαι εἰς τὴν πλευράν. ἦν γὰρ καὶ ἀληθῶς, ὡς οὐδέποτε τῷ Ῥωμαίων τοσαῦτα παρέσχε ξυμβῆναι κακὰ, ὡς καὶ ὄνομα τεθῆναι τούτῳ, ἐκ κυνὸς τὴν ἐπίκλησιν ἔχον. Σκυλο-D ϊωάννης καὶ γὰρ ἐπεκλήθη τοῖς πᾶσι. τὸ γὰρ τῶν Σκυθῶν γένος ἰδιοποιησάμενος, καὶ κοινωνήσας αὐτοῖς συγγενείας, καὶ τρόπου μετασχὼν ἐκ φύσεως θηριωδεστέρου, φόνοις ἐνετρύφα Ῥωμαίων. ὡς γοῦν οὗτος ἐτεθνήκει, ὁ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ παῖς Φρουζίλας τοὔνομα, τὴν Σκυθίδα θείαν γαμετὴν εἰληφὼς, τῆς ἀρχῆς τῶν Βουλγάρων γέγονεν ἐγκρατής. τὸν δὲ τοῦ Ἀσὰν παῖδα Ἰωάννην, ἀφήλικα ὄντα ἔτι, κρύφα τις λαβὼν, ὡς εἰρήκειμεν, περὶ τοὺς Σκύθας κεχώρηκε. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ Βουλγάρων. ὁ λόγος δὲ μετὰ ταῦτα τοὺς ἰδίους ἐξιστορήσει καιρούς.

ιδ'. Ὁ δὲ Μιχαὴλ, ὃν ἱστορήσας ὁ λόγος πέφθακε τῆς Ἠπείρου κατάρξαι, καί τινος μέρους τῆς χώρας Ῥωμαίων, τρεῖς αὐτοσυγγενεῖς ἐκέκτητο, τὸν Κωνσταντῖνον, τὸν Θεόδωρον, καὶ τὸν Μανουήλ, ὧν ὁ μὲν Θεόδωρος τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων συνῆν Θεοδώρῳ τῷ Λάσκαρι, ὑπηρετῶν αὐτῷ, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ῥωμαίων. διὰ τοῦτο παρακαλεῖ τὸν βασιλέα Θεόδωρον ὁ Μιχαὴλ, ἵνα τοῦτον πρὸς αὐτὸν ἐκπέμψῃ διὰ τὸ μὴ ἔτι ἔχειν παῖδα εἰς ἥβην ἐλθόντα, ἀλλ' οὐδὲ γνήσιον. ὁ γὰρ αὐτῷ γεννηθεὶς Μιχαὴλ, ἐκ παλλακῆς ἐκείνῳ γεγένητο, περὶ οὗ ἐροῦμεν ἐν τοῖς μετέπειτα. καὶ τὸν θάνατον δὲ δεδιέναι τὸν ἄωρον. τοὺς γὰρ λοιποὺς τῶν ἀδελφῶν ἀφυεῖς ἐγίνωσκεν εἰς ἀρχήν. τοῦτον δὲ τὸν Θεόδωρον ὁ βασιλεὺς πέμπει τῷ ἀδελφῷ Μιχαὴλ, ὅρκοις πρῶτον ἐμπεδωσάμενος, πίστιν δουλείας εἰς τοῦτον φυλάττειν, καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν Ῥωμαίων βα-

πάρξοντας. ὃς καὶ ἀφικόμενος συνῴκει τῷ ἀδελφῷ Μιχαήλ. μετ' οὐ πολὺ καὶ φονεύεται παρά τινος τῶν ὑπηρετῶν ὁ Μιχαὴλ νύκτωρ ἐπὶ τῆς κλίνης συγκαθεύδων τῇ γυναικί. Ῥωμαῖος δὲ ἦν τῷ φονευτῇ τοὔνομα. Ἐπιλαμβάνεται γοῦν τῆς ἐξουσίας ἐκείνου ὁ ἀδελφὸς Θεόδωρος, ἔχων καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Κωνσταντῖνον, καὶ Μανουήλ. ἄρξας δὲ βυληθεὶς πάνυ ἐπηύξησε τὴν αὐτοῦ ἀρχήν. ἔκ τε γὰρ τῶν Ἰταλῶν οὐκ ὀλίγην χώραν ἐκτήσατο, κἀκ τῶν Βυλγάρων πολλήν. τήν τε γὰρ Θετταλίαν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο, Ἀχρίδα τε, καὶ Πρίλαπον, Ἀλβανόν τε, καὶ αὐτὸ τὸ Δυρράχιον. ἔνθα καὶ Πέτρον μετὰ μεγίστης στρατιᾶς ἐξ Ἰταλίας ὁρμώμενον, καὶ ὡς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν πεποιημένον τὴν δίοδον ἀνηγορευμένον πρὸς τοῦ Πάπα καὶ βασιλέως αὐτοῦ που γεγενημένον, προκαταλαβόμενός τε καὶ αὐτὸ τὸ Δυρράχιον γενναίως κατετροπώσατο. Ὁ μὲν οὖν ῥηθεὶς Πέτρος γαμβρὸς ὑπῆρχεν ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ πρώτως βασιλεύσαντος ἐκ τοῦ Λατίνων μέρους Βαλδουίνου, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν Ἐρῆ, ἐκαλεῖτο δὲ ἡ αὐτῶν ἀδελφὴ Ἰολέντα, ἐξ ἧς παῖδες τῷ Πέτρῳ γεγένηνται τρεῖς, ὅ τε Φίλιππος, ὁ Ῥομπέρτος, καὶ ὁ Βαλδουῖνος, ὧν ὁ μὲν Ῥομπέρτος καὶ ὁ Βαλδουῖνος τῆς Κωνσταντίνου βεβασιλεύκασι, τοῦ πρώτου αὐτῶν ἀδελφοῦ τοῦ Φιλίππου, τῷ ἀδελφῷ Ῥομπέρτῳ τῆς βασιλείας παραχωρήσαντος. ὑπῆρχον δὲ σφίσι καὶ ἀδελφαί, ὧν μία Μαρία ἦν, ᾗ συνεζύγη ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος. ὁ μὲν οὖν δηλωθεὶς Θεόδωρος, καθὼς εἰρήκειν, τὸ οἰκεῖον παραλαβὼν στράτευμα, ἀντιπίπτει τῷ Πέτρῳ μικρὸν ὑπερπηδήσαντι τὸ Δυρράχιον, καὶ ἐν ταῖς τοῦ Ἀλβανοῦ δυσχωρίαις γεγενημένῳ. νικῶσι γοῦν κατὰ κράτος οἱ τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου τὸ τῶν Λατίνων στράτευμα, ὡς πάντας ἄρδην δεσμώτας ποιῆσαι σὺν πᾶσι σκεύεσι, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα Πέτρον ἔργον μαχαίρας γενέσθαι. τοῦτο δὲ τότε μέγα τοῖς Ῥωμαίοις ἐγεγόνει βοήθημα.

ιε΄. Ἀλλ' ὁ λόγος μοι καὶ πάλιν ἐπὶ τὸν βασιλέα Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν ἐφορμᾷ. οὗτος γὰρ ἐκ τῆς αὐτοῦ γαμετῆς Ἄννης, ὡς ἔφην, τρεῖς ἐποιήσατο θυγατέρας, Εἰρήνην, Μαρίαν, καὶ Εὐδοκίαν. τὴν γοῦν Μαρίαν τὴν δευτέραν τῶν αὐτοῦ θυγατέρων τῷ ῥηγὶ Οὐγγρίας διερχομένῳ τὴν αὐτοῦ χώραν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, εἰς κῆδος ἐπὶ υἱῷ παραδίδωσι. τὴν δὲ πρώτην αὐτοῦ θυγατέρα τὴν Εἰρήνην ἀνδρὶ συζεύγνυσι τῷ Παλαιολόγῳ Ἀνδρονίκῳ, ὃν καὶ δεσπότην τετίμηκε. μετ' οὐ πολὺ δὲ ὁ δεσπότης Παλαιολόγος θνήσκει, καὶ προσλαμβάνεται ὁ βασιλεὺς εἰς γαμβρὸν Ἰωάννην τὸν Δούκαν, οὗ Βατάτζος τὸ ἐπίκλην, καὶ ἐκ Διδυμοτείχου ἦν ὡρμημένος, τὸ τοῦ Πρωτοβεστιαρίτου διενεργῶν ὀφφίκιον. ἡ μὲν οὖν βασιλὶς Ἄννα ἔφθη πρὸς καιροῦ τελευτῆσαι. ἠγάγετο δὲ ἐξ Ἀρμενίων γυναῖκα ὁ βασιλεύς. δυσαρεστήσας δὲ πρὸς αὐτὴν πρὸς τὴν ἰδίαν πατρίδα τὴν Κιλικίαν ἐκπέμπει. ἐπιφέρει δὲ αὐτῷ γαμετὴν τὴν τοῦ βασιλεύοντος τῶν Ἰταλῶν ἀδελφήν, ὃς Ῥομπέρτος, ὡς ἔφην, ἐκέκλητο, καὶ τὸν θεῖον Ἐρῆ διεδέξατο. οὗτος καὶ γὰρ ὁ Ἐρῆς πολλὰ πράγματα παρεῖχε Ῥωμαίοις, καὶ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ. ἀνδρεῖος γὰρ ὤν, περὶ μάχας ὀξύρροπος, καὶ τεταπεινωμένα τὰ τῶν Ῥωμαίων ὁρῶν, καὶ μάλιστα ἐξότε τὸν Σουλτὰν πεφόνευκεν ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος. τότε γὰρ τὸ ἐκ Φράγγων πρόσον ἀπολώλεκε στράτευμα, ἐν ᾧ καὶ τὰς πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς τεθαρρηκὼς ἦν μάχας, οὓς καὶ ὁ βασιλεὺς Ἐρῆς ἐδεδίει. πολλοὶ γὰρ ἦσαν ὀνομαστοὶ ἀπό τε γένους, ἀπό τε μὴν τῆς προσούσης ἐκείνοις ἀνδρείας. διὰ ταῦτα, ὥς φασί τινες, καὶ τὴν τοῦ

cum fratre Michaele in communitate vitæ, atque victus erat: non multo post a servo Michael noctu in lectulo una cum uxore cubans, Romæo nomen erat parricidæ, interimitur. Quare Theodorus frater in dominatu, secum habens Constantinum, & Manuelem fratres succedit. Cum vero ad principatum incumberet, imperii sui jura nimium extendit; namque ex Italis non parvam, ex Bulgaris vero multam regionem suæ ditioni adjecit, sibique Thessaliam, Achrida, Prilapum, Albanum, & Dyrrachium ipsum subegit: ubi Petrum cum ingenti militum vi ex Italia venientem, & quasi Constantinopolim iter intenderet, a Summo Pontifice electum, declaratumque circa eadem loca Imperatorem, Dyrrachio præoccupato fortiter in fugam vertit. Petrus sororem primi ex Latinis Balduini, & successoris illius Erici sibi matrimonio junxerat. Sorori nomen Jolentæ fuit, ex qua tres Petrus susceperat filios Philippum, Robertum, & Balduinum, quorum Robertus, & Balduinus, cum primus eorum frater Philippus Roberto administrandi imperii potestatem fecisset, Constantinopolis regionem tenuerunt. Ex eorum sororibus Maria Theodoro Imperatori copulatur. Porro, quem supra innuimus, Theodorus, exercitu coacto, Petro paululum Dyrrachium prætergresso, & inter Albani angustias adducto sese opponit, ibi Theodori Comneni milites Latinorum copias strenue fundunt, oppressis universis, adeo ut omnes comprehensos vinculis alligarint, impedimenta abripuerint, ipsumque etiam Imperatorem Petrum gladio peremerint. Hac victoria res Romana haud minimum sublevata est.

Edit. Paris. pag. 54.

XV. Verum rursus oratio in Theodorum Lascarim Imperatorem deflectit. Huic ex Anna uxore, ut dixi, filiæ natæ sunt tres Irene, Maria, & Eudocia. Mariam secundam Ungariæ regis Hierosolymis per illius ditionem revertentis filio nuptum dederat, primam Irenem Andronico Palæologo, quem & Despotæ dignitate insigniverat, uxorem locarat: nec multo post Palæologus Despota morte obit, & Imperator eam Joanni Ducæ, Batatzæ cognomine, qui e Didymotæcho ortum duxerat, & hinc Protovestiarii officium administrabat, despondit. Imperatrix Anna antea vitam finierat. Hinc ex Armeniis uxorem accipit Imperator, cui deinceps subiratus in Ciliciam illius patriam remittit, & cum sorore Italorum Principis, Roberto, ut innui, nomen erat, & Erico patruo successerat, nuptias facit. Per Ericum res Romana, & Theodorus Imperator multum detrimenti cepit; cum enim esset fortis, & ad pugnam dum præceps, & audax, videretque Romanos depressos, & potissimum postquam Sultanum Imperator Theodorus letho dedit: tunc enim Italum militem, quo fultus cum suæ nationis hominibus audacter bellum conferebat, & quem Imperator Ericus metuebat, quod in eo & genere nobiles, & irato sibi ingenio viribus valentes conspicerentur, perdidit. Præterea, ut quidam memorant, de Imperatoris victoria certior factus *Lascaris*, exclamat, *victus est*,

A *non vicit*. Sed ne diutius orationem protraham, vel hoc solo res conspicua erit. Edit. Paris. pag. 15. Nymphæum usque, cum nullius adversaretur, castra posuit Ericus, indeque rediens, partim præda parta opimus, ac saturus, partim a laboribus feriari optans, neque enim in sustinendis bellorum certaminibus Latina natio perdurat, cum Imperatore Theodoro fœdus iniit; concordatumque est, Cimeni, sic enim mons Achirao adjacens appellatur, universa, & ipsam Achiraum a Latinis possideri; Calamum vero, id oppidum est, ex quo Neocastrorum thema initium sumit, inhabitatum deseri; quæ sequerentur sub arbitrio esse Imperatoris Theodori, ea erant Neocastra, Celbianum, Chliara, Pergamus, & quæ a latere erant Magidia, & Opsiela. B Præter hæc alius etiam regionis Imperator Theodorus dominabatur, quæ a Lopadio principium habens Prussam, Nicæamque suo ambitu continet. Et sic Theodoro Imperatori res cesserant.

XVI. Sed Ericus licet Italus genere, Romanos tamen, & Byzantinos indigenas placidius, sedatiusque amplectebatur, & ex illis plures inter primates collocaverat, alios inter militem adnumeraverat, plebem vero veluti proprium populum fovebat. Etenim Romanis urbibus Lentianis, ac Pæmaneno expugnatis, viros in illis Martem spirantes, & editis facinoribus singulares præter spem inventos in lucro deputavit. Nam Lentianis non modo custodes aquarum penuria afflixit, verum & C fames adeo excruciavit, ut scutorum, necnon sagulorum pelles comedere compulsi sint, murum etiam machinis admotis solo æquatum, ideoque vaste, ac profunde hiantem unus post alium incendio ligna supergerens per quadraginta dies defenderunt; tandem urbe perdomita, nullus ex defensoribus præter germanum Imperatoris fratrem, & qui exercitui præerat Dermocaitem, & Palæologum Andronicum, cui Irenem filiam Imperator, ut antea diximus, collocaverat, occidit, quin omnibus Ericus in unum convocatis, & in turmas, ac cohortes dissipatis, ducibus ex eodem genere assignatis, omnium principatum Theophilopulo Georgio commisit, & orientalium partium custodiam D demandavit.

XVII. Sub uno Byzantii imperante ad reginam urbium a Summo Pontifice Præsul, ipsi Legatum indigitant, Pelagius nomine Papæ prærogativas omnes referens, ablegatur: namque calceos rubros induebat, neque diversi coloribus indumentis amiciebatur, quinimmo equi sagu- pag. 16. lum, & fræna eodem inficiebantur veneno. Et cum moribus esset immanioribus, fastus, ac insolentiæ plenus, nimium in Byzantinos sæviit. Et propositum a ratione aberrare non videbatur: omnes enim, ut veteri Romæ colla subjicerent, compellebat. Hinc Monachi in carcerem impingi, Sacerdotes in vincula, & templa omnia occludi: nec præter hæc duo tertium statui: etenim vel Papam primum omnium Pontificem faterentur, illiusque inter sacrorum solemnia memoriam face-

A βασιλέως νίκην ἀκηκοὼς ὁ Ἐρῆς. νενίκηνται, ἔφη, ὁ Λάσκαρις, οὐ νενίκηκεν. Ἵνα γοῦν μὴ πολλῷ κατατείνω λόγῳ τὴν ἱστορίαν, τοῦτ᾽ ἂν μόνον εἰπὼν τὸ πᾶν παραστήσαιμι. μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Νυμφαίου τὰς σκηνὰς ὁ Ἐρῆς ἐπήξατο, κατ᾽ ἐρημίαν πολλὴν οὐδενὸς κωλύοντος. ἐκεῖθεν τε ὑποστρέψας, τὰ μὲν τοῖς κρατηθεῖσι κορεσθεὶς, τὰ δὲ καὶ ἀνακωχὴν ἐθελήσας λαβεῖν. οὐ γὰρ ἄγαν καρτερικὸν τὸ Λατινικὸν φῦλον ἐν ταῖς μάχαις καθέστηκεν, εἰς ξυμβάσεις ἦλθε μετὰ τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου. καὶ συμπεφώνηται, τὰ μὲν τοῦ Καμινᾶ πάντα, οὕτω γὰρ τὸ ὄρος καλεῖται τὸ ἐγγὺς τῆς Ἀχυράους τυγχάνον, μετὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ἀχυράους παρὰ τοῦ τῶν Φράγγων μέρους διακατέχεσθαι, τὸν δὲ Κάλαμον, κώμη δέ ἐστιν ὁ Κά- B λαμος, ἐξ οὗ τὸ τῶν Νεοκάστρων ἄρχεται θέμα, μένειν ἀοίκητον, τὰ δὲ ἐντεῦθεν παρὰ τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου διακατέχεσθαι. Νεόκαστρα δὲ ταῦτα ἦν καὶ Κελβιανὸν, Χλίαρά τε, καὶ Πέργαμος, καὶ τὰ πλαγίως ἐγκείμενα, Μαγίδιά τε καὶ Ὀψίκια. ὑπῆρχε δὲ καὶ ἄλλη χώρα τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ ἡ ἀπὸ τοῦ Λοπαδίου ἀρχομένη, καὶ Προῦσαν περιλαμβάνουσα, καὶ Νίκαιαν. καὶ οὕτω μὲν ξυνέβη τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ τὰ πράγματα.

ις'. Ὁ δὲ εἰρημένος Ἐρῆς, εἰ καὶ Φράγγος τὸ γένος ἐτύγχανεν, ἀλλ᾽ οὖν τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ἰθαγενέσι τῆς Κωνσταντίνου ἱλαρώτερον προσεφέρετο, καὶ πολλοὺς εἶχε, τοὺς μὲν τοῖς μεγάλοις τούτου συντεταγμένους, τοὺς δὲ τοῖς στρατιώταις, τὸ δὲ κοινὸν πλῆ- C θος ὡς οἰκεῖον περιεῖπε λαόν. καὶ γὰρ περιγενόμενος τῶν Ῥωμαϊκῶν ἄστεων Λεντιανῶν τε καὶ Πημανηνοῦ, καὶ ἄνδρας τὸν Ἄρην πνέοντας, καὶ ἔργα ψυχῆς γενναίας ἐνδειξαμένους, ἕρμαιόν τι ἐδέξατο εὑρών. Ἐν γὰρ τῷ τῶν Λεντιανῶν ἄστει οὐ μόνον σπάνις ὕδατος τοὺς φυλάττοντας ἐξέκαυσεν, οὐδ᾽ ὅτι καὶ ὁ λιμὸς καὶ σκύτη φαγεῖν αὐτοὺς κατηνάγκασεν τὰ ἀπὸ τῶν ἀσπίδων καὶ ἐφεστρίδων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ τεῖχος οὐ μικροδιάστατον ταῖς ἑλεπόλεσι καταπεσὸν, μετὰ μεγίστης πυρκαϊᾶς, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐφύλαττον τοῦτο, ἀμοιβαδὸν τῇ πυρκαϊᾷ προσεπισωρεύοντες ξύλα. Κρατηθέντος γοῦν τοῦ ἄστεος, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπολέλυται, εἰ μὴ μόνος ὁ τοῦ Βα- D σιλέως αὐτάδελφος, καὶ ὁ εἰς ἡγεμόνα τοῦ στρατεύματος τεταγμένος Δερμοκαΐτης, καὶ ὁ Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος, ὃν, ὡς ὁ λόγος ἔφθασε δηλῶσαι, καὶ εἰς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Εἰρήνην γαμβρὸν ὁ βασιλεὺς προσελάβετο. πάντας δὲ τοὺς ἄλλους ὁ Ἐρῆς συλλεξάμενος, καὶ κατ᾽ ἴλας συντάξας, καὶ ὁμογενεῖς αὐτοῖς παραδοὺς ἡγεμόνας, ὑπερέχειν δὲ πάντων τὸν Θεοφιλόπουλον Γεώργιον παρασκευάσας τὴν τῶν ἀνατολικῶν μερῶν φυλακὴν αὐτοῖς ἐνεπίστευσε.

ιζ'. Τοῦ δὲ τοῦ Ἐρῆ τῆς Κωνσταντίνου κατάρχοντος, ἀποστέλλεται παρὰ τοῦ Πάπα πρὸς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων Ἀρχιερεὺς, ὃν καὶ Λεγάτον αὐτοί φασι, τοὔνομα Πελάγιος, ἅπαντα τὰ προνόμια τοῦ Πάπα φέροντος. ἐρυθροβαφῆ καὶ γὰρ ὑπεδέδετο πέδιλα, ἐκ τοιαύτης δὲ χροιᾶς καὶ τὰ ἐνδύματα εἶχε, καὶ αἱ ἐφεστρίδες δὲ τοῦ ἵππου, καὶ τὰ χαλινὰ τῷ τοιούτῳ ἐβάπτοντο χρώματι. ἦθος δὲ τυχὼν ἀγριωτέρου, καὶ ἀλαζονείᾳ χρώμενος, πολλὰ δεινὰ ἐνεδείξατο ἐπὶ τοὺς τῆς Κωνσταντίνου οἰκήτορας. καὶ ἡ σκέψις ὡς εὔλογος. ἠνάγκαζε καὶ γὰρ τοὺς πάντας, τῇ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ὑποκύψαι ὑποταγῇ. ἐντεῦθεν καθείργνυντο μοναχοὶ, ἱερεῖς ἐδεσμοῦντο, καὶ ναὸς ἅπας ἐκέκλειστο. καὶ ἦν ἐν αὐτῷ δυοῖν θάτερον, ἢ ὁμολογῆσαι τὸν Πάπαν πρῶτον ἀρχιερέα, καὶ τούτου τὴν μνήμην ἐν ἱεροτελεστίαις ποιεῖν, ἢ θάνατον εἶναι τῷ μὴ διαπραξαμένῳ τοῦτο τὸ ἐπι-

τίμιον. τοῦτο εἰς βαρυθυμίαν ἦγε τοὺς οἰκήτορας τῆς Κωνσταντίνου, καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων τοὺς πρώχοντας, οἳ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ερῆν ἀφιγμένοι· ἡμεῖς μὲν, ἔφασαν, ἄλλου γεγονότες γένους, καὶ ἄλλον Ἀρχιερέα ἔχοντες, ἑαυτοὺς τῷ κράτει σου ὑπετάξαμεν, ὥστε σωματικῶς κατάρχειν ἡμῶν, οὐ μήν γε ψυχικῶς, καὶ πνευματικῶς. σοὶ μὲν γὰρ ἐν πολέμῳ ὑπερμαχεῖσθαι τῶν ἀναγκαίων. τῶν δ᾽ ἡμετέρων ἐᾶσαι σεβασμάτων, καὶ θρησκευμάτων, τῶν ἀδυνάτων πάντων καθέστηκεν. ἢ γοῦν λῦσον ἡμῖν τὰ ἐπελθόντα δεινὰ, ἢ ἄφες ὡς ἐλευθέρους ἐν τοῖς ἰθαγενέσιν ἀφῖχθαι. Ταῦτ᾽ εἶπον. κἀκεῖνος μὴ βουλόμενος ἐν στερήσει γενέσθαι τοσούτων καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνθρώπων, καὶ ἄκοντος τοῦ εἰρημένου Λεγάτου, τοὺς τε ναοὺς ἀνέῳξε, καὶ τοὺς ὅσοι ταῖς εἱρκταῖς ἦσαν κατισχημένοι, μοναχούς τε, καὶ ἱερεῖς ἀπολέλυκε, καὶ τὸν κατασχόντα τότε τὴν Κωνσταντίνου κλύδωνα κατεστόρεσε. πολλοὶ δὲ τῶν μοναχῶν προεξιόντες τῆς Κωνσταντίνου, τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ προσῆλθον, καὶ αὐτοῖς προστάξει τούτου μοναὶ πρὸς κατοικησιν ἐπιδέδονται, καὶ πρεσβύτεροι δὲ πρὸς τὴν Νίκαιαν ἀπιόντες, οἱ μὲν τῷ Πατριαρχικῷ κλήρῳ συγκατελέγησαν, οἱ δὲ θείοις ἐνασμενίσαντες τοῖς σηκοῖς, ἐλευθέρως ἐβίωσαν. καὶ οὕτω μὲν ἐγεγόνει ταῦτα παρὰ τοῦ βασιλεύσαντος τῆς Κωνσταντίνου Ερῆ.

ιη. Τούτου δὲ τελευτήσαντος, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ρομπέρτος μαλακώτερον εἴχετο τοῖς πράγμασι. τούτου τὴν ἀδελφὴν εἰς γαμετὴν εἰλήφει ὁ Βασιλεύς. οὐ πολλοὶ παρῆλθον ἐνιαυτοὶ, καὶ ἐπεὶ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βασιλεὺς Ρομπέρτος οὐκ ἔφθασε συζυγῆναι γυναικὶ, παράνομόν τι πρᾶγμα βεβούληται ὁ Βασιλεὺς διαπράξασθαι ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ Εὐδοκίᾳ προσλαβέσθαι τοῦτον γαμβρὸν ᾑρετίσατο· Ενθένδε τοι καὶ ἔρις ἐκ τοῦ τότε πατριαρχοῦντος Μανουὴλ τῷ Βασιλεῖ ξυμβεβήκει, μηδ᾽ ὅλως τῇ τοιαύτῃ ἀθεσμογαμίᾳ συγκατανεύσαντος· Ἀλλ᾽ οὐκ ἔφθασεν ὁ Βασιλεὺς τέρματι δοῦναι τὸ θέλημα· μήπω γὰρ στείλας ταύτην εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὡς εὐτρέπιζε, καταλύει τὸν βίον, τὴν βασιλείαν καταλιπὼν τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ τῷ Δούκᾳ. Οὐ γὰρ εἶχεν ἄρρενα παῖδα εἰς ἥβην ἐλθόντα. Οὓς γὰρ δύο ἐκ τῆς βασιλίδος Ἄννης ἐσχήκει ἄρρενας παῖδας, τεθνάναι προὐφθάσαν· ἐκ δὲ τῆς ἐξ Ἀρμενίων εἱρμαμένης, ἓν παιδίον ἄρρεν πεποίηκεν, ὀκταετὴς ἦν, ἡνίκα ὁ Βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ ἐτεθνήκει. Διὰ τὸ ἀμοιρεῖν γοῦν αὐτὸν ἄρρενος ἐνήβου γονῆς ὁ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ γαμβρὸς αὐτοῦ τῆς Βασιλείας κληρονομεῖ. Ἦν δὲ ὁ Βασιλεὺς Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, ὁπότε τὸ τέλος ἔσχε τοῦ βίου, τῶν μὲν τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν ὑπερέκεινα, ἐλάττων δὲ τῶν πεντήκοντα, βασιλεύσας ἐκ τούτων ἔτη ιη. ἀνὴρ δὲ τὸ σῶμα μικρὸς, οὐκ ἄγαν δὲ, μελάγχρους ἐφεκτικὸν, καθειμένον ἔχων τὸ γένειον, καὶ περὶ τὸ ἄκρον σχιζόμενον, ἐπ᾽ ὀλίγον ἐπιπρόφθαλμος, περὶ τὰς μάχας ὀξὺς, θυμοῦ τε καὶ ἀφροδισίων ἡττώμενος, ἐλευθεριώτερος ἐν ταῖς δωρεαῖς, οἷς γὰρ ἂν βούλοιτο, πολὺ τὸ χρυσίον ἐδίδοτο, ὡς ἐν ἀκαρεῖ τούτους πλουτεῖν. πεπαλαικὼς δὲ πάμπολλα ἐν ταῖς μάχαις ταῖς τε πρὸς Ἰταλοὺς, καὶ τοὺς Πέρσας. Ἀρχὴ γοῦν οὗτος ἐγεγόνει τῆς τῶν Ρωμαίων ἀρχῆς, ᾧ καὶ πολλὴν χάριν ὀφλεῖν τοῖς Ρωμαίοις πάνυ δέον καθέστηκεν· κατετέθη δὲ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ Ὑακίνθου μονῇ, ἔνθα καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος τέθαπται, καὶ ἡ βασιλὶς Ἄννα ἡ τούτου σύζυγος.

ιθ. Καθὼς γοῦν εἰρήκειν μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἐπιλαμβάνεται τῶν Ρωμαϊκῶν σκήπτρων Ἰωάννης ὁ Δούκας, ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ, στεφθεὶς παρὰ Πατριάρχου Μανουὴλ, ὃς τὸν Μάξιμον διεδέξατο. μετὰ γὰρ

rent, vel qui id abnuissent, morte penderent pœoam. Hoc Byzantli accolæ, & inter eos primas obtinentes, angi, eacruciarique animo, & ad Ericum Imperatorem profecti, *Nos*, inquiunt, *alio genere orti, aliumque habentes Pontificem nosmet imperio tuo, & potestati subjecimus, itaut & corpora, non & animum, & spiritum dominaveris. Namque in tali defensionem, dum bellum geritur, arma capere necesse est; at nostris ritibus, & cæremoniis cedere fieri omnino nequit: aut itaque nos ab urgenti discrimine libera, aut iam quam liberis ad indigenas aditionem dato.* Sic locutis; ille cum tot probis, optimisque viris privari nollet, etiam invito Legato, renuente, templa reseravit, vinculis, custodiisque circumœnitos Monachos ac Sacerdotes liberavit, & tempestate, qua tunc Byzantium jactabatur, sedavit. Multi vero ea Monachis antequam hæc gererentur, Constantinopoli excedentes, ad Imperatorem Theodorum commigrarunt, quibus, illius mandato monasteria ad habitandum assignata sunt. Et Sacerdotes Nicæam petentes, partim Patriarchali clero adnumerati, partim locis sacris oblectati, libere vitam traduxere. Et hæc quidem hoc modo ab Imperatore Constantinopolit. Erico gesta sunt.

XVIII. Erico fato functo, frater illius Robertus mollius negotiis incumbebat. Hujus soror Imperatori nupserat. Paucis elapsis annis eum Constantinopolitanus Imperator Robertus uxori non esset obnoxius, Imperator impium facinus patrare sibi in animo proposuit, studens eum Eudociæ filiæ alligare, sibique generum assumere. Hinc dissidia inter Manuelem tunc temporis Patriarcham, atque Imperatorem suborta sunt, eum neutiquam adeo infandis nuptiis consensum ille præstaret. Verum Imperator, quod optabat, præstare non potuit. Nondum enim illa Constantinopolim transmissa, dum appararent nuptias, vitam finit, generi suo Joanni Ducæ, imperio relicto: nullum enim habebat puberem filium, namque bini ea Imperatrice Anna suscepti ante obierant, & ea Armenia filius unicus erat octennis, cum pater illius & Imperator vita defecit. Quod itaque ille masculo filio, eoque pubere destitueretur, filię suæ maritus imperii hæres fit. Imperator Theodorus Lascaris annos quinque & quadraginta, & amplius, minor quinquaginta natus excessit e vita, decem & octo regnavit, corpore, sed non nimium pusillus, moderate nigricante, promissa barba, sed quæ in extremis scinderetur, vatiis sed parumper oculis, præceps in prælia, iræ ac veneris impatiens, in muneribus munificentior; quibus enim illi collubitum erat, ingens auri vis donabatur, ut statim opulenti evaderent. Pugnis adversus Italos, & Persas quammaxime conflictatus; prima tamen Romanis imperii ipse fundamenta jecit, cui a Romanis quammaximæ gratiæ habendæ sunt. Sepultus fuit in Hyacinthi monasterio, ubi & Imperator Alexius positus fuerat, & Imperatrix Anna thalami consors.

Edit. Paris. pag. 17.

XIX. Quemadmodum ergo dixi, post illius obitum Romani imperii gubernacula Joannes Ducas, gener illius suscipit, a Manuele Patriarcha, qui Maximo successerat,

coronatus. Namque post Patriarchæ Michaelis excessum Irenicus Theodorus, cui a plerisque Copæ nomen inditum fuerat, in Patriarcham eligitur; post annos sex eo demortuo, Maximus monachus Patriarchale solium ascendit, Gynæceio palpans, ac supparasitans, & vice versa ex eo assentationes, & blanditias aucupans: neque enim aliud eum in tam sublime culmen evexerat, sed post menses sex moritur. Et Manuel in Patriarchali solio collocatur, vere Vir Philosophus, ut apparebat, & a multis eo nomine honestatus.

XX. Sed ad res Bulgaricas redeamus. Primus Bulgarorum rex Asanus duos habuit filios Joannem, & Alexandrum. Itaque Borila, cujus supra mentionem fecimus, regie Bulgaris imperante, Asani filius Joannes fuga se abripiens, in Rusos confugit, ibique per tempus aliquod commoratus, & convenarum Rusorum nonnullis in unum congestis, paternam hæreditatem reposcit, & in Borilam arma suscipit, & vincit, dominusque fit non exiguæ regionis. Borilas Trioobum ingressus septem annos obsidionem sustinet, & cum socii defatigati succumberent, ad Asani Joannem deficiunt, Borilas inde inter fugiendum deprehensus ab Joanne oculis læditur, sicque universa ditione Bulgarorum Joannes potitur. Et hæc quidem de Bulgaris.

Edit. Paris. pag. 18.

XXI. Comnenus interim Theodorus, cujus paulo ante meminimus, proprium ordinem indignatus, & quæ sunt imperii occupans, postquam Thessalonicam in potestatem recepit, non minimam Romanæ ditionis partem, ex ea, quæ suberat Italis, & a Bulgaris intercipiebatur, sibi vindicat, purpureaque chlamyde induitur, & rubris calceis convestitur, obluctante illi in hoc quam strenuissime Constantino Mesopotamita Metropolita Thessalonicensi, quem diris malis, & calamitosis exiliis canonica statuta propugnantem insectatus, misere afflixit; sed Bulgariæ Archiepiscopus Demetrius, tamquam qui, ut ipse fatebatur, sui juris esset, neminique sui facti rationem reddere teneretur, ideoque in ejus potestate esse, quoslibet, & ubicumque, & quandocumque illi libitum fuisset, reges ungere, regio eum diademate coronat. Theodorus ergo Imperator acclamatus, uti Imperatoribus moris est, res disponebat, Despotas, Sebastocratoras, magnos Domesticos, Protovestiarios creabat, & reliquum universum imperatorium ordinem pro nutu dispensabat; cum vero inepte circa imperatoria jura stultus esset, Bulgarico magis, sive potius barbarico more, neque ordinem servans, neque decorem, & si quæ alia sunt in imperatoria aula veneranda decreta negligens, negotiis incumbebat. Hic non parum Joanni Imperatori adversabatur. Quare eum Imperator, ut secundas imperii sibi haberet, suoque uteretur dominatu, in nullo sibi obnoxius concedebat. Ipse firmius, ac validius reluctari.

XXII. Joannes ergo Imperator tum primum sceptris obtentis, & Romaeorum imperium in angustum adductum conspiciens, nec sustinens cum multis aliis imperare, post elapsos duos annos, bellum cum Italis suscipit, & exercitum ex Latinis fortissimum, atque amplissimum conflat, quem Theodori Imperatoris fratres

A τοῦ Πατριάρχου τὴν τελευτὴν Μιχαὴλ, ὁ Εἰρηνικὸς Θεόδωρος, τῷ Πατριαρχικῷ ἐνιδρύεται θρόνῳ, ὃς καὶ Κωπᾶς ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐκαλεῖτο, μετὰ δὲ ἐνιαυτοὺς ἓξ ἐκείνου τὸν βίον ἀπολιπόντος, ὁ μοναχὸς Μάξιμος εἰς τὸν Πατριαρχικὸν ἀνάγεται θρόνον, θεραπεύων τὴν γυναικωνῖτιδα, καὶ ὑπὸ ταύτης ἀντιθεραπευόμενος. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἦν πρὸς ταύτην ἀναβιβάσαν αὐτὸν τὴν περιωπήν. ἐπιβιοὺς δὲ μῆνας ἓξ τελευτᾷ, καὶ ὁ Μανουὴλ εἰς τὸν Πατριαρχικὸν ἀνάγεται θρόνον, φιλόσοφος, ὡς ἐδόκει ὤν, καὶ ὑπὸ πολλῶν κατονομαζόμενος.

κ΄. Ἐπὶ δὲ τὰ Βουλγάρων καὶ αὖθις ὁ λόγος ἀναχωρεῖ. ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων Ἀσὰν, δύο ἔσχεν υἱοὺς τὸν Ἰωάννην, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον. Τοῦ γοῦν εἰρημένου Βορίλα
B βασιλικῶς τῶν Βουλγάρων κατάρχοντος, ὁ τοῦ Ἀσὰν υἱὸς Ἰωάννης φυγαδείᾳ χρησάμενος περὶ τὰ τῶν Ῥώσων χωρεῖ. ἐκεῖσέ τε χρόνον ἱκανὸν διαμείνας, καί τινας τῶν συγκλύδων Ῥώσων ἐν ἑαυτῷ περιαγαγὼν, τὴν πατρικὴν ἀνακαλεῖται κληρονομίαν, καὶ πολεμεῖ τῷ Βορίλᾳ, καὶ νικᾷ τοῦτον, καὶ χώρας οὐκ ὀλίγης ἐγκρατὴς γίνεται. Ὁ δὲ Βορίλας ἔνδον εἰσέρχεται τοῦ Τερνόβου, καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ὅλοις τοῖς χρόνοις πολιορκεῖται. ἐπεὶ δὲ ἀπέκαμον οἱ συνόντες αὐτῷ, τῷ Ἀσὰν Ἰωάννῃ προσέρχονται. Φεύγων δὲ ἁλίσκεται ὁ Βορίλας, καὶ παρὰ τοῦ Ἰωάννου τυφλοῦται· καὶ οὕτως ἐγκρατὴς τῆς τῶν Βουλγάρων ἁπάσης ὁ Ἰωάννης γεγένηται. Καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς Βουλγάροις τοσαῦτα.

κα΄. Ὁ δὲ Κομνηνὸς Θεόδωρος, ὃν πρὸ μικροῦ ὁ λόγος ἱστόρησεν,
C μὴ θέλων μένειν ἐν τῇ οἰκείᾳ τάξει, ἀλλὰ τὰ τῆς βασιλείας σφετερισάμενος, ἐπειδὰν τῆς Θεσσαλονίκης γέγονεν ἐγκρατὴς, πολλήν τε χώραν τῆς Ῥωμαΐδος ἐκ τῆς κεκρατημένης παρὰ τῶν Ἰταλῶν, ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο, ἔτι δὲ καὶ τὰς παρὰ τῶν Βουλγάρων κεχειρωμένας, πορφυρίδα τε ὑπενδύεται, καὶ ἐρυθρὰ περιβάλλεται πέδιλα, ἀντιστάντος αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ στερρότατα τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνου τοῦ Μεσοποταμίτου, ὃν καὶ πολλαῖς κακουχίαις, καὶ ἐξορίαις ὑπέβαλε τῶν κανονικῶν ἐθῶν ἀντεχόμενον. Ὁ δὲ Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπος Δημήτριος, τὸ βασιλικὸν περιδιδύσκει τοῦτον διάδημα, ὡς ἔφασκεν, αὐτόνομος ὢν, καὶ μηδενὶ εὐθύνας ὀφείλων δοῦναι, καὶ διὰ ταῦτα
D ἐξουσίαν ἔχειν βασιλέας χρίειν, ὡς τε ἂν καὶ ὅπη, καὶ ὅτε βούλοιτο. Βασιλεὺς οὖν ἀναγορευθεὶς ὁ Θεόδωρος, βασιλικῶς ἐχρᾶτο τοῖς πράγμασι, Δεσπότας τε προεβάλλετο, καὶ Σεβαστοκράτορας, μεγάλους τε Δομεστίκους, Πρωτοβεστιαρίους, καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν τάξιν βασιλικήν. ἀφυῶς δὲ ἔχων περὶ τοὺς τῆς βασιλείας θεσμοὺς, Βουλγαρικώτερον, ἢ μᾶλλον βαρβαρικώτερον ταῖς ὑποθέσεσι προσεφέρετο, οὐ τάξιν γινώσκων, οὐδὲ κατάστασιν, οὐδὲ ὅσα ἐν τοῖς βασιλείοις ἀρχαῖα ἔθιμα καθεστήκασιν. οὗτος οὐ μικρῶς τῷ βασιλεῖ ἀντεφέρετο Ἰωάννῃ. ὁ μὲν βασιλεὺς ἠξίου αὐτὸν τῶν δευτερείων μετέχειν τῆς βασιλείας, καὶ τὰς χώρας αὐτοῦ ἐγκρατῆ εἶναι, καὶ κατ' οὐδὲν ἄλλο ὑπείκειν αὐτῷ. Ὁ δὲ
E ἀντέβαινε στερεώτερον.

κβ΄. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης ἄρτι τῶν σκήπτρων ἐνειλημμένος, καὶ κομιδῇ ἐν στενῷ οὖσαν τὴν τῶν Ῥωμαίων τεθεαμένος ἀρχὴν, οὐκ ἀνεχόμενος ἐν πολλοστοῖς βασιλεύειν, δύο παραδραμόντων ἐνιαυτῶν μάχην ποιεῖται μετὰ τῶν Ἰταλῶν, καὶ συνάγεται στράτευμα Λατινικὸν ἀξιόμαχον, οὗ προεμάχοντο οἱ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου

αὐτάδελφοι, οἱ Σεβαστοκράτορες Ἀλέξιός τε καὶ Ἰσαάκιος. οὗτοι καὶ γὰρ ἅμα τὸν βασιλέα αὐτῶν ἀδελφὸν θανεῖν, τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Εὐδοκίαν λαβόντες, ἀποδράναι πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐβουλεύσαντο. Ἀλλὰ τοῦ μὲν σκοποῦ αὐτῶν ἥμαρτον. ἐκεῖνοι δὲ δραπέται ᾤχοντο. Τῆς μάχης οὖν συῤῥαγείσης ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Ποιμανηνοῦ, ὅπου καὶ ὁ ναὸς τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω δυνάμεων ἐγκαθίδρυται Μιχαὴλ, νικᾷ κατὰ κράτος ὁ βασιλεὺς, τῶν μὲν πλείστων Ῥωμαίων σχεδὸν ἐξηττημένων τὸ πρῶτον, αὐτοῦ δὲ βασιλέως μετ' ὀλίγων πάνυ τὴν νίκην πᾶσαν ἐξειργασμένου. αὐτός τε γὰρ δόρατος ἥψατο, καὶ πολέμιον ἔβαλε, καὶ ἀνδρεῖον ἐν ἐκείνῳ τῷ πολέμῳ φρόνημα ἐνεδείξατο, οὐδὲ τοῖς πρότερον ἀγνοούμενον. ἡ τοιαύτη νίκη εἰς μεγίστην αὔξησιν ἐγεγόνει τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, τῶν Ἰταλῶν δὲ συστολὴν καὶ κατάπτωσιν. τοὺς μὲν γὰρ ζωγρείας τοὺς κρείττους αὐτῶν ἐν τῷ τοιούτῳ πολέμῳ ὁ βασιλεὺς κατέσχεν, ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς αὐταδέλφους Λασκάρεις, οὓς τυφλοῖ ἐπαιτίους εὑρών. Ἄλλοι δὲ ξίφους ἔργον ἐγένοντο, οἱ δὲ μὴ συνιόντες τῷ πολέμῳ δειλίᾳ κάτοχοι ἐγεγόνεισαν. καὶ μέρος δὲ τῶν Ἰταλῶν τὸ τῶν Σεῤῥῶν κάστρον, τῷ τότε πολιορκοῦν ὑπὸ τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου δεσποζόμενον, ἐπεὶ τὴν τῶν οἰκείων τοιαύτην ἐπέγνωκεν ἧτταν, ἀπέδρα ἐλευθέρας τὰς Σέῤῥας καταλιπόν. ἐς μικρὸν γὰρ αὐτῷ κομιδῇ τοῦ ἁλῶναι ἦλθον. ἐντεῦθεν τὰ τῶν Ἰταλῶν ἔνθεν κἀκεῖθεν διαιρούμενα κατά τε τὴν ἕω καὶ τὴν ἑσπέραν, καὶ ἰσχυροῖς ἀντιπάλοις προσπταίοντα τούτῳ βασιλεῖ Ἰωάννῃ, καὶ τῷ Κομνηνῷ Θεοδώρῳ, βασιλεῖ φημιζομένῳ καὶ τυποῖ ἀπήρχοντο καταπίπτειν. Αὐτίκα γοῦν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐπειδὰ τοὺς Ἰταλοὺς ἐν τῷ εἰρημένῳ τόπῳ καταλελύκει, τὰ ὑπ' ἐκείνων κρατούμενα τῶν Ῥωμαίων ἐπολιόρκει φρούρια, καὶ ἤλωσε ταῦτα, μαλακῶς τελοῦντος τοῦ βοηθήσοντος. μέχρι μὲν γάρ τινος οἱ ἐν τοῖς φρουρίοις ἀντείχοντο. Ὡς δὲ χρονιωτέρους ἐποίει τὰς πολιορκίας ὁ βασιλεὺς, μάλιστα δὲ καὶ παρακαιρίους, οὐ γὰρ ἐν ἔαρι, ἢ θέρει, ἢ μετοπώρῳ, ἀλλ' ἐν μέσῳ χειμῶνος τὰς ἐφόδους ἐποιεῖτο, ἑλεπόλεις τε συνίστα, καὶ τὰς ἐπάλξεις κατέβαλλεν, ἀποκάμνοντες οἱ ἐντὸς, τὰ μὲν παρεδίδουν ὅρκοις τὴν ζωὴν ἐξωνούμενοι, ἐκ δὲ τῶν ἔπιπτον μάχῃ καὶ καθείργνυντο ὡς δεσμῶται. ἑάλω γοῦν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ποιμανηνὸν, Λεντιανὰ, Χαρίορος, Βερβενίακον. Ὁ γοῦν βασιλεὺς Ἰωάννης παντοίως τοῖς Λατίνοις μαχόμενος, τριήρεις τε κατεσκεύασε, καὶ περὶ τὸν Ἑλλήσποντον ταύτας ἔστησεν ἐν τόπῳ, ὃς Ὁλκὸς ὀνομάζεται, καὶ ἦν πολλὰ παρέχων αὐτοῖς πράγματα, κατὰ δύσιν ὁρμώμενος, καὶ λείαν τὰ ἐκείνων ποιούμενος, πορθῶν τε τὸ τῶν Μαδύτων ἄστυ, καὶ τὴν Καλλίουπολιν, καὶ τὰ παραιγιάλια πάντα τοῖς Ἰταλοῖς ὑπόφορα ὄντα.

κγ'. Ἐν τούτοις δὲ ὄντος τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, καὶ ἀκρατῶς μαχομένου τοῖς Ἰταλοῖς κατά τε χέρσον καὶ θάλασσαν, σκευωρεῖται τούτῳ ἐπιβουλή. Ὁ δὲ ταύτην συστησάμενος πρωτεξάδελφος ἦν τοῦ βασιλέως ὁ Νεστόγγος Ἀνδρόνικος. Οὗτος δὲ καὶ τὴν τῆς συγγενείας χάριν παρ' οὐδὲν θέμενος, καὶ τὸν τῆς φιλίας ἀποῤῥήξας δεσμὸν, ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ πρωτεξαδέλφου βασιλέως βεβούλευται, ἔχων τε συνεργὸν εἰς τοῦτο τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον, καὶ ἑτέρους τῶν ἐπιφανῶν οὐκ ὀλίγους, τόν τε Φιλαμμούλιον, ὃν μέγαν ἑταιρειάρχην ὁ βασιλεὺς τετίμηκεν, τὸν Ταρχανειώτην Συναδηνὸν, τὸν ἐπ' ἀδελφῇ τούτου γαμβρὸν Σπασηνὸν, τὸν

germani Sebastocratores Alexius, atque Isaacius deducebant. His enim, statim atque Imperator eorum frater mortem oppetiit, illius filia Eudocia surrepta, Constantinopolim secedere in animo fuit. Sed spe frustrati fugiant. Ergo apud Poemaneonum, ubi & cælestium virtutum militiæ Divo Michaeli templum positum est, commisso prælio, vi, armisque superat Imperator marte ambiguo, primum quidem potiori Romanorum parte debellata; sed Imperatore deinceps cum paucis admodum insignem victoriam adepto. Ipse etenim hastam contorsit, hostem confodit, & magnas cogitationes in bello, quod & antiquioribus minime ignotum fuerat, commonstravit. Victoria hæc, mirum est, quantum res Romanas sublevaverit, Italas imminuerit, ac depresserit. Italorum enim præstantissimos quosque viros in eo conflictu cepit, fratres itidem Lascarides, quos criminis convictos luminibus spoliavit: alii gladio internecati sunt; qui vero pugnæ non affuere timore perciti hæsere. Itali etiam eo temporis Serrarum castellum prementes, ubi suos debellatos esse agnoverunt, Serris liberis derelictis fuga sibi consuluerunt, cum parum abfuisset, quin ab ipsis expugnarentur. Exinde res Itala hinc atque illinc per Orientem, ac Occidentem divulsa, & valentiores nacta adversarios Imperatorem Joannem, & Theodorum Comnenum, ipsum etiam Imperatorem vocitatum cadere cœperat. Statim itaque Joannes Imperator dicto in loco Italis expugnatis, ab illis Romanorum oppida oppressa obsidione tentare, & auxilio, opeque destituta expugnare: paulum enim qui in oppidis erant, obsistere; sed cum diuturnioribus, & potissimum intempestivis (neque enim vere, aut autumno, aut æstate, sed hyeme media irruptiones faciebat, admovebat machinas, & propugnacula dejiciebat) obsidionibus urgeret, qui in illis erant, defatigati ea, jurejurando vitam redimentes, dedere, plerique etiam ex his pugna periclitantes oppressi, tamquam captivi mancipati. Sic ab Imperatore Poemanenum, Lontiana, Chariores, Beerbeniacum expugnata sunt. Joannes ergo Imperator undique bellum in Latinos commovens triremes compegit, pergitque in Hellespontum, ubi Holco nomen est, quibus molestus erat, atque negotiosus in occasum irrepens, fortunas uniuscujusque, & bona depopulans, inter ea & Madytarum urbem, & Calliupolim, & oram maritimam Italis tributariam deprædatur.

Edit. Paris. pag. 19.

XXIII. Cum hæc ageret Imperator Joannes, acribusque Italos præliis terra, marique divexaret, insidiæ vitæ illius parantur. Facinoris auctor erat Nestongus Andronicus Imperatoris consobrinus, is arctissimæ affinitatis conjunctione neglecta, spretisque amicitiæ juribus in consobrinum suum Imperatorem conjurat, conjurationis consorte fratre Isaacio, & non paucis ex proceribus, nec deerant sceleris participes Phlamulius magni Hetæriarchæ dignitate, beneficio Imperatoris condecoratus, Synadenus Tarchaniota sororis

Edid. Paris. pag. 20.

illius maritus, Stasenus, Macrenus, aliique quamplurimi. Cum vero per multos dies conjuratio protraheretur, Lampsaci degens Imperator conatus conspirantium rescivit, & triremibus, ne ab Italis occuparentur concrematis, bello domestico magis, quam externo invigilandum ratus, inde digressus Achiraum proficiscitur; ibique quæstionem, ut consortes sceleris indicarentur, habet: & conjurati omnes convicti, condemnatique sunt. Attamen Imperator humaniorem se præbens, Nestongum Isaacium lumine, & manu mutilat, Macrenum quoque: sæpius enim cum a tergo Imperatoris esset, & gladium stringere, & vulnus infligere lethale tentasse deprehensus est: alios itidem mitioribus pœnis mulctavit, plurimos ad tempus detrusit in carceres, & ipsum conspirationis auctorem, & imperium affectantem Nestongum Andronicum, Magnesiæ in arcem relegavit. Sic amotis illecebræ ab illis malefaciendo Imperatorem abstraxere. Nestongus paulo post aufugit, ut quidam tradunt, annuente Imperatore, qui illum liberius vagari posse præceperat, ut quodam modo salutem suffuratus esse videretur. Noctu ille in fugam conjectus, Musulmanos convenit, inter quos ad extremum vitæ exitum, ætatem duxit. Hinc Imperator attentius rebus advertere, omnibus ad se adeundi facultatem, qua prius utebantur liberiore, coercere, custodes, ac vigiles, qui noctu, interdiuque se, ac rationes suas defenderent, addere; sed omnium maxime Imperatrix Irene moribus, ac ingenio mascula, & cum omnibus magis regie, quam par erat, conversans ad conservandum eum incumbere. Itali interim cum Imperatore concordiam confirmare volentes castro Pegarum cessere: sicque cum eis Joannes Imperator pacem composuit, cum ad Austrum omnibus renuntiassent, sed adhuc, quæ circa Boream affinia Constantinopoli erant, urbique Nicomediensi proxima retinerent.

XXIV. Contigit etiam illud prius. Adrianopolitani cives legationem ad Imperatorem obeunt, ut exercitu ad eos convecto, servitute Italica liberet. Ille Isem Protostratora cum copiis misit, militiæ consors erat Joannes Camytzes. Hi Hellesponto adnavigato, per Macedoniam iter facientes Adrianopolim veniunt, urbemque ingressi stativa habuere; certa vero spes Imperatori Joanni inhæserat, reliquorum etiam adjacentium locorum dominatum habiturum. (pag. 21.) Verum Theodorus Comnenus, de quo nos supra diximus, vicinis omnibus potitus, præter Rhodopes montem, cui & Achrido nomen est, & in eo oppida, & Melenium, quibus Sthlavus Asani regis affinis, & ab Imperatore Constantinopolitano Erico, cujus filiam e pellice susceptam sibi matrimonio junxerat, Despotæ munere decoratus dominabatur. Sthlavus hic, ut seriem orationis paulum abrumpam, castro Melenico potitus, valido illo quidem, & hostibus inexpugnabili, suo ipse jure utebatur, nemini vicinorum Principum obnoxius; quandoque enim Italis, affinitate cum eis coactus, auxilio erat, quandoque Bulgaris generis fretus conjunctione, quandoque etiam Theodoro

A Μακρηνὸν, καὶ ἄλλους εἰς πλῆθος τὸν ἀριθμόν. ἐγένετο δὲ ἡ ἐπιβουλὴ πολυήμερος. Ἐν τῇ Λαμψάκῳ δὲ διάγων μανθάνει ταῦτα. πυρὶ δοὺς τὰς τριήρεις καταναλώσας, ἵνα μὴ τοῖς Ἰταλοῖς ὑπὸ χεῖρα γένοιντο, καὶ ἀναγκαιότερον τὸν ἔσωθεν πόλεμον κρίνας τοῦ ἔξωθεν, ἀπάρας ἐκεῖθεν περὶ τὴν Ἀχυράους ἀφίκετο, κἀκεῖθεν τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐπιβουλῆς ἐποιήσατο, καὶ ἅπαντες οἱ συνωμόται πάντες ταῖς δίκαις ὑπεύθυνοι. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς φιλανθρωπότερον τοῖς νόμοις ἐχρήσατο, καὶ τὸν μὲν Νεστόγγον Ἰσαάκιον τυφλώσει καταδικάζει, καὶ χειροκοπείᾳ, ὡσαύτως καὶ τὸν Μακρηνόν. ἐξελήλεγκτο γὰρ ὡς πολλάκις ἐφώρμησε κατόπιν αὐτοῦ τυγχάνων τοῦ βασιλέως, ἐφελκύσαι τὴν σπάθην, καὶ καταρράξαι καιρίαν· B καὶ ἄλλους δέ τινας μικραῖς ποιναῖς καθυπέβαλε, τοὺς δὲ πλείστους ἀφῆκεν, εἱρκταῖς μέχρι τινὸς περικλείσας, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν πρωτουργὸν τῆς ἐπιβουλῆς τῆς καὶ βασιλείας ἐφιέμενον τὸν Νεστόγγον Ἀνδρόνικον ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Μαγνησίας συνέκλεισε. Τοσοῦτον ἡ τῆς ἀγάπης σχέσις τὸν βασιλέα τοῦ κακοποιῆσαι τοῦτον ἐκώλυσεν, ὃς καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέδρα, ὡς μέν τινες ἔφασκον θελήσει τοῦ βασιλέως ἐλευθεριώτερον βαίνειν τοῦτον παρακαλεσαμένου, καὶ οἷον κλέψαι τούτου τὴν σωτηρίαν βουλευσαμένου. ὃς καὶ νυκτὸς φυγὼν περὶ τὰ τῶν Μουσουλμάνων ἐφώρμησε, καὶ διῆγεν ἐκεῖσε μέχρι τῆς αὐτοῦ τελευτῆς. ἐντεῦθεν ὁ βασιλεὺς προσεκτικώτερον ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, καὶ τὴν προτέρας ἐλευθεριότη- C τος οὐκ ἀντεποιεῖτο, φύλακάς τε περὶ αὐτὸν ἔστησε καὶ φρουρούς, νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν τοῖς ἐκείνου προσέχοντας· μάλιστα δὲ περὶ ταῦτα συνέτεινεν ἡ βασιλὶς Εἰρήνη, ἀρρενωπότερον τὸ ἦθος ἔχουσα, καὶ τοῖς πᾶσι βασιλικώτερον ἐντυγχάνουσα. Εἰς συνθήκας δὲ θελήσαντες ἐλθεῖν οἱ Ἰταλοί, ἀπέλυσαν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὸ τῶν Πηγῶν ἄστυ. καὶ οὕτω δὴ μετ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης εἰρήνευσε, πάντων τῶν πρὸς νότον ὑποχωρησάντων αὐτῷ Λατίνων, ἔτι δὲ κρατούντων πρὸς Βορρᾶν τὰ πλησίον ὄντα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῇ τῆς Νικομήδους πόλει ἐγγίζοντα.

κδ'. Συνέβη δέ τι πρὸς αὐτοῖς καὶ τοιοῦτον. Οἱ γὰρ τῆς Ἀδριανουπόλεως οἰκήτορες πρεσβείαν πρὸς τὸν βασιλέα ἐστείλαντο, ὅπως ἀποστείλῃ πρὸς αὐτοὺς στράτευμα, καὶ τῆς Ἰταλῶν ἐλευθερώσει χειρός. ὁ δὲ τὸν Πρω- D τοστράτορα Ἰσῆν, στράτευμα δοὺς αὐτῷ, ἐξαπέστειλε. συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Καμύτζης Ἰωάννης, οἳ καὶ διαπεράσαντες τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ διὰ τῆς Μακεδονίας διελθόντες, εἰς Ἀδριανούπολιν ἀφίκοντο. Ἐντὸς δὲ γενόμενοι τῆς πόλεως διῆγον ἐκεῖσε. ἐλπὶς δὴ ἦν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ διὰ ταῦτα τῶν πέριξ ἐγκρατεῖ γενέσθαι. ἀλλ' ὁ Κομνηνὸς Θεόδωρος, ὃν φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν, τῶν ἐγγὺς πάντων γενόμενος ἐγκρατής, πλὴν μέντοι τοῦ τῆς Ῥοδόπης ὄρους, ὅπερ καὶ Ἀχριδὼς ὠνόμασται, καὶ τῶν ἐν τούτῳ ἀστέων, καὶ τοῦ Μελενίκου. Τούτων γὰρ ἦρχεν ὁ Ἀσθλάβος, προσγενὴς ὢν τοῦ βασιλέως Ἀσάν, καὶ δεσπότης τετιμημένος ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κωνσταντινουπόλεως Ἐρρῆ, οὗ καὶ τὴν θυγατέρα ἐκ παλλακῆς αὐτῷ γε- E γεννημένην ἠγάγετο εἰς γυναῖκα. Οὗτος δὴ ὁ Ἀσθλάβος, ἵνα μικρόν τι τὸν εἱρμὸν τοῦ λόγου διέλωμαι, φρούριον τὸ Μελένικον ὡραῖον ὀχυρόν, καὶ σχεδὸν πᾶσιν ἐναντιουμένοις ἀνάλωτον, αὐτοκρατὴς ἦν, μηδενὶ τῶν πέριξ ἀρχόντων ὑποπίπτων. Ἐνίοτε μὲν γὰρ Ἰταλοῖς, ὑπῆρχε σύμμαχος ἐκ κήδους αὐτοῖς συναγόμενος, ἐνίοτε δὲ Βουλγάροις ἐκ συγγενείας ὁμοφρονῶν, ἐνίοτε δὲ τῷ Κομνηνῷ Θεοδώρῳ. Καὶ ἦν οὐδέποτέ τινι οὕτω

ὑπο-

ὑποπιαζόμενος, οὔτε εἰς ἀληθῆ πίστιν, καὶ ὁμοφροσύνην ἐρχόμενος. οὗτος συνεζύγη μετὰ θάνατον τῆς αὐτοῦ γαμετῆς ἡ τοῦ Πετραλίφα θυγάτηρ τοῦ γυναικαδέλφου τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου. περὶ ἧς παρακατιὼν ὁ λόγος ἐρεῖ. ἄνευ μέντοι, καθὼς εἰρήκειν, τῶν ὑποπιπτουσῶν τῷ τοιούτῳ Ἀθλάβῳ χωρῶν, τὰ πάντα ὑπὸ τὸν Κομνηνὸν ἐγεγόνει Θεόδωρον. ἐπεὶ γοῦν Μοσυνόπολις, καὶ Ξάνθεια, καὶ ἡ Γρατζιάνους αὐτὴ ὑπὸ τοῦτον ἐτέλει, τὸ τῆς Σταγείρας ὑπερβὰς ὄρος, ὃ δὴ Μάκρην ὀνομάζουσιν οἱ πολλοί, τὰ ἐκεῖθεν τοῦ Εὔρου κατέδραμεν, ἄνετα εὑρὼν πάντα, καὶ μηδενὶ φρουρίῳ περιπεφραγμένα. ἔνθεν τοι καὶ περὶ Διδυμότειχον γεγονὼς ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ Βασιλεὺς ἐπεφημίζετο τούτων. ἀφικόμενος δὲ καὶ περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν εὗρεν ἐντὸς τὸν δηλωθέντα Ἰσῆν τὸν Πρωτοστράτορα, καὶ τὸν Καμύτζην μετὰ τοῦ στρατεύματος τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου. Ἀπατηλοῖς δὲ λόγοις τοὺς οἰκήτορας ὑπελθών, ὡς πλουτίσειε τούτους ἄκρως καὶ τῶν ἄλλων Ῥωμαίων ὑπερυψώσειε, πείθει τὸ μὲν τοῦ Βασιλέως ἐξαγαγεῖν στράτευμα ἔξω, αὐτὸν δὲ εἰσαγαγεῖν. ἐξάγεται οὖν ὁ Πρωτοστράτωρ Ἰσῆς, καὶ ὁ Καμύτζης μετὰ τοῦ συνόντος τούτοις στρατεύματος, ἐπὶ ὅρκοις τοῦ μή τινα παθεῖν τούτων δεινόν τι. ἐξελθόντες οὖν, ὁ μὲν Πρωτοστράτωρ οὐδ᾽ ὅλως τὸν Κομνηνὸν Θεόδωρον τεθέαται. Τοῦτο γὰρ δὴ αὐτοῖς συμπεφώνηται. Ὁ δὲ Καμύτζης συντυχὼν αὐτῷ, οὐκ ἀπέβη τοῦ ἵππου, οὐδ᾽ ὡς Βασιλεῖ προσεκύνησεν. εἰς ὃ βαρυθυμήσας ὁ Κομνηνὸς Θεόδωρος, ἐβούλετο γὰρ ὡς βασιλέα ἐκεῖνον πάντας ἔχειν Ῥωμαίους, ἐπείπερ καὶ ὡς Βασιλεὺς ἐφημίζετο, ὕβρεις τε κατέχεε τἀνδρός, καὶ μικροῦ ἂν καὶ πληγὰς ἐπέθετο. τοῦτο τῷ Καμύτζῃ ἀφορμὴ ἐγεγόνει πρὸς τὸν Βασιλέα τιμῆς. ὡς γὰρ αὖθις τὸν Ἑλλήσποντον διεπέρασεν, καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα ἀφίκοντο, μέγας Ἑταιρειάρχης διὰ ταῦτα ὁ Καμύτζης τετίμηται. Ὁ Κομνηνὸς οὖν Θεόδωρος ἐγκρατὴς καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως γεγονώς, πολλὰ παρέσχε τοῖς Ἰταλοῖς πράγματα. κατέδραμε γὰρ πάντα τὰ ὑπ᾽ ἐκείνων κρατούμενα, καὶ μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Βιζύης γενόμενος τὸ ἔξω κατέσχε τοῦ ἄστεως, καὶ λείαν πολλὴν ἐκεῖθεν ἐποιήσατο, καὶ μέχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντίνου κατήντησε, καὶ πτοίαν πολλὴν τοῖς Λατίνοις ἐνέβαλε. Τότε δὴ καὶ ὁ Ἀσὲλ δεκᾶς, ὃς τῇ θυγατρὶ τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως συνεζύγη, ὑπό τινος τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου δόρατι ἐπλήγη τὸν τράχηλον. καὶ ἦν ὡς ἔδοξε τὰ τῆς βολῆς ἐκείνης θανάσιμα. Ἀλλ᾽ ὑπό τινος τῶν ἰατρῶν τεθεράπευται. Ἦν δὲ τὸ ἀπὸ τοῦδε τραχυτέρα αὐτῷ ἡ φωνή, καὶ οὐκ εὐχερῶς οἱ τοῦ τραχήλου στρεφόμενοι σπόνδυλοι.

κε΄. Οὕτως οὖν ἐπαυξήσας τοῖς πράγμασιν ὁ Κομνηνὸς Θεόδωρος ἐπειδὴ ὁμορῶν ἐγεγόνει τοῖς Βουλγάροις, εἰς σπονδάς τε συνῆλθε τῷ Βουλγάρων βασιλεῖ Ἰωάννῃ τῷ Ἀσάν, ὃν φθάσας ὁ λόγος εἴρηκε, μετὰ τὸν Βοερίλαν βασιλεῦσαι τῶν Βουλγάρων, καὶ συγγένειαν μετὰ τούτου πεποίηκε, προσλαβόμενος ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Μανουὴλ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν, ἥτις ἐκ παλλακῆς ἐκείνῳ γεγένηται. Ὁ μὲν οὖν Ἄγγελος Θεόδωρος τὰς μετὰ τοῦ Ἀσὰν Ἰωάννου σπονδὰς διαλύσας, οἷα ἐκεῖνος ἀνὴρ θρασύτερος καὶ ἀτακτότερον φερόμενος οὐ μόνον ἐν βασιλείοις, ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς πολιτικοῖς, καὶ θαμὰ παραβαίνων τοὺς ὅρκους, καὶ παρασπονδῶν, τοῖς ἐν γειτόνων τῶν Βουλγάρων χωρεῖ, πολλὴν συναθροίσας τὴν στρατιὰν ἔκ τε Ῥωμαίων συγκεκροτημένην καὶ Ἰταλῶν. Παραμείψας οὖν τὴν Ἀδριανοῦ περὶ τὰ ἄνω τοῦ Εὔρου τὴν πορείαν ἐποιεῖτο, ζητῶν μετὰ Βουλγάρων συρρῆξαι πόλεμον. Ἐζήτει δὲ ἄρα τὸν αὐτοῦ ὄλεθρον. ἐδόκει δὲ γὰρ ὡς οὐδ᾽ ὅλως

Comneno, nemini umquam se, neque subdens, neque pacem conciliatam vere servans, neque assensus sustinens, illi, post elatam uxorem Petraliphæ Theodori Comneni uxoris fratris filia nupserat; de qua infra dicetur. Præter itaque urbes Sthlavo tributarias, reliqua omnia Theodoro Comneno subdebantur. Et cum Mosynupolis, Xanthia, Gratianus sub eo essent, Stagiræ monte, quem Macrem vulgus nominat, decurso, Hebri ea ea parte omnia aperta, atque incustodita, nec castello ullo munita excurrens, & Didymotchœchum appellens, non multos post dies rex eorum acclamatur; & Adrianopolim usque perveniens, in ea dictum Isem Protostratora, & Camytzem cum imperatoris copiis reperit, & fallacibus, ac captiosis sermonibus cives decipiens, opibus nempe, fortunis, dignitatibus, aliisque Romanos cæteros quam maxime sui causa superaturos, persuadet Imperatoris militem ejicere, suum admittere. Quare Protostrator Ises, atque Camytzes cum exercitu pelluntur, cum cives se prius jurejurando alligassent, nemini damnum illaturos. Pulsi, Protostrator Comnenum Theodorum nec vidit quidem, namque ita convenerunt, Camytzes eum illi occurrisset, neque equo descendit, neque uti decet Imperatorem adorarit. Quare ira incitatus Theodorus, volebat enim se ab omnibus Romanis Imperatorem agnosci, cum & Imperator diceretur, gravissimis injuriis virum cumulat, parumque absuit, quin etiam plagas infligeret. Hoc Camytzæ, ut ab Imperatore honores consequeretur, in causa fuit; nam ut rursum Hellesponto præterlapso ad Imperatorem accessere, magnus Hetæriarchæ, non aliam ob causam Camytzes efficitur. Comnenus itaque Theodorus Adrianopoli occupata non minimum res Italas turbavit, quæ enim illi tenebant, omnia adortus, & Byzantium ipsam usque profectus, quidquid extra urbem erat, pro arbitrio duxit, & opima præda auctus, ad fores Byziæ, ingente Latinis timore injecto, pervenit. Tunc temporis, & Afeldecae filiæ Imperatoris Theodori Lascaris maritus, ab iis, qui cum Comneno Theodoro erant, hasta jugulum feritur, vulnusque lethale judicatum, a perito tandem medico sanatur. Ex hinc postea erat vox asperior, nec colli vertebræ, ut antea flexu faciles.

Edit. Paris. pag. 22.

XXV. Sic ergo rebus prospere gestis Theodorus Comnenus, cum suo imperio fines iidem essent, ac Bulgaris, fœdus cum Bulgarorum rege Joanne Asano, qui, ut dixi, post Borilam Bulgaris præerat, init: illiusque filia Maria ex pellice suscepta fratri suo Manueli desponsata affinitate conjungitur. Sed enim Angelus Theodorus cum Asano Joanne conditionibus, ac pactionibus perturbatis, cum audacior esset, atque inordinatius non solum in regia, sed in aliis negotiis civilibus sese immisceret, sæpeque jusjurandum negligeret, fidemque violaret, in affines Bulgaros pedem movet, & ex Romanis, atque Italis ingentem militem exaggerat, & Adrianopolim prætergressus in superiorem partem Hebri agmine ducto, cum Bulgaris poscebat, sed exitium sibi quærens, acie confligere. Videbatur enim sibi Bulgaros timore percitos, nequaquam, vel solum

sibi exercitus imperium sustinere. At non sic Bulgari, sed Asanus Joannes perfidia, ac fœdere ab Angelo Theodoro fracto potius, quam propriis viribus fretus, parva sibi auxiliari manu e Scythis conducta, nec numero quidem millenis confidentius in conflictum agebatur, signo etiam militari, ut a nonnullis memoriæ proditum est, jurejurando Theodori scripto appenso. Et forte circa locum Hebro proximum, quem Clocotinitzam appellant, milites adversis signis irruunt, & ut verbo singula exprimam, debellatur a Bulgaris, & Scythis Theodorus, & ab hostibus, una cum eo non pauci illius affines, & dignitate conspicui, & illustres viri, eorum supellectile a Bulgaris depopulata, capiuntur. Asanus cum multitudine capta humanius se gerens, potiorem copiarum partem, & eos præcipue, qui humili loco nati convenerant liberat, inque eorum oppida, ac urbes dimittit, seu ex humanitate id gereret, seu ut hac ratione utilia sibi comparans, & commodis suis apta disponeret; eorum namque dominium sibi defectionis tempus circumspectans, moliebatur. Votique compos effectus est: quippe quos ipse persequebatur, marte incruento colla omnes subdebant, illi etiam se submisit Adrianopolis, non multo post Didymotechum, Bolerum totum, deinceps Serræ, Pelagonia, Prilapus, & loca contermina. Magnam item Blachiam excurrit, Elbanumque occupat, & usque Illyrium rapinis omnia vastat. Cum vero quæ sibi animo proposuerat, majori ex parte complesset, disposuissetque pro arbitrio, patrias repetiit sedes, & castellis nonnullis in custodiam, ac dominium Romanorum relictis, plerisque sibi reservatis, milites in illis, ac Duces, Quæstoresque, qui vectigalia, & tributa exigerent, constituit; judicatusque est ab omnibus tunc temporis admirabilis, & tute fortunatus; neque enim in domesticos gladio sævlit, neque Romanorum se cædibus polluit, ut qui ante eum Bulgaris dominabantur, sueverant. Hinc non a Bulgaris modo, sed Romanis, aliisque gentibus charus, ac intimus habebatur.

Edit. Paris. pag. 23.

XXVI. Theodorus Angelus, ut dixi, una cum aliis affinibus, & viris illustribus ab Asano spolium factus in custodiam conjicitur, cui Asanus prolixe ac benigne, & ad multum tempus favebat. Sed cum domi novis rebus inhiare deprehendisset, lumine privat. Frater illius Manuel Angelus, Despotæ dignitate a fratre cohonestatus, fugam meditatus, cum Romanus miles terga verteret, Thessalonicam reversus Despota vocabatur, illius & locorum adjacentium dominus, scriptionesque suas purpueris characteribus consignabat, in quem & Joannis Imperatoris Legatus non inurbana dicacitate jactavit. In eum scilicet magis aptari posse, quod de Christo in Psalmis legitur, *Te regem & Despotam*. Et ex tempore Angelus Manuel reliquorum in occidentali plaga oppidorum, ac urbium dominus habebatur, a Bulgaris nulla molestia lacessitus, dum ejus matrimonium cum Asani filia vigeret.

XXVII. Verum in Byzantinos Italos rursus orationis seriem convertamus. Constantinopolitani, cum ut ante narra-

A οἱ Βούλγαροι ὑποπτήξαντες τὴν ὁρμὴν καὶ μόνην τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ ὑπεστάλησαν. οὐχ ὕπο δὲ καὶ οἱ Βούλγαροι, ἀλλ' ὁ Ἀσὰν Ἰωάννης τῆς ἐπιορκίας καὶ τῆς παρασπονδήσεως τοῦ Ἀγγέλου Θεοδώρου μᾶλλον τεθαρρηκώς, ἢ ταῖς σφετέραις δυνάμεσιν, ὀλίγον τι συμμαχικὸν ἀπὸ Σκυθῶν εἰληφώς, οὐκ εἰς χιλίους μετρούμενον, θαρραλεώτερον εἰς τὴν μάχην ἐφέρετο. ὡς φασί τινες καὶ τῇ σημαίᾳ τὸν ἔγγραφον ὅρκον τοῦ Θεοδώρου ἀπαιωρήσας. καὶ δὴ περί που τὸν παρώνυμον τόπον, Κλοκοτινίτζαν αὐτὸν ὀνομάζουσι, ξυμβάλλουσι τὰ στρατεύματα, καὶ ὡς ἐν μικρῷ τὸ πᾶν παραστῆσαι, κατὰ κράτος νικᾶναι παρὰ τῶν Βουλγάρων, καὶ τῶν Σκυθῶν ὁ Θεόδωρος, καὶ συλλαμβάνεται μὲν παρὰ τῶν πολεμίων οὗτος, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ τῶν προσ- B γενῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν ἐν τέλει τε, καὶ λογάδων, καὶ τὰ ἐκείνων πάντα λεία τοῖς Βουλγάροις ἐγένετο. Φιλανθρωποτέρως δὲ περὶ τὸ ἁλωθὲν πλῆθος ὁ Ἀσὰν ἐξετεθείς, τοὺς πλείους τῶν στρατευμάτων, καὶ μάλιστα τοὺς χυδαιοτέρους, καὶ σύγκλυδας ἐλευθεροῖ, καὶ πρὸς τὰς ἑαυτῶν ἀποπέμπει κώμας τε καὶ πόλεις, τάχα μὲν τὸ φιλάνθρωπον ἐνδεικνύμενος, τάχα δὲ καὶ τὸ συμφέρον τούτῳ πραγματευόμενος. Ἐβούλετο καὶ γὰρ δεσπόσαι τῶν τοιούτων, τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἀποστάσας. ὃ καὶ τετύχηκεν. Ἐπεὶ καὶ γὰρ κατ' αὐτῶν κατόπιν ἐχώρει, πάντες ἀναιμωτὶ τούτῳ ὑπέπιπτον. καὶ γίνεται μὲν ὑπ' αὐτὸν ἡ Ἀδριανοῦ, ἐκ τοῦ σχεδὸν δὲ, καὶ τὸ Διδυμότειχον, εἶτα Βολερὸν ἅπαν, Σέρραι, Πελαγονία, καὶ C Πρίλαπος, καὶ τὰ πέριξ τούτων. κατέδραμε δὲ καὶ τὰς μεγάλας Βλαχίας, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἐλβάνου κατακυριεύει, καὶ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ τὰς λείας ποιεῖ. Ἐπεὶ δὲ τὸ πολὺ τοῦ βουλεύματος κατειργάσατο, καὶ ὡς ἠγάπα, τὰ καθ' αὐτὸν διέθετο, εἰς τὰς οἰκείας ἐπανέζευξε τούτους, τινὰ μὲν τῶν φρουρίων καταλελοιπὼς ὑπὸ Ῥωμαίων διασώζεσθαι, τὰ πλείω δὲ ὑφ' ἑαυτὸν ποιησάμενος στρατιώτας ἐν τούτοις τάξας καὶ στρατηγούς, καὶ τοὺς εἰσπραττομένους τὰ δημόσια φορολογήματα. ἔδοξε γοῦν τοῖς πᾶσι τότε καὶ θαυμαστὸς καὶ μακάριος. οὐ γὰρ ἐχρῆτο μαχαίραις ἐν τοῖς οἰκείοις, οὐδ' ἐχραίνετο φόνοις Ῥωμαϊκοῖς, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ τῶν Βουλγάρων. ἐνθέν τοι καὶ οὐ μόνον παρὰ Βουλγάρων, ἀλλὰ καὶ παρὰ Ῥωμαίων ἐφιλεῖτο, καὶ ἑτέρων ἐθνῶν.

D κϛʹ. Ἐπεὶ γοῦν, ὡς ὁ λόγος ἱστόρησεν, ὁ Ἄγγελος Θεόδωρος λάφυρον ἐγεγόνει μετὰ καὶ λοιπῶν προσηκόντων τῷ γένει, ἐκείνου ἀνδρὸς τοῦ Ἀσὰν, ἐφρουρεῖτο μὲν παρ' αὐτῷ, ἐφιλοφρονεῖτο δὲ τὰ πολλά· καὶ τοῦτο ἦν ἐπὶ πολύ. ἐπεὶ δὲ εἰς τὰ οἴκοι νεωτερισμοῖς χρῆσθαι πεφώραται, ἐκτυφλοῖ αὐτὸν ὁ Ἀσάν. Ὁ μὲν οὖν ἀδελφὸς αὐτοῦ Μανουὴλ ὁ Ἄγγελος, ὃς δεσποτικῷ ἀξιώματι παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐτετίμητο φυγῇ χρησάμενος, ἡνίκα τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐτετρέπετο στράτευμα, περὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἀπῄει καὶ δεσπότης ὠνομάζετο. ταύτης τε κυριεύων, καὶ τῶν περὶ αὐτήν, ἐρυθροῖς δὲ γράμμασι τὰς αὐτοῦ γραφὰς ἐπεκύρου. πρὸς ὃν καὶ ἀπεσκώψέ τις τῶν πρέσβεων παρὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἀποσταλείς, ὡς εἰς σὲ μᾶλλον ἁρμόσει τὸ εἰς Χριστὸν ψαλλόμενον. Σὲ τὸν Βασιλέα καὶ Δεσπότην. ἦν μὲν τὸ ἀπὸ τοῦδε ὁ Ἄγγελος Μανουὴλ τῶν ἀναπολειφθεισῶν πρὸς τὰ δυτικὰ μέρη χωρῶν καὶ πόλεων ἐγκρατής, μὴ παρὰ τῶν Βουλγάρων τὸ σύνολον ἐνοχλούμενος, ἐπεὶ τῇ ἐκ παλλακίδος τοῦ Ἀσὰν συνεκοιτάζετο θυγατρί.

κζʹ. Ἀλλὰ περὶ τοὺς ἐν τῇ Κωνσταντίνου Λατίνους ἐλθέτω καὶ αὖθις ὁ τῆς ἱστορίας εἱρμός. Οἱ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπειδὴ, ὡς προειρήκαμεν, ὁ Ῥομπέρτος, ὃν ὡς βασιλέα ἐλέγετο ἔχειν τούτους ἱστόρησε, τὸν Εὔριπον καταλαβὼν τετελεύτηκεν, ἐπεὶ

λείφθη δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βαλδουῖνος ἔτι ἀφῆλιξ ὤν, στέλλουσι πρεσβείαν πρὸς Ἰωάννην τὸν ὀνομαζόμενον Ἱεροσολύμων Ῥῆγα, φήμην πολλὴν αὐχοῦντα περὶ τὰς στρατιωτικὰς μεθόδους, θερμόν τε χεῖρα, καὶ τῷ μεγέθει τοὺς κατ᾽ αὐτὸν ὑπερβάλλοντα, ὡς ἂν ἀφίκοιτο πρὸς αὐτούς, καὶ Βασιλεὺς Κωνσταντινουπόλεως φημισθείη, καὶ ἄρξοι ὡς αὐτοκράτωρ τῶν εἰς αὐτήν, ἐπιγαμβρεύσοι δὲ ἑαυτῷ καὶ τὸν ὄντα εἰς τὴν κληρονομίαν, ὡς ἔφαντο, Βαλδουῖνον. ὑπῆρχε γὰρ τῷ Ῥηγὶ καὶ θυγάτριον. μετὰ δὲ τὴν τοῦ Ῥηγὸς ἀποβίωσιν βασιλεύσοι τούτων ὁ Βαλδουῖνος, αὔξην προσδεδεγμένος τῆς ἡλικίας. Ἐπεὶ καὶ ὁ Ῥὴξ ἔξωρος ἄγαν ἦν περί που τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη, ἃ καὶ πλείω τούτων διαβιώσας. ὡς καὶ αὐτὸς τοῦτον εἶδον, ὑπερεξεπλάγην τὸ τοῦ ἀνδρὸς μέγεθος ἐν πάσῃ διαπλάσει τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλοντος πολὺ ἀνθρώπειον μέγεθος, καὶ πλάτος. ξυνέθετο γοῦν ὁ Ῥὴξ τῇ πρεσβείᾳ, καὶ καταλαμβάνει τὴν Κωνσταντίνου τὴν πορείαν διὰ θαλάττης πεποιηκώς. οὐδὲ γὰρ εἶχε λαὸν ἀξιόχρεων, ὡς ἄγει πεζοπορήσειν. ἐπεὶ δὲ κατελάβετο τὴν Κωνσταντίνου, οὐκ εἶχε θάρρος ἐξιέναι καὶ μάχης κατάρξαι. καὶ γὰρ ἐπέγνω τὸν βασιλέα Ἰωάννην, στρατηγικώτατόν τε ὄντα, καὶ τὰς κατ᾽ ἐχθρῶν μάχας εὐμεθοδώτατον. Ἐμέμφετο γοῦν ἑαυτὸν τῆς ἐγχειρήσεως, καὶ ὅτι ὅλως τῷ ἔργῳ ἐπεβάλετο, καὶ κακῶς ἔφασκε τοὺς λέγοντας, εἴ γε καὶ ἄλλως ὑπελάμβανον, καὶ οὐκ ἠρέθιζον αὐτὸν διὰ τὸ σφίσι συμφέρον, ὡς καταλάβοι αὐτὸν εἰς χώρους, ὧν οὐκ ἐπίσταται ἄρχειν ὁ ἐπ᾽ αὐτοῖς βασιλεύων. καλῶς γὰρ ἐγνώκει καὶ ἔλεγεν, ὡς εἰ δέκα τοσοῦτοι χῶροι τῷ Βασιλεῖ Ἰωάννῃ πρὸς δεσποτείαν ὑπῆρχον, καλῶς ἠπίστατο τούτων κατάρχειν, καὶ βασιλεύειν, καὶ διασώζειν ἐκ τῶν ἐχθρῶν. εἴτε γοῦν διὰ ταῦτα, εἴτε καὶ τρυφᾶσαι εἰς ἄκρον ἐν τοῖς τῆς Κωνσταντίνου βεβουλημένος καλοῖς, δύο ἐνιαυτοὺς ἐπὶ τῆς αὐτῆς διήνυσε. μόγις γοῦν τριήρεις οἰκονομήσας, καὶ στράτευμα συναθροίσας, ὅσον εἶχε πρὸς δύναμιν, πρὸς τὴν ἕω ἐχώρησε, καὶ περὶ τὸ τῆς Λαμψάκου ἐλλιμενίζει νεώριον, προσεχῶς τῷ τότε τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Καίσαρος Γαβαλᾶ μάχης ὑποστρέψαντος, ὃν διὰ νεωτερισμὸν ἐμαχέσατο.

κη'. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς περὶ τὰ τῆς Σταδίας μέρη τὰς σκηνώσεις πεποιημένος, τῷ Παλαιολόγῳ Ἀνδρονίκῳ, ὃν μέγαν Δομέστικον εἶχε, περὶ οὗ καὶ μικρὸν πρόσθεν εἰρήκειν, τὰ στρατεύματα, καὶ τοὺς στρατηγοὺς παραδούς, καὶ περὶ τὴν νῆσον Ῥόδον τριήρεσιν ἱκαναῖς, καὶ λοιπαῖς ἐξαποστείλας ναυσίν, ὅπως θερμότερον ἐπιτεθείη τῷ ἀποστάτῃ, καὶ καταβλάψειεν, οἷς οἶδε λόγοις τῆς στρατηγίας, ἐπειδὴ ταῦτα οὕτω συμβαίη κατὰ σκοπὸν Ἰωάννῃ τῷ Βασιλεῖ τὰ περὶ τὸν Καίσαρα γένοιτο. ἀκούσας δὲ καὶ ὡς ὁ Ῥὴξ ἔξεισι τῆς Κωνσταντίνου, καὶ βούλοιτο ἔχοι προσοκείλας τῇ Λαμψάκῳ, ἀρκεῖ ἐξελθεῖν, καὶ Ῥωμαίοις πολεμῆσαι, μεθ᾽ ὧν ἔτυχε διάγειν ὁ Βασιλεύς, ὀλίγοι δὲ ἦσαν οὗτοι. Ἐπεὶ τὸ πολὺ τῆς στρατιᾶς τῇ μάχῃ καὶ τῇ ὥρᾳ τοῦ χειμῶνος ταλαιπωρικός, περὶ τὰ οἴκοι ἐφέρετο, χωρεῖ πρὸς τὴν Λάμψακον, καὶ τοῖς τῆς Σιγρηνῆς μέρεσι τὰς σκηνὰς πήγνυσι.

κθ'. Τότε καὶ αὐτὸς πρὸς τῶν γονέων ἐκ τῆς Κωνσταντίνου ἀπεστάλην τῷ Βασιλεῖ ἑκκαιδεκαέτης ὤν, καὶ νεωστὶ τῆς ἐγκυκλίου ἀπηλλαγμένος παιδεύσεως, ἣν γραμματικὴν κατονομάζουσιν οἱ πολλοί. Ἐβούλετο δέ μοι καὶ ὁ Πατὴρ λάθρα τὰς τῶν Λατίνων ἀποδιδρᾶσαι χεῖρας· ἰσχυρῶς γὰρ παρ᾽ αὐτῶν ἐκαρατεῖτο τῶν ἀναλωμάτων δαψι-

A vimus, Robertus, quem veluti Imperatorem venerabantur, Europum profectus, exspirasset, & frater ejus Balduinus puer adhuc, ac impubes remansisset, ad Joannem Hierosolymorum regem militari prudentia, ut tunc fama ferebat, singularem, manu validum, multumque inter suos specie corporis eminentem Legatos destinant, ut ad illos concederet, & Constantinopolis Imperator acclamaretur, res in ea uti Imperator obtineret, nec non filiam, quam ipse susceperat, Balduino, sicuti ipsi existimabant, imperii hæredi, qui tamen post eum ætate jam matura, ac integra imperaret, in matrimonium collocaret. Ætas regis nimium processerat circa annos octoginta, vel ultra nati. Quemadmodum & ipse eum vidi, B & admiratus sum viri undequaque exactam molem: humanæ enim magnitudinis modum, longitudine, ac latitudine plus nimio excesserat. Rex Legatis animum advertit, iterque per mare ingressus Constantinopolim venit: neque enim multitudo, qua sibi tutum iter terrestre faceret, suppetebat. Cum Constantinopolim penetrasset, neque egredi, neque primus pugnam tentare audebat: fat enim illi comperta erat, Joannis Imperatoris rei militaris summa prudentia, & in conflictu cum hostibus ingenium supra cæteros solertissimum. Quare semetipsum aggressionis illius incusabat, & quod manus operi injecisset; & male eos asserere contendebat: si ipsi tamen ita sentirent, neque C ipsum propter propria commoda provocarent, eum ad loca accessurum fuisse, quæ dominus illorum ac Imperator administrare nesciret. Namque apprime callebat, dictoque firmabat, etiamsi decies tot loca ad regendum Joanni Imperatori suppeterent, optime eum illa agere, moderari, tuerique ab hostibus scire. Sive etenim horum causa, sive etiam quod Constantinopolitanis luxuriari deliciis, ac bonis animum implere vellet, duos in ea annos exegit. Tandem triremibus apparatis, & collectis, uti poterat, copiis, in orientem progreditur, & apud Lampsacum portum capit, Joanne Imperatore a bello cum Cæsare Gabala, quem propter motam seditionem debellaverat, gesto, continenter re- D gresso.

XXVIII. Imperator in Stadiæ partibus tabernaculis positis, Andronicum Palæologum magnum Domesticum, de quo supra diximus, copiis, ac Ducibus traditis in insulam Rhodum cum triremibus, quæ satis essent, & aliis navibus dimittit, ut validius rebellem invaderet, & militiæ quas noverat, artibus opprimeret. Hæc cum ita perfecta essent, resque contra Cæsarem pro sententia Imperatoris Joannis successisset, nec non relatum illi fuisset, regem Constantinopoli egredi in animo, ut Lampsacum appelleret, ibique adversus Romanos confligeret, cum his, quos secum habebat Imperator, admodum paucos, potissima namque exercitus pars prælio, ac tem- E pestate hyberna afflicta, domum remeaverat, Lampsacum petit, & apud Sigrenem castrametatur.

Edit. Paris. pag. 24.

pag. 25.

XXIX. Tunc temporis & ipse a parentibus undecim annos natus, & ex Encyclia, quam vulgus Grammaticam vocat, litteratura instructus ad Imperatorem mittor. Pater etiam e Latinorum manibus se surripere decreverat; licet ab illis, & sumptuosis impensis, & officiis, & benefi-

ciis, quibus eum prolixe admodum prosequebantur, detineretur, ne leve esset domesticæ supellectilis amplitudo, filii, famuli, famulæque impedimentum: in ea nihilominus perstabat sententia, si quando facultas esset, etiam vires experturum, & exitum tentaturum, & concepta vota obiturum, ideoque me ad Imperatorem præmiserat. Sed morbus gravis conatus intercepit; namque pene semivivus, & media sui parte fere exiccatus, annosque circiter duos lecto detentus, tandem vitam amisit: ipse vero in aula Imperatorio sumptu necessariis providebar.

XXX. Rex enim Joannes, ut dictum est, qui item Constantinopolitanus Imperator acclamabatur, Lampsacum appulsus in locum Holcum dictam naves suas subduxit. Joannes autem Imperator, cum ad resistendum, ac descensum impediendum ob jam dictas causas, copias non haberet, militaribus artibus cum exiguo milite hostium motus reprimebat. Descenderunt Latini, & eorum rex Joannes, perque loca quædam maritima iter intendebant, cum a navigiis discedere procul non auderent. Nam eos adversariis copiis Imperator sequebatur, ingenio promptus, & acer, qui cum parva etiam manu hostium impetus propulsaret. Imperator per radices montium, Itali per littora iter habebant. Parum itaque in ora maritima Imperatori subjecta commorati, neque enim quatuor menses exegerant, nec multo calcato solo, cum a Lampsaco Cenchrias usque, ne minimo quidem damno illato processissent, namque Imperator eminentioribus locis necessaria quæque antea conducta in custodiam tradiderat, ad Pegarum oppidum deflexere, unico tantum castello, cui Ceramidæ nomen est, circa Cyzici colles sito, devicto. Naves vero promptas, quibus se Constantinopolim reducerent, habebant. Et remeassent utique probris, ac damnis pleni, ni furto Pegarum oppidum expugnassent. Vir enim quidam saxorum prærupta scandere dexter, ac solers viam invenit, per quam noctu in arcem armatos Italos introduxit, qui improvisa irruptione custodibus contrucidatis oppidum occuparunt. Hoc Romanis non parum timoris incussit. Urbs enim ea viris probis, ac bonis, & inter milites celebrioribus abundabant. Verum Imperatoris circa hæc prudentia, & plusquam militaris calliditas, Romanorum quidem metum excussit, Latinis vero majorem formidinem injecit, & quos ipsi impetus ex præda facta sumpsere, inhibuit. Quare cum parum, aut nihil, ut dictum est, profecissent, Constantinopolim revetterunt.

Edit. Paris. pag. 26.

XXXI. Imperator Joannes, impendentibus periculis, & rebus in extremum adductis discrimen succurrere perspicax, & acutus, ut suos tueri, ac servare posset, quod & magis dignum consideratione erat, & hostes infirmare & per hæc duo propria constabiliret, ut ambo perficeret, modum invenit. Ex Imperatrice Irene filium susceperat, cui ab Imperatore Theodoro Lascari patruo nomen dederat, undecim jam annos eo temporis natum. Asanus item filiolam habuit Helenem nomine ab Unga-

A λίαις, καὶ τῶν σφῶν δεξιώσεσι, καὶ τὸ πολλὴν ἔχειν περὶ αὐτὸν ὑπηρεσίαν, τέκνα τε, θεράποντάς τε, καὶ θεραπαινίδας, οὐκ ὀλίγον ἐποίει τούτῳ τὸ ἐμποδών. Ἀλλ' ἦν αὐτῷ κατὰ νοῦν τὸ τότε, καθὼς ἂν ἄρα δυνάμεως σχοίη, εἰ δεήσει, παρακινδυνεῦσαι πρὸς τὴν ἐξέλευσιν, καὶ ἀποπλῆσαι τὸ σπουδαζόμενον. Διά τοι τοῦτο καὶ με πρὸς τὸν κρατοῦντα προπέπομφε. κεκώλυκε δὲ τοῦτον νόσος βαρεῖα. ἡμιθνὴς γὰρ σχεδὸν καὶ ἡμίξηρος γεγονὼς περὶ δύο που ἔτη τῇ κλίνῃ προσπεπατταλευμένος, ἀπέλιπε τὸ βίον· αὐτὸς δὲ ἐναπελείφθην τοῖς ἀνακτόροις προμηθείας βασιλικῆς ἀξιούμενος.

λʹ. Ὡς γοῦν ἔφημεν, καταλαβὼν ὁ Ῥὴξ Ἰωάννης, ὁ καὶ Βασιλεὺς Κωνσταντινουπόλεως φημιζόμενος τὴν Λάμ-B ψακον, περὶ τὸν ὑπό τινων ὀνομαζόμενον τόπον Ὁλκὸν, τὰς νῆας τούτῳ καθώρμιστο. ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης, ἐπεὶ μὴ εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ στρατὸν ἀξιόμαχον κωλῦσαι τούτῳ τὴν ἔξοδον δι' ἃς εἰρήκειν αἰτίας, μεθόδοις στρατηγικαῖς μεθ' ὧν εἶχεν ὀλίγων, τὰς τῶν πολεμίων κινήσεις ἐκώλυεν. ἐξῆλθον γοῦν οἱ Λατῖνοι, καὶ ὁ τούτων Ῥὴξ Ἰωάννης, καὶ ἐβάδιζον μὲν τόπους τινὰς παραιγιαλίους. οὐδὲ γὰρ ἠδύναντο μακρότερον τῶν νηῶν αὐτῶν ἀποστῆναι. Ὁ γὰρ ἀντιστρατηγῶν αὐτοῖς Βασιλεὺς ἐπηκολούθει, καὶ ὑπῆρχε δεινὸς μετὰ μικρᾶς πάνυ δυνάμεως ἀναχαιτίσαι τοὺς ἐναντίους. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς περὶ τὰς τῶν βουνῶν ὑπωρείας ἐποιεῖτο τὰς πορείας, περὶ δὲ τὰς ἠϊόνας οἱ Ἰταλοί. Ὀλίγον οὖν χρό-C νον διαβιβάσαντες ἐν τῇ τοῦ Βασιλέως παραιγιαλίῳ χώρᾳ, οὔπω γὰρ παρέδραμον τέτταρες μῆνες, καὶ ὀλίγον τόπον πατήσαντες, ἀπὸ γὰρ τῆς Λαμψάκου μέχρι καὶ τῶν Κεγχρεῶν ἀφίκοντο, μικρὸν ἢ μηδὲν λυμηνάμενοι, προύφθασε γὰρ ὁ Βασιλεὺς τὰ χρειώδη πάντα τοῖς ὑψηλοτέροις τόποις διασώσασθαι, περὶ τὸ τῶν Πηγῶν ἐχώρησαν ἄστυ, ἓν μόνον φρούριον χειρωσάμενοι, ὃ Κεραμιδὰς ὀνομάζεται, περί που τοὺς βουνοὺς διακείμενον τῆς Κυζίκου. Εἶχον δὲ τὰς ναῦς αὐτῶν ἑτοίμους εἰς τὴν Κωνσταντίνου παλινοστῆσαι. καὶ ᾤχοντο ἂν αἰσχύνης καὶ ζημίας πεπληρωμένοι, εἰ μὴ τοῦ τῶν Πηγῶν ἄστεος περιεγένοντο τῇ κλοπῇ. Ἀνὴρ γάρ τις δεινὸς ἀναρριχᾶσθαι πρὸς ἀκρωνυχίας πετρῶν, ὁδὸν ἐφεῦρε, δι' ἧς D ὡπλισμένους Λατίνους εἰς τὴν ἀκρόπολιν νυκτὸς ἀνεβίβασεν, οἳ καὶ τοῖς φύλαξιν αἴφνης ἐπεισπεσόντες, αὐτούς τε ἐφόνευσαν, καὶ εἷλον τὸ ἄστυ. Τοῦτο πρὸς βραχὺ μὲν εἰς δειλίαν Ῥωμαίους ἐνέβαλε. πλήρης γὰρ ἦν ἡ πόλις ἀνδρῶν καλῶν τε κἀγαθῶν, καὶ ἅμα τῶν περιφανεστέρων ἐν στρατιώταις. Ἀλλ' ἡ τοῦ βασιλέως περὶ τὰ τοιαῦτα οἰκονομία, καὶ στρατηγικωτάτη δεινότης τὴν τῶν Ῥωμαίων δειλίαν τότε ἀπετινάξατο, καὶ εἰς πτοίαν μᾶλλον τοὺς Λατίνους ἐνέβαλε, καὶ τῆς τε φυσικῆς ῥοπῆς, καὶ τῆς ἁλώσεως τοῦ κατασχεθέντος γεγενημένης σφίσιν ὁρμῆς ἀνέστειλε. καὶ ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Κωνσταντίνου, μικρὸν, ὡς ἔφημεν, ἢ οὐδὲν εἰργασμένοι.

E λαʹ. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς Ἰωάννης, οἷα ἐκεῖνος δεινὸς ἐφευρεῖν μεθόδους ἐν περιστάσεσι, σῶσαι τε τὸ οἰκεῖον, ὑπὲρ οὗ καὶ πλείονος ἐδεῖτο λόγου, ἀναχαιτίσαι τε καὶ τὸ ὑπεναντίον, ὡς ἂν δι' ἀμφοῖν τὰ οἰκεῖα κρατύνοιτο, εὑρίσκει τρόπον ἀποπληρωτικὸν τοῖν δυοῖν. Ἐγεννήθη γὰρ αὐτῷ υἱὸς ἐκ τῆς βασιλίδος Εἰρήνης, ᾧ καὶ κλῆσιν τοῦ πάππου καὶ Βασιλέως Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως ἐπετέθειτο. Ἐνδέκατον δὲ οὗτος ἔτος τότε ἠνύετο. καὶ ὁ Ἀσὰν δὲ θυγατέραν εἶχεν, Ἑλένη αὐτῇ τοὔνομα παρὰ τῆς ἐξ Οὔγγρων γαμηθείσης αὐτῷ, καὶ

ἔννατον καὶ ταύτῃ ἔτος ἦν. πρεσβείαν γοῦν στέλλει ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὸν Βουλγάρων ἄρχοντα Ἀσὰν, καὶ μνηστείας τῶν παίδων μνημονεύει, καὶ τῆς ἀμφοῖν ἀγχιστείας, καὶ τῆς δι' ἀλλήλους συνασπισμοῦ τε, καὶ συγκροτήσεως· καὶ δέχεται ὁ Ἀσὰν τὴν πρεσβείαν, καὶ πληροῦνται αἱ συμφωνίαι. καὶ ἐπὶ τούτοις καὶ ὅρκοι προὔβησαν.

λβʹ. Τότε γοῦν καὶ αὐτὸς ἔρωτι τῶν μαθημάτων ἁλοὺς, καὶ τῆς ὑψηλοτέρας τῶν λόγων παιδεύσεως, τοῖς πᾶσι χαίρειν εἰπὼν, θελήματι τοῦ Κρατοῦντος μετὰ καὶ ἑτέρων μειρακίων, εἰς τὰς τῶν λογικῶν παιδευμάτων θύρας παρήγγισα. παιδευτὴς δὲ ἦν ἡμῖν ὁ Ἐξαπτέρυγος Θεόδωρος. Ἐπεὶ δὲ ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως συνήλθομεν, πρός με τείνας τὸν λόγον ὁ Βασιλεὺς, εἰρήκει. ὡς τούτους μὲν ἐκ Νικαίας λαβὼν, τῷ διδασκαλείῳ παρέδωκα, σὲ δὲ τῆς ἐμῆς ἐκβαλὼν οἰκίας τουτοισὶ συναφῆκα διδάσκεσθαι. δεῖξον οὖν ὡς ἀληθῶς τῆς ἐμῆς οἰκίας ἐξῆλθες, καὶ οὕτωσὶ τῶν μαθημάτων ἀντιποιήθητι. στρατιώτης μὲν γὰρ τὸ ἐπιτήδευμα γεγονὼς, ὁπόσα ἂν εἶχες τὰ τοῦ σιτηρεσίου παρὰ τῆς βασιλικῆς δεξιώσεως, τοσαῦτα ἂν ἴσως, ἢ καὶ ὀλίγον πλείω διὰ σοὶ τὸ τοῦ γένους περιφανὲς ἔσαι. ἔμπλεως δὲ φιλοσοφίας φανεὶς, μεγάλων ἀξιωθήσῃ τῶν τιμῶν τε καὶ τῶν γερῶν. μόνοι γὰρ ἁπάντων ἀνθρώπων ὀνομαστότατοι, Βασιλεὺς καὶ φιλόσοφος. Οὕτω μὲν τῶν ἀνακτόρων ὑποχωρήσας, ὡς διδασκάλῳ φέρων, ἐνέβαλον ἑαυτὸν ἑπτακαιδέκατον ἔτος ἄγων. ἦν δὲ οὗτος, ὡς ἔφην, ὁ Ἐξαπτέρυγος ἀνὴρ οὐ πάνυ μὲν ἐπισήμων ἐν τοῖς μαθήμασιν, ἀγαθὸς δὲ φράζειν, οἷα ῥητορικῆς κατάπλεως ἐνδιατρίψας λόγοις, καὶ τὸ ἐξαγγέλλειν εὐφυῶς μεμελετηκὼς, καὶ πολλοῦ διὰ τοῦτο ἠξιωμένος ὀνόματος. Ἐκείνου δὲ τελευτήσαντος μετὰ τὴν εἰς ἡμᾶς τῶν ποιημάτων σαφήνειαν, καὶ τὴν τῆς τῶν λόγων τέχνης διδασκαλίαν, παρὰ τὸν Βλεμμίδην Νικηφόρον, ὃν τότε πάντως οἴδαμεν πλειώτερον τῶν ἄλλων ἐν ταῖς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμαις, ἐφοίτησά τε αὐτὸς, καὶ ὅσοι σὺν ἐμοὶ ἐτελοῦντο τὰ λογικά. καὶ ὁ περὶ ἡμῶν λόγος, μέχρι τοσούτου νυνί. ἐσαῦθις δὲ ὅπῃ παρήκοι τῇ ἱστορίᾳ παρεμβληθήσεται.

λγʹ. Ἐπεὶ δὴ, ὡς προειρήκειν, καὶ ἀμφοῖν τοῖν βασιλέοιν αἱ σπονδαὶ τῆς συμβιβάσεως γένοιντο, τῷ τε βασιλεῖ φημὶ Ἰωάννῃ τῷ Δούκᾳ, καὶ τῷ κρατοῦντι τῶν Βουλγάρων Ἀσὰν Ἰωάννῃ, προκατέλαβε μὲν ὁ Βασιλεὺς τὴν Λάμψακον, καὶ διαπεραιοῦται μετὰ τῶν ἐκείνου δυνάμεων εἰς Καλλιούπολιν, καὶ πολεμεῖ τὸ ἄστυ ἑλεπόλεις στήσας, καὶ ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ χειροῦται τοῦτο, τῆς τῶν Βενετικῶν ἐξωσάσας τοῦτο χειρός. Μετὰ τοῦτο καταλαμβάνει τὴν Καλλιούπολιν, καὶ ὁ Ἀσὰν σὺν τῇ οἰκείᾳ γαμετῇ τῇ ἐξ Οὔγγρων Μαρίᾳ, καὶ τῇ θυγατρὶ Ἑλένῃ, καὶ συνέρχεται εἰς Καλλιούπολιν τῷ Βασιλεῖ, καὶ τὰ εἰς φιλίαν ἀμφότεροι διαπράττονται. οὗτος μὲν οὖν οὐ διεπέρασε τὸν Ἑλλήσποντον, ἀλλ' ἔμεινεν ἐν τοῖς τῆς Καλλιουπόλεως μέρεσιν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης τὴν αὐτοῦ σύζυγον σὺν τῇ θυγατρὶ Ἑλένῃ λαβὼν διαπεραιοῦται εἰς Λάμψακον, ἔνθα ἦν ἡ Βασιλὶς Εἰρήνη, καὶ πληροῦσι τὴν τῶν παίδων συνάφειαν, τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τὰ τῆς ἱερολογίας τελέσαντος. Τότε καὶ ὁ Τερνόβου Ἀρχιερεὺς ὑπὸ τὴν Κωνσταντινουπόλεως τελῶν, αὐτονομίᾳ τετίμηται, καὶ Πατριάρχης ἀναγορεύεσθαι κέκριται βασιλικῷ καὶ συνοδικῷ τῷ θεσπίσματι, χάριτας τῶν προὐχόντων ἀποτεινόντων τῷ Βουλγάρων ἄρχοντι Ἀσὰν, τοῦ κήδους ἕνεκα καὶ τῆς φιλίας. Ἐπεὶ γοῦν ὅσα ἐς τὰ τοιαῦτα φέρει πεπλήρωται, ἡ μὲν βασιλὶς Εἰρήνη τὸν υἱὸν μετὰ τῆς νύμφης λαβοῦσα τοῖς ἑῴοις συν-

ra ortum, novennem. Imperator ad Asanum Bulgarorum principem Oratores mittit, ut sponsaliorum inter pueros, & inter se affinitatis mentione inducta, de mutuo auxilio, mutuisque inter se tradendis operis sermonem consererent. Asanus legationem approbat; pacta conventa conficiuntur, & jurejurando confirmantur.

XXXII. Tunc mihi Mathematum & sublimioris disciplinæ amore excito, omnibus valere jussis, una cum aliis adolescentibus, ita annuente Imperatore, atque Exapterygo Theodoro informante, Logicæ scientiæ aditus, foresque aperiuntur. Cum ante Imperatorem convenissemus, in me oratione Imperator dixit. *Hos Nicæa desumptos Præceptori tradidi, tibi e domo mea accepto, ut una cum his instruereris, facultatem feci. Ostende itaque te vere e mea domu egressum fuisse, sicque Mathematis incumbe; militarem enim vitam secuto, quot ex liberalitate Imperatoris stipendia constitui poterunt, tot tibi, aut non multo plura, propter familiæ claritudinem supererunt: at ubi Philosophiæ infinuatus frugiferis opibus te impleveris, magnos honores, ac dignitates tibi comparabis. Namque inter homines maxime omnium conspicui præcellunt Imperator, atque Philosophus.* Hac ratione aula egressus Præceptori me dedidi annos septem, & decem natus. Veruntamen Exapterygus in Mathematis non admodum præstabat, sed multum dicendo valuit, ut pote Rhetoricis studiis eximie institutus, & ad eloquendum composite usu; atque ingenio comparatus, ideoque nomen illius celeberrimum fuit. Eo demortuo, postquam nobis Poematum ambages explicasset, & orationis conficiendæ artem tradidisset, ad Blemmidem Nicephorum, quo neminem in Philosophicis disciplinis præstantiorem novimus, me ipsum contuli, & quicumque una mecum Logicis speculationibus attendebant. Et de me ipso hæc in præsenti satis dicta sint: in posterum vero reliqua, ubi sese tulerit occasio, Historiæ inserentur.

Edit. Paris. pag. 27.

XXXIII. Cum itaque, ut prædixeram, ambo Joannes Ducas Imperator, & Asanus Joannes Bulgarorum rex in unum fœdere icto convenissent, Imperator Lampsacum præoccupat, & copiis Calliupolim trajicit, adactisque machinis castellum invadit, & non multo post, e Venetorum manibus recuperat. Post hæc Asanus cum uxore Maria Ungara, & filia Helena Calliupolim venit, ubi cum Imperatore sermonem conserit: ibidemque amicitiam uterque confirmant. Hic Hellespontum non trajecit, sed in Calliupolis partibus remansit. Joannes Imperator cum uxore, & filia Helena Lampsacum, ubi erat Irene Imperatrix remeat. Et puerorum nuptias apparant, cum Germanus Patriarcha inter rem divinam nuptiarum cæremonias absolvisset. Tunc & Trinobi Præsul Constantinopolitano obnoxius, imperatorio ac synodico decreto, ut Asano Bulgarorum principi, affinitatis, & amicitiæ causa gratificarentur, suo jure vivere, & Patriarchæ nomine condecorari obtinuit. His ergo, ac similibus expletis Imperatrix Irene cum filio, ac sponsa in orientalibus locis versa-

batur: Asani uxor in sedes suas reversa est. Joannes deinceps Imperator, & Asanus conductis copiis, uterque occiduam plagam, quæ Latinis serviebat, excurrerunt, ingentique inde præda deportata Scythicam solitudinem, ut proverbio utar, universam effecerunt; urbibus, ac regione, ut jurejurando convenerant, sibi divisis. Callipolis, cum ante adventum Asani expugnata fuisset, sub Imperatoris potestate venit. Simili ratione & Madyta, & omnis, cui Cherroneso nomen est; habebat præterea Imperator & Cissi castrum, & ad fluvium, qui Maritza a multis vocatur, fines extendit: potitus est ad hæc & monte Gano, in quo oppidulum exstruxit, cujus in custodiam misit Nicolaum Cotertzem, virum plurimis prælus exercitum, in quibus adeo præstiterat, ut apud omnes illud vulgatum fuerit, neminem neque ante eum, neque post eum fuisse, qui tot ac tanta facinora vel attentarit felicius, vel prosperius gesserit, ut inde Latinis, qui in Tzurulo erant, negotia facesserent. Asanus dictorum locorum partes superiores ad Aquilonem tenuit. & ad ipsos usque Constantinopolis muros Joanne rege in illis adsidente, & intuente, uterque perveniens ingentem timorem Latinis injecere, resque eorum in extremum discrimen deduxere. Porro cum autumnus prætериisset, ac hyems instaret, Joannes Imperator, atque Asanus postquam inter se de gerendis deliberassent, Asanus quidem domum revertitur, Imperator in Orientem transfertur.

Edit. Paris. pag. 28.

XXXIV. Cujus filius Theodorus cum adhuc immatura esset ætate, utpote qui annum undecimum, ut diximus, non excederet cum reginæ Helenæ nuberet, integer ab Imperatrice Irene una cum puella conservabatur, colebantur enim ab ea pueri atque informabantur, tamquam quæ ingenium, ac naturam optimam nacta in omne bonum animum inclinaret. Igitur Latinorum res nimium in angustum deducta, duorum etiam Imperatorum affinitate in extremum fastus ille depressus est. Rex interim Joannes cum non diu vixisset, ex hominibus sublatus genero suo Balduino Constantinopolitanum imperium hæreditarium reliquit. Asanus pactorum, quæ cum Joanne Imperatore sanxerat, pertæsus, quanam ratione filiam a marito Theodoro Imperatore avelleret, & alii collocaret, modum quærebat: Romanorum namque in meliora progressum formidabat, gentis ipse Romanis obnoxiæ occupator. Meditatur itaque causam, justam illam quidem, atque conspicuam, ut videbatur, licet expertos, rerumque gnaros consilium hominis non præteriret; mittit ad Imperatorem, atque Imperatricem Legatos, qui referrent, se cum uxore, dum Adrianopolim venisset, filiolam intueri velle, & paterna necessitudine amplecti, exosculari que, aliaque, uti par esse videbitur, explere: rursumque se eam ad socrum, & consortem thalami remissurum. Joannes Imperator, & Imperatrix Irene, etsi fabulam ad amussim callerent, & plane technas, ac machinas cognoscerent, mittunt nihilominus ad Asanum filiam hoc enunciato, *Si ille filiam retinuisset, & a le-*

A διεπράττο χώροις. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τοῦ Ἀσὰν σύζυγος ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ὑπέστρεψεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης, καὶ ὁ Ἀσὰν τὰς οἰκείας δυνάμεις προσειληφότες, καὶ ἄμφω τὴν δυτικὴν κατέδραμον χώραν, ὁπόση ἦν τοῖς Λατίνοις δουλεύουσα, καὶ λείαν μὲν πολλὴν ἐποιήσαντο, καὶ Σκυθῶν ἐρημίαν, τὸ τῆς παροιμίας εἰπεῖν, τὴν ἅπασαν ἀπειργάσαντο. σφίσι δὲ αὐτοῖς κατὰ τοὺς ὅρκους τὰ ἄστη καὶ τὴν χώραν διεμερίσαντο. καὶ Καλλίουπολις μέν, ἐπεὶ καὶ πρὸ τῆς συνελεύσεως τοῦ Ἀσὰν παρὰ τοῦ βασιλέως ἑάλω, ὑπὸ τὸν βασιλέα ἐγένετο. Ὁμοίως καὶ Μάδυτα, καὶ πᾶσα ἡ ὀνομαζομένη Χερρόνησος. εἶχε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ τοῦ Κισσοῦ φρούριον, καὶ μέχρι ποταμοῦ, ὃν Μαρίτζαν ὁ πολὺς μετονομάζει λαός, τὰ σύνορα ἔθετο. Ἐκράτησε δὲ καὶ τοῦ ὄρους τοῦ Γάνου, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδείματο B καὶ πολίχνιον, ἔνθα καὶ τὸν Κοτέρτζην Νικόλαον φυλάττειν ἐξέπεμψε, καὶ πράγματα παρέχειν Λατίνοις τοῖς ἐν τῷ Τζουρουλῷ, ἄνδρα πολλοῖς καταξηνθισμένον πολέμοις, καὶ ἐς τοσοῦτον εὐδοκιμήσαντα, ὡς πάντας τοιαύτην δόξαν περὶ τούτου χεῖν, μήτε πρὸ αὐτοῦ, μήτε μὴν μετ' αὐτὸν ἄλλον φανῆναι τοιούτοις ἔργοις ἐγκεχειρηκότα, ἢ τοσαῦτα κατορθωκότα. ὁ δὲ Ἀσὰν τὰ ὑπεράνω τῶν εἰρημένων χώρων, καὶ πρὸς Βορρᾶν νεύοντα ὑφ' ἑαυτὸν εἶχε. μέχρι μὲν οὖν καὶ αὐτῶν τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντίνου καὶ ἀμφότεροι κατηντήκασι, τοῦ Ῥηγὸς Ἰωάννου ἐπ' αὐτῶν καθεζομένου, καὶ καθορῶντος, καὶ πτοίαν πολλὴν τοῖς Λατίνοις ἐνέβαλον. καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτοὺς ἔθεντο. Ἐπεὶ δὲ ὁ τοῦ μετοπώρου παρεῤῥύη καιρός, καὶ ὁ χειμὼν ἤγγιζεν, ἀλλήλοις συνταξάμενοι, C ὅ τε βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀσάν, ὁ μὲν εἰς τὴν οἰκείαν χώραν τῶν Βουλγάρων χωρεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐς τὴν ἕω ἐξεπεραιώθη.

λδ′. Ἐπεὶ δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεόδωρος ἀφῆλιξ ἐτύγχανεν ὤν, ἑνδέκατον γὰρ διήνυεν ἔτος, ὥσπερ ἐφημίζομεν, ἡνίκα τῇ βασιλίδι Ἑλένῃ ἐς συνουσίαν ἥρμοστο, ἀπλῶς ἀνήγοντο δὲ παρὰ τῆς βασιλίδος Εἰρήνης, καὶ ἐπαιδεύοντο, οἷα ἐκείνη φύσεως ἀγαθῆς τυχοῦσα, καὶ πρὸς ἅπαν καλὸν ἐπινεύουσα· τὰ μὲν οὖν τῶν Λατίνων πράγματα συνεστάλη τε τότε πολύ, καὶ τῷ κήδει τῶν δύο Αὐτοκρατόρων εἰς ταπεινὸν ἄγαν καταπεπτώκασι τὸ φρόνημα. Ὁ δὲ Ῥὴξ Ἰωάννης μικρὸν ἐπιβιώσας ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐ- D ξουσίαν, τῷ αὐτοῦ γαμβρῷ τῷ Βαλδουίνῳ, ὡς κλῆρον καταλιπών. Ὁ δέ γε Ἀσὰν μεταμέλος ἐπὶ ταῖς τοῦ βασιλέως Ἰωάννου συνθήκαις, ὡς ἐφάνη, γενόμενος, τρόπον ἐζήτει ὅπως ἂν τὴν θυγατέρα ἀποσπάσῃ τοῦ συζύγου βασιλέως τοῦ Θεοδώρου, καὶ ἑτέρῳ ταύτην κηδεύσῃ, τῶν γὰρ Ῥωμαίων ἐδεδίει πάνυ τὴν ἐς τὰ βελτίω προκοπήν, ἔθνους ἄρχων ὑποτεταγμένου πάλαι Ῥωμαίοις. Σκέπτεται γοῦν αἰτίαν, ὡς ἐδόκει μὲν, εὔλογον, κἂν μὴ ἐλάνθανε τοὺς ἐπισταμένους τὰ πράγματα, καὶ ἀποστέλλει πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ τὴν βασιλίδα, ὡς ἐπεὶ πλησιάσειε τῇ Ἀδριανοῦ βούλεται αὐτός τε καὶ ἡ σύζυγος τὸ θυγάτριον ἰδεῖν, καὶ πατρικῶς περιπτύξασθαι, καὶ τὰ εἰκότα πληρῶσαι, καὶ αὖθις ἀποπέμψαι πρὸς τὸν πενθερὸν καὶ σύζυγον. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης, καὶ ἡ βασιλὶς Εἰρήνη, καίτοιγε ἀκριβῶς εἰδότες τὸ δρᾶμα, καὶ καθαρῶς ἐπιγνόντες τὴν σκαιωρίαν, ὅμως πέμπουσι πρὸς τὸν Ἀσὰν τὴν θυγατέρα, ταῦτ' εἰρηκότες· Ὡς εἰ τὴν θυγατέρα κατάσχοι, καὶ τοῦ νομίμως συζευχθέντος ἀποστερήσειεν, ἔστι Θεὸς ὁ τὰ πάντα ἐφορῶν, καὶ τὸν

μωρίαν ἐπάγων τοῖς τοὺς ὅρκους παραβαίνουσι, καὶ τὰς συνθήκας, ἃς ἐπὶ Θεοῦ μάρτυρι συνεστήσαντο, διαλύουσιν. Ὁ μὲν οὖν Βούλγαρος τὴν θυγατέρα λαβὼν ᾤχετο, τοὺς ἑπομένους αὐτῇ πάντας ὀπισθορμήτους ποιήσας, καὶ τὸν Αἷμον διαβὰς ἐχώρει περὶ τὸν Τρίνοβον, κλαιούσης μὲν τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς καὶ ὀλοφυρομένης, τοῦ πενθερᾶς, καὶ βασιλίδος Εἰρήνης, καὶ τῆς συζυγίας ἀποδυρομένης τὸν χωρισμόν. ὅτε φασὶ τὸν Ἀσὰν προσλαβόμενον αὐτὴν τῆς αὐτοῦ ἐφεστρίδος ἔμπροσθεν ἐπικαθίσαι, καὶ τύψαι κατὰ κόρρης τοῖς δακτύλοις, καὶ ἐπαπειλῆσαι δεινῶς, εἰ μὴ σιγῇ φέροι, ὅσα οἱ διαβολῆς ἐστιν ἐπ' αὐτῇ διαπράξασθαι.

λε'. Κατ' ἐκεῖνο καιροῦ καὶ τὸ τῶν Σκυθῶν γένος, τῶν Ταχάρων καταδραμόντων αὐτῶν, ὁπόσοι τὸ ξίφος ἐκείνων ἐξέφυγον, ἀσκοῖς τὸν Ἴστρον διαπεράσαντες, τέκνοις ἅμα, καὶ γυναιξὶ, καὶ ἀκόντων Βουλγάρων, πολλαὶ γὰρ ὑπῆρχον χιλιοστύες, τὰς τῆς Μακεδονίας χώρας κατέλαβον. οἱ μὲν περὶ τὸν Εὖρον, καὶ τὰ ἐκεῖσε πεδία τὰς νομὰς ποιούμενοι, οἱ δὲ περὶ τὰ κατώτερα μέρη, καὶ τὸν ποταμὸν, ὃν ἡ χύδην ῥέουσα γλῶττα, καθάπερ εἰρήκειμεν, Μαρίτζαν κατονομάζει. καὶ γάρ ἐστιν ὡς ἀληθῶς Εὖρος μέχρι καὶ τοῦ Αἵμου τὰς ἐκδρομὰς ποιούμενος, κἀκεῖθεν περὶ τὸ Αἰγαῖον ἐκρέων πέλαγος. ὅτι δὲ συμβάλλουσι τούτῳ καὶ ἕτεροι ποταμοὶ καὶ μείζω ποιοῦσιν, ἐναλλάττει τοῖς παροικοῦσι καὶ τοὔνομα. ἐλῄζοντο οὖν τὰ ἐν Μακεδονίᾳ πάντα, καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ ἔρημα πάντα τῶν οἰκητόρων ἐποίησαν. καὶ Σκυθῶν ἐρημίαν, τὸ τῆς παροιμίας ἐρεῖν, ἀπειργάσαντο. καὶ πολιχνίων δὲ ὁπόσα ὑπῆρχον εὐχείρωτα πολέμῳ περιεγίνοντο, καὶ ἐφονεύοντο μὲν πολλοὶ, ἐσκυλεύοντο δὲ πάντες, καὶ ᾐχμαλωτίζοντο, καὶ ἀπεμπολοῦντο ἐν τοῖς μείζοσιν ἄστεσιν οἷον τῇ Ἀδριανουπόλει, τῷ Διδυμοτείχῳ, τῇ Βιζύῃ, τῇ Καλλιουπόλει, καὶ εἴ τι ἄλλο ἦν τείχεσιν ἐρυμνοτέροις ὀχυρωμένον, καὶ τῷ πλήθει τῶν οἰκούντων ἠσφαλισμένον.

λϛ'. Ἐπεὶ γοῦν οὕτω ταῦτα συνέβη, καὶ τὸ τῶν Λατίνων γένος ἀεὶ καθ' ἡμῶν μανίαν τρέφοντες, καὶ χεῖρον δὲ διατεθέντες διὰ τὴν πρὸ μικροῦ γενομένην σφίσι παρά τε τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου. καὶ τοῦ Ἀσὰν ἔφοδον, καὶ τῶν χωρῶν, καὶ τῶν πολιχνίων αὐτῶν στέρησιν, καιρὸν ἐζήτουν ἐπιχειρήσασθαι καθ' ἡμῶν, ἀῤῥώστης τῆς τότε δυνάμεως, ὡς ᾤοντο τὴν ἧτταν τούτοις ἀνακαλέσασθαι. καὶ πρῶτα μὲν τὸν Ἀσὰν ὑποποιοῦντες, καὶ τούτῳ τὰ πρὸς εἰρήνην σπένδονται. Ἔπειτα δὲ σὺν αὐτοῖς καὶ τοὺς Σκύθας βαρβάρους, ἄνδρας ἀλήτας τε, καὶ ἐπήλυδας μικροῖς τισι τοῖς χαρίσμασι, μακροτέραις δὲ γε ταῖς ὑποσχέσεσιν εἰς ἑαυτοὺς ἕλκουσι, καὶ συμπράκτορας τῶν ἔργων ποιοῦσι· καὶ δὴ συμμαχίαν τοσαύτην ἔκ τε Σκυθῶν, καὶ Βουλγάρων συνηθροικότες οἱ Ἰταλοὶ, ὁμόσε κατὰ τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου χωροῦσιν. Ἐπεὶ δὲ σφίσιν ἐκ τοῦ σχεδὸν τὸ τῆς Τζουρουλοῦ ἄστυ ἐτύγχανε, κατ' ἐκείνου τὴν μάχην ἱστῶσι, παρόντος αὐτοπροσώπως καὶ τοῦ Ἀσὰν μετὰ τοσούτων χιλιοστύων, τῶν Σκυθικῶν, καὶ τῶν Βουλγαρικῶν στρατευμάτων, καὶ τῶν Ἰταλικῶν μηχανημάτων. ἦν δὲ τῆς Τζουρουλοῦ τὴν φρουρὰν παρὰ τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου προσδεδεγμένος ὁ Ταρχανειώτης Νικηφόρος, ὃς ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ Βασιλέως ὑπῆρχε τότε, μέγας δὲ Δομέστικος τετίμηται ὕστερον, γαμβρὸς δὲ ἦν τοῦ μεγάλου Δομεστίκου τοῦ Παλαιολόγου ἐπὶ τῇ πρώτῃ αὐτοῦ θυγατρὶ Μαρίᾳ. ἦν δὲ ὁ Ταρχανειώτης καὶ στρατιώτης καλὸς καὶ ἀγαθὸς στρατηγὸς, καὶ πολλῆς ἀπολαύων τῆς παρὰ Θεοῦ ἀντιλήψεως, καθὼς καὶ μέχρι τέλους

gitimo conjuge separasset, esse Deum, qui omnia conspicit, pœnamque jusjurandi, & fœderum sub teste Deo initorum violatoribus infligit. Sed Bulgarus recepta filia abiit, omnibus eam sequentibus, recessim cedere coactis, ac Hæmum prætergressus Trinobum contendebat. Cum illacrymaretur filia, ejularetque, seque a socro, Imperatrice Irene, atque conjuge separatam esse anaie, ac nimium indoleret, fama est, Asanum, eam ante sui equi sagulum collocasse, digitisque in faciem percussisse, minatum acriter, ni silentio raptum ferret, se in eam omnia, quæ illi probro essent, executurum.

Edit. Paris. pag. 29.

XXXV. Per idem tempus Scytharum gens ab excursionibus, latrociniis, ac Tartarorum cædibus reliqua, cum filiis, & uxoribus, Bulgaris licet reclamantibus, cum innumera esset multitudo, utribus Istro superato, Macedoniæ loca occuparunt: alii circa Hebrum, & æquatas agri planities victus sibi suppeditant, alii in loca inferiora, & fluvium, quem communis lingua, ut diximus, Maritzam vocare solet, deferuntur. Hebrus namque re, & nomine usque Hæmum excurrit, indeque in Ægæum pelagus influit. quod vero in eum alii fluvii ingrediuntur, & auctiorem reddunt, nomina accolarum, uti sese offerunt, induit. Diripuere itaque omnia, quæ in Macedonia erant, adeo ut minimo tempore universa cultoribus spoliata, desolaretur, & Scytharum solitudo, ut proverbio dicitur, efficeretur. Oppidulis item captu facilibus bello, non sine multorum strage potiti sunt: rapinis, ac populationibus omnia vastata, viri in servitutem abacti, in majoribus urbibus Adrianopoli, Didymotœcho, Bizya, Calliupoli, & si quæ alia erat murorum tutiorum strue circumdata, aut habitantium multitudine circumsepta, divenditi sunt.

XXXVI. Cum hæc ita succederent, Latini quoque perpetuo in nos odio, ac furore inflammati, & propter quam in eos Joannes Imperator, & Asanus irruptionem fecerant, & urbium, ac oppidorum privationem magis ac magis infensi, nostra aggrediendi, nosque opprimendi occasionem quærebant, & ad vires amissas instaurandas satis illud peropportunum visum est. Primum sibi Asanum conciliant, cum quo pacem componunt; deinceps Scythas barbaros, errones, peregrinos, & advenas munusculis exiguis, sed uberioribus promissionibus illectos sibi adsciscunt, agendorumque sibi socios allegant. Hinc magis ex Scythis, & Bulgaris auxiliaribus copiis recollectis Itali una omnes simul adversus Joannem Imperatorem aciem instruunt. Et cum prope Tzurulense castrum esset, vires ad id oppugnandum convertunt, eodemmetipso Asano præsente, cum tot millenis Scytharum, & Bulgarorum, & Italicis machinis. Tzuruli custodia Nicephoro Tarchaniotæ, qui e mensa tunc erat Imperatoris, postmodum magnus Domesticus creatus est, magni Domestici Palæologi gener, cum primum illius filiam Mariam sibi nuptiis adjunxisset ab Imperatore Joanne demandata fuerat. Erat Tarchaniota miles præstans, & optimus Dux, & divini præsidii sæpissime particeps, ut exitu, fineque rerum patenter innotuit: namque eum plerique, aspirante magis fortuna res absolvere, quam robore, & militari peritia hostes superare existima-

Pag. 30.

bant. Postquam castrum a milite circumseptum est, arietes, tormentaque Italis adfuere multa, & valida, quibus non hoc solum, sed altiores etiam muros, & ingentiores urbes quassatas diruissent. Tunc cogitationes magnas, & in bellicis disponendis industriam una cum sociis, qui e mensa erat, dilucide satis demonstravit. Verum totum id divinæ opi tribuendum est. nam Tarchaniota in externas machinas alias ipse machinabatur, & tantæ copiarum multitudini, robur, ac animum, quæ in immensa militum multitudine reperiri possent, opposuit. Hæc anxium ac sollicitum habebant Joannem Imperatorem, non tantum de castro pertimescentem, sed tamquam summo ingenio & prudentia bellica præditum, suspicantem, si castrum ab hostibus caperetur, quæcumque ipse in occidente possideret, pessum itura: non indelectabatur interim in eo expugnando adversarios retardari, eorumque potissimam impetus partem confringi: Nam in orientalibus rebus potius animum advertebat, quas cum a bello immunes conspiceret, magis animo gestiebat. Dum obsidetur Tzuruli castrum Asano de repente nunciatur, uxorem Ungaram in vivis esse desiisse. Eodem momento & filiolum ipsius, & Trinobi Episcopum obiisse: ideo numinis iram ratus tormenta igne concremat, & quam citissime Trinobum redit. Igitur soli Itali cum ad obsidendum castrum ex se non sufficerent, quam in Romanos constituerant pugnam ditimentes, Constantinopolim revertuntur, & arx illa ab hostium obsidione liberatur, qui e mensa erat Tarchaniota Nicephorus in his victoriam, quod utique suum nomen infert, adeptus. Asanus ergo post dicta adversa, ac fortunata pie admodum concipiens, propter violatum jusjurandum, quod Imperatori Joanni dederat, & filiam a thalami consorte Theodoro raptam, hæc fieri, pœnitentia ductus, caduceatores mittit ad Imperatorem, semetipsum sceleris accusans, & pacta conventa reposcens, deprecansque sibi veniam flagitiorum. Joannes Imperator, Ireneque Imperatrix, tamquam qui in magis pia, ac magis divina prospicerent, Legatos excipiunt, nec verbis rem prolatando rursum jusjurandum comprobant, sponsamque Helenam repetunt, quæ ad socrum, & conjugem redit, & pax iterum inter Romanos, & Bulgaros peragitur.

XXXVII. Sed Historiæ series alio deflectit, & quæ Constantinopoli agebantur, narrare gestit. Namque cum tunc temporis ob varios obique principatus in multas etiam partes res divisæ agitarentur, varie etiam orationis corpus conformandum est. Balduinus, quem supra oratio nostra Constantinopoli imperasse demonstraverat, ob conflictus erga Romanos, & potissimum propter sui adversarium Joannem Imperatorem, qui in angustum dominatum illius contraxerat, diffidens ac plane desperans, ad Francorum regem sibi affinitate conjunctum, & ejusdem generis, & Romanis infensissimum, ideoque suppetias ferre paratum, proficiscitur, operamque illius, nec contemnendam poscit. Fit voti compos, & intra breve tempus Francorum sexaginta millia, ut in Ro-

Edit. Paris. pag. 31.

A ἐπίγνωσαι μάλιστα. καὶ γὰρ ἐδόκει τοῖς πολλοῖς εὐτυχίᾳ κατορθούμενος τὰ πολλά, ἢ ἀνδρίᾳ, καὶ στρατηγίᾳ τῶν ἐναντίων περιγινόμενος. Ἐπεὶ δὲ τῷ ἄστει παρεκαθίσαντο, μηχανήματά τε, καὶ ἑλεπόλεις τοῖς Ἰταλοῖς ἐγεγόνεισαν, πολλαί τε καὶ ἰσχυραί, ὡς μὴ μόνον πολίχνου δὲ ἄστεος περιγενέσθαι ἰσχύειν, ἀλλὰ καὶ ὑψηλοτέρων τειχῶν, καὶ δὴ μεγεθεστέρων πόλεων. τότε τὸ γενναῖον φρόνημα, καὶ τὴν στρατηγικὴν μεθοδίαν μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης λαμπρῶς ἐνεδείξατο. ἦν δὲ τὸ ὅλον τῆς τοῦ Θεοῦ ἀντιλήψεως. ἀντεμαχήσατο γὰρ ἔνδον ὁ Ταρχανειώτης τοῖς ἔξωθεν μηχανήμασι, καὶ τῷ τοσαύτῃ πλήθει τῆς στρατιᾶς ἀντεπεξῆγε τὸ ἀνδρικὸν ἐν ὀλίγοις ἄγαν τοῖς στρατιώταις. ἐν ἀμηχανίᾳ δὲ ἦν B ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης, οὐ τοσοῦτον τῶν ἐν τῷ ἄστει ὑπεραγωνιῶν, ἀλλ' εἰδὼς οἷα ἐχέφρων, καὶ συνετὸς τὰ πολέμια, ὡς εἰ τὸ ἄστυ παρὰ τῶν ἐναντίων ἁλῴη, φροῦδα πάντα τὰ ἐν τῇ δύσει τούτῳ τυγχάνοντα γένοιτο. Τέως οὖν ἠγάπα μᾶλλον ἐν τούτῳ ἐπισχεθῆναι τοὺς πολεμίους, καὶ τὸ πολὺ τῆς ῥύμης σφίσιν ἐναποκόπτεσθαι. ἔμελλε γὰρ αὐτῷ μᾶλλον τὰ ἐν τῇ ἕῳ, ὧν ἐλευθέρων ὑπαρχόντων τῆς μάχης, πλεῖον αὐτῷ τὸ τῆς εὐφροσύνης ὑπῆν. πολιορκουμένου γοῦν τοῦ ἄστεος Τζουρουλοῦ αἴφνης ἐπάει μήνυμα τῷ Ἀσάν, ὡς ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἡ ἐξ Οὔγγρων ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο. Τετελεύτηκε δὲ μετὰ ταύτης καὶ παιδίον αὐτοῦ, καὶ ὁ Τερνόβου ἐπίσκοπος. θεομηνίαν γοῦν ἡγησάμενος ταῦτα, πυρὶ ἀφανίζει τὰς ἑλεπόλεις, καὶ ὡς εἶ- C χε δρόμου περὶ τὸν Τέρνοβον ἵκετο. μόνοι γοῦν ὑπολελειμμένοι οἱ Ἰταλοί, ἐπεὶ μὴ ἀποχρώντως εἶχον εἰς τὴν τοῦ ἄστεος πολιόρκησιν, κἀκεῖνοι τὴν κατ' αὐτῶν μάχην λελοιπότες ἐς τὴν Κωνσταντίνου ᾤχοντο. ἠλευθέρωτο γοῦν τὸ ἄστυ τῆς τῶν ἐναντίων πολιορκίας, καὶ συνηλευθέρωτο καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης Ταρχανειώτης, Νικηφόρος ἐν τούτοις κατὰ τὴν κλῆσιν ἀναφανείς. Ὁ μὲν οὖν Ἀσάν, ἐπειδὴ τούτῳ τὰ προρρηθέντα ξυμβεβήκει λυπηρά, εὐσεβὴς καὶ μάλα οἱ ἀθεῖς, ὡς διὰ τὰς παραβασίας τῶν ὅρκων. ὧν μετὰ τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου ξυνέθετο, καὶ τὸ ἀποσπάσαι τὴν θυγατέρα τοῦ συζύγου Θεοδώρου ταυτὶ γένοιτο, μεταμελος ἐπὶ τούτοις γενόμενος, πρέσβεις ἐξαποστέλλει πρὸς τὸν Βασιλέα, ἑαυτὸν D τε ἐξουθενῶν τῆς κακίστης πράξεως, καὶ τὰς συνθήκας ἀνακαλούμενος, καὶ συγγνώμην τῶν πεπραγμένων αἰτούμενος. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης, καὶ ἡ Βασιλὶς Εἰρήνη, οἷα ἐκεῖνοι πρὸς τὰ εὐσεβέστερα, καὶ θειότερα ἀπονεύοντες, δέχονταί τε τὴν πρεσβείαν, καὶ οὐδὲ εἰς μακροὺς ἐλθόντες λόγους, τούς τε ὅρκους καὶ αὖθις πιστοῦσι, καὶ τὴν νύμφην Ἑλένην ἀνακαλοῦνται. Ἀποστέλλεται γοῦν αὕτη πρός τε τὸν πενθερόν, καὶ τὸν σύζυγον, καὶ εἰρήνη πάλιν μέσον Ῥωμαίων τε καὶ Βουλγάρων.

λζ. Ὁ μὲν οὖν τῆς ἱστορίας δρόμος ἐφ' ἑτέραν τρέπεται τὴν ὁδὸν καὶ τὰ περὶ τῶν ἐν τῇ Κωνσταντίνου διασαφήσει. Πολυσχιδῶς γὰρ τότε τῶν πραγμάτων κεκινημένων διὰ τὴν πολυαρχίαν ἐν πᾶσι γενέσθαι, ποικίλως δεῖ καὶ τὰ τοῦ λόγου συστρέφεσθαι. Ὁ μὲν οὖν Βαλδουῖνος, ὃν ὁ λόγος βασιλεῦσαι τῆς Κωνσταντίνου προείρηκεν, ἀπειρηκώς, ἐν ταῖς πρὸς Ῥωμαίους μάχαις, μᾶλλον δὲ τῇ πρὸς τὸν Βασιλέα Ἰωάννην ἐναντιότητι, ἐς μικρὸν γὰρ τὰ ἐκείνου παρὰ τούτου συνεστάλη, πρὸς τὸν τῶν Φράγγων ἀποδεδημήκει Ῥῆγα, προσῳκειωμένον τούτῳ κατ' αἷμα. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὡς ξυμφυλέτην, ἄγαν τε Ῥωμαίοις ἐχθρόν, καὶ βοηθεῖν διὰ ταῦτα ἕτοιμον, καὶ συμμαχίαν ζητεῖ ἀξιόλογον, καὶ ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ. καὶ ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ ἑξήκοντα χιλιάδες συνηθροίσθησαν Φράγγων, ἵν' ὅπως κατὰ Ῥωμαίων

μαίων χωρήσωσιν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν αὐτοῖς εὔδρομος διὰ νηῶν ἡ ὁδός, τῆς ἀναγωγῆς προσαπαιτούσης πλείω ἢ κατὰ δύναμιν τὸν μισθόν, διὰ τῆς χέρσου τὴν πορείαν ποιοῦνται. καὶ δὴ τὰς ἄνω παραμείψαντες Γαλλίας, καὶ διελθόντες τὴν Ἰταλίαν διὰ τῶν ὑπωρειῶν τῶν Ἄλπεων, εἰς τὸ Οστρίκιον ἀφίκοντο, καὶ τὴν Οὐγγρίαν παραγγείλαντες, διαπερῶσι τὸν Ἴστρον, καὶ τῇ Βουλγάρων προσέσχον, πᾶσι μὲν ὡς φίλοις καὶ συγγενέσι καθ' ὁδὸν χρώμενοι, καὶ διὰ σφᾶς μὲν αὐτούς, οὐχ ἧττον δὲ καὶ διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν ἐφιλοφρονοῦντο παρὰ τῶν κατὰ τόπους κρατούντων τὰ μάλιστα. Οἱ μὲν οὖν Βούλγαροι τὰς μετὰ Ῥωμαίων σπονδὰς παρεωρακότες, ἄδειαν τοῖς Φράγγοις δεδώκασι, διὰ τῶν ὀρῶν αὐτῶν διελθεῖν, τῷ δοκεῖν ὑπ' αὐτῶν βιασθέντες τὴν ἐκβολήν. τὸ μὲν οὖν ἄστυ τῆς Τζουρουλοῦ καὶ αὖθις ἑάλω ἐκστρατευσάντων κατ' αὐτοῦ τῶν Λατίνων, καὶ συμμαχούντων τούτοις καὶ τῶν Σκυθῶν. εἰς φυλακὴν δὲ ἦν τοῦτο ὁ Πετραλίφας Ἰωάννης, ὃς μέγας Χαρτουλάριος πρὸς τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου τετίμητο, ἀνὴρ γενναῖος τὴν χεῖρα, καὶ πολεμικοῖς πράγμασι κατεξητασμένος παιδόθεν. τὸ δὲ τῆς Λατινικῆς δυνάμεως πλεῖον, καὶ ἀπειροπληθὲς τῶν Σκυθῶν, καὶ τὸ τῶν ἑλεπόλεων συχνόν τε, καὶ καρτερὸν παραδοῦναι τοῦτον τὸ ἄστυ τοῖς Ἰταλοῖς πεποιήκασιν. φασὶ δέ τινες καὶ προδοσίαν μελετῆσαι τινὰς κρύφα, κἀντεῦθεν πτοηθῆναι τὸ ἀπρόσοπτον τῆς ἁλώσεως. οἱ μὲν οὖν Λατῖνοι τὴν Τζουρουλὸν ἐχειρώσαντο, καὶ τοὺς ἐν ταύτῃ Ῥωμαίους, συνάμα τῷ Πετραλίφᾳ δεσμώτας ἄγαγον εἰς τὴν Κωνσταντίνου, καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτοὺς ἀπημπόλησαν. τοῦ δὲ ἄστεος τῆς Τζουρουλοῦ πολιορκουμένου παρ' Ἰταλῶν ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης τριήρεις ἱκανὰς συσκευασάμενος, καὶ στράτευμα οὐκ ὀλίγον μεθ' ἑαυτοῦ προσλαβὼν κατὰ τῶν Ἰταλῶν ἐπεχείρει, ἀπὸ μὲν τῆς Νικομηδείας ἀπάρας, καὶ παραμείψας τὸ χάρακα ἐπόρθησε τὴν Δακίβυζαν πρὸ ἐλπίδος, καὶ κατέσχε ταύτην, προσέτι δὲ καὶ τὸ τοῦ Νικητιάτου φρούριον, ὑφ' ἑαυτὸν καὶ τοῦτο πεποίηκεν. ἐδυστύχησε δὲ τῷ τότε ἐν ταῖς τριήρεσιν ἀπειροπολέμων ὄντων τῶν ἐν αὐταῖς μαχομένων, καὶ τοῦ Ἰσφρὲ τοῦ Ἀρμενίου εἰς τάξιν ἡγεμόνος ἐν ταύταις τυγχάνοντος, καὶ ὀκνηροτέρου τελοῦντος περὶ τὰ μάχιμα. προϋπῆρχε δὲ τῆς τῶν τριήρων στρατηγίας ὁ Κοντοφρὲ Μανουὴλ περιεζωσμένος, ἀνὴρ γενναῖος τὴν χεῖρα, καὶ ἄρειον πνέων κατά τε θάλατταν καὶ ξηράν. ἀλλὰ πρό τινων ἡμερῶν θρασυτέρας τὰς διαλέξεις περὶ τοῦ ναυτικοῦ πρὸς τὸν Βασιλέα ποιησάμενος, εἰρήκει γὰρ ὡς οὐκ ἂν ἀντιστήσειαν ταῖς Ἰταλικαῖς τριήρεσιν αἱ ἡμέτεραι, κἂν πολλαπλασιάζοιντο πρὸς αὐτάς, ἀκριβῶς τὰ περὶ ἀμφοῖν ἐπιστάμενος, παρεστάλη τῆς ἡγεμονίας, καὶ Ἰσφρὲ αὐτὴν διεδέξατο, καὶ ἡττήθη ἧτταν σφόδρα ἐλεεινήν. Τριάκοντα γὰρ ἐξάρχων τριήρεων ὑπὸ τρισκαίδεκα ἐκνενίκηται, καὶ τοσαύτας ἀπώλεσε, ὁπόσαι ἦσαν τῶν ἐναντίων. ἑκάστη γὰρ τούτων μίαν ἐκέρδησε λάφυρον, αὐτοῖς ἀνδράσι, καὶ ὅπλοις. καὶ ταῦτα μὲν εἶχεν οὕτως. ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης, καὶ αὖθις μετὰ τοῦ Βασιλέως Ἀσὰν εἰρήνην εἶχε, καὶ τῇ συγγενείᾳ καὶ ἄμφω συνεδέδεντο. οὐκ ἀκριβῶς μὲν τοῦ Ἀσὰν τὰς ἐνόρκους συμφωνίας φυλάττοντος. ἔστι γὰρ ὅτε καὶ κέρδος μικρὸν παρεσπόνδει. πῶς ἐν τῷ φανερῷ, καὶ πλατυκῶς ἔστεργε τὴν ἀγάπην, καὶ τὰ τῶν φίλων ἐποίει.

λη'. Ὁ μὲν οὖν Ἀσὰν Ἰωάννης τῆς συζύγου στερηθείς, ἣν ἐξ Οὐγγρίας εἶναι ὁ λόγος φθάσας ἱστόρησεν, ἀγάγετο εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀγγέλου Θεοδώρου τὴν Εἰρήνην, κα-

A manos arma caperent, lecta sunt. Et cum navigiis via difficilis esset, largiorem enim, quam ipsi possent facere impensam similis navigatio postulabat, terrestri itinere viam ineunt, superioresque Gallias trajicientes, percursaque Italia per radices Alpium, Ostricium proficiscuntur, & per Ungariam commigrantes, Istrum tranant, & Bulgaris immiscentur, omnibus tamquam amicis, & affinibus usi; qui & propter semetipsos, nec minus in nos odium amicissime a locorum dominis excipiebantur. Bulgari fœderibus cum Romanis spretis, facultatem Francis fecere per montana sua transeundi, quasi vi, atque factione coacti dedissent. Sic Tzarali arx a Latinis oppugnantibus cum Scytharum auxiliaribus copiis, rursum expugnatur. Tunc B eam custodiebat Joannes Petraliphas magni Cancellarii dignitate a Joanne Imperatore decoratus, vir maximis corporis viribus, & a puero militaribus negotiis exercitus; verum Latinarum copiarum abundantia, & innumara Scytharum vis, tormentorumque spissum, ac validum Italis deditionem paravit. Tradunt nonnulli clam aliquos defectionem meditatos, ideoque improvisum expugnationis pertimuisse. Latini itaque Tzurulum cepere, & in ea Romanos cumprehensos cum Petralipha vinculis alligatos, & Constantinopolim deductos familiaribus vendiderunt. Dum obsideretur ab Italis Tzurulus Joannes Imperator multis triremibus fabricatis, & exercitu non C exiguo secum conducto Italos aggrediebatur a Nicomedia discedens, & Characem prætergressus Dacibyzam præter expectationem oppugnatam occupavit. Præterea & Nicetiati castellum in suam potestatem redegit. Infortunatus nihilominus in triremibus fuit, cum qui in illis confligebant, bello essent inexperti, atque insueti, & Isphreus Armenius classi præesset, circa res militares, ultra quam par erat, segnior. Ante eum Manuel Contophreus, vir manu potens, terra marique martem spirans, triremium erat gubernator, sed cum ante paucos dies de classe, audacior illius cum Imperatore congressio fuisset; namque dixerat Italicis triremibus, numquam nostras, licet D multo plures fuissent, cum ipse ambarum facultates optime nosceret, obviare, vel obsistere posse, præfectura spoliatus est, quam in se Isphreus receperat, valde miseranda victoria superatus; cum enim triginta triremes conduceret a tredecim debellatus est, totque de suis, quot erant hostium, amisit, singulæ enim singulas cum ipsis hominibus, & armis spolium retulerunt. Et hæc quidem ita se habuere. Imperator vero Joannes rursus cum Asano pacem sanxit, & affinitate ambo vinciebantur. Asanus quamvis cum jurejurando fœdera composita non nimis anxie observaret, tamquam qui vel minimo emolumento sibi proposito jura violaret, in aperto & simulate amicitiam colebat, & quæ amicorum erant, exequebatur.

XXXVIII. Hic ergo uxorem, quam Ungariam fuisse prænarravimus, privatus filiam Angeli Theodori Irenem, forma

Edit. Paris. pag. 32.

conspicuam, & corpore proceram, fratris paterni consanguinitatem, qui cum filia sua e pellice suscepta cubabat, haud reveritus, sibi matrimonio jungit. Erant Theodoro Angelo filii masculi duo Joannes, & Demetrius, & duæ fœminæ Anna, & dicta Irene; qua cum Asanus filios habuit tres Michaelem, Theodoram, Mariam. Edit. Paris. pag. 33. Propterea vinculis solutus Angelus Theodorus, ita genero ejus Asano annuente, Thessalonicæ, & universæ regionis, cui ipse prius imperabat, imperium recuperare animum induxit, paucisque ab Asano acceptis, cum palam in fratrem Manuelem arma capere non posset, clam ingressum Thessalonicæ molitur: sic sordidis pannis vestitus urbem furtive ingreditur. Cum vero quibus concupierat, illis scillicet, quos ipse in rebus prosperis sibi & amore, & beneficio devinxerat, innotuit, adversus fratrem consilia aperit, neque diu post, rursus & Thessalonicam & adjacentia loca, & urbes sub dominium, ditionemque suam facit. Is propter oculorum imminutionem Imperatoris nomen recusat, eo tamen Joannem filium cohonestat, & purpureis calceis pedes illius circumvestit, neque dissimilibus litteris subscribere jussit; sibi vero summam omnium rerum, ac filii temperationem reservavit; fratrem Manuelem abrogato imperio, in triremem impositum Attaliam ablegavit, conjugem ad Asanum patrem remisit. Asanus Theodoro socero, quam genero Manueli addictior erat: non minus enim ipse amore conjugis Irenæ, quam Antonius Cleopatræ corripiebatur. Manuel itaque Attaliam appellens, ab Agarenis, quod ipse nusquam speraverat humanissime, officiosissimeque excipitur; nam dicens se ad Joannem Imperatorem contendere, commeatu, uti par erat, subministrato, transitum dedere. Indeque Imperatorem conveniens, & uti genere conjunctus, & Despota jam olim electus ab Imperatore lubenti animo visitur, cui cum & pecuniæ, & triremes sex tradidisset, in magnam Blachiam, prius ab illo jurejurando formidabili sane, tamquam qui & prudentia, ac solertia excelleret, accepto, direxit. Ubi Demetriadem Manuel appulisset, amicis, ac familiaribus ad hos litteris datis, suum significasset adventum, alios promissionibus demulsisset, nullo negotio copias collegit, Pharsalosque, & Larissam, & Platamonem sibi comparavit; convenitque cum fratribus Theodoro, & Constantino. Nam Constantinus, ut diximus, Despota, quæ commemoravimus, dominabatur. Theodorus erat Joannis, qui Thessalonicæ acclamabatur pater. Cum convenissent ambo fratres Manueli suadent, ut conditiones, & pactiones, quas cum Imperatore Joanne inierat, perturbaret: ille volens, nolens, ut qui interfuerant, & rerum harum periti, asserebant, consilio eorum acquievit: pag. 34. indeque inter eos amicitia, ac familiaritate intercedente, divisis urbibus contenti, cum Latinis, qui in Euripo, atque Peloponeso erant, fœdere jungebantur.

XXXIX. Nec diu post Manuel, cum pactorum, quæ cum Imperatore Joanne pepigerat, violationis prius eum pœni-

A λῶ τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος, μηδὲ τὸ τοῦ αὐταδέλφου τοῦ πατρὸς αὐτῆς κῆδος ὑπιδὼν, ὅτι περ τῇ ἐκ παλλακίδος αὐτοῦ θυγατρὶ συνηυνάζετο. ἦσαν δὲ τῷ Ἀγγέλῳ Θεοδώρῳ παῖδες ἄῤῥενες δύο, Ἰωάννης καὶ Δημήτριος, καὶ θήλειαι δύο, ἡ Ἄννα καὶ ἡ ῥηθεῖσα Εἰρήνη, μεθ' ἧς ὁ Ἀσὰν παῖδας γεγέννηκε τρεῖς τὸν Μιχαὴλ, τὴν Θεοδώραν, καὶ τὴν Μαρίαν. ἀπελύθη γοῦν τῶν δεσμῶν ἐντεῦθεν τοῦτο ὁ Ἄγγελος Θεόδωρος, καὶ συναινέσει τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ Ἀσὰν ἐγκρατὴς γενέσθαι τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ πάσης ἧς πρότερον ἦρχε χώρας ἠθέλησε. καὶ δὴ τινὰς ὀλίγους παρὰ τοῦ Ἀσὰν προσλαβόμενος, ἐπεὶ φανερῶς κινῆσαι κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μανουὴλ οὐκ ἠδύνατο, κρύ-
B φα μηχανᾶται τὴν εἰς Θεσσαλονίκην εἴσοδον, εὐτελῆ τινὰ ἀμφιασάμενος ῥάκια, καὶ τὴν εἴσοδον ὑποκλέψας τῆς πόλεως. Ἐπεὶ δὲ εἰσῆει, καὶ τισιν ἐπεγνώσθη τοῖς οἷς ἐβούλετο, οὓς, ὅτε εὐτύχει, ἐφίλησε, καὶ εὐηργέτει, μεθ' ὧν καὶ τεθάῤῥηκε τὴν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σκέψιν, οὐ πολλοῦ δεηθεὶς τοῦ χρόνου ἐγκρατὴς τε αὖθις τῆς Θεσσαλονίκης ἐγένετο, καὶ τῶν πέριξ πόλεων, καὶ χωρῶν. Βασιλεὺς δὲ ὀνομάζεσθαι οὐκ ἠθέλησε διὰ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάθος, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην Βασιλέα ὠνόμασε, καὶ ἐρυθροῖς πεδίλοις τοὺς πόδας ἐκείνου ὑπέδησε, καὶ τοιούτοις γράμμασιν ὑπογράφειν διώρισεν, αὐτὸν τε διέπειν τὰ κοινὰ, καὶ διεξάγειν τὰ τοῦ υἱοῦ. τὸν δ' ἀδελφὸν Μανουὴλ τῆς ἀρχῆς ἐκβαλὼν,
C καὶ ἐμβαλὼν ἔν τινι τριήρει, περὶ τὴν Ἀττάλου ἐξώρισε, τὴν δὲ σύζυγον αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα Ἀσὰν ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ Ἀσὰν τὸν πενθερὸν μᾶλλον ἔφελε Θεόδωρον, ἢ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Μανουήλ. ὑπερηγάπα γὰρ τὴν σύζυγον Εἰρήνην, οὐχ ἧττον ἢ Ἀντώνιος τὴν Κλεοπάτραν. ὁ μὲν οὖν Μανουὴλ τῇ Ἀττάλου προσοκείλας παρὰ προσδοκίαν τοὺς ἐξ Ἄγαρ εὗρε φιλανθρωπίᾳ μᾶλλον πρὸς αὐτὸν χρησαμένους. ἐπεὶ γὰρ εἰρήκει πρὸς τὸν Βασιλέα Ἰωάννην τυγχάνειν αὐτῷ τὴν ὁρμὴν, παρεχώρησάν τε τούτῳ τὴν δίοδον, ἐφοδιασάμενοι προσηκόντως. ἐκεῖθεν οὖν πρὸς τὸν βασιλέα ἀφίκετο οὗτος, καὶ ὁ Βασιλεὺς ἀσμένως τε τοῦτον ἐδέξατο, καὶ ὡς προσῳκειωμένον τῷ γένει καὶ
D ὡς πάλαι Δεσπότην ὠνομασμένον, δοὺς αὐτῷ χρήματα, καὶ τριήρεις ἕξ, περὶ τὴν μεγάλην Βλαχίαν ἀφῆκεν, ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαβὼν φρικώδεις, οἷα ἐκεῖνος συνέσεως καὶ ἀγχινοίας πλήρης ὤν. καταλαβὼν οὖν τὴν τῆς Δημητριάδος χώραν ὁ Μανουὴλ, κἀκεῖθεν τοῖς μὲν τῶν οἰκείων γραφαῖς τὴν αὐτοῦ παρασημάνας ἔφοδον, τοὺς δὲ ὑποθέλξας ταῖς ὑποσχέσεσιν, οὐ διὰ πολλοῦ συναθροίσας περὶ αὐτὸν στράτευμα, ἦρξέ τε Φαρσάλου, καὶ Λαρίσσης, καὶ Πλαταμῶνος, συνῆλθε τούτου τοῖς ἀδελφοῖς τῷ τε Κωνσταντίνῳ καὶ Θεοδώρῳ. Ὁ μὲν γὰρ Κωνσταντῖνος Δεσπότης, ὡς ἔφημεν, ὢν, ἦρχεν, ὧν εἰρήκειμεν ἄρχειν. Ὁ δὲ Θεόδωρος ἦν ὁ τοῦ φημιζομένου ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἰωάννου πατήρ. ἐπεὶ δὲ συνελθόντες πείθουσι καὶ ἄμφω τὸν ἀδελφὸν τὸν Μανουὴλ τὰς σπονδὰς λῦσαι τὰς πρὸς τὸν Βασιλέα Ἰωάννην. ὁ δὲ ἑκὼν ἄκων, ὡς ἔφασκον οἱ παρατυχόντες, καὶ περὶ τῶν τοιούτων εἰδότες, συνῄνεσεν αὐτῶν τοῖς βουλεύμασι, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε ὑπῆρχον συνδεδεμένοι ταῖς στεῤῥοτέραις χώραις ταῖς μεμερισμέναις αὐτοῖς ἀρκούμενοι, καὶ μετὰ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Εὐρίπῳ Λατίνων συμβάσεις ἔχοντες εἰρηνικάς.

λθ'. Οὐ πολὺς παρεῤῥύη χρόνος, καὶ ὁ Μανουὴλ ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, μεταμελος, ὡς

ἔλεγον, τῶν παραβάσεων τῶν πρὸς τὸν Βασιλέα A γενόμενος. Θνήσκει δὲ καὶ ἡ βασιλὶς Εἰρήνη, γυνὴ σωφρονική τε καὶ ἀρχική, καὶ πολὺ τὸ μεγαλεῖον ἐπιδεικνυμένη τὸ βασίλειον. ἔχαιρε δὲ καὶ λόγοις, καὶ σοφῶν ἠκροᾶτο μεθ' ἡδονᾶς· ἐτίμα δὲ τούτους ὑπερβαλλόντως. ὡς ἐστιν ἐκ τούτου γνῶναι. καὶ γὰρ ἐκλείψεως γενομένης ἡλίου τὸν καρκῖνον διοδεύοντος περὶ μεσημβρίαν, ἐπείπερ αὐτὸς οὕτω συμβὰν ἐν τοῖς Βασιλείοις ἀπῆλθον, ἐσκήνουν δὲ περὶ τοὺς τόπους, οὓς ὀνομάζουσι, Περίκλυστρα σὺν τῇ βασιλίδι ὁ βασιλεύς, ἠρώτησέ με τὴν τῆς ἐκλείψεως αἰτίαν, καὶ αὐτὸς μὲν ἀκριβῶς οὐκ εἶχον ἐρεῖν. ἄρτι καὶ γὰρ τῶν τῆς φιλοσοφίας ἡψάμην ὀργίων παρὰ τοῦ σοφοῦ Βλεμμίδου διδασκόμενος, ὅ- B μως μέντοι παρ' αὐτοῦ τοῦ τοῦτο ὅσον ἦν εἰκὸς ἐπιγνούς, τήν τε τῆς σελήνης ἐπιπρόσθεσιν αἰτίαν τῆς ἐπισκιάσεως ἔλεγον εἶναι, καὶ δοκεῖν μὲν ἐκλείπειν τὸν ἥλιον, οὐκ ἀληθῆ δὲ εἶναι τὴν τῆς φάσεως στέρησιν, μᾶλλον μέντοι τοῦτο τὴν σελήνην πάσχειν, ἐπὰν τῷ σκιάσματι ἐμπέσῃ τῷ τῆς γῆς, διὰ τὸ ἐξ ἡλίου τὸ φέγγος αὐχεῖν. Ἐπεὶ δὲ ὁ λόγος ἐπὶ μήκιστον παρετείνετο, ἀντέλεγε δὲ τοῖς λεγομένοις ὁ ἰατρὸς Νικόλαος, ἀνὴρ ἥκιστα μὲν φιλοσοφίας μετασχών, ἄκρος δὲ τὴν οἰκείαν τέχνην καὶ μάλιστα τὴν διὰ πείρας γινωσκομένην, πάνυ δὲ οὗτος ἠγαπᾶτο τῇ βασιλίδι, Ἀκτουαρίου δὲ εἶχε τιμήν. ἐπεὶ γοῦν ἀντέλεγεν οὗτος, αὐτὸς δὲ πλέον ἐστωμυλλόμην, ἐν τῷ μεταξὺ τῶν λεγομένων, ἐπεκά- C λεσέ με ἡ βασιλὶς μωρόν, εἶτα δὴ ὥσπερ τι οὐ προσῆκον ἐργασαμένη, πρὸς τὸν βασιλέα στραφεῖσα, ἀπρεπῶς ἄρα, εἰρήκειν, ἔφη, καλέσασα τοῦτον μωρόν. καὶ ὁ Βασιλεύς. οὐ καινόν, μειράκιον γάρ ἐστιν. εἴκοσι γὰρ σὺν ἑνὶ τότε ὑπῆρχον ἐτῶν. καὶ οὐ πάμπαν ἀπᾴδει τούτῳ τὸ πρόσρημα. ἀλλ' ἡ βασιλίς, οὐ χρεών, φησι, τὸν φιλοσόφους λόγους προφέροντα, οὑτωσί γε προσαγορευθῆναι παρ' ἡμῶν. ταῦτ' εἶπον, ὡς ἂν παραστήσαιμι, ὅπως τε αὐτὴ ἐφίλει τοὺς λόγους, καὶ τοὺς λόγους εἰδότας τούτους ἐτίμα. Θνήσκει μὲν ὡς ἔφην, ἡ βασιλὶς αὕτη. οἶμαι δὲ καὶ τὴν τοῦ ἡλίου ἔκλειψιν, τὴν ταύτης προσημῆναι θάνατον. καὶ κομήτης δὲ πρὸ μηνῶν ἓξ περὶ τὸ μέρος ἀνεφάνη τοῦ Βορρᾶ. ἦν δὲ πω- D γωνίας, καὶ διήρκεσε μῆνας τρεῖς, οὐχ ἑνὶ τόπῳ, ἀλλ' ἐν διαφόροις φαινόμενος. μετὰ βραχὺ δὲ καὶ ὁ Βουλγάρων ἄρχων Ἀσὰν ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, ἀνὴρ ἐν βαρβάροις ἄριστος ἀναφανεὶς οὐκ ἐν τοῖς οἰκείοις μόνον, ἀλλά γε δὴ καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐχρήσατο, καὶ γὰρ φιλανθρωπότερον τοῖς προσερχομένοις αὐτῷ ἐπάλυσι, καὶ μάλιστα τοῖς Ῥωμαίοις καὶ φιλοτίμως αὐτοῖς παρεῖχε τὰ σιτηρέσια. ἐπεὶ οὖν αὐτὸς ἐτεθνήκει, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὃν Καλλιμάνον ὠνόμαζον, ἐκ τῆς ἐξ Οὔγγρων τούτῳ γεγεννημένος τὴν ἀρχὴν ἀνεδέξατο. ἦν δὲ τῷ τοιούτῳ Καλλιμάνῳ καὶ αὐτοκασιγνήτη, ἧς τοὔνομα Θάμαρ. ἐκ δὲ τῆς τοῦ Ἀγγέλου θυγατρὸς τῷ Ἀσὰν τρεῖς παῖδες γεγένηνται, ἄρρην ὁ Μιχαήλ, αἱ θήλειαι, ὡς εἰρήκειμεν, ἡ Μαρία καὶ ἡ Ἄννα. Ὁ μὲν οὖν Καλλιμάνος τὴν πατρικὴν ἀρχὴν ἀναζωσάμενος, καὶ τὰς μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου σπονδὰς ἀνενεώσατο, καὶ εἶχον εἰρήνην ἐν τοῖς τοιούτοις τὰ πράγματα. τοῦ δὲ Μανουὴλ τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδώρου τετελευτηκότος, τὴν κρατουμένην παρ' αὐτοῦ χώραν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Μιχαὴλ κατέσχε, καὶ τῇ αὐτοῦ προσάρμοσε χώρᾳ. καὶ ἦσαν αὖθις εἰρηνεύοντες ὅτε Θεόδωρος Ἄγγελος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην ἔχων ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ τοῖς περὶ αὐτὴν βασιλικῶς φημιζόμενον, καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ Κωνσταντῖνος Δεσπότης καὶ οὗτος καλούμενος, καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Μιχαήλ.

A tulisset, ex hominum vita migravit. Imperatrix etiam Irene mulier prudens ac digna imperio, multumque dignitatis, ac magnificeotiæ præ se ferens, ex hac turba, & colluvione decessit. Ea sermonibus delectabatur, & sapientum congressibus, quos maximi faciebat, non sine gaudio attendebat, ut hinc manifeste percipitur. Nam cum Sol Cancrum peragrans meridie defecisset, ipseque casu in regiam accessissem, loca vero Periclystra dicta Imperator cum Imperatrice incolebat, defectus causam a me poposcit. Ipse cum primum Philosophiæ arcanis a sapiente Blemmida imbutus, accurate rem non poteram explicare, ex memetipso tamen, quod par erat, decernens, Lunæ interpositionem adumbrati Solis causam esse enuncio: videri- B que Solem deficere, reveræ lumine non spoliatum, sed potius Lunæ defectum esse, dum in umbram terræ incidit: quandoquidem illa Solis splendore renideat. Sed cum oratio in longum protraheretur, dicta refellebat Nicolaus Medicus, vir nullatenus in Philosophia versatus, arte vero quam ipse profitebatur eximius, & ea præcipue quæ experientia comparetur; Imperatrici summopere charus, & Actuarius dignitate. Cum ille itaque opponeret, ipse vero magis, ac magis garrulus blaterarem inter disserendum me Imperatrix μωρὸν quasi puerum compellavit, postmodum ac si indecore fecisset, ad Imperatorem conversa, *indecenter itaque feci*, ait, *dum hunc μωρὸν nuncupavi.* Et Imperator, *Non novum* C *illud est*, inquit, *adolescentulus namque est:* tunc quippe eram unum & viginti annos natus: ideoque similis appellatio haud indecebat. Et Imperatrix. *At minime opus est, philosophicos sermones pertractantem, sic a nobis compellari*. Hæc ideo effatus sum, ut quantum ipsa sermonibus afficeretur, & sermonum similium gnaros honoraret, eluceat. Moritur ergo, ut dixi, hæc Imperatrix, existimoque Solis defectum illius mortem prænunciasse. Cometa etiam ex eorum specie, quos barbatos dicimus, ante sex menses in Borealem plagam apparuit, suffecitque menses tres non uno in loco, sed alio, atque alio divagatus. Nec multo post Bulgarorum princeps Asanus vita excessit, vir inter barbaros optimus, nec *Edit Paris. pag. 35.* D propriis modo, sed alienis etiam optime usus: humaniorem etenim cum advenis ad eum concurrentibus, & potissimum Romanis, quibus magnifice stipendia numerabat, se præbuit. Eo vita functo Callimanus, ejus ex Uogara filius in dominatu succedit. Callimano soror erat, cui Thamari nomen. Ex filia vero Angeli Asanus tres filios susceperat, Michaelem masculum, ut diximus, Mariam, & Annam fœminas. Callimanus paternum regnum capessens, fœdera cum Joanne Imperatore renovat. sicque placida in pace omnia quiescebant. Manuele porro Theodori fratre extincto, loca ab eo obtenta, Michael nepos occupavit, suisque conjunxit. rursumque Theodorus Angelus, cum filius Joannes Thessalonicæ, & adjacentibus locis Imperator acclamaretur, & patruus illius Constantinus Despota & ipse vocitatus, & nepos pisins Michael inter se pacem agebant.

XL. Imperator ergo Joannes, Asano Bulgaro de medio sublato, & puero Bulgariæ imperante occasione arrepta appellationem Imperatoriam, qua Joannes Angeli filius gestiebat, debere sibi in animo proponens, primum Theodorum illius patrem nuncio seductum sibi conciliat, qui tamquam tunc recens res aggressus, nihil eorum, quæ contingere poterant, suspicatus ad Joannem Imperatorem se confert, Imperator eum excipit lubentissime, honoribus afficit, patruumque vocans, mensa, ac reliquis humanitatis officiis communicavit. Postquam eum in potestatem habuit, & non contemnendus esset e Scythis exercitus, quos non multos ante dies muneribus, variisque beneficiis sibi devinctos, atque ex immanioribus moribus, & Macedonia distractos in orientalem oram deduxerat, satis animo certo, & confirmato nihil sibi incommodi a Bulgaris pertimescens, partim propter pacta cum eis inita, partim quod res Bulgarorum a puero tegerentur, ex Oriente solvens prætervavigato Hellesponto secum una & Romanarum copiarum, & Scytharum auxiliis advectis adversus Joannem Thessalonicæ Imperatoris sibi nomen vindicantem, aciem instituit. Et cum Thraciæ, ac Macedoniæ oppida superasset, Christopolim, & Strymonem præteriens, Rentinæ castello a nonnullis Joannis militibus custodito applicat, qui nec Imperatoris Joannis comparatos exercitus intuiti, castello neglecto in fugam sese conjicientes, cursim Thessalonicam petunt. qui cum Imperatore erant, viris bellatoribus vacuum castellum occupant, & in custodiam tradunt. Imperator, recollecto exercitu prope Thessalonicam stadia circiter octo castra ponit, nomen loco Provatæ hortus: cum illi neque tormenta, neque arietes, quibus tantam urbem oppugnaret, & prælio sibi assereret, supperterent, milite, sed præcipue Scythico excurrebat, omniaque circum loca depopulabatur. Erant cum eo triremes, quibus præerat Manuel Contophreus. Viri illustres Imperatorem sequebantur Demetrius Tornices, qui summam rerum publicarum administrabat, & negotiis intererat, Andronicus Palæologus magnus Domesticus, copiarum gubernator, aliique multo plures Duces militibus præfecti, Raulus Alexius Protovestiarius, qui e mensa erat, Nicephorus Tarchaniota, Contostephanus Protosebastus, Petraliphas magnus Chartularius, aliique celebrium non pauci. Sed Joannes Imperator urbi adsidens, agenda omnia in civitatem moliebatur: nec cives despondebant animum, sed foribus egressi excursionibus imperatorios divexabant. Nec multos post dies Tachariorum natio in Musulmanos invadens prælio cum illis dimicat, & fugat; de quo Imperator ab Imperatore Theodoro filio, quem in Pegarum partibus una cum Joanne Muzalone Mystico quidem, dum cum Laicis connumeraretur, sed tum Mona-

Edit. Paris. pag. 36.

μ΄. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης, ἐπειδὴ ὁ Βούλγαρος Ἀσὰν ἐκ ποδῶν ἐγένετο, καὶ μειράκιον ἦρχε τῶν Βουλγάρων, ἀδείας δραξάμενος, ἐπεχείρησε τὴν βασιλείαν καταλῦσαι κλῆσιν τὴν ἐπιφημιζομένην τῷ Ἰωάννῃ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀγγέλου. καὶ πρῶτον μηνύμασιν ὑποποιεῖται τὸν αὐτοῦ πατέρα Θεόδωρον. καὶ δῆτα οἷος ἐκεῖνος ἀπροόπτως ἐπιχειρῶν ἐν τοῖς πράγμασι, μηδέν τι τῶν συμβησομένων ὑπιδών, προσέρχεται τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ, καὶ ὑποδέχεται αὐτὸν οὗτος ἀσμένως καὶ τετίμηκε, θεῖόν τε τοῦτον ἀποκαλῶν, κἀν τῇ αὐτοῦ συγκαθίζων τραπέζῃ, καὶ τῶν λοιπῶν φιλοφρονημάτων μεταδιδούς. ἐπεὶ δὲ τοῦτον ἐν χερσὶν εἶχεν ὁ βασιλεύς, ἔτυχε δὲ καὶ ταῖς αὐτοῦ δυνάμεσι ταῖς Ῥωμαϊκαῖς στράτευμα ἀξιόμαχον προστεθὲν ἐκ Σκυθῶν. τούτους γὰρ πρὸ βραχέος, δώροις τε, καὶ δεξιώσεσι ποικίλαις ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης χειροήθεις τε πεποίηκεν ἐξ ἀγριωτέρου τοῦ ἤθους, καὶ τῆς Μακεδόνων ἀπῴκισε, καὶ πρὸς τὰ τῆς ἕω διεπέρασε μέρη. τούτοις μᾶλλον θαρρήσας, καὶ μηδέν τι δεινὸν ἐκ Βουλγάρων προσδοκῶν, τὸ μὲν διὰ τὰς γεγενημένας σπονδάς, τὸ δὲ καὶ διὰ τὸ μειρακιωδῶς τὰ τῶν Βουλγάρων διεξάγεσθαι, ἀπάρας τῆς ἕω ὁ βασιλεύς, καὶ διαπεραιωθεὶς τὸν Ἑλλήσποντον τάς τε ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων δυνάμεις, καὶ τὰς ἐκ τῶν Σκυθῶν μεθ' ἑαυτοῦ ἔχων, χωρεῖ κατὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ φημιζομένου βασιλεύειν Ἰωάννου. ἐπεὶ δὲ παρῆλθε τὰ τῆς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας χωρία, ἤδη δὲ καὶ τὴν Χριστούπολιν παρήμειψε, καὶ τὸν Στρυμόνα, τῷ φρουρίῳ τῆς Ῥεντίνης προσέσχεν ὑπό τινων τηρουμένῳ τῶν Ἰωάννου. οἳ καὶ πρὸ τοῦ τὰ στρατεύματα τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἰδεῖν, καταλιπόντες τὸ φρούριον, φυγῇ χρησάμενοι, δρομαῖοι τὴν Θεσσαλονίκην εἰσῄεσαν. ἔρημον δὲ ἀνδρῶν πολεμιστῶν εὑρόντες οἱ τοῦ βασιλέως, κατέσχον αὐτό, καὶ φυλακὴν ἐγκατέστησαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν στρατιὰν συλλεξάμενος ἅπασαν, ἐγγύς που τῆς Θεσσαλονίκης ὡσεὶ σταδίους ὀκτὼ τὰς σκηνὰς πήγνυσι. κῆπος τοῦ Πραβατᾶ ἡ κλῆσις τοῦ τόπου, ἑλεπόλεις μὲν καὶ μηχανήματα οὐκ ἦν αὐτῷ εὐχερὲς κατὰ τῆς τοσαύτης πόλεως στῆσαι, κἀντεῦθεν μετὰ μάχης ταύτας δὲ χειρώσασθαι. ἐκδρομὰς δὲ ἐποίει διὰ τῶν στρατευμάτων, καὶ τὰ πέριξ πάντα ἐλῄζετο, καὶ μάλιστα διὰ τῶν Σκυθῶν. πάντα γοῦν λείαν ἐποίουν. εἶχε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τριήρεις, ὧν ἦρχεν ὁ Κοντοφρὲ Μανουήλ. εἵποντο δὲ τῷ βασιλεῖ παρεπόμενοι ἄνδρες, ὁ Τορνίκης Δημήτριος τὰ κοινὰ διέπων, καὶ μεσιτεύων ταῖς ὑποθέσεσιν, Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος, ὃς τὴν τοῦ μεγάλου δομεστίκου περιεζώννυτο δύναμιν, τὰ τῶν στρατευμάτων διεξάγων πράγματα, καὶ ἄλλοι πλείους εἰς ἡγεμόνας ἀποτεταγμένοι, ὅ τε Ῥαοὺλ Ἀλέξιος πρωτοβεστιάριος ὤν, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης Νικηφόρος ὁ Ταρχανειώτης, ὁ Κοντοστέφανος ὁ τὴν πρωτοσεβαστοῦ ἔχων ἀξίαν, ὁ Πετραλίφας μέγας χαρτουλάριος ὠνομασμένος, καὶ ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν οὐκ ὀλίγοι. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης παρακαθήμενος, ὅσα ἦν εἰκὸς ποιεῖν, ἐποίει κατὰ τῆς πόλεως. οὐδὲ οἱ ἐντὸς ἀπώκνουν ἐργάζεσθαι. ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἐκδρομὰς τῶν πυλῶν ἐξιόντες κατὰ τῶν τοῦ βασιλέως ἐποίουν. οὐ συχναὶ παρῆλθον ἡμέραι, καὶ τὸ τῶν Ταχάρων ἔθνος κατὰ τῶν Μουσουλμάνων χωρῆσαν, καὶ πόλεμον κατ' αὐτῶν συρρήξαν νενίκηκε. καὶ ὁ λόγος φθάνει πρὸς τὸν βασιλέα διαμηνυθεὶς παρὰ τοῦ υἱέος αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου. τοῦτο γὰρ καταλελοίπει περὶ τὰ μέρη τῶν Πηγῶν διατρίβειν, ἀφεὶς μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν Μουζάλωνα Ἰωάννην, μυστικὸν μὲν ὄντα, ὅτε τοῖς κοσμικοῖς συνετάττετο, τότε δὲ μοναχὸς ἦν, ἀνὴρ ὀξύνους, καὶ δραστήριος,

καὶ βασιλικοῖς τῶν ἄλλων πλέον ἐμπρέπων πράγμασι, καὶ τὸν Λιβαδάριον Μιχαὴλ μέγαν Εταιρειάρχην ὄντα. Ως γοῦν τῆς φήμης ὁ Βασιλεὺς ᾔσθετο, σιωπὴν παραγγείλας τοὺς εἰδότας ἄγειν, καὶ μηδενὶ περὶ τούτου κοινωνεῖν, εἰς συμβιβάσεις μετὰ τοῦ ἐντὸς Ιωάννου χωρεῖ, πρέσβυν ἐν τούτοις λαβὼν τὸν πατέρα Ιωάννου τὸν Αγγελον Θεόδωρον. πληρωμένων γοῦν ἡμερῶν τεσσαράκοντα ἐγένοντο αἱ σπονδαὶ, καὶ οἱ ὅρκοι προέβησαν. τὰ μὲν γὰρ ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπεβάλλετο, καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπερκάθηται κόκκινος, βασιλικὰ ταῦτα σύμβολα. τετίμηται δὲ πρὸς τοῦ Βασιλέως τῷ Δεσποτικῷ ἀξιώματι, καὶ οὕτως ἀνεφάνη τῷ Βασιλεῖ. Ταῦτα δὲ διαπραξάμενος ὁ Βασιλεὺς, παλινοστεῖ πρὸς τὴν ἕω, καταλιπὼν Δεσπότην τὸν βασιλέα, καὶ ὑποχείριον ὅρκοις συνδήσας τοῖς εἰωθόσι, καὶ δώροις εἰκόσι δεξιωσάμενος, καὶ πάντας τοὺς ὑπ' ἐκεῖνον φιλοφρονησάμενος χρήμασι. Καταλελοίπει δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν πατέρα τούτου Θεόδωρον.

μά. Ο μὲν οὖν Βασιλεὺς Ιωάννης κατειλήφει τὴν ἕω. τὴν γὰρ χειμερινὴν τότε παραμείψας ὥραν ἐν τῷ Νυμφαίῳ, ὡς ἔθος ἦν αὐτῷ, ἀπάρας ἐκεῖθεν περὶ τὴν Λάμψακον ἥει, κἀκεῖσε τὸ θέρος διαβιβάσας, καὶ τὴν τῆς ὀπώρας ὥραν, ἐπεὶ ὁ χειμὼν ἤρξατο, τοῦ χώρου μεταβὰς, περὶ τὰ τῶν Πηγῶν ἐχώρει μέρη. μεγίστου δὲ χειμῶνος πεπείραται καθ' ὁδὸν, ἀρξαμένου μὲν ἐπεὶ ὁ Βασιλεὺς εἰς τὴν Σιγρηνὴν ἐσκήνωσεν. ἡμέρας δὲ δύο τῷ δριμύτητι τούτου, καὶ τῇ σφοδροτάτῃ φορᾷ τῆς χιόνος ταλαιπωρήσας, μέχρις ἂν κατήντησεν εἰς τὸ τῶν Πηγῶν ἄστυ. Πολλοὶ γοῦν καθ' ὁδὸν ἐναπέθανον καὶ πολλαὶ, μέχρι γοῦν τριακοσίων, ὡς οἱ ἀριθμήσαντες ἔφασκον, ὑπὸ τῆς χιόνος κατεχώσθησαν, μὴ δυνάμενοι ἀντωπῆσαι τῇ τοῦ πνεύματος φορᾷ. οὐδεὶς γοῦν τῶν ἰδόντων ἔλεγε γινώσκειν γεγενῆσθαι ποτὲ τοιοῦτον χειμῶνα. ἦγε δὲ τῷ τότε ὀκτωκαιδεκάτην μὴν ὁ Δεκέμβριος, ἔτος δὲ ἦν ἐπὶ τῷ ἑξακισχιλιοστῷ καὶ ἑπτακοσιοστῷ τὸ τεσσαρακοστὸν οἶμαι πρῶτον. Ο μὲν οὖν Βασιλεὺς ἐν τῷ τῶν Πηγῶν ἄστει διημερεύσας, μέχρις ἂν τὸ πολὺ τοῦ χειμῶνος λωφήσῃ, ἐξιὼν ἐκεῖθεν εἰς τὸ Νύμφαιον ἄπεισι. καὶ ἦν ἐκεῖσε μέχρι καὶ τῆς τοῦ ἔαρος ἐπιλάμψεως. ἐπεὶ γοῦν, ὡς εἰρήκειμεν, ἡ τῶν Μουσουλμάνων παρὰ τῶν Ταχαρίων καταλέλυται στρατιὰ, Σουλτάνος δὲ ἦρχεν αὐτῶν, οὗ κλῆσις Ιαθατίνης, υἱὸς τοῦ Σουλτὰν Αζατίνη, φαῦλος ἐξ ἀγαθοῦ ἀρχὸς γεγονὼς, πότοις γὰρ ἔχαιρε καὶ ἀσελγείαις, καὶ κοίταις ἀλλοκότοις τε καὶ ἀτόποις, καὶ συνῆν ἀεὶ ἀνθρωπίσκοις οὐκένι λόγον εἰδόσιν οὐδ' ἀνθρωπίνην φύσιν τὸ σύνολον. ὁ πατὴρ δὲ αὐτοῦ οὐ τοιοῦτος ἦν, ἀλλ' ἥττων μὲν, οὐ σφόδρα δὲ τῶν ἀσελγειῶν. Διὸ καὶ βέλτιον τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐστρατήγει, καὶ φιλίως πρὸς τὸν Βασιλέα διέκειτο. Αλλ' οὗτος οἷς ἔχαιρε, πλησμίως τούτων ἀπώνατο. πεπείραται γοῦν μάχης Ταχαρικῆς, καὶ ἥττηται. ἐν στενῷ γοῦν τῶν πραγμάτων κομιδῇ γεγονὼς, πρέσβεις ἐκπέμπει πρὸς τὸν Βασιλέα Ιωάννην, βουλὰς τε ἀξιῶν ἀρίστας ἐξ αὐτοῦ τυχεῖν, ὡς ἂν ἀποτρέψοιτο τὸν ἀντίπαλον, καὶ μικρὸν κουφισθείη τοῦ βάρους αὐτοῦ, σωτηριῶδες τοῦτο φάσκων τυγχάνειν ἀμφοῖν. τοῦ γὰρ γένους τῶν Μουσουλμάνων παρὰ τῶν Ταχάρων ἀπολωλότος, ἄνετος λείπεται τοῖς ἐναντίοις ἡ κατὰ τῶν Ρωμαϊκῶν χωρῶν ἔφοδος. Καὶ ἦν τοῦτο πάνυγε ἀληθές. Ο γοῦν Ιωάννης, οἷα ἐκεῖνος ἐν τοῖς τοιούτοις ἐντρεχὴς ὢν, ἀπο-

cho, homine navo, industrio, experientissimo, & rebus Imperatoriis administrandis ante alios excellentissimo, & Michaele Libadario magno Hetæriarcha, reliquerat, certior fit; id ubi persensisset Imperator, ut silentio scientes tenerent, & ne cui rem communicarent, jubet. Interim cum Joanne, qui Thessalonicæ erat, fœdus ferit, cum pro eo Theodorus Angelus Joannis pater Legatus accessisset. Inter dies quadraginta sanctiones factæ sunt, & jusjurandum finem habuit: namque rubri calcei dimissi, & unionibus interstincta pyramis, super quam lapis rubeus emicabat, quæ Imperatorum insignia sunt; ab Imperatore postea Despotæ dignitate condecoratur, cujus & amicitiam coluit. His completis Imperator in Orientem remeat, cum fecisset, ut Imperator Despota esset, & servus: quem jurejurando, uti moris erat, obstrinxerat, muneribusque pro dignitate affecerat, & cæteros alios illi subjectos pecunia donaverat. Cum eo etiam patrem Theodorum reliquit. *Edit. Paris. pag. 37*

XLI. Igitur Imperator Joannes, cum se in Orientem recepisset Nymphæi hyemat. Inde discedens Lampsacum venit, ubi æstate, atque autumno transactis, initio hyemis, dimisso loco, Pegas contendit; quando & inter ambulandum sævientis hyemis vim atram excepit, cum castra Sigrene locasset, exorsam, & per duos dies illius frigore, ac glomeratæ nivis turbinibus afflictus, donec ad Pegarum arcem pervenit. Plures eo in itinere virilis, & muliebris sexus exanimati sunt: ad trecenta namque, ut qui rationem supputarunt, retulerunt hominum mortuorum capita, nivali eo tumulo contecta, consita sunt: quando ventorum rabie nec intueri quidem alter alterum poterant, omnesque, qui malo interfuere contestati sunt, similem se hyemis horrorem numquam alias persensisse. Decima octava tum mensis Decembris dies numerabatur; annus sex millesimus septingentesimus, ut mea fert sententia, quadragesimus primus. Imperator in Pegarum urbe, donec hyemis sævitia molliretur commoratus, inde exiens Nymphæum appellit, ibique ad vernum tempus permansit. Musulmanorum itaque exercitu dissipato, ut diximus, a Tacharis, quibus Sultanus Jathatines præerat, Sultani Azatini filius, qui ex bono in principem malum degeneraret; potibus namque, libidinibus monstruosis, execrandisque amoribus furens, perpetuo cum homuncionibus, & rationis, & naturæ humanæ penitus ignaris consuescebat, parenti suo dissimilis, qui libidinibus, non ita tamen parebat, quare & melius progenitoribus ipse suis aciem struebat, erga Imperatorem benevole affectus. Verum quibus iste delectabatur, iisdem saturitate non fraudata adiutus est, qui cum se vellet in pugna Tacharica experiri, debellatur. Et pene rebus aversis Legatos ad Imperatorem Joannem mittit, consilium præsentissimum petens, quanam tandem ipse ratione hostem repelleret & paululum a malis sublevaretur; id scilicet dictitans utrisque salutare esse. Musulmanis enim a Tacharis prostratis, in Romanas civitates aditus liberi, ac sine impedimento, quod & verissimum erat, hostibus, cum eos reprimere non possis, patebunt. Porro Imperator Joannes, ut pote in rebus similibus sagax,

Edit. Parif. pag. 38.

& prudens, legationem libens accipit, & concordiam cum Sultano conglutinat, ut sic adversarios repellerent; nam his duabus maximis potentiis consociatis, vero simile fuerit, hostem metum concipere, si dum contra unum invehuntur, derepente contra duos se arma sumpsisse deprehendant. Propter hæc itaque in unum animis coaluere, amboque cum Joannes Imperator, tum Sultanus Jathatinas apud Tripolim, quam Mæander præterfluit, ponte a Sultani sociis extemporale lignis extructo, ut facilior transeuntibus pateret aditus, semet humanissime excipiunt, aliique alios magnates, ac proceres, & pactis quibus antea obstringebantur, sanctius confirmatis, ut simul una ambo hostes prælio lacesserent, abiere, Joannes Philadelphiam petens, Sultanus Iconium, ubi regia illius erat. Et tunc quidem uterque tranquilla pace usus est. Nam Tachatorum exercitus suis se finibus continuit, nec præscriptos, uti moris erat, transcendit, cum rebus domesticis incumberet.

XLII. Paulo post Joannes, quem diximus, ab Imperatore Joanne Despotam factum, spiritum exhausit, fraterque illius Demetrius Legatis ad Imperatorem missis, ut Despotæ dignitate fratri succederet, omniaque illius sibi sub potestate vindicaret, impetravit. Verum hic non modo Joanni fratri non exæquatus est, sed longo intervallo ab eo degeneravit. Ille siquidem cum pietate, religione, & castitate summe delectaretur (ut enim illi, qui optime virum noverant, referebant, nullo is umquam anni die a sacro audiendo, nisi malæ valetudine discruciatus abstinuit) precibus ad Deum effundendis perpetuo pernoctabat, laudesque divinas certis diei horis ascriptas quotidie celebrabat; quinimo continuo cum Nazaræis versabatur, volebatque quammaxime vitæ solitariæ nomina dare, & manantem inde tranquillitatem experiri, vel saltem sic affectorum amicissimo commercio uti. At frater Demetrius in fraternæ vitæ contraria studia trahebatur, tamquam qui stolidis adolescentulis consuescerat, quibus potissimum gaudebat, & dediti corporis obsequio vinceretur, alienasque permoleret uxores. Hinc aliquando non mediocre infortunium invenit; nam cum constupratæ mulieris vir per fenestram ex improviso domum esset ingressus, ille fuga sibi consulens alto ex loco præcipitatus clunem læsit, & cum diu ægrotasset, sanatus quidem est, sed altero pede claudicans, non recta incedebat. At hic non multum imperio potitus

pag. 39.

est. Nam Joannes Imperator tunc temporis occasione arrepta, quod, ut diximus, natio Tachatorum cum aliis nationibus contendebat, cum Sultano pugna postposita, quando Babylonico, quem Musulmani Calipham solent appellare, & illi proximis bellum inferret, ineunte æstate Hellespontum tranat, filio suo Theodoro in Oriente relicto. Ante hæc tempora Germanus Patriarcha rebus terrenis dimissis in beatorum sedes avocatur, postquam probe, sancteque vixisset, probeque suas oves pavisset. Post eum monachus quidam Methodius nomine Hyacinthi, quod Nicææ est, monasterii præses, vir quidem dicto suo tenus cautus, ac sapiens,

A δέχεται ἀσμένως τὴν πρεσβείαν, καὶ εἰς ἕνωσιν συνελθεῖν ᾑρετίσατο τῷ Σουλτάν, ὡς ἂν τοῦτο τοῖς ἐναντίοις εἰς ἀποτροπὴν γένοιτο. ἑνωμένων γὰρ τῶν τοιούτων δύο μεγίστων ἀρχῶν, εἰκὸς πτοίαν γενέσθαι τοῖς πολεμίοις, πρὸς ἕνα μὲν ἔχουσι τὸν σκοπόν, πρὸς δύο δὲ ἀθρόον ἁλισκομένοις. καὶ γοῦν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις συσκευασάμενοι συνεληλύθεισαν. καὶ ἄμφω ὅ,τε βασιλεὺς Ἰωάννης, καὶ ὁ Σουλτὰν Ἰαθατίνης ἐν τῷ ἄστει τῆς Τριπόλεως, ἄπου καὶ ὁ Μαίανδρος ῥεῖ ποταμός. γέφυραν γοῦν ἐξ αὐτοσχεδίου ἐκ ξύλων οἱ τοῦ Σουλτὰν ἐργασάμενοι, εὐχερῆ τοῖς βουλομένοις πεποιήκασι τὴν περαίωσιν. Ἀλλήλους γοῦν οἱ ἀρχοὶ φιλοφρόνως δεξιωσάμενοι, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ὑφ' ἑκάτερον ἑκάτεροι ἄρ- B χοντας, καὶ συνθήκας, ἃς καὶ πρώην εἶχον, κρειττόνως βεβαιωσάμενοι, ὡς ἂν μάχοιντο συνημμένως τοῖς ἐναντίοις διελύθησαν, ὁ μὲν βασιλεὺς ὑποστρέψας εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν, ὁ δὲ Σουλτὰν εἰς τὸ Ἰκόνιον, ἔνθα ἦν καὶ τὰ βασίλεια. τότε μὲν καὶ ἐν ἀμφοῖν τὰ τῆς μάχης ἠρέμησαν, καὶ γὰρ ἡ τῶν Ταχάρων στρατιὰ καθ' ἑαυτὴν ἔμενε, καὶ οὐκ ἐκίνητο ὡς ἔθος. ἐν τοῖς ἑαυτῶν καὶ γὰρ ἠσχολοῦντο πράγμασιν.

μβʹ. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὃν προειρήκειμεν Ἰωάννην τὸν Δεσπότην γεγενημένον παρὰ τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου τὸ χρεὼν εἰλήφει. ὑπῆρχε δὲ αὐτῷ ἀδελφὸς Δημήτριος, ὃς μεταστειλάμενος πρεσβείαν εἰς τὸν βασιλέα, τοῦ Δεσποτικοῦ ἀξιώματος ἐκεκληρονομήκει τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ C δεσπόζειν πάντων τῶν ὑπ' ἐκεῖνον προστέτακται. ἀλλ' ἦν οὗτος οὐκ ἀδελφὰ φρονῶν Ἰωάννῃ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλὰ πολλῷ τῷ μέτρῳ διεζεύκτο. ἐκεῖνος μὲν γὰρ εὐσεβείᾳ καὶ εὐλαβείᾳ καὶ σωφροσύνῃ χαίροντος, καὶ γὰρ ἔλεγον οἱ τὰ αὐτοῦ εἰδότες, μὴ ἄν ποτε ἀπολειφθῆναι μηδεμιᾶς ἡμέρας τοῦ ἔτους, τοῦ μὴ τῆς θείας ἱεροτελεστίας ἐπακροάσασθαι, εἰ μή τις ἐκώλυε νόσος. προσεῖχε δὲ παννυχίσιν εὐχαῖς, καὶ ταῖς καθ' ὥραν ὑμνῳδίαις ὁσημέραι ἐπλήρου. ὡμίλει δὲ καὶ διηνεκῶς Ναζιραίοις, καὶ ἦν αὐτῷ διὰ σπουδάσματος ὅτι πλεῖστου, τοῦ μονήρους βίου τυχεῖν, καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἡσυχίας ἐν πείρᾳ γενέσθαι, ἢ κἂν προσφιλῶς διακεῖσθαι τοῖς οὕτως ἔχουσιν. Ὁ δὲ ἀδελφὸς Δημήτριος ἐξ ἐναντίας εἶχε τὸν τρόπον. μει- D ρακίοις γὰρ ἀβελτέροις ὡμίλει, καὶ τούτοις τὰ πλεῖστα συνήθιστο, καὶ τοῖς ἀφροδισίοις ἠσέλγαινε, καὶ παρὰ ταῖς ὑπὸ ζυγὸν ἐφοίτα, ὥστε ποτὲ καὶ σύμπτωμα συνέβη τούτῳ δεινόν. ἐκ γὰρ θυρίδος τοῦ ἀνδρὸς τῆς μοιχευομένης ἀθρόον ἐπεισελθόντος, βουληθεὶς ἀποδρᾶσαι, ὡς ἐξ ὑψηλοῦ τοῦ τόπου πεσών, τὸν γλουτὸν ἐπλήγη, ἱκανὰς δὲ ἡμέρας νοσηλευθείς, ἰάθη μέν, ὑπέσκαζε δὲ τῶν ποδῶν θάτερον καὶ οὐκ ἐβημάτιζεν ὁμαλῶς. ἀλλ' οὗτος οὐκ εἰς μακρὰν ἀπώνατο τῆς ἀρχῆς. Ὁ γὰρ Βασιλεὺς Ἰωάννης ἀδείας δραξάμενος τοῦ τότε καιροῦ, ἐπείπερ, ὡς ἔφημεν, τὸ τῶν Ταχαρίων γένος ἐνησχολεῖτο ἑτέροις ἔθνεσι, καταλιπὼν τὴν πρὸς τὸν Σουλτὰν τοῦ Ἰκονίου μάχην, τῷ γὰρ Βαβυλωνίῳ, καὶ τοῖς πέριξ τούτου τὰ τῆς μάχης ἐπῆγεν, ὃν Χαλίφαν εἰώθασι καλεῖν, τὰ τῶν Μουσουλμάνων φῦλα, θέρους ὥρας γενομένης, διαπεραιοῦται τὸν Ἑλλήσποντον, καταλιπὼν εἰς τὴν ἕω τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον. ἔτυχε μὲν πρὸ καιροῦ τὸν Πατριάρχην Γερμανὸν τὰ τῇδε καταλιπόντα πρὸς τὰς θείας ἀπάραι σκηνάς, καλῶς καὶ ὁσίως βιώσαντα. καὶ καλῶς τὴν αὐτοῦ ποιμάναντα ποίμνην. ἐγένετο δὲ μετ' αὐτὸν Μεθόδιός τις καλούμενος μοναχός, ἡγούμενος ὢν τῆς κατὰ Νίκαιαν Ὑακίνθου μονῆς, ἀνὴρ αὐχῶν μὲν εἰδέναι πολλά, ὀλίγων

ἐνδεὴς ὤν. ἀλλ᾽ οὗτος τρεῖς καὶ μόνους μῆνας ἐπαπολαύσας τοῦ θρόνου τετελεύτηκε. ἐστέρητο γοῦν Ἀρχιερέως ἡ Ἐκκλησία. Ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐν τοῖς τοιούτοις μὴ πρόχειρος ὤν, οὐκ εὐχερῶς εἶχεν ἐκ τοῦ προχείρου τὸν ἄξιον ἐφευρεῖν, ἢ μᾶλλον τὸν ἐκείνῳ ἀρέσκοντα. μάλιστα γὰρ οἱ κρατοῦντες τοὺς πρὸς ἀρέσκειαν ἐν τούτοις προσίενται, εἰς ἃν μή τινας ἔχοιεν ἀντιρρέζοντες τοῖς βουλήμασι. παρεῤῥύη γοῦν χρόνος συχνὸς, καὶ οὐκ ἦν ὁ διεξάγων τὸ ποίμνιον.

μγʹ. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς Ἰωάννης, ὡς ἔφημεν, εἰς τὴν ἀντιπέραν, καὶ δυτικὴν ἐποιεῖτο τὴν βάδον, χάριν τοῦ τὰς ἐκεῖσε χώρας, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς κατοπτεύσασθαι ἄστη, καὶ μέχρι γὰρ τοῦ οὕτω πως ἐπονομαζομένου ἄστεος Ζίχνα, ἐγγύς που ὄντος Σερρῶν ἁπάντων ἐδέσποζεν· ἦρχε μὲν τότε Βουλγάρων, ὁ τοῦ Ἀσὰν υἱὸς Καλλιμάνος, δωδεκαέτης ὤν. Ἐπεὶ γοῦν περὶ τὰ μέρη τῆς Κισσοῦ ὁ Βασιλεὺς ἐγένετο, κἀκεῖσε διημερεύσας, τὴν ἐπαύριον τῆς πορείας εἴχετο. ἐπεφθάκει δὲ περὶ τὸν ποταμὸν, ὃν Εὖρον καλοῦσι, πλησίον τῆς μονῆς τοῦ Βηρὸς ὀνομαζομένης ποιούμενον τὰς ῥοὰς, Μαρίτζαν δὲ καλούμενον χυδαϊκῇ διαλέκτῳ. κατὰ δὲ τὸ μέσον τοῦ ποταμοῦ γενομένου τοῦ βασιλέως, ποσὶ γὰρ ἵππων ὑπῆρχε βατὸς, ἐπείπερ θέρους τέλος ἐτύγχανε, φθίνοντος γὰρ τρίτη ἢ καὶ τετάρτη Σεπτεμβρίου ἦν, μηνύματα διακεκόμισται σεσημασμένον γραφῇ σαλεύσῃ παρὰ τοῦ τὴν δημοσίαν τῆς Ἀχειδοῦ κρατοῦντος ἀρχὴν, ὡς ὁ Καλλιμάνος ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων τὸν βίον ἐξεμέτρησεν, ὡς τινὲς μὲν ἔφασκον, φυσικῇ νόσῳ τοῦτο παθὼν, οἱ δ᾽ ἄλλως ἔλεγον, ὡς ἐναντιόφρονι τινι πόματι κρύφα ἐσκευασμένῳ πρὸς μόρον, διέφθαρται. Ἀλλ᾽ οὗτος μὲν εἴθ᾽ οὕτως, εἴτ᾽ ἄλλως ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, ἦν ὁ λόγος ἀληθείας ἐχόμενος. Συνεχέσι γὰρ διεβεβαιοῦτο μηνύμασιν. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς ταῦτα μαθὼν, τοῦ πρόσω εἴχετο, καὶ τέλος φθάνει τοὺς Φιλίππους, παραμείψας τὴν Χριστούπολιν, κἀκεῖσε σκέψιν ἐποιεῖτο μετὰ τῶν μετ᾽ αὐτοῦ λογάδων, εἰ δεῖ προσβαλεῖν τοῖς τῶν Βουλγάρων, καὶ χειρώσασθαι τινὰ τῶν παρ᾽ αὐτοῖς κρατουμένων. Καὶ εἰ εὐχερές ἐστιν ἁλῶναι ἡμῖν τὸ τῶν Σερρῶν ἄστυ. τινὲς μὲν ἀπηγόρευον τῷ Βασιλεῖ τὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων μάχην. οὐ γὰρ ἀξιόμαχον ἔλεγον ἄγειν στρατὸν, ἐπεὶ μηδὲ πρὸς μάχην ηὐτρέπιστο, ἀλλὰ κατὰ μόνην θέαν τῶν αὐτοῦ ἐποιεῖτο τὴν κίνησιν. Τὸ δὲ τῶν Σερρῶν ἄστυ, ᾧ πρώτως προσβαλεῖν ἔδει, ἄμαχον μὲν εἶναι ἐκ τοῦ ὑπεραίρεσθαι τῆς γῆς, κυκλωθῆναι δὲ τοσούτῳ στρατεύματι, οὐκέτι ῥᾷόν ἐστιν. ἑλεπόλεις δὲ στῆναι κατ᾽ αὐτοῦ τῶν ἀμηχάνων καθέστηκε. Προσβαλεῖν δὲ καὶ μετὰ πεῖραν ἀνακρουσθῆναι, αἰδὼς μὲν ὑπάρχει τῷ κράτει τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, φήμη γὰρ αὐτῆς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις πάνυ πολλὴ, καὶ τὸ πρὸς μάχην παροτρῦναι Βουλγάρους ἡσυχάζοντας, οὐκέτι συμφέρον. Ταῦτα συνεβούλευον οἱ τὸν βασιλέα τοῦ ἐγχειρήματος ἀποτρέποντες. ὁ δὲ Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος, ὃν μέγαν Δομέστικον ὁ λόγος μοι προεστόρησε, τὰ ἐναντία μᾶλλον τῷ Βασιλεῖ συνεβούλευε, καὶ ἀποπειρᾶσθαι χρῆναι τοῦ ἄστεος τῶν Σερρῶν, καὶ εἰ μὲν κρατήσομεν τούτου, κέρδος ἐσχήκαμεν οὐ μικρὸν, καὶ μᾶλλον τὰ τῶν Βουλγάρων τεταπεινωθήσονται, καὶ τὴν τῆς ἀγάπης πρεσβείαν δι᾽ εὐχερέστερον δέξαιντο, ἐπεὶ καὶ ἐκποδὼν αὐτῶν ὁ Δεσπότης, μέλλει δὲ ἄλλο βρέφος ἄρξαι τῶν Βουλγάρων ὁ ἐκ τῆς Εἰρήνης τῆς τοῦ Ἀγγέλου Θεοδώρου τῷ Ἀσὰν γεννηθεὶς Μιχαήλ. εἰ δὲ μὴ περιγενέσθαι ἡμᾶς συμβαίη τοῦ ἄστεος, τί τὸ ζημίαν ἐπάγον τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ; λαβόντες γὰρ ἀπόπειραν ἠρεμήσομεν, καὶ πάλιν διαπρεσβευσό-

A revera tamen paucorum sciens, tres tantum menses Throno potitus, obiit, & Ecclesia vidua Pontifice suo carebat. Cum enim Joannes Imperator in his expediendis non esset admodum promptus, non ita facile poterat e re nata dignum tali solio, vel potius qui illi probaretur, invenire. Principes enim in hæc munera, viros, qui quod illis placitum est, faciant, nec suis desideriis adversentur, asciscunt. Igitur multum præterierat tempus, nec aderat qui oves gubernaret.

XLIII. Porro Joannes Imperator, ut diximus, in oppositam a regione continentem, atque occiduam, ut urbes in ea, ac oppida, resque in illis visitaret, iter instituit; nam ad oppidum, cui nomen Zichnæ est, prope Serras, omni-
B bus dominabatur. Tunc Bulgarorum Asani filius Callimanus duo & decem annos natus principatum tenebat. Cum ad loca Cissi Imperator processisset, ibidem commoratus, die postero iter continuat, & ad flumen Hebrum, prope Beris monasterium defluentem, & ab indigenis Maritzam vocatum pervenit. In medio fluminis constitutus Imperator, equo enim aquas quando æstas præcipitabatur, nam vigesima septima, aut octava erat mensis Septembris, permeabat, litteris a rerum summam Achridæ gubernante ad se datis certior fit, Callimanum Bulgarorum principem vitam finisse, nonnullorum sententia naturali morbo, aliorum ab adversariis ad hoc clam parato
C pharmaco extinctum. At hic sive hac, sive alia ratione ex hominibus sublatus est: nec rumor a veritate abetat: crebris enim nunciis id affevarabatur. Hæc ubi rescisset Imperator, iter prosequitur, & Christopolim prætergressus quam celeriter Philippos attingit, ibidemque cum Primoribus suis consilium init, *An irrumpendum esset in Bulgaros, abripiendumque aliquid. quod ab ipsis occupabatur*: &, *An facili negotio posset a nobis Serrarum oppidum expugnari*. Quidam Imperatori adversus Bulgaros bellum, dissuadebant. Non habere eum militem, cum non ad confligendum, sed sua solummodo visitatum venerit, tanto prælio parem. Serrarum arcem, primum aggrediendam, cum e planicia emineras, inexpugnabilem esse, nec posse tantillo exercitu circumsepi: tormenta in eam ut adigeren-
D tur fieri omnino non posse: aggredi vero & arce tentata repelli, Romanorum robori, ac virtuti, cujus adeo præclara fama in omnes pervasit, probro esse, Bulgaros quiescentes ad prælia concitare, minime conducere. Hæc regem ab oppugnationa retrahentes, adducebant in medium. Palæologus Andronicus, quem ante magnum Domesticum fuisse significavimus, hisce contraria Imperatori consulabat. Tentandam esse Serrarum arcem, ea potitis multum inde utilitatis futurum, rebus Bulgarorum magis, ac magis afflictis, qui ista ratione legationem pro paca incunda expeditius admittent, cum a nullo regantur, & Infantis Michaelis ex Irene Angeli Theodori filia Asano suscepti dominationem subituri. Quod si castrum, ita ferente fortuna nobis non ces-

Edit. Paris. pag. 40.

ſeris, quid inde Romanorum Imperio incommodi impendet? tem aperti ceſſabimus, rurſumque viros ad Bulgaros legabimus, qui ab infante, ne nomine quidem pugnæ conſcio, gubernati, lubentiſſime Legatis animum advertent. Quilibet vero quietis commoda ſibi repræſentans, pacem exoptat. Optime omnium magnum Domeſticum conſuluiſſe Imperatori viſum eſt, & ad Serras iter, utut potuit, ingreditur, proximeque accedens, tentoriis ſtructis, caſtrametatur, non exercitus viribus fidens, quem exiguum, ac puſillum fuiſſe diximus, hinc militaribus artibus, ac inſidiis orbem aggreditur. Serræ antiquo ævo civitas maxima, poſtmodum a Joanne Bulgaro una cum aliis Macedonicis urbibus, obſidione ſepta, ſoloque æquata, cujus veluti apertus proſtabat, arce tantum muris circumſepta, ſicque accommodata, ut bellum poſſet excipere: illius cuſtodiæ vir Bulgarus Dragotas nomine Melenici ſedem habens, invigilabat. Cum ergo Serrarum orbs inferior abſque mœnibus eſſet, quippe quæ ſaxis tantum abſque calce, nec iis in altitudinem ſublatis, in locis murorum quaſſatis, disjectiſque cingebatur, mercede conductos militum famulos, quos Tzucalonas vulgus lingua propria nominat, in unum exaggerans Imperator ad eam occupandam, cum neceſſariis deſtituerentur, quique domo egreſſi fuerant, ut ſibi futura uſui ſubminiſtrarent, incitavit. Hi cum locum aditu facilem vidiſſent, acceptis ſagittis, & enſibus, & nonnullis tabulis in modum ſcuti, ex tempore, quibus corpus defenderent, detornatis, claſſicum concinentes in urbem ipſo clamore irrumpunt, & non poſt multas horas introeunt: obvia quæque rapiunt. Ex civibus, quicumque in arcem non convolarunt, ſupplices ad Imperatorem egrediuntur. Arcis præfectus Dragotas, homo Bulgarus, & per multum tempus ad tuendas, ac defendendas arces plane ineptus, ubi audiit inferiorem urbem captam, nec non domini ſui obitum, ita favente fortuna, non diu ſuſtinens, Imperatori de arce dedenda ſignificat. Et ſic arx illico Imperatorem recognovit. Dragotas purpurea chlæna auro contexta amicitur, & ſtaterum aureorum vim non contemnendam accipit. Proin magnificas admodum, maximeque veras de Melenico promiſſiones Imperatori fecit.

XLIV. His omnibus ab Imperatore Dragotas acceptis, & quaſi eſca aliis expoſitus diſceſſit: atque Melenicum veniens omnia ad accolas refert, eoſque ut Imperatori ſe dedant, non hæc in aperto ediſſerens, ſed clam cum plurimis ſermonem communicans adhortatur. Cum autem, qui oppidum gubernabat, Nicolaus Litoboes ægrotus lecto pedum doloribus teneretur, libere omnes arbitratu ſuo, res, quas ipſi vellent, agebant. Inter hos Nicolaus Manclavites ex nobilioribus unus Melenici incolis, vir audax, & pro re nata, uti tempus daret, varie ſe effingendi ſagax, ac perſpicax, quæ a Dragota moliebantur, deprehenſis, ac cognito ſe poſſe Imperatori promiſſa perficere, ſi multitudinis potiorem partem in ſententiam ſuam traxiſſet, ab occultis colloquiis ſeſe retrahens, palam omnibus utilia edixit. *Pueri Callimani*, inquiens, *principatu iniqua*

Edit. Pariſ. pag. 41.

A μὲν πρὸς Βουλγάρους, ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι ἀσμένως τὴν πρεσβείαν δέξονται ὑπὸ βρέφους ἀρχόμενοι, ὃ τὰ πρὸς μάχην οὐκ οἶδεν. ἕκαστος δὲ τὰ τῆς εἰρήνης φιλεῖ τῆς ἀναπαύσεως στοχαζόμενος. ἔδοξε τῷ Βασιλεῖ ἄριστα βεβουλεῦσθαι τὸν μέγαν Δομέστικον. καὶ γοῦν τῆς πρὸς τὰς Σέρρας φερούσης, ὡς εἶχεν ἥψατο. σχεδὸν δ᾽ ἐκεῖσε γενόμενος, ἐπήξατό τε τὰς σκηνὰς, καὶ κατ᾽ αὐτῶν ἐστρατοπεδεύσατο, θαρρῶν μὲν δι᾽ ἀξιομάχου στρατοῦ, οὐ γὰρ εὐμοίρει τοσούτου τότε, καθὼς εἰρήκαμεν, στρατηγίᾳ δὲ καὶ μεθοδεύμασιν ἐπειρᾶτο τοῦ ἄστεος. Ἐπεὶ δ᾽ αἱ Σέρραι πάλαι μὲν ὑπῆρχε πόλις μεγίστη, ὁ δὲ Βούλγαρος Ἰωάννης μετὰ τῶν λοιπῶν Μακεδονικῶν πόλεων καὶ ταύτην πολιορκήσας κατέρρειψεν, ὡς κώμη τότε ἐτύγχανε τῆς ἀκροπόλεως B μόνης περιτετειχισμένης, καὶ εὐτρεπισμένης δέξασθαι πόλεμον, ἧς φύλαξ ἦν ἀνὴρ Βούλγαρος Δραγωτᾶς τὴν κλῆσιν, ἐς Μελένικον τὰς οἰκήσεις ποιούμενος. Ἐπεὶ γοῦν ἡ κάτω πόλις Σερρῶν ἀτείχιστος ἦν, λίθοις γὰρ καὶ μόνοις ἀσβέστου δίχα, καὶ μὴ ἀνηγμένοις εἰς ὕψος τὰ τεθραυσμένα τείχη περιεφράγνυτο, τοὺς ἐπὶ μισθῷ τοῖς στρατιώταις δουλεύοντας, οὓς καὶ Τζουλουκωνας ἡ χυδαία γλῶττα κατονομάζει, συναθροίσας ὁ Βασιλεὺς ἁρπάσαι ταύτης ἠρέθιζεν, ἐπεὶ τῶν ἀναγκαίων ἐσπάνιζον, οἳ καὶ οἴκοθεν ἐκινοῦντο πρὸς τὸ εὐπορῆσαι τῶν χρειωδῶν. Ὁρῶντες δὲ καὶ τὴν χώραν εὐεπίβατον τὰ τόξα λαβόντες, ἔτι δὲ καὶ σπάθας, καί τινας σανίδας ἐξαυτοσχεδιάσαντες ὡς ἀσπίδας, καὶ ταύ- C τας προβεβλημένοι, τὸ ἀρειανὸν ἀλαλάξαντες, χωροῦσι κατὰ τῆς χώρας αὐτοβοεί. καὶ ἐν οὐ πολλαῖς ὥραις ἐντὸς ἐγένοντο. σκυλεύουσι γοῦν τὰ παρεμπεσόντα. οἱ δέ γε ἐντὸς, ὅσοι μὴ ἐπεφθάκεισαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναδραμεῖν, οἰκέται πρὸς τὸν Βασιλέα ἐχώρησαν. ἐπεὶ δ᾽ ὁ κρατῶν τοῦ ἄστεος Δραγωτᾶς τὴν κάτω χώραν οἶδεν ἁλοῦσαν, ἀνὴρ Βούλγαρος, καὶ ἥκιστα πεπαιδευμένος ἄστη χρονίως διαφυλάττειν, μαθὼν δὲ καὶ τὸν τοῦ δεσπότου αὐτοῦ θάνατον, τύχῃ ἀγαθῇ οὐ διὰ μακροῦ καρτερήσας, διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν Βασιλέα. Καὶ τὸ μὲν ἄστυ εὐθὺς τὸν Βασιλέα ἐγνώριζεν· ἁλουργὸν δ᾽ οὖν χλαῖναν ὁ Δραγωτᾶς χρυσίῳ συνυφασμένην ἐνεδιδύσκετο, καὶ στατήρων πλῆθος χρυσῶν ἐδέξατο. ὑπο- D σχέσεις γοῦν ὑπὲρ τοῦ Μελενίκου μάλα λαμπρὰς πρὸς τὸν Βασιλέα ἐπεποίητο, ὑπεράγαν ἀληθεῖς.

μδ. Πάντα γοῦν ταῦτα πρὸς τοῦ Βασιλέως λαβὼν ὁ Δραγωτᾶς, καὶ ὡς δέλεαρ ὑποβεβλημένος, ἀπῄει. ἐπεὶ δὲ φθάσοι ἐς Μελένικον, πάντα φανερὰ τοῖς ἐποίκοις ποιεῖται, καὶ σφᾶς αὐτοὺς διεγείρει προσδοῦναι τὸ ἄστυ τῷ Βασιλεῖ, ἐν τῷ φανερῷ μὲν οὐ ταῦτα λέγων, κρύφα δὲ τοῖς πλείοσι περὶ τούτου κοινολογούμενος. Ἐπεὶ δὲ ὁ τὴν ἡγεμονίαν διέπων τοῦ ἄστεος ὁ Λιτοβόης Νικόλαος κατάνοσος ἦν, καὶ τῇ κλίνῃ τῆς τῶν ποδῶν ἀλγηδόσι προσπεπατταλευμένος, ἐλευθέρως εἶχον οἱ πάντες διαπράττεσθαι σφίσι τὰ βουλητά. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Μαγκλαβίτης Νικόλαος εἷς ἦν τῶν ἐπιφανεστέρων ἐν τοῖς τοῦ Μελενίκου οἰκήτορσιν, ἀνὴρ δραστήριος, καὶ δεινὸς καιρικαῖς περιπετείαις συμμεταβάλλεσθαι, τὰ τοῦ Δραγωτᾶ φωράσας καὶ γνοὺς, ὡς δυνηθείη ἂν τὰ ὑπεσχημένα τῷ Βασιλεῖ διαπράξασθαι, τὸ πλῆθος τὸ πλεῖον ὑπαγαγὼν, τὰ κρύφα λέγειν ἀποστὰς, ἐς τὸ φανερὸν τοῖς πᾶσιν ὑπέθετο τὰ συνοίσοντα, εἰρηκὼς, ὡς ἄμεινον μὲν ἐγένετο προσαλιπαρῆσαι τῇ τοῦ παιδὸς τοῦ Καλλιμάνου ἀρχῇ, καὶ ἦν πρὸς ἐλπίδος ἀνδρωθῆναί τε τοῦτον, καὶ πρὸς αὐτοῦ τὰς ἀμοιβὰς τῆς καρτεροπαθείας ἀντιλαβεῖν, εἰς ἡλικίαν ἐλθόντος, ὅτι δαψιλείας δυνάμεως

ἂν

ἄν τις ἀπὸ φαύλου ἄνδρα καλόν. ἐπεὶ δὲ τούτου κακούργῳ τύχῃ ἡμάρτομεν, πρόκειται δὲ ἡμῖν βρεφύλλιον ἄλλο εἰς τὴν τῶν Βουλγάρων ἀρχήν, παντὸς ἂν ἀνοηταίνοντος χείρους φανείημεν, εἰ πάλιν πρὸς δυσπραγίας ἄλλας ἐπιδοίημεν αὐτούς, ἀδέσποτοι τὸν πάντα βίον διατελεῖν αἱρούμενοι, ὑφ' οὗ πολλά τε καὶ μείζω τὰ δεινὰ φύονται. ἀλλ' ἐπεὶ ὁ Βασιλεὺς ἡμῖν ὁ τῶν Ρωμαίων προσήγγισε, δεῖ αὐτῷ ἑαυτοὺς ἐγχειρίσασθαι, δεσπότῃ πιστῷ καὶ εἰδότι ἄνδρα ἠδὲ κακόν, ἠδὲ καὶ ἐσθλόν, καὶ δίκαιον ἐν ἡμῖν ἔκπαλαι ἔχοντι. ὅτι γὰρ ἡμέτερος χῶρος, τῇ τῶν Ρωμαίων προσήκει ἀρχῇ. πλεονεκτικώτερον γὰρ οἱ Βούλγαροι τοῖς πράγμασι χρησάμενοι, καὶ τοῦ Μελενίκου γεγένηνται ἐγκρατεῖς. ἡμεῖς δὲ πάντες ἐκ Φιλιππουπόλεως ὁρμώμεθα, καθαροὶ τὸ γένος Ρωμαῖοι. ἄλλως τε καὶ ὁ τῶν Ρωμαίων Βασιλεὺς ἀληθῶς καὶ ἐν ἡμῖν δικαιοῦται. κἂν οἱ Βουλγάροις προσήκοιμεν. ὁ γὰρ υἱὸς τούτου καὶ Βασιλεὺς Θεόδωρος, τῷ Βασιλεῖ τῶν Βουλγάρων τῷ Ἀσὰν κεκήδευτο. καὶ νῦν ἡ τοῦ Βασιλέως τοῦ Ἀσὰν θυγάτηρ ἡ σύζυγος τοῦ τοιούτου Βασιλέως δέσποινα παρὰ Ρωμαίοις καὶ ἔστι, καὶ ὀνομάζεται. Τούτων οὖν ἁπάντων χάριν τὰ πολλὰ τῶν λεγομένων καταλιπόντας, ἐπ' αὐτὸν χρὴ ἰέναι, καὶ τοὺς αὐχένας ὑποκλῖναι τῷ τῆς δουλείας ζυγῷ. Χρηστὸς γὰρ ὁ ζυγὸς τῶν φρονίμων Βασιλέων καὶ γηραιῶν, καὶ πολλῷ κουφότερος τῶν ἔτι διατελούντων ἐν μείραξι. Ταῦτ' εἰρηκὼς πέπεικε πάντας ἀμογητὶ καὶ πολλῶν ἄτερ πραγμάτων γενέσθαι τοῦ Βασιλέως. καὶ δὴ πρέσβεις τινὰς τῶν συμπολιτῶν στείλαντες, τάχα μὲν κρύφα, μᾶλλον δὲ γινωσκομένους τοῖς πλείοσι, συμβάσεις μετὰ τοῦ Βασιλέως πεποίηνται. χρυσόβουλλος γοῦν τῷ Βασιλεῖ τῶν ᾐτημένων, σφίσι περιληπτικὸς γεγονημένος, καὶ δεδομένος τοῖς πρέσβεσι τοῖς τοῦ Μελενίκου ἀποσταλεῖσαι προσεπεστάχει οἰκήτορσι. καὶ οἱ μετ' οὐ πολλὺ ὁμοθυμαδὸν πάντες συνειλεγμένοι, ὅσοι τε τῶν προυχόντων, ὅσοι τῶν ἐν στρατείᾳ κατειλεγμένων, καὶ ὅσοι κρείττους, ἄλλοι τῶν οἰκητόρων πρὸς τὸν Βασιλέα ἀφίκοντο, σκηνουμένου περὶ τόπον Λαβίσδαν. οὕτω πως ὀνομαζόμενον, ἄνδρες ἀσταλεῖς τε καὶ ἔντιμοι, κἂν μόνης θέας αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἄξιοι, ὑπὲρ πεντακοσίους τυγχάνοντες. ὡς αὐτὸς εἰρήκειν ἰδών. Ποία ὁπλομαχία ἡμῖν αὐτοὺς παρεστήσατο; ἢ πόσαι φάλαγγες ἱππέων τῶν τοσούτων περιεγένοντο; ἀλλ' ἐν τῷ κρείττονι ῥᾷστα καὶ τὰ μικροῦ δεῖν ἀνεπιχείρητα. κἀντεῦθεν δῆλον, ὡς ἀληθές ἐστι τὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰρημένον, οὐ τοῦ τρέχοντος, οὐδὲ τοῦ διώκοντος, ἀλλὰ τοῦ εὐδοκοῦντος Θεοῦ. τῷ τοι καὶ τὸν στρατηγὸν οὐ δεῖ πάμπαν ἐπαινεῖν, οὔτε μὴν ψέγειν. πολλὰ γάρ τινες διαγωνισάμενοι σπουδαίως τε, καὶ συντόνως δραστικώτερον τοῖς παροῦσι χρησάμενοι, μικρὸν ἢ οὐδὲν κατωρθώσαντο. ἔνιοι δὲ καὶ ἐσφάλλοντο πλεῖστα, ἕτεροι δὲ δεξιᾶς εὐμοιρηκότες τύχης, ἀμελεστέρως περὶ τὰ ἔργα χωροῦντες μεγάλων τροπαίων γεγόνασιν αὐτουργοί, οἷόν τι ξυνέβη τὸ τότε, καὶ τῷ Βασιλεῖ Ἰωάννῃ. πολλῶν γὰρ ἀστέων, καὶ χώρων πολλῶν ἐγεγόνει δεσπότης ἐν ἀκαρεῖ, μὴ τινος πολέμου γεγενημένου, μηδέ τινος πεσόντος ἐν μάχῃ, μηδὲ χυθέντος αἵματος, μηδὲ ξίφους κατορχησαμένου σώματος, ἀλλ' ἡμέρως καὶ γαληνῶς ὥσπερ τινὸς κλήρου πατρόθεν τούτῳ προσήκοντος ἀνιδρωτὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων κατῆρξε. Στενίμαχος γάρ, καὶ Τζέπαινα, καὶ ὅσα ἐπὶ τῷ τῆς Ροδόπης ὄρει παρακείμενα, πολίχνιά τε, καὶ κωμοπόλεις ὑπόφορα τούτῳ γεγένηνται, καὶ ὅρος αὐτῷ τε καὶ τοῖς Βουλγάροις Εὗρος ἐστὶ ποταμός. ἐκ δὲ τοῦ πρὸς Βορρᾶν μέρους Στούμπιόν τε, καὶ Χοτοβὸς ὀχυρὰ ἄττα φρούρια, καὶ χῶρος ὁ Βελεβουσδίου ὑπὸ τὸν Βασιλέα

A *perpessi sumus, ea tamen spe, nos, si puer in virum evasisset, tantæ tolerantiæ præmia recepturos; postquam ille ætatem illam, quę virum probum a malo secernere potest, attigisset; sed cum id adversa fortuna amisimus, & infantulus alius ad regendos Bulgaros pręponatur, omni stulto stultiores essemus, si aliis rursum infortuniis nosmetipsos dederimus, tanquam qui in omne ævum absque principe, re omniū perniciosissima vivere vellemus. Sed quando Romanorum Imperator ad nos accessit, nos illi fido domino, & virum probum ac malū optime* Edit. Parif. *cognoscenti tradere debemus. Ipse jus ab anti-* pag. 42. *quo in nos obtinet; locus siquidem hic noster imperii Romani est. Bulgari vero alienis avaritia rapiis, Melenicum quoque occuparunt. Nos omnes ex Philippopoli orti primordia quoque generis liquido ducimus ex Romanis.* B *quinimmo & Romanorum Imperator, licet Bulgari essemus, jus tamen in nos habet. Filius quippe illius, & Imperator Theodorus cū Asano Bulgarorum principe affinitate conjungitur. Et nunc regis Asani filia domina a Romanis nuncupatur, & est. His itaque omnibus verba luculenta in pauca conferentes, ad eum recurrere debemus, colla illi nostra servituti constituta addicere. Sapientum namque regū, ac senum jugum suave est, multoque levius, quā infantium.* His sine allo labore, ac molestia omnibus suasit, ut Imperatoris partes sequerentur, quare ex civibus nonnullos, clā quidem, ut videre erat, sed plurimis tamen cognitos legant, & in fœdus cum Imperatore coeunt. Et Bulla aurea, qua res gestæ describebantur per eosdem Legatos Impe- C ratoris jussu ad Melenici defertur cives, qui una omnes simul, sive ex primoribus, sive militiæ adscriptis, sive celebrioribus, sive etiam habitatoribus in unum conspirantes ad Imperatorem apud Labisdam, (locum sic appellant) commorantem viri compti, ac nobiles, & ex solo aspectu venerandi, ac honoribus digni supra quingentos festinant. Ut ipse eos vidi ita locutus sum: *Quęnam nobis armorum fulgura viros subegit, aut quot equitum phalanges tot devicerunt? sed melioris præsidio facillime, & quæ vix umquam vinci poterant, debellantur. Hinc verissimum est Pauli Apostoli dictum, non esse currentis, neque persequentis, sed illius, cui Deus beneplacito suo concesserit.* Propterea Duces exercituum neque laudandi, neque vitupe- D randi sunt. Multi namque diligenter, ac prudenter certantes, dum animosius rem peragunt, parum, aut nihil profecerunt, plerique etiam operam, & oleum, ut plurimum perdiderunt; alii secunda freti fortuna segniter se in rebus agendis occupantes, ingentia trophæa consecuti sunt, uti tunc Imperatori Joanni accidit, qui nulla mora multarum urbium, multorumque oppidorum absque ullo prælio, absque ullius cædo, sine effusione sanguinis, sine gladii in corpus humanum sævitia, sed placite, ac quiete, & sine sudore, ac si in hæreditatem paternam immitteretur, dominationem adeptus est. Stenimachus enim pag. 43. & Tzepæna, & quotquot Rhodopes monti oppidula, cujusque adjacent, tributaria habuit, & Imperatoris, ac Bulgarorum fines Hebrus fluvius terminavit. In Boreali plaga Stumpium, Chotobos, castra mu-

nitione valida, & Belebudli locus Imperatori cesserant: nec non Scopia, & Belesus, cæteraque usque Prilapum, & Pelagonios agros: item Neustapolis, & Prosacus sese subjecerant: & super his Bulgarorum rex, & Imperator sic convenerant, ut Imperator scilicet his & solis contentus nihil ulterius attentaret. Et hæc quidem ita peracta sunt. Ipse in scribendis epistolis operam navabam, singulis urbibus, ac oppidis captis scribens, & imperatorium sigillum imprimens. Namque id moris erat Romanorum Imperatoribus per litteras longe distantibus, egregie a se gesta significare, voluptatemque illis, quam ipsi experirentur, conciliare.

XLV. Cum itaque hæc ab Imperatore sic essent peracta, quibus magnam ille lætitiam, nec minorem Romani omnes conceperant, tamquam qui inde magnum in imperio progressum, & amplitudinem virium auspicarentur, de reditu, & in Orientem abitione cogitari cœptum est; tempus enim id præstolabatur, cum October effluxisset, & medius jam November excurreret. Verum, rumor nescio quis probus, & apprime utilis impetum cohibebat. Thessalonica enim, ut supra narravimus, Theodoti filium Demetrium Despotam agnoscebat, cognominabatque, cum eo honore ab Imperatore insigniretur. Sed cum, ut ante diximus, puer sceleribus illaquearetur, rebusque ludictis, puerorumque nugamentis, non virorum prudentium colloquiis, nec justæ Reipublicæ administrationi, ac regimini incumberet, insidiis a nonnullis appetitur, quorum præcipui, & notiores fuere Spartenus, Campanus, Jatropulus, Cutzulatus; insigniores Michael Lascaris, & Tzyritho magni Chartularii dignitate ab Imperatore condecoratus; reliquos conspirationis socios nondum novimus, ita una cum multitudine coiere, ut inauditi, ignotique pluribus remanserint. Unum ex his Campanum insidiarum instructissimum ad Imperatorem Joannem ablegant, quasi ille negotiationis causa proficisceretur, reveta tamen, ut Bullam auream impetraret, qua antiqua Thessalonicensium jura, ac privilegia comprobarentur, & libertas civibus assereretur. Imperator in vota eorum concedens pro sententia omnia exequitur: munerum etiam inter consilii adjutores distribuendorum promissionibus rem sollicitat, & scripto se obligat. His ita tuto dispositis Melenico egrediens Thessalonicam contendebat, prius ad Demetrium viris delegatis, ut ille, si pacta servare vellet, ad se proficisceretur, & debitum exolveret. Sic enim ille convenerat, jureque se jurando obstrinxerat. Ille, neque enim ex se aliquid sapere poterat, insidiatoribus pro consiliariis usus, domi mansit. Vocationem etenim Imperatoris in eum fraudulenta esse consilia affirmabant: qui cum ineptus, nec esset animi compos eorum sermonibus, quocumque illum traxissent, agebatur. Accidit etiam quod condimenti loco orationi meæ interponam. Campanum, unum ex conspirantibus, ut supra diximus, non a Demetrio, sed ab adversario stare, cum ex Imperatore rediisset, non nemo renunciavit. judicio penes Demetrium sistitur, & accusatur ab iis, qui vera referebant, eum clam in principem machinari, seducereque populum: litteras

Edit. Paris. pag. 44.

A λῶ, Σκοπιά τε καὶ Βελεσὸς καὶ μέχρι Πριλάπου, καὶ τῶν Πελαγονίας χωρίων, Νεάπολίς τε, καὶ Πρόσακος τὰ πάντα ὑπῆρξε τῷ Βασιλεῖ ὑποχείρια. καὶ σπονδαὶ ἐπὶ τούτοις τῷ Βουλγάρων τῷ Βασιλεῖ ἐγεγόνεισαν, τοῖς τοιούτοις καὶ μόνοις ἀρκεῖσθαι τοῦτον, καὶ μὴ περαιτέρω καταπεμβαίνειν. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως εἶχε τὸν τρόπον. ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἐν τοῖς ἐπιστολιμαίοις τῶν λόγων ὑπούργουν, ἑκάστῳ τῶν ἁλισκομένων ἀστέων τε καὶ χωρῶν, καὶ γραφὴν ἐγχαράττων βασιλικήν. ἔθος γὰρ τοῦτο παλαιὸν τοῖς Βασιλεῦσι Ῥωμαίων δῆλα τοῖς μακρόθεν διὰ γραμμάτων ποιεῖν τὰ σφῶν αὐτῶν κατορθώματα, καὶ πρὸς ἡδονὴν ἐπεγείρειν, ἧς δὴ καὶ οὗτοι διὰ τῶν ἔργων μεταλαγχάνουσιν.

με΄. Ἐπεὶ γοῦν οὕτω ταῦτα διεπράχθη τῷ Βασιλεῖ, B πολλῆς μὲν ἡδονῆς αἴτια τούτῳ γεγενημένα, οὐχ ἧττον δὲ καὶ πᾶσι Ῥωμαίοις, αὔξησιν τινὰ κατιδοῦσι τοῦ κράτους, καὶ πλατυσμὸν τῆς ἀρχῆς, ἦν μὲν πρὸς βουλήσεως τῷ Βασιλεῖ μνήσασθαι νόστου, καὶ πρὸς τὴν ἕω ἐπαναζεῦξαι, καὶ γὰρ καὶ ὁ καιρὸς τοῦτο ἀπῄτει. ἤδη γὰρ παρερρύη Ὀκτώβριος, καὶ περί που τὰ μέσα τούτου διήρχετο ὁ Νοέμβριος. ἀλλά τις λόγος χρηστός, καὶ πάνυ ὠφέλιμος ἐνεπόδιζε τὴν ὁρμήν. ἡ γὰρ Θεσσαλονίκη, καθάπερ προϊστορήσαμεν, τὸν τοῦ Θεοδώρου υἱὸν τὸν Δημήτριον ἐγνώριζέ τε Δεσπότην, καὶ κατωνόμαζε. Δεσπότης γὰρ ἦν καὶ πρὸς τοῦ Βασιλέως τετιμημένος. Ἐπεὶ δ' ὡς προπεφθάκαμεν περὶ τούτου ἐρεῖν, ἀπάθαλον ἦν τὸ μειράκιον, καὶ παιδιαῖς ἐνσχολάζειν προσῆκον, καὶ μειρακίων ἀθύρμασι, C μή τι γε ἀνδρῶν προΐστασθαι συνετῶν, καὶ πολιτείας κατάρχειν, καὶ νομίμως ἐπιστατεῖν, ἐπιβουλὴν κατ' αὐτοῦ τινὲς ἐξαρτύουσιν, ὧν οἱ ὀνομαστοί τε καὶ γνώριμοι, Σπαρτηνός ἦσαν, καὶ Καμπανὸς, ὁ Ἰατρόπουλός τε, καὶ ὁ Κουτζουλάτος· οἱ δὲ τῶν ἐπισήμων, ὅ, τε Μιχαὴλ ὁ Λάσκαρις, καὶ ὁ Τζυρίθων, ὃν καὶ μέγαν Χαρτουλάριον ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης τετίμηκεν. Ἄλλοι δὲ οἱ τοῦ σκάμματος κοινωνοὶ οὔπω δῆλοι, ὡς αὐτοὶ σφίσι τοῦ πράγματος σὺν τῷ πλήθει γεγόνασιν, ἀλλ' ἔμειναν ἀπαράγνωστοι τοῖς πλείοσιν. Ἕνα γοῦν τινα τῶν εἰρημένων, τὸν Καμπανὸν οἱ πάντες συσκευασάμενοι εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Ἰωάννην ἐκπέμπουσιν πραγματείας μὲν προφάσεως χάριν, τῇ δὲ ἀληθείᾳ κοινοῦ χρυσοβούλλου ἐπιμοιρῆσαι, τῶν ἀνέκαθεν προσαρμοσάντων Θεσσαλονίκῃ ἐθίμων τε καὶ δικαίων περιεκ- D τικόν, καὶ τῆς σφῶν ἐλευθερίας παρεκτικόν. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς πάντα τε τούτοις κατὰ σκοπὸν ἐπεπράχει, καὶ δωρεῶν ὑποσχέσεις τοῖς ὑπηρετήσουσι τῇ πράξει, καὶ ἐγγράφως τίθησι. Ταῦτα δὲ ἐς τὸ ἀσφαλὲς οἰκονομήσας ὁ Βασιλεὺς ἀπάρας τῶν Μελενίκου χωρίων, περὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἐφέρετο, πρότερον ἐξαποστείλας πρέσβεις ἐς τὸν Δημήτριον, ὡς ἂν κατὰ τὰς αὐτοῦ ὑποθήκας ἀφίκοιτο εἰς αὐτόν, καὶ ἀφοσιώσοι τὸ ὄφλημα. Οὕτω γὰρ συνέθετο καὶ κατώμοσεν. Ὁ δὲ οὐδὲ γὰρ εἶχε νοεῖν οἴκοθεν, τοῖς ἐπιβούλοις συμβούλοις χρώμενος, οἴκοι καταμένειν ἐπείθετο. σκευωρίαν γὰρ ἔφασκον εἶναι κατ' αὐτοῦ τὴν τοῦ βασιλέως μετάκλησιν. κοῦφος δὲ ὢν οὗτος τὰς φρένας, τοῖς αὐτῶν λόγοις συνεφέρετο, ὅποι καὶ ἐλῷεν. ξυνέβη δὲ κἂν τούτοις ὅπερ ὡς ἡδύσματι παραθήσω τοῖς λόγοις. τὸν Καμπανὸν ἕνα καὶ τοῦτον τῶν συνιστόρων τοῦ δόλου προσπομψῶ εἶναι τὰ οὐχ ὑπὲρ Δημητρίου φρονοῦντα, ἀπήγγειλάν τινες, ἐπεὶ καὶ ἐκ Βασιλέως ἐπανεζεύξεν, καὶ ὃς παρέστη τῷ Δημητρίῳ, καὶ κατηγορεῖτο πρὸς τῶν ἀληθῆ κατ' αὐτοῦ φασκόντων, ὡς ῥᾳδιουργεῖ κρύφα, καὶ ἀποπειρᾶται τοῦ λαοῦ, καὶ γραφαὶ πρὸς αὐτοῦ

A τῷ βασιλεῖ πέμποιτο, καὶ λόγοι μυστηριώδεις διαμηνύοιντο. Καὶ ἦν πρὸς τῇ τοιαύτῃ ἐξετάσει ὁ Καμπανός. Ὁ γοῦν Σπαρτηνὸς συμμύστης ὢν τῶν πραττομένων περὶ τὸν τοιοῦτον μεμαθηκώς, τάχος ἐκεῖσε φέρεται, καὶ ὡς εἶχεν ἄσθματος καὶ σπουδῆς, τί σφίσι περὶ τοῦδε τοῦ ἀλιτηρίου κατηγοροῦσί τινες, Δέσποτα, ὡς εἰ ἁλῴη τούτοις, πολλῶν θανάτων κριθείη ἂν ἄξιος. Καὶ ὁ Δημήτριος, ἐθάρρει γὰρ μάλα τούτῳ ὡς πιστῷ, καὶ πάνυ τοῦτον εὐνούστατον κατὰ τὸν Κωμικόν, εἰ καὶ μὴ κλεπτίστατον ἡγεῖτο, προδότην τοῦτον, Σπαρτηνέ, φασὶν εἶναι οἱ τοῦτον διώκοντες. Ὁ δὲ παίει τὸν Καμπανὸν κατὰ τῆς σιαγόνος τῷ καρπῷ, σφόδρα χρησάμενος τῇ βολῇ, καὶ λαβόμενος τούτου τοῦ γενείου, ἐγώ, φησίν, αὐτὸν ἐν τοῖς οἴκοις ἀπαγαγών, Δέσποτα, ἐτασμοῖς ὑποβαλὼν τὸ πρῶτον, πάντα τοῦτον καταναγκάσω ἔκφορα ποιῆσαι τὰ κρύβδην τούτοις ῥαδιουργούμενα.

B Ταῦτ' εἰπὼν, καὶ ὡς εἶχε τάχους ἐς τὴν οἰκίαν ἀπῄει. Ὁ μὲν οὖν Καμπανὸς τὸ ἀπὸ τοῦδε κλίνην εἶχε καὶ στιβάς ὑψηλὰς πρὸς ἀνάπαυσιν, καὶ τὰ ἐς τρυφὴν μᾶλλον ἐφευρημένα, οἷς καὶ μᾶλλον χαίρουσιν ἄνθρωποι, οἱ τοιαῦτα μεμελετηκότες διαπράττεσθαι πράγματα. Ὡς δέ καί τινες ἔφασαν, ἀσκὸν διαφορήσας ὁ Σπαρτηνὸς, καὶ πληρώσας τοῦ πνεύματος, εἶτα καὶ δεσμεύσας, ὡς ἂν μὴ ἅπαν ἐναπολείπεσθαι πνεῦμα, μή τινος οὔσης τούτῳ τῆς ἐκροῆς, ἀπαιωρήσας, ἔτυπτε ῥάβδοις τάχα τὸν Καμπανὸν, ἀποκαλύψαι τὰ κρύφια. Ἀσκὸς δὲ ἦν, οὐ Καμπανὸς ὁ τυπτόμενος. Ἐπεὶ δὲ ἡ ἀρκοῦσα ὥρα παρῆει, καὶ ἄξιον ἐτασμὸν δεδιωκημένην ποιήσασθαι, καὶ ἔκπυστον θεῖναι, καὶ τὸ ἐν μυχοῖς βαθυτάτοις ἐγκείμενον ἄρρητον, ὡς εἶχε ποδῶν, ὁ Σπαρτηνὸς ἀφίκετο πρὸς τὸν Δημήτριον, καὶ

C εἴρηκε, Δέσποτα, ὅρκῳ σε πιστώσομαι τὸ πρᾶγμα. Μὰ τὴν σὴν, καὶ ἡμῶν ἁπάντων Δημήτριον, τὸν αὐθέντην τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ πολιοῦχον (οὗτος δὲ ὁ ὅρκος παρὰ Θεσσαλονικεῦσι πλέον τῶν ἄλλων ὅρκων ἰσχύει) τοιοῦτός ἐστιν ὁ Καμπανὸς, ὁποῖός ἐστιν ὁ Σπαρτηνός, καὶ οὕτω διάκειται περὶ σὲ, καθάπερ δὴ καὶ ὁ Σπαρτηνός, ὃν ἀνθρώπων ἁπάντων πλέον σε φιλοῦντα ἐπέγνωκας. Οὕτως ὁ Σπαρτηνὸς τὴν μέλλουσαν φωραθῆναι ῥαδιουργίαν οἰκονομικῶς διεσκέδασεν. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης ἀπάρας τὰ στρατεύματα ἐπὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἐξ ὄρθρου χωρεῖ, καὶ περὶ ταύτην ἐστρατοπεδεύσατο. Πολιορκῆσαι

D μὲν γὰρ οὐκ ἦν αὐτήν. Οὐ γὰρ ἀρκούσας εἶχε τὰς ἐπὶ τούτῳ δυνάμεις. Πρεσβείας δὲ ἐποίει, καὶ ἐζήτει ἐξελθεῖν πρὸς αὐτὸν τὸν Δημήτριον, καθὼς ἦν ὀμοσμένον αὐτῷ. Ἔτι δὲ ποιῆσαι καὶ ἀγορὰν ἔξω τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης, ὡς ἂν ἔχοιεν ὠνεῖσθαι τὰ χρειώδη τὰ στρατεύματα. Ὁ δὲ τοῖς ἐπιβούλοις συμβούλοις χρώμενος, οὐδὲν τι τῶν τοιούτων ποιῆσαι παρεχώρει. Πάνυ δὲ ὀλίγων ἡμερῶν παραδραμουσῶν ὀλίγου τινὸς στρατεύματος πλησίον ἱσταμένου τῆς μικρᾶς πύλης τῆς παρὰ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐπονομαζομένης, διὰ τὸ μὴ ἀπροόπτως ἐξελθεῖν τινὰς τῶν τῆς πόλεως, καί τινας λυμαίνεσθαι τῶν ἐκ τοῦ στρατοῦ, ἐξαπίνης ἐκ ταύτης ἐγεγόνει βοὴ, ὡς λύοιτο ἡ πύλη παρά τινων τῶν ἐντὸς, καὶ τῇ βοῇ συνείπετο ἡ παραφυλάττουσα δύναμις, καὶ σύμπαν δὲ τὸ στράτευμα ὁπλισθὲν, μετὰ τοῦ κρατοῦντος εἰσέπεσε. Καὶ ἐν ἀκαρεῖ πάντας εἶχεν ἡ Θεσσαλονίκη τοὺς τοῦ βασιλέως ἐντός. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἱστήκει παρὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς βλέπουσαν πύλην τῆς πόλεως, καὶ ἡ τοῦ Δημητρίου ἀδελφὴ Εἰρήνη τοῦ Βουλγάρων Ἀσὰν γαμετὴ, γονυπετοῦσα, καὶ ποτνιωμένη, μὴ παθεῖν τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς τῶν ὀφθαλμῶν στέρησιν. Ὁ δὲ Δημήτριος ἔφθη εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβάς. Ἐγγύας δὲ ἐνωμότους πρὸς

A ad Imperatorem scriptitare, quibus arcana imperii revelaret: & simili quæstioni Campanus supponebatur. Spartenus machinationis consors, ubi id rescivisset, quam citissime eo advolat, & ut ut potuit, anhelans: *Cujus causa*, inquit, *Despota scelestus iste in jus rapitur, qui si similium criminum convincatur, ne ille & jure merito multis mortibus condemnabitur*. Et Demetrius illi tamquam fidei spectatæ viro confidens, cum eum sibi amicissimum, etsi non furacissimum, ut Comici verbis utar existimaret. *Qui hunc accusant, proditorem esse*, Spartene, *fatentur*. Ipse pugno, eoque vehementissimo Campani maxillam contundit, arreptaque illius barba. *Ego*, inquit, *Despota domum conductum tormentis primum adhibitis, quæcumque ipse sive consilii occulte pertentarum, cogam confiteri*. Dixit, & qua

B potuit celeritate domum abiit. Campanus itaque ex illo in lecto pulcherrimo, ac magnifico stragulo inter plumas quiescebat, & quæcumque ad augendum luxum, & sese oblectandum viri hisce rebus perditi ingenii acumine comparare nituntur, large, effuseque illi subministrabantur. Sermo & ille nonnullorum fuit, Spartenum utrem inflasse, implevisseque flatu, dein illigasse, ne flatus in eo interclusus aliqua ex parte efflueret. Eum appensum flagellis, ac si Campanum quateret, ut quæ sciret, indicaret, cædebat. Verum non Campano, sed utri ictus illi incutiebantur. Tandem cum hora, quæ pro habenda quæstione, & ad ea revelanda, quæ etiam

C in occultissimis abdita latebant, plus satis esse poterat, effluxisset, Spartenus velocius ad Demetrium pervolat, & iosit. *Rem tibi sacramento corrobero per tuum, & nostrum omnium Demetrium Thessalonices curatorem, ac moderatorem*, quo sane sacramento apud Thessalonicenses nil solemnius, nil sanctius excogitari potuit, *non aliud a Sparteno Campanus est, qui æque ac Spartenus, quo nullum inter mortales reliquos tui studiosiorem cognoscis, in te animo affectus est*. Sic Spartenus scelus alias detegendum provide exhausit, & quæstioni finem fecit. Igitur Imperator Joannes una cum milite primo diluculo Thessalonicam appellit, ibique castra ponit: nam obsidione eam cingere, cum ad obsidendum necessaria minime

D suppeterent, non poterat. Caduceatoribus porro Demetrium, ut ipse juratus Imperatori fuerat, ad se accersit, emporiumque poscebat extra Thessalonicam, in quo milites, quæ sibi usui essent, pretio coemerent. Ille a consultorum insidiis sibi non præcavens, dictis eorum obsecundans, nihil ex his, quæ Imperator indixerat, executus est. Paucissimos post dies parva militum manus apud pusillam urbis portam, & mari spectantem adsidens, custodiensque, ne quis ex urbe ex improviso irrepens militem læderet, oborto inde clamore portam ab iis, qui intus erant, apertam fuisse, clamorem insequitur, & universus exercitus post eam armatus cum Imperatore confestim Thessalonicam ingressus, omnia occupant. Imperator in porta urbis, quæ in Orientem vergit, stetit, aderat & Demetrii soror Irene, Bulgarorum Asani uxor supplex, genibus nixa, & lacrymabunda exorans, ne frater oculis obcæcaretur. Demetrius in arcem prius sese receperat. Soror, spondente, ac jurejuran-

Edit. Paris. pag. 45.

do promittente Imperatore oculos eum non amissurum, fratrem adolescentis ætatem maturam admodum præferentem, sed adhuc imberbem, forma, & specie egregium ad Imperatorem detulit. Eam honore ornavit Imperator, ut enim illa equo descendit, Imperator etiam a proprio vehiculo exiliens, pedes cum ea stetit. Thessalonica hac ratione sub Imperatoris Joannis ditione facta est, imo potius sub tutela Romanorum acquievit; illius etenim domini Romanis contraria sentiebant.

XLVI. Nec multum Thessalonicæ commoratus Imperator, hyberna namque tempestate, Decembre mense exhorrescente pellebatur, in ea magnum Domesticum Comnenum Andronicum Palæologum, cujus sæpius meminimus, inter viros militia celebres primas ferentem, prudentissimum, & quammaxime mansuetum, aciei instruendæ, & digerendi militem optime gnarum, & belli, pacisque artibus clarum relinquens, victor, triumphans in Orientem reversus est, ab omnibus laudibus, encomiisque ob celerem, ac maximam victoriam, non a suis modo, sed externis etiam condecoratus. Supra enim naturæ captum facinus & trophæorum crebritas divina potius providentia, quam militaribus artibus patrata fuisse visa sunt. Præterea Melenicum, Serras, ac loca adjacentia in fidem, ac clientelam Michaelis Comneni, dicti magni Domestici primi filii, quem post annos non multos Romanorum imperium, non sine & fortunarum, & gloriæ incremento, sui administratorem agnovit, contulit: nec non arcibus tuendis, ac defendendis urbibus alium, atque alium imposuit, quibus magnum Domesticum, ut illius imperia æque ac subditi capesserent, præcepta sarta tecta haberent, rebus gerendis obsecundarent, præfecit. Ergo Imperator regressus in Oriente degebat. Demetrium a Thessalonicensium dominatu exturbatum, & in arce Lentiana occlusum in custodiam misit. Magnus interim Domesticus non diu vita protracta, sed qui non sine nominis, & gloriæ fama in administratione se gesserat, in morbum incidens, capillis detonsis vitam finiit: in cujus locum suffectus est Theodorus Philes, qui loco illius imperium regeret. Subacta Thessalonica, ac Berrœa, quæ inde extendebantur loca ad occasum ab usque Platamone, & quæcumque ad Pelagoniam, Achridam, & Prilapum attinebant, sub Michaele Despota erant. Bodeni, Staridola, Strobus, & circa ea loca sub Demetrii fratre. Michaelem patruus Angelus Theodorus penes se habebat.

Edit Paris. pag. 46.

XLVII. Imperator cum Nymphæi hybernasset, ineunte vere, suo more faciens, inde egressus, cum undique pactæ induciæ cessationem belli fecissent, proxima Constantinopoli oppida, & a Latinis possessa, Tzurulum scilicet, Bizyam, bello aggredi instituit: nam collapsas Latinorum vires animadverterat. Quare tranato Hellesponto apud Tzurulum primo sedem locat. Erat eo in oppido Eudocia soror uxoris Imperatoris, quam sibi Aseldecae, ita Imperatrice Irene, & genero, & Imperatore annuente, in matrimonium conjunxerat. Aseldecae quippe Imperatoris invasione comperta, non diu in oppido moratus, præsidiis loco firmato profugerat, consortem suam Eudociam ibidem relinquens; ratus Imperatorem pro-

A τοῦ βασιλέως λαβοῦσα, ὡς οὐκ ἀπολέσει οὗτος τοὺς ὀφθαλμούς, ἄπεισί τε παρὰ τὸν ἀδελφόν, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα τοῦτον ἐξήγαγεν. Ἦν δὲ φέρων οὗτος τὴν ἡλικίαν τοῦ μείρακος προσεχῶς εἰς αὐτὴν παραγγείλας, καὶ μήπω χνοάζων τὸ γένειον· ὡραῖος δὲ τὸ εἶδος καὶ τὴν ὄψιν. τετίμηκε δὲ ταύτην ὁ βασιλεύς. ὡς γὰρ ἀπέβη αὐτὴ τοῦ ἵππου, τηνικαῦτα καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ οἰκείου ὀχήματος ἀποβάς, πεζὸς ἱστήκει σὺν αὐτῇ. Ἡ μὲν οὖν πόλις Θεσσαλονίκη οὕτως ὑπὸ τὸν βασιλέα γέγονεν Ἰωάννην, μᾶλλον δὲ ὑπὸ Ῥωμαίους. Οἱ γὰρ αὐτὴν κρατοῦντες ἐναντιόφρονας Ῥωμαίοις ἐτέλουν.

μϛ'. Ὀλίγας δὲ πάνυ ἡμέρας ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ προσκαρτερήσας ὁ βασιλεύς, κατήπειγε γὰρ αὐτὸν ὁ τοῦ B χειμῶνος καιρός· Δεκέμβριος γὰρ ἐτύγχανε μήν, ἀφεὶς ἐν αὐτῇ τὸν μέγαν δομέστικον τὸν Κομνηνὸν Ἀνδρόνικον τὸν Παλαιολόγον, οὗ πολλάκις ἐμνήσθημεν, τὰ πρῶτα φέροντα τῶν ἐν στρατηγίαις πεπαγμένων, ἄνδρα συνετώτατον, καὶ πρᾳότατον, καὶ εὖ εἰδότα καὶ μάχην ὁπλίσαι καὶ διευθῦναι λαόν, καὶ ἐν πολεμικοῖς, καὶ εἰρηνικοῖς τοῖς καιροῖς, νικητὴς ἐπανέζευξεν εἰς τὴν ἕω, θαυμαζόμενος ὑπὸ πάντων καὶ κλεϊζόμενος τῆς ταχίστης ὑπὸ καὶ μεγίστης νίκης, οὐχ ὑπὸ τῶν οἰκείων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ὑπὲρ φυσικὴν γὰρ πρᾶξιν ἔδοξε τὸ κατόρθωμα, καὶ τῶν τροπαίων τὸ ἀλλεπάλληλον, καὶ Θεοῦ μᾶλλον προνοίᾳ, ἢ στρατηγικαῖς μεθόδοις ταυτὶ διαπράξασθαι. καταλέλοιπε δὲ καὶ εἰς τὸ τοῦ Μελενίκου, καὶ τὴν τῶν Σερ- C ρῶν καὶ τῶν περὶ αὐτὰς φυλακήν, τὸν τοῦ εἰρημένου μεγάλου δομεστίκου πρῶτον υἱὸν τὸν Κομνηνὸν Μιχαήλ, ὃν μετὰ χρόνους τινὰς ἡ τῶν Ῥωμαίων βασιλεία πεπλούτηκεν εἰς εὐτυχίαν ταύτης καὶ εὐδοξίαν, ἄλλον τε ἀλλαχοῦ ἐπαφῆκεν εἰς ἀσφάλειαν τῶν χωρῶν τε καὶ πόλεων, ἐπάνω δὲ πάντων τὸν μέγαν δομέστικον, ὡς ἂν ὑπείκοιντο πάντες αὐτῷ, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις τε καὶ πραττομένοις. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς εἰς τὰ τῆς ἕω μέρη διαπεράσας διῆγε, καὶ τὸν Δημήτριον, ὃν τῆς Θεσσαλονικαίων ἀρχῆς καθεῖλεν, ἐν τῷ φρουρίῳ καθείρξας τῶν Λεντιανῶν ἐτήρει. Ὁ δὲ μέγας δομέστικος ὀλίγον ἐπιβιοὺς χρόνον, καὶ καλῶς διαπρέψας ἐν τῇ ταύτης ἀρχῇ, νοσήσας καὶ τὰς τρίχας ἀποκαρείς, τὸ βιοῦν ἐξεμέτρησεν. ἀπεστάλη δὲ ἀντ' αὐτοῦ Θεόδωρος ὁ Φιλῆς, D ἀντ' αὐτοῦ διέπειν τὰ τῆς ἀρχῆς. ἐπεὶ δὲ ὑπὸ τὸν βασιλέα ἐγεγόνει Θεσσαλονίκη, καὶ Βέρροια, τὰ ἐκεῖθεν αὐτῶν καὶ πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τοῦ Πλαταμῶνος ἀρχόμενα ὑπὸ τὸν δεσπότην Μιχαὴλ ἐτέλουν, ἔτι τε τὰ περὶ Πελαγονίας, καὶ Ἀχρίδα, καὶ Πρίλαπον. τοὺς δὲ Βοδηνούς, καὶ Σταρίδολα, Στρόβον τε καὶ τὰ περὶ ταῦτα ὁ τοῦ Δημητρίου πατήρ. τὸν Μιχαὴλ δὲ θεῖος ὁ Ἄγγελος κατεῖχε Θεόδωρος.

μζ'. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἐν τοῖς τοῦ Νυμφαίου παραχειμάσας, ἦρος φανέντος, ὥσπερ εἰώθει, ἐξῄει ἐκεῖθεν, ἐκεχειρίαν δὲ ἐξ ἁπάντων ἔχων τοῖς πλησιάζουσιν ἄστεσι τῆς Κωνσταντίνου, καὶ παρὰ Λατίνων κρατουμένοις, τῇ Τζουρουλῷ φημί, καὶ τῇ Βιζύῃ ἐπιθέσθαι τεθέληκεν. ἑώρα καὶ γὰρ πάνυ τὰ τῶν Λατίνων ἠσθενημένα. Διαπεραιω- E θεὶς γοῦν τὸν Ἑλλήσποντον ἐν τῇ Τζουρουλῷ τὸ πρῶτον ἀφίκετο. Ἦν δὲ ἐντὸς τοῦ ἄστεος ἡ τοῦ βασιλέως γυναικαδέλφη Εὐδοκία, ἣν ὁ Ἀσελ-δεκὰς εἰς γυναῖκα ἠγάγετο τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς βασιλίδος Εἰρήνης, καὶ τοῦ γαμβροῦ καὶ βασιλέως θελήματι. Ὁ μὲν οὖν Ἀσελ-δεκὰς οὐκ ἐκαρτέρησεν ἐν τῷ ἄστει. τὴν γὰρ τοῦ βασιλέως ἐπιγνοὺς ἔφοδον, ἐκεῖνος μὲν ἐξῄει, τὴν δὲ σύζυγον αὐτοῦ Εὐδοκίαν εἴασεν ἐν τῷ ἄστει, φυλακὴν ἱκανὴν συν-

πιστώσας αὐτῷ. ἔδοξε γὰρ αὐτῷ ὡς διὰ τὴν αὐτοῦ γυναικαδέλφην οὐκ ἂν βουληθείη ὁ Βασιλεὺς πορθῆσαι τὸ ἄστυ. ἐκεῖνος δὲ τὰ πολλὰ παρορῶν τῶν τοιούτων, περικάθισε τῷ ἄστει, καὶ ἑλεπόλεις ἔστησε, καὶ μηχανήματα καταβλητικὰ τῶν ἐπάλξεων, καὶ διὰ μετρίων πάνυ τῶν ἡμερῶν ἐχειρώσατο, καὶ τὴν μὲν αὐτοῦ γυναικαδέλφην, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐξαπέστειλεν, ἕνα ἵππον αὐτῇ δούς, ἐν ᾧ ἐποχεῖται, πάντας δὲ τοὺς εἰς φυλακὴν τοῦ ἄστεος ὄντας πεζοὺς ἀπέλυσεν. ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς Βιζύης ἄστυ στρατιὰν ἐπιπέμψας διὰ βραχέος κεχείρωκεν, καὶ συνήγαγε καὶ τοῦτο τῇ αὐτοῦ ἐπικρατείᾳ.

μή. Κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους ἑάλω καὶ τὸ ἄστυ τῆς νήσου Ῥόδου ὑπὸ Γεννουιτῶν νυκτὸς ἐν κλοπῇ. ὁ γὰρ κρατῶν αὐτῆς Ἰωάννης ὁ Γαβαλᾶς, ὁ τοῦ Καίσαρος Λέοντος τοῦ Γαβαλᾶ ἀδελφός, ὁ καὶ μετὰ θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τῆς νήσου δεσπόζων, ἀποδεδημήκει μετὰ τοῦ Βασιλέως κατὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰρημένων Λατίνων, περὶ τὰ μέρη Νικομηδείας διάγοντος. εὐθὺς οὖν βασιλικῇ προσταγῇ στέλλεται ὁ ἐπὶ τοῦ κεράσματος Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός, ὅστις γὰρ ἔτυχε τῷ τότε τὴν δουκικὴν τῶν Θρακησίων ἀνεζωσμένος ἀρχήν, καὶ εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς νήσου μετὰ μετρίων τινῶν δυναμένων ὅπλα κινεῖν, καὶ φθάνει ἀπαιτεῖν τὰ ἐν αὐτῇ φρούρια, τό τε ἐπονομαζόμενον Φιλέρημον, καὶ Λιτὸν τὸ ἕτερον. ἐμάχετο οὖν ὡς εἶχε δυνάμεως τοῖς Γεννουΐταις. Ἐπεὶ δὲ ἀξιόμαχος παρὰ τοῦ κρατοῦντος ἀπεστάλη τούτῳ στρατός, ἐγγύς που τοῦ ἄστεος πηξάμενος τὰς σκηνάς, ἐπολιόρκει τοὺς ἐντὸς Γεννουΐτας, οὐ κατέβλαπτε δὲ αὐτούς, τροφῶν γὰρ εὐπόρουν διαρκῶν. τὰς γὰρ τῶν Ῥοδίων οἰκίας πλήρεις εὑρόντες τῶν ζωαρκῶν, οὐδενὸς τῶν ἀναγκαίων ἐσπάνιζον. συνεσκηνάζοντο δὲ καὶ ταῖς τούτων γυναιξίν, εἰ μή τινα ἔξωρον οὖσαν, ἢ τὸ εἶδος οὐκ ἀγαθὴν ἀπήλασαν ἔξω. καὶ τάχος μὲν ἂν τὸ τῆς Ῥόδου ἄστυ ὑπὸ Ῥωμαίους ἐγένετο, τῇ συνεχεῖ πολιορκίᾳ τοῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ ταῖς εὐμηχάνοις τούτου ὁπλομαχίαις, εἰ μή τι ξυνέβη τοιοῦτον. ὡς γὰρ τῆς Ἀχαΐας καὶ Πελοποννήσου Πρίγκιψ Βιλαρδουΐνος εἰς τὴν Συρίαν ἀνήγετο, συμμαχίαν ἐπάγων τοῖς εἰς Συρίαν ἀφικομένοις Φράγγοις, κἀν ταῖς τριήρεσιν αὐτοῦ ὁπλίτας εἶχεν ἱππότας, προσώκειλε δὲ τῇ νήσῳ Ῥόδῳ, καὶ συνθήκην μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ Γεννουϊτῶν ἐποιήσατο, καὶ καταλέλοιπε παρ' αὐτοῖς ἄνδρας εὐγενεῖς, καὶ ἀγαθοὺς ἱππεῖς πλείους τῶν ἑκατόν. τοῦτο τοὺς Ῥωμαίους ὑποχωρῆσαι τῆς πολιορκίας τοῦ ἄστεος κατηνάγκασε, καὶ εἰς τὴν Φιλέρημον ἐγχωρεῖν. οἱ μὲν οὖν καταλελειμμένοι παρὰ τοῦ Πρίγκιπος ἱππεῖς καταλιμπάνοντες τοὺς πεζοὺς Γεννουΐτας περὶ τὸ ἄστυ ἐξήρχοντο, καὶ τὴν πᾶσαν χώραν ἐλῄζον. τὰ μὲν οὖν χρειώδη ἑαυτοῖς περιεποιοῦντο, σπάνις δὲ τῶν ἀναγκαίων τοῖς Ῥωμαίοις ἐκ τούτου ξυνέβη γίνεσθαι. ἐφ' ᾧ τυγχάνειν δρόμωνας, καὶ ἕτερα ξύλα τοῖς Γεννουΐταις πειρατικά. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς Ἰωάννης τὸ Νύμφαιον καταλαβών, καὶ στόλον συσκευασάμενος ἀξιόλογον ἐν τῇ Σμύρνῃ, ἱππαγωγούς τε τετράρεις οἰκονομήσας, οἷς μέχρι καὶ τῶν τριακοσίων ἵππων ἐπιφέρεσθαι, καὶ εἰς στρατηγὸν αὐτοῖς ἀποτάξας τὸν Κοντοστέφανον Θεόδωρον τὴν τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ ἀξίαν διέποντα, καὶ ὅπως μέλλοι τὰ τῆς μάχης καταρτίσαι τε, καὶ συντάξαι, πού τε καὶ ἔτι ἐγγράφως αὐτῷ παραδοὺς ἐξαπέστειλεν, ἐπευξάμενος τούτῳ τε καὶ τοῖς μετὰ τούτου τὰ λῷστα. ὁ μὲν οὖν Πρωτοσεβαστὸς Θεόδωρος ταῖς τριήρεσιν ἀναχθείς, καὶ εἰς τὴν νῆσον ἀφιγμένος Ῥόδον, πάντα τε, ὡς ὁ Βασιλεὺς προ-

A pter propinquam cognationem oppidum neutiquam oppeciturum. Eerum ille hujusmodi rationibus posthabitis oppidum cinxit, tormenta admovit, & machinas, quibus propugnacula disjiceret, & post dies non multos occupavit. Uxoris suæ sororem unico cum equo, quo vehi posset, Constantinopolim transmisit, reliquos, qui in arcis custodia erant, pedites dimisit. Imo & Bizya oppidum incitato milite non multo post cepit, dominatuique suo subegit. *Edit. Paris. pag. 47.*

XLVIII. Circa hæc tempora Rhodi insulæ castrum a Januensibus nocturno dolo occupatur, Præfectus enim Joannes Gabalas Cæsaris Leonis Gabalæ frater, post obitum fratris insulam cum imperio obtinens, una cum Imperatore circa Ni- B comediam degente, adversus incursantes a Constantinopoli Latinos processerat. Statim itaque Imperatoris mandato Joannes Cantacuzenus Pincerna eo tempore Ducalem Thracesiorum principatum administrans, mittitur, in eamque ingressus cum paucis admodum copiis arma movet, oppidaque in ea Philiremum, ac Lietum occupat, & utut poterat, cum Januensibus confligebat. Cum vero justum ad opus exercitum Imperator transportasset ille prope castrum tentoriis collocatis, Januenses, sed nullo damno, obsidebat: Namque alimentis abundabant, tamquam qui Rhodiorum domibus, bonis ad vitam sustinendam exuberantibus, expilatis, necessaria sibi omnia ad vitam comparave- C rant: cum eorum quoque uxoribus, nisi effœta jam ætate, aut specie indecora quæpiam fuisset, quas oppido ejeceraot, consuescebant. Et continua saoe, nec interrupta Cantacuzeni obsidione, beneque instructis machinis, & opportunis dimicationibus, Rhodiense castrum sub ditione Romanorum venisset, nisi quid tale obtigisset. Achajæ, & Peloponesi princeps Villarduinus in Syriam contendens ad Francos, qui in ea erant, copias auxiliares trajiciebat, armatosque in triremibus etiam equites deportabat. Hic Rhodum appellens, cum Januensibus pactione inita, equites fortes, atque ingenuos centum & amplius illis concessit, qui Romanos ab obsidione licet invitos dimovere, & Philere- D mum repulerunt. Hi a principe equites relicti, pedites Januenses io castro secludentes, exilientes, rapinis omnia vastabant, sibique alimenta subministrabant. Hinc Romani rerum inopia laborare, eoque potissimum, quod dromonibus, aliisque Januensium navigiis piraticis infestarentur. Sed Joannes Imperator Nymphæum pergens, Smyrnæ classe valida adornata, & Hippagogis triremibus ad trecentos etiam transportandos equos aptissime compactis: Ductores classis Theodorum Contostephanum Protosebasti dignitate insignitum, delectum, apprimeque quanam ratione aciem instruere, ac componere, quo in loco, & quando deberet etiam scriptione instructum dimittit, bona illi, sociisque ac fausta deprecatus. Protosebastus Theodorus triremibus in altum devectus, & Rhodum veniens, & uti præ- *pag. 48.*

ceperat Imperator rebus dispositis Latinos fugat. Romanis siquidem Latini omnia diripientes obviam facti ad internecionem cæsi sunt, cum Pincerna Joannes Cantacuzenus id imperasset, ut nemini parcerent. Sic Franci equites a sapienti Imperatoris consilio trucidati sunt. Januenses pedites, qui in castro Rhodio remanserant adversus oppugnatores bellum gerentes illud defendebant; cum deinceps pugnam diutius sustinere nequirent, pacto castrum dedidere Romanis, ipsi vero ad Imperatorem accedentes, ut pactione firmatum fuerat, imperatoriæ mansuetudinis participes effecti sunt. Sic rursum Rhodus insula in ditionem Romanorum venit. Et hæc quidem ita peracta sunt.

XLIX. Porro Joannes Imperator cum Despota Michaele fœdus init, & affinitatis cognatione conjungitur. Namque Michaelis filio Nicephoro, filii sui Imperatoris Theodori filiam Mariam matrimonio copulat, uxorque illius Theodora Nicephorum una secum in Orientem asportat, & circa Pegarum loca Imperatorem degentem alloquitur. Sic filiorum sponsalia constituta sunt. Dein Theodora cum filio non sine debitis humanitatis officiis ab Imperatore utrique exhibitis, ad maritum Michaelem domum revertitur. Attamen proverbium vulgatum in Michaele quoque nec incompte locum habere compertum est, lignum curvum numquam rectum, nec Æthiops albescere scit; quippe ab Imperatore, consilio patrui sui Angeli Theodori usus, defecit. Quod cum intellexisset Imperator, & eorum conspirationem rescivisset, sibique post Constantinopolim captam nullos alios, præter hos adversarios sibi infensos existimaret, & pace Musulmanica frueretur, & conatus Bulgarorum quiescerent, pro dignitate rei, & ut ita dicam, apparatu regio, militiis omnibus uti par erat, compositis Hellespontum transit, secum plerisque militum Ducibus conductis. Inter eos accensebantur Nicephorus Tarchaniota mensæ Præfectus, & vices magni Domestici gerens, cujus moribus Imperator, sibi amore conjunctissimum judicans, acquiescebat, vir in exercendis militiæ numeris, ut experimento postea deprehensum est, præstantissimus. Ille se Thessalonicam contulit, inde collatis signis apud Bodenos castra locavit. Verum Angelus Theodorus Bodenis prius emergens nepotem suum Michaelem Despotam adit. Imperator nihilominus obsidione cingit Bodenos, nec multum post tempus castrum in ditionem recipit. Hinc abscedens in loco quodam Ostrobi lacui proximo tabernacula figit, indeque Duces militum Alexium Strategopulum, Michaelem Palæologum magni Domestici filium, Joannem Macrenum, Gudelem Tyrannum, aliosque in Michaelis Despotæ loca subjecta mittit, ut fortunas uniuscujusque diriperent, & sicubi exercitum illius offenderent, pugna in eum inveherentur, & si sese offerret occasio, arcem etiam expugnarent. Sic illi exhauriebant omnia, ac depopulabantur, & ante Imperatoris tentorium deferebant. Imperator in Ostrobi locis remanserat, affligebaturque animo, quod nihil dignum ipse expectatione hominum peregisset; neque minus exercitus ægre ferebat, quippe tem-

Edit. Paris. pag. 49.

A σύνταξιν, ἐπιταξάμενος, τοὺς Λατίνους κατετροπώσατο. ἔξω γὰρ ληϊζομένοις ἐντυχόντες τοῖς Λατίνοις οἱ τοῦ βασιλέως, ἄρδην πάντας ἀπάθης ἔργον πεποίηνται, τοῦ ἐπὶ τοῦ κεράσματος Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐπισκηψαμένου, μηδενὸς αὐτῶν φείσασθαι. οἱ μὲν οὖν Φράγγοι οἱ ἱππεῖς βασιλικῇ ἀβουλίᾳ οὕτως ἀπώλοντο. οἱ πεζοὶ δὲ Γενουῖται ἐναπολειφθέντες τῷ ἄστει τῆς Ῥόδου κατεῖχον αὐτὸ τοῖς ἔξω μαχόμενοι. ἐπεὶ δὲ οὐ δυνάμεως εἶχον εἰς μακρὸν ἀντέχειν, εἰς ξυμβάσεις ξυνῆλθον, καὶ παρέδωκαν μὲν τὸ ἄστυ τοῖς Ῥωμαίοις, αὐτοὶ δὲ πρὸς τὸν βασιλέα ἀφίκοντο, καὶ κατὰ τὰς γεγενημένας τούτοις συνθήκας τῆς βασιλικῆς εὐμενείας ἀπήλαυσαν. καὶ οὕτω δὴ καὶ αὖθις ἡ νῆσος Ῥόδος ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐγένε- B το. καὶ ταῦτα μὲν ξυμβέβηκεν οὕτως.

μθʹ. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης μετὰ τοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ συνθήκας τε πεποίηκε, καὶ εἰς κῆδος κοινωνίας συνῆλθε. τὸν γὰρ τοῦ Μιχαὴλ υἱὸν Νικηφόρον ἐπὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ βασιλέως Θεοδώρου τῇ Μαρίᾳ, γαμβρὸν ἠγάγετο, καὶ ἡ τούτου γαμετὴ Θεοδώρα τὸν Νικηφόρον μεθ' ἑαυτῆς λαβοῦσα εἰς τὴν ἕω διαπεραιοῦται, καὶ περὶ τὰ μέρη τῶν Πηγῶν τῷ βασιλεῖ διάγοντι ἐντυγχάνει, καὶ ἡ τῶν παίδων μνηστεία γεγένηται. καὶ ἡ Θεοδώρα αὖθις τὸν αὐτῆς υἱὸν λαβοῦσα, οἴκαδε ὑπεχώρησε παρὰ τὸν αὐτῆς σύζυγον Μιχαήλ, προσηκόντως φιλοφρονηθέντες παρὰ τοῦ βασιλέως. ἀλλὰ τὸ τῆς παροιμίας κἀπὶ τῷ Μιχαὴλ ἐπαληθεύειν ἐφαίνετο. C στρεβλὸν ξύλον οὔποτ' ὀρθόν. καὶ ὁ Αἰθίοψ οὐκ οἶδε λευκαίνεσθαι. εἰς ἀποστασίαν γὰρ τοῦ βασιλέως ἐφώρμησε, συμβούλῳ περὶ τὴν σκέψιν τῷ θείῳ αὐτοῦ τῷ Ἀγγέλῳ Θεοδώρῳ χρησάμενος. Ὁ γοῦν βασιλεὺς Ἰωάννης ταῦτα γνούς, καὶ τὴν αὐτῶν συνωμοσίαν μεμαθηκώς, οὐκ ἄλλους οἰόμενος ἐναντίους εἶναι μετὰ τὴν Κωνσταντίνου ἅλωσιν, ἀλλ' ἢ τούτους, ἐπειδὴ καὶ ἐκεχειρίαν ἦγεν ὑπὸ τοῦ μέρους τῶν Μουσουλμάνων, ἠρέμουν δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν Βουλγάρων, ἀξιομάχως, καὶ ὡς εἰπεῖν βασιλικῶς παρασκευασάμενος, καὶ τὰς δυνάμεις ἁπάσας, ὡς ἔδει, συντάξας, διαπεραιοῦται τὸν Ἑλλήσποντον, πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους ἔχων στρατηγούς, τὸν δὲ Ταρχανειώτην Νικηφόρον τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης αὐτοῦ, οἷον τὰ τοῦ D μεγάλου δομεστίκου διεκπληροῦντα. ἐπανεπαύετο δὲ τοῖς αὐτοῦ ἤθεσι, καὶ εὔνουν αὐτὸν ἐλογίζετο, κἀν ταῖς στρατηγίαις, ὡς ἡ πεῖρα μεμαρτύρηκε, δεξιώτατον. καταλαβὼν γοῦν τὴν Θεσσαλονίκην, κἀκεῖθεν τὰς δυνάμεις ἀπάρας ἐν τοῖς Βοδηνοῖς ἐστρατοπεδεύσατο. πέφθακε δὲ ὁ Ἄγγελος Θεόδωρος ἐξ αὐτῶν ἀποδρᾶναι, καὶ εἰς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ τὸν Δεσπότην Μιχαὴλ ἀπελθεῖν. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς εἰς πολιορκίαν τῶν Βοδηνῶν καταστάς, ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ τὸ τῶν Βοδηνῶν παρεστήσατο ἄστυ. κἀκεῖθεν ἀπάρας ἔν τινι τόπῳ τῇ τοῦ Ὀστροβοῦ ἐγγίζοντι λίμνῃ, ἐπήξατο τὰς σκηνάς. καὶ ἐξαποστέλλει στρατηγοὺς κατὰ τὴν χώραν τοῦ Δεσπότου Μιχαήλ, τόν τε Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον, τὸν Παλαιολόγον Μιχαὴλ τὸν τοῦ μεγάλου δομεστίκου υἱόν, καὶ τὸν Μακρηνὸν Ἰωάννην, τὸν τύραννον Γουδέλην, καὶ ἑτέρους, ἵνα τε λαΐζοιντο τὰ πέριξ, καί που εἰ τύχοιεν καὶ στρατεύματα αὐτοῦ, εἰς μάχην κατ' αὐτοῦ χωρήσωσι, καὶ εἴπερ εὐχερείας σχοῖεν καὶ ἄστυ πορθήσωσιν. καὶ οὕτω μὲν ἐκεῖνοι ἐποίουν, καὶ προῆγον τῆς τοῦ βασιλέως σκηνῆς ἔμπροσθεν. ὁ δὲ βασιλεὺς προσεκαρτέρει τοῖς τοῦ Ὀστροβοῦ τόποις, καὶ ἐβαρυθύμει, ἐφ' ᾧ μὴ πέφθακεν, ἄξιόν τι ἐργάσασθαι. ἠγανάκτει δὲ καὶ τὸ στράτευμα. ὁ

καιρὸς γὰρ ἦν χειμέριος, ἐσπάνιζον δὲ καὶ τῶν χρειωδῶν. A ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τὸ τοιοῦτον τεθεράπευκεν. ἀπὸ Βερροίας γὰρ ἡμιόνοις καὶ καμήλοις τὰ χρειώδη διεκόμιζον ἐν τῷ στρατοπέδῳ. οὕτω δὲ διακειμένου τοῦ βασιλέως παρ' ἐλπίδας ἐπιφοιτᾷ τῷ βασιλεῖ πρόσφυξ ἀπὸ Καστορίας Γλαβᾶς, καὶ συνεχῶς ὁ Πετραλίφας Θεόδωρος ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ Τορνίκη Δημητρίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὃς τὰ κοινὰ διέπων ἦν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ, παρ' αὐτοῦ πάνυ φιλούμενος, καὶ τιμώμενος. ἀδελφὸν γὰρ αὐτὸν ἐν τοῖς γράμμασιν ἀπεκάλει. ἐξ ἀνθρώπων δ' οὖν πρὸ καιροῦ γέγονεν. οἰκονόμος οὖν τῶν κοινῶν οὐκ ἦν ἐν τιμῇ, καὶ ὀφφικίου ὀνόματι γνωριζόμενος, τοῖς τυχοῦσι δὲ ἐχρᾶτο εἰς ὑπηρεσίαν ὁ βασιλεὺς, καὶ γραμματικοῖς ἀνωνύμοις, τῷ Μεσοποταμίτῃ Ἰωσὴφ, B καὶ τῷ ἐξυπηρετήσαντι αὐτῷ Νικηφόρῳ τῷ Ἀλυάτῃ. ἐν δὲ τοῖς ἐλλογιμωτέροις γράμμασι, καὶ ἀξίοις σπουδῆς τῷ Μακρωτῷ Ἰωάννῃ, καὶ ἐμοί. ὁ μὲν οὖν ῥηθεὶς Πετραλίφας τοῦ Μιχαὴλ γυναικάδελφος ὢν, ἐπεὶ προσῆλθε τῷ βασιλεῖ, πολλῆς εὐθυμίας αὐτόν τε τὸν βασιλέα, καὶ τὰ στρατεύματα ἔπλησεν. εὐθὺς γὰρ ἡ Καστορία, καὶ ἡ περὶ αὐτὴν ἅπασα χώρα προσερρύη τῷ βασιλεῖ, καὶ αἱ Δεαβόλεις δὲ, ἥ τε μικρὰ καὶ μεγάλη τοῦ βασιλέως ἐγένοντο. καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ Ἀλβάνου ὁ Γουλάμος, ἐπεὶ πρὸς τὰ τῆς Καστορίας συνδιῆγε μετὰ τοῦ ἐξ Ἀλβάνου στρατοῦ μέρει, σύζυγον ἔχων τῆς βασιλίδος Εἰρήνης αὐτανεψιὰν πρωτεξαδέλφης αὐτῆς θυγατέρα, λόγοις μειλιχίοις, καὶ γράμμασιν ὑποσχέσεων τῶν ὑπὸ C τοῦ βασιλέως θελχθεὶς, προσῆλθε τῷ βασιλεῖ. φιλοφρόνως γοῦν τοὺς τοιούτους πάντας ὁ βασιλεὺς δεξάμενος, πρεπόντως ἐφιλοτιμήσατο. Ταῦτα γνοὺς Μιχαὴλ ὁ Δεσπότης, καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ βλέπων τὰ περὶ αὐτὸν τυγχάνοντα πράγματα, κατὰ ῥοῦν δὲ χωροῦντα τῷ βασιλεῖ, πρεσβείαν πρὸς τὸν βασιλέα ἐστείλατο, διά τε τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου τοῦ Ξηροῦ, καὶ τοῦ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ Μαλιασηνοῦ, καὶ τοῦ Λαμπέτου, οἳ καὶ εἰς λόγους συνελθόντες τῷ βασιλεῖ, ξυμβάσεις πεποίηνται. καὶ ἀπέλυσε μὲν πρὸς τὸν βασιλέα ὁ Μιχαὴλ τό τε ἄστυ τοῦ Πριλάπου, καὶ τὸ Βελεσσὸν, καὶ τὸ ἐν τῷ Ἀλβάνῳ φρούριον, τὰς Κρόας, καὶ προσέβησαν πρὸς τοῦ βασιλέως ἔγγραφοι ὅρκοι, καὶ ἀπεστάλησαν πρὸς αὐτὸν καὶ πρέσβεις, ὅ τε Φι- D λαδελφείας Φωκᾶς, καὶ ὁ τῆς αὐλῆς Πριμμικήριος Ἰσαάκιος ὁ Δούκας, ὃν καὶ Μούρτζουφλον ἀπεκάλουν, καὶ ὁ Ταλέας Μιχαὴλ, καὶ αὐτὸς ἐγώ. ἀπήειμεν γοῦν πρὸς τὸν Μιχαὴλ, καὶ εὕρομεν τοῦτον ἐν τῇ Λαρίσσῃ. καὶ πεπληρώκαμεν τὰς σπονδὰς, καὶ λαβόντες τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νικηφόρον, ὃν καὶ δεσποτείᾳ ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν αὐτοῦ ἐγγόνην τετίμηκεν, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν τοῦ Μιχαὴλ θεῖον τὸν Ἄγγελον Θεόδωρον δεσμώτην πρὸς τὸν βασιλέα ἐπανεζεύξαμεν, ἐν τοῖς Βοδηνοῖς σκηνούμενον. καὶ οὕτω μὲν ἐγεγόνει ταῦτα, καὶ εἰς τοιοῦτο τέλος κατηντήκει τὰ πράγματα. παραχειμάσας οὖν ἐν τοῖς Βοδηνοῖς ὁ βασιλεὺς, ἦρος ὥρᾳ, ἐπεὶ καὶ τὰς ἀναστασίμους ἑωρτάκει ἡμέρας, τὰ στρατόπεδα αὐτοῦ που καταλελοιπὼς, καὶ εἰς ἡγεμόνα αὐτῶν τάξας τόν τε Πρωτοβεστιάριον Ἀλέξιον τὸν Ῥαοὺλ, γαμβρὸν ὄντα ἐπ' ἀδελφόπαιδι τοῦ βασιλέως, καὶ τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, μετὰ μετρίου στρατεύματος, εἰς θέαν τῶν προσφάτως ἐπιγεγενημένων τούτῳ χωρῶν ἀφίκετο. καὶ ἀπῆλθε μὲν εἰς Ἀχρίδα, ἐπιδεδημήκει δὲ ἐς Δεάβολιν, κἀκεῖθεν εἰς Καστορίαν. καὶ τῇ τῆς ὀπώρας ὥρᾳ συσκευασάμενος τὰ στρατεύματα τῆς εἰς ἕω πορείας ἤρξατο.

A pestate hyberna discruciatus, magis ac magis necessariorum inopia laborabat. Imperator incommodo providit. Mulis etenim, camelisque Berrœa necessaria convehebantur. Sic Imperatori affecto præter expectationem Castoria transfuga Glavas illi occurrit, & non multo post Theodorus Petraliphas, qui conduxerat filiam Demetrii Tornicij Comneni, cui summa rerum publicarum ab Imperatore Joanne commissa fuerat, cum eum summopere & diligeret, & in honore haberet: eum enim in litteris fratrem vocabat: hic multum ante hæc tempora vita functus est: ideoque nemo in ea dignitate, atque officio, qui publica scilicet administraret, agnoscebatur, sed Imperator quibuscumque & ut sors tulerat, Grammaticisque minime no- B tis Josepho Mesopotamita, illiusque administro Nicephoro Alyate, sed in spectabilioribus litteris, studioque & diligentia dignis Joannis Macroti, & meo ministerio utebatur. Petraliphas ergo uxoris Michaelis frater, obviam Imperatori factus, multo eum gaudio, ingenti etiam lætitia agmina cumulavit. Statim enim Castoria, & circumjacentia loca Imperatori se submisere. Deabolis item magna & parva in potestate illius venere. Et ex Albano Gulamus, una cum exercitu, quem Albano conduxerat, in Castoriæ partibus degens, Irenæ Imperatricis nepti, consobrinæ illius filiæ matrimonio copulatus, oratione placida, & miti, nec non litteris, ac promissis imperatoriis illectus, Imperatori C se dederat. Amice, humaneque hos omnes exceptos, Imperator, uti par erat, muneribus etiam cumulavit. Certior de his factus Michael Despota, cernens res suas in extrema fortuna laborare, Imperatoris prospere cuncta, ac secundo vento procedere, Legatos ad Imperatorem misit Xerum Metropolitam Naupacti, Maliassenum sororis suæ generum, & Lampetem, qui convenientes Imperatorem, fœdus faciunt. Et Michael quidem Imperatori castrum Prilapi, & Belesum, & in Albano oppidum Croas dedidit. Fœdus etiam per Imperatorem jurejurando scriptis consignato, firmatum est: & ad eum missi Legati Phocas Philadelphiensis, Isaacius Ducas aulæ Primicerius, quem & Murtzu- D phlum cognominabant. Michael Hyaleas, & ego ipse, ad Michaelem accessimus Larissæ commorantem, & pacta complevimus. Et cum filium illius Nicephorum, quem propter suam neptem Imperator Despotæ munere decoraverat, accepissemus, nec non Michaelis patruum Angelum Theodorum vinculis alligatum ad Imperatorem apud Bodenos degentem remigravimus. Et hæc ita peracta sunt, talemque finem res habuere. Cum Bodenis Imperator hyemasset, vere, Resurrectionis diebus festis celebratis, exercitibus ibidem relictis, & ductoribus eorum Protovestiario Alexio, Raulo neptis marito, & Comneno Michaele Palæologo constitutis, cum parvo agmine ad urbes jam recens Romano imperio additas revisendas, iter ingreditur, & primum Achridam petit, inde Deabolim proficiscitur, ex qua Castoriam pervenit, & autumno agminibus compositis viam ad Orientem meditatur.

Edit. Paris. pag. 50.

A L. Hinc Thessalonicam prætergressus, amensusque Bisaltiam apud Philippos non levi ex causa, ut sibi videbatur, castrametatus est. Nam e Melenico Nicolaus Manclavites Imperatori adhuc apud Bodenos commoranti, Michaelem Palæologum dicti magni Domestici filium, accusavit; sed cum talium perscrutatio, dum educendi exercitus, pugnæque conferendæ tempus instaret, minime opportuna videretur, in opportunius tempus rem visum est Imperatori differre. Tunc itaque de iis quæstionem habendam censuit, quare Senatum continuo convocat, Judices decernit, & judicium celebre constituit. Causa erat. Cum Demetrius Tornicius vitam finisset, essetque Thessalonicæ magnus Domesticus, filius vero illius Michael Melenici, & Serris, B Michael comperta Tornicii morte, ægre rem tulit, tristisque, ac vultu turbationem præ se ferens alloquentibus videbatur. Tornicius enim magni Domestici consobrinam matrimonio sibi junxerat, ut in his fieri amat, e Melenico quispiam, alium quidem nomine ****** interrogavit. *Quanam de causa Michael Comnenus sese animi tristis angeret.* Ille, cuamque causam optime callebat, *Tornicius*, ait, *Demetrius fato functus est, qui eum propinqua cognatione contingebat, & respublicas administrabat, propterea morte illius tristis est*: alius, *Non hoc mihi ita se habere videtur; neque enim propter Tornicium ita doleret, affligereturque, sed ut apparet, id in melius illi hoc contigit; quod si hoc fuerit, væ nobis: rursus enim res nostræ perturbatæ in magna con-* C *fusione, motuque erunt, quæ nunc sedatæ, ac optime tranquillatæ cernuntur.* Tunc alius respondit, *Sed o charum caput, licet tamen id acciderit, non ideo res nostræ male se habebunt. Namque magnus Domesticus Thessalonicæ degens illam moderatur. Et hic ipse Comnenus Michael illius filius nostris urbibus operam præstat. Ab his itaque viris, iisque maximis dum gubernamur, numquam aliquo tempestate jactari poterimus. Præterea Callimani Bulgari soror Thamar, nulli nupta, matrimonio Michaeli Comneno jungetur. Et sic inter nos, ac Bulgaros pax conciliabitur.* Hæc ab illis inscio Michaele Comneno dicta sunt. At unus ea his Manclavitæ colloquia inter se inita refert: ille Imperatori denuntiat. D Comprehensus uterque de iis, quę dixerant, interrogantur. Et unus quidem accusabat, alius respondebat, *Accusatorem vera enunciare: a me enim audiit, verum ea inscio Comneno effatus sum: cum ex memetipso verba illa protulerim.* Cogebatur ille, ut hoc indicaret. Verum ille negabat aliquid omnino de eo Michaelem scire Comnenum. Hinc militaris probatio, cum testimonia aliorum desiderarentur, præparatur, per pugnæ scilicet experimentum. Ambo itaque armantur, in stadium intrant, confligunt invicem, & accusatus vincitur, qui equo dejectus victoriam accusatori concessit. Idem vivus comprehensus, neque enim lethali vulnere vocem amiserat, iterum interrogatus, ut rem fateretur. Ille primum sermonem obstinate continuabat, & nihil horum Michaelem Comnenum tenere contestabatur. Cum vero atrocioribus tormentis veritatem extorquendam esse statuisset Imperator, quemadmodum ille accuratiora vitæ examina poscebat, in quæstionem homini, quæ per mortem in-

Edit. Paris. pag. 51.

pag. 52.

A ν. Παραμείψας οὖν τὴν Θεσσαλονίκην, καὶ τὴν Βισαλτίαν, διαβὰς ἐς Φιλίππους ἐπήξατο τὴν σκηνήν, λόγου πέρι, ὡς ἐδόκει τούτῳ, οὐχὶ σμικροῦ. ὁ γὰρ ἐκ τοῦ Μελενίκου Μαγκλαβίτης Νικόλαος κατεῖπε πρὸς τὸν Βασιλέα τοῦ Παλαιολόγου Μιχαὴλ τοῦ προῤῥηθέντος υἱοῦ τοῦ μεγάλου Δομεστίκου, ὅτε ἦν ἐν τοῖς Βοδηνοῖς. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν καιρὸς τοιούτων πραγμάτων ἐρεύνης, ἀλλ' ἐκστρατείας καὶ μάχης, ἐπαμμένετο τῷ Βασιλεῖ τὰ τῆς ὑποθέσεως, ἕως ὥραν εὔθετον. Τότε γοῦν εἰς ἐξέτασιν τῶν τοιούτων ἐγγέγονεν ὁ Βασιλεύς, καὶ δικαστήριον ἔστησε, καὶ κριτὰς ἐκάθισε, καὶ λαμπρὸν κριτήριον συνεκρότησεν. ἡ δ' ὑπόθεσις ἦν τοιαύτη. ἐπεὶ ἐτελεύτησεν ὁ Τορνίκης Δημήτριος, ἔτι δὲ περιῆν ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ μέγας Δο- B μέστικος, ὁ δὲ τούτου υἱὸς Μιχαὴλ ἐς Μελένικον καὶ Σέῤῥας, οὗτος καὶ μαθὼν τὸν τοῦ Τορνίκη θάνατον ἐδυσφόρησε, καὶ σκυθρωπὸς τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐπεφαίνετο. ἦν γὰρ ὁ Τορνίκης σύζυγον ἔχων τοῦ μεγάλου Δομεστίκου πρωτεξαδέλφην, οἷα γοῦν φιλεῖ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις γίνεσθαι, ἠρώτησέ τις τῶν ἐκ Μελενίκου τοὔνομα ****, θάτερόν τινα καλούμενον ****, ὅτου χάριν σκυθρωπάζει ὁ Κομνηνὸς Μιχαήλ. ὁ δέ, καὶ γὰρ ἠπίστατο τὴν αἰτίαν, ὁ Τορνίκης, ἔφη, Δημήτριος τέθνηκεν. ἦν δὲ προσγενὴς αὐτοῦ καὶ οἰκονόμος τῶν κοινῶν, καὶ τούτου γοῦν χάριν, ἐκεῖνος λελύπηται. ὁ δὲ οὐ μὴ δοκεῖ, φησίν. οὐδὲ γὰρ διὰ Τορνίκην οὕτως ἂν ἠδημόνει καὶ ἐχαλέπαινεν, ἀλλ' ὡς ἔοικεν ἐπὶ τῷ κρείττονι ἐκείνῳ τοῦτο C συμβέβηκε. καὶ εἰ τοῦτο, φεῦ ἡμῖν. ἐν γὰρ ταραχαῖς καὶ ἐκκλύσεσιν αὖθις γενήσονται τὰ ἡμέτερα, κατεστορεσμένα νῦν καλῶς, καὶ εἰς ἀταραξίαν ἐληλυθότα. ὁ δ' ὑπος. ἀλλ', ὦ φίλος, καὶ εἰ τοιοῦτον ξυνέβη, καὶ οὕτω δὴ καλῶς τὰ καθ' ἡμᾶς ἕξουσι. καὶ γὰρ ὁ μέγας Δομέστικος ἐν Θεσσαλονίκῃ διάγει ἡγεμονεύων αὐτῆς. καὶ αὐτοσὶ δὲ ὁ Κομνηνὸς Μιχαὴλ ὁ τούτου υἱὸς τῶν ἡμετέρων χωρῶν διεξάγει ἀνδρομονίαν. ὑπὸ τοιούτων γοῦν μεγίστων ἀνδρῶν ἐκκυβερνώμενοι, οὐκ ἄν ποτε κοσμικὸν κλυδώνιον ἴδοιμεν, ἄλλως τε καὶ ἡ τοῦ Βουλγάρου Καλλιμάνου ἀδελφὴ Θάμαρ, ἄζυξ ἔτι τελοῦσα, εἰς γάμου κοινωνίαν ξυνέλθοι τῷ Κομνηνῷ Μιχαήλ, καὶ γενήσονται σπονδαὶ μέσον τε ἡμῶν, καὶ Βουλγάρων. D Ταῦτα δὴ λελάληνται παρ' αὐτῶν, μηδὲν εἰδότος τοῦ Κομνηνοῦ Μιχαήλ. θάτερος οὖν τοῖν δυοῖν ἐπελθὼν πρὸς τὸν εἰρημένον Μαγκλαβίτην ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὰ τοιαῦτα. ὁ δὲ ἀνεμήνυσε τῷ Βασιλεῖ. καταχεθέντες οὖν καὶ ἄμφω, ἠρώτηνται περὶ τῶν λελεγμένων. ὁ μὲν οὖν κατηγόρει, θάτερος δὲ ὑπεραπελογεῖτο. ἔφησεν οὖν, ὡς ἀληθῶς μὲν οὑτοσὶ εἴρηκε, παρ' ἐμοῦ γὰρ ἀκήκοεν. ἀλλ' οὐκ εἰδήσει μοι εἴρηται τοῦ Κομνηνοῦ, ἀλλ' ἐξ ἑαυτοῦ τοὺς λόγους τούτους προήνεγκα. ἠναγκάζετο γοῦν περὶ τούτου. ὁ δὲ ἠρνεῖτο καθάπαξ μὴ εἰδέναι τί περὶ τούτου τὸ σύνολον τὸν Κομνηνὸν Μιχαήλ. ἐντεῦθεν ηὐτρέπιστο τούτοις στρατιωτική τις ἀπόδειξις. ἐπεὶ μὴ ὑπῆρχον οἱ μαρτυροῦντες, ἡ διὰ μάχης διάπειρα. ὡπλίσθησαν οὖν καὶ ἄμφω, εἰσῆλθον εἰς τὸ στάδιον, ξυνέβαλλον ἀλλήλοις, καὶ νενίκηται ὁ κατηγορούμενος, ἀπεῤῥίφη τε τοῦ ἵππου, καὶ νικῶντα ὁ κατήγορος ἔσχηκε. συλληφθεὶς οὖν ζωὸς, οὐδὲ γὰρ καιρίαν τέτρωται, καὶ αὖθις ἠρώτηται, ὡς ἂν καθομολογήσειεν τὴν ἀλήθειαν. ὁ δὲ τοῦ προτέρου λόγου ἀντείχετο, καὶ μηδόλως εἰδέναι τὸν Κομνηνὸν διεμαρτύρετο Μιχαήλ. Ἐπεὶ δὲ διὰ πλείονος βασάνου ἔδοξεν ἐπιγνῶναι τὸν Βασιλέα τὸ ἀληθές, οἷος ἐκεῖνος τὰς ἐξετάσεις ἀκριβεστέρας ποιούμενος, τὸν διὰ θανάτου ἐπή-

γαγε

γαγε τῷ ἀνδρὶ ἔλεγχον. ἐδέδεντο γοῦν αἱ χεῖρες ὄπισθεν τοῦ καταδικασθέντος, ξίφους ἔργον γενέσθαι. οἱ δ' ὀφθαλμοὶ λινῷ ὑφάσματι ἐκαλύφθησαν. οὕτω γὰρ εἰώθει τοὺς κατακρίτους διασκευάζεσθαι, καὶ τὴν πληγὴν λαμβάνειν τῆς ἀναιρέσεως. ὡς γοῦν καὶ ταῦτα οὑτωσὶ γένοιτο, καὶ ὁ δεσμώτης κλίναι τὸν αὐχένα προστέτακται, ἵνα δέξηται τὴν κάρας τὴν ἐκτομήν, καὶ πάλιν περὶ τῶν ζητουμένων ἐρώτηται. ὁ δὲ μεθ' ὅρκων φρικτῶν ἐβεβαιώσατο, μηδέν τι ὅλως συνειδέναι ἐπὶ τούτοις τὸν Κομνηνὸν Μιχαήλ. ἐκεῖνος μὲν τὴν πρὸς θάνατον εὐθὺ ὁδεύσαι, τὴν δὲ πρὸς εἱρκτὴν ἐβάδισε, καὶ εἶχον αὐτὸν κλοιοὶ καὶ καθείρξεις. ἡ ἐξέτασις δὲ πᾶσα πρὸς τὸν Κομνηνὸν κατήντησε Μιχαήλ, καὶ δὴ ἔφασκον αὐτῷ οἱ τὸ κρίνειν τοῦτο λαχόντες. ὡς ἐπεὶ περὶ σοῦ ἀπειρημένοι τινὲς λελάληνται λόγοι, δεῖ σε διά τινος θαυματοποιΐας τούτους ἀποσκευάσασθαι. τὸ δὲ ἦν ἡ διὰ μύδρου ἀπόδειξις. ὁ δέ, καὶ γὰρ εἶχε βοηθοῦσαν αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, εἰ μέν τις ἦν, ἔλεγεν, ὁ κατ' ἐμοῦ τι κατηγορῶν, πρὸς ἐκεῖνον ἂν ἐμαχεσάμην, καὶ ἀπέδειξα ψεύδεσθαι, κατηγόρου δὲ μὴ παρόντος, ὑπὲρ τίνος κρίνομαι; εἰ δὲ θαυματουργῆσαί με θέλετε, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ εἰμὶ τοιοῦτος, ὥστε καὶ τερατοποιΐας ἐργάζεσθαι. σίδηρος δὲ πεπυρακτωμένος, εἰ ἐν χειρὶ ἀνθρώπου ζῶντος ἐμπέσοι, οὐκ οἶδα πῶς ἂν οὐ κατακαύσειεν αὐτήν, εἰ μή πού τις ἐξέσαι τῷ Φειδίᾳ ἐκ λίθου, ἢ τῷ Πραξιτέλει, ἢ καὶ ἀπὸ χαλκοῦ ἐργάσαι. Ταῦτ' ἔλεγε καὶ μάλα νὴ τὴν Θέμιν δικαίως. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ τῆς Φιλαδελφείας Μητροπολίτης Φωκᾶς συμπαρῆν τοῖς γενομένοις, φιλούμενος πρὸς τοῦ Βασιλέως, καὶ πάνυ φιλοφρονούμενος. πέπονθε δὲ τοῦτο οὐκ ἐξ ἀρετῆς, ἀλλ' ἐξ ἀναιδείας. καὶ γάρ ποτε τοῦ Βασιλέως πυνθανομένου περί τινος τῶν κοινῶν πραγμάτων ἐπαρρησιάσατο. καὶ ὦ Βασιλεῦ, ἔφη, τίνος χάριν ἀρτίως ἡμᾶς ἐρωτᾷς, αὐτὸς ἀεὶ ἐξ ἑαυτοῦ τὰ δοκοῦντά σοι διαπραττόμενος; ταῦτ' εἶπε. καὶ τότε μὲν ὁ Βασιλεὺς ἐσχετλίασε. καί γε εἰρήκει πρὸς τοὺς συμπαρισταμένους, τί οὕτω θρασύτερον ὁ Μητροπολίτης εἴρηκεν; ὑμεῖς δὲ ἠνέσχεσθε. μετὰ βραχὺ δὲ φιλοφρόνως τοῦτον ἐδεξιώσατο, καὶ ἐτίμα καὶ σύμβουλον εἶχεν ἐν ταῖς κοσμικαῖς ὑποθέσεσιν. ὑποδρηστῆρι γοῦν καὶ τότε ἐχρήσατο τούτῳ ὁ Βασιλεύς. καί γε καταμόνας τὸν Κομνηνὸν παραλαβὼν Μιχαήλ, ἀκροωμένου κἀμοῦ τῶν λόγων, ταῦτ' εἴρηκεν. ὡς εὐγενὴς μὲν ἀνὴρ σύ, καὶ ἐξ εὐγενῶν γεγέννησαι. Δεῖ οὖν σε τὸ δέον ὑπὲρ τῆς σῆς ὑπολήψεώς τε καὶ πίστεως, καὶ παντός σοι τοῦ γένους καὶ νοῆσαι καὶ διαπράξασθαι. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔλεγχος παραμαρτυρῶν ἐν σοί, δεῖ σε τῷ μύδρῳ τὴν ἀλήθειαν παραστήσασθαι. Καὶ ὃς μάλα γενναίως, καὶ ἀνδρικῶς, καὶ οἷον ἄν τινα οἱ γραφεῖς ἐν μάχῃ ἄτρεστον διαγράψειαν. Οὐκ οἶδ' ὅπως τὸ τοιοῦτον κέκληται ἅγιον, ὦ Δέσποτα, ἔφη. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἁμαρτωλός εἰμι ἄνθρωπος, καὶ τερατουργεῖν τοιαῦτα οὐ δύναμαι. εἰ δέ μοι συμβουλεύῃ Μητροπολίτης ὢν καὶ Θεοῦ ἄνθρωπος τοῦτο διαπράξασθαι, ἔνδυσαι μὲν αὐτὸς τὴν ἱεράν σου πᾶσαν στολήν, καθὼς εἴωθας, ἐν τῷ θείῳ εἰσέρχεσθαι βήματι, καὶ ἐντυγχάνειν Θεῷ. εἶτα δὴ ταῖς χερσίν, ἐκπύρωσόν μοι τὸν σίδηρον, αἷς τοῦ θείου ἐφάπτῃ θύματος, τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ὑπὲρ παντὸς τοῦ κόσμου τεθυμένου, καὶ ἀεὶ θυομένου παρ' ἡμῶν τῶν ἱερέων τε καὶ ἱεραρχῶν, καὶ ταύταις δὴ ταῖς ἱεραῖς σου χερσὶν ἐπίθες τῇ χειρί μου τὸν σίδηρον, καὶ τεθάρρηκα εἰς τὸν δεσπότην Χριστόν, ὡς πάσας μὲν οὗτος ἁμαρτίας μου παροράσεται, θαυματουργήσει δὲ τὴν

A fertur, instituit. Manus retro condemnati alligatæ fuerunt, ut ense periret, oculi linteo involucro operiuntur. Sic enim condemnati solent construi, & ictum necis excipere. His ita peractis, & vinctus, ut cervicem ad caput amputandum reclinaret, jussus, demuo de iis, quæ in quæstione erant, expolcitur: ille jurejurando etiam sacro sancto confirmavit, nihil ullatenus horum conscium esse Michaelem Comnenum: qui postmodum, licet non cæsus fuit, in carcerem tamen abductus est; compedibus, ac vinculis constrictus. Universa tandem quæstio in Michaelem Comnenum conversa est, & Judices ad id destinati illi dicebant. *Quando de te sermones quidem haud comprobati referuntur, a te illos mirando aliquo facinore refellendos esse necessum est, id* B *autem erit per ferrum candens purgatio.* Tum ille veritate ipsa fretus. *Si quis esset*, dicebat, *qui me accusaret, cum eo usque contenderem, ostenderemque cum mentiri. At vero cum accusator nullus sit, de quo judicor? Porro si me mira vultis conficere, ego sane is non sum, qui miracula facere possim. Ferrum candens in manus vivi hominis cadens, nescio quanam illud ratione manus non combur et, nisi ille a Phidia, vel Praxitele e saxo excisus, vel ex ære conflatus sit.* Hæc ille, & admodum hercle juste dicebat. Verum enimvero cum & Philadelphiensis Metropolita Phocas rebus interesset unice Imperatori dilectus multisque humanitatis officiis acceptus, quod non virtute, ac merito, sed impudentia assecutus fuerat. Namque cum ali- C quando de rebus publicis, nescio quid percunctaretur, libere sententiam suam ostendit. Et, *o Imperator*, inquit, *quamobrem in præsenti nos consulis, cum ipse semper per te, quod tibi visum fuerit, peragas?* Dixerat hæc. & moleste sane tulerat Imperator; quandoquidem ad eos, qui adstabant, sic eum allocutum ferunt. *An potuit a Metropolita afferri quid audacius? & vos tolerastis.* Post brevem horam in eum suavissime effusus beneficia contulit, & honores, consiliumque ab eo in negotiis secularibus capiebat. Quare tum etiam Imperator tamquam ministro usus est, qui seorsim ab aliis Comnenum Michaelem, cum & ipse sermones audirem, in hunc fere modum alloquitur. *Nobilis quidem cum ipse sis, & ex nobilibus* D *prognatus, ea & animo concipere, & re præstare debes, quæ nec ab existimatione, nec a fide tua, nec denique a cognatione tua aliena judicantur; sed enim cum testes ad te convincendũ non adsint, operæ pretiũ erit, te ferro candenti veritatem designare.* Ille magno, ac virili animo, & quemadmodum pictores inter pugnandum imperterritum hominem depinxissent, firmus ac stabilis, *Sacrum hoc*, inquit, *Domine, quonam vocatur nomine, non novi. Ipse ego peccator sum, nec ejuscemodi admiranda efficere possum. si vero tu mihi, qui Metropolita es, & homo divinus, ut id expleam adhortaris, age tu ipse sacrarum vestium apparatu integro te circumvesti, quemadmodum Sancta Sanctorum ingredi soles, & Deum alloqui, dein tuis manibus, quibus sacrosanctum sacrificium Corpus Domini nostri Jesu Christi, qui pro orbe universo oblatus est, continuoque a vobis sacerdotibus, & præsulibus offertur, ferrum mihi inflamma, & iisdem sacris tuis manibus ferrum accipiti manui meæ impone. Sic enim in Domino meo Christo confido, omnia eum mea delicta dissimulaturum veritatemque non sine miraculo*

Edit. Paris. pag. 53.

patefacturum. Hæc Comnenus Michael dixerat. Et Metropolita, *O bone juvenis,* inquit, *hoc neque nostri, neque Romani instituti, neque Ecclesiasticæ traditionis. Immo neque ex legibus, neque prius e sacris, ac divinis canonibus desumptum est. Sed barbaricus iste modus, nobisque minime notus, qui jussu tantum imperatorio fit.* Et ille, *O maxime Dei Antistes, si ex barbaris ipse genus ducerem, & barbaricis moribus enutritus, aut similibus legibus instructus fuissem, barbarico etiam modo pœnas luerem. Sed si Romanus, & ex Romanis, Romanis legibus, & scriptis traditionibus judicium terminetur.* Ille itaque juvenis sermonibus quasi attonitus, Michael namque Comnenus septimum tunc & vigesimum annum agebat, & quod in infortuniis nihil de generosis cogitationibus demitteret, nec sententiarum ingeniosum, ac dextrum laxaret, ad Imperatorem accurrit, & quænam ipse dixerit, nescio; attamen illum quæcumque audierat, nec alia dixisse judico. Igitur Imperator post varia, multaque experimenta nullius cirminis, aut facti reum Michaelem Comnenum deprehendit, eoque potissimum, quod innocentem, & sermonum, & flagellorum vi reum perageret. Omnes enim sive Latini, sive Romaoi, sed maxime Latini, qui ore liberiore adversum dominos loquuntur, Michaelem Comnenum, omnium plane insontem judicabant. Ego etiam qui

Edit. Paris. pag. 54.

judicio interfueram, & una mecum Joannes Macrotus, uterque ab Imperatore inter Judices annumerati; nonnullos nihil a lignis distantes ibidem interesse audivi. Namque ille volebat, ut omnes simul in eum seotentiam ferrent. Sed nos his neque attendebamus, neque advertebamus animum, cum Comnenus Michael absque ulla ratione in judicium vocaretur. Diligebatur etenim, ita me amet veritas, non a nobis modo, sed ab unoquoque dignitate præfulgente, Ductoribus copiarum, militibus, conventis, cum junioribus dulcis, usu facilis, eloquio suavis, ad agenda, tractandaque negotia incredibilis: senibus & sermone, & prudentia senex habebatur, cujus impendio consuetudine illi oblectabantur. Hæc tamen ita annuente numine in eum patrata sunt; quandoquidem cum ad imperatorium culmen attollere decrevisset eum, & tormentorum igne, & experimentorum cooflatorio probavit, ne in solium evectus calumniis, & accusationibus ex facili crederet, neque eo in loco constiturus, quo, quidqoid habuerit, agere posset, plus justo celerius decerneret, ac determinaret: Verum enimvero in aliis etiam, ut subsequens oratio indicabit, numini probatus est. In extremo negotio Imperator, quod etiam ipse auditione acceperam, enunciarat, *Væ misero tibi quanam gloria cecidisti?* Id porro erat, Imperatorem fixius animo agitasse neptem, primam filiam filii sui Imperatoris Theodori Irenem, quæ ipsi Michaelis secundi consobrini sui filia erat, Michaeli Comneno in matrimonium collocare. Quod & in Imperatore Joanne, aliisque pluribus factum est. Et his affinia non alia ratione evenire consuevere. Licet enim ab Ecclesia prohibeantur attamen publicæ gubernationis causa, atque commodi Imperatoribus permittuntur.

L I. Igitur Imperator modo quo diximus, quæstioni fine imposito, in Orientem progreditur, & Michaelem Comnenum suspectum habebat. Quando vero & generis claritudo, & cum ipso conjunctio,

A ἀλήθειαν. Καὶ ὁ μὲν Κομνηνὸς Μιχαὴλ οὕτως εἰρήκει· ὁ δὲ Μητροπολίτης, ὦ καλὲ νεανία, ἔφη, τοῦτο οὐκ ἔστι τῆς ἡμετέρας καὶ Ῥωμαϊκῆς καταστάσεως, ἀλλ᾽ οὔτε τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, οὔτε μὴν ἐκ τῶν νόμων, οὔτε δὴ πρότερον ἐκ τῶν ἱερῶν καὶ θείων κανόνων παρείληπται. βαρβαρικὸς δὲ ὁ τρόπος, καὶ ἀγνὼς ἐν ἡμῖν, προστάγματι δὲ μόνον ἐνεργεῖται βασιλικῷ. Καὶ ὅς, ὦ μέγιστε ἱεράρχα Θεοῦ, εἰ μὲν καὶ αὐτὸς ἐκ βαρβάρων γεγέννημαι, καὶ βαρβαρικοῖς ἤθεσιν ἀνατέθραμμαι, ἢ καὶ νόμοις τοιούτοις ἐκπεπαίδευμαι, καὶ βαρβαρικῶς ἐπισταίμην τὴν δίκην μου. εἰ δὲ Ῥωμαῖος, καὶ ἐκ Ῥωμαίων, κατὰ νόμους Ῥωμαϊκούς, καὶ παραδόσεις ἐγγράφους ἡ κρίσις τερματιζέσθω μοι. ἐκεῖνος μὲν οὖν τοῖς λόγοις οἷον τὸ νεανίσκου ἐκπε-
B πληγμένος, εἰκοστὸν γὰρ καὶ ἕβδομον διήνυεν ἔτος ὁ Κομνηνὸς Μιχαήλ, καὶ ταῖς μὲν ἐν συμφοραῖς τούτῳ ὄντος τὸ εὐγενὲς τοῦ φρονήματος καταπίπτειν, μηδὲ τὸ τῶν νοημάτων χαλᾶν εὐμετάβολον, πρὸς τὸν Βασιλέα ἐλθών, ὅσα μὲν οὖν εἶπεν ἐκεῖνος, αὐτὸς οὐκ οἶδα. πάντως δὲ ταῦτ᾽ ἐμέλλε λέξαι, ὅσα περ καὶ οἷα ἤκουσεν. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς διάπειραν πολλὴν πεποιηκώς, οὐχ εὗρε κατά τι τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ ὑπ᾽ αἰτίαν ὄντα, καὶ ταῦτα καὶ τὸν ἀναίτιον εἰς αἰτίαν ἄγων τῇ βίᾳ, ἢ τῶν λόγων, ἢ τῶν μαστίγων. πάντες γὰρ ἀπεφαίνοντο οἵ τε τῶν Λατίνων, οἵ τε τῶν Ῥωμαίων, καὶ μάλιστα τῶν Λατίνων, ἐπεί γε οὗτοι ἐλευθερωτέρᾳ χρῶνται τῇ γλώττῃ πρὸς δεσπότας, ἀθῶον εἶναι ἐπὶ πᾶσι τὸν Κομνηνὸν Μιχαήλ. ἤκουσα δὲ καὶ αὐτὸς
C ἐπὶ τῇ κρίσει παρών, καὶ σὺν ἐμοὶ ὁ Μακρώτης Ἰωάννης, τάχα καὶ ἡμεῖς συγκαταριθμούμενοι τοῖς κρίνουσι πρὸς τοῦ Βασιλέως, ὡς ξύλων ἄν τινες μηδὲν διαφέροντες ἐκποδὼν ἵστανται. ἐβούλετο γὰρ πάντας κατ᾽ αὐτοῦ συμψηφίζεσθαι· ἡμῖν δὲ οὐκ ἦν λόγος, ἄνευ λόγου τοῦ Μιχαὴλ Κομνηνοῦ κρινομένου. ἐφιλεῖτο γάρ, φίλη γε ἡ ἀλήθεια, οὐ πρὸς ἡμῶν καὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς παντὸς τῶν ἐν τέλει, τῶν τε στρατηγῶν, τῶν τε στρατιωτῶν, καὶ αὐτῶν τῶν τῆς συγκλήτου. τοῖς τε γὰρ νεάζουσιν ἡδὺς ἦν, καὶ προσηνὴς ὁμιλῶν, καὶ χαρίεις ἐν λόγοις, καὶ ἐν ἐπιτηδεύμασι δεξιώτατος, τοῖς τε γέρουσι γεραρὸς ἐδόκει τόν τε λόγον τε καὶ τὴν σύνεσιν, καὶ ἀστάσιος αὐτοῖς ἐνομίζετο. καὶ ταῦτ᾽ οὖν, ὡς οἶμαι, γέγονεν ἐπ᾽ αὐτῷ δοκιμασίᾳ τοῦ
D κρείττονος. ἐπεὶ γὰρ εἰς τὸν βασίλειον ἔμελλε Θεὸς ἀναβιβάσαι τοῦτον περιοπτὴν τῷ τῶν βασάνων πυρί, καὶ τῷ τῆς πείρας χωνευτηρίῳ δεδοκίμακεν, ἵνα μὴ εἰς τὸν βασίλειον ἀναβὰς θρόνον, ῥᾷον ἔχοι πιστεύειν διαβολαῖς, καὶ συκοφαντίαις, μή τε θᾶττον τὰς ἀποφάσεις ποιεῖν ἐπ᾽ ἐξουσίᾳ τοῦ πράττειν τὰ βουλητέα γεγενημένος. οὐ μὴν καὶ ἐν ἄλλοις κατεξήτασεν, ὡς προϊὼν ὁ λόγος δηλώσει. ἐπεὶ δὲ τέλει τῆς ὑποθέσεως ταυτησὶ ἦν ὁ Βασιλεὺς εἰρηκώς, κἀμοῦ τῶν λόγων ἀκροωμένου, ἂν ἐλεεινόν, οἵας δόξης ἐξέπεσες, τὸ δὲ ἦν ὅτι περ πρὸς βουλήσεως ἦν τῷ Βασιλεῖ τὴν ἐγγόνην αὐτοῦ, τὴν πρώτην θυγατέρα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου τὴν Εἰρήνην, ἐκδοῦναι τῷ Κομνηνῷ Μιχαὴλ εἰς ὁμόκοιτιν. ἦν δὲ αὕτη πρὸς τὸν Μιχαὴλ ἀνεψιαδῆ
E πρωτεξαδέλφου θυγάτηρ, ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου ἐγένετο, καὶ ἐν πλείοσιν ἄλλοις. καὶ εἴωθε τὰ τοιαῦτα οὕτω πως συμβαίνειν. παρὰ γὰρ τῇ Ἐκκλησίᾳ κεκώλυται, ἀλλὰ τοῖς Βασιλεῦσιν ἐφεῖται, τῆς κοινῆς προμηθείας χάριν, καὶ τοῦ συμφέροντος.

να´ Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς οὑτωσὶ τὰ τῆς ὑποθέσεως διαλύσας εἰς τὴν ἕω ἀπῄει, ὁ δὲ Κομνηνὸς Μιχαήλ, ὡς εἰρήκειν, ὑπεβλέπετο. ἐπεὶ δὲ τὸ τοῦ γένους περιφανές, καὶ πρὸς αὐτὸν συγ-

γονὲς, ἔτι γε μὴν τὸ πρὸς τοὺς μεγάλους γνήσιον τούτου, οὐκ εἴα τὸν Βασιλέα ἐν περιφρονήσει φέρειν τὰ κατ' αὐτόν, τί ποιεῖ, στέλλει τοῦτον πρὸς τὸν Πατριάρχην. ὁ Μανουὴλ ἦν τότε τὰ τῆς Πατριαρχίας διιθύνων πηδάλια, ἀνὴρ εὐλαβὴς βίου, καὶ πολιτείας σεμνῆς, εἰ καὶ γυναικὶ συνεζύγη, ἄλλως δὲ οὐ πεπειραμένος γραμμάτων, οὐδὲ ὧν ἀνεγίνωσκεν ἀνελίττων τὴν ἔννοιαν. καὶ γράφει πρὸς τοῦτον ὁ Βασιλεὺς ἐπιτιμίαν καθυποβαλεῖν τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ, καὶ ὅρκοις αὐτὸν ἐμπεδῶσαι, μὴ ἄν ποτε βουληθῆναι ἀπιστίαν κατὰ τοῦ Βασιλέως μελετῆσαι, φυλάττειν δὲ καθαρὰν αὐτῷ τὴν πρὸς τὸν κρατοῦντα διάθεσιν. γέγονε ταῦτα. καὶ ὁ Βασιλεὺς τὸν Κομνηνὸν ἀνεδέξατο Μιχαὴλ, καὶ ζεύγνυσιν αὐτῷ εἰς γυναῖκα τὴν ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Δούκα ἔγγονον τὴν Θεοδώραν, ἣν μόνην ὁ πατὴρ αὐτῆς καταλελοιπὼς ὁ τοῦ Σεβαστοκράτορος υἱὸς Ἰωάννης ἔτι ἐν μείραξιν ὢν τὸ χρεὼν ἐξεμέτρησε, χήραν μὲν τὴν αὐτοῦ γαμετὴν Εὐδοκίαν ἀφεὶς, τὴν τοῦ Ἀγγέλου Ἰωάννου θυγατέρα, ὀρφανὴν δὲ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Θεοδώραν, ἥτις εὐτυχῶς τῷ Κομνηνῷ τότε συνεζεύχθη Μιχαήλ. ἡ γὰρ μήτηρ αὐτῆς Εὐδοκία καίτοιγε νέα οὖσα πάνυ τὴν χηρείαν φέρειν ἠσπάσατο, ἀρετὴν δὲ ἐφίλει, καὶ καθάπερ προσανέχειν Θεῷ. διὰ ταῦτα καὶ ἀντιμισθίαν ἀντιλαμβάνει πρὸς Θεοῦ τὸ κῆδος. καὶ ταῦτα μὲν ἔσχεν οὕτως.

νβ. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τὰ τῆς ἕω μέρη κατειληφὼς, καὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου παρῳχηκότος, αὖθις περὶ τὴν προκαθημένην τῶν Βιθυνῶν πόλιν ἀφίκετο Νίκαιαν. καιρὸς ἦν περὶ τὰ τοῦ χειμῶνος τέλη, καὶ φθίνων ἐτύγχανε Φεβρουάριος. καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ τῆς κλίνης ἑσπέρας καθήμενος, παρέδραμε δὲ καὶ μέρος τι τῆς νυκτὸς, ἄφνως γεγονὼς ἄφωνος, πρηνὴς ἐπὶ τῆς κλίνης πεσὼν, ἦν τὸ ἀπὸ τοῦδε ἄναυδος τὸ καθόλου. χεῖρες δὲ ἰατρῶν ὑπήργουν ἐν τούτῳ, καὶ ἀμυχὰς ἐν τοῖς ποσὶν ἐποίουν, καὶ εὐφόρβιον ταῖς ἀμυχαῖς ἐπέβαλλον, καὶ ἄλλ' ἄττα ἔπραττον, ἃ πόσα ἡ τέχνη ἐδίδασκεν. ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς ὅλην τε ταύτην τὴν νύκτα, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, καὶ αὖθις τὴν ἑτέραν νύκτα ἀκίνητος ἔκειτο. ἀποπληξία γὰρ ἦν ἡ νόσος, καὶ οὕτω βαρεῖα, ὥστε διαρκέσαι τοσοῦτον εἰς ἀκινησίαν, καὶ ἀφωνίαν. μόγις δ' οὖν ἀνέπνευσε καὶ εἰς ἑαυτὸν ἦλθεν. ἠλλοιωμένος δὲ ἦν τὸ χρῶμα. ἔσπευσε γοῦν καταλαβεῖν τὸ Νύμφαιον φθάσας τε πρὸ τῆς Βαϊοφόρου κυριακῆς, καθ' ἣν εἴωθε θριαμβεύειν ὁ Βασιλεύς. ἐπιτείνας οὖν τὴν ὁδὸν ἀφίκετο εἰς τὸ Νύμφαιον, κἀκεῖσε τὸν κατὰ τὴν Βαϊοφόρον θρίαμβον ἐξετέλεσε, καὶ τὴν Ἀναστάσιμον ἑώρτασεν ἡμέραν. καὶ τὰ ἀπὸ τοῦδε τοῖς τοιούτοις ἐνεχωρίαζε μέρεσι, τῇ κατασχούσῃ τοῦτον νόσῳ κατὰ διαστήματα ἡμερῶν τρυχόμενός τε καὶ πιεζόμενος· ποτὲ μὲν γὰρ ἐν τῷ παλατίῳ διάγων, εὐθὺς ἐπὶ κλίνης ἔπιπτεν ἄφωνος, ποτὲ δὲ ἐφ' ἵππου βαίνων, ἢ ὁδὸν βαδίζων ὑπὸ τῆς νόσου ἐγένετο κάτοχος, καὶ οἱ συμπαρόντες κατεῖχόν τε, καὶ πρὸς ὥραν παρεφύλαττον, ὥστε μὴ γνωρίζεσθαι τοῖς πολλοῖς. ἐπὰν δὲ εἰς λογισμὸν ἐπανήκει, σχολῇ πρὸς τὰ Βασίλεια ἐπανέστρεφεν. ἐνίοτε δὲ καὶ φοράδην ἐπὶ θρόνου ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὑπὸ τῶν οἰκείων ἤγετο. ἐπεὶ δὲ ἡ νόσος ἐπηύξανε, τὸ σῶμα τοῦ Βασιλέως κατέπιπτε· συνεχέστερον γὰρ ἤρξατο πάνυ τοῦτο γίνεσθαι. συντήξις γοῦν ἦν αὐτῷ τῶν σαρκῶν, καὶ τὸ δεινότερον ἡ ἀτροφία τοῦτον ἐπίεζεν. ἐπεὶ οὖν χεῖρες ἰατρῶν εἰς τὴν νόσον ἀπέκαμον, παραμυθίαν βουλόμενος μικρὰν ἐφευρεῖν, ἠθέλησεν εἰς τὴν Σμύρνην ἀπελθεῖν ὅπως τῷ ἐκεῖσε προ-

necnon cum magnatibus affinitas non permittebant Imperatori, ut res ab eo gestas haberet contemptui, mittit eum ad Manuelem, qui ea tempestate Patriarchatus gubernaculis assidebat, virum pietate insignem, & vitæ instituto, licet uxorem duxisset, venerandum, litteras tamen haud doctum, cum nec eorum sententiam, quæ ipse percurrerat, caperet, quem scripto Imperator compellat, ut pœnis quoque exactis Michaelem Comnenum increparet, jureque jurando fidem illius alligaret, nullas eum impostetum adversus Imperatorem insidias moliturum, sed fidum, ac incorruptum in dominum amoris obsequium exhibiturum. Ubi ea res sic evenit, Imperator Comnenum in gratiam recipit, illique fratris sui Sebastocratoris Isaacii Ducæ neptem Theodoram nuptum dedit, quam unicam pater illius Sebastocratoris filius Joannes in adolescentia fato functus, reliquerat. Obiit equidem ille uxore Eudocia Angeli Joannis filia vidua, pupilla vero filia Theodora, quæ jam tum non infelicibus avibus Comneno Michaeli juncta fuerat, relicta. Mater siquidem illius Eudocia, licet florente juventa fervida, viro carere maluit, ac virtutem sectari, Deo freta, cui se fortunasque suas devoverat: Hinc Deus virtutem matrimonio compensavit. Et hæc quidem ita se habuere. *Edit. Paris. pag. 55.*

LII. Imperator cum in Orientem secessisset, anno elapso rursum ad reginam Bithynorum urbem Nicæam pervenit. Hyemis extremum erat, exitusque Februario impendebat, cum Imperator vesperi lecto assidens, exigua noctis parte procedente, ex improviso vocem emittit; hinc pronum effusum loquela penitus destituerat. Medici curationem ejus recipere, pedes scarificare, scarificationibus ephorbium imponere, aliaque remedia, quæ ars dictat, malo invenire. Verum Imperator tota ea nocte, & die subsequente, & quæ mox advenerat, alia nocte motus expers jacuit. Morbus enim erat nervorum resolutio, adeoque gravis, ut tanto tempore, & motu, & voce stupens, atque attonitus privaretur. Tandem aliquando respiravit, & in semet, colore tamen deperdito, rediit. Nymphæum ergo quam celerrime, & ante Dominicam palmarum, qua triumphare ille sueverat, advehi curat, & accelerato itinere Nymphæum appellit, in quo die palmarum triumphum egit, & Resurrectionis diem celebravit, indeque assiduo loca illa frequentabat, morbo per intervalla dierum, ingruente jactatus, conflictatusque. Quandoque enim in Palatio degens subito in lectum amissa voce procumbebat: quandoque equitans inter ambulandum a morbo corripiebatur. Et qui aderant, sustinebant, & ante tempus custodiebant, ne pluribus innotesceret. Dein sui compos per otium in aulam revertebatur: quandoque etiam clanculum in sellula per regiam a familiaribus deducebatur. Sed cum morbus invalesceret, corpus Imperatoris in pejus ruebat, cum solito longe frequentius malo divexaretur, carnesque absumerentur, quod deterius habebat, & ali non poterat. Cum ergo medicorum ingenium de restituenda valetudine desperasset, ut respirare ipse paululum posset, Smyrnam iter *pag. 56.*

meditatur, ut Christum, qui in ea insigniter colitur, adoraret, precibusque effusis, sibi propitium in tanto infortunio redigeret. Accessit; omnia, uti instituerat, perfecit, nec tamen ex morbo convaluit. Porro in Periclystris commorans, locus is est prope Smyrnam, quod undique aquarum copia circumfluatur, sic dictus, majori, sive potius atrociori malo oppressus, inde discedens, cum gravissime corpore urgeretur, Nymphæum proficiscitur, nec regias ibidem domos invisit, sed in hortis regiis, prope urbem imperatoria fixit tentoria, ubi & diem suum obiit extremum tertio Kalend. Novembris sexaginta & duos annos natus, ut qui illius res exactius possidebant, dixere, ex his triginta tres probe, integreque regnaverat. Leni animo fuit, semperque se humaniorem præbebat, familiares parcius munerabatur, exteros, eosque, qui tamquam Legati ad eum venissent, magnificentioribus largitionibus, ut ab eis laudaretur, afficiebat: amoribus muliebribus postquam ejus uxor Irene Imperatrix ex hac vita excesserat, & potissimum Marcesinæ, quæ ex Italia venerat, Annæ quidem Imperatricis ex Alemania uxoris pedissequa, sed quæ postea in amore æmula fuerat, deditus. Ecujus amore ita ipse perdiebat, ut illi coccineos calceos gestare permiserit, & sagum, & frænum non alterius coloris indulserit, plures illi famulos, quam veræ dominæ donaverit, aliaque quamplurima libidinibus illius deserviens præstiterit. Fuit illi animus belli ingens ac tolerans, confertis prælis, variam Martis sortem extimescens, & in illis conferendis incertum animo agitans, minime delectabatur, sed fortitudine, ac patientia, & verno tempore in hostium locis degens, & æstate trajiciens, nec non & senescentes fructus expectans, quandoque etiam hybernans victoriam reportabat, Imperatoris constantia, ac patientia lacescentibus hostibus. Moritur Imperator Joannes, imperio filio suo Theodoro tres, & triginta annos agenti relicto, tot enim ætatis illius anni, quot & paterni imperii erant, cum paterna enim acclamatione forte, & natales illius concurrerant.

LIII. Igitur Imperator Theodorus imperii habenis susceptis; justisque Imperatori, & fratri, uti fieri amat, factis, & super scutum assidens, uti moris est, ab
Edit. Parif. pag. 37.
omnibus Imperator acclamatus, Nymphæo discedens Philadelphiam commeat, urbem ingentem, & frequentem populis, oppidanisque arma sumere, & maxime sagittis adversarium configere professis. Ea cum in finitimum agrum Persicum extendatur, bella cum hostibus continuo exercens, gentem belli studiis asperrimam alit. Ibi paucis diebus, quibus legationem ad Sultanum miserat, commoratus ad Bithynorum oras, & ad primam illius regionis urbem Nicæam secessit. Sed cum Patriarchæ orba Ecclesia foret; nam paulo antequam Joannes Imperator moreretur, Patriarcha Manuel vitam finierat, nec absque Patriarcha Imperatoris coronatio in sacro templo confici posset; dignus ea provincia, & honore conquirebatur, plu-

A σκηνώσαντα Χριστόν, παράκλησίν τε ποιήσοι, καὶ ἵλεων αὐτὸν ἀπεργάσοιτο. ἀφικόμενος οὖν ταῦτα μὲν διεπράξατο. ἀνακωχὴν δὲ τοῦ πάθους οὐχ εὗρεν, ἀλλ' ἐν τοῖς Περικλύστροις τρόποις σκηνούμενος, τόπος δέ ἐστιν οὗτος ἐγγύς που τῆς Σμύρνης διὰ τὸ πολλοῖς τοῖς ὕδασι περικλύζεσθαι, οὕτω πως κατονομαζόμενος, μείζονος ἢ μᾶλλον χείρονος τοῦ πάθους ἐπῄσθετο. ἐκεῖθεν οὖν ἀπάρας πονήρως λίαν ἔχων τοῦ σώματος καταλαμβάνει τὸ Νύμφαιον. καὶ ἐν μὲν τοῖς βασιλικοῖς οὐκ ἀπῆλθεν οἰκήμασιν, ἐν δὲ τοῖς ἐγγύς που τῆς χώρας βασιλείοις κήποις τὰς ἀνακτορικὰς σκηνὰς ἐνιδρύσατο. ἔνθα καὶ τὸ χρεὼν ἐλειτούργησε τρίτῃ καλανδῶν Νοεμβρίων ἑξήκοντα καὶ δύο, ὡς οἱ τὰ περὶ αὐτοῦ ἀκριβέστερον εἰδότες
B ἔφασκον ἔτη βιώσας, ἐξ ὧν τριάκοντα καὶ τρεῖς βεβασίλευκε καλῶς τε καὶ ἀγαθῶς. πρᾶος γὰρ ἦν, καὶ πρὸς τὸ φιλανθρωπότερον ἀεὶ ὑπονεύων. δωρεαῖς μὲν πρὸς τοὺς αὐτοῦ ἧττον ἐχρᾶτο, πρὸς δὲ τοὺς ξένους, καὶ μᾶλλον τοὺς ὡς πρέσβεις ἀφικομένους δαψιλεστέραν τὴν χεῖρα προὐτεινεν, ἵν' ὑπ' αὐτῶν ἐπαινοῖτο. ἐρώτων δὲ θηλειῶν ἡττᾶτο, ἐξότε ἡ σύζυγος αὐτοῦ, καὶ βασιλὶς Εἰρήνη, ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, μάλιστα δὲ τῆς ἐξ Ἰταλίας ἐλθούσης, ὡς θεραπαινίδος μὲν, τῆς ἐξ Ἀλαμάνων συζύγου βασιλίδος Ἄννης, ἀντιζήλου δὲ ταύτης γεγενημένης, Μαρκεσίνης τε ὀνομαζομένης τοῦ ἔρωτος ἥττητο, καὶ ἐς τοσοῦτον τῆς ἀγάπης αὐτῆς ἐξεκρέματο, ὡς καὶ πέδιλα ὑποδεδέσθαι δοῦναι ταύτῃ κοκκοβαφῆ, καὶ ἐφεστρίδας τοι-
C αύτας, καὶ χαλινά, ὑπηρέταις τε αὐτῇ πλείους, ἢ τῇ κυρίᾳ δεσποίνῃ, ἄλλα τε πολλὰ ἐποίει, ταῖς ἐκείνης δουλεύων ὀρέξεσι. καρτερικὸς δὲ ἦν οὗτος ἐν ταῖς μάχαις ὁ βασιλεύς, καὶ τοῖς μὲν κατὰ συστάδην πολέμοις μὴ ἔχαιρε, ἀλλ' εὐπρόσαλλον τὸ ἄρεως δειλιῶν, καὶ τὸ παρὰ ταῦτα ἄδηλον ὑπολογιζόμενος. τῇ καρτερίᾳ δὲ χρώμενος, καὶ ἐνεαρίζων μὲν εἰς τὴν τῶν ἐναντίων γῆν, καὶ τὴν θέρους ὥραν διαβιβάζων, ἔτι δὲ καὶ τὴν φθινοπωρινὴν ἀπώραν διανύων, ἐνίοτε δὲ καὶ παραχειμάζων τὴν νικῶσαν ἐλάμβανον, ἀποκαμνόντων τῶν ἐναντίων τῇ τοῦ βασιλέως ἐνστάσει τε καὶ ὑπομονῇ. ἐτεθνήκει μὲν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης τῷ υἱῷ αὐτοῦ Θεοδώρῳ τὴν βασιλείαν καταλελοιπώς, τριάκοντα καὶ τρία ἔτη διανύοντι. το-
D σοῦτος γὰρ ὁ χρόνος αὐτῷ ἀπόσος τῆς πατρικῆς βασιλείας ἐτύγχανε. σχεδὸν γὰρ τῇ πατρικῇ ἀναρρήσει, καὶ ἡ γέννησις ἐκείνου ξυνέδραμεν.

νγ'. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς μὲν Θεόδωρος τῶν βασιλείων ἐπείληπτο θρόνων. τὴν νενομισμένην γοῦν ὁσίαν ἀποδοὺς τῷ βασιλεῖ καὶ πατρί, καὶ καθιδρυθεὶς ἐπ' ἀσπίδος ὡς ἔθος, καὶ ὑπὸ πάντων φημισθεὶς Αὐτοκράτωρ, τοῦ Νυμφαίου ἀπάρας, ἐπὶ τὴν Φιλαδέλφου ἀφίκετο. μεγίστη δὲ αὕτη πόλις καὶ πολυάνθρωπος, καὶ ὁπλίζεσθαι δεδιδαγμένους οἰκήτορας ἔχουσα, καὶ μάλιστα τοξείαν ἀσκοῦντας. ἀγχιτερμονοῦσα δὲ τοῖς Περσικοῖς ὁρίοις, ἀεὶ διαμάχεσθαι τοῖς ὑπεναντίοις τούτους ποιεῖ, καὶ ἐθάδας πολέμων ἐργάζεται. ἐκεῖσε οὖν διακαρτερήσας μικρὸν καὶ ὅσον πρεσβείαν στεῖλαι πρὸς τὸν Σουλτάν, περὶ τὰ Βιθυνῶν κεχώρηκε μέρη, καὶ τὴν τῆς χώρας ταύτης προκαθημένην πόλιν τὴν Νίκαιαν. ἐπεὶ δὲ ἐχήρευε τοῦ Πατριαρχοῦντος ἡ Ἐκκλησία, ἔφθακε γὰρ ὁ Πατριάρχης Μανουὴλ μικρόν τι τοῦ βασιλέως Ἰωάννου προτελευτῆσαι, ἔδει δὲ πρῶτον Πατριάρχην προβληθῆναι, ἵν' ἐπὶ τῷ βασιλεῖ τὴν στεφηφορίαν ἐν τῷ ἱερῷ τελεσιουργήσῃ τεμένει, ἐζητεῖτο μὲν ὁ ἄξιος τοῦ τοιούτου θρόνου, ἡ δόξα δὲ τοῖς πολλοῖς ἐπὶ τῷ Βλε-

μὲν δὴ ἐτύγχανε Νικηφόρῳ τῷ ἐμῷ διδασκάλῳ τῷ τῆς φιλοσοφίας λόγων τε καὶ δογμάτων, ἀνδρὶ ἐκ νεότητος τὸν ζυγὸν ἀραμένῳ τοῦ μονήρους βίου, καὶ περιβοήτῳ τυγχάνοντι, καὶ περὶ λόγον καὶ ἀρετήν. κἂν ἐνίων ὁ φθόνος, καὶ μάλιστα τῶν πρωτευόντων, οὐ μόνον οὐκ ἐμφανῆ τούτῳ τὰ τῆς ἀρετῆς ἐποίει, ἀλλὰ καὶ κακίας τινὰς αὐτῷ προσεκόλλα. οὗτος ἦν πρὸς τὸν βασιλέα Θεόδωρον φιλίως διέκειτο, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐφιλεῖτο. τῶν γὰρ λόγων, ἐν οἷς τὰ πολλὰ ἐπεγάννυτο, διδάσκαλος ἦν αὐτὸν ἐπεγράφετο. Σοφὸς γὰρ ἦν εἰς ἄκρον ταῖς ἀληθείαις ὁ Βασιλεύς. Ὁ δὲ ὀκναρότερος περὶ τὸ πρᾶγμα ἐτύγχανεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ Βασιλεὺς αὐτὸς μαλακώτερον αὐτοῦ ἐπειρᾶτο. μᾶλλον γὰρ πρὸς βούλησιν ἦν αὐτῷ, τὴν προστασίαν μὴ καταδέξασθαι. ταπεινοτέρους γὰρ καὶ μετρίους εἶναι τὸ φρόνημα τοὺς πατριαρχεύοντας οἱ κρατοῦντες ἐθέλουσι, καὶ προσπίπτειν εὐχερῶς, τοῖς σφῶν αὐτῶν βουλήμασιν, ὡς προστάγμασι. Τοῦτο δὲ μᾶλλον οἱ ἀγροικότεροι πάσχουσιν. οὐδὲ γὰρ ἔχουσι τοῖς λόγοις θαρρεῖν. οἱ δὲ περὶ λόγους ἀκαμπέστεροι φαίνονται, καὶ τοῖς ἐκείνων θεσμοῖς ἀντιπίπτουσιν. Ὁ γοῦν Βασιλεὺς Θεόδωρος διὰ ταῦτα μικράν τινα πεῖραν λαβὼν τοῦ ἀνδρός, ἐφ' ἑτέρους ἐτράπετο. καὶ ἐπεὶ δυσαρεστῶν ἐτύγχανεν ἐν πολλοῖς, μοναχόν τινα εἶναι μαθὼν ἐν τῇ τῆς Ἀπολλωνιάδος λίμνῃ ὀλίγων γραμμάτων πεῖραν ἔχοντα. μόνον καὶ γὰρ ἥψατο τῆς γραμματικῆς παιδείας, ἀνίερον τελοῦντα, καὶ Ἀρσένιον ὀνομαζόμενον, ὡς εἶχε τάχους, στέλλει τοὺς αὐτὸν ἄξοντας. κἀκεῖνος ἀφίκετο. Ἐπεὶ δὲ τὴν ἀπὸ τῆς Νικαίας ἔξοδον ἔσπευδε, διὰ τάχους τοῖς Ἀρχιερεῦσι προστάττει χειροτονῆσαι Πατριάρχην αὐτὸν ὁ Βασιλεύς, οἳ καὶ οὕτω διεπράξαντο, ἐν μιᾷ ἑβδομάδι Διάκονον καὶ Ἱερέα, καὶ Πατριάρχην αὐτὸν ἀποτελέσαντες.

νδ´. Ἡ δ' αἰτία τοῦ ἐπισπεύδειν τὴν ἀπὸ τῆς Νικαίας ἔξοδον, ἦν αὕτη. Ὁ Βουλγαράρχης Μιχαήλ, ὃς γυναικάδελφος τοῦ βασιλέως ἐτύγχανε Θεοδώρου τῷ πενθερῷ αὐτοῦ τῷ Ἀσὰν Ἰωάννῃ ἐκ τῆς τοῦ Ἀγγέλου Θεοδώρου θυγατρὸς γεννηθείς, τὸν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου πυθόμενος θάνατον, ἐπεὶ τὰ δυτικὰ μέρη γυμνὰ στρατευμάτων ἑώρα Ῥωμαϊκῶν, βουληθεὶς τὴν ἀφῃρημένην πρὸς τοῦ βασιλέως Ἰωάννου χώραν ἐκ Βουλγάρων, καὶ τὰ ἐν τούτοις ἄστη πρὸς Βουλγαρικὴν ἀρχὴν καὶ αὖθις ἀνακαλέσασθαι, τοῦτο γὰρ ἐκ μακροῦ τοῖς Βουλγάροις ὠδίνετο, καὶ τὸν καιρόν, ὡς ἐδόκει, κατιδὼν ἐπιτήδειον, ἐξορμήσας τοῦ Αἵμου, καὶ τὸν Εὖρον διαπεράσας, ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ, πολλήν τε χώραν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο, πολλά τε ἄστη σὺν οὐδενὶ παρεστήσατο πόνῳ. Βούλγαροι καὶ γὰρ τυγχάνοντες οἱ οἰκήτορες τοῖς ὁμοφύλοις προσέτρεχον, τὸν ζυγὸν τῶν ἀλλογλώσσων ἀποσειόμενοι. Τὰ δὲ ἄστη μετὰ τῶν Ῥωμαίων, καὶ μόνων ἀπολελειμμένα φυλάξεων, οὐκ ἀξίων τοιούτοις καιροῖς ἀντιμάχεσθαι, εὐχείρωτα τοῖς Βουλγάροις ὑπῆρχε, τῶν μὲν πτοίᾳ ταραττομένων, καὶ προδιδόντων τὰ ἄστη, καὶ λαμβανόντων τὴν πρὸς τὰ οἴκοι ἐλευθερίαν, τῶν δὲ πρὸς τὴν ἐξαπίνης γεγενημένην τῶν Βουλγάρων ἔφοδον, μηδὲν ἐχόντων ἐκ τοῦ προχείρου νοῆσαι λυσιτελοῦν, ἀποδιδρασκόντων, καὶ ταῦτα ἔρημα τῶν φυλαττόντων ἀπολιμπανόντων, ἄλλων δὲ ἴσως καὶ χρόνων ἀποκαμόντων, παραταθέντος παρὰ τὸ μέτρον τοῦ χρόνου τῆς φυλακῆς. τὰ πλείω δὲ τῶν ἄστεων καὶ ἀπερίοικα ἦν, καὶ τῶν χρειωδῶν ὅπλων ἄμοιρα, κατεσχέθη

A rimorum suffragia in Nicephorum Blemmidam præceptorem meum, & philosophicorum sermonum, ac dogmatum institutorem, virum & litteris, & virtute perquam celebrem, & qui juvenis adhuc, atque tenella ætate jugum monasticæ vitæ tulerat, respiciebant, licet nonnullorum, & maxime primatum invidentia non modo tantæ virtutis lumen occuluerat, sed & vitia quædam homini appinxerat. Hunc Imperator Theodorus diligebat, cui jucundissimus erat, quippe qui sermonum, quibus summopere delectabatur, magistrum eum sibi adsciverat. Sapientiæ enim culmen, & revera attigerat Imperator. Ille ad tantam rem segnior esse, & Imperator etiam ipse B non impense nimis urgere, cui magis volupe erat, ab eo similem dignitatem non recipi. Reges scilicet, eos, qui Patriarchatui præsunt, moribus, ac ingenio abjectiores, moderatioresque, ut facilius eorum nutibus, veluti jussis succumbant, peroptant, quod rusticioribus, cum sermonibus fidere nequeant, potissimum accidit; qui vero sapientiæ operam navant, rigidiores videntur, & illorum jussibus adversantur. Propterea Imperator Theodorus illius mente, sensuque leviter degustato ad alios se convertit, & cum plures non satisfacerent, Monachum quemdam ex Apolloniadis lacu, præter paucas litteras cæterorum insuntem, solum enim rudimenta Grammatices attigerat, nullis sacris Ordinibus insignitum, C Arsenium nomine accersitum, quam celerrime missis hominibus conduxit, nec ille renuit. & Nicæa exire festinans, Præsulibus, ut quamprimum eum Patriarcham efficerent, imperat, illi audientes per unam hebdomadam, Diaconum Sacerdotem, & Patriarcham consecrant. *Edit. Paris. pag. 58.*

LIV. Causa vero exitum Nicæa sollicitandi ea fuit. Bulgarorum princeps Michael uxoris Theodori Imperatoris frater, socero illius Joanni Asano ex Angeli Theodori filia susceptus, Joannis Imperatoris obitu nunciato, cum occiduas partes imperatoriis copiis nudas, orbasque conspiceret, animoque agitasset regionem, & in ea oppida ab Imperatore Joanne Bulgaris surrepta, ad Bulgarorum rursus dominatum, quod jam diu Bulgarorum cordi inhæserat, revocare, remque pro tempore opportunam, ut sibi D videbatur, ratus, Hæmo prodiens, transnatoque Hebro, paucissimo tempore multarum regionum potitus est, multaque oppida nullo cum labore sibi devinxit. Bulgari siquidem habitatores, externorum jugo dejecto, generis consortibus accurrebant; arces solo Romanorum præsidio munitæ cum ad repellendos hostium impetus non sufficerent, in potestatem Bulgarorum nullo negotio cecidarunt; partim timore perculsis, & deditionem arcium pro salute, & domum abitione prodentibus, partim repentinæ Bulgarorum irruptioni, cum obviam ire non possent, aufugientibus, easque custodibus vacuas deserentibus, aliis etiam temporis longinquitate defessis, cum præter modum custodiæ terminus illis protraheretur. Pleræque etiam arcium imperfectæ viris, & reliquis necessariis parum munitæ præda hostibus patuerunt. E vestigio

itaque expugnatæ sunt Stenimachus, Peristitza, Crytzimus, Tzepæna, & Achridis, præter Mniacum, quod vel solum Romanis devotum perseveraverat, omnia. Præterea Ustra, Perperacium, Cribus, & quod Adrianopoli adjacet, Ephrem, Bulgaris cessere. Hæc ubi ita facta sunt, & in occiduis partibus, rebus Romanorum in discrimen adactis, cum fama ad Imperatoris etiam aures pervolasset, & præsentibus malis atrociora, inde ventura repræsentasset, qui in aula erant, nimis conturbati sunt, quippe qui scirent, potissimam Occidentis partem in Bulgaros esse propensam, tamquam quæ a Romanis jampridem defecisset, & recenter a Joanne Imperatore debellata, nondum solida, ac firma in dominio constaret, sed continua in Romanos odia clanculum exerceret.

L V. Propterea Imperator etiam ipse rebus anxie æstuabat, si tam misere potestatis illius initio haberentur. Illis ergo, qui

Edit. Paris. pag. 59.

dignitate fulgebant, & exercituum ductoribus, inter quos & ex avo Imperatore Theodoro patrui Manuel & Michael advenerant, convocatis, consilium init, quid sibi, ut malo occurrerent, agendum esset. Potior eorum pars in eam ivit sententiam, ut Imperator Hellesponto superato, impetum Bulgarorum comprimeret. Sed hoc principis patruis, quos supra nominavi haud arridebat, quibus animum potius adverterat Imperator multis de causis. Affinitas quippe generis, & veneranda senectus compellebat, neque minus ad id conferebat rerum multarum experientia. Hi namque Joannis Imperatoris tempore e solo patrio exules multorum principum familiaritate usi sunt, & diversa in loca aberrarunt; hincque, ut Poeta cecinit, viderunt urbes, & mores hominum cognoverunt. Hi licet, ut verum fatear, pleno pectore saperent, non recte tamen Romanorum rebus consulebant, quod primum a fratre, & Imperatore neglecti nullo digni habiti fuissent munere, quod fratres Imperatoris condeceret; dein per generum & Imperatorem ab solo patrio extorres, ab eis totos se abalienaverunt, & has quidem causas Romanis illos inimicissimos reddidisse aliquis forte diceret; nobis istis cognitum mores hominum incertos, atque instabiles in hujusmodi eos deduxisse simultates, quæ neque Imperatorem Theodorum latebant, nihilominus eos, tamquam sanguine conjunctos, & quod perpetuo eos honoribus condecorare proposuerat, eorum consiliis utebatur. Proponebant itaque illi non esse operæ pretium Imperatorem in occasum progredi, quod eæ partes male afflictarentur, & absque remedio vehementer laborarent. Copias esse Imperatoris exiles, ac tenues, nec regio apparatu suppares, cum tempus hybernum impedimento esset, ne cogerentur in unum. Præterea Imperatorem loco moveri neque nomini suo, neque expectationi hominum dignum quippiam conficere, non tantum hostibus ablata confirmant, sed & reliqua, summo adversariorum incremento, rerumque Romanorum imminutione disperdunt, ac dissipant. Et hæc quidem isti. Verum Georgius Muzalo apprime illi carus, qui magni Domestici munere fungebatur, imperatorium progressum non consulere modo, sed etiam cogere, on quæ in occasu erant, vel

A μὲν οὖν ἐκ τῆς παραυτίκα Στενίμαχος, Περιστίτζα, Κρυτζιμὸς, Τζέπαινα, καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀχρειδῷ ξύμπαντα, πλὴν Μνειάκου. τοῦτο γὰρ καὶ μόνον ὑπὸ Ῥωμαίων πεφύλακται. Οὔστρα δὲ καὶ Περπεράκιον, καὶ Κρυβοῦς, καὶ τὸ παρακείμενον τῇ τοῦ Ἀδριανοῦ καλούμενον Ἐφραὶμ τοῖς Βουλγάροις κεχείρωται· τούτων οὕτω γεγενημένων, καὶ τῶν ἐν δυσμαῖς Ῥωμαϊκῶν κλονουμένων πραγμάτων, τῆς φήμης μέχρι καὶ ἐς βασιλέως ἐπιδραμούσης, καὶ πλειόνων προσδοκίαν κακῶν τῶν προσόντων φαντασίαν παρεχομένης, οἱ περὶ τὰ βασίλεια οὐ μικρῶς ἐταράχθησαν· ἠπίσταντο γὰρ ὡς τὰ πλείω τῶν δυτικῶν μερῶν Βουλγάροις οἰκειοῦνται, καὶ ἀποστατήσασι πάλαι Ῥωμαίων, προσφάτως δὲ χει-
B ρωθεῖσι τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ, καὶ οὔπω πῆξιν τῆς χειρώσεως λαβούσης, ἔχθραν δὲ ἀεὶ πρὸς Ῥωμαίους ἐνδομυχοῦσι.

νέ. Διὰ ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἠδημόνει τοῖς πράγμασιν, εἰ οὕτω κατ' ἀρχὰς τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ δυστυχῶς πράττει· συναθροίσας οὖν τοὺς ἐν τέλει, καὶ τοὺς εἰς στρατηγοὺς τεταγμένους σὺν οἷς καὶ οἱ πρὸς πάππου αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου ὑπῆρχον αὐτῷ θεῖοι, ὅ τε Μανουὴλ, καὶ ὁ Μιχαὴλ ἐβουλεύσατο, τί ἂν ἔχοι πρὸς τὰ γεγονημένα διαπράττεσθαι. Οἱ μὲν οὖν πλείους διαπεράσαι τὸν βασιλέα τὸν Ἑλλήσποντον, δεῖν ἔλεγον εἶναι, καὶ στῆσαι τὴν τῶν Βουλγάρων φοράν. Τοῦτο δὲ τοῖς τοῦ κρατοῦντος θείοις τοῖς προειρημένοις
C οὐκ ἤρεσκεν, οἷς καὶ προσεῖχε μᾶλλον ὁ βασιλεὺς, πολλῶν ἕνεκα. ἥ τε γὰρ γνησιότης τοῦ γένους ἠνάγκαζε, καὶ τὸ τῆς ἡλικίας γεραιὸν παρεβιάζετο, οὐχ ἧττον δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τὸ πολλῶν πραγμάτων ἴδρις αὐτοὺς γίνεσθαι παρέπειθε. Φυγάδες γὰρ οὗτοι γεγονότες τῆς τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐπικρατήσεως, πολλοῖς προσωμίλησαν δεσπόταις, καὶ εἰς διαφόρους περιεπλανήθησαν τόπους. κἀντεῦθεν κατὰ τὸν ποιητὴν, Εἶδον ἄστεα, καὶ νόον ἔγνωσαν. καὶ ἦσαν μὲν ὡς ἀληθῶς οὗτοι νοήμονες, οὐκ ὀρθὰ δὲ ἐφρόνουν τοῖς τῶν Ῥωμαίων πράγμασιν, αἰτίαν ἔχοντες τὸ παρευδοκιμηθῆναι τὰ πρῶτα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ βασιλέως, μηδενὸς αὐτῶν εἰς ἀξίαν ἀναγομένου, βασιλέως ἀδελ-
D φοῖς διαπρέπουσαν. εἶτα καὶ παρὰ τοῦ γαμβροῦ καὶ βασιλέως καὶ φυγαδείας τῆς Ῥωμαίων γεγονημένους πρὸς αὐτοὺς ἐδυσμέναινον. καὶ ταῦτα μὲν ἴσως ἐρεῖ τις αἴτια εἶναι, τὸ δὲ ἀληθὲς τὰ τῶν ἀνθρώπων ἤθη ἀβέβαια ὄντα καὶ ἄστατα, τοιούτους τυγχάνειν ἐποίει. Καὶ ταῦτα μὲν οὐ διελάνθανεν οὐδὲ τὸν βασιλέα Θεόδωρον. τέως οὖν ὡς οἰκείους τοῦ αἵματος, καὶ τὸ τιμᾶν αὐτοὺς διὰ παντὸς προελόμενος ἐχρᾶτο πρὸς συμβουλάς. Ὑπετίθεντο γοῦν οὗτοι, ὡς οὐ χρεὼν τὸν βασιλέα διαπεράσαι πρὸς τὴν δυσμήν. ὅτι τε κακῶς πράττει τὰ τοιαῦτα μέρη, καὶ ὡς νοσεῖ σχεδὸν ἀθεράπευτα, στράτευμά τε μὴ ἔχειν τὸν βασιλέα προσῆκον πράξει βασιλικῇ. ὁ γὰρ χειμὼν ἐκώλυε τὴν συνάθροισιν τῶν δυνάμεων, καὶ τὸ ἐπιδημῆσαι κατὰ χώραν τὸν βασιλέα, καὶ μὴ ἄξιον τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, καὶ τῆς φήμης ἐργάσασθαι, οὐ τῶν ἀφῃρημένων καὶ μόνον βεβαίωσιν ἐν τοῖς ἐχθροῖς ποιεῖται, ἀλλὰ καὶ τῶν περιλελειμμένων ἀφαίρεσιν, αὔξησιν τε τῆς ὑπεναντίας πολλῷ μείζονα, ὡς καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων ἐλάττωσιν οὐ σμικράν. Ταῦτα μὲν οὗτοι. Ὁ δὲ τὰ πλεῖστα πεποθημένος αὐτῷ Μουζάλων Γεώργιος, τὴν τοῦ μεγάλου Δομεστίκου δύναμιν περιεζωσμένος, τὴν βασιλικὴν πορείαν συνεβούλευε, καὶ ταύτην κατέπειγε, μὴ

λάθη τὰ πάντα τῶν ἐν δυσμῇ, ἢ τὰ πλείω ταῖς τῶν ἐχθρῶν χερσὶν ἁλωθῆναι. Καὶ ἄλλοι δὲ τῶν ἐπιφανῶν οὐκ ὀλίγοι τῇ τοῦ μεγάλου Δομεστίκου συνῄνουν βουλῇ. ἡ τῶν πλειόνων γοῦν ἴσχυσε βουλή, μάλιστα δὲ τὸ τοῦ Βασιλέως τὸ πρόθυμον, καὶ ὁ τῆς καρδίας αὐτοῦ ζῆλος, ἱκανῶς γεγονὼς πρὸς τὴν κίνησιν. καὶ προσλαβόμενος τούς, ὅσοι συνηκολούθουν ἔτυχον εἰς μέτριον ἀριθμούμενοι στράτευμα, καὶ τοὺς καθ' ὁδὸν ξυντυγχάνοντας, καὶ τοὺς ἐγγύτερον τῆς φερούσης ὄντας, καὶ δυναμένους αὐτοῖς ὅπλοις καὶ ἵπποις ἐφέψεσθαι, διαπεραιοῦται τὸν Ἑλλήσποντον, καταλιπὼν εἰς τὴν ἕω τὸν μέγαν Δομέστικον.

νϛ'. Ἐντεῦθεν ὡς εἶχε τάχους, τὴν Ἀδριανούπολιν πέφθακε. μίαν δὲ καὶ μόνην ἡμέραν διακαρτερήσας ἐν ταύτῃ ἐξῆλθεν ἐς νέωτα. καί τις τῶν ἐκ Βουλγάρων κατοπτήρων τὸν Βασιλέα τεθεαμένος τῆς Ἀδριανοῦ ἐξερχόμενον δρομαῖος περὶ τὸν Βούλγαρον ἵκετο. περὶ τὸν Εὖρον καὶ γὰρ οὗτος ἐστρατοπεδεύετο, καὶ τὸ δρᾶμα διασαφεῖ, καὶ τὴν τοῦ Βασιλέως ἐξαγγέλλει κατ' αὐτοῦ ταχεῖαν ἔφοδον, καὶ ὅρκοις ἐβεβαιοῦτο, ἦ μὴν ὀφθαλμοῖς τεθεᾶσθαι τὸν Βασιλέα τὴν πρὸς τῇ πόλει τυγχάνουσαν τοῦ ποταμοῦ Εὔρου γέφυραν διαβαίνοντα. Τοῦτο συνέχει μὲν τοὺς περὶ τὸν Βούλγαρον, οὐ μὴν τοῦ τόπου, καθ' ὃν ἔλαχον στρατοπεδεύειν ἀπέστησαν. Ἀλλ' ἔμενον ἐκεῖσε μέχρις ἂν γνοῖεν τὰ τῆς φήμης ἀκριβέστερόν τε καὶ καθαρώτερον. Ἀλλ' οὐδὲ τὸν Βασιλέα ἡ τοῦ Βουλγάρου κατασκήνωσις λέληθεν, ἀλλ' ἐμεμαθήκει τὸν τόπον, ὅπου δὴ τὸ στρατόπεδον εἶχε. ταχύτερον γοῦν τὴν πορείαν ἐποιεῖτο, καὶ τῶν ἵππων τὰς κινήσεις ἐπέτεινε, καὶ ηὔχετο τῷ Βουλγαρικῷ ξυντυχεῖν στρατεύματι. Οὕτω γοῦν ἔχων ὁρμήματος ἔκ τινος συμβάματος ἐσφάλη τυχηρῶς τοῦ βουλεύματος. οἱ γὰρ προάγοντες τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων, τοῖς εἰς φυλακὴν προτεταγμένοις τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοπέδου συμπεπτώκασι, καὶ πολλοὺς μὲν ξίφους ἔργον πεποίηνται, ἄλλους δὲ ζωγρείας εἷλον, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τὸν τὴν ἡγεμονίαν τῆς στρατείας ἔχοντα. οἱ δὲ ἕτεροι φυγῇ χρησάμενοι νυκτὸς βαθείας εἰς τὸ Βουλγαρικὸν ἀπέδρασαν στράτευμα, καὶ διηγοῦντο τὰ πάντα, καὶ τὸ πλησίον αὐτῶν ἤδη τυγχάνειν τὸν Βασιλέα διισχυρίζοντο. Ὡς ἔτυχε γοῦν ἕκαστος τῶν Βουλγάρων, καὶ αὐτὸς ὁ τούτων ἄρχων ἐπιβὰς τοῦ ἵππου, περὶ τὰ ἐνδότερα τῆς Βουλγαρικῆς ἐφέρετο χώρας. κατεδρύπτοντο δὲ τούτων τοῖς τῶν δένδρων κλάδοις τὰ πρόσωπα, συνηρεφέσι τούτοις ἐμπίπτοντα. Ὃ δὴ καὶ αὐτὸς ὁ Βούλγαρος πέπονθεν. ἔνιοι δὲ αὐτῶν καὶ γυμνοῖς ἐφεστρίδων εἰς τὴν ὀχείαν τοῖς ἵπποις ἐχρήσαντο. Οὕτω γοῦν διαδράντες τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀπέφυγον σπάθην. Ἕωθεν δὲ τὸν τόπον φθάσας ὁ Βασιλεύς, καὶ ἔρημον στρατεύματος Βουλγαρικοῦ κατιδών, λελύπηται μέν, οὐκ εἶχε δὲ ὅτι καὶ δράσειε. Βουλὴν δὲ ποιησάμενος περὶ τὴν Βερόην χωρεῖ, κἀκεῖσε δὲ ἀφιγμένος αὐτοβοεὶ τὸ φρούριον εἷλεν. ἅπαν γὰρ τὸ τεῖχος αὐτοῦ κατηρείπωτο, καὶ διεξόδους εἶχε πολλὰς καταβεβλημένον καὶ τοῦτο παρὰ τῶν Βουλγάρων σὺν τοῖς λοιποῖς τῶν Ῥωμαϊκῶν ἄστεων, εἰ καὶ χάμαξι, καὶ τοῖς ἐξ ἁμαξῶν ξύλοις ἐδόκουν αὐτὸ κατοχυρώσασθαι οἱ οἰκήτορες. Τροφῶν γοῦν εὐμοίρησε τὰ στρατεύματα, αὐτοί τε καὶ οἱ τούτων ἵπποι. ἐπέπληστο γὰρ χορτασμάτων τὸ ἄστυ, καὶ τάχ' ἂν καὶ προσωτέρω ἂν ἐκεχωρήκει ὁ Βασιλεύς, καὶ περὶ τὸν Αἷμον αὐτόν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τυγχάνοντα φρούρια τὴν ἔφοδον ἐπεποίητο, πτοῖαν γὰρ οὐ μικρὰν τοῖς Βουλγάροις ἐνέβαλεν, εἰ μὴ χειμὼν

major eorum pars in inimicorum potestatem venirent. Alii etiam non pauci viri celebres in magni Domestici sententiam iverant. Igitur prælatum est plurimorum consilium. Maxime vero Imperatoris ingens cupido, ac animi ardor, ad itionem impense exagitatus, obvios quosque, promptosque, pusillum sane exercitum, eosque, qui inter ambulandum occurrebant, alios etiam, qui a via non aberant, armis tamen, equisque ceteros consequi valentes collegit, quos secum portans Hellespontum trajicit, magno Domestico in Oriente relicto. *Edit. Paris. pag. 60.*

LVI. Hinc festinans Adrianopolim venit, ibique unico die commoratus, postero die egreditur. Interim ex Bulgarorum speculatoribus unus Imperatorem intuitus Adrianopoli exsilientem citato cursu ad Bulgarum fertur. Ille etenim circa Hebrum castra posuerat, & rem aperit, Imperatorisque in eum celerem irruptionem exponit, atque jurejurando confirmabat, semet oculis propriis Imperatorem pontem fluminis Hebri urbi proximum pertranseuntem conspexisse. Hoc quidem Bulgaros turbavit, non ita tamen, ut loco, in quo castra fixerant, se moverent, quem retinebant mordicus, quousque accuratius, pleniusque de his, quæ rumor attulerat, certiores fierent. Sed nec Imperatorem Bulgarorum tentoria fugiebant, cum locum, in quo exercitus erat, addidicisset. Igitur celerius iter ingredi, equorum gressus properos urgere, summisque votis exoptare Bulgaris copiis occurrere. Sic ergo irruente forte fortuna ab instituto abducitur. Qui enim Romanis copiis præibant, in Bulgarici exercitus custodes incidunt, quorum plerosque ense trucidant, alios vivos capiunt, inter eos, & cui summa belli credita fuerat, cæteri fuga sibi consulentes summa nocte in Bulgaricum exercitum revertuntur, nunciantque omnia, & jam imminere Imperatorem contendunt. Quare uti quisque Bulgarorum potuit, eorumque princeps in equum insiliens, in interiora Bulgariæ regionis loca sese recipere, & cum per loca arboribus frequentibus consita abigerentur, arborum ramis facies, quod & Bulgarus etiam passus est, dilacerari: nonnulli etiam ex ipsis sagis omissis, equis calcar addere, qui sic in fugam dati Romanorum ictus declinarunt. Mane cum locum occupasset Imperator, & militaribus copiis vacuum comperisset, indoluit sane, sed præstare aliquid haud potuit: tamen consilio inito Beroem proficiscitur, primoque appulsu oppidum cepit. Nam murus undique lacer corruerat, multisque patebat hiatibus; cum & hoc quoque cum reliquis Romanorum oppidis a Bulgaro solo æquatum fuisset, licet perticis, & lignis ex plaustris accolæ, illud muniisse viderentur. Cibis itaque, & equi, & milites cumulate abundarunt; oppidum etenim pabulorum omnium abundantia circumfluebat. Fortasse etiam Imperator ulterius processisset, & circa Hæmum, & in eo sita oppida incursionem fecisset, timorem enim, nec eum pusillum Bulgaris incusse- *pag. 61.*

rat, nisi tempestas asperrima ex improviso irrumpens, impetum, ardoremque restinxisset. Ingens etenim nix insula terræ faciem obtexit, & in aliena, ac hostili terra exercitus Romanos diutius immorari, non æqui consultores laudabant. Sex itaque dies ibi Imperator commoratus, cum nihil suppeteret agendum, omnia Beroes, viros, mulieres, infantes, pecudes, boves, & quidquid loco moveri poterat, depopulatus, Adrianopolim repetit.

LVII. Ibique recollecto non contemnendo exercitu, ad Achridæ oppida, quæ paulo ante Bulgari subegerant, si forte rursum ditioni Romanorum redderentur, transmittit. Duces Romani cum copiis adrecti tormentis, ac machinis facili negotio loca expugnant. Bulgari enim vel solo hostium conspectu, & bellicarum rerum conflictu, arcium custodia neglecta, fugam arripiunt. Quare parvo tempore potissima quæque eorum occupata sunt. Imperator etiam milite proprio coacto ad Rodopeja oppida gradum facit, cepitque machinis adsctis Peristitzam, postea Stenimachum, tandem Crytaimum, propugnacula omnia in faciem Rodopes montis sita, quæ retro posita custodiunt. Tzepænam quoque profectus est ipso vigore hyemis. Verum loci asperitas, ac temporis rigor, neque minimum in ea morari concessit. Sed ubi ver appetebat ad Strategopulum Alexium, & Constantinum Tornicem, cui magni Primicerii dignitatem Imperator Joannes crediderat, apud Serras existentes, & exercitu potentes, mandatorum libellum dedit, ut in unum universo milite collecto Tzepænam progrederentur. Quod & executi sunt; sed in eo conatu mali copiarum Ductores esse deprehenduntur; nam cum neque in hostiles copias incidissent, neque viros eos, cum quibus arma conferere debebant, tantum sonis, & strepitibus auditis, corneisque fragoribus haustis, turpiter sese conjecerunt in fugam, apparatu omni bellico, & ex equis plurimis Bulgarorum pastoribus, ac porcariis derelictis. Hac illi rationa fugitantes equis, armisque destituti, rursum Serras pervenere. Propterea Imperator ira, furoreque percitus imperavit eisdem, ut modo, quo recesserant conflictum eumdem, atque pugnam exciperent; at illi tanto conatui pares non erant.

Edit. Paris. pag. 62.

LVIII. Hæc cum ita evenissent, gravius quippiam suppervenit, quod ingentem adversus Romanos noxam minabatur. Nam Meleniciotici exercitus præfectus, cui Dragogæ nomen fuit, & natura quidem veluti Bulgarus Romanis insensus, & præter innatum odium propter Joannem Imperatorem magis; ac magis alienus; namque ingentia ab eo sperans, & quæ ab Imperatore Joanne acceperat, multa licet, atque magnifica haud tanti æstimans, palam defectionem meditatur. Et jam omnibus e Melenico militibus coactis, aliisque, nec non etiam ex circumjacentibus locis plurimis Melenici mœnia circumvenit, & obsidione cingit, & oppugnare totis viribus contendit. Arcis custodia demandata erat Nestongo Theodoro, & Angelo Joanni ad defendendum oppi-

A βαρύτατος ἄφνως ἐπισκήψασα ἐκώλυσεν αὐτὸν τῆς ὁρμῆς. Πολλὴ γὰρ χιὼν τῆς γῆς τὸ πρόσωπον ἐπηλύγασε, καὶ τὸ ἐπὶ ξένης καὶ πολεμίας τὰ Ῥωμαϊκὰ χρονίζειν στρατεύματα, οὐ καλὸν ἐδόκει τοῖς ξυμβουλεύουσιν. ἡμέρας οὖν ἓξ ἐκεῖσε διακαρτερήσας ὁ Βασιλεύς, ἐπεὶ οὐκ εἶχέ τι ἕτερον δρᾶσαι, λείαν τὰ Βερόης ἅπαντα ποιησάμενος, ἄνδρας, γυναῖκας, νήπια, πρόβατα, βόας, καὶ σύμπαν ἄλλο κινεῖσθαι δυνάμενον, εἰς τὴν Ἀδριανοῦ τὴν ὑποστροφὴν ἐποιήσατο.

νζ'. Ἐκεῖθεν οὖν ἐπιλεξάμενος ἀξιόλογον στράτευμα περὶ τὰ ἐν Ἀχρίδῳ φρούρια ἐπιπέμπει, τὰ πρὸ μικροῦ τοῖς Βουλγάροις κεχειρωμένα, ὅπως καὶ αὖθις τῇ τῶν Ῥωμαίων ὑπαχθείη ἀρχῇ. ἐν αὐτοῖς οὖν ἀφι- B γμένοι σὺν τοῖς στρατεύμασιν, οἱ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμόνες, μηχανήμασί τε καὶ ἑλεπόλεσι ῥᾷον τῶν φρουρίων περιεγένοντο. οἱ Βούλγαροι καὶ γὰρ θᾶττον τῶν ἐν ἄστεσι φυλακῶν ἀπαλλάττονται, εἰ πολεμίους ἑωρῶεν, καὶ μαχιμωτέροις συμπλακεῖεν τοῖς πράγμασιν. ἐν οὐ πολλῷ γοῦν τὰ πλείω αὐτῶν ἐχειρώσαντο. Ἀλλὰ καὶ ὁ Βασιλεὺς τὸν περὶ αὐτὸν συναθροίσας λαόν, περὶ τὰ ἐν Ῥοδόπῃ ἄστη κεχώρηκε. καὶ εἷλε μὲν Περιστίτζαν τοῖς μηχανήμασι, καὶ μετ' αὐτὴν τὸν Στενίμαχον, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν Κρυτζιμόν, ὀχυρώματα ταῦτα πάντα, καὶ εἰς πρόσωπον κείμενα τοῦ τῆς Ῥοδόπης ὄρους, καὶ τὰ ὀπίσω πάντα φυλάττοντα. ἀφίκετο δὲ καὶ εἰς Τζέπαιναν ἐν ἀκμῇ χειμῶνος. Ἡ δὲ τοῦ τόπου δυσχωρία, καὶ C τὸ ψυχρὸν τοῦ καιροῦ, οὐδὲ μικρόν τι εἴασεν ἐν ταύτῃ προσκαρτερῆσαι. ἐπεὶ δὲ τὸ ἔαρ ἐπέλαμψε, προστάγματα πρὸς τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον, καὶ Τορνίκην Κωνσταντῖνον, ὃν μέγαν Πριμμικήριον ὁ Βασιλεὺς τετίμηκεν Ἰωάννης, ἐξέπεμψεν ἐν ταῖς Σέρραις ὄντας, καὶ τὸ στρατόπεδον ἔχοντας, ἵνα τὴν στρατιὰν πᾶσαν συναγαγόντες κατὰ τῆς Τζεπαίνης ἀφίκοιντο. Τοῦτο δὴ καὶ ἐπεποίησαν· κακοὶ δὲ ἐφάνησαν ἐν τούτῳ τῷ ἐπιχειρήματι στρατηγοί. μήτε γὰρ πολεμίων ἐγκυρήσαντες στρατιαῖς, μήτε ἀνδράσιν ἀξίοις τούτοις μαχέσασθαι, κτύπων δὲ καὶ μόνων, καὶ ψόφων ἀκηκοότες, καὶ ἤχων κερατίνων ἀκροασάμενοι, ἀκόσμως ἐχρήσαντο τῇ φυγῇ πᾶσαν ἀποσκευὴν καὶ D τοὺς πλείους τῶν ἵππων τοῖς ποιμέσι, καὶ συβώταις τῶν Βουλγάρων καταλιπόντες. Οὕτω μὲν οὖν ἐκεῖνοι φυγάδες γεγονότες τὰς Σέρρας καὶ αὖθις κατέλαβον, ἵππων, καὶ ὅπλων γυμνοὶ τυγχάνοντες. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς διὰ ταῦτα, θυμοῦ μὲν ἐπέπληστο, καὶ προσέταττεν ἐξ ὀργῆς αὐτοὺς ἐκείνους, ὅπως ἂν ἔχοιεν, περὶ τὴν αὐτὴν καὶ αὖθις μάχην χωρῆσαι. οἱ δὲ ἀδυνάτως εἶχον τῆς πράξεως.

νη'. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ὑπὸ ξυνήθει συμπεπτώκασι καί τι τῶν βαρυτέρων, καὶ πολλὴν τὴν κατὰ τῶν Ῥωμαίων βλάβην ἐπαπειλοῦν. ὁ γὰρ τοῦ Μελενικιωτικοῦ προεξάρχων στρατεύματος, Δραγωγᾶς τοὔνομα, καὶ φύσει μὲν ὡς Βούλγαρος δύσνοιαν τρέφων κατὰ Ῥωμαίων, ἔτι δὲ καὶ πλείω φέρων τοῦ φυσικοῦ διὰ τὴν πρὸς τὸν Βασιλέα ἀπέχθειαν, ἤλπιζε γὰρ ἐξ αὐτοῦ μεγάλων τυχεῖν, οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνον ἄξια τὰ παρὰ τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου ἐκείνῳ κεχορηγημένα, καὶ ταῦτα πολλὰ γεγενημένα, ἀποστασίαν φανερὰν μεμελέτηκε. Καὶ δὴ πάντας τοὺς ἐν Μελενίκῳ συναγαγὼν στρατιώτας τε, καὶ λοιπούς, ἔτι δὲ καὶ ἄλλους παμπόλλους ἐκ τῶν πέριξ χωρῶν, περικάθηται τοῦ Μελενίκου τὸ ἄστυ, καὶ ἐπολιόρκει τοῦτο, καὶ ἐφιλονείκει πορθεῖν. Ἦσαν δὲ ἐν τούτῳ τῷ ἄστει προτεταγμένοι τῶν φυλασσόντων, ὅ τε Νεστόγγος Θεόδωρος, καὶ ὁ

Ἀγγε-

A Ἄγγελος Ἰωάννης, καὶ ἀμφότεροι δεξιοὶ ἄστυ φυλάξαι, καὶ πολεμίους ἐκτρίψασθαι. ἐστενοχώρει δὲ τοὺς ἔνδον τοῦ ἄστεος οὐδὲν ἄλλο, καὶ γὰρ εὐμοίρουν τῶν χρειωδῶν, ἀλλ' ἡ κατὰ τοῦ ὕδατος ἔνδεια ἐν ὥρᾳ θέρους, τὸ ἀναγκαιότατον τῶν ἄλλων, ἀφ' ἧν τῇ σπάνει βαρύτατον. οἱ δὲ, καὶ γὰρ οὐ πάντη τούτους τὸ ὕδωρ ἐξέλιπε, καρτερῶς τοῖς ἐναντίοις ἀνθίσταντο, καὶ οἰστοῖς ἔβαλλον, καὶ λίθοις ἐτίτρωσκον, καὶ πᾶσιν ἄλλοις ὅπλοις ἐμάχοντο. Τούτων ἐν ἀκροάσει γεγενημένος ὁ Βασιλεὺς δυσφόρως τὴν ἀκοὴν ἤνεγκε, βουλὴν δὲ βουλευσάμενος τὴν ἀρίστην, ὡς εἶχε τάχους, ἅπαν ξυναγηοχὼς τὸ στρατόπεδον, δωδεκαταῖος τὰς Σέῤῥας πέφθακεν, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοσαύτην διανύσας ὁδὸν, καὶ τοσοῦτον ἐπαγόμενος στράτευμα, ταῖς κατὰ σταδίην εἰθισ- B μένον μάχαις, ὅπλοις κατάφρακτον, καὶ ἵπποις φορταγωγοῖς διωκημένον, καὶ πάσαις ἄλλαις ἀποσκευαῖς συγκροτούμενον, καὶ πεφραγμένον. ἐπεὶ δὲ μέχρι Σεῤῥῶν κατειλήφει αὐτόθι διανυκτερεύσας, ἅμα πρωῒ τὰ στρατεύματα συνταξάμενος, καὶ τοὺς πεζαιτέρους, καὶ τοξοφόρους ἔμπροσθεν βαίνειν ἐγκελευσάμενος, ἐπείπερ ἐπέπυστο, τὴν τοῦ Ῥουπελίου δυσχωρίαν, καθ' ἣν ὁ ποταμὸς Στρύμων ῥεῖ δυσὶ συγκλειόμενος ὄρεσιν, ὡς μόγις ἁμάξαις διὰ ταύτης ἔρχεσθαι, τοῦ ποταμοῦ στενοτάτην ἀπεργαζομένου τὴν δίοδον, Κλεισούρας τοὺς τοιούτους τόπους ὁ πολὺς κατονομάζει λαὸς, Βουλγαρικῇ φυλάττεσθαι στρατιᾷ, ἱππέων μὲν ὀλίγων, πεζῶν δὲ πολλῶν· οἱ γὰρ Βούλγαροι καὶ πύλας C ἐν αὐταῖς κατεσκεύασαν μοχλοῖς καὶ κλείθροις ἠσφαλισμένας, ὡς ἄμαχα τούτοις ἐξ ἀμφοτέρων τυγχάνειν τῆς τε δυσκολίας τοῦ τόπου, καὶ τῆς γεγενημένης παρ' αὐτῶν προμηθείας τῆς λοιπῆς ὀχυρώσεως. Ἐπεὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν ἐμεμαθήκει ὁ Βασιλεὺς, σπουδῇ περὶ τὸν ἐκεῖσε τόπον ἀφῖκτο. εὗρε δὲ τὰ ἐν αὐτῷ καθάπερ ἐπέπυστο. ἀποκόψας οὖν τῆς τῶν πεζαιτέρων στρατιᾶς, ὅσον ἦν εἰκὸς σύνταγμα, ὑπὲρ κεφαλῆς τῶν Βουλγάρων βαδίζειν εἰς τὸ ὄρος προστέταχεν, ὡς ἂν ἐξ ὑπερδεξίων τοὺς Βουλγάρους βάλλωσιν ἐξ ὑψηλοτέρων τῶν τόπων ἐν τοῖς χθαμαλοῖς ἐκείνους τυγχάνοντας· οἱ δὲ θᾶττον ἐποίουν τὰ προσταττόμενα. ἦν γὰρ τὸ ὄρος δένδροις μὲν συ- D νηρεφὲς, βάσιμον δὲ ποσὶ πεζαιτέρων. ἱππεῦσι δὲ κατευθὺ τῶν πυλῶν τὴν μάχην ποιεῖν ἐκέλευσεν. Ἐπεὶ γοῦν κατεῖδον οἱ Βούλγαροι ἄνωθεν μὲν ἐκ τῶν βουνῶν οἰστοῖς ἑαυτοὺς βαλλομένους, σταδιαίαν τὴν μάχην κεκτημένους κατεναντίον, καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ καθ' αὐτοὺς καθορῶντες εἰς φυγὴν ἐξετράποντο, καὶ τὸ βασιλικὸν αὐτοῖς ἐφείπετο στράτευμα· πολλοὺς οὖν ἐκεῖθεν σπάθης ἔργον πεποίηνται. οἱ δ' ἄλλοι μέχρι καὶ τῶν Βουλγαρικῶν στρατευμάτων διασωθέντες ἀπέδρασαν, καὶ τὰ περὶ τοῦ Βασιλέως τούτοις ἀπήγγειλαν, καὶ ὅσα δὴ ἐπεπόνθεισαν. οἱ δὲ τῇ ἀθρόᾳ διαταραχθέντες τῆς ἀκοῆς, καὶ ὡς αἴφνης αὐτοῖς ἐπιπεπτώκει τὰ δεινὰ, ἕκαστος, ὡς εἶχεν ἵππου τοῦ ἐφευρεθέντος αὐτῷ σχεδὸν ἐπιβὰς, φεύγειν ὥρμησαν. ἐπεὶ δὲ καὶ νὺξ ὑπῆρχεν ἀσέληνος καθ' ἣν ἡ φυγὴ, καὶ δυσχερὴς ὁ τόπος, καὶ τὰ τῶν ὁδῶν δυσδιάγνωστα· ἔπιπτον μὲν ἐξ ἵππων ἔνιοι, ἕτεροι δ' αὐτοὺς κατεπάτουν καὶ ἔφθειραν, καὶ ἄλλοι μὲν τῶν ἐφεστρίδων ἀπεσφενδονοῦντο κατὰ κρημνῶν, ἄλλοι δὲ ἄλλως τέλος δύστηνον ἀπελάμβανον, ὡς ὀλίγους ἐξ αὐτῶν διασωθέντας εἰς τὴν Βουλγάρων χωρῆσαι. τότε δὴ καὶ ὁ προϊστάμενος αὐτῶν Δραγωτᾶς, ὁ καὶ προεξάρχων τῆς ἀπιστίας ἵππων ποσὶν ἅπαν τὸ σῶμα συντέθλασται, καὶ τριταῖος τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἐξεφύσησεν. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς τῆς νυκτὸς ἐκείνης τὸ ἄστυ καταλαβὼν, τοῖς ἐκεῖσε φυλάττουσι ξυνωμίλησε, κἀκεῖνοι ἀσπασίως

A da, hostesque debellandos aptissimis. Oppidani licet necessariis rebus abundarent, aquæ tamen inopia laborabant, æstivo tempore præ cæteris ad tolerandum maxime arduum, ac difficillimum. Illi, neque enim prorsus aqua defecerat, fortiter adversariis resistere, sagittis ferire, lapidum jactu incessere, & omnium armorum genere impetum sustinere. Horum certior factus Imperator ægre animo angi, & cogitatione optima usus, celeritate, qua potuit militiis in unum coactis, die duodecimo, tam brevi temporis spatio tantum iter emensus, tantoque exercitu stataria sueto pugna, armis circumquaque munito, equis onerariis proviso, omni alio apparatu, atque ornatu visendo firmato obvallatoque instructus, Ser- B raa advenit: atque ibi cum pernoctasset, postero die summo mane recensitis copiis, pedites ac sagittarios præire jussit, cum accepisset difficilem Ropelii transitum, per quem flumen Strymo duobus occlusus montibus præterfluit, adeo ut vix per viam currus præteriret, flumine transitum quam angustissimum efficiente, ideoque locum Clisuras vulgus appellavit, a Bulgaro milite, equitibus quidem haud multis, peditibus plurimis custodiri. Bulgari enim palis, lorisque præmunitas fores in illis aperuerant, ut expugnari quidem, & difficultate loci, & per ipsos ex arte reliqua munitione absoluta, minime posset. Hoc ita se habere, ubi rescivit Imperator iter ad locum C accelerávit, & rem veram esse, quam audiverat, comperit. Expeditam itaque exercitu, quæ sufficere videbatur, cohortem separatam supra Bulgarorum capita montem ascendere præcepit ut a superioribus, ac opportunioribus locis, Bulgaros in humilioribus repentes ferirent. Dicto citius audiunt. Namque mons ille frequentibus arboribus consitus, viam peditibus sternebat. Equitibus adversum portas pugnam conserere mandat. Verum ubi Bulgari ex collium eminentiori facie spicula mitti, atque statariæ pugnæ ex adverso urgeri sese deprehendunt, resque suas in extrema fortuna collocatas conspiciunt, in fugam se dedunt. Imperatoriæ cohortes insecutæ, quam- D plurimos contrucidarunt, reliqui cursu in tentoriis Bulgaricis saluti consuluere, Imperatoris res gestas, & quæ ipsi passi fuissent enunciare, qui improviso nuncio, & repentinis calamitatibus conturbati, uti poterat quilibet in oblatum sibi equum conscendens fugit; & cum fugæ tempore luna sileret, locus difficilis, nec viæ essent in promptu, alii equis decidere, alii eos pedibus conculcatos interimere, alii e sagis per præcipitia ejaculari, alii alio malo vitam misere amittere, adeo ut ex illis pauci incolumes ad Bulgaros regressi fuerint. Per id etiam tempus Dragotas Bulgarorum ductor, defectionis auctor equorum pedibus corpus totum dilaceratus, tertio die lertho malo emoritur. Imperator ea nocte in oppidum appellens, custodes alloquitur, qui cum libentissime excipere, dein palusu& ac-

Edit. Paris. pag. 63.

clamationibus, ingentique præconio consalutare, & celerem aquilam compellare.

LIX. Rebus itaque, uti par erat, dispositis Imperator, nec non eorum, qui defecerant, uxoribus, ac filiis oppido in exilium missis, & universa eorum supellectile fisco sublatis, Melenico discedens Thessalonicam advehitur, inde Bardarium transiens parumque Bodena trajiciens castra collocat: quando & morbo hedrico laboravit. Morbus hic per milites etiam divagatus est. Ibi itaque tantum, ut malo mederetur cunctatus Prilapum petiit, ubi decenter rebus constructis, machinis comparatis, tormentisque, quas Helepoles vocant, cum vehiculis circumlatis Belesum adproperat, ac oppidum obsidione, ex hostium manibus ereptum sibi viodicaret; illi vel sola Imperatoris irruptione attoniti, cum neque tormentorum applicationem sustinuissent, de pace pactiones faciunt, ut scilicet nulla eis inferretur noxa, sed cum armis, & supellectile ipsis exitus pateret liber civitatis: pactis sacramento ab Imperatore confirmatis Beleso egrediuntur, quos ubi conspexit plures numero, qui quingenti numerarentur, ingenti corpore conspicuos, formaque egregios, facti cum cœperat pœnitere, quando tot, ac tales in inimicorum se protruderent loca, Romanis hostes futuri. Sed jurejurando obstrictus, libertatem, quam promiserat, concessit. Inde cum toto exercitu exiens per Neustapolim iter arripit, loca arida, & habitationum vacua, & multitudini copiarum impervia. Exercitus itaque panis inopia per plures laboravit, & major equorum pars per duos dies aquam non degustaverat. Nos Strumitzæ oppidum prætergressi, & per Melenici loca gradientes, rursus Serras devenimus, ubi litteris ex Oriente acceptis ab amico magno Domestico Muzalone datis, quibus certior Imperator redditur a Tachariis Musulmanos perturbari, omni festinatione properans diurna itinera longiora habere: ast ubi ad Hebrum, quem plebejus sermo Maritzam nuncupat, ventum est, res in Oriente non ita geri percipiens celeritate itineris moratus, tardius, ac per otium intendere, & Imperatoribus solitas mansiones conficere; recta vero e via ad Orientem deflectens, Didymotechum, indeque Adrianopolim transfertur. Verum castella, & oppida ab hostibus occupata, duobus exceptis, omnia Imperator recuperarat, quorum alterum valde exiguum in collibus Achridæ situm, Patmon nomine, nullo deinceps negotio a Philantropeno Alexio Duca in custodiam Achridanæ regionis ab Imperatore relicto, expugnatum est; alterum Tzepæna firmissime septum, munitumque in ipso maximorum montium Hæmi, Rodopesque, inter quos Hebrus fluvius præterfluit, concursu. Imperator, quod non horum, sicuti cæterorum potitus fuisset, quæ, ubi potiora subdi nequiverant ægre angi, sed Tzepæna potissimum exagitari, atque animo discruciari. Quare in eam expeditionem maturavit, viresque voluit experiri suas, siquid pemroficerent:

Edit. Paris. pag. 64.

pag. 65.

τὸν Αὐτοκράτορα ὑπεδέξαντο, καὶ κρότοις ἐτίμουν, καὶ εὐφήμοις λόγοις ἐκύδαινον, καὶ αὐτὸν ταχὺν κατωνόμαζον.

νθ'. Τὰ ἐκεῖσε οὖν, ὡς ἦν εἰκὸς, οἰκονομήσας ὁ Βασιλεὺς, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τοὺς παῖδας τῶν ἀποστατησάντων ἐξορίσας τοῦ ἄστεος, πάντα δὲ τὰ αὐτῶν χρήματα δημοσιευθῆναι κελεύσας, ἀπάρας τοῦ Μελενίκου ἐς τὴν Θεσσαλονίκην ἀφίκετο, κἀκεῖθεν τὸ Βαρδάριον διαπεράσας, καὶ τὰ Βοδηνὰ παραμείψας ὀλίγον, ἐκεῖσε τὰς σκηνὰς ἔπηξεν. Ἐνόσησε δὲ νόσημα ἑδρικὸν, τοῦτο δὲ καὶ ἐπιδήμιον τοῖς ἐκεῖσε στρατεύμασιν ἐγεγόνει. Διακαρτερήσας οὖν ἐκεῖσε μικρὸν ὅσον ῥαΐσαι τὴν νόσον, περὶ τὸν Πρίλαπον ὥρμησεν. ἐκεῖσε οὖν προσηκόντως συσκευασάμενος, καὶ μηχανήματα προσλαβόμενος, καὶ ἁμάξας τὰς ἑλεπόλεις συγκομισάμενος, ἐς τὸν Βελεσὸν ἐχώρει πολιορκῆσαι, καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν χειρὸς ἐξελεῖν. οἱ δὲ καὶ μόνον τῇ τοῦ βασιλέως ἐφόδῳ καταβροντηθέντες, καὶ μηδὲ ἀναμείναντες ἀναστῆναι μαγγάνευμα, εἰς συνθήκας ἐλθόντες, ἐφ' ᾧ μηδέν τι παθεῖν δεινὸν, αὐτοῖς δὲ ὅπλοις καὶ πράγμασι τοῦ ἄστεος ἐξελθεῖν, τοὺς ὅρκους πρὸς τοῦ Βασιλέως λαβόντες, ἐξέστησαν τοῦ φρουρίου. ὁ δὲ Βασιλεὺς ἐπείπερ αὐτοὺς ἐθεάσατο, παμπόλλους μὲν τὸν ἀριθμὸν, εἰς γὰρ πεντακοσίους ἠριθμοῦντο, εὐμεγέθεις δὲ κεκτημένους τὰ σώματα, καὶ ἀγαθοὺς τὰς μορφὰς ἐπὶ τῇ πράξει μεταμεμέληται, εἰ τοσοῦτοι καὶ τοιοῦτοι ἐάσει πρὸς τὴν τῶν ἐχθρῶν ἀφεῖσθαι, καὶ ἐναντίους γενέσθαι Ῥωμαίοις. ὑπὸ δὲ τῶν ὅρκων ἀναγκασθεὶς ἀπέλυσε σφᾶς αὐτοὺς τὴν ἐλευθερίαν. Ἐκεῖθεν οὖν μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ὁρμήσας διὰ τῆς Νεαπόλεως τὴν πορείαν ἐποιεῖτο, ἄνυδρος δὲ ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἄοικος, καὶ πλήθει στρατευμάτων δυσβάδιστος. ἄρτων γοῦν ἐν ἐνδείᾳ ἐν ἡμετέραις ἡμέραις διῆγον ἡ στρατιὰ, καὶ δυσὶν ἡμέραις οἱ πλείους τῶν ἵππων ὑπῆρξαν ἄγευστοι ὕδατος. τὸ γοῦν τῆς Στρουμμίτζης παραμείψαντες ἄστυ, καὶ διὰ τῶν τοῦ Μελενίκου χώρων βαδίσαντες, ἐς τὰς Σέῤῥας καὶ αὖθις ἀπῄειμεν. ἔνθα καὶ γραφὰς ὁ Αὐτοκράτωρ δεξάμενος ἐκ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν πρὸς τοῦ προσφιλοῦς αὐτοῦ πεμφθείσας μεγάλου Δομεστίκου τοῦ Μουζάλωνος, ὡς τὰ τῶν Μουσουλμάνων πρὸς τῶν Ταχαρίων κυμαίνεται, ἐπέτεινε τὴν ὁδὸν, καὶ μακροτέρας τὰς ἡμερησίους ἐποιεῖτο πορείας. Ἐπεὶ δὲ τὸν Εὖρον ἐπεφθάκει, ὃν καὶ Μαρίτζαν ὁ χυδαῖος κατονομάζει λαὸς, καὶ μὴ οὕτως ἔχειν τὰ ἐν τῇ ἕῳ μεμαθηκὼς πράγματα, τῆς ταχυτῆτος ἀνίεις, σχολαιότερον ἐπορεύετο, καὶ τοὺς συνήθεις βασιλικοὺς ἐποιεῖτο σταθμούς. παρακλίνας δὲ τῆς πρὸς ἕω κατ' εὐθεῖαν ἐς τὸ Διδυμότειχον ἀφίκετο, κἀκεῖθεν ἐς τὴν Ἀδριανοῦ. Καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἐναπολέλειπτο τῶν παρὰ τῶν Βουλγάρων κατασχεθέντων φρουρίων, καὶ ἄστεων πάντα ὁ Βασιλεὺς ἐχειρώσατο, πλὴν δυοῖν, ἑνὸς μὲν φρουρίου πάνυ σμικροτάτου ἐν τοῖς βουνοῖς κειμένου τῆς Ἀχρίδου, καὶ καλουμένου Πάτμου, ὃ καὶ εὐχερῶς πάνυ ὁ Φιλανθρωπηνὸς Ἀλέξιος εἷλεν ὁ Δούκας, καταλειφθεὶς πρὸς τοῦ Βασιλέως εἰς φυλακὴν τοῖν ἐν Ἀχρίδῳ, καὶ ἄστεος ἄλλου Τζεπαίνης ὀνομαζομένου λίαν τυγχάνοντος ἐχυροῦ, καὶ περὶ τὴν ξυμβολὴν τελοῦντος τῶν δύο μεγίστων ὀρῶν. τοῦ τε Αἵμου καὶ τῆς Ῥοδόπης, καθ' ὧν μέσον, ὁ Εὖρος ῥεῖ ποταμὸς, καὶ ἐν δεινῷ μὲν ἐποιεῖτο ὁ Αὐτοκράτωρ, ὅτι μὴ καὶ αὐτῶν ὡς τῶν ἑτέρων, ἀλλ' ἔτι τῆς χειρὸς αὐτοῦ κρείττω φανέντα ἔξω τυγχάνουσιν. μάλιστα δὲ ὑπὲρ τῆς Τζεπαίνης ἐδυσφόρει τὰ μέγιστα. ἔσπευσε μὲν οὖν καὶ κατὰ ταύτης στρατεῦσαι, καὶ ὡς εἶχεν ἰσχύος ἀποπειρᾶσθαι.

ἡ μὲν οὖν ὥρα τοῦ θέρους ἤδη παρήει, καὶ τὸ μετόπωρον ἐγγὺς ἦν καὶ τοῦτο παραδραμεῖν. Ὁ δὲ μηδέν τι τοῦ καιροῦ φροντίσας, μηδὲ τὸ τοῦ χειμῶνος προσαπάσας δριμὺ, ἑνὸς γὰρ καὶ μόνου τοῦ τὸ οἰκεῖον ἀποπλῆσαι βούλημα ἐστοχάζετο, τὴν στρατιὰν πᾶσαν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ κινήσας, ἁμάξας τε παμπόλλας συλλεγῆναι προστάξας ἀπὸ πανταχόθεν τῆς τῶν Μακεδόνων χώρας, τὰς μὲν ἐπὶ τῷ τὰ μηχανήματα, καὶ τὰς ἑλεπόλεις φέρειν, τὰς δὲ ἐπὶ τῷ διακομίζειν τὰ ζωαρκῆ τοῦ στρατεύματος, καὶ συναθροισθῆναι κελεύσας πληθὺν πεζῶν ἀνδρῶν, τοξοτῶν, καὶ κορυνοφόρων οὐκ εὐαρίθμητον. Ἐπεὶ πάντα καλῶς αὐτῷ, καὶ ὡς ἔδοξε κατηρτίσατο, τῆς Ἀδριανοῦ ἀπάρας κατὰ τῆς Τζεπαίνης ἐχώρει. τέτταρας δὲ σταθμοὺς παραμείψας ὁ στρατὸς, καὶ κατὰ τὸν τόπον, ὃν Μακρολιβάδα κατονομάζουσιν ἐτύμως πρὸς τὸ σχῆμα τὴν κλῆσιν οἱ πρώτως ἰδόντες θέμενοι, δεινὸς συμπίπτει αἴφνης χειμών. ἐξ ἑσπέρας οὖν ἀρξάμενος δι' ὅλης τῆς νυκτὸς τὴν σφοδρότητα τοῦ ψύχους, καὶ τοῦ ἀνέμου προσεπιτείνας τὸ βίαιον, πολλῇ τε χιόνι τῆς γῆς ἐπιλυγάσας τὴν ἐπιφάνειαν ἕωθεν τῷ βασιλεῖ πολλὴν προυξένησε τὴν δυσχέρειαν. ὅ τε γὰρ τόπος ἄοικος ἦν, καὶ ἐγγύτερον ἐτύγχανον οἱ πολέμιοι, καὶ ἡ προσδοκωμένη σπάνις τῶν ἀναγκαίων, οὐχ ἧττον τὴν ψυχὴν ἐπίεζε. Τοῦτο γὰρ καὶ μᾶλλον δεινότερον καθέστηκεν ἐν στρατεύμασιν. ἐς τοσαύτην γοῦν τὴν δυσχέρειαν συνελαθεὶς, τοὺς ἡγεμόνας συνηθροίκει τῶν στρατευμάτων, οὐ τῶν Ῥωμαϊκῶν μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν ἐξ ἔθνους Λατίνων τε καὶ Σκυθῶν, καὶ τούτους, τί δεῖ ποιεῖν, ἠρωτήκει. πάντες γοῦν σχεδὸν ἐβουλεύσαντο ἐς τὴν Ἀδριανοῦ τὴν ὑποστροφὴν ποιήσασθαι. Ὁ δὲ τὴν μὲν βουλὴν αὐτῶν οὐκ ἀπέπεμψεν, ἀλλὰ πρὸς αὐτοὺς εἰρήκει. Ὡς ὑμεῖς μὲν ὅπερ κρεῖττον, καὶ συμφέρον ἔδοξε, καλῶς ἐβουλεύσασθε. εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ἕτερόν τι σὺν Θεῷ νοήσαιμι, οὐκ ἂν δέξησθε τοῦτο, ὡς ἀπὸ Δεσπότου συνετῶς εἰρημένον, καὶ ὑμῶν, ὡς δέον, προνοουμένου; ξυνεφώνησαν ἅπαντες. Ὥσπερ ἂν τῷ σῷ δόξειε κράτει στερκτὸν αὐτὸ καὶ ἀσπαστὸν λογισαίμεθα. τούτους μὲν οὖν πάντας ἀπέλυσεν ὁ Βασιλεὺς, εἰς τὰς σφετέρας ἀπιέναι σκηνάς. ἐφ' ᾧ καὶ τροφῇ διὰ τὸν χειμῶνα χρήσασθαι, αὐτὸς δὲ εἰς τὸν αὐτοῦ κοιτῶνα εἰσιὼν μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐβουλεύετο, τί μᾶλλον χρὴ ποιεῖν; τινὲς μὲν τὴν ἔξωθεν βουλευσαμένων βουλὴν εἰς ἔργον ἐβούλοντο θεῖναι. Ἕτεροι δὲ οἷς καὶ τὸ κρεῖττον διανοηθῆναι τῷ Βασιλεῖ διαφέρεται, τοὐναντίον εἰρήκασιν. ἔφησαν καὶ γὰρ ὅση μὲν ἡμῖν ὁδὸς ἐστὶν ὄπισθεν εἰς τὴν Ἀδριανοῦ, τοσαύτη καὶ ἔμπροσθεν εἰς τὸ τοῦ Στενιμάχου ἄστυ καθέστηκε. καὶ ὥσπερ ἐκεῖ τῶν χρειωδῶν εὐμοιρῆσαι ἔχομεν, οὕτω δὴ καὶ εἰς τὸν Στενίμαχον. οὕτω πράξαντες οὐ δόξομεν τοῖς πολεμίοις, οὔτε δειλίᾳ τῇ πρὸς αὐτοὺς, οὔτε καὶ τῇ τοῦ χειμῶνος δυσχερείᾳ τὴν ὑποστροφὴν ποιήσασθαι. ἀρεστὸν γοῦν ἔδοξε τῷ Βασιλεῖ. καὶ ἐπεὶ τῆς δριμύτητος καὶ ὁ χειμὼν ἔληγε, καὶ ἡ τῆς χιόνος ἔστη φορὰ, τῇ ἐπιούσῃ τὸ ἀνακλητικὸν ἠχῆσαι προσέταξεν. Ἐκεῖθεν οὖν τὰς συντάξεις τοῦ στρατεύματος λαβὼν, ἄπεισιν εἰς τὸν Στενίμαχον. κἀντεῦθεν οὖν τὸ σύμπαν ἐπισιτίσασθαι κελεύσας στράτευμα, κατευθὺ τῆς Τζεπαίνης ἐχώρει. καταλαμβάνει γοῦν ἐς πόλιν ἐπικεκλημένην Βατκούνιον, ἱκανὰς ἡμέρας μεγίστῳ ἐξαρκέσαι δυναμένην εἰς ζωαρκείας στρατιᾷ. Ἐκεῖθεν οὖν ἀποστέλλει τὸν θεῖον αὐτοῦ τὸν Λάσκαριν Μανουὴλ, μοναχὸν ὄντα καὶ Μάξιμον ὀνομαζόμενον, καὶ τὸν τοῦ Ἀλλαγίου αὐτοῦ ἄρχοντα τὸν Μαργαρίτην Κωνσταντῖνον κατοπτεῦσαι τὸν τόπον, καὶ εἰ εὐχερεστέρα ἡ πρὸς αὐτὸν πορεία σχοίη τὸ στράτευμα. οἱ

A elapsa jam æstate, extremi sub casum autumni, neque tempestatis, neque hyberni temporis asperitate deterritus, id enim sibi tantum rem suo modo, & more facere proposuerat, motis Adrianopoli cohortibus universis, vehicula pleraque ex Macedonum regione, hæc ad machinas, & arietes transportandos, illa ad militiæ idonea, victuique necessaria devehenda, undique cogi jubet, dein peditum, sagittariorum, clavigerorum innumera multitudine conducta, cum opportunissime parata esse omnia æstimasset, Adrianopoli discedens Tzepænam ferebatur: mansiones quatuor miles emensus in locum, cui ex forma ab hominibus, qui primum conspexerant, apposite nomen Macrolibada inditum fuit, advehitur: ibi fœda tempestas cælo dejecta,
B quæ a vespere coorta per totam noctem frigoris vim, & ventorum procellas intense continuans, multaque nive terræ faciem inasperans, mane Imperatori atrox negotium facessit. Locus enim erat habitatorum vacuus: hostes instabant proximi, & de quo timebat, necessariorum inopia, quod in exercitu omnium pessimum accidit, non minimum animum excruciabat. Tantis difficultatibus conflictatus copiarum, non Romanorum modo, sed ex aliis gentibus Latinarum, ac Scytharum duces advocat, deque agendis consulit. Omnes fere in id convenerunt, ut Adrianopolim remearent, Imperator haud spreta eorum sententia infert, *Vos quidem quod & melius, utiliusque fore judicastis, recte probeque consu-*
C *luistis. Verum si quippiam etiam ipse, Deo auspice, excogitarim, an non illud, veluti a prudente domino, eoque qui de vobis, uti addecet & providet, prolatum æquo animo accipietis?* Omnes acclamarunt, *Quidquid fuerit Majestati tuæ visum, acceptum, & universis complacitum erit*. Sic eos ad propria tentoria, ut corpus cibo propter hyemem reficerent, mandat; ipse in cubiculum suum introiens, cum iis, qui circa eum aderant, quid facto opus esset consulere. Quidam consilium, quod foris dederant, opere præstandum esse contendere; alii, quorum meliora judicia censuerat Imperator, adversari: *Iter enim*, ajebant, *retro nos ad Adrianopolim ducens exæquat illud, quod ante ad Stenimachi oppidum fert, & quemadmo-* Edit Paris. pag. 66.
D *dum ibi necessariorum copia, sic & Stenimachi affluit. Ubi ita egerimus neque timore, quem ex hostibus conceperimus, neque tempestatis asperitate retro cogi judicabimur.* Dictum approbaverat Imperator. Et cum acris hyems mitesceret, nivisque impetus stetisset, postero die, receptui signum dari jussit. Inde copiarum cohortes desumens Stenimachum contendit, & cum ibidem exercitum exsaturasset, recta Tzepænam iter dirigit, pervenitque tandem in oppidum Vatcunium, quod per plures dies maximo exercitui abunde effuseque posset alimenta suppeditare. Ex eo patruum suum Manuelem Lascarim, qui Monachis nomine dato, nomen sibi Maximi assumpserat, & Allagii præfectum Constantinum Margaritem, locum invisere, misit, referreque si quis ad eum aditus militi facilis pateret. Isti oculati, omnibus loci partibus perpen-

sis, ascensum facilem esse nunciant, & maxime Constantinus Margarites, licet alii, qui loca optime noverant, contradicerent. Illius sermonibus fretus Imperator cum universo exercitu ascensum tentat. Locus erat præruptus, & ascensu arduus: glacies per universam viam conglomerata, & levitate lubrica gressui properanti obstabat, spissæ arbores, ac foliis densæ culmen occuparant. Cohortes tota ea nocte focis accensis calefieri: plerorumque enim famuli cum attegiis dominos competire non poterant. Omnesque parum absuit quin fletum indesinentem, & absque mœstitudine flerent; nam fumus e rogis densitate arborum interceptus, cum in aere liber evagari nequiret, infra referebatur, oculosque ad extorsionem usque lacrymarum lædebat. Hoc ipsum Imperator quoque expertus est. Verum, ut nox præteriit, & dies cœpit, oppidum obsideri haud facile posse cognoscens, militem in planiciem descendere jussit: illi descenderunt. Imperator custos post eos cum exigua militum, quibus corporis custodia demandata erat, eorumque juvenum manu remanserat: dein & ipse, quemadmodum & reliqui, pedes, neque enim erat equo insidentem per collis prærupta iter agere, in campum devenit.

LX. Ibique per duos dies cunctatus, & Batcunium depopulatus, rursus Adrianopolim, indeque Didymotæchum repetit. Ubi exercitus ductores eligit Manuelem Lascarim, quem & Protosebastum cognominavit, homuncionem ineptissimum, militiæque inexpertum, & Constantinum Margaritem, cujus supra meminimus, rudem, ac sylvestrem virum, & ex sylvestribus prognatum, hordeaceo, furfuraceoque pane enutritum, verbaque solum gula præclusa male enunciantem, ac distorquentem. Is ex Neocastris originem duxerat, & in eo themate primum militiæ operam navavit. dein Tzausius factus est, deinceps Imperatori Joanni acer, & ministrandi in aula peropportunus judicatus, eo ammotus cohortis suæ Tzausium præfecit, & Magnum ipsi postea apposuit, ac Imperator Theodorus suæ cohortis Archontem ad illa usque tempora nemini concessum appellavit. Ille nomini Magnum præscribebat. His, aliisque multis Ducibus custodiam regionis tradidit, & militem tei supparem assignavit, illis conditionibus, ne ipsi hostium pugnam, si cum Scythis illi auxiliariis, id namque fama prævulgatum fuerat, in eos impetum facerent, adverso marte sustinerent. Quod si illi regionem direptam ivissent, ipsi Didymotœchi præsidio firmissimo fulti quiescerent. Oppidum enim flumine quoque Hebro munitum erat; eosdem inter ea loca castra ponere præceperat, ni exiguus admodum miles in regionem irrumperet; tum enim fidenter arma moverent. His præscriptis Imperator Hellespontum transfretans apud Lampsacum tentorium figit, ubi suos officiis, ac dignitatibus auxit. Georgium Muzalonem tantopere sibi ante alios dilectum, tunc magnum Domesticum, Protosebasti, & Protovestiarii, ma-

Edit. Paris. pag. 67.

δὲ ἀπιόντες, καὶ τὰ περὶ τὸν τόπον κατασκοπήσαντες, εὔχρηστα τυγχάνειν τὴν ἄνοδον τῷ Βασιλεῖ κατήγγελλον, καὶ μάλιστα ὁ Μαργαρίτης Κωνσταντῖνος, καίτοι γε πολλῶν τῶν εἰδότων ἀντιλεγόντων. τοῖς γοῦν τούτου λόγοις πεισθεὶς ὁ Βασιλεὺς μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἀνῄει. καὶ ἦν μὲν πάντῃ ἀνάντης ὁ χῶρος τῆς ἀνόδου, καὶ παγετὸς τὴν ὁδὸν πᾶσαν πολύτροπός τε καὶ λεῖος βαδίσαι δυσχερεστέραν ἐποίει. συνηρεφῆ τε καὶ λάσια δένδρα περὶ τὴν ἀκρώρειαν ἦν. ἡ μὲν οὖν στρατιὰ τὴν νύκτα πᾶσαν ἐκείνην πυρκαϊὰς ἀνάψαντες ἐθερμαίνοντο. τῶν γὰρ πλειόνων οἱ ὑπηρέται μετὰ τῶν σκηνῶν αὐτῶν οὐκ ἠδυνήθησαν τοὺς σφῶν Κυρίους εὑρεῖν· ἔκλαιον δὲ μικροῦ δεῖν κλαυθμὸν ἄπαυστον, εἰ καὶ ἄλυπον. Ὁ γὰρ ἐκ τῶν πυρκαϊῶν καπνὸς ὑπὸ τῆς τῶν δένδρων πυκνότητος συνεχόμενος, καὶ διέξοδον εἰς ἐλεύθερον ἀέρα μὴ εὑρίσκειν δυνάμενος, κάτω ὑπενόστει, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς ἄκρον ἔδακνε, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκπιέζειν κατηνάγκαζε δάκρυον. Τοῦτο καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπεπόνθει. ὡς δὲ ἡ νὺξ παρῄει, καὶ ἡμέρα ἐπέλαμψεν, ἀνεπιχείρητον εἰς πολιορκίαν εἶναι τὸ ἄστυ γνωρίσας, κατιέναι προσεπετάχει ἐς τὸ πεδίον τὴν στρατιάν, καὶ οἱ μὲν ἀπῄεσαν. Ὁ δὲ φύλαξ ὄπισθεν μετὰ μετρίων ἐναπελείφθη στρατιωτῶν, καὶ τούτων περὶ αὐτόν τι καὶ νεωτέρων. κατόπισθεν δὲ καὶ αὐτὸς κατῄει πεζός, ὡς καὶ οἱ λοιποί. Οὐδὲ γὰρ ἦν δυνατὸν ἱππότην βαδίσαι περὶ τὸ κάταντες τοῦ βουνοῦ.

ξ΄. Ἐκεῖσε γοῦν ἡμέρας διανύσας δύο, καὶ λείαν τὴν κώμην πεποιηκὼς τὸ Βατκούνιον, ἐς τὴν Ἀδριανοῦ καὶ αὖθις ὑπέστρεψε· κἀκεῖθεν εἰς τὸ Διδυμότειχον. Αὐτόθι γοῦν εἰς ἡγεμόνας τάξας τόν τε Λάσκαριν Μανουήλ, ὃν καὶ Πρωτοσέβαστον ἐπωνόμασεν, ἀνθρώπιον ἀφιλόστατον, κακῶς εἰδὸς στρατηγεῖν, καὶ τὸν Μαργαρίτην Κωνσταντῖνον, ὃν προφθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν, ἄνδρα ἄγροικον, καὶ ἐξ ἀγροίκων γεγεννημένον, μάζῃ καὶ πιτύροις ἀνατεθραμμένον, καὶ λαρυγγίζειν μόνον εἰδότα. ἐκ Νεοκάστρων δὲ οὗτος ὥρμητο, καὶ ἐτέλει τὰ πρῶτα ἐν τῇ τοῦ θέματος τουτουῒ στρατιᾷ, εἶτα καὶ Τζαούσιος γέγονε. δόξας δὲ παραχρῆμα τῷ Βασιλεῖ Ἰωάννῃ, ὡς εὐτρεχής ἐστι, καὶ ὑπηρετεῖν ἱκανὸς ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἐκεῖθεν ἐκβαλών, Τζαούσιον τῆς αὐτοῦ πεποίηκε τάξεως, εἶτα αὐτῷ καὶ τό, Μέγας, προσετέθειτο. ὁ δὲ Βασιλεὺς Θεόδωρος ἄρχοντα τῆς αὐτοῦ κατωνόμακε τάξεως, ὅπω μέχρις αὐτοῦ τὸ τοιοῦτον ἔν τινι γεγονός. Ὁ δὲ καὶ τό, Μέγας, προσεγγράφει τῷ ὀνόματι. Τούτους εἰς φυλακὴν τῆς χώρας εἴασε, καὶ ἑτέρους ἡγεμόνας οὐκ ὀλίγους. καταλελοίπει δὲ μετ' αὐτῶν καὶ ἀξιόλογον στράτευμα, προσεπετάχει δὲ αὐτοῖς, μηδόλως ἐς μάχην ἐγκαταστῆναι τοῖς πολεμίοις, εἴπερ κατὰ τούτων ἁρμάσαιεν, Σκύθας προσλαβόντες εἰς συμμαχίαν, τοῦτο γὰρ ἡ φήμη προὔλεγε, καὶ εἰς σκύλευσιν δὲ εἰ κινηθεῖεν τῆς χώρας, αὐτοὺς ἀτρεμεῖν, ἐκ τοῦ Διδυμοτείχου τὴν ἀσφάλειαν ἔχοντας. Ἐχυρὸν γὰρ τὸ ἄστυ, καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ Εὔρου. Μέσον γὰρ αὐτῶν στρατοπεδεύειν τούτους ἐκέλευσεν. Εἰ μή πω ὀλίγη τις κατὰ τὰς χώρας εἰσφρήσειε στρατιά. κατὰ ταύτης γὰρ ποιήσασθαι θαρραλέως τὴν ἔφοδον. οὑτωσὶ γοῦν ταῦτα πάντα καταρτίσας ὁ Βασιλεύς, τὸν Ἑλλήσποντον διαπεραιωθεὶς, περὶ τὴν Λάμψακον τὴν σκηνὴν ἔπηξε. κἀκεῖσε τοὺς αὐτοῦ ὀφφικίοις τετίμηκε καὶ ἀξιώμασι. καὶ τὸν μὲν Μουζάλωνα Γεώργιον τὸν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τούτῳ φιλούμενον, ὄντα μέγαν Δομέστικον, Πρωτοσέβαστόν τε, καὶ Πρωτοβεστιάριον, καὶ μέγαν Στρατοπεδάρχην τετίμηκε, τὸν δὲ αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἀνδρόνικον Πρωτοβεστιαρίτην ὄντα, μέγαν Δομέστικον κατωνόμασε, τὸν

A δὲ Ἄγγελον Ἰωάννην μέγαν Πριμμικήριον τελοῦντα, τετίμηκε Πρωτοστράτορα, Πρωτοβεστιαρίτην δὲ τὸν Καρυανίτην τετίμηκεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως. διεξίει δὲ τὰ περὶ τούτων ὁ τῆς ἱστορίας λόγος, ἵνα τὰ μετὰ ταῦτα σαφέστερον ἀπαγγείλῃ. ἐν τῇ Λαμψάκῳ γοῦν μικρὸν διὰ ταῦτα προσκαρτερήσας ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ τὰς τοῦ Χριστοῦ πανηγύρεις τῆς τε Γέννας καὶ τῶν Φώτων ἀποπληρώσας, διὰ μετρίων πάνυ τῶν ἡμερῶν ἐπεφθάκει τὸ Νύμφαιον.

ξα΄. Ἐκεῖσε γοῦν παραχειμάσας, ἐπεὶ τὸ ἔαρ ἐπέλαμψε, πολλὴν συλλεξάμενος στρατιάν. Οὐ γὰρ μόνον τοὺς τεταγμένους ἑπαδεῖν προσέταττεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μηδόλως ἐν τάξει ποτὲ πλουτοῦντας τῆς στρατιᾶς. B Αὐτίκα γὰρ τοὺς ἐξυπηρετοῦντας τοῖς βασιλεῦσιν ἐν θήραις ταῖς τῶν θηρῶν ἄγραις ἐλάφων τε καὶ χοίρων, καὶ τοὺς δι᾽ ἱεράκων θηρεύοντας, πάντας ἁπαξαπλῶς στρατιωτικοῖς συνέταξε τάγμασι. καὶ ἦν τὸ συναχθὲν πλῆθος πολύ. καὶ ἡ τοῦ κρατοῦντος δὲ ἀρχὰ ἠνάγκαζε τοὺς πλείους τῶν εἰωθότων φέρειν τι κρειττότερον. Οὕτω γοῦν πᾶσαν συναγηόχει τὴν στρατιάν. ὡς δὲ καὶ τὸν Περσάρχην μὴ πράγματα ἔχειν παρὰ τῶν Ταχαρίων, πρεσβείαν ἐξαποστείλας ἐμεμαθήκει, κατευθὺ πρὸς τὴν δυσμὴν ἐκ τῆς ἕω ἐχώρει. καλῶς γὰρ ἔχειν τὸν Περσάρχην τῶν ἐκείνου πραγμάτων οἰόμενος, καὶ ἀσφαλῶς μένειν, οὐδόλως περὶ τῇ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἕω ἐδεδίει ἀρχῇ. C τὴν πᾶσαν γοῦν συναθροίσας στρατιάν, μείζονα τῶν ποτὲ παρά τε τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Βασιλέως καὶ τούτου συνειλεγμένων εἰς τὰ διαπεραιωθῆναι τὸν Ἑλλήσποντον, ἀφίκετο εἰς τὴν Λάμψακον, ἐλπίσας, καὶ τοὺς κατὰ τὸ Διδυμότειχον καταλελειμμένους σώους τι εὑρεῖν, κατὰ τὰ προστεταγμένα τούτοις καὶ οὐ μικρὰν προσθήκην τῇ ἀμφ᾽ αὐτὸν στρατιᾷ ἐμποιήσασθαι, τοὺς δὲ κακοβουλία καὶ τὸ παρακοῦσαι τῆς βασιλικῆς κελεύσεως, ἔσφαλεν. Ἐπεὶ γὰρ ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων μακρότερον ἀπέχειν τὸν βασιλέα ἐγίνωσκε, Σκυθικὸν στράτευμα εἰς σφετέραν συμμαχίαν προσκαλεσάμενος κατὰ τὴν τῆς Μακεδονίας χώραν ἐκπέπομφε, κέρδους τε χάριν, καὶ τῆς πρὸς Ῥωμαίους τινὸς ἐκφοβήσε- D ως. ἠρίθμηντο δὲ περί που τὰς τέσσαρας χιλιάδας, ὡς οἱ εἰδότες ἔφασκον Σκύθαι, τινὲς μὲν οὖν καὶ πλείους, οἱ δὲ καὶ ἐλάττους ἔλεγον. Οἱ μὲν οὖν Σκύθαι τὴν Ἀδριανοῦ παραμείψαντες, τὰ περὶ τὸν ποταμόν, οὗ Ῥηγίνα τοὔνομα, λεηλατοῦντες ἐποιοῦντο, καὶ τὰ πέριξ τοῦ Διδυμοτείχου χωρία ἐσκύλευον. οἱ δὲ προλελεγμένοι στρατάρχαι τοῦ εἰς τὸ Διδυμότειχον καταλελειμμένου στρατεύματος, τῶν βασιλικῶν ἐπιλελησμένοι προστάξεων, καθοπλισθέντες, κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐφώρμησαν. οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι, οἷα ἔθος αὐτοῖς, δυσαχθέσιν ὅπλοις κατάφρακτοι ἦσαν, οἱ δὲ Σκύθαι κοῦφοι ὁπλῖται, καὶ τόξοις χρώμενοι. Μακρόθεν οὖν οὗτοι τοῖς βέλεσι τοὺς Ῥωμαίους ἔβαλλον, καὶ τοὺς ἵππους ἐτίτρωσκον, καὶ πεζοὺς τοὺς ἱππότας ῥᾳδίως ἐποίουν, καὶ τέλος τρέπουσιν. Ὁ μὲν οὖν Μανουὴλ ὁ Λάσκαρις, ταχύτατον ἔχων τὸν ἵππον, ὃν καὶ Χρυσοπόδην ἐκάλεσε, φυγὰς εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ᾤχετο. ὁ δὲ Μαργαρίτης Κωνσταντῖνος ἑάλω, καὶ ἄλλοι πολλοὶ μετ᾽ αὐτοῦ τῶν εἰς κεφαλὰς τεταγμένων τῆς στρατιᾶς, οὓς καὶ ἀπημπόλησαν τοῖς Βουλγάροις οἱ Σκύθαι. ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς τὰ περὶ τούτων μαθὼν ἠνιάθη, ἔσπευσε δὲ διὰ τάχους περὶ τὸν τοῦ Βουλγαροφύγου χῶρον ἐλθεῖν, καὶ ἐπιτείνας τὸν δρόμον, ὀξυτέραν ἐποίει τὴν κίνησιν. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ πάστηρες ἔφασκον ἐγγὺς τυγχάνειν τὸ Σκυθικὸν στράτευμα, ἔνθα αὐτοὺς περιπολεῖν ἔλα-

A gnique Stratopedarchæ munere decoravit: fratrem illius Andronicum Protovestiaritem, magni Domestici: Joannem Angelum magnum Primicerium, Protostratoris: Caryanytem, Protovestiaritæ titulo insignivit. Et hæc ita fuere. Oratio porro ita res eorum digerit, ut futura magis dilucide enunciet. Lampsaci paucis tempestatibus Imperator commoratus, & Christi diebus solemnibus Natalitiis, ac Luminibus celebratis, post non multos dies Nymphæum ingreditur, ibique hybernat.

LXI. Sed vere jam appetente exercitu ingenti conflato, neque enim eos tantum qui inter milites censebantur, sed eos præterea, qui nunquam inter militares copias fuerunt asserti, sequi voluit. Namque B confestim, qui in venationibus capiendis feris, cervis, & porcis, nec non accipitrum aucupio Imperatoribus inserviebant, universis penitus inter milites conscriptis, ingens militum vis exaggerata est. Imperatoris quoque studia animos, ut quid solito cumulatius deferrent, concitabant. Hac ratione universas copias conflavit. Et cum Persarum principem Tachariorum molestia liberum Legatis missis cognovisset, recta ex Oriente, in Occidentem graditur. Namque cum Persarchæ res esse in tuto collocatas, & sine discrimina apprehendisset, nihil de suo apud Orientem imperio hostile timebat. Igitur majore quam unquam, vel pater illius Joannes vel ipse antea comparasset, exercitu instructo, ad transfretandum Hellespontum Lampsa- C cum proficiscitur, quos etiam Didymotœchi reliquerat incolumes, nisi illis mandaverat, offendere, illisque maximum exercitum, majorem facere sperans. At illos Ducum perversa consilia, prudentiæ, & fidelitatis vacua attriverant. Quandoquidem Bulgarorum princeps longius abesse Imperatorem cognoscens, auxiliariam Scytharum sibi manum adscitam, ad bona oppugnanda, timoremque Romanis incutiendum in Macedoniæ loca amandat. Eorum numerus non ultra quatuor millia, ut rerum gnari Scythæ referebant, fuit, nonnulli plures, alii pauciores affirmabant. Scythæ Adrianopolim prętercurrentes, quę circum flumen, cui nomen Reginæ est, & circum Didymotœchum oppida omnia prædis, ac ra- D pinis vastabant. Exercitui apud Didymotœchum Præfecti, neglectis imperatoriis mandatis arma sumentes in Scythas irruunt. Romani pro more suo gravi armatura præcincti erant, Scythæ levi, & Sagittarii. Quare de longinquo illi jaculis Romanos lacessere, equos sauciare, & gravi casu ex equitibus pedites facere, tandem fugare. Itaque Manuel Lascaris equo velocissimo, quem Chrysopedem dicebat, fuga sese Adrianopolim intrusit. Constantinus Margarites, & cum eo plures alii cohortium capita Bulgaris, ac Scythis venundata, capta sunt. De his certior factus Imperator indoluit, maturiusque in Bulgarophygi locum festinavit, & gressum intendens festinationem acceleravit: sed speculatoribus

Edit. Paris. pag. 68.

Scytharum exercitum prope esse denunciantibus, ubi eos palantes audivit, eo universum exercitum movet, & uno die quadringentas, & amplius mansiones permensus est: attamen in eos non incidit; celere enim adventu Imperatoris cognito, citato cursu fugam arripuerunt, & plerique eorum, & nationis celebriores circum Bizyæ loca trucidati sunt. Spe frustratus Imperator in fluvio, cui Reginæ nomen castrametatur, ibique universum cogit exercitum, insolentem sane, atque amplissimum.

Edit. Paris. pag. 69.

LXII. Bulgarorum interim princeps, ubi adversum Romanos Imperatoris cum tam ubere milite in Occidentem accessum, illiusque vicinitate proficere quicquam non posset, amicitiam, & fœdus petiit, & Rossum Urum socrum, Ungariæ regis generum, cujus arbitratu communibus negotiis consuleretur, destinat; primum tamen Legati ad Imperatorem præmissi profectionem ad eum Uri, ut absque timore esset, quin etiam ut ille honorifice exciperetur, præparant. Et profecto ita se res habuit, & Urus ad Imperatorem se contulit. Ipse, & alii, qui cum eo accesserant, lubentissime, & debitis honoribus ab Imperatore afficiuntur; quare suo, & generis Bulgarorum principis jure, etiam jurejurando pacem firmavit, ea conditione, ut Tzepænæ oppidum solum ex iis, quæ sub ditione Joannis Imperatoris erant, a Bulgaris tum occupatum, Imperatori restitueretur. Imperator vice versa amicitiam, & pacem cum Bulgaris continuaret, & uterque antiquis confinium terminis contineretur. Ubi res pro arbitratu Imperatoris successit, Urus de reditu sermone collato, egreditur, imperatoriis muneribus auctus. Eorum ad viginti millia, si donariorum omne genus, equorum item, ac textilium, & aliorum in unum conferas, summa ascendit. Imperator Tzepænæ restitutionem expectans, Reginæ cunctabatur.

LXIII. Per id tempus res quidem dictu mira contigit, digna quæ hominum memoriæ, & historicis monumentis commendetur. Dies erat solemnis, & ex celebrioribus, quo Christi Transfigurationem pii nos celebramus, & cum sacro audiendo, ut moris erat, Imperator adesse deberet, in diei vesperam prandium dilatum est. Prandimus & ipsi, paulisper obdormimus, dein somno experrecti assurgimus, cum Sol se in occasum præcipitaret. Sueverat Imperator nimis sero inequitans universum circumire exercitum, in cujus confine æquum, & paululum e planicie assurgentem locum ascendere, indeque universum exercitum lustrare, quem *urbem se moventem, cæterasque alias Romanas urbes tutantem* nominabat: hocque ita patrabat continuo, & licet vesperugo in occasum sese immergeret, ipse nihilominus id idem neque segnis præstabat. Castrorum intervallum quadraginta stadia, nisi etiam plura addere velimus exæquabat. Ego itaque Deo tunc mihi irato, Imperatoris nimium amans, ac stolidus, ubi Imperatorem equo vehi accepi, in mulam propere saliens contento cursu sequebar temporis inop-

pag. 70.

A ἄγων, ἐκεῖσε καὶ πᾶσαν ἐκίνει τὴν στρατιάν, καὶ ἡμέρας μὲν μιᾶς πλείους τῶν τετρακοσίων διεξήει σταθμούς. οὐκ ἐνέκυρσε δὲ τούτοις. Ἐμεμαθήκεσαν γὰρ καὶ οὗτοι τὴν ταχεῖαν τοῦ Βασιλέως ἔφοδον, καὶ ὡς εἶχον ποδῶν ἔφυγον, καὶ πλείους δὲ ἐξ αὐτῶν, καὶ περιφανέστεροι τοῦ ἔθνους, περί που τὰ μέρη τῆς Βιζύης ξίφους ἔργον ἐγένοντο. Ἀποτυχὼν γοῦν τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης ὁ Βασιλεὺς περὶ τὸν ποταμόν, ὃς Ῥηγίνα καλεῖται, τὴν σκηνὴν ἔπηξε, καὶ πᾶσαν ἐκεῖσε συνῆξε τὴν στρατιὰν εἰς πλῆθος οὖσαν πολύ.

ξβʹ. Ὁ μὲν τῶν Βουλγάρων ἄρχων, ἐπειδὴ μὴ διαπράξασθαί τι κατὰ Ῥωμαίων ἐδεδύνητο, τοῦ Βασιλέως ἐπιδεδημηκότος μετὰ τοσούτων στρατευμάτων ἐν
B τῇ δυσμῇ, καὶ πεπλησιακότος τῇ ἑαυτοῦ, εἰς σπονδὰς ἐτράπετο, καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ τὸν Ῥῶσον Οὔρον τοῦ ῥηγὸς Οὐγγρίας ἐπὶ θυγατρὶ πλουτοῦντα γαμβρὸν μεσιτεῦσαι τὰ εἰς εἰρήνην βεβούληται· καὶ πρῶτα μὲν ἔστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν Βασιλέα προοικονομήσοντας τὴν εἰς αὐτὸν τοῦ Οὔρου ἄφιξιν, ἔξω πτοίας τε εἶναι, καὶ ἐντίμως πρὸς τοῦ Βασιλέως δεχθῆναι. καὶ γέγονε ταῦτα. καὶ ὁ Οὔρος εἰς τὸν Βασιλέα ἀφίκετο. Ἐδέχθη γοῦν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀσμένως τε, καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης φιλοτιμήσεως, καὶ οὗτός τε, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ τὴν εἰρήνην πεποίηκεν ἐπομοσάμενος δικαίῳ τε αὐτοῦ, καὶ τῷ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντος, ἀπο-
C λυθῆναι μὲν πρὸς αὐτὸν Βασιλέα τὸ τῆς Τζεπαίνης ἄστυ. Τοῦτο γὰρ καὶ μόνον παρὰ τῶν Βουλγάρων κατείχετο, ἀφ' ὧν ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης ἐκράτει, εἰρηνικῶς τε πρὸς τοὺς Βουλγάρους ἔχειν τὸν Βασιλέα, καὶ ἑκάτερα τὰ μέρη, τοῖς παλαιτέροις ὁρίοις ἀρκεῖσθαι. Ἐπεὶ γοῦν ἅπαντα ταυτὶ κατὰ γνώμην τετέλεσται τῷ κρατοῦντι, ὁ μὲν Οὔρος τοὺς τῆς ἀποχαιρέσεως ἐξειπὼν λόγους, ἐξήει βασιλικῶν χαρισμάτων τυχών. τὰ δ' ἦσαν εἰς εἴκοσι χιλιάδας ἀπαριθμούμενα ἐκ παντοίων συνειλεγμένα εἰδῶν, ἵππων τε, καὶ ὑφασμάτων, καὶ λοιπῶν. ὁ δὲ Βασιλεὺς διεκαρτέρει ἐν τῷ τῆς Ῥηγίνης τόπῳ, τὴν τῆς Τζεπαίνης περιμένων ἀπόλυσιν.

D ξγʹ. Συμβέβηκε δέ τι ἐν τούτοις τῷ τότε πρᾶγμα θαυμάσιον, μνήμης καὶ ἱστορίας ἄξιον. ἡμέρα ἦν τῶν ἐπιφανῶν τε καὶ ἑορτασίμων καθ' ἣν τὴν τοῦ Χριστοῦ μεταμόρφωσιν οἱ εὐσεβεῖς ἑορτάζομεν. καὶ ἐπεὶ ἔδει καὶ ἀμφὶ τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν, ὡς τὸ εἰωθός, παρεῖναι τὸν Βασιλέα, εἰς ἀργίαν ὁ τοῦ ἀρίστου παρετάθη καιρός. Ἠριστήσαμεν γοῦν καὶ αὐτοί, καὶ μικρόν τι καθευδήσαντες ἀνηγέρθημεν. ἤδη δὲ ὁ ἥλιος τῷ ὁρίζοντι προσήγγιζε τῆς δυσμῆς. ἔθος δὲ ὑπῆρχε τῷ Βασιλεῖ περὶ δείλην ἑσπέραν ἐποχεῖσθαι, καὶ σύμπαν διέρχεσθαι τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀμφὶ τὸ τούτου τέρμα εἰς τόπον ἀγχώμαλόν πως τελοῦντα, καὶ μικρὸν ὑπερανεστηκότα, τῆς πεδιάδος ἀνέρχεσθαι, καὶ τὴν ὅλην καθορᾶν στρατιάν, ἣν καὶ πόλιν κινουμένην ὠνόμαζε, πάσας τὰς Ῥωμαϊκὰς ἄλλας πόλεις φυλάττουσαν. τοῦτο δὲ οὕτως ἐποίει διηνεκῶς, καὶ ὁ φωσφόρος δὲ εἴπερ τὸν δυτικὸν εἰσδύναι ὁρίζοντα ἔμελλεν, οὐ κατώκνει τοῦτο ἐργάζεσθαι. τὸ δὲ τοῦ στρατοπέδου διάστημα ἀμφί που τὰ τεσσαράκοντα στάδια ἦν, εἰ μή γε καὶ πρός. Ἔγωγε οὖν οὐκ ἀγαθῇ τότε τύχῃ χρησάμενος ὁ φιλοβασιλεύς τε, καὶ μάταιος, πεπυσμένος ἱππότην εἶναι τὸν Βασιλέα, τῆς ἡμιόνου, ὡς εἶχον τάχους, ἐπιβάς, δρομαῖος ἐφεπόμην αὐτῷ, οὐ τὸ τῆς ὥρας ἄωρον κατοπτεύσας, ὅπερ ἔδει. ἐφ' ἵππου δὲ ὁ Βασιλεὺς ἐπιβάς, ταχύτερον ἐπορεύετο, ὡς δὲ

A οὐδέ με κατόπιν αὐτοῦ μὴ δυνάμενον ἐκείνῳ συνέπεσθαι, ὑπολαβὼν, μή πως μακρυνάας οὐχ ἕψομαι, εἰρήκει μοι, μηδόλως ἀπολειφθῇς, ἀλλὰ καὶ χολαιότερον ἔρχου. ἀπῄει γοῦν εἰς τὸν συνήθη τόπον, καὶ σὺν αὐτῷ οἱ ἀμφ' αὐτὸν λογάδες συνέστησαν, καὶ αὐτὸς σφίσι συνῆλθον ἑπόμενος, καὶ περιέστημεν κατὰ κύκλον πάντες. καὶ ὁ Βασιλεὺς, Μεμαθήκατε, φησὶ, τῶν προσφάτως ἀπηγγελμένων οὐδέν; καὶ ἡμεῖς, οὔκουν ὦ Βασιλεῦ. καὶ ὁ Βασιλεύς. ἄνθρωπός τις πρό τινος βραχείας ὥρας ἐλθὼν ἀπήγγειλέ τι τῶν ἀβουλήτων. τὸ δ' ἦν, ὡς ὁ Ῥῶσος Οὖρος ἡμᾶς ἐξηπάτηκε. χάριν γὰρ κέρδους ἐνταυθοῖ ἀφιγμένος τὴν μεσιτείαν τῆς εἰρήνης ἐψεύσατο, καὶ ἐπίορκον ὤμοσε. φενάκη γοῦν ὑπῆρχε τὰ πάντα ἐ- B κεῖνα ὅσα πεποίηκε, καὶ ἀπολογίαν ἀφορμὴν ἔχει, ὥς φασι, πρὸς τὴν τοῦ ὅρκου διάλυσιν, ὅτι περ ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων ὁ τούτου γαμβρὸς τὴν ἐπὶ συμφωνίαις τοιαύταις εἰρήνην οὐ καταδέχεται. τί οὖν ὑμῖν δοκεῖ; ἆρ' ἀληθές ἐστι τοῦτο, ἢ ῥῆμα πεπλασμένον πρὸς ψευδολόγου; καὶ ἡμεῖς, οὐδόλως δοκεῖ πως, ἔφαμεν, ἀληθείας τὸν λόγον ἔχεσθαι. πάνυ γὰρ τυγχάνει οὗτος ψευδὴς καὶ ἀβέβαιος. Ὅτι περ ὁ Ῥῶσος Οὖρος οὐ μόνον ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντος ἐπωμόσατο. πῶς οὖν ἐστι πεφυκὸς, ἄνθρωπον ὄντα Χριστιανὸν ἐπιορκίᾳ τοιαύτῃ περιπεσεῖν; καὶ ὁ Βασιλεύς. ἡ τῶν χρημάτων ἴσως ἐπιθυμία, παρέπει- C σεν ἂν αὐτὸν εἰς τοιαύτην ἐξολισθῆσαι κακίαν. καὶ ἡμεῖς οὐ μόνον τὴν τῶν Βουλγάρων ἀγάπην οὐκ ἔχομεν, ἀλλὰ καὶ τοσαῦτα ἐπὶ κενῆς κατηναλώκαμεν χρήματα. οὐμενοῦν, ἡμεῖς ἔφαμεν, ἀληθές τι καθέστηκε Βασιλεῦ. καὶ ὁ Βασιλεὺς ἰδίᾳ καὶ πρὸς ἐμέ. σὺ δὲ, τί φάσκεις πρὸς ταῦτα; καὶ αὐτός. οὑτωσί πως ἐν τούτοις, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι διάκειμαι. καὶ ἐπιπολὺ μᾶλλον ψεύδεσθαι τὸ λελεγμένον, ἢ ἀληθεύειν οἴομαι. εἰ δὲ, οἷα συμβαίνει ποτὲ καὶ ἐν ἐνίοις, καὶ ὁ Οὖρος οὑτοσὶ τοὺς ὅρκους ἀθετηκέναι βεβούληται, δόξας ἡμᾶς ἐξηπατηκέναι, ἀλλ' ἕξει μὲν οὗτος τὸ Θεῖον καθ' ἑαυτοῦ πολέμιον. ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ ἑαυτῶν τῆς ἀληθείας, καὶ τοῦ δι- D καίου ὑπερμαχόμενον. ταῦτ' εἴπομεν. καὶ ὁ Βασιλεὺς τοῖς λελεγμένοις συνῄνεσε· καὶ ὑπεστρέφομεν πρὸς τὰς σκηνὰς ἐφωρμήκαμεν. νὺξ γὰρ ἦν ἤδη. ἀλλ' ἡ σελήνη πανσέληνος οὖσα φῶς ἡμῖν παρεῖχεν ἀρκοῦν. καὶ ὁ Βασιλεὺς διερχόμενος, τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τῶν λελεγμένων; αὖθις ἠρώτα. καὶ ἡμεῖς ψευδὲς τοῦτο, ὦ Βασιλεῦ. τοῦτο δὲ οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δὶς, ἢ καὶ τρὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις πυθόμενος ἦν. καὶ ἡμεῖς τὰς ἀποκρίσεις ἐξ ἴσου πρὸς τὰς πεύσεις πεποιηκότες, ἐσιωπῶμεν. ὁ δὲ καὶ πάλιν ἠρώτα. Ἐπεὶ δὲ τοὺς ἄλλους σιγῶντας ἑώρα, πρός με τὸν λόγον ἀποστρέψας, ἠρώτηκε. Σὺ δὲ τί φὴς πρὸς ταῦτα, τὴν τοῦ ὀφφικίου κλῆσιν προσθείς. ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις σοὶ ἁρμόττει, καὶ ὡς σοὶ καθέστηκε μάλιστα. ταυτὶ δὲ ἔλεγεν, πρόφασιν ὀργῆς ζητῶν ἐφευρεῖν. ἦν δ' ἐγώ. τίνος χάριν ἐστὶν ἐμοῦ; εἰ γὰρ μὴ καλῶς πεποίηκα τὰς γραφὰς, καὶ τοὺς ὅρκους τετέλεκα, μηδὲ προσηκόντως αὐτόν τε, καὶ τὰς ἀμφ' αὐτὸν ᾠκονόμηκα. σφάλμα τοῦτο ἐμὸν, καὶ πταῖσμα μακρόν. εἰ δὲ πρεπόντως ταῦτα γεγένηται, καὶ ὡς οὐκ ἄλλως ἐχρῆν, τί πρὸς ἐμὲ τὰ παρ' ἐκείνου πρὸς ἀνατροπὴν τῶν γεγονημένων τελούμενα; καὶ ὁ Βασιλεὺς, οὐκ οἶδ' ὅπως, τὴν γὰρ αἰτίαν εἰρήκειν, πάλιν λέγει, τί φὴς περὶ τῶν τοιούτων; καὶ αὐτός. πολλάκις εἰρήκειν, ὦ Βασιλεῦ, ὡς ἐπιπλέον

A portunum, quod utique debebam, minime conspicatus. Imperator equo vectus cursum rapere, mox me subsequentem conspiciens cursui imparem, suspicatus, si longius ipse processisset, non secuturum, dixit, *Cave, cursum contineas, sequere tamen commodius*. Ille in sueta sibi loca advehitur, proceres, ac viri illustres itineris comites, quibus cum & ipse conveneram, undique eum constipantes, adstant. Tunc Imperator: *Cognovistis ne*, inquit, *quæ nobis nuper nunciata sunt?* Nos, *Minime Imperator*, diximus. Et Imperator, *Quidam ante paucissimum tempus adveniens, quod sane nobis displicet, nunciavit, Rosum Urum nobis fucum fecisse. Lucri enim causa huc veniens, pacem, & amicitiam, quam inter* B *nos, & Bulgaros meditatus est, fefellit, & pejeravit. Quæcumque ergo attentavit fucus fuere, atque fallacia. Nec male compta illi responsio ad jus deerit violandum. Bulgarorum nempe principem, ejus generum pacem hujuscemodi conditionibus conflatam non recipere. Quid vobis videtur? Vestrum ne est hoc, an verbum a mendace confictum?* Et nos, *neutiquam*, dicimus, *sermo verus esse videtur; omnino namque falsus est, atque incertus, namque Rosus Urus non pro se ipso modo, sed & pro genero suo Bulgarorum principe juravit. At quonam modo id fieri potest, hominem Christianum tali se perjurio dedecorasse?* Et Imperator, *Pecuniarum fortassis aviditas in simile eum flagitium conduxit. Et nos neque Bulgarorum amicitia fruimur, & tantam nummorum vim incassum projeci-* C *mus. Non est*, subdimus nos, *non est hoc veritati consonum, Imperator*. Et Imperator ad me potissimum conversus, *Tu vero quid ad hæc ais?* Tum ipse: *Non aliter de his iudico: aliorum approbo sententiam, fraudemque esse quam maximam potius, quam veritatem, quod circumfertur, existimo. Verum si quod etiam aliquando in nonnullis accidere solet, Urus sacramentum violavit, nobis, ut ipse opinabatur imponens, attamen numen ipse sibi iratum, nos vero id pro nobis ipsis, veritate, justitiaque ipsa decertans habebimus*. Hæc Imperator effata approbavit, & quisque nostrum ad tentoria progredi cœperat. Namque nox omnia occupaverat, licet Luna plena lumine collustraret, Imperator dein præteriens, rursum nos sollicitare. *Quid nobis de prædictis videretur?* Et D nos, *Mendacium hoc est, Imperator*. Et hoc non bis, aut ter, sed sæpissime interrogabat. Et nos porro responsionibus, interrogationibus ex æquo satisfacientes tacebamus. Illa rursum compellare, sed cæteros obmutescentes intuitus ad me convertens, orationem, infit. *Tu porro quid ad hæc dicis?* & nomini officium addidit, *Hoc negotium ad te spectat, & tua potissimum interest*. Hæc autem irascendi sibi causam procurans dicebat. Tum ego, *Quanam causa mea interest? si fideliter scripturas non executus sum, nec jusiurandum persolvi, neque uti par erat, illud, & quæ circa illud pertractari solent, disposui, error hic quidem meus, & impudens culpa fuerit. Verum, si hæc uti decuit, & ratione, qua nihil melius absoluta sunt, quomodo, quæ ille ad evertendum, quæ confecta sunt, meditatur, mea poterunt interesse?* Et Imperator rursum nescio quo modo, namque causam exposui,

Edit. Paris. Pag. 71.

denuo profert; *Quid ipse de dissentio?* Tum ego, *At sæpius effatus sum plus in se mendacii, quam veritatis, quod circumfertur in se continere; & in dubiis exquisite sententiam ferre, non ita facile mihi videtur.* Respondit ille, *Sed in dubiis vere, ac firmiter enunciare id prudentis est, de manifestis quippe & asini pronunciaverint;* Tum ego, *Jam & nos inter & asinos collocamur.* Et Imperator ira inflammatus, *Tu semper*, ait, *haud sanus ineptis, & nunc quoque ineptis.* Ipse, nec aliud, ita me sermones ament, respondi; *At ego quidem ineptio; ideoque silentium est mihi, qui sapiunt, ipsi loquantur.* Dixeram: Imperator incredibili, atque atroci percitus iracundia, ensis capulo manu compresso, vagina detegere tentat; sed motum temperat, & quem paululum retexerat ensem, vaginæ reddit. Dein magno Domestico Andronico Muzaloni, me de equo dejicere, imperat. Ille voce submissa, *secede*, ait, *sago*: ego mula descendi; Tunc optimus erga nos Imperator, nos qui multa a Patre suo sui gratia aspera perpessi eramus, ut palam sæpeque multis audientibus clarissima vocete flatus est, virum hunc, me nempe intelligens, bona sibi plurima apportasse pro disciplina

Edit. Paris. pag. 72.

Logicæ, qua eum instituerant, nec non & alia non exigua se debere confessus, duobus clavigeris heri, aut nudiustertius, nescio an propter me, ut Dramatis scena in Tragœdiam ad amussim converteretur, electis, & eorum numero ad viginti quatuor ascendente, verberibus appetere jussit. Illi itaque verberare, ego silentio verbera excipere: id magis in furorem agebat Imperatorem, quod nec verberibus cæsus ad supplicationes effunderer. Ubi vero frequentium verberum ictibus universum corpus fœdaverant, vix tandem ego debili ac voce submissa, *Christe rex*, inquam, *quot morbis afflictatus sum, quare coram nullo vitam amisi, sed ad has me tempestates servasti.* His dictis, Imperator, nonnihil, ut videbatur, veritus secessit, cum uni ex iis, qui ipsum sequebantur, dixisset, *Duc tecum ipsum.* Ille equo advehens, interrogat, quo abituri sumus? Ego, *Præi, quocumque lubentia trahit, sequar* Rursus ille interrogans urgere, quando & ipse respondi; *Iter nobis nobis ad Bardariotas, tibi magis expeditum ineundum est.* Res ita gesta est, & ad Bardariotarum tentoria convenimus. Ubi me eorum Primicerius conspexit, non sine admiratione percunctatur, quænam me occasio inejus tentorium conduceret? Tum ego, *at tantillum placide quiescam*, ajo. Paululum inibi commoror; jam enim & Primicerius de me cognoverat omnia. Neque in multum cunctatus Imperator, ad tentorium me meum conferre præcepit; suspicatus vero, ne molestia conflictatus fuga me subducerem, aliqua militum manu tentorium circumsepsit, & sic clanculum me custodiri mandavit. In meum advectus tentorium quiete ætatem agebam, neque in aulam vadens, neque familiares, neque amicos alloquens, sed libris tantum incumbens, eorumque lectione me delectans, eiboque me opportune reficiens; plerique itaque dies cum hoc vitæ meæ moderamine prætergressi sunt. Et Imperator ingenium meum durum, ac implacabile videns, ægre ferebat. Augustus totus effluxerat, neque ego de

A μοι δοκεῖ τὸ εἰρημένον ψευδὲς, ἐπέλαττον ἢ ἀληθές. τὸ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀδήλοις ἀκριβῶς ἀποφαίνεσθαι, οὔ μοι δοκεῖ ῥᾷον εἶναι. ὁ δ' ἐκεῖνος, ἐν τοῖς ἀδήλοις ἐστὶ χάρις βεβαίως καὶ ἀληθῶς ἀποφαίνεσθαι· ἐπὶ γὰρ τοῖς δήλοις καὶ οἱ ἀείδαροι λέγουσιν. ἦν δ' ἐγώ. Ἰδοὺ μετὰ τῶν ἀειδάρων καὶ ἡμεῖς συντετάγμεθα. καὶ ὁ Βασιλεὺς χόλου πλησθεὶς, σὺ πάντοτε ἦσθα, ἔφη, μωρός. καὶ ἀρτίως πάλιν μωρός. καὶ αὐτὸς οὐδέν τι πλέον μετὰ τοὺς λόγους ἀντεπεξελθεῖν. ἀλλ' ὦ ἐγὼ μὲν εἰμὶ μωρὸς, καὶ ἵνα σιωπῶ. οἱ δὲ φρονοῦντες λαλείτωσαν. ταῦτ' εἶπον. καὶ ὀργῆς ὁ Βασιλεὺς ἀπλέτου πλησθεὶς, ἑλκύσαι μὲν ὥρμησε τὴν σπάθην τοῦ κουλεοῦ τῆς κώπης ἐπιλαβόμενος. ἀλλὰ τοῦτο μὲν κατέ- B σχε. μικρὸν γὰρ ταύτην ἀπογυμνώσας, πάλιν εἰσῆξε. τῷ μεγάλῳ δὲ Δομεστίκῳ αὐτοῦ τῷ Μουζάλωνι Ἀνδρονίκῳ, καταβαλεῖν με τοῦ ἵππου προσέταξε, καὶ ὃς, ἠρέμα πως ἔφη. ἔκστηθι τῆς ἐφεστρίδος. καὶ αὐτὸς ἀπέβην τῆς ἡμιόνου. Ὁ δὲ χρηστότατος περὶ ἡμᾶς Βασιλεὺς τοὺς πολλὰ πρὸς τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ δι' αὐτὸν πεπονθότας, ὡς ἐν πολλῷ πλήθει καὶ πολλάκις δημοσίᾳ ἔλεξε τῇ φωνῇ, Ὡς πολλῶν μοι αἴτιος ἀγαθῶν οὗτος ὁ ἄνθρωπος γέγονε, περὶ τὸ λογικῆς φάσκων παιδείας, καὶ πολλῶν ὀφειλέτης τούτῳ τυγχάνω, δυοῖν κορυνοφόροιν προσέταξεν, τύπτειν με, χθιζὰ καὶ πρὸ τρίτης τούτους χειροτονήσας, ὡς εἰκοσι τέσσαρας πάντας τὸν ἀριθμὸν, οὐκ οἶδ' εἰ μὴ δι' ἐ- C μὲ, ἵν' εἴη καὶ σκηνὴ τοῦ δράματος εἰς τραγῳδίαν μεμορφωμένη. καὶ οἱ μὲν ἔτυπτον. ἐγὼ δὲ σιγῇ τὰς τύψεις ἐλάμβανον. ὃ καὶ μᾶλλον τοῦτον ἐξέμαινεν, ὅτι μηδόλως πρὸς δεήσεις κάμπτομαι καὶ πλαττόμενος. Ἐπεὶ δὲ πολλὰς κατὰ παντὸς ἐδεξάμην τοῦ σώματος, μόγις ἐγὼ, τῇ ἠρεμαίᾳ φωνῇ, ὦ Χριστὲ Βασιλεῦ, ἔφην, πόσας νενόσηκα νόσους, καὶ οὐκ ἔτι ἐν οὐδεμιᾷ τούτων κατέλυσα τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἐν τοιούτοις με καιροῖς ἐταμίευσας; ταῦτ' εἶπον. καὶ ὁ Βασιλεὺς οἷον αἰδεσθεὶς ἀπαλλάττεται, ἑνὶ τῶν ἀκολούθων αὐτοῦ εἰρηκώς. λάβε τοῦτον αὐτός. καὶ ὃς ἔφιππόν με λαβὼν, ἠρώτα, ποῦ ἂν καὶ ἀπέλθοιμεν; ἐγὼ δὲ, ὅπου ἂν αὐτὸς βούλει, ἕψομαι. καὶ πάλιν οὗτος διὰ τῶν ἐρωτήσεων κατηνάγκα- D ζε. Τότε γοῦν καὶ αὐτὸς πρὸς τοῦτον ἀπέφην, ὡς δεῖ ἡμᾶς τὴν πρὸς τοὺς Βαρδαριώτας βαδίσαι, τοῦτο γάρ μοι δοκεῖ καὶ μᾶλλον συμφέρον σοι. καὶ γέγονεν οὕτως. καὶ ἐς τῶν Βαρδαριωτῶν ἀπῄειμεν τὰς σκηνάς. ἰδὼν δέ με ὁ αὐτῶν Πριμμικήριος, θαυμάσας ἐρώτα, τί ἂν βουλόμενος περὶ τὴν αὐτοῦ σκηνὴν ἀφικόμην. καὶ ἔγωγε, μικρᾶς, ἔφην, ἀναπαύσεως χρῄζω. βραχὺ γοῦν τι προσεκαρτέρησα τοῖς ἐκεῖσε. ἤδη γὰρ καὶ ὁ Πριμμικήριος ἐμεμαθήκει τὰ κατ' ἐμέ. ὁ δὲ Βασιλεὺς οὐδ' εἰς πολὺ μελάσας, διεμηνύσατο εἰς τὴν σκηνὴν ἀφικέσθαι με. Δεδιὼς δὲ μή πως τῇ λύπῃ καταχθεὶς φυγῇ χρήσωμαι, προσέταξε μοῖραν τινὰ στρατιωτικὴν, περιστοιχίσαι E μου τὴν σκηνὴν, καὶ λεληθότως φυλάττειν με. Ἐγὼ μὲν οὖν εἰς τὴν οἰκείαν ἀφιγμένος σκηνὴν, ἀσύχως ἐν αὐτῇ τὸν καιρὸν διεβίβαζον, οὔτε ἐν ἀνακτόροις βαδίζων, οὐδέ τινι τῶν ἐπιτηδείων, καὶ συνήθων προσομιλῶν, ἀλλ' ἢ ταῖς βίβλοις προσανέχων, καὶ ἀναγνώσει χρώμενος, καὶ τροφῆς μεταλαμβάνων κατὰ καιρόν. ἱκαναὶ γοῦν ἡμέραι οὕτω πως μου ἔχοντος παρῳχήκεισαν. Καὶ ὁ Βασιλεὺς ἠγανάκτει τὸ σκληρὸν μου καθορῶν τοῦ φρονήματος. παρῄει γοῦν ὅλος ὁ Αὔγουστος, καὶ οὐδ' ὅλως ἐν-

δοιῶ

δουλεῦσαι εἶχον τῆς ἧς ἔστερξα γνώμης μικρόν. πολλοὶ γοῦν τῶν Ἀρχιερέων ἀφίκοντο πρὸς ἐμὲ, βασιλικῇ μὲν, ὡς ἠπιστάμην τῇ προσταγῇ, εἰ καὶ ἐκεῖνοι λανθάνειν ἤθελον, οἴκοθεν λέγοντες ἀφικέσθαι πρὸς ἐμὲ, φιλίας χάριν, καὶ χρηστῆς διαθέσεως, πολλά τε λέγοντες τὸ ἀπότομον καταλιπεῖν μου τῆς γνώμης, καὶ τῷ Βασιλεῖ ξυνελθεῖν, καὶ αὖθις αὐτῷ πρὸς τὸν τῆς δουλείας συνελαθῆναι ζυγὸν, ἀλλ' οὐκ ἐφαινόμην ὅλως πειθήνιος. ἔφασκον γὰρ, ὡς εἴπερ μοι τὰ χρηστότατα ὁ Βασιλεὺς ἐπιδείξαιτο, ὁποῖα οὐδεὶς τῶν βεβασιλευκότων ἐπί τινι τῶν ὑπηρετησάντων αὐτῷ ἐπιδέδειχεν, ἢ τὰ χείρω καὶ κάκιστα ἐν ἐμοὶ κατεργάσαιτο, οἷα οὐδεὶς ἄλλος τῶν ἐπὶ κακίᾳ περιβοήτων ἐν οὐδενὶ τῶν ἁπάντων πεποίηκεν, οὐδ' οὕτως, οὔτ' ἐκείνως τῷ Βασιλεῖ κατά τι δουλεύσαιμι. Ἐγὼ μὲν οὖν οὕτως εἶχον γνώμης, καὶ ἀμεταθέτου σκοποῦ. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Σεπτίμβριος ἐφεστήκει μὴν, καὶ ἡ τοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ σύζυγος Θεοδώρα παρὰ τὸν Βασιλέα ἀφίκετο μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Νικηφόρου τὸ πρὸς τὸν Βασιλέα κῆδος ἀποπληρώσοντες, ὅπερ ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ τοῦ Βασιλεύοντος πατὴρ πρὸ χρόνων τινῶν συμπεφωνήκει, ὁ μὲν Βασιλεὺς ἔσπευδε τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβεῖν, ἔνθα καὶ τοὺς γάμους ποιῆσαι βεβούληται. Καὶ δή περ ἀπάρας ἐξ ἧσπερ ἔκειτο τόπου, τῆς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην φερούσης εἴχετο. Καθ' ὁδὸν δὲ μετὰ τῆς τοῦ Δεσπότου συζύγου τὰς συμβιβάσεις ἐποίει. ἡ μὲν οὖν τοῦ Δεσπότου σύζυγος Θεοδώρα καὶ ἄκουσα τοῖς τοῦ Βασιλέως λόγοις συνήρχετο. ἐντὸς γὰρ τῶν ἐκείνου χειρῶν οὖσα, καὶ μικροῦ δεῖν ὡς ἐν εἱρκτῇ τυγχάνουσα, οὐκ εἶχέ τι ἄλλο δράσαι. συμπεφώνηκε γοῦν δοῦναι πρὸς τὸν Βασιλέα τὸ κάστρον τὰ Σέρβια, καὶ σὺν αὐτῷ καὶ τὸ Δυρράχιον. ἐπὶ τούτοις καὶ ὅρκοι ἐγγράφως προέβησαν, καὶ ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Δεσπότην Μιχαήλ. Ὁ δὲ ὅ φησιν ἡ ποίησις ἑκὼν, ἀέκοντί γε θυμῷ τοῖς ὁμοσμένοις ξυνῆλθεν· ηὔχετο γὰρ ἐλευθερωθῆναι καὶ παρ' αὐτὸν γενέσθαι καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὴν σύζυγον. ἐν τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων ὁ Βασιλεὺς, ἡμᾶς τῆς, ἧς εἶχον ἐμπεπλευκυίας στεῤῥότητος ἐχειρώσατο. ἐξαποστείλας γὰρ τὸν πρὸς πάππου αὐτοῦ θεῖον τὸν Λάσκαριν Μανουὴλ, καὶ τὸν Πρωτοβεστιάριον τὸν Μουζάλωνα Γεώργιον, ἱλαροῖς καὶ ἁπλοῖς τισιν ἐχρήσατο λόγοις. καί με εἷλε, καὶ πρὸς αὐτὸν οἱ ἀποσταλέντες ἀπήγαγον· καὶ γοῦν προσιὼν τῷ Βασιλεῖ, καὶ ὡς ἔθος κλίνας τὴν κεφαλὴν, μακρότερον ἔστην. Καὶ ὁ Βασιλεύς. οὐκ οἶδας ὅπη εἰώθεις ἵστασθαι; τὸν τόπον σου γινώσκεις, καὶ πρόσιθι. τῇ προσταγῇ γοῦν ὑπείξας τοῦ Βασιλέως ἀπελθὼν ἔστην ἐκ πλαγίου αὐτοῦ, καθώς περ εἶχον καὶ ἔθος. Τότε γοῦν μοι ὁ Βασιλεὺς τὰς τοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ ὑποθέσεις πάσας ἀνεκοινώσατο, καὶ ἐξ ἀρχῆς, ὅπως προέβησαν, διηγήσατο. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς τοῦ Λαγγαδᾶ, τόπος δέ ἐστιν οὗτος ἐγγύς που τυγχάνων τῆς Θεσσαλονίκης, ἐγένετο.

ξδ'. Ἐπεὶ δ' ὁ Βασιλεὺς τὴν Θεσσαλονίκην κατείληφε τοὺς ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Μαρίᾳ γάμους μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ Νικηφόρου, ὃν καὶ Δεσπότην τετίμηκεν, ἐκπεπλήρωκεν. ἐν τούτοις δὲ ὄντος τοῦ Βασιλέως, γραφή τις πρὸς αὐτὸν ἐξεπέμφθη παρὰ τῶν ἐν τοῖς Βιθυνίας μέρεσιν ὄντων, καὶ εἰς φυλακὴν εἶναι τοῦ τόπου προστεταγμένων, ὡς ὁ Μιχαὴλ Κομνηνὸς Παλαιολόγος, ὃν καὶ μέγαν Κονοσταῦλον πρὸς τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου ὁ λόγος φθάσας τετιμῆσθαι δεδήλωκε, καὶ ᾧ τὴν ἁπάσης ταύτης χώρας ἡγεμονίαν ἐμπεπιστεῦσθαι, φυγὰς ᾤχετο, καὶ πρὸς τὴν τῶν Μουσουλμάνων ἀπῄει χῶρον. ἐταράχθη γοῦν ἐπὶ τούτοις ὁ Βασιλεὺς οὐ μικρῶς, καί με προ-

sententia mihi proposita, aliquid movi. Interim Præsules non pauci advenere Imperatoris jussu, ut ipse cognoveram, licet ipsi id occultare studerent, nutu proprio processisse asseverantes, amicitiæ, & bonæ erga me dispositionis gratia ingenue suadentes, ut asperitate mentis aliquantulum mollita ad Imperatorem accederem, rursumque illi me sub servitutis subderem jugo; illis tamen cohortationibus ad id ipse adduci non potui. Dicebam enim, *Sive Imperator in me optima quæque munifice admotum, quæ nullus ex Imperatoribus, qui ante cum imperio præfuere administrorum cuipiam dedit, contulerit, sive pessima & atrocissima, quibus alios omnibus flagitiis inquinatissimos unquam divexavit, in me attentaverit, sive hac, sive illa ratione, nullo me modo illi inserviturum.* Ego itaque neque de sententia, neque de proposito dimoveri potui. Cum September appeteret, Despotæ Michaelis conjux Theodora cum filio suo Nicephoro ad absolvendas nuptias, uti Joannes Imperator, imperantis pater ante paucos annos convenerat, ad Imperatorem proficiscitur. Imperator ad urbem Thessalonicam, in qua nuptias adornare decreverat, properavit, jamque loco abierat, discedens, Thessalonicense iter ingreditur, & inter eundum pactiones cum Despotæ uxore adibat. Despotæ uxor Theodora licet invita cum Imperatore concordabat, quippe quæ in manibus ejus cum esset, tantum non carceri mancipata, aliud agere nequibat. Convenit itaque Serbiæ castrum, & cum eo Dyrrachium Imperatori cedere. Et hæc jurejurando, quod scripto consignatum est, fuerunt stabilita, & ad Michaelem Despotam transmissa. Ille, quod Poeta retulit, lubenti, illubentique animo juratis consensum præstitit: namque uxorem & filium liberari, & ad se venire summopere exoptabat. Inter hæc Imperator me quoque ex pertinacia, quæ mihi insederat, summotum expugnat. Patruo enim ex avo Manuele Lascari, & Protovestiario Georgio Muzalone ad me transmissis, lætisque ac placidis sermonibus captum, ad eum, qui missi fuerant, conducunt. Ipse ad Imperatorem veniens, & pro more caput inclinans, diutius stans hærebam. Et Imperator, *An non tenes, ubi stare solebas? locum tuum agnoscis, cum petito.* Jussis imperatoriis audiens, abii, & e latere, quemadmodum prius sueveram, steti. Tum mihi Michaelis Despotæ negotia communicat, & a principio omnia dilucide narrat. Et hæc quidem apud Langadam locum prope Thessalonicam gesta sunt.

LXIV. Ubi Thessalonicam ventum est, nuptias filiæ suæ Mariæ cum filio Michaelis Despotæ Nicephoro, quem & Despotæ munere insignivit, adornat. Interea qui Bithyniæ partes tutabantur, quique in semet locorum custodiam receperant, literis datis, Imperatori significant, Michaelem Comnenum Palæologum, magni stabuli Comitis a Joanne Imperatore, ut supra narratum est, titulo condecoratum, & cui universæ illius regionis præfectura fuerat demandata, ad Musulmanos confugisse. Quare anxius Imperator animo, non leviter æstuare. Et me accito, *Tenesne*,

Edit. Paris. pag. 73.

pag. 74.

ait, *quod gestum est*. Et ipse, *Nequaquam*, aio, *Imperator, quid autem recens accidit?* Ille subdit, *Magnus Comes stabuli fuga se surripuit, & ad Musulmanos venit; quid de hoc animus suggerit? An cum Musulmanis exercitu conducto in nostras irrumpet ille provincias?* *Neutiquam mihi videtur*, *o Imperator, eum tale quid acturum, illius enim sensum ego, & erga Romanos propensum animū pulchre calleo*. Et Imperator, *Quamnam ergo ob causam fugitivus abiit?* *Quod*, inquam, *ut tu bene nosti, Imperator, non semel, aut bis, sed sæpius, atque sæpius atrocissima minabaris, in eumque iracundia concitatus, plurimis audientibus, te illi oculos effossurum jactabas. De his ille certior factus, cum a multis quidquid inter loquendum diceretur, perdisceret, angebatur animo, penitusque exhorrescebat; tandem saluti suæ fuga consuluit*. *Et propter quid*, inquit Imperator, *in ditione nostra moratus non est, licet mala hæc subiturus fuisset, in alieno solo felicitati, in materno infortunium perferens*. *Dedecet hoc humanum animum, o Imperator, dura siquidem, atque aspera perpeti noxisque variis affictari, nonnulli ingenio validiori, ac ferociori, & in humanæ vitæ casibus, ut ita dicam, obdurato, sustinebunt; sed vitæ ipsius discrimen, & præcipuarum corporis partium imminutionem, dum quis sibi timet, haud videtur fieri posse, ut patienter ferat, sed pro vitæ periculo currens, quantum in se est, molesta, ac noxia subterfugit*. His dictis siluimus. Et post brevem spatium; *Quid autem*, ait Imperator, *existimas eum facturū?* Ipse respondi, *Suspicor eum non diu apud Persarum principem commoratum, missurum, ut a Majestate tua commissorum veniam consequatur, tamquam qui speret etiam in hoc negotio auxiliarem operam dicti principis non defuturam, & in veritatis confirmationem sacramentū etiā expostet, sine quo, ut opinor, neutiquam ad te veniet*. Propter hæc Imperator turbatus rebus in incertis, ac dubiis agitatus, post paucos dies a cohortium Bithynicarum, & Mesothyniæ præsidibus epistolæ ad Imperatorem datæ sunt; quæ erant epistolæ magni Comitis stabuli de negotiis pertractantes in hunc fere modum, ad unumquemque illorum scriptæ. *Ego quidem Imperatorium timorem animo volvens, hærensque, ne quid subirem noxum, fugam arripui. Vos caute, ac fortiter rerum militarium commissarum vobis curam agite. Custodiæ urbium, ac oppidorum in tuto sint, universæque regionis defensio, ac propugnaculum, uti moris est, procedat: & quemadmodum mecum, ita & rursum vos gerite*. Subscriptio magnum Comitem stabuli connotabat. His Imperator litteris inspectis animum nimio gaudio exhilaratus sermonibus meis fidem adhibuit.

Edit. Paris. pag. 75.

L X V. Sed dum huc oratio perducta est in historia enarranda, uti par est, uberius progrediamur. Digna enim consideratione sunt, quæ inter fugiendum Michaeli Comneno accidere. Quando hic ad Turcomanorum sedes pervenit, Gens ista in extremis Persarum confinibus assidet, odio adversus Romanos inexorabili, atque inexpiabili furens, & rapinis eorum & bellicis spoliis admodum gaudens, gestiensque. Hi tunc temporis potissimum, cum Persarum res titubaret, & Tachario-

A σκαλευσάμενος, ἔγνως, ἔφη, τί γέγονε; καὶ αὐτὸς, οὐδαμῶς, ἔφην, ὦ Βασιλεῦ. Τί δέ ἐστι τὸ προσφάτως γεγενημένον; ὁ δὲ φησίν· ὁ μέγας Κονοσταῦλος ἀπέδρα, καὶ πρὸς τὸ τῶν Μουσουλμάνων κεχώρηκε. τί γοῦν ἄρα τίθεις εἰ τοῦ τοιούτου διανοῇ; μὴ πρὸς Μουσουλμάνων προσλαβόμενος στράτευμα καθ' ἡμετέρας χωρήσει χώρας; οὐδαμῶς μοι δοκεῖ τοιοῦτον, ὦ Βασιλεῦ, ἔφην, αὐτὸν διαπράξασθαι. τὴν γὰρ γνώμην τοῦ ἀνδρὸς ἐπέγνων, καὶ τὸ τοῦ φρονήματος ἐπίσταμαι φιλορώμαιον. Καὶ ὁ Βασιλεύς· τίνος οὖν χάριν φυγὰς τῆς ἡμετέρας ἐγένετο; ὅτι περ, ἔφην, ὡς οἶδας, ὦ Βασιλεῦ, οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἀπείλεις αὐτῷ τὰ δεινότατα, καὶ ὀργίζῃ κατ' αὐτοῦ χαλεπῶς, καὶ B ἐν πλήθει παρόντι πολλῶν ἔφασκες ἐκπέμψαι, καὶ ἐξορύξαι οἱ τοὺς ὀφθαλμούς. Ταῦτα ἐκεῖνος ἐμάνθανε, καὶ παρὰ πολλῶν τῶν λεγομένων ἤκουε, καὶ ἐδονεῖτο τὴν ψυχὴν, καὶ ἐδειλία τὴν τιμωρίαν, καὶ ἀποφυγεῖν ἐπίσπευσε τὴν ποινήν. καὶ διατί, ἔφη, ὁ Βασιλεύς, οὐκ ἐν τοῖς ἡμετέροις προσεκαρτέρει, καὶ εἰ παθεῖν ἔμελλε τὰ δεινὰ ταῦτα, ἢ ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς εὐπραγίας τὴν ἐν τοῖς ἰθαγενέσι προτιμῶν δυσπραγίαν; οὐκ ἔστι τοῦτο ψυχῆς ἀνθρωπίνης, ὦ Βασιλεῦ. δεινὰ μὲν γὰρ παθεῖν, καὶ περιπεσεῖν συμφοραῖς, ἔνιοι ἂν ἱκανοὶ φανοῦσι στερροτέρου γεγονότες φρονήματος, καὶ οἷον εἰπεῖν ἀπροσπαθεῖς ἐν τοῖς τοῦ βίου προσάγμασι· τὸ δὲ περὶ αὐτῇ τῇ ζωῇ δεδιέναι, καὶ C ἀκρωτηριασμὸν τῶν καιριωτέρων σωματικῶν μερῶν προσδοκᾷν, οὐ μάλα δοκεῖν τινα ἐν τούτοις προσκαρτερεῖν, ἀλλὰ τὸν περὶ ψυχῆς τρέχων ὑποφθάνει τῶν δεινῶν ὅση δύναμις. Ταῦτ' εἰπόντες σεσιωπήκαμεν. καὶ μετὰ βραχὺ, τί δὲ οἴει, ὁ Βασιλεὺς ἔφη, τοῦτον ποιῆσαι; ἐγὼ δὲ ἔφην, ὡς μικρὸν ὑπολαμβάνω παρὰ τοῦ Περσάρχου προσκαρτερήσας, ἀποσταλεῖ, συμπαθείας πρὸς τοῦ σοῦ κράτους ἀξιωθῆναι, ἔχων καὶ τὸν Περσάρχην ἐπὶ τῇ ὑποθέσει μεσολαβοῦντα. ζητήσει δέ σε ὅρκον εἰς τὴν τῆς ἀληθείας βεβαίωσιν, οὗ ἄνευ οὐκέτι μοι δοκεῖ παρὰ σὲ ἀφίκεσθαι. Ἐν τούτοις ἦν τεταραγμένος ὁ Βασιλεὺς ἐν ἀμφιβόλοις τυγχάνων τοῖς πράγμασιν. Ὡς δὲ μετ' ὀλίγας τινὰς ἡ- D μέρας γραφαὶ πρὸς τὸν Βασιλέα ἐπέμφθησαν πρὸς τῶν στρατάρχούντων ἐν Βιθυνίᾳ, καὶ Μεσοθυνίᾳ. αἱ δὲ γραφαὶ τοῦ μεγάλου Κονοσταύλου ἐτύγχανον πρὸς αὐτοὺς περιλήψεως ἔχουσαι οὕτως. πρὸς ἕνα δὲ ἕκαστον τῶν τοιούτων ἐγεγράφηκει. Ὡς ἐγὼ μὲν τὸν ἐκ τοῦ Βασιλέως φόβον ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔχων, καὶ δεδιὼς μή τι πω πάθω δεινὸν φυγῇ ἐχρησάμην. ὑμεῖς φρονίμως καὶ ἀνδρικῶς τῶν στρατιωτικῶν ἐγχειρισθέντων ὑμῖν πραγμάτων ἀντέχεσθε, καὶ αἱ φυλακαὶ τῶν πολιχνίων, καὶ ἄστεων ἀσφαλεῖς ἔστωσαν, καὶ ἡ τῆς ἁπάσης χώρας προσοχὴ καὶ συντήρησις παρ' ὑμῶν ὡς ἔθος γενέσθω, καὶ καθὼς ἐπράττετε μετ' ἐμοῦ, καὶ αὖθις ποιεῖτε. καὶ ἡ ἐπιγραφὴ τὸν μέγαν Κονοσταῦλον ἐσήμαινε. ταύτας ὁ Βασιλεὺς θεασάμενος τὰς γραφὰς ἱλαρῶς διετέθη πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, καὶ τοῖς λόγοις μου ἐμπεπίστευκε.

ξε'. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενόμενοι τὰ τῆς ἱστορίας, ὡς δέον ἐστὶν, ἐμπλατύνωμεν. πολλῶν γὰρ λόγων ἄξια τὰ ἐν τῇ φυγῇ γεγενημένα τοῦ Κομνηνοῦ Μιχαὴλ ἐγεγόνει. ἐπεὶ γὰρ οὗτος ἐν τοῖς οἰκήμασι τῶν Τουρκομάνων ἀφίκετο. ἔθνος δὲ τοῦτο τοῖς ἄκροις ὁρίοις τῶν Περσῶν ἐφεδρεῦον, καὶ ἀσπόνδῳ μίσει κατὰ Ῥωμαίων χρώμενον, καὶ ἁρπαγαῖς ταῖς ἐκ τούτων χαῖρον, καὶ τοῖς ἐκ πολέμων σκύλοις ἐπευφραινόμενον, καὶ τότε δὴ μᾶλλον, ὁπότε τὰ τῶν Περσῶν ἐκυμαίνετο, καὶ τοῖς ἐκ τῶν Ταχαρίων ἐφό-

A δοις συμπεράττοιτο, τῷ Κομνηνῷ Μιχαὴλ ὡς ἑρμαίῳ ἐντυχόντες τινὶ, καὶ λίχνον ὄμμα τοῖς αὐτοῦ ἐπιβαλόντες πράγμασι, πάντα τὰ αὐτοῦ διαρπάκασι, χρυσὸν, ἄργυρον, ἵππους, ὑφάσματα, καὶ αὐτὰ δὴ τὰ ἐνδύματα, οἷς οἱ αὐτοῦ ἐνεδέδυντο. Διαμερισάμενοι δὲ καὶ πάντας τοὺς ἑπομένους αὐτῷ, ἕκαστος τῶν κατισχημένων εἰς οἰκείαν δουλείαν ἠγάγετο. Ὁ δὲ Κομνηνὸς Μιχαὴλ μόγις τὰς χεῖρας τούτων διαφυγὼν, καὶ Θείᾳ προνοίᾳ διασωθεὶς, γυμνὸς ἁπάντων παρὰ τὸν Περσάρχην ἀφίκετο. Ὁ δὲ οὐ κατὰ φυγάδα τοῦτον ἐδέξατο, ἀλλ' ἀσμένως λίαν προσήκατο. Τό, τε γὰρ εὐγενὲς τοῦ ἀνδρὸς ἐμεμαθήκει, καὶ πάντες οἱ μετὰ τοῦ Περσάρχου μεγιστᾶνες τηλικοῦτον τὸ εἶδος αὐτοῦ καὶ τὸ φρόνημα τεθαυμάκασι, καὶ ὅ φησί τις τῶν παλαιῶν, B τυραννίδος ἄξιον ἔκριναν. εἰς ὀλίγους γὰρ αὐτῷ ξυμμίξαντες λόγους, ἐκ βραχέων τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐπεγνώκεισαν σταθερότητα. τήν τε γὰρ αὐτοῦ στρατιωτικὴν ἐτεκμήραντο τέχνην, καὶ τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἀκρίβειαν, καὶ ὡς οὐκ ἀδαὴς ἂν εἴη τῶν προσηκόντων ἐν μάχαις. χάριν μὲν οὖν τῶν ἐσκυλευμένων αὐτοῦ πραγμάτων, καὶ τῶν διαμεμερισμένων ὑπηρετῶν, γραφαὶ τοῦ Σουλτάνου, αἳ καὶ εἰς μάτην γεγόνασιν, ἵν' ἐπισυναχθεῖσα τὰ πάντα, καὶ πάντως καὶ ἐπανακομισθεῖσα αὐτῷ. Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς τὰ τῆς μάχης σφίσιν ἵστατο, οἵ τε γὰρ Ταχάριοι τὰ πλείω τῆς χώρας τῶν Μουσουλμάνων λῃσάμενοι, περὶ τὰ Ἄξαρα ἐστρατοπεδεύσαντο. πᾶσα δὲ ἀνάγκη ἦν καὶ πρὸς μάχην τοὺς Πέρσας ἀντιστῆ- C ναι τοῖς Ταχαρίοις. τὸν μὲν οὖν Κομνηνὸν Μιχαὴλ εἰς ἡγεμόνα τῶν Χριστιανῶν στρατευμάτων οἱ Πέρσαι εἶναι διετάξαντο. Ὁ δὲ ἐπεὶ ἐν ἀλλοδαπῇ ἐτύγχανεν ὤν, συμμαχεῖν μὲν Μουσουλμάνοις ἀποδιατάτον ἡγεῖτο, μή ποθ', ὡς ἔφασκεν αὐτὸς, ἐν μάχῃ πεσὸν τὸ εὐσεβὲς αἷμα αἵμασι συνανακραθείη ἀνοσίοις καὶ ἀσεβέσι. χάριτι δὲ Θείᾳ ἀναρρωσθεὶς, καὶ γενναῖον ἀναλαβὼν φρόνημα πρὸς τὴν μάχην ἐξώρμησε. Τὸ μὲν οὖν μέρος τοῦ στρατεύματος τὸ παρὰ τοῦ Μιχαὴλ Κομνηνοῦ τεταγμένον, τοὺς ἀντιτεταγμένους αὐτῷ Ταχαρίους κατὰ κράτος νενίκηκε, τοῦ Μιχαὴλ αὐτοῦ πρώτως δόρατι παρὰ μαζὸν βαλόντος τὸν τοῦ στρατεύματος προκεχειρισμένον, ὃς καθάπερ ἔφασαν οἱ γινώσκοντες, D μετὰ μικρὸν ἐκ τῆς βολῆς ἐτεθνήκει. Καὶ ἦσαν μὲν ἐκ τοῦ κρατουμένου μέρους τοῦ Κομνηνοῦ ἐκνενικημένοι οἱ Ταχάριοι, καὶ πρὸς φυγὴν ἤδη ἐχώρουν, ἀνὴρ δέ τις τῶν ἐν Πέρσαις τετιμημένος τῇ ἀξίᾳ Ἀμυραχώρης, μέγα δὲ τοῦτο παρὰ Πέρσαις, ἀπιστίαν περὶ τὸ αὐτοῦ γένος ἐγκυμονῶν ἐκ μακροῦ, τότε ταύτην ἐξώδινε, καὶ τὸ ὑφ' αὐτὸν ἅπαν συλλαβὼν στράτευμα τοῖς Ταχαρίοις προσώρμησε. καὶ τὸ ἐντεῦθεν τἀναντία ἦν ἰδεῖν. οἱ γὰρ πρὸ μικροῦ διώκοντες ἔφευγον, καὶ νῶτα ἐδίδουν τοῖς ἐναντίοις πλήττεσθαι. ἔπιπτον γοῦν οἱ Πέρσαι συχνοὶ τοῖς τῶν Ταχαρίων πληττόμενοι βέλεσι. μέχρι μὲν οὖν μακρῶν διαστημάτων τὴν δίωξιν οἱ νενικηκότες πεποίηνται. Ὁ γοῦν Κομνηνὸς Μιχαὴλ συμβὰν ἐπὶ τῷ μεγίστῳ στρατοπεδάρχῃ τῶν Περσικῶν στρατευμάτων, ὃν Πελάρπακιν οἴδασιν οἱ Πέρσαι καλεῖν, ξυνῆψε κατὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἐπορεύοντο πάνυ πλείους ἡμέρας ἑπομένους ἑαυτοῖς τοὺς πολεμίους ἔχοντες, καὶ καθ' ὥραν μαχόμενοι. Ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ λελεγμένου οἰκία Πελάρπακι περὶ τὴν Κασάμοναν ἐτύγχανεν οὖσα, ἐκεῖσε σπεύσαντες ἐγεγόνεισαν. τὸ δὲ Ταχαρίων ἔθνος πᾶσαν τὴν ὑπὸ τοὺς Μουσουλμάνους κατέδραμε χώραν.

A rum irruptionibus affligaretur in Michaelem Comnenum obvium, velut in thesaurum quemdam incidentes, & oculos avaros in illius supellectilem conjicientes, universa illius prædam agunt, aurum, argentum, equos, textilia, ipsas etiam vestes, quibus, qui cum eo erant, induebantur, socios quoque illius divisos quisque suos in propriam servitutem adduxit. Michael servatus, spoliatus omnibus ad Persarum principem confertur, qui eum non tamquam transfugam advenam excepit, sed quam humanissime hominem ampleaus est. Viri namque nobilitatem perceperat, & omnes regni proceres forma illius, & cogitationibus obstupescentes, quod antiquorum, nescio B quis dixerat, dignum imperio judicarunt: paululum etenim cum eo congressi ex modico illius effatu constantes, ac firmos hominis mores assecuti sunt, unde in illius arte militari industriam, & in rebus bellicis sagacitatem, nec non in conflictibus experientiam opportunam conjectura etiam prospexere. Igitur pro rapta supellectile, divisisque famulis recuperandis litteras, etsi frustra Sultanus dederat, ut omnia in unum recollecta ipsi remitterentur. Verum cum in extremo discrimine res bellica, & quod ajunt, in novaculæ acie versaretur (Tacharii quippe plerumque Musulmanicæ ditionis occupatum expilaverant, & apud Axara castra locaverant) impellenteque necessitate Persæ ad pugnam cum Tachariis C instaurandam urgerentur, Michaelem Comnenum Christianis cohortibus præsidere decrevere. Ille extorris, & in aliena terra oberrans, auxilio suo Musulmanis subvenire nefas esse ducebat, ne inter pugnandum, ut ille asseverabat, piorum sanguis impiis, ac conscelerati sanguinibus immisceretur. Sed enim divino præsidio fretus, & mentem induens generosam, pugnam committit. Pars itaque exercitus, quæ sub Michaele Comneno arma movebat, adversos sibi ipsi Tacharios vi pulsos devicit: a Michaele ipso primum exercitus hostilis ductore ad mammas vulnerato, qui, ut harum rerum periti affirmarunt, ex eo vulnere, non diu post animam efflavit. Debella- D ti itaque ex ea parte, cui Comnenus præerat, Tacharii, jam fuga terga vertebant. At vir quidam inter Persas celebris, dignitate Amyrachures, maximæ apud Persas existimationis, quam multo abhinc tempore in suam gentem parum fidus proditionem conceperat, tunc exclusit, & cum universo milite suo Tachariis adhæsit. Hinc contraria cerni: namque paulo ante victores sese in pedes conjicere, tergaque hostibus ad lacerandum dare. Itaque Persæ Tachariorum jaculis dilaniati frequentes cadere, quos per longa spatia victores subsecuti sunt. Michael Comnenus, cum ita sors tulisset, Maximo Persicorum exercituum Stratopedarchæ, quem Pelarpacim Persæ vocant, socius in itinere conjungitur. Sic per plurimos dies procedentes cum adversariis continuo subsequentibus singulis horis pugnam conserebant, & ad Pelarpacis habitationem, quæ Castamone erat, gressum accelerarunt. Tunc Tacharii universam Musulmanorū regionem hostiliter percurrunt.

Edit Paris. pag. 76.

At de his narratio hoc in loco pedem sistat, & de prioribus verba faciat, ut recto ordine continuatio historiæ procedat.

LXVI. Igitur Imperator Theodorus de rebus in Musulmanorum ditione gestis certior factus, magis suis, quam illis animum advertens, ingens inde Romanis regionibus imminere periculum suspicatus, in Orientem quam celerrime pedem retulit cum universis Romanorum copiis iter ad ea loca ingressus. Thessalonicæ vero, & in aliis Occidentis partibus in custodiam reliquit avunculum Michaelem Lascarim, consignata illi exigua, nec ampla Paphlagonum manu, & ex Scythis non ultra trecentis. Prilapi & vicinorum exercituum Scuterium, Xyleam dictum, digno Ædepol cognomine; Belesi, tractusque circa ipsum, Calampacem Theodorum, quem Tatam aulæ nuncupabant, Constantinum Chabaronem Albano præfecit; me Prætorem creatum omnibus hisce præesse jussit, non alio, ni fallor, scopo, quam ut longiori ab eo discessu, præteritorum malorum oblivisecrer. Namque post plagas acceptas numquam me liberius dicere, quæ sentirem, numquam verbis hilarioribus more meo uti conspexerat. Ut ergo longa ista mora mœrorem e pectore demerem, id egerat; fortasse etiam mei contubernii, quod fastidiebat tædio. Sæpe enim in iis, quæ ille contra jus, fasque intentabat, ipse adversabar.

Edit. Paris. pag. 77.

LXVII. Imperator itaque in Orientem processit. Ego in occiduis partibus restiti. Egressus Thessalonica Berrœam proficiscor, ubi & Papæ Legati immorabantur, quos imperatorio mandato dimissurus eram: ibi propter Legatorum dimissionem, aliaque nonnulla negotia paululum cunctatus, dein discedens Albani viam ingredior, & Serviis a tergo relictis, & Castoriam prætergressus, nec non Achrida elapsus, Albanum convenio, indeque cum nobilioribus urbis accolis Dyrrachium peto: ubi per dies octo rebus intereundum peropportune præparatis, adornatisque, ut mihi commodius videbatur, Dyrrachiique negotiis compositis, in viam deducor, & Chunavia emensa, & montem, quam Malam Petram cognominant, permeans, Matem progredior, indeque Derbem appello cum universis, qui in itinere obviam facti sunt, quique vel oppida, vel privatos exercitus, vel publicarum etiam rerum summam peragerent, sermonem conferens, & per Cytzabim transiens Prilapum contendi. Iter hoc Thessalonica cœptum ad Prilapum usque per tres menses tempestate hyberna perfeci. Decembri namque Berrœa egredior, & Februario exeunte Prilapum appello.

LXVIII. Ubi eo convenissem, vox quædam, sed nimis dira ad aures nostras advolat. Rumor erat Chabaronem Constantinum, cui Albani præfectura ab Imperatore commissa fuerat, a Michaele Despota, uxoris illius sororis Mariæ, quæ prius viro Sphrantzæ cognomine nupserat, sed tum vidua ætatem agebat, insidiis circumventum captum fuisse. Illa etenim dolis subductum, & litteris amatoriis insidiose

Ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ὁ περὶ τούτων λόγος ἀναπαυσάσθω, ἐχέσθω δὲ τῶν προτέρων, ἵνα καὶ καθ' εἱρμὸν τὰ τῆς ἱστορίας προΐοιεν.

ξϛʹ. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Θεόδωρος ἐπεὶ περὶ τῶν γεγενημένων ἐν τῇ τῶν Μουσουλμάνων ἐπύθετο χώρᾳ, οὐ περὶ τούτων μᾶλλον εἶχεν φροντίδα, ἢ περὶ τῶν αὐτοῦ, κίνδυνον γὰρ οὐ μικρὸν ἐπισυμβαίνειν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ὑπετόπασε χώροις, ἐπείγεται πρὸς τὴν ἕω παλινοστῆσαι. καὶ δὴ πᾶσαν τὴν Ῥωμαϊκὴν στρατιὰν μεθ' ἑαυτοῦ προσλαβὼν, τῆς πρὸς τὴν ἕω φερούσης ἐφήπτετο· καταλελοίπει δ' ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ καὶ τοῖς τῆς δύσεως μέρεσιν, ὡς πρὸς φύλαξιν δῆθεν τῆς χώρας, τὸν πρὸς πάππου θεῖον αὐτοῦ τὸν Λάσκαριν Μιχαὴλ, μικρόν τι καὶ εὐσύνοπτον ἐκ Παφλαγόνων στράτευμα ἐπιδοὺς αὐτῷ, κἀκ τοῦ Σκυθικοῦ ὅσον εἰς τριακοσίους ἠριθμημένον. Τοῦ δὲ Πριλάπου, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν στρατευμάτων, τὸν ὃν εἶχε Σκουτέριον Ξυλέαν ὀνομαζόμενον φερωνύμως τὴν κλῆσιν, τοῦ δὲ Βελεσσοῦ καὶ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν Καλαμπάκην Θεόδωρον, ὃν καὶ Τατᾶν τῆς αὐλῆς κατωνόμαζον. τὸν δὲ Χαβαρώνα Κωνσταντῖνον εἰς ἡγεμονίαν τοῦ Ἀλβάνου κατέστησεν. ἐμὲ δὲ Πραίτορα χειροτονήσας, πάντων αὐτῶν ἀφῆκε προΐστασθαι. τοῦτο δὲ, ὡς οἶμαι, πεποίηκεν, ἵνα τῇ ἐξ αὐτοῦ μακροτέρᾳ ἀποδημίᾳ εἰς λήθην, ὧν ἐπεπόνθειν, γενοίμην. οὐδὲ γὰρ εἶδέ με ποτὲ μετὰ τὰς πληγὰς ἐλευθεριάσαντα, καὶ λόγοις χαριεστέροις, ὡς εἰώθειν, πρὸς αὐτὸν χρήσασθαι. ἵνα γοῦν τῇ χρονίᾳ ταύτῃ διατριβῇ τῆς ψυχῆς ἡ σκυθρωπότης ἐξελευθείη μου, πέπραχε τοῦτο· τάχα δὲ καὶ ὡς δυσχεραίνων τὴν ξυναυλίαν μου βαρυνόμενος. προσέκρουον γὰρ αὐτῷ πολλάκις, ἐφ' οἷς ἄδειν οὐ κατὰ τὸν δίκαιον λόγον ἐπράττεσθαι θέλοντα.

ξζʹ. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς πρὸς τὴν ἕω ἀπῄει. ἐγὼ δὲ καταλελειμμένος τοῖς ἐν δυσμαῖς. τῆς γοῦν Θεσσαλονίκης ἐξιὼν, ἀφικόμην περὶ τὴν Βέρροιαν. ἐκεῖσε γὰρ ὑπῆρχον καὶ οἱ τοῦ Πάπα πρέσβεις, οὓς ἀποστέλλειν βασιλικῷ προστάγματι ἔμελλον. Κἀκεῖσε μικρὸν προσκαρτερήσας διὰ τὴν τῶν πρέσβεων ἀποβολὴν, καὶ δι' ἑτέρας τινὰς ὑποθέσεις ἐκεῖθεν ἐξιὼν, τῆς πρὸς τὸ Ἄλβανον φερούσης ἐπιτόμην. καὶ δὴ τὰ Σέρβια παρελθὼν, καὶ παραμείψας τὴν Καστορίαν, καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀχρίδα, παραγγείλας, ἀφικόμην περὶ τὸ Ἄλβανον, κἀκ τούτου μετὰ τῶν τῆς χώρας ἐκκρίτων κατείληφα τὸ Δυρράχιον. κἀκεῖσε διακαρτερήσας ἡμέρας ὀκτὼ ἐξήνυσα πάντα τὰ καθ' ὁδὸν οἰκονομήσας, καὶ καταρτίσας, ὡς ἔμοιγε δέον ἐδόκει, κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοῦ Δυρραχίου. ἐξορμήσας γοῦν τοῦ Δυρραχίου, καὶ διελθὼν τὰ τῆς Κουναβίας, καὶ τὸ ὄρος ὑπερβὰς, ὃ δὴ Κακὴν Πέτραν κατονομάζουσιν, εἰς τὰ περὶ τὴν Μάτην ἀπῄειν, κἀντεῦθεν περὶ τὴν Δίβρην ἀφίγμαι. πᾶσι δὲ τοῖς καθ' ὁδὸν ξυντυχὼν, τοῖς ἀμφὶ τὰ ἄστη, καὶ τοῖς ἀμφὶ τὰ τοπικὰ στρατεύματα, καὶ τοῖς τὰ δημόσια διενεργουμένοις πράγματα, διὰ τῆς Κιτζάβιδος περαιωθεὶς ἐπὶ τὸν Πρίλαπον ἐγενόμην, ταύτην γοῦν τὴν πορείαν τὴν ἐκ Θεσσαλονίκης μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Πριλάπου διὰ τριμήνου πεποίηκα τῆς χειμῶνος ὥρᾳ. Δεκέμβριος γὰρ ἦν, ὁπότε τῆς Βερροίας ἐξώρμων, καὶ τὸ Φεβρουαρίου τέλος ἐπὶ τὸν Πρίλαπον εἶχέ με.

ξηʹ. Ἐκεῖσε γοῦν ἀφιγμένου μου φήμη πάμπαν δεινὰ τοῖς ὠσὶν ἐπεισέρρευσε. Τὰ δὲ τῆς φήμης, ὅτι περὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀλβάνου πρὸς τοῦ βασιλέως λαβὼν ὁ Χαβαρὼν Κωνσταντῖνος πρὸς τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ ἑάλω, μηχαναῖς τῆς γυναικαδέλφης αὐτοῦ Μαρίας, ἥτις προεῖχε μὲν ἄνδρα Σφραντζὴν τὴν ἐπίκλησιν, τότε δὲ ὑπῆρχε χήρα. δόλοις γὰρ αὐτὴ τὸν Χαβα-

φωνα μεταλθοῦσα, καὶ γράμμασιν ἐρωτικοῖς δελεάσασα τοῦτον τὸ φρόνημα. κουφότερος γὰρ οὗτος περὶ τὰ τοιαῦτα τυγχάνων ἦν, εἰ καὶ ἄλλως καλὸς ἐτύγχανε στρατιώτης, ταῖς πάγαις ταύταις ἁλώσιμος γέγονεν. ἐντεῦθεν εἰς ἀποστασίαν φανερὰν ὁ Μιχαὴλ ἐξωρμήσει. ἔγωγε μὲν οὖν διάγων περὶ τὸν Πρίλαπον, περὶ τοῦ γεγενημένου δράματος ἐπεπύσμην. ὡς εἶχον γοῦν σπουδῆς πρὸς τὸν Λάσκαριν Μιχαὴλ ἐπιστολὴν ἐπεπόμφειν, τὰ ξυμβεβηκότα τούτῳ διὰ ταύτης δηλοποιῶν, καὶ περὶ τὴν Πελαγονίαν ἀφῖχθαι τοῦτον γεγράφηκα, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς ἀφιγμένος ἐκεῖσε, καὶ ἄμφω εἰς ἓν γεγονότες, περὶ τῶν ἀνὰ χεῖρας ἡμῖν πραγμάτων τὴν ξυμβολὴν ποιησαίμεθα. ξυνήλθομεν γοῦν καὶ ἄμφω ἐν τῇ Πελαγονίᾳ, καὶ μεθ' ἡμῶν καὶ ὁ Ξυλέας Σκουτέριος. ὑπελαμβάνομεν γὰρ αὐτὸν ἄνθρωπον στρατιωτικὸν εἶναι, εἰ καὶ μὴ Ῥωμαιόφρονα. καὶ γὰρ καὶ ὁ Βασιλεὺς Θεόδωρος πολλὴν περὶ αὐτοῦ εἶχεν ὑπόληψιν, στρατηγικήν τε αὐτὸν αὐχεῖν ἐμπειρίαν, καὶ περὶ αὐτὸν καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων εὔνοιαν κεκτῆσθαι τὴν ἀκροτάτην. ἐπεὶ οὖν ξυνήειμεν, ἐβουλευσάμεθα οὑτωσί, τὸν μὲν Λάσκαριν Μιχαὴλ λαβόντα τὸ ὑπ' αὐτὸν ἅπαν στρατόπεδον, τό τε Ῥωμαϊκὸν, καὶ τὸ Σκυθικὸν, καὶ ἀποχωρῆσαι τῶν περὶ τὴν Βέρροιαν χωρῶν. ἐκεῖσε καὶ γὰρ ἐποιεῖτο τὰς σκηνάς, καὶ περὶ τὴν Πελαγονίαν ὁρμῆσαι, κἀκεῖσε στρατοπεδεῦσαι. ὡσαύτως καὶ ὁ Ξυλέας Σκουτέριος ἵνα λαβὼν τὸ ὑπ' αὐτὸν ἅπαν στρατιωτικὸν σύνταγμα, ἐκεῖνο γὰρ μᾶλλον εἰς πλῆθος ἠρίθμετο, καὶ συνέλθοι τῷ Λάσκαρι Μιχαὴλ, καὶ ἑνούμενος ἐν τοῖς περὶ τὴν Πελαγονίαν μέρεσι στρατοπεδεύσαιντο. ἐν ἐπικαίρῳ γὰρ ἦν ὁ τόπος περὶ τὴν τοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ, καὶ περὶ τὴν τῶν Σέρβων, ὡς ἐπυθόμεθα. ὅτε καὶ οὗτος συμφώνους λόγους πρὸς τὸν Δεσπότην Μιχαὴλ ἐπεποίητο. ἑτοίμως μὲν οὖν ἐκπληρῶσαι τὰ βεβουλευμένα ὑπεσχημένους κατέλιπον. ἐγὼ δὲ μετὰ τῆς προσηκούσης ὑπηρεσίας μου τὴν Ἀχρίδα κατέλαβον, εἴ πως ἂν δυνηθείην τὰ τῶν Ἀλβανιτῶν διορθώσασθαι. προλαβὼν δὲ ἐξαπεστάλκειν περὶ τὸ Ἄλβανον τὸν ἐπὶ τῆς Βασιλικῆς τραπέζης Ἰσαάκιον τὸν Νεστόγγον, ἔνταλμα δοὺς αὐτῷ κατ' ἔθος περιλαμβάνον τὴν ἡγεμονίας περίληψιν. ᾠετό μοι καὶ γὰρ ἐπ' ἀδείας ἔχειν με τοιαῦτα ποιεῖν ἐνεργοῦντας, καὶ δημόσια διαπραττομένους, καὶ στρατευμάτων προϊσταμένους, καὶ χωρῶν ἡγεμονίαν κεκτημένους, ἀπαλλάττειν ὡς ἂν βουλοίμην. ἐβουλόμην οὖν ἀπελθεῖν περὶ τὸ Ἄλβανον, καὶ τῆς χώρας ἕνεκεν διορθώσεως, καὶ τοῦ μαθεῖν με, τί ἂν ὁ ἐπὶ τῆς Βασιλικῆς τραπέζης πεποίηκεν. ἀπελθὼν γοῦν τὸν μὲν ἐπὶ τῆς τραπέζης, καθὼς ἂν εἶχον ἰσχύος, τοῦ Ἀλβάνου ἐξήγαγον. ἐφθάσθησαν γὰρ τὸ τῶν Ἀλβανιτῶν ἔθνος, καὶ τὰ τῆς ἀποστασίας ἐκπεπληρώκασιν· ἅπαντες γὰρ ξυνῆλθον τῷ ἀποστάτῃ Δεσπότῃ Μιχαήλ. ἐπεὶ γοῦν αὐτὸς ἑώρων τὰ πάντα κινούμενα, ἐκ τῶν Δεβρῶν ἀπάρας, πλείους γὰρ ἐκεῖσε ἡμέρας, ἢ ἔδει, διελώσας, κύκλῳ γὰρ εἶχον τοὺς πολεμίους, μετὰ μετρίων τινῶν ἀνδρῶν τῶν ἐξυπηρετούντων μοι, μεθ' ὅπλων κατείληφα τὴν Ἀχρίδα. ἀφικόμενος γοῦν τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης εἰς φυλακὴν τοῦ κάστρου ἀφεὶς, διαβὰς τὴν Πρέσπαν, καὶ τὸ ὑπό τινος ἐπονομαζόμενον Σιδηρόκαστρον, τῷ Πριλάπῳ προσέσχον, καὶ οἷον ἐδόκουν, ὡς εἰς λιμένα τινὰ προσοκεῖλαί με ἄκλυστον. ὑπῆρξε δὲ ἐμοὶ, καὶ τοῖς ἐκεῖσε οὖσιν ἡμετέροις, τὰ ἐναντία. τῶν γὰρ πέριξ χωρῶν καὶ κάστρων ὁ ἀποστάτης ἐπιδραξάμενος Μιχαὴλ, ἑνὸς καὶ μόνου τοῦ Πριλάπου ἐλείπετο, καὶ ἔσπευδεν, ὅσον ἦν αὐτῷ δυνατὸν, ὑφ' ἑαυτὸν ποιῆσαι τὸν Πρίλαπον. οὕτω γὰρ ἦν ἐξὸν αὐτῷ καὶ ἀσφαλῶς τῶν πέριξ κρατεῖν. ἐπῆλθε γοῦν καὶ

A compulsum, namque in his erat ille levior, licet miles præstans, atque egregius, retibus illa suis intercipit. Hinc palam Michael defectionem fecit. Ego itaque Prilapi degens, ut primum flagitium audivi, quam potui diligentia litteras, quibus, quæ evenerant, indico, ad Michaelem Lascarim mitto, cui & Pelagoniam accessum, ut eo profectus, & ambo in unum coeuntes, de rebus, quæ præ manibus erant, consilium iniremus. Ambo ergo Pelagoniam progredimur, nobiscum Scaterius Xyleas advenerat: eum enim militiam doctum, vel saltem Romanarum partium fautorem existimabamus. Quandoquidem & Imperator Theodorus non aliter de eo sentiebat; nam militarem ille experientiam præ se ferebat, B ostentabatque se erga Imperatorem, reliquosque Romanos quammaxima benevolentia affici. Convenimus; deliberavimus Michaelem Lascarim cum universa militum manu Romanorum nempe, ac Scytharum ex BerrϾ locis, ubi castrametabatur, deflectere, & Pelagoniam advehi, in eaque tentoria locare. Eodem modo Scuterium Xyleam cum suo exercitu, multitudine longe ampliore, Michaeli Lascari conjungi, & circa Pelagoniæ loca castra ponere. Locus ad Michaelis Despotæ, ac Servorum, hi enim etiam cum Despota Michaele fœdus inierant, impetum comprimendum satis idoneus, atque opportunus, ut accepimus, erat. His decreta se completuros pollicitis, relictis, ipse cum decen- C ti famulitio, atque servitio Achridam venio; si forte potuissem res Albanitarum corrigere. Albanum præmiseram imperatoriæ mensæ Præfectum Isaacium Nestongum, cum illi antea quidquid agendum esset circa administrationem in mandatis pro more dedissem: nuta namque meo similia peragi, injunctum fuerat; Ministros item, & publica procurantes, nec non Ductores exercituum, Præfectosque orbium, utcumque mihi libuisset permutari. Satius itaque duxi, Albanum abire, ad loci emendationem, nec non & cognoscendum quid mensæ imperatoriæ Præfectus præstiterat. Præfectum mensæ, uti potui, Albano eduxi: Gens enim Al- D banitarum conjurationem inierant, & cum defectore Michaele Despota conspirarant. Cum turbata omnia comperissem, Debris discedens, namque plures ibi dies, quam opus esset persliteram, undique me hostibus ambientibus armata manu Achridam haud multo cum famulatu profectus sum. Ibique oppidi custodiam mensæ Præfecto committens, & Prespam præteriens, & quod vulgo Siderocastrum dicitur, Prilapum perveni, & tunc me veluti in portum tranquillum, & tutum invectum esse rebar. Mihi nihilo minus, aliisque, qui ex nostris ibidem agebant, contraria evenere. Oppidorum enim, ac castellorum adjacentium Michael Defector potitus, uno, & solo Prilapo destituebatur; ideoque quam cupidissime ad illud occupandum festinabat, eo quippe subacto, sine ullo incommodo, tutoque circum circa alia po-

Edit. Paris. pag. 78.

pag. 79.

terat expugnare. Neque diu post nos quoque Defector Michael cum suo exercitu universo aggreditur, & militaribus artibus oppidum attentat. Erat illud munitum, & aggressu difficile, quamvis ille in oppidanorum insidiis spem hærentius fixerat. Attamen tunc ille repulsus est, qui recollecto exercitu regreditur, & in circumstantibus locis oberrat. Nos Prilapi occlusi, ac si in carcere circumventi essemus, astringebamur. Et res nostras ita se habebat. Orationis porro series, unde digressa est, in Orientem revertatur.

LXIX. Imperator Hellespontum transmittens, quam celerrime ad Lydiæ loca devenit, & apud Sardes castra posuit. Persarum princeps Sultanus timidi cervi cor habens, ut Poeta loqueretur, propria deserens, quando illius exercitus attritus erat, fugitivus Imperatorem convenit. Ille virum amplexatus, muneribusque eumdem, & socios ditatos, honorifice, ac humanissime pertractavit, & in regionem propriam remisit, pusilla etiam militum manu concessa: nam quadringenti numero omnes erant, & exercitus Ductorem instituit Isaacium Ducam, Murtzuphlum cognominatum, quod illius generi nonnulli, qui in similibus imponendis ludere solent, cognomen esse addiderant, tum imperatoriæ aulæ Primicerium. Persarum princeps par pari dare hostimentum cupiens Imperatori Laodiceam urbem donavit, ingressaque est in eam Romanorum, quæ paulum perduravit custodia, urbe rursus a Musulmanis occupata; neque enim fieri poterat, ut a Romanis custodiretur. Sultanus ad resistendum Tacharis impar, cum Proceribus consilio inito, pacem & fœdus a Tacharis accipit, seseque illis subdit: & ex co tributa Musulmani Tacharis persolvunt. Interim Michael Comnenus Palæologus, cujus sæpius meminimus, jurejurando ab Imperatore, ut tutus ageret, suscepto, redit, propriisque redditus bona sua recuperat.

Edit. Paris. pag. 80.

LXX. Inter paucos dies, ubi res, quæ in Occidente gerebantur, quam maxime manifestas habuit Imperator, & plerasque a Michaele Defectore occupari, transmittendusque esset rei militaris peritia præditus cum exercitu, qui adversariorum impetum sustineret, dictum Michaelem Comnenum elegit, illique exercitum ex Macedonibus collectum tradidit, numero hominum haud amplum, viribus infirmum plane, atque inutilem. Ipse neque contra obniti, neque jussa exuere idoneum ratus, cum pusillo, & viribus imbecillo exercitu sese Thessalonicam confert, inde Bardarium, quem antiqui Naxium appellabant, transvectus, & cum Michaele Lascari copulatus, cumque eo consilio inito Berrœam irrumpunt, non quod eam aggredi vellent; neque enim id poterant, sed ut circa ea loca prædam militibus darent. Et sane maximos quæstus, prædasque fecerunt. Nam animalium multitudinem non facili negotio numerandam milites adduxerunt. Interim dum isti in agro fertili præda onerantur, Servorum princeps Defectoris Michaelis perfidiam edoctus, genere quidem fœdifrago, & semper in beneficos, & liberales ingrato, & inhumano,

ἡμῖν μὲν οὐ πολὺ τὸ πρῶτον ὁ ἀποστάτης Μιχαὴλ μετὰ τοῦ περὶ αὐτὸν στρατεύματος ἅπαντος, καὶ ἀποπειρᾶσαι τοῦτο στρατιωτικαῖς μεθόδοις τοῦ ἄστεος. τὸ δὲ ἦν ἀσφαλὲς, καὶ οὐ ῥάδιον χειρωθῆναι. ἐθάρρει δὲ οὗτος μᾶλλον ταῖς τῶν οἰκητόρων ἐπιβουλαῖς. τότε μὲν οὖν ἀπεκρούσθη, καὶ τὸν στρατὸν αὖθις λαβὼν ἐπανέζευξε, καὶ τοῖς γύρωθεν τόποις περιεπόλευε. ἡμεῖς δὲ ἐγκλεισάμενοι τῷ τοῦ Πριλάπου ἄστει, καὶ ὡς ἐν εἱρκτῇ καθειργμένοι γεγόναμεν. καὶ τὰ μὲν ἐν ἡμῖν οὕτω ξυνέβη. ὁ δὲ τῆς ἱστορίας λόγος τῆς ἐπὶ τὴν ἕω γεγενημένων ἐχέσθω.

ξθʹ. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς διαπεραιωθεὶς τὸν Ἑλλήσποντον, ὡς εἶχε τάχους περὶ τοὺς τῆς Λυδίας τόπους κεχώρηκε, καὶ περὶ τὰς Σάρδεις τὰς σκηνὰς ἔπηξεν. ὁ δὲ Περσάρχης Σουλτάνος φυζακινῆς ἐλάφου κραδίην ἔχων, εἴποι ἂν ποιητὴς, τὴν χώραν τούτου καταλιπὼν, ἐπείπερ καὶ τὸ τούτου στράτευμα καταλέλυτο, φυγὰς πρὸς τὸν Βασιλέα χωρεῖ. ὁ δὲ ἐδέξατο τοῦτον, καὶ δωρήμασιν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν φιλοτίμως ἐδεξιώσατο, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐπαναζεῦξαι τοῦτον πεποίηκε, δοὺς αὐτῷ στράτευμα μέτριον, εἰς τετρακοσίους γὰρ καὶ μόνον ἠριθμεῖτο, ἡγεμόνα δὲ τοῦ στρατεύματος τὸν Ἰσαάκιον Δούκαν καταστήσας, ὃν καὶ Μούρτζουφλον ἐπωνόμαζον, τῷ γένει τοῦτο τοὐπίκλην ἐπιθέντων τινῶν, τῶν παίζειν εἰωθότων ἐπὶ ταῖς κλήσεσι, Πριμμικήριον τότε τῆς Βασιλικῆς αὐλῆς τελοῦντα. ὁ δὲ Περσάρχης ἀντίχαριν ἀντιδοῦναι θέλων τῷ Βασιλεῖ, τὸ ἄστυ τῆς Λαοδικείας ἀπεχαρίσατο, καὶ εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ καὶ Ῥωμαϊκὴ φυλακή. ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον τοῦτο προσεκαρτέρηκε, καὶ πάλιν ὑπὸ τοὺς Μουσουλμάνους τὸ ἄστυ τοῦτο γεγένηται. οὐδὲ γὰρ ἦν δυνατὸν ὑπὸ Ῥωμαίων φυλάττεσθαι. Ὁ μὲν οὖν Σουλτάνος ἐπεὶ μὴ ἐξίσχυε τοῖς Ταχαρίοις ἀνθίστασθαι, μετὰ τῶν αὐτοῦ λογάδων βουλευσάμενος εἰς ξυμβιβάσεις, καὶ συμφωνίας τοῖς Ταχαρίοις ξυνῆλθε, καὶ ὑποφόροι τούτοις ἐγένοντο, καὶ ἔκτοτε τυγχάνουσιν σφίσιν αὐτοῖς οἱ Μουσουλμάνοι φορολογούμενοι. ὁ δὲ Κομνηνὸς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, οὗ πολλάκις ἐμνήσθημεν, ὅρκον πρὸς τοῦ Βασιλέως λαβὼν εἰς ἀσφάλειαν, πρὸς αὐτὸν ἐπανέζευξε, καὶ τοῖς οἰκείοις αὖθις ἀποκατέστη, καὶ τῶν ἰδίων ἀπήλαυσεν.

οʹ. Οὔπω πάνυ πολλαὶ παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ἐπεὶ τὰ περὶ δύσιν τὰ πραττόμενα λίαν ἐπεγνώκει ὁ Βασιλεὺς, καὶ τὰ πλείω πρὸς τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ ἁλισκόμενα, καὶ ἔδει στρατηγὸν ἄνδρα μετὰ στρατεύματος εἰς ἀντιπαράταξιν στεῖλαι, τὸν εἰρημένον Κομνηνὸν Μιχαὴλ ἐξελέξατο, δοὺς αὐτῷ καὶ στράτευμα ἐκ Μακεδονίας, πάνυ τι τῷ ποσῷ ὀλίγον, καὶ ἀνωφελέστατον τῇ ποιότητι. ὁ δὲ, καὶ γὰρ οὐκ εἶχεν ἀντιλέγειν τοῖς αὐτῷ προσταττομένοις, λαβὼν τὸ σμικροπρεπὲς ἐκεῖνο, καὶ ἀπόλεμον στράτευμα τὴν Θεσσαλονίκην καταλαμβάνει, κἀκεῖθεν διαβὰς τὸν Βαρδάρειον, ὃν οἱ παλαιοὶ Ναξειὸν ὀνομάζουσι, καὶ τῷ Λάσκαρι Μιχαὴλ ἑνωθεὶς, καὶ ἄμφω βουλὴν ποιησάμενοι, κατὰ τῆς Βερροίας ὡρμήκασιν, οὐχ ἵνα μαχέσονται ταύτῃ, οὐδὲ γὰρ ἐξῆν αὐτοῖς τοιοῦτόν τι διαπράττεσθαι, ἀλλ' ἵνα λείαν τὰ περὶ ταύτην ποιήσωνται. καὶ ἐσκύλευσαν πολλά. ζώων γὰρ πλῆθος οὐκ εὐχερῶς ἀριθμουμένων, οἱ ἀμφ' αὐτοὺς ἐληΐσαντο. ἐν οἷς δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίουν, ὁ τῶν Σέρβων ἄρχων τὴν τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ ἀπιστίαν μαθὼν, γένος ἄσπονδον, καὶ μηδέποτε εἰδὸς χάριν τοῖς εἰς αὐτὸ ἐπιδειξαμένοις χρηστόν. Ἀλλὰ διὰ μικρόν τι κέρδος τὰ φιλίας ἀπορρίπτων,

καὶ κατωπατικοῦ κύπελλον, στράτευμα συναθροίσας ὡς εἰς χιλίους ἠριθμημένον, κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐκπέπομφε χώραν. οὗτοι μὲν οὖν τὴν Κύτζαβιν παραμείψαντες τὰ πέριξ τοῦ Πριλάπου ἐσκύλευον. ὁ δὲ Σκουτέριος Ξυλέας μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος, ἐγγύς που τοῦ ἄστεος κείμενος, ὡς εἶδε τὸ τῶν Σέρβων στράτευμα, τὴν χώραν ληΐζον, καὶ πυρὰ πανταχοῦ ἀναπτόμενα, ἄνθρωπος ἀδαὴς τὰ πολεμικὰ, καὶ μηδόλως ἐμπειρίαν ἔχων στρατιωτικὴν, οὔτε γὰρ σκοποὺς εἶχε μακρὰν, ὥστε πόρρωθεν μαθεῖν τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον, οὔτε συντάξαι στράτευμα ἐπεγνώκει, ἀπέλυσεν ἕκαστον κατὰ τῶν Σέρβων ὁρμᾷν, ὡς ἐβούλετο. Διαλυθέντες οὖν τῆς συντάξεως, καὶ ὀλίγοι τοῖς Σέρβοις πλείοσιν οὖσιν ἡλίσκοντο συμπλεκόμενοι. καὶ οἱ μὲν ἔργον μαχαίρας ἐγένοντο, οἱ δὲ ἐζωγροῦντο, καὶ δεσμῶται ἀπήγοντο. ὕστερον δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ξυλέας Σκουτέριος μετὰ τῶν ἐναπολειφθέντων στρατιωτῶν κατὰ τῶν Σέρβων ὁρμήσας, μόγις που διεσώθη, ὄρη διελθὼν καὶ βουνοὺς καὶ κρημνώδεις τόπους ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν διωκόμενος. οὕτω μὲν οὖν τὸ ἐν τῷ Πριλάπῳ καταλέλυται στράτευμα. καὶ ἡμεῖς ἐγκεκλεισμένοι τῷ τοῦ Πριλάπου ἄστει, καὶ οἷον ἐγκαθειργμένοι γεγόναμεν.

οα. Οἱ δὲ περὶ τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, καὶ οἱ περὶ τὸν Λάσκαριν Μιχαὴλ τοιάδε πεπόνθασιν. ἐπεὶ τὴν λείαν ἐν τῇ Βερροίᾳ πεποίηνται περὶ τὸν ἐν Βοδηνοῖς χῶρον ἐσκήνωσαν, ὁμαλόν τε ὄντα, καὶ εἰς τροφὴν ἵππων χρήσιμον. ὁ ἀποστάτης δὲ Μιχαὴλ ὁ Δεσπότης τὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος ἀκριβῶς ἐγνωκὼς, καὶ εἰς ὁπόσον τοῦτο ἠρίθμηται, καὶ ὡς πλὴν ὀλίγων τὸ πᾶν ἐστιν ἀνωφελὲς καὶ ἀχρήσιμον, ἐκλογὴν πεποιηκάμενος ἀπὸ παντὸς αὐτοῦ τοῦ στρατεύματος, καὶ οἷον ἐξ ἁπάντων τοὺς κρείττους χωρίσας, καὶ ὡς εἰς πεντακοσίους αὐτοὺς ἀριθμήσας, καὶ στρατηγὸν χειροτονήσας τὸν νόθον αὐτοῦ υἱὸν τὸν Θεόδωρον, κατὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος πέπομφεν. ἔτυχε δὲ τῷ τότε καὶ ὁ Λαμπαρδᾶς Μανουὴλ μετὰ στρατεύματος συρφετώδους, καὶ ξυγκλύδος πρὸς τοῦ Βασιλέως ἀποσταλεὶς τοῖς προσοῦσιν ἡγεμόσι συγκῦρσαι, καὶ κατεμέμφετο αὐτοὺς, ὡς προσλαβόντας καὶ τὴν λείαν ἐργασαμένους, ἐκεῖνον δὲ ἄμοιρον γενέσθαι τοῦ κέρδους. ἐν ᾧ οὖν τὰ τοιαῦτα συνωμιλοῦντο οἱ τοῦ στρατεύματος ἡγεμόνες, τὸ ὑπὸ τὸν Λαμπαρδᾶν Μανουὴλ συρφετῶδες στράτευμα, ὧν οἱ πλείους ἐπωχοῦντο φορβάσι, καὶ εἶχον αὐτὰς τοῖς χρειώδεσι πεφορτισμένας, μὴ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων εἰδότων, εἴχοντο τῆς ὁδοῦ τῆς παραμειβούσης τὸ ἄστυ τῶν Βοδηνῶν, ἵνα πρότεροι τῶν ἄλλων διελθόντες λείαν καὶ οὗτοι ποιήσαιντο. ξυνήντησε γοῦν αὐτοῖς ἐν τῇ κλείσει τῶν ἐν τοῖς Βοδηνοῖς ὀρῶν, τὸ ἀποσταλὲν πρὸς τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ στράτευμα πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων καταπολέμησιν. ἄνδρες γοῦν στρατιῶται γενναῖοι ὑψαύχεσιν ἵπποις ἐποχούμενοι, καὶ τοῖς ὅπλοις καταπεφραγμένοι, ἀνθρωπίσκοις ξυντυχόντες ἀόπλοις, καὶ ἀγεννέσι, καὶ θηλείαις ἵπποις ἐφεζομένοις ἐν ἀκαρεῖ πάντας ἐτρέψαντο τούτους. φυγάδες γοῦν ἔνιοι ἐκ τούτων γεγενημένοι, καὶ πρὸς τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ ἀφιγμένοι ἀπήγγειλαν αὐτῷ τὰ ξυμβάντα. ὁ δὲ οὐκ ἐθροήθη τῷ αἰφνιδίῳ, ἰσχυρὸς δὲ ὢν τὴν χεῖρα, καὶ τὴν γνώμην ἀνδρεῖος, καὶ τὰ μάχιμα ἔμπειρος, πολλοῖς γὰρ καὶ πρότερον τοῖς πολεμικοῖς ἐγγεγύμναστο, ὁπλισθεὶς καὶ δόρυ λαβὼν, καὶ τὸ στρατιωτικὸν, ὅπερ ἦν ὑπὸ τὸν Λάσκαριν Μιχαὴλ ἐκ Παφλαγονίας ὡρμημένον, καὶ εἰς πεντήκοντα ἄνδρας ἠριθμημένον, ἐκεῖνο καὶ γὰρ

& parvi emolumenti gratia amicitiæ poculum, ut dicitur, conculcante, exercitu mille hominum coacto Romanam ditionem infestat. Hi itaque Citzabim prætergressi Prilapi adjacentem regionem prædatum ibant. Porro Scuterius Xyleas cum suo milite, licet oppido appropinquasset, Servos omnia vastantes, atque igne corrumpentes conspiciens, vir belli expers, & qui præliarem experientiam, ne per somnium quidem degustarat, neque enim speculatores longe dimiserat, ut per eos hostium irruptionem, atque insidias cognosceret, neque copias disponere edoctus unumquemque quo animus ferret, in Servos impetum facere concessit. Quare perturbato ordine, pauci ipsi, Servis numerosioribus occursantes capi, quorum alii ensibus obtruncati, alii viri vinculis colligati deduci; ipse quoque Scuterius Xyleas cum reliqua militum manu in Servos irruens fugatur, & montibus, ac collibus, præruptisque locis emensis, vix tandem salutem consequitur. Et hoc modo exercitus, qui Prilapi erat, dissipatur. Nos porro in Prilapi oppido concludimur, & carceri, ut ita dicam, mancipamur.

LXXI. Qui vero cum Michaele Comneno Palæologo, & Michaele Lascari erant, talia tulerunt. Berrœæ omnia deprædati, apud Bodenos castra locant, planiciem fertilem, alendisque equis apprime idoneam. Michael Despota Defector Romanum militem, quantus esset, & illius numerum plane callens, ex illisque præter paucos, reliquos omnes neque usui, neque ulli bono asse, ex universo suo exercitu electis, & ex cunctis probatioribus secretis, quingentis numero, filio suo Spurio Theodoro ductore constituto in Romanas cohortes immittit. Ea etiam tempestate Manuel Lampardas cum tumultuario, ac collectitio exercitu ab Imperatore, ut cum aliis Ducibus aggregaretur, mittitur. Sed enim ipse ægre ferebat eos prædam præripuisse, semet lucri expertem labori supercisse. Interim dum hæc inter se conferunt copiarum Ductores, viles, abjectæque Manuelis Lampardæ cohortes, ex quibus plerique gregalibus equis rerum necessariarum onustis vehebantur, insciis aliis ducibus, iter, quod ultra Bodenorum oppidum extendebatur, continuant, ut aliis anteversis, ipsi quoque prædam præoccuparent. Illis obviam fit in Bodenorum montium claustris Michaelis Defectoris agmen, ad oppugnandos Romanos transmissum. Milites ergo fortes, ac strenui superbis equis vecti, & armis undique septi, homunciones inermes, ac putidos, equulis insidentes nulla mora omnes terga vertere coegere. Ex his nonnulli, qui sibi fuga consuluerant ad Michaelem Comnenum concedentes, quæcumque acciderant, enarrant. Ille re insolita, atque improvisa minime consternatus, vir manu validus, natura fortis, militiæ magna scientia, & animo bello ingenti celebris, tamquam qui & antea præliis consueverat, armatus, hasta arrepta, & agmine, quod Michael Lascaris a Paphlagonia duxerat quinquaginta tantum hominum conducto

Edit. Parif. pag. 81.

(illud namque solum pugnam sustinere, uti cæteris præstantius poterat) in hostes arma movet. Lascaris Michael pro suo more, non lorica, sed loricula circumdatus, ut expeditius in fugam sese conjiceret, e latere pugnæ eventum observat. At Comnenus Michael primo hostium obviam factus, hasta percussum sagulo pellit. Erat is, quem diximus, Michaelis Defectoris filius spurius Theodotus, qui lapsu sublevatus, Michaeli Comneno supplicatum venit, multisque verbis, ne neci traderetur efflagitabat.

Edit. Paris. pag. 82.

Eum Michael neque cognoscebat, neque quis esset sciebat, quare Turcæ cuidam traditus occiditur: dein Paphlagones pugnæ comites cum reliquis confligentes, alius alium trucidabant: tandemque pugna extrema Michaelis Defectoris milites fugæ se dedere, Michaelis Comneni viginti & amplius ex electioribus adversariis vivis captis, & pluribus aliis obtruncatis finem conatui fecere. Namque cum essent admodum pauci aliis militibus, qui ante eos præliis se immiscuerant, ruptis, ac dissipatis, ut ante narravimus, persequi minime poterant. Et sic illis misere, ac infeliciter, quemadmodum & iis, qui apud Prilapum ceciderunt, res evenit. Postmodum Michael Comnenus, Michael Lascaris, & cæteri Ductores cohortium a nobis compulsi, & ad Prilapum accersiti, ut consilii causa accederent, volentes, nolentes concedunt. Et per paucos dies nobiscum morati, cum vires ad cominus, & aperto morte Michaelem Defectorem oppugnandum non suppeterent, relictis nobis revertuntur. Accolarum enim perfidiam animadvertefunt, & eorum, quibus custodia tradita erat, leve atque inconstans prudenter, cauteque ingenium subodorati sunt. Quare ipse cum iis, qui in oppidi custodia erant, namque sic mandaverat Imperator, Prilapi permansi.

LXXII. Michael Defector altera vice nos adoritur, & cum in tuto sua vidisset, cognoverat enim imperatorias copias neque ad malum propulsandum, neque ad resistendum idoneas, oppidum obsidione cinxit, & aptavit arietes. Oppidani, & qui cum nobis erant, una cum eo sentiebant. Igitur primum pertentat, & universum militem armatum oppido applicat, ad hoc sagittariis, ac funditoribus quamoptimis usus, scalas item advehit, ut illis muros ascenderet. Sed tunc quidem rejecti sunt, & ex illis plerique saxis telisque obruti ex hominum vita migrarunt. Et sic per dies nonnullos quievere, rursumque ab oppidanis, & nostris comitati rursus in oppidum vehementius irrumpunt, & pari ratione rejiciuntur, neque enim aliquid profecere suo potius, quam aliorum incommodo. Et tertium quoque vis illa mali incaluit, tertiumque restincta est. Hostis igitur finem turbandi facit, & quieta mente constitit, & appropinquare non audebat, tamquam qui majoribus, quam inferret, malis affligeretur. Verumtamen qui defectionem meditabantur in commotione pugnæ consilia magis se tuto exequi posse existimabant. Mirum vero id audituris videbitur, si unius, non plures, quam quadraginta famulos habentis, fide sola,

pag. 83.

& veritate freti hominis vi compescerentur. Cum ergo pugna, ac prælio infanda consilia malorum machinatores exequi

A μόνον ἐτύγχανε τῶν ἄλλων κρεῖττον, καὶ πολεμοῦσιν δυνάμενον, κατὰ τῆς ἐναντίων ὁρμῆς. ὁ δὲ Λάσκαρις Μιχαὴλ ὡς εἰώθει οὐ θώρακα, ἀλλὰ θωρακίδιον ὑπενδυθεὶς, ὡς ἂν ἔχοι ῥαδίως φεύγειν, ἐκ πλαγίου τῆς μάχης ἦν, καὶ ἐσκόπει τὸ γενησόμενον. Ὁ μὲν οὖν Κομνηνὸς Μιχαὴλ τῷ πρώτως ἐρχομένῳ ξυναντήσας βάλλει τῷ δόρατι, καὶ ῥίπτει τοῦ ἐφεστρίδος. ἦν δὲ ὁ ῥηθεὶς τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ νόθος υἱὸς Θεόδωρος. τοῦ πτώματος γοῦν ἀναστὰς οὗτος, προσέδραμε τῷ Κομνηνῷ Μιχαὴλ, καὶ ἐδυσώπει μὴ φονευθῆναι. ἠγνόει δὲ τοῦτον ὁ Κομνηνὸς, καὶ ὅστις ἦν οὐκ ἠπίστατο. παραδίδωσι γοῦν αὐτὸν Τούρκῳ τινὶ, καὶ ὃς πεφόνευκε τοῦτον. εἶτα ξυμπλακέντες οἱ σὺν αὐτῷ Παφλαγόνες τοῖς λοιποῖς ἄλλος ἄλλον

B ἔβαλλε, καὶ τὸ τοῦ πολέμου τέλος εἰς τροπὴν μὲν οἱ τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ ἀπεῖδον, οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ πλείους ἢ εἴκοσι τῶν ἐκκρίτων ζωγρήσαντες, καὶ πολλοὺς ἄλλους ξίφους ἔργον ποιήσαντες ἔστησαν. οὐδὲ γὰρ εἶχον διώκειν, πάνυ ὀλίγοι τυγχάνοντες, προδιεφθαρμένων, καὶ διαλελυμένων τῶν προαπερχομένων στρατιωτῶν, ὡς εἰρήκειμεν. οὕτω μὲν οὖν καὶ αὐτοῖς δυστυχῶς ξυνέβη τὰ πράγματα κατίσον τοῖς περὶ τὸν Πρίλαπον. Ὁ μὲν οὖν Κομνηνὸς Μιχαὴλ, ὁ Λάσκαρις Μιχαὴλ καὶ οἱ ἀμφ' αὐτοὺς ἡγεμόνες τυγχάνοντες τοῦ στρατεύματος, ἐπεὶ παρ' ἡμῶν ἠναγκάζοντο καταλαβεῖν εἰς τὸν Πρίλαπον, καὶ ἡμῖν ξυντυχεῖν, ἑκόντες ἄκοντες ἀφίκοντο παρ' ἡμᾶς, καὶ ὀλίγας ἡμέρας προσκαρτερήσαντες μεθ'

C ἡμῶν, ἐπεὶ μὴ εἶχον δυνάμεις συσταδὴν ξυνελθεῖν, καὶ τῷ ἀποστάτῃ μαχέσασθαι Μιχαὴλ, ἀφέντες ἡμᾶς ὑπέστρεψαν. τὴν τε γὰρ ἀπιστίαν τῶν οἰκητόρων διενοήσαντο, καὶ τὸ ἀμφίβολον τῶν εἰς φύλαξιν αὐτοῦ τεταγμένων νουνεχῶς ἐτεκμήραντο. ἐναπελείφθην γοῦν καὶ αὐτὸς ἐν Πριλάπῳ μετὰ τῶν ὄντων εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ ἄστεος. οὕτω καὶ γὰρ ὁ κρατῶν μοι προσετεταχει.

οβ. Ἐπῆλθε γοῦν τὸ δεύτερον καθ' ἡμῶν ὁ ἀποστάτης Μιχαήλ. καὶ ἐπεὶ ἐκεχειρίαν εἶχεν, ἐπέγνω γὰρ ὡς αἱ βασιλικαὶ δυνάμεις ἀδυνατοῦσι τοῦτον ἀντιστάδην μαχέσασθαι, περιετοίχισε τὸ ἄστυ φρουρᾷ, καὶ ἑλεπόλεις ἔστα. ἦσαν δὲ οἱ ἐντὸς, καὶ οἱ σὺν ἡμῖν τὰ αὐτοῦ φρονοῦντες. πρῶτον γοῦν πεποίηκεν ἀπόπειραν, καὶ ὁπλίσας

D τὸ σύμπαν αὐτοῦ στράτευμα τῷ ἄστει προσέβαλε, τοξόταις καὶ σφενδονίταις εὐστόχοις χρησάμενος. καὶ κλίμακας ἔφερον, ὡς ἂν διὰ τῶν κλιμάκων περὶ τὸ ἄστυ ἀναρριχήσαιντο. ἀλλὰ τότε μὲν ἐτράπησαν, καὶ πλείους ἐξ αὐτῶν, ἔργον φόνου γεγένηνται λίθοις βεβλημένοι καὶ οἰστοῖς. καὶ μέχρι μὲν ἡμερῶν ἡσύχασαν. καὶ πάλιν οἱ ἐντὸς καὶ ἡμέτεροι τούτους ἐκίνησαν. καὶ αὖθις προσβολὴ σφοδροτέρα περὶ τὸ ἄστυ καὶ ἡ ἀπόκρουσις ὁμοία. οὐδὲ γὰρ ἠδυνήθησαν τί ποιῆσαι μᾶλλον πεπονθότες, ἢ πράξαντες. μέχρι καὶ τρίτου προσέβαλε τὸ δεινὸν, καὶ τὰ ὅμοια ἐπίσης γεγένηνται. ἠρέμησαν γοῦν οἱ ἐναντίοι, καὶ ἐν ἡσυχίᾳ προσεφίζανον. οὐδὲ γὰρ ἐτόλμων προσεγγίσαι. μᾶλλον γὰρ ἔπασχον ἐγγίσαντες, ἢ ἐποίουν. οἱ

E μὲν οὖν τῆς ἀπιστίας νοσοῦντες ἐδόκουν ἐν τῇ κινήσει τῆς μάχης, ὡς τὰ ἑαυτῶν βουλήματα κατορθώσαιντο. θαῦμα δὲ ἂν εἴη τοῖς ἀκούουσιν, εἰ ἑνὸς ἀνδρὸς ἥττηντο, οὐ πλείους τῶν τεσσαράκοντα ὑπηρέτας ἔχοντος, καὶ μόνῃ τῇ πίστει καὶ τῇ ἀληθείᾳ τεθαρρηκότος. ὡς γοῦν ἀδυνάτως εἶχον μάχῃ καὶ κυδοιμῷ τὰ διαβούλια, οἱ καθ' ἡμῶν φρονοῦντες, τὰ σφῶν κατορθώσασθαι, ἐν ἡσυχίᾳ μεμελετήκασι τὸ δεινὸν,

καὶ

καὶ σκῆψιν ποιησάμενοι, τὴν τοῦ εἰς φυλακὴν τοῦ ἄστεος συντεταγμένου στρατεύματος ζωαρκείας χάριν διοίκησιν, ἐξάγουσιν αὐτὴν τῶν ἐπάλξεων, καὶ περὶ τὰ σιτοφυλάκια ἀπάγουσιν. ἐξ ἐρήμης γοῦν ἀνοίγουσι τὰς πύλας οἱ ταῦτα προμελετήσαντες. καὶ ἑάλω οὕτω τὸ τοῦ Πριλάπου ἄστυ, οὐ πολεμίων ἀρετῇ, οὐκ ἀνοχυρότητι τόπου, ἀλλὰ τῇ τῶν φυλάκων ἀβελτηρίᾳ, καὶ ἀπιστίᾳ, καὶ ἡμεῖς συνηλώκαμεν, καὶ δεσμῶται γεγόναμεν. οὐ δὲ γὰρ ὤνησεν ἡμᾶς τὸ τῆς ἀκροπόλεως φρούριον. πέτρα γὰρ ἦν, καὶ ἁλωτὴ δεκαβάθμῳ κλίμακι, εἴπερ ἐπιστάν τινες πολεμήσοντες, ἐν ᾧ καὶ νυκτὸς οἱ τἀναντία φρονήσαντες ἡμέτεροι ἐφορμῆσαι καθ' ἡμῶν ἀβουλήθησαν, ὡς ἡμᾶς τε ἀποκτενοῦν, καὶ τὰ ἡμῶν ξυλλαβεῖν. Ἐπεὶ δὲ αὐτοὺς πως ἐπεγνώκειν, τότε μὲν ἑαυτοὺς ἐφυλαξάμεθα, καθὼς ἦν ἡμῖν δυνατόν. ἐπιλαμψάσης δὲ ἡμέρας τῷ ἀποστάτῃ Μιχαὴλ εἰς ξυμφωνίας ξυνῆλθον. κἀκεῖνος μὲν πρὸς ἡμᾶς δέδωκεν ὅρκους, ἐλευθέρους μὲν κακῶν, καὶ μετὰ τῶν σφετέρων πραγμάτων παρὰ τοῦ μέρους αὐτοῦ ἐς τὴν χώραν διασωθῆναι τοῦ Βασιλέως. ἡμεῖς δὲ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο πρὸς αὐτὸν ἀπολελύκαμεν φρούριον. ἀλλ' ἦσαν οἱ ὅρκοι τούτου ψευδεῖς. ἐπίορκον γὰρ ὀμωμόκει. εἶχεν οὖν ἡμᾶς ἐν δεσμοῖς, καὶ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν μεταβιβαζομένους πεδήτας. ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς Θεόδωρος περὶ τούτων ἀκηκοὼς, ὑπετόπασε μὲν περὶ ἐμοῦ οὐ καλῶς, ἀνθρωπίνοις δὲ λογισμοῖς ἑπόμενος ὑπετόπασεν. ὡς γὰρ ἐμεμαθήκει τοὺς κρείττους τῶν στρατηγούντων ἐν τῇ δύσει, ἐν οἷς ἐθάρρει, καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ τὸν ἀποστάτην Μιχαὴλ γεγενῆσθαι, τοὺς μὲν καὶ πρὸ τῶν κατασχέσεων τῶν φρουρίων, ἤγουν τὸν Σκουτέριον Ξυλέαν, τὸν Ραματὰν Μανουὴλ, τὸν Πουλάχαν, καὶ ἄλλους ἐνίους τῶν σὺν αὐτοῖς. αὖθις δὲ καὶ μετὰ τὰς κατασχέσεις, ἤγουν τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης Ἰσαάκιον τὸν Νεστόγγον, ὃν αὐτὸς εἰς φυλακὴν, καθὰ προειρήκειν, ἀποκατέστησα τῆς Ἀχρίδος, καὶ ἄλλους οὐκ ὀλίγους τῶν γνωρίμων τε, καὶ ὀνομαστῶν ὑπὸ τὸν ἀποστάτην ἑκόντας τελέσαι, ἐδεδίει γὰρ περὶ ἐμοὶ, μή ποτε καὶ αὐτὸς πάθω τὰ ὅμοια. ἔθραττε καὶ γὰρ τὸν αὐτοῦ λογισμὸν, τὸ ἐξ ὑπογυίου συμβὰν ἐμοὶ παρ' αὐτοῦ. οἱ δὲ τὰ κατ' ἐμὲ ἀκριβέστερον ἐπεγνωκότες διϊσχυρίζοντο, μὴ ἄν ποτε τοιοῦτον φανῆναί με. ἐπεὶ δὲ χρόνος παρεῤῥύη συχνὸς, ἀφ' ὧν ἐπερχομένων δεσμώτην ἐμάνθανεν εἶναί με, καὶ εἱρκτῇ περικλείεσθαι, ποδοκάκαις τε καὶ χειροπέδαις συνέχεσθαι ἠγάπα τε τὴν πρᾶξιν, καί μοι προσφιλέστερον διετίθετο. ὁρισμοὺς δὲ ἐπεποιήκει κτημάτων περὶ τῶν ἐμῶν, μηδένα τολμῆσαι πόδα τε βαλεῖν ἐν αὐτοῖς, καὶ ζημίαν ἐπεμβαλεῖν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως εἶχε. τῷ δὲ Βασιλεῖ Θεοδώρῳ ξυνέβη οὕτω τὰ πράγματα.

ογ'. Ὁ μὲν οὖν τῶν Βουλγάρων ἄρχων ὁ γυναικάδελφος αὐτοῦ Μιχαὴλ, ὃς πολλὴν τὴν ἔχθραν κατά τε αὐτοῦ τοῦ γαμβροῦ καὶ Βασιλέως, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐξέτρεφε, πρὸς τοῦ πρωτεξαδέλφου αὐτοῦ Καλλιμάνου καιρίαν πληγεὶς, εἰδήσει καί τινων οἰκητόρων Τερνόβου, ἔξω που τοῦ τοιούτου διάγων ἄστεος εὐθὺς ἐτεθνήκει. ὁ δὲ φονεύσας αὐτὸν Καλλιμάνος τὴν ἐκείνου λαβὼν γαμετὴν, ἔδοξε τὴν τῶν Βουλγάρων ἀρχὴν σφετερίσασθαι. ἀλλ' ὁ Ῥῶσος Οὖρος μετὰ στρατευμάτων ἐπελθὼν τῷ Τερνόβῳ τὴν θυγατέρα τούτου τὴν τοῦ Μιχαὴλ σύζυγον εἴληφε. τὸν γὰρ Καλλιμάνον προὔλαβον τινὲς περιοδεύοντα ἐκ τόπου εἰς τόπον φεύγοντα. ἐπεὶ δὲ ἔρημος ἐγκατελείφθη κληρονόμου γνησίου ἡ τῶν Βουλγά-

non possent, scelus in tranquillitate, nec alia fraude moliuntur. Agmen enim, cui ad tutandum oppidum in urbe domicilium erat, vitæ sustentandæ causa, propugnaculis eductum, ad granaria transmittunt. Hæc præmeditati, cum abesset exercitus, portas aperiunt. Sicque Prilapi oppidum non virtute hostium, non loci imbecillitate, sed custodum socordia, ac perfidia captum est, & nos una cum eo, & vinculis tradimur, quibus nec arcis castellum profuit: saxum namque erat, & expugnatu facillimum, si quis decem graduum scala illud adortus fuisset, in quod noctu, qui ex nostris adversus nos hostilia induerant, ad nos interimendos, nostraque rapienda ingruere animum induxerant. Hæc edocti tum uti vires concesserant, nos custodivimus. Sed ubi dies cœpit, cum Michaele Defectore ad pactiones venio, ille etiam jurejurando se obligaverat, nos a noxa immunes, & rem familiarem pro viribus salvos, atque incolumes imperatoriæ ditioni redditurum. Sic nos pusillum illud castrum dedidimus. Verumtamen jusjurandum cum ille nefarie jurasset, frustra fuit. Quandoquidem ille nos vinculis colligatos de loco in locum transportabat. Igitur Imperator Theodorus de his certior redditus, de me quidem haud ingenue suspicatus est, suspicatus est tamen humanis considerationibus ductus. Namque ut audiit Ductorum celebriores, quibus quammaxime fidebat, in Occidente Michaeli Defectori cessisse, partim antequam oppida expugnarentur, uti Scuterium Xyleam, Manuelem Ramatam, Pulacham, aliosque nonnullos, partim post occupatas urbes, veluti mensæ Præfectum Isaacium Nestongum, cui ipse, ut antea narravi, Achridæ custodiam demandaveram, aliosque non paucos ex maxime notis, atque nobilibus voluntarie se Defectori subdidisse, de me quoque timebat, ne quid patrarem simile: anxie enim illius animum turbabat, quod nuper ipse in me perpetraverat. Attamen de me, rebusque meis enucleatius edocti me nusquam talem futurum contendebant. Post tempus non modicum ex internunciis me vinculis addictum occludi carcere, compedibus pedes, capulis manus astringi recognoscens, facinus laudare, humanius in me affici, deque rebus meis, ne aliquis in eas intruderetur, damnumque inferret, decreta evulgare. Et hæc quidem sic se habuere. Imperatori vero Theodoro res ita evenere.

Edit. Paris. pag. 84.

LXXIII. Bulgarorum princeps uxoris illius frater Michael, qui simultates, & inimicitias, easque non leves, & in generum, & in Imperatorem, & rem denique Romanam gerebat, a consobrino suo Callimano, conscius nonnullis Trinobi civibus, extra dictam urbem degens, lethali vulnere accepto illico expiraverat. Qui eum jugulaverat Callimanus, illius uxore ducta, Bulgarorum principatum sibi quodammodo vindicasse visus est. Sed Rosus Urus cum exercitu Trinobum aggressus, filiam hujus Michaelis consortem recuperat. Quidam enim Callimanũ ex loco in locum aberrantem antea trucidarant. Cum vero hærede legitimo Bulgarorum

principatus destitueretur, Proceres in consilium conveniunt, eliguntque Tœchi filium Constantinum, ut sibi ipsis imperet, & ut speciosas regnandi causas haberet, ac hæreditario jure regnum possidere videretur, Legatos ad Imperatorem Theodorum misere, ut filiam suam majorem, cui nomen Irene erat, in matrimonium Constantino Tœchi concederet, quæ illi legitime copularetur, tamquam quæ esset Asani Joannis, qui antea Bulgaris imperarat, neptis, ideoque ad talem dominatum pertineret. Sed quando Tœchi Constantinus, alio, eoque legitimo matrimonio vinciretur, uxorem a viro separatam ad Imperatorem Theodorum deducunt. Sic se res Bulgarorum habebant, sic Theodorus Imperator pacem recuperat: sic etiā & tranquillitatē uterque aucupatur.

LXXIV. Post hæc Theodorum Imperatorem morbus gravis invasit; morbo medicinam facere Medici non poterant; frustraque remedia omnia, quæ malo succurrere posse videbantur, tentata sunt; longo itaque tempore noxa conflictatus, & corpus omne exsiccatus, prope finem in animo suo dedit pœnitentiæ locum, & monasticum habitum induens, quemadmodum res illius sedulo, ac curiose intuiti mihi narrarunt, confessionem peccatorum animo generosā, ac magnifico dignam absolvit; quippe Evangelicam æmulatus meretricem Mitylenensem Archiepiscopum pro delictorum confessione accersens, ante illius pedes in solum obvolutus, lachrymarum indesinenter fluentium rivis, terram, in qua jacebat, conspersit; adeout ea illis lutum concinnatum sit. Sic qui

Edit. Paris. pag. 85. illa conspexere plane nobis affirmarunt, & sæpe illud, *Deserui te Christe*, inter confessionis verba immiscens, inclamabat. Ita ille ætate peracta, nondum quatuor integros annos potitus mortem obit; principium enim regnandi Novembrem, Augustum finem vitæ fecit. Cadaver illius in Sosandrorum monasterium delatum, ubi Imperator, & pater illius antea, humatum est. Fato functus Imperator Theodorus tres reliquerat filios, masculum unum nomine Joannem, feminas duas Theodoram & Eudociam. Namque alias duas antequam ipse mortem obiret, viris nuptum dederat: primam, cui & Irene nomen erat, Constantino Tœchi filio, ut diximus, alteram Mariam nuncupatam Defectoris Michaelis filio Nicephoro; quæ tempore defectionis soceri de medio excessit, ut quidam asserebant, a marito Nicephoro multis verberibus coercita; ut vero alii, naturali morbo extincta.

LXXV. Theodori Imperatoris filius Joannes in obitu Imperatoris patris puer impubes erat, & adhuc tenellus, octo annos, neque eos integros natus: ideoque pater illius, ac Imperator testamentum fecerat, ut quidem videbatur, pro filio, re autem vera pro Georgio Muzalone Protovestiario. Hunc enim testamento Romanarum rerum omnium moderatorem, ac dominum instituerat, ita ut penes eum Romani imperii totius esset summa, quoadusque Imperatoris filius ad perfectam ætatem pervenisset. Mandata Imperato-

A ρων ἀρχῇ, ξυνιόντες οἱ πράχοντες εἰς βουλὴν, τὸν τοῦ Τοίχου υἱὸν Κωνσταντῖνον εἰς τὸ ἄρχειν αὐτῶν ἀναδέξασθαι ἐβουλεύσαντο. ἵνα δὲ καὶ εὐπρόσωπος αὐτῷ ἡ ἀρχὴ γένοιτο, καὶ ὡς ἄντι δόξειεν ἀπὸ κληρονομίας κρατεῖν, πρὸς τὸν Βασιλέα Θεόδωρον πρεσβείαν πεπόμφασιν, ἵνα τὴν αὐτοῦ θυγατέρα τὴν πρώτην, ἥ τις καὶ Εἰρήνη κατωνομάζετο, εἰς συζυγίαν τῷ τοῦ Τοίχου Κωνσταντίνῳ ἐκπέμψειε, καὶ συζυχθῇ νομίμως αὐτῷ, ἔγγονος οὖσα τοῦ προκατάρξαντος Βουλγάρων τοῦ Ἀσὰν Ἰωάννου, καὶ προσήκουσα τῇ τοιαύτῃ ἀρχῇ. ἐπεὶ δὲ ἔτυχε τὸν Τοίχου Κωνσταντῖνον γυναῖκα νόμιμον ἔχειν, χωρισμὸν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς πεποιήκασι, καὶ τὴν γυναῖκα πρὸς τὸν Βασιλέα Θεό-
B δωρον ἔστειλαν. οὕτω μὲν οὖν εἶχε τὰ τῶν Βουλγάρων. οὕτω δὲ καὶ ὁ Βασιλεὺς Θεόδωρος τὴν ἐξ αὐτῶν ἔσχεν εἰρήνην, καὶ ἠρέμησαν ἐν ἀμφοτέροις τὰ πράγματα.

οδʹ. Μετὰ δὲ ταῦτα νόσῳ δεινῇ ὁ Βασιλεὺς Θεόδωρος περιπέπτωκεν. ἀτέλεσμον οὖν ἐν ταύτῃ καὶ ἰατρῶν χεῖρες, καὶ πᾶσα τὶς ἄλλη θεραπεία ἀπείρηκεν. ἐν οὐκ ὀλίγῳ γοῦν χρόνῳ τῇ νόσῳ κατατρυχωθεὶς, καὶ τὸ σῶμα ἅπαν κατασκελετευθεὶς ἐν τῷ τέλει λόγον μετανοίας ἐν ἑαυτῷ προσλαβὼν, τὸ μοναδικὸν ὑπεισῆλθε σχῆμα. ὡς δὲ οἱ τὰ κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς πεθεαμένοι μοι διηγήσαντο, καὶ ἐξομολόγησιν ἐπεποιήκει, ψυχῆς ἀξίαν γενναίας, καὶ μεγα-
C λόφρονος. τὴν γὰρ Εὐαγγελικὴν μιμησάμενος πόρνην, τὸν τῆς Μιτυλήνης ἀρχιερατικῶς προϊστάμενον εἰς τὴν τῶν αὐτοῦ σφαλμάτων ἐξαγορείαν μετακαλεσάμενος ἔμπροσθεν τῶν αὐτοῦ ποδῶν πίπτει πρὸς τοὔδαφος, καὶ δακρύων ἀπλέτοις ῥεύμασι, τὴν γῆν ἐν ᾗ κατέκειτο, ἔπλυνεν, ὥστε καὶ πηλὸν γεγονέναι ἐκ τούτων, καθὼς οἱ κατιδόντες ταῦτα, σαφῶς ἡμῖν παρεστήσαντο, καὶ τὸ, ἐγκατέλιπόν σε Χριστὲ, συχνῶς ἐπιφωνεῖν, τοῖς τῆς ἐξαγορείας λόγοις τοῦτο συμπαραπλέκων. Ἐκεῖνος μὲν οὖν οὕτω βιώσας, καὶ μήπω ὅλους τέτταρας ἐνιαυτοὺς αὐτοκρατορήσας, κατὰ Νοέμβριον γὰρ ἄρξας, ἐν Αὐγούστῳ μηνὶ τὸ τέλος ἔσχηκε τῆς ζωῆς. Ὁ μὲν οὖν νεκρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν Σω-
D σάνδρων ἀπεκομίσθη μονῇ, καὶ ἐτάφη ἐκεῖσε, ὅπου καὶ ὁ Βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ. τεθνηκὼς δὲ ὁ Βασιλεὺς Θεόδωρος τρία καταλελοίπει παιδία, ἓν μὲν ἄρρεν τοὔνομα Ἰωάννην, δύο δὲ θήλεα, τήν τε Θεοδώραν, καὶ Εὐδοκίαν. τὰς γὰρ ἑτέρας δύο αὐτοῦ θυγατέρας ἀνδράσι πρὸ τότε συνέζευξε, τὴν μὲν πρώτην, τὴν καὶ Εἰρήνην καλουμένην, τῷ τοῦ Τοίχου υἱῷ, καὶ καθάπερ ἔφημεν Κωνσταντίνῳ. τὴν δὲ ἑτέραν τὴν καὶ Μαρίαν ὀνομασμένην τῷ τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ υἱῷ Νικηφόρῳ, ἥτις καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ πενθεροῦ ἀποστασίας, τὸ κοινὸν ἀπέδοτο χρέος, ὡς μέν τινες ἔφασκον, ὑπὸ τοῦ συζύγου Νικηφόρου τυφθεῖσα πολλάς, ὡς δὲ ἔνιοι ἔλεγον, φυσικῷ περιπεσοῦσα νοσήματι.

οεʹ. Ὁ μὲν οὖν υἱὸς τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου ὁ Ἰωάννης πάνυ ἀφῆλιξ ἐτύγχανεν ὢν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευτῆς τοῦ Βασιλέως καὶ πατρός. οὔπω γὰρ πλείους ἐνιαυτῶν ὑπῆρχεν ὀκτώ. ὁ δὲ πατὴρ τούτου καὶ Βασιλεὺς διαθήκην πεποίηκε, τάχα μὲν ὡς ἐπὶ τῷ παιδὶ, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἐπὶ τῷ Πρωτοβεστιαρίῳ τῷ Μουζάλωνι Γεωργίῳ. τοῦτον γὰρ ἡ διαθήκη ἐποίει τῶν Ῥωμαϊκῶν ἁπάντων πραγμάτων αὐθέντην, ὥστε τὸ κράτος ἔχειν ἁπάσης τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, μέχρις ἂν ὁ τοῦ Βασιλέως υἱὸς εἰς τελείαν τῆς ἡλικίας ἀφίκοιτο· καὶ προὔβησαν ἐπὶ τούτοις προστάξεις τοῦ Βασιλέως καὶ ὅρκοι παρὰ τῶν ἐν-

A συγχέοντων τῷ τότε. ἀλλ' οὔπω τεταῖος ἦν ἐν τάφῳ κείμενος ὁ τοῦ Βασιλέως νεκρὸς καὶ ὡς ἀπὸ κοινοῦ συνθήματος συνδραμόντες πάντες οἱ ἐφευρεθέντες ἐκεῖσε Ῥωμαῖοι, στράτευμα δὲ ἦν ἱκανὸν συνηγμένον ἐκεῖσε, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ πρὸς τοῦ Βασιλέως κεκακωμένοι ἄνδρες εὐγενεῖς, καὶ τῆς πρώτης τυγχάνοντες τάξεως, ὧν εἷς μὲν ὑπῆρχεν ὁ Στρατηγόπουλος Ἀλέξιος, οὗ τὸν υἱὸν Κωνσταντῖνον τετύφλωκεν, αὐτὸν δὲ καθεῖρξεν, ὁ Τορνίκης τε Κωνσταντῖνος, ὃν μέγαν Πριμμικήριον ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης εἶχεν, καὶ πρὸς τοῦ Βασιλέως υἱοῦ καθωσίωτο, ὁ Φιλῆς Θεόδωρος τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ αὐτὸς ἐξορωρυγμένος, καὶ ὁ Ζαγαρομμάτης Γεώργιος, ὃν Πρωτοβεστιαρίτην μὲν ὁ Βασιλεὺς ὠνόμασεν Ἰωάννης, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Παρακοιμώμενον B πρῶτον τιμήσας, μετὰ βραχὺ καθωσίωσε, Νικηφόρος τε ὁ Ἀλυάττης, ὃν πρὸ βραχέος ἐπὶ τοῦ Κανικλείου τετιμηκὼς, ὕστερον τὴν γλῶτταν ἐπ' οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ ὁ Βασιλεὺς ἐκτεμὼν καθωσίωσεν, ἄλλοι τε πολλοὶ τῶν χρησίμων καὶ ὀνομαστῶν ἀνδρῶν, οἱ τοῖς στρατιώταις ξυνιόντες καὶ ἅμα συνδραμόντες, καὶ ἐπὶ τὴν τῶν Σωσάνδρων συνιόντες μονὴν κατὰ τοῦ Πρωτοβεστιαρίου, καὶ ἐπιτρόπου, καὶ τῶν αὐταδέλφων αὐτοῦ αὐτοβοεὶ ἐφώρμησαν· ἐκεῖσε γὰρ εἶχε τὴν σκηνὴν ὁ Πρωτοβεστιάριος, καὶ τὴν ὁσίαν τοῦ τεθνηκότος Βασιλέως ἐπλήρου. Γνοὺς οὖν ὁ Πρωτοβεστιάριος τὴν ἔφοδον τοῦ λαοῦ, ὥρμησε τοῦ ναοῦ ἐξιέναι, ἔνδον γὰρ ἦν τῆς θείας μυσταγωγίας τελουμένης ἐπακροώμενος· ἀλλά τι- C νες τῶν τῆς βουλῆς ἐκείνης συμπαρόντες αὐτῷ, δείσαντες μὴ ἐξιὼν, καὶ ἐποχηθεὶς ἀποτρέψῃ, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκύσηται τὸν λαὸν, ἀπεντεῦθεν καὶ αὐτοὶ φωραθεῖεν, πρὸς ὁρκωμοσίας ἑτέρας ἐχώρει. ἤδη γὰρ τοῦ Βασιλέως πρὸς ταῖς ἐσχάταις ὄντος ἀναπνοαῖς Θεοδώρου, καὶ τῆς διαθήκης εἰς ἐπήκοον πάντων ἀναγνωσθείσης αὐτοῦ, ὀμνύουσιν ἅπαντες τὰ διατεταγμένα τῷ Βασιλεῖ φυλάξαι ἀπαραποίητα. οὕτω καὶ μετὰ τὸ ἀποβιῶναι πάλιν ὀμνύουσιν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς. τρίτον οὖν ἤδη διὰ τὰ προειρημένα ὅρκοις καὶ συνθήκαις ἐμπεδωθέντες πείθουσι τὸν Πρωτοβεστιάριον συνίστασθαι τοῦ ναοῦ, σὺν ἅμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἀνδρονίκῳ, τῷ τοῦ μεγάλου Δομεστίκου ἀξίᾳ τετιμημένῳ, καὶ τῷ D πρώτῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ, ὃς καὶ Πρωτοκυνηγὸς τετίμητο. ὡς δὲ τὸ πλῆθος εἶδον γυμνοῖς τοῖς ξίφεσι κατ' αὐτῶν χωροῦντας, ἔσω τοῦ ἱεροῦ εἰσῆεσαν βήματος, καὶ τὴν παναγῆ περιπτυξάμενοι τράπεζαν, ἐκεῖσε ξίφους ἔργον γεγένηνται, μηδὲ μετὰ τὸν φόνον οἶκτον λαβόντων τῶν φονευτῶν. τοιοῦτον γὰρ τὸν θυμὸν ὁ λαὸς ἅπας ἐνεδείξατο κατ' αὐτῶν, ὥστε καὶ μεληδὸν διατεμόντες αὐτοὺς, μᾶλλον δὲ κατὰ ἄρθρα, ἢ καὶ σμικρὰ τῶν σαρκῶν διελόντες τεμάχια ἕκαστος τὸ οἰκεῖον τμῆμα κρατῶν, τὰς ἐπιθυμίας ἐνεφορήθησαν. καὶ ταῦτα μὲν τοιοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον.

E οϛ'. Οἱ δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πλήθους οἵ τε τῶν ἐν τέλει, καὶ οἱ τῶν στρατιωτικῶν ταγμάτων, σὺν τοῖς καὶ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου, συμπαρῆν γὰρ αὐτοῖς καὶ ὁ Πατριάρχης, καὶ τῶν ἐπιφανεστέρων ἀρχιερέων τινὲς, σκέψιν ἐπεποίηντο περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, τίς ἂν εἴη ἄξιος τὴν τούτων οἰκονομίαν λαβεῖν, καὶ κρειττόνως τῶν ἄλλων διαθήσασθαι. οὐ γὰρ πρόσφορον ἔκριναν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρ-

A ris, eorum, qui tunc aderant jurejurando confirmata sunt. Sed oondum tertius dies, postquam Imperatoris cadarer tumulo conditum est, decurrerat, & tamquam ex composito quicumque illic comperiebaotur Romani, cum ibidem noo exigua militum manus commeasset, concurrentes necnon & qui ab Imperatore noxa, atque incommodis atriti fuerunt nobiles, & primæ conditionis homines, inter eos & Strategopulus Alexius, cujus filium Constantinum oculis spoliaverat, ipsum carceri constrinxerat; Constantinus Tornices magnus ab Imperatore Joanne Primicerius constitutus, sed ab ejus filio privatus; Theodorus Philes obcæcatus etiam ipse; & Zagarommata Georgius, quem Imperator Joanoes B Protovestiaritem erearat, filius vero illius Paracœmomenon elegerat, sed quem non diu post dignitate illa eauerat; Nicephorus Alyattes paulo ante præfectus Canicleii factus, postmodum nullam ob eausam ab Imperatore lingua imminutus, officio etiam absolutus; & plerique alii viri opportuni ac celebres eum militibus confusi festinanter ad Sosandrorum monasterium, ubi Protovestiarius sede locata, justa demortui Imperatoris faciebat, properant, & adversum Protovestiarium, ac Tutorem, illiusque fratres oon sine elamore irrumpunt. Quare Protovestiarius cognita multitudinis irruptione, templo, in quo divinæ Mystagogiæ sacrum audie- C bat, egredi conatur, sed quidam consilii, ac facinoris fautores, qui cum eo erant, timentes ne suo exitu, equo insidens multitudinis animos illectos sibi coosociaret, indeque ipsorum perfidia propalaretur, ad novum jusjurandum adiguntur. Nam cum Theodorus Imperator extremum spiritum ageret, & illius testameotum omnibus audientibus percurreretur, universi sese jurejurando ad omnia Imperatoris mandata sine illa immutatione conservanda constrinxerant. Præterea postquam animam efflavit, pro iisdem sacramentum iterarunt. Tertium propter jam dicta novo jurejurando, & pactionibus adstricti Protovestiario suadent, ut una cum fratre suo D Andronico, magni Domestici munere insignito, & majore alio fratre, qui Protocynegus erat, mordicus templo adhærescerct. Sed multitudinem strictis ensibus adversum se irruentem intuiti, sese in sacrarium conferunt, & immaculatam amplexati mensam obtruncantur, cum neque post necem parricidarum animos ad misericordiam alleaissent. Tantoque populus furore insaniit, ut eo membratim diviso, sive potius in articulos, aut minutissimas carnis particulas discerpto, quicumque proprium frustum manu tenens pro libidine exsaturati sint. Et hæc quidem sic evenere.

E LXXVI. Verum ex Romano populo tum in dignitate constituti, cum militarium cohortium ductores, & eum eis sacri Senatus principes, quibus cum una & Patriarcha, & celebriorum Archiepiscoporum plerique de rebus publicis consultarunt, quisnam earum administrationem in se suscipere dignus, atque idoneus haberetur, & aliis melius imperio consulere posset. Haud enim cooveniens esse existimarunt, Romanum imperium, majestate, ac dignitate tantum a puerulo, qui vel

Edit. Paris. pag. 86.

fructibus allici poterat, vel talis adhuc judetet, gubernari: sed necessarium esse judicarunt, eum clavum tanti imperii tenere, & gubernacula Reipublicæ tractate, qui tutam a naufragio navim adversariorum ventorum vi impetitam, variorum fluctuum strepitu turbatam, ac fere obrutam, & ut verbo expediam, ingenti tempestate periclitantem, ideoque gubernatore generoso, atque accommodo, ad eam ab imminentibus, opprimentibusque miseriis conservandam indigentem, conservare posset. Statim enim Persarum confinia ab irruptione adversus Persas concurrentium Tachariorum, cum non adhuc stabili amicitia firmarentur, neque ad certam pactionem ac concordiam convenissent notabilius turbabantur; & in Occidente ad Naxium flumen, quem plebs Bardarium vocat, Defector Michael omnia occupaverat, & in ea regione oppidula, & castra sibi addixerat adeo, ut ea sine ullo metu teneret, & discrimine potiretur. Præterea & alia suspicio plurimos, sed prudentes potissimum angebat, Defectoris Michaelis, inquam, generi. Namque Manfredo Siciliæ regi, ut prænarravimus, filiam Helenam matrimonio conjunxerat, & aliam affinitatem ex filia sua Anna cum Achajæ principe contraxerat. Quin etiam Constantinopoli Latina gens Romanis adeo inimica, quam Balduinus sustinebat, insederat. Hac ratione Romanorum imperium graviter ægrum, vehementerque undique laborans, qui probe regeret, Proceres investigare. Omnium nihilominus oculi in Michaelem Comnenum, cujus sæpe meminimus, ferri. Verum cum de hoc populus etiam expostulandus esset, ut cujusnam ille sententiæ esset, ipsi experirentur, & in quem magis animus penderet, cognoscerent, interrogationes secundum genera, & ordines institutæ sunt. Et primum quidem Romani sciscitantur; illi universi confestim, unoque ore, non alium præter Michaelem Comnenum Romanarum rerum tutorem, ac curatorem, & eum veluti dominum proprium agnoscere se velle fatebantur: cum ex Latina natione quæreretur, non multa expectatione opus fuit, tamquam quæ subito Michaelem Palæologum omnium summum Principem postulavit: cum Scytharum quoque genus percontarentur, non barbare, sed Græce admodum, prudenterque respondit, & Michaele Comneno præstantiorem, cui summa imperii dedi deberet, se tenere neminem contendebant. Quin immo sacer Senatus Michaelem Comnenum multo nisu rerum Romanarum administrationem detrectantem, procrastinantem, atque deludere provinciam conantem, & forte etiam, non multum ante tempus de Theodori Imperatoris filio sacramentum caussantem, Patriarcha, & cæteri omnes Præsules non tantum voce, sed scripto etiam tomo, in quo ea continebantur, tantum abesse, ut pro tali conatu apud justum judicem Christum rationem redderet, ut coronis divinioribus potius coronandus esset, quod in salutem Christiani populi accessisset, suadebant, atque facultatem similia in se recipere concedebant. Sicque ut Comnenus Michael metum animo pelleret, prudenter sane, & uti necesse erat, effecerunt.

Edit. Paris. pag. 87. — pag. 88.

A γὴν τοσαύτην οὖσαν, ὑπὸ βρεφυλλίου ὀπωροζομένης, ἃ καὶ ἀστραγαλίζοντος διευθύνεσθαι. ἀλλ' ἐκεῖνον χρεὼν εἶναι τὸν δυνάμενον τὴν τῶν Ῥωμαίων σώζειν ὁλκάδα, ἐπὶ τῶν οἰάκων καθῆσθαι τῆς Βασιλείας. πολλῶν μὲν ἐναντίων πνευμάτων καταπνεόντων αὐτῇ, ἀλλεπαλλήλων δὲ κυμάτων καταβομβούντων, καὶ ταραττόντων, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἐπὶ μεγάλῳ τυγχανούσῃ κλύδωνος, καὶ κυβερνήτου δεδεημένης γενναίου πρὸς τὸ ὑπέρτερον γενέσθαι, τῶν ἐπελθόντων ταύτῃ δεινῶν. αὐτίκα γὰρ τὰ μὲν ὁμοροῦντα τοῖς Πέρσαις ταῖς ἐφόδοις ἐθορυβοῦντο ὑπὸ τῶν ἐπερχομένων κατὰ Περσῶν Ταχαρίων. οὔπω γὰρ εἰς τελείαν εἰρήνην ἀποκατέστησαν, οὐδὲ εἰς ξυμβιβάσεις, καὶ συμφωνίας βεβαίας ξυνῆεσαν, καὶ τὰ ἐν

B δυσμῇ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ Ναξείου, ὃν καὶ Βαρδάρειον ὁ πολὺς καλεῖ λαός, ὁ ἀποστάτης Μιχαὴλ ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πολίχνιά τε, καὶ φρούρια παρεστήσατο, καὶ ἀφόβως τούτων ἦρχε, καὶ ἀκινδύνως ἐδέσποζεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἑτέρα τις προσδοκία τοὺς πολλοὺς, μᾶλλον δὲ τοὺς ἐχέφρονας ἔθραττε, τὰς ἐπιγαμβρείας φημὶ τοῦ ἀποστάτου Μιχαήλ. τόν τε γὰρ Ῥῆγα Σικελίας Μαφρὲ, καθὼς προειρήκαμεν, τῇ ἑαυτοῦ θυγατρὶ Ἑλένῃ συνέζευξε, καὶ κῆδος δ' ἄλλο ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ Ἄννῃ μετὰ τοῦ τῆς Ἀχαΐας Πρίγκιπος πεποίητο. ἦν δὲ καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει τὸ τῶν Λατίνων γένος, ἐχθρὸν καὶ αὐτὸ τυγχάνον Ῥωμαίοις, ἐν οἷς καὶ Βασιλεύων ὁ Βαλδουῖνος ἐτύγχανεν. Οὕτω μὲν οὖν

C τῶν πραγμάτων δυσχερῶς εἶχεν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχή. ἐζήτουν δ' ἄρα οἱ προὔχοντες τὸν καλῶς αὐτῶν προστησόμενον. ξυμπάντων δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ πρὸς τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ ἀφεώρων, οὗ πολλάκις ὁ λόγος ἀπεμνημόνευσεν. Ἐπειδὴ δ' ἔδει καὶ ἐρωτήσεις γενέσθαι πρὸς τὸν λαὸν, ἵνα χρεὼν σφῶν αὐτῶν ἀπόπειραν τῆς βουλήσεως, καὶ γνοῖεν ἑκάστου πρὸς ὃν ἔχει οὗτος ῥοπὴν αἱ πεύσεις κατὰ γένη, δὲ κατὰ τάξεις ἐγίνοντο. καὶ πρῶτον μὲν ἠρωτῶντο οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀπαξάπαντες ὁμοθυμαδὸν, ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ ἐθέλειν εἶναι ἔλεγον, τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων κηδεμόνα καὶ φροντιστὴν, καὶ ὡς οἰκεῖον δεσπότην ἔχειν αὐτόν. καὶ τὸ Λατινικὸν δὲ φῦλον ἐρωτηθὲν, οὐ πολλῆς ἐδεήθη τῆς ἀποκρίσεως,

D ἀλλ' εὐθὺς τὸν Κομνηνὸν Παλαιολόγον τὸν Μιχαὴλ ἐζήτουν καὶ ἤτοι ἀρχηγὸν ἁπάντων τελεῖν. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ Σκυθικὸν ἤροντο γένος, οὐ βαρβαρικῶς ἀπεκρίνοντο, ἀλλὰ καὶ λίαν Ἑλληνικῶς τε συνετῶς, καὶ οὐ κρείττονα ἄλλον εἰδέναι διισχυρίζοντο εἰς τὸ ἄρχειν ἁπάντων τοῦ Κομνηνοῦ Μιχαήλ. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ ἱερὸς κατάλογος, ἐπεὶ τὸν Κομνηνὸν ἑώρα Μιχαὴλ πρὸς τὸ ἀντιλαβέσθαι τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων οὐ μικρῶς δυσχεραίνοντα, ἀλλ' οἷον κατοκνοῦντα καὶ ἀναβαλλόμενον τὴν ἐγχείρησιν, καὶ τάχα καὶ ὡς αἰτίαν τιθέντα τὸν πρὸ βραχέος προβάντα ὅρκον ἐπὶ τῷ τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου παιδὶ, οὐ μόνον ἀγράφως αὐτῷ συνεχώρησαν τῆς πράξεως, ἀλλὰ καὶ ἔγγραφον ἐξέθεντο τόμον, ἐν ᾧ σὺν τῷ Πατριάρχῃ οἱ Ἀρχιερεῖς πάντες ὑπογεγράφασι, διαλαμβάνοντα, ὡς οὐ μόνον ἐν τῷ ἀδεκάστῳ βήματι τοῦ Χριστοῦ οὐχ ὑφέξει λόγους τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καὶ στέφανοι θειότεροι τούτῳ πλακήσονται ἕνεκα τοῦ εἰς σωτηρίαν ἐληλυθέναι τούτων τοῦ χριστωνύμου λαοῦ. οὕτω μὲν τὸν τοῦ Κοτὴν δειλίαν φρονίμως, καὶ ὡς δέον ἦν, ἀπειρ-

μνηνοῦ Μιχαὴλ λογισμὸν ἀποτινάξαι γάσαντο.

οζʹ. Καὶ οὕτω μὲν καὶ ὁ Κομνηνὸς Μιχαὴλ τὸν ἀγῶνα τῆς βασιλείου αὐλῆς ὑπεισέδυ. καὶ πρῶτα μὲν ἐν τῷ δεσποτικῷ τοῦτον ἀνήγαγον ἀξιώματι, καὶ ταινίας δεσποτικὴν τῇ τούτου περιτιθέασι κεφαλῇ. μικρὸν τι πάνυ χρονικὸν παρῆλθε διάστημα, καὶ ἑκὼν ἄκων εἰς τὴν βασίλειον ἀνήχθη περιωπὴν, πολλὰ πρὸς τῶν προϋχόντων ἐκβιασθεὶς, καὶ οἷς τὰ κοινὰ τῶν πραγμάτων ἔμελλε· καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς ἀσπίδος οἱ τῶν ἐν τέλει, καὶ οἱ ἄλλοι τῶν στρατευμάτων κρείττους ὄντες καθίσαντες βασιλικῶς ἐπευφήμησαν. ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ βασιλικῷ διαδήματι τοῦτον στεφθῆναι ἐπὶ τὴν προκαθημένην πόλιν τῶν Βιθυνῶν ἀφίκετο Νίκαιαν, ἔνθα παρὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀρσενίου τὸ βασιλικὸν ἐταινιώθη διάδημα. ἐπεὶ δὲ ἀπὸ τῶν τοῦ βασιλέως Θεοδώρου ἐκκρίτων δοκούντων εἶναι, καὶ μεγιστάνων ὁ Καρυανίτης, ὃν καὶ Πρωτοβεστιαρίτην ἐκεῖνος προέβαλεν, ἐσώζετο, ὃς καὶ τῶν προειρημένων τούτου Πρωτοβεστιαρίου, καὶ τῶν αὐταδέλφων αὐτοῦ φόνον εἰργάσατο (ἐκεῖνος καὶ γὰρ τῆς τότε τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς ἐπεκράτει) τοῦτον ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, ἵνα μή τι νεωτερίσῃ, ἐν εἱρκτῇ ἔθετο. Ὁ δὲ ἀποδρὰς περὶ τὰ τῶν Περσῶν ᾤχετο, ὑπό τινων δὲ Τουρκομάνων κατασχεθεὶς, ἐσκύλευται μὲν τὰ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς δὲ πεφόνευται. ἐναπολέλειπται δὲ ἀπὸ τῶν μεγάλων καὶ περιωνύμων ὁ Ἄγγελος Ἰωάννης, ὃς καὶ Πρωτοστράτωρ ἦν, καὶ κατὰ τὴν δυσμὴν διῆγεν, ἔχων ὑφ' ἑαυτὸν οὐ σμικράν τινα μοῖραν τῆς στρατιᾶς· Τοῦτον μετὰ τὸν Πρωτοβεστιάριον ὁ βασιλεὺς ἐφίλει Θεόδωρος, κἀν ταῖς τιμαῖς καὶ πᾶσιν ἄλλοις ἁπλῶς τὰ δευτερεῖα ἔφερεν. εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλέ τινας τῶν αὐτοῦ εἰς αὐτὸν ἀγαγεῖν. καθ' ὁδὸν δὲ δειλίας οὗτος βέλει τρωθεὶς ἐτεθνήκει. Οὗτοι μὲν οὖν ἦσαν οἱ πρόκριτοι τῶν ἑτέρων, καὶ οἱ πρώτιστοι τῶν ἐν ἀξιώμασιν. οἱ δ' ἄλλοι ἀνθρώπια ὑπῆρχον, οὐ πολλοῦ λόγου ἄξια, διὰ ταῦτα καὶ ὡς καταπεφρονημένοι παρείθησαν. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Μιχαὴλ πρὸ τοῦ βασιλικῶς στεφθῆναι τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν Κομνηνὸν, μέγαν χειροτονήσας Δομέστικον, καὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ τούτῳ παραδοὺς στρατεύματα εἰς τὰ δυτικὰ μέρη κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ ἐκπέπομφε. συνεξαπέστειλε δὲ αὐτῷ, καὶ τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον, καὶ τὸν Ῥαοὺλ Ἰωάννην, τὸν τοῦ Πρωτοβεστιαρίου Ῥαοὺλ πρῶτον υἱὸν, σὺν τοῖς δὲ καὶ ἄλλους στρατηγεῖν εἰδότας, καὶ μάχαις ὡς δέον συμπλέκεσθαι. Ἐπεὶ δὲ ἀνηγορεύθη καὶ βασιλεὺς ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, τὸν μὲν αὐτάδελφον αὐτοῦ τὸν Κομνηνὸν Ἰωάννην Σεβαστοκράτορα τετίμηκεν ἐξαποστείλας αὐτῷ ἐν τῇ δυσμῇ ὄντι τὰ τοῦ ἀξιώματος σύστημα. τὸν δὲ Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον μέγαν ἐπετίμηκε Δομέστικον, τὸν δὲ αὐτάδελφον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον ἐξ ἑτέρας ὄντα μητρὸς τῷ τοῦ Καίσαρος τετίμηκεν ἀξιώματι, καὶ εἰς τὰ τῆς Παφλαγονίας ἔστειλε μέρη, τὰς ἐκεῖσε πόλεις καὶ τὸν στρατὸν ἐπισκεψόμενον καὶ τὰ φρούρια.

οηʹ. Ἐπεὶ οὖν ἐγκρατὴς τῶν βασιλικῶν σκήπτρων ὁ Κομνηνὸς γεγένηται Μιχαὴλ πάντας μὲν τοὺς ἐξ ὁποίας δή τινος αἰτίας κατασχέτους ὄντας ὑπὸ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου, ἢ καὶ ἄλλως παρεωραμένους ἀνερρύσατό τε, καὶ ἀνεκαλέσατο, καὶ δωρήμασιν ἁδροτέροις τούτους ἐδεξιώσατο. Ἀλλὰ καὶ ἁπαξαπλῶς πρὸς πάντας φιλοτιμοτέρως ἐχρήσατο τῇ ἀρχῇ, ἀφειδῶς ἐπιχέων τούτοις τὰ χρήματα. καὶ ἦν ἰδεῖν τὸ τῶν Ῥωμαίων πλῆθος, κἂν οἱουδήτινος ἔτυχε τάγματος, κἂν οἱασδήτινος τύχης, καὶ ἐπιτηδεύματος οἱουδήτινος, πολ-

LXXVII. Ita Michael Comnenus imperatorii dominatus certamen adiit. Et primum quidem eum Despotica dignitate exornant: mox tænia etiam Despotica caput coronant, nec multum temporis processit, & ipse volens nolens, vi ab eminentioribus, & quibus res publicæ curæ erant, adactus ad imperatorium culmen ascendit. Etenim imperatorio scuto, qui in dignitate, & alii cohortium celebriores, collocatum, acclamationibus prosequuntur, & imperatorio diademate coronandus ad reginam Bithynarum urbium Nicæam proficiscitur, in qua a Patriarcha Arsenio corona imperii decoratur. Quando vero ex iis, qui apud Theodorum Imperatorem selectiores esse, ac præcipui videbantur, Caryanites Protovestiarii dignitate ab eo decoratus, reliquus erat, qui jam dictorum Protovestiarii, & fratrum illius necem patraverat, & tunc temporis Romanam militiam gubernabat, ne quid novi attentaret, in carcerem a Michaele Imperatore intruditur: ille fuga sese surripiens ad Persas commeat, sed a quibusdam Turcomanis interceptus rebus spoliatur, & ipse de medio tollitur. E Principibus etiam, & magni nominis viris, Joannes Angelus, munere Protostrator in Occidente ætatem agebat, non exiguæ militiæ partis Præfectus. Hunc post Protovestiarium Imperator diligebat Theodorus, illique in honoribus, aliisque omnibus plane secundas tribuebat: Eum ut ad se duceret, quoidam e familiaribus Imperator miserat: sed inter eundum, metu obrutus expiravit. Hi itaque inter eos, qui in dignitatibus erant, & præcipui apud eum habebantur, primas sine controversia deferebant; cæteri leves homunculi, nulla consideratione digni, ideoque tamquam nullius fortis homines neglesimus. Igitur Imperator Michael antequam regio more coronaretur, fratrem germanum suum Joannem Comnenum magnum Domesticum constitutum Romanis illi concreditis agminibus in occiduas partes adversus Michaelem Defectorem dimittit, & illi Alexium Strategopulum, Joannem Raulum, primum Protovestiarii Raulis filium, aliosque militiam doctos, & cum adversario congredi, uti par est, gnaros, socios adjungit. Michael ipse Imperator acclamatus fratrem suum germanum Joannem Comnenum Sebastocratorem fecit, & ad eum in occiduis morantem dignitatis insignia transmisit. Strategopulum Alexium magnum Domesticum creavit, & alterum fratrem Constantinum, ex alia ortum matre, Cæsaris munere decoratum in Paphlagoniam amandavit, ut urbes in ea, exercitum, oppidaque inviseret. *Edit. Paris. pag. 89.*

LXXVIII. Sed cum regendi potestatem sibi asseruisset, omnes ex quacumque causa ab Imperatore Theodoro custodiæ mancipatos, aut quomodolibet neglectos liberavit, & revocavit, & munificentioribus donis cohonestavit, & ut rem in pauca conferam, erga omnes dominatione splendidius usus est, & large effuseque pecunias distribuit. Tum Romanorum multitudinem, cujuscumque illa ordinis, cujuscumque generis, aut instituti fuisset, multa exultare lætitia, & rebus secundis gaudere, intueri omnes poterant. Quemadmodum enim dum quis e densissimis te-

nebris in puriſſimum Solis jubar emergens, aut e tempeſtate in tranquilla, aut ex hyeme in vernum, aut ex procella in quieta acceſſerit, aut etiam ingentem mœrorem in gaudium tranſmutavit, lætitia differtur; ita omnes voluptate quadam perfundi, & gaudio cumulari, atque exilire, miſerrima, deterrimaque prioris vitæ ratione e pectore, oculiſque amota. Latini, qui Conſtantinopoli erant, & Balduinus illorum moderator ad Imperatorem Legatos prætumida quædam, & pene abſurda quæritantes, miſerunt. Contemptius namque erga Imperatorem, tamquam qui tum primum imperium aſſumpſerat, affecti, immoderatis poſtulationibus urgebant: & ab ipſa Theſſalonica initium facientes, ut eam ſibi, & reliquam omnem regionem Conſtantinopolim uſque Imperator concederet, poſcebant. His auditis Imperator reſponſum lepidum ſane, neque invenuſtum dedit. Eam ſcilicet urbem ſui patriam quodammodo eſſe; in ea patrem ſuum, quem ipſi optime noverant, magnum Dumeſticum principatum obtinuiſſe, in ea vitæ finem feciſſe, in eaque cadaver illius ſepulturæ mandatum. Quomodo itaque ea urbs extra poteſtatem meam fuerit? Audiunt Legati; adhuc tamen prurit aurium aliqua conceſſurum Imperatorem ſperabant, & mutata oratione, *Igitur*, ajunt, *Imperator, concede nobis ab Serris ipſis reliqua poſſidere*. Et Imperator, *Neque juſte, neque decenter hæc poſtulatis. Primum enim in ea a beatæ memoriæ Imperatore patruo meo loci dominatum habui, illic dominationis meæ exordia, illic militiæ prima incunabula, & loco tamquam familiari ſolo delector. Haud itaque erit operæpretium illum amittere*. Legati de loco in locum facili negotio ſermonem convertere, & cum nihil haberent, ſi quid impetraſſent, eo contentos eſſe, ac ſi victoriam fuiſſent conſecuti. Et, *O Imperator*, excipiunt, *ſaltem nobis e Bolero ad noſtra permitte*. Tum Imperator, *Illis in locis ſæpiſſime venationi operam dedi, & venationibus non male uti, in illis apprehendi. Indignum itaque videtur locis illis renunciare, ubi rurſus venationi incumbere geſtio, & ferarum capturis animum oblectare. Quid igitur nobis donas?* Legati Imperatori reſponderunt. *Ego quidem*, inſit Imperator, *nihil. Sed ſi pacem ex me habere concupiſcitis, bene namque, me noſtis, & quid pugnando valeam: jamque ſatis didiciſtis cum Bithyniæ, Tarſiæque rerum potirer, quonam ipſe ratione bello confligam, volo Latinos, qui Conſtantinopoli ſunt, Romano imperio, tam ex tributo partem perſolvant quæ introitibus proportione reſpondeat. Hæc ſi præſtare annueritis, pacem compono. Sin minus pugnam edico, quæ Deo auſpice, ut ita dicam, multo Romanis utilior erit.* His Latinorum Legati confuſi Conſtantinopolim infecto negotio remeant.

LXXIX. Ad Michaelem etiam Defectorem Legatum Imperator Theodorum Philem ab Imperatore Theodoro luminibus orbatum mittit. Legatio lenis erat, tamquam quæ ex pertinentibus ad ſe urbibus, ac oppidis pleraque cederet: quæ Defectori Imperator, eum ſecum conci-

Edit. Pariſ. pag. 90.

A λῆς τῆς ἡδονῆς ἐμφορούμενοι, καὶ ἐπιχαίροντες τοῖς πράγμασιν. Ὥσπερ γάρ τις ἐκ σκοτομήνης βαθείας εἰς καθαρώτατον ἡλίου φέγγος ἐπέλθοι, ἢ καὶ ἀπὸ κλύδωνος εἰς γαλήνην, ἢ ἐκ χειμῶνος εἰς ἔαρ, ἢ εἰς νηνεμίαν ἐκ λαίλαπος, κἀκ τῆς πολλῆς ἀνίας μεταμορφωθείη εἰς ἡδονήν, οὕτως ἅπαντες ἐπεγάννυντο, καὶ ἐσκίρτων ὑφ' ἡδονῆς, τῆς προτέρας ἐπιλελησμένοι ἀλγεινοτέρας καὶ πικρᾶς διαγωγῆς. Οἱ μὲν οὖν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει Λατῖνοι, καὶ ὁ ἐν αὐτοῖς τάχα βασιλεύων Βαλδουῖνος πρεσβείαν ἔστειλαν πρὸς τὸν Βασιλέα, ὑπέρογκά τινα ζητοῦντες, καὶ ἀτόπων ὄντα ἐγγύς. καταφρονητικῶς γὰρ διατεθέντες πρὸς τὸν Βασιλέα, ὡς νέου τῆς ἀρχῆς ἁψάμενον, B βαρείας τὰς ζητήσεις ἐποίουν. Καὶ πρῶτον μὲν ἤρξαντο ἀπὸ τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης ποιεῖσθαι τὴν ζήτησιν ἵνα παράσχῃ ταύτην τούτοις ὁ Βασιλεύς, καὶ πᾶσαν τὴν ἄλλην χώραν ἄχρι καὶ τῆς Κωνσταντίνου αὐτῆς. ὁ δὲ Βασιλεὺς τῶν τοιούτων ἀκροασάμενος, ἀστειότερον πρὸς σφᾶς αὐτοὺς τὸν ἀπόλογον ἐποιήσατο, ὡς ἡ πόλις αὕτη πατρίς μου οἷον τυγχάνει. ἐκεῖσε γὰρ ὁ ἐμὸς πατὴρ ἡγεμόνευσεν, ὃν καὶ ὑμεῖς οἴδατε τὸν μέγαν Δομέστικον. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ οὕτως τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκεῖσε τέθαπται. πῶς οὖν δίκαιόν ἐστι ταύτην τὴν πόλιν ἔξω τῆς τιμῆς τυγχάνειν ἀρχῆς. Ταῦτα ἀκηκοότες οἱ πρέσβεις, ὑποκνησιῶσαν ἔχοντες τὴν C ἀκοήν, ὡς τάχα τινὰ τῶν ζητουμένων παράσχῃ τούτοις ὁ Βασιλεύς. καὶ μεταβαλόντες τὸν λόγον, καὶ αὖθις ἔφησαν, ὦ Βασιλεῦ, παραχώρησον ἡμῖν ἐκ τῶν Σερρῶν αὐτῶν κατασχεῖν τὰ λοιπά. καὶ ὁ Βασιλεύς, οὐδ' αὐτήν μοι προσήκουσαν ποιεῖσθε τὴν ζήτησιν. πρώτως γὰρ ἐν αὐτῇ πρὸς τοῦ μακαρίτου Βασιλέως τοῦ θείου μου ἡγεμονεύειν χώρας ἀρξάμενος, καὶ πρώτως ἐν αὐτῇ ἐστρατήγησα, καὶ φιλῶ τὸν τόπον ὡς συνήθες ἔδαφος. οὐ χρεὼν γοῦν ἤδη ταύτην τὴν πόλιν καταλιπεῖν. Ἀχρεῖς γοῦν οἱ πρέσβεις ἐκ τόπου μεταπηδῶντες εἰς τόπον, καὶ μηδὲν ἔχοντες, εἰ καί τι λάβοιεν ἀγαπᾷν ὡς κερδήσαντες, καὶ ὦ Βασιλεῦ, ἀντεῖπον, καὶ δὸς ἡμῖν ἐκ τοῦ Βολεροῦ τὰ μέχρις D ἡμῶν. καὶ ὁ Βασιλεύς. ἐν τούτοις τοῖς τόποις πολλάκις ἐθήρευσα, καὶ σχεδὸν τὸ καλῶς χρῆσθαι ταῖς θήραις ἐν τούτῳ μεμάθηκα, καὶ οὔ μοι κέκριται ἄξιον τοῦτον ἀφεῖναι τὸν χῶρον, ἔνθα καὶ πάλιν ἀγαπῶ θηρεύειν, καὶ ἄγραις ζώων ἐφήδεσθαι. Τί γοῦν ἡμῖν δίδως; ἀντήρησαν οἱ πρέσβεις τὸν Βασιλέα: Ἐγὼ μέν, ἔφη ὁ Βασιλεύς, οὐδέν. Ἀλλ' εἴπερ ἐθέλετε τὴν ἐξ ἐμοῦ εἰρήνην λαβεῖν, καλῶς γάρ με ἐπίστασθε, καὶ τὴν ἐξ ἐμοῦ μάχην ξυνείητε, ἡνίκα τὴν ἡγεμονίαν Βιθυνίας, καὶ Τρασίας εἶχον, ὅπως ὑμῖν οἶδα μαχέσασθαι, ἐθέλω τοὺς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει Λατίνους πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων τελεῖν ἀρχήν, μερίδα μὲν τὴν ἐκ τοῦ κομμερκίου αὐτῶν, τὴν ἀνάλογον ὡσαύτως εἴσοδον. εἰ ταῦτα μοι παρασχεῖν ὑπόσχοισθε εἰς εἰρήνην συνέρχομαι. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἔστω μάχη, ἣ καὶ σὺν Θεῷ φάναι, μᾶλλον λυσιτελήσει Ῥωμαίοις. ὅπως καταισχυνθέντες οἱ τῶν Λατίνων πρέσβεις, ἄπρακτοι πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑπενόστουν.

οθ'. Καὶ πρὸς τὸν ἀποστάτην τὸν Μιχαὴλ ἐστείλατο πρεσβείαν ὁ Βασιλεὺς διὰ τοῦ Φιλῆ Θεοδώρου, τοῦ πρὸς τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου τετυφλωμένου. καὶ ἡ πρεσβεία πραεῖα, καὶ πολλὰ ὑπεδίδου

διὰ τῶν προσηκόντων ἄστεων καὶ χωρῶν. Παρεχώρει γὰρ A τῷ ἀποστάτῃ ὁ Βασιλεὺς, πρὸς ἀγάπην ὠφείλων αὐτόν. ὀλίγα δὲ ἄττα ἀνεκαλεῖτο, καὶ οἷα ἐν ἦν εἰκὸς παριδεῖν. Ἀλλ' ἦν ὁ ἀποστάτης πρὸς τὰς ἀκροάσεις σκληρὸς, καὶ πρὸς τοὺς λόγους ἀπότομος. οὐ μόνον γὰρ τὴν πρεσβείαν οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀποκρίσεις οὐ προσηκούσας ἐποιεῖτο. ἐφύσα γὰρ αὐτὸν οὐ μόνον τὸ ἐπὶ τῷ Ῥηγὶ τῆς Σικελίας τῷ Μαφρὲ κῆδος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπὶ τῷ Πρίγκιπι τῆς Ἀχαΐας τῷ Γυλιέλμῳ. ἤδη γὰρ καὶ τὴν τοιαύτην ἀγχιστείαν πεπλήρωκεν· ἐντεῦθεν μεγάλα τε ἐφρόνει, καὶ ὑπέρογκα διελέγετο. ἐνθένδε καὶ ὁ Φιλῆς Θεόδωρος πολλὰ τοῖς λόγοις ἀνιαθεὶς, καὶ βαρυαλγήσας ταῖς ἀποκρίσεσι, πρὸς τὸν Βασιλέα ὑποστρέφει, τοῦτο πρὸς τὸν ἀποστάτην εἰπών. οἶδα μὲν, ὡς B ἀνοηταίνεις, καὶ διὰ τοῦτο φθέγγῃ τὰ μὴ προσήκοντα. Ἀλλ' ἴσθι, ὡς τάχος πειραθήσῃ βασιλικῆς ἰσχύος, καὶ Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως, καὶ γενήσῃ μεταμέλος, ὅτε οὐδέν σοι τὸ ὄφελος. Ταῦτ' εἰπὼν πρὸς τὸν Βασιλέα ἀφίκετο, πολλὴν καταγνοὺς τοῦ Μιχαὴλ ἀβελτερίαν, ὅτι μηδὲ μικράν τινα ἠβουλήθη Βασιλέως ἀξίωσιν ἀποπλήσασθαι. οὐδὲ τὸν Χαβαρῶνα Κωνσταντῖνον ἀπολύσας, καὶ ἐμὲ αὐτὸν τὸν ξυγγράφοντα, τὸν μὲν ὡς συνανατεθραμμένον τῷ Βασιλεῖ, καὶ πολλάκις συνημιλλημένον στρατιωτικοῖς ἐπιτηδεύμασιν, ἐμὲ δὲ ὡς εἰς κῆδος τῷ Βασιλεῖ ξυνελθόντα, καὶ τῆς συζύγου γοερὸν ἀναβοώσης, τῶν ποδῶν προκυλινδουμένης τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ ταῦτα πλείους τῶν εἴκοσι τῆς εἱρ- C κτῆς λελυκότος τοῦ Βασιλέως, οὓς ἐν τῷ κατὰ τοὺς Βοδηνοὺς πολέμῳ ζωγρείας ὁ Βασιλεὺς εἵλετο πρὸς τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου ἀποσταλεὶς, ὧν ἔνιοι καὶ προσγενεῖς ὑπῆρχον τῷ ἀποστάτῃ, οἱ δ' ἄλλοι κρείττους τε ἐν στρατείᾳ, καὶ τὸ ἐκ γένους περιφανεῖς. οὕτω μὲν τὰ τῆς πρεσβείας προέβη τῆς πρὸς τὸν ἀποστάτην. Ὁ δὲ Βασιλεὺς καὶ πρὸς τὸν Ῥῆγα τῆς Σικελίας τὸν Μαφρὲ τὸν τοῦ ἀποστάτου γαμβρὸν πρεσβείαν ἔστειλε διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῦ Κανικλείου Νικηφόρου τοῦ Ἀλυάττου, ὃν καὶ κατεῖχε μεθ' ἑαυτοῦ ἐγγύς που δύο ἐτῶν. πῶς γὰρ ἂν εἶχε, καὶ πληρῶσαί τι τῶν Βασιλέως βουλημάτων καθάπαξ τῷ ἀποστάτῃ Μιχαὴλ συνδεθεὶς, καὶ εἰς φαντασίαν μείζονος κέρδους κρατηθείς; D Ὁ δὲ Βασιλεὺς πρὸς τὸν Πρίγκιπα Ἀχαΐας διεπρεσβεύσατο, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος τῷ κήδει τῷ πρὸς τὸν ἀποστάτην τεθαρρηκὼς, καὶ πολλὰ ἐκ τούτου προσγενήσεσθαι αὐτῷ προσδοκῶν, εἰς οὐδὲν τοὺς λόγους ἐτίθετο.

π'. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς, ὡς προείρηται, τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ Σεβαστοκράτορα ἐν τῇ δύσει κατὰ τοῦ ἀποστάτου ἐκπέμψας, καὶ τούτῳ τὰς δυνάμεις ἐγχειρίσας, καὶ τοὺς αὐτῶν στρατηγοὺς, προσέταξε κατευθὺ τὴν πορείαν ποιήσασθαι, μέχρις ἂν τῷ τοῦ ἀποστάτου ἐντύχῃ στρατεύματι. Ὁ μὲν Σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης κατὰ τὸ προσταχθὲν ἐποίει. Ὁ δὲ ἀποστάτης Μιχαὴλ μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ, καὶ τῶν οἰκείων περὶ τὰ τῆς Καστορίας μέρη ἐστρατοπέδευε. ἄφνω δὲ ἐπῆλθε ταύτῃ βοὴ, ὡς τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα τὰ τῶν Βοδηνῶν Τέμπη διαβάντα κατ' αὐτοὺς χωροῦσιν. οἱ μὲν οὖν ἀκούσαντες τῆς φωνῆς, καὶ πτοίαν οὐ μικρὰν ἐν ψυχῇ λαβόντες, πρὸς δρασμὸν αὐτίκα τε ὥρμησαν, καὶ πάντας τοὺς ἑαυτῶν ἐκίνησαν. Ἐπεὶ δὲ ἦν νὺξ, καὶ οὐχ ὁρᾷ τις, ὅπῃ φέρεται, πολλοὶ γεγόνασιν, ὥσπερ τινὸς ξίφους, ὁδοῦ ἔργον. καὶ ὁ Πετραλίφας δὲ Θεόδωρος ὁ αὐτοκασίγνητος τῆς τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ συζύγου, θρασυτέρου ἐπιβὰς

A lians permittebat, parva vero admodum repetebat, quæ haud decorum videbatur ab eo negligi. Sed durus, atque inexorabilis Defector, ablatis, sermonibusque magis induruit, qui non modo legationi locum non dederat, sed in responsionibus etiam indecore admodum se gesserat; inflaverat namque animos non solum cum Siciliæ rege Manfredo, sed etiam cum Gulielmo Achajæ principe contracta affinitas: jam enim & hoc quoque matrimonium absolverat. Hinc horrendum turgere, & satis tumide ratiocinari. Propterea Theodorus Philes sermonibus illius cordi suo dolens, & illius responsis animo discruciatus ad Imperatorem regreditur, illud Defectori fatus. *Te stulte agere sat novi, ideoque loqueris indecora. Sed scias velim* B *te quam citissime robur imperatorium, ac Romanam virtutem experturum, & duceris, dum nulli usui erit pœnitentia.* His dictis ad regem revertitur, stultitiæ non modicæ Michaelem incusans, quod nec leve quidem Imperatoris postulatum expleverit, vel saltem Constantinum Chabaronem, & me, qui hæc scribo servitute liberaverit, eum tamquam qui cum Imperatore enutritus fuisset, sæpeque militaribus industriis concertasset, me vero veluti affinitate cum Imperatore conjunctum, quando & uxor lacrymabili gemitu ad pedes Imperatoris provolveretur. Sed præcipue quod Imperator ab Imperatore Theodoro missus, plerosque bello apud Bodenos confecto vivos, quorum aliqui sanguine conjuncti e- C rant cum Defectore, alii ex exercitu magis spectabiles, & genere illustriores a carcere liberasset: & hoc modo legatio ad Defectorem transmissa se habuit. Imperator præterea ad Manfredum Siciliæ regem Defectoris generum ob eamdem causam Nicephorum Alyatem Canicleo Præfectum Legatum misit, ab eoque per duos fere annos detentum. Et quanam ille ratione ex iis, quæ quam cupidissime expetebat Imperator, semel Michaeli Defectori colligatus, & potiora ac utiliora animo sibi fingens efficeret? Porro Imperator, & ad Achajæ principem legat, sed ille quoque propter affinitatem cum Michaele initam, spei bonæ plenus, & ex ea multa sibi commoda promittens, atque expectans, sermones, D ac postulata Imperatoris contempsit.

LXXX. Igitur Imperator, ut prænarravimus, consobrinum suum Sebastocratorem in Occidentem adversus Michaelem Defectorem misit, & copiis illi cum eorum Ducibus concreditis recta iter ingredi jubet, quoad usque Defectoris exercitui occurreret. Sebastocrator Joannes dicto audiens recta proficiscitur. Per ea tempora Michael Defector cum uxore, atque familiaribus in Castoriæ partibus castra locaverat. Hinc subito rumor occupat Romanas copias Bodenorum Tempe prætergressas in eam penetrare. Qui vocem audierant, metu non parvo in animo concepto in fugam sese ipsi conjicere, aliosque omnes in eamdem ciere, & cum nox esset, tenebrisque omnia obducerentur, quo pedem quisque moveret incompertum habere, hinc plurimi via, æque ac ense vitam dispergere. Theodorus etiam Petraliphas uxoris Michaelis Defectoris

Edit. Paris. pag. 91.

pag. 92.

frater, audentius equum calcans abl loca prærupta obviam facta funt, ipfe & equus præcipitati vitam pofuere. Fugatique funt ad proprios confinium terminos, five montes Pyrrenæos, qui veterem, & novam Epirum a noftra, Græcaque regione difterminant. Cum hæc ita eveniffent, occafione fumpta Sebaftocrator auxiliarium cohortium præfidio regionem vacuam deprehendens, in oppida, quæ in ea erant, impetum facit. Et primum quidem Acbridam, quam Bulgariæ Archiepifcopatum effe norunt omnes, fecum una, & illius Archiepifcopum Conftantinum Cabafilam ducens, contendit. Cabafilas porro ab Imperatore Theodoro erat fejunctus, tamquam qui fufpectus illi foret, non æquo in imperium animo effe. Namque fratres illius germani Joannes, & Theodorus cum Michaele Defectore vitam agebant. Theodorus inter illius Proceres connumeratus, Joannes fere rerum univerfarum, publicarum nempe, ac domefticarum dominatum pro nutu agens, ferenfque. Ob hæc, ut diximus, Theodorus Imperator non admodum Archiepifcopo fidebat. Verum enimvero Michael Imperator magis libere, ac ingenue res pertractans, & Numini maximam ab ipfo geftorum partem, aut cuncta adfcribens Archiepifcopo, qui tum Sebaftocratorem fequebatur, poteftatem ad fua revertendi fecit. Itaque cum Achridam perveniffent, ut diximus, Sebaftocrator militares machinas in eos movere. Archiepifcopus fermone alliciendos effe exiftimare. Nec multum poft tempus, Achrida potiti funt. In ea rebus Sebaftocrator recte compofitis, Deabolim petit, cujus arcem omnibus machinis fibi adfcifcere conftitueret, quare tormenta admovit, arietes inftruxit, machinas omnis generis applicuit, & frequentibus irruptionibus infeftans modis omnibus fibi oppidum expugnandum propofuerat. Et fane eum fpes non fefellit, multis enim oppidanis occifis, non paucis vero telorum ictibus confoffis, reliqui demiffis animis, natura quippe ad tutandas orbes occidua natio mollior exiftit, Deabolim non contemnendum oppidum Sebaftocratori dediderunt, & univerfa circa ea oppida regio, necnon Prefpa, Pelagonia, Sofcus, Molyfcus fub poteftate Romanarum virium redactæ, Romanis obnoxiæ factæ funt. Occidentalium quippe partium incolæ ita nati funt, ut omnibus præpotentibus facili negotio fuccumbant. Hinc neces, cladefque evitant, facultatibufque fuis majori ex parte confulunt. Et hæc quidem appetente vere gefta funt.

Edit. Parif. pag. 93.

LXXXI. Verum Defector Michael in extremum difcrimen res fuas jam prorumpere confpicatus, imperatoriis viribus obviam ire inftituens, machinam omnem, omnemque funem, ut proverbio fertur, movit, & proprium quidem militem plane univerfum, in unum coegit, addidit auxiliares copias, eafque non contemnendas generi fui regis Siciliæ, quæ ad quadringentos equites armis fortibus circum munitos, ac fuperbientibus, & magnanimis equis infidentes, (ex his finguli inter fuos præcipui erant) numerabantur. Alius etiam illius gener Achaje princeps univer-

A ἵππῳ· ἐπεὶ ἐνέτυχε κρημνώδει τόπῳ, αὐτός τε καὶ ὁ ἵππος καταβέβληνται, καὶ ἄμφω ἀπώλοντο. συνεστάλησαν ἄχρι μέχρι τῶν οἰκείων ὅρων, εἴτ' οὖν τῶν Πυρρηναίων ὀρῶν, ἃ δὴ διορίζει τὴν παλαιάν τε καὶ νέαν Ἤπειρον, τῆς Ἑλληνίδος, καὶ ἡμετέρας γῆς. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὕτω ἐπὶ τούτοις ξυνέβη, ἀδείας ὁ Σεβαστοκράτωρ δραξάμενος, ἔρημον εὑρὼν τῆς ἐπικουρίας τὴν χώραν δυνάμεως, κατὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἀστέων τὰς ὁρμὰς ἐποιεῖτο. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπήει περὶ τὴν Ἀχρίδα, ἣν καὶ Ἀρχιεπισκοπὴν Βουλγαρίας οἱ πάντες οἴδασιν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ταύτης, τὸν Καβάσιλαν Κωνσταντῖνον, ὃς ἦν πρὸς τοῦ βασιλέως Θεοδώρου κατεσχημένος. ὑφορᾶτο γὰρ ὑπ' B αὐτοῦ μὴ ὀρθὸς εἶναι περὶ τὴν ἀρχὴν τὴν Βασίλειον. οἵ τε γὰρ αὐτάδελφοι αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀποστάτου ἐτύγχανον Μιχαὴλ, ὅ, τε Ἰωάννης καὶ Θεόδωρος. καὶ ὁ μὲν Θεόδωρος συνηριθμεῖτο τοῖς ἐν αὐτῷ προύχουσιν, ὁ δὲ Ἰωάννης σχεδὸν τῶν αὐτοῦ πραγμάτων τὴν δεσποτείαν ἔφερε, τά τε κοινὰ διέπων, καὶ τὰ κατ' οἶκον. Διὰ ταῦτα, ὡς ἔφημεν, οὐκ ἐθάρρει ὁ Βασιλεὺς Θεόδωρος τῷ Ἀρχιερεῖ. Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐλευθερώτερον τοῖς πράγμασι χρώμενος, καὶ Θεῷ τὸ πλεῖον τῶν πραττομένων αὐτῷ, ἢ καὶ τὸ πᾶν ἀνάπτων, ἐλευθερίαν τῷ Ἀρχιερεῖ Ἐπισκόπῳ δέδωκεν, εἰς τὴν αὐτοῦ ἀφικέσθαι. Καὶ συνείπετο οὗτος τῷ Σεβαστοκράτορι. ἐπελθόντες οὖν C εἰς τὴν Ἀχρίδα, ὡς ἔφημεν, ὁ μὲν Σεβαστοκράτωρ τὰς πολεμικὰς μηχανὰς κατ' αὐτῶν ἐκίνει. Ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος λόγοις ὑποδουλῶσαι ὑπείληφεν. ἐν οὐ πολλῷ γοῦν χρόνῳ ἑάλω πρὸς αὐτῶν ἡ Ἀχρίς. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐκεῖσε καλῶς ὁ Σεβαστοκράτωρ διέθετο, ἐπὶ τὴν Δεάβολιν ὥρμησε, καὶ τὸ τῆς Δεαβόλεως ἄστυ μηχανήμασι παντοίοις παραστήσασθαι ἐβεβούλητο. καὶ ἔπραξε ταῦτα, καὶ ἑλεπόλεις ἔστησε, καὶ μηχανὰς παντοίας πεποίηκε, καὶ συνεχεῖς ἐφόδους διεπράττετο, καὶ παντοίως τὴν τοῦ ἄστεος ἅλωσιν γεγενῆσθαι προείλετο. Καὶ μὴν καὶ κατὰ σκοπὸν αὐτῷ προὔβη τὸ πρᾶγμα. πολλῶν γὰρ τῶν ἐντὸς πεφονευμένων τοῦ ἄστεος, οὐκ ὀλίγων δὲ καὶ τῶν βολαῖς ταῖς ἐκ τῶν οἰστῶν πε- D πληγμένων, οἱ ἄλλοι μαλακισθέντες, φύσει γὰρ ὑπάρχει τὸ δυτικὸν γένος πρὸς φυλάξεις ἀστέων μαλθακώτερον, καὶ τὸ τοιοῦτον ἄστυ τὸ τῆς Δεαβόλεως τῷ Σεβαστοκράτορι ἐνεχείρησαν. Καὶ πᾶσα δὲ ἡ πέριξ τῶν τοιούτων ἀστέων χώρα εἴτ' οὖν Πρέσπα, Πελαγονία, Σωσκός, Μολυσκὸς ὑπὸ τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ἐγεγόνεισαν, καὶ ὑπεπίπτοντο τούτοις. Τοιοῦτοι γάρ εἰσιν οἱ τῶν δυτικῶν οἰκήτορες, ῥᾳδίως πᾶσι τοῖς δυναστεύουσιν ὑποπίπτοντες. ἐντεῦθεν τοὺς ὀλέθρους ἀποφυγγάνουσι, καὶ τὰ πλείω τῶν σφετέρων περιουσιῶν διασώζουσι, καὶ ταῦτα μὲν ὑπῆρξεν ἔαρος ἐνισταμένου.

πα'. Ὁ δὲ ἀποστάτης Μιχαὴλ ἐπείπερ ἑώρα ἤδη οὐκ εἰς καλὸν ἀποβλέψαι μέλλει τούτῳ τὰ πράγ- E ματα, ἀντιστῆναι ταῖς βασιλικαῖς δυνάμεσιν ἐβεβούλητο, καὶ πᾶσαν μηχανὴν, καὶ πάντα κάλων, τὸ τῆς παροιμίας, κεκίνηκε. Καὶ τοὺς μὲν οἰκείους ἁπαξαπλῶς συλλέγδην πάντας συνήθροισε, συμμαχίαν δὲ οὐ σμικρὰν παρὰ τοῦ Ῥηγὸς Σικελίας τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ προσελάβετο. ἀπηριθμοῦντο γὰρ οὗτοι εἰς τετρακοσίους ἱππότας, ὅπλοις ἐχυροῖς καταφράκτους, καὶ ὑψαύχεσιν ἵπποις, καὶ ἀγερώχοις ἐποχουμένους. ἕκαστος τούτων ἐν τοῖς σφετέροις γένους ἐξαιρέτου τυγχάνοντες. ἕτερος αὖ τούτου γαμβρὸς ὁ Ἀχαΐας Πρίγκιψ τὴν πᾶσαν αὐτοῦ

τοῦ

τὸ στρατιωτικὸν συλλέξας, ὡς δι' ἑαυτοῦ τὴν πρὸς τὸν αὐτοῦ πενθερὸν συμμαχίαν πεποίηκεν· ἦγε δὲ οὗτος ἀπειροπληθὲς τὸ ὁπλιτικὸν, ἔκ τε γὰρ τοῦ Φραγγικοῦ γένους ἐτύγχανε, καὶ ἐκ τῶν οἰκητόρων Ῥωμαίων, Ἀχαΐας τε καὶ Πελοποννήσου, ὧν οὗτος ἦρχε. οἱ πλείους δὲ τῶν τῶν Λατίνων ὑπῆρχον γένους. συνήθροιστο γοῦν παμπληθὴς στρατιὰ, καὶ κατὰ τοῦ αὐταδέλφου τοῦ Αὐτοκράτορος τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰωάννου τὴν ὁρμὴν ἐποιεῖτο. ὁ δὲ, καὶ γὰρ εἶχε τὰς συμβουλὰς ἀγαθὰς ἐκ τοῦ αὐταδέλφου καὶ Βασιλέως, στρατηγικῶς τοὺς ἀντιπάλους μετήρχετο. ἐκείνους μὲν γὰρ μετὰ τῶν καταφράκτων, καὶ θώραξι κεχρημένων δυνάμεων τὰ ἐχυρώτερα τῶν τόπων ἐκράτει, τοῖς δὲ ἐλαφροτέροις τῶν ὁπλιτῶν, καὶ οἷς τὸ κινεῖσθαι ῥᾷον ὡς κουφοτέροις τὴν κατὰ τὰς πεδιάδας μάχην ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ἀντιπάλους προσέταττεν. ἦσαν δὲ οὗτοι, οἱ μὲν ἐκ Σκυθῶν, οἱ δὲ ἐκ Τούρκων, πολλοὶ δὲ καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν φύλων, οἷς καὶ μᾶλλον ἡ τοξεία τὸ ἐπιτήδευμα. Οὗτοι μὲν οὖν τοῖς ἐναντίοις προσβάλλοντες μακρόθεν τοῖς βέλεσιν ἔπληττον. ἄρξαντο μὲν οὖν ἐκ τοῦ τόπου, οὗ Βορίλα Λόγγος τοὔνομα, ξυμπίπτειν τοῖς ἐναντίοις. οὔτε γοῦν ἡμέρας ἀνέτως βαδίζειν αὐτοῖς παρεχώρουν, οὔτε νυκτὸς ἠρεμεῖν. συνερρήγνυντο γὰρ αὐτοῖς, ἡμέρας μὲν ἐν τοῖς τῶν ἵππων ποτοῖς, εἴπου τοῖς μακροτέροις ἀπῄει τῶν ἵππων ποτίσαι. ξυνέπιπτον δὲ τούτοις καὶ καθ' ὁδὸν, καὶ ταῖς ἁμάξαις, καὶ τοῖς φορταγωγοῖς ὑποζυγίοις προσπελάζοντες, ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς φορτίων ἐσκύλευον ὑποχωρούντων τῶν φυλαττόντων· τοῦτο δὲ πολλάκις πεποιηκότες εἰς θάρσος κατὰ τῶν ἐναντίων οὐ μέτριον ἐληλάκασιν, ὥστε καὶ χερσὶ χεῖρας ἐμβάλλειν, κἀκ αὐτῶν σκυλεύειν τὰ προστυχόντα. τὸ μὲν οὖν ἀντάρτου Μιχαὴλ κἀκ τούτου συνέσταλτο στράτευμα, καὶ εἰς πτοίαν οὐ μικρὰν κατεληλύθει. σχεδὸν γὰρ πᾶσαν σωτηρίαν ἀπηγορεύκει. βίᾳ γοῦν καὶ μόγις Στανὸν, καὶ Σωσκὸν, καὶ Μολυσκὸν παραμείψαντες, σκοπὸς γὰρ ἦν αὐτοῖς εἰς τὸ τοῦ Πριλάπου ἄστυ γενέσθαι, ὅπως αὐτὸ περισώσειαν. ἐκεῖσε γεγονότες εἰς οἰκείαν ἕκαστος μετασκεδασθέντες βουλὴν, τὸ περὶ ψυχῆς τρέχειν, ὅπως ἂν εἶχεν ἰσχύος, βεβούλευνται. καὶ ὁ μὲν ἀποστάτης Μιχαὴλ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Νικηφόρου καί τινων ἄλλων μετρίων ἀνδρῶν, οἷς καὶ εἴωθεν ἐμπιστεύειν τὰς αὐτοῦ πράξεις, νυκτὸς τοῖς ἵπποις ἐποχηθέντες ἀπέδρασαν, καλῶς τὰς τῶν ὁδῶν ἐπιστάμενοι. ἕωθεν δὲ ἡμέρας ἤδη γεγενημένης, ὡς οἱ τοῦ στρατεύματος ἔγνωσαν τὸν Μιχαὴλ ἀποδράντα, ἤδη καὶ αὐτοὶ πρὸς φυγὴν ἐτράποντο. τὸ μὲν οὖν Ῥωμαϊκὸν στράτευμα, καὶ οἱ κρείττους τῶν ἐπικρατούντων αὐτὸ, καὶ ὁ νόθος τοῦ ἀποστάτου υἱὸς Ἰωάννης τῷ Σεβαστοκράτορι Ἰωάννῃ προσῆλθον, καὶ χεῖρας αὐτῷ δεδώκασι, καὶ τῷ Βασιλεῖ τοὺς ὅρκους ἀπέδοντο. ὁ δὲ Πρίγκιψ Ἀχαΐας, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἄλλος ἀλλαχοῦ διεσπάρησαν. καὶ ὁ μὲν Πρίγκιψ κατὰ τὴν Καστορίαν ἑάλω, ὑπὸ ἀχυρμιᾷ τινὶ κρυβεὶς, κἀκ τῶν ὀδόντων τῷ τινι στρατιωτῶν γνωρισθείς. Εἶχε γὰρ τοὺς ἐμπροσθίους ἐν μεγέθει, καὶ προβεβλημένους τῶν φατνωμάτων, καὶ δέσμιος ἀπήχθη τῷ Βασιλεῖ. οἱ δὲ κρείττους τῶν ταγμάτων αὐτοῦ, καὶ προσγενεῖς, ἅτε Ἀσέλδε Τουσὶ, ὁ τῆς Καρυτανίας Ἰοφρὲ, καὶ ἄλλοι τῶν ὀνομαστῶν πλείους, οἱ μὲν κατὰ τὸν Πλαταμῶνα, οἱ δὲ κατὰ ἄλλο μέρος ἑάλωσαν, καὶ δεσμῶται τῷ Βασιλεῖ συναπήχθησαν. καὶ τὸ συμμαχικὸν δὲ στράτευμα τὸ ἐκ τοῦ Ῥηγὸς Σικελίας τοῦ Μαφρὲ τῷ ἀποστάτῃ ἀποσταλὲν, ὡς εἰς τετρα-

A so exercitu collecto per semetipsam socerum auxilium tulit. Hic armatum agmen, atque innumerabile e natione Francica, & Romanis Achajæ, & Peloponnesi, quibus ipse imperabat, incolis, licet potissimam illius partem miles Latinus compleret, lectum ducebat. Amplissimo itaque exercitu comparato adversus Joannem Sebastocratorem Imperatoris fratrem bellum apparabat: qui fratris sui Imperatoris proficuis monitis, ac consiliis innixus, militari calliditate adversarios eludebat: cum milite quippe undequaque armato, & thorace communito loca magis ardua detinebat, at leviori armatura indutum, & qui veluti agilior quocumque vellet expeditius se moveret, in planicie, &
B agris cum hostibus confligere jusserat; pars eorum Scythæ, alii Turcæ, plerique etiam e Romana gente, quibus sagittandi peritia inerat. Hi cum hostibus minus conferentes eminus telis ferire, & e loco, cui Borilæ Longo nomen est, adversarios urgere, quibus neque per diem iter sine molestia conficere, neque noctu quiescere concedebatur; namque interdiu dum equi aquatum ducerentur, confligere, siquis ad potandum equum longius processisset, illis etiam inter eundum congredi, & plaustris, jumentisque onerariis propinquantes, res, quas illi conducerent, nec custodibus renuentibus, rapere: atque id ubi sæpius perpetrarunt, animis adversus hostes ingentibus
C resumptis, res ad mucrones & manus adductæ, obvia quæque ex illis prædari. Igitur Defectoris Michaelis exercitus hac quoque ratione attritus est, timoreque non modico lacessitus de salute propria desperaverat. Ut tandem, & maximo suorum incommodo Stanum, Soscum, ac Molyscum penetrantes; nam illis in animo erat ad Prilapi oppidum, ac illi suppetias ferrent, proficisci, ubi ad ea loca pervenere, propriæ quilibet opinioni servientes, extrema quæque tentare, & pro anima, ut dicitur currere, pro viribus instituerunt. Interea Defector Michael, & filius Nicephorus cum nonnullis, sed valde paucis, quibus cum consilia sua, & actiones communicare
D fueverat noctu equis invecti, viasque bene instructi sese repente abripiunt. Mane ubi dies processit, milites Michaelis fugam cognoscentes una & ipsi in fugam impelluntur Romanum agmen, & qui illud ducebant præstantiores, & Defectoris Spurius filius Joannes Sebastocratori Joanni accurrentes se dedunt, & Imperatori fidem sacramento obligant. Princeps vero Achajæ, sociique, alius alio dispersi sunt. Princeps apud Castoriam capitur sub palearum acervo absconditus, sed ex dentibus a quodam milite cognitus, namque dentes anteriores ingenti magnitudine prominebant, & colligatus ad Imperatorem advehitur. Agminum nobiliores, affinesque Aseldetusi, & Caritaniæ Jophredus, alii-
E que illustrium plures, Platamone, alioque in loco capti, vinctique ad Imperatorem conducuntur; auxiliaris item manus a Manfredo Siciliæ rege Defectori transmissa, ad quadringentos, ut diximus, numerata, cum armis, & equis a

Edit. Paris. pag. 94

quatuor hominibus, magno nempe Domestico Alexio Strategopulo, Nicephoro Rimpsa, qui Turca origine, Christianis nomen dederat, quorum fidem ingenuissime coluit, & aliis duobus, quorum nomina tempus nobis invidit, debellata est. Et hi quoque constricti vinculis ad Imperatorem transportantur. Hac victoria nostri imperatoriis consiliis potiti sunt, adeout fama illius ad ultima quæque orbis terrarum penetrarit. Neque enim tales victorias plures Sol vidit. Tunc porro oppida omnia, & regionem universam nostri subegerunt.

LXXXII. Postmodum Joannes Sebastocrator Thessaliam prætergressus, & in ea oppidis, ac castellis communitis, ad novam Patram una secum Spurium Michaelis Defectoris filium defereos, locat tentoria. Magnus Domesticus Alexius Strategopulus, & Joannes Raulus Pyrenæos montes transeuntes Artam properant, Joanninis militum manu ad obsidendum oppidum relicta. Artam itaque hi penetrarunt, in ea cum illis ipse quoque in colloquium veni, & paucos dies quotidianis congressibus versatus, rebusque dispositis Arta egredior, cum multitudo illa non bene erga nostros afficeretur: milites enim non æquos se illis præbuerant. Ideoque victoria illa, quæ Romanis illuxerat, omnium ore concelebrata, non diu post in contrarium dilapsa est. Ipse recta via ad Joannem Sebastocratorem Imperatoris fratrem, apud novam Patram agentem profectus, & nonnullos dies cum eo moratus, iter ad Imperatorem ingredior. Filius spurius Defectoris Michaelis Joannes Sebastocratori assideos, cum quibusdam aliis defectionem meditabatur; & dum Sebastocrator Joannes adversus Latinos progressus, præterita Lebadia Thebas prædarentur, quam secum conceperat, palam defectionem parturit, & cum quibusdam aliis sceleris conseiis fuga arrepta ad Defectorem Michaelem patrem proficiscitur. Ille re improvisa turbatus, ubi pedem figeret, nescire, sed naviculas ipse, & filius Nicephorus, & uxor, & ex familiaribus quidam conscendentes in mare moras trahere, & circum circa insulas, Leucada nempe, & Cephalenem divertere. Sed quando illius filius spurius Joanoes ad eum, ut innuimus, accessit, exuta socordia, segnitieque deposita, animos assumens, Artam contendere. Eo appulsus cives universos in se propensos comperiens (sub ditione quoque sua ad illum diem Bonditzæ oppidum remanserat (quos ibi offendit, simul collectis, nostros de finibus Artæ expellit, & Joannina obsidentes longius ab obsidione removet. Sic denuo Romana res affligi cœpit, & quæ imperatoriis adhortationibus prospere gesta fuerant, Ducum inobedientia, ac socordia in nihilum fere, aut satis parum redacta sunt. Interim Imperatoris frater Joannes Sebastocrator, & socer illius Tornicius

Edit. Paris. pag. 95.

A κοσίους, ὡς εἰρήκειμεν, κεκθημαμένον, αὐτοῖς ὅπλοις, αὐτοῖς ἵπποις ὑπὸ τεττάρων ἀνδρῶν κατεσχέθησαν. ἀφ' ὧν ὁ μὲν εἷς ἦν ὁ μέγας Δομέστικος ὁ Στρατηγόπουλος Ἀλέξιος, ἅτερος δὲ ὁ Ριμψᾶς Νικηφόρος ἐκ Τούρκων ἕλκων τὸ γένος, ὀρθότατος δὲ γεγονημένος Χριστιανός. οἱ δὲ δύο τῶν ἀνωνύμων ὑπῆρχον. καὶ τούτους γοῦν δεσμώτας πρὸς τὸν Βασιλέα ἐξέπεμψαν. Τοιαύτην γοῦν νίκην οἱ τῶν ἡμετέρων ταῖς βασιλικαῖς κατορθώσαντο. Ὥστε τὴν αὐτῆς φήμην, εἰς πάντα τῆς γῆς περιέναι τὰ πέρατα. ὀλίγας γὰρ τοιαύτας νίκας εἶδεν ὁ ἥλιος. τηνικαῦτα γοῦν πάντα τε τὰ ἄστη καὶ πᾶσαν χώραν, ὑφ' ἑαυτοὺς πεποίηνται οἱ ἡμέτεροι.

B πβ. Ὁ μὲν οὖν Σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης τὴν Θετταλίαν παραμείψας, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἄστη τε καὶ φρούρια ὀχυρωσάμενος περὶ τὴν νέαν Πάτραν ἐστρατοπεδεύσατο ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν νόθον υἱὸν τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ Ἰωάννην. Ὁ δὲ μέγας Δομέστικος ὁ Στρατηγόπουλος Ἀλέξιος, καὶ ὁ Ραοὺλ Ἰωάννης τὰ Πυρρηναῖα ὑπερβάντες ὄρη περὶ τὴν Ἄρτην ἐχώρουν, καταλειπόντος ἐν τοῖς Ἰωαννίνοις στράτευμα μετρικὸν εἰς πολιορκίαν τοῦ ἄστεος. κατέλαβον οὖν οὗτοι τὴν Ἄρταν, κἀκεῖσε γοῦν καὶ αὐτὸς τούτοις ξυνεντυχήκειν, οἷς καὶ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας συνομιλήσας, κἄπειτα δὲ συνταξάμενος τῆς Ἄρτης ἐξῄειν καταλιπὼν τὸν ἐκεῖσε λαὸν οὐκ εὐνοϊκῶς πρὸς τοὺς ἡμετέρους διακείμενον.

C οὐ γὰρ καλῶς αἱ τῶν στρατευμάτων τούτοις ἐχρήσαντο. Διὰ ταῦτα καὶ ἡ περιφανεστάτη ἐκείνη νίκη τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιλάμψασα ἐν οὐ πολλῷ τῷ χρόνῳ πρὸς τοὐναντίον κεχώρηκεν. ἀπῄειν οὖν ἐξορθῶ πρὸς τὸν Σεβαστοκράτορα Ἰωάννην τὸν τοῦ Βασιλέως αὐτάδελφον περὶ τὴν νέαν Πάτραν διάγοντα, καί τινας ἡμέρας μετ' αὐτοῦ διακαρτερήσας, τῆς πρὸς τὸν Βασιλέα φερούσης ἡψάμην. Ὁ μὲν οὖν νόθος υἱὸς τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ Ἰωάννης τῷ Σεβαστοκράτορι ξυνών, ἀποστασίαν μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν ἐμελέτα. καὶ ἐπεὶ ὁ Σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης κατὰ τῶν Λατίνων κεχώρηκε, καὶ τὴν Λεβαδίαν παραμείψας τὰς Θήβας ἐσκύλευε, τὴν ἣν ὤδινεν οὗτος ἀποστασίαν εἰς προῦπτον προήγαγε.

D φησι· καὶ μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν ἀποδρὰς περὶ τὸν ἀποστάτην Μιχαὴλ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀπῄει. Ἐκεῖνος μὲν οὖν τῷ ἀθρόῳ τοῦ πράγματος ταραχθεὶς οὐκ εἶχεν, ὅποι γῆς σταίη. ἀλλ' ἐν πλοιαρίοις ἐμβάντες αὐτός τε καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Νικηφόρος, καὶ ἡ σύζυγος τούτου, καί τινες τῶν αὐτοῦ τὰς διατριβὰς ἐν τῇ θαλάττῃ ἐποίουν, τάς τε νήσους τὰς πέριξ καταγώγιον εἶχον, Λευκάδα δηλαδὴ καὶ τὰς τῶν Κεφαλλήνων. ἀλλ' ἐπεὶ ὁ τούτου νόθος υἱὸς Ἰωάννης πρὸς αὐτὸν ἀπῄει, καθὰ δεδήλωται, ἀνερρώσθη τῆς ῥαθυμίας, καὶ τὸν ὄκνον ἀποσεισάμενος περὶ τὴν Ἄρτην ἐβάδιζε· κἀκεῖσε δὲ ἀφιγμένος, ἐπεὶ τοὺς πάντας οἰκήτορας προστεθειμένους εὗρεν αὐτῷ, εἶχε δὲ καὶ τὸ τῆς Βονδίτζης ἄστυ παρὰ τοῦ μέρους τούτου κρατούμενον, συναγαγὼν τοὺς ἐκεῖσε διευρισκομένους τοὺς ἡμετέρους τῶν ὁρίων τῆς Ἄρτης ἐξήλασεν. ἀλλὰ καὶ τοὺς πολιορκοῦντας τὰ Ἰωάννινα, μακρὰν τῶν Ἰωαννίνων πεποίηκεν. οὕτω μὲν οὖν ἀρχὴν κακῶν τὰ τῶν Ῥωμαίων εἴληχε πράγματα, καὶ τὰ καλῶς ταῖς βασιλικαῖς συμβουλίαις γεγενημένα ταῖς τῶν στρατηγούντων ἀνηκοΐαις, ἀταραξίαις εἰς τὸ μηδὲν σχεδὸν, ἢ καὶ πάνυ σμικρὸν καταντήκασιν. Ὁ μὲν οὖν αὐτάδελφος τοῦ Βασιλέως ὁ Σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης, καὶ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ ὁ Τορνίκιος Κωνσταντῖνος τῆς μάχης ἐξιόντες, εἰς τὸν Αὐλῶ-

κράτορα ἐπανέζευξαν περὶ τὴν Λάμψακον ὄντα, καὶ τὰς διατριβὰς ἐκεῖσε ποιούμενον. τὸν μὲν οὖν Σεβαστοκράτορα Ἰωάννην ὁ Βασιλεὺς τῷ τῶν Δεσποτῶν τετίμηκεν ἀξιώματι, ἀντίχαριν οἷον τῆς νίκης τοῦτο διδούς, καὶ ἵνα τοῖς μαχομένοις τούτῳ προσώποις ἀντισταθμίζοιτο, Δεσπότης πρὸς Δεσπότας μαχόμενος. τὸν δὲ πενθερὸν αὐτοῦ τὸν Τορνίκιον Κωνσταντῖνον μέγαν Πριμμικήριον ὄντα τῷ τῶν Σεβαστοκρατόρων τετίμηκεν ἀξιώματι. ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον ἐκ Καισάρων Σεβαστοκράτορα κατωνόμασεν. ἐν τούτοις δὲ τὰ τῶν Σεβαστοκρατόρων διάφορον, ἐν οἷς ὁ μὲν αὐτάδελφος τοῦ Βασιλέως τοῖς κυανοῖς πεδίλοις ἐγκεκολλημμένους εἶχε, καὶ χρυσοϋφεῖς ἀετούς, ὁ δὲ Τορνίκιος γυμνὰ τούτων τὰ πέδιλα ἐπεδίδυτο. Ἀλλὰ καὶ τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον μέγαν Δομέστικον ὁ Αὐτοκράτωρ τετιμηκώς, διʼ ἀποστολῆς τετίμηκε Καίσαρα, καὶ πόμπιμον αὐτῷ τὴν τιμὴν χαρισάμενος. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω ξυνέβη.

πγ΄. Ὁ δὲ Βασιλεὺς παραχειμάσας ἐν τῇ Λαμψάκῳ, ἔαρος ἐπιλάμψαντος κατὰ τῆς Κωνσταντίνου κεχώρηκεν. ἅπασα γὰρ ἦν αὐτῷ σπουδή, καὶ ἅπας σκοπὸς τὴν τῶν Λατίνων χειρὸς ἀναρρύσασθαι. Ἐπῆλθε γοῦν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως οὐ τοῖς στρατεύμασι τεθαρρηκώς, οὐδὲ γὰρ ἦγεν ἀξιόμαχον στρατιὰν εἰς τοιαύτης πόλεως πολιόρκησιν, ἀλλὰ λόγοις τοῖς τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ, οὗ τὸ ὄνομα Ἀσὲλ ἐξηπατημένος· ἀπάτα καὶ γὰρ τὸν Βασιλέα, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ τείχει τῆς πόλεως τὴν οἰκίαν ἔχει, καὶ πύλας ἔχει παρʼ αὐτοῦ δεσποζομένας, διʼ ὧν δύναιτʼ ἂν τὰ τοῦ Βασιλέως στρατεύματα ἔνδον τῆς πόλεως ἀψοφητί, καὶ δίχα μάχης, εἰσαγαγεῖν. καὶ ἐπιστεύετο λέγων ταῦτα. τό, τε γὰρ συγγενὲς φαντασίαν ἐδίδου τοῦ ἀληθεύειν τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸ πλειόνων δωρημάτων τε καὶ τιμῶν τὸ ὑποσχέσεις ὀμωμοκὼς λαβόντα Φράγγων * * * * ἐν τῇ τοῦ Πρίγκιπος Ἀχαΐας μάχῃ, καὶ προσδοκήσας δεινά, μάλιστα μεμοιρήκει πολλῶν ἀγαθῶν, ὅτε καὶ τὰς τοιαύτας ὑποσχέσεις τῷ Βασιλεῖ δέδωκε, καὶ τὰς πρὸς αὐτὸν ἀντεδέξατο· τούτοις οὖν, ὡς ἔφημεν, ἐλπίσας ὁ Βασιλεὺς κατὰ τῆς Κωνσταντίνου ἐπῄει, καὶ ἀντιπέραν τοῦ Βορείου κέρως τῆς πόλεως ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Γαλατᾶ κατονομαζομένῳ, ἐστρατοπεδεύσατο, καὶ τὸ μὲν δοκεῖν τὸ τοῦ Γαλατᾶ ἐμάχετο φρούριον, τῇ δʼ ἀληθείᾳ κρύφα πρὸς τὸν Ἀσὲλ ἔπεμπεν, ὅπως τὰς ὑποσχέσεις πληρώσειεν. ὁ δὲ πρὸς κέρδος ἑώρα, οὐ πρὸς ἀλήθειαν. ψευδεῖς γοῦν ἐποιεῖτο τὰς ἀποκρίσεις, ἄλλα ἐπʼ ἄλλοις προφασιζόμενος· Ἐπεὶ γοῦν ἱκανὸς παρερρύη χρόνος, καὶ οὐδὲν ἤνυεν, ἀλλὰ καὶ τῆς στρατιᾶς ὁπλισθείσης, καὶ νυκτὸς ἀπιούσης, καὶ τῇ οἰκίᾳ τούτου προσεγγισάσης, τοῦτο γὰρ ἐκεῖνος γενέσθαι διεμηνύσατο, τότε ψεύδεσθαι πεφώραται φανερῶς· καὶ ἐπεὶ οὐκ εἶχέ τινα εὔλογον ἀπολογίαν ποιήσασθαι, τὴν αἰτίαν εἰς τὸν ἄρχοντα τῆς πόλεως ἔθετο. ὑπώπτευσε γάρ, εἴρηκεν οὗτος, ὡς οὐ καλόν ἐστι τὰς κλεῖς με τῶν τῆς πόλεως κατέχειν πυλῶν. καὶ διὰ ταῦτα εἴληφε ταύτας αὐτός. καὶ διὰ τοῦτο ἔγωγε περὶ τὸ ἔργον ἀδυνατῶ. Ἐπεὶ οὖν καθαρῶς τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀπάτην ἐπεγνώκει ὁ Βασιλεὺς ἐξῄει τοῦ τόπου. καθʼ ὁδὸν δὲ τρεῖς πρέσβεις εἰρήνην αἰτοῦντας πρὸς τὸν Βασιλέα οἱ Λατῖνοι πεπόμφασιν. ὁ δὲ Βασιλεὺς πεποίηκε ταύτην, εἰς ἐνιαυτὸν δὲ καὶ μόνον ἕνα ἐν στενῷ κομιδῆ ἐπισφίγξας τούτοις τὰ πράγματα.

Georg. Acrop. Hist.

A Constantinus pugna dimissa ad Imperatorem Lampsaci eo tempore moras trahentem, remeant. Imperator Sebastocratorem Joannem Despotarum dignitate adornavit, ob victoriam partam, remunerans, & ut ex dignitate personis, quibus cum bella gesserat, Despota cum Despotis confligens exæquaret: Socerum vero illius Constantinum Tornicium magnum Primicerium, Sebastocratoris munere insignivit. Sed & fratrem illius germanum Constantinum ex Cæsare Sebastocratorem indigitarit. Et in his Sebastocratores differebant, nam Imperatoris frater in ceruleis calceis aquilas auro contextas deferebat, Tornicius nudo hisce insignibus calceo utebatur. Quinimo & *Edit. Paris. pag. 96.*

B Alexium Strategopulum magnum Domesticum antea condecoratum per epistolam Cæsarem instituit, missilem illi dignitatem elargitus. Et hæc quidem ita evenere.

LXXXIII. Imperator cum Lampsaci hybernasset, appetente vere, Constantinopolim commeat: namque quamcupidissime appetebat, omnesque suos eo referebat conatus, ut Latinorum e manu in libertatem Constantinopolim vindicaret. Hinc profectus est adversus Constantinopolim, non copiis fretus, neque enim tantum exercitum, qui similem civitatem obsidione posset cingere secum ducebat, sed consobrini sui, cui nomen erat Aseli sermonibus deceptus. Ille etenim mala fraude Imperatorem

C eludebat, se, inquiens, penes urbis mœnia ædem habere, portasque in sua potestate esse, per quas Imperatoris copias intra urbem sine strepitu, & sine pugna quiret intromittere. His sermonibus sibi in dicendo fidem conciliabat. Affinitas enim, & muneribus, ac honoribus eum auctum fuisse, & adversus Achajæ principem pugnæ multa incommoda passum, multis bonis, ac gratiis affluenter abundasse tunc, cum Imperatori ea promissa dederat, aliaque ab Imperatore ipse receperat, hominem vera dicere suadebant. Igitur his fidens Imperator in Constantinopolim arma movet, & ex adverso Borealis cornu urbis in loco Galata vocato, castrametatur.

D Et, ut quidem videbatur Galatæ oppidum oppugnabat, re tamen vera clanculum per internuncios Aselem sollicitabat, ut fidem solveret suam: ille ad lucrum non ad veritatem inhians fallacibus, ac captiosis responsionibus alia, atque alia confingens, rem protrahebat. Verumtamen cum tempus diutinum procederet, ipseque nihil efficeret, immo etiam armatis cohortibus, noctuque progressis illius ad domum appropinquatum fuisset, id enim ille, ut fieret, denunciarat, eum mendacio fallere, & vera confundere palam deprehenditur. Et cum ipse responsionem, qua objectis fieri satis posset, haud haberet, crimen in urbis principem referebat. *Neque enim decorum illi videbatur penes me*, ajebat ille,

E *claves urbis esse, ideoque eas abstulit, & ego opus perficere nequeo.* Sic fraude hominis plane detecta, Imperator loco egreditur. In itinere tres Legati a Latinis ad Imperatorem missi pacem petunt quam illis Imperator non uno amplius anno concessit, cum res eorum in extremum jam discrimen adduxisset. *pag. 97.*

LXXXIV. Igitus Imperator Hellespontum trans abiit, & Pegarum partes, ubi moras trahebat, occupat: cum vero æstas præterlapsa fuisset, necnon Autumni tempus excurrisset, inde discedens, ad quietem Imperatoribus de more, ea eo, quo Constantinopoli extorres tempore oberrabant, destinatam, Nymphæum pervenit. Me porro ad Constantinum Bulgarorum principem Legatum mittit: abii, & cum eo pes aliquos dies versatus sum. Namque ea tempestate festi dies Christi Natalium, ac Baptismatis, quibus Bulgarorum principes magnificentiam ostentant, celebrabantur: ideoque Bulgarorum princeps Constantinus, ut cum eis tunc oculatus eorum, quæ fiebant, spectator adessem cogebat. Mandata itaque mihi imposita executus Trinobo ex eo, & ad Imperatorem tunc Nymphæi cunctantem, in quo & hybesnaverat, me confero. Ineunte vere ille Nymphæo egreditur, prius ibidem læto, ac splendido Resurrectionis Dominicæ die concelebrato. Et dies aliquot Phlebiis egit, inde ad locum Clyzomenem dictum veniens, tentoria collocat. Namque ibi Nymphæo exeuntes, tempus conterere, & veris plerumque agere Imperatores sueverant. Campus undique planicie eacurrit, agro fertili, atque herboso, qui plurimis equis alendis suffecerit, aquis irriguo, & multorum vicorum, ac urbium vicinitate, unde vitæ necessaria affluentes suppeditantur, peropportuno. In eo, cum esset Imperator, Sebastocrator Tornicius Nicæa accedens pro Expatriarcha Arsenio moleste Imperatorem rogat. Patriarchale siquidem solium Nicephoro Patriarcha, qui in Patriarchale culmen ea Ephesino Metropolita ascenderat, ex terreno ad cælestia promoto, cum nec integro anno Patriarchatui præfuisset, sessore destituebatus. Arsenius ab Imperatore Theodoro in Patriarcham fuerat electus, vir & verbo & opere quam dexterrimus, & sermone præcipue, qui natura inditur, namque qui eruditione comparatur, parum omnino degustaverat. Etenim cum nonnulla ea Encycliis philosophatus perdidicisset, ne horum penitus inexpertus haberetur, neque ea ignorare, quæ ipse negligere sibi in animo proposuerat, videretur, telo divini amoris corde saucius, rebus terrenis omnibus, a quibus se avelli ægre plerique sustinent, contemptis, Monastico instituto nomen dederat. Hic imperatoria corona Imperatorem condecoraverat: sed eum suis votis minime obtemperantem conspicatus, iniquior cum eo inimicitias exarcuit: Neque ab eo abhorruerat Andronicus Sardensis, & Manuel Thessalonicensis, cognomine Opsara. Sed Sardensis quando Imperator Constantinopolim castra movit, & prope eam sedem locavit ab Joannicio Philadelphiensi Monastico pallio induitur; ille enim continuo, & non sine molestia Imperatoris animum sollicitabat, ut proficiscendi sibi daretur facultas Paphlagoniam, unde ipse ortum ducebat; sed Imperator distorta hominis sensa apprime callens, ne in eas partes abiret, impediebat: animo enim proposuerat propter eas, quas cum Imperatore simultates exercebat, res Paphlagonum perturbare. Verum Imperator æquissimo cum sermone lacessit. *Sardium, non*

Edit. Paris. Pag. 98.

A πδʹ. Διαπεράσας γοῦν ὁ Βασιλεὺς τὸν Ἑλλήσποντον τὰ τῶν Πηγῶν κατέλαβε μέρη, κἀκεῖσε τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο. Ἐπεὶ δὲ ὁ τοῦ θέρους παρῄει καιρὸς, ἀλλά γε δὴ καὶ ὁ τῆς ὀπώρας ἐῤῥύη, τῶν τοιούτων ἀπάρας χώρων, πρὸς τὴν ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσιν οὖσαν ἀνάπαυσιν ἐξότε τῆς Κωνσταντίνου γεγόνασιν ὑπερόριοι, κατειλήφει τὸ Νύμφαιον. Ἐμὲ δὲ πρὸς τὸν ἄρχοντα τῶν Βουλγάρων Κωνσταντῖνον πρέσβιν ἐκπέπομφεν. ἀπῄειν γοῦν πρὸς αὐτὸν, καὶ διεβίβαζα μετ' αὐτοῦ ἡμέρας τινάς. ἔτυχον γὰρ τότε καὶ ἑορτάσιμοι τοῦ Χριστοῦ ἡμέραι, αἵ τε τῶν γενεθλίων, καὶ αἱ τοῦ βαπτίσματος, ἃς οἱ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντες λαμπρύνονται μάλιστα, καὶ ἐβούλετο ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων τότε Κωνσταντῖνος, σφίσιν αὐτοῖς συμμεῖναι κἀμὲ, καὶ B θεατὴν γενέσθαι τῶν τελουμένων. τὰ προσεπιταγμένα μοι γοῦν πληρώσας, τοῦ Τερνόβου ἐξῄειν, καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα ἀπῄειν ἐν τῷ Νυμφαίῳ διάγοντα. ἐκεῖσε γοῦν ὁ Βασιλεὺς παρεχείμασε, καὶ ἐπιλάμψαντος ἔαρος τοῦ Νυμφαίου ἐξῄει, τὴν λαμπρὰν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμέραν προεορτάσας ἐν τῷ Νυμφαίῳ. ἡμέρας δέ τινας ἐν τοῖς Φλεβίοις διαβιβάσας περὶ τόπον ὅτι πως ἐπονομαζόμενον Κλυζομένην, ἀπελθὼν, ἐπήξατο τὰς σκηνάς. ἐκεῖσε καὶ γὰρ εἰώθασιν οἱ Βασιλεῖς τοῦ Νυμφαίου ἐξιόντες χρονοτριβεῖν, καὶ τὸ πλεῖον τοῦ ἐαρινοῦ παραμείβειν καιροῦ. ὅτι γὰρ τόπος πεδιὰς ἅπας καὶ χόρτον προβεβλημένη πολλοῖς ἀρκοῦντα τοῖς ἵπποις· κατάῤῥυτος δὲ τυγχάνει καὶ ὕδασιν. ἐγγὺς δὲ αὐτοῦ καὶ κώμας ἔχει πολ- C λὰς καὶ πόλεις, ἐξ ὧν δαψιλῆ καθεστήκει τὰ ζωαρκῆ. Ἐκεῖσε γὰρ ὄντος τοῦ Βασιλέως καὶ ὁ Σεβαστοκράτωρ ὁ Τορνίκιος ἐκ τῆς Νικαέων ἐπιδεδήμηκε, καὶ διόχλει τῷ βασιλεῖ γεγονὼς διὰ τὸν προπατριαρχεύσαντα Ἀρσένιον. Ὁ γὰρ Πατριαρχικὸς ἐχήρευε θρόνος τοῦ πατριαρχεύσαντος Νικηφόρου, ὃς ἀπὸ τῆς Ἐφέσου εἰς τὸν Πατριαρχικὸν μετετέθη θρόνον, ἀπάραντος τῶν ἐνθένδε πρὸς τὰ οὐράνια, μηδὲ εἰς ὅλον σχεδὸν ἐνιαυτὸν τοῦ Πατριαρχικοῦ ἀπολαύσαντος θρόνου. ὁ δὲ Ἀρσένιος οὗτος ἦν προβεβλημένος εἰς Πατριαρχικὸν θρόνον πρὸς τοῦ βασιλέως Θεοδώρου, ἀνὴρ καὶ εἰς λόγον καὶ εἰς πρᾶξιν πανευφυέστατος, καὶ λόγον μάλιστα τὸν ἐκ φύσεώς πως προβαλλόμενος, τοῦ γὰρ ἐκ παιδείας μικρόν τι μετεῖχεν. ὀλίγα γάρ τινα τῶν D ἐγκυκλίων φιλοσοφήσας τοῦ μὴ δοκεῖν παντάπασι τῶν τοιούτων ἀπείρως ἔχειν, μηδὲ ἀγνοεῖν, ὧν ὑπερορᾶν ἐδοκίμασε. τῷ βέλει τοῦ πρὸς Θεὸν ἔρωτος τρωθεὶς τὴν ψυχὴν, πᾶσι τοῖς κατὰ κόσμον, ὧν οὐκ εὐχερῶς ἔχουσιν οἱ πλείους ἀφίστασθαι, χαίρειν εἰπὼν, τὸν μονήρη βίον προείλετο. οὗτος τὴν Αὐτοκρατορικὴν ἀπεπλήρου στεφηφορίαν τῷ Βασιλεῖ. ἐπεὶ δ' οὐχ ἑώρα τοῦτον τοῖς ἑαυτοῦ θελήμασιν ὑπεικόμενον, δύσνους περὶ τοῦτον ἐγένετο, ἔχων ἐν ταύτῃ συνίστορας τὸν Σάρδεων Ἀνδρόνικον, καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Μανουὴλ, τὸν καὶ Ὀψαρᾶν λεγόμενον. ἀλλ' ὁ μὲν Σάρδεων, ὅτε ὁ Βασιλεὺς κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐστρατοπεδεύσατο, καὶ ἐγγὺς ταύτης τὰς ἐπαύλεις ἐποιεῖτο, τότε τὰ τῶν μοναχῶν ἐνεδέδυτο ἀμ- E φια ὑπὸ τοῦ Φιλαδελφείας Ἰωαννικίου. Ὡς γὰρ συχνῶς διηνώχλει τὸν Βασιλέα ἐπιδημῆσαι τῇ Παφλαγόνων, ἐκεῖθεν καὶ γὰρ ὥρμητο, τὸ στρεβλόνουν τοῦ ἀνδρὸς ὁ Βασιλεὺς ἐπιστάμενος, οὐκ εἴα τοῦτον περὶ τὰ ἐκεῖσε μέρη ἀφῖχθαι· σκοπὸς γὰρ ἦν αὐτῷ τὰ τῶν Παφλαγόνων πάντα διαταράξαι τῇ πρὸς τὸν Βασιλέα δυσνοίᾳ. ὁ Βασιλεὺς δὲ δικαιότατον πρὸς τοῦτον ἐποίει τὸν λόγον. ὡς μητροπολίτης κεχειροτόνηται Σάρδεων, οὐκέτι γε μὴν

Παφλαγονίας, καὶ δεῖ σε τοῖς τῶν Σάρδεων ἐμφιλοχωρεῖν μέρεσι, κἀκεῖσε καὶ διατρίβειν, καί σε ποιμαίνειν τὸ ποίμνιον. Ἐπεὶ οὖν ἐγνώκει ἀμετάπτωτον εἶναι τὸ βασιλικὸν βούλημα, μὴ ἔχων ὅτι καὶ δράσειε, τὸν μονήρη βίον προείλετο. ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Μανουὴλ ἄκων ἐξιὼν τῆς Νικαίας περί που τὰ ἐγγὺς ἐκείνης διέτριβεν. ὁ δὲ πατριαρχεύσας Ἀρσένιος καὶ αὐτὸς ἐξιὼν ἐκεῖθεν ἔν τινι σεμνείῳ ἑαυτὸν καθείρξας διῆγεν. ἐντεῦθεν συνελθόντες πάντες οἱ ἀρχιερεῖς περὶ τὴν Λάμψακον ψήφῳ πάντων καὶ προσταγῇ βασιλέως ὁ τῆς Ἐφέσου πρόεδρος Νικηφόρος εἰς τὸν Πατριαρχικὸν ἀνήχθη θρόνον. ἀλλ᾽ οὗτος, καθάπερ εἰρήκειν, μήπω ἐνιαυτίσας τὸ βιοῦν ἐξεμέτρησε. Τότε γοῦν ὁ Σεβαστοκράτωρ Τορνίκιος τῇ φιλίᾳ τοῦ Ἀρσενίου προσκείμενος ἠνάγκαζε τὸν βασιλέα, τὸν Ἀρσένιον εἰς τὸν Πατριαρχικὸν καὶ αὖθις θρόνον ἀναγαγεῖν, θαύματά τινα, καὶ πράξεις παρὰ τοῦ Ἀρσενίου ἐνεργούμενα διηγούμενος, καὶ πράγματα διηνεκῶς παρέχων τῷ Βασιλεῖ, πατριαρχεύειν τὸν δύστροπον αὐτῷ βιαζόμενος. ἀλλ᾽ ὁ Βασιλεὺς ἑκὼν ἄκων τῇ τοῦ Σεβαστοκράτορος συμβουλῇ ξυντιθείς, εἰς τὸν Πατριαρχικὸν καὶ αὖθις θρόνον ἀνήγαγε τὸν Ἀρσένιον. καὶ οὕτω μὲν τὰ ἐπὶ τῷ Ἀρσενίῳ.

πέ. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον τὸν Καίσαρα μετὰ στρατευμάτων τινῶν οἰκονομήσας ἐπὶ τοῖς δυτικοῖς ἐκπέπομφε μέρεσι, τοῖς ἐκεῖσε οὖσι τῶν Ῥωμαίων ὑπεναντίοις ξυνελθεῖν εἰς μάχην, παραγγείλας, ὡς ἐν τῷ διέρχεσθαι, ἐπεὶ τὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκεῖσε φερούσης πλησίον ὑπῆρχε τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔφοδόν τινα κατὰ ταύτης ποιήσασθαι, καὶ μέχρι τῶν πυλῶν αὐτῆς ἐπιδραμεῖν τὰ στρατεύματα, ὡς ἂν πτοία παρ᾽ αὐτῶν τοῖς οὖσιν ἐντὸς Λατίνοις ἐγγένηται. ἐγένετο δὲ τὸ τότε καί τι ξυμβῆναι προνοίᾳ Θεοῦ. ἐπεὶ γὰρ ναῦς μεγίστη κοίλη Λατινικὴ ἐκ Βενετίας εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἀφίκετο, καὶ νέος ἐν ταύτῃ ἐξουσιαστὴς παρεγένετο, ὃν καὶ Ποτεστάτον ἐπονομάζουσιν, ἀνήρ, ὡς ἐφάνη δραστήριος καὶ θρασύτερος εἰς τὰ μάχιμα, τοὺς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει Λατίνους παροτρύνας εἰς μάχην, καὶ ξυμβουλεύσας ὡς δεῖ καὶ ἡμᾶς μὴ μόνον ἐντὸς ὄντας τῆς πόλεως τὴν πόλιν καὶ ἑαυτοὺς φυλάττειν, ἀλλὰ καὶ κατὰ Ῥωμαίων τι δρᾶν, ὡς ἂν μὴ πάντῃ καταφρονητικῶς ἐν τοῖς καθ᾽ ἡμῶν διατίθωνται. Ἔπεισεν οὖν αὐτοὺς εἰσιόντας ἐν ὅσαις εἶχον τριήρεσι, καὶ τισιν ἑτέροις πλοίοις, λεμβαδίοις οἷον καὶ δρόμωσι κατὰ τῆς νήσου Δαφνουσίας χωρῆσαι, εἴπως δυνηθεῖεν αὐτὴν παραστήσασθαι, καὶ σκύλων εὐμοιρῆσαι τῶν ἐξ αὐτῆς. κεκένωται οὖν ἡ πόλις ἀνδρῶν, καὶ ἦν γυναιξὶ καὶ νηπίοις, καὶ τῷ βασιλικῶς τάχα ταύτης κατάρχοντι Βαλδουίνῳ μετά τινων μετρίων ἀνδρῶν διεξαγομένη, καὶ τηρουμένη. αἰφνιδίως οὖν ὁ Στρατηγόπουλος Ἀλέξιος ὁ Καῖσαρ νυκτὸς ἐπιὼν τῇ Κωνσταντίνου προσήγγισεν. Ἐπεὶ δὲ μεθ᾽ ἑαυτοῦ εἶχε καὶ ἄνδρας τινὰς ἐξωρμημένους τῆς πόλεως, καὶ ἀκριβῶς εἰδότας τὰ κατ᾽ αὐτήν, καὶ πυνθανόμενος αὐτῶν ἐμεμαθήκει, ὀπήν τινα εἶναι περὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, δι᾽ ἧς ἀνὴρ ὁπλίτης δύναιτ᾽ ἂν ἐντὸς εἰσελθεῖν, μηδόλως μελλήσας τὸ ἔργου εἴχετο, καὶ εἰσῆλθε διὰ ταύτης ἀνὴρ καὶ ἐπηκολούθησεν αὐτῷ ἕτερος, εἶτα ἐκείνῳ ἄλλος, καὶ οὕτω μέχρι τῶν πεντεκαίδεκα, τάχα δὲ καὶ πλείους ἄνδρες ἐντὸς εἰσῆλθον τῆς πόλεως. ἐπεὶ δὲ περὶ τὸ τεῖχος ἕνα εὗρον τὸν ἐμπεπιστευμένον τὴν φυλακήν, τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀναβάντες, καὶ τῶν ποδῶν λαβόντες ἔρριψαν ἔξω τῆς πόλεως. οἱ δ᾽ ἄλλοι ἀξίνας ἐγχειρισάμενοι, καὶ τοὺς μοχλοὺς τῶν πυλῶν διαρρήξαντες ἐλευθέραν πεποίηνται τὴν εἰς τὴν

Paphlagoniæ Metropolitatum tenes, Sardium ideo partes invisendæ, quibus continuo consuescere debes, ibique immorando greges tibi commissos pascere. Igitur ubi Imperatorem inexorabilem vidit, cum quid ageret, ipse nesciret, Monasticum vitæ institutum complexus est, Thessalonicensis Manuel invitus Nicæa egressus in locis adjacentibus vitam ducebat. Arsenius item Expatriarcha & ipse inde exiens in Monasterium se intrusit. Hinc universi Præsules Lampsacum convenientes suffragio omnium, mandatoque Imperatoris Ephesinum Antistitem Nicephorum in Patriarchale solium invehunt. Sed hic, ut jam dixi, neque per annum integrum cathedram moderatus, e vivis excessit. Tunc Sebastocrator Tornicius Arsenio impense deditus Imperatorem urgebat, ut Arsenium iterum in Patriarchalem sedem promoveret, & mira quædam, ac portentosa Arsenii facinora in medium afferens, continuo Imperatorem ad molestiam usque exorabat, ut sibi minime æquum, etiam invitus, in Patriarcham eligeret. Sic Imperator volens nolens Sebastocratoris consilius loco dato, ad Patriarchalem dignitatem Arsenium rursum evehit. Et hæc quidem de Arsenio ita se habuere.

LXXXV. Imperator Strategopulum Alexium Cæsarem copiis aliquibus fultum in occiduas partes mittit, ut cum Romani nominis hostibus confligeret, monens sub ipsa profectione, quando via, per quam esset incedendum, prope Constantinopolim erat, in eam irrumpere, & ad portas ipsas conducere agmina, ut timor Latinis incuteretur. Evenit vero tunc temporis, ut tale quid, ita providente Deo, contingeret. Navis maxima Latinorum Venetiis Constantinopolim appulit, cum ea juvenis auctoritate potens, quem illi Potestatem vocant, accessit, vir, ut effectus comprobavit, factiosus, & in aciem, & pugnas audacior. Is Latinos, qui Constantinopoli erant, adineundam pugnam concitat. *Haud decorum esse* dictitans, *eos, qui in urbe essent, urbem, seque tutando tempus conterere, sed aliquid etiam adversus Romanos machinari debere, ne nos illi adeo contemptim contemnant, & pro nihilo ducant.* Suasit itaque in triremes, quotquot haberent, aliaque navigia lembadia nempe, ac dromones ingressos in Daphnusiam insulam pergere: quam si in potestatem redigere forte potuissent, ne illi spoliis locupletarentur. Urbs igitur hominibus vacua, mulieribus ac infantibus, & forte tunc imperanti Balduino cum exigua aliorum manu gubernabatur, & custodiebatur. Interea improviso Cæsar Alexius Strategopulus noctu adveniens in eam impetum fecit, & cum viros secum haberet nonnullos ex urbe fugitivos, & rerum illius apprime gnaros, ex iisque sciscitans cognovisset foramen urbis muris inesse, per quod armatus miles introire posset, nulla mora operi incumbit, & per illud quidem ingreditur, quem sequitur alius, & iterum tertius, & hac ratione quindecim, & forte plures viri urbem ingrediuntur: in ipso muro quemdam, cui custodia demandata erat, compertum, ea illis reliqui muro conscenso arreptum pedibus extra muros projiciunt, alii strictis securibus, & portarum vectibus disruptis in urbem ingressi tum

Edit. Paris. pag. 99.

liberum exercitui aperiunt. Hac ratione Cæsar Strategopulus, & cum eo Romani universi, ac Scythæ, ex his enim copiæ co flatæ erant, urbem ingressi sunt. Cives re improvisa perculsi, ut quisque poterat, saluti suæ consulere. Hic quidam Monasteria petere, & Monasticum habitum, ut cladem evitarent, induere. Mulieres in murorum foramina conjici, & in cellis obscuris, reconditisque abscondi: civitati Imperans Balduinus in magnum advolare palatium. Qui vero Daphnusiam abierant Latini, & cum illis Potestas, eorum, quæ gerebantur plane ignari, cum

Edit Parif. pag. 100.

nihil adversum Daphnusiam perpetrare potuissent, opem enim illis tulerat Deus, retrogressi in urbem contendere, & in supernarum virtutum principis Michaelis templum in Anaplo situm conveniunt, adhuc eorum, quæ patrabantur nescii: at ubi eo commigrassent, certiores redditi in urbem gressus festinant. Id Romanæ copiæ audientes igne in Latinorum domos prope littus adjacentes immisso, eas corrumpunt, & ante alias Venetorum aliarumque deinceps nationum, quas Campos vocant. Latini incendiis urbem inflammari conspicientes, genis manibus diverberatis, quotquot habere potuerunt ex suis in triremes, & alia navigia assumptis, retro cessere. Ex triremibus una in magnum Palatium progressa Balduinum in maximo discrimine, & extremo pene periculo, jam jamque vivum capiendum recepit. Et ita ea res evenit. Ex Constantinopolis, ita Deo annuente, rursum sub potestate Romani Imperatoris jure, & merito venit, vigesima quinta mensis Julii, Indictione quarta, anno ab orbe condito seamillesimo septingentesimo seaagesimo nono, postquam hostes ea potiti fuissent, annos quinquaginta octo.

LXXXVI. Ea tempestate, Imperator castra Meteorii disposuerat, noctuque ea improviso, rumor quidam inter multorum aures perstrepuit. Rumor a servulo quodam sororis Imperatoris Irenes, sed propter monasticum habitum Eulogiæ nominatæ, e Bithyniæ partibus ad ipsam profecto, qui in itinere audierat, a Romanis copiis captam esse Constantinopolim, sparsus fuerat. Illa propere Imperatorem conveniens, somno sopitum invenit, quare manu eum plaude dimovere, & ut excitaret, altiore voce proloqui, *Tenesne, x Imperator, Constantinopolim*. Sæpius hoc repetiit: Imperator immotus stans non respondebat. Verumtamen cum illa sermone mutato, dixisset; *Surge Imperator. Christus tibi Constantinopolim elargitus est:* Lecto assurgens, manibusque in cælum extensis, *Hunc*, ait, *sermonem foror, & ipse amplector, sed quem primum dixeras, me Constantinopoli potitum, nullo pacto excipio. Quanam enim ratione, qui Meteorii sum, Constantinopolim devicerim? qui nec tantas copias ad eam debellandam adornavi. Sed hæc Numini facillima esse & ipse fateor, citiusque ac commodius ea etiam, quæ fieri haud posse videntur, quibus ipse voluerit, concedere potens est*. Dixit, omnibusque, qui ibi in dignitate erant, convocatis, an vera ea esse illis videren-

A πόλιν εἴσοδον τῷ στρατεύματι· οὕτω μὲν οὖν ὁ Στρατηγόπουλος Καῖσαρ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πάντες Ῥωμαῖοι καὶ Σκύθαι, ἐκ τῶν τοιούτων καὶ γὰρ τὸ ὑπ' αὐτὸν συγκεκρότητο στράτευμα, ἐντὸς τῆς πόλεως ἐγεγόνεισαν. οἱ δ' ἐντὸς τῷ αἰφνιδίῳ κατασεισθέντες τοῦ πράγματος, ὡς εἶχον ἕκαστος τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἐπραγματεύοντο. καὶ οἱ μὲν περὶ τὰ σεμνεῖα ἐβάδιζον, καὶ μοναχικὰ ἐνεδιδύσκοντο ἄμφια, ὅπως τὸν φόνον ἐκφύγοιεν. γυναῖκες δὲ εἰς ὀπὰς τοίχων συνεστέλλοντο, καὶ εἰς στοὰς σκοτεινάς, καὶ ἀποκρύφους ἐκρύπτοντο. Ὁ δὲ τῆς πόλεως κατάρχων Βαλδουῖνος περὶ τὸ μέγα παλάτιον ὥρμησεν. οἱ δὲ περὶ τὴν Δαφνουσίαν ἀπιόντες Λατῖνοι, καὶ ὁ μετ' αὐτῶν Ποτεστάτος, μηδέν τι τῶν γινομένων γνωρίσαντες, ἐπεὶ B μηδὲν κατὰ τῆς νήσου Δαφνουσίας ποιῆσαι τι ἴσχυσαν, ἀντελάβετο γὰρ ἐκείνων Θεός, παλίνδρομοι πρὸς τὴν πόλιν ἐπανεζεύγνυον. μέχρι μὲν οὖν τοῦ ναοῦ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω δυνάμεων Μιχαὴλ ἐλθόντες, τοῦ περὶ τὸν ἐν Ἀνάπλῳ διακειμένου, οὐδέν τι ὅλως τῶν γεγενημένων ἐμεμαθήκεισαν. Ἐκεῖσε δὲ ἀφιγμένοι, καὶ ταῦτα μαθόντες εἰς τὴν πόλιν ὥρμησαν ἐπελθεῖν. Ἀλλὰ τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα τοῦτο γνόντες πῦρ ταῖς οἰκίαις τῶν Λατίνων ἐνέβαλλον παρὰ τὸν αἰγιαλὸν κειμέναις, καὶ ἐνέπρησαν ταύτας, καὶ πρῶτα μὲν τὰς τῶν Βενετίκων, εἶτα τῶν ἄλλων γενῶν, ἃς καὶ Κάμπους κατωνόμαζον. Ἐπεὶ δὲ εἶδον τὴν πόλιν πυρπολουμένην οἱ τῶν Λατίνων, τὰς παρειὰς ταῖς χερσὶ τύψαντες, καὶ λαβόντες C ὅσους ἠδύναντο ἐντὸς τῶν τριήρεων αὐτῶν, καὶ τῶν λοιπῶν πλοίων ὑπανεχώρησαν. μιᾶς τριήρεως εἰς τὸ μέγα παλάτιον ἀπελθούσης καὶ ἀναδεξαμένης τὸν Βαλδουῖνον ἐγγὺς τῆς ζωγρείας γενόμενον. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω ξυνέβη, καὶ ἡ Κωνσταντίνου προνοίᾳ Θεοῦ καὶ αὖθις ὑπὸ χεῖρα τοῦ Βασιλέως τῶν Ῥωμαίων ἐγένετο, κατὰ λόγον δίκαιόν τε καὶ προσήκοντα, Ἰουλίου εἰκοστὴν καὶ πέμπτην ἄγοντος, οὔσης Ἐπινεμήσεως τετάρτης, καὶ ἀπὸ γενέσεως κόσμου ἔτους ὄντος ͵ϛψξθʹ. ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κρατουμένη χρόνους πεντήκοντα καὶ ὀκτώ.

πϛʹ. Περὶ γοῦν τὸ Μετεώριον τότε σκηνουμένου τοῦ Βασιλέως ἐξαπίνης φήμη τις νύκτωρ τὰς τῶν πολλῶν περιεβόμβησεν ἀκοάς. ἡ δὲ φήμη παρὰ παιδαρίου τινὸς D αὐταδέλφης τοῦ Βασιλέως τῆς ὀνομαζομένης μὲν Εἰρήνης, διὰ δὲ τοῦ μοναδικοῦ σχήματος μετονομασθείσης Εὐλογίας, ἐκ τῶν τῆς Βιθυνίας μερῶν παρ' αὐτὴν ἀφικομένου, ὡς καθ' ὁδὸν ἐμεμαθήκει παρὰ τῶν τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἁλῶναι τὴν Κωνσταντίνου. ὡς εἶχε γοῦν τάχους ἡ τοῦ Βασιλέως αὐτοκασιγνήτη παρὰ τὸν Βασιλέα ἀφιγμένη καταδαρθάνοντα τοῦτον εὗρε. καὶ ἠρέμα πως ἐκίνει αὐτὸν τῇ χειρί, ὅπως ἄν γε καὶ ἐγρηγορήσειεν, ἰσχυροτέρᾳ τῇ φωνῇ ὑπολέγουσα, ὡς κατέχεις, ὦ Βασιλεῦ, τὴν Κωνσταντινούπολιν. καὶ πολλάκις τοῦτο εἰρήκει· καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπέμενε, μηδέν τι πρὸς ταύτην ἀνταποκρινόμενος. ὡς δὲ τὸν λόγον μετέβαλε, καὶ εἰρήκει· Ἀνάστηθι, βασιλεῦ, ὁ γὰρ Χριστὸς ἀπεχαρίσατό σοι τὴν Κωνσταντινούπολιν, τῆς κλίνης ἀναστάς, καὶ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἀνατείνας, τοῦτον μέν, ἔφη, τὸν λόγον, ὦ ἀδελφή, καὶ αὐτὸς δέχομαι. ὃν δὲ λόγον τὸ πρῶτον εἴπες, ὡς τὴν Κωνσταντίνου κεκράτηκα, οὐδαμῶς ἀποδέχομαι. πῶς γὰρ ἐκ τοῦ Μετεωρίου ἐγκρατὴς γενοίμην τῆς Κωνσταντίνου, ἀλλ' οὐδὲ στράτευμα κατ' αὐτῆς ἀξιόλογον πέπομφα. τὸ δὲ ῥᾷον ταῦτα εἶναι Θεῷ καὶ αὐτὸς ξυνομολογῶ, καὶ θᾶττον ἂν τὰ μικροῦ καὶ ἀδύνατα τοῖς οἷς ἂν βούλοιτο παρασχεῖν καθέστηκε δυνατός. ταῦτ' εἰπὼν τοὺς ἐν τέλει ἅπαντας ξυνήθροισε, καὶ ἐπυνθάνετο, εἰ ἀληθῆ δοκεῖ σφίσιν αὐτοῖς τὰ

παρὰ τῆς φήμης· καὶ οἱ μὲν συνετίθεντο τὰ τῶν λόγων ἐπαληθεύειν. καὶ μάλιστα οἷς ἡ τῶν Λατίνων ἔξοδος ἀκριβέστερον ἐπεγνώσθη. ἔνιοι δὲ τὸν λόγον εἶχον ἐν ἀμφιβόλοις, οἷς οὐκ ἐν γνώσει τὰ τῆς ἄνω προνοίας καθέστηκε κρίματα, ὑπολογιζόμενοι καὶ τὸ πρᾶγμα τῶν δυσχερεστάτων τι εἶναι καὶ μὴ ῥᾳδίως κατορθουμένων. ἐν τοῖς τοιούτοις μὲν λόγοις τὸ τῆς νυκτὸς παρῄει διάστημα. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐπέφωσκεν, ἐλπὶς μὲν ἦν πᾶσι, τὸν διακομίζοντα ἐλεῦθε ἀφικέσθαι πρὸς τὸ στρατόπεδον. ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης παραδεδραμήκει διάστημα, καὶ οὐδεὶς τοιοῦτος ἀφίκετο. ἤσχαλλον γοῦν αἱ τῶν ἁπάντων ψυχαί, καὶ ἐδημόνουν, καὶ μάλιστά γε τοῦ Βασιλέως. ἀλλὰ νυκτὸς ἐπιούσης ὁ τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν διακομίζων ἐλήλυθεν. καὶ σαφῶς εἴρηκε περὶ τοῦ ἔργου, ὅτι περ τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα μετὰ τοῦ Καίσαρος Στρατηγοπούλου ἐντὸς τῆς Κωνσταντίνου διαγεγόνασι. καὶ πάντα ὡς εἶχεν ἀπήγγειλεν.

πζ'. Ἀπάρας γοῦν ὁ Βασιλεὺς τοῦ Μετεωρίου μεθ' ἡδονῆς, ὅτι πολλῆς τὴν Κωνσταντίνου φθάσαι διὰ τάχους ἐπέσπευδε, δεδιὼς μήποτε ἐκ τῆς Δαφνουσίας οἱ Λατῖνοι ὑποστρέψαντες, καὶ τῆς πόλεως ἐντὸς γενόμενοι μάχην κατὰ Ῥωμαίων στήσαιεν κραταιάν, καὶ πολλῷ πλείους τῶν Ῥωμαίων ὄντες, τῶν τειχῶν ἔξω βάλωσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐ ξυνέβη. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τὸ ἀθρόον τὰς ψυχὰς κατασεισθέντες, προὔλαβον ἀποδρᾶναι, καθὼς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν. ὁ Βασιλεὺς δὲ τὴν πορείαν ἐπέτεινεν. Ἐπειδὴ καὶ τοὺς τοῦ Καλάμου βουνοὺς παραμείψαμεν, καὶ τῷ Ἀχυρᾶς ἐγγὺς ὁ Βασιλεὺς ἐπήξατο τὴν σκηνήν, τότε δὴ καὶ τοῦ Βαλδουίνου τοῦ τάχα Βασιλέως τῆς Κωνσταντίνου ἀπάρχοντος τὰ βασίλεια διακομίσθησαν σύμβολα. ταῦτα δὲ ἦν καλύπτρα Λατινικὰ τὸ σχῆμα, καὶ μαργάροις πεποικιλμένη, καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς λίθῳ κοκκίνῳ, πέδιλά τε κοκκοβαφῆ, καὶ σπάθη σηρικὸν κοκκοβαφὲς ἐνδεδυμένη προκάλυμμα· τότε δὴ καὶ ὁ πολὺς λεὼς τὰ τῆς ὑποθέσεως ἐπεπίστευτο. Τὸ γὰρ μεγαλεῖον οὐκ εἶχε τοῦ πράγματος εὐχερῶς πιστεύειν τοῖς λεγομένοις. ἐσπεύδετο οὖν ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὴν εἴσοδον. ταχυτέρας γοῦν καὶ μακροτέρας ἐποιεῖτο τὰς μεταβάσεις. ἐγγίσαντι γοῦν τῇ Κωνσταντίνου τῷ Βασιλεῖ, κατὰ νοῦν ἐπέσει θεοπρεπεστέραν μᾶλλον, ἢ βασιλικωτέραν τὴν εἰς τὴν Κωνσταντίνου ποιήσασθαι πάροδον. καὶ τὸν τρόπον ἐσκέψατο, ὅπως ἂν γένοιτο· ὁ δὲ διὰ λόγων εὐχαριστηρίων πρὸς τὸν Θεόν, καὶ φωνῶν ἱκετηρίων ὑπέρ τε βασιλείας, καὶ ἱεραρχίας, ὑπέρ τε τῆς πόλεως, καὶ τῶν αὐτῆς οἰκητόρων, καὶ τοῦ ταύτης πληρώματος. Ἐπεὶ δὲ ἐζήτει τὸν τὰς εὐχὰς συγγράψασθαι μέλλοντα, τὸν φιλόσοφον Βλεμμίδην πρὸς τοῦτον ἐπινεῦσαι ἐβούλετο. μακρὰν δὲ ἦν ὁ ἀνήρ, περὶ γὰρ τὴν Ἔφεσον τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο. εἰς ἀργίαν δὲ τὰ τοῦ πράγματος ἔπιπτεν. ὁ δὲ Βασιλεὺς μέλλησιν οὐκ ἤθελε πρὸς τὴν εἴσοδον. ἐδυσχέραινε γοῦν ἐπὶ τούτοις. ἀλλ' αὐτὸς τὸ δυσχερὲς διελυσάμην τῷ Βασιλεῖ. εἰ γὰρ θέλεις, ὦ Βασιλεῦ, ὡς ἐξ ἁγίου ἀνδρὸς βούλει τὰς εὐχάς, ἅπερ ἐθέλεις γενέσθαι σοι, οὐκ ἔχω λέγειν, εἰ δὲ ἐξ οἱουδήτινος, δυναμένου δὲ συγγράφειν προείλου τὴν θέλησιν ἐκπληρῶσαί σοι, ἰδοὺ σοι αὐτὸς τὴν θέλησιν ἀποτελέσαιμι, καὶ τὰς εὐχάς σοι συγγράψαιμι. ἔδοξε κρεῖττον τοῦτο τῷ Βασιλεῖ, καὶ τὴν ταχίστης εἰσόδου τὰς ὑπ' ἐμοῦ ποιηθησομένας προείλετο. ἐγὼ μὲν ἂν εὐθὺς ἡψάμην τοῦ ἔργου. καὶ οὔπω ἡμέρα παρῄει ὅλη καὶ νύξ, καὶ δέκα πρὸς τῇ τρισὶν συνεγραψάμην εὐχάς, ἑκάστην οἰκεῖον ἔχουσαν τὸν σκοπόν.

πή. Κατέλαβε γοῦν ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν Κωνσταντίνου. πεντεκαιδεκάτην ἦγεν τότε ὁ Αὔγουστος,

A tur, quæ fama circumferrerentur, interrogat. Quidam annuere, rumorem vera nunciare, & potissimum ii, quibus Latinorum exitus exquisitius compertus fuerat. Alii dubitare, & in ambiguo ponere, qui divinæ judicia providentiæ non accurate tenerent, ratiocinantes rem e difficillimis esse, & ea illis, quæ non ita facili negotio peraguntur. In his sermonibus noctis spatium evigilatum est: ubi dies cœpit, spes omnes tenere ab exercitu, qui vera referret, adventurum; at illius etiam diei intervallum consumitur, & horum nihil annunciatur. Animi itaque omnes trahere cum animo suo & angi, & præcipue Imperator. Veruntamen nocte meunte bonus internuncius accessit, planeque facinus fatetur, Romanum militem cum B Cæsare Strategopulo intus Byzantium sedem locasse, & cuncta modo, quo evanerant, narrat. Edit. Paris. pag. 101.

LXXXVII Igitur Imperator Meteorio exiens, mirandum in modum suo bono gaudens Constantinopolim celerrime festinabat, metuens, ne Latini Daphnusia revertentes, & urbem introgressi, pugna magna cum Romanis confligerent, & numero superiores extra muros ejicerent. Sed hæc minime contigerunt; quippe qui re subita, atque improvisa animos deturbati fugam præripuere, ut supra enarravimus. Imperator iter sollicitabat, & Calami collibus emensus prope Achyraum castra posuit. Tunc Balduini Constantinopoli imperan- C tis regia insignia allata sunt. Hæc autem erant. Operculum Latino more efformatum unionibus interstinctum, in vertice saxulo rubeo renidens: cocco tincti calcei, & ensis ex serico rubro tegumentum indutus. Tunc multitudo etiam rem ita fuisse persuasa est, quandoquidem facinoris magnitudo ne temere adeo dictis fides adhiberetur, efficiebat. Imperator loci mutationes longiores, & velociores percurrens viam celeravit. Constantinopoli appropinquans animo agitare cœperat accessum ad urbem Deo magis convenientiorem, quam regi instituere, & modum, quo id ita fieret, excogitavit: per sermones nempe, qui gratias Deo referrent, & vo- D ces pro imperio, sacerdotio, urbe, & cultoribus universis, supplices. Sed precationum scriptorem conquirens Philosophum Blemmidam ad opus decreverat. Verum vir ille longe aberat, Ephesi namque ætatem agebat. Quare res nimis differri, ac procrastinari videbatur, pag. 102. cum tamen Imperator ingressum impense admodum acceleraret, propterea que animo angebatur. Sed ipse ardua Imperatori complanavi. Num, *o Imperator*, dixi, *si a sancto viro preces hasce conscribi expetis, quid dicam, ipse non habeo: si a quocunque qui tamen scribere possit, voluntati tuæ satisfactum iri putas, ipse ego tibi, quæ concupiscis efficiam, & preces componam.* Id ut melius probatur Imperatori, & ut ingressus celer esset, a me componendas aliis prætulit. Ipse statim opus aggredior. Et nondum integer dies, & nox excurrerant, & tres, & decem precationes conscribo, quamlibet proprio argumento locupleterem.

LXXXVIII. Imperator decimo

quarto Augusti die Constantinopolim pervenit: neque illo eodem die urbem introit, sed apud Cosmidii Monasterium prope Blachernas, tentoria locat: ibi cum pernoctasset, postero die Constantinopolim hoc apparatu ingreditur, & cum Patriarcha Arsenio absente, precationes illæ omnibus audientibus a Præsule recitandæ essent, Cyzici Metropolita Georgius, quem Clidam cognominabant, quæ necessaria erant, supplevit: nam in unam ex aureæ Portæ turribus ascendens, secumque Deiparæ imaginem ex monasterio Hodegorum gestans, omnibus audientibus precationes recitavit. Interim Imperator capitis tegumento regio deposito, flexisque genibus in terram provolvitur, omnesque qui cum eo erant, post eum in genua procumbunt. Sed precationum prima finita, Diaconus indixit, ut assurgerent. Omnes stantes, *Domine miserere* centies numerantes, acclamarunt. His finitis a Præsule rursus alia precatio enunciatur. Itaque ut in prima, ita in secunda, & in aliis factum est, & sic deinceps usque ad integram precationum omnium recitationem sacris precationibus, ceremoniisque fine posito, Deo magis convenientius quam regi, Portam auream Imperator ingreditur: pedes Imperator, præeunte Dei Matris imagine proficiscebatur. Ad Studii Monasterium ventum est. Eo in loco immaculatissimæ Dei Matris imagine relicta, equum conscendens, ad Sapientiæ Dei templum pervenit, & Christo Domino adorato, gratiisque, uti par erat, relatis, ad magnum Palatium appellit. Exultatione itaque & ingenti lætitia, & inenarrabili gaudio Romanorum omnis sexus repletus gestiebat. Namque qui non saltaret, vel ludibundus exiliret nemo erat, tantæ rei assensum vix præstans propter improvisum opus, & superaffluentem voluptatem. Quando vero & Patriarchæ ingrediendum erat Constantinopolim post nonnullorum dierum excursum, sermonibus, suasionibusque adductus introit Imperator in sacram regiam, magnæ Sapientiæ sacrarium, ad cathedram Pontifici consignandam. Cum Imperatore omnes in dignitatibus constituti, & Patriciorum præcipui, & plebs universa accurrerat. Ibi Imperator manum Patriarchæ continens, Tene, inquit, *Thronum tuum Domine, & a qua tamdiu aberrasti, cathedra fruere*. Sic etiam Patriarchæ ab Imperatore provisum.

Edit. Paris. pag. 103.

LXXXIX. Ea tempestate accidit, quod non alienum a narratione mea esse ducens, hic scripto consignabo: Orationem de recepta Constantinopoli composueram. Orationis argumentum, circa principium gratiæ Deo pro beneficentia erga Romanos, & misericorde suo auxilio, ac patrocinio redditæ: inerat & orationi præter Imperatoris præconia ad eumdem gratiarum actio: sub calce adhortatio, ut Andronicus Comnenus primus Imperatoris filius cum Imperatore, & patre in administratione advocaretur. Hoc multos, & potissimum dignitatibus præditos, quibus non ex sententia res successisset, fugiebat. At ex nostris, qui primas obtinebant, Joannes nempe Despota Imperatoris fra-

A εἰσελθεῖν γοῦν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν οὐκ ἠθέλησε τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἀλλὰ τὰς σκηνὰς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κοσμιδίου ἐπήξατο, τῇ ἄγχι παρακειμένῃ τῶν Βλαχερνῶν. ἐκεῖσε γοῦν παρανυκτερεύσας ἕωθεν ἀναστὰς τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν εἴσοδον ἀπειργάσατο τρόπον τοιοῦτον. Ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Πατριάρχης Ἀρσένιος οὐ παρῆν, ἔδει δ' ἄρα τῶν τινα Ἀρχιερέων τὰς εὐχὰς εἰς ἐπήκοον ἐξειπεῖν, ὁ τῆς Κυζίκου μητροπολίτης Γεώργιος, ὃν καὶ Κλειδᾶν κατωνόμαζον, ἐπλήρου τὴν χρείαν. καὶ εἰς ἕνα τῶν πύργων τῆς Χρυσείας ἀναβάς, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ τῆς Θεοτόκου ἐκτύπωμα, τὸ ἀπό πως ἐκ τῆς μονῆς παρωνομασμένον τῶν Ὁδηγῶν, εἰς ἐπήκοον ἁπάντων ἀπεστομάτισε τὰς εὐχάς. Ὁ μὲν οὖν Αὐτοκράτωρ τὴν B καλύπτραν ἀποβαλών, καὶ γόνυ κλίνας ἔπεσε χαμαί, καὶ πάντες δὲ οἱ σὺν αὐτῷ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπὶ γόνυ κατέπεσον· ἐπεὶ δὲ ἡ πρώτη τῶν εὐχῶν ἐτετέλεστο, καὶ ὁ Διάκονος ἐσήμηνε τὴν ἀνέγερσιν, πάντες ἀναστάντες, τὸ, Κύριε ἐλέησον, εἰς ἑκατὸν ἀριθμήσαντες, ἐπεβόησαν. καὶ τούτου τετελεσμένου πρὸς τοῦ Ἀρχιερέως καὶ αὖθις ἑτέρα τις ἐξεφωνεῖτο εὐχή. ὡς ἐν τῇ πρώτῃ γοῦν, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ γεγένηται, καὶ οὕτω πως ἐξεπέπρακται μέχρι καὶ συμπληρώσεως τῶν ὅλων εὐχῶν. Ἐπεὶ γοῦν ἀπαρτί πως τὰ τῆς ἱεροπραξίας πάντα γεγένηται θεοπρεπῶς μᾶλλον, ἢ βασιλικῶς, διὰ τῆς Χρυσείας πύλης εἰσῆλθεν ὁ Βασιλεύς, πεζὸς γὰρ ἐβάδιζε. προῆρχετο δὲ τούτου τῆς Θεομήτορος ἡ εἰκών. Μέ- C χρι μὲν οὖν τῆς τοῦ Στουδίου μονῆς ἀπελθών, ἐκεῖσε τὴν εἰκόνα καταλιπὼν τῆς ὑπεράγνου μητρὸς τοῦ Θεοῦ, ἐπιβὰς τοῦ ἵππου περὶ τὸ τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ ἀφίκετο τέμενος. ἐκεῖσε γοῦν τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ προσκυνήσας, καὶ τὰ εἰκότα τούτῳ εὐχαριστήσας, περὶ τὸ μέγα κατέλυσε παλάτιον. ἐν εὐφροσύνῃ γοῦν, καὶ θυμηδίᾳ πολλῇ, καὶ ἀπλέτῳ χαρᾷ τὸ Ῥωμαϊκὸν τότε γεγένηται πλήρωμα. οὐδεὶς γὰρ ἦν ὁ μὴ σκιρτῶν τε καὶ ἀγαλλόμενος, καὶ μικροῦ δεῖν τῷ πράγματι ἀπιστῶν, διὰ τὸ ἀπροσδόκητον τοῦ ἔργου, καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἡδονῆς. Ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ τὸν Πατριάρχην ἐντὸς γενέσθαι τῆς Κωνσταντίνου μετὰ παραδρομήν τινων ἡμερῶν, λόγοις καὶ τῇ παρὰ τούτων πειθοῖ D εἰσῆλθε, καὶ ὁ Βασιλεὺς εἰς τὸ ἱερὸν ἀπῆλθεν ἀνάκτορον, τὸ τῆς μεγάλης Σοφίας τέμενος, ἵν' ἐγχειρίσῃ τὴν καθέδραν τῷ Ἀρχιερεῖ. καὶ συνήθροιστο μετὰ τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν ἐν τέλει πάντες, καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ πρόκριτοι, καὶ πᾶν τὸ πλῆθος. ὁ Βασιλεὺς δὲ τῆς χειρὸς τοῦ Πατριάρχου ἐπιλαβόμενος, ἔχεις, φησί, τὸν θρόνον σου, Δέσποτα, καὶ οὗτινος ἐπὶ μακρῷ ἐστέρησαι, νῦν τῆς καθέδρας ἀπόλαυε. καὶ οὕτω μὲν καὶ ἐπὶ τῷ Πατριάρχῃ τὰ τοῦ Βασιλέως ξυνέβη.

πθ'. Ἐγένετο δὲ τότε, καί τι τοιοῦτον, ὃ μὴ παραδοῦναι γραφῇ τῶν οὐ δεόντων ἐλογισάμην, λόγον ἐπὶ τῇ ἀναρρύσει τῆς Κωνσταντίνου συγγραψάμην. καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ λόγου κατὰ τὰς ἀρχάς, εὐχαρι- E στία ἦν πρὸς Θεόν, τῆς πρὸς Ῥωμαίους τούτου ἀγαθουργίας, καὶ τῆς εὐσπλάγχνου ἀντιλήψεως. συμπαρείληπτο δὲ τῷ λόγῳ καὶ εὐφημία πρὸς τὸν Βασιλέα εὐχαριστήριος. ἡ δὲ ἐπὶ τέλει τοῦ λόγου ἀξίωσις συνηγορεῖ θέλουσα τῷ Βασιλεῖ καὶ πατρὶ τὸν Βασιλέως πρωτογενῆ παῖδα, τὸν Κομνηνὸν Ἀνδρόνικον. τοῦτο ἐλάνθανε τοὺς πολλούς, καὶ μάλιστα τῶν ἐν τέλει, οἷς καὶ οὐ κατὰ γνώμην ὑπῆρχε τὸ πρᾶγμα. οἱ μὲν προὔχοντες τῶν ἡμετέρων, ὅτι Δεσπότης Ἰωάννης ὁ τοῦ Βασιλέως αὐτάδελφος, καὶ

ὁ πε-

ὁ πενθερὸς τούτου ὁ Σεβαστοκράτωρ Τορνίκιος, ὁ γὰρ Καῖσαρ Στρατηγόπουλος, καὶ εἰ παρῆν ἐν τοῖς τοιούτοις, οὐδόλως εἶχε περὶ τούτων φροντίδα, τὸ σκοπὸν ἀγνοοῦντες, καὶ τὴν ἀξίωσιν τοῦ προβλήματος, ἠνάγκασαν τὸν Βασιλέα ἐπ' ἀκροάσει γενέσθαι τοῦ λόγου. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἐδυσχέραινεν· ἤδη γὰρ μεσημβρινὰς τὰς ἀκτῖνας ὁ ἥλιος ἔβαλλε, καὶ ὁ τοῦ ἀρίστου παρῄει καιρός.

A

ter, & socer illius Sebastocrator Tornicius, nam Cæsar Strategopulus, licet adesset, de his omnino nullam curam suscipiebat, propositum ignorantes, & postulata problematis, Imperatorem ad orationem audiendam compulere. Imperator ægre ferebat, jam enim sub meridie Solis radii ingruebant, & prandii hora abierat.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ,
ΠΟΝΗΜΑ ΧΡΟΝΙΚΟΝ,
ΗΜΙΤΕΛΕΣ.

GEORGII ACROPOLITÆ
MAGNI LOGOTHETÆ
CHRONICON COMPENDIARIUM.

LEONE ALLATIO *Interprete*.

Edit. Parif. pag. 105. I. HISTORIÆ commoda, qui ante nos Historias scripserunt, declararunt; & quæ illi dicere potuissent, rebus gestis edocti, hæc nos quoque in nostra scriptione enumerabimus, Historicorum vestigiis pro modulo nostro insistentes, ut boni Historici imitatorum auram captemus. Cum itaque res gestæ novæ sese offerant, a nullo scriptioni traditæ, nova item inde commoda, novamque contingit utilitatem accedere. Illa etenim in præsentia, quæ diffuse & variis modis plerique adnotarunt, diligenti examine, rerum gestarum indagata veritate, enarrabimus. Scriptores ergo non unum omnes principium tenere, sed aliunde alius exorsus, seu ab ipso Orbe condito, seu a memorabili alicujus principatus origine, veluti Persarum, Græcorum, Romanorum, aut aliorum pro scopo suo fineque scriptionem propriam concinnavit. Nostrum vero scriptum alium in modum digeretur, tum quod illa a multis conscripta sunt, tum *pag. 106.* quod in rebus enarrandis sibi ipsi pugnant: ne & nos controversa scribentes, veritatem læsisse videamur, quemadmodum falsarii, & qui nummos regios adulterant. Neque enim ea quarum notitia evanuit, neque majorum nostrorum memoria, & jam dudum facta, & tenebris circumfusis scribere aggrediemur; neque hic quicquam ad gratiam, vel invidiam, vel odium aliorum, qui argumentis ex probabilibus aut dialecticis, excogitatis pro aliis alia fingunt, & res quæ numquam fuerunt, admirabiles, licet eas aliis persuadere nequeant, comminiscuntur, sive parva exaggerantes, sive magna publicæ artis Rhetoricæ artificiis imminuentes, veritati tenebras obducunt, sed veritati nitida eaque clarissima, nostro hoc ævo, ut ita dicam, gesta, partim ex optime ea callentibus audita, fideque digna constabilita, partim ex eruditorum, ac curiosorum commentariis accepta, partim etiam a nobis ipsis perspecta auditaque, nova scilicet ac recentia, in quibus nuda veritas exprimitur, veluti in columnis statuæ, & Imperatorum simulacra ad hominum memoriam in cippis vel pinguntur, vel finguntur, vel insculpuntur, & in cœmeteriis, publicis locis, & foris, & ubi convenire homines assolent, artificiose conficiuntur, eriguntur, & solide infiguntur. No-

A. α΄. ΤΟ τῆς ἱστορίας χρήσιμον καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν συγγραψάμενοι διωρίσαντο, καὶ ἅπερ αὐτοὶ ἐκεῖνοι εἶχον ἂν εἰπεῖν, ἀπὸ τῶν πραχθέντων ἀναμαθόντες, ταῦτα ἡμεῖς νῦν προϊόντες ἐροῦμεν, τῶν ἱστορίαν συγγραψαμένων, ὡς ἐνόν, τὸν στῦλον ἐχόμενοι, καθὰ μιμηταὶ τοῦ καλοῦ τῆς ἱστορίας ἐθέλοντες ἐπακούειν. καινοτέρων τοίνυν προκειμένων πραχθέντων πραγμάτων, καὶ μήπω ἔτι οὐδενὶ συγγραφῇ παραδεδομένων, καινότερον συμβαίνει πως γενέσθαι καὶ τὸ ὠφέλιμον. ἐκεῖνα γὰρ νῦν διηγησόμεθα, ἃ χύδην καὶ πολυτρόπως πολλοὶ ἐσημειώσαντο, ἐκλεξάμενοι δὲ ἀναμαθόντες τὴν ἀλήθειαν τῶν πεπραγμένων. Οἱ μὲν οὖν τῶν συγγραφέων αὐτῶν, ἄλλην ἄλλος πεποίηται τὴν ἀρχήν, ἢ ἀπὸ τῆς γενέσεως τοῦ παντὸς ἀρξάμενοι, ἢ ἀπὸ ἀξιολόγου
B ἀρχῆς οἷον Περσῶν, Ἑλλήνων, Ῥωμαίων, ἢ καὶ ἄλλων, ἕκαστος πρὸς τὸν σκοπὸν ἑαυτοῦ τὸ οἰκεῖον ἐξυφαινόμενος σύγγραμμα. ἡμῖν δ᾽ οὐχ οὕτω τὰ τῆς συγγραφῆς ἡμῶν ἔσται, τοῦτο μὲν ὡς πολλοῖς συγγεγραμμένα, τοῦτο δέ, ὅτι καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀντιλεγόμενα, μὴ δὲ ἡμεῖς ἀντιμάχοις τυχόντες, τὴν ἀλήθειαν ἀδικήσωμεν, ὡς οἱ παραχαράκται, ἢ οἱ τὰ βασιλικὰ αἱρήματα λυμαινόμενοι. οὔτε γοῦν ἀφανῆ τινα καὶ πολυχρόνια, ἀσάφειαν ἔχοντα συγγράφειν ἐπιχειρήσομεν, οὔτε πρὸς χάριν, ἢ ἀπέχθειαν, ἢ φθόνον, ἢ ἄλλων τῶν συσκιαζόντων τὴν ἀλήθειαν, καὶ πιθανῶς, ἢ καὶ διαλεκτικῶς ἄλλα ἀντ᾽ ἄλλων ἀναπλαττόντων, ἢ δὲ τὰ μὴ
C ὑπάρξαντα, θαυμαστὰ μέν, ἀλλ᾽ οὐ πιστὰ τῇ φύσει ἀναπλαττόντων, ἢ καὶ τὰ μικρὰ μεγαλυνόντων, ἢ καὶ τὰ μεγάλα σμικρυνόντων τῇ πανδήμῳ ῥητορείᾳ· ἀλλὰ φιλαλήθως τὰ ἐμφανῆ, καὶ ἐπὶ τοῖς χρόνοις εἰπεῖν ἡμῶν πεπραγμένα, ἐξ ὧν ἄλλα μὲν ἀπὸ τῶν ἀκριβῶς εἰδότων ἠκούσαμεν, καὶ πεπληροφορήμεθα, ἄλλα δὲ καὶ ἀπὸ σημειωμάτων τῶν σπουδαιοτέρων, ἄλλα δὲ δὲ ἴδομεν, καὶ ἐνωτίσθημεν, νέα εἰπεῖν καὶ πρόσφατα, ἐν οἷς ἀλήθεια γυμνῶς ἀναγράφεται, ὡς ἐπὶ στήλης ὁ ἀνδριάς, καὶ τὰ Βασιλικὰ ἀπεικονίσματα τῆς μνήμης χάριν ἐπὶ στηλῶν ἃ ζωγραφούμενα, ἢ πλαττόμενα, ἢ ἐγγλυφόμενα, ἀνά τε τοὺς πολυανδρείους τόπους καὶ φόρους καὶ συνελεύσεις τετεχνουργημένα, ἀνεστηλωμένα τε, καὶ ἰσχυρῶς ἐνιδρυμένα. Ἀρχὴ δὲ ἡμῖν γενέσθω τοῦ παρόντος συγγράμματος τῆς ἱστορίας, ἅλωσις Λατίνων, ἡ τῆς πασῶν μὲν πόλεων εὐτυχεστάτης, προαιρεθείσης, καὶ βα-

σιλίδος, τῆς Κωνσταντίνου, τῆς Βύζαντος ποτὲ, νῦν δὲ δυστυχεστάτης, ὡς ἐμφυλίοις κακοῖς ἐντυχούσης, καὶ πράγμασι γειτονικοῖς καθὰ εἰπεῖν κυκλομερῶς καὶ ἁπανταχόθεν πολιορκηθείσης, ἵνα τὴν ταύτης κάραν εἴποι τὴν κομῶσαν, καὶ χαρίτων συρμάδας τὰς παντοίας κλινοῦσι, καὶ διαμερίζονται τὸν ταύτης πλουτισμόν. Ἣν δὲ ἅλωσιν ὑπέστησαν ταραχαῖς, πολέμοις, ἀνδροκτασίαις, αἰχμαλωσίαις, καὶ ἐναντιωθεῖσαν ἁπανταχοῦ ἔθνεσιν ἅπασι καὶ σύμπασι φάναι, φήμη, ὡς Θεά τις καθ' Ὅμηρον καὶ αὐτὴ, καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους ἐρωτήματα, τὰ συνήθη ἀνθρώπων καὶ διηγήματα ἐποίησε γνώριμον καὶ διάδηλον.

β'. Ἀλεξίου τοῦ Ἀγγέλου τὰ τῶν Ῥωμαίων τότε διιθύνοντος σκῆπτρα, οἱ ἐξ Ἰταλίας κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξεστράτευσαν· ἡ δ' αἰτία τοιάδε. κατέβαλε μὲν τῆς ἀρχῆς τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον, καὶ αὐτοῦ τὰς ὄψεις ἐπήρωσεν. ὑπῆρχε δὲ τῷ Ἰσαακίῳ υἱὸς, ὃς δυσανασχετήσας τῇ τοῦ πατρὸς παροινίᾳ, τὴν φυγήν τε μηχανησάμενος περὶ τὴν Ῥώμην χωρεῖ. καὶ τῷ ταύτης Ἀρχιερεῖ ἑαυτὸν προσρίπτει, πατρικὴν ἐκδίκησιν ἐπιζητῶν. ἐπεὶ δὲ τῷ τότε τύχοι πλήθη πολλὰ εἰς ἓν συναχθῆναι, οἱ μὲν ἐξ αὐτῆς Ἰταλίας, οἱ δὲ ἐκ τῆς τῶν Φράγγων ἀρχῆς, ἔνιοι δὲ Ἐνετοὶ ὄντες, καὶ ἐξ ἄλλων ἄλλοι. καὶ ἡ πρόφασις εἰς ἐλευθερίαν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπελθεῖν, ὅπου ὁ Κυριακὸς τυγχάνει τάφος. Ἣν δὲ ἅπαντας ἀθροίσας ὁ Πάπας, ταῖς τοῦ παρακλήσεσι τοῦ παιδὸς καταδυσωπηθεὶς, μᾶλλον δὲ ταῖς ὑποσχέσεσιν, ἐτύγχανον γὰρ ἁδραί, παραδίδωσι τὸν παῖδα τοῖς ἡγεμόσι τοῦ στρατεύματος, ὡς ἂν αὐτὸν, τὸν προκειμένης ἐκδύσαντες τῷ πατρικῷ καταστήσαιεν θρόνῳ, ἀναλώματά τε παρ' αὐτοῦ λάβοιεν, ὁπόσα ἂν καθ' ὁδὸν ἀναλώσαιεν, καὶ ὁπόσα περὶ τὴν Κωνσταντίνου βραδύνοντες. ἀνήχθησαν οὖν οὗτοι, τριήρεσι, καὶ ναυσὶ κοίλαις. ἐπεὶ δὲ τῇ Κωνσταντίνου προσώκειλαν εὐτυχῶς ἐν πνεύμασι φορίοις γνωρίζουσι τοῖς ἐκεῖσε τὸν παῖδα, τὴν ἀδικίαν, τὰ ἐκ ταύτης τῆς Ῥώμης ἐντάλματα. μέχρι μὲν οὖν τινὲς λόγοι τε ἐγεγόνεισαν, καὶ μάχαι ἐξ ἀμφοτέρων. Ἐπεὶ δ' ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξιος τοῖς τοιούτοις ἀπώκνησε πράγμασι, μάλιστα δὲ ἀπείρηκε, τοὺς ἐντὸς εἰς σύγχυσιν ἀποβλέπουσι, καὶ νοσοῦσι τὸ ἄστατον, τὰ πάντα χαίρειν ἐάσας φυγῇ ἐχρήσατο, τοῦτο προειπὼν, Δαυὶδ φυγὼν διεσώθη.

γ'. Πρεσβεύουσι πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς οἱ οἰκήτορες, ὡς ἂν ὁ τοῦ Ἰσαακίου υἱὸς Ἀλέξιος ἐντὸς εἰσαχθείη, καὶ Βασιλεὺς ἀναγορευθείη. εἰσάγεται γοῦν ἐπὶ ταῖς συνθήκαις, αἷς ὑπέσχετο τοῖς ἀναβιβάσασιν αὐτὸν Ἰταλοῖς, καὶ Βασιλεὺς παρὰ παντὸς ἀναγορεύεται τοῦ λαοῦ. τῶν μὲν Ἰταλῶν τὰς ὑποσχέσεις ἀπαιτούντων, καὶ τὰ ἀναλώματα, τῶν δ' οἰκητόρων τῆς πόλεως ὑπὲρ ἀριθμὸν ἡγουμένων τὸ χρῆμα, καὶ διισχυριζομένων, ὡς οὐκ ἂν ἔχοιεν τοσαῦτα τοῖς Ἰταλοῖς ἐπιδοῦναι. συνέβη δὲ τῷ τότε καὶ τούτου χάριν λογισμὸν ἐν τῇ πόλει γενέσθαι. ὁ γὰρ πατὴρ Ἀλεξίου ὁ Ἄγγελος Ἰσαάκιος, μήπω ἁλούσης τῆς πόλεως, γνώμην δέδωκεν, εἰς τῶν ἱερῶν κειμηλίων συνάθροισιν γεγονέναι τὰ πρῶτα. ἐντεῦθεν τε ἄρξασθαι τοῦ πρὸς Ἰταλοὺς χρέους, τὸ δ' ἐλλεῖπον ἐκ τῶν βασιλικῶν ταμιείων δοθῆναι, καὶ τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως. ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τῆς ἀμφισβητήσεως οὔσης, καὶ ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν πρέσβεων ἀφικνουμένων, φονεύεται ὁ παῖς τοῦ Ἰσαακίου Ἀλέξιος παρ' Ἀλεξίου τοῦ Δούκα, ὃν Πρωτοβεστιάριον οὗτος τετίμηκεν. οἱ δὲ τῆς πόλεως εἴς τι τῶν αὐτοῦ ἐπιμεμφόμενοι, Μούρτζουφλον ἐκάλουν. ἀνηγορεύθη οὖν παρὰ τῶν πολιτῶν ὁ ῥηθεὶς Ἀλέξιος Μούρτζουφλος Βασιλεύς. τούτου γοῦν χάριν ἐπὶ πλέον μα-

A stri itaque Commentarii historici initium sit urbis Constantini, quondam Byzantis, urbium omnium felicissimæ, primatiæ, & reginæ, nunc vero infelicissimæ, tamquam quæ noxis internis oppressa est, & vicinorum vexationibus, ut ita dicam, undique & circumquaque obsepta; ut florens illius caput, & omnis generis gratiarum tractus extenuent, opesque illius ac thesauros sibi ipsi dispertiant, per Latinos excidium, quod tumultibus, bellis, hominum cædibus, captivitatibus perstrepens, & nationum omnium quaquaversum aures personans, fama, quæ quoque Dea est, ut Homero placuit, necnon & mutuæ interrogationes hominibus consuetæ, & narrationes notum perspectumque effecerunt.

B II. Alexio Comneno Romani imperii sceptrum tenente, Itali Constantinopolim ducto agmine invaserunt: expeditionis causa fuit. Fratrem ille imperio spoliatum obcæcat. Erat Isaacio filius, qui patratum in patrem facinus ægre ferens, fugam meditatus, Romam appulit, & ad pedes Pontificis provolutus, exorat, ut paternas injurias ultum iret. Ea tempestate non ex Italia modo, sed ex ditione Gallica, necnon ex Veneta alii, aliique ex aliis locis complures concurrere, eo nomine, ut Jerusalem in libertatem vindicarent, ubi Dominicum erat sepulchrum: eos Papa coegerat, qui juvenis supplicationibus delinitus, immo promissorum, neque enim *Edit. Paris. Pag. 107.* C exigua pollicitus fuerat, expectatione, copiarum Ducibus juvenem commisit, ut eum, de via sibi proposita decedentes paterno solio restituerent; sumptus sive in itinere, sive apud Byzantios mora, impensos ab eodem susciperent. Triremibus itaque & navibus conscensis, secundissime rapacibus ventis Constantinopolim adnavigant, juvenem civibus manifestant, patrata scelera, indeque enata Romani Pontificis jussa. Per breve tempus colloquia inter ambas partes processerunt, & conflictus. Sed Imperator Alexius hisce animum despondens, quinimo omnibus in turbas recentibus, & sua volubilitate ægris diffidens, neglectis reliquis, fugam arripuit, D hoc enuncians, *David fuga salutem sibi peperit.*

III. Legationem cives ad Italos mittunt, ut Isaacii filius Alexius in urbem invectus Imperator acclamaretur. Quam, quibus se devinxerat restituturia Italis, conditionibus introducitur, & uno omnium ore Imperator salutatur: Italis promissa impensasque reposcentibus, cives immanem summam existimantes, contendebant sese esse tantæ solutioni impares. Tunc temporis quoque novæ turbæ Byzantii concitæ sunt. Pater enim Alexii Angelus Isaacius, antequam urbs caperetur, sententiam tulerat, ut denaria sacra prius in unum colligerentur, inde- E que Italis debitum reponeretur; quod deerat, ex Imperatoris ærario, civiumque facultatibus persolveretur. Dum inter se diffident, & hinc atque illinc Legati mittuntur, filius Isaacii Alexius, ab Alexio Duca, quem ille Protovestiarii dignitate cohonestaverat, & a civibus, nescio quid illi vitio vertentibus, Murtzuphlo nuncupato interimitur. Victus ergo Murtzuphlus a civibus Imperator eligitur. Hinc magis ac

magis Itali in furorem acti, graves ac sempiternas inimicitias in Byzantinos susceperunt. Per idem tempus non laudabili consilio a civibus deliberatum est: nam ut Latini, qui Constantinopoli veluti accolæ sedem posuerant, urbe pellerentur, ne Byzantini internis insidiis appeterentur, decrevere, qui præerant, & dignitatibus præfulgebant; licet prius illi fidem suam obligarent, numquam se in cives proditionem meditaturos, commorituros potius cum illis, si res ita tulisset, veluti domesticos & indigenas: immo, & uxores & filios tradentes, ut securioribus locis custodirentur, non suasere. Hi urbe egressi multi nimium, rerumque periti, re & opera, & consilio, quam plurimum hostes juverunt.

Edit. Paris. pag. 108.

IX. Post quadraginta itaque dies Constantinopolis ab ipsis expugnata est, duodecimo mensis Aprilis. Decimo namque anni mense Majo, ad urbem applicant, & mense undecimo diripiunt. Sic maxima urbs capta est, uno ut altero, aut rumor increbuit, e scala malo oaris maximæ adniaa in muros insilieotibus. Quæ vero mala urbs subiit, prolixiorem poscunt orationem, longeque tunc ab hoc argumento. Ad ea porro quisque animum defixerit, quæ in excidio ac direptione urbium accidunt, cædes hominum, mulierum captivitates, prædas, domorum effossiones, cætera omnia, quibus gladii, scelera, & facinora hostes desæviunt. Itali devicta urbe, propter peccata, quemadmodum cecinerunt olim tres pueri, & universa sacra Scriptura concordat, veluti a loco superiori impetu facto, Occidentis oram omnem, & Orientis partem non minimam excurrere. Primum Occidentis partes, fugientibus omnibus, tamquam ira cælitum inventum malum eos abigeret, in deditionem subigunt.

V. Imperator Alexius Angelus, quem antea Constantinopoli declinasse commemoraveram, Philippopolim veniens, nec ab incolis exceptus, Mosynupolim confugit, ubi moras trahebat. At Ducas Alexius, qui filium Isaacii peremerat, illius affinitatem ambiens, statim atque Isaacii filium jugularit, Imperatoris Alexii filiam Eudociam, filiarum illius postremam, sibi in matrimonio junxit. Tres enim susceperat; prima Irene dicta, Alexio Palæologo, qui Despotæ dignitate ab eodem donatus, ante direptionem urbis vitam finierat, collocatur; secunda Anna Theodoro Lascari desponsatur; tertiam Eudociam impuberem adhuc Crali Serviæ nuptam pater dederat, quam ille, ut ajebat, nescio in quo deprehensam patri remisit. Hanc Præfectus Alexius Ducas Murtzuphlus, exclusa propria, uxorem duxit. Sed potitis Italis Byzantio, inde secum inter alia uxorem Eudociam deferens, excessit, certiorque factus Mosynupoli Imperatorem Alexium socerum immorari, alacri ad eum animo festinat, qui multis aliis titulis, sed filiæ potissimum causa ab eodem abhorrebat: affinis nihilominus personam induens, Alexium excipit, præparatoque lavacro, ut cum filia lavaret, jussit, balneumque ingressum, Imperatoris Alexii administri impetu facto invadunt, ac luminibus spoliant. Traditum est ab ocu-

pag. 109.

A νέντες οἱ Ἰταλοὶ ἄσπονδον τὴν ἔχθραν κατὰ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν πεποιήκασι. Συνέβη δὲ καὶ ἕτερόν τι γενέσθαι τοῖς πολίταις βούλευμα ἐπαίνου ἄξιον. τοὺς γὰρ Λατίνους, οὓς οἰκήτορας εἶχεν ἡ Κωνσταντινούπολις, οἱ προὔχοντες, καὶ τῶν ἐν τέλει συνεβουλεύσαντο ἀποπέμψαι τῆς πόλεως, ὡς μὴ ἐπιβουλὰς αὐτοῖς ἐντὸς ἔχοιεν. καὶ τὸ πρῶτον τοὺς πολίτας πληροφοροῦντες, μὴ ἄν ποτε μελετῆσαι κατ' αὐτῶν προδοσίαν, συναποθανεῖν δὲ εἰ συμβῇ αὐτοῖς, ὡς ἰθαγενεῖς καὶ αὐτόχθονας. καίτοι καὶ γυναῖκας, καὶ παιδία ἐν ἀσφαλεστέροις τόποις ἀπαγαγεῖν οὐκ ἔπεισαν. ἐξελθόντες δὲ πολλὰ τοῖς ἐναντίοις συνήραντο, ἅτε πλῆθος πολὺ ὄντες καὶ εἰδήμονες τῶν πραγμάτων.

B δ'. Τεσσαράκοντα παρῆλθον γοῦν ἡμέραι, καὶ ἑάλω παρὰ τούτων ἡ Κωνσταντινούπολις ιβ'. ἄγοντος τοῦ Ἀπριλλίου. τῷ γὰρ δεκάτῳ ἔτει Μαΐου ὄντος τῇ πόλει προσώρμισαν. ἐν ἑνδεκάτῳ δὲ μηνὶ συνέβη γενέσθαι τὴν πόρθησιν. Ἐ ἡ μεγίστη πόλις ἑάλω, ἑνὸς ὥς φασιν, ἢ καὶ δευτέρου ἐπιπηδησάντων πρῶτον τῷ τείχει ἀπὸ κλίμακος εἰς ἱστὸν ἀνειμένης μεγίστης κοίλης νηός· ὅσα μὲν οὖν συνέβη τῇ πόλει μακροτέρων ἂν εἴη λόγων, καὶ οὐ πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν. πάντως δὲ νοεῖν ἔξεστι πᾶσιν, ὁπόσα ταῖς αἰχμαλωτιζομέναις πόλεσιν ἐπιπέπτωκε πάθη, φόνοι ἀνδρῶν, γυναικῶν ἀνδραποδισμοί, σκυλεύσεις, οἰκιῶν κατασκάψεις, τἄλλα τε πάντα ὁπόσα μαχαίρας ἔργον καθέστηκε. ἐπεὶ γοῦν ἐγκρατεῖς τῆς πόλεως γεγόνασιν οἱ C Ἰταλοὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας, ὡς ᾖσαν οἱ ἅγιοι τρεῖς παῖδες ποτέ, καὶ συνᾴδει καὶ πᾶσα ἡ θεία Γραφή, ὡς ἐξ ὑπερδεξίων ὁρμώμενοι τήν τε δυσμικὴν πᾶσαν κατέδραμον, ἀλλὰ δὴ καὶ τῆς ἑῴας μέρος οὐκ ἔλαττον. πρῶτον μὲν οὖν χειροῦνται τὰ τῆς δύσεως, πάντων ἀποφυγόντων αὐτούς, ὑπό τινος θεηλάτου ἐλαυνομένων πληγῆς.

ε'. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἀλέξιος ὁ Ἄγγελος, ὃν ἀποδρᾶναι λόγος εἰρήκει τῆς Κωνσταντινουπόλεως, περὶ τὴν Φιλιππούπολιν ἀφικόμενος, καὶ μὴ πρὸς τῶν οἰκητόρων δεχθεὶς περὶ τὴν Μοσυνούπολιν ἀφικνεῖται, κἀκεῖσε διατριβὰς ἐποιεῖτο. Ἀλέξιος ὁ Δούκας, ὃς τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσαακίου ἀπέκτεινεν, βουλόμενος ἐκείνους αὐτῷ προσαρμόσασθαι, ἅμα τε τὸν Ἰσαακίου υἱὸν πεφόνευκε, καὶ ἅμα D τὴν τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου θυγατέρα Εὐδοκίαν εἰς γυναῖκα προσηγάγετο, ὑστάτην οὖσαν τῶν θυγατέρων ἐκείνου. τρεῖς γὰρ ὑπῆρχον αὐτῷ, καὶ ἡ μὲν πρώτη Εἰρήνη κατωνομάζετο, ἣν καὶ ἀνδρὶ συνέζευξεν Ἀλεξίῳ τῷ Παλαιολόγῳ, ὃν καὶ δεσποτείᾳ τετίμηκεν, ἀλλὰ προῴχετο οὗτος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. ἡ δὲ δευτέρα ἐκαλεῖτο Ἄννα, εἰς ἣν Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν ἐπεὶ ἡρμόσατο· ἡ δὲ τρίτη Εὐδοκία, ἣν πρὸ καιροῦ ὁ πατὴρ αὐτῆς τῷ Κράλῃ Σερβίας συνέζευξεν, ἐπί τινι δὲ πάθει ταύτην, ὡς ἔφασκον, φωράσας, ἐπὶ τὸν πατέρα πάλιν ἐκπέμπει, καὶ ἣν οὗτος ταύτην εἰλήφει ὁ εἰρημένος Ἀλέξιος Δούκας ὁ Μούρτζουφλος, τὴν οἰκείαν καταλιπὼν γαμετήν. ὡς γοῦν παρὰ τῶν Ἰταλῶν ἑάλω ἡ Κωνσταντινούπολις, ἀπέδρα καὶ οὗτος ἐκεῖθεν, ἐπιφερόμενος καὶ τὴν σύζυγον Εὐδοκίαν. μαθὼν δὲ ὅτι, ὡς ἐν Μοσυνουπόλει τὰς διατριβὰς ποιεῖται ὁ πενθερὸς αὐτοῦ βασιλεὺς Ἀλέξιος θαρρούντως πρὸς αὐτὸν ἄπεισι. Ὁ δὲ τοῦτον πολλῶν δι' ἄλλων χάριν, καὶ οὐδὲν ἧττον τῆς θυγατρὸς ἐμυσάττετο. ἀνδρείας οὖν ὑποδὺς προσωπεῖον ὑποδέχεται τὸν Ἀλέξιον, καὶ λουτρὸν εὐτρεπίσας ἅμα τῇ θυγατρὶ λουθῆναι τοῦτον προσέταξεν. Ἐντὸς οὖν γενομένου τοῦ λουτῆρος οἱ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ἐπεισπίπτουσιν αὐτῷ ὑπηρέται, κἀκεῖθι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐξορύττουσιν. ἔφασκον δὲ

αἱ ξυντυχόντες ὡς ἡ θυγάτηρ ἑστῶσα παρὰ τὴν θύραν A τοῦ λουτροῦ τὸν πατέρα ὕβρεσιν ἔπλυνεν, κἀκεῖνος ταύτην τῆς ἀναιδείας καὶ ἀσελγοῦς ἀγαπήσεως ἐλοιδόρει. τυφλὸς οὖν γεγονὼς ὁ Δούκας Ἀλέξιος, περὶ τὰ τῆς Μοσυνουπόλεως ἐπλανᾶτο μέρη ἀλήτης διερχόμενος τὰ ἐκεῖσε. ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἀλέξιος ἀπάρας ἐκεῖθεν περὶ τὰ μέρη τῆς Θεσσαλονίκης ἐχώρει. ἐπεὶ δ' ἐξώρμησαν τῆς Κωνσταντίνου οἱ Ἰταλοί, καὶ ἀπῆλθον τὴν Μοσυνούπολιν, εὑρόντες ἐκεῖσε τὸν Μούρτζουφλον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπήγαγον, τοῦ δὲ μιάσματος ἀμυνόμενοι, ὃ εἰς τὸν Ἰσαακίου πεποίηκεν υἱόν, ἐκ Ταύρου κρημνίζουσι τοῦ κίονος.

ς'. Τῆς οὖν Μοσυνουπόλεως κυριεύσαντες οἱ Ἰταλοὶ ἄδειαν δεδώκασι τοῖς ταύτης οἰκήτορσι τοὺς θέλοντας B μένειν τε, καὶ ὑπὸ χεῖρα εἶναι αὐτῶν, τοὺς δὲ μή, ἀκωλύτως ἀπέρχεσθαι, ὅπη ἂν βούλοιντο. ἐξήρχοντο τοίνυν, οἱ μὲν φανερῶς, οἱ δὲ καὶ κρύφα, ὅσοι τῶν περιφανεστέρων ἐτύγχανον. ὁ δὲ Λάσκαρις Θεόδωρος, ἅμα τῇ γαμετῇ Ἄννῃ προεξελθεῖν πέφθακε τῆς Κωνσταντίνου, Δεσπότης ὑπ' ἐκείνου τετιμημένος. ἀπελθὼν τοίνυν μετὰ καὶ τῶν θυγατέρων Εἰρήνης, Μαρίας, καὶ Εὐδοκίας εἰς Νίκαιαν παρεκάλει τοὺς Νικαεῖς, εἴσω τῆς πόλεως δέξασθαι τοῦτον. οἱ δὲ οὐκ ἐδέχοντο. ὁ δὲ καὶ κἂν τὴν γυναῖκα δέξασθαι δυσωπῶν, μόλις ἔπεισεν. ἀφεὶς οὖν τὴν γυναῖκα, διήρχετο τὰ πέριξ Προύσης τε, καὶ τὰ περὶ αὐτήν, ὅπως ὑπὸ χεῖρα ταῦτα ποιήσαιτο, καὶ ὡς Βασιλεὺς ἀντὶ τοῦ πενθεροῦ Ἀλεξίου τούτων κατάρξειεν. οὐ δὴ καὶ τετύ- C χηκεν. καὶ γὰρ ἐν τῷ μεταξύ, καὶ πρὸς τὸν Περσάρχην ἀφίκετο, συνήθη τούτῳ τελοῦντα, καὶ συμμαχίαν προσείληφε, καὶ τὰ πρὸς σκοπὸν διεπράξατο. δύο γοῦν παραδραμόντων ἐνιαυτῶν, καὶ ὡς Δεσπότου φημιζομένου παρὰ πᾶσι τοῦ Λασκάρεως, ἐπεὶ συνδρομὴ γέγονε κατὰ Νίκαιαν, ἀπό τε περιφανῶν ἀνδρῶν, καὶ τῶν λογάδων τῆς ἐκκλησίας, σκέψις τούτοις ἐγίνετο, ὅπως Βασιλεὺς φημισθείη ὁ Δεσπότης Θεόδωρος. Πατριάρχου δὲ μὴ παρόντος ἐκεῖσε, ὁ γὰρ Καματηρὸς Ἰωάννης, ὃς τὸν Πατριαρχικὸν ἐκόσμει θρόνον, ἡνίκα τὴν Κωνσταντίνου ἐξήρπασαν Ἰταλοί, περὶ τὸ Διδυμότειχον ἀπῆρε, κἀκεῖσε τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο, καὶ διαμηνυθεὶς παρὰ τοῦ Λασκάρεως, καὶ τῶν λοιπῶν ἀπηνήνατο τὴν πρὸς αὐτοὺς ἄφιξιν, ἔγγραφον τὴν D παραίτησιν ποιησάμενος. ψηφίζεται γοῦν Πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Αὐτωρειανὸς λόγιος τυγχάνων, καὶ γραφῆς πάσης ἔμπειρος, τῆς τε ἡμετέρας καὶ τῆς θύραθεν, ὃς καὶ τὸν Δεσπότην Θεόδωρον τῷ τῆς Βασιλείας διαδήματι ταινιοῖ.

ζ'. Ἐντεῦθεν Βασιλεὺς ὁ Λάσκαρις ἀναγορευθεὶς συντονώτερον ἐφήψατο τῶν πραγμάτων. μάχαις δὲ προσέκυρσεν οὐκ ὀλίγαις, καὶ χαλεπαῖς. οἵ τε γὰρ Ἰταλοὶ κατὰ τὴν ἕω τὸν πόρον πεποιηκότες, τὰ πλείω ταύτης ὑφ' ἑαυτοὺς ἐποιήσαντο. τό, τε γὰρ ἅπαν θέμα Ὀψικίου, καὶ Αἰγαίου, καὶ αὐτὸ δὴ τὸ Ἀτραμύτιον τῶν Ἰταλῶν ἐγεγόνει, Βάρις τε, καὶ Αὐλωνία, Ποιμανηνόν τε, καὶ Λεντιανὰ μέχρι τοῦ Λοπαδίου αὐτοῦ, δεσπότας ἐγίνωσκον Ἰταλούς. ἀλλά γε δὴ καὶ τὰ τῆς Βιθυνίας πάντα, μέχρι καὶ Νικομη- E δείας αὐτῆς. ἐντεῦθεν ἐστενοῦτο πολὺ ὁ Βασιλεὺς Θεόδωρος οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ πρὸς Ῥωμαίων αὐτῶν ἐβιάζετο. ἐν γὰρ τῇ συγχύσει τῆς Κωνσταντίνου ἁλώσεως, ἄλλοθεν ἄλλος ἡγεμόνες εἶναι τυχόντες, ἢ καὶ τῶν ἄλλων ἄρχοντες, ὡς οἰκείαν ἀρχὴν τὴν ὑφ' αὐτοὺς ἐποιοῦντο χώραν, ἢ ἐξ αὐτῶν εἰς τοῦτο ὁρμήσαντες, ἢ καὶ παρὰ τῶν οἰκητόρων μετακληθέντες εἰς τὴν τῆς χώρας δεφένδευσιν. αὐτίκα Θεόδωρος, ὃν καὶ Μωροθεό-

A latis testibus, filiam ad balnei fores stantem patrem injuriis lacessere, contra eam a patre pro impudico atque flagitioso amore proscindi. Obcæcatus itaque Ducas Alexius apud Mosynupolim, ac loca vicina palans vagusque aberrabat. At Imperator Alexius inde deflectens Thessalonicam contendit. Itali Constantinopoli excedentes, circaque Mosynupolim penetrantes compertum Alexium Murtzuphlum Constantinopolim avexere, scelusque, quod in Isaacii filium ediderat, ulciscentes, e columna, cui Tauro nomen est, egere præcipitem.

VI. Itali urbe potiti civibus potestatem fecere, ut qui vellent, manerent, ac subditi iis essent; qui nollent, libere, B quo vellent, proficiscerentur; jamque qui ante alios eminebant, hi clam, alii palam sese surripiebant. Teodorus Lascaris una cum uxore Anna ante direptionem, Despota ab Imperatore Alexio declaratus, Constantinopoli excessit. qui cum filiis Irene, Maria, & Eudocia Nicæa profectus, Nicænos exorabat, ut semet intus reciperent. cum non proficeret, acrius incumbens, ut uxorem admitterent, vix tandem obtinuit. Quare Nicææ uxore relicta circa Prusam loca omnia excurrebat, ut illa sibi subjiceret, & pro socero Alexio veluti Imperator res ageret, & ministraret. Nec spes eum fefellit. Namque interim ad Persarum C Principem sibi amicitia devinctum profectus, atque auxiliaribus copiis auctus, quæ animo conceperat, perfecit. Duobus ergo annis elapsis cum ab omnibus uti Despota Lascaris agnosceretur, & viri celeberrimi, ac Ecclesiæ primates concurrissent, illud inter eos agitatum est, qua ratione Theodorus Despota, Imperator acclamaretur. Patriarcha non aderat: Joannes quippe Camaterus, qui Patriarchale solium honestabat, Italis Byzantium expugnantibus, Didymoteichum abierat, ibique commorabatur: accersitus a Lascari, aliisque, scripto etiam Patriarchatui renuncians, noluit accedere. Ideo in ejus locum Michael Autorianus sufficitur, D vir desertus, litterarumque non nostrarum solum, sed externarum etiam peritissimus. Is Despotam Theodorum imperatorio diademate coronat.

VII. Hinc Imperator Lascaris renunciatus impensius ad res gerendas accingitur, bellisque se pluribus, iisque ingentibus exercuit. Itali namque in Orientem prætergressi, potissimam illius partem debellaverant. Thomas quidem Opsicii, & Ægæi, necnon Atramytium ipsum Italis cesserat, Baris item, & Aulonia, Poemanenum, Lentiana ad Lopadium, & Bithyniæ omnia ad Nicomediam Italorum imperium subierunt. Quare Imperator Theodorus in summas angustias addu- E ctus, non minus a Græcis ipsis urgebatur. Enimvero in perturbatione ac confusione direptionis Constantinopolitanæ hic inde alius atque alius cum exercitus ducerent, sive etiam aliis præstarent, partem quam ipsi moderabantur, sive id ex semetipsis tentantibus, sive ab accolis in locorum propugnationem accersiti, veluti dominatum proprium occupabant. Sic Theodorus cognomento Morotheodorus Philadelphiam

Edit. Paris. pag. 110.

dominatui suo subjecit. Alius item cognomento Sabbas Sampsonis urbem cum iis, quæ adjacebant, tenuit. Paphlagoniam universam David Alexii, qui Trapezunte imperaverat, frater, & magnus Comnenus vocabatur, Andronici Imperatoris nepotes, ab illius filio Manuele prognati. Sed Morotheodorum, & Sabbam facile oppressit: ideoque tuto & sine metu totius Celbiani, Mæandri, Philadelphiæ, & Neocastrorum dominationem tenebat.

VIII. Sed hic paululum coercenda oratio est. Namque mihi in animo est, quæ Imperatori Alexio contigere, recensere. Appulerat, uti supra memoravi, Thessalonicam, exceptusque est a nuru genere quidem Ungara, sed Imperatori Isaacio, post uxoris obitum, desponsata, muliere specie nimium egregia ac decora, ut qui illam viderant, fassi sunt. Ab Italis, Romana ditione in plurimas partes divisa, Balduinus Flander Imperator eligitur, Dux Venetiarum, cum ipse præsens adesset, Despotæ dignitate insignitur, & non perexiguam rerum accipit partem, rerum scilicet omnium, quæ Franci obtinuissent, quartam partem, quartamque mediam. Cum vero & Marchio non parum in suppetiis afferendis adjuvisset, a Flandru rex Thessalonicæ sit, & sibi Mariam, quam diximus, matrimonio jungit; ab hac Alexius excipitur: nec multo post novis rebus inhiare deprehensus, urbe pellitur una cum uxore, Eudociaque filia, quam Corinthum veniens, Sguro in matrimonium copulat. Paululum autem ibidem commoratus, a nonnullis insidias sibi parari audiens sese subterduxit, & parvæ Longobardorum manui impingens, dum ad consobrinum Michaelem contendit, capitur; quippe is etiam tunc temporis parti veteris Epiri dominabatur, cum Joanninis, & Artæ, usque ad Naupactum imperaret. Captus itaque a Longobardis Imperator Alexius, una cum uxore ab iisdem venditur: & paululum cum Michaele commoratus ad Sultanum Iconii Jathatinem, sibi familiaritate notum, proficisci deliberat. Nam Jathatines e fratris Azatinis tunc Musulmanarum rerum moderatoris manibus fugiens, profugus ad Alexium hunc proficiscitur, ab eodemque filius adoptatur, qui cum hoc Imperatore postea aufugit. Nec multo post, vir quidam ad ipsum clam proficiscens, fratris obitum nunciat, qui vili in veste, ac squallente, cum nuncio iter ingreditur, & a suis cognitus, Persarum principatui præest. Hic & Imperatori Theodoro apprime proficuus fuit auxiliaribus copiis, quippe qui Imperatricem Annam compellabat sororem.

Edit. Paris. pag. 111.

IX. Alexius commeatibus fultus e ditione Michaelis solvit, & ventis operam dantibus Attalum descendit, & quam cupidissime a Sultano excipitur. Interim Nicææ Theodoro Imperatori degenti, a Sultano Legatio mittitur, quæ & Imperatoris & soceri nunciaret adventum, & quam injustus esset alieni principatus occupator. Conturbatur nuncio Imperator. Sultanus enim specie propugnandi Alexii, re autem ipsa Græcorum agros omnes excurrere populabundus sibi animo fuerat, erantque ut ajant, in

A δωρον ἐπεκάλουν, ἄρχων ἦν τῆς Φιλαδέλφου πόλεως· ἕτερος δὲ Σάββας τοὐπίκλην τὸ ἄστυ ἰδιοποιεῖ τὸ Σαμψὼν, μετὰ καὶ τῶν πλησίον τυγχανόντων αὐτῷ. Παφλαγονίας δὲ πάσης ἐγκρατὴς ἦν Δαβὶδ ἀδελφὸς ὢν Ἀλεξίου τοῦ τῆς Τραπεζοῦντος κρατήσαντος, ὃς καὶ μέγας ὠνομάζετο Κομνηνὸς, οἱ τοῦ Βασιλέως Ἀνδρονίκου ὑπῆρχον ἔγγονοι, Μανουὴλ τῷ τούτου τεχθέντες υἱῷ. ἀλλὰ τὸν μὲν Μαυροθεόδωρον, καὶ τὸν Σάββαν εὐχερῶς μετῆλθεν. ἀφεντεῦθεν ἰδιοποιεῖτο ἀδεῶς καὶ Κελβιανοῦ τε παντὸς, Μαιάνδρου, Φιλαδελφείας, καὶ Νεοκάστρων.

η'. Ἀλλ' ἐνταῦθά μοι ὁ λόγος ἀναμεινάτω. ἱστορῆσαι γὰρ βούλεται τὰ τῷ Βασιλεῖ Ἀλεξίῳ συμβάντα. ἀφίκετο μὲν οὖν, ὡς εἰρήκειν, εἰς Θεσσαλονίκην, καὶ ὑ-
B πεδέχθη παρὰ τῆς αὐτοῦ νύμφης, ἣ ἐξ Οὔγγρων μὲν ὥρμητο, ἐπεγαμβρεύθη δὲ τῷ Βασιλεῖ Ἰσαακίῳ μετὰ τὴν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τελευτὴν, ἦν καὶ ὡραίαν πάνυ τῷ εἴδει, οἱ κατειδόντες ἔφασκον εἶναι. τῶν δ' Ἰταλῶν εἰς πολυμέρειαν τὰ τῆς Ῥωμαΐδος κληρωσαμένων, καὶ τοῦ μὲν ἐκ Φλάνδρας ὡρμημένου Βαλδουίνου Βασιλέως ἀναγορευθέντος, τοῦ δὲ Δουκὸς Βενετίας, ὃς καὶ αὐτοπρόσωπος συνῆν, μερίδα οὐ μικρὰν ἐσχηκότος, καὶ Δεσποτικῷ ἀξιώματι τιμηθέντος, ἔχειν τε ἐξ ὅλων πρὸς τὸ ὅλον, ὃ τὸ τῶν Φράγγων ἐκτήσατο μέρος τὸ τέταρτον, καὶ τοῦ τετάρτου τὸ ἥμισυ. ἐπειδὴ καὶ ὁ Μαρκέσιος ἀξιόλογον μοῖραν τῆς συμμαχίας ἦν ἐνεγκάμενος, Ῥὴξ τῆς Θεσσαλονίκης παρὰ τοῦ Φλάνδρα
C τετίμητο, προσλαβόμενος καὶ γυναῖκα τὴν δηλωθεῖσαν Μαρίαν, ὑπὸ ταύτης ὑπεδέχθη Ἀλέξιος. μετὰ μικρὸν δὲ φωραθεὶς τοῖς ἐκεῖσε νεωτερίζεσθαι, ἀποδιώχθη συνάμα τῇ γυναικὶ, καὶ τῇ θυγατρὶ Εὐδοκίᾳ, ἣν καὶ εἰς Κόρινθον ἀφικόμενος τῷ Σγουρῷ συνέζευξε. μικρὸν δὲ τοῖς ἐκεῖ συνδιατρίψας, γνοὺς παρά τινων, ὡς ἁλίσκεσθαι μέλλει, ἀπέδρα. ἐκ Λογγιβαρδίας δέ τισι ξυντυχὼν, ἁλίσκεται πρὸς τὸν πρωτεξάδελφον αὐτοῦ Μιχαὴλ τὰς κινήσεις ποιούμενος. ἦν γὰρ κἀκεῖνος τῷ τότε μέρους τινὸς παλαιᾶς κρατήσας Ἠπείρου, καὶ πολλὰ Ἰταλοῖς παρέχων πράγματα, τοῖς πρὸς τὰ ἐκεῖσε μέρη ἀφιγμένοις, καὶ ἦν οὕτως δυναστεύων τῆς τοιαύτης χώρας, Ἰωαννίνων γὰρ ἦρχε καὶ Ἄρ-
D της καὶ μέχρι Ναυπάκτου. ὡς γοῦν ἑάλω παρὰ Λογγιβάρδων ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξιος, καὶ ἀπεμπολεῖται παρ' αὐτῶν συνάμα τῇ γυναικί. μικρὸν δὲ μετὰ τοῦ Μιχαὴλ προσκαρτερήσας βουλεύεται πρὸς τὸν Ἰκονίου Σουλτὰν ἀπελθεῖν, ὃν Ἰαθατίνην ὠνόμαζον, ἦν γὰρ τούτῳ συνήθης. ὁ γὰρ εἰρημένος Ἰαθατίνης τὰς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ χεῖρας ἀποδρὰς Ἀζατίνου, κατάρχοντος τότε τῶν Μουσουλμάνων, ἐς Ἀλέξιον ἧκε τοῦτον, καὶ παρ' αὐτοῦ υἱοθετεῖται, ὃς καὶ τῷ Βασιλεῖ τούτῳ συναπέδρα. ἀλλ' οὐ συχναὶ παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ἀφικνεῖται πρὸς αὐτὸν ἀνὴρ τὸν ἀδελφοῦ αὐτοῦ μόρον μηνύων αὐτῷ κρύφα, ὃς καὶ ῥάκεσι πενιχροῖς ἐσταλμένος μετ' αὐτοῦ ἀφικνεῖται, καὶ τοῖς αὐτοῦ καταστὰς γνώριμος, Περσάρχης ἐπιφη-
E μίζεται. οὗτος καὶ τῷ Βασιλεῖ Θεοδώρῳ χρήσιμος ἀνεφάνη, συμμαχίαν δοὺς, ὡς ἀδελφὴν γὰρ τὴν Βασιλίδα Ἄνναν ὠνόμαζον.

θ'. Ἐφοδίοις ἀπάρας τῆς τοῦ Μιχαὴλ γῆς, καὶ φορῷ χρησάμενος πνεύματι, τῇ τῆς Ἀττάλου προσώρμισεν. ἀσμενέστατα οὖν παρὰ τοῦ Σουλτάνου προσδέδεκται. ὁ Βασιλεὺς δὲ Θεόδωρος διῆγεν ἐν τῇ Νικαίᾳ, καὶ πρεσβεία παρ' αὐτὸν ἀφικνεῖται, τῆς τοῦ Βασιλέως, καὶ τοῦ πενθεροῦ γεν-

ἐοίζουσα ἄφιξιν, καὶ ὡς ἄδικος εἴη, ξένης ἐπειλημμένος ἀρχῆς. ἐταράχθη γοῦν ἐπὶ τοῖς λόγοις ὁ Βασιλεύς. ὁ μὲν γὰρ Σουλτὰν πρόφασιν εἶχεν Ἀλέξιον, σκοπὸς δ᾽ ἦν αὐτῷ τὴν τῶν Ῥωμαίων καταδραμεῖν. καὶ ἦν ἐπὶ ξυροῦ, φασίν, τούτῳ τὰ πράγματα. συναγαγὼν γοῦν τοὺς αὐτοῦ ἐπειρᾶτο τούτων, εἴτε αὐτῷ προσανέχοντες εἶεν, εἴτε τῷ πενθερῷ. οἱ δὲ πανσυδὶ, ἢ συζῆν αὐτῷ, ἢ συναπολέσθαι εἰρήκεισαν. θαρσαλέως οὖν τῆς Νικαίας ἐξάγει, ἔχων καὶ τοὺς τοῦ Σουλτὰν πρέσβεις. ταχυτέρῳ δὲ τῷ δρόμῳ χρησάμενος ἀφίκετο εἰς Φιλαδέλφειαν. ὁ δὲ Σουλτὰν ἐπάρας μεθ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ ὃν ὡς δέλεαρ ἐπεφέρετο Βασιλέα Ἀλέξιον, τὴν ἔφοδον ἐν Ἀντιοχείᾳ πεποίηται. πόλις δὲ αὕτη χώρας προσκαθημένη Μαιάνδρῳ, ἁρπάσαι δ᾽ οἱ ταύτης ἦν ὁ σκοπός. διὰ ταῦτα, καὶ ἑλεπόλεις ἐστήσατο, καὶ ἐπόρθει τὴν πόλιν. καὶ ἦν γε αὕτη ἐν χρῷ τοῦ ἁλῶναι. ὁ δὲ καὶ δεδιὼς ὁ Βασιλεὺς Θεόδωρος, ἦν γὰρ καὶ ἀληθές, ὡς εἰ ταύτης ἐκράτησεν ὁ Σουλτάν, οὐδὲν ἂν ἦν αὐτῷ ἐμποδὼν, τοῦ μὴ πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων χειρώσασθαι, καὶ οἷον ἐπὶ κύβου τὸν πόλεμον θεὶς, ἢ μᾶλλον ἀληθῶς εἰπεῖν ἐπὶ τῷ δεσπότῃ θαῤῥήσας Χριστῷ, οὗ τὴν κλῆσιν ὡς σύνθημά τι, ἢ σφραγῖδα οἱ εὐσεβεῖς ἐπιφερόμεθα, ἐπισπεύδει τὸν δρόμον, παραγγείλας μηδένα, ἢ σκηνὴν φέρειν, ἢ ἄχθος, ἢ ἕτερόν τι τῶν ἀλυσιτελούντων ἐν τῷ πολέμῳ, ἀλλὰ μέν τοι τῶν ἀναγκαίων τροφῆς μικρᾶς, καὶ ἐνδύματος. ἦν δὲ ἅπαν αὐτῷ τὸ στράτευμα εἰς δισχιλίους ἠριθμημένον, ὧν ὀκτακόσιοι μὲν Ἰταλοὶ, ἄνδρες γενναῖοι, καὶ τὴν χεῖρα δεινοὶ, ὡς ὁ καιρὸς ἔδειξεν. Ῥωμαῖοι δὲ οἱ λοιποὶ ἐτύγχανον.

ι. Ἐγγύς που γοῦν γενόμενος τῆς Ἀντιοχείας ὁ Βασιλεὺς, ἀφίησι τὸν πρέσβυν Πέρσην πρὸς τὸν σφέτερον ἀφίεσθαι δεσπότην. καὶ ὃς ἀπῆλθε. καὶ μηνύει τῷ Σουλτὰν τὴν τοῦ Βασιλέως ἔφοδον δύσπιστον ἐκείνῳ πάνυ τυγχάνουσαν. ὅρκοις γοῦν ἐβεβαίου ὁ πρέσβυς, ὡς ἐγγὺς ὁ Βασιλεὺς πάρεστιν. ταῦτ᾽ οὖν ἀκηκοὼς ὁ Σουλτὰν, ὡς εἶχε τάχους τὰς δυνάμεις συνάγει, καὶ παρατάττεται πρὸς τὸν πόλεμον. ἐμπίπτουσι γοῦν ταῖς τοῦ Σουλτὰν πρώταις δυνάμεσιν Ἰταλοὶ, ἀλλ᾽ ἦν τὸ τῶν Μουσουλμάνων πλῆθος πολὺ, ἔργα δὲ καρτερᾶς χειρὸς ἐνδειξάμενοι, καὶ γενναιοτέρας ψυχῆς, σχεδὸν πίπτουσι πάντες, ἀπειροπλασίους ξίφους ἔργον ποιήσαντες. τῶν γοῦν Ἰταλῶν οἱ Μουσουλμάνοι περιγενόμενοι, ῥᾷον καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐκράτουν δυνάμεων. καὶ οἱ μὲν προτροπάδην ἔφυγον, ὀλίγοι δ᾽ ἐκαρτέρουν τὸ τέλος τῆς μάχης ἀποσκοπούμενοι. τῆς μάχης οὖν ἐγκρατὴς γενόμενος ὁ Σουλτὰν ἐζήτει τὸν Βασιλέα, καὶ δείκνυσί τις τοῦτον αὐτῷ ἐν ἀμηχανίᾳ γενόμενον, ὡς εἶχε γοῦν τάχους πρὸς τὸν Βασιλέα ὁρμᾷ τῇ τοῦ σώματος ἰσχύϊ θαῤῥῶν ἐπ᾽ αὐτῷ. ὁ μὲν Σουλτὰν ἀορὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς πλήττει τὸν Βασιλέα, καὶ πίπτει τοῦ ἵππου, ἦν γὰρ τῇ βολῇ σκοτοδινιάσας. συνεμποδίσθη γὰρ, ὥς φασι, τῇ βολῇ καὶ ὁ ἵππος, οὐκ οἶδ᾽ εἰ καὶ τούτου δευτέραν παρὰ τοῦ Σουλτὰν λαβόντος πληγήν. ἔξω δ᾽ οὖν ἵππου ὁ Βασιλεὺς γενόμενος, καὶ οἷον ῥωσθεὶς ὑπὸ θειοτέρας δυνάμεως, ἐπὶ πόδας δὲ σταθεὶς τὴν σπάθην ἐξάγει τοῦ κολεοῦ, καὶ τοῦ Σουλτὰν ἐνθένδε στραφέντος, καὶ ὑβριστικῶς ἐπειπόντος, λάβετε τουτονὶ, πλήττει τοὺς ὀπισθίους πόδας τῆς Σουλτὰν ἵππου ὁ Βασιλεὺς, θηλείας γὰρ ἐπωχεῖτο, καὶ ὑπερμεγέθους. ὡς ἐκ πύργου γοῦν ὁ Σουλτὰν καταβάλλεται. καὶ οἱ αἰφνηδὸν ἡ κεφαλὴ ἀποτέμνεται, μήτε τοῦ Βασιλέως γνόντος, μήθ᾽ ἑτέρου τῶν συμπαρεστώτων τῷ Βασιλεῖ, παρά του κεκαρατόμηται. ὅμως γοῦν ἐντεῦθεν ὁ Βασιλεὺς τὸ πλεῖστον ἐξητημένος. οὐδὲ γὰρ εἶχεν ἐπὶ τὰ πρόσω χωρεῖν μετὰ μετρίων ἐλελειμμένος. τοῦτο τοῖς Ῥωμαίοις ἀναψυχῆς ἐγένετο πρόφασις. σπονδὰς γὰρ ἐντεῦθεν ἀῤῥήκτους οἱ Μουσουλμάνοι μετὰ Ῥωμαίων ἐποίησαν. ἐντεῦθεν τὴν ἐκείνοις μά-

A aeie novacula res Theodori. Quare coovocatis suis omnibus, explorabat, in sui ne, an in soceri Imperatoris Aleaii partem abituri sunt? Illi omnes acclamare, aut una eum eo se vivere, aut una mori velle. Recollecto igitur animo Nicæa exit, secum Legatos Sultani convehens, ociusque i appropeтans, Philadelphiam occupat. Sultanus cum Imperatore Alealo, quem veluti escam secum conducebat, in Antiochiam irrupit. Est ea civitas Mæandro adjacens, cujus potiundæ propositum erat. Hinc machinis adactis, urbem premebat, & tantum non eeperat: quod pertimescens Theodorus Imperator (neque enim dubium erat, quin ea subacta, nullum in posterum B impedimentum foret, quo minus Romani imperii reliquum debellatet) & veluti in cubo belli exitu posito, sive, ne verius dicam, Chtisti Domini, cujus nomen veluti tesseram & signum pil nos eircumferimus, præsidio nisus, propere celerat, prius commisso, ne quis attegias aut sarcinas, aut aliquid simile prælio inutile, pro necessariis tenui victo, vestituque deferret. Exeteitus bina hominum millia noo excedebat, quorum octingenti Itali, viri strenui, & manu fortes, ut occasio palam fecit, reliqui Græci fuere. *Edit. Paris. pag. 113.*

X. Prope itaque Antiochiam factus Imperator, Persam Legatum ad pro- C prium dominum, dimittit. Ille abiit, Sultanoque nunciat Imperatotis aceessum, creditu omnino difficilem, adeo ut Imperatorem jam adesse jurejurando cnnfirmare necessum fuerit. His auditis Sultanus quam celerrime collectis eopiis in aciem militem excit. Primum Itali Sultani ordines oimium multos adoriuntur, ac manus validæ, vitiliorisque animi facinoribus effectis, fere nmnes occumbunt, cum multo plures ae multo numerosiores obtruncassent. Exsuperatis a Musulmano Italis, nullo negotio, Græcotum exercitus fusus est, eujus potior pate sugiens terga vertere, pauci se sistere, pugnæ exitum expectantes. Ubi Sultanus pu- D gnam indipiscitur, Imperatorem vestigat; horrentem illum, atque attonitum quispiam monstrat; sic celeritate, qua poterat, corporis tobote fideos in Impetatorem rapitur, & clava eaput Imperatoris ferit; illa plaga vertigioe eorreptus, equo, quippe equus etiam plaga nescio an iterata externatur, decidit, quo deturbatus, & divino auxilio veluti fultus, etectus, strictoque gladio, Sultaoi inde reversi, injuriosque enuclamatis, *Capite hunc*, posteriores equæ, qua immanis ille vehebatur, pedes cædit; indeque tamquam e turti dejecti Sultani eaput homeris avellitur. A quonam vero abscissum sit, neque Imperatot, neque ex iis, qui aderant, quispiam perspexit. Potissima itaque sui parte devictus, cum altra progredi, paucis superstitibus, non posset, Imperator devixit. Hinc relaxatis animis Græci respirarunt. Numquam enim rescindendo amicitiæ fœdere Musulmani eum Græcis sociati sunt, quo a Per-

fecis pugnis liber Imperator Italorum A præliis animum advertebat: comprehendit & socerum in acie, quem debito honore affectum Nicæam condu-
Edit. Paris. pag. 113. xit, insignibusque imperatoriis spoliatum in Hyacinthi monasterium relegavit, ubi & diem suum obiit. Conjux enim illius Euphrosyne in Arta urbe, in qua & sepulta est, vita excessit.

XI. Profligavit deinceps Imperator Theodorus, & Davidem Paphlagoniæ dominum, & in potestatem redegit Heracleam, Amastrim, loca in eis atque oppidula omnia. Rursus cursus orationis id postulat, ut, quæ gesta sunt in Occidente, enarrem: ut vero historia omnibus perspicua sit, pauca quædam prædicenda sunt. Cum Im- B perator Isaacius rem gereret Constantinopolitanam, uxore demortua, quam supra diximus, Ungaram Ungarorum principis filiam uxorem duxit, apparans nuptias, easque regias, magnificis quoque sumptibus eas decorare decrevit. Hinc ex universa Romanorum ditione pecudes, sues, ac boves congregabantur. Sed cum harum rerum Bulgaria omnium feracissima sit, plurima quoque ab ea deposcebantur. Bulgari & antea quidem inimici Romanis, illisque multorum bellorum, captivitatum, excidiorum urbium, & aliorum sexcentorum infortuniorum per annos plures caula, tandem ab Imperatore Basilio, quem non aliam ob causam *Bulgaroctonum* dictum, fama C atque auditione accepimus, debellati, ad Imperatoris usque Isaacii tempora Romanis tributa pendebant: tum ob ea, quæ memoravimus, rebellionem moliuntur, ab Asano, nescio quo, suasore atque impulsore, qui regionem occupat, omnibus, quæ intra Hæmum ad Istrum usque excurrunt, in potestatem redactis. Eo res Romana quammaxime afflicta est. Bulgari namque, cum Scythæ mutuas operas tradidissent, multis malis Romanos vexarunt. Propterea indignatus Imperator Isaacius, in unum collectis copiis Romanorum, adversus eos aciem ducit, & maritima prætergressus, atque Mesembriam civitatem iter faciens, D Hæmum ingreditur, Asanus cum exercitu in oppidulo, cui nomen Strinabo, moras agit. & Imperator Alexius tentoriis fixis, Bulgaros obsidet, sed ab illis eluditur. Unus etiam ex illis transfugam simulans Imperatori Scytharum irruptionem denunciat. Imperator conturbatus nuncio, licet die sequenti oppidulum subacturus esset, loco cedit, nec eam, quam inierat, redit viam, sed delusus a Bulgaro breviorem nec inconsultus aggreditur. Progredientem itaque, & in angusta semita laboran-
pag. 114. tem Bulgari adoriuntur, militem fundunt, apparatum omnem bellicum deprædantur, ipsamque etiam Imperatoris supellectilem diripiunt. Ex Roma- E nis plures cæsi sunt: qui cum Imperatore evaserant, pauci admodum fuere, & plane nudi. Hac victoria spoliisque Romanorum Bulgari nimis & insolenter animos sublevarunt, quippe qui ea ipsis imperatoriis insignibus pretiosiora conquisierant, & præter ea regias Pyramidas, Phialas celebres, pecuniæ vim immensam, ipsam etiam imperatoriam crucem, quam Sacerdos ab-

A χας ἐλευθερίαν εἶχεν ὁ Βασιλεύς. τοῖς δ' Ἰταλῶν πολέμοις ἐσχόλαζεν. προσελάβετο δὲ καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ ἐν τῇ μάχῃ ἁδρῶν, καὶ τὰ εἰκότα τιμήσας, ἀπήγαγέ τε εἰς Νίκαιαν, καὶ τῶν Βασιλικῶν παρασήμων ἐκδύσας, ἐν τῇ τοῦ Ὑακίνθου μονῇ ἄγειν ἐκέλευσεν. ἔνθα καὶ θνήσκει. ἡ γὰρ σύζυγος αὐτοῦ Εὐφροσύνη ἐν τῇ τῆς Ἄρτης ἐτελεύτησε χώρᾳ, ἔνθα καὶ ὁ τάφος αὐτῆς κατετέθη.

ια΄. Περιεγένετο δὲ καὶ ὁ Βασιλεὺς Θεόδωρος τοῦ τῆς Παφλαγονίας κρατοῦντος Δαβίδ, καὶ Ἡράκλειαν παρεστήσατο, καὶ Ἄμαστριν, καὶ τὴν πᾶσαν περιξ χώραν, καὶ πολίχνια. πάλιν δέ μοι τὰ τῆς ἱστορίας βούλεται τὰ ἐν τῇ ἑσπέρᾳ συμβάντα ξυγγράψασθαι. ἵνα δέ μοι ἡ ἱστορία τοῖς πᾶσιν εὔγνωστος εἴη, δέον ὀλίγ' ἄττα προει- B πεῖν. τοῦ Βασιλέως Ἰσαακίου τῆς Κωνσταντίνου κατάρχοντος, καὶ τῆς γαμετῆς θανούσης αὐτοῦ, ἠγάγετο εἰς γυναῖκα τὴν ἐξ Οὐγγρίας ὡρμημένην προειρήκειν, οὖσαν τοῦ τῶν Οὔγγρων ἄρχοντος θυγατέρα. ἐπεὶ δὲ ἔμελλε τὸν γάμον ποιεῖν, καὶ ὑπῆρχεν οὗτος βασιλικός, ἀξιόλογα ἔδει γενέσθαι καὶ τὰ τούτου ἀναλώματα. ἐντεῦθεν ἐξ ἁπάσης τῆς Ῥωμαίων ἐπαρχίας πρόβατα, καὶ βόες, καὶ χοῖροι συνήγοντο. ἐπεὶ δὲ πλείω τῶν ἄλλων ἡ Βουλγάρων τρέφει ταῦτα, καὶ πλείω παρὰ ταύτης ἀπῃτοῦντο. τὸ γὰρ Βουλγάρων φῦλον ἐκπεσπονδον μὲν τὰ πρῶτα Ῥωμαίοις τελοῦν, καὶ πολέμων πολλῶν πρόξενον γεγονὸς αὐτοῖς, ἀνδραποδισμῶν τε, καὶ ἁλώσεων πόλεων, καὶ μυρίων ἄλλων δεινῶν, καὶ ταῦτα ἐν πολλοῖς ἔ- C τεσιν, ὕστατα παρὰ τοῦ Βασιλέως Βασιλείου χειροῦται, ὃν διὰ ταῦτα Βουλγαροκτόνον ἡ φήμη ἐκάλεσε. μέχρι δ' οὖν τοῦ Βασιλέως Ἰσαακίου ὑπόφορον τὸ γένος ἐτέλει Ῥωμαίοις. διὰ δὲ τὴν τοιαύτην πρόφασιν μεμελέτηκεν ἀποστασίαν. καὶ ἀνίσταταί τις Ἀσὰν τοὔνομα, καὶ βασιλεύει τῆς χώρας, ἅπαντα τὰ ἐντὸς τοῦ Αἵμου μέχρις τοῦ Ἴστρου ὑφ' ἑαυτὸν ποιησάμενος. ἐκ τούτου οὐκ ὀλίγα πράγματα Ῥωμαίοις συνέβη. ἔχοντες γὰρ οἱ Βούλγαροι τὸ Σκυθικὸν σύμμαχον, πολλὰ ἐποίουν τῷ Ῥωμαίων δεινά. τότε καὶ ὁ Βασιλεὺς ἀγανακτήσας Ἰσαάκιος τὸ τῶν Ῥωμαίων ἅπαν συναγαγὼν στράτευμα, κατ' αὐτῶν ἐχώρει. τὴν γοῦν παράλιον παρελθών, καὶ διὰ τῆς Μεσημβρίας πόλεως τὴν δίοδον ποιούμενος, εἴσω τοῦ Αἵμου γίνεται. D ὁ δὲ Ἀσὰν μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος ἐντὸς τοῦ πολιχνίου οὗ δὴ τὸ ὄνομα Στρίναβος, εἰσέρχεται. ἔνθα καὶ τὰς σκηνὰς πηξάμενος ὁ Βασιλεὺς Ἰσαάκιος τοὺς Βουλγάρους ἐπολιόρκει. καταστρατηγεῖται δὲ παρ' αὐτῶν. τῶν γὰρ Βουλγάρων τίς, προσωπεῖον ὑποδὺς φυγάδος, ἀφικνεῖται παρὰ τὸν Βασιλέα, καὶ μηνύει αὐτῷ Σκυθῶν ἔφοδον. ὁ δὲ Βασιλεὺς τῷ λόγῳ θροηθείς, καὶ ταύτῃ τῇ ἐπιούσῃ τὸ πολίχνιον χειρώσασθαι μέλλων, ἀπανίσταται τοῦ τόπου, οὐκ ἐξελθεῖν ὢν τὴν ἣν εἰσῆλθεν ὁδόν, ἀλλ' ἀπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου τὴν ταχυτέραν τέχνᾳ διεξιέναι βεβούλευται. ἐπιπίπτουσιν οὖν αὐτῷ διερχομένῳ οἱ Βούλγαροι, ἐπί τινι στενωπῷ γενομένῳ, καὶ κατακόπτουσι τὸ αὐτοῦ ἅπαν στράτευμα, καὶ σκυλεύουσι E πᾶσαν τὴν τῆς στρατιᾶς ἀποσκευήν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν τοῦ Βασιλέως αὐτοῦ. πίπτουσι δὲ πολλοὶ τῶν Ῥωμαίων· οἱ δὲ διασωθέντες μετὰ τοῦ Βασιλέως γυμνοί τε ἦσαν, καὶ ὀλίγοι πάνυ. ἐντεῦθεν ἐφυσιώθη τὸ τῶν Βουλγάρων φῦλον, λείαν πολλὴν ἐκ τῶν Ῥωμαίων εἰληφός. ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκ τῶν Βασιλικῶν παρασήμων τὰ καιριώτερα· τάς τε γὰρ τοῦ Βασιλέως πυραμίδας ἀνελάβοντο, καὶ φιάλας τῶν ἐπισήμων, καὶ χρῆμα εἰς πλῆθος καὶ αὐτὸν

τὸν

τὸ Βασιλικὸν σαυρόν. τοῦ τινος γὰρ αὐτὸν ἱερέων ῥίψαντος μετ' οὐ μικρὸν ἐφεῦρον αὐτὸν ἐν τῷ ποταμῷ, ἐκ χρυσοῦ μὲν κατεσκευασμένον, φέροντα δὲ μέσον ἐκ τοῦ ἁγίου ξύλου, εἰς σαυροῦ σχῆμα τετυπωμένον, θήκας δὲ μικρὰς παμπόλλας ἔχοντα, ἐν οἷς προσῆσαν λείψανα ἁγίων Μαρτύρων, τὸ γάλα τε τῆς Θεομήτορος, καὶ μέρος τί τῆς ζώνης αὐτῆς. Ο μὲν οὖν Βασιλεὺς Ισαάκιος εἰς τὴν Κωνσαντίνου ᾤχετο.

ιβ'. Ἐντεῦθεν οὐκ ὀλίγα πράγματα Ῥωμαίοις ἐκ Βουλγάρων. καὶ τοῦ Ἀλεξίου βασιλεύσαντος πόλεμοι αὐτῷ ἐκ τούτων πολλοὶ περὶ Βέρροιαν, ἔνθα καὶ ὁ Πρωτοστράτωρ Καμύτζας ὑπὸ Βουλγάρων ἑάλω μαχόμενος, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀσὰν Ἰωάννου τότε κατάρχοντος. ὁ γὰρ Ἀσὰν εἶχε δύο ἀδελφούς, Πέτρον, καὶ Ἰωάννην. καὶ τὸν μὲν Ἰωάννην εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, τὸν δὲ Πέτρον, τμῆμά τι κόψας, ἄρχειν τούτου παρῆκεν. ἐννέα γοῦν ἐνιαυτοὺς ἡγεμονεύσας ὁ Ἀσάν, φονεύεται παρὰ πρωτεξαδέλφου αὐτοῦ Ἰβάνου, καὶ βασιλεύει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, ἀφήλικος ὄντος τοῦ τοῦ Ἀσὰν υἱοῦ Ἰωάννου.

ιγ'. Ὃς πολλῶν ἐγεγόνει τοῖς Ῥωμαίοις αἴτιος κακῶν, καὶ τοῖς Ἰταλοῖς αὐτοῖς. οὐκ ἦν γὰρ οὔπω Βασιλεὺς Βουλγάρων, ὁπότε ἡ Κωνσταντίνου ἑάλω. ὡς γοῦν οἱ Ἰταλοὶ πᾶσαν τὴν τῆς Μακεδονίας χώραν ὑφ' ἑαυτοὺς ἐποιήσαντο, Βασιλέως τοῦ πρώτου κατάρξαντος Βαλδουίνου τὰ κατ' αὐτοὺς διευθύνοντος. καὶ πρὸς τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ διεμηνύσαντο, ὅπως ὑπ' αὐτοὺς γένηται. ὁ γὰρ Βασιλεὺς Βουλγάρων Ἰωάννης προὔλαβε χειρώσασθαι τὴν Φιλιππούπολιν, καὶ ἀνδραποδισμὸν τῶν Ῥωμαίων ἐκεῖθεν ποιήσασθαι. μὴ βουληθέντων δὲ τῶν Ἀδριανοπολιτῶν ὑπὸ χεῖρα γενέσθαι τῶν Ἰταλῶν, ἐκστρατεύουσιν οἱ Ἰταλοὶ κατ' αὐτῶν. εἰς στενοχωρίαν οὖν οὐ μικρὰν ἐλθόντες οἱ τῆς Ἀδριανοῦ στέλλουσι πρὸς τὸν Βασιλέα Βουλγάρων Ἰωάννην, ἵνα συνάρηται τούτοις. ὁ δὲ ἀσμένως δέχεται τοῦτο, καὶ Σκύθας μεθ' ἑαυτοῦ προσλαβόμενος, μηχαναῖς Λατίνων περιγενέσθαι σπεύδει. καὶ ὁ μὲν ἵστατο μακράν που τῆς Ἀδριανοῦ πόλεως, ἐκπέμπει δὲ κατὰ τῶν Ἰταλῶν τοὺς Σκύθας. Ἰταλοῖς μὲν οὖν ἔθος ἐφ' ἵπποις ἐποχεῖσθαι ὑψαύχεσι, καταφράκτοις ὅπλοις, Σκύθαι δὲ κουφότερον ὡπλισμένοι, ἐλευθερώτερον ἐπιπηδῶσι τοῖς ἐναντίοις. οὐ μὰ συνιέντες οἱ Ἰταλοὶ παρὰ τῶν Σκυθῶν καταστρατηγοῦνται. ὡς καὶ αὐτὸν τὸν Βαλδουῖνον ὑπ' αὐτῶν ἁλῶναι, καὶ δέσμιον ἀπαχθῆναι πρὸς τὸν Βασιλέα Βουλγάρων Ἰωάννην, οὗπερ, ὥς φασι τὴν κεφαλὴν εἰς κύπελλον χρηματίσαι τῷ βαρβάρῳ, κόσμῳ περικαθεῖσαν κύκλωθεν. οἱ μὲν οὖν Ἀδριανουπολῖται ἐκ τοῦ παραυτίκα τὸ γεγονὸς οὐκ ἐγνώρισαν. εἰ γὰρ εἰδεῖσαν, λείαν ἂν ἐποίησαν τὰς Ἰταλικὰς σκηνάς. οἱ δὲ ἀπολειφθέντες Ἰταλοὶ φῶτα λαμπρὰ τῶν σκηναῖς ἅψαντες, καὶ μέσων νυκτῶν ἄραντες, περὶ τὴν Κωνσταντίνου χωροῦσιν. πρωΐας οὖν γνόντες τοῦτο οἱ τῆς Ἀδριανοῦ τὰ ἐλλελειμμένα ταῖς σκηναῖς ἅρπαγες ἦσαν. ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς Βουλγάρων Ἰωάννης, κατὰ τὰ ὑπεσχημένα τοῖς Ἀδριανουπολίταις ἐγκρατὴς γενέσθαι τῆς σφῶν πόλεως ὥρμησεν. οἱ δὲ ἀπηρνήσαντο τοῦτο. δυσαναχετήσας οὖν πολιορκῆσαι τούτους ἠθέλησεν, ἀλλ' ἀφυεῖς παντελῶς εἰς πολιορκίαν οἱ Βούλγαροι. οὔτε γὰρ ἑλεπόλεις οἴδασι στῆσαι οὐδ' ἕτερον μηχανήσασθαι. ἀπάρας γοῦν ἐκεῖθεν, ὡς τῶν Ἰταλῶν καταπορθηθέντων, πᾶσαν κατατρέχει Μακεδονίαν, καὶ λείαν πολλὴν ἐλᾷ, αὐτάνδρους τὰς πόλεις ἑλών, καὶ τέλος

jecerat, non multo post in flumine offendunt, ex auro compactam, in medio ex sacrosancto ligno, in modum Crucis efformato, Crucem complectentem, & plurimos loculos habentem, in quibus sanctorum Martyrum reliquiæ, Deiparæ lac, & Zonæ ejusdem pars asservabantur. Imperator ergo Isaacius Constantinopolim fugiens se recepit.

XII. Hinc noxis non paucis Romanos Bulgari affecerunt. & cum imperaret Alexius, multis præliis prope Berrœam, ubi Protostrator Camytzes depugnans a Bulgaris captus est, ab iisdem Bulgaris vexatur: Joanne Asani fratre tunc dominante. Asanus enim duos habuit fratres Petrum & Joannem. Joannes penes illum residebat; Petro partem e dominio avulsam committit, ut regeret. Per integros novem annos cum Asanus rem Bulgarorum gessisset a consobrino suo Ivano jugulatur. Hæres fit imperii Joannes ipsius frater, cum Asani filius Joannes tenera adhuc esset ætate.

XIII. Hic multa in Romanos mala ingessit, & in Italos etiam ipsos. Erat enim cum Constantinopolis direpta est Bulgarorum rex. Quando itaque Itali universam Macedoniam subegerunt, res eorum, qui Constantinopoli imperium tenuit, regia administrante Balduino, pro deditione Adrianopolitas sollicitant: nam rex Bulgarorum Joannes magna Romanorum clade, prædaque ditatus Philippopolim præripuerat. Cum Italorum jugum Adrianopolitæ detrectassent, Itali in eos copias educunt. Quare Adrianopolitæ in angustias adducti ad regem Bulgarorum Joannem, ut suppetias ferret, viros delegant. postulatis ille oblectatus, sociosque sibi Scythas adsciscens, ex insidiis Latinos opprimere statuit. Ipse quidem longe Adrianopoli aberat, Scythas vero in Italos mittit. Italis in more est, equis ferocitate exultantibus vehi, munirique armis circumquaque toto corpore. verum Scythæ cum levius armentur, liberius adversarios impetunt. Illud ignorantes Itali a Scythis dolis opprimuntur, ut & ipse Balduinus ab ipsis captus sit, vinculisque obstrictus ad Bulgarorum regem Joannem adductus, illius caput, ornamentis undique circumseptum, poculi loco Barbaro inserviisse fama est. Adrianopolitæ non statim rem perceperant; nam castris adsultassent Italorum, ac bona diripuissent. Reliquiæ utcumque Italorum, in tentoriis clarissimis luminibus accensis, media nocte, pedem Constantinopolim referunt. Eo mane cognito ab Adrianopolitanis, quæ in tentoriis remanserant, prædatum itum est. Rex Bulgarorum Joannes Adrianopolitarum promissionibus fretus, urbem sibi subjicere avens, iter arripit. illi se dedere recusarunt. Sic ille indignatus ad eos obsidendum animum advertit. Verum in apparandis obsidionibus Bulgari omnino inepti sunt: neque enim admovendarum machinarum artem callent, neque quidpiam aliud excogitare possunt. Propterea inde discedens, Italis penitus debellatis universam Macedoniam excurrit, prædaque ingenti locupletatur, urbes cum ipsis habitatoribus spolians, funditusque evertens, ut numquam Romani respirare

Edit. Paris. pag. 115.

possent. Namque a fundamentis sustulit Philippopolim, deinde Heracleam, Panicum, Rhædestum, Chariupolim, Trajanupolim, Macram, Claudiupolim, Mosynupolim, Peritheorium, aliasque, quas enumerare operæpretium non est. Multitudinem abigens circa Istri fluenta collocat, & ex jam direptis oppidis & urbibus nomina propriis coloniis imponit, damna, ut ipse dictitabat, compensans, quibus Imperator Basilius Bulgaros afflixerat, eumque fatebatur dici *Bulgaroctonum*, se vero *Romæoctonum* indigitabat. is usque Thessalonicam perveniens laterali morbo vitam finiit, vel, ut alii afferebant, ira Numinis morte mulctatus est. Somniavit enim ab armato sibi adstante, hasta latus confodi: propterea a cane illi nomen impositum est, & *Scylo-Joannes* ab omnibus compellabatur. Cum enim Scythas sibi devinxisset, affinitate cum illis contracta, & mores sibi vindicaret inmaniores, cædibus Romanorum admodum delectabatur. Hoc fatis functo, sororis illius filius Borylas, Scythide avia in matrimonium ducta, regnum Bulgarorum occupat. Filius vero Asani Joannis, clam ereptus ad Scythas asportatur.

Edit. Paris. pag. 116. XIV. Michaeli porro, quem Epiro imperasse supra fassi sumus, tres fuere fratres Constantinus, Theodorus, & Manuel. Theodorus cum Theodoro Lascari Romanorum Imperatore vivebat: & Theodorum Imperatorem Michael deprecatur, ut eum ad se mitteret, quod nullum genuinum filium adultum possideret, quem enim susceperat, Michael ex pellice erat; & mortem intempestam pertimesceret. Imperator mittit hic fratri, cum prius jusjurandum fidelitaris, in semet, & in successores suos exegisset. Sic dimissus, cum fratre Michaele in communitate vitæ atque victus erat. Nec multo post Michael a servo, Romæo nomen erat parricidæ, interimitur. & Theodorus frater in dominatu secum habens Constantinum & Manuelem fratres succedit, & imperii sui jura nimium extendit. Namque non parvam regionem, tum ex Italis, tum ex Bulgaris suæ ditioni adjecit: sibique Thessaliam, Achridam, Prilapum, Albanum, & Dyrrachium ipsum subegit; ubi Petrum cum ingenti militum vi ex Italia venientem, & Constantinopolim iter intendentem, a Papa Imperatorem declaratum, & qui Dyrrachium præoccupaverat, fortiter in fugam vertit. Petrus sororem Balduini Jolentam sibi matrimonio junxerat, ex ea filios suscepit, Philippum, Robertum, & Balduinum, quorum Robertus & Balduinus Constantinus Constantinopolis regimen tenuerunt, cum primus eorum frater Philippus Roberto imperium cessisset. Ex eorum sororibus Maria Theodoro Imperatori copulatur. Porro Epiri Theodorus exercitu coacto, Petro paululum Dyrrachium prætergresso, & inter Albani angustias adducto sese opponit. Ibi Theodori Comneni milites Latinorum copiis fundunt oppressis universis, adeo ut omnes comprehensos vincu-

A κατασκάψας, ὡς μήτε Ῥωμαίοις ἀνάκλησιν χῶν. κατέσκαψε γὰρ Φιλιππούπολιν, εἶτα Ἡράκλειαν, Πάνιον, Ῥαιδεστὸν, Χαριούπολιν, Τραϊανούπολιν, Μακρὴν, Κλαυδιούπολιν, Μοσυνόπολιν, Περιθεώριον, καὶ ἄλλας ἃς ἀριθμεῖν οὐ χρεών. τὸν δὲ λαὸν ἀπάρας ἐκεῖθεν περὶ τὰς παραῤῥοίας τοῦ Ἴστρου καθίζει ἐκ τῶν ἀνδραποδισμένων κωμῶν, καὶ πόλεων, ἐπιθεὶς τὰς κλήσεις τῶν οἰκήσεσιν. ἀντάμειψιν μὲν οὖν, ὡς ἔφασκον ἐποιεῖτο, τῶν, ὧν εἰργάσατο πρὸς Βουλγάρους κακῶν ὁ Βασιλεὺς Βασίλειος. καὶ καλεῖσθαι μὲν ἔλεγον ἐκεῖνον Βουλγαροκτόνον, Ῥωμαιοκτόνον δὲ ὠνόμαζεν ἑαυτόν. μέχρι γοῦν καὶ αὐτῆς καταντήσας Θεσσαλονίκης ἐκεῖσε θνήσκει, πλευρίτιδι νόσῳ καταχεθείς, ὡς δέ τινες ἔλεγον, ὅτι ἐκ θεομηνίας αὐτῷ ὁ θάνατος γέγονεν. ἔδοξε γὰρ αὐτῷ καθ' ὕπνους ἔνοπλον ἄνδρα ἐπιστῆναι αὐτῷ, καὶ δόρατι πλῆξαι οἱ τὴν πλευρὰν, ὡς καὶ ὄνομα τεθῆναι τούτῳ ἐκ κυνός. Σκυλοϊωάννης γὰρ ἐπεκλήθη τοῖς πᾶσι. τῶν γὰρ Σκυθῶν τὸ γένος ἰδιοποιησάμενος, καὶ κοινωνήσας αὐτοῖς κοινωνίαν, καὶ τρόπου μετασχὼν θηριωδεστέρου, φόνοις ἐνετρύφα Ῥωμαίων. ὡς γοῦν οὗτος ἐτεθνήκει, ὁ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ παῖς Βορύλας τοὔνομα, τὴν Σκυθίδα θείαν γαμετὴν εἰληφὼς τῆς ἀρχῆς τῶν Βουλγάρων γέγονεν ἐγκρατὴς, τὸν δὲ τοῦ Ἀσὰν παῖδα Ἰωάννην ἀφῄρηκα ἔτι ὄντα κρύφα τὶς λαβὼν περὶ τὰς Σκύθας κεχώρηκεν.

ιδʹ. Ὁ Μιχαὴλ δὲ, ὃν τῆς Ἠπείρου κατάρξαι εἰρήκαμεν, τρεῖς κασιγνήτους ἐκέκτητο Κωνσταντῖνον, Θεόδωρον, καὶ Μανουήλ. ὧν ὁ μὲν Θεόδωρος τῷ Βασιλεῖ Ῥωμαίων συνῆν Θεοδώρῳ τῷ Λάσκαρι. καὶ παρακαλεῖ τὸν Βασιλέα Θεόδωρον ὁ Μιχαὴλ, ἵνα τοῦτον πρὸς αὐτὸν ἐκπέμψῃ, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἔτι παῖδα ἔνηβον, ἀλλ' οὐδὲ γνήσιον, ὁ γὰρ αὐτῷ γεννηθεὶς Μιχαὴλ ἐκ παλλακῆς ἐκείνῳ γεγένηται, καὶ τὸν θάνατον δεδιέναι τὸν ἄωρον. καὶ πέμπει τοῦτον τῷ ἀδελφῷ, ὅρκοις πρῶτον ἐμπεδωσάμενος πίστιν δουλείας εἰς τοῦτον φυλάττειν, καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτόν. ὃς καὶ ἀφικόμενος συνῆν τῷ ἀδελφῷ Μιχαήλ. μετ' οὐ πολὺ δὲ φονεύεται παρά τινος τῶν ὑπηρετῶν ὁ Μιχαὴλ, Ῥωμαῖος δὲ ἦν τῷ φονευτῇ τοὔνομα. ἐπιλαμβάνεται γοῦν τῆς ἐξουσίας ἐκείνου ὁ ἀδελφὸς Θεόδωρος ἔχων καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Κωνσταντῖνον, καὶ Μανουήλ. καὶ ηὔξησε τὴν αὐτοῦ ἀρχήν. προσεκτήσατο γὰρ οὐκ ὀλίγην χώραν, ἔκ τε Ἰταλῶν, καὶ Βουλγάρων, καὶ τὴν Θεσσαλίαν ὑφ' αὐτὸν ἐποιήσατο, Ἀχρίδα τε, καὶ Πρίλαπον, Ἀλβανόν τε, καὶ αὐτὸ τὸ Δυῤῥάχιον. ἔνθα καὶ Πέτρον μετὰ μεγίστης στρατιᾶς ἐξ Ἰταλίας ὁρμώμενον, καὶ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν διοδεύοντα, ἀναγορευόμενον πρὸς τοῦ Πάπα Βασιλέα, καὶ προχειρωσάμενον τὸ Δυῤῥάχιον, ἐκ τοῦ Λατίνων μέρους Βαλδουίνου, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν Ἐῤῥῆ γενναίως κατετροπώσατο. γαμβρὸς δ' ἦν ὁ Πέτρος Βαλδουίνου ἐπ' ἀδελφῇ Ἰολέντα, ἐξ ἧς παῖδες αὐτῷ Φίλιππος, Ῥομπέρτος, καὶ Βαλδουῖνος. ὧν ὁ μὲν Ῥομπέρτος, καὶ Βαλδουῖνος τῆς Κωνσταντίνου βεβασιλεύκασι, τοῦ πρώτου αὐτῶν ἀδελφοῦ τοῦ Φιλίππου τῷ ἀδελφῷ Ῥομπέρτῳ τῆς Βασιλείας παραχωρήσαντος. ὑπῆρχον σφίσι καὶ ἀδελφαὶ, Μαρία, ἣ συνεζύγη ὁ Βασιλεὺς Θεόδωρος. ὁ δὲ τῆς Ἠπείρου Θεόδωρος, τὸ οἰκεῖον παραλαβὼν στράτευμα ἀντιπάττεται τῷ Πέτρῳ μικρὸν ὑπερπηδήσαντι τὸ Δυῤῥάχιον, καὶ ἐν ταῖς τοῦ Ἀλβανοῦ δυσχωρίαις γεγενημένῳ. νικῶσι γοῦν οἱ τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου τὸ τῶν Λατίνων στράτευμα, ὡς πάντας ἄρδην δεσμώτας ποιῆσαι σὺν πᾶσι σκεύεσι. καὶ αὐτὸν δὲ

δὲ τὸν Βασιλέα Πέτρον ἔργον μαχαίρας γενέσθαι. τοῦτο δὲ τότε μέγα Ῥωμαίοις ἐγεγόνει βοήθημα.

ιέ. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Θεόδωρος Λάσκαρις ἐκ τῆς αὐτοῦ γαμετῆς Ἄννης τρεῖς ἐποιήσατο θυγατέρας, Εἰρήνην, Μαρίαν, καὶ Εὐδοκίαν. τὴν γοῦν Μαρίαν δευτέραν τῷ υἱῷ παραδίδωσι. τὴν δὲ πρώτην συζεύγνυσι τῷ Παλαιολόγῳ Ἀνδρονίκῳ, ὃν καὶ Δεσπότην τετίμηκε. μετ' οὐ πολὺ δὲ ὁ Δεσπότης Παλαιολόγος θνήσκει, ὡς μέν τινες ἔφασκον ἐξ ἐρωτικῶν διαθέσεων, καὶ προσλαμβάνεται ὁ Βασιλεὺς εἰς γαμβρὸν Ἰωάννην τὸν Δούκαν, οὗ Βατάτζης τὸ ἐπίκλην, ἐκ Διδυμοτείχου δὲ Πρωτοβεστιάριον ὄντα. ἡ μὲν οὖν Βασίλισσα Ἄννα προτετελευτήκει. ἤγετο δὲ ἐξ Ἀρμενίων γυναῖκα ὁ Βασιλεύς, δυσαρεστήσας δὲ πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τὴν οἰκείαν πατρίδα ἐκπέμπει. ἐπιφέρει δὲ αὐτῷ γαμετὴν τὴν τοῦ Βασιλέως Ἰταλῶν Ῥομπέρτου ἀδελφήν. καὶ τὸν θεῖον γὰρ Ἐῤῥίκου ὁ Ῥομπέρτος διεδέξατο πολλὰ Ῥωμαίους ἡττήσαντα. μάλιστα δὲ ἐξ ὅτου τὸν Σουλτὰν πεφόνευκεν ὁ Βασιλεὺς Θεόδωρος. τότε γὰρ τὸ ἐκ Φράγγων παρὸν αὐτῷ ἀπολώλεκε στράτευμα. διὸ καὶ τὴν τοῦ Βασιλέως νίκην ἀκηκοὼς ὁ Ἐῤῥῆς, νενίκηται, ἔφη, ὁ Λάσκαρις, οὐ νενίκηκε. καὶ μέχρι καὶ αὐτοῦ Νυμφαίου τὰς σκηνὰς ὁ Ἐῤῥῆς ἐπήξατο. ἐκεῖθέν τε ὑποστρέψας εἰς ξυμβάσεις ἦλθε μετὰ τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου. καὶ συνεφωνήθη τὰ μὲν τοῦ Κιμινᾶ πάντα, οὕτω γὰρ τὸ ὄρος καλεῖται, τὸ ἐγγὺς τῆς Ἀχυράους τυγχάνον, μετὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ἀχυράους παρὰ τοῦ τῶν Φράγκων γένους διακατέχεσθαι, τὸν δὲ Κάλαμον, κώμη δέ ἐστιν ὁ Κάλαμος, ἐξ οὗ τὸ τῶν Νεοκάστρων ἄρχεται θέμα, μένειν ἀοίκητον. τὰ δ' ἐντεῦθεν τάδε Νεόκαστρα, Κελβιανόν, Χλιαρά τε, καὶ Πέργαμος, καὶ τὰ πλαγίως ἐγκείμενα Μαλδία τε, καὶ Ὀψίκια παρὰ τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου διακατέχεσθαι. ὑπῆρχε δὲ τούτῳ καὶ ἄλλη χώρα ἡ ἀπὸ τοῦ Λοπαδίου ἀρχομένη, καὶ Προῦσαν περιλαμβάνουσα, καὶ Νίκαιαν.

ιϛ'. Ὁ δ' εἰρημένος Ἐῤῥῆς εἰ καὶ Φράγκος τὸ γένος ἦν, ἀλλ' οὖν τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἰθαγενέσι τοῖς Κωνσταντίνου ἱλαρώτερον προσεφέρετο. καὶ πολλοὺς εἶχε, τοὺς μὲν τοῖς μείζοσιν αὐτοῦ συντεταγμένους, τοὺς δὲ τοῖς στρατιώταις, τὸ δὲ κοινὸν ὡς οἰκεῖον παρεῖχε λαόν. καὶ γὰρ περιγενόμενος τῶν λοιπῶν ἄστεων, Λεντιανῶν, καὶ Ποιμανηνοῦ, καὶ ἄνδρας τὸν ἄρην πνέοντας, καὶ ψυχῆς γενναίας ἔργα ἐνδειξαμένους, ὡς ἕρμαιόν τι ἐδέξατο ἐφεδρεῦον. ἐν γὰρ τῷ τῶν Λεντιανῶν ἄστει οὐ μόνον σπάνις ὕδατος τοὺς φυλάσσοντας ἐξέκαυσεν, οὐδ' ὅτι ὁ λιμὸς καὶ σκύτη αὐτοὺς φαγεῖν κατηνάγκασεν ἀπ' ἀσπίδων, καὶ ἐφεστρίδων αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ τεῖχος οὐ μακροδιάστατον ταῖς ἑλεπόλεσι καταπεσόν, μετὰ μεγίστης πυρκαϊᾶς τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐφύλαττον τοῦτο ἀμοιβαδὸν τῇ πυρκαϊᾷ προσεπισωρεύοντες ξύλα. κρατηθέντος γοῦν τοῦ ἄστεος, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ μόνος ὁ τοῦ Βασιλέως αὐτάδελφος. καὶ ὁ εἰς ἡγεμόνα τοῦ στρατεύματος τεταγμένος Δερμοκαΐτης, καὶ ὁ Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος, ὃν, ὡς ἔφην, καὶ εἰς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ὁ Βασιλεὺς προσελάβετο γαμβρόν. πάντας δὲ τοὺς ἄλλους ὁ Ἐῤῥῆς συλλεξάμενος, καὶ κατ' ἴλας συντάξας, καὶ ὁμογενεῖς αὐτοῖς παραδοὺς ἡγεμόνας, ὑπερέχειν δὲ πάντων τὸν Θεοφιλόπουλον Γεώργιον παρακελεύσας, τὴν τῶν ἀνατολικῶν μερῶν αὐτοῖς φυλακὴν ἐπίστευσεν.

Georg. Acrop. Hist.

lis alligarint, impedimenta abripuerint, ipsumque etiam Petrum Imperatorem gladio peremerint. Hac victoria res Romana haud minimum sublevata est.

XV. Theodoro Lascari ex Anna uxore filiæ natæ sunt tres, Irene, Maria, & Eudocia. Mariam secundam Ungariæ regis Hierosolymis per illius ditionem revertentis filio nuptum dederat, primam Andronico Palæologo, quem & Despotæ dignitate insigniverat, locarat: nec multo post Palæologus Despota mortem obit, ut quidam tradiderunt, ex amatoriis affectibus, & Imperator eam Joanni Ducæ, Batatzæ cognomine, e Didymotœcho, & tunc Protovestiarii officium administranti despondit. Imperatrix Anna extra vitam finierat, hinc ex Armeniis uxorem accipit Imperator, cui deinceps subiratus, in patriam remittit, & cum sorore Italorum principis Roberti, qui Erico patruo multas de Romanis victorias consecuto successerat, nuptias facit. Per Ericum enim, ex quo Sultanum Imperator Theodorus necaverat, maxime res Romana afflicta est. Tunc enim Italum militem, utut ille erat, perdidit. Quare Ericus de Imperatoris victoria certior factus, *Lascaris*, exclamat, *victus est, non vicit*. Hic Ericus Nymphæum usque castra posuit: indeque regressus, cum Imperatore Theodoro fœdus iniit: concordatumque est, Ciminæ, sic enim mons Achiraus adjacens appellatur, universa, & ipsam Achiraum a Latinis possideri: Calamum vero, id oppidum est, ex quo Neocastrorum thema initium sumit, inhabitatum deseri, quæ sequerentur, Neocastra, Celbianum, Chliara, Pergamus, & quæ a latere erant, Maldia, & Opsicia sub Imperatoris Theodori potestate esse. Præter hæc alias etiam regiones Theodorus dominabatur, quæ a Lopadio principium habens Prussam, Nicæamque suo ambitu continet.

Edit. Paris. pag. 117.

XVI. Sed Ericus, licet Francus genere, Romanos tamen & Byzantinos indigenas placidius sæda iusque amplectebatur, & ex illis plures inter primates collocaverat, alios inter militem adnumeraverat, plebem vero veluti proprium populum fovebat. Etenim Romanis urbibus Lentianis ac Poemaneno expugnatis, viros in illis martem spirantes, & editis facinoribus singulares præter spem incautos in lucro deputavit. Nam Lentianis non modo aquarum penuria custodes afflixit, verum & fames adeo excruciavit, ut scutorum, necnon sagulorum pelles comedere compulsi sint. Murum etiam machinis admotis solo æquatum, adeoque vaste ac profunde hiantem, unus post alium incendio ligna superaggerens per quadraginta dies defenderunt: tandem urbe perdomita nullus ex defensoribus, præter germanum Imperatoris fratrem, & qui exercitui præerat Dermocaitem, & Palæologum Andronicum, cui Irenem filiam Imperator, ut antea diximus, collocaverat, occidit. Quia omnibus Ericus in unum convocatis, & in turmas ac cohortes dispositis, Ducibus ex eodem genere assignatis, omnium principatum Theophilopulo Georgio commisit, & Orientalium partium custodiam demandavit.

pag. 118.

XVII. Sub Erico Byzantii imperante, Byzantium a Papa, ipsi Legatum indigitant, Pelagius, Papæ prærogativas omnes præferens, ablegatur; namque calceos rubros induebat, neque diversi coloris indumentis amiciebatur, quinimmo equi sagulum, & fræna eodem inficiebantur veneno; & cum moribus esset immanioribus, fastus & insolentiæ plenus, nimium in Byzantinos sæviit. Et propositum a ratione aberrare non videbatur. Omnes enim ut veteri Romæ colla subjicerent, compellebat. Hinc Monachi in carcerem impingi, Sacerdotes in vincula, & templa omnia occludi, nec præter hæc duo tertium statui: etenim vel Papam omnium primum Pontificem faterentur, illiusque inter sacrorum solemnia memoriam facerent, vel qui id abnuissent, morte penderent pœnam. Hoc Byzantii accolæ, & inter eos primas obtinentes angi, excruciarique animo, & ad Ericum Imperatorem profecti. *Nos*, inquiunt, *alio genere orti, aliumque habentes Pontificem, nosmet imperio tuo & potestati subjecimus, ita ut in corpora, non in animum & spiritum dominareris. Namque in tui defensionem, dum bellum geritur, arma capere necesse est, at nostris ritibus, & ceremoniis cedere fieri omnino nequit. Aut itaque nos ab urgente periculo libera, aut tamquam liberis ad indigenas aditionem dato.* Sic locutis, ille, cum tot probis optimisque viris privari nollet, etiam invito Legato, ac renuente, templa reseravit, custodiis circummunitos Monachos ac Sacerdotes liberavit. Multi vero ex Monachis antequam hæc gererentur, Constantinopoli excedentes ad Imperatorem Theodorum commigrarunt, quibus illius mandato, Monasteria ad habitandum assignata sunt. & Sacerdotes Nicæam petentes, partim Patriarchali Clero adnumerati, partim locis sacris oblectati libere vitam traduxere.

XVIII. Erico fato functo, frater illius Robertus mollius negotiis incumbebat. Hujus soror Imperatori nupserat. Paucis elapsis annis, cum Constantinopolitanus Imperator Robertus uxori non esset obnoxius, Imperator impium facinus sibi in animo proposuit, studens eum Eudociæ filiæ alligare, sibique generum assumere. Hinc dissidia inter Manuelem tunc temporis Patriarcham atque Imperatorem suborta sunt, cum neutiquam ille adeo infandis negotiis assensum præstaret. Verum Imperator, quod optabat exitu præstare non potuit. Nondum enim illa Constantinopolim transmissa, dum appararet nuptias, vitam finit, genero suo Joanni Ducæ imperio relicto: nullum enim habebat puberem filium: nam quem ex Imperatrice Anna susceperat ante obierat, & ex Armena filius unicus susceptus, erat octennis, cum pater illius & Imperator vita defecit. Quod itaque ille masculo filio, atque pubere destitueretur, filiæ suæ maritus hæres fit. Imperator Theodorus Lascaris, annis quinque & quadraginta, & amplius, minor quinquaginta natus excessit e vita. Decem & octo regnavit, corpore sed non nimium, pusillus, moderate nigricante, promissa barba, sed quæ in extremis scinderetur, variis sed parumper oculis,

Edit. Paris. pag. 119.

A ιζ΄. Τοῦ δὲ Ἐρρῆ τῆς Κωνσταντίνου κατάρχοντος, ἀποστέλλεται πρὸς τὴν Κωνσταντίνου Ἀρχιερεὺς, ὃν καὶ Λεγάτον αὐτοί φασι, τοὔνομα Πελάγιον, ἅπαντα τὰ προνόμια τοῦ Πάπα φέροντα. ἐρυθροβαφῆ καὶ γὰρ ὑπεδέδετο πέδιλα, ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ χροιᾶς καὶ τὰ ἐνδύματα εἶχε, καὶ ἡ ἐφεστρὶς τοῦ ἵππου, καὶ τὰ χαλινὰ τῷ τοιούτῳ ἐβάπτοντο χρώματι. ἤθους δὲ τυχόντος ἀγριωτέρου, καὶ ἀλαζονείᾳ χρώμενος, πολλὰ δεινὰ τοῖς Κωνσταντινουπολίταις παρέχειν. ἡ ἡ σκῆψις ὡς εὔλογος. ἠνάγκαζε γὰρ τοὺς πάντας τῇ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ὑποκύψαι ὑποταγῇ. ἐντεῦθεν καθείργνυντο μοναχοὶ, ἱερεῖς ἐδεσμεῦντο, καὶ ναὸς ἅπας ἐγκέκλειστο. καὶ ἦν ἐν αὐτῷ δυοῖν θάτερον, ἢ ὁμολογῆσαι τὸν Πάπαν πρῶτον Ἀρχιερέα, B καὶ τούτου τὴν μνήμην ἐν ἱεροτελεστίαις ἐκφωνεῖν, ἢ θάνατον εἶναι τῷ μὴ ἐξαπραξαμένῳ τὸ ἐπιτίμιον. Ταῦτα εἰς βαρυθυμίαν ἦγε τοὺς οἰκήτορας τῆς Κωνσταντίνου, καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων τοὺς προὔχοντας. οἳ καὶ πρὸς τὸν βασιλεύοντα τὸν Ἐρρῆν ἀφιγμένοι, ἡμεῖς μὲν, ἔφασαν, ἄλλου γεγονότες γένους, καὶ ἄλλον Ἀρχιερέα ἔχοντες, ἑαυτοὺς τῷ κράτει σου ὑπετάξαμεν, ὥστε σωματικῶς ἀπάρχειν ἡμῶν, οὐ μέν γε ψυχικῶς, ἢ πνευματικῶς. σοὶ μὲν γὰρ ἐν πολέμοις ὑπερμαχεῖσθαι τῶν ἀναγκαίων, τῶν δὲ ἡμετέρων ἐκστῆναι σεβασμάτων, καὶ θρησκευμάτων, τῶν ἀδυνάτων πάντῃ καθέστηκεν. ἢ γοῦν λῦσον ἡμῖν τὰ ἐπελθόντα δεινὰ, ἢ ἄφες ὡς ἐλευθέρους ἐν τοῖς ἰθαγενέσιν ἀφῖχθαι. ταῦτ' εἶπον. κἀκεῖνος μὴ C βουλόμενος ἐν στερήσει γενέσθαι τοσούτων καλῶν, κἀγαθῶν ἀνθρώπων, καὶ ἄκοντος τοῦ εἰρημένου Λεγάτου, τούς τε ναοὺς ἀνέωξε, καὶ τοὺς, ὅσοι ταῖς εἱρκταῖς ἦσαν κατεχόμενοι, μοναχοί τε, καὶ ἱερεῖς ἀπολέλυκε. πολλοὶ δὲ τῶν μοναχῶν προεξιόντες τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῷ Βασιλεῖ Θεοδώρῳ προσέστησαν, καὶ αὐτοῖς προστάξει τούτου μοναὶ ἐπεδίδοντο. πρεσβύτεροι δὲ πρὸς τὴν Νίκαιαν ἀπιόντες, οἱ μὲν τῷ Πατριαρχικῷ κλήρῳ συγκατελέγησαν. οἱ δὲ θείοις ναοῖς ἐνασμενίσαντες, ἐλευθέρως ἐβίωσαν.

ιη΄. Τοῦ Ἐρρῆ δὲ τελευτήσαντος, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ῥομπέρτος μαλακώτερον εἴχετο τοῖς πράγμασι. τούτου τὴν ἀδελφὴν εἰς γαμετὴν εἰλήφει ὁ Βασιλεύς. οὐ πολλοὶ D παρῆλθον ἐνιαυτοὶ, καὶ ἐπεὶ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βασιλεὺς Ῥομπέρτος οὐκ ἔφθασε συζυγῆναι γυναικὶ, παράνομόν τι πρᾶγμα βεβούλευται ὁ Βασιλεὺς διαπράξασθαι. Ἐπεὶ γὰρ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ Εὐδοκίᾳ προσλαβέσθαι τουτονὶ γαμβρὸν ᾑρετίζετο. ἐνθένδε τι καὶ ἔρις ἐκ τοῦ τότε Πατριαρχοῦντος Μανουὴλ τῷ Βασιλεῖ ξυμβεβήκει, μηδ' ὅλως τῇ τοιαύτῃ ἀθεσμογαμίᾳ συγκατανεύσαντος. ἀλλ' οὐκ ἔφθασεν ὁ Βασιλεὺς τέρματι δοῦναι τὸ βούλημα. μήπω γὰρ στείλας ταύτην εἰς Κωνσταντίνου, ὡς ηὐτρέπιστο, καταλύει τὸν βίον, τὴν Βασιλείαν καταλιπὼν Ἰωάννῃ τῷ Δούκᾳ, τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἔφηβον εἶχεν ἄρρενα παῖδα, εἰς ἥβην ἐλθόντα, ὃν γὰρ ἐκ τῆς Βασιλίδος Ἄννης ἔσχηκεν ἄρρενα παῖδα τεθνάναι E προέφθασεν. ἐκ δὲ τῆς ἐξ Ἀρμενίων ὡρμημένης ἓν παιδίον ἄρρεν πεποίηκεν, ὅπερ ὀκταέτες ἦν, ἡνίκα ὁ Βασιλεὺς, καὶ πατὴρ αὐτοῦ ἐτεθνήκει. διὰ γοῦν ἀμοιρεῖν αὐτὸν ἄρρενος ἐνήβου γονῆς, ὁ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ γαμβρὸς αὐτοῦ Βασιλεία κληρονομεῖ. ἦν δὲ ὁ Λάσκαρις με΄ ἐτῶν καὶ πρὸς, ἐλάττων δὲ τῶν ν΄. Βασιλεύσας ἐν τούτοις ἔτη ιη΄. τὸ μὲν σῶμα μικρὸς, οὐκ ἄγαν δὲ μελάγχρους, ἐφ' ἱκανὸν καθειμένον ἔχων τὸ γένειον, καὶ περὶ τὸ ἄκρον σχιζόμενον, ἐπ' ὀλίγον ἐπ-

A γόφθαλμος, πρὸς τὰς μάχας ὀξὺς, θυμοῦ τε, καὶ ἀφροδισίων ἡττώμενος, ἐλευθεριώτερος ἐν ταῖς δωρεαῖς. οἷς γὰρ ἂν βούλοιτο, πολὺ τὸ χρυσίον ἐδίδοτο. ἐταλαιπώρησε δὲ πάμπαν ἐν ταῖς μάχαις ταῖς πρὸς Ἰταλοὺς, καὶ τοὺς Πέρσας. Ἀρχὴ γοῦν οὗτος ἐγεγόνει τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, ᾧ πολλὴν χάριν ὀφλεῖν τοῖς Ῥωμαίοις δέον καθέστηκε. κατετέθη δὲ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ Ὑακίνθου μονῇ, ἔνθα καὶ ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξιος τέθαπται, καὶ ἡ Βασιλὶς Ἄννα ἡ τούτου σύζυγος.

ιθ'. Εἶτα ἐπιλαμβάνεται τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων Ἰωάννης Δούκας Βατάτζης, γαμβρὸς αὐτοῦ στεφθεὶς παρὰ τοῦ Πατριάρχου Μανουὴλ, ὃς τὸν Μάξιμον διεδέξατο. μετὰ γὰρ τὴν τελευτὴν τοῦ Πατριάρχου Μιχαὴλ, ὁ Εἰρηνικὸς Θεόδωρος τῷ Πατριαρχικῷ ἐνίδρυται θρόνῳ, ὃς καὶ B Κωπᾶς ἐκαλεῖτο. τούτου δὲ μετ' ἐνιαυτοὺς ἓξ ἀπολιπόντος, μοναχὸς Μάξιμος εἰς τὸν Πατριαρχικὸν ἀνάγεται θρόνον, θεραπεύων τὴν γυναικωνῖτιν. ἐπιβὰς δὲ μόνον μῆνας ἓξ τελευτᾷ· καὶ ὁ Μανουὴλ εἰς τὸν Πατριαρχικὸν ἀνάγεται θρόνον, φιλόσοφος, ὡς ἐδόκει, ὢν, καὶ ὑπὸ τῶν πολλῶν κατονομαζόμενος·

κ'. Ἐπὶ δὲ τὰ τῶν Βουλγάρων αὖθις ὁ λόγος χωρεῖ. ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων Ἀσὰν δύο ἔσχεν υἱοὺς τὸν Ἰωάννην, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ Ἰωάννης φυγαδείᾳ χρησάμενος περὶ τοὺς Ῥώσους χωρεῖ. ἐκεῖσέ τε χρόνον ἐφ' ἱκανὸν διαμείνας, καί τινας τῶν συγκλύδων Ῥώσων ἐν ἑαυτῷ περιαγαγὼν τὴν πατρικὴν ἀνακαλεῖται κληρονομίαν, καὶ πολεμεῖ τῷ Βορίλᾳ καὶ νικᾷ τοῦτον, καὶ χώ- C ρας ἐγκρατὴς οὐκ ὀλίγης γίνεται. Ὁ δὲ Βορίλας ἔνδον εἰσέρχεται τοῦ Τερνόβου, καὶ ἐπὶ ἑπταέτεσι τειχήρης ὢν πολιορκεῖται. Ἐπεὶ δ' ἀπέκαμον οἱ συνόντες αὐτῷ, τῷ Ἀσὰν Ἰωάννῃ προσέρχονται. φεύγων δ' ἁλίσκεται ὁ Βορίλας, καὶ παρὰ τῷ Ἰωάννῃ τυφλοῦται. καὶ οὕτως ἐγκρατὴς τῆς τῶν Βουλγάρων ἁπάσης ὁ Ἰωάννης ἐγένετο.

κα'. Ὁ δὲ Κομνηνὸς Θεόδωρος, ὃν πρὸ μικροῦ ὁ λόγος ἐσήμηνε, μὴ θέλων μένειν ἐν τῇ οἰκείᾳ τάξει, ἀλλὰ τὰ τῆς βασιλείας σφετερισάμενος, ἐπειδὰν τῆς Θεσσαλονίκης γέγονεν ἐγκρατὴς, πολλήν τε χώραν τῆς Ῥωμαΐδος κεκρατημένης παρὰ τῶν Ἰταλῶν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο. ἔτι δὲ καὶ τῶν παρὰ τῶν Βουλγάρων κεχειρωμένων, πορφυρίδα τε ὑποδύεται, καὶ ἐρυθρὰ ὑποβάλλεται πέδιλα, D ἀντιστάντος αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ στερρότατα τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνου τοῦ Μεσοποταμίτου, ὃν καὶ πολλαῖς κακουχίαις, καὶ ἐξορίαις διὰ ταῦτα ὑπέβαλε, τῶν κανονικῶν ἐθῶν ἀντεχόμενον. ὁ δὲ Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπος Δημήτριος τὸ βασιλικὸν περιεδίδυσεν τοῦτον διάδημα, ὡς ἔφασκεν αὐτόνομος ὤν, καὶ μηδενὶ εὐθύνας ὀφείλων δοῦναι, καὶ διὰ τοῦτο ἔχειν ἐξουσίαν βασιλέα στέφειν. Βασιλεὺς οὖν ἀναγορευθεὶς ὁ Θεόδωρος βασιλικῶς εἴχετο τοῖς πράγμασι, Δεσπότας τε προεβάλλετο, καὶ Σεβαστοκράτορας, μεγάλους Δομεστίκους, καὶ Πρωτοβεστιαρίους, καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν τάξιν βασιλικήν. ἀφυῶς δὲ ἔχων περὶ τοὺς τοῦ Βασιλέως θεσμοὺς Βουλγαρικώτερον αὐ- E τοῖς προσεφέρετο. Οὗτος οὐ μετρίως τῷ Βασιλεῖ ἀντεφέρετο Ἰωάννῃ. Ὁ μὲν γὰρ ἠξίου αὐτὸν τῶν δευτερείων μετέχειν τῆς βασιλείας, καὶ τῆς χώρας αὐτοῦ ἐγκρατὴς εἶναι. ὁ δὲ ἀντέβαινε στερρότερον.

κβ'. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς Ἰωάννης ἄρτι τῶν σκήπτρων ἐπειλημμένος, καὶ κομιδῇ ἐν στενῷ ὢν τῷ

A præceps in prælia, iræ ac veneris impatiens, in muneribus munificentior, quibus enim illi collubitum erat, ingens auri vis donabatur. Pugnis adversus Italos & Persas quammaxime conflictatus: prima tamen Romani imperii ipsæ fundamenta jecit, cui a Romanis quammaximæ gratiæ habendæ sunt. Sepultus fuit in Hyacinthi monasterio, ubi & Imperator Alexius positus fuerat, & Imperatrix Anna thalami consors.

XIX. Post illius obitum Romani imperii gubernacula Joannes Ducas Batatzes gener illius suscipit, a Manuele Patriarcha, qui Maximo successerat, coronatus. Namque post Michaelis Patriarchæ excessum Irenicus Theodorus, qui & Copa dicebatur, B in Patriarcham eligitur. Post annos sex eo demortuo Maximus monachus Patriarchale solium ascendit, Gynæcejo palpans, qui post menses sex moritur, & Manuel in Patriarchali solio collocatur, vir Philosophus, ut apparebat, & a multis eo nomine honestatus.

XX. Sed ad res Bulgaricas convertamus orationem. Primus Bulgarorum rex Asanus duobus habuit filios Joannem & Alexandrum. Joannes fuga se abripiens in Rusos confugit, ibique per tempus aliquod commoratus, & convenatum Russiorum nonnullis in unum congestis, paternam hæreditatem reposcit, & in Borilam arma suscipit, & C vincit, dominusque fit non exiguæ regionis. Borilas Trinobum ingressus septem annos muris inclusus obsidionem sustinet, ac cum socii defatigati succumberent, ad Asani Joannem deficiunt. Borilas inde inter fugiendum deprehensus, ab Joanne oculis læditur; sicque universa ditione Bulgarorum Joannes potitur. *Edit. Paris. pag. 120.*

XXI. Comnenus interim Theodorus, cujus paulo ante meminimus, proprium ordinem indignatus, & quæ fuit imperii, occupans, postquam Thessalonicam in potestatem recepit, non minimam Romanæ ditionis partem, ex ea, quæ suberat Italis, & a Bulgaris intercipiebatur, sibi vindicat, D purpureaque chlamyde induitur, & rubris calceis convestitur, obluctante illi in hoc quam strenuissime Constantino Mesopotamita Metropolita Thessalonicensi, quem diris malis, & calamitosis exiliis canonica statuta propugnantem insectatus, misere afflixit. Sed Bulgariæ Archiepiscopus Demetrius, tamquam qui, ut ipse fatebatur, sui juris esset, neminique sui facti rationem reddere teneretur, ideoque in ejus potestate esse, Imperatores ungere, regio eum diademate coronat. Theodorus ergo Imperator acclamatus, uti Imperatoribus moris est, res disponebat. Despotas, Sebastocratores, magnos Domesticos, Protovestiarios creabat, & reliquum imperatorium ordinem dispen- E sabat: cum vero inepte circa imperatoria jura, stultus esset, Bulgarico more negotiis incumbebat. Hic non parum Joanni Imperatori adversabatur. Quare eum Imperator, ut secundus imperii sibi haberet, suoque uteretur dominatu, rogare ipse firmius ac validius reluctat.

XXII. Joannes ergo Imperator, tum primum sceptris obtentis, & Ro-

mandum imperium in angustum adductum conspiciens, bellum cum Italis suscipit, & exercitum ex Latinis amplissimum conflat, quem Theodori Imperatoris fratres germani Sebastocratores Alexius atque Isaacius deducebant. His enim, statim atque Imperator eorum frater mortem oppetiit, illius filia Eudocia surrepta, Constantinopolim secedere in animo fuit; sed spe frustrati fugiunt. Ergo apud Poemanenum, ubi & cælestium virtutum militiæ Ducis Michaelis templum positum est, commisso prælio, vi armisque superat Imperator. Namque Imperator hastam contorsit, hostem confodit, & magnas cogitationes in bello, quod & antiquioribus minime ignotum fuerat, commonstravit. Victoria hæc mirum est, quantum res Romanas sublevaverit, Italas imminuerit, ac depresserit. Italorum enim præstantissimos quosque vivos in eo conflictu cepit; fratres itidem Lascares, captos, & criminis convictos luminibus spoliavit; alii gladio internecati sunt; Itali etiam eo temporis Serrarum castellum obsidione prementes Theodoro Comneno obnoxium, ubi suos debellatos esse agnoverunt, fuga sibi consuluerunt. Exinde res Itala cadere cœperat, & Joannes Imperator ab illis Romanorum oppida oppressa obsidione tentare, expugnareque, qui diuturnioribus obsidionibus urgebat: neque enim vere, aut æstate, aut autumno, sed hyeme media, irruptiones faciebat, admovebat machinas, & propugnacula dejiciebat: qui in illis erant, defatigati, ea jurejurando vitam redimentes dedere, plerique etiam ex his pugna periclitantes oppressi, tamquam captivi mancipati. Sic ab Imperatore Poemanenum, Lentiana, Charioros, Berbeniacum expugnata sunt. Joannes vero Imperator triremes compegit, peregitque in Hellespontum, quibus molestus erat atque negotiosus, in occasum irrepens, fortunasque uniuscujusque & bona depopulans, inter ea & Madytarum urbem, & Callipolim, & oram maritimam universam, Italis tributariam deprædatur.

Edit. Paris. pag. 141.

XXIII. Cum hæc ageret Imperator Joannes, acribusque Italos præliis terra marique divexaret, insidiæ vitæ illius parantur. Facinoris auctor erat Nestongus Andronicus Imperatoris consobrinus, conjurationis consorte Isaacio, & non paucis ex proceribus. Cum vero per multos dies conjuratio protraheretur, Lampsaci degens Imperator conatus conspirantium rescivit, & triremibus, ne ab Italis occuparentur concrematis, bello domestico magis quam externo invigilandum ratus, inde digressus Achiraum proficiscitur; ibique quæstionem, ut consortes sceleris indicerentur, habet: & conjurati omnes convicti condemnatique sunt. Attamen Imperator humaniorem se præbens, Nestongum Isaacium lumine, & manu mutilat, Macrenum quoque: sæpius enim cum a tergo Imperatoris esset, & gladium stringere, & vulnus infligere lethale tentasse deprehensus est; alios itidem mitioribus pœnis mulctavit, plurimos ad tempus detrusit in carceres, & ipsum conspirationis auctorem, & imperium affectantem Magnesiæ in arcem relegavit, qui postmodum in fugam con-

A τὴν Ῥωμαίων τεθεαμένος ἀρχήν, μάχην ποιεῖται μετὰ τῶν Ἰταλῶν. Καὶ συνάγεται στράτευμα Λατινικὸν ἀξιόμαχον, ᾧ καὶ συνεμάχοντο οἱ τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου αὐτάδελφοι οἱ Σεβαστοκράτορες, Ἀλέξιός τε, καὶ Ἰσαάκιος. οὗτοι γὰρ ἅμα τῷ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν Βασιλέα θανεῖν, τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Εὐδοκίαν λαβόντες, ἀποδρᾶναι πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐβουλεύσαντο. ἀλλὰ τοῦ μὲν σκοποῦ ἥμαρτον. Ἐκεῖνοι δὲ δραπέται ᾤχοντο. τῆς μάχης οὖν συρραγείσης ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Ποιμανηνοῦ, ὅπου καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω δυνάμεων ἐγκαθίδρυται Μιχαήλ, νικᾷ κατὰ κράτος ὁ Βασιλεύς· ὁ γὰρ Βασιλεὺς δόρατος ἥψατο, καὶ πολέμιον ἔβαλλε, καὶ ἀνδρεῖον ἐν ἐκείνῳ τῷ πολέμῳ τὸ φρόνημα ἐνεδείB ξατο, οὐδὲ τοῖς πρὸ τοῦ ἀγνοούμενον. ἡ τοιαύτη νίκη εἰς μεγίστην αὔξησιν ἐγεγόνει τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, τῶν Ἰταλῶν δὲ συστολὴν καὶ κατάπτωσιν. τοὺς μὲν γὰρ ζωγρείας τοὺς κρείττους αὐτῶν ἐν τῷ τοιούτῳ πολέμῳ ὁ Βασιλεὺς κατέσχεν. Ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς αὐταδέλφους Λασκαρεῖς, οὓς ἀποτυφλοῖ ἐν αἰτίαις εὑρών. ἄλλοι δὲ ξίφους ἔργον ἐγένοντο· μέρος δὲ Ἰταλῶν τὸ Σερρῶν κάστρον πολιορκοῦν ὑπὸ τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου δυναστευόμενον, ὡς ἔγνω τὴν ἧτταν ταύτην ἀπέδρα. ἐντεῦθεν τὰ τῶν Ἰταλῶν ἐσμικρύνετο. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης τὰ ὑπὸ ἐκείνων κρατούμενα τῶν Ῥωμαίων ἐπολιόρκει φρούρια, καὶ ἥλισκε ταῦτα. ὃς χρονιωτέρας ἐποίει τὰς πολιορκίας. οὐ γὰρ ἔαρι, ἢ θέρει, C ἢ μετοπώρῳ, ἀλλ' ἐν μέσῳ χειμῶνος τὰς ἐφόδους ἐποιεῖτο, ἑλεπόλεις τε συνίστα, καὶ τὰς ἐπάλξεις κατέβαλλεν. ἀπαυδήσαντες οἱ ἐντὸς τὰ μὲν προεδίδουν, ὅρκοις τὴν ζωὴν ἐξωνούμενοι. ἐκ δὲ, τῶν ἔπιπτον μάχῃ, καὶ καθείργνυντο. ἑάλω γοῦν Ποιμανηνόν, Λεντίανα, Χαρίορος, Βερβενίακον. ὁ γοῦν Βασιλεὺς Ἰωάννης τριήρεις τε καὶ κατασκευάσας καὶ περὶ τὸν Ἑλλήσποντον ταύτας ἔστησε, καὶ λίαν πολλὰ παρέχων Λατίνοις πράγματα, κατὰ D δύσιν ὁρμώμενος, καὶ λείαν τὰ ἐκείνων ποιούμενος, πορθῶν τε τὸ τῶν Μαδυτῶν ἄστυ καὶ τὴν Καλλίπολιν, καὶ τὰ παραιγιάλια πάντα, τοῖς Ἰταλοῖς ὑπόφορα ὄντα.

κγ'. Ἐν τούτοις δ' ὄντος τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου, καὶ ἀκρατῶς μαχομένου τοῖς Ἰταλοῖς, κατά τε χέρσον, καὶ θάλασσαν, σκευωρεῖται τούτῳ ἐπιβουλή. Ὁ δὲ ταύτην συστησάμενος πρωτεξάδελφος τοῦ Βασιλέως ὁ Νεστόγγος Ἀνδρόνικος, ἔχων συνεργὸν εἰς τοῦτο τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον, καὶ ἑτέρους τῶν ἐπιφανῶν οὐκ ὀλίγους. ἐγένετο δὲ ἡ ἐπιβουλὴ πολυήμερος. ἐν τῇ Λαμψάκῳ δὲ διάγων ὁ Βασιλεὺς μανθάνει τοῦτο. πυρὶ γοῦν τὰς τριήρεις καταναλώσας, ἵνα μὴ τοῖς Ἰταλοῖς ὑπὸ χεῖρα γένοιντο, καὶ χαλεπώτερον τὸν ἔσωθεν πόλεμον κρίνας τοῦ ἔξωθεν, ἀπάρας ἐκεῖθεν περὶ τὴν Ἀχυράους ἀφίκετο, κἀκεῖθεν τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐπιβουλῆς ἐποιήσατο. Καὶ ἦσαν οἱ συνωμόται πάντες ταῖς δίκαις ὑπεύθυνοι. Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς φιλανθρωπότερον τοῖς νόμοις ἐχρήσατο. καὶ τὸν μὲν Νεστόγγον Ἰσαάκιον τυφλώσει E καταδικάζει, καὶ χειροκοπήσει, ὡσαύτως καὶ τὸν Μακρηνόν, ἐξελέλεγκτο γὰρ ὡς πολλάκις ἐφώρμησε κατὰ νώτου τυγχάνων τοῦ βασιλέως, ἑλκύσαι τὴν σπάθην, καὶ καταρράξαι καιρίαν. Καὶ ἄλλους δέ τινας μικραῖς ποιναῖς καθυπέβαλεν, τοὺς δὲ πλείους ἀφῆκεν, εἱρκταῖς μέχρι τινὸς περικλείσας. Καὶ αὐτὸν δὴ τὸν πρωτουργὸν τῆς ἐπιβουλῆς καὶ τῆς βασιλείας ἐφιέμενον ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς

Μαγνησίας συνέκλεισεν, ὃς καὶ ὕστερον ἀπέδρα περὶ Μυσυλμάνους, καὶ ἦν ἐκεῖ μέχρι τῆς αὐτοῦ τελευτῆς. ἐντεῦθεν ὁ Βασιλεὺς προσεκτικώτερον ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, φύλακάς τε περὶ αὐτὸν ἵστησι, καὶ φρουρούς. μάλιστα δ᾽ περὶ ταῦτα συνέτεινεν ἡ Βασιλὶς Εἰρήνη, ἀῤῥενωπότερον τὸ ἦθος ἔχουσα, καὶ τοῖς πᾶσι βασιλικώτερον ἐντυγχάνουσα. ἐς συνθήκας δ᾽ ἐθελήσαντες οἱ Ιταλοὶ συνελθεῖν, ἀπέλυσαν πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ τὸ τῶν Πηγῶν ἄστυ. Καὶ οὕτω δὴ μετ᾽ αὐτῶν ὁ Βασιλεὺς εἰρήνευσεν πάντων τῶν πρὸς νότον ὑποχωρησάντων αὐτῷ Λατίνων, ἔτι δὲ κρατούντων τὰ πρὸς Βοῤῥᾶν, τὰ πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῇ τῆς Νικομήδους πόλει ἐγγίζοντα.

κδ΄. Οἱ δὲ τῆς Ἀδριανουπόλεως οἰκήτορες πρεσβείαν πρὸς τὸν Βασιλέα ἐστείλαντο, ὅπως ἀποστείλῃ πρὸς αὐτοὺς στράτευμα, καὶ τῆς Ιταλῶν ἐλευθερώσῃ χειρός. ὁ δὲ τὸν Πρωτοβεστιάριον Ισὴν, στράτευμα δοὺς αὐτῷ, ἐξαπέστειλεν, συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Καμύτζης Ιωάννης, οἳ καὶ διαπεράσαντες τὸν Ελλήσποντον, καὶ διὰ τῆς Μακεδονίας διελθόντες, ἐς Ἀνδριανούπολιν ἀφίκοντο. ἐντὸς δὲ γενόμενοι τῆς πόλεως, διῆγον ἐκεῖσε. ἐλπὶς δὲ ἦν τῷ Βασιλεῖ Ιωάννῃ διὰ ταῦτα καὶ τῶν πέριξ ἐγκρατὴς γενέσθαι. ἀλλὰ ὁ Κομνηνὸς Θεόδωρος, ὡς φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, τῶν ἐγγὺς πάντων γενόμενος ἐγκρατὴς, ἄνευ μὲν τοῦ τῆς Ῥοδόπης ὄρους, ὅπερ καὶ Αχρειδὸς ὠνόμασται, καὶ τοῦ ἐν τούτῳ ἄστεως, καὶ τοῦ Μελενίκου, τούτων γὰρ ἦρχεν ὁ Σθλάβος, προσγενὴς ὢν τοῦ βασιλέως Ἀσὰν, καὶ Δεσπότης τετιμημένος ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντινουπόλεως Ερρῆ, οὗ καὶ τὴν ἐκ παλλακῆς θυγατέρα ἠγάγετο εἰς γυναῖκα. οὗτος ὁ Σθλάβος φρούριον τὸ Μελένικον ἐῤῥωμένον ὀχυρὸν αὐτοκρατῶν ἦν, μηδενὶ τῶν πέριξ ἀρχόντων ὑποπεσών. ἐνίοτε γὰρ Ιταλοῖς συνεμάχει, ἐνίοτε Βουλγάροις, ἐνίοτε δὲ καὶ τῷ Κομνηνῷ Θεοδώρῳ. τούτῳ συνεζύγη μετὰ θάνατον τῆς αὐτοῦ γαμετῆς ἡ τοῦ Πετραλίφα θυγάτηρ τοῦ γυναικαδέλφου τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου. Ἐπεὶ γοῦν Μοσυνούπολις καὶ Ξάνθια, καὶ ἡ Γρατζιανὰ καὶ αὐτὰ ὑπὸ τοῦτον ἐτέλει, τὸ τῆς Σταγείρας ὑπερβὰς ὄρος, ὃ δὴ Μάκρην ὀνομάζουσιν οἱ πολλοὶ, τὰ ἐκεῖθεν τοῦ Εὔρου κατέδραμε, ἀνετα εὑρὼν πάντα, καὶ περὶ τὸ Διδυμότειχον γεγονὼς, ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ Βασιλεὺς ἐπεφημίζετο τούτων. ἀφικόμενος δὲ καὶ περὶ τὴν Ἀδριανοῦ, καὶ εὑρὼν τὸ στράτευμα τοῦ Βασιλέως Ιωάννου, καὶ ἀπατηλοῖς λόγοις τοὺς οἰκήτορας ὑπελθὼν, ὡς πλουτήσειν τούτους ἄκρως καὶ τῶν ἄλλων Ῥωμαίων ὑπεραφθώσειν, πείθει τὸ μὲν τοῦ Βασιλέως ἐξαγαγεῖν στράτευμα, αὐτὸν δ᾽ εἰσαγαγεῖν. Εἰσάγεται οὖν ἐπὶ ὅρκοις, τοῦ μή τινα τούτων παθεῖν τι δεινόν. ἐξελθόντος οὖν ὁ μὲν Πρωτοστράτωρ οὐδ᾽ ὅλως τεθέαται τὸν Κομνηνὸν Θεόδωρον. τοῦτο γὰρ δὴ αὐτοῖς συμπεφώνηται. Ὁ δὲ Καμύτζης συντυχὼν αὐτῷ, οὐκ ἀπέβη τοῦ ἵππου, οὐδὲ ὡς Βασιλέα προσεκύνησεν, ἐφ᾽ ᾧ βαρυθυμήσας ὁ Κομνηνὸς μικροῦ ἂν καὶ πληγὰς ἐπέθετο τούτῳ, διὸ ἐτιμήθη παρὰ τοῦ Βασιλέως μέγας Ἑταιρειάρχης ὁ Καμύτζης. Ὁ οὖν Κομνηνὸς γεγονὼς καὶ τῆς Ἀδριανοῦ ἐγκρατὴς, πολλὰ παρέσχε τοῖς Ιταλοῖς πράγματα. κατέδραμε γὰρ πάντα τὰ ὑπ᾽ ἐκείνων κρατούμενα, καὶ μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Βιζύας γενόμενος, τὰ ἔξω κατέσχε τοῦ ἄστεος, καὶ μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντίνου κατέλυσε. Τότε καὶ ὁ Ἀσὲλ-δεκαὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Λασκάρεως Θεοδώρου σύζυγος ὑπό τινος τῶν τοῦ Κομνηνοῦ

A jectus, Musulmanos convenit, inter quos ad extremum vitæ exitum ætatem duxit. Hinc Imperator attentius rebus advertere, custodes ac vigiles addere. Sed omnium maxime Imperatrix Irene, moribus & ingenio mascula, & cum omnibus magis regie quam par erat, conversans, ad conservandum eum incumbere. Itali interim cum Imperatore concordiam confirmare volentes, castro Pegarum cessere. Sicque cum eis Imperator pacem composuit, cum ad Austrum omnibus renunciassent, sed adhuc, quæ circa Boream affinia Constantinopoli erant, urbique Nicomediensi proxima retinerent. *Edit. Paris. pag. 122.*

XXIV. Interea Adrianopolitani cives legationem ad Imperatorem obeunt, B ut exercitu ad eos converso, servitute Italica liberet: Ille Isem Protovestiarium cum copiis misit: militiæ consors erat Joannes Camytzes. Hi Hellesponto adnavigato, per Macedoniam iter facientes, Adrianopolim veniunt, urbemque ingressi stativa habuere. Certa vero spes Imperatori Joanni inhæserat, reliquorum etiam adjacentium locorum dominatum habiturum. Verum Theodorus Comnenus, de quo supra diximus, vicinis omnibus potitus, præter Rhodopes montem, cui & Achride nomen est, & in eo oppida, & Melenicum, quibus Sthlavus Asani regis affinis, & ab Imperatore Constantinopolitano Erico, cujus filiam e pellice susceptam sibi matrimonio junxerat, C Despotæ munere decoratus dominabatur. Sthlavus hic castro Melenico potitus, valido illo quidem, & hostibus inexpugnabili, suo ipse jure utebatur, nemini Principum obnoxius: quandoque enim Italis, quandoque Bulgaris, quandoque Theodoro Comneno auxilio erat. Illi post elatam uxorem, Petraliphæ, Theodori Comneni uxoris fratris filia nupserat. Et cum Mosynupolis, Xanthia, Gratiana quoque sub eo essent, Stagiræ monte, quem Macren vulgus nominat, decurso, Hebri ex ea parte omnia aperta, atque incustodita excurrens, & Didymotœchum appellens, non multos post dies rex eorum acclamatur, & Adrianopolim urgere perveniens, D & Imperatoris Joannis copias reperiens, & fallacibus sermonibus cives decipiens, opibus nempe se eos maximum in modum ditaturum, & dignitatibus supra Romanos cæteros decoraturum, persuadet Imperatoris militem ejicere, suum admittere. Jurejurando itaque alligatus, nemini se damnum illaturum, introducitur. Illis ejectis, Protostrator Comnenum Theodorum nec vidit quidem, namque ita convenerunt: Camytzes, cum illi occurrisset, neque equo descendit, neque, uti decet Imperatorem, adoravit. Quare ira incitatus Comnenus parum abfuit quin viro plagas infligeret. Propterea Camytzes magnus Hetæriarcha ab Imperatore efficitur. Comnenus itaque Adria- *pag. 123.* E nopoli occupata non minimum res Italas conturbavit: quæ enim illi tenebant omnia adortus, & Byziam usque profectus, quidquid extra urbem erat, pro arbitrio duxit, & ad fores Byzantii pervenit. Tum temporis & Afeldecae filiæ Imperatoris Theodori Lascaris maritus, ab iis, qui

cum Comneno Theodoro erant, hasta jugulum feritur, sed sanatur. Exhinc postea erat illi vox asperior.

XXV. Comnenus vero Theodorus cum Bulgarorum rege Joanne Asano fœdus init, illiusque filiam Mariam fratri suo Manueli desponsat. Postea pactionibus perturbatis in Bulgaros pedem movet: & Adrianopolim prætergressus, per superiorem partem Hebri agmine ducto, cum Bulgaris poscebat acie confligere. Videbatur enim sibi Bulgaros timore percitos, nequaquam vel solum sui exercitus impetum sustinere. Sed Asanus perfidia illius fretus, parva sibi auxiliari manu a Scythis conducta, signo etiam militari jurejurando Theodori appenso, circa locum Hebro proximum, quam Cloconitzam appellant, cum milite adversis signis irruit, & debellatur novus Theodorus Angelus, & ab hostibus ipse, unaque cum eo non pauci illius affines, & dignitate conspicui, & illustres viri, eorum supellectile a Bulgaris depopulata, capiuntur. Asanus cum multitudine capta humanius se gerens, fortiorem copiarum partem liberat, seu ex humanitate id gereret, seu ut hac ratione utilia sibi ac commoda disponeret: eorum namque dominium sibi moliebatur, votique compos effectus est. quippe quos ipse persequebatur, marte incruento colla omnes subdebant; illi etiam se submisit Adrianopolis, non multo post Didymotœchum, Bolerum totum, Serræ, Pelagonia, Prilapus, & loca contermina: magnam item Blachiam excurrit, Elbanumque occupat, & usque Illyricum rapinis omnia vastat. Cum vero, quæ sibi animo proposuerat, majori ea parte complesset, disposuissetque pro arbitrio, patrias repetiit sedes, & castellis nonnullis in dominium Romanorum relictis, plerisque sibi reservatis, milites in illis ac Duces constituit. judicatusque est ab omnibus eo tempore admirabilis, & tuto fortunatus: neque enim gladio sævit, neque se polluit cædibus; hinc a Romanis etiam ipsis diligebatur.

XXVI. Theodorus Angelus ab Asano custodiebatur prolixe ac benigne; sed rebus novis inhiare deprehensus, lumine privatur. Frater Theodori Manuel Angelus, Despotæ dignitate a fratre cohonestatus, fugam meditatus, & Thessalonicam reversus, Despota vocabatur, Epistolas suas purpureis characteribus consignabat, in quem & Joannis Imperatoris Legatus non inurbana dicacitate jactavit: in eum scilicet magis aptari posse, quod de Christo in Psalmis legitur, *Te Regem, & Despotam*. Et ex eo tempore Angelus Manuel reliquorum in Occidentali plaga oppidorum ac urbium dominus habebatur, a Bulgaris nulla molestia lacessitus, cum cubaret cum filia Asani, ex pellice nata.

Edit. Paris pag. 124

XXVII. Robertus porro Constantinopolitanus Imperator Euripum profectus, expirat. Frater ejus Balduinus puer adhuc ac impubes remansit, quare Legati destinantur ad Joannem Hierosolymorum regem, ut ad urbem concederet, & Constantinopolis Imperator acclamaretur, & filiam Balduino desponsaret, cum filias ille haberet, & post illius mortem ipse rursus imperio restitueretur. Ætas regis nimium processerat, circa annos octoginta vel ultra nati. Venit ergo

A Θεοδώρου δόρατι ἐπλάγη τὸν τράχηλον, τεθεράπευτο. καὶ ἦν τὸ ἀπὸ τοῦδε τραχυτέρα αὐτοῦ ἡ φωνή.

κέ. Ο δὲ Κομνηνὸς Θεόδωρος εἰς σπονδὰς συνῆλθε τῷ τῶν Βυλγάρων βασιλεῖ Ιωάννῃ τῷ Ασάν, τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν προσλαβόμενος ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ τούτου Μανουήλ. εἶτα διαλύσας ταῦτα κατὰ Βυλγάρων χωρεῖ. παραμείψας οὖν τὴν Αδριανοῦ περὶ τὰ ἄνω τοῦ Εὔρου τὴν πορείαν ἐποιεῖτο, ζητῶν μετὰ Βυλγάρων συῤῥῆξαι πόλεμον. καὶ ἐδόκει ὡς οἱ Βύλγαροι ὑποπτήξαντες, οὐδὲ τὴν ὁρμὴν τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ ὑποσταῖεν. Αλλ' ὁ Ασὰν ταῖς ἐπιορκίαις τούτου τεθαῤῥηκώς, ὀλίγον συμμαχικὸν ἀπὸ τῶν Σκυθῶν εἰληφώς, ἐν τῇ σημαίᾳ τὸν ἔγγραφον ὅρκον τούτου ἀπαιωρήσας, καὶ περί
B που τὸν παρεύριον τόπον, ὃν Κλοκονίτζαν ὀνομάζουσι, ξυμβάλλουσι τὰ στρατεύματα, καὶ νικᾶται ὁ Αγγελος νέος Θεόδωρος, ὃς συλλαμβάνεται, καὶ οὐκ ὀλίγοι τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν ἐν τέλει τε, καὶ λογάδων, καὶ τὰ ἐκείνων πάντα λεία τοῖς Βυλγάροις ἐγένοντο. φιλανθρωποτέρως δὲ ὁ Ασὰν διατεθεὶς, τοὺς πλείους τῶν στρατευμένων ἐλευθεροῖ, τάχα μὲν καὶ τὸ φιλάνθρωπον ἐνδεικνύμενος, τάχα δὲ καὶ τὸ συμφέρον τούτῳ πραγματευόμενος. ἐβούλετο γὰρ δεσπόσαι τούτων, ὃ καὶ τετύχηκε. ἐπεὶ γὰρ κατ' αὐτῶν ἐχώρει πάντα ἀναιμωτὶ τούτῳ ὑπέπιπτον, καὶ γίνεται μὲν ὑπ' αὐτὸν ἡ Αδριανοῦ· ἐκ τοῦ σχεδὸν δὲ καὶ τὸ Διδυμότειχον, εἶτα Βολερὸν ἅπαν, Σέῤῥαι, Πελαγωνία, καὶ
C Πρίλαπος, καὶ τὰ πέριξ τούτων κατέδραμε, καὶ τῆς μεγάλης Βλαχίας ἀλλὰ καὶ Ελβάνου κατακυριεύει, καὶ μέχρι τοῦ Ιλλυρικοῦ τὰς λείας ποιεῖ. ἐπεὶ δὲ πολὺ τοῦ βουλεύματος κατειργάσατο, καὶ ὡς ἠγάπα τὰ κατ' αὐτὸν διέθετο, εἰς τοὺς οἰκείους ἐπανέζευξε τόπους, τινὰ μὲν τῶν φρουρίων καταλελειπὼς ὑπὸ Ρωμαίων διοικεῖσθαι, τὰ πλείω δ' ὑφ' αὐτὸν ποιησάμενος, καὶ στρατιώτας ἐν τούτοις τάξας, καὶ στρατηγούς. ἔδοξεν οὖν τοῖς πᾶσι τότε θαυμαστός, καὶ μακαριστός. Οὐ γὰρ ἐχρᾶτο μαχαίραις, οὐδὲ χραίνεται φόνοις, ἐνθένδε τοι καὶ παρὰ Ρωμαίων ἐφιλεῖτο.

κς'. Εφρουρεῖτο οὖν ὁ Αγγελος Θεόδωρος παρὰ τοῦ Ασὰν φιλοφρόνως. καὶ ἐπεὶ νεωτερίζων πεφώραται ἐκ-
D τυφλοῖ αὐτὸν ὁ Ασάν. Ο δὲ ἀδελφὸς τούτου Μανουὴλ ὁ Αγγελος, ὃν καὶ Δεσποτείᾳ τετίμηκε, φυγῇ χρησάμενος περὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἀπῄει, καὶ Δεσπότης ὀνομαζόμενος ἐρυθροῖς γράμμασι τὰς αὐτοῦ γραφὰς ἐπεκύρου. πρὸς ὃν καί ἀπέσκωψέ τις τῶν πρέσβεων παρὰ τοῦ Βασιλέως Ιωάννου ἀποσταλεὶς, ὡς εἰς σὲ καὶ μᾶλλον τὸ εἰς Χριστὸν ψαλτῳδούμενον, σὲ τὸν Βασιλέα, καὶ Δεσπότην. Καὶ ἦν μὲν τὸ ἀπὸ τοῦδε ὁ Αγγελος Μανουὴλ τῶν ἐναπολειφθεισῶν πρὸς τὰ δυτικὰ μέρη χωρῶν, καὶ πόλεων ἐγκρατὴς, μὴ παρὰ τῶν Βυλγάρων τὸ σύνολον ἐνοχλούμενος. ἐπεὶ τῇ ἐκ παλλακίδος τοῦ Ασὰν συνεκοιτάζετο θυγατρί.

κζ'. Ο δὲ Ρομπέρτος ὁ τῆς Κωνσταντίνου Βασι-
E λεὺς τὸν Εὔριπον καταλαβὼν τετελεύτηκεν. ἐναπελείφθη δὲ ἀδελφὸς τούτου Βαλδουῖνος, ἔτι ἀφῆλιξ ὤν. στέλλει οὖν πρεσβείαν πρὸς Ιωάννην τὸν ὀνομαζόμενον Ρῆγα τῶν Ιεροσολύμων, ὡς ἂν ἀφίκοιτο, καὶ Βασιλεὺς Κωνσταντινουπόλεως φημισθείη. ἐπιγαμβρεύσας δὲ τοῦτον αὐτῷ, εἶχε γὰρ θυγατέρα, καὶ ἵνα μετὰ τὴν τούτου ἀποβίωσιν Βασιλεύσῃ πάλιν αὐτός. ἦν γὰρ ὁ Ρὴξ οὗτος περί που τὰ ὀγδοήκοντα,

καὶ πρὸς ἔτι, καὶ ὑπηρόριος. καταλαμβάνει οὖν τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Ῥὴξ, καὶ μὴ ἔχων λαὸν ἀξιόμαχον, οὐκ εὐχερῶς εἶχεν ἐξιέναι, ἐπιγνοὺς τὸν Βασιλέα Ἰωάννην στρατηγικώτατον ὄντα, ἐμέμφετο δὲ τῆς ἐγχειρήσεως ἑαυτὸν, καὶ κακῶς ἔφασκε ποιεῖν τοὺς λέγοντας αὐτὸν τῷ Βασιλεῖ ἀντιφέρεσθαι. Δύο οὖν ἐνιαυτοὺς ἐντὸς αὐτῆς διήνυσε, καὶ τριήρεις οἰκονομήσας, καὶ στράτευμα κατὰ τὴν ἕω ἐχώρησε, καὶ περὶ τὸ τοῦ Λαμψάκου ἐλλιμενίζει νεώριον, προσεχῶς τῷ τότε τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου ἐκ τῆς κατὰ τοῦ Καίσαρος Γαβαλᾶ ὑποστρέψαντος, ὃν διὰ νεωτερισμὸν ἐμαχέσατο.

κη΄. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς περὶ τὰ τῆς Σταδίας μέρη τὰς σκηνώσεις ποιούμενος τῷ Παλαιολόγῳ Ἀνδρονίκῳ, ὃν μέγαν Δομέστικον εἶχε, τὰ στρατεύματα παραδοὺς, καὶ περὶ τὴν νῆσον Ῥόδον τριήρεσι, καὶ ναυσὶ στείλας, ὅπως βεβαιότερον τὸν ἀποστάτην καταβλάψειε. καὶ ἐπεὶ ταῦτα κατὰ σκοπὸν συνέβη τῷ Βασιλεῖ, χωρεῖ αὐτὸς πρὸς τὴν Λάμψακον, καὶ παρὰ τὴν Σιγρηνὴν τὰς σκηνὰς πήγνυσι.

κθ΄. λ΄. Καταλαβὼν οὖν ὁ Ῥὴξ τὴν Λάμψακον, περὶ τὸν Ὁλκὸν τὰς νῆας τότε καθώρμισεν. ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης ἐπεὶ μὴ εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ λαὸν ἀξιόμαχον μεθόδοις στρατηγικαῖς μεθ' ὧν εἶχεν ὀλίγων τὰς ἐκ πολεμίων κινήσεις ἐκώλυσεν. ἐξῆλθον οὖν οἱ Λατῖνοι, καὶ ὁ Ῥὴξ αὐτῶν Ἰωάννης, καὶ ἐβάδιζον μὲν τόπους τινὰς παραιγιαλίους· οὐδὲ γὰρ ἐδύναντο μακρότερον τῶν νηῶν αὐτῶν ἀποστῆναι. ὁ γὰρ ἀντιστρατηγῶν αὐτοῖς Βασιλεὺς, ἐπηκολούθει· ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς περὶ τὰς τῶν βουνῶν ὑπωρείας ἐποιεῖτο τὰς πορείας, περὶ δὲ τὰς ἠϊόνας οἱ Ἰταλοί. ὀλίγον οὖν χρόνον διαβιβάσαντες ἐν τῇ τοῦ Βασιλέως παραιγιαλίῳ χώρᾳ, οὔπω γὰρ παρέδραμον τέσσαρες μῆνες, καὶ ὀλίγον τόπον πατήσαντες. Ἀπὸ γὰρ τῆς Λαμψάκου ἄχρι καὶ τῶν Κεγχρέων ἀφίκοντο, μικρὸν, ἢ μηδὲν λυμηνάντες, προέφθασε γὰρ ὁ Βασιλεὺς τὰ χρειώδη πάντα τοῖς ὑψηλοτέροις τόποις διασώσασθαι, περὶ τὸ τῶν Πηγῶν ἐχώρησεν ἄστυ, ἓν μόνον φρούριον χειρωσάμενος, ὃ Κεραμίδας ὀνομάζεται, περί που τοὺς βουνοὺς διακείμενον τῆς Κυζίκου. εἶχον δὲ καὶ τὰς ναῦς αὐτῶν ἑτοίμως εἰς τὴν Κωνσταντίνου παλινοστῆσαι. καὶ ᾤχοντο ἂν αἰσχύνης, καὶ ζημίας πεπληρωμένοι, εἰ μὴ τὸ τῶν Πηγῶν ἄστυ περιεγένοντο τῇ κλοπῇ. ἀνὴρ γάρ τις δεινὸς ἀναρριχᾶσθαι πρὸς ἀποτομίαν πετρῶν, ὁδὸν ἐφεῦρε, δι' ἧς ὡπλισμένους ἀνθρώπους Λατίνους εἰς τὴν ἀκρόπολιν νυκτὸς ἀνεβίβασεν. οἳ καὶ τοῖς φύλαξιν ἀθρόως ἐπεισπεσόντες, αὐτούς τε ἐφόνευσαν, καὶ εἷλον τὸ ἄστυ. τοῦτο πρὸς βραχὺ μὲν εἰς δειλίαν Ῥωμαίους ἐνέβαλεν. πλήρης γὰρ ἦν ἡ πόλις ἀνδρῶν καλῶν τε, καὶ ἀγαθῶν. Ἀλλ' ἡ τοῦ Βασιλέως στρατηγία τὴν δειλίαν ἀπετινάξατο.

λα΄. Οὗτος γὰρ οἷα δεινὸς ἐφευρεῖν μεθόδους ἐν περιστάσεσι, σῶσαι τε τὸ οἰκεῖον, καὶ ἀναχαιτίσαι τὸ ὑπεναντίον, ὡς ἂν δι' ἀμφοῖν τὰ οἰκεῖα κρατύνοιτο, εὑρίσκει τρόπον ἀποπληρωτικὸν τοῖν δυοῖν. ἐγεννήθη γὰρ αὐτῷ υἱὸς ἐκ τῆς Βασιλίδος Εἰρήνης, ᾧ καὶ κλῆσιν τοῦ πάππου Θεοδώρου ἐπέθετο. ἑνδέκατον δὲ οἱ τότε ἔτος διήνυετο, καὶ ὁ Ἀσὰν παρὰ τῆς ἐξ Οὔγγρων γαμηθείσης αὐτῷ θυγάτριον εἶχεν, Ἑλένη αὐτῇ τοὔνομα. στέλλει οὖν πρὸς τοῦτον ὁ Βασιλεὺς ὑπὲρ μνηστείας τῶν παίδων. καὶ δέχεται ὁ Ἀσὰν τὴν πρεσβείαν.

λβ΄. λγ΄. Ἐπεὶ δ' αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο διαπεραιοῦται ἐκ Λαμψάκου μετὰ τῶν οἰκείων ὁ

rex Constantinopolim, & cum non suppeteret multitudo, ex eo facile egredi non audebat: sat enim illi comperta erat Joannis Imperatoris rei militaris summa prudentia. Quare semetipsum aggressionis illius incusabat, & male eos asserere contendebat, qui eum ad sese Imperatori opponendum proritabant. Duos in ea annos exegit, tum triremibus apparatis, & collectis copiis in Orientem progreditur, & apud Lampsacum portum capit, Joanne Imperatore a bello cum Cæsare Gabala, quem propter motam seditionem debellaverat, gesto continenter regresso.

XXVIII. Imperator in Stadiæ partibus tabernaculis positis, Andronicum Palæologum, magnum Domesticum, copiis traditis, in insulam Rhodum cum triremibus, & navibus mittit, ut validius rebellem invaderet. Hæc cum pro sententia Imperatoris successissent, Lampsacum petit, & apud Sigrenem castra metatur.

XXIX. XXX. Rex Lampsacum appulsus in locum Holcum dictum naves suas subduxit. Joannes vero Imperator, cum ad resistendum copias non haberet, militaribus artibus cum exigua milite hostium motus repressit. Descenderunt ergo Latini, & rex eorum Joannes, perque loca quædam marina iter intendebant, cum a navigiis discedere procul non auderent. Nam eos adversariis copiis Imperator sequebatur. Sic Imperator per radices montium, Itali per littora iter habebant. Parum itaque in ora maritima Imperatori subjecta commorati, neque enim quatuor menses exegerant, nec multo calcato solo, cum a Lampsaco Cenchreas usque processissent, ne minimo quidem damno illato. Namque Imperator eminentioribus locis necessaria quæque antea conducta in custodiam tradiderat, ad Pegarum oppidum deflexere, unico tantum castello, cui Ceramidæ nomen est, circa Cyzici colles sito devicto. Naves vero promptas, quibus se Constantinopolim reducerent, habebant. & remeassent utique probris ac damnis pleni, ni furto Pegarum oppidum expugnassent. Vir enim quidam saxorum prærupta scandere dexter ac solers viam invenit, per quam nocte in arcem armatos Italos introduxit, qui improvisa irruptione custodibus contrucidatis oppidum occuparunt. Hoc parum ad tempus Romanis timorem incussit. Urbs enim ea viris probis ac bonis abundabat. Verum Imperatoris circa hæc prudentia metum excussit.

Edit. Paris. pag. 125.

XXXI. Hic enim impendentibus periculis succurrere perspicax & acutus, ut suos servare posset, & hostem infirmare, & per hæc duo propria constabiliret, modum invenit. Ex Imperatrice Irene filium suscepit, cui a Theodoro patruo nomen dederat, undecim jam annos eo temporis natum; Asanus item filiolam habuit, Helenam nomine ab Ungara ortam. Imperator ad hunc Oratores mittit pro sponsalibus, & Asanus legationem approbat.

XXXII. XXXIII. Fœdere icto Lampsaci Imperator, copiis Callipo-

lim trajicit, adductisque machinis castellam invadit, & non multo post e Venetorum manibus recuperat. Asanus item cum uxore, & filia Calliupolim venit, ubi cum Imperatore sermonem conserit, & amicitiam uterque confirmant. Et Asanus cum uxore & filia Lampsacum remeat, ubi erat Imperatrix Irene, & puerorum nuptias apparant, Germano Patriarcha nuptiarum ceremonias absolvente. Tunc & Trinobi Præsul Constantinopolitano obnoxius, suo jure vivere obtinuit, imperatorio, ac synodico decreto: His expletis Irene cum filio, & sponsa in Orientalibus locis versabatur, Asani uxor in suas sedes reversa est. Joannes deinceps Imperator, & Asanus conductis copiis, occiduam plagam, quæ Latinis serviebat, excurrerunt, & Scythicam solitudinem, ut proverbio utar; universam effecerunt, urbibus ac regione sibi divisis. Et Calliupolis, cum ante adventum Asani expugnata fuisset sub Imperatoris potestate venit; simili ratione & Madyta & omnis, cui Cherroneso nomen est. Cepit præterea Imperator & Cissi castrum, & ad fluvium Maritzam fines extendit. Potitus est ad hæc & monte Gano, in quo oppidulum extruxit; cujus in custodiam misit Nicolaum Coterzem, ut inde Latinis, qui Tzuruli erant, negotia facesseret. Tzurulus non multum post tempus a Romanis copiis capta est. Asanas dictorum locorum partes superiores, & ad Aquilonem tenuit, & ad ipsos usque Constantinopolis muros, Joanne rege in illis adsidente & intuente, uterque perveniens ingentem timorem Latinis injecere, resque eorum in extremum discrimen deduxere. Porro cum hyems instaret, de rebus gerendis consilio inito, Asanus domum revertitur, Imperator in Orientem transfertur.

Edit. Paris. pag. 126.

XXXIV. Rex interim Joannes, cum non diu vixisset, ex hominibus sublatus, genero suo Balduino Constantinopolitanum imperium hæreditarium reliquit. Asanus pactorum, quæ cum Joanne Imperatore sanxerat, pertæsus, quanam ratione filiam a marito avelleret, quærebat. Romanorum namque in meliora progressum formidabat. Meditatur itaque causam, mittitque ad Imperatricem, qui referrent, se, cum Adrianopolim venisset, filiolam cum uxore intueri velle, & paterna necessitudine amplecti. Imperatores, etsi fabulam ad amussim callerent, mittunt nihilominus ad Asanum filiam, hoc enunciato. *Si ille filiam retinuisset, esse Deum ultorem ac vindicem.* Sed Bulgarus filia recepta abiit, omnibus eam sequentibus recessim cedere coactis, ac Hæmum prætergressus, Trinobum contendebat; cum illacrymaretur filia, ejularetque, fama est, Asanum eam in faciem percussisse, & minatum acriter.

XXXV. Per idem tempus Scytharum gens, a Tartarorum cædibus reliqua, cum filiis & uxoribus, Bulgaris licet reclamantibus, utribus Istro adnavigato, & Hæmo superato, cum innumera esset multitudo, Macedoniæ loca occupavit;

A Βασιλεὺς εἰς Καλλιούπολιν, καὶ πολεμεῖ τὸ ἄστυ ὀλιγοπόλεως οὔσας, καὶ ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ χειροῦται τοῦτο, τῆς τῶν Βενετίκων ἀνασώσας χειρός. καταλαμβάνει τὴν Καλλιούπολιν καὶ ὁ Ἀσὰν σὺν τῇ οἰκείᾳ γαμετῇ, καὶ τῇ θυγατρί, καὶ συνέρχεται τῷ Βασιλεῖ, καὶ τὰ ἐς φιλίαν ἀμφότεροι διαπράττονται. Ὁ οὖν Ἀσὰν τὴν αὐτοῦ γαμετὴν καὶ τὸ θυγάτριον λαβὼν διαπεραιοῦται εἰς Λάμψακον, ἔνθα ἦν ἡ Βασιλὶς Εἰρήνη, καὶ πληροῦται τὰ τῆς αἰδοῦς τῶν παίδων τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τὰ τῆς ἱεροτελεστίας τελέσαντος. τότε καὶ ὁ Τερνόβου ἀρχιερεὺς ὑπὸ τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τελῶν, αὐτονομίᾳ τετίμητο, βασιλικῷ καὶ συνοδικῷ ψηφίσματι. ἐπανῄει ἡ μὲν Βασι-
B λὶς Εἰρήνη τὸν υἱὸν μετὰ τῆς νύμφης λαβοῦσα, τοῖς ἑῴοις διετρίβετο χωρίοις. ἡ δὲ τοῦ Ἀσὰν σύζυγος ἐν τοῖς οἰκείοις ὑπέστρεψεν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης, καὶ ὁ Ἀσὰν τὰς οἰκείας δυνάμεις διειληφότες, τὴν δυτικὴν κατέδραμον χώραν, ὁπόση ὑπὸ Λατίνοις ἐδούλευε, καὶ Σκυθῶν ἐρημίαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὴν πᾶσαν εἰργάσαντο. σφίσι δὲ αὐτοῖς, καὶ τὴν χώραν καὶ τὰ ἄστη διεμερίσαντο. καὶ Καλλιούπολις μέν, ἐπεὶ καὶ πρὸ τῆς συνελεύσεως τοῦ Ἀσὰν ἑάλω, ὑπὸ τὴν Βασιλεία ἐγένετο· ὁμοίως καὶ Μάδυτος, καὶ πᾶσα ἡ ὀνομαζομένη Χερρόνησος. εἷλε δὲ ὁ Βασιλεὺς καὶ τὸ τοῦ Κισσοῦ φρούριον, καὶ μέχρι τοῦ ποταμοῦ Μαρίτζας τὰ σύνορα ἔθετο. Ἐκράτησε δὲ καὶ τοῦ ὄρους Γάνου,
C καὶ ἐν αὐτῷ ἐδείματο πολίχνιον, ἔνθα καὶ τὸν Κοτέρτζην Νικόλαον φυλάττειν ἐξέπεμψε, καὶ πράγματα παρέχων Λατίνοις τοῖς ἐν τῷ Τζουρουλῷ. Τοῦτο δὲ τὸ τῆς Τζουρουλοῦ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ὑπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἑάλω δυνάμεων. Ὁ δὲ Ἀσὰν τὰ ὑπεράνω τῶν εἰρημένων χωρίων, καὶ τὰ πρὸς Βορρᾶν νεύοντα, ὑφ' αὑτὸν εἶχε. μέχρι μὲν οὖν καὶ αὐτῶν τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντίνου καὶ ἀμφότεροι κατεληλύθεισαν, τοῦ Ῥηγὸς Ἰωάννου ἐπ' αὐτῶν καθεζομένου, καὶ καθορῶντος, καὶ πτοίαν πολλὴν τοῖς Λατίνοις ἐνέβαλον, καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτοὺς ἔθεντο. Ἐπεὶ δ' ὁ χειμὼν ἤγγιζεν, ἀλλήλοις συνταξάμενοι, ὁ μὲν Ἀσὰν εἰς τὰ οἴκοι, ὁ δὲ Βασιλεὺς εἰς ἕω διεπεραιοῦτο.

D λδ'. Ὁ δὲ Ῥὴξ Ἰωάννης μικρὸν ἐπιβιώσας ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, τῷ γαμβρῷ Βαλδουίνῳ τὴν Κωνσταντίνου ὡς κλῆρον καταλιπών. ὁ δὲ Ἀσὰν μεταμελὲς ἐπὶ ταῖς συνθήκαις τοῦ Βασιλέως φανείς, τρόπον ἐζήτει, δι' οὗ τὸ θυγάτριον τοῦ συζύγου ἀποσπάσῃ· τὴν γὰρ Ῥωμαίων ἐδεδίει πάνυ τὴν προκοπήν. Σκέπτεται γοῦν αἰτίαν, καὶ στέλλει πρὸς τὴν βασιλίδα, ὡς ἐπεὶ πλησιάσοι τῇ Ἀδριανουπόλει, βούλεται αὐτός, καὶ ἡ σύζυγος τὸ θυγάτριον ἰδεῖν, καὶ πατρικῶς περιπτύξασθαι. οἱ δ' οὖν βασιλεῖς καίτοι ἐπιγνόντες τὸ σκαιώρημα, ὅμως πέμπουσι πρὸς τὸν Ἀσὰν τὴν θυγατέρα, τοῦτ' εἰρηκότες, ὡς εἰ τὴν θυγατέρα κατάσχοι, ἔσται Θεὸς τιμωρός. καὶ ὁ Βούλγαρος λαβὼν τὴν θυγατέρα ᾤχετο, τοὺς ἑπομένους αὐτῇ πάντας ὀπισθορμήτους ποιήσας. καὶ τὸν Αἷμον διαβὰς ἐχώρει περὶ τὸ Τρίνοβον, ἀλαλαζούσας μὲν τῆς αὐτοῦ θυγατρός, καὶ ὀλοφυρομένης, ὥς φασι τὸν Ἀσὰν προσλαβόμενον αὐτὴν τύψαι κατὰ κόρρης, καὶ ἐπαπειλῆσαι δεινῶς.

λε'. Κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καὶ τὸ τῶν Σκυθῶν γένος τῶν Ταρτάρων καταδραμόντων αὐτό, ὁπόσοι τὸ ξίφος ἐκείνων ἐξέφυγον, ἀσκοῖς τὸν Ἴστρον διαπεράσαντες, καὶ τὸν Αἷμον ὑπερπηδήσαντες, τέκνοις ἅμα, καὶ γυναιξί, καὶ ἀκόντων Βουλγάρων, πολλαὶ γὰρ ὑπῆρχον χιλιοστύες τῆς τῆς Μακεδονίας χώρας

κατέλαβον, οἱ μὲν περὶ τὸν Εὗρον καὶ τὰ ἐκεῖσε πεδία τὰς νομὰς ποιούμενοι, οἱ δὲ περὶ τὴν Μαρίτζαν. ἐλῄζον γοῦν τὰ ἐν Μακεδονίᾳ ἅπαντα, καὶ πολιχνίων δὲ, ὁπόσα ὑπῆρχον εὐχείρωτα, πολέμῳ περιεγένοντο. καὶ ἐφονεύοντο μὲν πολλοὶ, ἐσκυλεύοντο δὲ πάντες, καὶ ᾐχμαλωτίζοντο, καὶ ἀπεμπολοῦντο ἐν Ἀδριανουπόλει, Βιζύῃ, Καλλιουπόλει, καὶ ταῖς μείζοσιν ἄστεσιν.

λϛʹ. Ἐπεὶ γοῦν ὑπὸ ταῦτα συνέβη τὸ τῶν Λατίνων γένος πρῶτον μὲν τὸν Ἀσὰν ὑποποιοῦνται, καὶ σπένδονται, ἔπειτα δὲ σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς Σκύθας βαρβάρους, ἀλήτας τε, καὶ ἐπήλυδας. μικροῖς τισι τοῖς χαρίσμασι, μείζοσι δ' ὑποσχέσεσιν εἰς ἑαυτοὺς ἕλκουσι, καὶ συμπράκτορας τῶν ἔργων ποιοῦσι. καὶ δὰ συμμαχίαν τοσαύτην συναθροικότες ὁμόσε κατὰ τοῦ Βασιλέως χωροῦσιν· B ἐπεὶ δὲ σφίσιν ἐκ τοῦ σχεδὸν τὸ τῆς Τζουρουλοῦ ἄστυ ἐτύγχανε, κατ' ἐκείνου τὴν μάχην ἱστῶσι, παρόντος καὶ τοῦ Ἀσὰν μετὰ τοσούτων χιλιοστύων τῶν Σκυθικῶν, καὶ Βουλγαρικῶν, καὶ τῶν Ἰταλικῶν μαχανημάτων. ἐφρούρει δὲ τὴν Τζουρουλὸν ὁ Ταρχανειώτης Νικηφόρος, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης τότε, καὶ ὕστερον μέγας Δομέστικος. γαμβρὸς δὲ ἦν τοῦ μεγάλου Δομεστίκου τοῦ Παλαιολόγου, ἀνὴρ στρατιώτης καλὸς, καὶ πολλῆς ἀπολαύων τῆς παρὰ Θεοῦ ἀντιλήψεως. Ἐπεὶ δὲ τῷ ἄστει παρεκαθίσαντο, μαγγανάματα μὲν, καὶ ἑλεπόλεις ἐγεγόνεισαν πολλαί τε, καὶ ἰσχυραὶ, ὡς μὴ μόνον τηλικοῦδε ἄστεος περιγενέσθαι ἰσχύουσαι, ἀλλὰ καὶ ὑψηλοτέρων τειχῶν, καὶ μεγεθεστέρων πόλεων. τότε τὸ γενναῖον φρόνημα, καὶ τὴν στρα- C τηγικὴν μεθοδίαν μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ὁ ἐπὶ τραπέζης λαμπρῶς ἐνεδείξατο. ἦν δὲ τὸ ὅλον τῆς τοῦ Θεοῦ ἀντιλήψεως, ἀντεμηχανᾶτο γὰρ ἔνδον ὁ Ταρχανειώτης τοῖς ἔξωθεν μηχανάμασιν, καὶ τῇ τοσαύτῃ πληθύϊ τῆς στρατιᾶς. ἐν ἀμηχανίᾳ δ' ἦν ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης εἰδὼς ὡς εἰ τὸ ἄστυ τοῦτο ἁλῷ, φροῦδα πάντα τὰ ἐν τῇ δύσει τυγχάνοντα. ὅμως ἦν ἀγαπῶν ἐν τούτῳ μᾶλλον ἐμποδίζεσθαι τοὺς πολεμίους, καὶ τὸ πολὺ τῆς ῥώμης σφίσιν ἐναποκόπτεσθαι. ἔμελλε γὰρ αὐτῷ μᾶλλον τὰ ἐν τῇ ἕῳ, ὧν ἐλευθέρων ὑπαρχόντων τῆς μάχης, πλεῖον αὐτῷ τὰ τῆς εὐφροσύνης ὑπῆν. Πολιορκουμένου γοῦν τοῦ ἄστεος Τζουρουλοῦ ἄφνης ἐπέσε μήνυμα τῷ Ἀσὰν, ὡς ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἡ ἐξ Οὔγγρων ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο. τε- D τελεύτηκε δὲ κατ' αὐτὸ καὶ τὸ παιδίον αὐτοῦ, καὶ ὁ Τερνόβου Ἐπίσκοπος. Θεομηνίαν τοίνυν ἡγησάμενος ταῦτα, πυρὶ ἀφανίζει τὰς ἑλεπόλεις, καὶ ὡς εἶχε δρόμου περὶ τὸν Τέρνοβον ἵετο. μόνοι γοῦν ἀπολελειμμένοι οἱ Ἰταλοὶ, ἐπεὶ μὴ ἀποχρῶντες εἶχον εἰς τὴν τοῦ ἄστεος πολιόρκησιν, ὑφέντες τὴν κατ' αὐτῶν μάχην ἀπολελοιπότες ἐς τὴν Κωνσταντίνου ᾤχοντο. ἠλευθέρωτο γοῦν τὸ ἄστυ τῆς τῶν ἐναντίων πολιορκίας, καὶ συνηλευθέρωτο καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης Ταρχανειώτης. ὁ μὲν οὖν Ἀσὰν εὐσεβῶς οἰηθεὶς, ὡς διὰ τὰς παραβάσεις τῶν ὅρκων ὑπὸ λελύπητο, μεταμελὸς ἐπὶ τούτοις γενόμενος, πρέσβεις ἐξαποστέλλει πρὸς τὸν Βασιλέα, ἑαυτόν τε ἐξευθύνων, καὶ τῆς κα- E κίστης πράξεως τὴν ἧτταν ἀνακαλούμενος. οἱ δ' οὖν Βασιλεῖς πρὸς τὰ θειότερα ἀποβλέποντες δέχονται τὴν πρεσβείαν, καὶ τὴν νύμφην αὖθις ἀνακαλοῦνται, καὶ στέλλεται αὐτοῖς, καὶ εἰρήνη γίνεται μέσον αὐτῶν.

λζʹ. Ὁ δὲ Βαλδουῖνος ἀπειρηκὼς ἐν ταῖς πρὸς Ῥωμαίους μάχαις πρὸς τὸν τῶν Φράγγων ἀποδεδημήκει Ῥῆγα προσῳκειωμένον τούτῳ καθ' αἷμα, καὶ

Georg. Acrop. Hist.

A alii circa Hebrum, & æquatas agit planities victus sibi suppeditantes, alii circa Maritzam. Diripuere itaque omnia quæ in Macedonia erant, oppidulis item captu facilibus bello non sine multorum strage potiti sunt: rapinis & populationibus omnia vastata, & viri in servitutem abacti, in majoribus urbibus Adrianopoli, Didymotœcho, Bizya, Calliupoli, & aliis divenditi sunt. *Edit. Paris. pag. 127.*

XXXVI. Cum hæc ita succederent, Latini primum sibi Asanum conciliant, cum quo pacem componunt, deinceps Scythas, Barbaros, errones, peregrinos, & advenas munusculis exiguis, sed uberioribus promissionibus illectos sibi adsciscunt, agendorumque sibi socios allegant. B Hinc magnis auxiliaribus copiis recollectis una omnes simul adversus Joannem aciem instruunt: & cum prope Tzurulense Castrum esset, vires ad id oppugnandum convertunt, eodemmet Asano præsente cum tot millenis Scyharum, & Bulgarorum, & Italicis machinis: Tzurali custodia demandata erat Nicephoro Tarchaniotæ, qui e mensa tunc erat Imperatoris, postmodum magnus Domesticus, magni Domestici Palæologi gener, miles præstans, & divini præsidii sæpissime particeps. Postquam Castrum a milite circumseptum est, arietes, tormentaque abfuere multa & valida, quibus non hoc solum, sed altiores etiam muros, & ingen- C tiores urbes quassatas diruissent. Tunc cogitationes magnas, & in bellicia disponendis industriam una cum sociis, qui e mensa erat, dilucide satis demonstravit. Verum totum id divinæ opi tribuendum est. Nam Tarchaniota in externas machinas, alias ipse machinabatur, & tantæ copiarum multitudini opposuit. Hæc anxium ac sollicitum habebant Joannem Imperatorem, suspicantem, si Castrum ab hostibus caperetur, quæcumque ipse in Occidente possideret, pessum itura. non indelectabatur interim in eo expugnando adversarios retardari, eorumque potissimam impetus partem confringi: nam in Orientalibus rebus potius animum adver- D tebat, quas cum a bello immunes conspiceret, magis animo gestiebat. Dum obsidatur Tzuruli Castrum, Asano de repente nunciatur, uxorem Ungaram in vivis esse desiisse, eodem momento & filiolum ipsius, & Trinobi Episcopum obiisse. Ideo Numinis iram ratus, tormenta igne concramat, & quam citissime Trinobum redit. Igitur soli Itali, cum ad obsidendum castrum ex se non sufficerent, quam in Romanos constituerant pugnam dirimentes, Constantinopolim revertuntur. & arx illa ab hostium obsidione liberatur, & una simul liberatur, qui e mensa erat, Tarchaniota. Asanus pie admodum concipiens propter violatum jusjurandum hæc E fieri, pœnitentia ductus, caduceatores mittit ad Imperatorem, semetipsum sceleris accusans, & facti pessimi. Imperatores tamquam qui magis pia, ac magis divina prospicerent, Legatos excipiunt, sponsamque repetunt, quæ ad sponsum & conjugem redit, & pax iterum inter eos peragitur. *pag. 128.*

XXXVII. Balduinus ob conflictus erga Romanos plane animum despondens, ad Francorum regem, sibi affini-

ta coojunctam proficiscitur, operamque illius nec contemneodam poscit. Fit voti compos, & intra breve tempus Francorum sexaginta millia lecta sunt, & cum navigis via difficilis esset, terrestri itinere viam ineunt, superioresque Gallias trajicientes, percursaque Italia per radices Alpium, Ostricium proficiscuntur, & per Ungariam commigrantes Istrum tranant, & Bulgaris immisceotur, omnibus tamquam amicis & affinibus usi, qui & propter semetipsos, nec minus in nos odium amicissime a locorum dominis excipiebantur. Bulgari fœderibus cum Romanis spretis, facultatem Francis fecere transeundi. Sic Tzuruli arx rursum expugnatur. Tunc eam custodiebat Joannes Petraliphas, magnus Chartularius, vir maximis corporis viribus: verum Latinarum copiarum abundantia, & innumera Scytharum vis, tormentorumque spissum ac validum agmen Italis deditionem paravit, addunt nonoulli & proditionis suspicionem. Latioi itaque Tzurulum cepere, & in ea Romanos comprehensos cum Petralipha vinculis alligatos, & Constantinopolim deductos familiaribus vendiderunt. Dum obsidebatur Tzurulus Joannes Imperator multis triremibus fabricatis, & exercitu non exiguo secum conducto Italos aggrediebatur. A Nicomedia ergo descendens, & Characem prætergressus, Dacibyzam præter expectationem oppugnatam occupat: præterea & Nicetæ castellum in suam [illegible]estatem redegit. Infortunatus nihilo[illegible]us in triremibus fuit, cum qui in illis [illegible]onfligebant, bello essent inexperti, & [illegible]phreus Armenius classi præesset, ci[illegible] res militarea ultra quam par erat [illegible]pior. Ante eum Manuel Contophre[illegible], vir manu potens, terra marique [illegible]em spirans, triremium erat gubernator; sed cum ante paucos dies de classe audacior illius cum Imperatore congressio fuisset, oamque dixerat, Italicis triremibus numquam nostras obsistere posse, præfectura spoliatus est, quam in se Jophreus recceperat, & terga vertit. totque de suis, quot erant hostium amisit. Imperator vero Joannes rursus cum Asano pacem sanxit, & affinitate ambo vinciebantur. Asanus sæpius vel minimo emolumento sibi proposito fœdern violabat.

Edit. Paris. pag. 129.

XXXVIII. Duxit autem Angeli Theodori filiam Irenem haud veritus fratris paterni consanguinitatem, qui cum filia sua ex pellice suscepta cubabat. Erant Theodoro Angelo filii Joannes, & Demetrius & fœminæ Anna & Irene, qua cum Asanus filios habuit tres Michalem, Theodoram, Mariam. Propterea vinculis solutus Angelus Theodorus, ita genero ejus Asano annuente, Thessalonicæ & universæ regionis, cui ipsa prius imperabat, imperium recuperare animum induxit, paucisque ab Asano acceptis, cum palam in fratrem Manuelem arma capere non posset, clam ingressum Thessalonicæ molitur, & sordidis pannis vestitus, urbem furtive ingreditur. Sic quibus concupierat, illis scilicet, quos ipse in rebus prosperis sibi & amore, &

A συμμαχίας ζητήσας, ἔτυχε τοῦ σκοποῦ, καὶ ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ ἑξήκοντα χιλιάδες ἠθροίσθησαν Φράγγων. ἐπεὶ δ' οὐκ ἦν αὐτοῖς εὔδρομος διὰ ναῶν ἡ ὁδὸς, διὰ τῆς χέρσου τὴν πορείαν ποιοῦνται, καὶ δὴ τὰς ἄνω παραμείψαντες Γαλλίας, καὶ διελθόντες τὴν Ἰταλίαν διὰ τῶν ὑπωρειῶν τῶν Ἄλπεων εἰς τὸ Ὀστρίκιον ἀφίκοντο, καὶ τὴν Οὐγγρίαν παραγγείλαντες διαπερῶσι τὸν Ἴστρον, καὶ τῇ Βουλγάρων προσέσχον, πᾶσι μὲν ὡς φίλοις, καὶ συγγενέσι καθ' ὁδὸν χρώμενοι, καὶ διὰ σφᾶς μὲν αὐτοὺς, οὐχ ἧττον δὲ καὶ διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν ἐφιλοφρονοῦντο παρὰ τῶν κατὰ τόπους κρατούντων. οἱ μὲν οὖν Βούλγαροι τὰς μετὰ Ῥωμαίων σπονδὰς παρωρακότες, ἄδειαν Φράγγοις δεδώκασι διελθεῖν, B τὸ μὲν οὖν ἄστυ τῆς Τζουρουλοῦ καὶ αὖθις ἑάλω. εἰς φυλακὴν δὲ ἦν τούτου ὁ Πετραλείφας Ἰωάννης, ὁ μέγας Χαρτουλάριος, ἀνὴρ ἀνδρεῖος· τὸ δὲ τῆς Λατινικῆς δυνάμεως περιὸν, καὶ τὸ ἀπειροπληθὲς τῶν Σκυθῶν, καὶ τὸ τῶν ἑλεπόλεων τὸ συχνόν τε, καὶ καρτερὸν παραδοῦναι τοῦτο τὸ ἄστυ τοῖς Ἰταλοῖς πέπεικε. φασὶ δέ τινες, ὡς καὶ διὰ ὑποψίαν προδόσεως. οἱ μὲν οὖν Λατῖνοι τὴν Τζουρουλοῦ ἐχειρώσαντο, καὶ τὸ ἐνταῦθα Ῥωμαϊκὸν σύνταγμα σὺν Πετραλείφᾳ δεσμώτας ἤγαγον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτοὺς ἀπεμπόλησαν. τῆς δὲ ἄστεως τῆς Τζουρουλοῦ πολιορκουμένης ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης τριήρεις ἱκανὰς σκευασάμενος, καὶ στράτευμα οὐκ ὀλίγον μεθ' ἑαυτοῦ προσ- C λαβὼν κατὰ τῶν Ἰταλῶν ἐπεχείρει. ἀπὸ μὲν οὖν τῆς Νικομηδείας ἀπάρας, καὶ παραμείψας τὴν Χάρακα, ἐπόρθησε τὴν Δακίβυζαν παρὰ καιρὸν, καὶ παρέσχε ταύτην, προσέτι δὲ καὶ τὸ τοῦ Νικήτα φρούριον, καὶ ὑφ' ἑαυτὸν καὶ τοῦτο πεποίηκε. ἐδυστύχησε δὲ τῷ τότε ἐν ταῖς τετρήρεσιν, ἀπειροπολέμων ὄντων τῶν ἐν αὐταῖς μαχομένων, καὶ τοῦ Ἰοφρὲ τοῦ Ἀρμενίου εἰς τάξιν ἡγεμόνος ἐν ταύταις τυγχάνοντος, καὶ ἀκαιροτέρου πλοῦτος περὶ τὰ μάχιμα. ὑπῆρχε δὲ τὴν τῶν τριήρεων στρατηγίαν ὁ Κοντοφρὲ Μανουὴλ περιεζωσμένος, ἀνὴρ γενναῖος τὴν χεῖρα, καὶ ἄριστος πλέειν, κατά τε θάλατταν, καὶ ξηράν. ἀλλὰ πρὸ τινῶν ἡμερῶν θρασυτέρας τὰς διαλέξεις περὶ τοῦ ναυτικοῦ πρὸς τὸν Βασιλέα ποιησάμενος, εἰρήκει, ὡς οὐκ D ἀντιστήσαιντο τῇ Ἰταλικῇ αἱ ἡμέτεραι· καὶ παρεσάλευτο τῆς ἡγεμονίας. καὶ ὁ Ἰοφρὲ αὐτὴν διεδέξατο, καὶ ἡττᾶθη. τριάκοντα γὰρ ἐξάρχων τριήρεων ὑπὸ τρισκαίδεκα νενίκηται. καὶ τοσαύτας ἀπώλεσεν, ὁπόσαι ἦσαν τῶν ἐναντίων. ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ αὖθις μετὰ τοῦ Ἀσὰν εἰρήνην εἶχε, καὶ τῇ συγγενείᾳ καὶ αὖθις συνεδέδεντο. ἀλλ' ὁ Ἀσὰν ἐστιν ὅτε καὶ διὰ μικρὸν κέρδος παρεσπόνδει.

λά. Ἠγάγετο δὲ ὁ Ἀσὰν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀγγέλου Θεοδώρου τὴν Εἰρήνην, μηδὲ τὸ τοῦ αὐταδέλφου τοῦ πατρὸς αὐτῆς κῆδος ὑπιδὼν, ὅτι περ τῇ ἐκ παλλακίδος αὐτοῦ θυγατρὶ συνηυνάζετο. Ἦσαν δὲ τῷ Ἀγγέλῳ Θεοδώρῳ παῖδες, Ἰωάννης, καὶ Δημήτριος. καὶ θήλειαι Ἄννα τε, καὶ Εἰρήνη, μεθ' ἧς ὁ Ἀσὰν παῖδας ἐγέννησε τρεῖς Μιχαὴλ, τὴν Θεοδώραν, καὶ τὴν Μαρίαν. ἀπελύθη γοῦν τῶν δεσμῶν διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἄγγελος Θεόδωρος, καὶ συναινέσει τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ Ἀσὰν ἐγκρατὴς γενέσθαι τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ πάσης ἧς πρότερον εἶχε χώρας ἠθέλησε. καὶ δή τινας ὀλίγους παρὰ τοῦ Ἀσὰν προσλαβόμενος, ἐπεὶ φανερῶς κινῆσαι μάχην κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μανουὴλ οὐκ ἠδύνατο, κρύφα μηχανᾶται τὴν εἰς Θεσσαλονίκην εἴσοδον, ἁπλοῦν τινα ἀμφιεσάμενος ῥάκια, καὶ τὴν εἴσοδον ὑποκλέψας τῆς πόλεως. ἐπεὶ δὲ εἰσῄει, καί τισιν ἐπεγνώσθη τοῖς οὓς ἐβούλετο

το, ὡς ὅτε ἐπιτύχοι, ἐφίλει τε, καὶ εὐεργέτει μεθ' ὧν καὶ τεθάῤῥηκε τὴν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σκέψιν, οὐ πολὺ διενεχθεὶς τοῦ χρόνου ἐγκρατὴς αὖθις Θεσσαλονίκης ἐγένετο, καὶ τῶν πέριξ πόλεων, καὶ χωρῶν. Βασιλεὺς δὲ ὀνομάζεσθαι οὐκ ἐθέλησε διὰ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάθος. τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην Βασιλέα ὠνόμασε, καὶ ἐρυθροῖς πεδίλοις τοὺς πόδας ἐκείνου ὑπέδησε, καὶ τοῖς γράμμασιν ὑπογράφειν διώρισεν, αὐτὸς τὸ διέπειν τὰ κοινὰ, καὶ διεξάγειν τὰ τοῦ υἱοῦ· τὸν δὲ ἀδελφὸν Μανουὴλ τῆς ἀρχῆς ἐκβαλὼν, καὶ ἐμβαλὼν ἔν τινι τριήρει περὶ τὴν Ἀττάλου ἐξώρισε, τὴν δὲ σύζυγον αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα Ἀσὰν ἐξέπεμψεν· ὁ δὲ Ἀσὰν τὸν πενθερὸν αὐτοῦ μᾶλλον ἐφίλει Θεόδωρον, ἢ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Μανουήλ. Ὁ μὲν οὖν Μανουὴλ τῇ Ἀττάλου προσοκείλας παρὰ προσδοκίαν τοῖς ἐξ Ἄγαρ ἐνέτυχε φιλανθρωπίᾳ πρὸς αὐτὸν χρησαμένοις. Ἐπεὶ γὰρ εἰρήκει πρὸς τὸν Βασιλέα Ἰωάννην τυγχάνειν αὐτοῦ τὴν ὁρμὴν, παρεχώρησαν τούτῳ τὴν εἴσοδον, καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα ἀφίκετο. καὶ ὁ Βασιλεὺς ἀσμένως τε τοῦτον ἐδέξατο, καὶ ὡς προσῳκειωμένον τῷ γένει, καὶ ὡς πάλαι Δεσπότην ὠνομασμένον. δοὺς δὲ αὐτῷ χρήματα, καὶ τριήρεις ἓξ περὶ τὴν μεγάλην Βλαχίαν ἀφῆκεν, ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαβών. Καταλαβὼν οὖν τὴν Δημητριάδα, κἀκεῖθεν τοῖς μὲν τῶν οἰκείων γραφαῖς τὴν αὐτοῦ παρασημάνας ἔφοδον, τοὺς δ' ὑποθέλξας ταῖς ὑποσχέσεσιν, οὐ διὰ πολλῶν συνηθροίκει περὶ αὐτὸν στράτευμα, ἦρξέ τε Φαρσαλίας, καὶ Λαρίσσας, καὶ Πλαταμῶνος, καὶ τῶν περὶ ταῦτα. εἶτα δὲ σπονδὰς ποιησάμενος συνάλλεται τοῖς ἀδελφοῖς τῷ τε Κωνσταντίνῳ, καὶ Θεοδώρῳ.

λθʹ. Ὁ μὲν γὰρ Κωνσταντῖνος, ὥσπερ μὲν Δεσπότης, ὡς ἔφημεν, ὤν, καὶ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Μανουήλ.

μʹ. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς Ἰωάννης, ἐπειδὴ ὁ Βούλγαρος ἐκ ποδῶν ἐγένετο, καὶ μειράκιον ἦρχε τῆς τῶν Βουλγάρων, ἀδείας δραξάμενος, ἀπεχείρησε τὴν βασιλικὴν αὐτοῦ καταλῦσαι κλῆσιν, τὴν ἐπιφημιζομένην τῷ Ἰωάννῃ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀγγέλου. καὶ πρῶτον μηνύμασιν ὑποποιεῖται τὸν αὐτοῦ πατέρα Θεόδωρον. ὁ δὲ προσέρχεται τῷ Βασιλεῖ Ἰωάννῃ, καὶ ὑποδέχεται αὐτὸν οὗτος ἀσμένως, καὶ τετίμηκε θεῖόν τε τοῦτον ἀποκαλῶν, καὶ τῇ αὐτοῦ συγκαθίζων τραπέζῃ, καὶ τῶν λοιπῶν φιλοφρονημάτων μεταδιδούς. Ἐπεὶ δὲ τοῦτον ἐν χερσὶν εἶχεν ὁ Βασιλεὺς, ἔτυχε δὲ καὶ ταῖς αὐτοῦ δυνάμεσι ταῖς Ῥωμαϊκαῖς στράτευμα ἀξιόμαχον προστεθὲν ἐκ Σκυθῶν, τούτους γὰρ δώροις καὶ δεξιώσεσι χειρωθέντας πεποίηκεν ὁ Βασιλεὺς ἐξ ἀγριωτέρου τοῦ ἤθους, καὶ τῆς Μακεδόνων ἀπέσπασε, καὶ πρὸς τὴν ἑῴαν διεπέρασε, τούτοις μᾶλλον θαῤῥήσας, καὶ μηδέν τι δεινὸν ἐκ Βουλγάρων προσδοκῶν, τὸ μὲν διὰ τὰς γεγενημένας σπονδὰς, τὸ δὲ καὶ διὰ τὸ ὑπὸ μειρακίου τὰ Βουλγάρων διεξάγεσθαι, ἀπάρας τῆς ἕω ὁ Βασιλεὺς, καὶ διαπεραιωθεὶς τὸν Ἑλλήσποντον, τάς τε ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων δυνάμεις, καὶ τὰς ἐκ Σκυθῶν μεθ' ἑαυτοῦ ἔχων, χωρεῖ κατὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ βασιλεύοντος Ἰωάννου, καὶ πήγνυσι τὴν σκηνὴν κατὰ τὸν τόπον τοῦ Προβατᾶ, εἰς ὀκτὼ σταδίους ὅπη ἀπέχοντα τῆς Θεσσαλονίκης. Ἑλεπόλεις μὲν, καὶ μαγγανικὰ μηχανήματα οὐκ ἦν οἷς χερσὶν αὐτῆς κατὰ τῆς τοσαύτης πόλεως στῆσαι. κἀντεῦθεν διὰ μάχας πειρᾶται χειρώσασθαι, ἐκδρομὰς δὲ ἐποίει διὰ τῶν στρατευμάτων, καὶ τὰ πέριξ πάντα ἐλῄζετο. εἶχε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τριήρεις, ὧν ἦρχεν ὁ Κοντοφρὲ Μανουήλ. εἵποντο δὲ τῷ Βασιλεῖ παρόντες ἄνδρες ὁ Τορνίκης Δημήτριος ὁ τὰ κοινὰ διέπων,

A beneficio devinxerat, innotuit, adversus fratrem consilia aperit, neque diu post rursus & Thessalonicam & adjacentia loca & urbes sub ditionem suam facit. Is propter oculorum imminutionem Imperatoris nomen recusat, eo tamen Joannem filium cohonestat, & purpureis calceis pedes illius circumvestit, neque dissimilibus litteris subscribere eum jubet: sibi vero summam omnium rerum, ac filii temperationem reservavit. Fratrem Manuelem abrogato imperio, in triremem impositum Attaliam ablegavit, conjugem ad Asanum patrem remisit. Asanus vero Theodoro socero, quam genero Manueli addictior erat. Manuel Attaliam appellens ab Agarenis, quod ipse nusquam speraverat, B humanissime officiosissimeque excipitur: nam dicens se ad Joannem Imperatorem contendere, transitum dedere, indeque Imperatorem convenit, nec ab Imperatore illubenti animo visitur, uti genere conjunctus, & Despota jam olim electus. Hic cum & pecunias & triremes sex accepisset, in magnam Blachiam, prius ab illo jurejurando exacto, dirigitur. Ubi Demetriadem appulisset amicisque familiaribus, litteris datis, suum significasset adventum, alios promissionibus demulxisset, nullo negotio copias collegit, Pharsalosque, Larissam, Platamonem, & alia circumvicina loca comparavit, convenitque cum fratribus C Constantino & Theodoro.

Edit. Paris. pag. 530.

XXXIX. Constantinus, ut diximus, Despota erat, & Manuelis fratris filius.

XL. Imperator Joannes, Bulgaro de medio sublato, & puero Bulgariæ imperante, occasione arrepta, appellationem imperatoriam, quam Joannes Angeli filius gestiebat, delere sibi in animo proponens, primum illius patrem Theodorum nuncio seductum sibi conciliat, qui ad Joannem Imperatorem se confert. Imperator eum excipit lubentissime, honoribus afficit, patruumque vocans, mensa ac reliquis humanitatis officiis communicavit. Postquam eum in potestate D habuit, & non contemnendus esset a Scythis exercitus, quos non multos ante dies muneribus variisque beneficiis sibi devinctos, atque ex immanioribus moribus, & Macedonia distractos, in Orientalem oram deduxerat, satis animo certo & confirmato, nihil sibi incommodi a Bulgaris pertimescens, partim propter pacta cum eis inita, partim quod res Bulgarorum a puero regerentur, ex Oriente solvens, præternavigato Hellesponto, secum una & copiarum Romanarum, & Scytharum auxiliis advectis, adversus Joannem Thessalonicæ Imperatoris sibi nomen vindicantem aciem instruit, castraque ponit eo in loco, cui Provatæ E nomen est, octo circiter stadia prope Thessalonicam: cum illi neque tormenta, neque arietes, quibus tantam urbem oppugnaret, suppeterent: ideoque eam prælio superare decreverat. eo milite loca excurrebat, & omnia circum depopulabatur. Erant cum eo triremes, quibus præerat Manuel Contophreus. Viri illustres Imperatorem sequebantur Demetrius Tornices, qui summam rerum publicarum administra-

bat, Andronicus Palæologus magnus Domesticus, qui e mensa erat, Nicephorus Tarchaniota, Protosebastus Contostephanus, Protovestiarius Alexius Raulus, Petraliphas magnus Chartularius, aliique. Sed Joannes Imperator, quæ factu opus erant, omnia in civitatem moliebatur: nec cives desponderant animum, sed foribus egressi, imperatorios divexabant. Non multos post dies Tachariorum natio Musulmanos invadens, prælio cum illis dimicat, & fugat, de quo Imperator certior factus, silentium scientibus imponit, & cum Joanne fœdus ferit, legationem agebat Angelus Theodorus Joannis pater. Inter dies quadraginta, sanctiones, & jusjurandum facta sunt: namque rubri calcei dimissi, & unionibus interstincta pyramis, super quam lapis rubeus emicabat, quæ Imperatorum insignia sunt. Ab Imperatore postea Despotæ dignitate condecoratur, cujus & amicitiam coluit. His completis Imperator in Orientem remeat, cum fecisset, ut Imperator Despota esset, & servus, quem jurejurando, uti moris erat, obstrinxerat, muneribusque pro dignitate affecerat, & ceteros alios illi subjectos præmiis donaverat. Cum eo etiam patrem Theodorum reliquit.

Edit. Paris. pag. 131.

XLI. Igitur Imperator Joannes, cum se in Orientem recepisset, Nymphæi pro suo more hyemat, inde discedens Lampsacum venit, & subsequenti anno Pegas contendit. Quando & inter eundem sævientis hyemis vim atram excepit, cum castra locasset Sigrenæ exorsam, & per duos dies illius frigore, ac glomeratæ nivis turbinibus afflictus, quousque ad Pegarum arcem pervenit; plures eo in itinere exanimati sunt: ad trecenta namque, ut tradiderunt, hominum mortuorum capita, nivali eo tumulo contexta, consita sunt. quando ventorum rabie nec intueri quidem alter alterum poterant: Omnesque qui malo interfuere, contestati sunt, similem se hyemis horrorem numquam alias persensisse. Sic Imperator in Pegarum arce, donec hyemis sævitia molliretur commoratus, inde exiens, Nymphæum appellit. Dissipato itaque a Tachariis Musulmanorum exercitu, quibus præerat Sultanus Jathatines, Azatini filius, qui ex bono in principem malum degeneraverat, potibus, libidinibus monstruosis, execrandisque amoribus furens, perpetuo cum homuncionibus & rationis & naturæ humanæ penitus ignaris consuescebat: hic pugnam Tacharicam experitur, & debellatur. Ideo Legatos ad Joannem Imperatorem mittit, consilium petens, quanam tandem ratione, hostem repelleret, & paululum a malis sublevaretur, id scilicet dictitans, utrisque salutare esse. Musulmanis enim a Tachariis prostratis, in Romanas civitates aditus liberi hostibus patebunt. Porro Joannes Imperator legationem libens accipit, & Tripoli simul, ubi Mæander excurrit, Imperator & Sultanus convenere, tum abiere. Tacharii quoque suis se finibus continuere.

XLII. Joannes interim Angelus, Thessalonicæ Despota spiritum exhausit, fraterque illius Demetrius Legatis ad Imperatorem missis, ut in Despotæ dignitate patri succederet impetravit. Erat is flagitii ac sceleris plenus, alienasque permo-

A ὁ Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος μέγας Δομέστικος ὤν, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης Νικηφόρος Ταρχανειώτης, ὁ Πρωτοσέβαστος Κοντοστέφανος, ὁ Πρωτοβεστιάριος Ἀλέξιος ὁ Ῥαοὺλ, ὁ Πετραλίφας μέγας Χαρτουλάριος, καὶ ἄλλοι. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς ὅσα ἦν εἰκὸς ποιεῖν ἐποίει κατὰ τῆς πόλεως, οὐδ' οἱ ἔνδον ἀπαύδησαν, ἀλλ' ἐκδρομὰς τῶν πυλῶν ἐξιόντες ἐποίουν. οὐ συχναὶ δὲ παρῆλθον ἡμέραι, καὶ τὸ τῶν Ταχαρίων ἔθνος, κατὰ τῶν Μουσουλμάνων χωρῆσαν, καὶ πόλεμον κατ' αὐτῶν συῤῥήξαν, νενίκηκε. καὶ ὁ λόγος φθάνει πρὸς τὸν Βασιλέα. ὁ δὲ σιωπὴν παραγγείλας, εἰς συμβάσεις μετὰ τοῦ ἔνδον Ἰωάννου χωρεῖ, πρέσβιν ἐν τούτοις λαβὼν τὸν πατέρα Ἰωάννου τὸν Ἄγγελον Θεόδωρον.

B πληρουμένων γοῦν ἡμερῶν τεσσαράκοντα ἐγένοντο αἱ σπονδαὶ, καὶ οἱ ὅρκοι προὔβησαν. τὰ μὲν γὰρ ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπεβάλλετο, καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπερκάθητο φαεινός. Βασιλικὰ ταῦτα σύμβολα. τετίμηται δὲ παρὰ τοῦ Βασιλέως τῷ Δεσποτικῷ ἀξιώματι, καὶ οὕτως ἀνεφάνη τῷ Βασιλεῖ. Ταῦτα διαπραξάμενος ὁ Βασιλεὺς παλινοστεῖ πρὸς τὴν ἕω, καταλιπὼν Δεσπότην τὸν Βασιλέα, καὶ ὑποχείριον, ὅρκοις συνδήσας τοῖς εἰωθόσι, καὶ δώροις εἰκότι δεξιωσάμενος. καὶ πάντας τοὺς ὑπ' ἐκεῖνον φιλοφρονησάμενος. καταλέλοιπε δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν Βασιλέα Θεόδωρον.

μα'. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς Ἰωάννης κατειλήφει τὴν ἕω. τὴν γοῦν χειμερινὴν τότε παραμείψας ὥραν ἐν

C τῷ Νυμφαίῳ, ὡς ἔθος ἦν αὐτῷ, ἀπάρας ἐκεῖθεν περὶ τὴν Λάμψακον ἦει. καὶ τὸ ἐπιὸν ἔτος περὶ Πηγὰς χωρεῖ. μεγίστου δὲ χειμῶνος πεπείραται καθ' ὁδὸν ἀρξαμένου μὲν, ἐπὰν ὁ Βασιλεὺς εἰς τὴν γῆν ἐσκήνωσεν. ἡμέρας δὲ δύο τῷ δριμύτητι τούτου, καὶ τῇ σφοδροτάτῃ φορᾷ τῆς χιόνος ταλαιπωρήσας, μόλις ἂν κατέλυσεν εἰς τὸ τῶν Πηγῶν ἄστυ. πολλοὶ δὲ καθ' ὁδὸν ἀπεθνήκεισαν, καὶ μέχρι τριακοσίων, ὡς ἔφασκον, ὑπὸ τῆς χιόνος κατεχώσθησαν, μὴ δυνάμενοι ἀντωπῆσαι τῇ τοῦ πνεύματος φορᾷ. οὐδεὶς γοῦν ἰδὼν τοῦτον ἔλεγε τὸν τοιοῦτον γινώσκειν χειμῶνα. Ὁ γοῦν Βασιλεὺς ἐν τῷ τῶν Πηγῶν ἄστει διημερεύσας, μέχρις ἂν τὸ πολὺ τοῦ χειμῶνος λωφήσῃ, ἐξιὼν δὲ ἐκεῖ-

D θεν εἰς τὸ Νύμφαιον ἀπῄει. ὡς οὖν ἡ τῶν Μουσουλμάνων παρὰ τῶν Ταχαρίων καταλέλυται στρατιὰ, Σουλτάνος δὲ ἦρχεν αὐτῶν Ἰαθατίνης, υἱὸς Ἀζατίνου, φαῦλος ἐξ ἀγαθοῦ ἄρχων γεγονώς. πότοις γὰρ ἐνέχαιρε, καὶ ἀσελγείαις, καὶ κοίταις ἀλλοκότοις τε, καὶ ἀτόποις καὶ συνῆν ἀεὶ ἀνθρωπίσκοις οὔτε λόγον εἰδόσιν, οὐδ' ἀνθρωπίνην φύσιν τὸ σύνολον. πεπείραται γοῦν μάχης Ταχαρικῆς, καὶ ἥττηται, πρέσβεις οὖν ἐκπέμπει πρὸς τὸν Βασιλέα Ἰωάννην, βουλῆς ἀξιῶν τυχεῖν, ὡς ἀποτρέψαιτο τὸν ἀντίπαλον, καὶ μικρὸν κουφισθείη, συμφέρον τοῦτο τυγχάνον ἀμφοῖν. τοῦ γὰρ γένους τῶν Μουσουλμάνων παρὰ τῶν Ταχαρίων ἀπολωλότος, ἄνετος γίνεται τοῖς ἐναντίοις

E ἡ κατὰ τῶν Ῥωμαίων χωρῶν ἔφοδος. ὁ γοῦν Βασιλεὺς Ἰωάννης ἀποδέχεται τὴν πρεσβείαν, καὶ συνελθόντων ἄμφω, ὅ τε Βασιλεὺς, καὶ ὁ Σουλτὰν ἐν Τριπόλει, ὅπου ὁ Μαίανδρος ῥεῖ, εἶτα διελύθησαν, ἠρέμησαν δὲ καὶ οἱ Τάχαροι.

μβ'. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἄγγελος ὁ Δεσπότης Θεσσαλονίκης τὸν βίον ἐτελεύτησε. καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δημήτριος πέμψας, τὸ Δεσποτικὸν ἐκ Βασιλέως

κλῆρον ἀξίωμα. ἐγένετο δὲ ἐξαίφνης, καὶ περὶ τὰς ὑπὸ ζυγὸν ἐφοίτα, ὃς ἐκ θυρίδος τοῦ ἀνδρὸς τῆς μοιχευομένης ἐπεισελθόντος βουληθεὶς ἀποδρᾶσαι, καὶ πεσὼν τὴν γλουτὸν ἐπλήγη. ἱκανὰς δὲ ἡμέρας νοσηλευθεὶς, ἰάθη μὲν, ὑπέσκαζε δὲ τῶν ποδῶν θάτερον. Ἀλλ᾽ οὐκ εἰς μακρὰν ἀπώνατο τῆς ἀρχῆς. ὁ γὰρ Βασιλεὺς ἀδείας δραξάμενος τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τῶν τῇδε ἀπάραντος, καὶ Μεθοδίου τινὸς μοναχοῦ ἡγεμένου τῆς Ὑακίνθου πατριαρχεύσαντος, καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας τελευτηκότος, καὶ τότε χηρευούσης τῆς ἐκκλησίας.

μγ΄. Ὁ δὲ Βασιλεὺς εἰς τὴν ἀντίπεραν ἐποιεῖτο τὴν βάδον, ἕως τοῦ Ζίχνα ἄστεος. ἦρχε μὲν οὖν Βουλγάρων ὁ τοῦ Ἀσὰν υἱὸς Καλλιμάνος δωδεκέτης ὤν. ἐπεὶ γοῦν περὶ τὰ μέρη τοῦ Κισσοῦ ὁ βασιλεὺς γένετο, διημερεύσας τῆς πορείας εἴχετο. καὶ πέφθακε περὶ τὴν Εὖρον τὴν πλησίον τῆς μονῆς τοῦ Βηρὸς ποιούμενον τὰς ῥοὰς, Μαρίτζαν δὲ καλούμενον, καὶ ἐκεῖ δέχεται ἀναφορὰν παρὰ τοῦ τῆς Ἀχρίδων δημοσίαν κρατοῦντος, ὡς ὁ Καλλιμάνος τὸν βίοτον ἐξεμέτρησε, καὶ τάχος τῆς πρόσω εἴχετο, καὶ φθάνει τὴν Φιλίππου, κἀκεῖσε σκέψιν ἐποιεῖτο, εἰ δεῖ προσβαλεῖν Βουλγάροις, καὶ εἰ δ᾽ εὐχερὲς ἁλῶναι τὸ περὶ Σερρῶν ἄστυ. καὶ τινὲς μὲν ἀπέτρεπον τοῦτο. ὁ δὲ Παλαιολόγος ὁ μέγας Δομέστικος, καὶ ἀποπειρᾶσθαι Σερρῶν ἔφη, εἰ δὲ καὶ μὴ περιγενοίμεθα, τίς ἡ ζημία; τοῦ δὲ δεξάμενος ὁ Βασιλεὺς τὴν βουλὴν, εἰς τὰς Σέρρας ἀφίκετο. εὗρεν οὖν τὴν μὲν πόλιν διερριμμένην, τὴν δ᾽ ἀκρόπολιν τετειχισμένην, καὶ φύλακα ἐπ᾽ αὐτῇ Δραγωτᾶν τινα. τοὺς Τζουλούκωνας οὖν ἀθροίσας ὁ Βασιλεὺς κρατῆσαι ταύτης ἠρέθισε. οἱ τὰ τόξα λαβόντες, καὶ σανίδας αὐτοσχεδιάσαντες, ὡς ἀσπίδας, ἐν οὐ πολλῷ κρατοῦσι ταύτης ἴσχυσαν, καὶ σκυλεύουσι τὰ παρεσχημένα. ὅσοι δ᾽ ἴσχυσαν τῶν ἐν τῆς, ἱκέται πρὸς τὸν Βασιλέα ἧκον· καὶ ὁ Δραγωτᾶς διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν Βασιλέα, καὶ χρήματα. καὶ ἐσθῆτας δεξάμενος, τὸ ἄστυ δέδωκε. ὑπέσχετο δὲ δοῦναι καὶ Μελένικον.

μδ΄. Καὶ εὑρὼν τὸν μὲν τοῦ ἄστεος ἔφορον Λιτόβοον κλινήρη, τὸν δὲ Μαγκλαβίτην Νικόλαον * * * * * * ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς ἐσκηνοῦτο περὶ τὴν Βαλαβίσδαν τόπον, καὶ οἱ Μελενικιῶται ἀφικόμενοι τὸ ἄστυ τούτῳ παρέσχον. ἐκράτησε δὲ ὁ Βασιλεὺς, καὶ Στενιμάχου, καὶ Τζεπαίνας, καὶ τῶν τῆς Ῥοδόπης πολιχνίων, καὶ κωμοπόλεων, καὶ ὅρον τὸν Εὖρον πεποίητο· κατέσχε δὲ καὶ ἐκ τῆς πρὸς Βορρᾶν Στούμπιόν τε, καὶ Χυτροβὸν, καὶ Βελεβούσδιον, Σκόπιά τε, καὶ Βελεσσὸν, καὶ τὰ μέχρι Πριλάπου, καὶ Πελαγονίας χωρία, Νεάπολίν τε, καὶ Πρόσακον, καὶ σπονδὰς παρὰ Βουλγάρων δεξάμενος, ὡς μέχρι τούτου στῆ, ἀνέσχεν.

με΄. Ἧκεν δὲ τῷ Βασιλεῖ ἀγγελία, ὡς ἐπιβουλεύουσί τινες τῶν Θετταλῶν κατὰ τοῦ Δεσπότου Δημητρίου ἐσώσειν, ὧν οἱ ὀνομαστοὶ Σπαρτηνὸς ἦσαν, καὶ Καμπανὸς Ἰατρόπουλός τε, καὶ ὁ Κουτζουλάτος. οἱ δὲ τῶν ἐπισήμων Μιχαὴλ ὁ Λάσκαρις, καὶ ὁ Τζιρίθων. ἕνα γοῦν τούτων τὸν Καμπανὸν εἰς τὸν Βασιλέα ἔπεμψαν, καὶ ὁ Βασιλεὺς τὰ κατὰ σκοπὸν τούτοις ἐπεπράχει δι᾽ ἐγγράφου χρυσοβουλλίου, καὶ ἀπάρας Μελενίκου περὶ Θεσσαλονίκην ἐφέρετο, πρέσβεις πρὸς Δημήτριον πέμψας, ὡς ἂν κατὰ τὰς αὐτοῦ ὑποθήκας ἀφίκοιτο εἰς αὐτόν. ὁ δὲ, οὐδὲ γὰρ εἶχε νοῦν, οἴκοι κατέμεινεν ἐκ τῶν συμβούλων πεισθείς. ξυνέβη δέ τι, ὅπερ ὡς ἥδυσμά τι παρα-

lebat uxores, & cum constupratæ mulieris vir per fenestram domum esset ingressus, ille fuga sibi consulens præcipitatus, clunem læsit. Et cum diu ægrotasset, sanatus quidem est, sed altero pede claudicabat. At hic non multum principatu potitus est. Nam Imperator occasione arrepta, cum Patriarcha Germanus res terrenas dimisisset, & Methodius quidam Hyacinthi monasterii præses in Patriarchatu successisset, & post tres menses obiisset, & Ecclesia vidua suo Pontifice careret. *Edit. Paris. pag. 132.*

XLIII. In oppositam a regione continentem, iter instituit, usque ad Zichnæ oppidum. Tunc Bulgarorum Asani filius Callimanus, duos & decem annos natus principatum tenebat. Cum ad loca Cissi Imperator processisset, ibidem commoratus die postero iter continuat, & ad flumen Hebrum, prope Beris monasterium defluentem, & Maritzam vocatum pervenit, & litteris a rerum summam Achridæ gubernante ad se datis, certior fit, Callimanum vitam finisse: tunc celerius advolans, Philippos attingit, ibidemque consilium init, *An irrumpendum esset in Bulgaros*, &, *An facili negotio posset Serrarum oppidum expugnari?* Quidam dissuadebant: sed Palæologus, magnus Domesticus, *tentandam esse Serrarum arcem* dicebat. *Quod si castrum non cesserit, quid inde incommodi fuerit?* Hujus consilium Imperator admisit, & Serras proficiscitur. Invenit urbem solo æquatam apertamque arcem muris circumseptam, eamque custoditam a Dragota quodam. Tzulucanas in unum coactos, Imperator ad eam occupandam incitavit, qui acceptis sagittis & tabulis in modum scutorum ex tempore deformatis, non multas post horas capiunt, & obvia quæque diripiunt: ex civibus, qui potuere, supplices ad Imperatorem egrediuntur. Dragotas quoque de arce dedenda Imperatori significat, & pecuniis & vestibus acceptis dedit. Spondetque se etiam Melenicum traditurum.

XLIV. Et cum invenisset arcis Præfectum Litoboun ægrotum pedum doloribus lecto cubantem, & Nicolaum Manclavitam * * * Imperator Balabisdæ castra posuerat, & Melenici accolæ sponte venientes Melenicam illi tradunt. Dominatum præterea adeptus est, Stenimachi, Tzepænæ, & quotquot Rhodopes monti oppidula, vicusque adjacent, tributaria habuit. & fines Imperii Hebrus terminavit. Occupavit item in Boreali plaga Stumpium, Chytrobum, Belesbudium, Scopium, Belessum, terras ad Prilapum usque & Pelagoniam, Neustapolim, & Prosacum, & sponsionibus datis acceptisque a Bulgaris, illa non se prætergressuros, nihil ultra attentavit. *pag. 133.*

XLV. Nunciatum est Imperatori Thessalonum nonnullos, Demetrium Despotam oppetere, quorum præcipui, & notiores fuere Spartenus, Campanus, Jatropulus, & Cutzulatus, insigniores Michael Lascaris & Tzirithon. Unum ex his Campanum ad Imperatorem ablegarunt, & Imperator in vota eorum concedens, aurea Bulla omnia stabilit, & Melenico egrediens, Thessalonicam contendebat, prius ad Demetrium viris delegatis, ut ille, si pacem servare vellet, ad se proficisceretur. Ille, neque enim ea se aliquid sapere poterat, consiliariis usus domi mansit. Accidit etiam, quod con-

dimenti loco orationi meæ interponam. Campanum unum ex conspirantibus non nemo renunciavit, is judicio penes Demetrium sistitur, & accusabatur, & simili quæstioni supponebatur. Spartenus machinationis consors, quam citissime eo advolat, & *Cajus*, inquit, *causa scelestus iste Despota, in jus rapitur, qui si similium criminum convincatur, neque ille multis mortibus condemnabitur?* Et Demetrius illi tamquam fidei spectatæ viro confidens, *Qui hunc accusant, Proditorem esse, Spartene, fatentur*. Ipse pugno Campani maxillam contundit, arreptaque illius barba, *Ego*, inquit, *domum conductum tormentis primum adhibitis, omnia cogam confiteri*. Dixit, & qua potuit celeritate domum abit. Campanus itaque ex illo in lecto quiescebat. Utrem autem inflatum, alligatumque, appensumque Spartenus, ac si Campanum quateret, cædebat, ut scilicet occulta revelaret; verum non Campano, sed utri ictus illi incutiebantur. Tandem Spartenus velocius ad Demetrium pervolat, & infit. *Rem tibi sacramento corroboro, per tuum & nostrum omnium Demetrium, Thessalonices patronum ac curatorem, non aliter a Spartene Campanus est, quàque ac Spartenus, quo nullum inter mortales reliquos tui studiosiorem cognoscis, in te animo affectus est*. Imperator Thessalonicam appellit, ubi castra ponit: nam obsidione eam cingere non poterat. Caduceatoribus porro Demetrium, ut ipse juratos Imperatori fuerat, ad se accersit, amporiumque poscebat extra urbem, in quo milites, quæ sibi usui essent, pretio coemerent. ille a consultorum insidiis oon præcavens, nihil ex his, quæ Imperator edixerat, executus est. Paucissimos post dies parva militum manus apud pusillam urbis portam, & mare spectantem adsident, ne quis ex urbe ea improviso irrepens, militem læderet, oborto inde clamore, portam ab iis, qui intus erant, apertam fuisse, clamorem insequitur, & universus exercitus cum Imperatore, confestimque Thessalonicam ingressus omnia occupat. Imperator in porta urbis, quæ in Orientem vergit sterit, aderat & Demetrii soror Irene, Bulgarorum Asani uxor, supplex, genibus nixa, & lacrymabunda exorans, ne frater oculis obcæcaretur. Demetrius in arcem prius sese receperat. Soror sponsionibus jurejurando constabilitis ab Imperatore acceptis, fratrem adolescentis ætatem maturam admodum præ se ferentem, sed adhuc imberbem, forma & specie egregium ad Imperatorem detulit. Eam honore ornavit Imperator, æque ac si illius animi demissionem æmularetur: ut enim equo illa descendit, Imperator a proprio vehiculo exilit. Sic Thessalonica sub Imperatoris Joannis ditione facta est.

Edit. Paris. pag. 134.

XLVI. In ea magnum Domesticum Palæologum relinquens victor in Orientem revertitur. Melenicum etiam, Serras, & loca adjacentia in clientelam Michaelis Palæologi magni Domestici filii contulit: necnon arcibus tuendis & defendendis urbibus alium atque alium imposuit. Deme-

A συνῶ. τὸν Καμπανὸν, εἷς δ᾽ οὗτος τῶν συμμυστόρων τοῦ δόλου, ἀπήγγειλάν τινες κατὰ Δημητρίου φρονεῖν, καὶ ὡς παρέστη τῷ Δημητρίῳ, καὶ ἀπηλέγχετο, καὶ ἦν πρὸς τῇ τοιαύτῃ ἐξετάσει. ὁ γοῦν Σπαρτηνὸς συμμύστης ὢν τούτῳ τάχος ἐκεῖσε φέρεται. καὶ τί, φασί, περὶ τοῦδε τοῦ ἀλιτηρίου κατηγοροῦσί τινες, Δέσποτα, ὃς εἰ ἁλῷ τοσούτοις πολλῶν θανάτων κριθείη ἂν ἄξιος; καὶ ὁ Δημήτριος, ἐθάρρει γὰρ μάλα τούτῳ ὡς πιστῷ, προδότην τοῦτον φασὶν εἶναι Σπαρτηνέ; ὁ δὲ παίει τὸν Καμπανὸν λαβόμενος τούτου τῆς γένυος. ἐγώ, φησίν, αὐτὸν ἐν τοῖς οἴκοις ἀπαγαγών, Δέσποτα, ἐπισμοῖς ἐπιστήσας, πάντα τοῦτον καταναγκάσω ἔκφορα ποιῆσαι. Ταῦτ᾽ εἶπε, καὶ ὡς εἶχε τά-B χους ἐς τὴν οἰκίαν ἀπῄει. ὁ μὲν οὖν Καμπανὸς τὸ ἀπὸ τοῦδε κλίνην εἶχεν. ἀσκὸν δὲ ἐμφυσήσας ὁ Σπαρτηνὸς καὶ δεσμεύσας, καὶ ἐπαιωρήσας ἔτυπτεν ὡς Καμπανὸν, ἀποκαλύψαι δῆθεν τὰ κρύφα. ἀσκὸς δὲ ἦν, οὐ Καμπανὸς ὁ τυπτόμενος. οὕτω ἀφίκετο ὡς εἶχε ποδῶν ὁ Σπαρτηνὸς πρὸς Δημήτριον· καὶ αἱ φησί, ὅρκῳ σε πιστώσω τὸ πρᾶγμα. μὰ τὸν σὸν καὶ ἡμῶν ἁπάντων Δημήτριον τὸν κηδεμόνα Θεσσαλονίκης, καὶ πολιοῦχον, τοιοῦτός ἐστιν ὁ Καμπανὸς ὁποῖος ὁ Σπαρτηνός, καὶ οὕτω διάκειται περὶ σέ, καθὰ καὶ ὁ Σπαρτηνός, ὃν ἀνθρώπων ἁπάντων πλέον σε φιλοῦντα ἐπέγνωκας. ὁ δὲ Βασιλεὺς ἐπὶ Θεσσαλονίκης χωρεῖ, καὶ περὶ ταύτην ἐστρατοπε-C δεύσατο. πολιορκῆσαι μὲν γὰρ οὐκ ἦν αὐτῷ, προσβολὰς δ᾽ ἐποίει, καὶ ἐζήτει ἐξελθεῖν πρὸς αὐτὸν τὸν Δημήτριον, καθὼς ἦν ὀμωμοσμένον αὐτῷ, ἔτι δὲ ποιῆσαι καὶ ἀγορὰν ἔξω τῆς πόλεως ὡς ἂν ἔχοιεν ὠνεῖσθαι τὰ χρειώδη τὰ στρατεύματα. ὁ δὲ ταῖς ἐπιβουλαῖς χρώμενος. οὐδέν τι τῶν τοιούτων ποιῆσαι παρεχώρει· πάνυ δ᾽ ὀλίγων ἡμερῶν παραδραμουσῶν, ὀλίγου τινὸς στρατεύματος πλησίον ἱσταμένου τῆς μικρᾶς πύλης τῆς περὶ τῇ θαλάσσῃ, ἐκ τοῦ μὴ ἀπροόπτως ἐξελθεῖν τινὰς τῶν τῆς πόλεως, καὶ τινας λυμαίνεσθαι τῶν ἐκ τοῦ στρατοῦ ἐξαπίνης, ἐκ ταύτης ἐγείρεται βοή, ὡς ἠνοίχθη ἡ πύλη παρά τινος τῶν ἐντός, καὶ τῇ βοῇ συνῄει ἅπασα ἡ παραφυλάττου-D σα δύναμις, καὶ σύμπαν δὲ τὸ στράτευμα ὁπλισθὲν μετὰ τοῦ κρατοῦντος ἐφοίτα, καὶ ἐν ἀκαρεῖ πάντας εἶχε Θεσσαλονίκην τοὺς τοῦ Βασιλέως ἐντός. ὁ δὲ Βασιλεὺς ἔστη περὶ τὴν πρὸς ἀνατολὰς βλέπουσαν πύλην τῆς πόλεως, καὶ ἡ τοῦ Δημητρίου ἀδελφὴ Εἰρήνη, τοῦ Βουλγάρων Ἀσὰν γαμετή, γονυπετοῦσα, καὶ ποτνιωμένη μὴ παθεῖν τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς τῶν ὀφθαλμῶν στέρησιν. ὁ δὲ Δημήτριος ἔφθη εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβάς. ἐγγύας δ᾽ ἐνωμότους πρὸς τοῦ Βασιλέως λαβοῦσα, ἄπεισι πρὸς τὸν ἀδελφόν, καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα τοῦτον ἐξήγαγεν. ἦν δ᾽ ἐφέρων οὗτος τὴν ἡλικίαν τοῦ μείρακος, προσεχῶς ἐς αὐτὴν παραγγείλας, καὶ μήπω χνοάζων τὸ γένειον. ὡραῖος δὲ τὸ εἶδος, καὶ τὴν ὄψιν. τετίμηκε δὲ ταύτην ὁ Βασιλεύς, οἷα ἐκείνης ζηλωματιζόμενος τὴν ταπείνωσιν. ὡς γὰρ ἀπέβη αὕτη τοῦ ἵππου, ταὐτὰ ταῦτα καὶ ὁ Βασιλεύς. ἡ μὲν οὖν πόλις Θεσσαλονίκη οὕτως ὑπὸ τὸν Βασιλέα γέγονεν Ἰωάννην.

μϛ΄. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀφεὶς ἐκεῖσε τὸν μέγαν Δομέστικον τὸν Παλαιολόγον, νικητὴς ἐπανέζευξεν εἰς τὴν ἕω, ἀφεὶς καὶ εἰς Μελένικον, καὶ Σέρρας, καὶ τὰ περὶ αὐτὰ τὸν τοῦ μεγάλου Δομεστίκου υἱὸν Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον. ἄλλον τε ἀλλαχοῦ ἐπαφῆκεν εἰς ἀσφάλειαν τῶν χωρῶν τε, καὶ πόλεων. τὸν δὲ Δημήτριον, ὃν τῆς Θεσσαλονικέων ἀρχῆς καθεῖλεν ἐν τῷ φρουρίῳ καθείρ-

θείρξας τῷ Λεντιανῶν ἐφρούρει. τοῦ δὲ μεγάλου Δομεστίκου νοσήσαντος, καὶ ἀποκαρέντος, ἐστάλη ἀντ' αὐτοῦ Θεόδωρος ὁ Φιλῆς. καὶ ἐπεὶ ὑπὸ τὸν Βασιλέα ἐγεγόνει Θεσσαλονίκην, καὶ Βέρροια καὶ τὰ ἐκεῖθεν αὐτῶν, καὶ πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τοῦ Πλαταμῶνος ἀρχόμενα, ὑπὸ τὸν Μιχαὴλ τὸν Δεσπότην ἐτέλουν, ὅτι τε τὰ περὶ τὴν Πελαγονίαν, καὶ Ἀχρίδα, καὶ Πρίλαπον. τοὺς δὲ Βοδηνοὺς, καὶ Σκαρίδολα, Στρουβόν τε, καὶ τὰ περὶ τοιαῦτα ὁ τοῦ Δημητρίου πατήρ.

μζʹ. Ὁ οὖν Βασιλεὺς ἐν τοῖς τοῦ Νυμφαίου παραχειμάσας, ἦρος φανέντος, τῷ Τζουρουλῷ, καὶ τῇ Βιζύῃ ἐπιθέσθαι ἠθέλησε. καὶ πρῶτον ἀφίκετο ἐν τῷ Τζουρουλῷ. ἦν δὲ ἐκεῖσε ἡ τοῦ Ἀσελδεκαὶ γυνὴ ἀδελφὴ τῆς βασιλίδος Εἰρήνης Εὐδοκία. Ὁ μὲν οὖν Ἀσελδεκαὶ οὐκ ἐκαρτέρησεν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς περιεκάθισε τῷ ἄστει, καὶ ἑλεπόλεις ἔστησε, καὶ μηχανήματα καταβλητικὰ τῶν ἐπάλξεων, καὶ διὰ μετρίων ἡμερῶν ἐχειρώσατο τοῦτο, καὶ τὴν αὐτοῦ γυναικαδελφὴν εἰς Κωνσταντίνου ἀπέστειλε, καὶ τοὺς σὺν αὐτῇ. ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς Βιζύης ἄστυ στρατιὰν ἐκπέμψας διὰ βραχέως ἐχειρώσατο.

μηʹ. Τότε καὶ τὸ ἄστυ ἰσχυρὸν Ῥόδου ἑάλω ὑπὸ Γενουϊτῶν ἀλωπῇ. ὁ γὰρ κρατῶν αὐτὸ Ἰωάννης ὁ Γαβαλᾶς ὁ τοῦ Καίσαρος ἀδελφὸς ἀποδεδημήκει μετὰ τοῦ Βασιλέως περὶ Νικομήδειαν διάγοντος. Αὐθὺς οὖν βασιλικῇ προσταγῇ στέλλεται ἐπὶ τοῦ κράσματος Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς, τῶν Θρακησίων ἐξουσιμένος ἀρχὴν, καὶ εἰσῆλθε τὴν νῆσον, καὶ κατέσχε φρούριον ταύτης ὀνομαζόμενον Φιλέρημον, καὶ ἐμάχετο Γενουΐταις. ἐγγὺς δὲ τοῦ ἄστεος πηξάμενος τὰς σκηνὰς ἐπολιόρκει τοὺς Γενουΐτας. καὶ τάχος μὲν ἂν τὸ τῆς Ῥόδου ἄστυ ὑπὸ Ῥωμαίων ἐγένετο, εἰ μὴ ὁ τῆς Ἀχαΐας, καὶ Πελοποννήσου Πρίγκιψ Βαλδουῖνος εἰς Συρίαν ἐπάγων συμμαχίαν, καὶ ὁπλίτας ἔχων ἱππότας, ἐκεῖθεν διϊὼν, συνθήκας μετὰ Γενουϊτῶν ἐποίησε, καὶ ἀφῆκεν αὐτοῖς ἄνδρας ἑκατὸν, οἳ τοὺς Ῥωμαίους ἔπεισαν ὑποχωρῆσαι εἰς τὸ Φιλέρημον. ἐξήρχοντο οὖν οἱ τοῦ Πρίγκιπος ἱππεῖς, καὶ τὴν χώραν ἐληΐζοντο, καὶ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων Ῥωμαίοις ἐποίουν. ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς Ἰωάννης, τὸ Νύμφαιον καταλαβὼν, καὶ στόλον συσκευασάμενος, καὶ τριακοσίους ἱππεῖς, καὶ δοὺς αὐτοῖς στρατηγὸν τὸν Κοντοστέφανον, τὸν Πρωτοσεβαστὸν Θεόδωρον ἐξαπέστειλεν. οἱ τῇ νήσῳ ἐπιόντες, καὶ τοὺς Λατίνους ἔξω καταλαβόντες ἄρδην πάντας σπάθης ἔργον ἐποίησαν. οἱ δὲ Γενουΐται παρέδωκαν τὸ ἄστυ. καὶ αὐτοὶ πρὸς βασιλέα ἀφίκοντο.

μθʹ. Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ τοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ συνθήκας ἐποίησε, καὶ εἰς αὖθις κοινωνίαν συνῆλθε, τὸν υἱὸν τούτου τὸν Νικηφόρον γαμβρὸν λαβὼν ἐπὶ τῇ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ θυγατρὶ Μαρίᾳ, καὶ περὶ Πηγὰς τὰ μνηστήρια ποιεῖ. Ἀλλὰ τὸ τῆς παροιμίας κἀπὶ τοῦ Μιχαὴλ ἐπαληθεῦον ἦν, στρεβλὸν ξύλον οὐδέποτ' ὀρθὸν, καὶ Αἰθίοψ οὐκ οἶδε λευκαίνεσθαι. εἶτα εἰς ἀποστασίαν ἐχώρησεν ὁ Μιχαὴλ τῷ θείῳ αὐτοῦ Θεοδώρῳ συμβούλῳ χρησάμενος. γνοὺς ὁ Βασιλεὺς διαπεραιοῦται τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ καταλαβὼν Θεσσαλονίκην ἐν τοῖς Βοδηνοῖς ἐστρατοπεδεύσατο. ἀπέδρα δ' ἐκεῖθεν ὁ Ἄγγελος Θεόδωρος. εἰς δὲ πολιορκίαν Βοδηνῶν καταστὰς, τὸ ἄστυ παρεστήσατο. καὶ ἐν λίμνῃ Ὀστροβοῦ παραστρατοπεδεύσας πέμπει τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον Στρατηγόπουλον, Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, τὸν Μακρηνὸν Ἰωάννην, τὸν Τύραννον Γουδέλην, ἵνα ληΐζωνται τὰ τοῦ Μιχαήλ. ὁ δὲ

Georg. Acrop. Hist.

trium a Thessalonicensium dominatu eaturbatum, & in arce Lentiana occlusum, in custodiam dedit. Magnus interim Domesticus in morbum incidens, capillis detonsis vitam finiit, in cujus locum suffectus est, Theodorus Philes. Subactis Thessalonica ac Berrœa, &, quæ inde eatendebantur, locis ad occasum ab usque Platamone, & quæcumque ad Pelagoniam, Achridam, & Prilapum attinebant sub Michaele Despota erant: Bodenis, Scaridolis, Strobo, & circa ea locis, sub Demetri patre.

XLVII. Imperator cum Nymphæi hybernasset, ineunte vere Tzurulum, & Bizyam bello aggredi instituit, primoque apud Tzurulum sedem locat. Erat eo in oppido Eudocia Imperatoris Ireoes soror, Aseldecae uxor. Aseldecae non diu in oppido moratur. Imperator oppidum cinxit, tormenta admovit & machinas, quibus propugnacula disjiceret, & post dies non multos occupavit; uxorisque suæ sororem, & eos, qui cum ea erant, Constantinopolim transmisit. Immo & Bizyæ oppidum incitato milite non multo post capit.

XLVIII. Circa hæc tempora Rhodi insulæ castrum munitum a Januensibus dolo capitur. Præfectus enim Joannes Gabalas Cæsaris frater cum Imperatore circa Nicomediam degente processerat. Statim itaque Imperatoris mandato Joannes Cantacuzenus Pincerna mittitur, Thracesiorum principatum administrans, in eamque ingressus Phileremum oppidum occupat, & cum Januensibus confligebat, tandemque eos obsidebat, prope castrum tentoriis collocatis: & celeriter, Rhodiense castrum sub ditione Romanorum venisset, nisi Achajæ & Peloponesi princeps Balduinus in Syriam cum copiis auxiliaribus contendens, & equites secum deportans, indeque prætergrediens, cum Januensibus pactione inita, centum & amplius equites concessisset, qui Romanos in Phileremum repulerunt. Principis equites, exilientes rapinis omnia vastabant, & necessaria Romanis subripiebant. Ideo Imperator Joannes Nymphæum pergens, classe adornata, tercentum equites sub Ductore Contostephano Theodoro Protosebasto, transmisit, qui insulam adeuntes Latinos eatra muros obviam factos ad internecionem cædunt. Januenses castrum dedidere, & ad Imperatorem accesserunt.

Edit. Parif. pag. 135.

XLIX. Porro Imperator cum Despota Michaele fœdus init, & affinitatis cognatione conjungitur, Nicephoro Michaelis filio, filiam suam Mariam matrimonio copulans, & circa Pegarum loca despondet. Attameo proverbio vulgatum in Michaele quoque nec incompte locum habere compertum est, lignum curvum numquam rectum, nec Æthiops albescere novit: quippe ab Imperatore consilio patrui sui Theodori usus, defecit. Quod cum intellexisset Imperator, Hellespontum transit, & se Thessalonicam transferens, apud Bodenos castra locavit. Verum Angelus Theodorus Bodenis excessit. Sed Imperator Bodenos obsidione cingit, & castrum in ditionem recipit. Hinc abscedens ad Ostrobi lacum, & tabernaculis fixis, Comnenum Aleaium Strategopulum, Michaelem Palæologum, Macrenum Joannem, Gadelem Tyraotum mittit, ut Michaelis omnia diriperent: & ibidem castra habens, af-

O

figebatur animo, quod nihil dignum expectatione peregisset: mulis autem camelisque Berrœa necessaria convehebantur. Inter hæc Castoria transfuga Joannes Giavas occurrit, & non multo post Theodorus Petraliphas uxoris Michaelis frater, qui statim atque accessit ad Imperatorem, Deabolis magna & parva in potestate Imperatoris venere. & ex Albano Gulamus una cum exercitu in Castoriæ partibus degens, Irenes Imperatoris nepti, consobrinæ illius filiæ matrimonio copulatus, Imperatori se dederat. Verum Michael cernens res suas in extrema fortuna laborare, Legatos ad Imperatorem misit, cui & castrum Prilapi, & Belesum, & in Albano oppidum Croas dedidit. Fœdus etiam per Imperatorem, jurejurando scriptis consignato, firmatum est. & filius illius propter neptem Despotæ munere decoratus. Cum Bodeni Imperator hyemasset, cum parvo agmine Achridam petit, inde Deabolim, post Castoriam.

Edit. Paris. pag. 136.

L. Hinc Thessalonicam prætergressus, & Bisaltiam, apud Philippos castrametatus est. Namque Nicolaus Manclavites Michaelem Palæologum accusavit, de quo quæstionem habendam censuit Imperator. Comprehensus uterque, de iis quæ dixerant, interrogatur, & unus quidem accusabat, alius respondebat, *se vera ea dixisse, verum inscio Palæologo Michaele*. & armati confligunt invicem, & accusatus vincitur, victusque deprehensus, negabat iterum, condemnatur ad mortem. & rursum ille jurejurando confirmavit, *nullatenus horum conscium esse Michaelem Comnenum*. Universa tandem quæstio in Michaelem Comnenum conversa est, & per ferrum candens purgatio. Tum ille, *Si quis esset dicebat, qui me accusaret, cum eo utique contenderem, at ferrum candens in manibus portare illius fuerit, qui mira conficere novit, qualis erat Phidias & Praxiteles*. Philadelphiensis item Phocas eumdem ad hoc hortabatur. cui ille: *Sacrum hoc quonam vocatur nomine non novi. Ipse ego peccator sum, nec ejusmodi admiranda efficere possum. Si vero tu mihi, qui Metropolita es, & homo divinus, ut id expleam, adhortaris, ago tu ipse sacrarum vestium apparatu te circumvesti, deinde tuis manibus ferrum mihi inflamma, & iisdem manui meæ impone. sic enim in Domino meo Christo confido, meum delictum dissimulaturum, veritatemque non sine miraculo patefacturum*. Et Metropolita, *Hoc neque nostri, neque Romani instituti, neque Ecclesiasticæ traditionis est, sed barbaricus est iste modus*. Et ille, *Si ex barbaris ipse genus ducerem, barbarico etiam modo pœnas luerem*. Et Metropolita ad Imperatorem accurrens, hæc dixit. Et Imperator, *Væ misero, quanam gloria cecidit!*

LI. Et in Orientem progreditur, & Michaeli fratris sui Sebastocratoris Isaacii Ducæ neptem Theodoram, nuptum dedit, quam unicam Joannes pater cum illius matre Eudocia Angeli Joannis commorantem cum avia Strategopulorum reliquerat.

pag. 137.

LII. Anno autem subsequenti Bithyniam pervenit, in qua mense Februario lecto assidens in multam noctem, cadens in eodem lecto vocem amittit. Medici pedes scarificare, scarificationibus epholcium imponere. Verum ille tota ea nocte, & die, & nocte subsequentibus

βασιλεὺς ἐκεῖ σκηνῶν, ἐθύμει, ὅτι μὴ ἄξιόν τι εἰργάσατο. τὰ δὲ τῶν χρειωδῶν σπάνει ἡμιόνοις, καὶ καμήλοις ἐκ Βεῤῥοίας ἐθεράπευε. ἧκε δ᾽ αὐτῷ πρόσφυξ ὁ Γλαβᾶς Ἰωάννης ἐκ Καστορίας, καὶ συνεχῶς ὁ Πετραλίφας Θεόδωρος ὁ γυναικάδελφος τοῦ Μιχαήλ. ὃς ἐπεὶ προσῆλθε τῷ βασιλεῖ αἱ Δεαβόλεις ἥτε μικρὰ, καὶ μεγάλη τοῦ βασιλέως ἐγίνοντο. καὶ ὁ ἀπὸ Ἀλβάνου Γουλάμος μετὰ στρατοῦ πρὸς Καστορίαν διάγων, σύζυγον ἔχων καὶ τὴν αὐτοῦ ἀνεψιὰν τῆς βασιλίδος Εἰρήνης πρωτεξαδέλφης αὐτῆς θυγατέρα προσῄει τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ἐν στενῷ ὁρῶν τὰ περὶ αὐτὸν πρεσβείαν πρὸς τὸν βασιλέα ἐστείλατο, καὶ ἀπέλυσε πρὸς τὸν βασιλέα ὁ Μιχαὴλ Πρίλαπον, καὶ Βελεσὸν, καὶ τὸ ἐν τῷ Ἀλβάνῳ φρούριον τὰς Κρόας. καὶ προὔβησαν παρὰ τοῦ βασιλέως ἔγγραφοι ὅρκοι, καὶ δεσποτείᾳ τὸν αὐτοῦ υἱὸν τιμήσας ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν ἐγγόνην. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν Βοδηνοῖς παραχειμάσας μετὰ μετρίου στρατεύματος, ἀπῆλθεν εἰς Ἀχρίδας, καὶ εἰς Δεάβολιν, καὶ Καστορίαν.

ν'. Καὶ παραμείψας Θεσσαλονίκην, καὶ Βισαλτίαν εἰς Φιλίππους ἐπήξατο τὴν σκηνήν· ὁ γὰρ Μαγκλαβίτης Νικόλαος κατεῖπε Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ὃν καὶ ἤθελεν ἐξετάσαι ὁ βασιλεύς. ἐπιτεθέντων οὖν τῶν εἰρημένων, ὁ μὲν ἤλεγχε τὸν εἰπόντα, ὁ δὲ ὡμολόγει εἰπεῖν, ἀλλ᾽ οὐκ εἰδήσει τοῦ Παλαιολόγου Μιχαήλ, καὶ ὁπλισθέντες, καὶ ξυμβαλόντες ἡττᾶται ὁ κατηγορούμενος, καὶ συλληφθεὶς ζωὸς αὖθις ἠρνεῖτο· κατεκρίθη θανεῖν, καὶ αὖθις μεθ᾽ ὅρκων τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ ἔλεγε, μὴ εἰδέναι. ἡ οὖν ἐξέτασις πρὸς τὸν Κομνηνὸν Μιχαήλ, καὶ ἡ διὰ μύδρου ἀπόδειξις. Ὁ δὲ, εἰ μὲν κατηγορεῖ μου τὶς πρὸ ἐκείνου ἂν ἐμαχεσάμην, τὸ δὲ μύδρον κρατῆσαι τερατουργοῦ τινος, οἷος ἦν Φειδίας καὶ Πραξιτέλης. Ὁ δὲ Φιλαδελφείας Φωκᾶς συνεβούλευσε τοῦτο τὸ τοιοῦτον. ὁ δὲ, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως τὸ τοιοῦτον κέκληται ἅγιον, ἔφη, ἀλλ᾽ ἐγὼ ἁμαρτωλός εἰμι ἄνθρωπος, καὶ τερατουργεῖν τοιαῦτα οὐ δύναμαι. εἰ δέ μοι συμβουλεύεις Μητροπολίτης ὢν, καὶ Θεοῦ ἄνθρωπος τοῦτο διαπράξασθαι, ἔνδυσαι μὲν αὐτὸς τὴν ἱεράν σου στολὴν, εἶτα ταῖς σαῖς χερσὶν ἐκπύρωσόν μοι τὸν σίδηρον, καὶ ταύταις ἐπίθες τῇ χειρί μου τοῦτον, καὶ εἰς ὅπερ γίνεται, τεθάῤῥηκα τῷ δεσπότῃ μου Χριστῷ, ὡς τὴν μὲν ἁμαρτίαν μου παροράσεται, θαυματουργήσει δὲ τὴν ἀλήθειαν. καὶ ὁ Μητροπολίτης. Οὐκ ἔστι τοῦτο τῆς ἡμετέρας καὶ Ῥωμαϊκῆς καταστάσεως, οὐδὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως· βαρβαρικῇ δὲ παραδόσει παρῆκται. καὶ ὃς, εἰ μὲν ἐκ βαρβάρων γεγένημαι, βαρβαρικῶς ἐκτεισαίμην τὴν δίκην μου· καὶ ὁ Μητροπολίτης πρὸς τὸν βασιλέα ἐλθὼν, ταῦτ᾽ εἶπε. καὶ ὁ βασιλεὺς, αἲ τὸ ἐλεεινὸν οἵας δόξης ἐξέπεσε.

να'. Καὶ εἰς τὴν ἕω διαπεραιοῦται, καὶ συζεύγνυσι τῷ Μιχαὴλ τῷ Κομνηνῷ εἰς γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου ἐγγόνην τὴν Θεοδώραν, ἣν μόνην ὁ πατὴρ Ἰωάννης κατέλιπε σὺν τῇ αὐτῆς μητρὶ Εὐδοκίᾳ τῇ τοῦ Ἀγγέλου Ἰωάννου συνοῦσαν τῇ θείᾳ τῶν Στρατηγοπούλων.

νβ'. Εἰς ἐπιὸν περὶ τὴν Νίκαιαν ἀφίκετο. ἔνθα περὶ τὸν Φεβρουάριον ἐπὶ κλίνης τὸ πλεῖον τῆς νυκτὸς καθήμενος, καὶ ἀφνεὼς ἐπὶ κλίνης πεσὼν ἦν ἄναυδος. οἱ δὲ ἰατροὶ ἀμυχὰς τοῖς ποσὶν ἐποίουν, καὶ ἐφόλκιον ταῖς ἀμυχαῖς ἐνέβαλον. Ἀλλὰ ταύτην τὴν νύκτα, καὶ τὸ ἐπιὸν ἡμερονύκτιον ἀκίνητος

ἔκειτο. ἀποπληξία γὰρ ἦν ἡ νόσος. μόλις γοῦν ἀ-νέπνευσεν ἠλλοιωμένος τὸ χρῶμα, καὶ ἔσπευσε καταλαβεῖν τὸ Νύμφαιον πρὸ τῆς Βαϊοφόρου κυριακῆς, καθ' ἣν εἴωθε θριαμβεύειν, καὶ ἐκεῖ, καὶ τὴν Ἀναστάσιμον διῆλθε, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε τοῖς τοιούτοις ἐπεχωρίαζε μέρεσι, τῇ καταχύσει τούτου νόσῳ κατὰ διάστημα ἡμερῶν πιεζόμενος. ποτὲ μὲν γὰρ ἐπὶ κλίνης ἔπιπτεν ἄφωνος, ποτὲ δὲ ὁδὸν βαδίζων ἔφιππος, ὑπὸ τῆς νόσου ἐγίνετο κάτοχος, καὶ οἱ συμπαρόντες κατεῖχον, καὶ παρεφύλαττον, καὶ ἐπὰν εἰς λογισμὸν ἦκε σχολῇ πρὸς τὰ βασίλεια ὑπανέστρεφεν, ἐνίοτε δὲ καὶ φοράδην ἤγετο. Ἐπεὶ δὲ ἡ νόσος ἐπηύξανε, καὶ τὸ σῶμα τοῦ Βασιλέως κατέπιπτε, συνεχέστερον γὰρ ἐγίνετο τοῦτο, καὶ ἡ ἀξοφία τούτου ἐπίεζε, καὶ ἀφίκετο εἰς Σμύρνην, ὡς τῷ ἐκεῖσε προσκυνήσῃ Χριστῷ, καὶ διὰ παρακλήσεων ἵλεων αὐτὸν ἀπεργάσοιτο. καὶ ἀπελθὼν ἀνακωχὴν οὐχ εὗρε. Ἀλλ' ἐν τοῖς Περικλύστρεις τόποις σκηνούμενος, ἃ εἰσιν ἐγγὺς Σμύρνης χείρονος τοῦ πάθους ἐπῄσθετο, καὶ καταλαμβάνει τὸ Νύμφαιον, καὶ ἐν τοῖς ἐγγὺς τῆς χώρας βασιλείοις κήποις τὰς σκηνὰς ἐπήξατο. ἔνθα καὶ τὸ χρεὼν ἐλειτούργησεν. ἑξήκοντα δύο ἐτῶν ὢν, ἐξ ὧν τριακοντατρεῖς βεβασίλευκε καλῶς, καὶ ἀγαθῶς. πρᾷος γὰρ ἦν, καὶ πρὸς τὸ φιλανθρωπότερον ἀεὶ ἀποκλίνων πρὸς πάντας φιλόδωρος, μᾶλλον δὲ πρὸς τοὺς μήκοθεν. ἐρώτων δὲ θηλειῶν ἡττᾶτο, ἐξ ὅτου ἡ σύζυγος αὐτοῦ Εἰρήνη ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, μάλιστα δὲ τῆς ἐξ Ἰταλίας Μαρκεσίνης, ὡς καὶ πέδιλα ὑποδεῖσθαι ταύτῃ δοῦναι κοκκοβαφῆ, καὶ ἐφεστρίδας, καὶ χαλινά, ἕπεσθαί τε αὐτῇ πλείους, ἢ τῇ κυρίως Δεσποίνῃ, ἄλλα τε πολλὰ ἐποίει τῆς ἐκείνης δουλεύων ὀρέξεσι· καρτερικὸς δ' ἦν ἐν ταῖς μάχαις, καὶ τοῖς μὲν κατὰ συστάδην πολέμοις οὐκ ἔχαιρε, τὸ ἀλλοπρόσαλλον τοῦ ἄρεως δειλιῶν, τῇ καρτερίᾳ δὲ χρώμενος, καὶ ἐναρίζων εἰς τὴν ἐναντίων, καὶ τὴν θέρους ὥραν διαβιβάζων, ἔτι δὲ καὶ τὴν φθίνουσαν, ἐνίοτε δὲ καὶ παραχειμάζων τὴν νικῶσαν ἐλάμβανεν. ἦν δὲ εὐσεβέστατος, καὶ φιλόπτωχος, φιλοδίκαιός τε, καὶ φιλόχριστος, τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ Θεοδώρῳ καταλιπὼν ἐτῶν ὄντι λγ'. τοσοῦτος γὰρ ἦν ὁ χρόνος αὐτοῦ, ὅσος ὁ τῆς πατρικῆς βασιλείας ἐτύγχανε. σχεδὸν γὰρ τῇ πατρικῇ ἀναρρήσει, καὶ γέννησις ἐκείνου συνεδράμεν.

νγ'. Ὃς τὴν νενομισμένην ὁσίαν ἀποδοὺς τῷ πατρὶ, καὶ ἐπ' ἀσπίδος φημισθεὶς, τοῦ Νυμφαίου ἀπάρας πρὸς τὴν Φιλαδέλφου ἀφίκετο. καὶ ἐκεῖσε διακαρτερήσας μικρὸν, καὶ περὶ τὴν Βιθυνῶν χωρεῖ. Ἐπεὶ ἐχήρευεν ἡ ἐκκλησία, προτέθνηκε γὰρ τοῦ Βασιλέως ὁ Πατριάρχης Μανουὴλ, Ἀρσένιόν τινα μοναχὸν ἐξ Ἀπολλωνιάδος λίμνης μεταπεμψάμενος χειροτονεῖ Πατριάρχην, ὃς καὶ μονημέρως διάκονος, καὶ Ἱερεύς, καὶ Πατριάρχης τετέλεστο. Καὶ παρ' αὐτοῦ στεφθεὶς ἔξεισιν.

νδ'. Ὁ γὰρ Βουλγαράρχης Μιχαὴλ, ὁ τούτου γυναικάδελφος, τὸν τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου πυθόμενος θάνατον, ἐπεὶ τὰ δυτικὰ μέρη γυμνὰ στρατευμάτων ἑώρα, βουληθεὶς τὰ ἀφῃρημένα ἐκ τούτων ἄστη ἀνακαλέσασθαι τὸν Εὖρον διαπεράσας, πολλὰ ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο. μετετέθη μὲν οὖν ὁ Στενίμαχος, Περιστίτζα, Κριτζιμὸς, Τζέπαινα, καὶ τὰ ἐν τῇ

Georg. Acrop. Hist.

motus expers jacuit. Morbus erat nervorum resolutio; tandem aliquando respiravit, colore tamen deperdito. Et Nymphæum quam celerrime ante Dominicam Palmarum, qua triumphare ille sueverat, advehi curat, & Resurrectionis diem celebrat: indeque assidue loca illa frequentabat, morbo per intervalla dierum ingruente jactatus: quandoque enim in lectum amissa voce procumbebat; quandoque equitans inter ambulandum a morbo corripiebatur, & qui aderant sustinebant, & custodiebant: dein sui compos per otium in aulam revertebatur, quandoque etiam clanculum deducebatur. Sed cum morbus invalesceret, & corpus Imperatoris in deterius rueret, cum solito longe frequentius malo divexaretur, nec alí posset, Smyrnam proficiscitur, ut Christum, qui in ea colitur, adoraret, precibusque effusis sibi propitium redderet: neque præterea tamen ex morbo sese melius habuit. Porro in Periclystris commorans, locus is est prope Smyrnam, cum gravius corpore urgeretur, Nymphæum reducitur, & prope urbem imperatoria finxit tentoria, ubi & diem suum obiit extremum, sexaginta & duos annos natus. ex his triginta tres probe integreque regnaverat. Leni animo fuit, semperque se humaniorem præbebat, ad omnes munificus, sed ad exteros præcipue: amoribus muliebribus postquam ejus uxor Irene ex hac vita excesserat, & potissimum Marcesinæ, quæ ex Italis venerat, deditus; ut illi coccineos calceos gestare, & sagum, & frænum permiserit, sequique plures eam famulos, quam veram Dominam; aliaque quamplurima libidinibus illius deserviens, præstiterit. Fuit illi animus belli ingens ac tolerans, consertis bellis, variam martis sortem extimescens, minime delectabatur, sed fortitudine ac patientia, & verno tempore in hostium locis degens, & æstate trajiciens, necnon & autumno, sæpe etiam hybernans victoriam reportabat. Vir piissimus, pauperum, justi & ipsius Christi amans, imperium filio suo Theodoro tres & triginta annos agenti reliquit: tot enim illius anni, quot & paterni imperii erant. namque cum paterna acclamatione, natales illius concurrerant.

LIII. Qui justis patri factis, & super scutum acclamatus, Nymphæo discedens, Philadelphiam commeat, ibique paucis diebus commoratus ad Bithynorum oras secessit. Sed cum Patriarcha orba Ecclesia esset, nam paulo antequam Imperator moreretur, Patriarcha Manuel vitam finierat, Arsenium quemdam monachum ex Apolloniadis lacu accersitum Patriarcham creat, qui uno eodemque die & Diaconus, & Sacerdos & Patriarcha consecratur, ab eoque coronatus exit.

Edit. Paris. pag. 138.

LIV. Etenim Bulgarorum princeps Michael, uxoris Theodori Imperatoris frater, Joannis Imperatoris obitu nunciato, cum occiduas partes imperatoriis copiis nudas orbasque conspiceret, animo agitat, surrepta oppida a Bulgaris ad Bulgarorum dominatum revocare: sic transnatato Hebro, multorum potitus est. Expugnatæ itaque sunt Stenimachus, Peristitza, Critzimus, Tzepæna, & A-

chridis omnia præter Mniacum, quod vel solum Romaois devotum perseveraverat. Præterea Ustra, Perperacium, Crebus, &, uod Adrianopoli adjacet, Ephrem, Bulgaris ceessere. Propterea festinabat.

L V. Consilioque inito, potior pars in eam ivit sententiam, ut Hellespontum superaret. Sed Imperatoris Theodori patrui Manuel, Michaelque Lascaris, quibus ob affinitatem atque senectam magis attendebat, non esse operæ pretium Imperatorem in occasum progredi dictitabant. Sed prælatum est plurimorum consilium.

L VI. Hinc maaime festinans Adrianopolim venit, inde postea egreditur: & ea Bulgarorum speculatoribus unus, Imperatorem intuitus Adrianopoli excedentem, citato cursu ad Bulgarorum principem fertur, qui circa Hebrum castra posuerae, & rem aperit, & jurejurando confirmat, semet oculis propriis Imperatorem pontem fluminis Hebri, ut urbi proximum, pertranseuntem conspexisse. Ubi comperisset Imperator Bulgarorum tentoria, celerius iter ingreditur. Sed qui Romaois copiis præibant, in Bulgarici exercitus custodes incidunt, quorum plerosque eose trucidant, alios vivos capiunt. Id audientes ex quodam transfuga Bulgari, omnes in interiora Bulgaricæ regioois loca sese recipiunt, arboribusque consertis facies dilacerantur. Mane cum locum occupasset Imperator vacuum, indoluit saoe, sed præstare aliquid haud potuit. tamen Berrœam profectus, primo appulsu cepit; fortasse etiam Imperator in Hæmo sita oppida occupasset, nisi tempestas asperrima impetum restrinaisset: ingens etenim nix infusa terræ faciem obtexit. Sea itaque dies commoratus Imperator, Berroes omnia depopulatus, Adrianopolim repetit.

I dit. Pariss. pag. 139.

L VII. Ibique recollectum exercitum, ad Achridis oppida, quæ antea Bulgari subegerant, si forte rursum ditioni Romanæ redderentur, transmittit. Duces Romani facili negotio loca pleraque expugnarunt. Ubi ver appsrebat, ad Strategopulum Alexium & alios Serris mandata venere, ut Tzepænam progredereotur, quod & executi sunt. & cum neque in hostiles eopias eonsideratione dignas incidissent, tantum sonis, corneisque fragoribus perterriti, turpiter sese eonjecerunt in fugam, apparatum omne bellicum, & ea equis plurimos Bulgaris relinqueotes.

L VIII. Melenieiotiel item eaercitus Præfectus, Dragotæ nomen erat, palam defectionem meditatur, & plurimis coactis Melenici mœnia eircumvenit: areis custodia demaodata erat Theodoro Nestongo, & Angelo Joanol, qui fortiter adversariis resistebant. Imperator ioterim Serras pervenit, & cum accepisset Rupelii angustiam, per quam flumen Strymo præterfluit, a Bulgaro milite eustodiri, foribus etiam de novo ibidem extructis, iter ad locum acceleravit, & peditum eohortem separatam super Bulgarorum capita in montem obambulare præcepit, equitibus adversus portas pugnam conferere. Verum ubi Bulgari ea collium eminentiori facie spicula mitti, atque stataria pugna ex adverso urgeri deprehenderunt, in fugam se dedunt; imperato-

A Ἀχριδῶ ξύμπαντα, πλὴν Μνιάκου. τοῦτο γὰρ καὶ μόνον ὑπὸ Ῥωμαίων πεφύλακτο. Οὔστρα δὲ, καὶ Περπεράκιον, καὶ Κρυβοὺς, καὶ τὸ παρακείμενον τῇ τοῦ Ἀδριανοῦ, καὶ καλλαμένον Ἐφραὶμ, τοῖς Βουλγάροις αἰχείρωτο. τούτου χάριν ἔσπευδε.

νε'. Βουλὴν οὖν ποιησάμενος, οἱ μὲν πλείους διαπεράσαι αὐτὸν τὸν Ἑλλήσποντον δεῖν ἔλεγον. Οἱ δὲ πρὸς πάππου αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου, Μανουὴλ, καὶ Μιχαὴλ ὁ Λάσκαρις, οἷς προσεῖχε μᾶλλον τῇ τε γνησιότητι, καὶ τῷ γήρει, οὐ χρεὼν διαπεράσαι τὸν Βασιλέα ἐβούλοντο. ἡ τῶν πλειόνων γοῦν ἴσχυσε βουλή.

νϛ'. Ὡς εἶχεν οὖν τάχους τῆς Ἀδριανοῦ πέφθακε· B ἀπ' αὐτόθεν ἔξεισι, καί τις τῶν Βουλγάρων κατοπτὴρ τὸν βασιλέα τῆς Ἀδριανοῦ ἐξιόντα τεθεαμένος, δρομαῖος πρὸς τὸν Βουλγαράρχην ἀφίκετο, περὶ τὸν Εὖρον στρατοπεδεύοντα, καὶ τὸ δρᾶμα διασαφεῖ ὅρκοις ἰδεῖν τὸν Βασιλέα τὴν πρὸς τῇ πόλει τυγχάνουσαν τοῦ ποταμοῦ Εὔρου γέφυραν διαβαίνοντα. γνοὺς δὲ ὁ Βασιλεὺς τὴν τῶν Βουλγάρων κατασκήνωσιν, ἐπέτεινε τὴν ὁδόν. καὶ οἱ προάγοντες τοὺς φύλακας Βουλγάρων ξίφει, καὶ ζωγρείᾳ ἑλόντες, ἔκ τινος φυγάδος διαμαθόντες, πάντες ἔφυγον τούτων πρὸς τὰ ἐνδότερα, κατεδρύπτοντο δὲ τοῖς συνηρεφέσι τῶν δένδρων. ἕωθεν δὲ τὸν τόπον ἔρημον φθάσας ὁ Βασιλεὺς, λελύπηται μὲν, οὐκ εἶχε δ' ὅ, τι καὶ C δράσειε. περὶ δὲ τῆς Βερρόης χωρεῖ, καὶ αὐτοβοεὶ τὸ φρούριον εἷλε. καὶ τάχ' ἂν περὶ τὸν Αἷμον αὐτὸν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ φρούρια ἐκεχειρώκει, εἰ μὴ χειμὼν ἐκώλυσεν αὐτὸν μέγας. Πολλὴ γὰρ χιὼν τῆς γῆς τὸ πρόσωπον ἐπηλύγασεν. ἡμέρας γοῦν ἓξ διακαρτερήσας ὁ Βασιλεὺς, λείαν τὰ Βερρόης ποιησάμενος, εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ὑπέστρεψεν.

νζ'. Κἀκεῖθεν ἐπιλεξάμενος στράτευμα περὶ τὰ ἐν Ἀχριδῷ φρούρια ἐπιπόμπει τὰ ἁρπαχθέντα ὑπὸ Βουλγάρων, εἴπως καὶ αὖθις τῇ τῶν Ῥωμαίων ὑπαχθεῖεν ἀρχῇ. Ἐκεῖσε οὖν ἀφιγμένοι οἱ τῶν Ῥωμαίων ἡγάτορες ῥᾷον τῶν φρουρίων περιεγίνοντο τῶν πλείστων. ἐπεὶ δὲ τὸ ἔαρ ἐπέλαμψε προστάγματα ἦκον πρὸς τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον ἐν Σέῤῥαις ἵνα κατὰ Τζεπαίνης ἀφίκοιντο. ὃ καὶ ἐποίησαν. Ἀλλὰ D μήτε πολεμίοις ἀξίοις ἐγκυρήσαντες, ἀτύποις ἤχων στρατίων διαθροηθέντες ἀκόσμως ἐχρήσαντο τῇ φυγῇ, πᾶσαν ἀποσκευὴν, καὶ τοὺς πλείους τῶν ἵππων τοῖς Βουλγάροις ἀπολιπόντες.

νη'. Καὶ ὁ τοῦ Μελενικιωτικοῦ δὲ προεξάρχων στρατεύματος Δραγωτᾶς τοὔνομα ἀποστασίαν φανερὰν μεμελέτηκεν, καὶ συναγαγὼν στρατιὰν πλείστην περιεκάθισε Μελένικον. ἐφύλαττον δὲ τοῦτον ὁ Νεστόγγος Θεόδωρος, καὶ ὁ Ἄγγελος Ἰωάννης. Οἳ καὶ γενναίως ἀντεῖχον. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς Σέῤῥας ἀφίκετο. Καὶ ἐπεὶ ἐκπέπυστο τὴν τοῦ Ῥουπελίου δυσχωρίαν, καθ' ἣν ὁ E ποταμὸς Στρύμων ῥεῖ, Βουλγαρικῷ φυλάττεσθαι στρατῷ, οἳ καὶ πύλας ἐν αὐταῖς κατεσκευάσαν, σπουδῇ περὶ τὸν ἐκεῖσε χῶρον ἀφίκετο. Ἀποκόψας οὖν στρατιὰν πεζοτέρων ὑπὲρ κεφαλῆς τῶν Βουλγάρων βαδίζειν εἰς τὸ ὄρος προσέταξεν. ἱππεῦσι δὲ κατ' εὐθὺ τῶν πυλῶν τὴν μάχην ποιεῖν ἐκέλευσε. καὶ ἐπεὶ κατεῖδον οἱ Βούλγαροι, ἐκ μὲν ἄνωθεν ὄντας βάλλοντας, κατεναντίον δὲ σταδαίαν οὖσαν τὴν μάχην,

εἰς φυγὴν ἐτράποντο. καὶ τὸ Βασιλικὸν ἐφείπετο στράτευμα, καὶ πολλοὺς σπάθης ἔργον ἐποίησαν. οἱ δὲ λοιποὶ τὰ τῆς τοῦ Βασιλέως ἐφόδου τοῖς Βουλγάροις ἀπήγγειλαν. οἱ καὶ διαταραχθέντες, ὡς εἶχον ἕκαστος ἔφευγον. ἐπειδὴ νὺξ ἦν ἀσέληνος τῇ φυγῇ, καὶ δυσχερὴς ὁ τόπος, ἔνιοι μὲν ἔπιπτον τῶν ἵππων, ἕτεροι δ' αὐτοὺς κατεπάτουν, ἄλλοι τῶν ἐφεστρίδων ἀπεσφενδονοῦντο κατὰ κρημνῶν, ὡς ὀλίγους διασωθῆναι εἰς τὴν Βουλγάρων. καὶ ὁ Δραγωτᾶς δὲ ἵππων ποσὶν ἅπαν τὸ σῶμα συντέθλαστο, καὶ τριταῖος τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἐξεφύσησεν. ὁ γοῦν Βασιλεὺς τὸ ἄστυ καταλαβὼν ἀσμένιος ὤφθη.

νθ'. Καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς Θεσσαλονίκην ἀφίκετο. κἀκεῖθεν τὸν Βαρδάριον διαπεράσας καὶ τὰ Βόδηνα παραμείψας, ἐνόσησε νόσημα ἰδερικόν. διακαρτερήσας δ' ἐκεῖθεν μικρὸν περὶ τὸν Πρίλαπον ὥρμησε, ἐκεῖθεν εἰς Βελεσὸν ἐχώρει. καὶ ἅμα τῇ φθάσει ἐκεῖσε αἱ φύλακες τούτου ὅρκους λαβόντες ἐξίεσαν. ἀκεῖθεν διὰ τῆς Νεαπόλεως τὴν πορείαν ἐποιεῖτο. τὸ γοῦν τῆς Στρουμίτζης παραμείψαντες ἄστυ ἐς Σέῤῥας ἀπῇσαν. οὗ καὶ γραφὰς ἐδέξατο ὁ Βασιλεὺς πρὸς τοῦ Μουζάλωνος, ὡς τὰ τῶν Ταχαρείων αὖθις κυμαίνεται. ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς Ἀδριανοῦ μολεῖ. καὶ ἐπεὶ μηδὲν τῶν περὶ Βουλγάρων κρατηθέντων ἐναπολέλειπτο, πάρεξ φρουρίων σμικροτάτων Ἀχριδοῦ, καὶ Πάτμου καλουμένων, ἃ καὶ εὐχερῶς, πάνυ ὁ Φιλανθρωπηνὸς εἷλεν Ἀλέξιος, καὶ ἄστεος ἄλλου Τζεπαίνης, μᾶλλον ἐδυσφόρει ὁ Βασιλεύς. διὸ καὶ τῆς Ἀδριανοῦ ἀπάρας κατὰ Τζεπαίνης χωρεῖ. καὶ χειμὼν μέγας γέγονε, χιόνι τε πολλῇ τῆς γῆς ἐπιλευκάνας τὸ πρόσωπον, κατὰ τόπον, ὃν Μακρολιβάδα φασὶ σκηνοῦντι τῷ Βασιλεῖ. ἐκεῖθεν δ' ἄρας ἐς Στενίμαχον ᾔει. καὶ κατευθὺ Τζεπαίνης ἐχώρει, καὶ περὶ Βατκουνίου. καὶ ἀπεστάλκει κατοπτεῦσαι τὸν τόπον, εἰ εὐχερεστέραν τὴν εἰς αὐτὸν πορείαν ἔχοι, τέως ἧκεν ἐκεῖσε, καὶ ἰδὼν τὸ φρούριον δυσάλωτον, καὶ τὸν χειμῶνα βαρύν, τὴν μὲν στρατιὰν ἐς τὸ πεδίον ἀνῆκεν. μόνος δὲ μετὰ τριῶν οὐραγεῖ.

ξ'. Ἐκεῖ δὲ δύο ἀνύσας ἡμέρας, καὶ λείαν τὴν πόλιν πεποιηκὼς τὸ Βατκούνιον, ἐς Ἀδριανοῦ ἧκεν, ἀκεῖθεν ἐς Διδυμότειχον. καὶ διαπεραιωθεὶς τὸν Ἑλλήσποντον περὶ τὴν Λάμψακον σκηνοῖ, καὶ Γεώργιον τὸν Μουζάλωνα Πρωτοσέβαστον, καὶ Πρωτοβεστιάριον, μέγαν Στρατοπεδάρχην ποιεῖ, τὸν δὲ αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἀνδρόνικον μέγαν Δομέστικον, τὸν δὲ Ἄγγελον Ἰωάννην Πρωτοστράτορα, Πρωτοβεστιαρίτην δὲ τὸν Καρυανίτην πεποίηκεν. αὐτοῦ δὲ τὰς τῶν Χριστουγέννων, καὶ Φώτων διαβιβάσας εἰσῄει τὸ Νύμφαιον.

ξα'. Ἔαρος δ' ἐπιόντος κατευθὺ τῆς δύσεως ἐχώρει, ἐλπίζων τοὺς περὶ τὸ Διδυμότειχον καταλελειμμένους σώους εὑρεῖν. ἀλλὰ τούτους κακοβουλία ἔσφαλεν. ἐπεὶ γὰρ ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων μακρότερον διάγειν τὸν Βασιλέα ἐγίνωσκεν, Σκυθικὸν στράτευμα εἰς σφετέραν συμμαχίαν προσκαλεσάμενος κατὰ Μακεδονίαν ἐξαπέπομφεν. ἠρίθμητο δὲ περίπου τὰς τέσσαρας χιλιάδας, οἳ τὴν Ἀδριανοῦ παραμείψαντες, τὰ περὶ τὸν ποταμὸν Ῥηγίνα ἐληΐζοντο, καὶ τὰ περὶ τὸ Διδυμότειχον. οἱ δὲ ἐκεῖσε στρατάρχαι τῶν Βασιλικῶν ἐπιλελησμένοι προστάξεων κατὰ τούτων ἐξώρμησαν. καὶ ἦσαν ὅπλοις κατάφρακτοι. οἱ δὲ Σκύθαι κοῦφοι ὁπλῖται, καὶ τόξοις χρώμενοι. μακρόθεν οὖν οὗτοι βέλεσι Ῥωμαίους ἔβαλλον, καὶ πεζοὺς τοὺς ἱππότας ῥᾳδίως ἐποίουν, καὶ τέλος τρέπουσιν.

riæ cohortes insecutæ quamplurimos contrucidarunt. Reliqui Imperatoris res gestas Bulgaris nunciarunt, qui conturbati, uti poterat quilibet, fugit: & cum fugæ tempore luna sileret, & locus difficilis esset, alii equis decidere, alii eos pedibus conculcatos interimere, alii e sagis per præcipitia deturbari, adeout ex illis pauci incolumes regressi sint. Dragotas ipse equorum pedibus corpus totum dilaceratus, tertio die letho malo emoritur. Imperator in oppidum appellens libentissime excipitur.

LIX. Indeque secedens Thessalonicam advehitur, & Bardarium transiens, necnon & Bodena trajiciens, morbo Hedrico laboravit: ibi paululum cunctatus, Prilapum petiit, & Belesum adproperat. eo statim atque pervenit, custodes, pactis sacramento ab Imperatore confirmatis, egrediuntur. inde per Neustapolim iter arripit. Strumitzæ oppidum prætergressus, Serras devenit, ubi litteras accipit a Muzalona, res Tachariorum fluctuare. Inde discedens Adrianopolim venit. Et cum ex iis, quæ Bulgari occupaverant, præter oppidula munita duo, eaque prope exigua in Achridæ Patmon, quod non multo negotio Philanthropenus Alexius expugnavit, & Tzepænam, omnia essent recuperata, ægre angebatur Imperator, sed Tzepæna potissimum: ideo Adrianopoli egressus Tzepænam ferebatur, interim fœda tempestas cælo dejicitur, multaque nive terræ facies inasperatur, in loco, quem Macrolibadam dicunt, ex quo copiarum cohortes desumens, Stenimachum contendit, rectaque Tzepænam iter dirigit, & Batcunium, locumque invisi mandavit; si quis ad eum aditus facilis pateret: tandem eo appulit, vidensque oppidum expugnatu difficile, & hyemem asperam, militem in planitiem descendere jussit, solus ipse cum tribus extremi agminis ductor:

Edit. Paris. pag. 140.

LX. Ibique per duos dies cunctatus, & Batcunium depopulatus, rursus Adrianopolim, indeque Didymotechum repetit, & Hellespontum transfretans, apud *Lampsacum* tentorium figit: & Georgium Muzalonem Protosebastum Protovestiarium, & magni Stratopedarchæ munere decorat, fratrem Muzalonis Andronicum magni Domestici, Angelum Joannem Protostratoris, Caryanitem Protovestiarii; ibidem & Christi diebus solemnibus Natalitiis, ac Luminibus celebratis, Nymphæum ingreditur.

LXI. Sed vere jam appetente recta in Occidentem graditur. Sperans eos, quos Didymotechi reliquerat, incolumes offendere; at illos perversa consilia attriverant. Quandoquidem *Bulgarorum* princeps longius abesse Imperatorem cognoscens, auxiliariam Scytharum sibi manum adscitam in Macedoniæ loca amandat, eorum numerus circa quatuor millia fuit, qui Adrianopolim prætercurrentes, quæ circum flumen, cui nomen Reginæ est, & circa Didymotechum oppida omnia prædis & rapinis vastabant. Exercitibus Præfecti, neglectis imperatoris mandatis in Scythas irruunt, armatura gravi præcincti, Scythæ leviarmati, & sagittarii, quare de longinquo isti jaculis Romanos incessere, & ex equitibus pedi-

tes facere, tandem fugare. Itaque Lascaris equo velocissimo fuga sese Adrianopolim intrusit, Margarites, & plures alii Bulgaris venundati capti sunt. De his certior factus Imperator, maturius in Bulgarophygi locum festinavit. Bulgari adventu Imperatoris cognito citato cursu fugam arripuerunt, & plerique eorum circum Bizyæ loca trucidati sunt: & Imperator in fluvio Regina castrametatus est.

Edit. Paris. pag. 141.

LXII. Bulgarorum vero princeps timore percitus, fœdus petiit: & Rosum Urum socrum, Ungariæ regis generum, ad pacem impetrandam destinat, qui ad Imperatorem se contulit, &, ut par erat, excipitur, & pacem firmavit, & jurejurando promisit, Tzepænam oppidum, & utrisque fines antiquos inviolabiles esse: & sic muneribus acceptis ad viginti millia aureorum Urus secessit. Imperator Tzepænæ restitutionem expectans cunctabatur.

LXIII. Porro Despotæ Michaelis conjux Theodora cum filio suo Nicephoro ad absolvendas nuptias proficiscitur, Imperator ad urbem Thessalonicam properavit, sequebatur eum Despotæ uxor cum filio, & inter eundum pactiones factæ sunt & licet invita cum Imperatore tamen concordavit, Serbia castrum, & cum eo Dyrrachium Imperatori cedere. & hæc jurejurando stabilita fuere, & ad Michaelem transmissa, qui lubenti, illubentique animo consensum præstitit.

LXIV. Ubi Thessalonicæ ventum est, nuptias adornat, & Nicephorum Despotæ munere insignit. Interea literis illi significatur, Michaelem Palæologum magnum stabuli Comitem, qui Bithyniam gubernabat, ad Musulmanos confugisse. His Imperator interturbatus est.

LXV. Quando Palæologus ad Turcomanorum sedes pervenit, in illum veluti in thesaurum quemdam Turcomani incidentes universa illius prædam agunt, qui cum vix manus eorum aufugisset, nudus ad Persarum principem confertur, excipiturque humanissime, & pro rapta supellectile recuperanda litteræ mittuntur. Cum vero Tacharii pleraque Musulmanæ ditionis occupata expilarent, & apud Exara castra locarent, Comnenus Michael, Romanis copiis Præfectus, divinoque præsidio fretus, pugnam committit, & Tacharios devicit, exercitusque Ductorem hostilis primus vulneravit. At quidam Amirachuras cum universo milite suo Tachariis adhæsit. Hinc victores sese in pedes conjiciunt, & Persæ frequentes ceciderunt, quos per longa spatia victores subsecuti sunt. Michael Comnenus, cum ita sors tulisset, maximo Persicorum exercituum Stratopedarchæ, quem Peclarpacim Persæ nuncupant, socius in itinere conjungitur, sicque per plurimos dies procedebant, adversariis continuo subsequentibus, & ad Peclarpacis habitationem, quæ Castamonæ erat gressum accelerarunt. Tunc Tacharii universam Musulmanorum regionem hostiliter percurrerunt.

pag. 142.

LXVI. Theodorus Imperator, de his certior factus in Orientem quam celerrime pedem retulit, Thessalonicæ vero, &

A ὁ μὲν οὖν Λάσκαρις ταχυτάτου ἔχων τὸν ἵππον φυγὰς εἰς Ἀδριανοῦ ᾤχετο. ὁ δὲ Μαργαρίτης ἑάλω, καὶ ἄλλοι πλεῖστοι, οὓς καὶ ἀπεμπόλησαν Βουλγάροις. ὁ δὲ μαθὼν ὁ Βασιλεὺς ἔσπευσε διὰ τάχους περὶ τὴν τοῦ Βουλγαροφύγου χώραν ἐλθεῖν. ὡς δ' οἱ Βούλγαροι τὴν Βασιλικὴν ἔγνωσαν ἔφοδον, ἔφυγον, ὡς εἶχον ποδῶν. οἱ πλείους δὲ τούτων περὶ τὰ μέρη Βιζύης ξίφους ἔργον ἐγένοντο. περὶ τὸν ποταμὸν οὖν Ῥηγίνα τὴν σκηνὴν ἔπηξεν.

ξβ'. Ὁ γοῦν τῶν Βουλγάρων ἄρχων πτοίᾳ ληφθεὶς εἰς σπονδὰς ἐτράπετο. καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ τὸν Ῥῶσον Οὖρον τοῦ Ῥηγὸς Οὐγγρίας, ἐπὶ τῇ θυγατρὶ τελοῦντα γαμβρὸν μεσιτεῦσαι τὰς εἰς εἰρήνην βεβούλευται. καὶ ὁ Οὖρος εἰς τὸν Βασιλέα ἀφίκετο, καὶ ἐδέχθη προσηκόν- B τως, καὶ τὴν εἰρήνην πεποίηκε, καὶ ὤμοσεν ἀπολυθῆναι Τζέπαιναν, καὶ ἑκάτερα τὰ μέρη τοῖς παλαιτέροις ὁρίοις ἀρκεῖσθαι. καὶ εἰς εἴκοσι χιλιάδας Βασιλικῶν χαρισμάτων ὁ Οὖρος τυχὼν ἐξῄει. ὁ δὲ Βασιλεὺς διεκαρτέρει τὴν τῆς Τζεπαίνης περιμένων ἀπόλυσιν.

ξγ'. Ἀφίκετο δὲ καὶ ἡ τοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ γυνὴ Θεοδώρα μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Νικηφόρου τὸ πρὸς τὸν Βασιλέα κῆδος ἀποπληρώσοντες. ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς ἔσπευδε τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβεῖν, συνείποντο δὲ τούτῳ καὶ ἡ τοῦ Δεσπότου γυνὴ μετὰ τοῦ υἱοῦ, καὶ καθ' ὁδὸν τὰς συμβάσεις ἐποίουν, καὶ συμπεφώνηκε καὶ ἄκουσα δοῦναι πρὸς τὸν Βασιλέα τὰ Σέρβια, καὶ τὸ Δυρράχιον. ἐπὶ τούτοις καὶ ὅρκοι προὔβησαν, καὶ ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Μιχαήλ, καὶ C ὃς ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ ξυνῆλθεν.

ξδ'. Ἐπεὶ δὲ ὁ Βασιλεὺς τὴν Θεσσαλονίκην κατέλαβε, τοὺς γάμους πληροῖ, καὶ Δεσπότην τὸν Νικηφόρον τετίμηκεν. ἧκε δ' αὐτῷ γραφὰ, ὡς ὁ Παλαιολόγος Μιχαὴλ ὁ μέγας Κονοσταῦλος τὴν Βιθυνίαν διέπων, φυγὰς ᾤχετο περὶ τὴν τῶν Μουσουλμάνων. καὶ ἐταράχθη ἐπὶ τούτοις ὁ Βασιλεύς.

ξε'. Ἐπεὶ δὲ ὁ Παλαιολόγος ἐν τοῖς οἴκοις τῶν Τουρκομάνων ἀφίκετο, τούτῳ ὡς ἑρμαίῳ ἐντυχόντες, τὰ αὐτοῦ διαρπάκασιν. οὗτος δὲ μόγις διεκφυγὼν γυμνὸς περὶ τὸν Περσάρχην ἀφίκετο. ὁ δὲ ἀσμένως τοῦτον προσήκατο. καὶ γραφαὶ στέλλονται, ἵνα τὰ ἐσκυλευμένα ἐξ αὐτοῦ ἐπικομισθῶσιν αὐτῷ. ἐπεὶ δ' οἱ Ταχάριοι τὰ D πλείω τῶν Μουσουλμάνων ἐληΐζοντο, καὶ περὶ τὰ Ἄξαρα ἐστρατοπεδεύσαντο, ὁ Κομνηνὸς Μιχαὴλ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ῥωμαϊκῶν εἰληφὼς στρατιῶν, καὶ χάριτι θείᾳ ἀναρρωσθεὶς, πρὸς μάχην ἐξώρμησε, καὶ τοὺς Ταχαρίους νενίκηκε, πρῶτος τὸν πρῶτον τούτων βαλών. καί τις Ἀμυραχούρης τὸ ὑπ' αὐτὸν συλλαβὼν στράτευμα τοῖς Ταχαρίοις προσώρμησε, κἀντεῦθεν οἱ διώκοντες ἔφευγον. ἔπιπτον γοῦν Πέρσαι συχνοί. μέχρι μὲν οὖν μακρῶν διαστημάτων τὴν δίωξιν οἱ νενικηκότες πεποίηνται. ὁ γοῦν Κομνηνὸς Μιχαὴλ συμβὰν οὕτω τῷ μεγίστῳ Στρατοπεδάρχῃ τῶν Περσικῶν στρατευμάτων, ὃν Πεκλάρπακιν οἴδασι Πέρσαι καλεῖν, ξυνῄει καθ' ὁδὸν, καὶ ἐπορεύοντο πλείους ἡ- E μέρας ἐφεπομένων τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ λεγομένου Πεκλάρπακι οἰκία περὶ τὴν Κασταμόναν ἦν, ἐκεῖσε ἐγεγόνεισαν. τὸ δὲ τῶν Ταχαρίων γένος, πᾶσαν τὴν ὑπὸ τοὺς Μουσουλμάνους κατέδραμε χώραν.

ξς'. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Θεόδωρος, ἐπεὶ περὶ τῶν γεγονημένων ἐπύθετο, ἔσπευσε πρὸς τὴν ἕω παλινοστῆσαι, καὶ ἀφεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ τοῖς κατὰ

δυσμικῶν μέρεσιν, εἰς φύλαξιν τὸν πρὸς πάππου θεῖον αὐτοῦ τὸν Λάσκαριν Μιχαὴλ μετὰ μικροῦ στρατεύματος, ὅσον εἰς τριακοσίους ἀριθμουμένου, τοῦ δὲ Πριλάπου, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν στρατευμάτων τὸν, ὃν εἶχε, Σκυτέριον Ξυλέαν ὠνομασμένον. εἰς δὲ τὸν Βελεσὸν, καὶ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν Καλαμπάκη Θεόδωρον, ὃν καὶ Τατᾶν τῆς αὐλῆς κατωνόμαζον, τὸν δὲ Χαβάρωνα Κωνσταντῖνον εἰς ἡγεμονίαν τοῦ Ἀλβάνου. ἐμὲ δὲ πάντων προΐστασθαι. A

ξζ'. Καὶ διελθὼν τὰ τῆς Χουναβίας, καὶ τὸ ὄρος τὴν κακὴν Πέτραν, τὴν Μάτην, τὴν Δίβρην, τὴν Κύτζαβιν, εἰς Πρίλαπον ἤχθην, εἶτα τὴν Ἀλβανίαν κατέλαβον. ἦλθον εἰς Ἀχρίδα, τὴν Πρέσπαν, τὸ Σιδηρόκαστρον, καὶ τῷ Πριλάπῳ προσέσχον.

ξη' ξθ'. Ὁ δὲ Βασιλεὺς διαπεραιωθεὶς τὸν Ἑλλήσποντον, ὡς εἶχε τάχους, ἐπὶ τοὺς τῆς Λυδίας τόπους κεχώρηκε, καὶ περὶ τὰς Σάρδεις τὰς σκηνὰς ἔπηξεν. ὁ δὲ Σουλτάνος τὴν αὐτοῦ χώραν καταλιπὼν φυγὰς πρὸς τὸν Βασιλέα ἀφίκετο. ὁ δὲ δώροις τοῦτον ἐδεξιώσατο, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐπαναζεῦξαι πεποίηκε, δοὺς αὐτῷ καὶ στρατὸν τετρακοσίων ἐπιλέκτων, ἐπιστήσας αὐτοῖς ἡγεμόνα Ἰσαάκιον Δούκαν τὸν Μούρτζουφλον. ὁ δὲ Περσάρχης τὸ ἄστυ τῆς Λαοδικείας τῷ Βασιλεῖ ἐχαρίσατο. ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ὑπὸ Ῥωμαίων. ὁ μὲν οὖν Σουλτάνος ἐπεὶ μὴ ἐξίσχυε τοῖς Ταχαρίοις ἀνθίστασθαι εἰς ξυμβάσεις αὐτοῖς συνῆλθε ὑπὸ τέλει φόρου. ἐξ οὗ ἕως νῦν φορολογοῦνται. ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ὅρκον παρὰ τοῦ Βασιλέως λαβὼν πρὸς αὐτὸν ἐπανέζευξε. B C

ο'. Καὶ στέλλεται τοῦτον κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ μετὰ στρατεύματος, ὁ δὲ διαβὰς τὸν Βαρδάριον, ὃν οἱ παλαιοὶ Ναξειὸν ὀνομάζουσι, καὶ τῷ Λασκάρει Μιχαὴλ ἑνωθεὶς τὴν Βέρροιαν ἐληΐσατο. οἱ δὲ Σέρβοι τὴν Κύτζαβιν παραμείψαντες τὰ πέριξ Πριλάπου ἐσύλων. ὁ δὲ Σκυτέριος ἐμπλακεὶς τούτοις ἀσυντάκτως ἡττᾶται.

οα'. Καὶ ὁ ἀποστάτης Μιχαὴλ στρατιὰν ἐκπέμψας, στρατηγὸν ἐπιστήσας αὐτοῖς τὸν νόθον υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον, τοὺς ὄντας ἐκεῖσε ἐν ἀκαρεῖ ἐτρέψατο. ὃ γνοὺς ὁ Παλαιολόγος Μιχαὴλ κατ' αὐτῶν ὁρμᾷ, καὶ τῷ στρατηγῷ τοῦ ἀποστάτου Θεοδώρῳ συρρήξας, βάλλει τοῦτον τοῦ ἵππου, καὶ ἱκέτην ὑπὲρ τοῦ μὴ θανεῖν δέχεται. παραδίδωσιν οὖν τοῦτον Τούρκῳ τινὶ, καὶ ὃς πεφόνευκε τοῦτον. D καὶ ἐτρέψατο τοὺς τοῦ ἀποστάτου. εἶτα ἀφίκοντο πρὸς τὸν Πρίλαπον, καὶ ὀλίγας ἡμέρας προσμείναντες ὑπέστρεψαν.

οβ'. Καὶ ἐπεὶ ἐκεχειρίαν εἶχε περιεστοίχισε τὸ ἄστυ, καὶ ἑλεπόλεις ἔστησε, καὶ κλίμακας ἔφερον, ὡς ἂν διὰ τούτων περὶ τὸ ἄστυ ἀναρριχήσαιντο. ἀλλὰ τότε μὲν ἐξαπέντες πλεῖστοι ἔργον φόνου γεγένηνται. αὖθις δὲ προσβολὴ περισσοτέρα περὶ τὸ ἄστυ, καὶ ἡ ἀπόκρουσις ὁμοία, ὡσαύτως καὶ ἡ τρίτη. εἶτα ἠρέμα παρεκάθηντο. καὶ οὕτως εἷλον τὸν Πρίλαπον.

ογ'. Ὁ δὲ τῶν Βουλγάρων ἄρχων γυναικάδελφος τοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ, ἔχθραν μὲν εἶχε κατὰ Ῥωμαίων, ἀλλὰ πρὸς τοῦ πρωτεξαδέλφου αὐτοῦ Καλλιμάνου καιρίαν πληγεὶς ἐτεθνήκει. ὁ δὲ Καλλιμάνος τὴν ἐκείνου λαβὼν γαμετὴν τὴν Βουλγάρων ἀρχὴν ἐσφετερίζετο. ἀλλ' ὁ Ῥῶσος Οὖρος μετὰ στρατευμάτων ἐπελθὼν τῷ Τερνόβῳ, τὴν θυγατέρα τούτου, τὴν καὶ Μιχαὴλ σύζυγον, εἴληφε. ὁ γὰρ Καλλιμάνος προαπεφόνευτο. ἐπεὶ δ' ἐρήμος ἐναπελείφθη κληρονόμου ἡ τῶν Βουλγάρων ἀρχὴ, οἱ προύχοντες τὸν Τοίχου υἱὸν Κωνσταντῖνον εἰς τὸ ἄρχειν E

A in aliis Occidentis partibus in custodiam reliquit avunculum Michaelem Lascarim, consignato illi exiguo exercitu, non ultra trecentos. Prilapi & vicinorum exercituum Scuterium Xyleam, Belesi, tractusque circa ipsum Calampacem Theodorum, quem Tatam aulæ nuncupabant, Constantinum Chabaronem Albano præfecit, me vero omnibus præesse jussit.

LXVII. Et Chunavia emensa, & monte, quem Malam petram cognominant, Mate, Debre, & Cytzabi, Prilapum contendi: postmodum in Albaniam me contuli. Achridem quoque, Prespam, Siderocastrum invisi, & Prilapi remansi.

B LXVIII. LXIX. Imperator Hellespontum transmittens, quam celerrime ad Lydiæ loca devenit, & apud Sardes castra posuit. Sultanus propria deserens fugitivus Imperatorem convenit: ille virum muneribus ditatum in regionem propriam remisit, milibus selectis quadringentis concessis, quibus Ductorem instituit Isaacium Ducam Murtzuphlum. Persarum princeps Imperatori Laodiceam donavit, sed paululum sub Romanis perduravit. Sultanus ad resistendum Tacharíis impar, fœdus a Tachariis accipit, seseque illis subdit, & ex eo tributa Musulmani Tachariis persolvunt. Michael Palæologus, jurejurando ab Imperatore suscepto, redit.

C LXX. Mittiturque adversus Michaelem Defectorem cum exercitu, qui per Bardarium, quem antiqui Naxium appellabant, transvectus, & cum Michaele Lascari copulatus, Berrœam prædam militibus donat. Servi Cytzabim prætergressi Prilapi adjacentem regionem prædarum ibant. Sculterius perturbato ordine cum illis confligens superatur.

LXXI. Necnon Defector Michael electum militem, spurio filio suo Theodoro Ductore constituto, in Romanos immittit, quos terga vertere coegit. Id cum rescisset Michael Palæologus, in eos irrumpit, & cum Defectoris Prætore Theodoro bello commisso e- *Edit.Paris. pag 143.*
D quo eum pellit, & supplicantem ne neci traderetur, suscepit. Qui Turcæ traditus, occiditur. tandemque Defectoris milites fugantur. postmodum Prilapum conveniunt, & non multos post dies revertuntur.

LXXII. Sed Michael, cum in tuto sua esse vidisset, oppidum obsidione cinxit, aptavit arietes, scalas admovit, ut illis muros ascenderet. Verum tunc rejecti sunt, plurimorum cæde, qui rursus in oppidum vehementius irrumpunt, & pari ratione rejiciuntur; & tertium quoque: sic quieta mente constitit. Et sic Prilapum expugnarunt.

LXXIII. Bulgarorum autem princeps ejusdem Michaelis uxoris frater, qui E simultates & inimicitias in rem Romanam gerebat, a consobrino suo Callimano, lethali vulnere accepto exspirat. Callimanus illius uxore ducta Bulgarorum principatum sibi vindicabat, sed Rosus Urus cum exercitu Trinobum aggressus, filiam hujus & Michaelis consortem recuperat. Callimanus enim antea trucidatus fuerat. Cum vero hærede legitimo Bulgarorum principatus destitueretur, Proceres Tœchi filium Constantinum ut sibi ipsis im-

peret, eligunt, & ut speciosas regnandi causas haberet, ac hæreditario jure regnum possidere videretur, Legatos ad Imperatorem Theodorum misere, ut filiam suam majorem Irenem in matrimonium Tœchi filio concederet, Asani neptem: & uxorem a Constantino separatam ad Imperatorem miserunt. Sic etiam & tranquillitatem Bulgari dederunt.

LXXIV. Post hæc Theodorum Imperatorem morbus gravis invasit: morbo medicinam facere Medici non poterant. Longo itaque tempore noxa conflictatus, & corpus omne exsiccatus, monasticum habitum induit, confessionemque peccatorum animo generoso ac magnifico dignam emisit, Evangelicam meretricem æmulatus, Mitylenensem Archiepiscopum pro delictorum confessione accersena, ante cujus pedes in solum obvolvitur, & lacrymarum rivis terram in qua jacebat conspergit, adeo ut ex illis lutum concinnatum sit. & illud; *Deserui te Christe*, sæpe inter confessionis verba immiscens. Ita ille vita peracta, nondum quatuor integros annos imperio potitus mortem obit: principium enim regnandi Novembrem, Augustum finem vitæ fecit. Cadaver illius in Sosandrorum monasterium delatum, ubi Imperator & pater illius antea, humatum est. Fato functus tres reliquit filios, masculum Joannem, fœminas Theodoram & Eudociam: namque alias duas viris nuptum derat, Irenem Tœchi filio, Mariam Defectoris Michaelis filio Nicephoro, qui tempore defectionis soceri de medio excessit.

Edit. Paris. pag. 144.

LXXV. Filius illius erat octo annos, neque eos integros natus. Pater illius testamentum fecerat, at quidem videbatur pro filio, re autem vera pro Protovestiario suo Musalone Georgio. Hunc enim testamento Romanarum rerum omnium moderatorem, ac dominum instituerat, quoadusque suus filius ad perfectam ætatem pervenisset. Mandata Imperatoris, eorum, qui tunc aderant, jurejurando confirmata sunt. Sed nondum tertius dies, postquam Imperatoris cadaver tumulo conditum est, decurrerat, & tamquam ex composito, quicumque ibi comperiebantur, cum ibidem non exigua militum manus commeasset, & qui ab Imperatore noxa atque incommodis atteriti fuerant, Strategopulus Alexius, cujus filium oculis spoliaverat, Constantinus Tornices, quem in vinculis detinebat, Theodorus Philes obcæcatus etiam ipse, Zagaromita Georgius, quem detinebat, quatuor Protovestiarii Rauli filii, & ipsi carcere conjecti, Nicephorus Alyattes lingua imminutus, festinanter ad Sosandrorum monasterium properant, adversusque Vestiarium tutorem, illiusque fratres irrumpunt, & in sacrario obtruncant, & Imperatorem irrideates, quod nullius pretii homuncioni Romanorum imperium concredidisset.

LXXVI. Ideoque convenientes cum sacro Senatu & Patriarcha consultarunt, quisnam rerum publicarum administrationem in se suscipere dignus haberetur. & primum quidem Romani interrogantur, postmodum Latini, dein Scythæ, & omnes Michaelem Comnenum Palæologum Principem postularunt, & pueri curatorem esse, & rerum publicarum administratorem. Sic primum qui-

A αὐτὸν ἀπεδέξαντο. ἵνα δὲ καὶ εὐπρόσωπος αὐτῷ ἡ ἀρχὴ γένοιτο, καὶ δόξειεν ἀπὸ κληρονομίας κρατεῖν, πρὸς τὸν Βασιλέα Θεόδωρον πρεσβείαν πεπόμφασιν, ἵνα τὴν πρώτην αὐτοῦ θυγατέρα Εἰρήνην συζεύξῃ τῷ τοῦ Τοίχου, ἐγγόνην οὖσαν τοῦ Ἀσάν. ἐχώρισαν οὖν, ἣν εἶχε γυναῖκα, καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα ἀπέστειλαν. οὕτω γοῦν ἠρέμησαν τὰ τῶν Βουλγάρων.

οδʹ. Μετὰ δὲ ταῦτα νόσῳ δεινῇ ὁ Βασιλεὺς περιπέπτωκεν. ἀπέκαμον οὖν ἐν ταύτῃ καὶ ἰατρῶν χεῖρες. ἐν οὐκ ὀλίγῳ γοῦν χρόνῳ τῇ νόσῳ καταξανθεὶς, καὶ τὸ σῶμα ὅλον κατασκελετευθεὶς, τὸ μοναδικὸν ὑπεισῆλθε σχῆμα, καὶ ἐξομολόγησιν ἐπεποιήκει ψυχῆς γενναίας, καὶ μεγαλόφρονος, τὴν εὐαγγελικὴν μιμησάμε-
B νος πόρνην, τὸν τῆς Μιτυλήνης ἀρχιερατικῶς προϊστάμενον εἰς τὴν τῶν αὐτοῦ σφαλμάτων ἐξαγορείαν μετακαλεσάμενος, καὶ ἔμπροσθεν τῶν αὐτοῦ ποδῶν πίπτει πρὸς τοὔδαφος, καὶ δακρύων ῥεύμασι τὴν γῆν ἔπλυνεν, ἐν ᾗ κατέκειτο, ὡς καὶ πηλὸν γενέσθαι ἐκ τούτων, καὶ τὸ, ἐγκατέλιπόν σε Χριστὲ, συχνῶς ἐπεφώνει, τοὺς τῆς ἐξαγορείας λόγους τοῦτο συμπεριπλέκων. Ἐκεῖνος μὲν οὖν οὕτω βιώσας, καὶ μήπω ὅλους τέσσαρας ἐνιαυτοὺς αὐτοκρατορήσας. κατὰ τὸν Νοέμβριον γὰρ ἄρξας, ἐν Αὐγούστῳ μηνὶ τὸ τέλος ἔσχατο τῆς ζωῆς. ὁ μὲν οὖν νεκρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν Σωσάνδρων ἀπεκομίσθη μονῇ, καὶ ἐτάφη ἐκεῖσε, ὅπου καὶ ὁ Βασιλεὺς, καὶ πατὴρ αὐτοῦ. τελευτήσας δὲ τρία καταλέλοιπε παιδία, ἓν μὲν ἄρρεν
C τοὔνομα Ἰωάννην, θήλεα δὲ δύο τὴν Θεοδώραν, καὶ Εὐδοκίαν. τὰς ἑτέρας γὰρ δύο αὐτοῦ θυγατέρας ἀνδράσι συνέζευξεν, τὴν Εἰρήνην τῷ τοῦ Τοίχου υἱῷ, τὴν δὲ Μαρίαν τῷ τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ υἱῷ Νικηφόρῳ, ὅστις καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ πενθεροῦ ἀποστάσεως τὸ κοινὸν ἀπέδοτο χρέος.

οεʹ. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ οὔπω τελείων ἐτῶν ὀκτώ. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ διαθήκην πεποίηκεν τάχα μὲν ὡς ἐπὶ τῷ παιδὶ, τῇ δ᾽ ἀληθείᾳ ἐπὶ τῷ Πρωτοβεστιαρίῳ αὐτοῦ τῷ Μουζάλωνι Γεωργίῳ. τοῦτον γὰρ διετέθετο τὸ κράτος ἔχειν, μέχρις ἂν ὁ τοῦ Βασιλέως υἱὸς εἰς ἥβην τελείαν ἀφίκοιτο. καὶ ἐπρύβησαν ἐπὶ τούτοις προστάξει τοῦ Βασιλέως ὅρκοι παρὰ τῶν ἐντυγχανόντων τῷ τότε. Ἀλλ᾽
D οὔπω τριταῖος ἦν ἐν τάφῳ ὁ τοῦ Βασιλέως νεκρὸς, καὶ ὡς ἀπὸ κοινοῦ συνθήματος συνδραμόντες πάντες οἱ ἐκεῖσε, στράτευμα δὲ ἦν ἱκανὸν, καὶ οἱ πρὸς Βασιλέως κεκακωμένοι ἄνδρες, ὁ Στρατηγόπουλος Ἀλέξιος, οὗ τὸν υἱὸν τετύφλωκεν, ὁ Τορνίκης Κωνσταντῖνος, ὃν εἶχε δέσμιον, ὁ Φιλῆς Θεόδωρος, ὃν τετύφλωκεν, ὁ Ζαγαρομίτης Γεώργιος, ὃν ἐκράτει, οἱ τέσσαρες υἱοὶ τοῦ Πρωτοβεστιαρίου τοῦ Ῥαοὺλ, καὶ αὐτοὶ καθειργμένοι, Νικηφόρος ὁ Ἀλυάτης, οὗ τὴν γλῶσσαν ἐξέτεμεν, αὐτοβοεὶ πρὸς τὴν Σωσάνδρων μονὴν κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου Πρωτοβεστιαρίου, καὶ τῶν αὐταδέλφων αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος ξίφους ἔργον τούτους ἐποίησαν, καὶ τὸν Βασιλέα ἔσκωπτον, ὅτι ἀνδραρίῳ οὐτιδανῷ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐνεπίστευσε.
E
οϛʹ. Καὶ οὕτω συνελθόντες, ἅμα τῷ ἱερῷ καταλόγῳ, καὶ τῷ Πατριάρχῃ σκέψιν ἔθεντο, τὸ, τίς ἂν εἴη ἄξιος περὶ τὴν κοινῶν πραγμάτων διοίκησιν. ἠρωτῶντο γοῦν οἱ Ῥωμαῖοι, εἶτα Λατῖνοι, εἶτα Σκύθαι, καὶ πάντες τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον ἐπέλεγον, καὶ τοῦ παιδὸς ἐπίτροπον εἶναι, καὶ τῶν κοινῶν διοικητήν. καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ

ταῦτα

ταινίᾳ Δεσποτικῇ αὐτὸν ἀναδῦσι, καὶ μετὰ μικρὸν εἰς Βασίλειον ἀνήχθη περιωπήν.

οζ'. Ἐπεὶ δ' ἀπὸ τῶν μεγιστάνων, ὁ Καρυανίτης ἦν, ὃς καὶ φόνον κατεψηφίσατο τῶν Μουζαλώνων, τοῦτον ὁ Βασιλεὺς Μιχαὴλ, ἵνα μή τι νεωτερίσῃ ἐν εἱρκτῇ ἔθετο. ὁ δὲ ἀποδρὰς πρὸς τὰ τῶν Περσῶν ᾤχετο. καταληφθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Τουρκομάνων, πεφόνευται. ἀπολέλειπτο δὲ ἀπὸ τῶν περιωνύμων ὁ Ἄγγελος Ἰωάννης ὁ Πρωτοστράτωρ, ὃς κατὰ τὴν δύσιν ἦν. τοῦτον πέμψας ὁ Βασιλεὺς ἤθελεν ἀγαγεῖν, καθ' ὁδὸν δὲ δείλῳ σχεθεὶς τεθνήκει. ὁ γὰρ Βασιλεὺς τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ, μέγαν χειροτονήσας Δομέστικον, καὶ τὰ στρατεύματα παραδοὺς αὐτῷ εἰς δύσιν ἐξέπεμψε κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαήλ. ὡς δ' ἀνηγορεύθη, Σεβαστοκράτορα εἶναι τοῦτον πέπομφεν. συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ Στρατηγόπουλος Ἀλέξιος, καὶ ὁ Πρωτοβεστιάριος Ῥαοὺλ Ἰωάννης. τετίμηκε δὲ καὶ τὸν Στρατηγόπουλον μέγαν Δομέστικον, καὶ ἐξ ἑτέρας μητρὸς αὐτάδελφον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον Καίσαρα τετίμηκε, καὶ εἰς τὰ τῆς Παφλαγονίας ἔστειλε μέρη.

οη'. Καὶ ἦν χαρὰ ὡς ἐκ σκοτομήνης εἰς φέγγος, ἢ ἐκ κλύδωνος εἰς γαλήνην, ἢ ἐκ χειμῶνος εἰς ἔαρ, ἢ ἐκ λαίλαπος εἰς νηνεμίαν, ἢ ἐξ ἀθυμίας εἰς ἡδονήν. οἱ δ' ἐν πόλει Λατῖνοι, καὶ ὁ ἐν αὐτῇ Βασιλεύων πρεσβείαν ἔστειλαν πρὸς τὸν Βασιλέα ἀπὸ Θεσσαλονίκης ποιούμενοι ζήτησιν, ἵνα δοίῃ ταῦτ' αὐτοῖς, καὶ πᾶσαν τὴν ἄλλην χώραν ἕως τῆς Κωνσταντίνου. ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀστειότερον πρὸς σφᾶς ἀπελογήσατο, ὡς ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ ἐμὸς πατὴρ ἡγεμονεύων ἐτεθνήκει, ὡς ἂν πατρίδος θέλω ἄρχειν αὐτῆς. ταῦτ' ἀκηκοότες οἱ πρέσβεις ὑποκνησιῶσαν εἶχον τὴν ἀκοήν. καὶ παραχώρησον ἡμῖν ἐκ τῶν Σερρῶν αὐτῶν ἔφησαν. καὶ ὅς, ἐκεῖ πρῶτον ἡγεμονεύειν ἠρξάμην, καὶ οὐ χρεὼν ταύτην καταλιπεῖν με. οἱ δέ. καὶ δὸς ἡμῖν ἐκ τοῦ Βολεροῦ τὰ μέχρις ἡμῶν. καὶ ὅς, πολλάκις, φησὶν, ἐκεῖσε ἐθήρευσα, καὶ οὐ μοι κέκριται ἄξιον ἀφεῖναι τοῦτον τὸν χῶρον. τί οὖν ἡμῖν δίδως; οἱ πρέσβεις ἀντήρωτων. ἐγὼ μὲν ἔφη, οὐδέν. ἀλλ' εἴπερ τὴν ἐξ ἐμοῦ λαβεῖν θέλετε εἰρήνην, ἐθέλω τοὺς ἐν Κωνσταντίνῳ Λατίνους πρὸς τὴν Ῥωμαίων τελεῖν ἀρχὴν μερίδα μὲν ἐκ τοῦ κομμερκίου ἡμίσειαν, καὶ ἐκ τοῦ χρυσοψητείου ὡσαύτως. εἰ δ' οὖν ἀλλ' ἴσω μάχη.

οθ'. Καὶ πρὸς τὸν ἀποστάτην δὲ Μιχαὴλ ἐστείλατο πρεσβείαν διὰ τοῦ Φιλῆ Θεοδώρου, πολλὰ ὑποδιδοὺς τῶν προσηκόντων ἀστείων καὶ χωρῶν. ἀλλ' ἦν πρὸς τὰς ὑποσχέσεις σκληρός. ἐφύσα γὰρ αὐτὸν οὐ μόνον τὸ τῷ Ῥηγὶ Σικελίας Μαμφρὲ κῆδος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπὶ τῷ Πρίγκιπι Ἀχαΐας τῷ Γουλιέλμῳ. ὁ δὲ Βασιλεὺς πρὸς τὸν Ῥῆγα Σικελίας τὸν Μαμφρὲ τὸν τοῦ ἀποστάτου γαμβρὸν, πρέσβεις ἔστειλε διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου Νικηφόρου τοῦ Ἀλυάτου, ὃν καὶ κατεῖχε μεθ' ἑαυτοῦ ἐγγύς που δύο ἐτῶν. καὶ πρὸς τὸν Πρίγκιπα Ἀχαΐας διεπρεσβεύσατο. ἀλλ' οὐδὲ οὗτος εἶξε.

π'. Τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Σεβαστοκράτορα κατὰ τοῦ ἀποστάτου ἐκπέμψας προσέταξε κατευθὺ τὴν πορείαν ποιήσασθαι, μέχρις ἂν τῷ τοῦ ἀποστάτου ἐντύχοι στρατεύματι. ὁ δὲ ἀποστάτης περὶ τὰ τῆς Καστορίας μέρη ἐστρατοπέδευεν. ἄφνω δ' ἐπελθεῖ τούτῳ βοὴ, ὡς τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα τὰ τῶν Βοδηνῶν Τέμπη διαβάντα κατ' αὐτῶν χωροῦσι. καὶ πτοίᾳ ληφθεὶς ᾤχετο. πολ-

Georg. Acrop. Hist.

dem eum Despotica fascia exornant, qui non multum post ad tempus imperatorium culmen ascendit.

LXXVII. Quando vero ex præstantioribus Caryanites supererat, qui dictorum Muzalonum necem patraverant, ne quid novi attentaret in carcerem intruditur, qui fuga sese surripiens ad Persas commeat, & a Turcomanis interceptus, de medio tollitur. E principibus etiam, & magni nominis viris Joannes Angelus Protostrator, in Occidente ætatem agebat, quem Imperator ad se venire decreverat, sed inter eundum metu obrutus expiravit. Imperator fratrem germanum suum magnum Domesticum constitutum, Romanis illi concreditis agminibus in occiduas partes adversus Defectorem Michaelem dimittit, quem postea Imperator acclamatus Sebastocratorem fecit. Socii illi aderant Strategopulus Alexius, & Protovestiarius Joannes Raulus: Strategopulum quoque magnum Domesticum creavit, & alterum fratrem Constantinum ex alia ortum matre Cæsaris munere decoratum, in Paphlagoniam amandavit. *Edit. Paris. pag. 145.*

LXXVIII. Omnes porro voluptate quadam perfundebantur, ac si e tenebris in lumen, e tempestate in tranquilla, ex hyeme in verna, ex procella in quieta, aut ex mœrore in gaudium accessissent. Latini, qui Constantinopoli erant, eorumque moderator ad Imperatorem, Legatos mittunt, ab ipsa Thessalonica postulantes reliquam regionem Constantinopolim usque. Imperator responsum lepidum sane, neque invenustam dedit, Thessalonicæ patrem suum finem vitæ fecisse, cum illi præesset, se illius tamquam patriæ principatum ambire. Audierunt Legati, adhuc tamen prurita aurium aliqua concessurum Imperatorem sperabant. *Et concede nobis*, inquiunt, *ab Serris ipsis*. Respondit; *Primum in ea dominatum habui: non est itaque operæpretium illam amittere*. Legati; *Saltem nobis a Bolero ad nostra permitte*. Et Imperator; *Illis in locis venationi operam dedi: indignum itaque videtur locis illis renuntiare. Quid igitur nobis donas?* Legati responderunt: *Ego quidem*, infit Imperator, *nihil. Sed si pacem ex me habere concupiscitis, volo Latinos, qui Constantinopoli sunt, Romano imperio ex tributo partem persolvant mediam, & ex Chrysopseta similiter. Sin minus, pugnam edico*.

LXXIX. Ad Michaelem etiam Defectorem Legatum Imperator Theodorum Philem mittit, ea pertinentibus ad se urbibus ac oppidis pleraque cedens: sed inexorabilis oblatis induruit: inflaverat namque animos, non solum cum Siciliæ rege Manfredo, sed etiam cum Achajæ principe Gulielmo contracta affinitas. Præterea ad Manfredum Siciliæ regem Defectoris generum Nicephorum Alyatem Caniclejo Præfectum Legatum misit Imperator, a quo per duos fere annos detentus est. Ad Achajæ quoque principem legat, sed neque hic cessit.

LXXX. Quare fratrem suum Sebastocratorem adversus Defectorem misit, recta iter ingredi jubens, quoadusque Defectoris exercitui occurreret. Defector in Castoriæ partibus castra locaverat. Hinc subito rumor occupat, Romanas copias Bodenorum Tempe prætergressus *pag. 146.* adversus eum iter dirigere, qui metu in animo concepto in fugam se ipse conji-

cit, quare plurimi in itinere vitam disperdunt. Petraliphas etiam Theodorus, uxoris Defectoris frater cum equo præcipitatus vitam posuit: fugatique sunt cæteri ad montes Pyrenæos, qui veterem & novam Epirum a nostra Græcaque ditione disterminant. Cum hæc ita evenissent, occasione sumpta Sebastocrator, in oppida impetum facit, & primum quidem Achride potiti sunt, tum Deaboli: & universa circa ea oppida regio, necnon Prespa, Pelagonia, Soscus, Molyscus sub potestatem Romanarum virium redactæ sunt.

LXXXI. Defector, fune omni moto, proprium militem plane universum in unum collegit. Addidit auxiliares copias generi sui regis, quæ ad quadringentos equites numerabantur. Alius etiam illius gener Achajæ princeps, universo exercitu collecto, per semetipsum socero auxilium tulit, agens armatum agmen peditum & equitum copiosum. Amplissimo itaque exercitu comparato adversus Sebastocratorem Joannem bellum apparatur, qui militari calliditate adversarios eludebat: cum milite quippe undequaque armato, & thorace communito loca magis ardua detinebat; & leviore armatura indutum in planitie cum hostibus confligare jusserat. Pars eorum Scythæ, Turcæ, plerique etiam a Romana gente, quibus sagittandi peritia inerat, & eminus hostem feriebant. & e loco, cui Borilæ Longo nomen est, adversarios urgere cœperunt, quibus neque per diem iter sine molestia conficere, neque per noctem quiescere concedebant. Namque interdiu, dum equi aquatum ducerentur, confligere; illis etiam inter eundum congredi, & plaustris, jumentisque oneratis propinquantes, res, quas illi conducerent, custodibus secedentibus, rapere. Atque id ubi sæpius perpetrarunt, animis adversus hostes ingentibus resumptis manus ad pugnam adducere, & obvia quæque ex illis prædari. Sic Michaelis Defectoris exercitus attritus est; vi tandem & maximo suorum incommodo Stanum, Soscum, & Molyscum penetrarunt. Nam illis in animo erat ad Prilapi oppidum, ut illi suppetias ferrent, proficisci. ubi ad ea loca pervenere, propriæ quilibet opinioni servientes, pro anima, ut dicitur, currere instituerunt. Et Defector, & filius illius Nicephorus cum nonnullis aliis noctu equis invecti sese abripiunt. id ubi persensissent reliqui una & ipsi in fugam impelluntur. Romanum agmen, & Defectoris spurius filius Joannes Sebastocratori Joanni se dedunt, & Imperatori fidem sacramento obligant. Princeps Achajæ, sociique alius alio dispersi sunt. Princeps apud Castoriam capitur sub palearum acervo absconditus, sed ex dentibus cognitus: namque dentes anteriores prominebant, & colligatus ad Imperatorem advehitur. Agminum nobiliores, affinesque, necnon Afeldetusi, & Carytaniæ Jofredus, aliique illustrium plures Platamone, & alibi capti: auxiliaris item manus a rege Siciliæ transmissa a quatuor hominibus, magno nempe Domestico Strategopulo, & Nicephoro Rimpsa, & aliis duobus, quorum nomina nesciuntur debellata est, & hi quoque constricti vinculis ad Imperatorem transportantur.

Edit. Paris. pag. 147.

LXXXII. Postmodum Joannes Se-

A λοὶ δὲ καθ' ὁδὸν ἐσίνοντο. καὶ ὁ Πετραλίφας δὲ Θεόδωρος, ὁ αὐτοκασίγνητος τῆς τοῦ δεσπότου συζύγου, τόπῳ ἐντυχὼν κρημνώδει σὺν τῷ ἵππῳ ἀπώλετο. συνεστάλησαν οὖν μέχρι τῶν Πυρηναίων ὀρῶν, ἃ δὴ διορίζει τὴν παλαιάν τε, καὶ νέαν Ἤπειρον, τῆς Ἑλληνίδος, καὶ ἡμετέρας γῆς. Ἐπεὶ δ' οὕτω συνέβη ἄδειαν ὁ Σεβαστοκράτωρ δραξάμενος κατὰ τῶν ἄστεων ὥρμησεν. εἷλεν οὖν Ἀχρίδα, Δεάβολιν. καὶ πᾶσα δὲ ἡ περὶ τούτων χώρα, ἔτι οὖν Πρέσπα, Πελαγονία, Σωσκός, Μωλισκὸς ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐγεγόνεισαν ἐπικράτειαν.

πα'. Ὁ δ' δεσπότης πάντα κάλων κινήσας τοὺς οἰκείους συνέλεξε, καὶ συμμαχίαν παρὰ τοῦ Ῥηγὸς τοῦ γαμβροῦ προσελάβετο εἰς ἱππέας τετρακοσίους. ἕτερος δὲ
B τούτου γαμβρὸς ὁ Ἀχαΐας Πρίγκιψ τὴν πᾶσαν αὐτοῦ στρατιὰν συλλεξάμενος δι' ἑαυτοῦ, τὴν πρὸς τὸν αὐτοῦ πενθερὸν συμμαχίαν πεποίητο, ἄγων πλῆθος ἱππέων τε, καὶ πεζῶν. συνήθροιστο γοῦν παμπληθὴς στρατιά, καὶ κατὰ τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰωάννου τὴν ὁρμὴν ἐποιοῦντο, ὁ δὲ στρατηγικῶς τοὺς ἀντιπάλους μετήρχετο. ἐκεῖνος μὲν γὰρ κατὰ τῶν καταφράκτων, καὶ θώραξι κεχρημένων δυνάμεων, τὰ ἐχυρώτατα τῶν τόπων ἐκράτει, τοὺς δ' ἐλαφροτέρους κατὰ τῆς πεδιάδος πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἀνθίστασθαι προσετάχει. καὶ οὗτοι οἱ μὲν ἐκ Σκυθῶν, οἱ δὲ ἐκ Τούρκων, ἕτεροι δὲ ἐκ Ῥωμαίων, οἷς μᾶλλον ἡ τοξεία τὸ ἐπιτήδευμα, οἳ καὶ μακρόθεν τούτους τοῖς βέλεσιν ἔπληττον. ἤρξαντο μὲν οὖν ἐκ τόπου, ᾧ Βορίλα Λόγγος τὸ
C ὄνομα. καὶ οὔθ' ἡμέρας ἀνέτως βαδίζειν αὐτοὺς παρεχώρουν, οὔτε νυκτός. συνερρήγνυντο γὰρ αὐτοῖς, ἡμέρας μὲν ἐν τοῖς τῶν ἵππων ποτοῖς. συνέπιπτον δὲ τούτοις καὶ καθ' ὁδόν, καὶ ταῖς ἁμάξαις καὶ τοῖς φορταγωγοῖς ὑποζυγίοις προσπελάζοντες, ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς φορτίων ἐσκύλευον ὑποχωρούντων τῶν φυλασσόντων. τοῦτο δὲ πολλάκις πεποιηκότες εἰς θάρσος κατὰ τῶν ἐναντίων οὐ μέτριον ἐληλάκασιν, ὥστε καὶ χερσὶ χεῖρας ἐμβαλεῖν, καὶ ἐξ αὐτῶν σκυλεύειν τὰ προστυχόντα. οὕτω τὸ τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ συνέσταλτο στράτευμα, βίᾳ καὶ μόγις Σταυρὸν, καὶ Σωσκὸν, καὶ Μωλισκὸν παραμείψαντες. ἐσπούδαζε γὰρ ἐς τὸ τοῦ Πριλάπου ἄστυ γενέσθαι, ὅπως αὐτῷ ἐπικουρήσωσιν. ἐκεῖ δὲ γεγονότες εἰς οἰκείαν ἕκαστος ἐκπερισπασθέν-
D τες βουλὴν βεβούλευνται τὸν περὶ ψυχῆς τρέχειν. καὶ ὁ μὲν δεσπότης μετὰ τοῦ υἱοῦ Νικηφόρου, καὶ τινων νυκτὸς ἐποχηθέντες ἀπέδρασαν. ὡς δ' ἔγνωστο τοῖς λοιποῖς, καὶ αὐτοὶ πρὸς φυγὴν ἐτράποντο. τὸ μὲν οὖν Ῥωμαϊκὸν στράτευμα, καὶ ὁ νόθος υἱὸς Ἰωάννης τοῦ δεσπότου τῷ Σεβαστοκράτορι Ἰωάννῃ προσῆλθον, καὶ τῷ βασιλεῖ τοὺς ὅρκους ἀπέδοντο. ὁ δὲ Πρίγκιψ Ἀχαΐας, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἄλλος ἀλλαχοῦ διεσπάρησαν. καὶ ὁ μὲν Πρίγκιψ κατὰ τὴν Καστορίαν ἑάλω ἔν τινι ἀχυρμιᾷ τινι κρυβείς, κἀκ τῶν ὀδόντων γνωρισθείς. εἶχε γὰρ τοὺς ἐμπροσθίους ἐν μεγέθει, καὶ δέσμιος ἀπήχθη τῷ βασιλεῖ. οἱ δὲ κρείττους τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, καὶ προσγενεῖς, ὅ, τε Ἀσελδετοῦσε, ὁ τῆς Καρυταίνης Ἰο-
E φρὲ καὶ ἄλλοι τῶν ὀνομαστῶν, οἱ μὲν κατὰ τὴν Πλαταμῶνα, οἱ δὲ κατ' ἄλλο μέρος ἑάλωσαν. καὶ τὸ συμμαχικὸν στράτευμα τὸ ἐκ τοῦ Ῥηγὸς Σικελίας σταλὲν ὑπὸ τεσσάρων κατηγωνίσθησαν. ὧν μὲν εἷς ἦν ὁ μέγας Δομέστικος ὁ Στρατηγόπουλος, ὁ Ῥίμψας Νικηφόρος, οἱ δὲ δύο τῶν ἀνωνύμων, καὶ τούτους ὡς δεσμώτας πρὸς τὸν Βασιλέα ἔπεμψαν.

πβ'. Ὁ μὲν οὖν Σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης τὴν

Θετταλίαν παραμείψας, περὶ τὴν νέαν Πάτραν ἐστρατοπεδεύσατο. ὁ δὲ Στρατηγόπουλος σὺν ἑτέροις τὰ Πυρηναῖα ὑπερβάντες ὄρη, καὶ καταλιπόντες ἐν τοῖς Ἰωαννίνοις στράτευμα εἰς τοῦτον εἰς πολιορκίαν περὶ τὴν Ἄρταν ᾖκον. ἀπέλιπον δὲ τὸν ἐκεῖσε λαὸν οὐκέτι εὐνοϊκῶς περὶ αὐτοὺς ἔχοντα. οὐ γὰρ καλῶς ἐχρήσαντο τούτοις· διὰ ταῦτα καὶ ἡ περιφανεστάτη ἐκείνη νίκη πρὸς τοὐναντίον κεχώρηκεν. ὁ δὲ νόθος υἱὸς τοῦ Μιχαὴλ Ἰωάννης κατὰ τῶν Λατίνων κεχώρηκε, καὶ τὴν Λεβαδίαν παραμείψας τὰς Θήβας ἐσκύλευσε, τὴν δ' ἣν ὤδινεν ἀποστασίαν εἰς προῦπτον ἐξέφηνε, καὶ μετ' ἄλλων ἀποδρὰς πρὸς τὸν ἀποστάτην πατέρα ᾔει. μεθ' οὗ πλοιαρίοις ἐμβάντες τὰς διατριβὰς ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐποίουν. ὅμως ἀνερρώσθη, καὶ περὶ Ἄρταν ἀφιγμένος, ἐπεὶ τοὺς πάντας οἰκήτορας προσκειμένους εὗρεν αὐτῷ. εἶδε δὲ καὶ τὸ τῆς Βονδίτζης ἄστυ παρὰ τοῦ μέρους τούτου κρατούμενον, συναγαγὼν πάντας, τοὺς ἡμετέρους τῆς Ἄρτης ἐξήλασεν. ἀλλὰ καὶ τοὺς πολιορκοῦντας τὰ Ἰωάννινα. ὁ μὲν οὖν Σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης, καὶ Τορνίκιος ὁ πενθερὸς αὐτοῦ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐπανήκεσαν. ὃν καὶ τῷ τῶν Δεσποτῶν τετίμηκεν ἀξιώματι. τὸν δὲ Τορνίκιον τῷ τῶν Σεβαστοκρατόρων, καὶ τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον Σεβαστοκράτορα κατωνόμασεν. ἀλλὰ καὶ τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον δι' ἐπιστολῆς τετίμηκε Καίσαρα.

πγ'. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἔαρος ἐπιλάμψαντος κατὰ τῆς Κωνσταντίνου κεχώρηκεν. ἐπῆλθε γοῦν κατ' αὐτῆς τῷ ἐξαδέλφῳ αὐτοῦ Ἀσὲλ ἐξηπατημένος· ἐν τῷ Γαλατᾷ ἐστρατοπεδεύσατο, καὶ τὸ τοῦ Γαλατᾶ ἐμάχετο φρούριον. ἀπιόντι οὖν ἐκεῖθεν πρέσβεις ἐκ Λατίνων ἧκον περὶ ἀγάπας. καὶ γέγονε χρόνον ἕνα.

πδ'. Ἧκεν οὖν εἰς Πηγάς, εἶτα πρὸς Νύμφαιον ᾤκει, καὶ περὶ Κλαζομένην, οὗ ἧξε καὶ ὁ Σεβαστοκράτωρ Τορνίκιος, καὶ δι' ὄχλου γέγονε τῷ Βασιλεῖ διὰ τὸν πατριαρχεύσαντα Ἀρσένιον, ὁ γὰρ Πατριαρχικὸς ἐχήρευε θρόνος τοῦ πατριαρχεύσαντος Νικηφόρου, ὃς ἀπὸ τῆς Ἐφέσου εἰς τὸν Πατριαρχικὸν μετετέθη θρόνον, ἀπάραντος τῶν ἐνθένδε, μηδ' ὅλον ἐνιαυτὸν διαρκέσαντος. ὁ δὲ Ἀρσένιος προεκλήθη ἀπὸ τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου, ὃς ἔχθραν εἶχε κατὰ τῆς Βασιλείας, καὶ ἀνήχθη αὖθις Ἀρσένιος.

πε'. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τὸν Στρατηγόπουλον Καίσαρα πέμπει τοῖς δυτικοῖς μέρεσι, παρήγγειλε δὲ τῆς Κωνσταντίνου ἀποπειράσασθαι. ναῦς οὖν τότε μεγίστη ἐκ Βενετίας εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἀφίκετο, καὶ Ποτεστάτος, ὃς παροξύνας τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει Λατίνους, ἐν τριήρεσι καὶ πλοίοις, καὶ λεμβαδίοις, καὶ δρόμωσι κατὰ Δαφνουσίας χωρῆσαι. καὶ γέγονεν οὕτω. καὶ ἐκεκένωτο ἡ πόλις ἀνδρῶν, τῷ Βασιλεῖ ταύτης Βαλδουίνῳ μετά τινων μετρίων φυλαττομένη. ἄφνω οὖν ὁ Καῖσαρ τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπῄει, ἔχων δὲ ἄνδρας τινὰς ἐκεῖθεν ὄντας, καὶ ἀκριβῶς εἰδότας τὰ κατ' αὐτήν. καὶ μαθὼν ὀπήν τινα περὶ τὰ τείχη χωροῦσαν εἰσιέναι ὁπλίτην, ἐκεῖ ᾔει. εἰσῆλθεν οὖν διὰ ταύτης ἀνήρ, καὶ ἕτερος, καὶ ἄλλος, καὶ καθεξῆς μέχρι τῶν ιε'. ἔτι δὲ καὶ πλείους ἄλλοι εἰσιόντες εὗρον ἕνα περὶ τὰ τείχη φύλακα, ὃν ἀναβάντες ἔξω τῶν τειχῶν ἔρριψαν, καὶ πελέκεσι τὰς πύλας ἐξαμοχλεύσαντες, ἐλευθέραν τὴν εἰς αὐτὴν εἴσοδον ἐποίησαν τῷ στρατεύματι. οἱ δ' ἐντὸς τῷ αἰφνιδίῳ κατασεισθέντες, ὡς εἶχον ἕκαστος, τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ἐπραγματεύοντο. καὶ ὁ Βαλδουῖνος

Georg. Acrop. Hist.

A bastocrator Thessaliam prætergressus ad Novam Patram locat tentoria: Strategopulus cum aliis Pyrenæos montes transeuntes, Artam properant, Joanninis militum manu ad obsidendum oppidum relicta. cum multitudo illa non bene erga nostros afficeretur: neque enim æquos se illis præbuerant. ideoque victoria illa non diu post in contrarium dilapsa est. Filius vero spurius Michaelis Joannes adversus Latinos progressus, præteritaque Lebadia, Thebas prædatur, & quam secum conceperat, palam defectionem parturit, & cum quibusdam aliis fuga arrepta, ad Defectorem patrem proficiscitur, cum quo naviculas conscendentes in mare moras trahebant, tandem animos assu-

B mentes, Artam contendunt, & cives universos in se propensos comperientes, Bonditzæque oppidum sub ditione sua remanere, quos ibi offenderunt, simul collectis, nostros Arta expellunt, & Joanninæ obsidentes ab obsidione removent. Interim Sebastocrator Joannes, & socer illius Tornicius ad Imperatorem remeant; quem Despotarum dignitate adornavit, Sebastocratorem Tornicium, sed & fratrem illius Constantinum Sebastocratorem indigitavit; quinimo & Strategopulum Alexium per epistolam Cæsarem instituit.

LXXXIII. Imperator appetente vere Constantinopolim commeat. hic adversus eam profectus est, consobrini sui Aseli sermonibus deceptus, qui promise-

C rat se illam traditurum, & Galatæ castrametatur, Galatæque oppidum oppugnabat. Et cum inde secederet Imperator, Legati a Latinis missi, pacem petunt. quæ non uno amplius anno concessa est. *Edit. Par. pag. 148.*

LXXXIV. Venit itaque Pegas, dein Nymphæum, & Clazomenem, ad quam & Sebastocrator Tornicius accessit, proque Expatriarcha Arsenio moleste Imperatorem rogat: Patriarchale siquidem solium, Nicephoro qui in Patriarchale culmen ex Ephesino ascenderat, e terrenis sublato, sessore destituebatur, cum nec integro anno Patriarchatui præfuisset. Arsenius autem sub Imperatore Theodoro in Patriarcham fuerat electus, qui iniquior cum Imperatore inimicitias

D exercuit; rursusque Arsenius in Patriarchalem dignitatem evehitur.

LXXXV. Imperator porro Strategopulum Cæsarem in occiduas partes mittit, monens, ut aliquid de Constantinopoli tentaret. Navis tum maxima Venetiis Constantinopolim appulit, & Potestatus: is Latinos, qui Constantinopoli erant, concitat, ut triremibus, & navibus, necnon lembadiis ac dromonibus in Daphnusiam pergerent, & factum est, ut urbs hominum vacua remansit, a Balduino tunc imperante cum exigua aliorum manu custodita. Improviso itaque Cæsar Constantinopolim abit, secum habens nonnullos ea urbe viros, rerum illius optime gnaros, & cum ex iis cognovisset,

E foramen urbis muris inesse, per quod armatus miles introire posset, operi incumbit, & per illud quidem ingreditur miles, & alius, & tertius, & deinceps quindecim, adhuc etiam & plures alii introeuntes in ipso muro custodem compertum, extra muros projiciunt, & securibus portarum vectibus disjectis, in urbem introitum liberum exercitui aperiunt. Cives re improvisa perculsi, ut quisque poterat, saluti suæ consulere. Balduinus in

magnum Palatium advolavit. Latioi qui Daphnusiam abierant, & Potestatus, cum oihil adversus Romanos perpetrare potuissent, opem enim illis tulerat Deus, ad urbem redibant. Et cum urbi appropinquassent, in urbem ingredi festinant: sed Romanæ copiæ audientes, igne in Latinorum domos prope littus adjacentes immisso, omnes incenderunt, primum Venetorum, aliarumque deinceps nationum, eas Campos nominabant. Id Latini conspicientes, quotquot habere potuerunt ex suis in triremes assumptis, retro cessere, ex triremibus una in magnum Palatium progressa Balduinum recepit. Hac ratione Constantinopolis, ita Deo providente, sub potestate Romanorum venit, 25. mensis Julii, indictione IV. ab orbe condito anno 6769. postquam Latini ea potiti fuissent annos quinquaginta octo.

A περὶ τὸ μέγα παλάτιον ἐχώρησεν. οἱ δὲ περὶ Δαφνουσίαν ἀπιόντες Λατῖνοι, καὶ ὁ Ποτεστάτος, ἐπεὶ μὴ κατὰ αὐτῶν τί δρᾶσαι ἴσχυσαν πρὸς τὴν πόλιν ἐπανεζεύγνυον, ἀντελάβετο γὰρ ἐκείνων Θεός. καὶ πλησιάσαντες εἰς τὴν πόλιν ὥρμησαν εἰσελθεῖν, ἀλλὰ τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα τοῦτο γνόντες, πῦρ ταῖς οἰκίαις τῶν Λατίνων ἐνέβαλον περὶ τὸν αἰγιαλὸν κειμέναις, καὶ ἐνέπρησαν ταύτας, πρῶτα Βενετίκων, εἶτα τῶν ἄλλων γενῶν, ἃς Κάμπους ὠνόμαζον. ὡς δ' εἶδον τοῦτο Λατῖνοι λαβόντες ἐντὸς τῶν τριήρεων ὅσους ἠδυνάντο, καὶ μιᾶς εἰς τὸ μέγα παλάτιον χωρησάσης, καὶ δεξαμένης τὸν Βαλδουῖνον, ὑπεχώρησαν. Οὕτω μὲν ἡ Κωνσταντινούπολις προνοίᾳ Θεοῦ ὑπὸ Ῥωμαίων ἐγένετο, Ἰουλίου ἄγοντος κε΄. οὔσης Ἐπινεμήσεως δ΄. καὶ ἀπὸ γενέσεως κόσμου ἔτους ὄντος ,ϛψξθ΄. ὑπὸ Λατίνων κρατηθεῖσα χρόνους πεντήκοντα ὀκτώ.

F I N I S.

ΙΩΗΛΟΥ
ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ
ΕΝ ΣΥΝΟΨΕΙ.

JOELIS
CHRONOGRAPHIA
COMPENDIARIA.

A ΙΣΤΕΟΝ, ὅτι ὁ μὲν Αδὰμ ἐπέθηκεν ὀνόματα τοῖς παισὶν αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς ζώοις χερσαίοις τε, καὶ θαλαττίοις. Τὸ δὲ αὐτοῦ ὄνομα, καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἄγγελος Κυρίου εἶπεν αὐτοῖς. καὶ ὁ μὲν Κάϊν ἔλαβε γυναῖκα τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀδελφὴν Αζούραν, ὁ δὲ Σὴθ τὴν δευτέραν Ασουάμ, ὁ δὲ Αβὲλ παρθένος καὶ δίκαιος ὑπῆρχεν. Ο δὲ Κάϊν τῆς οἰκίας αὐτοῦ πεσούσης ἀπέθανεν. Ο δὲ Σὴθ πρῶτος ἐξεῦρε γράμματα Εβραϊκὰ, καὶ σοφίαν, καὶ τὰ σημεῖα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰς τροπὰς τῶν ἐνιαυτῶν, καὶ τοὺς μῆνας, καὶ τὰς ἑβδομάδας, καὶ τοῖς ἄστροις ἐπέθηκεν ὀνόματα, καὶ τοῖς πέντε πλανήταις εἰς τὸ γνωρίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ μόνων. καὶ τὸν μὲν πρῶτον πλανήτην ἐκάλεσε Κρόνον, τὸν δὲ δεύτερον Δία, τὸν τρίτον Αρεα, τὸν τέταρτον Αφροδίτην, καὶ τὸν πέμπτον Ερμῆν.

B Μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν Καϊνᾶν ὁ υἱὸς Αρφαξὰδ συνεγράψατο τὴν ἀστρονομίαν, εὑρηκὼς τὴν τοῦ Σὴθ καὶ τῶν αὐτοῦ τέκνων ὀνομασίαν, καὶ τῶν ἀστέρων ἐν πλακὶ λιθίνῃ γεγλυμμένην. οἱ γὰρ τοῦ Σὴθ ἔγγονοι προμυηθέντες ἄνωθεν τὴν μέλλουσαν γενέσθαι φθορὰν τῶν ἀνθρώπων, ἐποίησαν δύο στήλας, μίαν μὲν λιθίνην, ἑτέραν δὲ πλινθίνην, λογισάμενοι, ὅτι, εἰ μὲν δι' ὕδατος ὁ κατακλυσμὸς, ἡ λιθίνη στήλη μένει, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ γεγλυμμένα, εἰ δὲ διὰ πυρὸς, ἡ πλινθίνη σωθήσεται.

Απὸ Μαγουσαίων δὲ, ἤτοι Περσῶν ἤρξατο ἀστρολογία καὶ μαγεία, λαβόντων ἀρχὰς ἀπὸ Νεβρὼδ τοῦ τῆς Βαβυλῶνος κτίσαντος.

C Μετὰ Νίνον ἐβασίλευσεν Ασσυρίων Θούρρας τις τοὔνομα, ἔτη λ΄. ὃν καὶ μετωνόμασαν Αρεα εἰς ὄνομα τοῦ πλανήτου ἀστέρος, ᾧτινι Αρει πρώτην στήλην ἀνέστησαν οἱ Ασσύριοι, καὶ ὡς Θεὸν μέχρι τῆς νῦν προσκυνοῦσι, καλοῦσι Περσιστὶ Βάαλ Θεὸς, ὅ ἐστιν, Αρης πολέμου Θεὸς, οὗ καὶ Δανιὴλ μέμνηται.

Εν τοῖς χρόνοις τῆς βασιλείας τοῦ Φοίνικος ἦν Ηρακλῆς φιλόσοφος, ὁ Τύριος, καὶ τῆς κογχύλης ἐφευρετής. περιπατούμενος γὰρ ἐπὶ τὸ παράλιον μέρος τῆς Τύρου εἶδε ποιμενικὸν κύνα ἐσθίοντα τὴν λεγομένην κογχύλην, καὶ τοῦ ποιμένος νομίσαντος αἱμάσσειν τὸν κύνα, λαβόντος πόκον ἔριον ἀπὸ τῶν προβάτων, καὶ αἱμάξαντος τὸ καταφερόμενον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ κυνὸς, καὶ βαφέντος τοῦ πόκου προσέχων ὁ Ηρακλῆς, μὴ εἶναι αὐτὸ αἷμα, ἀλλὰ βάμματος πρόξενον. ὃ καὶ θαυμάσας ὡς μέγα δῶρον τοῦτο προσήγαγε τῷ Βασιλεῖ Φοίνικι. ὃς καὶ μᾶλλον ἐκπλαγεὶς, ἐκέλευσεν ἀπὸ κογχύλης ἔριον βαφῆναι, καὶ γενέσθαι αὐτῷ περιβόλαιον, καὶ ὑπὸ πρῶτον αὐτὸν φορέσαι ἱμάτιον ἐκ πορφύρας.

A SCIENDUM est, Adamum filiis, & omnibus animantibus cum terrestribus, tum marinis nomina imposuisse: nomen vero illius, & uxoris ab Angelo Domini fuisse manifestata. Cainus majorem sororem Azuram, Sethus minorem Asuamam uxorem duxit. Abelus virgo justitiam colebat. Cainus propriæ domus ruina emoritur. Sethus primus Hebraicas litteras, scientias, signa cæli, & tempestatum vices, menses, necnon bebdomadas excogitavit: sideribus quoque & quinque Planetis, ut ab hominibus tantum dignosci possent, nomina imposuit; & primum Saturnum, secundum Jovem, tertium Martem, quartum Venerem, quintum Mercurium nuncupavit. *Edit. Paris. pag. 149.*

B Post diluvium Cainanus Arphaxadi filius cum Sethi illius filiorum, & siderum nomina in saxeo cippo comperisset, stellarum cursus commentario complexus est. Nam Sethi successores imminentem generi humano perniciem edocti, duas columnas, unam quidem lapideam, alteram lateritiam extruunt, rati si mundus aquarum illuvie immergeretur, lapideam permansuram, & quæcumque in ea exsculpta erant, si conflagraret incendio, lateritiam evasuram. *pag. 150.*

A Magusæis, sive Persis Astrologia, & Magia initium duxere, a Nembrode Babylonis conditore occasione sumpta.

Post Ninum Assyriorum regno præ-C fuit Thyrras annos triginta. Illi e Planeta nomen Martis inditum est, & statua prima erecta. Eum Assyrii ad hæc tempora pro deo colentes, lingua Persica Baalem deum vocant, quod notat *Mars bellorum deus*. Illius meminit Daniel.

Temporibus Phœnicis regis Heracles Philosophus Tyrius, purpuræque inventor florebat. Quippe Tyri maritima obambulans pastoritium comperit canem conchylium depascentem, quem pastor sanguine videns infectum, lanæ vellere ex ovibus rapto, quod ab ejus ore profluebat, abstersit; cum autem Heracles vellus non sanguine tingi, sed nova quadam tinctura infici observasset admiratus, magni loco muneris Phœnici regi obtulit, qui & ipse præcipit, sibique vestem fieri. Sic primus ipse purpuratam chlamydem gestavit.

Post Nabuchodonosorem, & Baltasarem filium Persarum regnum tenuit Cyrus annos triginta duos. Hic cum adversus Crœsum Lydorum regem bellum pararet, timore perculsus, ab Indica regione Danielem prophetam accersitum ad se misit. Daniel interrogatus, respondit, *Bono esto animo, hostem tuum devinces.* Quippe de te Esaias propheta vaticinatus est, *Sic dicit Dominus Cyro, cujus dexteram apprehendi, ut subjiciam ante faciem ejus gentes, & robur regis confringam. Ipse ædificabit civitatem meam, & captivitatem populi mei convertet, dicit Dominus Sabaoth.*

His auditis Cyrus Danielis ad pedes concidens. *Vivat*, inquit, *Dominus Deus tuus ego Israelem ex servo faciam, ut sit liber, & a mea ditione dimittam, ut Hierosolymis Deo suo cultum exhibeat.* Sic acie instructa contra Crœsum in dimicationem venit, eoque subjecto, & quadringentis millibus cæsis, qui cladi superstites erant, captivos fecit, Lydorumque imperio funditus everso, nulla mora Israelitas omnes cum Zorobabello dimisit, ut Hierusalem repeterent.

Post Cyrum Darius filius, qui & Cambyses dictus est, regnum tenuit anoos octo.

Post Cambysem Artaxerxes Memor annos viginti.

Edi. Paris. pag. 151. Sciendum est Romum, qui Romæ imperavit, Brumalia non alia de causa excogitasse. Ferunt namque ipsum una cum fratre adulterio editos, sylvis expositos, & ab agresti quadam muliere inventos, enutritos fuisse. Porro contumeliosum erat apud Romanos alieno cibo nutriri, ut aliarum mensarum captatorem dici. Quapropter Romus Brumalia commentus est, ut maculam deleret; necesse esse affirmans, Senatum ali a Rege, veluti honore dignum, hyemis tempore, bellique induciis: Exercitum a Senatu. Convivio nomen Brumalium dedit, quod Romana lingua sonat, alieno victu esse educatum.

Post Romum cum Roma a Consulibus, & Dictatoribus regeretur, inter eos Manlius Februario cuidam Senatori invisus, aliis Senatoribus mala Februarii fraude seductis, civitate ejicitur. Interea Galli die Seatilis mensis vigesimo, impetu facto urbem occupant, & cædibus omnia complent. Senatores, qui fugam arripuerant, rursus Manlium advocant: Manlius coacta manu Gallos armis opprimit, trucidatque omnes, & Roma recepta, mensis, quo hæc acta sunt, tanquam qui Romæ propter illius captivitatem infaustus fuerat, dies detruncat, & Februarium, bonis publicatis, turpiter ab urbe ejectum interficit, Sextilemque mensem Februarium, tamquam eo nomine dignum cognominat.

Post dictum Artaxerxem principatui præfuit Chous filius. Is debellatam Ægyptum, eversamque in sui potestatem redegit, Nectenabone tunc imperante, qui fuga sibi consuluit, & Ægyptiaco ritu fictis imaginibus, & Magicis nugamentis, futura præsagiens, Philippi atque Olympiadis illius uxoris familiaritatem sibi parat, ex eaque Alexandrum procreat.

Philippus annos viginti Macedoniæ gubernacula gessit, & Thessalia oppressa, urbem Thessalonicam extruxit.

A Μετὰ Ναβουχοδονόσορ, καὶ Βαλτάσαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐβασίλευσε Περσῶν Κῦρος, ὁ Πέρσης, ἔτη λβ΄. ὃς πόλεμον μέλλων συμβαλεῖν πρὸς Κροῖσον, τὸν τῶν Λυδῶν βασιλέα, καὶ φοβηθεὶς μετεπέμψατο ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς χώρας τὸν προφήτην Δανιήλ. ὃς ἐρωτηθεὶς εἶπε πρὸς Κῦρον, θάρσει, νικήσεις τὸν ἐχθρόν σου. περὶ σοῦ γὰρ εἶπεν ὁ προφήτης Ἡσαΐας. οὕτω λέγει Κύριος τῷ Κύρῳ, οὗ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς, ἐπακούσει ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη, καὶ ἰσχὺν βασιλέως διαρρήξω, αὐτὸς οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἐπιστρέψει, εἶπε Κύριος Σαβαώθ.

Ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας ταῦτα, εἶπε, πρὸς τοὺς πόδας τοῦ Δανιὴλ πεσών. Ζῇ Κύριος ὁ Θεός σου, ἐγὼ ἀπολύσω τὸν B Ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς μου, ἵνα λατρεύσωσι τῷ Θεῷ αὐτῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. παραταξάμενος οὖν τῷ Κροίσῳ κατὰ κράτος ἡττήσας, καὶ χιλιάδας υ΄. ἀπολέσας, τοὺς δὲ λοιποὺς αἰχμαλώτους σὺν αὐτῷ λαβὼν καὶ τὴν τῶν Λυδῶν βασιλείαν τελείως καταλύσας, τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ πάντας εὐθέως μετὰ Ζοροβάβελ ἀπέλυσεν ἐν Ἱερουσαλήμ.

Μετὰ δὲ Κῦρον ἐβασίλευσε Δαρεῖος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ καὶ Καμβύσης, ἔτη η΄.

Μετὰ δὲ Καμβύσην Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων, ἔτη κ΄.

Ἰστέον δὲ, ὅτι Ῥῶμος ὁ τῆς Ῥώμης βασιλεύσας, τὰ λεγόμενα Βρουμάλια ἐπενόησεν δι᾽ αἰτίας τοιαύτης. φασὶ γὰρ αὐτόν τε καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐκ πορνείας γεννηθέν- C τας, ἐν ἀλσώδει τόπῳ ῥιφῆναι, καὶ ὑπὸ ἀγροικικῆς τινὸς γυναικὸς εὑρεθέντας ἀνατραφῆναι. ὄνειδος δὲ ἦν Ῥωμαίοις τὸ ἐξ ἀλλοτρίων τρέφεσθαι, καὶ ἀλλοτριοφάγους καλεῖσθαι. ὁ οὖν Ῥῶμος τὸ οἰκεῖον ὄνειδος ἐξαλεῖψαι βουλόμενος ἐπενόησε τὰ Βρουμάλια, εἰρηκὼς ἀναγκαῖον εἶναι τὴν Βασιλεία τρέφειν τὴν οἰκείαν σύγκλητον ἐν τῷ καιρῷ τοῦ χειμῶνος, ὡς ἐντίμους, ὅταν ἠρεμῶσιν ἐκ τοῦ πολέμου. τὴν δὲ σύγκλητον πάλιν τρέφειν τὸν στρατόν. ἐκάλεσε δὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρίστου ἐξ ἐκείνου Βρουμάλιον, ὅ ἐστι Ῥωμαϊστί, ἐξ ἀλλοτρίων τραφῆναι.

Μετὰ δὲ Ῥῶμον ὑπὸ ὑπάτων, καὶ στρατηγῶν τῆς Ῥώμης διοικουμένης, ὧν εἷς ἦν καὶ Μάλιος, ὁ Φεβρουάριος συγκλητικὸς ὢν, καὶ τῷ Μαλίῳ φθονήσας παρεσκεύασε τοὺς D τοὺς συγκλητικοὺς τοῦτον τῆς πόλεως ἐκδιῶξαι· τῶν οὖν Γάλλων τῇ εἰκάδι τοῦ Σεξτιλλίου μηνὸς νυκτὸς ἐπελθόντων, καὶ τὴν πόλιν παραλαβόντων, καὶ πολὺν φόνον ἐργασαμένων, οἱ συγκλητικοὶ φυγόντες, τὸν Μάλιον πάλιν προσκαλοῦνται, ὃς μετὰ στρατοῦ ἐπελθὼν, καὶ τοὺς Γάλλους παραλαβὼν, πάντας ἀνεῖλε, καὶ κρατήσας αὖθις τῆς Ῥώμης ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας τοῦ Σεξτιλλίου μηνὸς, ὡς δυστυχοῦς τῇ Ῥώμῃ γενομένου, διὰ τὴν παράληψιν αὐτῆς ἐν αὐτῷ γενέσθαι· τὸν δὲ Φεβρουάριον τῶν ὑπαρχόντων γυμνώσας, καὶ ἀτίμως τῆς πόλεως ἐκβαλὼν, ἀνεῖλε, καλέσας τὸν Σεξτίλλιον μῆνα Φεβρουάριον, ὡς ἄξιον τοῦ ὀνόματος.

Μετὰ δὲ τὸν εἰρημένον Ἀρταξέρξην ἐβασίλευσε Χῶος E ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὃς καὶ τὴν Αἴγυπτον παρέλαβε, καὶ ἀπώλεσε, βασιλεύοντος αὐτῆς τότε Νεκτεναβὼ, ὃς φυγὼν, καὶ διὰ φαντασιῶν τινῶν, καὶ μαγειῶν Αἰγυπτιακῶν προλέγων τὰ μέλλοντα, γνώριμος γίνεται Φιλίππῳ, καὶ Ὀλυμπιάδι τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, ἐξ ἧς ἔτεκε τὸν Ἀλέξανδρον.

Ὁ δὲ Φίλιππος ἐβασίλευσε τῆς Μακεδονίας ἔτη κ΄. ὃς τὴν Θετταλίαν ὑποτάξας τὴν Θεσσαλονίκην πόλιν ἔκτισεν.

Μετὰ δὲ Φίλιππον ἐβασίλευσε Μακεδόνων Ἀλέξανδρος, ὅτε καὶ Δαρεῖος ὁ Ἀρσάμου μετὰ Χῶον βασιλεύων κατεκυρίευσε πάντων. ὃν ὁ Ἀλέξανδρος χειρωσάμενος παρέλαβε πᾶσαν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν τὴν Περσῶν, καὶ Μήδων, καὶ Πάρθων, καὶ Βαβυλωνίων χώραν, καὶ τὰ Ἰνδικὰ πάντα μέρη, ὃς καὶ τὴν μεγάλην Ἀλεξάνδρειαν εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα κτίσας, εἰς Βαβυλῶνα ὑπέστρεψεν, ἐν ᾗ καὶ τελευτᾷ, ἐτῶν ὢν λβʹ βασιλεύσας ἔτη ιβʹ.

Ἰστέον ὅτι δύο Λάμεχ ἡ γραφὴ μνημονεύει, ἕνα μὲν τὸν ἀπὸ Κάϊν, τὸν καὶ πεφονευκότος ἄνδρα τε καὶ νεανίσκον, τοὺς γὰρ δύο ἀδελφοὺς τοῦ δικαίου Ἐνὼχ ἀνελών, καὶ τὰς δύο τὰς γυναῖκας ἔλαβεν. ἕτερον δὲ τὸν πατρὸς Νῶε, τὸν καὶ μεταγενέστερον, καὶ ἀπὸ Σὴθ κατανομένον.

Ὁ Θάῤῥα ἐγέννησε τὸν Ἀβραάμ, τὸν Μαχωὲ, καὶ τὸν Ἀράμ, τὸν πατέρα τοῦ Λώτ, ὃς καὶ ἀπέθανε πρὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Θάῤῥα. τοῦ γὰρ Ἀβραὰμ ἐμπρησμὸν ποιήσαντος, ὥστε κατακαῦσαι τὰ εἴδωλα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· εἰσελθὼν Ἀδὰμ ἐξελέσθαι αὐτὰ ἀπέθανεν ἐν τῷ οἰκήματι ἐνώπιον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Ἐκ τοῦ γένους Σίδου υἱοῦ Αἰγύπτου βασιλέως Αἰγυπτίων, κατήχθη Μελχὶ, ὁ πατὴρ τοῦ Σεδέκ, ὃς γενόμενος ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ, καὶ βασιλεὺς τῶν Χαναναίων ἐπεκλήθη Μελχισεδὲκ πατρωνυμικῶς, καὶ κτίσας πόλιν ἐν τῷ ὄρει Σιών, ἐπονόμασεν αὐτὴν Σαλήμ, ὅ ἐστιν εἰρήνης πόλις, ἐν ᾗ καὶ βασιλεύσας ἔτη ιγʹ. ἐτελεύτησε δίκαιος καὶ παρθένος, ὥς φησιν Ἰώσηπος. λέγει δὲ καὶ ὁ μέγας Κύριλλος· ἀγενεαλόγητος εἴρηται Μελχισεδὲκ παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀβραὰμ ὅλως, μηδὲ ὑπὸ Μωσέως γενεαλογηθῆναι. εἶναι δὲ Χαναναῖον τὸ γένος, καὶ ἐκ τῆς ἐπαράτου σπορᾶς ὁρμώμενον. ὅθεν οὐδὲ γενεαλογίας ἠξίωται. οὐδὲ γὰρ πρεπωδέστατον ἦν τὸν τῆς ἄκρας δικαιοσύνης ἐπειλημμένον, συμπλέκειν τῷ τῆς ἄκρας ἀδικίας γένει· Ἡ δὲ Ἱερουσαλὴμ ἐκ προσθήκης τῆς τοῦ ἱεροῦ συλλαβῆς μετὰ τῆς Σαλὴμ κατὰ συνάφειαν ὠνομάσθη φερωνύμως Ἱερουσαλήμ, τῇ μὲν διὰ τὴν ἱερουργίαν τοῦ Μελχισεδέκ, τῇ δὲ διὰ τὴν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ κατασκευήν. Ἰεβοὺς γὰρ ἐκαλεῖτο πρώην.

Λὼτ ἀνεψιὸς τοῦ Ἀβραὰμ ἐκ τῶν δύο θυγατέρων αὐτοῦ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο, Μωάβ, καὶ τὸν Ἀμμάν, ἐξ ὧν Μωαβῖται, καὶ Ἀμμανῖται.

Ὁ δὲ Ἀβραὰμ ἐκ μὲν τῆς Αἰγυπτίας αὐτοῦ παιδίσκης Ἀγὰρ ἐγέννησε τὸν Ἰσμαήλ· ἐκ δὲ τῆς Σάῤῥας τὸν Ἰσαάκ. ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἐγέννησε τὸν Ἡσαῦ, καὶ τὸν Ἰακὼβ ἐκ τῆς Ῥεβέκκας. καὶ ἐκ μὲν τοῦ Ἡσαῦ ἐτέχθη Ἐδὼμ υἱὸς ὁμώνυμος τῷ πατρί, καὶ Ἀμαλήκ, ἐξ ὧν Ἰδουμαῖοι, καὶ Ἀμαληκῖται. ἐκ δὲ Ἰακὼβ τοῦ καὶ Ἰσραήλ, Ἰούδας ἀφ᾽ οὗ καὶ Ἰουδαῖοι πάντες, καὶ οἱ ἐκ τῶν λοιπῶν προσηγορεύθησαν. καὶ Ἰσραηλῖται μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς Ἰακώβ, Ἰουδαῖοι δὲ ἐκ τοῦ ἐπισημοτέρου ἀδελφοῦ αὐτῶν. Ἐκ δὲ τοῦ Ἰσμαὴλ ἄρχοντες καὶ ἔθνη αὐτῶν ἕξ Ἰσμαηλῖται οἱ νῦν Ἀγαρηνοί τε καὶ Σαρακηνοὶ λεγόμενοι. ὁ δέγε θεῖος Ἀβραὰμ ἐγέννησεν ἐκ τῆς ἐσχάτης γυναικὸς αὐτοῦ Χεττούρας υἱοὺς εʹ, ἐξ ὧν ἐστι Μαδιάμ, ἀφ᾽ οὗ Μαδιανῖται, καὶ Ἀφὲρ ἐξ οὗ Ἀφρική. Ἰσαὰκ δὲ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη ρπʹ. Ἰακὼβ δὲ ζήσας ἔτη ρνδʹ. ἀπέθανεν εἰς Αἴγυπτον ποιήσας ἐκεῖ ἔτη ιζʹ. ὃς ὅτε ὑπῆρχεν ἐτῶν πι. φυγὼν Ἡσαῦ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατῴκησεν εἰς

Philippo in Macedoniæ regno successit Alexander, tunc cum Darius Arsami filius post Choum occupatis omnibus omnium dominus factus est. Dario profligato Alexander ejus imperium universum & Persarum, Medorum item & Parthorum, & Babyloniorum regionem, & Indicos omnes tractus in suam ditionem redegit. Hic cum magnam Alexandriam condidisset, ex proprio nomine nuncupatam in Babyloniam conversus vitæ finem posuit, ætatis annorum triginta duorum, regni anno duodecimo.

Advertendum est, duos nobis Lamechos a Scriptura commemorari, alterum ab Caino, qui & virum, & adolescentulum occidit; cæsis enim duobus justi Enochi fratribus, eorum uxores duxit; alterum recentiorem, Noe parentem, a Setho oriundum. Edit. Paris. pag. 152.

Tharra genuit Abrahamum Machoe, & Aramum Loti patrem, qui & ante Tharram vita functus est. Nam cum Abrahamus incendium excitasset, ut Idola patris absumeret, Aramus, dum ea ab igne servare contendit, domi, in quam fuerat ingressus, vidente patre, flammis crematus occubuit.

Ex sanguine Sidi filii Ægypti regis Ægyptiorum natus est Melchius pater Sedeci. Hic divino sacerdotio, imperioque Chananæorum a patre nomen habuit, dictusque est Melchisedecus, urbemque in monte Sion condidit, Salem denominatam, quasi diceret *Civitatem pacis*: in ea cum regnasset annos tredecim, vita functus est, justus, & virgo, ut Josephus tradit. Magnus Cyrillus de eo hæc habet. Melchisedecus sine genealogia dicitur, quod ex semine Abrahami non fuerit, neque a Moyse ejus genealogia descripta. Erat porro genere Chananæus, execrando semine oriundus, quare nec dignus habitus est, cujus genealogia scriptis mandaretur. Dedecebat quippe absolutissimæ justitiæ sectatorem, perditissimæ nequitiæ generi copulari. Hierusalem vero *Hieru*, id est *sacri*, una cum, *salem*, additione *Hierusalem* dicta est; idque vel Melchisedeci sacerdotio, vel templi sacrosancti extructione; nam prius Jebus nuncupabatur.

Lotus Abrahami fratris filius duos filios ex filiabus genuit Moabum, & Ammanum, ex quibus Moabitæ, & Ammanitæ originem habent.

Abrahamus ex Agare Ægyptia ancilla Ismaelem procreavit, Isaacum ex Sarra. Isaacus Esau, & Jacobum ex Rebecca. Ex Esau nascitur Edomas patri cognominis, & Amalec, ex quibus Idumæi, & Amalecitæ. Ex Jacobo, qui & Israelus, Judas a quo Judæi omnes, etiam ab aliis exorti nuncupati sunt. Israelitæ si quidem a patre Jacobo, Judæi a nobiliore fratre Juda appellationem habent. Ex Ismaele principes, & eorum sex nationes, qui nunc Sarraceni, & Agareni vocantur. Porro divinus Abrahamus ex Chettura postrema uxore liberos quinque suscepit; inter eos Madianus est, a quo Madianitæ, & Apher, a quo Aphrica. Isaacus occubuit, cum vixisset annos omnes simul centum octuaginta. Jacobus annorum centum quinquaginta quatuor diem obiit in Ægypto, postquam ibi commoratus esset annos septemdecim. Hic annos natus

Edit. Parif. pag. 153. septuaginta quinque timore fratris Esau fugiens Carrhas Mesopotamiæ pervenit ad Labanum matris Rebeccæ fratrem, cujus cum viginti annos oves pavisset, Lia atque Rachele Labani filiabus ductis filios, filiasque tulit, partim ab liberis uxoribus, partim ab ancillis Balla, & Zelphasa. Anno vigesimo elapso reditus e Mesopotamia in terram Chanaan visionem Bethele conspexit. Ibi cum ex omnibus, quæ possideret, decimas obtulisset, postremum & ex filiis a Benjamino ducto initio, dinumeratis ordine præpostero ad Levim progressus, eum decimum repertum, Deo devovit.

Porro Isaacus, & Rebecca accitos Jacobum peregre regressum, & Esau precibus, & votis, eorum etiam fide jurejurando adstricta, adhortantur, uti pacem mutuam, vinculaque fraternæ societatis inviolata servent: sicque diem obeunt, prior quidem Rebecca, non multo post Isaacus, Jacobo primogeniti jura elargiti.

Post hæc Esau Amaleci filii cohortationibus in Jacobum fratrem concitatus, militum manu collecta cum armis, ut narrat Josephus, invasit. Jacobus oppidi, in quod confugerat, portis clausis, de muro, ut parentum monitorum recordaretur, admonebat. Esau ægre ferens consilium, cum non solum conviciis, maledictisque incessere, sed excidium quoque minari. Jacobus telo emisso Esau dextra mammilla saucium sternit. Tunc autem impletum est Isaaci vaticinium de Esau, *Si excusseris jugum fratris tui de collo tuo peccabis peccatum mortis.*

Levi porro genuit Caathum, Caathus genuit Abramum, Abramus genuit Aaron, & Moysen. Et anno octuagesimo Moysis egressi sunt filii Israelis ex Ægypto una secum, & ossibus Josephi delatis, commoratique sunt in deserto annos quadraginta.

Post Moysem principatum accepit Jesus Nave, commoratusque in terra promissionis annos triginta duos diem obiit annorum cx.

Post Jesum per Judices Deus populo succurrebat. Et primus omnium Judas judicavit populum annos septem. Hic Adonibesecum alienigenarum regem subegit, ejusque manuum, & pedum extremitates præcidit. Tunc Adonibesecus, *Reges summitates manuum suarum, ac pedum abscisi erant colligentes, quæ sub mensa mea. Sicut igitur feci, sic retribuit mihi Dominus.*

Judæ successit Gothonielus Judex annos quinquaginta.

Gothonielum excepit Avodus annos octuaginta.

pag. 154. Post Avodum Judex factus Samagarus annos septem.

Post Samagarum Judicem egit Baracus, & cum eo Deborra vates: quæ Jaelem Sisaram interfecit paxillo Cinæi Chameris uxor. His temporibus Prometheus, & Orpheus Thrax, qui apud Græcos sapientissimi habiti sunt, & Æsculapius Medicus, & Lycurgus Spartanus Græcorum legum lator, celebres erant.

Post Baracum judicavit Gedeo annos 40. Is cum trecentis, qui cum biberent præstantissimi habiti sunt, Madiamum, & Orebum, & Zebum, & Zebeamum, & Salmananum principes perdidit.

A Χαῤῥὰν τῆς Μεσοποταμίας πρὸς Λάβαν τὸν ἀδελφὸν τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ῥεβέκκας, ὁ τῶν προβάτων νομεὺς γενόμενος ἔτη κ΄. καὶ τὰς δύο θυγατέρας αὐτοῦ Λείαν τε καὶ Ῥαχὴλ γυναῖκας λαβὼν ἔσχεν υἱοὺς, καὶ θυγατέρα μίαν ἀπό τε τῶν ἐλευθέρων, ἀπό τε τῶν θεραπαινίδων Βάλας, καὶ Ζελφάν. μετὰ δὲ τὸν κ΄. χρόνον τῆς ἐκ Μεσοποταμίας πρὸς γῆν Χαναὰν ἀποστροφῆς εἶδεν ὅρασιν ἐν Βαιθὴλ, καὶ πάντα ἀποδεκατώσας ἅπερ ἐκέκτητο, τελευταίως ἀποβάλλει τοὺς παῖδας, καὶ ἀπὸ τοῦ Βενιαμὶν ἀρξάμενος ἀνάπαλιν καὶ ἐπὶ τὸν Λευὶ ἐλθὼν τοῦτον προσήγαγε τῷ Θεῷ.

Ὁ γοῦν Ἰσαὰκ, καὶ ἡ Ῥεβέκκα μετὰ τὴν τοῦ Ἰακὼβ ἐπάνοδον προσκαλεσάμενοι τόν τε Ἰακὼβ, καὶ τὸν
B Ἠσαῦ, καὶ παρακαλέσαντες αὐτοὺς ἅμα, καὶ ἐνορκωσάμενοι εἰρήνην ἄγειν πρὸς ἀλλήλους, καὶ τὴν ἀδελφικὴν οἰκειότητα ἀσπάζεσθαι, τελευτῶσι, προτέρα μὲν ἡ Ῥεβέκκα, εἶτα καὶ ὁ Ἰσαὰκ, τῷ Ἰακὼβ καταλείψαντες τὰ τῆς πρωτοτοκίας γέρα.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὑπὸ Ἀμαλὴκ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ παροξυνθεὶς Ἠσαῦ κατὰ τοῦ Ἰακὼβ, καὶ συναγαγὼν ἔθνη, ὥρμησε κατ᾽ αὐτοῦ, ὡς φησὶν Ἰώσηπος. Ὁ δὲ τὰς πύλας ἀποκλείσας τῆς πόλεως, εἰς ἣν κατέφυγεν, ἐκ τοῦ τείχους παρεκάλει τὸν Ἠσαῦ μνησθῆναι τῶν γονικῶν ἐντολῶν. Τοῦ δὲ μὴ ἀνεχομένου, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ὑβρίζοντος, καὶ ἐξολοθρεύειν αὐτὸν ἀπειλοῦντος, ἐντείνας τὸ τόξον ὁ Ἰακὼβ, καὶ κατὰ τοῦ δεξιοῦ μαζοῦ πλήξας
C κατέβαλε τὸν Ἠσαῦ. καὶ οὕτως ἐπληρώθη ἡ τοῦ Ἰσαὰκ πρόῤῥησις λέγουσα πρὸς Ἠσαῦ, ἐὰν καθέλῃς τὸν ζυγὸν τοῦ ἀδελφοῦ σου ἀπὸ τοῦ τραχήλου σου, πλημμελήσεις πλημμέλειαν θανάτου.

Λευὶ δὲ ἐγέννησε τὸν Καάθ. Καὰθ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβραὰμ, Ἀβραὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀαρὼν, καὶ τὸν Μωσῆν. ἐν δὲ τῷ π΄. ἔτει τοῦ Μωσέως ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου ἐπιφερόμενοι καὶ τὰ ὀστᾶ Ἰωσήφ. ἐποίησαν δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη μ΄.

Μετὰ Μωσέα διεδέξατο τὴν ἀρχὴν Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, καὶ ποιήσας ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας ἔτη λβ΄. ἀπέθανε ζήσας ἔτη ρι΄.

Μετὰ δὲ Ἰησοῦν διὰ τῶν κριτῶν ἔσωζεν ὁ Θεὸς τὸν
D λαὸν, καὶ πρῶτον Ἰούδας ἔκρινε τὸν λαὸν ἔτη ζ΄. χειρωσάμενος καὶ τὸν Ἀδωνιβεζὲκ βασιλέα τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἀκρωτηριάσας αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ὃς καὶ εἶπεν, οἱ Βασιλεῖς τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἀποκεκομμένοι ἦσαν συλλέγοντες τὰ ὑποκάτω τῆς τραπέζης μου, καθὼς οὖν ἐποίησα, οὕτω καὶ ἀπέλαβον παρὰ Θεοῦ.

Μετὰ Ἰούδαν γέγονε κριτὴς Γοθονιὴλ, ἔτη ν΄.

Μετὰ δὲ Γοθονιὴλ Αὐώδ, ἔτη π΄.

Μετὰ δὲ Αὐὼδ Σαγαμὰρ, ἔτη ζ΄.

Μετὰ δὲ Σαγαμὰρ Βαρὰκ, μεθ᾽ οὗ καὶ Δεββῶρα ἡ προφῆτις, ἥτις καὶ τὸν Σίσαρα Ἰαὴλ ἀπέκτεινεν ἐν πασσάλῳ, γυνὴ Χάμερ τοῦ Κιναίου. ἐφ᾽ οὗ
E Προμηθεὺς καὶ Ὀρφεὺς ὁ Θρᾷξ, οἱ παρ᾽ Ἕλλησι σοφώτατοι, καὶ Ἀσκληπιὸς ὁ ἰατρὸς, καὶ Λυκοῦργος ὁ Σπαρτιάτης, καὶ νομοθέτης τῶν Ἑλλήνων ἐγνωρίζοντο.

Μετὰ Βαρὰκ Γεδεὼν ἔτη μ΄. ὁ πατάξας τὸν Μαδιὰμ μετὰ τῶν τ΄. τῶν λαψάντων ἐν τῷ πίνειν, καὶ τὸν Ὠρὴβ, καὶ Ζὴβ, καὶ Ζεβεὲ, καὶ Σαλμανᾶν τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν.

A Μετὰ δὲ Γεδεὼν Αβιμέλεχ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη γ'. πατάξας καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ο'. ἄνδρας ἐπὶ λίθῳ ἑνί. διὸ καὶ ἀπώλετο ὕστερον ἀπὸ γυναικὸς, ἀπὸ πύργου ὑπὸ βολῆς λίθου συντρίψασης αὐτοῦ τὸ κράνιον. ὃς καὶ εἶπε πρὸς τὸν αἴροντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, σπάσαι τὴν ῥομφαίαν σου, καὶ θανάτωσόν με, μή ποτε εἴπωσιν, ὅτι γυνὴ αὐτὸν ἀπέκτεινε, καὶ οὕτως ἀνεῖλεν αὐτὸν τὸ παιδίον.

Μετὰ δὲ Αβιμέλεχ ἦρχεν Θολὰ, ἔτη κγ'.

Μετὰ δὲ Θολὰ Ιεφθάε, ἔτη ς'.

Μετὰ δὲ Ιεφθάε Αβεσὰ, ἔτη ζ'.

Μετὰ δὲ Αβεσὰ Ελὼμ, ἔτη ι'.

Μετὰ δὲ Ελὼμ Σαμψὼν, ἔτη κ'. ἐφ' οὗ καὶ Ηρακλῆς ὁ παρ' Ελλησι διαβόητος ἐγνωρίζετο.

B Μετὰ δὲ Σαμψὼν ἐγένετο ἀναρχία ἔτη μ'.

Μετὰ δὲ τοὺς κριτὰς ἔκρινε τὸν λαὸν Αρχιερεὺς Ηλεὶ ἔτη κ'. καὶ τῇ παροινίᾳ καὶ ἀπαξίᾳ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Οφνεὶ καὶ Φινεὲς τῇ ἐπὶ τῶν θυσιῶν, ἐπῆλθεν αὐτοῖς ἡ θεία δίκη. οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ δεινῶς ἀνῃρέθησαν, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ δίφρου πεσὼν ὀπισθίως, καὶ τὸν νῶτον συντριβεὶς ἀπέθανεν ἐτῶν ϙ'.

Μετὰ δὲ Ηλεὶ Σαμουὴλ ὁ προφήτης καὶ Ιερεὺς ἔτη λ'. καὶ συναθροίζεται ὁ λαὸς πρὸς αὐτὸν εἰς Αρμαθαὶμ αἰτούμενος Βασιλέα. τῷ δὲ σφόδρα λυπηθέντι εἶπεν ὁ Θεός. ἄκουσον τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ, ὅτι οὐ σε ἐξουδενώκασιν, ἀλλ' ἐμὲ, τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπ' αὐτῶν. καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς τὸν Σαοὺλ ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, χρίσας αὐτὸν εἰς Βασιλέα.

C Μετὰ οὖν Σαμουὴλ ἐβασίλευσε Σαοὺλ ἔτη μ'. ὃς τολμήσας πρότερον μὲν θυμιάσαι τῷ Θεῷ, εἶτα παραβὰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τοῖς Αμαληκίταις ζωογονήσας Αγὰγ τὸν βασιλέα αὐτῶν, ἤκουσε παρὰ τοῦ προφήτου, ὅτι μεματαίωταί σοι, ὅτι οὐκ ἐφύλαξας τὴν ἐντολήν μου, ἣν ἐνετείλατό σοι Κύριος. καὶ τὰ ἑξῆς.

Μετὰ δὲ Σαοὺλ ἐβασίλευσε Δαβὶδ ἐκ φυλῆς Ιούδα ἔτη μ'. ὃς καὶ ἐποίησε τὰ θελήματα τοῦ Κυρίου πάντα. πατάξας δὲ καὶ τὸν Μελχὼ βασιλέα τῶν Σύρων, καὶ λαβὼν τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, μέγαν, ἔχοντα λίθους τιμίους ἐφόρεσεν αὐτὸν, καὶ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κόσμος εὐπρεπέστατος. ὅπερ δηλῶν ἔφη, Κύριε ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται ὁ βασιλεὺς, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ ψαλμοῦ. πρεσβύτερος οὖν καὶ πλήρης ἡμερῶν γενόμενος, καὶ βασιλεύσας τὸν υἱὸν

D αὐτοῦ Σολομῶντα, εἶπεν αὐτῷ. καὶ νῦν Σολομὼν γνῶθι τὸν Θεὸν τῶν πατέρων σου, καὶ δούλευε αὐτῷ ἐν καρδίᾳ τελείᾳ καὶ ψυχῇ θελούσῃ, ὅτι καρδίας πάσας ἐτάζει Κύριος, καὶ πᾶν ἐνθύμημα γινώσκει· καὶ ἐὰν ζητήσῃς αὐτὸν, εὑρεθήσεταί σοι, καὶ ἐὰν καταλείψῃς αὐτὸν, καταλείψει σε εἰς τέλος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ παράδειγμα τοῦ ναοῦ παντὸς ἐν γραφῇ λέγων, ἴσχυε, καὶ ἀνδρίζου, ὅτι Κύριος ὁ Θεός μου μετὰ σοῦ: καὶ μετὰ ταῦτα ἐτελεύτησεν ἐν γήρᾳ καλῷ, πλούτῳ τε καὶ δόξῃ, καὶ εὐσεβείᾳ ἐτῶν ο'. ἦν δὲ ἐτῶν λ'. Δαβὶδ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. ἐβασίλευσε δὲ καὶ ἔτη μ'. ἀλλὰ τῆς

E μὲν βασιλικῆς χρίσεως ὑπὸ Σαμουὴλ ἠξιώθη τὸ πρότερον. τὰς γὰρ τοῦ λαοῦ ἀναγορεύσεις ἡ ἱστορία χρίσεις ἀδιαφόρως ὠνόμασεν. τελευτήσας τοίνυν θάπτεται ἐν τῇ πόλει Ιερουσαλὴμ εἰς τὸ μέγιστον μνῆμα, ὃ κατεσκεύασεν ὁ σοφώτατος υἱὸς αὐτοῦ Σολομὼν, ἐν ᾧ καὶ συγκατώρυξε τῷ πατρὶ πολλὰς μυριάδας ταλάντων χρυσίου, ὡς φησὶν Ιώσηπος. καὶ δῆλον ἐκ τῶν εἰς ὕστερον γενομένων. O

Joelis Chronogr.

A Gedeoni Abimelechus filius successit annos tres. Hic fratres suos septuaginta super unum lapidem neci tradidit; ideoque tandem perit, cum mulier e turri lapidis ictu cranium illius contrivisset. *Et clamavit ad puerum, qui ferebat vasa ejus: Educ gladium tuum, & interfice me, nequando dicant, mulier ipsum occidit, & sic transfodit eum puer.*

Post Abimelechum Thole præfuit annos viginti tres.

Post Tholam Jephtae annos sex.

Post Jephtae Abesa annos septem.

Post Abesam Elomus annos decem.

Elomo Sampso suffectus est, judicavitque annos 20. Sub hæc tempora Hercules Græcorum historiis nobilis florebat.

B Post Sampsonem fuit interregnum annos quadraginta.

Post Judices judicavit populum summus Sacerdos Heli annos viginti. Is filiorum Ophnis, & Phinees petulantia, ac perversitate in sacrificiis simul cum filiis grave numinis judicium subiit. Hi quippe in prælio crudeliter cæsi sunt; ille de sella retrorsum cadens, confracto dorso mortuus est annorum 90.

Post Heli judicavit populum Samuel Propheta, & Sacerdos annos triginta. Et congregatus populus in Armathæm regem exposcit. quo cum nimis Samuel indoluisset, hæc sibi a Deo dici intellexit, *Audi vocem populi, quoniam non te spreverunt, sed me, ut non regnem super eos.* Et dedit illis Saulem filium Cisi ex tribu Benja-

C min, quem unxit in regem.

Post Samuelem Saulus regni gubernacula suscepit per annos quadraginta. Hic cum primum quidem thure Deo incendisset, deinde mandato numinis violato de Amalecitis Agagum eorum regem vivum conservasset, audiit a Propheta, *Stulte factum est, mandatum meum, quod praecepit tibi Dominus, non servasti*, &c. *Edit. Paris. pag. 135.*

Saulo successit in regno David ex tribu Juda annos quadraginta, qui Deo morem gessit de omnibus. Hic Melchomo Syrorum rege debellato coronam magnam pretiosis illustrem lapidibus ex illius capite sublatam sibi imposuit, ornatum pulcherrimum, ac rega-

D lem, quod ipse illis innuit, *Domine in virtute tua lætabitur rex*, & reliqua illius Psalmi. David præterea senio confectus & diebus auctus, cum Salomonem regem creasset, dixit. *Et nunc Salomon nosce Deum patrum tuorum, & servi ei in corde perfecto, & animo volente. Quoniam corda omnium scrutatur Dominus, & omnem cogitationem cognoscit. Et si quæsieris eum, invenietur tibi, & si dereliqueris eum, derelinquet te in finem. Et dedit illi exemplar templi universi, dicens Confortare, & viriliter age, quoniam Dominus Deus meus tecum.* Post hæc summo jam senectute, divitiis, gloria, & pietate celebris annorum septuaginta e vivis excessit. *Erat autem triginta anno-*

E *rum cum ipse regnavit, & quadraginta annos regnavit.* Hic regia unctione a Samuele dignatus, sed populares plausus historia indifferenter unctiones vocavit. Extinctus ergo in urbe Hierusalem in maximo monumento, quod sapientissimus filius Salomon exædificaverat, sepelitur. Et in eo, ut Josephus auctor est, multas aureorum talentorum myriadas contumulavit, quod & per posteriores eventus comprobatum est.

Q

Quippe summus Sacerdos Hyrcanus ab Antiocho Demetrii filio urbe obsessa, reserato monumento tria millia talentorum inde extraxit. Talentum vero est nummorum centum viginti quinque. Herodes deinceps gnarus id Hyrcano factum, monumentum & ipse adaperuit, licet nullæ essent pecuniæ, ornatum tamen aureum, plurimaque donaria ex eo sustulit. Sed cum ulterius progredi tentaret, ubi Davidis, & Salomonis corpora reposita fuerant, ignis egressus duos ex ejus satellitibus absumpsit.

Post Davidem regno potitur Salomon filius annos quadraginta, eximiæ, divinæque & supra humanum captum sapientiæ particeps. Hic urbem & templum Domini longitudine cubitorum sexaginta, latitudine viginti, altitudine centum viginti, septem annorum spatio absolvit: duas quippe contignationes habebat, ut refert Josephus. In prandium ejus quotidie insumebantur similæ cori triginta, farinæ cribratæ cori sexaginta, electi vituli decem, qui autem per campos pascebantur boves viginti, oves centum, præter cervos, & capreas, & aves electas & altiles. Corus triginta modiorum mensura est, ita ut omnes modii simul colligantur duo millia & septingenta. Vita porro functus est Salomon ætatis anno septuagesimo tertio. Sepeliturque cum patre Davide. Sub eo Homerus, & Hesiodus claruere.

I dit. Parif. pag. 156.

Salomoni in regno successit Roboamus filius, regnoque præfuit annos septemdecim, male de Domino, æque ac pater meritus. Mortuus est in peccatis suis. Eo tempore rex Ægypti Susacemus, Hierosolymis captis, pecunias, quæ in templo regiaque erant, & aureas hastas, & scuta diripuit, quorum loco ænea restituta sunt.

Post Roboamum Abias filius regnavit, & hic quoque male se gessit ergaDominum, & mortuus est anno regni 6.

Post Abiam regnavit Asanus filius, & is non recte se cum Domino gessit, annoque regni 16. mortuus est.

Asano successit in regno Josaphatus filius, qui bene agendo Dominum demeritus est. obiitque anno regni 25.

Post Josaphatum regno præfuit Joramus filius, qui in Deum impius fuit, diem obiit viscerum morbo confectus anno regni octavo.

Post Joramum regnum suscepit Ochozias filius annum unum, qui ob scelera Deo odiosus fuit, cæsusque est ab Jeu.

Ochoziæ in regno successit Gotholia mater annos sex, quæ omnes Ochoziæ liberos præter unum infantem ab Jodae Sacerdotis uxore præter hominum opinionem servatum interemit. Is ex improviso ab Jodae Sacerdote septennis rex creatur. Gotholia vero in regia interficitur.

Gotholiam excipit Joas Ochoziæ filius septennis, regnavitque annos quadraginta. Hic prius ob pietatem Deo gratus extitit, deinde aberravit, domique necatur. Joas Zachariam prophetam præceptoris sui filium neci tradidit. Sub his temporibus Sibylla clara habebatur.

Post Joas imperio præfuit Amasias filius annos viginti novem. Vir specta-

A γὰρ Ἀρχιερεὺς Ὑρκανὸς πολιορκουμένης τῆς πόλεως ὑπ' Ἀντιόχου τοῦ Δημητρίου παιδὸς ἀνοίξας τὸ μνῆμα τάλαντα γ'. ἐκεῖθεν ἐξεφόρησεν. Τὸ δὲ τάλαντον ἔχει νομίσματα ρκέ. μεθ' ὃν Ἡρώδης γνοὺς ὡς Ὑρκανὸς τοῦτο πεποίηκεν, ἤνοιξε καὶ αὐτὸς τὸν τάφον, καὶ χρήματα μὲν οὐχ εὗρεν, κόσμον δὲ καὶ κειμήλια χρύσεα πάμπολλα ἀνείλετο. πειραθέντος δὲ αὐτοῦ ἐνδοτέρω χωρεῖν, οὗ τὰ σώματα Δαβὶδ τε καὶ Σολομῶντος ἔκειτο, πῦρ ἐξελθὸν δύο τῶν δορυφόρων αὐτοῦ διέφθειρε.

Μετὰ οὖν Δαβὶδ ἐβασίλευσε Σολομὼν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη μ' ὃς τὴν πανθαύμαστον, καὶ θεόδοτον, καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον σοφίαν δεξάμενος ᾠκοδόμησε
B τήν τε πόλιν, καὶ τὸν ναὸν Κυρίου ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ μῆκος πήχεων ἑξήκοντα, εὖρος πήχεων κ'. καὶ ὕψος πήχεων ρκ'. διώροφος γὰρ ἦν, ὡς φησὶν Ἰώσηπος. Τὸ δὲ ἄριστον τοῦ Σολομῶντος ἦν καθ' ἡμέραν κόροι σεμιδάλεως λ'. κόροι ἀλεύρου κεκοσκινισμένου ξ'. μόσχοι ἐκλεκτοὶ ι'. βόες νομάδες κ'. καὶ πρόβατα ρ'. ἐκτὸς ἐλάφων, καὶ δορκάδων, καὶ ὀρνίθων ἐκλεκτῶν, καὶ σιτευτῶν. ὁ δὲ κόρος ἐποίει μόδια λ'. ὁμοῦ γινόμενα μόδια βψ'. ἀπέθανε δὲ Σολομῶν ἐτῶν ογ'. καὶ ἐτάφη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἐφ' οὗ ἦν Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος.

Μετὰ δὲ Σολομῶντα ἐβασίλευσε Ῥοβοὰμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιζ'. ὃς τὸ πονηρὸν ἐποίησεν ἐνώπιον Κυ-
C ρίου, ὡς πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ. ἐφ' οὗ Σουσακεὶμ βασιλεὺς Αἰγύπτου τὴν Ἰερουσαλὴμ ἑλὼν, ἀφείλετο τὰ ἐν τῷ ναῷ, καὶ τοῖς βασιλείοις χρήματα, καὶ τὰ χρυσᾶ δόρατα, καὶ τοὺς χρυσοῦς θυρεοὺς, ἀνθ' ὧν ἐγένοντο χαλκοί.

Μετὰ δὲ Ῥοβοὰμ ἐβασίλευσεν Ἀβίας ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου. καὶ ἀπέθανεν βασιλεύσας ἔτη ς'.

Μετὰ δὲ Ἀβίαν ἐβασίλευσεν Ἀσὰ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπέθανε βασιλεύσας ἔτη ις'.

Μετὰ δὲ Ἀσὰ ἐβασίλευσεν Ἰωσαφὰτ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ
D ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐτελεύτησε βασιλεύσας ἔτη κε'.

Μετὰ δὲ Ἰωσαφὰτ ἐβασίλευσεν Ἰωρὰμ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου. Καὶ ἀπέθανε δυσεντερικὸς, βασιλεύσας ἔτη η'.

Μετὰ δὲ Ἰωρὰμ ἐβασίλευσεν Ὀχοζίας υἱὸς αὐτοῦ ἔτος α'. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν, καὶ ἀνῃρέθη ὑπὸ Ἰοῦ.

Μετὰ δὲ Ὀχοζίαν ἐβασίλευσε Γοθολία μήτηρ αὐτοῦ ἔτη ς'. καὶ ἀπέκτεινε πάντας τοὺς υἱοὺς Ὀχοζίου παρεκτὸς νηπίου ἑνὸς διασωθέντος παραδόξως ὑπὸ γυναικὸς Ἰωδαὲ τοῦ ἱερέως. ὃς καὶ αἰφνιδίως ἀνηγορεύθη Βασιλεὺς ὑπὸ Ἰωδαὲ τοῦ ἱερέως ὑπάρχων
E ἐτῶν ζ'. ἡ δὲ Γοθολία ἀπεκτάνθη ἐν οἴκῳ τοῦ Βασιλέως.

Μετὰ οὖν Γοθολίαν ἑπταετὴς βασιλεύσας Ἰωὰς υἱὸς Ὀχοζίου ἔτη μ'. ἐποίει τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου. εἶτα παραβαπτεὶς ἐσφάγη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. ὃς καὶ ἀπέκτεινε Ζαχαρίαν τὸν προφήτην, τὸν υἱὸν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ. ἐφ' οὗ ἡ Σιβύλλα ἐγνωρίζετο.

Μετὰ δὲ Ἰωὰς ἐβασίλευσεν Ἀμασίας υἱὸς αὐ-

ῶ, ἔτη κθ΄. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου. ἐσφάγη δὲ ἐν τῷ πολέμῳ.

Μετὰ δὲ Ἀμασίαν ἐβασίλευσεν Ὀζίας, ὁ καὶ Ἀζαρίας υἱὸς ἔτη νβ΄. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου. Καὶ εὐοδούμενος ἐπήρθη. καὶ δὴ θελήσας θυμιάσαι τῷ Θεῷ, αὐτὸς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ θυμιάσας εὐθὺς ἐλεπρώθη, καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν.

Μετὰ δὲ Ὀζίαν ἐβασίλευσεν Ἰωάθαν υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιϛ΄. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐτελεύτησεν.

Μετὰ δὲ Ἰωάθαν ἐβασίλευσεν Ἀχὰζ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιϛ΄. καὶ ποιήσας τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου ἀπέθανεν.

Μετὰ δὲ Ἀχὰζ ἐβασίλευσεν Ἐζεκίας υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κθ΄. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐτελεύτησεν. Ἐφ᾽ οὗ ἕως ὁ Μωσαϊκὸς χαλκοῦς ὄφις ἔτι παρὰ Ἰουδαίων σεβόμενος, ὃν ἠφάνισεν Ἐζεκίας, ὥσπερ δὲ καὶ τὰς βίβλους τοῦ Σολομῶντος. ἐφ᾽ ὧν χρόνων Ῥῶμος καὶ Ῥέμος ἐβασίλευον ἐν Ῥώμῃ. καὶ Σίβυλλα ἡ Ἐρυθραία ἐγνωρίζετο. ἐφ᾽ οὗ καὶ Σεναχηρεὶμ κατὰ Ἱερουσαλὴμ ἀναβὰς παρὰ θείου ἀγγέλου ἐν μιᾷ νυκτὶ ρπε΄. χιλιάδας ἀποβαλὼν μετ᾽ αἰσχύνης ὑπέστρεψεν.

Μετὰ δὲ Ἐζεκίαν ἐβασίλευσε Μανασσῆς υἱὸς αὐτοῦ ἔτη νε΄. ὁ καὶ τὸν μέγαν Ἡσαΐαν πρίσας, καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀθῴων αἱμάτων πλήσας, καὶ τὸ πονηρὸν ἐναντίον Κυρίου ποιήσας, ὕστερον δὲ μετὰ τὴν ἅλωσιν, καὶ αἰχμαλωσίαν αὐτοῦ μετανοίᾳ διορθωσάμενος ἀπέθανε.

Μετὰ δὲ Μανασσῆν ἐβασίλευσεν Ἀμὼς υἱὸς αὐτοῦ ἔτη β΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ Ἀμὼς ἐβασίλευσεν Ἰωσίας αὐτοῦ ὑπάρχων υἱὸς ἔτη λα΄. ἐτῶν ὑπάρχων η΄. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐτελεύτησε τοξευθεὶς ἐν τῷ πολέμῳ. ἐφ᾽ ὧν χρόνων καὶ τὸ Βυζάντιον ὑπὸ Βύζα βασιλέως ἐκτίσθη τῆς Θρᾴκης.

Μετὰ δὲ Ἰωσίαν ἐβασίλευσεν Ἰωάχαζ υἱὸς αὐτοῦ μῆνας γ΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ληφθεὶς ὑπὸ Νεχαὼ βασιλέως Αἰγύπτου ἀπήχθη εἰς Αἴγυπτον, ἐν ᾗ καὶ ἀπέθανεν.

Μετὰ δὲ Ἰωάχαζ ἐβασίλευσεν Ἰωακείμ, ὁ καὶ Ἐλιακεὶμ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη ια΄ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐλθὼν Ναβουχοδονόσορ τὴν πᾶσαν Ἰουδαίαν ὑπόφορον ἐποίησεν. ἀθετήσαντος δὲ φορολογίαν Ἰωακείμ, ἦλθε πάλιν εἰς Ἱερουσαλὴμ Ναβουχοδονόσορ, καὶ τοῦτον χειρωσάμενος, καὶ ἀνελὼν ἀπὸ τοῦ τείχους ῥιφῆναι προσέταξε, καὶ ἄταφον ἐπὶ πολὺ κατέλιπε χρόνον.

Μετὰ δὲ Ἰωακεὶμ ἐβασίλευσεν Ἰεχονίας ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ Ἰωακεὶμ διὰ προστάγματος Ναβουχοδονόσορ μῆνας τρεῖς, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐναντίον Κυρίου καὶ περὶ τοὺς φόρους ἀγνωμονήσαντος αὐτοῦ, ἦλθεν αὖθις Ναβουχοδονόσορ εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ τὸν Σεδεκίαν ἀντ᾽ αὐτοῦ καταστήσας ἀπῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα Ἰεχονίαν, καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ. ἐξήνεγκε δὲ καὶ τοὺς θησαυροὺς Κυρίου, καὶ τοῦ βασιλέως, καὶ τὰ χρυσᾶ σκεύη πάντα, ἃ ἐποίησε Σολομὼν ἐν ναῷ Κυρίου.

Μετὰ δὲ Ἰεχονίαν ἐβασίλευσε Σεδεκίας πατράδελφος αὐτοῦ ἔτη γ΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἔναντι Κυρίου, καὶ περὶ τὴν φορολογίαν ὡσαύτως παρασπονδήσαντος αὐτοῦ, ἦλθε πάλιν Ναβουχοδονόσορ,

Joelis Chronogr.

A tæ in Deum pietatis. In prælio obtruncatus est.

Amasiæ succedit in regno Ozias filius, qui & Azarias annis 52. Is numinis benevolentiam assecutus, cum prospera euncta sibi fluere videret, flatu tumens, voluit ipsemet Deo incensum offerre. Sic cum in templo adolevisset, repente lepra obsitus est, & vitam effudit.

Post Oziam regnum obtinuit Joathanus filius annos sexdecim, pius ac religiosus vir, & mortuus est. *Edit. Paris. pag. 157.*

Post Joathanum imperio præfuit Achazus filius annos sexdecim, vir nequam, & impius, & mortuus est.

Achazi regnum excepit Ezechias filius, pietate in Deum commendatus regni anno vigesimo nono diem obiit. Illius æ-
B tate Mosaicus æneus serpens adhuc superteras a Judæis in veneratione habitus. Eum Ezechias, sicut & Salomonis libros expunait, & de medio sustulit. His temporibus Romus & Remus Romæ imperium tenebant, & Sibylla Erythrea illustris erat. Et Senacherimus Hierusalem oppugnans centum octuaginta quinque millibus, per Angelum una nocte trucidatis, dedecore opertus, reversus est.

Post Ezechiam Manasses filius regnum obtinuit annos quinquaginta quinque. Magnum Esaiam serra divisit, Hierosolymam innocentium sanguine inundavit, Deo exosus. Tandem post excidium, & captivitatem, eum scele-
C ratæ vitæ pœnituit, sicque vita functus est.

Manassi successit in regno Amosus filius, regnavit annos duos, nec se erga Deum pium præbuit, propriisque in ædibus trucidatus est.

Amosum excepit Josias filius ætatis annorum octo. regnavit annos triginta unum. Hic fecit rectum coram Domino. Sagitta confossus in prælio occubuit. Eo tempore Byzantium a Byzo Thracum rege exædificatur.

Post Josiam regnavit Joachasus filius. Is voluntati Dei adversatus, captus a rege Ægyptiorum Nechaone, abductusque est in Ægyptum, ubi occidit, cum imperium tenuisset menses tres.

D Joachazo successit Joachimus frater, cui & Eliciamo nomen annos undecim. Hunc propter scelera adversatus est Dominus. Quare Nabuchodonosor Judæam invadens, eum sibi vectigalem fecit. Sed cum Joachimus imperata solvere recusaret, iterum irrupens Hierosolymam cepit, regemque captum, cæsumque e muro præcipitem dari, insepultumque diu jacere jussit.

Joachimum excepit Jechonias filius, qui & Joachimus per menses tres: sic enim Nabuchodonosorus in mandatis dederat. Erga Deum impius fuit. Hic cum tributa mala fide persolveret, valida iterum manu Nabuchodonosorus Hierosolymam obsidione cingit, & Je-
E choniæ regnum in Sedeciam transfert, eo, matre, reliquisque illius principibus in Babylonem adductis. Thesauros item omnes tam sacros, quam regios, & auream supellectilem, quam Salomon in domo Domini præparaverat, exportavit. *pag. 158.*

Post Jechoniam Sedecias patruus regnum obtinuit annos tres. vir injustus, & impius, qui cum pactis nec ipse stetisset tertio Nabuchodonosorus Hiero-

solymam obsedit, expugnatamque flammis absumpsit, Sedecia capto, uxorem, & filios in conspectu illius neci tradidit, eum obcæcatum, vinculisque alligatum, captivum in Babylonem abduxit.

Decem sceptris divisis Jeroboamus filius Nabati ex tribu Ephraim servus Salomonis, & rebellis regnum occupat annos quadraginta duos, multis, nefariisque sceleribus coopertus, ideo percussit illum Dominus, & mortuus est in iniquitatibus suis.

Jeroboamo successit Nabatus filius, scelere, furoreque inflammatus, & cum biennium regnasset cæsus est a Baasa.

Post Nabatum regnavit Baasa vir maleficus, & injustus, & cum regnasset annos 24. in prælio trucidatus est.

Post Baasam imperavit Hela filius vir profligatissimus. Is biennium regnavit, sublatusque est a Zambrio anno regni 2.

Helæ Zambrius successit multis flagitiis, & sceleribus contaminatus, hic cum se fuga domum recepisset, ab hostibus concrematus est anno regni 12.

Zambrio succedit in regno Achabus filius facinorosis operibus Deo exosus, & mortuus est in iniquitatibus suis anno regni vigesimo secundo.

Defuncto Achabo regnum administravit Ochozias annos duos, vir profligatissimus, ac perditissimus. Is cum e cœnaculo domus suæ cecidisset, consumptus est.

Ochoziæ successit Joramus frater nequitia singulari præditus, & ab Jeu trucidatus est, postquam regnasset annos duodecim. Sub eo Helias magnus assumptus est. Elisæus vero aquis Hiericuntiis eum essent amaræ, & gustu insuaves, opem tulit.

Post Joramum regnum tenuit Jeu Amasiæ filius annos viginti octo. Is cum Samariam ingrederetur, Jezabellam, quæ cultissimo corporis ornatu in fenestra apparuerat, per Eunuchos præcipitem egit, sic illa ab equis conculcata, & a canibus devorata est. Idem filios Achabi neci tradidit, & astute, fraudulenterque convocato populo, sacerdotes, ac prophetas Baalis omnes interfecit, & Baal, illiusque supellectilem omnem succendit. Ceterum Jeu usque in finem nec justitiam, nec legem Domini servavit, mactatusque est in prælio.

Edit. Paris. pag. 159.

Post Jeu regnavit Joachazus filius annos viginti septem. Legirupa, impius, & mortuus est.

Joachazo successit Joas filius vir profligatissimus, & cum regnasset annos quatuordecim mortuus est. Ejus tempestate Elisæus moritur, postquam per signa de Syros victoriam prædixisset; cum vero sepulturæ mandaretur, cadaver in eodem monumento beatis illis Prophetæ ossibus appropinquans, vitæ restitutum est.

Post Joas Jeroboamus filius regnum tenuit annos triginta quatuor, vita flagitiis inquinata, & mortuus est.

Jeroboamo successit Azarias filius sane nequam, ac perditus, cæsus est a Sellumo, postquam regnasset menses 6.

Azariæ suffectus est Sellumus fraudis, scelerisque plenus, trucidatus a Manaimo regni mense primo.

Post Sellumum regnavit Manaimus annos tres: profligatissime vixit, & a Phacesia interemptus est.

Manaimum excepit Phacesias filius ab omni honestate relictus, & cum

A καὶ τὴν μὲν πόλιν πᾶσαν παραλαβὼν ἐνέπρησε. τὸν δὲ Σεδεκίαν χειρωσάμενος τὴν μὲν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἀνεῖλεν. αὐτὸν δὲ ἐκτυφλώσας, καὶ δεσμοῖς καθείρξας εἰς Βαβυλῶνα αἰχμάλωτον ἀπήγαγεν.

Μετὰ δὲ διαίρεσιν τῶν δέκα σκήπτρων ἐβασίλευσεν Ἱεροβοὰμ υἱὸς Ναβὰτ ἐκ φυλῆς Ἐφραὶμ ὁ δοῦλος Σολομῶντος, καὶ ἀποστάτης ἔτη μβ΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐναντίον Κυρίου. διὸ καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ὁ Θεὸς, καὶ ἀπέθανεν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ Ἱεροβοὰμ ἐβασίλευσε Ναβὰτ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη β΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Βαασά.

B Μετὰ δὲ Ναβὰτ ἐβασίλευσε Βαασὰ ἔτη κδ΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρόν. καὶ ἐσφάγη ἐν πολέμῳ.

Μετὰ δὲ Βαασὰ ἐβασίλευσεν Ἠλὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη β΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Ζαμβρῆ.

Μετὰ δὲ Ἠλὰ ἐβασίλευσε Ζαμβρῆ ἔτη ιβ΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν, καὶ ἐκαύθη ὑπὸ τῶν πολεμίων, οἴκαδε προσφυγών.

Μετὰ δὲ Ζαμβρῆ ἐβασίλευσεν Ἀχαὰβ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη κβ΄. ὃς ἐποίησε τὸ πονηρὸν, καὶ ἐσφάγη, καὶ ἀπέθανεν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ Ἀχαὰβ ἐβασίλευσεν Ὀχοζίας υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη β΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν, καὶ πεσὼν ἐκ τοῦ ὑπερῴου τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἀπέθανε.

C Μετὰ δὲ Ὀχοζίαν ἐβασίλευσεν Ἰωρὰμ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἔτη ιβ΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Ἰηοῦ. ἐφ' οὗ ἀνελήφθη ὁ μέγας Ἠλίας. ὁ δὲ Ἐλισσαῖος τὸ Ἱεριχουντίνον ὕδωρ πικρὸν ὂν φύσει, καὶ δύσποτον, ἰάσατο.

Μετὰ δὲ Ἰωρὰμ ἐβασίλευσεν Ἰηοῦ υἱὸς Ἀμεσσίου, ἔτη κη΄. καὶ εἰσερχόμενος ἐν τῇ πόλει Σαμαρείας εἶδε προκύψασαν Ἰεζάβελ διὰ τῆς θυρίδος κεκαλλωπισμένην, καὶ προσέταξε τοῖς εὐνούχοις αὐτῆς κατακρημνίσαι αὐτήν, ἣ κατεπατήθη ὑπὸ τῶν ἵππων, καὶ κατεβρώθη ὑπὸ τῶν κυνῶν. ἐπάταξε δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς Ἀχαὰβ, καὶ μετὰ πανουργίας συναθροίσας πάντας τοὺς ἱερεῖς, καὶ προφήτας τοῦ Βάαλ, πάντας ἀναιρεθῆναι προσέταξεν,
D καὶ τὸν Βάαλ, καὶ τὰ αὐτοῦ πάντα ἐνέπρησε. πλὴν οὐκ ἐφύλαξεν εἰς τέλος πορεύεσθαι ἐν νόμῳ Κυρίου, καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ.

Μετὰ δὲ Ἰηοῦ ἐβασίλευσεν Ἰωάχαζ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη κζ΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου. καὶ ἀπέθανεν.

Μετὰ δὲ Ἰωάχαζ ἐβασίλευσεν Ἰωὰς υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ιδ΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν, καὶ ἀπέθανεν, ἐφ' οὗ Ἐλισσαῖος ἐτελεύτησε προφητεύσας αὐτῷ τὴν τροπὴν διὰ συμβόλων νίκην κατὰ Σύρων. τοῦ δὲ προφήτου θαπτομένου ἐν τῷ μνημείῳ νεκρός τις ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ πλησιάσας τοῖς μακαρίοις ὀστέοις αὐτοῦ ἀνέστη.

Μετὰ δὲ Ἰωὰς ἐβασίλευσεν Ἱεροβοὰμ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη λδ΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν, καὶ ἀπέθανεν.

E Μετὰ δὲ Ἱεροβοὰμ ἐβασίλευσεν Ἀζαρίας υἱὸς αὐτοῦ μῆνας ς΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρόν. καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Σελύμ.

Μετὰ δὲ Ἀζαρίαν ἐβασίλευσε Σελλοὺμ μῆνα α΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Μαναΐμ.

Μετὰ δὲ Σελλοὺμ ἐβασίλευσε Μαναῒμ ἔτη γ΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Φακεσίου.

Μετὰ δὲ Μαναῒμ ἐβασίλευσε Φακεσίας υἱὸς

αὐτοῦ ἔτη β΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Φακεέ.

Μετὰ δὲ Φακεσίαν ἐβασίλευσε Φακεὲ ἔτη κ΄. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Ωσηέ.

Μετὰ δὲ Φακεὲ ἐβασίλευσεν Ωσηὲ, ἔτη θ΄. καὶ ποιῶν τὸ πονηρὸν ἀπέθανεν.

Μετὰ δὲ τοὺς εἰρημένους Ασσυρίων Βασιλεῖς ἐβασίλευσεν, ὡς εἴρηται Ναβουχοδονόσορ ἔτη κζ΄. καὶ διὰ τὸ ἐπαρθῆναι κατὰ θείαν ὀργὴν ἐξ ἀνθρώπων ἐκδιωχθεὶς, καὶ μετὰ θηρίων οἰκήσας, καὶ χόρτον φαγὼν, ὕστερον ἐπιγνοὺς τὸν τῶν ὅλων Θεὸν, πάλιν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ Βασιλείαν, καὶ λαμπρότερον γέγονε.

Μετὰ δὲ Ναβουχοδονόσορ ἐβασίλευσεν Οὐλεμαροδὰχ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ε΄.

Μετὰ δὲ Οὐλεμαροδὰχ ἐβασίλευσε Βαλτάσαρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη γ΄. ὃς μιάνας τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ συμποσίῳ αὐτοῦ, ἅπερ ἤγαγεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορ ἐξ Ιερουσαλὴμ, ἀνῃρέθη κατὰ θείαν ὀργὴν, καὶ παρέλαβε τὴν Βασιλείαν Δαρεῖος.

Μετὰ δὲ Βαλτάσαρ ἐβασίλευσε Δαρεῖος ὁ Μῆδος, ὁ καὶ Ασυήγης, ὁ καὶ Αρταξέρξης ἔτη ιζ΄ ἐφ᾽ οὗ καὶ τῷ Δανιὴλ ὡράθησαν αἱ διὰ τοῦ Αγγέλου ὀπτασίαι, καὶ ὁ χρόνος ἐδηλώθη τῆς Χριστοῦ παρουσίας. ὃς φθονηθεὶς ὑπὸ τῶν μεγιστάνων διὰ τὸ μεγάλως τιμᾶσθαι ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἐνεβλήθη ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων.

Μετὰ δὲ Δαρεῖον ἐβασίλευσε Κῦρος ὁ Πέρσης ἔτη λ΄. ὃς ἀνελὼν Δαρεῖον ἐκράτησε πάσης τῆς Χαλδαίων, καὶ Ασσυρίων, καὶ Περσῶν, καὶ Παλαιστίνης, καὶ πάσης τῆς Ασίας, μεθ᾽ ὧν τὴν Λυδῶν Βασιλείαν ὑπέταξεν, ἀνελὼν Κροῖσον, ὡς προείρηται. ἐφ᾽ οὗ Δανιὴλ ἐπιφανέστερος ὑπάρχων ἔτι καὶ τὸν Βὴλ συντρίψας, καὶ τὸν δράκοντα φονεύσας, τὰ Περσῶν σεβάσματα, ἐβλήθη ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων, καὶ ἦν ἐκεῖ ἡμέρας ἕξ.

Μετὰ δὲ Κῦρον ἐβασίλευσε Καμβύσης ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ καὶ Ναβουχοδονόσορ ἐπικληθεὶς, ἔτη ιη΄ ἐφ᾽ οὗ καὶ Ιουδὶθ τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ, καὶ τῇ ἑαυτῆς σοφίᾳ ἀπατήσασα, καὶ ἀποκεφαλίσασα τὸν Ολοφέρνην, πορθοῦντα τὴν Βετυλίαν πόλιν, νίκην μεγάλην τοῖς υἱοῖς Ισραὴλ προεξένησε, καὶ ἐτελεύτησε χήρα ἐτῶν ρε΄.

Μετὰ δὲ Καμβύσην ἐβασίλευσε Σπέρδιος ὁ μάγος μῆνας ζ΄.

Μετὰ δὲ Σπέρδιον ἐβασίλευσε Δαρεῖος Υστάσπου, ἔτη κ΄. ἐφ᾽ οὗ πάλιν Ζοροβάβελ καὶ Ιησοῦς ἐπιτραπέντες ἐπλήρωσαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ. ὅτε ὁ Ζοροβάβελ ἐν προβλήματι νικήσας, καὶ ἐπιτραπεὶς αἰτήσασθαι ὃ βούλεται, ἠξίωσεν ἐλευθερῶσαι τὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ οἰκοδομηθῆναι τὴν Ιερουσαλήμ. ὃ καὶ γέγονε. καὶ τότε πεπλήρωται εἰς τέλος τὰ τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ τῆς ὀργῆς ἔτη . . . . ὁ δὲ γε Αρχιερεὺς, καὶ Γραμματεὺς Εσδρας τὸν διδάσκων τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ διερμηνεύων, ὡς εὐφυέστατος πάντων, ὃς καὶ τὰς ἱερὰς βίβλους ἀπεκατέστησε διαφθαρείσας ὑπὸ τῶν πολεμίων. οἱ γάρ τοι Χαλδαῖοι μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Ιερουσαλὴμ ἐνέπρησαν πάσας. διὸ καὶ ἐνέπνευσεν ὁ Θεὸς τούτῳ, ὥστε αὐτὰς ἐκθέσθαι.

Μετὰ δὲ Δαρεῖον ἐβασίλευσεν Αρταβάνης, μῆνας ζ΄.

regnasset annos duos a Phacea occiditur.

Post Phacesiam regnavit Phaceas annos viginti, Deo exosus, mactatusque ab Osea.

Post Phaceam regnavit Osea annos novem, plenusque sceleris occubuit.

Post enarratos Assyriorum reges, ut proditum est, regnum ad Nabuchodonosorum est devolutum, qui Hierosolymorum annos 27. regnum occupavit. Hic propter superbiam divina ira ex hominum cœtu eiectus, cum sodalibus bellais fœnum epulabatur. Tandem Deo rerum omnium opifice cognito, rursus pristino imperio restitutus est, illustriorque effectus.

Post Nabuchodonosorum imperio præfuit Ulemarodachus filius annos 5.

Ulemarodacho successit Baltasar frater, trienniumque regnavit. Is vasis Numini sacris, quæ Hierosolymis Nabuchodonosorus pater asportaverat in convivio contaminatis, Numine succensente violenta morte occubuit, & regnum ad Darium translatum est.

Post Baltasarum Darius Medus, qui Astyages item, & Artaxerxes dicebatur, regnum administravit annos septemdecim. Sub hoc per Angelum visiones Danielo ostensæ sunt, tempusque Christi venturi indicatum. Hic quod magno esset in pretio apud regem, invidia Principum in foveam leonum projicitur.

Post Darium Cyrus Persa regnum tenuit annos triginta, qui Dario cæso universa Chaldæorum, Assyriorum, Persarum regione potitus, Palæstinam item, & totam Asiam Lydorum posthac dominatum, Crœso capto, ut jam diximus, sub ditione propria redegit. Ea tempestate Daniel dignitate, ac factis conspicuus Belo confracto, Draconeque interfecto Persarum sacrosanctis numinibus, in foveam leonum conjectus est, ubi septem dies permansit.

Edit. Paris. pag. 160.

Cyrum excipit Cambyzes filius, qui & Nabuchodonosur vocabatur, per annos octodecim. Ea tempestate Juditha divina ope, & prudentia propria Olopherne deluso, ejusque Betuliæ magnæ urbis excidium minitantis capite amputato, ingentis victoriæ Israelitis causa fuit: obiitque vidua ætatis annorum cv.

Cambysis regnum, eo defuncto, Sperdius Magus menses 7. occupavit.

Post Sperdium Darius Hystaspis filius regnum administravit annos viginti. Sub quo rursum Zorobabelus, & Jesus eaedificationis templi provinciam sibi commissam absolvunt. Quando Zorobabelus superior in exponendo problemate declaratur, eique pro libito quidquid esset concederetur: primum libertatem populi, deinde Hierosolymorum exstructionem expostulit, quod & exitum habuit. Et tunc anni septuaginta captivitatis, & iræ completi sunt. Interea summus Sacerdos, Scribaque Esdra, populum legibus divinis informabat, & pro sua ingenii dexteritate interpretabatur. Hic etiam libros sacros ab hostibus corruptos renovavit. Chaldæorum quippe manu, post Hierosolymorum excidium deflagrarunt. Quapropter Deus suo eum afflatu ita munivit, ut illos ederet, & publicaret.

Dario in regno succedit Artabanes per menses septem.

A Artabano Artaxerxes Longimanus per annos 41. Ea tempestate Sophocles, Heraclitus, Anaxagoras, Pythagoras, Thucydides, Eurypides, Herodotus, Empedocles, Diogenes, Zeno, Pherecydes, Aristarchus, Hippocrates, Parmenides, Plato, Aristoteles, Demosthenes, & Socrates florebant.

Post Artaxerxem Artaxerxes alius, & qui Artaxerxi successere regnum obtinent ad Darium usque, quem Alexander interemit. Hic cum regnum Persarum vastasset, universa terra subacta, Babylone occubuit; & eo fato functo administri, ut jam dictum est, imperium divisere; quorum Ptolemæus Lagi filius Ægypti regnum occupavit, & qui post eum subsecuti sunt Ptolemæi tredecim, usque ad Cleopatram Dionysii filiam. Universæ Asiæ imperium arripuit Antigonus: Syriæ, Babyloniæ, & Palæstinæ Seleucus Nicanor, qui duas apud Cilices, & tertium apud Syros urbes condidit, hanc quidem Seleuciam, illam Antiochiam, tertiam Laodiceam a suo, filii, filiæque nomine nuncupatam. Eo tempore Rhodii cum imperium maris obtinuissent, statuam æneam in ea urbe, sive insula Soli sacram erexerunt, quam ex magnitudine Colossum appellarunt, a qua ipsi postea Colossenses dicti sunt.

Edit. Paris. pag. 161.

Seleuco successit Antiochus filius, & alii quinque.

Deinde subsecutus est Antiochus Epiphanes, Seleuci Philopatoris filius, sub quo secundum Hierosolymorum excidium, & Maccabæorum res gestæ narrantur, templumque secundum Danielis vaticinium prophanatum. Hic nefariorum scelerum architectus vitam in aliena terra cum turpissima morte commutavit.

Antiochum excepit filius Eupator.

Posthac Julius Cæsar, qui genitus non est, res imperii administravit; nono etenim mense, ex quo uterum mater ferre cœperat, matris emortuæ utero secto extrahitur. Unde & Cæsar dictus, & ab eo Cæsares omnes Romanorum Imperatores, a cæsura sic dicta lingua Romana. Hic primus omnium & solus imperium Romanum tenuit, quod superbe admodum, arroganterque administravit, hinc Dictatori nomen illi fuit. Is severe, ac tyrannice Reipublicæ gubernaculis pertractatis per annos octodecim, in Senatu trucidatur. Romanis leges dedit, Bisectum instituit, mensem prius Quintilem dictum, Julium nominavit. Sub eo floruit Judas Galilæus, cujus in Actibus Apostolorum mentio fit, & Antipater Herodis pater rex Judææ creatur.

Post Julium Cæsarem imperium tenuit Augustus Cæsar Octavii filius, qui & Augustus appellatus est, annos quinquaginta sex. Ab hoc Romani Imperatores Sebasti, Augustique vocati sunt; & mensis Augustus, cui antea nomen Sextili. Anno quadragesimo secundo ejusdem imperii Dominus noster Jesus Christus nascitur. Anno vero illius quadragesimo primo ab orbe condito annus M M M M M D. completur cum Herodes rex Judææ eligitur. Porro Domino nostro Jesu Christo in carne nato, Herode item atrocissime vita functo, adimpletum est illud, *Non deficiet princeps ex Juda, donec veniat cui repositum est.* qui est Christus. Herodes vero liberos binomi-

A. Μετὰ δὲ Ἀρταβάνου ἐβασίλευσεν Ἀρταξέρξης ὁ μακρόχειρ ἔτη μά. ἐφ' οὗ Σοφοκλῆς, Ἡράκλειτος, καὶ Ἀναξαγόρας, καὶ Πυθαγόρας, καὶ Θουκυδίδης, καὶ Εὐριπίδης, καὶ Ἡρόδοτος, καὶ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ Διογένης, καὶ Ζήνων, Φερεκύδης τε, καὶ Ἀρίσταρχος, καὶ Ἱπποκράτης, Παρμενίδης, Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ Δημοσθένης, καὶ Σωκράτης ἐγνωρίζοντο.

Μετὰ δὲ Ἀρταξέρξην ἐβασίλευσεν Ἀρταξέρξης ἄλλος, καὶ οἱ καθεξῆς ἕως Δαρείου, ὃν ἀνεῖλεν Ἀλέξανδρος, οὗ τὴν Περσῶν βασιλείαν καταλύσαντος, καὶ πάσης τῆς γῆς κρατήσαντος ἐν Βαβυλῶνί τε τελευτήσαντος, διεῖλον τὴν βασιλείαν, ὡς πρόσθεν εἴρηται, οἱ παῖδες αὐτοῦ ὑπο. τῆς μὲν Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ἐβασίλευσεν

B ὁ Λάγου, καὶ οἱ καθ' ἑξῆς Πτολεμαῖοι ιγ'. ἕως Κλεοπάτρας θυγατρὸς Διονυσίου. τῆς δὲ Ἀσίας πάσης Ἀντίγονος, τῆς δὲ Συρίας, καὶ Βαβυλωνίας, καὶ Παλαιστίνης Σέλευκος ὁ Νικάνωρ, ὃς καὶ πόλεις δύο κτίσας ἐν τοῖς μέρεσι Κιλικίας, καὶ ἄλλην ἐν Συρίᾳ, τὴν μὲν Σελεύκειαν ἐκάλεσε, τὴν δὲ Ἀντιόχειαν, τὴν δὲ Λαοδίκειαν εἰς τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τῆς θυγατρὸς Λαοδίκης. ἐφ' οὗ Ῥόδιοι θαλασσοκρατήσαντες ἀνέστησαν ἐν τῇ πόλει, ἤγουν τῇ ἑαυτῶν νήσῳ, χαλκοῦν ἀνδριάντα τοῦ ἡλίου, ὃν διὰ τὸ μέγεθος ἐκάλεσαν Κολοσσόν, καὶ αὐτοὶ Κολοσσαεῖς ὠνομάσθησαν.

Μετὰ δὲ Σέλευκον ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἄλλοι ε'.

C Εἶτα ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανής, υἱὸς Σελεύκου τοῦ Φιλοπάτορος, ἐφ' οὗ γέγονεν ἡ δευτέρα ἅλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ τὰ κατὰ τῶν Μακκαβαίων ἐπράχθη, καὶ τὸ ἱερὸν ἐμολύνθη κατὰ τὴν τοῦ Δανιὴλ πρόρρησιν, ὃς καὶ δι' ἃ ἔπραξε πολλὰ κακὰ αἰσχίστῳ μόρῳ τὸν βίον ἐπὶ ξένης κατέστρεψεν.

Μετὰ δὲ Ἀντίοχον ἐβασίλευσεν, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Εὐπάτωρ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐβασίλευσεν Ἰούλιος Καῖσαρ, ὁ μὴ γεννηθείς· τῆς γὰρ μητρὸς αὐτοῦ θανούσης ἐν τῷ ἐννάτῳ μηνὶ, ταύτην ἀνατεμόντες ἐξέβαλον αὐτόν. ὅθεν καὶ Καῖσαρ λέγεται, ἀφ' οὗ Καίσαρες οἱ Ῥωμαίων προσηγορεύθησαν βασιλεῖς, ὅ ἐστιν ἀνατομὴ κατὰ τὴν Ῥωμαίων

D γλῶτταν. ὃς πρῶτος καὶ μόνος ἐκράτησε τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων μετὰ πολλῆς ὑπερηφανίας, ὅθεν καὶ Δικτάτωρ ἐκαλεῖτο, ὅ ἐστι μονάρχης. πάντων δὲ κρατήσας ἐν ἰταμότητι, καὶ τυραννίδι ἐπὶ ἔτη ιή. ἀνῃρέθη ἐπὶ Συγκλήτου. ὃς νόμους Ῥωμαίοις ἔδωκε, καὶ τὸ Βίσεκτον ἐφεῦρε, καὶ τὸν μῆνα Ἰούλιον μετωνόμασε, πρότερον Κυντίλιον καλούμενον. ἐφ' οὗ ἦν καὶ Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος, ὁ ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων μνημονευόμενος, καὶ Ἀντίπατρος ὁ Ἡρώδου πατὴρ, βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας κατέστη.

Μετὰ δὲ Ἰούλιον Καίσαρα ἐβασίλευσεν Αὔγουστος Καῖσαρ Ὀκταβίου υἱὸς, ὃς καὶ Σεβαστὸς ἔτη νς'. ἀφ' οὗ Σεβαστοὶ καὶ Αὔγουστοι προσηγορεύθησαν οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς, καὶ ὁ μὴν Αὔγουστος ἐκλήθη, πρότερον Σεξτίλιος

E ὀνομαζόμενος. ἐν τῷ μβ'. ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. ἐν δὲ τῷ μά. ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτη εφ'. καὶ Ἡρώδης ἐξ ἐθνῶν ἤδη βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας ἀναγορεύεται. τοῦ δὲ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα γεννηθέντος, καὶ τοῦ Ἡρώδου κακῶς τὸν βίον μεταλλάξαντος, πεπλήρωται τὸ, Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, ἕως ἂν ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται, ὅς ἐστιν ὁ Χριστός. ὁ δέγε Ἡρώδης ἔσχεν αὐτῷ

υἱοὺς ὁμωνύμους καὶ διωνύμους τρεῖς. Ἡρώδην Ἀντίπαν, τὸν καὶ τὸν Πρόδρομον ἀποτεμόντα. ἐφ' οὗ καὶ ὁ Κύριος ἐσταυρώθη, Ἡρώδην Φίλιππον, ᾧ πρώτῳ Ἡρωδιὰς συναφθεῖσα, ἔτεκε θυγατέρα Σαλώμην τὴν ὀρχησαμένην, καὶ Ἡρώδην Ἀντίπατρον, τὸν καὶ Ἰάκωβον ἀνελόντα τοῦ Ζεβεδαίου, ὃς ἐν τῷ δημηγορεῖν τοῦ δήμου φωνοῦντος, φωνὴ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἀνθρώπου, δίκην δέδωκεν αὐτίκα. Ἄγγελος γὰρ Κυρίου εὐθὺς τοῦτον ἀθρόως ἐπάταξεν, καὶ ὡς ἀνεπήδησε τῆς καθέδρας ἐν τῷ δεινῶς τὴν γαστέρα αὐτοῦ σπαράττεσθαι. τὸν δέγε θεῖον Ἰάκωβον ἰδὼν ἀπαγόμενον τὸν ἐπὶ θάνατον ἰδὼν ὁ κατήγορος αὐτοῦ, καὶ μεταμεληθεὶς προσέπεσε τοῖς ποσὶ τοῦ ἀποστόλου λέγων, συγχώρησόν μοι, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ὅτι μεταμεμέλημαι, ἐφ' οἷς ἐλάλησα κατὰ σοῦ. ὁ δὲ μακάριος τοῦτον καταφιλήσας, εἶπεν αὐτῷ, εἰρήνη σοι τέκνον, εἰρήνη σοι, καὶ συγχώρησις τοῦ πταίσματος. ὁ δὲ μετὰ φωνῆς μεγάλης εὐθέως Χριστιανὸν ἑαυτὸν ἐπὶ πάντων ἀναγόρευσε. καὶ οὕτως συγκαταριθμηθεὶς τῷ ὑπ' αὐτοῦ κατηγορηθέντι σὺν αὐτῷ καὶ τὸ βραβεῖον τῆς μαρτυρίας ἀπηνέγκατο. ὁ δέ γε ἄθλιος Ἡρώδης ἐπὶ ἡμέρας φθειρόμενος, καὶ σκώληκας ἐκβράζων ἐλεεινῶς τὸν βίον κατέλυσεν, ὥσπερ καὶ ὁ δυσσεβέστερος αὐτοῦ πατήρ.

Μετὰ δὲ Αὔγουστον ἐβασίλευσε Τιβέριος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κγ'. ὃς κτίσας πόλιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐκάλεσεν αὐτὴν εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα Τιβεριάδα. ἐν τῷ ιε'. ἔτει τῆς βασιλείας ὁ Κύριος ἡμῶν βαπτισθεὶς τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἀπήρξατο. ἐν δὲ τῷ ιη'. σταυρωθεὶς ἀνέστη τῇ κε'. τοῦ Φαμενὼθ μηνός, ἤτοι Μαρτίου, τοῦ πρωτοκτίστου μηνὸς Νισὰν παρ' Ἑβραίοις λεγομένου, ἐπιφωσκούσης κυριακῆς. διότι δὲ ὀγδόη ἡ τοῦ Κυρίου ἀνάστασις ἐπωνόμασται; ἐπειδὰ ἑπτάκις νεκρῶν ἀνάστασιν εὕρομεν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ καὶ μετὰ τὰς ζ'. ὄγδοος ἐκ νεκρῶν ἀνέστη ὁ Κύριος. πρὸ γὰρ τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως ἐν τῇ παλαιᾷ πρώτη γέγονεν ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας, ὃν Ἠλίας ἐν Σαρέφθοις ἀνέστησεν. β'. ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς Σωμανίτιδος, ὃν Ἐλισσαῖος ἤγειρεν. γ'. ἡ τοῦ στρατιώτου, ὃς ἐγγὺς Ἐλισσαίου ταφεὶς καὶ τοῖς ὀστέοις τοῦ προφήτου πλησιάσας, ὡς ἀπὸ πυρὸς ἐξεπήδησεν. δ'. ἐν τῇ καινῇ ἡ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀρχισυναγώγου. ε'. ἡ τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας. ς'. ἡ τοῦ Λαζάρου. ζ'. ὅτε πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη. η'. δὲ ἡ τοῦ Κυρίου ἀνάστασις μετὰ τὸ σωτήριον πάθος. οὗτος φροντίζων τοῦ δικαίου ἔγραφεν ἀεὶ ταῖς ὑπ' αὐτὸν πόλεσι λέγων, ἐάν τι γράψω παρὰ τοὺς νόμους προστάσσων γίνεσθαι, τούτῳ μὴ προσέχετε. ἀγνόημα γάρ. ἀλλ' ὕστερον, φεῦ, αἰφνίδιον εἰς τὴν χείρονα μεταβληθεὶς γνώμην, πρὸς πᾶσαν ἀνοσιουργίαν, μιαιφονίαν τε, καὶ αἰσχρολασίαν ἐτράπη, καὶ οὕτω τὸν βίον κατέστρεψεν.

Μετὰ δὲ Τιβέριον ἐβασίλευσε Γάϊος, υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δ'. ὃς πρῶτον μὲν μεγαλοφρόνως διεῖπε τὰ τῆς βασιλείας πράγματα, καὶ τοῖς ὑπηκόοις καθηκόντως ἐκέχρητο. ὕστερον δὲ μετὰ δύο χρόνους ἐκστὰς τῆς ἀνθρωπίνης φρονήσεως κατὰ μίμησιν τοῦ πατρός, ἑαυτὸν ἀπεθέωσε, καὶ ἀνδριάντας ἑαυτοῦ κατὰ πόλιν ἐν τοῖς ναοῖς ἔστησεν. ὃν οἱ στρατιῶται ἐν βαλανείῳ λουόμενον διεχειρίσαντο, μὴ φέροντες ὁρᾶν τὰ ὑπὸ αὐτοῦ πανουργίστως πραττόμενα. ἐφ' οὗ Θευδᾶς ὁ ἐν ταῖς πράξεσι μνημονευόμενος, τὸν Ἰορδάνην τεμεῖν ἐπαγγειλάμενος καὶ διαμαρτήσας ἀνῃρέθη. καὶ ὁ πύργος τοῦ Σιλωὰμ ἔπεσεν ἐπὶ τοὺς ιη'. ἄνδρας.

A nes, sibique cognomines tres suscepit, Herodem Antipam, qui præcursoris caput abscidit, & sub quo Dominus cruci affixus est, Herodem Philippum, cui primam Herodias nupta Salomen saltatricem generat, & Herodem Antipatrum Jacobi Zebedæi parricidam, qui, cum inter concionandum inclamasset populus *Vox Dei & non hominis*, repente pœnas dedit. Angelus quippe Domini confestim eum percussit: hinc cruciatum doloribus in ventre convulsus e solio sese telit. Divinum veto Jacobum, cum ejus accusator ad mortem duci vidisset, pœnitentia ductus in pedes Apostoli procubuit dicens, *Condona mihi, vir Dei, jam me pœnitet facinoris adversus te perpetrati.* At Beatus illum exosculatus dixit, *Pax* B *tibi, fili, pax tibi sit, & erroris venia.* Ille distenta voce palam omnibus se fidem Christi sequi professus una cum eo, quem ipse prius in judicium vocarat, martyrii coronam consequitur. Miser autem Herodes fœda vermium tabe per plurimos dies confectus, quemadmodum pater ejus eo improbior, ac perversior, vitam finit.

Edit. Paris. pag. 162.

Post Augustum Tibetius ejus filius imperium tenuit annos viginti tres. Is urbem in Judæa prope lacum conditam a suo nomine Tiberiadem appellavit. Imperii ejus anno decimo quinto Dominus noster baptizatus, Evangelicæ prædicationis initia posuit, & decimo octavo Phamenothi, sive Martii, primi conditi C mensis, qui Nisanus Hebræis est, vigesimo quinto die Dominico illucescente, cruci affixus resurrexit a mortuis. Sed quanam ratione septima Domini resurrectio nuncupatur? Septem scilicet in divinis litteris mortuorum resurrectiones deprehendimus, deinceps octavus a mortuis Dominus resurgit. Nam ante Christi resurrectionem in veteri Testamento viduæ filii excitatio commemoratur, quem Helias Saraphthis excitavit: secunda filii Sunamitidis Elisæi beneficio: tertia militis juxta corpus Elisæi sepulti, qui ubi Prophetæ reliquias tetigisset, statim velut ab igne exiliit: quarta in novo filiæ Archisynagogi: quinta filii viduæ: sexta Lazari: septima cum multa D Sanctorum corpora surrexerunt: octava post salutarem passionem Domini resurrectio. Tiberius vero justi nimis tenax subjectis civitatibus scripto inculcabat, *Si quid extra scripsero præceperove, ut faciatis, huic nequaquam animum advertatis, inscio quippe excidit.* Sed tandem, væ illi misero, repente descivit ad vitia, in omnia scelerum, cædium, & libidinum effrænatarum genera impulsus. Sicque vitæ finem posuit.

Post Tibetium Cajus filius annos quatuor imperium tenuit. Hic primum quidem munifice admodum imperii clavum moderatus est, subditis etiam moderate, & ut par erat usus. Deinceps post biennium, ut patri acciderat, tantus furor, ac stupor eum invasit, ut se in Deorum E numerum referret, statuasque sibi per singulas civitates in templis erigeret. Eum milites in balneo, quo lavatum abierat, obtruncarunt; cum æquis oculis atrocia illius, profligatissimaque facta contueri non possent. Sub eo Theudas, cujus mentio est in Actibus Apostolorum, cum se divisurum Jordanem jactasset, nec exitus verbis accederet, interfectus est. Tunc & Siloami turris sua ruina octodecim

pag. 163.

viros oppressit. Stephanus Protomartyr martyrio vitam posuit. Paulus Christianam religionem amplexus est. Philo, & Josephus Hebræi scientia celebres floruere.

Cajo successit Claudius, tenuitque imperium annos tredecim. Ejus imperio Marcus Evangelista primus apud Ægyptios Ecclesias erexit, pleraque item monasteria fundavit, quæ *σεμνεῖα*, sive *Venerabilia* dicta sunt: sacrosanctum item Evangelium scriptis mandavit, & in ipsa Alexandria primum Ecclesiæ fundamenta jecit.

Claudio mortuo in Neronem imperium devolutum est. Præfuit annos 14. Id temporis Simon Magus multis prodigiis, ac portentis artis magicæ vi, necnon præstigiis, fallaciisque editis, Dei nomen sibi vindicaverat. Hic aliquando meridie in Theatrum progressus sese per aerem volaturum promisit, dum volatum intendit, Petrus precibus effusis, defixisque oculis in eum, *Simon*, ait, *si Apostolus Jesu Christi ego sum, & non impostor, quemadmodum tu Simon es, pravis dæmonibus impero, uti missum te faciant, nec ultra teneant.* Vix hæc dixerat Petrus, & ille cum ingenti strepitu in terram delatus, confractis membris interiit. Simonis cædem ubi rescivit Nero a Petro patratam, ægre ferens contumeliam, in crucem agi Petrum jussit. Petrus Præfectum deprecatus ne rectus cruci affigeretur, obtinuit; illius quippe jussu, ut ipse pro sua humilitate optaverat, cruci datus est. Post Petrum Paulus gladio martyrii coronam accepit. Nero autem cum illi protraheretur imperium, in nefaria ac detestanda scelera, infamesque cædes prolapsus est, adeo ut immani furore percitus, efferatusque in suburbio manus sibi intulerit. Sic quoque Pilatus variis calamitatibus victus manus sibi conscivit.

Post Neronem Galbas imperium administravit menses septem.

Post Galbam Lucibius, menses tres.

Post Lucibium Vitellius menses duos. Et a multitudine in medio Romæ trucidatus est.

Edit. Paris. pag. 164. Post Vitellium Vespasianus Neronis filius, annos novem.

Post Vespasianum Titus filius annos tres. Hic cum æstate solibus calidissima per diem integrum iter continuasset, radiis Solis exustus, sanguinisque e naribus eruptione animi deliquium passus est, & adhuc animam agens a Domitiano fratre suasione uxoris Titi in sepulchrum conjicitur, sicque animam efflavit, optima vitæ ratione inita, continentia, & justitia celebris, omnibus desiderabilis. Illius morte tantus dolor Romanam urbem occupavit, ut publice, & privatim quilibet afflictaretur, & ingemisceret.

Domitianus frater, eo interempto, imperio annos quindecim potitus est: tandem in templo Romæ insidiis uxoris interficitur. Hic fraterni imperii hæres, neque patris neque fratris optimæ vitæ institutum sectatus, sed Tiberiana, Neronianaque flagitia æmulatus, scelerum omni genere, cædibus item, & in mares & fœminas libidinibus contaminatissimus, divinos sibi honores arrogavit: ideoque omnibus detestabilis, exosusque probrosissimo mortis genere abominabilem, nefandamque vitam abjecit. Ea tempestate Timotheus Apostolus, & Onesimus

ϗ Στέφανος ὁ πρωτομάρτυς ἐμαρτύρησε, ϗ Παῦλος ἐπίστευσε, ϗ Φίλων, ϗ Ἰώσηπος, οἱ ἐξ Ἑβραίων σοφοὶ ἐγνωρίζοντο.

Μετὰ δὲ Γάϊον ἐβασίλευσε Κλαύδιος ἔτη ιγ΄. ἐφ᾽ οὗ ϗ Μάρκος ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐν Αἰγύπτῳ πρῶτος Ἐκκλησίας πηξάμενος πολλὰ μοναστήρια συνεστήσατο, ἅπερ σεμνεῖα τότε προσαγορεύθησαν, καὶ τὸ Ἅγιον Εὐαγγέλιον συνεγράψατο, ϗ ἐπ᾽ αὐτῆς Ἀλεξανδρείας Ἐκκλησίαν πρῶτον συνεστήσατο.

Μετὰ δὲ Κλαύδιον ἐβασίλευσε Νέρων ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιδ΄. ἐφ᾽ οὗ Σίμων ὁ μάγος διὰ γοητείας ἐν Ῥώμῃ πολλὰ σημεῖα ϗ φαντασίας ἐπιτελῶν, ϗ ἑαυτὸν Θεὸν ὀνομάζων, ϗ ποτὲ μεσούσης ἡμέρας προελθὼν εἰς τὸ θέατρον ἐπηγγείλατο δι᾽ ἀέρος ἀναπτῆναι. οὗ γενομένου, προσευξάμενος ὁ Πέτρος ϗ ἀτενίσας, εἶπε τῷ Σίμωνι. εἰ Ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰμὶ ἐγὼ, ϗ οὐχὶ πλάνος, ὥσπερ σὺ Σίμων, προστάσσω ταῖς πονηραῖς δυνάμεσιν ἀφεῖναι σε τῆς κρατήσεως. ϗ ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀποστόλου, παραχρῆμα κατηνέχθη μετὰ ἤχου πολλοῦ, ϗ συνετρίβη. ὁ δὲ Νέρων ἀκούσας ὅτι πεφόνευται Σίμων ὑπὸ Πέτρου, ϗ ἀγανακτήσας ἐκέλευσεν αὐτὸν σταυρωθῆναι. ὁ δὲ παρακαλέσας τὸν ἔπαρχον, ἵνα μὴ ὄρθιος σταυρωθῇ, κατὰ κέλευσιν ἐσταυρώθη, καθὼς ἠξίωσεν, ἐκ πολλῆς μετριοφροσύνης. μετὰ δὲ τοῦτον ϗ Παῦλος τὸν διὰ ξίφους τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀνεδήσατο. Ὁ δέ γε Νέρων, κρατυνομένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς, εἰς ἀνοσίας πράξεις, ϗ μιαιφονίας, ϗ θεομαχίας ἐξώκειλε, ϗ οὕτως ἐκ τῆς ἄγαν μανίας ἀπονοηθεὶς εἰς προάστειον ἐξελθὼν ἑαυτὸν διεχειρίσατο. ὡσαύτως δὲ καὶ Πιλάτος ποικίλαις περιπεσὼν συμφοραῖς, ἑαυτὸν ἀνεῖλε.

Μετὰ δὲ Νέρωνα ἐβασίλευσε Γάλβας, μῆνας ζ΄.

Μετὰ δὲ Γάλβαν ἐβασίλευσε Λουκίβιος μῆνας γ΄.

Μετὰ δὲ Λουκίβιον ἐβασίλευσεν Οὐϊτέλλιος μῆνας β΄. καὶ ἐσφάγη μέσον τῆς Ῥώμης ὑπὸ τοῦ δήμου.

Μετὰ δὲ Οὐϊτέλλιον ἐβασίλευσεν Οὐεσπασιανὸς υἱὸς Νέρωνος ἔτη θ΄.

Μετὰ δὲ Οὐεσπασιανὸν ἐβασίλευσε Τῖτος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη γ΄. καὶ ὥρᾳ θερινῇ πανημέριον ὁδοιπορήσας, καὶ αἱμορραγήσας διὰ τῶν μυκτήρων ὑπὸ τοῦ ἡλίου συμφλεχθεὶς, ϗ πάνυ λειποθυμήσας, ἔτι ἐμπνέων ἐνεβλήθη εἰς τὸν τάφον παρὰ Δομετιανοῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κατ᾽ ἐπιτροπὴν τῆς γυναικὸς τούτου. καὶ οὕτως ἐτελεύτησε, πάσῃ ἀγαθουργίᾳ ϗ σωφροσύνῃ κεκοσμημένος, πένθος πολὺ τοῖς ἐν Ῥώμῃ καταλείψας, ὡς κατ᾽ οἴκους καὶ δημοσίᾳ πάντας κλαίειν, καὶ ἀποδύρεσθαι.

Μετὰ δὲ Τῖτον ἐβασίλευσε Δομετιανὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη ιε΄. καὶ ἐσφάγη ἐν τῷ ναῷ Ῥώμης κατ᾽ ἐπιβουλὴν τῆς αὐτοῦ γυναικός. Διάδοχος γὰρ τοῦ ἀδελφοῦ γενόμενος οὐ τὴν πατρικήν τε καὶ ἀδελφικὴν ἐζήλωσεν ἀρίστην πολιτείαν, ἀλλὰ τὴν Τιβερίου, καὶ Νέρωνος ἀνοσιουργίαν. πᾶν γὰρ εἶδος κακίας, καὶ γυναικομανίας, καὶ ἀνδρομανίας ἐπελθὼν, καὶ τελευταῖον ἑαυτὸν ἀποθεώσας καὶ ἔχθιστον ἑαυτὸν ἅπασιν ἀποφήνας, αἰσχίστῳ μόρῳ τὸν μιαρὸν καὶ βέβηλον καταστρέφει βίον. ἐφ᾽ οὗ Τιμόθεος ὁ ἀπόστολος, καὶ Ὀνήσιμος ἐμαρτύρησαν.

ρηται. καὶ ὁ Θεολόγος Ἰωάννης καὶ Εὐαγγελιστὴς ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ ἐξωρίσθη. καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς ἐγνωρίζετο.

Μετὰ δὲ Δομετιανὸν ἐβασίλευσε Νερούας, ἔτος ἕν, ὃς ἀνακαλεσάμενος Ἰωάννην ἐκ τῆς νήσου ἀπέλυσεν οἰκεῖν ἐν Ἐφέσῳ μόνον τότε ἐκ τῶν ιβʹ. μαθητῶν, περιόντα τοῦ βίου. ὃς καὶ συγγραψάμενος τὸ κατ᾽ αὐτὸν Εὐαγγέλιον, ἐν εἰρήνῃ ἀνεπαύσατο. καὶ Φίλιππος ὁ ἐκ τῶν ζ. διακόνων ἐν Ἱεραπόλει τελευτᾷ, καὶ θάπτεται μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ Νερούαν ἐβασίλευσε Τραϊανὸς ἔτη θʹ. καὶ ὑδεριάσας ἀπέθανεν. ὃς τοσοῦτον ὑπῆρχεν ἀγαθὸς, μισοπόνηρός τε καὶ φιλοδίκαιος, ὥστε γυμνώσας ποτὲ ῥομφαίαν ἐνώπιον τῶν μεγιστάνων δεδωκέναι τῷ ἐπάρχῳ, καὶ εἰπεῖν. δέξαι τὸ ξίφος τοῦτο, καὶ εἰ μὲν καλῶς ἄρχω ὑπὲρ ἐμοῦ, εἰ δὲ μὴ, κατ᾽ ἐμοῦ χρῆσαι αὐτῷ. μὴ ἔχων δὲ παῖδας κληρονόμους τῆς βασιλείας ἔμελλεν ἐξ ὑποβολῆς τινῶν ἐᾶσαι τὴν σύζυγον αὐτοῦ, καὶ λαβεῖν ἑτέραν πρὸς τὸ παιδοποιῆσαι. ἡ δὲ σώφρων οὖσα συνεβούλευσεν αὐτῷ, ὡς εἴπερ βούλεται μνημονεύεσθαι ὑπὸ πάντων ἐν πάσαις γενεαῖς πλακῶσαι διὰ μαρμάρων τὰς εἰσοδοεξόδους πασῶν τῶν μεγαλοπόλεων, ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν. ἐφ᾽ οὗ καὶ Συμεὼν ὁ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος ἐμαρτύρησαν. καὶ Βασιλίδης, καὶ Κήρινθος, καὶ Νικόλαος, καὶ Ἐβιωναῖος, οἱ αἱρεσιάρχαι καὶ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας ἐγνωρίζοντο.

Μετὰ δὲ Τραϊανὸν ἐβασίλευσεν Ἀδριανὸς, ὁ καὶ Αἴλιος, ἔτη κδʹ. καὶ ὑδεριάσας ἀπέθανεν. ὃς ναὸν ἐν Κυζίκῳ κτίσας, καὶ πόλιν ἐν τῇ Θρᾴκῃ Ἀδριανούπολιν αὐτὴν προσηγόρευσεν. ἐφ᾽ οὗ Κέρδων καὶ Οὐαλεντῖνος, καὶ Μαρκίων, καὶ Μοντανὸς, καὶ Σατορνῖνος, καὶ Καρποκράτης οἱ αἱρεσιάρχαι, καὶ Ἀκύλας ἐγνωρίζοντο.

Μετὰ δὲ Ἀδριανὸν ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος ἔτη κβʹ. ἐφ᾽ οὗ Πολύκαρπος ὁ μαθητὴς Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, καὶ Ἰουστῖνος ὁ φιλόσοφος, καὶ Διονύσιος Ἐπίσκοπος Κορίνθου ἐμαρτύρησαν, καὶ Τατιανὸς, καὶ Βαρδησάνης οἱ αἱρεσιάρχαι, καὶ Πρίσκιλλα, καὶ Μαξιμίλλα αἱ ψευδοπροφήτιδες τῶν κατὰ Φρύγας, ἐγνωρίζοντο.

Μετὰ δὲ Ἀντωνῖνον ἐβασίλευσε Μάρκος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιαʹ. ἐφ᾽ οὗ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ δυσμῶν ἐπ᾽ ἀνατολὰς φερόμενον ὤφθη.

Μετὰ δὲ Μάρκον ἐβασίλευσε Σεβῆρος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ηʹ. καὶ ἐσφάγη ἐν Προικοννήσῳ.

Μετὰ δὲ Σεβῆρον ἐβασίλευσε Κόμοδος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη ιβʹ. καὶ ὑπὸ ἀναγωγῆς αἵματος καὶ χολῆς ἀθρόον ἀπέθανεν. ἐφ᾽ οὗ καὶ Θεόδοτος, ὁ καὶ πρῶτος τὰ κατὰ Παῦλον τὸν Σαμοσατέα, καὶ Νεστόριον πλάνης ἀρξάμενος, καὶ Θεοδοτίων ἐγνωρίζοντο.

Μετὰ δὲ Κόμοδον ἐβασίλευσε Περτίναξ μῆνας βʹ. καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.

Μετὰ δὲ Περτίνακα ἐβασίλευσε Δίδιος μῆνας δʹ. ὃς καὶ Ἰουλιανὸς λέγεται, καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ κουβικουλαρίου εἰς τὴν πηγὴν τοῦ παλατίου θεωρῶν τοὺς ἰχθύας.

Μετὰ δὲ Δίδιον ἐβασίλευσε Σεβῆρος ἔτη ιηʹ. ἐφ᾽ οὗ Λεωνίδης ὁ Ἐπίσκοπος, καὶ πατὴρ Ὠριγένους ἐμαρτύρησε. καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς, καὶ Σύμμαχος, καὶ Ὠριγένης ἐγνωρίζοντο.

A pro religione Christiana extinguuntur. Joannes cognomento Theologus, & Evangelista in Patmon insulam relegatur. Apollonius item Tyaneus vigebat.

Nerva post Domitianum imperavit annum unum. Is ea insula Patmo ab exilio revocatum Joannem Ephesi liberum dimisit, qui tunc solus e duodecim Christi Discipulis supererat, & Evangelio conscripto diem obiit extremum. Philippus item e septem Diaconis unus apud Hieropolim moritur, & cum filiabus tumulatur.

Trajanus post Nervam imperium administravit annos novem, & hydrope extinctus est; tantumque in eo in improbos quosque odium, & justitiæ studium erat, ut aliquando in Procerum conspe- B ctu gladium ipse nudum Præfecto prætorio daret, uteretur que his verbis: *Accipito gladium hunc, si recte Rempublicam administravero, pro me; sin minus, contra me utitor*. Cum successoris copia non esset, nonnullorum impulsu conjugem erat dimissurus, aliamque sibi collocaturus, ut filios procrearet. Conjux prudens, & casta suasit, si memoriam sui vellet apud omnes sempiternam conservari, ut omnes omnium magnarum urbium exitus, atque introitus marmoribus insculperet; idque opere præstitit. Sub eo Symeon Clopæ filius, & Ignatius cognomento Theophorus martyrio vitam posuere. Basilides, Cerinthus, Nicolaus, Ebionæus hæresiarchæ, & veritatis hostes *Edit. Paris. pag 165.* C vivebant.

Trajano in imperio successit Adrianus, qui & Ælius, imperavitque annos viginti quatuor. Aqua intercute extinctus est. Templum Cyzici extruxit, & urbem in Thracia Adrianopolim. Sub eo Cerdo, Valentinus, Marcio, Montanus, Satorninus, Carpocrates, hæresiarchæ, & Aquila vivebat.

Extincto Adriano ad Antoninum imperium devolutum est, quod rexit annos viginti duos. Ejus imperio Polycarpus Joannis Evangelistæ discipulus, Justinus Philosophus, & Dionysius Episcopus Corinthi mortem pro Christo obiere. Tunc quoque Tatianus, & Bardesanes hæresiarchæ, & Priscilla, & Maximilla ex D Cataphrygarum secta fatidicæ celebres habebantur.

Antonino successit Marcus filius: imperium tenuit annos undecim. Sub eo ignis de cælo ab occasu ad ortum longe, lateque vagari visus est.

Post Marcum imperium administravit Severus filius annos octo. Et in Proeconesso mactatus interiit.

Post Severum regnat Commodus frater annos duodecim. hic sanguinis bilisque excretione repentine occidit. Sub id temporis Theodotus, qui primus Pauli Samosateni, & Nestorii erroribus semina dedit, & Theodotio cognoscebantur.

Post Commodum Pertinax menses duos imperavit: a militibus ad mortem datus E est.

Post Pertinacem imperium procurat Didius, qui & Julianus menses quatuor. a Cubiculario, dum sese in Palatino fonte piscium obtutu recreat, cæditur.

Post Didium imperium obtinet Severus annos octodecim. Ea tempestate Leonides Episcopus, & pater Origenis, vitam suam per martyrium posuit. Clemens Stromateus, Symmachus, Origenes item florebant.

Post Severum Antoninus, & Geta ejus frater imperium tenent menses duos. Præterea Antoninus frater Geta mactato solus imperium administrat annos sex. a propriis jugulatur.

Post Antoninum Antoninus Caracallus imperio præfuit annos viginti sex. in prælio occiditur. Sub eo Galenus Medicus innotuit.

Antonino succedit Macrinus, regnatque annos 4. ab Antonino sublatus est.

Post Macrinum imperium tenuit Antoninus Galba. interimitur ab Alexandro.

Post Antoninum imperavit Alexander Mamææ filius annos tredecim, & insidiis Maximini Ducis circumventus cum Mamæa matre violenta morte occubuit. Sub eo Narcissus Hierosolymorum Episcopus cum inter baptizandum oleum unctionis defecisset, jussit ut aqua in vas infunderetur, quam precibus in oleum commutavit.

Edit. Paris. pag. 166.

Post Alexandrum imperat Maximinus annos tres. a suis militibus obtruncatur. Sub eo Laurentius, & Cyprianus pro Christo vita privantur.

Maximino successit Publianus menses duos. in prælio interemptus.

Publiano Junior menses sex.

Juniori Gordianus filius annos quatuor. hic equo in prælio concidens e vita migrat.

Gordiano successit Philippus S. Eugeniæ pater, tenuitque imperium annos quinque. Hic Philippopolim condidit, cæsusque est una cum filio a Decio, quod Christianas partes tutaretur.

Post Philippum imperavit Junor Gordiani filius annos duos. aqua intercute extinguitur. Sub eo Sabellius hæresiarcha vivebat.

Post Junorem regnavit Marcus annos 3.

Post Marcum Justilianus annos duos. Hic inter dormiendum venis intercisis, amissoque sanguine animi deliquio periit.

Post Justilianum imperat Philippus annos viginti sex, & in Palatio obtruncatur.

Post Philippum Valerianus annum unum, & a suis interficitur.

Post Valerianum Gallus mensem unum. inter dormiendum ab uxore necatur.

Post Gallum Decius annum unum. in conflictu extinguitur. Sub eo Babylas Antiochenus, Flavianus Romanus, Alexander Hierosolymitanus, & Dionysius Alexandrinus Episcopi Christi causa occubuerunt. Navatus ab Ecclesia scissus, & Celsæus item hæresiarcha cognoscebatur.

Post Decium imperium administravit Æmilianus annum unum. in palatio mactatus.

Post Æmilianum Gallianus annos tres. in prælio occiditur. Ejus imperio Artemius Synepoque hæresiarchæ cognoscebantur. Gregorius item Thaumaturgus, Origenisque discipulus florebat.

Post Gallianum imperium tenuit Claudius annos duos.

Post Claudium Quintillanus dies 7.

Post Quintilianum Aurelianus annos quinque. a cubiculario cæsus. Sub eo sanctus Charito martyrii coronam assecutus est. Præterea Manes impius, & terque quaterque execrandus oritur, qui se Christum, & Spiritum sanctum esse, dæmonibus ipse percitus jactabat. Paulus ætate Maneti compar genere Samosatenus, Antiochiæ magnæ Præses, nu-

A Μετὰ δὲ Σεβῆρον ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος ϗ Γέτας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μῆνας β. ϗ σφάξας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ϗ μοναρχήσας ἔτη ς. ἀναιρεῖται ὑπὸ τῶν ἰδίων.

Μετὰ δὲ Ἀντωνῖνον ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος ὁ Καράκαλος ἔτη κς. ϗ ἐσφάγη ἐν πολέμῳ. ἐφ' οὗ ἦν Γαληνὸς ὁ ἰατρός.

Μετὰ δὲ Ἀντωνῖνον ἐβασίλευσε Μακρῖνος ἔτη δ. ϗ ἐσφάγη ὑπὸ Ἀντωνίνου.

Μετὰ δὲ Μακρῖνον ἐβασίλευσεν Ἀντωνῖνος ὁ Γάλβας, ϗ ἐσφάγη ὑπὸ Ἀλεξάνδρου.

Μετὰ δὲ Ἀντωνῖνον ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ὁ Μαμαίας ἔτη ιγ. ϗ ἐσφάγη σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ Μαμαίᾳ ἐξ ἐπιβουλῆς Μαξιμίνου στρατηγοῦ. ἐφ' οὗ Νάρκισσος ἐπίσκοπος

B Ἱεροσολύμων ἐν τῷ βαπτίζειν, ἐλαίου τοῦ χρίσματος λείψαντος, ἐκέλευσεν ὕδωρ ἐν τῷ στάμνῳ βληθῆναι, ϗ προσευξάμενος εἰς ἔλαιον τοῦτο μετέβαλε.

Μετὰ δὲ Ἀλέξανδρον ἐβασίλευσε Μαξιμῖνος ἔτη γ. ϗ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ. ἐφ' οὗ Λαυρέντιος, ϗ Κυπριανὸς ἐμαρτύρησαν.

Μετὰ δὲ Μαξιμῖνον ἐβασίλευσε Πουπλιανὸς, μῆνας β. ϗ ἐσφάγη ἐν πολέμῳ.

Μετὰ δὲ Πουπλιανὸν ἐβασίλευσε Ἰούνιωρ, μῆνας ς.

Μετὰ δὲ Ἰούνιωρα ἐβασίλευσε Γορδιανὸς υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δ. ϗ ἐν πολέμῳ συμπεσὼν τῷ ἵππῳ ἀπέθανεν.

Μετὰ δὲ Γορδιανὸν ἐβασίλευσε Φίλιππος, ὁ τῆς ἁγίας Εὐγενείας πατὴρ, ἔτη ε. ὃς ϗ τὴν Φιλιππούπολιν ἔκτισε.

C ἀνῃρέθη δὲ ἅμα τῷ υἱῷ ὑπὸ Δεκίου διὰ τὸ ὑπὲρ Χριστιανῶν ἀγωνίζεσθαι.

Μετὰ δὲ Φίλιππον ἐβασίλευσεν Ἰούνιωρ υἱὸς Γορδιανοῦ ἔτη β. ϗ ὑδεριάσας ἀπέθανεν. ἐφ' οὗ Σαβέλλιος ὁ αἱρεσιάρχης ἐγνωρίζετο.

Μετὰ δὲ Ἰούνιωρα ἐβασίλευσε Μάρκος ἔτη γ.

Μετὰ δὲ Μάρκον ἐβασίλευσεν Ἰουστινιανὸς ἔτη β. καὶ φλεβοτομηθεὶς, ἐπειδήπερ ἐξεχύθη τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐν τῷ καθεύδειν, λειποθυμήσας ἀπέθανεν.

Μετὰ δὲ Ἰουστινιανὸν ἐβασίλευσε Φίλιππος ἔτη κς. ϗ ἐσφάγη ἐν τῷ παλατίῳ.

Μετὰ δὲ Φίλιππον ἐβασίλευσεν Οὐαλεριανὸς ἔτος ἕν. ϗ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

D Μετὰ δὲ Οὐαλεριανὸν ἐβασίλευσε Γάλλος μῆνα α. ϗ ἐσφάγη καθεύδων ὑπὸ τῆς ἰδίας γυναικός.

Μετὰ δὲ Γάλλον ἐβασίλευσε Δέκιος ἔτος α. ϗ ἐσφάγη ἐν τῷ πολέμῳ. ἐφ' οὗ δὲ Βαβύλας ὁ Ἀντιοχείας, ϗ Φλαβιανὸς Ῥώμης, ϗ Ἀλέξανδρος Ἱεροσολύμων, ϗ Διονύσιος Ἀλεξανδρείας ἐμαρτύρησαν. ϗ Ναυάτος τῆς ἐκκλησίας ἀπέστη, ϗ Κελσαῖος ὁ αἱρεσιάρχης ἐγνωρίζετο.

Μετὰ δὲ Δέκιον ἐβασίλευσεν Αἰμιλιανὸς ἔτος α. ϗ ἐσφάγη ἐν τῷ παλατίῳ.

Μετὰ δὲ Αἰμιλιανὸν ἐβασίλευσε Γαλλιανὸς ἔτη γ. ϗ ἐσφάγη ἐν πολέμῳ. ἐφ' οὗ Ἀρτέμιος, ϗ Συνέπων οἱ αἱρεσιάρχαι ἐγνωρίζοντο. ϗ Γρηγόριος ὁ Θαυματουργὸς, ὁ ϗ μαθητὴς Ὠριγένους διέπρεπεν.

E Μετὰ δὲ Γαλλιανὸν ἐβασίλευσε Κλαύδιος ἔτη β.

Μετὰ δὲ Κλαύδιον ἐβασίλευσε Κυντιλιανὸς ἡμέρας ζ.

Μετὰ δὲ Κυντιλιανὸν ἐβασίλευσεν Αὐρηλιανὸς ἔτη ε. ϗ ἐσφάγη ὑπὸ κουβικουλαρίου. ἐφ' οὗ ϗ ὁ ἅγιος Χαρίτων ὡμολόγησε. ϗ Μάνης ὁ μιαρὸς ϗ τρισκατάρατος ἀνεφύη, Χριστὸν ἑαυτὸν, ϗ Πνεῦμα ἅγιον ὁ δαιμονιώδης μορφαζόμενος. Παῦλος δέ τις τῷ Μάνεντι τούτῳ σύγχρονος γεγονὼς τὸ γένος μὲν Σαμοσατεὺς, Ἀντιοχείας δὲ τῆς μεγάλης πρόεδρος,

ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναι τὸν Κύριον ἐδυσφήμησεν. εἶτα A Ἀπολινάριός τις ἀνεφύη, πρόεδρος Λαοδικείας τῆς Συρίας, ὃς σάρκα μὲν ἐμψυχωμένην ψυχῇ ζωτικῇ ἀνειληφέναι τὸν Κύριον ἔλεγεν, ἄνουν δέ. μεθ' ὃν ἀναφαίνεταί τις Θεόδωρος Μοψουεστίας πόλεως ἐν Κιλικίᾳ τῆς ἡγεμονίας λαχών, ὃς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς κοινῶν ἀπεκάλει τὸν Δεσπότην Χριστὸν, καὶ ἐκ προκοπῆς λαβόντα, καὶ κατὰ χάριν τοῦ Θεοῦ αὐτὸν ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ βαπτίσματος ἀξιωθέντα τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάριτος, ὡς δῆθεν τὸν Θεὸν Λόγον διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν αὐτῷ κατοικήσαντα, μεταδοῦναι τῆς θεϊκῆς ἀξίας αὐτῷ καὶ προσκυνήσεως ἐς ὕστερον μετὰ τὴν τελείωσιν. μετὰ δὲ τοῦτον Νεστόριος ἀπὸ Γερμανικείας τῆς Συρίας τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως δραξάμενος, ὃς B τοῖς αὐτοῦ προγόνοις ἑπόμενος, υἱὸς γὰρ ἦν τοῦ Κίλικος, ἀπόγονος δὲ τοῦ Σαμοσατέως, ἀπηρνεῖτο Θεοτόκον λέγειν τὴν ὑπεραγίαν ἡμῶν Δέσποιναν, ὡς ἄλλον μὲν εἶναι τὸν Χριστὸν, ἄλλον δὲ τὸν Θεὸν Λόγον κατὰ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ πλάνην δογματίζων. εἶτα Εὐτυχὴς, ὃς ἀπηρνεῖτο λέγειν σώζεσθαι ἐν τῷ Χριστῷ δύο φύσεις μετὰ τὴν ἕνωσιν. εἶτα Σεβῆρος τις λεγόμενος, ἁρπάσας τὸν θρόνον Ἀντιοχείας. καὶ ἑξῆς ἕτεροι.

Μετὰ δὲ Αὐρηλιανὸν ἐβασίλευσε Τάκιτος μῆνας ϛ΄. καὶ ἐσφάγη ὑπὸ φίλων Αὐρηλιανοῦ.

Μετὰ δὲ Τάκιτον ἐβασίλευσε Φλωριανὸς, μῆνας β΄. καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Πρόβου.

Μετὰ δὲ Φλωριανὸν ἐβασίλευσε Πρόβος ἔτη ϛ΄. καὶ C ἐσφάγη ὑπὸ Κάρου.

Μετὰ δὲ Πρόβον ἐβασίλευσε Κάρος ἔτος α΄. καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Καρίνου.

Μετὰ δὲ Κάρον ἐβασίλευσε Καρῖνος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη β΄. καὶ ἐσφάγη ὑπὸ Νουμεριανοῦ.

Μετὰ δὲ Καρῖνον ἐβασίλευσε Νουμεριανὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἔτος α΄. καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ Περσῶν ἐξεδάρη ἔτι ζῶν.

Μετὰ Νουμεριανὸν ἐβασίλευσεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ Διοκλητιανὸς, καὶ Μαξιμιανὸς ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ἔτη κβ΄. ὑφ' ὧν μέγας διωγμὸς κατὰ Χριστιανῶν ἐκινήθη. ὅτε καὶ Πέτρος Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἄνθιμος Νικομηδείας, καὶ Προκόπιος, καὶ Θεόδωρος, οἱ ἀοίδιμοι ἐμαρτύρησαν, D καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. καὶ Σαβάτιος, ὁ τὴν αἵρεσιν τῶν Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν κρατύνας ἐγνωρίζετο. οὓς ἡ θεία δίκη ἐνδίκως μετελθοῦσα δικαίως ἐξέκοψεν. καὶ ὁ μὲν Διοκλητιανὸς τῆς γλώττης αὐτοῦ σαπείσης μετὰ τοῦ φάρυγγος, καὶ πλῆθος σκωλήκων ἀναβράσας κακῶς, καὶ βιαίως ἀπέρρηξε τὴν ζωήν. ὁ δὲ Μαξιμιανὸς ἀπήγξατο.

Μετὰ δὲ Διοκλητιανὸν καὶ Μαξιμιανὸν ἐβασίλευσε κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Κωνστάντιος, καὶ Σεβῆρος, Μαξιμῖνος, καὶ Μαξέντιος. καὶ ὁ μὲν Κωνστάντιος σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Κωνσταντίνῳ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Βρεττανίας ἐκράτησαν. ὁ δὲ Σεβῆρος καὶ Μαξέντιος τῆς Ῥώμης. ὁ δὲ Μαξιμῖνος τῆς ἑῴας, ὃς πολλὰ μιαρὰ καὶ ἄτοπα διαπραξάμενος E διωγμὸν ἀπηνῆ καὶ ἀπάνθρωπον κατὰ Χριστιανῶν ἐπεδείξατο, καθ' ὃν πλεῖστοι τῶν ἀοιδίμων ἐμαρτύρησαν, καὶ ἄξια τῆς δυσσεβείας αὐτοῦ πέπονθε. νόσῳ γὰρ δεινοτάτῃ περιπεσὼν, ὡς καὶ τὰς σάρκας αὐτοῦ δίκην κηροῦ τακείσας, καὶ τὰ ὀστᾶ συμφρυγείσας, καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀνθρωπίνης αὐτοῦ μορφῆς ἀφανισθεῖσαν, καὶ δεινῶς κατασα-

A dum hominem fuisse Dominum oblatravit. *Edit. Paris. pag. 167.* Subsecutis deinceps tempotibus Apollinarius quidam, Laodiceæ Syriæ Præsul, Dominum carnem anima vivente animatam, sed quæ rationis minime compos esset, assumpsisse, enunciavit. Post Apollinarium Theodorus Mopsuestunæ urbis in Ciliciæ rector, Christum Dominum, hominem nobis similem, & vulgarem, & progressu tantum gratiam Dei recepisse, ideoque Deum vocatum, & ex baptismate, quo in Jordane ablutus est, Spiritus sancti muneribus dignatum: divinum autem Verbum propter immensam illius virtutem in eo habitasse, illique dignitatem, divinitatem, ac venerationem tandem post consummationem communicasse, fatebatur. Post B hunc Nestorius e Germaniciæ Syriæ Throno Constantinopolitano invaso, majores suos secutus, Cilicis quippe filius Samosateni ucpos etat, sanctissimam nostram Dominam Deiparam vocare renuebat, quasi alius esset Christus, & aliud divinum Verbum, ut ipse patrium, & avitum errorem secutus affirmabat. Præterea Eutyches, qui post unionem duas in Cbristo naturas conservari negabat. Severus item nescio quis, qui Antiochiæ Thronum occupavit, & alii.

Post Aurelianum imperium administravit Tacitus menses sex. ab amicis Aureliani interficitur.

Post Tacitum Florianus menses duos. C occiditur a Probo.

Post Florianum Probus annos sex. occiditur a Caro.

Post Probum Carus annum unum. jugulatur a Carino.

Post Carum Carinus filius annos duos. vita privatur a Numeriano.

Post Carinum Numerianus frater annum unum. captus a Persis vivus excoriatur.

Post Numerianum Diocletianus imperio cum Maximiano genero communicato annos viginti duos. Eorum imperio contra Christianos magna persecutio mota est, in qua Petrus Alexandrinus Episcopus, Anthimus Nicomediensis, Procopius item, & Theodorus celeberrimi, D aliique complures pro religione Christiana crudelissimis exemplis interempti sunt. Tunc etiam innotuit Sabbatius, qui Tessarescædecatitarum hæresim stabilire conatus. Verum hos Imperatores divinum judicium subsecutum justa morte mulctavit. Diocletianus enim lingua, ac faucibus computrescentibus, vermibus scatens, misere, violenterque vitam abjecit. Maximianus laqueo gulam fregit.

Diocleriano, ac Maximiano de medio sublatis, sub eadem tempora imperium tenuerunt Constantius, & Severus, Maximinus, & Maxentius. *pag. 168.* Constantius cum filio Constantino Celtis, Britannisque imperitavit. Severus, & Maxentius Romæ præfuit, Maximinus Orienti. Hic E multis flagitiis, ac sceleribus contaminatus, animo fero, crudeli, inhumana persecutione in Christianos invectus est, plurosque ingenuos viros pro Christo martyrio affecit, pro sua tamen impietate, quas commeruit, pœnas accepit. Nam adeo diro morbo excruciatus est, ut carnibus ad instar ceræ liquefactis, ossibus exsiccatis, quidem formæ humanæ nec vestigium remanserit, & putridis, atque deciduis membris tantum tedoleret fœtorem, ut

a cadaveribus in sepulchris marcescentibus nihil differret. His cum nequitiæ illud stabulum excruciaretur. *Hei misero*, ait, *& deplorando, quibus pro his, quæ in Christianos patravi, pœnis exerceor*. Et hæc effatus gravi cum cruciatu vitam abjecit.

Constantio Chloro propter vultus viriditatem sic cognominato vita functo ad Constantinum filium, quem ex Helena susceperat in una Daciæ urbe, imperium devolutum est. Similiter extincto Severo Licinius Constantii gener intruditur. Postquam vero Constantinus sacro lavacro ablutus, præter expectationem a gravi illo morbo, quo plane confectus erat, incolumis evasit, statim Helena mater, omnesque illius affines, consanguinei, familiaresque sacro fonte initiantur. Tandem cum res nefarie gestas, & Tyrannidem, quam in cives Maxentius Romæ per Legatos a Senatu Romano missos accepisset, copias in eum duxit, quibus signum Crucis illi de cælo ostensum præire jussit: quo Maxentium in fugam vertit. Ipse autem Romam contendit, ubi ab omnibus mulieribus, infantibus, & universa Romanorum multitudine ingenti lætitia, summoque plausu, & approbatione excipitur.

Post Maxentium Constantinus Magnus, & primus inter alios Imperatores Christianam religionem perfectissime exosculatus imperium administravit annos triginta duos. Hic pietatem coluit, rectaque fidei dogmata modis omnibus constabilivit. Anno ejus imperii vigesimo quinto, Nicæna Synodus trecentorum octodecim sanctorum Patrum contra stultissimum Arium celebrata est. Mater ejus anno ætatis octuagesimo vita excessit, tumulataque est ab ipso in templo sanctorum Apostolorum. Verum Constantino Nicomediæ fato functo ætatis annorum sexaginta quinque, tres filii illius imperio potiti sunt, Orientis quidem Constantius, Occidentis Constantinus, & Constans, qui fratre Constantino obtruncato solus imperium rexit annos sexdecim. Tandem & ipse a populo necl darus est.

Edit. Pariſ. pag. 169.

Constantinum Magnum excipit Constantius filius, imperatque annos undecim. is post obitum patris Arianæ sententiæ adhærens divinum Alexandrum compellebat, ut cum Ario communicaret, quo abnuente, Deumque cum lacrymis deprecante miserrimus ille letho malo emortuus est.

Post Constantium Julianus imperium tenuit annos duos. Cæsaris dignitate functus est annos quatuor, menses sex. Is eum adversus Christianos pestem, ac perniciem machinaretur, in Perside pœnas divinæ justitiæ graves, justasque persolvit ætatis annorum triginta.

Extincto Juliano Jovianus imperium obtinet menses octo, Hic cum ab exercitu ad Imperii insignia accipiendum cogeretur, se eorum, tamquam qui a Juliano essent contaminati, imperio non posse præesse, respondit. Quare omnes una voce, ut fertur acclamarunt, *Nos Christiani sumus*. Sic imperium accepit. Verum hic pius, atque admirandus post imperii sui menses octo dum a Perside rediret, rebus terrenis excessit, Ecclesiam, & universam multitudinem ingenti luctu afficiens.

Post Jovinianum Valentinianus imperium rexit annos duodecim. Is Valen-

A πλῶας, καὶ τοσαύτην δυσωδίαν ἐκπέμπειν, ὡς μηδὲν τῶν ἐν τάφοις κειμένων νεκρῶν διαφέρειν. ἐν τούτοις ὢν ὁ ἀλιτήριος ἑταζόμενος, τοιάδε ἔφη. οἴμοι τῷ ἐλεεινῷ, καὶ θρήνων ἀξίῳ, ἁποίας τῶν εἰς Χριστιανοὺς τετολμημένων ἀπέχω τιμωρίας. καὶ ταῦτα μετὰ πολλῆς ὀδύνης εἰπὼν ἀπέθανε.

Κωνσταντίου δὲ τοῦ ἐπικληθέντος Χλωροῦ διὰ τὴν τοῦ προσώπου ὠχρότητα τελευτήσαντος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, ὃς ἐξ Ἑλένης αὐτῷ ἐγεννήθη περὶ τὴν τῆς Δακίας πόλιν τὴν ἀρχὴν διεδέξατο. ὡσαύτως καὶ Σεβήρου τεθνηκότος Λικίνιος ὁ γαμβρὸς Κωνσταντίνου ἀντεισάγεται. τοῦ οὖν Κωνσταντίνου βαπτισθέντος, καὶ τὴν παράδοξον ἐκείνην ἀπαλλαγὴν τῆς κατασχούσης B νόσου εὑρηκότος, αὐτίκα καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἑλένη, οἵ τε συγγενεῖς τε καὶ φίλοι βαπτίζονται. εἶτα ἀκούσας τὰ ὑπὸ Μαξεντίου ἐν Ῥώμῃ χαλεπά τε καὶ ἄτοπα γινόμενα, καὶ πρεσβείαν ἐκ τῶν Ῥωμαίων δεξάμενος ἐστράτευσε κατ᾽ αὐτοῦ προηγούμενον τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς τὸ ἐν οὐρανῷ ὑποδειχθὲν αὐτῷ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐπιφερόμενος. δι᾽ οὗ καὶ ἐτροπώσατο Μαξέντιον. καὶ οὕτως ἐπὶ Ῥώμην ἐλαύνει καὶ πάντες αὐτὸν ἅμα γυναιξὶ, καὶ νηπίοις, καὶ παντὶ τῷ δήμῳ Ῥωμαίων μετ᾽ εὐφημίας, καὶ ἀπλήστου χαρᾶς ὑποδέχονται.

Μετὰ δὲ Μαξέντιον ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος ὁ μέγας, καὶ πρῶτος ἐν βασιλεῦσι χριστιανικώτατος ἔτη λβ΄. ὃς τὴν εὐσέβειαν, καὶ ὀρθοδοξίαν διὰ πάντων ἐκράτυνε. C ἐν δὲ τῷ κε΄ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας συνεκροτήθη ἡ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος τῶν τιη΄. πατέρων θεοφόρων κατὰ Ἀρείου τοῦ ματαιόφρονος. ἐτελεύτησε δὲ ἡ μὲν μήτηρ αὐτοῦ ἐτῶν π΄. καὶ ἐτάφη παρ᾽ αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. αὐτοῦ δὲ ἐν Νικομηδείᾳ τελευτήσαντος ἐτῶν ξε΄. οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ ἐκράτησαν. τῆς μὲν ἀνατολῆς Κωνστάντιος, τῆς δὲ δύσεως Κωνσταντῖνος, καὶ Κώνστας, ὃς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον φονεύσας, καὶ βασιλεύσας μόνος, ἔτη ιϛ΄. ἐσφάγη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ δήμου.

Μετὰ δὲ Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν ἐβασίλευσε Κωνστάντιος υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ια΄. ὃς μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν εἰς τὸ Ἀρειανικὸν φρόνημα παρασυρεὶς ἐβιάζετο D τὸν θεῖον Ἀλέξανδρον δέξασθαι τὸν Ἄρειον εἰς κοινωνίαν. τοῦ δὲ μὴ ἀνεχομένου, ἀλλὰ τὸν Θεὸν σὺν δάκρυσιν ἱκετεύοντος, αἰσχίστῳ μόρῳ τὸν βίον κατέστρεψεν ὁ τρισάθλιος.

Μετὰ δὲ Κωνστάντιον ἐβασίλευσεν Ἰουλιανὸς, ἔτη β΄. Καῖσαρ δὲ ἐγένετο ἔτη δ΄. καὶ μῆνας ϛ΄. ὃς πολλὰ κακὰ κατὰ Χριστιανῶν ἐνδειξάμενος, ἐν Περσίδι ὑπὸ τῆς θείας δίκης ἀναιρεῖται, ἐτῶν ὢν λ΄.

Μετὰ δὲ Ἰουλιανὸν ἐβασίλευσεν Ἰοβιανὸς, μῆνας η΄. ὃς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καταναγκασθεὶς εἰς τὸ τὰ τῆς βασιλείας ὑποδέξασθαι σύμβολα, λέγεται πρὸς τὸ στρατόπεδον εἰρηκέναι μὴ δύνασθαι βασιλεύειν αὐτῶν, ὡς ὑπὸ Ἰουλιανοῦ μολυνθέντων. τότε πάντας μιᾷ φωνῇ ἀπο- E κριθῆναι λέγεται, ὅτι ἡμεῖς Χριστιανοί ἐσμεν. καὶ οὕτω τὴν βασιλείαν ἐδέξατο. Ἀλλ᾽ οὗτος ὁ εὐσεβὴς καὶ θαυμάσιος μετὰ η΄. μῆνας τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐν τῷ ὑποστρέφειν ἀπὸ τῆς Περσίδος ἐτελεύτησε, μέγα πένθος καταλείψας τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ λαοῖς ἅπασιν.

Μετὰ δὲ Ἰοβιανὸν ἐβασίλευσεν Οὐαλεντινιανὸς, ἔτη ιβ΄. ὃς μετὰ λ΄. ἡμέρας τῆς αὐτοῦ ἀναγορεύσεως

τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν Οὐάλεντα ἐκ Παιονίας μεταπεμψάμενος, κοινωνὸν τῆς βασιλείας προσελάβετο, ὃς τοὺς αἱρετικοὺς συγκροτῶν οὐ διέλιπεν ἐπισκόπους, καὶ πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους, καὶ λαοὺς ἐξορίζων, καὶ πλεῖστα ἀθέμιτα, καὶ ὠμότητα κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας μηχανώμενος. ὕστερον δὲ τοῖς Γότθοις πόλεμον συμβαλὼν καὶ κατὰ κράτος ἡττηθεὶς φεύγει σὺν ὀλίγοις εἰς οἴκημα, ἐν ᾧ τοῦτον κατέκαυσαν οἱ πολέμιοι σὺν τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ, καὶ αὐτῷ οἰκήματι βασιλεύσαντι ἀνοσίως, ἔτη ιδ΄.

Οὐαλεντινιανὸς δὲ ὁ μέγας ἐκ τῶν μερῶν τῆς Γαλλίας ἐλθὼν ἐτελειώθη, κληρονόμους τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας καταλιπὼν Γρατιανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Αὔγουστον ὄντα, καὶ ἐν Ῥώμῃ διατρίβοντα, καὶ Οὐαλεντινιανὸν νέον κομιδῇ τυγχάνοντα, ὃν ἡ ἀνάγκη τῶν ἐπιχειρούντων τὸν θρόνον τῆς βασιλείας ὑφαρπάζειν παρεσκεύασε, καὶ λείποντος τοῦ ἀδελφοῦ τὴν πορφύραν ἀναδήσασθαι.

Ὁ δέγε Γρατιανὸς τὸν μέγαν Θεοδόσιον ἐξ Ἱσπανίας ἀγαγὼν προεχειρίσατο εἰς βασιλέα. γαμβρὸν αὐτοῦ ὄντα, πρὸς τὸ πολεμεῖν τοῖς Σκύθαις τὴν Θρᾴκην ληιζομένοις. ὁ δὲ Γρατιανὸς κατ᾽ ἐπιβουλὴν Μαξίμου τινὸς δι᾽ Ἀνδραγαθίου ἀνῃρέθη. καὶ ὑπὸ Θεοδοσίου εἰς τοὺς βασιλικοὺς τάφους μετετέθη.

Μετὰ δὲ Γρατιανὸν ἐβασίλευσε Θεοδόσιος ὁ μέγας ἔτη ιζ΄. ὃς τῷ θεολόγῳ Γρηγορίῳ τὴν ἐπισκοπὴν ἐκύρωσε Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μὴ θελήσαντι βιασάμενος, ὡς πολλὰ καμόντι καὶ τοὺς πλάνους τῶν αἱρέσεων τὴν πόλιν ἐλευθερώσαντι. ὀλίγους δὲ τῶν Αἰγυπτίων μαθὼν ὁ θεῖος Γρηγόριος τῷ λόγῳ τούτῳ φθονήσαντας τὸν συντακτήριον συνθεὶς, τῆς ἐπισκοπικῆς διοικήσεως ὑπεχώρησεν. ἀντ᾽ αὐτοῦ δὲ Νεκτάριον προχειρίζεται, ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος. ὅτε καὶ ἡ δευτέρα σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ρν΄. ἁγίων πατέρων κατὰ Μακεδονίου τοῦ πνευματομάχου, ἐπισκόπου γεγονότος Κωνσταντινουπόλεως. ἐπὶ δὲ Θεοδοσίου καὶ ἡ τιμία κεφαλὴ τοῦ Προδρόμου ἐν Κωνσταντινουπόλει διεκομίσθη. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Οὐαλεντινιανὸς ἐν τοῖς τῆς δύσεως μέρεσι βρόχῳ χρησάμενος, τὸ τέλος εὗρε τοῦ βίου. δι᾽ ἣν αἰτίαν μέχρι τοῦ παρόντος οὐκ ἴσμεν. ὁ δέγε Θεοδόσιος ἐν μὲν τῇ ἀνατολῇ τὸν Ἀρκάδιον προσέταξε τὴν παραδοθεῖσαν αὐτῷ βασιλείαν φυλάττειν, Ὀνώριον δὲ τῇ αὐτοῦ τιμήσας ἀξίᾳ ἐπὶ τὴν τῆς δύσεως βασιλείαν ἐλθεῖν ταχέως προσέταξεν. ἐλθόντα δὲ αὐτὸν περιεπτύξατο, καὶ ἐφίλησε, καὶ τὰ τῆς βασιλείας σκῆπτρα τῆς δύσεως παραδέδωκεν αὐτῷ, αὐτὸς εἰς τὸν βελτίονα μετέστη βίον, ἐπὶ ιζ΄. ἐνιαυτοὺς τὴν βασιλείαν εὐτυχῶς διοικήσας.

Μετὰ δὲ Θεοδόσιον ἐβασίλευσεν Ἀρκάδιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κβ΄. ὃς τὸν κίονα τοῦ Ξηρολόφου στήσας ἐν αὐτῷ καθίδρυσε τὸν ἑαυτοῦ ἀνδριάντα, καὶ πόλιν ἐν τῇ Θρᾴκῃ κτίσας ἐπωνόμασεν Ἀρκαδιούπολιν. ὅτε καὶ Νεκταρίου τελευτήσαντος, κοινῇ ψήφῳ Ἀρκάδιος ἐκ τῆς Ἀντιοχέων πόλεως Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον μετακαλεσάμενος, χειροτονηθῆναι παρεσκεύασεν ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως.

Μετὰ δὲ Ἀρκάδιον ἐβασίλευσε Θεοδόσιος υἱὸς αὐτοῦ, ὁ καὶ Καλλιγράφος ἔτη λβ΄. ὃς τὸν ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις ναὸν ἔκτισε τῆς Θεοτόκου, πρότερον ὄντα συναγωγὴν Ἰουδαίων. ἐφ᾽ οὗ καὶ οἱ ἐν Ἐφέσῳ ἑπτὰ παῖδες οἱ κοιμηθέντες ἐπὶ Δεκίου ἀνέστησαν μετ᾽ ἔτη τβ΄. ὃς πέμψας εἰσήγαγε τὸ λείψανον τοῦ

A temfratrem, postquam renunciatus esset Imperator, triginta diebus elapsis ex Pæonia accitum collegam imperii fecit. Valens hæreticis addictus, Episcopos, Sacerdotes, & Diaconos, omnem denique plebem acerbe vexatam exilio mulctabat, plurima impia illa quidem, atrocissimaque contra Dei Ecclesiam aggressus. Tandem cum Gothis armis dimicans, afflictus, ac stratus cum nonnullis fugiens in tugurium se recipit: ibi una cum suis, & tugurio flammis ab hostibus absumptus est, cum impie rempublicam administrasset annos quatuordecim. Valentinianus Magnus e Gallia rediens diem obiit extremum; imperii hæredes Gratianum filium, qui Augusti insignia ceperat, Romæque commorabatur, & B Valentinianum puerulum adhuc instituit. Valentinianus desertorum vi coactus Imperii sedem sibi arripuit, & absente fratre purpura convestitur.

Gratianus Magnum Theodosium generum suum ex Hispania advocatum Imperatorem creat, ablegatque ad Orientis gubernationem, Scythas, Thraciam devastantes debellaturum. Postea vero Maximi cujusdam insidiis ab Andragathio trucidatur, & a Theodosio in regia sepulchra defertur. *Edit. Paris. pag. 170.*

Post Gratianum imperium rexit Theodosius Magnus annos septemdecim. Gregorio cognomento Theologo sedem Constantinopolitanam decrevit invito, ac renuenti, tamquam qui pro religione C multos exantlasset labores, urbemque ab hæreseon lue liberasset. Verum Gregorius ubi nonnullos Ægyptios sibi eo nomine invidia percitos succensisse rescivit, oratione, quam Syntacteriam vocavit conscripta, ab Episcopatus onere se se abdicavit. Loco illius ab Imperatore, & Synodo Nectarius evectus est. Tum secunda Synodus c L sanctorum Patrum adversus Macedonium Episcopum Constantinopolitanum Spiritus sancti oppugnatorem Constantinopoli celebrata est. Sub eodem pretiosum Præcursoris caput Constantinopolim advehitur. Interea Valentinianus in occiduis partibus ipse sibi laqueo vitam intercipit, qua vero de causa adhuc incompertum est. Porro Theo- D dosius Orientis imperium sibi traditum Arcadio administrandum committit; Honorium dignitate, qua ipse pollebat, auctum ad Occidentis imperium quam ocyus ablegat: eumque cum ad se venisset lætis ulnis complexum, dulci osculo cepit, atque Occidentalis imperii administrationem concessit: ipse vero in beatorum cœtum translatus est, per septemdecim annos felicissimo imperio administrato.

Post Theodosium imperium tenuit Arcadius filius annos viginti duos. Columnam Xerolaphi dictam erexit, in eaque propriam statuam collocavit. Urbem in Thracia a se conditam Arcadiupolim denominavit. Nectario vita E functo, cunctis suffragiis, Arcadius Antiochia Joannem Chrisostomum accersitum Episcopum Constantinopolitanum eligi fecit.

Post Arcadium imperio præfuit Theodosius filius, qui & Calligraphus dictus fuit, annos triginta duos. Deiparæ templum, quod prius Judæorum Synagoga fuerat, in Chalcoprateis exædificavit. Sub eo septem pueri, qui Ephesi obdormierant, post annos cccs. excitati sunt.

Eo procurante reliquiæ Chrysostomi Constantinopolim advehuntur, reponunturque in Sanctuario Sanctorum Apostolorum. Et tertia Synodus ducentorum Patrum Ephesi contra Nestorium celebratur. Non multo post Theodosius equitandi studio urbem egressus, & inter agitandum equo effusus plagam accepit, lecticaque in urbem illatus, advocata sorore Pulcheria, cum ea de Marciano, qui postea regnavit, sermonem confert. *Hoc enim, ait, mihi Ephesi commoranti Joannes Theologus manifestavit.* & post biduum efflavit animam.

Edit. Paris. pag. 171.

Post Theodosium imperium administravit Marcianus annos sex, & menses quinque. Coronam imperii ab Anatolio Patriarcha accepit: nam mortuo Theodosio, cum adhuc nemini innotesceret, Pulcheria Marciano milite sene, temperantia, ac gravitate insigni accito ita effatur. *Quando Imperator de vita discessit, teque ex omni Senatorum numero virtutibus omnibus præditum Imperatorem elegerim, fidem velim adstringas tuam, te numquam virginitatem meam, quam sacrosanctam Deo oblatam spopondi violaturum. Si primo promiseris, te Reipublicæ Imperatorem proponam.* Annuente eo, & jurejurando dicta firmante, Imperatrix Patriarcha accersito, Senatuque convocato, Marcianum Imperatorem renunciat. Sub eo quarta Synodus sexcentorum triginta Patrum apud Chalcedonem, adversus Eutychem, & Dioscurum celebrata est. Sic Marcianus coronam imperii consecutus * * * * atque ex ægritudine in morbum conjectus post menses quinque, diem suum obiit.

Post Marcianum fræna imperii moderatus est Leo Magnus cognomento Macel, annos octodecim, ob virtutem, rectamque, ac incorruptam de fide opinionem ab Aspare, & Ardaburio creatus, quos ipse postea tamquam Arrianos, & in semet perfidos facinorososque rerum publicarum administratores de medio sustulit. Leo datis ad Anthemium Romanum Imperatorem litteris inter alia illud quoque subjunxit. *Ego Asparem, & Ardaburium mactandos curavi, ne quis mihi posthac adversetur.* Macel vero Romana lingua occisorem significat. Ea tempestate incendium magnum a Neorio ad sanctum Thomam sævissime grassatum est. Vestisque Deiparæ penes piissimam virginem Hebræam summa veneratione adservata cum innotuisset, Constantinopolim devecta apud Blachernas reposita est. Ibi Imperator templum Dei Matri sacrum extruxit, & in arca ex auro, argentoque facta conservavit. Vestis ex facile putrescenti lana, & staminibus forma, coloreque similibus contexta, neque corrumpi, neque dissolvi ad hæc tempora potuit, incorruptæ illius, ac æviternæ virginitatis argumentum. Leo vero Imperator viscerum morbo confectus occubuit.

Leoni successit Leo junior ex Zenone, & Ariadna nepos, rexit imperium annum unum.

Post Leonem Zeno Isaurus ejus pater imperium administravit annos undecim, viscerumque morbo vitam amisit

pag. 172.

Ipso sui imperii primordio ab insidiis Berinæ soceri, & Leonis Magni uxoris, tanquam qui ea adversante imperium obtineret, sibi cavens in patriam aufugit. Berina Basiliscum fratrem Imperatorem

A Χρυσοστόμου, καὶ ἀπέθετο ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. ὅτε καὶ ἡ τρίτη γέγονε Σύνοδος τῶν σ'. Πατέρων ἐν Ἐφέσῳ κατὰ Νεστορίου. ὁ δὲ Βασιλεὺς Θεοδόσιος μετά τινα χρόνον ἐξῆλθεν ἱππαζόμενος, καὶ συμπεσόντος αὐτῷ τοῦ ἵππου πληγεὶς εἰσῆλθεν ἐν φορείῳ, καὶ καλέσας τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Πουλχερίαν εἶπεν αὐτῇ περὶ Μαρκιανοῦ τοῦ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντος. Τοῦτο γάρ μοι φησὶν, ἀπεκάλυψεν Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἐν Ἐφέσῳ ὄντι. καὶ μετὰ β'. ἡμέρας ἐτελεύτησεν.

Μετὰ δὲ Θεοδόσιον ἐβασίλευσε Μαρκιανὸς ἔτη ς'. καὶ μῆνας ε'. στεφθεὶς ὑπὸ Ἀνατολίου Πατριάρχου. τοῦ γὰρ Θεοδοσίου τελευτήσαντος, καὶ μήπω τινὶ τούτου
B γνωσθέντος, μεταστειλαμένη τοῦτον ἡ Πουλχερία στρατιώτην ὄντα γέροντα ἐν σωφροσύνῃ, καὶ σεμνότητι βίου διαπρέποντα, φησὶ πρὸς αὐτόν. Ἐπειδὴ ὁ Βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἐγὼ δέ σε ἐξελεξάμην ἐκ πάσης τῆς συγκλήτου ὡς ἐνάρετον, δός μοι λόγον ὅτι φυλάττεις μου τὴν παρθενίαν ἄσυλον, ἣν τῷ Θεῷ ἀνεθέμην, καὶ ἀναγορεύω σε εἰς Βασιλέα. τοῦ δὲ συνθεμένου ταῦτα μεθ' ὅρκου, προσκαλεῖται τὸν Πατριάρχην, καὶ τὴν σύγκλητον, καὶ ἀναγορεύει αὐτὸν Βασιλέα, ἐφ' οὗ καὶ ἡ τετάρτη γέγονε Σύνοδος ἐν Χαλκηδόνι τῶν χλ'. πατέρων κατὰ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου. ὁ δὲ Βασιλεὺς Μαρκιανὸς στεφθεὶς * * * τοὺς πόδας, καὶ ἀρρωστήσας ἐπὶ μῆνας πέντε
C ἐτελεύτησεν.

Μετὰ δὲ Μαρκιανὸν ἐβασίλευσε Λέων ὁ μέγας, ὁ λεγόμενος Μάκελ ἔτη ιη'. διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ ὀρθοδοξίαν προβληθεὶς παρὰ Ἄσπαρος, καὶ Ἀρδαβουρίου, οὓς αὐτὸς ὕστερον ἀνεῖλεν ὡς Ἀρειανοὺς, καὶ μήτε ὀρθὴν πίστιν ἔχοντας πρὸς αὐτὸν καὶ κακῶς τὰ πράγματα διοικεῖν βουλομένους. γράψας δὲ ἐπιστολὴν πρὸς Ἀνθέμιον βασιλέα Ῥώμης, καὶ τοῦτο ἐνέθετο, ὅτι ἐγὼ ἐφόνευσα Ἄσπαρα, καὶ Ἀρδαβούριον, ἵνα μηδεὶς ἐναντιῶται μοι. Μάκελ γὰρ λέγεται Ῥωμαϊστὶ ὁ σφαγεύς. ἐφ' οὗ καὶ ὁ μέγας ἐμπρησμὸς γέγονεν ἀπὸ τοῦ Νεωρίου μέχρι τοῦ ἁγίου Θω-
D μᾶ. καὶ τῆς Θεοτόκου ἡ ἐσθὴς εὑρεθεῖσα ἐν Ἱεροσολύμοις παρά τινι εὐλαβεστάτῃ γυναικὶ Ἑβραΐδι καὶ παρθένῳ ἱερῶς φυλαττομένη, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει διακομισθεῖσα, ἐν Βλαχέρναις ἀπετέθη. ἔνθα ὁ Βασιλεὺς ναὸν ᾠκοδόμησε τῆς Θεομήτορος, καὶ σορὸν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κατασκευάσας κατέθετο ταύτην, ἥ τις ἐξ ἐρίων ἀφθάρτων ἐξυφασμένη, καὶ στημόνων ὁμοιοειδῶν, καὶ ὁμοχρόων ἀδιάφθαρτός ἐστιν, καὶ ἀδιάλυτος μέχρι τοῦ νῦν τῆς ἀειπαρθένου τὸ θαῦμα σαφῶς κηρύττουσα. ὁ δέ γε Βασιλεὺς Λέων δυσεντεριάσας ἀπέθανεν.

Μετὰ δὲ Λέοντα ἐβασίλευσε Λέων ὁ μικρὸς, ὁ ἔκγονος αὐτοῦ, ὁ ἀπὸ Ζήνωνος καὶ Ἀριάδνης, ἔτος
E ἕν.

Μετὰ δὲ Λέοντα τὸν μικρὸν ἐβασίλευσε Ζήνων ὁ Ἴσαυρος καὶ πατὴρ αὐτοῦ ἔτη ια'. καὶ ἀπέθανε δυσεντεριάσας. ὃς ἅμα τῷ βασιλεῦσαι, ἐπιβουλευθεὶς παρὰ Βηρίνης τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ, γυναικὸς Λέοντος τοῦ μεγάλου, ὡς παρὰ γνώμην αὐτῆς βασιλεύσας προσέφυγε τῇ ἰδίᾳ πατρίδι. ἡ δὲ Βηρίνα ἔστεψε Βασιλίσκον τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς. μετὰ δὲ ταῦτα

Ζήνων ὑποστρέψας ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τοῦτον χειρωσάμενος, τῇ ἐκκλησίᾳ προσφυγόντα, ἅμα γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐξώρισεν ἐν τῷ φρουρίῳ Καππαδοκίας, ἐν ᾧ βληθέντες ἐν πύργῳ τῆς θύρας ἀναφραγείσης ἐτελεύτησαν. ἐφ' οὗ καὶ Μαρτύριος ὁ Ἀντιοχείας διὰ τὴν τοῦ Ζήνωνος περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν διαστροφὴν ἀποταξάμενος τῇ ἐπισκοπῇ ἀνεχώρησεν. οὗ ἀναχωρήσαντος Πέτρος ὁ Κναφεὺς τυραννικῶς τῷ θρόνῳ ἐπεπήδησεν. ὅς τις Μαρτύριος πρῶτος ἐπενόησε τὸ μύρον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ ἁγιάζεσθαι, καὶ ἐν ἑκάστῃ εὐχῇ τὴν Θεοτόκον ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐν πάσῃ συνάξει τὸ σύμβολον τῆς πίστεως λέγεσθαι, πρότερον μὴ λεγόμενον, εἰ μὴ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ. Καὶ Βαρνάβα τοῦ ἀποστόλου τὸ λείψανον εὑρέθη ὑπὸ δένδρον κερασίας ἔχον ἐπὶ στήθους τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἰδιόγραφον τοῦ Βαρνάβα. ἐξ ἧς προφάσεως παραγεγόνασι Κύπριοι τοῦ μὴ τελεῖν ὑπὸ Ἀντιόχειαν τὴν κατ' αὐτοὺς μητρόπολιν. ὅπερ Εὐαγγέλιον ἀποτεθὲν παρὰ Ζήνωνος ἐν τῷ παλατίῳ εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἀναγινώσκεται κατ' ἐνιαυτὸν τῇ ἁγίᾳ μεγάλῃ πέμπτῃ.

Μετὰ δὲ Ζήνωνα ἐβασίλευσεν Ἀναστάσιος ὁ Δίκορος, ἀπὸ Σιλεντιαρίων, τῶν Ἀκεφάλων καὶ αὐτὸς ὤν, ἔτη ιγ΄. ὃς εἶδε καθ' ὕπνους φοβερόν τινα τῇ χειρὶ κατέχοντα κώδικα γεγραμμένον, καὶ λέγοντα αὐτῷ. Ἰδοὺ διὰ τὴν ἀπιστίαν σου ἀπαλείφω τῆς σῆς ζωῆς ἔτη ιδ΄. καὶ βροντῶν, καὶ ἀστραπῶν παρὰ τὸ παλάτιον γενομένων, καὶ τοῦ Βασιλέως μονωτάτου καταλειφθέντος, καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον φεύγοντος ἐν ἑνὶ τῶν κοιτωνίσκων, Ὡάτον δὲ ἐλέγετο, κατέλαβεν αὐτὸν ἡ ὀργή, ὥστε αἰφνίδιον εὑρεθῆναι νεκρόν. φασὶ δὲ μετὰ τὸ ταφῆναι μεθ' ἡμέρας βοᾶν, ἐλεήσατέ με καὶ ἀνοίξατε. τῶν μνημοναρίων δὲ εἰπόντων, ἄλλος βασιλεύει, εἰπεῖν, οὐδέν μοι μέλει, εἰς μοναστήριον ἀπαγάγετέ με, καὶ ποιήσατε μοναχόν. οἱ δὲ εἴασαν αὐτόν. μετ' οὐ πολὺ δὲ τοῦ μνήματος ἀνοιγέντος, εὑρέθη φαγὼν τοὺς βραχίονας αὐτοῦ, καὶ τὰ καλίγια, ἅπερ ἐπεδέδυτο.

Μετὰ δὲ Ἀναστάσιον ἐβασίλευσεν Ἰουστῖνος ὁ Θρᾷξ, ὁ μέγας ἐν Βασιλεῦσιν ἔτη θ΄. ἄριστος ἐν πολέμοις καὶ ζηλωτὴς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐφ' οὗ καὶ τὰ κατὰ τὸν ἅγιον Ἀρέθαν καὶ τοὺς ἐν Νεγρᾷ τῇ πόλει ἐπράχθη, καὶ τὰ κατὰ τῶν Ὁμηριτῶν, διὰ Ἐλεσβαὰ τοῦ Βασιλέως τῶν Αἰθιόπων. τελευτήσας δὲ ὁ Βασιλεὺς Ἰουστῖνος κατέλιπε Βασιλέα Ἰουστινιανὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ Ἰουστῖνον ἐβασίλευσεν Ἰουστινιανὸς ἀνεψιὸς αὐτοῦ ἔτη λθ΄. ὃς ἐποίησε τὰς νεαρὰς διατάξεις. ἀνεκαίνισε δὲ καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ὑπὲρ τὸ πρότερον, παραδοὺς καὶ Τροπάριον ἐν αὐτῇ ψάλλεσθαι, Ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ. καὶ ἡ Ὑπαπαντὴ ἔλαβεν ἀρχὴν ἑορτάζεσθαι, μὴ συναριθμουμένη πρότερον ταῖς δεσποτικαῖς ἑορταῖς. γέγονε δὲ καὶ ἡ πέμπτη Σύνοδος τῶν ρξε΄ ἁγίων πατέρων κατὰ Ὠριγένους, καὶ τῶν τὰ ἐκείνου ἀσεβῆ δόγματα διαδεξαμένων Διδύμου καὶ Εὐαγρίου, καὶ τῶν παρ' αὐτῶν ἐκτεθέντων κεφαλαίων. εἰς δὲ τὰ τέλη αὐτοῦ ὁ Βασιλεὺς κινήσας τὸ περὶ φθαρτοῦ καὶ ἀφθάρτου δόγμα, ἀλλότριος τῆς εὐσεβείας ἐτελεύτησε, προβαλλόμενος Ἰουστῖνον ἀνεψιὸν αὐτοῦ εἰς Βασιλέα Κουροπαλάτην τότε ὄντα.

A crearit. Post hæc Zeno Constantinopolim reversus Basiliscum, qui in Ecclesiam una cum uxore, & liberis confugerat captum, exilio mulctat, & in oppidum Cappadociæ relegat, ubi tum inclusi, foribus obseratis, e vita cesserunt. Sub eo Martyrius Antiochenus Præsul propter Zenonis in rectam fidem perversitatem Episcopatu sese abdicat, statimque Petrus Cnapheus tyrannice se in sedem illam intrusit. Martyrius olei unctionis consecrationem solemni ritu in conspectu populi peragi & in unaquaque precatione Dei matris mentionem fieri, necnon in quolibet conventu Symbolum fidei recitari, quod prius nonnisi magna Parasceve, semel anno dicebatur, primus B instituit. Item Barnabæ Apostoli corpus, in cujus pectore Matthæi Evangelium propria Barnabæ manu exaratum erat sub arbore ceraso inventum est. Hac occasione Cyprii a propria metropoli Antiochia se exemerunt. Evangelium a Zenone in templo sancti Stephani in Palatio collocatum singulis annis magna feria quinta legitur.

Post Zenonem in imperium suffectus est Anastasius Dicorus e Silentiariis Acephalorum sectæ & ipse addictus. regnavit annos tredecim. Is per quietem vidit terribilem virum, qui codicem scriptum manu ferebat, dixitque ipsi, *En propter tuam fidem perversam deleo de vita tua annos quatuordecim*. Multis porro tonitruis, fulgoribusque cum quateretur C Palatium, solus Imperator relictus hinc atque inde pererrans, subsidium sibi in tanto malo parans, tandem cum in cubiculum Oatam dictum se contulisset, divinæ justitiæ pœnas dedit, ita ut exanimis confertim corruerit. Nonnulli tradunt primo sepulturæ die elapso vocem intonuisse: *Misereminî mei, & portas reserate*. At illis, qui sepulturæ curam gerebant, dicentibus, *Alius nunc Imperator rerum potitur*. respondit, *Nihil mihi curæ est: in monasterium abducite, & habitu monachi induite*. Custodes voca neglexerunt. Non multo post cum sepulchrum aperiretur, inventus est lacertos suos, & caligas, quas gestabat, devorasse.

Anastasio mortuo imperium tenuit Ju-D stinus Thrax, Magnus Imperator annos novem. Vir bellicosissimus, rectæque fidei propugnator. Sub eo, quæ in sanctum Aretham in Negra urbe gesta sunt, & contra Homeritas per Elesbaam Æthiopum regem acciderunt. Justinus mori proximus Justinianum sororis filium Imperatorem pronunciat. *Edit. Parif. pag. 173.*

Post Justinum Justinianus sororis filius imperium obtinet annos triginta novem. Novellas constitutiones composuit; Dei magnam Ecclesiam renovavit, pulchritudine & magnitudine, qua antea erat, spectabiliorem, in qua & Troparium canendum tradidit, cujus principium, *Unigenitus filius & Verbum Dei*. Hypapante cum prius inter Dominicas solemnitates non commemoraretur, celebrari E cœpta est. Cogitur quinta Synodus CLXV sanctorum Patrum adversus Origenem, ejusque impiorum dogmatum sectatores Didymum & Evagrium, & capita ab eis exposita. Circa vitæ exitum quæstione de corruptibili & incorruptibili mota perduellis pietatis, rectæque fidei expiravit, cum prius Justinum sororis filium Curopalatem Imperatorem nominasset.

Post Justinianum imperavit Justinus ex sorore illius natus annos tredecim. Imperatorum munificentissimus, & fabricarum studiosissimus apparatot. Extra urbem Palatium, & portum in urbe extruxit. illi ab uxoris nomine Sophianis, huic Sophiæ nomen dedit. Ædificavit præterea in Orphanotrophio Ecclesiam sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli. Tandem mala valetudine æger, & morti propinquus, Patriarcha & Senatu universo accito, Tiberium Imperatorem creat.

Post Justinum regnat Tiberius Thrax annos quatuor. Hic uxorem Anastasiam Augustam proponit, Sophiam Justini conjugem in Palatium in portu Juliani situm ablegat, Cubiculariis, & plerisque aliis constitutis, qui illi e servitio essent. Eam semper quasi matrem veneratus, nulli illius fovendæ studio pepercit: cum occubiturus esset, Mauritium generum Imperatorem proponit.

Post Tiberium Mauritius Armenius, & Tiberii gener imperio præest annos viginti. Hujus gener Philippicus Monasterium x suo nomine apud Chrysopolim condidit. Verum Mauricius Phocicæ Tyrannidis certior factus, populi rebellionem evitans media nocte vestem imperatoriam exuit, popularem induit, sicque in celocem una cum uxore, & liberis ingressus non sine discrimine in sancti Autonomi templo, saluti suæ consulit, & cum in munitum oppidum confugere studeret, non potuit: subito namque vehementissimi dolores corripuere, podagræque, ac chiragræ cruciatibus oppressus est adeo, ut immotus procumberet. Phocas a populo exceptus in regiam appellit.

Edit. Paris. pag. 174.

Post Mauricium Phocas Cappadox, & Tyrannus imperium invasit, annos octo. Priscus ejus gener clades injustas, & scelerosa illius facinora non sustinens Heraclio, qui tunc Africanis exercitibus præerat, scribit, ut adversus Tyrannum copias ducat. Heraclius dicto audiit, venit, commissoque prælio pestem illam Reipublicæ superat; capti manus, ac pedes, summitatesque humerorum abscinduntur. Pudenda item ac caput amputatur, conto præfixum caput circumlatum est; trunci quod reliquum fuit in foro bovis concrematum.

Phocæ successit Heraclius per annos triginta, a Sergio in æde sancti Stephani in Palatio una cum Eudocia Augusta sponsa coronatus: nuptiarumque coronis Imperatores simul, & sponsi declarati sunt. Ea tempestate Chosroes Persa Hierosolymis expugnatis veneranda illa loca succendit, multitudinem innumeram captivam cum Patriarcha Zacharia, & lignis pretiosis in Persidem adduxit. Sed Chosroe post nonnullos annos mactato, captivi illi in libertatem vindicati, & vivifera Crux proprio loco restituta est. Imperator tandem ab Athanasio Jacobitarum Patriarcha, & Sergio Syro Constantinopolitano deceptus in Monothelitarum hæresim devolvitur: tandem aqua intercute miseris ærumnis affectus, morte pœnas atroces dedit.

Post Heraclium Constantinus filius imperium gerit annum unum. Veneno a Martina noverca tollitur.

Post Constantinum Heraclonas cum Martina matre per menses quatuor, in imperio successit. Eum Senatus naso mu-

A Μετὰ δὲ Ἰουστινιανὸν ἐβασίλευσεν Ἰουστῖνος ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ ἔτη ιγ΄. μεγαλοδωρότατός τε ὢν καὶ φιλοκτίστης. ἔκτισε παλάτιον ἔξω τῆς πόλεως, καὶ λιμένα ἐν τῇ πόλει. καὶ τὸ μὲν ἐκάλεσε Σοφιανάς, τὴν δὲ Σοφίαν εἰς ὄνομα τῆς ἑαυτοῦ γυναικός. ἔκτισε δὲ καὶ τὴν ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου. εἶτα νόσῳ ληφθείς, καὶ μέλλων τελευτᾶν, τόντε Πατριάρχην, καὶ τὴν σύγκλητον πᾶσαν προσκαλεσάμενος Τιβέριον εἰς Βασιλέα προεβάλετο.

Μετὰ δὲ Ἰουστῖνον ἐβασίλευσε Τιβέριος ὁ Θρᾷξ ἔτη δ΄. ὃς τὴν ἰδίαν γυναῖκα Ἀναστασίαν ἀναγορεύσας, Σοφίαν τὴν τοῦ Ἰουστίνου γυναῖκα εἰς τὸ ἐν τῷ Ἰουλιανοῦ λιμένι παλάτιον κελεύσας ἀπαχθῆναι Κουβικουλαρίους, καὶ ἑτέρους τινὰς
B εἶναι εἰς ὑπουργίαν αὐτῆς ἔδωκεν. ἣν καὶ ἐτίμα ἴσα μητρὶ ποιῶν πᾶσαν θεραπείαν αὐτῆς. μέλλων δὲ τελευτᾶν Μαυρίκιον τὸν ἐπὶ θυγατρὶ αὐτοῦ γαμβρὸν Βασιλέα ἀνηγόρευσεν.

Μετὰ δὲ Τιβέριον ἐβασίλευσε Μαυρίκιος Ἀρμένιος, καὶ γαμβρὸς αὐτοῦ ἔτη κ΄. οὗτος γαμβρὸν εἶχεν ὀνόματι Φιλιππικόν, ὃς ἔκτισε μονὴν ἐν Χρυσοπόλει ἐπ᾽ ὀνόματι αὐτοῦ. ὁ δὲ Μαυρίκιος τὴν τοῦ Φωκᾶ τυραννίδα μαθών, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ἐπανάστασιν φεύγων, μεσούσης νυκτὸς τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα ἀποδυσάμενος, καὶ ἰδιωτικὴν ἐνδυσάμενος εἰσῆλθεν εἰς δρόμωνα σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ τοῖς τέκνοις καὶ μετὰ κινδύνου εἰς τὸν ἅγιον Αὐτόνομον διασωθείς, καὶ πρός τι φρούριον ὀχυρὸν σπεύδων καταφυγεῖν οὐκ ἴσχυ-
C σεν. αἴφνης γὰρ ἐπιτίθενται αὐτῷ σφοδρότατοι πόνοι καὶ ἀρθρίτιδες ποδαλγίας, καὶ χειραλγίας, ὥστε κεῖσθαι αὐτὸν ἀμετακίνητον. ὁ δὲ Φωκᾶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ δεχθεὶς εἰσῆλθεν εἰς τὰ Βασίλεια.

Μετὰ οὖν Μαυρίκιον ἐβασίλευσε Φωκᾶς ὁ Καππαδόκης καὶ τύραννος ἔτη η΄. ὁ δὲ γαμβρὸς αὐτοῦ Πρίσκος μὴ φέρων ὁρᾶν τοὺς ἀδίκους φόνους, καὶ τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ γινόμενα δεινά, γράφει Ἡρακλείῳ στρατηγῷ ὄντι τότε ἐν Ἀφρικῇ, ὅπως ἀνέλθῃ μετὰ στόλου κατὰ τοῦ τυράννου, οὗ ἀνελθόντος καὶ πολέμου κροτηθέντος ἡττᾶται Φωκᾶς ὁ ἀλιτήριος, καὶ κατασχεθεὶς καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς πόδας, καὶ τοὺς ὤμους ἀκρωτηριασθείς, καὶ τὰ αἰδοῖα ἐκτμηθείς, καὶ κοντῷ ἀναρτηθείς, εἶτα καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθείς, τὸ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα ἐν τῇ τοῦ
D βοὸς λεγομένῃ ἀγορᾷ πυρὶ παρεδόθη.

Μετὰ δὲ Φωκᾶν ἐβασίλευσεν Ἡράκλειος ἔτη λ΄. ὃν Σέργιος ἔστεψεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν τῷ παλατίῳ. ἐστέφθη δὲ ἅμα αὐτῷ ἡ μεμνηστευμένη αὐτῷ Εὐδοκία Αὐγοῦστα τοῖς στεφάνοις τοῦ γάμου, ὁμοῦ Αὐτοκράτορες, καὶ νυμφίοι ἀναδειχθέντες. ἐφ᾽ οὗ καὶ Χοσρόης ὁ Πέρσης ἐπόρθησε τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τοὺς σεβασμίους τόπους ἐνέπρησε, καὶ πλῆθος λαῶν ᾐχμαλώτευσε σὺν τῷ Πατριάρχῃ Ζαχαρίᾳ, καὶ τοῖς τιμίοις ξύλοις, καὶ εἰς Περσίδα ἀπήγαγε. τοῦ δὲ Χοσρόου μετὰ χρόνους ἀναιρεθέντος πάλιν ἡ αἰχμαλωσία ἀνεκλήθη, καὶ ὁ ζωοποιὸς σταυρὸς τοῖς ἰδίοις τόποις ἀποκατέστη. οὗτος οὖν ὕστερον ὑπ᾽ Ἀθανασίου Πατριάρχου τῶν Ἰακωβιτῶν, καὶ Σεργίου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Σύ-
E ρου ἀπατηθεὶς εἰς τὴν τῶν Μονοθελητῶν αἵρεσιν ἐξεκυλίσθη. καὶ δὴ νόσῳ ὑδερικῇ περιπεσών, καὶ δεινῶς τιμωρηθεὶς τέθνηκε.

Μετὰ δὲ Ἡράκλειον ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτος α΄. ὃς φαρμάκῳ ὑπὸ τῆς ἰδίας μητρυιᾶς Μαρτίνης ἀναιρεῖται.

Μετὰ δὲ Κωνσταντῖνον ἐβασίλευσεν Ἡρακλωνᾶς ἅμα Μαρτίνῃ μητρὶ αὐτοῦ μῆνας δ΄. ὃν ἡ σύγ-

κλητος

κλινος ἀπώσατο ῥινοκοπήσασα αὐτὸν, τήν τε Μαρτῖναν γλωσσοτομήσασα, καὶ ἀμφοτέρους ἐξορίσασα. A

Μετὰ δὲ Ηρακλωνᾶν ἐβασίλευσε Κώνστας υἱὸς Κωνσταντίνου, ἔκγονος δὲ Ηρακλείου ἔτη κζ΄. ὃς Μαρτῖνον τὸν ἁγιώτατον Πάπαν Ρώμης ἀγαγὼν ἀτίμως ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τὸ ἐλέγχεσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ τὸ Μονοθέλητον αὐτοῦ δόγμα, ἐξώρισεν ἐν Χερσῶνι. καὶ Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ τὴν γλῶτταν καὶ τὴν δεξιὰν ἀπέτεμε χεῖρα, καὶ πολλοὺς ἑτέρους τῶν ὀρθοδόξων αἰκίαις καὶ δημεύσεσι, καὶ ἐξορίαις κατεδίκασε διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. εἶτα καταλιπὼν τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ τὸ μισηθῆναι ὑπὸ τῶν Βυζαντίων σφοδρῶς μετῴκησεν ἐν Συρακούσαις τῆς Σικελίας, ἔνθα ἐν βαλανείῳ σμηχόμενος μετὰ κάδου παρὰ Ανδρέου τινὸς κατὰ κορυφῆς B λαβὼν ἐτεθνήκει.

Μετὰ δὲ Κώνσταν ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιζ΄. ὃς καὶ Γερμανὸν τὸν γενόμενον Πατριάρχην εὐνούχισεν ἀνελὼν τὸν αὐτοῦ πατέρα. ἐκλήθη δὲ Πωγωνάτης διὰ τὸ ἀγένειον ἀπελθεῖν εἰς Σικελίαν ἐπὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἐκδίκησιν, καὶ ἐπανελθεῖν μετὰ πώγωνος. τοὺς δὲ δύο ἀδελφοὺς αὐτοῦ Ηράκλειον καὶ Τιβέριον ἐῤῥινοτόμησεν, ὡς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀπαγορευομένους, αὐτοῦ τοῦτο μὴ θέλοντος. ἔστεψε δὲ Ιουστινιανὸν υἱὸν αὐτοῦ συμβασιλεύειν αὐτῷ. ἐν δὲ τῷ ιγ΄. ἔτει τῆς αὐτοῦ Βασιλείας σύνοδον οἰκουμενικὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνήθροισε τῶν ρο΄. ἁγίων πατέρων κατὰ Θεοδώρου τοῦ Φαρὰν ἐπισκόπου, Ονωρίου Ρώμης, καὶ Κύρου Αλεξανδρείας, C Σεργίου τε, καὶ Πύῤῥου, καὶ Παύλου, καὶ Πέτρου Κωνσταντινουπόλεως γεγονότων Επισκόπων, καὶ καθ᾽ ἑτέρων λεγόντων ἓν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν κατὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, καὶ ἀναθεματίσασα, ἐξεφώνησε δύο θελήματα φυσικά, ἤγουν θελήσεις, καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπιδείκνυσθαι. ὁ δὲ Βασιλεὺς δυσεντερίᾳ ληφθεὶς ἀπεβίω.

Μετὰ δὲ Κωνσταντῖνον ἐβασίλευσεν Ιουστινιανὸς υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ι΄. ὃς τὸν Ιουστινιανοῦ λεγόμενον Τρίκλινον ἐν τῷ παλατίῳ ἔκτισεν. ὕστερον δὲ ὑπὸ Λεοντίου ῥινοτμηθεὶς ἐξωρίσθη ἐν Χερσῶνι.

Μετὰ δὲ Ιουστινιανὸν ἐβασίλευσε Λεόντιος ἔτη γ΄. ὃς D τὸν Πατρίκιον Ιωάννην μετὰ Ρωμαϊκοῦ στόλου κατὰ τῶν Αγαρηνῶν ἐκπέμπει ἐν Αφρικῇ. ὃς τοὺς ἐχθροὺς τροπωσάμενος, καὶ τὴν Αφρικὴν ἐλευθερώσας εἰς Βασιλέα ἐπορεύετο. ἀλλ᾽ ὁ στρατὸς ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀρχόντων εἰς βουλὴν πονηρὰν ἐκτραπεὶς, καὶ τὸν Πατρίκιον Ιωάννην φονεύσας, καὶ τὸν Βασιλέα ἀναθεματίσας Αψίμαρον Δρουγγάριον τῶν Κυβιῤῥαιωτῶν Βασιλέα ἀνηγόρευσαν, Τιβέριον αὐτὸν μετονομάσαντες. ὃς διὰ τῆς τῶν Βλαχερνῶν πόρτης, προδοσίας γενομένης, ἐν τῇ πόλει εἰσελθὼν, καὶ τὸν Λεόντιον χειρωσάμενος, καὶ ῥινοκοπήσας ἐν τῇ μονῇ τῶν Δαλματῶν περιώρισεν.

Μετὰ δὲ Λεόντιον ἐβασίλευσεν Αψίμαρος, ὁ καὶ E Τιβέριος ἔτη ζ΄. ὁ δὲ Ιουστινιανὸς, ὁ παρὰ Λεοντίου ῥινοκοπηθεὶς ἐκ Χερσῶνος λάθρα τινὰς ἀναλαβόμενος ἀπέπλευσεν ἐπὶ τὸ στόμιον τοῦ Ιστρου, καὶ διασωθεὶς ἀπέστειλε πρὸς Τέρβελον τὸν Βουλγάρων, δοθῆναι οἱ συμμαχίαν τοῦ κρατῆσαι τῆς προγονικῆς Βασιλείας. ὁ δὲ οὐ μόνον συμμαχίαν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν ἐπιδίδωσι σὺν αὐτῷ ἐπὶ τὴν

Joelis Chronogr.

A tilatum, & Martinam resecta lingua, regno ejecit, extorresque egit.

Post Heraclonam in Constantem filium Constantini Heraclii nepotem imperium devolutum est, quod gessit annos viginti septem. Hic Martinum sanctissimum Romanum Pontificem Roma ignominiose Constantinopolim advectum, quod ejus sententiam, quæ unam in Christo voluntatem asserebat argueret, solum vertere Chersonem jussit, & Maximi Confessoris linguam manumque dexteram ademit, & multos alios recte sentientium flagellis, proscriptione, exilioque non aliam ob causam multavit. Deinceps Constantinopoli egressus, quod magno in odio apud Byzantinos B esset, Syracusas Siciliæ migravit, ibi ab Andrea nescio quo, dum in balneo lavatur, cado graviter capiti inflicto necatur.

Post Constantem Constantinus filius imperium gessit annos septemdecim. Germanum Patriarcham, prius ejus patre *Edit. Parif.* sublato, ejuravit, dictus est Pogona- *pag. 175.* tus, quod imberbis ad ulciscendam necem patris in Siciliam profectus, promissa barba redierit. Duos fratres tamquam eos, qui a populo Imperatores eo abnuente proclamarentur, naso mutilavit, & filium Justinianum corona condecoravit, ut simul cum eo imperaret. Anno decimo tertio ejus imperii generalis Synodus apud Constantinopolim CLXX Patrum congregata est adversus C Theodorum Pharanum Episcopum, Honorium Romanum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum & Petrum Constantinopolitanos, aliosque, qui unam in Christo voluntatem, atque operationem affirmabant, quos anathemate feriit, duasque naturales voluntates, & duas naturales operationes in uno Christo Deo nostro esse, demonstrarique publicavit. Imperator viscerum morbo correptus animam exhalavit.

Post Constantinum imperium administravit Justinianus annum unum. Triclinium, quod dicitur Justiniani in palatio condidit. Tandem a Leontio præcisis naribus Chersonem solum vertere cogitur.

D Post Justinianum Leontius imperio præfuit annos tres. Joannem Patricium cum Romanorum classe adversus Agarenos in Africam mittit, qui hostibus fusis, Africaque in libertatem vindicata, redux sese domum recipiebat, sed exercitus malo Primatum consilio in animum solutum, ac liberum versus Joannem Patricium obtruncat, Imperatorem anathemate ferit, Apsimarumque Cybirræotarum Drungarium, quem Tiberium mutato nomine dici voluit, Imperatorem declarat. Tiberius per portam, quæ apud Blachernas est, proditores nactus, urbem ingressus Leontium captum, & naribus mutilatum in Dalmatarum monasterio ablegat.

E Post Leontium Apsimarus, Tiberius dictus, imperium occupat annos septem. Porro Justinianus opera Philippici naribus truncatus Chersone clanculum nonnullis secum devectis ad fauces Istri navigat. Cum pervenisset ad Terbelum Bulgarorum Ducem, rogatum mittit, ut sibi ad paternum, avitumque imperium recuperandum auxilia suppeditaret. Terbelus non auxilia modo, sed suam ipse operam præstat ad principem urbium us-

que progressus. Justinianus itaque paucis amicis consilio suo credito, cum iisdem per aquæductum, nonnullorum civium proditione, furtim aditum in urbem sibi parat, nec longius a sancta Anna, cui secundæ propter ipsum nomen fuit abiit, sedemque in ædibus Blachernensibus collocavit: eo cognito Apsimarus Apolloniadem cum magna vi pecuniarum aufugit. Verum Justinianus Leuntium & Apsimarum, hunc imperio pulsum, illum carceribus extractum pedibus conculcatos inter ludos Circenses pœna capitis mulctavit.

Edit. Paris. pag. 176.

Post Apsimarum rursus Justinianus imperium administrat annos septem. Tetbelo referens gratiam munera misit ingentia, eumque Romana illa regione, quam nunc Zagoriam vocant, donavit. Heraclium Apsimari fratrem, & omnes qui cum eo consenserant suspendio affecit. Callinicum Patriarcham oculis privatum Romam in exilium egit, & loco illius Cyriacum in insula Amastri degentem, quod imperii recuperationem prædixisset, Patriarcham Constantinopolitanum creavit. Adversus Chersonitas eorum in se dicteria ac contumelias dum imperio dejectus apud illas viveret, animo volvens, classem, cui Patricium Maurum præfecit, instrui, pararique jussit. Chersonitæ Justiniani fræno excusso Philippicum ibi Apsimari jussu exulantem, Nicephori filium cito, & cursim Imperatorem pronunciant. De eo Justinianus certior redditus magis, ac magis furore excanduit, metuque exterritus Sinopem usque procedit, ut res omnes accuratius resciscerct. Verum Philippico cum classiariis militibus ad urbem citius delato, Justinianus a suis omnibus desertus ad Demetrium se contulit: illum captum Philippicus confestim, ignominioseque neci tradit, & caput ejus Scythis misit. Tiberium quoque illius filiam obtruncat.

Post Justinianum Philippicus, qui Bardanes etiam dicebatur, imperavit annos duos. Illum Georgius Patricius cognomento Boraphus, & Theodorus Patricius Myka cum armatorum militum manu repente ex Thracia irruentes arreptum statim excæcant, & die sequenti convocata multitudine in magna Ecclesia Artemium Protasecretem Imperatorem denunciant.

Post Philippicum imperium tenuit Artemius, Anastasius etiam dictus, annos duos. Sub eo Germanus ex metropoli Cizyci in Constantinopolitanam sedem translatus est. Classis, quam ipse contra Agarenos expedierat, seditione facta imperium Artemio abrogant, Ducem suum interficiunt, sicque in dominam urbium gressus dirigunt. Cum Adramyttum pervenissent, Theodosium publicorum vectigalium exactorem, virum impium, rusticumque abreptum, Imperatorem creant. Hic cum in Thracias oras trajecisset, seditiosam civitatem per Blachernarum portam ingreditur. Artemius Nicæam fugiens, & securitate promissa habitum monachi induit, quem Theodosius Thessalonicæ exulare jussit. Cæterum Leo Isaurus Orientalium Dux pro Artemio propugnans Theodosio obedire noluit.

pag. 177.

Post Artemium Theodosius Atramyttenus imperium regit annos duos. Sub eo Leo Isaurus a Masula Saracenorum

A Βασιλείας παραγενόμενος. εἰσῆλθεν οὖν Ἰουστινιανὸς σὺν ὀλίγοις ὁμοφύλοις διὰ τοῦ ἀγωγοῦ προδοσίᾳ τινῶν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν Ἁγίαν Ἄνναν τὴν λεγομένην δι' αὐτὸν δευτέραν, καὶ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς παλατίοις τῶν Βλαχερνῶν. ὅπερ μαθὼν ὁ Ἀψίμαρος εἰς Ἀπολλωνιάδα φεύγει, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ πολλὰ χρήματα. Ὁ οὖν Ἰουστινιανὸς τόν τε Λεόντιον, καὶ Ἀψίμαρον, τὸν μὲν τῆς Βασιλείας, τὸν δὲ τῆς φυλακῆς ἐξαγαγών, καὶ ἀμφοτέρους τοῖς ποσὶν αὐτοῦ ὑποθεὶς, ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ κεφαλικῶς αὐτοὺς ἐτιμωρήσατο.

Μετὰ δὲ Ἀψίμαρον ἐβασίλευσε πάλιν Ἰουστινιανὸς ἔτη ζ΄. δῶρα πολλὰ τῷ Τέρβελι δοὺς, καὶ χώραν Ῥω-
B μαϊκὴν τὴν λεγομένην νῦν Ζαγόρια. Ἡράκλειον δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τοὺς συνασπιζομένους αὐτῷ ἀνεσκολόπισεν. Καλλίνικον δὲ τὸν Πατριάρχην τυφλώσας ἐν Ῥώμῃ ἐξώρισεν. ἀνθ' οὗ προεβάλετο Κυριακὸν τὸν ἐν τῇ νήσῳ Ἀμάστριδος ὄντα, ὡς προαγορεύσαντα αὐτῷ τὴν τῆς Βασιλείας ἀποκατάστασιν. Χερσωνίταις δὲ μνησικακῶν ἀπὸ τῆς ἐξορίας στόλον ἐξώπλισεν κατ' αὐτῶν, καὶ ἀπέστειλε, τῷ πατρικίῳ Μαύρῳ τοῦτον ἐγχειρισάμενος. οἱ δὲ τὸν μὲν Ἰουστινιανὸν καθύβρισαν, τὸν δὲ ἐκεῖσε ἐξόριστον ὄντα ὑπὸ Ἀψιμάρου Φιλιππικὸν υἱὸν Νικηφόρου πατρικίου Βασιλέα θᾶττον ἀνηγόρευσαν. ὅπερ γνοὺς ὁ τύραννος Ἰουστινιανὸς, καὶ ἐπὶ πλεῖον θυμωθεὶς, καὶ φοβηθεὶς ἀνῆλθε μέχρι Σινώ-
C πης ἀκριβέστερον περὶ τούτου μαθησόμενος. τοῦ δὲ Φιλιππικοῦ σὺν στόλῳ καταλαβόντος, Ἰουστινιανὸς πρὸς τὸν Δημήτριον ἀπέδρα, καταλειφθεὶς ὑπὸ πάντων. ὃν αὐτίκα Φιλιππικὸς χειρωσάμενος ἀνεῖλεν αἰσχρῶς, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τοῖς Σκύθαις ἐξέπεμψεν. ἀναιρεῖ δὲ καὶ Τιβέριον τὸν υἱὸν αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ Ἰουστινιανὸν ἐβασίλευσε Φιλιππικὸς, ὁ καὶ Βαρδάνης, ἔτη β΄. ὃν Γεώργιος πατρίκιος, ὁ ἐπίκλην Βόραφος, καὶ Θεόδωρος πατρίκιος ὁ Μύαξ μετὰ ταξεωτῶν αἴφνης ἐκ τῆς Θρᾴκης ἐλθόντες, καὶ εἰσπηδήσαντες ἁρπάζουσι, καὶ εὐθὺς τυφλοῦσι, καὶ τῇ ἐπαύριον συναχθέντος τοῦ λαοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἔστεψαν Ἀρτέμιον Πρωτασηκρῆ-
D τιν.

Μετὰ δὲ Φιλιππικὸν ἐβασίλευσεν Ἀρτέμιος, ὁ καὶ Ἀναστάσιος, ἔτη β΄ ἐφ' οὗ καὶ Γερμανὸς ἐκ τῆς μητροπόλεως Κυζίκου μετετέθη εἰς Κωνσταντινούπολιν Πατριάρχης. ὁ δὲ κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν παρ' αὐτοῦ σταλεὶς στόλος στασιάσας, καὶ τὸν Βασιλέα ἀνασκάψας, καὶ τὸν οἰκεῖον ἄρχοντα ἀνελὼν, ἀνήρχετο κατὰ τῆς Βασιλίδος πόλεως. ἐλθόντες δὲ ἐν τῷ Ἀδραμύτῳ εὗρον ἐκεῖσε Θεοδόσιον ἐκλήπτορα τῶν δημοσίων φόρων, ἄνδρα δυσσεβῆ, καὶ ἀπράγμονα, καὶ ἀνηγόρευσαν αὐτὸν Βασιλέα. ὃς ἐπὶ τὰ Θρᾳκῷα περάσας μέρη ἐν ὄχλῳ βαρεῖ τὴν πόλιν καταλαμβάνει, καὶ διὰ τῆς τῶν Βλαχερνῶν πόρτης εἰσίει. ὁ
E Ἀρτέμιος ἐν Νικαίᾳ φυγὼν, λόγον τε ἀπαθείας λαβὼν, τὸ μοναδικὸν περιεβάλετο σχῆμα, ὃν Θεοδόσιος ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐξώρισεν. Λέων δὲ ὁ καὶ Ἴσαυρος, καὶ τῶν ἀνατολικῶν στρατηγὸς ὑπερμαχῶν Ἀρτεμίῳ οὐχ ὑπετάγη Θεοδοσίῳ.

Μετὰ δὲ Ἀρτέμιον ἐβασίλευσε Θεοδόσιος ὁ Ἀδραμυτηνὸς, ἔτη β. ἐφ' οὗ Λέων ὁ Ἴσαυρος ὑπὸ Μαλσάβα τοῦ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγοῦ

συγκραπηθεὶς, καὶ παρὰ πάντων εὐφημηθεὶς, μετὰ πλείστης στρατιᾶς καταλαμβάνει τὴν Χρυσόπολιν. ὁ δὲ Θεοδόσιος λόγον ἀπαθείας παρ᾽ αὐτοῦ λαβὼν παρεχώρησεν αὐτῷ τῆς Βασιλείας κληρικὸς σὺν υἱῷ γενόμενος. τὸν αὐτὸν δέ φασιν οἱ ἱστορικοὶ καὶ Χρυσόγραφον εἶναι, καὶ γεγενῆσθαι Ἐπίσκοπον Ἐφέσου ὑπ᾽ αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ Θεοδόσιον ἐβασίλευσε Λέων ὁ Ἴσαυρος, ὁ καὶ Κόνων ἔτη κε΄. πολλὰ κακὰ τοῖς Χριστιανοῖς ἐνδειξάμενος διὰ τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων καθαίρεσιν. ἔστεψε δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον. καὶ νόσῳ δυσεντερίας ὁ παμμίαρος καὶ ἀλάστωρ περιπεσὼν τὴν ψυχὴν αἰσχρῶς ἀπέρραξεν.

Μετὰ δὲ Λέοντα ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη λδ΄. ἐκ δεινοτάτου λέοντος ποικιλωτάτη πάρδαλις, ἐκ σπέρματος ὄφεως ἀσπὶς δεινὴ, καὶ ὄφις πετόμενος, ὁ ἐκ Δὰν Ἀντίχριστος. οὗτος τὴν πατρῴαν Βασιλείαν ἅμα, καὶ δυσσέβειαν διαδεξάμενος, πλεῖον καὶ μᾶλλον ἐκ Θεοῦ, καὶ τῆς Θεομήτορος, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἐμίσατο. ἀλλ᾽ αἰσχρῶς καὶ οὗτος τὴν ψυχὴν ἀπορρήξας, θνήσκει ψυχῇ, καὶ σώματι, βοῶν ὀδυνηρῶς, καὶ λέγων, ζῶν πυρὶ παρεδόθην διὰ τὴν Θεοτόκον Μαρίαν. ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ νῦν τιμάσθω, καὶ ἀνυμνείσθω, ὡς Θεοτόκος ἀληθὴς οὖσα.

Μετὰ δὲ Κωνσταντῖνον ἐβασίλευσεν ὁ ἐκ τῆς Χαζάρας υἱὸς αὐτοῦ Λέων ἔτη ε΄. ἔστεψε δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον. ὁ οὖν Λέων λιθομανὴς ὑπάρχων ἠράσθη τοῦ στέμματος Μαυρικίου καὶ λαβὼν ἐφόρεσεν αὐτὸ, καὶ προῆλθεν. ὅθεν ἀπηνθρακώθη δεινῶς ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ, καὶ σφοδροτάτῳ πυρετῷ συνεχόμενος ἐτελεύτησε τῆς ἱεροσυλίας ἐπίχειρα κομισάμενος.

Μετὰ δὲ Λέοντα ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιζ΄. ἐφ᾽ οὗ τὸ τῆς εὐσεβείας δόγμα ἔλαβεν ἀρχὴν παρρησιάζεσθαι. καὶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ πλατύνεσθαι. μετὰ δὲ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εἰρήνης ἐβασίλευσεν. ἥτις καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀρθὲν στέμμα πάλιν τῇ Ἐκκλησίᾳ προσήνεγκεν ἐγκαλλωπίσασα διὰ μαργαριτῶν. ἐφ᾽ ὧν χειροτονεῖται Πατριάρχης Ταράσιος ὁ ἀπὸ Ἀσηκρητῶν. γέγονε δὲ καὶ ἡ ἑβδόμη Σύνοδος τῶν τν΄. ἁγίων πατέρων συνελθόντων ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον κατὰ τῆς πρώην ἀθέσμως συναθροισθείσης παρὰ Κωνσταντίνου ἐφ᾽ ὕβρει καὶ καταστροφῇ τῶν ἁγίων εἰκόνων. ἀναθεματίσασα δὲ τοὺς ταύτης ἐξάρχους τήν τε τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀρχαίαν παραδεδομένην τῇ Ἐκκλησίᾳ τιμὴν ἀνανεώσασα ὥρισε παραπλησίως ταύτας τῷ σταυρῷ προσκυνεῖσθαι. ὁ δὲ Κωνσταντῖνος κατὰ Ἀράβων ἐξελθὼν, καὶ ὑποστρέψας ἐν τῷ παλατίῳ κρατηθεὶς παρὰ τῶν μεγιστάνων, τυφλοῦται βουλῇ τῆς αὐτοῦ μητρὸς Εἰρήνης. ἥτις μετ᾽ αὐτὸν ἐκράτησε τῆς Βασιλείας ἔτη ε΄.

Μετὰ δὲ Εἰρήνην ἐβασίλευσε Νικηφόρος ὁ ἀπὸ γενικῶν ἔτη η΄. ἔστεψε δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σταυράκιον. ἐφ᾽ οὗ Ταρασίου τελευτήσαντος, Νικηφόρος ὁ ἁγιώτατος χειροτονεῖται. ὁ δὲ Βασιλεὺς Νικηφόρος κατὰ Βουλγάρων ἐκστρατεύσας ὑπ᾽ αὐτῶν ἀναιρεῖται.

Μετὰ δὲ Νικηφόρον ἐβασίλευσε Σταυράκιος υἱὸς αὐτοῦ, ἔτος α΄. καὶ μῆνας δύο.

Joelis Chronogr.

principe seductus, & ab omnibus Imperator salutatus, ingenti copiarum vi Chrysopolim occupat. Cæterum Theodosius imperium cessit Leoni, a quo cum se in posterum tuto vitam agere posse promissum accepisset, Clericorum se albo una cum filio adscripsit. Eumdem & Chrysographum fuisse, & Episcopum Ephesinum creatum ab eodem historia proditum est.

Post Theodosium imperium invasit Leo Isaurus, qui & Cono annos viginti quinque. Hic multis damnis, malisque Christianos affecit, ut venerandarum imaginum cultum aboleret. Filium suum Constantinum Imperatorem proposuit. Verum hæc flagitiosissima execrandaque reipublicæ pestis viscerum morbo correptus, ignominiose vitam abjecit.

Leoni successit Constantinus filius in administratione Imperii per annos triginta quatuor: ex horrendissimo leone versutissimus pardus, ex semine serpentis aspis dira, & fulmineus serpens, ex Dano Antichristus. Hic paterni imperii, atque impietatis hæres magis, ac magis cultum divinum, Dei matris gloriam, Sanctorumque omnium aversabatur. Sed hic quoque turpi letho animam profudit, cum corpore extincto animus quoque æterno supplicio condemnatus. Ideo vivus miserabiliter ejulans, mœrensque conquerebatur. *Vivus igni traditus sum propter Deiparam Mariam, sed ab hoc tempore in honore, ac veneratione esta, cum vere Deipara sit.*

Constantinum secutus est in imperio Leo ex Chazara filius per annos quinque. Is filium Constantinum coronavit. Verum cum gemmarum ardore nimio insaniret, ad coronam Mauritii studio inflammato raptus est, ablataque ab Ecclesia exornatus in publicum prodiit. Hinc caput illius carbunculorum vehementissimo morbo exarsit, ipse rabidissime hærenti febri jactatus vitæ finem posuit, sacrilegii pœnis persolutis.

Leoni Constantinus filius successit, tenuitque imperium annos septemdecim. Sub eo veræ pietatis dogmata radicibus actis propagari, verbumque Dei laxius, numerosiusque dilatari cœpit. Cum matre Irene imperium administravit. Ea coronam a marito sublatam unionibus exornatam rursus Ecclesiæ restituit. Sub his Tarasius a secretis Patriarcha eligitur, & septima trecentorum quinquaginta sanctorum Patrum apud Nicæam secundum congregatorum Synodus adversus primam contra jus, fasque a Constantino in contumeliam abolitionemque sacrarum imaginum coactam, celebrata, illius auctores anathemate ferit, venerandarum imaginum antiquum avitumque honorem in Ecclesia restitutum, eas quemadmodum & Crux adorari decrevit. Constantinus porro cum in Arabas exercitum duxisset, regressus in Palatium a primatibus consilio matris Irenes oculis privatur; quæ post eum imperium tenuit annos quinque.

[*Edit. P. rif. pag. 178.*]

Post Irenem imperavit Nicephorus ex Genicis annos octo, Stauracium filium coronavit. Ejus imperio Tarasio vita functo sanctissimus Nicephorus eligitur. Imperator a Bulgaris, adversus quos duxerat exercitum, obtruncatur.

Post Nicephorum Stauraclus filius imperium rexit annum unum & menses duos.

Stauracio successit pissimus Michael Nicephori gener, cognomento Raogabe, imperavit annum unum, menses novem, a Nicephoro Patriarcha coronatus.

Michaelem secutus est Leo Armenius, qui postea perduellis fuit, imperavit annos septem, menses quinque. Coronatur a Nicephoro Patriarcha, cum prius scripto rectam de fide sententiam confirmasset, quam postmodum violavit, & adversus Imagines vir contumacissimus rabide desæviens sanctissimum Nicephorum solum vertere jussit, & plurimos alios veræ pietatis adsertores innumeris malis afflixit. Sed divino tandem judicio pœnas, quas meruit, dedit: ipso enim Nativitatis nostri Servatoris die in templo discerptus in membra, impiam, ac miseram animam exhalavit.

Post hunc Michael Amorræus regnavit annos octo & menses novem, filium Theophilum coronavit. Tandem urinæ difficultatibus, renumque doloribus malus male periit. Illi in imperio successere Theophilus filius cum matre Euphrosyna,

Post Michaelem imperium administravit Theophilus filius, novus Baltasar in res sacras injuriosus, ac facinorosus, moribus profligatissimis annos duodecim, menses tres. Dysenteria excessit. Mater ejus Euphrosyna sponte Palatio cedens in monasterium proprium, quod Gastria cognominatum, sese recepit, ibi quieti operam dabat. Imperator Michaelem filium in magna Ecclesia Imperatorem coronat. Verum, ut dictum est, dysenterico morbo male ac miserabiliter extincti, infelix cadaver in templum sanctorum Apostolorum delatum est.

Edit. Paris. pag. 179.

Post Theophilum imperavit Michael filius Methystas, hoc est Temulentus dictus, cum matre Theodora annos quatuordecim, solus annos decem, cum Basilio annum unum, menses quatuor. Hic paterni imperii hæres, paterna, eaque execranda hæresi de medio sublata, jam a suo principio piam, rectamque fidem promulgat, sanctumque Methodium Patriarcham designat. Is cum in Domino obdormisset, loco illius Ignatius Michaelis Curopalatæ filius sufficitur; illum Bardas Cæsar cum ab eo ob scelus, in quod provolvebatur reprehenderetur, vi ab Ecclesia ejecit. Ejus in locum Patriarcham Photium substituit, Michael vero jussu Basilii occiditur.

Basilius Macedo cognomento Cephalas, cum Michaele imperium rexit annum unum, menses quatuor, solus annos novemdecim. Photio, quod ab eo propter Michaelis cædem reprehenderetur, pulso, sanctum Ignatium secundo Patriarcham designat. Ignatio mortuo rursus sufficitur Photius. Tandem cum isset venatum, immanem cervam alicunde venientem persequebatur, illa conversa Imperatorem cornibus medium arreptum de equo projicit. Interim quidam occurrens ense cingulo perrupto Imperatorem periculo liberat. Verum ex illa cervæ laceratione in ægritudinem incidens vitam finit, Leone, & fratre Alexandro Imperatoribus propositis.

Leo imperavit annos viginti quinque, & menses octo. Stephanus illius frater Clericorum, Syncellorumque albo adscriptus apud Patriarcham Photium educabatur, & scientiis erudiebatur. Sed Photio nonnullas ob causas solio ejecto Im-

A Μετὰ δὲ Σταυράκιον ἐβασίλευσεν ὁ εὐσεβέστατος Μιχαὴλ, καὶ γαμβρὸς αὐτοῦ, ᾧ Ῥαγγαβὲ ἦν ἡ προσηγορία, ἔτος α΄. καὶ μῆνας θ΄. στεφθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου Πατριάρχου.

Μετὰ δὲ Μιχαὴλ ἐβασίλευσε Λέων ὁ Ἀρμένιος, ὃ καὶ παραβάτης γεγονὼς ὕστερον ἔτη ζ΄. καὶ μῆνας ε΄. στεφθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου Πατριάρχου, βεβαιώσας πρότερον ἐγγράφως περὶ τῆς ἑαυτοῦ ὀρθοδοξίας, ἣν ὕστερον ἀθετήσας, καὶ κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων λυττήσας ὁ παμβέβηλος τόν τε ἁγιώτατον Νικηφόρον ἐξώρισε, καὶ πολλοὺς ἄλλους τῶν τῆς εὐσεβείας προμάχων μυρίοις δεινοῖς περιέβαλεν. ὃν ἡ θεία δίκη μετῆλθε κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν γενεθλίων τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἔνδον τοῦ ναοῦ
B μεληδὸν κατακοπέντα. καὶ ὑπὸ τὴν ἀνόσιον αὐτοῦ καὶ ἀθλίαν ψυχὴν ἀπορρήξαντα.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ Ἀμορραῖος ἔτη η΄. καὶ μῆνας θ΄. ἔστεψε δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόφιλον· ὃς ὕστερον ἐκ δυσουρίας, καὶ τῆς τῶν νεφρῶν ἀλγηδόνος κακῶς ἀπηλλάγη τοῦ ζῆν. ἔσχε δὲ τὴν ἀρχὴν ἀντ᾽ αὐτοῦ Θεόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εὐφροσύνης.

Μετὰ οὖν Μιχαὴλ ἐβασίλευσε Θεόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ νέος Βαλτάσαρ τῶν ἁγίων ὑβριστὴς, καὶ καθαιρέτης, καὶ βέβηλος, ἔτη ιβ΄. καὶ μῆνας γ΄. καὶ ἀπέθανε δυσεντερικῶς. ἡ δὲ τούτου μήτηρ Εὐφροσύνη ἑκουσίως κατελθοῦσα τοῦ παλατίου ἐν τῇ μονῇ αὐτῆς, τῇ ἐπώνυμον τὰ Γάστρια, ἡσύχαζεν. αὐτὸς δὲ στέφει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μι-
C χαὴλ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἡ δυσεντερικῇ νόσῳ, ὡς εἴρηται, κακῶς, καὶ ἀθλίως τὴν ψυχὴν ἀπορρήξαντος, ἀπεκομίσθη τὸ δύστηνον αὐτοῦ σῶμα εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

Μετὰ δὲ Θεόφιλον ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ λεγόμενος Μεθυστὴς, σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ Θεοδώρᾳ ἔτη ιδ΄. μόνος δὲ ἔτη ι΄. σὺν τῷ Βασιλείῳ δὲ ἔτος α΄. καὶ μῆνας δ΄. ὃς τὴν πατρῴαν Βασιλείαν διαδεξάμενος, τὴν δυσσεβῆ αὐτοῦ αἵρεσιν ἀποσεισάμενος τὴν ἔκπαλαι Θεοφίλου, καὶ ὀρθὴν πίστιν ἀνεκήρυξε, καὶ τὸν ἐν Ἁγίοις Μεθόδιον Πατριάρχην προεβάλετο. τούτου δὲ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος, χειροτονεῖται ἀντ᾽ αὐτοῦ Ἰγνάτιος υἱὸς Μιχαὴλ τοῦ Κουροπαλάτου, ὃν ὁ Καῖσαρ Βάρδας, ὡς παρ᾽ αὐτοῦ
D ἐλεγχόμενος ἐπί τινι μύσει παρ᾽ αὐτοῦ πραττομένῳ, βίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ἐξέωσεν ἀντ᾽ αὐτοῦ δὲ χειροτονεῖ Πατριάρχην τὸν Φώτιον. ὁ δὲ Μιχαὴλ ἀναιρεῖται βουλῇ Βασιλείου.

Βασίλειος ὁ Μακεδὼν, ὁ λεγόμενος Κεφαλᾶς, ἐβασίλευσε μετὰ Μιχαὴλ μὲν ἔτος α΄. καὶ μῆνας δ΄. μόνος δὲ ἔτη ιθ΄ οὗτος Φώτιον τοῦ θρόνου ἐξώσας, ὡς ἐλεγχθεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ διὰ τὸν τοῦ Μιχαὴλ φόνον, προχειρισάμενος τὸν ἐν ἁγίοις Ἰγνάτιον Πατριάρχην τὸ δεύτερον. τούτου δὲ τελευτήσαντος, πάλιν Φώτιος προχειρίζεται. τοῦτον τὸν Βασιλέα ἐξελθόντα πρὸς τὸ κυνηγῆσαι, καὶ ἔλαφον παμμεγέθη ἀναφανεῖσαν ποθὲν καταδιώκοντα, ἐπιστραφεῖσα γὰρ τοῦτον μετὰ τῶν κεράτων αὐτῆς τοῦ ἵππου ἐκ τῆς ζώνης. φθάσας δέ τις καὶ σπάθῃ τὸ ζωνίον ἐκκόψας ἐρρύ-
E σατο αὐτόν. ἐκ τοῦ τραύματος οὖν τοῦ ἐλάφου σπαράγματος νοσηλευθεὶς, τελευτᾷ Λέοντα καταλιπὼν Αὐτοκράτορα, καὶ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἀλέξανδρον.

Ὁ δὲ Λέων ἐβασίλευσεν ἔτη κε΄. καὶ μῆνας η΄. Στέφανος δὲ ὁ αὐτοῦ ἀδελφὸς κληρικὸς ὢν καὶ Σύγκελλος, ἦν μετὰ Φωτίου Πατριάρχου ἀνατρεφόμενος παρ᾽ αὐτῷ, καὶ παιδευόμενος. τὸν οὖν Φώτιον διά τινας αἰτίας ὁ Βασιλεὺς τοῦ θρόνου κα-

παραγαγὼν, Στέφανον τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν Πατριάρχην προβάλλεται. τούτου δὲ τῇδε μεταστάντος, ὁ ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖται Ἀντώνιος ἐπιλεγόμενος Καυλέας, ἡ δὲ Αὔγουστα Θεοφανὼ τελευτᾷ βασιλεύσασα ἔτη ιβ΄. ἀντ' αὐτῆς δὲ στέφει ὁ Βασιλεὺς Ζωὴν τὴν θυγατέρα Ζαούτζα, καὶ εὐλογεῖται μετ' αὐτῆς. Ἀντωνίου δὲ τοῦ Πατριάρχου τελευτήσαντος, χειροτονεῖται Νικόλαος Πατριάρχης, Μυστικὸς χρηματίσας τοῦ Βασιλέως. οὗ διὰ τὸ μὴ συνθέσθαι τῇ τοῦ Βασιλέως πολυγαμίᾳ, βίᾳ τοῦ θρόνου καταβιβασθέντος, χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Πατριάρχης Εὐθύμιος Σύγκελλος, ὅν φασιν ἐκ θείας ἀποκαλύψεως τοῦτο δέξασθαι, ὡς τοῦ Βασιλέως βουλομένου αἵρεσιν, καὶ νόμον θεῖναι, τὸ μέχρι τριῶν μὲν ἀνδρῶν, τεσσάρων δὲ γυναικῶν τὸ γάμον γίνεσθαι. στέφει οὖν ὁ Βασιλεὺς Λέων τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον. κοιλιακῷ δὲ νοσήματι περιπεσὼν τελευτᾷ, προχειρισάμενος Ἀλέξανδρον τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν, πολλὰ δεηθεὶς αὐτοῦ φυλάττειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον.

Ἀλέξανδρος οὖν ἐβασίλευσεν ἔτος α΄. καὶ ἡμέρας κθ΄. σὺν Κωνσταντίνῳ υἱῷ Λέοντος, ὃς ῥομφαίᾳ θεηλάτῳ πληγεὶς αἵματος πολλοῦ ἐκ τε τῶν ῥινῶν, καὶ τῶν αἰδοίων ἐκφερομένου, μετὰ δύο ἡμέρας κακῶς ἐτελεύτησε, ἐάσας τὴν Βασιλείαν Κωνσταντίνῳ υἱῷ Λέοντος, καὶ ἐπιτρόπους αὐτῷ καταλιπών.

Κωνσταντῖνος δὲ ὁ πρῶτος Πορφυρογέννητος, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τελευτήσαντος Λέοντος, παῖς ἔτι τυγχάνων. ἕβδομον γὰρ ἦν αὐτῷ τῆς ἡλικίας ἔτος ὑπὸ Ἀλέξανδρον θεῖον αὐτοῦ ἐν τῇ Βασιλείᾳ καταλέλειπτο, ὑπὸ ἐπιτρόπους πολλῶν. ἐβασίλευσεν οὖν σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ Ζωῇ, τῇ Καρβωνοψίνᾳ ἔτη ζ΄. ἅμα δὲ Ῥωμανῷ πενθερῷ αὐτοῦ, ὢν ἐν ὑποταγῇ, ἔτη κε΄. μονοκράτωρ ἔτη μ΄. ὡς εἶναι τὰ πάντα τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη ξε΄. ὃς τὴν οἰκείαν μητέρα ὡς ἐπιβουλεύουσαν Ῥωμανῷ διὰ πεφαρμαγμένων βρωμάτων φωράσας, ταύτην μὲν τοῦ παλατίου καταβιβάζει, Ῥωμανὸν δὲ τὸν Λακαπηνόν, τὸν καὶ Ἀβάστακτον, τῇ τοῦ Καίσαρος ἀξίᾳ τιμᾷ, εἶτα καὶ τὸ τῆς Βασιλείας αὐτὸν στέφει διαδήματι, ὃς μετ' οὐ πολὺ τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον διά τινων ἐπιβουλὴν αὐτῷ κατασκευάζοντα μαθών, καὶ προφάσεως λαβόμενος αὐτὸν μὲν ὑποβιβάζει, καὶ δεύτερον καθιστᾷ, ἑαυτὸν δὲ ἄγει εἰς τὸ ἔμπροσθεν. μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεοφύλακτον τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ ἐγκαθιδρύει. ἐπὶ τῆς αὐτοῦ Βασιλείας καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ ἅγιον ἐκμαγεῖον ἐξ Ἐδέσσης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνεκομίσθη. ἀλλ' ὕστερον τὸν Βασιλέα Ῥωμανὸν οἱ τούτου παῖδες τοῦ παλατίου καταγαγόντες, ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ ἐξώρισαν, ἔνθα καὶ τελευτᾷ. οὓς πάλιν ὁ τούτου γαμβρὸς Κωνσταντῖνος, μήπως καὶ κατ' αὐτοῦ τὰ ὅμοια διαπράξωνται, λογισάμενος, ἀναρπάσας τοῦ παλατίου καταγαγών, καὶ ἐν ταῖς πλησιαζούσαις νήσοις περιορίσας κληρικοὺς ἀπέκειρε σὺν αὐτοῖς βασιλεύσας ἡμέρας μγ΄. Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Λέοντος υἱὸς ὁ πρῶτος Πορφυρογέννητος τὰ ὕποπτα ἐκ μέσου περιελών, καὶ μόνος τὴν Αὐτοκράτορα περιζωσάμενος ἀρχὴν τὸ δεύτερον κατὰ τὸ θεῖον πάσχα, καὶ τῷ υἱῷ Ῥωμανῷ περιτίθησι διάδημα, Θεοφυλάκτου τοῦ Πατριάρχου τὰς εὐχὰς τελέσαντος, εὐνούχισε δὲ καὶ Ῥωμανόν, τὸν τοῦ Στεφάνου υἱόν, ἔτι δὲ καὶ Βασίλειον τὸν ἐκ δούλης Βουλγάρας ἀποτεχθέντα Ῥωμανῷ τῷ γέροντι. Μιχαὴλ δὲ τὸν υἱὸν Χριστοφόρου τοῦ Βασιλέως ἀπέκειρε κληρικόν. Θεοφύλακτος δὲ ὁ Πατριάρχης ιγ΄. μὲν ἐτῶν ὢν ὅτε διάκονος ἐχειροτονήθη, ις΄. δὲ ὅτε εἰς τὸν Πατ-

A perator Stephanum fratrem Patriarcham creat. Quo defuncto in locum ejus sufficitur Antonius cognomento Cauleas, Augusta item Theophano cum regnasset annos duodecim, morbo extinguitur: in locum illius Zoem, Tzautzæ filiam Imperator coronat, & titu Ecclesiæ sacro sibi matrimonio jungit. Cum ex hac vita decessisset Antonius, Nicolaus Patriarcha secretioris consilii Senator Patriarcha eligitur. Is cum pluribus imperatoriis nuptiis adversaretur, Throno extruditur, substituiturque Euthymius Syncellus, Eum divino consilio tantum munus subiisse tradunt, cum Imperatori novam condere legem, hæresimque suscitare in animo esset, ut videlicet nuptiæ ad tertium B usque virum, ad quartam vero uxorem protendi possent. Interea Leo Constantinum filium imperatoria corona donat. Tandem imperator cœliaco morbo correptus Alexandrum fratrem Imperatorem designat, multis prius deprecatus, ut Constantinum filium servaret incolumem, & sic moritur.

Edit. Paris. pag. 180.

Alexander una cum Constantino Leonis filio annum unum & dies viginti novem regnavit, qui divina framea percussus sanguine multo ex naribus, pudendisque effluente, post duos dies letho malo emoritur, Constantino Leonis filio imperium, necnon curatores relinquens.

Constantinus primus Porphyrogenneta, cum illius pater Leo diem obiisset, C puer adhuc, namque septimum ætatis annum agebat, ab Alexandro avunculo in imperio relinquitur curatoribus obnoxius. Imperavit itaque cum matre Zoe Carbonopsina annos septem cum Romano socero, illius voluntati asserviens annos viginti quinque, solus annos quadraginta, ut imperii illius anni simul omnes fuerint sexaginta quinque. Hic deprehensam matrem venenatis cibis vitæ Romani insidiari, regia pellit: Romanum Lecapenum, cui & Abastacto nomen, Cæsaris dignitate exornat, deinceps & imperii diademate coronat, qui non multo post Constantinum Imperatorem sibi insidias parare ab aliquibus edoctus, occasione arrepta de gradu dejicit, & se- D cundo post se loco collocat, sibi primas arrogans: postea Theophylactum filium in sedem Patriarchalem promovet. Sub eius imperio sancta Christi imago Edessa Constantinopolim advehitur. Tandem Romanus a propriis filiis Palatio ejectus ad Protem insulam exulatum mittitur, ubi excessit e vita; quos rursus illius gener Constantinus, ne contra se similia auderent, raptos e regia pellit, & vicinas insulas ablegatos comis detonsis, Clericorum albo adscripsit, postquam cum illis regnasset dies quadraginta tres: Constantinus itaque Leonis filius, & primus Porphyrogenneta, suspicione omni de medio sublata, & secundum solus imperio potitus, sacro die Paschatis Romano filio, Patriarcha Theophylacto preces fundente, E diadema imponit, Romanumque Stephani filium evirávit, necnon & Basilium ex serva Bulgara, Romano seniore progenitum, & Michaelem Christophori filium, ablata coma Clericum fecit. Verumtamen Theophylactus Patriarcha annos natus tredecim, Diaconus ordinatur, anno vero ætatis decimo sexto, in Patriarchale solium promovetur per annos viginti tres & dies viginti quinque, ma-

le indigneque Patriarchatu administrato animam exhalat, & in ejus locum sufficitur Polyeuchus monachus. Constantino imperante Joannis Præcursoris veneranda manus Antiochia advehitur, & corpus S. Gregorii Theologi. Hic ergo Constantinus, ut fassi sumus, solus imperio administrato per annos quindecim in morbum incidens diem obit.

Edit. Paris. pag. 181.

Post Constatinum ad Romanum illius filium, qui & puer dicebatur, imperium delatum est, qui morbo conflictatus ex hominum vita migravit, annorum viginti quatuor, imperii anno tertio, mense quarto, die quinto.

Post Romanum, imperium accipiunt Basilius, & Constantinus filii cum Theophanone matre, imperarunt menses quinque cum Josepho Bringa, qui tum plurimum apud eum valebat.

His successit in imperio Nicephorus Phocas a Polyeucho Patriarcha coronatus, qui & Theophanonem sibi legitimo matrimonio copulat, & particulam vestis Joannis Baptistæ Berrœæ inventam, Constantinnpolim asportavit. Advexit item tegulam, in qua erat imago Christi Dei nostri, non humana arte, nec manu expressam Hierapoli, dum urbem diripit, repertam, & capillorum Joannis Baptistæ cincinnum unum, adhuc sanguine madidum. Hic cum regnasset annos sex, cnnsilio Imperatricis Theophanonis a Tzimisce, & conjuratis in Palatio obtruncatur.

Post hunc imperium occupat Joannes Tzimisces, quo cum simul imperabant Basilius, & Constantinus Romani filii. Tzimisces sibi matrimonio copulat Theodoram Romani sororem, Constantini Porphyrogenneti filiam, a Polyeucho Patriarcha imperatoriis insignibus donatur cum prius illi obtemperasset, Nicephorique parricidas de medio sustulisset, Theophanonem palatio ejecisset, solumque vertere jussisset, Tomum præterea, quem Nicephorus Phocas, ut res Ecclesiasticas transversas ageret, conscripserat, dilacerasset. Post hujus electionem cum triginta quinque tantum dies superviaisset Polyeuchus vitam posuit: in locum ejus successit Basilius Scamandrenus, qui nonnullorum criminum reus a Synodo convocata pellitur, & Antonius Studita substituitur. Tzimisces cum imperasset annos sex & dies triginta, Basilii Accubitoris insidiis veneno extinguitur, Successoribus Basilio & Constantino Romani filiis.

Post Tzimiscem imperium tenuerunt Basilius, & Constantinus Porphyrogenneta annos quinquaginta. Basilius ætatis annum vigesimum, Constantinus decimum septimum agebat. quapropter solo nomine erant Imperatores. Basilius

pag. 182.

vero Accubitor rem omnem pro libidine gubernabat. Hic eorum matrem ab exilio in regiam revocavit. Nicolaus Chrysoberges per annos duodecim & menses octo rebus Ecclesiasticis administratis obiit, illique succedit Sisinnius Magister, vir insignis, & Medicæ artis instructissimus, & legibus exponendis nemini secundus. Hic item per tres tantum annos rebus Ecclesiæ moderatis, e corpore excessit, substitutusque est Sergius monasterii Manuelis Abbas, qui genus ad Photium Patriarcham referebat, qui ad viginti annos integros Ecclesia Dei gubernata de vita ad Domi-

A τριαρχικὸν ἀνεβιβάσθη θρόνον ἐπ' ἔτη ιγ'. καὶ ἡμέρας κε'. κακῶς καὶ ἀναξίως ἀρχιερατεύσας τὸν βίον κατέλιπεν. ἀντ' αὐτοῦ δὲ προβάλλεται ὁ μοναχὸς Πολύευκτος. ἐπὶ τῆς τούτου βασιλείας ἤχθη ἐξ Ἀντιοχείας καὶ ἡ τιμία χεὶρ τοῦ προδρόμου, καὶ τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου. οὗτος οὖν ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος μονοκρατήσας, ὡς ἔφημεν, ἔτη ιε'. νόσῳ περιπεσὼν τελευτᾷ.

Μετὰ δὲ τὸν Κωνσταντῖνον ἐβασίλευσε Ρωμανὸς ὁ τούτου υἱὸς, ὁ λεγόμενος παιδίον, ὃς νόσῳ περιπεσὼν ἐτελεύτησεν, ἐτῶν ὑπάρχων κδ'. βασιλεύσας ἔτη γ'. μῆνας δ'. ἡμέρας πέντε.

Μετὰ δὲ τὸν Ρωμανὸν διαδέχονται τὴν βασιλείαν Βασίλειος, καὶ Κωνσταντῖνος οἱ παῖδες αὐτοῦ σὺν Θεοφανοῖ τῇ
B μητρὶ, Βασιλεύσαντες μῆνας ε'. σὺν Ἰωσὴφ τῷ Βρίγγα, τότε παραδυναστεύοντι.

Μετὰ δὲ τούτους Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς βασιλεύει, στεφθεὶς παρὰ Πολυεύκτου τοῦ Πατριάρχου. εἶτα καὶ τὴν Θεοφανὼ νόμιμον γαμετὴν ἄγεται. ὃς καὶ μέρος τι τοῦ ἱματίου τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου εἰσήγαγεν ἐν τῇ πόλει, ὅπερ εὗρεν ἐν Βεῤῥοίᾳ. ἤγαγε δὲ καὶ τὴν κέραμον τὴν ἔχουσαν τὸ ἀχειρότευκτον ἐκτύπωμα τῆς μορφῆς τοῦ Χριστοῦ, καὶ Θεοῦ ἡμῶν. ὃν εὗρεν ἐν Ἱεραπόλει, ταύτην πεπορθηκὼς, καὶ τῶν τριχῶν τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου βόστρυχον ἕνα πεφυρμένον αἵματι. ἔτος βασιλεύσας ἔτη ς'. φονεύεται ἐν τῷ παλατίῳ βουλῇ τῆς Βασιλίσσης Θεοφανοῦς παρὰ τοῦ Τζιμισκῆ, καὶ τῶν αὐτοῦ συνωμοτῶν.

C Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεύει Ἰωάννης ὁ Τζιμισκῆς, συμβασιλεύοντας ἔχων αὐτῷ Βασίλειον καὶ Κωνσταντῖνον τοὺς υἱοὺς Ρωμανοῦ. ἄγεται δὲ γυναῖκα Θεοδώραν τὴν ἀδελφὴν Ρωμανοῦ, θυγατέρα δὲ τοῦ Πορφυρογεννήτου Κωνσταντίνου. στέφεται δὲ τῷ τῆς βασιλείας διαδήματι παρὰ Πολυεύκτου Πατριάρχου, πρότερον αὐτῷ πεισθεὶς, καὶ τοὺς Νικηφόρου αὐτόχειρας ἐκ μέσου ποιήσας, καὶ τὴν Θεοφανὼ τοῦ παλατίου καταβιβάσας, καὶ ἐξορίσας, καὶ τὸν τόμον διαῤῥήξας, ὃν ἐπὶ συγχύσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὁ Φωκᾶς Νικηφόρος ἐξέθετο. μετὰ δὲ τὴν τούτου ἀναγόρευσιν λε'. μόνας ἡμέρας ὁ Πολύευκτος ἐπιβιοὺς, κατέλυσε τὴν ζωὴν, καὶ προχειρίζεται ἀντ' αὐτοῦ Πατριάρχης Βασίλειος ὁ Σκαμανδρηνὸς, ὃς ἐπ' αἰτίαις τισὶ διαβληθεὶς, συνοδικῶς καθῃρέθη.
D προεβλήθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ Ἀντώνιος ὁ Στουδίτης. ὁ δὲ Τζιμισκῆς βασιλεύσας ἔτη ς'. καὶ ἡμέρας λ' φαρμάκῳ κατεργασθεὶς παρὰ Βασιλείου τοῦ Παρακοιμωμένου, θνήσκει διαδόχους καταλιπὼν Βασίλειον, καὶ Κωνσταντῖνον τοὺς παῖδας Ρωμανοῦ.

Μετὰ οὖν τὸν Τζιμισκῆ κρατοῦσι τῆς βασιλείας Βασίλειος καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἔτη ν'. ὧν ὁ μὲν Βασίλειος τὸν κ'. ἦγεν τῆς ἡλικίας χρόνον. τὸν ιζ'. δὲ ὁ Κωνσταντῖνος. διὸ καὶ τὸ τῆς βασιλείας ὄνομα μόνον τούτων ἐχόντων πᾶσαν τὴν τῶν πραγμάτων μεταχείρησιν Βασίλειος ὁ Παρακοιμώμενος ἐνήργει. ὃς ἅμα καὶ τὴν τούτων μητέρα πέμψας ἀπὸ τῆς ὑπερορίας ἄγει εἰς τὰ Βασίλεια. Νικολάου δὲ τοῦ Χρυσοβέργου ἐπὶ χρόνοις ιβ'.
E καὶ μῆνας η'. τὴν ἐκκλησίαν ἰθύναντος, καὶ λύσαντος τὴν ζωὴν, χειροτονεῖται Σισίννιος Μάγιστρος, ἀνὴρ ἐλλόγιμος, καὶ ἰατρικῆς, καὶ νομικῆς τέχνης ἥκων εἰς τὸ ἀκρότατον. καὶ οὗτος δὲ ἐπὶ τρεῖς μόνους ἐνιαυτοὺς τὴν ἐκκλησίαν ποιμάνας ἐξέστη τῆς ζωῆς, καὶ προεβλήθη Σέργιος ἡγούμενος ὢν τῆς μονῆς τοῦ Μανουὴλ, καὶ τὸ γένος ἀναφέρων εἰς Φώτιον τὸν Πατριάρχην, ὃς ἐπὶ κ'. ὅλους ἐνιαυτοὺς τὴν τοῦ Θεοῦ ποιμάνας ἐκκλησίαν, πρὸς Κύριον

ἐξεδήμησε. καὶ προβλήθη Πατριάρχης Εὐστάθιος πρῶτος ὢν τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν βασιλείοις ναῶν. ἀνεκαίνισε δὲ ὁ Βασιλεὺς Βασίλειος καὶ τὸν ἀγωγὸν Οὐάλεντος τοῦ Βασιλέως, ὡς ἂν ἔχοιεν οἱ ἐν τῷ Βυζαντίῳ ἀφθονίαν ὕδατος. οὗτος αἰφνιδίῳ νόσῳ ληφθεὶς ἀπεβίω. πρότερον ἡμερῶν τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, καὶ Εὐσταθίου τοῦ Πατριάρχου ἀποθανόντος. οὗ διάδοχον ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξιον μοναχὸν ἐποιήσατο, Ἐκκλησιάρχην ὄντα ἐν τῇ τῶν Στουδίου μονῇ. τοῦ οὖν Βασιλέως Βασιλείου τελευτήσαντος καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸ Ἕβδομον ναῷ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, καὶ Θεολόγου ταφέντος, ὁ τούτου ἀδελφὸς Κωνσταντῖνος μόνος τὸ τῆς Βασιλείας ἀνεδήσατο κράτος. ὃς ζήσας μὲν τὸν ἅπαντα τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ο΄. ἔτη, ἐπὶ τρεῖς δὲ ἑνὸς δέοντος μηνὸς Αὐτοκράτωρ γεγονώς, αἰφνιδίῳ νόσῳ ληφθείς, καὶ παρὰ τῶν ἰατρῶν ἀπαγορευθεὶς ἀντ᾽ αὐτοῦ Βασιλέα προχειρίζεται Ῥωμανὸν τὸν Ἀργυρόν, συζεύξας πρότερον αὐτῷ τὴν ἰδίαν θυγατέρα Ζωήν, ὡς τῆς αὐτοῦ γυναικὸς ἑκουσίως τὴν τρίχα κειραμένης, διὰ τὸ κινδυνεύειν τὸν αὐτῆς ἄνδρα Ῥωμανὸν πηρωθῆναι παρὰ τοῦ Βασιλέως, καὶ διὰ τοῦτο σὺν τῇ ὄψει καὶ τὴν Βασιλείαν τῷ συζύγῳ χαρισαμένης. οὕτω παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τὸν τῆς πηρώσεως κίνδυνον διαδρὰς ὁ Βασιλεὺς Ῥωμανὸς Αὐτοκράτωρ ἅμα Ζωῇ, τῇ τοῦ Κωνσταντίνου ἀναγορεύεται θυγατρί. οὐκ ὀλίγας ἀγαθοεργίας ἅμα τῷ βασιλεῦσαι ποιήσας. ἐξέκοψε δὲ καὶ τὸ Ἀλληλέγγυον, ὃ παρὰ Βασιλείου τυπωθέν, ἐμελέτα μὲν ὁ Κωνσταντῖνος ἐκκόψαι, οὐκ ἔφθασε δέ. ἐπὶ τῆς τούτου βασιλείας καὶ Γεώργιος ὁ Μανιάκης τὴν Ἔδεσαν ἑλών, ἐν ταύτῃ εὑρὼν τὴν πρὸς Αὔγαρον πεμφθεῖσαν ἰδιόγραφον ἐπιστολὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῷ Βασιλεῖ Ῥωμανῷ ἐν Βυζαντίῳ ἀπέστειλεν. οὗτος νόσῳ χρονίᾳ βάλλεται, καὶ τριχορρυεῖ, γένειόν τε καὶ τὴν κόμην κατεργασθείς, ὥς φασιν, ὑπὸ Ἰωάννου Ὀρφανοτρόφου. πρὸς γὰρ τὸν τούτου ἀδελφὸν Μιχαὴλ ἔρωτα δαιμονιώδη ἔχουσα ἡ Βασιλὶς Ζωή, καὶ τούτῳ κρυφίως συμμιγνυμένη, τὸν Βασιλέα φαρμάκοις οὐκ ὠκυμόροις, ἀλλὰ χαλαρωτάτοις, καὶ βραδεῖαν ἐπάγουσι θάνατον κατειργάσατο. ὃς κατὰ τὴν μεγάλην πέμπτην κατὰ τὸ ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ βαλανεῖον λουόμενος, ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Μιχαὴλ τῇ κολυμβήθρᾳ τοῦ λουτροῦ οἰκτρῶς ἀπεπνίγη βασιλεύσας ἔτη ε΄. καὶ μῆνας ς΄. θάπτεται δὲ ἐν αὐτῇ τῇ παρ᾽ αὐτοῦ νεουργηθείσῃ τῇ Περιβλέπτου μονῇ κατ᾽ αὐτὴν τὴν ἁγίαν μεγάλην παρασκευήν.

Η Ζωὴ δὲ τὸν Παφλαγόνα Μιχαὴλ ἐπὶ τὸν Βασίλειον ἱδρύσασα θρόνον, ᾤετο μὲν ἀντὶ ἀνδρὸς καὶ Βασιλέως δοῦλον καὶ διάκονον ἕξειν. ἀπέβη δὲ ταύτῃ πάντα εἰς τοὐναντίον. ὁ δὲ Βασιλεὺς δαίμονι ληφθείς, καὶ ὑπὸ τούτου κατατεινόμενος, καὶ πάντα ποιῶν, ὥστε ἐλευθερίας τούτου εὑρεῖν, οὐδὲν ὤνησεν. μᾶλλον γὰρ ἐπετείνετο τὸ κακὸν συνεπιλαμβανομένης καὶ νόσου ὑδερικῆς. τῇ δ᾽ οὖν κατεχούσῃ νόσῳ ἐκτρυχωθείς, καὶ πάντοθεν τῆς οἰκείας ἀπογνοὺς σωτηρίας, ἀποκείρεται παρὰ τοῦ μοναχοῦ Κοσμᾶ, τοῦ Τζιντζιλουκίου. ὃς διὰ παντὸς συνῆν αὐτῷ, καὶ ὑπετίθει τὰ δέοντα, καὶ θερμοτάτῃ μετανοίᾳ, καὶ ἐξομολογήσει τὴν εἰς τὸν Βασιλέα Ῥωμανὸν ἁμαρτίαν ἀποκλαιόμενος, βασιλεύσας ἔτη ζ΄. καὶ μῆνας η΄.

Τοῦ δὲ Παφλαγόνος Μιχαὴλ θανόντος τὸ πᾶν κράτος περιέστη εἰς κληρονόμον τὴν Βασιλίδα Ζωήν,

A num migrat, eligiturque Patriarcha Eustathius Sacerdotum templi, quod in regia erat, Primas. Basilius vero Imperator Valentis Imperatoris conductum restituit, ut Byzantinis aquæ abundantius fluerent. Is repentino morbo correptus cessit e vita. Paucis vero diebus antequam moreretur, extremum obiit diem Patriarcha Eustathius, cujus successorem Alexium monachum in Studitæ monasterio Ecclesiæ Præfectum designat. Emortuo itaque Imperatore Basilio, & in templo Joannis Evangelistæ & Theologi, quod in Ebdomo est, sepulto, Constantinus frater universam imperii provinciam in se contulit, qui cum annos septuaginta vixisset, trien-
B nium mense minus solus imperasset, subito morbo arreptus, desperatusque a Medicis, sui loco Romanum Argyrum Imperatorem enunciat, cum propriam filiam Zoem prius in matrimonio copulasset. Uxor quippe Romani sponte comam posuerat, ut cæcitatis periculum, qaod marito ab Imperatore imminebat, averteret. Sic lumen ocalorum, imperiumque viro elargita est. Hoc modo præter spem omnem, atque expectationem cæcitatis periculo Imperator Romanus ereptus, rerum omniam moderator cum Zoe Constantini filia salutatur, in ipso imperii exordio plerisque hominibus proficuis rebus perpetratis. Abolevit & Allelengium, tributum scilicet, quod pauperum vice divites persolve-
C bant a Basilio institutum; id abolere quidem Constantinus in animo habuit, sed morte præventus non potuit. Sub ejus imperio Georgius Maniaces Edessa direpta ad Abgarum epistolam Domini nostri Jesu Christi manu exaratam in ea inventam, Imperatori Romano Byzantium transmisit. Interim Imperator lento morbo corripitur, capitis & barbæ pilis defluentibus a Joanne pupillorum curatore circumventus. Imperatrix etenim Zoe Michaelis Romani fratris amore mirum quantum insaniens, ejusqae se clanculam libidinibus tradens, non rapido & veloci veneno, sed blando, torpentique læserat. Is ergo magna feria quinta in balneo apud magnum Palatiam
D se lavans, in ipso solio balnei a Michaelis sociis miserabiliter suffocatur, cum imperasset annos quinque & menses sex. Sepelitur vero in eo, quod ipse sub Peribleti nomine, hoc est *Spectabilis*, ædificaverat monasterio, ipso magnæ Parasceves die.

Edit. Paris. pag 183.

Zoë Michaele Paphlagone in Imperatoris solio collocato, sperabat se loco mariti & Imperatoris, mancipium, ac famulum habituram. Sed votis exitus minime responderunt. Porro Imperator malo genio obnoxius cum nimium afflictaretur, nihil intentatum, ut ab hac se ærumna liberaret, reliquit, sed omnia cassa in vota vocata sant. quinimo magis, ac magis cruciatus augebantur aquæ
E intercutis accessione. Itaque continao morbo confectus, propriaque salute desperata, a monacho Cosma Tzintzilucio, qui illi semper aderat, agendaque demandabat, detondetur, pœnitensque exacta delictorum confessione, facinusque in Romanum Imperatorem deplorans occumbit, cum regnasset annos septem & menses octo.

Michaele Paphlagone defuncto universa imperii cura in Imperatricem Zoem

tamquam hæredem devoluta est. Hæc Imperatoris ex fratre nepotem, illique cognominem Cæsarem creatum, audacem & temerarium, rebusque gerendis peropportunum, prius horrendissimo jurejurando devinctum se per omne vitæ tempus, quasi dominam, ac heram, & matrem pertractaturum, in locum filii assumit, & Imperatorem salutat. Verum is pactis cum Zoe initis violatis, universæ multitudinis odium incurrit, & populi incontinentem impetum timens, in Studii monasterium confugit, statimque monachi habitum induit. Sed nec sic iram evitavit; multitudo namque populi commota eum a monasterio abreptum in locum, qui dicitur Sigma, transferunt, subitoque excæcant: ille cassus luminibus solum vertere cogitur in monasterium Elegmorum, postquam regnasset menses quatuor & dies quinque.

Itaque rursus imperium ad Zoem devolvitur, Theodora sorore una cum ea imperium administrante: tunc ab exilio accersitur Constantinus Monomachus, cui nubit, ceremoniis rite peractis a Primate Novæ sacerdote, dieque subsequenti a Patriarcha Alexio coronatur, qui sub ejus imperio vitam finit, & in Thronum ejus substituitur Michael Cerularius, die Annuntiationi sacro. Imperator consueto morbo podagræ correptus novi symptomatis accessione in Manganorum monasterio ab ipso de integro extructo moritur, ibidemque sepelitur, cum regnasset annos tredecim. Zoe item jamdudum mortua.

Edit. Paris. pag. 184.

En decedente Theodora Porphyrogenneta paternum imperium recuperat, & cum regnasset annos duos, menses sex, tenuis intestini morbo extinguitur.

Ejus autem Eunuchi, & Leo Syncellus, ipsa adhuc etiam animam agente, in imperatoria sede collocant Michaelem Patricium Stratioticum. Hic cum regnasset annum unum, licet invitus Comneno imperium cedit.

Isaacius Comnenus cum imperii pondus subiisset, subito in regio numismate se ensem ferentem excudi jussit, tamquam qui non Deo, sed proprio robori, & circa rerum bellicarum usum experientiæ omnia accepta referret. Abduxit ex Oriente uxorem Caterinam, eamque Imperatricem creavit. Verum cum Patriarcha Michael Cerularius occubuisset, in ejus locum Licudem Constantinum substituit. Imperator cum isset venatum igne fulmineo perculsus, equoque dejectus, spumans humi circumvolutabatur. Itaque eum consilii pœnituit, nec morbo remittente, sed intime misereque vexante, sceptro, rerumque moderamine deposito, ad Studii monasterium se confert, monasticam vitam amplexus, ad hoc Augusta Caterina suam opem conferente. Imperavit annos duos, menses tres. his minus supervixit in habitu monastico. adeo monasterii Præsidi fuit obediens, ut & ostiarius factus sit aliisque ministeriis pro sua ingenti moderatione inservierit: in vicem vero suam Constantinum Ducam Imperatorem elegit.

Post Comnenum Constantinus Ducas absque sanguine, sine ullo rerum discrimine, ac molestia sceptrum occupat. Licude Constantino emortuo, Joannes monachus cognomento Xiphilinus sufficitur. Imperatorem autem obortus mor-

A ἡ τῆς τοῦ βασιλέως ἀνεψιὸν, καὶ ὁμώνυμον Καίσαρα ὄντα, καὶ δραστήριον δοκοῦντα, καὶ περὶ τὰ πράγματα δεξιὸν, ὅρκοις πρότερον φρικωδεστάτοις καταλαβοῦσα, ὡς κυρίαν αὐτὴν ἕξει διὰ βίου, καὶ δέσποιναν, καὶ μητέρα, εἰσποιητὸν προσλαμβάνει υἱὸν, καὶ Βασιλέα Ῥωμαίων ἀναγορεύει. ὃς τὰς πρὸς αὐτὴν ἀθετήσας συνθήκας, καὶ διὰ τοῦτο μισηθεὶς παρὰ παντὸς τοῦ πλήθους τῆς πόλεως, καὶ τὴν τοῦ δήμου ἀκατάσχετον δειλιάσας κίνησιν, φυγὰς ᾤχετο εἰς τὴν τοῦ Στουδίου μονὴν, καὶ εὐθὺς τὸ μοναχικὸν περιβάλλεται σχῆμα. ἀλλ' οὐκ ἀπέδρα. τὸ γὰρ πλῆθος τοῦ λαοῦ κινηθὲν, καὶ τοῦτον τῆς μονῆς ἁρπάσαν, ἄγουσι κατὰ τὸν τόπον, τὸν λεγόμενον Σίγμα, καὶ εὐθὺς ἐκτυφλοῦσι. τυφλωθεὶς οὖν ἐξορίζεται εἰς τὴν μονὴν τῶν Ἐλεγμῶν. βασιλεύσας μῆ- B νας δʹ. καὶ ἡμέρας πέντε.

Τῆς οὖν ἀρχῆς πάλιν εἰς τὴν Ζωὴν μετακυλισθείσης, συμβασιλεύουσαν ἐχούσης καὶ τὴν ἀδελφὴν Θεοδώραν μεταστέλλεται ἀπὸ τῆς ἐξορίας Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος, ᾧ καὶ συνάπτεται εἰς κοινωνίαν γάμου ἡ Βασιλὶς, τῆς ἱερολογίας γενομένης παρὰ τοῦ πρώτου τῶν πρεσβυτέρων τῆς Νέας. στέφεται δὲ τῇ ἐπαύριον παρὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξίου, ὃς ἐπὶ τῆς τούτου Βασιλείας θνήσκει. ἀνάγεται δὲ εἰς τὸν θρόνον Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. ὁ δὲ Βασιλεὺς τῇ συνήθει νόσῳ τῆς ποδαλγίας κατάσχετος γεγονὼς, ἐπακολουθήσαντος καὶ ἑτέρου συμπτώματος, ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ νεουργηθείσῃ μονῇ τῶν Μαγγάνων κείμενος θνήσκει, καὶ ἐν αὐτῇ θάπτεται Βασιλεύ- C σας ἔτη ιγʹ. καὶ τῆς Ζωῆς ἤδη προτελευτησάσης,

Τούτου δὲ τελευτήσαντος, Θεοδώρα ἡ Πορφυρογέννητος τὴν προγονικὴν βασιλείαν ἀναδέχεται. καὶ ἔτη βʹ. καὶ μῆνας ζʹ. βασιλεύσασα, εἰλεοῦ νοσήματι περιπεσοῦσα θνήσκει.

Οἱ δὲ ταύτης Εὐνοῦχοι σὺν τῷ Συγκέλλῳ Λέοντι, ἔτι ταύτης ψυχορραγούσης, ἀνάγουσιν εἰς τὸν Βασίλειον θρόνον Μιχαὴλ Πατρίκιον τὸν Στρατιωτικόν. ὃς ἔτος αʹ. βασιλεύσας, καὶ ἄκων τῆς βασιλείας τῷ Κομνηνῷ ὑπεξίσταται.

Ὁ οὖν Κομνηνὸς Ἰσαάκιος τὴν βασιλείαν ἀναζωσάμενος, αὐτίκα τῷ βασιλικῷ νομίσματι ξιφηφόρος ἐγχαράττεται, οἷα μὴ τῷ Θεῷ τὸ πᾶν ἐπιγράφων, ἀλλὰ τῇ D ἰδίᾳ ἰσχύϊ, καὶ τῇ περὶ πολέμους ἐμπειρίᾳ. ἤγαγε δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα Αἰκατερίναν ἐκ τῆς ἀνατολῆς, καὶ ταύτην ἀνηγόρευσεν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος ἀπεβίω, προχειρίζεται ἀντ' αὐτοῦ Πατριάρχης ὁ Λειχούδης Κωνσταντῖνος. ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς κυνήγιον ἐξελθὼν, καὶ φωτὶ ἀστραπηβόλῳ βλαβεὶς, τοῦ ἵππου τε ἀπεσφαιρίσθη, καὶ πρὸς τῇ γῇ ἀφρίζων ἐκυλίετο. γνωσιμαχήσας οὖν ἐφ' ἡμέρας τινὰς, εἴπως ἀνεθείη τῆς νόσου, ἐπείπερ ἔγνω κατάκρας ταύτῃ ἁλοὺς, τὴν βασιλείαν ἀποθέμενος, τὴν τοῦ Στουδίου καταλαμβάνει μονὴν, καὶ τὸν μοναχικὸν ἀσπάζεται βίον, πολλὰ καὶ τῆς Αὐγούστης Αἰκατερίνας συμβαλλομένης αὐτῷ πρὸς τὸ προσκείμενον, βασιλεύσας μὲν ἔτη βʹ. καὶ μῆνας γʹ. ἐπιζήσας δὲ τούτων E ἐλάττονα τῷ μοναχικῷ, πᾶσαν ὑπακοὴν πρὸς τὸν ἐν τῇ μονῇ ἡγουμενεύοντα ἐνδεικνύμενος, ὡς καὶ θυρωρὸς γενέσθαι, καὶ τὰς ἄλλας ὑπηρετῆσαι διακονίας διὰ πολλὴν μετριοφροσύνην καταδεξάμενος. προχειρίζεται δὲ ἀντ' αὐτοῦ εἰς Βασιλέα Κωνσταντῖνον τὸν Δούκαν.

Μετὰ δὲ τὸν Κομνηνὸν Κωνσταντῖνος ὁ Δούκας ἀναιμωτὶ δίχα πραγμάτων καὶ ταραχῆς τῶν σκήπτρων ἐπιλαμβάνεται. τοῦ δὲ Πατριάρχου Κωνσταντίνου τοῦ Λειχούδη θανόντος,

τος,

νος, Ἰωάννης μοναχὸς, ὁ ἐπίκλην Ξιφιλῖνος, προχειρίζεται. τῷ δὲ Βασιλεῖ νόσος ἐνσκήψασα οὐ μικρῶς αὐτὸν κατέτρυχεν. ὡς δὲ ἔγνω ἤδη τέλεον τῇ νόσῳ κατεργασθεὶς, τοὺς ἐξ Εὐδοκίας τῆς βασιλίσσης αὐτοῦ τρεῖς παῖδας Μιχαὴλ, Ἀνδρόνικον, καὶ Κωνσταντῖνον, ἐξ ὧν Πορφυρογέννητος ἦν ὁ Κωνσταντῖνος, πάντας βασιλεῖς ἀνηγόρευσε. Καίσαρα δὲ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἰωάννην. ἦσαν δὲ καὶ θυγατέρες τρεῖς Ἄννα τε, καὶ Θεοδώρα, καὶ Ζωή. μέλλων δὲ τελευτᾷν ἔγγραφον ἀπῄτησεν ἐκ πάντων, ὡς οὐκ ἄν ποτε παρὰ τοὺς αὐτοῦ παῖδας Βασιλέα ἕτερον δέξαιντο, ἐν ᾧ καθυπέγραψαν ἅπαντες. ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ βασιλὶς Εὐδοκία, ὡς οὐκ ἂν, οὐδὲ αὐτὴ πρὸς δεύτερον ἐλεύσεται συνοικέσιον. ὃ καὶ ἀπαρτισθὲν τῷ Πατριάρχῃ φυλάττειν δεδώκασι. τελευτᾷ οὖν ὁ Βασιλεὺς ἐτῶν ὢν ξ. καὶ μικρόν τι προσβασιλεύσας χρόνους ζ΄. καὶ ἥμισυ, ταφεὶς εἰς τὸ Μολιβωτόν.

Κατέσχον οὖν τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας ἡ σύζυγος αὐτοῦ Εὐδοκία, καὶ οἱ παῖδες σὺν τούτοις οὖν μῆνας ζ΄. καὶ μικρόν τι προσβασιλεύσασα ἀνάγει τὸν Ῥωμανὸν Διογένην εἰς τὰ Βασίλεια, καὶ τούτῳ προσζεύγνυται, καὶ βασιλέα εὐθὺς ἀναγορεύει.

Τὴν οὖν Βασιλείαν ὁ Διογένης λαβὼν, εἶθ᾽ ὕστερον ἐπιβουλευθεὶς παρὰ τῶν οἰκείων ἐκτυφλοῦται, καὶ οὕτω θνήσκει, καὶ ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ θάπτεται βασιλεύσας ἔτη γ΄. καὶ μῆνας η΄.

Διεδέξατο τὴν Βασιλείαν ὁ τοῦ Δούκα υἱὸς Μιχαὴλ, ὁ λεγόμενος Παραπινάκης. τοῦ δὲ Πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου κοιμηθέντος, ὁ Βασιλεὺς ἕτερόν τινα προχειρίσατο Κοσμᾶν μοναχὸν, τῆς ἁγίας μὲν πόλεως ἀφικόμενον, μεγίστῃ δὲ τιμῇ διὰ τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν παρὰ Βασιλεῖ τιμώμενον. οἱ δὲ πολῖται διὰ τὸ τὸν Βοτανειάτην ἐξ ἀνατολῆς ἤδη ἀναγορευθῆναι, τά τε ἀνάκτορα κατασχόντες, καὶ φύλακας αὐτοῖς ἐπιστήσαντες, καὶ τὸν Βασιλεύοντα Μιχαὴλ καθαιρήσαντες, πρὸς τὴν τοῦ Στουδίου μονὴν παραπέμπουσι. μετ᾽ εὐτελοῦς ὑποζυγίου σὺν τῇ Αὐγούστῃ Μαρίᾳ, τῇ ἐξ Ἀλανῶν, καὶ τῷ τούτου παιδὶ Κωνσταντίνῳ τῷ Πορφυρογεννήτῳ, καὶ πρὸς τὴν μονήρη μεταλλάττουσι βίον κατὰ τὸ σάββατον τοῦ ἁγίου Λαζάρου, βασιλεύσαντα χρόνους ζ΄.

Οὕτως οὖν ὁ Βοτανειάτης Νικηφόρος παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀναίμακτον ἀπέλαβε τὴν Αὐτοκράτορα ἀρχὴν κατ᾽ αὐτὴν τὴν μεγάλην τρίτην, καὶ ταῖς τοῦ Πατριάρχου χερσὶ τῷ Βασιλικῷ ταινιοῦται διαδήματι, καὶ γυναικὶ συζεύγνυται τῇ ἐξ Ἀλαμανῶν Μαρίᾳ, τῇ τοῦ Μιχαὴλ συμβίῳ. ἐβασίλευσε δὲ ἔτη γ΄.

Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἐβασίλευσεν, ἔτη λζ΄. μῆνας δ΄.

Ἰωάννης ὁ τούτου υἱὸς, ἔτη κδ΄.

Μανουὴλ ὁ τούτου υἱὸς, ἔτη λη΄.

Ἀλέξιος ὁ τούτου υἱὸς μειράκιον, ἔτος α΄.

Τοῦτον φονεύσας Ἀνδρόνικος ὁ πρὸς πατρὸς θεῖος αὐτοῦ, ἐτυράννησεν ἔτη γ΄.

Τοῦτον φονεύσας ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος ἐκράτησεν ἔτη θ΄.

Τοῦτον ἐκτυφλώσας ὁ ἴδιος ἀδελφὸς Ἀλέξιος ἐκράτησε καὶ αὐτὸς ἔτη θ΄.

Τοῦτον ἐκδιώξας τῆς Βασιλείας, καὶ Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἀνεψιὸς Ἀλέξιος μειράκιον ὢν, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰσαακίου ἐκράτησε, μῆνας ϛ΄.

Τοῦτον φονεύσας ὁ ἐξάδελφος Ἀλέξιος ὁ Δούκας, ὁ καὶ Μούρτζουφλος, ἐκράτησε μῆνας β΄.

Joelis Chronogr.

bus vehementissime vexabat. Ut cognovit se ægritudine confectum, tres liberos, quos ex Eudocia Imperatrice susceperat Michaelem, Andronicum, Constantinum, inter quos Constantinus erat Porphyrogenneta, Imperatores creat, Cæsarem vero fratrem Joannem. Illi fuerunt & tres filiæ Anna, Theodora, Zoe. Morti proximus fidem ab omnibus scripto exposcit, neminem post se alium Imperatorem, quam filios excepturum, subscripsere omnes. Quinimo & ipsa Imperatrix Eudocia nequaquam se secundas nuptias celebraturam scripto promisit. Absolutum scriptum Patriarchæ tradidit, ut conservaret. Obit ætatis annorum sexaginta, annos plus minus septem & dimidium regnavit, in Moliboto sepelitur.

Edit. Paris. pag. 185.

Imperii habenas conjux illius Eudocia, filiique tenuere. Cum vero una cum liberis menses septem, vel paulo plus imperasset, Romanum Diogenem in regiam accitum sibi matrimonio jungit, Imperatoremque pronunciat.

Occupavit imperium Diogenes, qui deinceps a familiaribus dolis circumventus, luminibus privatur, mortuusque in insula Prote sepelitur, cum regnasset annos tres & menses octo.

Ducæ filius Michael Parapinaces dictus, imperium suscipit. Patriarcha Joanne Xiphilino vita functo, Imperator Cosmam quemdam monachum, qui e sancta Civitate advenerat, maximoque ab se propter eximias virtutes in pretio habitum elegit. Cives Botaniatem in Oriente Imperatorem creatum audientes, regiam occupant, custodes illi imponunt, imperantem Michaelem solio pulsum, vili vehiculo cum Augusta Maria ex Alanorum genere, & filio Constantino Porphyrogenneta in Studii monasterium ablegant, & Monachorum albo adscribunt, Sabbato, qui dicitur Lazari. Imperio præfuit annos sex.

Hac ratione Nicephorus Botaniates præter omnem expectationem, magna feria tertia imperium occupavit minime sanguinolentum. Diademate imperatorio Patriarchæ manibus insignitur, jungitque sibi matrimonio Alamannam Mariam, Michaelis conjugem. Regnavit annos tres.

Alexius Comnenus imperium tenuit annos triginta septem, menses quatuor.

Joannes ejus filius annos viginti quatuor.

Manuel ejus filius annos triginta octo.

Alexius hujus filius infans adhuc annum unum.

Eo trucidato, Andronicus patruus imperium invasit annos tres.

Andronico necato, Isaacius Angelus fratris filius imperium obtinuit annos novem.

Isaacium oculis spoliavit proprius frater Alexius, qui regnavit & ipse annos novem.

Alexio imperio, atque Constantinopoli pulso filius Isaacii Alexius puerulus adhuc, regnum obtinuit menses sex.

pag. 186.

Hunc cum occidisset patruelis Alexius Ducas, qui & Murtzuphlus dictus est, imperio præfuit menses duos. Heu nos miseros! & maxime cum simus Chri-

T

ſtiani, talia in Chriſtianos machinamur. Et quanam ratione divinum judicium tot ſcelera laturum eſſet, & non eſſe nos captivitati, & internecioni traditurum. Quod & factum eſt, & ſpectatiſſima urbs Conſtantini ob ſimilia facinora, impietateſque Italis tradita eſt.

A φῶ καὶ ταῦτα Χριστιανοὶ Χριστιανούς. καὶ πῶς ἐμελλεν ἡσυχάσαι ἡ δίκη, καὶ μὴ παραδοῦναι ἡμᾶς εἰς αἰχμαλωσίαν, καὶ ἐξολοθρεύσειν. ὃ καὶ γέγονε· καὶ ἡ περίβλεπτος Κωνσταντίνου διὰ τὰς τοιαύτας ἀνοσιουργίας παρεδόθη τοῖς Ἰταλοῖς.

F I N I S.

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΤΟΥ ΚΑΝΑΝΟΥ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

γεγονότος πολέμου, κατὰ τὸ ,ϛϡλʹ ἔτος.

ΟΤΕ Ο ΑΜΟΥΡΑΤ ΠΕΙΣ ΠΑΡΕΠΕΣΕ ΤΑΥΤΗ *μετὰ δυνάμεως βαρείας, καὶ παρολίγον ταύτην ἐκράτει, εἰ μὴ ἡ ὑπέραγνος μήτηρ τοῦ Κυρίου ταύτην ἐφύλαξε.*

JOANNIS CANANI NARRATIO

DE BELLO CONSTANTINOPOLITANO

anni ab orbe condito VICIↃDCCCCXXX.

Christi CIↃCCCCXXII.

CUM AMURAT-BEIS FORTISSIMORUM MILITUM exercitu in eam irrupit, quam & expugnasset utique, nisi immaculatissima Dei Mater conservasset.

ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ Βασιλέως κρύπτειν καλόν· τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακηρύττειν ἔνδοξον. εἶπε γὰρ ὁ ἄγγελος τῷ Τωβίτ. Τοῦτο καὶ ἐμὲ νῦν λίαν ὠθεῖ, καὶ θαῤῥύνει καὶ τολμηρὸν ποιεῖ κήρυκα, ὅπως τὸ πανθαύμαστον θαῦμα τῆς Παναγίας μου διηγήσομαι. ἐκκόπτει δέ με ἡ ἀπειρία τοῦ λόγου. ἀντωθεῖ δέ με πάλιν καὶ ἕλκει τὸ ἴδιον τῆς ὀρέξεως, τὸ ἀνθρώπινον πάθος. καὶ ἥττημαι, καὶ τὴν ἧτταν ὁμολογῶ, καὶ ἀπὸ τούτων τὴν ἱστορίαν ἠρξάμην. καὶ δέομαι τοὺς ἀναγινώσκοντας ταύτην, καὶ τῶν γραμμάτων τὴν πεῖραν ἔχοντας, μήτε τὸν κόρον τοῦ λόγου ἀκηδιάσωσι, μήτε τὴν σολοικοβάρβαρον καταγνώσονται φράσιν. ἐπεὶ κἀγὼ τῆς ἀπειρίας μου τῶν γραμμάτων ὁμολογῶ τὴν ἀσθένειαν. ἀλλὰ οὐδὲ τοῖς σοφοῖς, ἢ λογίοις ἔγραψα ταῦτα, ἀλλὰ τοῖς ἰδιώταις καὶ μόνον ὡς καὶ ἐγὼ ἰδιώτης, ἵνα οἱ ἰδιῶται, ὡς ἰδιῶται ἀπεριέργως, καὶ ἀκαταγνώστως ἀναγινώσκωσι ταύτην. Διὰ δὲ δὴ ταῦτα πάντα τολμηρὸς ἐγενόμην γραφεύς τε καὶ κήρυξ, καὶ τὸ πολυθρύλλητον θαῦμα τῆς Παναγίας, καὶ τὴν καθ' ἡμῶν τῶν Αγαρηνῶν ἐπιδρομήν, καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ἱστόρησα κατὰ τὴν τοῦ λόγου μου δύναμιν, καὶ ἀπὸ τούτων ἠρξάμην.

Ἐν ἔτει τριακοστῷ δευτέρῳ τῆς ἡγεμονίας τῶν Βασιλέων Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ιωάννου ἐν τῷ ἑξακισχιλιοστῷ, ἐννακοσιοστῷ τριακοστῷ ἔτει Ινδικτιῶνος πεντεκαιδεκάτης, δεκάτῃ μηνὸς Ιουνίου ἡμέρᾳ, τρίτῃ, τῆς ἡμέρας ὥρᾳ δευτέρᾳ, κατέδραμεν αὖθις ἄφνω στρατιὰ καθ' ἡμῶν Μουσουλμάνων δὶς πέντε τὸν ἀριθμὸν χιλιάδες, ἔχοντες καὶ στρατάρχην ἄνδρα μανὸν καὶ αἱματοβόρον, καὶ τὸ ὄνομα τούτου Μιχάλπαεῖς ἐκαλεῖτο, καὶ πᾶσαν πόλιν, καὶ

Joan. Can. Narrat.

A SACRAMENTUM *regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare honorificum est*, dixit Angelus Tobiæ. Hoc itidem nunc me compellens, animos addit, & audacem præconem efficit, ad maxime admirandum miraculum sanctissimæ meæ enarrandum. Veruntamen inscitia orationem interrumpit; sed rursus me concitat, trahitque desiderium, humanus scilicet affectus. Victus sum, & victoriam confiteor, & ex his historiam ordior; rogoque Lectores meos, qui litterarum usu satis imbuti sunt, ne satietatem orationis fastidiant, neque dicendi formulas solœcis ac barbariæ plenas condemnent: cum ipse inscitiæ meæ imbecillitatem profitear: immo ipse hæc B neque doctis, neque eruditis, sed imperitis, mihi imperito similibus, scribam, ut imperiti imperitorum more injuriose, & absque eo quod criminis notam inferant, perlegant. Propter hæc omnia audax Scriptor factus est præco, omnium ore decantatum, ac concelebratum sanctissimæ Virginis miraculum, & adversum nos Agarenorum irruptionem, & urbis obsidionem, pro orationis meæ modulo scripto tradidi: & ab his exorsus sum.

Edit. Paris. pag. 187. *pag. 188.*

Anno trigesimo secundo imperii Manuelis Palæologi, & Joannis illius filii, Orbis conditi sexmillesimo nongentesimo trigesimo, Indictione decima quinta, decimo mensis Junii, feria tertia, diei hora secunda rursus adversum nos Musulmanorum exercitus ad decem millia hominum numeratus, Ductore viro vesano, & sanguivoro Michalpei nuncupato, extemplo irru

pit, & universas urbes, totamque regionem, imperio obnoxiam, momento temporis sibi subegit, spoliavitque nos omnibus circa hanc urbem locis adjacentibus, bonisque evertit, partim rebus deletis, partim præda surreptis, partim in servitutem abactis; ex hominibus hos quidem neci tradidit, alios longe, & ultra Iconium, & Aratzapetas Cyphas transmisit, mulieribus vero ad impuritates omnes, & turpia sibi expositis, ad vota quisque sua quantum libido tulit, abutitur, pueros ac circumcidendos Moametho offerunt, animalia tum jugum ferre nata, tum injugata trucidata penitus abolevit; damna etiam quæ ex concisis fruticibus, & vineis devastatis consecuta sunt, quis umquam, aut quæ oratio consequi poterit? Nam statim atque urbs concludi cœpta est, præter expectationem impetu facto nos obseravit, omniaque, quæ extra erant, in potestatem suam redegit. Tantæ vero calamitatis, internecionis, & atrocissimorum infortuniorum, quibus miseri, ac infelices Romani oppressi sunt, modum, originem, & causam silentio præterire satius esse duxi, enarrare vero necessarium pugnæ illius acerbissimæ, & horridissimi conflictus exitum. Primæ etenim Musulmanorum copiæ, ut diximus, decimo Junii die irruentes, nos in urbe occlusere, vigesimo ejusdem alia Musulmanorum manus adveniens, veluti nubes grandinis plena, & perniciose perstrepens universam Romanis obedientem regionem devastavit, & veluti flamma ardens fulguris omnia incendit, & funestavit, & omne lignum fructiferum, & arborem lætos & uberes fructus ferentem, & vitium truncos radicitus effodit, reliquaque atrocia, ac perniciosa in nos exaggeravit: sed primarius copiarum Dux, eorumque Ameras, & dominus tandem pervenit: pervenit vero furens, efferatus, superbus, tumens, inflatus, & jactabundus. Supercilium in cælum extollens, super omnes eminere existimabat, & a se gubernari omnia suspicabatur, totum denique orbem sibi obnoxium reputabat. Quinimo quampluriminis machinis, aliisque bello apprime necessariis advectis, murorum civitatis partem disjicere, indeque ingressus eam suo dominatu subjicere, Romanos in captivitatem adducere, & Christi nomen abolere confidebat. Hic innumeris fultus exercituum phalangibus, nationumque omni genere constipatus, & numerosissima tum peditum, tum equitum multitudine fretus, omnia ea loca contegebat. Tunc mandato, hortatuque Turcarum domini Murat-Bei agger extruitur, plures alios, eosque maximos superans: quippe ab extremitate una urbis, Chrysiæ nempe portæ, ad aliam Xiloportæ extendebatur, non plus sagittæ jactu a mœnibus distans, valide undique constructus, ac firmissimus, lignis ingentibus, crassis tabulis, & complicatis virgis, ac viminibus anteriore sui parte communitus, ut sagittæ arcuum, tzagrorumque a Romanis emissæ, saxaque bombardarum exciperentur. In aggeris posteriore parte, ut ille præceperat, milites omnis generis ex exercitu selecti, audaces, fortesque permanebant, tum, ut pro more aggerem defenderent, tum ne ab eo defenderen-

Edit. Paris. pag. 189.

A χώραν τὴν ὑπὸ τὴν βασιλείαν ἐξουσίαν ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ ὑπὸ τὴν ἑαυτῶν ἐποιήσαντο, καὶ ἡμᾶς ἀπεστέρησαν πεδίου τῆς πόλεως, πάντα τὰ πλησίον, καὶ πάντας ἔφθειραν, ἐληλάτησαν, ᾐχμαλώτευσαν, καὶ τοὺς μὲν τῶν ἀνδρῶν κατέσφαξαν, τοὺς δὲ καὶ πόρρω τοῦ Ἰκονίου, καὶ Ἀρατζάπετας Κύφας διεβιβάσαντες, τὰς δὲ γυναῖκας ἀσελγῶς αἰσχρουργήσαντες, τὰ δὲ βρέφη εἰς περιτομὴν τῷ Μωάμεθ προσέφερον, καὶ πᾶν ζῶον ὑπὸ ζυγὸν, καὶ ἄζυγον διέφθειραν, καὶ ἠφάνισαν. τὴν δὲ ζημίαν τῶν γεννημάτων, καὶ τῶν ἀμπελώνων τὴν λύμην τίς ἄρα καὶ ποία δυνήσεται γλῶσσα ταύτην ἐξιχνιάσαι; καὶ γὰρ ἐν τῷ καιρῷ τῆς συγκλείσεως ἀπαραπροσδοκήτως κατέδραμον, καὶ B ἡμᾶς ἀπέκλεισαν, καὶ ὑπὸ τὴν δεσποτείαν αὐτῶν πάντα τὰ ἔξω ἐγένοντο. τὸ δὲ καὶ πῶς, καὶ πόθεν, καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἡ συμφορὰ, καὶ φθορὰ, καὶ ταῦτα τὰ δεινότατα χαλεπὰ τοῖς δυστυχέσι, καὶ ἀθλίοις ἐπέβη Ῥωμαίοις σιωπᾷν ἡμῖν ἄμεινον ἔδοξε. τῆς δὲ πικροτάτης μάχης ἐκείνης, καὶ τοῦ φρικωδεστάτου πολέμου τὸ πέρας χρὴ διηγήσασθαι. Τὸ μὲν γὰρ πρῶτον στράτευμα τῶν Μουσουλμάνων ἐκείνων τῇ δεκάτῃ τοῦ Ἰουνίου κατέδραμε, καὶ ἡμᾶς ἀπέκλεισεν, ὡς προείρηται, τῇ δὲ εἰκοστῇ τούτου ἑτέρα ἐφάνη στρατιὰ Μουσουλμάνων, ὡς νέφος χαλάζης πλήρης, καὶ πτερυγὸς, ὀλέθριος, καὶ πᾶσαν, καὶ παντοίαν τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἠμαύρωσαν γῆν, καὶ ὡς φλὸξ ἀστραπῆς καιομένης πάντα C κατέκαυσε, καὶ ἐνεπύρισε, καὶ πᾶν ξύλον κάρπιμον, καὶ δένδρον εὔκαρπον, καὶ τὰς κουρβούλας τῶν ἀμπελώνων ἐκ ῥίζης ἀπέτεμον. καὶ πᾶν ἄλλο δεινὸν, καὶ ὀλέθριον καθ' ἡμῶν ἐποιήσαντο. ὁ δὲ στρατάρχης ὁ μέγας, καὶ πάντων ἐκείνων Ἀμηρᾶς καὶ δεσπότης ἔφθασεν, ἦλθε μανὸς, καὶ ἠγριωμένος, ἀλαζὼν, ἐπηρμένος, ὑπέρογκος καὶ γαυριωμένος, καὶ τὴν ὀφρὺν εἰς οὐρανὸν αἴρων, καὶ ὑψηλὸς παρὰ πάντας ἐνόμιζεν εἶναι, καὶ ὑπελάμβανε παρ' αὐτοῦ διοικεῖσθαι τὰ πάντα, καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἄγεται ἅπας ὁ κόσμος. ἀλλὰ καὶ πάμπολλα ἄγων μηχανικώτατα, καὶ μαχιμώτατα ἔργα, προσεδόκων δὲ αὐτῶν μέρος τοῦ τοίχου χαλάσαι τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ D τοῦ τόπου ταύτην καταπατῆσαι, καὶ τοὺς Ῥωμαίους αἰχμαλωτίσαι, καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα ἀποσβέσαι, ἀλλὰ καὶ στρατιὰς στρατιῶν, καὶ γενεὰς γενεῶν, καὶ πλήθη πληθῶν, πεζῶν, καὶ ἱππέων, εἶχε τοσοῦτον, ὥστε ἅπας ὁ κόσμος ἐκεῖνος ἐσκέπετο ὑπ' ἐκείνων. Τότε δὲ αὐτοῦ τῇ κελεύσει τοῦ Μουρὰτ Πεῆ, τῇ κλήσει τε τοῦ δεσπότου τῶν Τούρκων ποιοῦνται κασίαν μίαν. ἀλλ' αὕτη ἡ μία πολλὰς ὑπερέβη μεγίστας. καὶ γὰρ ἀπὸ τὸ ἓν ἄκρον τῆς πόλεως τῆς Χρυσίας ἕως τὸ ἕτερον ἄκρο τῆς Ξυλοπόρτης ἐκράτει. καὶ ἦν δὲ ἡ κασία πλησίον τοῦ κάστρου, ὅσον τόξου βολὴν, καὶ οὐ πλέον. καὶ ἦν δὲ πᾶσα στερεὰ, καὶ ὀχυρωτάτη ἀπὸ ξύλων μεγίστων, καὶ χονδρῶν σανίδων, καὶ πλεκτὰς ἀπὸ βέργας ἔ- E θηκαν ἔμπροσθεν τῆς κασίας, ἵνα δέχωνται τὰς σαγίττας τῶν τόξων καὶ τῶν τζαγρῶν τῶν Ῥωμαίων, καὶ τῶν κυμπάρδων τὰς πέτρας. ὄπισθεν δὲ ταύτης ἐθέσπισεν, ἵνα ἵστανται στρατιῶται ἐκ πασῶν γενεῶν τοῦ στρατεύματος τούτου τολμηροὶ, καὶ ἀνδρεῖοι. τὸ μὲν, ὡς τὸ ἔθος, εἰς προσοχὴν τῆς κασίας, τὸ δὲ ἵνα φυλάσσωνται δι' ἐκείνης, οἱ δὲ ἵνα μάχωνται ἐξ ἐκείνης, ὄπισθεν μὲν ζαγρῶν τε, καὶ τόξων, καὶ τῶν σκαλιῶν τῶν μεγάλων, καὶ τῶν μι-

ἀρῶν τῶν ἀπείρων, ὡς ἔφερον διὰ τοῦτο. τὰς δὲ σκευὰς τὰς A μεγίστας ἐκείνας ὁποίας εἶχον τὰς ἐλπίδας, ὅτι δι' ἐκείνας τὰ τείχη τῆς πόλεως θέλουσι χαλάσειν, καὶ ἀπὸ τούτου τὴν πόλιν αἰχμαλωτίσαι, ἔστησαν περιέργως εἰς τόπον ἐν ᾧ σοῦδα οὐκ εἶχον ὁμοίαν σουδῶν τῶν ἑτέρων, ἀλλὰ κεχαλασμένη ὑπῆρχεν καὶ ἐκπαλαι γέμουσα χώματα, καὶ ἀντικρὺς ταύτης πύργος εὑρέθη ἐκ συμβάσματος λίαν σεσαθρωμένος, καὶ ἐσχισμένος, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. καὶ προσδοκῶντες οἱ Τοῦρκοι, ὅτι τῶν μεγίστων βουμπάρδων αἱ πέτραι τὸν σεσαθρωμένον πύργον ἐκεῖνον θέλουσι χαλάσειν. καὶ ἐπεὶ ὁ τόπος σοῦδαν οὐκ ἔχει τοὺς Τούρκους νὰ ἐμποδίσῃ, ἀκωλύτως εἰς τὸ ἔξω κάστρον θέλουσι φθάσειν, καὶ ἐκ τοῦ χαλάσματος τοὺς Ῥωμαίους θέλουσι διώξειν, καὶ τὴν πόλιν θέλουν δουλώσειν. πλὴν εἰς κενὸν ἐκατέντησε τέ- B λος ἡ τῶν ἀσεβῶν προσδοκία, ἐπεὶ ἑβδομήκοντα βολαία τῆς βολῆς τῆς μεγίστης ἐκείνης τὸν σεσαθρωμένον ἐκεῖνον ἔκρουσε πύργον, καὶ οὐδεμίαν βλάβην τοῖς Ῥωμαίοις τοῦτο ἀπήξενεν, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς Τούρκοις ὠφέλειαν. πλὴν γὰρ ὁ τόπος καὶ σοῦδα, καὶ πύργος πλησίον Κυριακῆς τῆς ἁγίας μέσον Ῥωμανοῦ τοῦ ἁγίου καὶ τῆς Χαρσῆς τῆς πύλης, καὶ πλησιέστερον τούτων εἰς τὸν ποταμὸν, τὸν ἐπονομαζόμενον Λύκον. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν βουμπάρδων τὴν ἀπραξίαν· περὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν κατασκευῶν τῶν μαχίμων, τῶν παντοίων ἐκείνων τῶν κατὰ τῆς πόλεως εἰργασμένων εἰς πολιορκίαν ἐκείνης, καὶ ἀφανισμὸν τῶν Ῥωμαίων τίς διηγήσεται ἄρα; πλὴν ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγας διηγήσομαι ἄρτι. πύργους ξυλίνους μεγίστους μετὰ τροχοὺς σιδηροδεσμευμένους πολ- C λοὺς ἐπήξαντο τότε, ὅσον τὸ ὕψος τῶν πύργων τῆς πόλεως, μᾶλλον καὶ ὑπερεῖχον ἐκείνους, καὶ ζεύγη βοῶν, καὶ βουβαλίων ἀπείρων εἶχασιν ἐξ ἑτοίμου, ἵνα τοὺς πύργους ταυρέσουσι μετὰ σχοινίων, καὶ πλησίον τῆς σούδας φέρουσιν. καὶ ἐξ ἐκείνων τὸ ἔξω κάστρον πολεμήσωσι, καὶ ἀφανίσωσιν. ἀλλὰ καὶ φαλκώνια ἐποιήσαντο, καὶ χελώνας, καὶ ἀρκουδάμαξα, καὶ ἄλλα πολλὰ ξύλινα, καὶ μηχανικώτατα ἔργα, καὶ ἑλεπόλεις ἐκατεσκεύασαν, καὶ μηχανικὰς ἀγκάλας μετὰ τροχοὺς μικρούς, καὶ μεγάλας σκεπαστάς, καὶ μεσέας ὑπὲρ ἀριθμὸν διεπράξαντο, καὶ κατέναντι τῶν πορτῶν τῆς πόλεως τεράστια μεγάλα εἰργάσαντο, κάστρη ξύλινα ὑπερμεγέθη ἐποιήσαντο μετὰ τροχοὺς σιδηροδεσμευμένους, ὥστε τοὺς θεωροῦντας ἐκεῖνα, καὶ ἀγνοοῦντας τῶν κάστρων τοὺς πολέμους, D καὶ τὸ ἀχρησίμευτον τῶν ἐκείνων, καὶ λίαν ἐξέπληξε, καὶ μέγα ἐθρόησε. ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν ἄλλοι ἔσκαπτον ἐκ τῆς ταφρίας ὄπισθεν, καὶ εἰς βάθος πολὺ ἐκατέβησαν, ὥστε ἵνα κάτωθεν ἀπὸ τὴν κάτω ὄψιν τῆς σούδας περάσωσιν ἀθεώρητοι τῶν ἐκεῖσε ἄνω ἱσταμένων Ῥωμαίων, καὶ μαχομένων, καὶ φθάσωσιν εἰς τὰ τείχη τοῦ καθολικοῦ καὶ μεγίστου κάστρου τῆς πόλεως, καὶ κόψωσι τοῦτο λαθραίως πάντων. καὶ ποντελειάσωσι κατὰ τὸ ἔθος τῶν πολεμούντων. εἶτα πῦρ εἰς τὰ ξύλα τῶν ποντελείων ἀνάψωσιν, ὅπως τὴν ξυλίνην κατασκευὴν τὴν κρατοῦσαν τὸ κάστρον καταφλέξωσι, καὶ ἄφνω πεσοῦνται τὰ τείχη τῆς πόλεως. καὶ ἅμα εὐθὺς τῶν Τούρκων τὰ στρατεύματα θρασέως κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐμβάλλουσι, καὶ ἐκ τοῦ E χαλάσματος ἐκείνου διώξουσι, καὶ τὴν πόλιν κρατήσουσιν. ἄλλοι τοὺς ἀγωγοὺς ἐγύρευον τοὺς ἐκ πάλαι τὸ νερὸν εἰς τὰς στέρνας τῆς πόλεως ἔφερον· ὅπως τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐπιτύχωσι, καὶ λαθραίως τῶν Ῥωμαίων διὰ τοῦ ἀγωγοῦ ἐντὸς γενῆθαι τῆς πόλεως νυκτός, ἀπαραπροσδοκήτως ταύτην κρατήσουσι, καὶ αἰχμαλωτίσουσι. πλὴν καὶ κήρυκας ἐξαπέστειλε

Joann. Can. Narrat.

A tur, indeque pugnam retro stantes, cum tzagris, & arcubus, aliisque machinis, & parvis, & ingentibus prope innumeris, hanc ob causam advectis, conferèrent. Apparatus vero reliquos, eosque ingentissimos, quibus se sperabant mœnia urbis posse disjicere, indeque civitatem capere accurate eo in loco erexere, in quo nulla fossa, aliis consimilis erat; cum ruinis convulsa ab antiquo tempore terra oppleretur. Everterat quoque, ut turris illi adversa maxime putris, & ruinosa ab ima sede ad verticem summum diffinderetur. Hinc Turcæ sperabant ingentissimarum bombardarum saxis putrem illam, ac fragilem turrim facili se se negotio in planum effusuros, & cum nulla esset fos- B sa, quæ retardaret impetus, ex facili in exteriorem urbem illapsuros, deque illa ruina Romanum militem repulsuros, civitatemque debellaturos. Verumtamen impiorum confidentiæ exitus non respondit: namque licet turris putrida machinæ maximæ septuaginta ictibus contusa fuisset, nulla inde Romanis noxa, nullum hostibus emolumentum accessit. Erat vero locus, & fossa prope templum sanctæ Cyriacæ, inter sanctum Romanum, & portam Charsæ, proximiusque flumini, cui Lyco nomen. Et hæc quidem de bombardarum irritis, & sine profectus ictibus. De reliquo vero apparatu bellico, vario equidem illo ac multiplice ad obsidendam C urbem, Græcosque dissipandos congesto quis enarraverit? Ipse ex multis pauca admodum in medium proferam. Turres ligneas maximas rotis ferro colligatis, multas eo tempore compegerunt ad altitudinem urbis turrium, quas etiam superabant; juga boum, ac bubalorum innumera ad trahendas cum funibus, & ad fossas evehendas cum opus fuisset, congesserant, ut illis munimenta urbis exteriora oppressa disjicerent. Item phalcunia, testudines, arcudamaxa, diversaque alia lignea ex abdita mechanicorum disciplina instrumenta, & obsidionalia fabricarunt: necnon ancalas cum rotis parvis, ingentes etiam, & coopertas, & medias D supra numerum confecerunt, & adversus urbis portas, monstrosas, magnasque machinas condiderunt, castella lignea quam maxima rotis ferro circumligatis innixa; ita ut ea intuentes, & urbium violentas invasiones ignorantes, licet etiam ex illis nulla consequeretur utilitas, in stuporem acti præ metu occiderent. Alii terram post aggerem suffodientes in profundum ingens sese immerserant, ut subterraneo gressu infra aggerem invisi nocte, Romanis sursum confligentibus, ad muros ingentis Castri urbis pervenirent, illudque clanculum effoderent, & pro more obsidentium, stipitibus suffulcirent, tum facibus illatis incenderent, ut apparatu ligneo castrum sustinente deflagrato, E subito civitatis muri corruerent, sicque illico, audacterque Turcarum exercitus in Græcos irruerent, & ex ruina illa, fugatis hostibus, urbe potirentur. Alii conductus, qui antiquo ævo in civitatis cisternas aquam deferebant, seduli conquirebant, ut per eos, si sors se obtulisset, clanculum noctu in urbem ingressi, inexpectati cives adorirentur, & servitute opprimerent. Misit præter-

Edit. Paris. pag. 190.

Edit Parif. pag. 191. ea ad omnes Turcarum princeps præconem, qui ita voce declararet, & jurejurando firmaret, *urbis divitias omnes, & universum populum Ameras prædam, rapinamque Mufulmanis concedit; ad pulchram itaque prædam alacres accedite.* Et hæc quidem ille eo fcopo, ut una fimul omnes Mufulmanorum exercitus, quod & factum eft, concurrerent. Namque ut nuncium illud ad Mufulmanorum nationes perlatum eft, reginam urbium in prædam effe datam & ferviturem, fere ex universæ terra, & Mufulmanorum nationibus ad lucrum propofitum advolarunt, non tantum bellandi prædandique gnavi, fed & inexperti, aliufque generis, ac artificii homines veluti mercatores, nummularii, unguentarii, calceolarii, fed ex Turcis etiam, qui fe folitariæ vitæ aftrinxerant, ob hanc eamdem caufam omnes accurrerunt; milites prædandi caufa, alii ut prædam fervituti addictam, alii mulieres, alii viros, alii pueros, alii animalia, alii fupellectilem redimerent: folitarii Moniales noftras prædam, rapinamque fibi concedi a Turcarum principe impetrarent. Hac expectatione ex univerfo terrarum orbe innumera prope Mufulmanorum multitudo recollecta eft; ut quicumque copias affluentes intueretur, obftupefceret. Tum & fagittarum abundantiæ tanta cumulata eft, ut prope incredibilis de ea rumor nobis videretur, donec tempore belli id experti credidimus. Hoc vero modo ea abundantia procurata eft. Singulæ domus cujufcumque hominis, qui fub poteftate, & ditione Turcarum erant, five is in Oriente, five Occidente habitaret, fagittas arcuum non minus decem ad viginti etiam propinavit, & plures etiam bis, cum prælium iniretur, vifæ funt, quas Turcarum armamentarium, & exercitus pharetræ continebant. Convehebat una fecum eo tempore Imperatoris Oratores ferro miferis modis compeditos, quos ipfe pro ineunda pace, ac fœdere poftulaverat. Sed tum veluti barbarus, immitis, atque immifericors, vinculis ferreis aftrictos in cuftodiam dederat, innoxiofque tamquam noxios condemnaverat, quibus etiam mortem minitabatur, caufatus infulfe admodum: ajebat fiquidem, *Græci me impudenter, atque irreverenter allocuti funt, propterea que eos in carcerem, & vincula conjeci.* Tum porro quidam ex Mufulmanis procero, grandique corpore, & apud illos terribilis, quod de progenie & de profapia Mahometis ef-
pag. 192. fet, hunc illi veluti Patriarcham colebant, & veluti Prophetam venerabantur, æqualemque illi cultum ac Mahometo præftabant. Hic tanta apud eos auctoritate pollebat, ut Ameræ Turcarum principis filiam virginem, præter illius fententiam raptam devirginaverit, fecumque retinuerit, & licet cum ea in cubiculo, lectuloque confuefceret, nemo eum vel reprehendere, vel aliquid enunciare aufus fuerit. Immo potius Ameras, & puellæ frater dixerunt, *Concubitus Patriarchæ Mahomethi confanguinei eam fanctificavit, & quod nafcetur ex ea fanctum erit, tamquam quod ex fanguine Mahomethi, fecundum legem, fanctificationemque Rafulis Mahomethi.* Hic itaque maximus, & maxima apud eos auctoritate præditus nobilis Patriarcha,

A πανταχόθεν ὁ δεσπότης τῶν Τούρκων, καὶ ἐδιαλάλησαν οὕτω, καὶ εἶπον ἐνόρκως· ὅτι τῆς πόλεως τὸν πλοῦτον, καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα ὁ Ἀμηρᾶς εἰς ἐξάγγελμον παραδίδει, καὶ κοῦρσος τοῖς Μουσουλμάνοις, καὶ φθάσετε εἰς τὸ κέρδος. ταῦτα μὲν εἶπε, μετὰ τεχνάσματος δὲ τοιούτου, ὅπως νὰ συναχθῶσι τὰ στρατεύματα πάντα τῶν Μουσουλμάνων, ὁποῖον καὶ ἐγένετο τότε. ὡς γὰρ ἐξεχύθη ἡ φήμη εἰς τὰ ἔθνη τῶν Μουσουλμάνων πῶς ἐπαραδόθη ἡ πόλις εἰς ἐξάγγελμον, καὶ αἰχμαλωσίαν, σχεδὸν ἐκ πάσης γῆς, καὶ γενεὰς Μουσουλμάνων ἔφθασαν πρὸς τὸ κέρδος μὴ μόνον οἱ ἐπιστήμονες εἰς τὰ κοῦρση, καὶ τοὺς πολέμους, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνεπιστήμονες, καὶ σαρλίδες τεχνῖται πραγματευταὶ, καταλλάκται, μυροψοὶ,
B καὶ τζαγκάροι, ἀλλὰ καὶ Τούρκων πολλοὶ καλογέροι ὑπ' αἰτίας τοιαύτης ἐσυνάχθησαν πάντες. οἱ μὲν στρατιῶται διὰ τὸ κοῦρσος, οἱ δὲ σαρλίδες ἵνα ἀγοράσωσι τὰ κουρσιμαῖα, ἤγουν τοὺς αἰχμαλώτους. καὶ οἱ μὲν τὰς γυναῖκας, ἄλλοι τοὺς ἄνδρας, ἄλλοι τὰ βρέφη, καὶ ἄλλοι τὰ ζῶα, καὶ ἄλλοι τὰ πράγματα. οἱ δὲ Τουρκοκαλογέροι τὰς καλογραίας ἡμῶν κέρδος, καὶ κοῦρσος ἐζητήσαν νὰ ἔχωσι παρὰ τοῦ δεσπότου τῶν Τούρκων. Διὰ γοῦν τὴν προσδοκίαν ταύτην ἐσυνάχθησαν ἐκ πάσης τῆς γῆς Μουσουλμάνων ἀναρίθμητα πλήθη, ὥστε ἐκατεθαύμαζον πάντες οἱ θεωροῦντες τὴν πλησμονὴν τοῦ φωσάτου. τότε δὴ καὶ σαγίτας συνῆξαν τοσοῦτον ἀναρίθμητον πλῆθος, ὥστε ἐδυνατισοῦ-
C μεν τὸ πρῶτον τὴν φήμην τοῦ λόγου, ἕως τοῦ πολέμου τὴν ὥραν. ἡ δὲ συναγωγὴ τούτων ἐγένετο οὕτω. πᾶσα οἰκία παντὸς ἀνθρώπου τοῦ εὑρισκομένου εἰς τὴν δεσποτείαν τῶν Τούρκων ἀνατολῆς, καὶ δύσεως πάσης δέδωκε τούτων ἑκάστη ἀπὸ δέκα ἕως εἴκοσι σαγίττας τῶν τόξων, ἀλλὰ καὶ πλείονας τούτων ἐδόξασαν τοῦ πολέμου τὴν ὥραν, ὁποίας τὸ ἁρματοφυλάκιον εἶχε τῶν Τούρκων, καὶ τὰ ταρχάσια τοῦ φωσάτου. εἶχε δὲ μετ' αὐτοῦ τότε σιδηροδεσμωμένους τοὺς ἀποκρισιαρίους τοῦ βασιλέως, οὓς αὐτὸς ἠτήσατο, μᾶλλον ἵνα πέμψῃ περὶ εἰρήνης τε, καὶ ἀγάπης. αὐτὸς δὲ ὡς βάρβαρος ὠμὸς, καὶ ἀπάνθρωπος σίδηρα, καὶ φυλακὰς αὐτοὺς κατεδίκασε, καὶ τοὺς ἀναιτίους, ὡς ὑπαιτίους ἠ-
D πείλει εἰς θάνατον. προβαλλόμενος δὲ τάχα καὶ αἰτίαν, ἀλλὰ ψυχράν. ἔλεγε γὰρ διότι με οἱ Ῥωμαῖοι ἀναισχύντως συνέτυχον. Διὰ τοῦτο αὐτοὺς εἰς φυλακὴν κατεδίκασα. ἀλλὰ καὶ τότε τίς τῶν Μουσουλμάνων ὑψηλός τε, καὶ μέγας, καὶ φοβερὸς παρ' ἐκείνοις, ὡς ἔτι ἐκ σειρᾶς τε καὶ γένους τοῦ Μεχουμὲτ κατήγετο. τοῦτον καὶ ὡς Πατριάρχην αὐτὸν ἐτιμοῦσαν, καὶ ὡς προφήτην αὐτὸν προσεκύνουν, καὶ ἐσέβοντο τοῦτον, ὡς αὐτὸν τὸν Μωάμεθ. τοσοῦτος καὶ τοιοῦτος μέγιστος ἦν ἐκεῖνος, ὅτι τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀμηρᾶ, καὶ δεσπότου τῶν Μουσουλμάνων παρθένον οὖσαν ἥρπαξε παρὰ γνώμην ἐκείνου, καὶ ἔφθειρε, καὶ ἐκράτησε, καὶ ἔχων ἐκείνην, ἐν τῷ κοιτῶνι, καὶ τῷ κλινιδίῳ ἐκείνου, καὶ
E οὐδεὶς ἐτόλμησεν αὐτὸν σκῶψαι, ἤτοι εἰπεῖν πρὸς ἐκεῖνον. ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὁ Ἀμηρᾶς, καὶ ἀδελφὸς ὁ τῆς κόρης εἶπεν. ἡγίασε ταύτην ἡ συνουσία τοῦ Πατριάρχου τοῦ συγγενοῦς τοῦ Μωάμεθ, καὶ τὸ γεννηθὲν ἐξ ἐκείνης ἅγιον ἔσται ὡς ἐξ αἵματος τοῦ Μωάμεθ κατὰ τὸν νόμον, καὶ ἁγιασμὸν τοῦ Ῥασοὺλ Μαχουμέτη. αὐτὸς δὲ ὁ μέγιστος καὶ πολὺς παρ' ἐκείνοις ὁ εὐγενὴς Πατριάρχης, ὃν εἶχον προαν-

ρατικὸν, καὶ προφήτην τοὔνομα Μυρσαΐτης τῇ Περσικῇ διαλέκτῳ ἀπέστειλεν ἀποκρισιαρίους ἀπὸ τῆς Προύσης, ἧς ἐκατοίκει πρὸς τὸν δεσπότην τῶν Τούρκων, καὶ εἶπεν. ὅρα μήπω συνάψῃς πόλεμον, μετὰ τῶν Ρωμαίων, καὶ τὸν στρατὸν ἀπολέσῃς, καὶ τὰ γένη τῶν Μουσουλμάνων, ἕως ὅτι ἐγὼ νὰ φθάσω, καὶ δηλώσω τὴν ὥραν τῆς συμπλοκῆς τοῦ πολέμου, ὡς ὁ μέγας ἡμῖν διδάσκει Ρασοὺλ ὁ προφήτης. καὶ γινώσκω δὲ τοῦτο ὡς προορατικὸς, καὶ προφήτης. Ταῦτα δὲ ἀκούσας τῶν Τούρκων ὁ δεσπότης ἔπραξεν ὡς ὠρίσθη, καὶ ἀνέμενε τὸν ψευδοπροφήτην. καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ὀλίγας ἔφθασεν. ἦλθεν ὁ Μυρσαΐτης, καὶ Πατριάρχης τῶν Τούρκων μετὰ πεντακοσίους Τουρκοκαλογέρους ἐπὶ ἡμιόνου καθήμενος, καὶ τῷ σχήματι σοβαρώτατος, καὶ τὸ μεγαλεῖον δεινότατος. τὰ δὲ πλήθη τῶν Μουσουλμάνων εἰς ὑπαπάντησιν ἐξέδραμον τὴν ἐκείνου, καὶ ὡς ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα τὰ μωροθαύμαστα γένη τῶν Τούρκων ὑπεδέξαντο τοῦτον. καὶ μὴ μόνον τοὺς πόδας ἐκείνου κατεφίλουν καὶ τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἡμιόνου τοὺς χαλινοὺς, καὶ τοὺς πόδας οὗ ἐποχεῖτο. ὁμοίως καὶ ὁ δεσπότης τῶν Τούρκων δουλοπρεπῶς ὑπεδέξατο τοῦτον. αὐτὸς δὲ σοβαρὸς, καὶ μεγαλοϋπέροχος ἑωρᾶτο τοῖς πᾶσιν. πλὴν δὲ ἐπηρμένος, καὶ γεγαυριαμένος ὡς ὑψηλός τε, καὶ μέγας, καὶ ὡς ἀπόγονος τοῦ Μωάμεθ ἐκαπεδέξατο μόλις, καὶ ἐφθέγξατο ταῦτα. Γινώσκετε Μουσουλμάνοι, καὶ σὺ αὐτὸς ὁ πάντων τούτων δεσπότης, ἐγὼ μὲν ἀπεστάλην παρὰ τοῦ μεγάλου προφήτου Ρασοὺλ Μαχουμέτη, ἵνα ὑμῖν εἴπω τοῦ πολέμου τὴν ὥραν, ὡς προορατικὸς καὶ προφήτης, ὅπως δουλώσωμεν τοὺς Ρωμαίους, καὶ αἰχμαλωτίσωμεν καὶ τὴν πόλιν. ἑτοιμάζεσθε δὲ πρὸς τοῦτο ἕως ὅτι νὰ φθάσῃ ἡ ὥρα, ἣν ποίαν ἐγὼ γινώσκω. καὶ ταῦτα εἰπόντος ἀπέβη τῆς ἡμιόνου, οὗ ἐποχεῖτο, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν τένταν τὴν ἱσταμένην ἀπὸ κεντούκλων. καὶ ἤρξατο ἀναγινώσκειν τὰς βίβλους τοῦ Μωάμεθ, καὶ τὰ Ράμπλια πράττειν. μετὰ ὑποκρίσεως δὲ ταῦτα ἐποίει, ὡς ἵνα ἀπατῶνται οἱ Τοῦρκοι καὶ προσκυνῶσι καὶ δοξάζωσιν ὡς προφήτην ἐκεῖνον, καθὼς καὶ ὁ δεσπότης τῶν Τούρκων καὶ πάντες οἱ Μουσουλμάνοι ἀληθῆ καὶ βέβαια κρατοῦσι πάντα τὰ λαληθέντα ἐκείνῳ, καὶ πάντες τὴν κέλευσιν ἔμενον τὴν ἐκείνου, ἵνα προστάξῃ τοῦ πολέμου τὴν ὥραν, καὶ δράμωσι πάντες, καὶ κρατήσωσι τὴν πόλιν, καὶ τοὺς Ρωμαίους αἰχμαλωτίσωσι πάντας. αὕτη δὲ ἡ κενὴ καὶ ματαία ἐλπὶς μέγα θράσος, καὶ τόλμην, καὶ εὐφροσύνην τοῖς Τούρκοις ἐνέπλησεν τότε, καὶ ἀπὸ τότε ἔχαιρον, καὶ ἐσπατάλουν. ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ἡμέραν καὶ νύκτα τὰς παλάμας ἐκρότουν, καὶ τοῦ Μυρσαΐτη τὴν φωνὴν ἀνέμενον, ὡς ἀγγέλου ἀληθεστάτου, ὡς ἵνα αἰχμαλωτίσωσι τοὺς Ρωμαίους. ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ἡμέραν, καὶ νύκτα, καὶ ὥραν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν καθ᾽ ἡμῶν ὡς δίστομον ξίφος ἠκόνιζον. καὶ φωνὰς ἀγρίους καὶ ἀνημέρους ἔλεγον ἀναιδῶς, καὶ ὑβριστικῶς. μὴ μόνον κατὰ Πατριαρχῶν τε, καὶ Βασιλέως αἰσχροτάτας φωνὰς ἀνέπεμπον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς πίστεως ἡμῶν τολμηρῶς ὀνειδίζοντες, καὶ ἀναιδῶς βλασφημοῦντες ἔλεγον. Ποῦ ὁ Θεός σας, ὦ σκοτεινοὶ Ρωμαῖοι; ποῦ ὁ Χριστός σας; ποῦ εἶναι οἱ ἅγιοί σας νὰ σᾶς βοηθήσουν; αὔριον τὴν πόλιν ἐπέρνομεν, καὶ ἐσᾶς αἰχμαλώτους, καὶ σκλάβους ἔχομεν, καὶ τὰς γυναῖκας σας, καὶ τὰ παιδία σας ἔμπροσθεν ὑμῶν ἀτιμάσωμεν. καὶ τὰς καλογραίας σας μὲ τοὺς Τουρκοκαλογέρους νὰ πανδρέψωμεν. μὰ τὴν πίστιν μας ἀλήθεια ὁ προφήτης μας

quem illi rerum futurarum prospectorem, & præcentorem reputabant, *Mersaita* dialecto Persica nuncupatus, misit Prusa, in qua sibi domicilium elegerat, ad Turcarum principem Legatos, qui dicerent, *Cave, ne cum Romanis pugnam ineas, & exercitum, gentemque perdas Musulmanorum, donec ipse advenero, indicaveroque tempestatem conflictus, ut magnus nos docet Rasulus Propheta; hoc vero cognosco, tamquam qui divina mente res prospiciam, & prædicem.* Hæc audiens Turcarum princeps jussibus obediit, & Pseudoprophetam expectabat, qui non multos post dies advenit. Accessit Mersaita, & Patriarcha Turcarum cum quingentis Turcis solitarium institutum professis, mulæ assidens, figura insolentissimus, astu, ac fastu vehementissimus. Musulmanorum copiæ illi obviæ factæ sunt, & tanquam Angelum de cælo nationes illæ Turcarum, quibus res ineptissimæ, stultissimæque admirationem movent, proni admittunt, neque manus illius, pedesque tantummodo deosculantur, sed & mulæ qua vehebatur, fræna, & pedes. Eadem ratione & Turcarum princeps serviliter excipit. Ille gravis, aliosque maximo intervallo supereminens omnes, necnon superbia tumens, & magnifice sese jactans, atque ostentans, veluti procerus, & magnus, & de prosapia Mahometi, vix tandem sermonem in se assumpsit, dixitque, *Scitote Musulmani, & tu qui omnibus præes, me a magno Propheta Rasule Mahometo missum fuisse ad constituendum tempus, tamquam qui futura prænosco, & Vates sum, prænuntiandum, ut Græcos in servitutem, urbem in captivitatem dedamus. Accingite ergo vos, & præparate quousque quod ipse novi tempus advenerit.* His dictis, mula, qua vehebatur descendit, & in tentoriam introit ex centumculis confectum, cœpitque libros Mohameti percurrere, & Ramplia conficere, sed cum simulatione, ut Turcæ decepti ipsum tamquam Prophetam venerarentur, & adorarent: quemadmodum Turcarum princeps, & reliqui Musulmani vera, firmaque tenebant, quæ ille edixerat, jussaque illius expectabant, ut tempus pugnæ præciperet; tum enim ipsi convolantes urbe potirentur, Græcosque omnes in captivitatem abducerent. Hæc vana spes ac futilis magnam Turcis eo tempore vim, & audaciam, necnon lætitiam abunde conciliavit, & ex eo tempore gaudio gestiebant, & deliciose vitam agebant, imo die noctuque palmas percutiebant, vocemque Mersaitæ expectabant, tamquam veracissimi Angeli ad Græcos captivandos. Singulis quoque diebus, ac noctibus, imo horis linguam adversus nos, veluti utrinque præacutum ensem divertebant, voces efferas, atque inhumanas, impudenter, injurioseque emittentes: non tantum Patriarcham, & Imperatorem, sed fidem etiam nostram audacter improperantes, & inverecunde blasphemantes. *Ubi est Deus vester? o tenebricosi Romani! ubi Christus vester? ubi sunt Sancti vestri, qui vobis opem tulerunt? Cras urbe potiemur, & vos servos, captivosque conducemus, uxoribus vestris, & filiis vestris, vobis inspectantibus convicium faciemus: vestras moniales cum Turcarum monachis desponsabimus, per fidem nostram vere hæc Propheta noster prædicat.* Hæc

E lib. Paris. pag. 193.

autem tamquam firmæ, certaque impii tenebant, ideoque jurgia illa impia in Deum nostrum effundebant. Cum tandem postrema belli Turcici dies advenit, quam illis magnus prævaticinatus fuerat Mersaita Turcarum Vates, dixit copiarum Ductori, Musulmanorumque principi; *Ne diu moras traherent, sed quam ocyus jubeat ordinibus, ut se armant, & machinas omnes, & ad bellum necessaria instruant, ut prompta sint; postea prope urbem ad teli jactum conferantur. Signum esto, quod jubeo. Cum me super equum altum sedere, & in dextera mea nudum ensem conspicietis, terque vocem meam cum clamore, & strepitu, & impetu, & applausibus, & organis audieritis, in Græcos impetum facite; & scilicet urbis mœnia corruent, & vos nullo obstante in ea introeuntes prædam agite.* Et has quidem nugas Mersaitæ tamquam certas ac stabiles Musulmanis pro concione habebat, tamquam qui Mahomethi vaticinia, & Rasulis Mahomethi libros possideret. Et hæc ille; at copiarum Ductor princeps Musulmanorum imperio audiens, ordinibus omnibus præcipit, ut sese arment, & apparatum omnem bellicum manibus conducant. Subito copiæ Musulmanorum, & universi exercitus jussa exequuntur, & armorum omne genus, & apparatus copiosissimos, & machinas ordine disponunt: alii scalas ferebant, scalas varias, magnas, parvas, alii stipites, alii trabes, alii ignem cum mazaladis, alii sclopetos, alii armamenta ferrea ingentia, omnia ferro circumsepta, alii pilocotas, alii pavesia, alii ferreos uncos, & omne bellicum instrumentum; armaturæ undique muniti validæ, & ferrea, & ingentibus galeis: militum numerus in tantum creverat, ut ab uno extremo portæ Chrysiæ ad aliud Xyloportæ omnia occuparet. Bello Præfecti Turcarum phalanges ordinatim prope castrum, ut Pseudoprophetæ vaticinatus fuerat, deposuerunt, sagittarios illos innumerabiles præceperunt omnes simul sagittas ejaculari supra castrum, & propugnacula, ut vulneratis, occisisque nonnullis Græcorum, alii præ metu in fugam se verterent, & mœnia destituerent. Hinc facultas illis fuerit ascendendi nullo impediente, urbemque capiendi. Græcorum interim multitudo prospectans bellica Turcarum facinora, & apparatus, necnon ex innumeris nationibus exercitus abundantiam, Tartarorum impetum, & Musulmanorum audaciam, & quæ paulo ante ausi fuerant, cum inter urbis fossas Græcos occidissent, & ante portas alios, magno timore arrepti, potiori ex parte fugam præmiditabantur. O tempestatem illam amarissimam! o mœrorem intolerabilem! o maximam desperationem! quis die illo non horruit? quis non tremuit ea hora, videns Græcos tanto timore concussos, Musulmanos tanta confidentia præmunitos? Et quis, licet imperterritus, non expavit? Quis licet generosus non exhorruit? non mortem, inquam, quæ naturalis est, sed magnæ hujusce urbis excidium, generis servitutem, mulierum dehonestamenta, castarum violationes, puerorum circumcisionem, templorum rui-

Edit. Paris. pag. 194.

A ἔτζι λέγει. Ταῦτα δὲ ὡς βέβαια, καὶ ὁμολογούμενα οἱ ἀσεβεῖς εἴχασι, καὶ διὰ τοῦτο τὸν Θεὸν ἡμῶν ὀνείδιζον ἀσεβῶς πάντα. ὡς δὲ ἔφθασεν ἡ τελεία ἡμέρα τοῦ πολέμου τῶν Τούρκων, ὁποίαν παρ' ἐκείνοις ὁ μέγας προεθέσπισε Μηρσαΐτης ὁ προφήτης ἐκείνων, εἶπε πρὸς τὸν Σεβαστάρχην, καὶ δεσπότην τῶν Μουσουλμάνων. μὴ βράδυνε ἐπὶ πλέον, ἀλλὰ ταχέως τὰς τάξεις τάξον καθοπλισθῆναι, καὶ πᾶν μηχανικώτατον, καὶ πολεμικώτατον ἔργον ἔχοντες ἐξ ἑτοίμου, καὶ σὺν τούτοις γενέσθαι τῆς πόλεως τὸ πλησίον ὅσον τόξα βολὴν εἰς τὸ κάστρον. καὶ σύνθημα, εἶπε, προστάσσω τοιόνδε. ὅταν ἐφ' ἵππῳ ὑψηλῷ με καθήμενον θεωρήσητε, καὶ ἐν δεξιᾷ τῇ χειρί μου σπάθην γεγυμνωμένην θεάσητε, καὶ τρεῖς τῆς φωνῆς μου ἀκούσητε μετὰ βοῆς καὶ κραυγῆς, καὶ ὁρμῆς, B καὶ κρότων, καὶ ὀργάνων, κατὰ τῶν Ρωμαίων εἰσβάλετε, καὶ αὐτομάτως πεσοῦνται τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ ἀκωλύτως γενέσθαι ἐντὸς καὶ ταύτην αἰχμαλωτίσατε. καὶ ταύτας μὲν τὰς ληρολογίας ὁ Μηρσαΐτης ὡς βεβαίας ὁμολογῶν τοῖς Μουσουλμάνοις δημηγορῶν ἔλεγεν, ὡς ἔχων τὰς προφητείας ἐκ τοῦ Μωάμεθ, καὶ Ρασοὺλ Μαχουμέτη τὰς βίβλους. καὶ αὐτὸς μὲν εἶπε ταῦτα. ὁ δὲ στρατάρχης καὶ δεσπότης τῶν Τούρκων τὸ κελευσθὲν ἐκπληρώσας, καὶ προστάξας τὰς τάξεις ἁπάσας καθοπλισθῆναι, καὶ πᾶσαν τὴν παρασκευὴν τοῦ πολέμου φέροντες ἀνὰ χεῖρας. εὐθὺς τὰ πλήθη τῶν Μουσουλμάνων, καὶ τὰ στρατεύματα πάντα τὸ προσταχθὲν ἐκπληρῶσι, καὶ μετὰ ὅπλα παντοῖα, καὶ παρασκευὰς τὰς μεγίστας καὶ τὰ μηχανικώτατα ἔργα ἐσπάραξαν κατὰ τάξιν. καὶ οἱ μὲν σκά- C λας ἔφερον, καὶ σκάλας παντοίας μικρὰς, καὶ μεγάλας, ἄλλοι δὲ τζέκας, καὶ ἕτεροι σουδὰς, καὶ ἄλλοι πῦρ μετὰ μαζαλάδων, ἕτεροι δὲ σκλώπας. ἄλλοι δὲ σιδηρᾶ μέγιστα ὅπλα δρεπανηφόρα μετὰ κονταρίων μακρέων τὰ ἐπονομαζόμενα φάλκας. ἕτεροι δὲ σκουτάρια στερεὰ καὶ μεγάλα, καὶ τὰ πάντα μετὰ σιδήρων, καὶ πλοκωτὰς δὲ ἄλλοι, καὶ παβέζια ἄλλοι, ἄλλοι δὲ ἀγκύρας σιδηρέας, καὶ ἄλλο πολεμικὸν ἔργον ἔφερον ἀνὰ χεῖρας. καὶ κατάφρακτοι πάντες μετὰ ἰσχυρᾶς καὶ σιδηρᾶς πανοπλίας, καὶ περικεφαλαίας μεγίστας. καὶ τοσοῦτον ὑπῆρχε τῆς στρατιᾶς ἐκείνης τὸ πλῆθος, ὅτι ἀπὸ τὸ ἓν ἄκρον τῆς πόλεως τῆς Χρυσίας ἄχρι καὶ τὸ ἕτερον τὸ ἄκρον τῆς Ξυλοπόρτης ἐκράτει. οἱ δὲ στρατηγοὶ τοῦ φωσάτου τὰς συντάξεις τῶν Τούρκων ἔστησαν κατὰ τάξιν πλησίον τοῦ κάστρου ὡς D ἐθέσπισεν ὁ ψευδοπροφήτης. τοὺς δὲ τοξότας ἐκείνους τοὺς ἀναριθμήτους τῶν Τούρκων ἐκέλευσαν πάντας ὁμοῦ τοξεύειν ἐπάνω τοῦ κάστρου, καὶ τῶν προμαχιονίων, ὡς ἵνα λαβῶσιν καὶ φονεύσωσι τινὰς τῶν Ρωμαίων, καὶ φοβηθῶσιν οἱ ἄλλοι, καὶ φύγωσιν ἐκ τοῦ τείχους. καὶ ἀπὸ τότε ἄδειαν εὕρωσι καὶ ἀναβῶσιν οἱ Μουσουλμάνοι ἐπάνω ἀνεμποδίστως, καὶ κρατήσωσι τὴν πόλιν. Ο δὲ λαὸς τῶν Ρωμαίων ὁρῶν τὰ πολεμικὰ καὶ μάχιμα ἔργα τῶν Τούρκων, καὶ τὴν πλησμονὴν τοῦ φωσάτου γενεῶν τῶν ἀπείρων, καὶ τὴν ὁρμὴν τῶν Ταρτάρων καὶ τῶν Μουσουλμάνων τὴν τόλμην, καὶ τὰ πρὸ ὀλίγου πραχθέντα, ὅτι ἐντὸς εἰς τὰς σούδας ἀπέκτειναν οἱ Τοῦρκοι Ρωμαίους, καὶ ἄλλους ἔμπροσθεν εἰς τὰς πόρτας, ἐδειλίασαν μέγα, καὶ σχεδὸν πρὸς φυγὴν οἱ πλείονες ἐθεώρουν. ὢ ὥρας τῆς πικρο- E τάτης ἐκείνης. ὢ λύπης τῆς ἀφορήτου. ὢ ἀπελπισίας μεγίστης. τίς οὐκ ἔφριξε τὴν ἡμέραν ἐκείνην; τίς οὐκ ἐτρόμαξε τὴν ὥραν ταύτην ὁρῶν τοὺς Ρωμαίους εἰς τοσαύτην δειλίαν, καὶ τοὺς Μουσουλμάνους εἰς θάρσος τοσοῦτον; καὶ τίς τῶν ἀναπλήκτων τότε οὐ κατεπλάγη, καὶ τῶν ἀνδρείων οὐκ ἐφοβήθη; οὐχὶ τὸν θάνατον, οὐχὶ τὸν θάνατον λέγω, φυσικὸς γὰρ ὑπάρχει, ἀλλὰ τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης τὴν ἅλωσιν, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ γένους, τῶν γυναικῶν τὰς ἀτιμίας, τῶν σω-

A φρόνων τὰς αἰσχρουργίας τὴν περιτομὴν τῶν βρεφῶν, τὴν ναοῦ τὴν ἀπώλειαν, τῶν ἁγίων εἰκόνων τοὺς ἐμπαιγμούς, τὴν μεγίστου Θεοῦ τῆς Σοφίας ὑμνητήριον τοῦ Μαχάμεθ, καὶ κατοικητήριον τῶν δαιμόνων, καὶ μασγήδιον ἀποκαταστῆσαι τοῦ Ρασοὺλ, καὶ Μαχάμεθ. τὸ δὲ χεῖρον καὶ βλαβερὸν, καὶ μυριοπλάσιον τοῦ κακίστου θανάτου κάκιστον τῇ μεταθέσει καὶ ἀπαλείᾳ τῆς εὐσεβοῦς πίστεως τῶν Χριστιανῶν πρὸς τῶν Μουσουλμάνων τὸ σέβας, καὶ τὴν περιτομὴν τοῦ Μαχάμεθ. ὢ θρήνου μεγίστου ἀξία ἡ ὥρα ἐκείνη. ὢ τρικυμίας ἀκατασχέτου. τίς ἡμῶν τὰς οἰμωγὰς οὐ συνεπένθησε τότε; τίς ἀκοὴ φέρει τὸ ἄκουσμα; ποία ὄψις τὸ θέαμα; καὶ γὰρ εἰς τὰς τοιαύτας, καὶ τηλικαύτας ἀνάγκας οὐδένα βοηθοῦντα, ἢ διεγεῖραι, ἢ παροτρῦναι ἡμᾶς εἴχομεν. B Ἐπεὶ ὁ μὲν εἷς Βασιλεὺς καταπτυχέμενος ὑπῆρχεν ἐκ νόσου, καὶ γήρως, καὶ οὐκ ἠδύνατο ὁπλισθῆναι, ἢ ἀναβῆναι ἐφ' ἵππου, ἀλλὰ ἐντὸς τοῦ παλατίου εὑρίσκετο, καὶ τὸ κατὰ δύναμιν ἔπραττεν. ὁ δ' ἄλλος ἀνέβη ἐφ' ἵππου καθωπλισμένος, ὡς ἔδει, καὶ τὴν πύλην ἐξῆλθε Ρωμανοῦ τοῦ ἁγίου, καὶ ἔστη ἐκεῖσε πλησίον τῆς πόρτης. ὡς δὲ ἔφθασεν ἡ ὥρα ὁποία, ἣν ὁ ἄθεος ἀνέμενε Μυρσαΐτης, ἤγουν ἡ μία ἐκάζοθεν ἐκ τὸ μέσον ἡμέρας ἀνέβη ἐφ' ἵππου ὑψηλοῦ καὶ μεγάλου, καὶ οἱ περὶ ἐκεῖνον πεντακόσιοι ἄνδρες τοὺς ἔφερεν Τουρκοκαλογήρους, ὡς ἵνα ἔχωσιν ἤτοι κέρδος, καὶ κοῦρσος τὰς καλογραίας τῆς πόλεως, ἀνεβόησαν ὕμνον τῇ Περσικῇ διαλέκτῳ πρὸς τὸν Μαχάμεθ, καὶ εὐφημίας πρὸς Μυρσαΐτην. καὶ τρεῖς ἐποιήσαντο τοῦτο ἕως ὅτε αὐτὸς ἔλθῃ πρὸς τὴν μάχην. C πλὴν καὶ σκουτάριον ἐβάσταζον ἔμπροσθεν τούτου μέγιστον παρὰ φύσιν, ὡς ἵνα θαυμάζωσιν ἀπὸ τούτου τὰ μωροθαύμαστα ἔθνη τῶν Μουσουλμάνων τὴν Μυρσαΐτην ἐκεῖνον. αὐτὸς δὲ ὅταν πλησίον ἦλθε πρὸς τὰς συντάξεις τῶν Μουσουλμάνων ἀνεβόησε μέγα, Ρασοὺλ. Ρασοὺλ Μαχουμέτη. καὶ γυμνώσας τὸ ξίφος, καὶ ὠθήσας τὸν ἵππον, καὶ κράξας πρὸς τὰς συντάξεις τι, ἀλὰχ ταγκρὶ Ρασοὺλ Μαχουμέτη. συνανεβόησαν ἅμα καὶ τῶν Μουσουλμάνων τὰ πλήθη, καὶ μετὰ ὁρμῆς, καὶ κραυγῆς, καὶ κρότου, καὶ ὀργάνων, καὶ μυρίων ἄλλων ἀλαλαγμάτων, καὶ σαλπίγγων ἔφθασαν εἰς τὰ τείχη τοῦ κάστρου ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἕως καὶ τῆς Χρυσίας, τὴν αὐτὴν λέγω καὶ μίαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης. καὶ πᾶν πολεμικὸν ὄργανον ἔφερον ἀνὰ χεῖρας, καὶ ἠκούμβησαν εἰς τὰ τείχη, ἔθησαν D σκάλας, ἀνέβαιναν εἰς τὸ κάστρον, ἐτρύπησαν τοὺς πύργους, καὶ οὐδεὶς εὑρέθη ὁ ἐμποδίσας ἐκείνους ἐκ τοῦ μεγίστου φόβου καὶ δειλίας, ἣν οἵας ἔλαβον οἱ Ρωμαῖοι. τίς γὰρ οὐκ ἐτρόμαξε τὴν ὥραν ἐκείνην; τίς οὐκ ἔφριξε ταύτην τὴν θέαν; τίς ἀκοὴ φέρει τὸ ἄκουσμα; ποία ὄψις τὸ θέαμα; καὶ γὰρ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ μυριάδας βελῶν, τουτέστι σαγίτας ἐτόξευσαν ἐπάνω τῶν Ρωμαίων, καὶ ἔπεσον εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ ἐντὸς, ὥστε καὶ τὸν αἰθέρα ἐκάλυψαν, καὶ αὐτὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐσκέπασαν, καὶ ἡμᾶς πάντας φόβος ἐκράτησε, καὶ δειλία ἐξέπληξε, καὶ μικρὸν ἀπεκρύβημεν, ἀλλ' οὐ μακρὰν, ἀλλ' ὄπισθεν τῶν προμαχιονίων ἐστάθημεν. ὡς δὲ οἱ Τοῦρκοι γυμνὸν τὸ κάστρον ἀπὸ ἀνθρώπους ἰδόντες, E ὑπέλαβον ἀφυλάκτους εἶναι, καὶ κατὰ θράσους μεγίστου καθ' ἡμῶν εἰσβάλλουσι πάντες. καὶ οἱ μὲν μετὰ σκαλῶν ἀνέβαινον εἰς τὸ κάστρον, οἱ δὲ καὶ μὲ τὰς ἀγγύρας καὶ τὰς φάλκας ἐκείνας. ἄλλοι δὲ ἐτρύπησαν μὲ συστὰς τοὺς πύργους, ἄλλοι ἐχαλύσανε μὲ τζέκους τὸ κάστρον, ἄλλοι ἔκαψαν τὰς πόρτας τοῦ ἔξω κάστρου, καὶ πᾶν τολμηρὸν καὶ ἀνδρεῖον οἱ ἀσεβεῖς ἐποιοῦντο πρὸς κατάπληξιν τὴν ἡμετέραν. Ταῦτα ὁρῶντες οἱ δυστυχεῖς καὶ περιεργασθέντες πῶς πόθεν ἀλλαχόθεν

A nam, sanctarum imaginum irrisiones, maximi Dei Sapientiam ad Mahometi laudem, dæmonum sedem, & prophanum Rasulis, & Mahometi cultum destinatam: quod vero pejus, & magis noxium, & pessima morte infinitis propemodum modis execrabilius, piæ Christianorum fidei ruinam atque immutationem in Musulmanorum religionem, & Mahometi circumcisionem. O maxime illam horam deplorandam! o procellam ineluctabilem! quis ejulatibus nostris non illacrymavit? quæ auris auditionem sufferre? quis oculus aspectum potuit? in tot enim, ac similibus infortuniis nullus adfuit, qui adjutaret, aut excitaret, aut cohortaretur. Quandoquidem B unus ex Imperatoribus vi morbi oppressus, & senectute confectus, neque arma sumere, neque equum ascendere poterat, sed intra palatium vitam agens, pro viribus rem gerebat; alius armatus equo conscenso porta sancti Romani exiit, propeque eam stetit. Ubi accessit hora, quam impius expectabat Mersaita, quæ erat una post meridiem, equum altum, ingentemque ascendit, & cum eo quingenti quos secum adduxerat, Turcarum monachi, ut prædam, rapinamque civitatis moniales sibi haberent, Mahometi laudes ter Persica dialecto conclamarunt, necnon fausta Mersaitæ precati sunt: & ter hoc antequam ipse in pugnam procederet, peregerunt: & ante ipsum scutum ma- C ximum, & præter usum gestabant, ut inde Mersaitæ nugarum admiratoribus Musulmanis majorem admirationem cierent. Ipse porro ad Musulmanorum ordines proxime accedens voce magna clamavit, *Rasul*, *Rasul*, *Mahomete*. Et nudato gladio, equoque concito ad instructas phalanges intonuit: *Alatancry Rasul Mahomete*. Una simul cum eo Musulmanorum multitudo conclamavit, & cum impetu, & strepitu, & plausibus, & organis, & sexcentis aliis clamoribus, & tubarum sonitu ad muros urbis pervenere, a Xyloporta ad Chrysiam una eademque illius diei hora, & cum bellica instrumenta manibus advecta mœnibus apponere, scalas ap- D pingere, castrum ascensu pertentare, turres perforare; nec fuit, qui eorum impetum ammolliretur, Græcis omnibus ingenti metu, ac tremore oppressis. Quis enim ea hora vacuus timore fuit? quis aspectu illo animo perculsus non est? quæ auris auditionem sustinuit? quis visionem oculus? momento namque temporis sagittarum myriadas in Romanos adversos projectæ extra, intraque muros urbis ceciderunt, crebræ adeo ut aerem cooperirent, lumen Solis obtenebrarent, nosque in metum adducerent, & animis dissolutis deterrerent. Interim e conspectu eorum paululum subducimur; non longo tempore, & post propugnacula contegimur. E Ut Turcæ nudum castrum hominibus conspexere, suspicantes esse custodibus destitutum, ingenti cum audacia irruentes, hi quidem cum scalis castrum ascendere, alii cum anchoris, quas falcas diximus, alii cum syttis turres perforare, & omne audax, ac generosum facinus impii illi ad terrorem incutiendum audere. Hæc infelices Romani intuiti, & fortunis suis diffisi, in se reversi, comperientes nullum sibi a-

Edit. Paris. pag. 195.

pag. 196.

liunde affore auxilium, neque qui populum tremenda illa hora ad pugnam Turcarum excitaret, & promoveret, e latebris se eduxerunt, ad robur & audaciam animantes. Namque qui antea erant timidi, fugitivi, hostium invasionibus obnoxii, repente audaces, & generosi, & robusti bellatores, & plagarum, & inhonestorum vulnerum, & mortis omne genus contemptores facti sunt: & sanctissimæ Virginis ope audaces impios denudatis ensibus, saxisque invadunt, & veluti fumo examinibus dissipatis, unus post alium concitatur, & sexus omnis consurgit, & ætas, singuli cum armis, quibus poterant, alii sine armis, alii cum ensibus & hastis, alii quibus similia in promptu non erant, tabulis, in quibus cibum insumebant, & dolii tympanis funibus alligatis pro scutis utebantur; quidam sine his in bellum processere, & lapidibus solummodo audacter, ac viriliter æque, ac si armatura varia essent muniti cum hostibus certabant; sic unus cum alio, & inter se singuli animose contendebant, & ad pugnam vehementissimam hortabantur. *Agite o amici! o fratres! o cives! certemus hodie, procuremus nobis ipsis, uxoribus, filiis, sanguinis, patriæ, & magnæ hujusce urbis, & quod magis est, veræ Christianorum fidei libertatem, nosmet pro nobis ipsis in periculum adducamus. An quod nunc mortem non obimus, vita in posterum non deficiet? Faciamus, ut hæc necessitas, honoris studium videatur. Curramus in belli discrimen, quemadmodum Martyres ad Tyrannorum stadia convolarunt.* Hæc dicendo alius alium adhortari, contendere omnes, decertare, quemadmodum exaturati, & vino madidi, & ex composito simul ab uno extremo civitatis ad aliud una voce & impetu, clamoreque in hostes irrumpere, & sævissimo prælio commisso, & dirissimo conflictu ad longam horam multi ex utraque parte vulnerati mortem obire. Tandem imperterritus validissimorum, & generosissimorum Romanorum animus Musulmanos timore incusso profligavit: eorum, qui cum falca ascenderant exterius castrum amputata capita ad Imperatorem delata sunt: qui castrum, turresque perforabant inter ipsa foramina contrucidati. Examina alia Turcarum superba, ac tumida vulneribus confecerunt, in fugam verterunt, eorumque bellica instrumenta, ac machinas deprædati sunt. Neque tantum milites, & pugnis exerciti hæc operabantur, sed & Reipublicæ viri Principes, & Civitatis periti, & Sacerdotum universitas, & Monachorum cœtus, & Antistitum potiores, & sanctorum Confessorum sacerrimi. Externæ quoque regionis homines impavidi, & generosi, & plagarum, & vulnerum, mortisque ipsius contemptores agniti sunt. Quinimmo pleræque mulieres virilem audaciam induentes, horribilissime illa belli tempestate non se abdiderant, neque uti mulieres metu perculsæ sunt, immo eo ipso tempore ad exterius castrum venientes partim saxa Græcis bellatoribus in mœnia convehere, animos addere, compellere ad conflictum, & pugnam, partim ova & stuppam deferentes vulneribus medicinam admovere, partim aqua, vinoque ob bellum siti exsiccatos recreare; partim

Edit. Paris. pag. 197.

A ἦλθον, καὶ περιεργασθέντες πῶς πόθεν ἀλλαχόθεν χεῖρα οὐκ ἔχοντες βοηθείας, ὅτι τινὰ πρὸς τὸ διεγεῖραι, καὶ παροξῦναι τὸν λαὸν πρὸς τὴν Τούρκων τὴν μάχην τὴν φρικωδεστάτην ὥραν ἐκείνην. καὶ ἐξεγηκότες ὅτι ἑαυτοὺς διεγείρονται πρὸς ἀνδρείαν καὶ τόλμην. καὶ γὰρ οἱ δειλοὶ τὸ πρότερον, καὶ φυγοὶ, καὶ καταπτοούμενοι, ἄφνω τολμηροὶ εὑρέθησαν, καὶ γενναῖοι πολεμισταὶ, καὶ ἀνδρεῖοι, καὶ περιφρονηταὶ τῶν πληγῶν καὶ δεινῶν λαβωμάτων, καὶ τῶν παντοίων θανάτων. καὶ τῆς Παναγίας τῇ βοηθείᾳ τῇ τόλμῃ ῥωσθέντες ὁρμῶσι ξιφήρεις κατὰ τῶν ἀσεβῶν, καὶ μὲ λίθους, καὶ ὡς καπνῷ κινήσαντες σμῆνος ἄλλος ὑπ' ἄλλῳ διεγείρεται, καὶ ἀνίσταται γένος ἅπαν, καὶ ἡλικία πᾶσα, καὶ ἕκαστος, μεθ' ὧν ἠδύνατο ὅπλων, ἕτεροι δὲ ἄνευ τῶν ὅπλων. ἄλλοι μετὰ ξίφων τε
B καὶ κονταρίων. ἕτεροι δὲ οὐδὲ ἐξ αὐτῶν εὐπόρησαν, ἀλλὰ τὰς πινάκας ὅπου ἔτρωγαν, καὶ τὰ τυμπάνια τῶν βουτζίων ἔδησαν μὲ σχοινία, καὶ ἐβάσταζαν ἀντὶ σκουταρίων. τινὲς δὲ οὐδὲ μετ' αὐτῶν εἰς τὸν πόλεμον ἦλθον, ἀλλὰ μὲ λίθους καὶ μόνον ἐμάχοντο τολμηρῶς, καὶ ἀνδρείως, ὡς κατάφρακτοι μετὰ παντοίων τῶν ὅπλων. καὶ ἕτερος ἕτερον, καὶ ἄλλος ἄλλον, καὶ πρὸς ἀλλήλων ἀλλήλοις ἀνδρείως καὶ θαρσαλέως ἠγωνίζοντο, καὶ ἐπαροτρύνοντο πρὸς τὴν σφοδροτάτην μάχην ἐκείνην λέγοντες. Ναὶ ὦ φίλοι, ὦ ἀδελφοὶ, ὦ συμπατριῶται, ἀγωνισώμεθα σήμερον, σπουδάσωμεν, προκινδυνεύσωμεν ἑαυτοὺς ὑπὲρ ἑαυτῶν, καὶ γυναικῶν, καὶ τέκνων, καὶ ὑπὲρ ἐλευθερίας τοῦ γένους, καὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν, καὶ τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης, καὶ τὸ μεῖζον, τῆς ἀληθοῦς πίστεως τῶν
C Χριστιανῶν. τί οὖν ἐὰν μὴ νῦν ἀποθάνωμεν, οὐ τεθνηξόμεθα πλέον; ποιήσωμεν τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν. δράμωμεν πρὸς τὸν κίνδυνον τοῦ πολέμου, ὡς οἱ μάρτυρες πρὸς τὸ στάδιον τῶν τυράννων. Ταῦτα διαλεγομένων, καὶ παροτρυνομένων πρὸς ἀλλήλους ἐσπούδαζον πάντες, καὶ ἠγωνίζοντο, ὡς κραιπαληκοὶ, καὶ βεβαπτισμένοι ἐξ οἴνου, καὶ ὡς ἐκ συνθήματος ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τῆς πόλεως ἄχρι καὶ τοῦ ἑτέρου ἐν μιᾷ φωνῇ καὶ ὁρμῇ, καὶ κραυγῇ κατὰ τῶν πολεμίων εἰσβάλλουσι, καὶ σφοδροτάτου συρραγέντος πολέμου, καὶ καρτερωτάτης τῆς μάχης ἐφ' ἱκανῆς τε τῆς ὥρας πολλοὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν ἐλαβώθησαν, καὶ ἀπέθανον. τὸ δὲ ἀκατάπληκτον τῶν ἀνδρειοτάτων, καὶ γενναιοτάτων Ῥωμαίων δειλοὺς καὶ τρεπτοὺς τοὺς Μουσουλμάνους ἀπέδειξε. καὶ τοὺς μὲν ἀναβαίνοντας
D μετὰ τῆς φάλκας ἐπάνω τοῦ ἔξω κάστρου τὰς κεφαλὰς ἀπέτεμον τούτων, καὶ πρὸς Βασιλέα ἔφερον. τοὺς δὲ Μουσουλμάνους τοὺς ἄλλους, οἵτινες ἐτρύπησαν τὸ κάστρον, καὶ τοὺς πύργους, ἀπέκτεινον αὐτοὺς εἰς τὰς τρύπας. τὰ δὲ πλήθη τὰ ἄλλα τὰ γαυριώμενα, καὶ ἐπηρμένα τῶν Τούρκων ἐλάβωσαν, ἐφόνευσαν, ἐδίωξαν, καὶ τὰ πολεμικὰ, καὶ μαχιμώτατα τούτων ἔργα ἐπῆρασι. καὶ οὐ μόνον οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ ἐπιστήμονες τοῦ πολέμου ἠργάζοντο ταῦτα. ἀλλὰ καὶ τῆς πολιτείας οἱ ἄρχοντες, καὶ τῆς χώρας οἱ ἐπιστήμονες, καὶ τὸ κοινὸν ἅπαν, καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῶν μοναχῶν τὰ συστήματα, καὶ τῶν Ἀρχιερέων οἱ κρείττονες, καὶ πνευματικῶν τῶν ὁσίων οἱ ὁσιώτατοι. καὶ τῶν ἔξω χωρῶν οἱ ἄνθρωποι τολμηροὶ, καὶ γενναῖοι, καὶ περιφρονηταὶ τῶν πληγῶν, καὶ τραυμάτων, καὶ τῶν
E θανάτων ἐφάνησαν. ἀλλὰ καὶ γυναῖκες πολλαὶ εἰς ἀνδρὸς θάρσους μεταλλαττόμεναι ἐπὶ τοῦ πολέμου τὴν ὥραν φρικωδεστάτην ἐκείνην οὐκ ἀπεκρύβησαν, οὐδὲ ὡς γυναῖκες ἐδειλίασαν. ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τοῦ πολέμου τὴν ὥραν εἰς τὸ ἔξω κάστρον ἔφθασαν. καὶ αἱ μὲν πέτρας εἰς τὸ τεῖχος ἀνέβαζον πρὸς τοὺς πολεμιστὰς τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐνδρείωναν αὐτοὺς καὶ ὤθησαν αὐτοὺς πρὸς τὴν μάχην, καὶ τὸν πόλεμον. ἄλλαι δὲ ἐκράτησαν ὠὰ καὶ στουππία, καὶ τοὺς λαβωμένους ἰάτρευον. ἄλλαι

ὕδατα, καὶ αὐτοὺς ἐπότιζον αὐτοὺς φλεγομένους τῇ δίψῃ ἐν τῷ πολέμῳ. ἄλλαι δὲ τοὺς γονείους αὐτῶν ἀδελφοὺς, καὶ τέκνα, καὶ τοὺς ὁμοζύγους κατεμπόδιζον μὴ καταβῶσιν ἀπὸ τοῦ τείχους τοῦ κάστρου καὶ τοῦ πολέμου χαλάσαι, ἀλλὰ ἀφόβως καὶ ἀκλονήτως καὶ θαρσαλέως πολεμίζειν τοῖς Τούρκοις ἔλεγον. ἀλλὰ καὶ μετὰ προσοχῆς καὶ στρατιᾶς ἐκεῖναι περιεπάτουν ἐκεῖσε. ἐστρατεύοντο δὲ καὶ πρὸς ἀλλήλας, μία τὴν ἄλλην ἐνουθέτει, καὶ ἔλεγε. Βλέπε μὴ πλησιάσῃς τὸ κάστρον, τὸ μέγα, ἔστι τῶν Τούρκων αἱ σαγίτταις πρόσσω ἐκεῖσαι, καὶ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο. ἀλλὰ περιπάτει πλησίον εἰς τὸ μέρος τοῦ ἔξω κάστρου, ἵνα σκέπεσθε ὑπὸ τούτου. πλὴν ἐλαβώθησαν καὶ τινὲς μὲ σαγίτταις. καὶ οὐδὲ αὐτὸ τὰς ἄλλας ἐθρόησεν, ἵνα εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ κάστρου τῆς πόλεως. ἀλλὰ ἐσπούδαξαν καὶ ἐκεῖναι τὸ δυνατὸν αὐτῶν εἰς τὴν μάχην μέχρι τὸ πέρας ἴδωσι τοῦ πολέμου. ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς δυσμὰς ἐξέκλινε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἀκλονήτως ἵσταντο πρὸς τὴν μάχην τὴν φρικτοτάτην τῶν Τούρκων, καὶ ἠγωνίζοντο, καὶ ἀνδρείως οἱ ἀσεβεῖς ἀπὸ τούτων καὶ ἄπρακτοι εὑρεθέντες, καὶ αἰσχυνόμενοι, καὶ ἐντεμένοι ἀναιδῶς στραφέντες ἔφυγον. καὶ δῆλον ὅτι τὰ πολεμικὰ καὶ μάχιμα τούτων ὅπλα, τὰ μὲν πλησίον τοῦ κάστρου τοῖς Ῥωμαίοις ἄκοντες καταλείψαντες, τὰ δὲ μακρότερα εὑρόντες τῷ πυρὶ παρέδωκαν. καὶ τέρας ἔνδοξον τοῦτο, καὶ ἐξαίσιον ἔργον. πῶς οἱ ἐπηρμένοι καὶ γαυριώμενοι τὸ πρότερον ἄρτι κατηφεῖς εὑρέθησαν καὶ ἀχρεῖοι. καὶ πῶς οἱ πρότερον ἐπιθυμοῦντες τὸν πόλεμον τῶν Ῥωμαίων ἀπαραπροσδοκήτως τὸ λοιπὸν ἔφυγον ἀπὸ τούτων. καὶ γὰρ ἀληθῶς τοῦτο ἔργον ἀοράτως ἐπέμφθη ἐκ δυνάμεως θείας, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοῦτο ἰδόντες διεπλήττοντο μὲν τὸ θαῦμα, ἔχαιρον δὲ τὴν φυγὴν τῶν πολεμίων ἐκείνων, καὶ χαίροντες ἔλεγον. ὢ γλυκυτάτης ἡμέρας ταύτης καὶ ὥρας. ὢ μεταλλαγῆς θαυμασίας, καὶ ἐναλλαγῆς ἀνελπίστου. ὢ ἀπαραπροσδοκήτου ἐλευθερίας καὶ εὐφροσύνης. ὢ εὐθυμίας ἀνεκλαλήτου, καὶ ἡδονῆς ἀνεκφράστου. καὶ γὰρ ταῦτα τῶν πολυάθλων Ῥωμαίων λεγόντων ἔχαιρον ἅμα καὶ σκιρτῶντες εὐθύμουν, τὰς παλάμας ἐκρότουν, καὶ ἐκφανῶς τὸν Θεὸν εὐχαρίστουν, καὶ τὴν Παναγίαν ἀνέπεμπον ὕμνους. καὶ ἐκ ψυχῆς δοξάζοντες ἔλεγον. τοῦτο τὸ πολυύμνητον καὶ πολυθρύλλητον, καὶ ἐξαίσιον, καὶ ἐξαίρετον, καὶ θαυμάσιον, καὶ θαύματος ἄξιον θαῦμα τῆς Παναγίας ἀληθῶς καὶ ἀναμφιβόλως ὑπάρχει, ὡς καὶ τὰς μαρτυρίας ἔχομεν παρὰ μαρτύρων ἀπαραγράπτων κατὰ τοὺς φιλευσεβεῖς νόμους. φάσκοντες γὰρ αἱ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρίαι ἀξιοπιστόταταί εἰσιν. ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐχθροὶ, καὶ πολέμιοι ἡμῶν δέδωκαν μαρτυρίαν τοιαύτην πάνυ ἐστὶν ἀληθέστατον τὸ θαῦμα τῆς Παναγίας. ἔλεγε γὰρ ὁ Μυρσαΐτης ὁ Πατριάρχης τῶν Τούρκων, ὅτι ἡ πόλις ἐπρόκειτο παρ᾽ ἡμῶν αἰχμαλωτισθῆναι, ὡς οἱ σοφοὶ τῆς Περσίας εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Μωάμεθ ἐψηφοφόρησαν περὶ τούτου, καὶ εὗρον, ὅτι εἰς τὸ ἔτος καὶ τὸν μῆνα, καὶ τὴν ἡμέραν ταύτης τῆς ὥρας ἡ πόλις παρ᾽ ἡμῶν πρόκειται κρατηθῆναι. καὶ ἔμελλε τοῦτο γενέσθαι κατὰ τὴν δύναμιν τῶν ἀστέρων, καὶ τὴν τέχνην τῶν ἀστρονόμων. ἀμὴ ἡ γυναῖκα ἐκείνη ἡ ὀξέα φοροῦσα καὶ περιπατοῦσα τὸ κάστρον, καὶ τῶν προμαχιονίων ἐπάνω ἀφόβως τοῦ πολέμου τὴν ὥραν ἐκείνην ἀντέπραξε τὰς δυνάμεις τῶν ἄστρων, καὶ τὴν τέχνην τῶν ἀστρολόγων. πλὴν οὐκ ἀπὸ γῆς, οὐδὲ ἐξ ἀνθρώπων τὴν δύναμιν εἶχεν, ἀλλ᾽ ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀοράτου δυνάμεως. ὁμοίως καὶ

A germanos sibi fratres, & filios, & lecti consortes impedire, ne e castris muris descenderent, bellandi finem facerent, sed intrepide, inconcusseque, & audacter Turcis pugnam intenderent, & hæ ipsæ attente, ordinateque agmine composito per ea loca incedere, alia aliam exhortans, ac instruens. *Cave*, dicebat, *ne in magnum Castrum proxime veneris, spissæ enim eo Turcarum sagittæ pervolant, & loca infestant: via vestra ad exterius castrum deflectat, ut ab eo contectæ tute agere possitis*. Ex his nonnullæ telorum ictibus vulneratæ non ideo aliis timorem incusserunt, ut in castrum retrocederent, sed vires omnes suas in pugna illa exantlarent quousque belli finem conspexere. Cum porro lumen Solis ad B Occidentem deflecteret, & Græci in terribilissimo illo cum Turcis conflictu inconcussi starent, & viriliter decertarent; impii his præpediri, nihil proficientes, dedecore onusti, & summa infamia devicti, fugam arripiunt. Notum est bellica eorum instrumenta, ac machinas quæ prope castrum erant, eosdem ipsos Græcis deseruisse, quæ longius aberant, igne inflammasse. Et sane hoc prodigium visum est, & inusitatum facinus. Quanam enim ratione, qui antea superbe se efferebant, jactabantque, repente moesti atque inutiles redditi sunt? & quomodo qui antea impense cum Græcis bellum procurabant, inexpectate fuga sese ab illis subduxe- C runt? Enimvero opus hoc divina virtute, eaque invisibili concessum est. Et Græci id intuiti mirum obstupescebant, & ob hostium fugam exiliebant gaudio, in lætitiamque effusi dicebant. *O suavem hanc diem, & horam! o admirandam! o insperatam immutationem! o inexpectatam lætitiam! o claritatem! o voluptatem, quæ verbis exprimi nequit, qua quidquid dixeris, minus erit!* His vocibus, multis certaminibus præcelebres Romani una simul lætari, prosilire, alacres palmas pulsare, & diserte Deo gratias agere, laudibus sanctissimam Virginem extollere, & ea animo glorificantes dicere. *Hoc hymnis abundans nominatissimum, memoratum, egregium, insitatum,* D *admirandum miraculum vere, & sine ulla dubietate sanctissimæ Virginis est*. Et testimonia nobis de hoc suppetunt, testium omni exceptione, ut piæ leges præscribunt, majorum: testimonia enim, quæ habentur ab hostibus, dum id afferant, fide digniora sunt. Cum vero hostes, atque adversarij nostri hoc testimonio suo constabiliverint, multo verissimum est hoc sanctissimæ Virginis miraculum. Namque Mersaita, & Patriarcha Turcarum affirmabat, præpositam tunc illis fuisse civitatem ad prædam, quemadmodum viri docti Persæ ætate Mahometi calculaverant, inveneranteque hoc anno, mense, dieique hora urbem a nobis debellandam esse; E & futurum id erat omnino astrorum vi, & astronomorum artificio; sed mulierem illam violaceis vestibus amictam, per castrum obambulantem, & super propugnacula intrepide, dum pugna iniebatur, vim astrorum obtudisse, & Astrologorum artificia; quamvis illa non a terra neque ex hominibus, sed e cælo, & invisibili potestate, vim obtinebat. Similiter exercitus universi Turcarum jurejurando Mersaitæ dictum

Edit. Paris. pag. 198.

confirmabant, & omnibus narrabant, pugnæ hora, dum cum audacia, & impetu, qui coerceri non poterat, ad muros castri pervenerant, ut ascenderent, Græcosque fugarent, urbemque caperent, vidisse mulierem violaceis vestibus indutam, deambulantem super propugnacula exterioris castri; qua visa statim, tenebris, procella, timore, ac tremore correptos omnes in fugam se, & non ad bellum dedisse, & vi, influxuque illius mulieris formidinem sibi immissam, & urbem liberatam. Hæc autem peracta sunt anno nongentesimo tricesimo supra sex millesimum, mensis Augusti vigesima quarta, feria secunda, hora diei septima. Ex Turcis quidam vulnerati, & cæsi sunt supra mille; ex nostris, ut verum fatear, vulnerati sunt minus centum, mortuique non plures quam triginta. Et gaudete, o amici! gaudete tum ob liberationem urbis, tum ob generositatem imperterritam Romanorum, tum ob modis omnibus admirandam sanctissimæ Virginis miraculum. Hanc laudate, huic gloriam dicite, & hymnos gratias agentes conficite pro maximo nostræ liberationis opere, quam consecuti sumus a gloriosa, semperque Virgine Matre Domini, & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi, cui sit gloria in sæcula. Amen.

Edit. Paris. pag. 199.

A τὰ στρατεύματα πάντα τῶν Τούρκων ἐσυνεμαρτύρουν ἑώρακως τὸν Μυρσαΐτην ἐκεῖνον, καὶ ἐδιηγοῦντο πρὸς πάντας, ὅτι τοῦ πολέμου τὴν ὥραν, ὅταν μὲ θράσους καὶ ὁρμῆς ἀκρατήτου ἔφθασαν εἰς τὰ τείχη τοῦ κάστρου, ἵνα ἀναβῶσιν ἐπάνω, καὶ διώξωσι τοὺς Ῥωμαίους, καὶ τὴν πόλιν αἰχμαλωτίσουν, τότε εἶδον γυναῖκα ὀξέα ῥοῦχα φοροῦσαν, καὶ περιπατοῦσαν ἐπάνω τῶν προμαχιστηρίων τοῦ ἔξω κάστρου. καὶ ταύτην ἰδόντες, σκότος, καὶ ζάλη, καὶ τρόμος, καὶ φόβος ἄφνω εἰς τὰς ψυχὰς εἰσῆλθε τῶν πάντων, καὶ πρὸς φυγὴν ἔβλεψαν, καὶ εἰς πόλεμον οὐδὲ ὅλως, καὶ ἀπὸ δυνάμεώς τε καὶ τόλμης. τῆς γυναικὸς γὰρ ἐκείνης ἔλαβον τὴν δειλίαν; καὶ ἐλευθερώθη ἡ πόλις: B ἐγένετο δὲ ταῦτα κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἐννακοσιοστοῦ τριακοστοῦ ἔτους, μηνὸς Αὐγούστου κδ'. ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, ὥρᾳ τῆς ἡμέρας ἑβδόμῃ. καὶ παρὰ μὲν ἐλαβώθησαν, καὶ ἀπέθανον ἐπέκεινα μιᾶς χιλιάδος. ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων μετὰ ἀληθείας ἐλαβώθησαν μὲν ἐλάττονες ἀπὸ ἑκατὸν, ἀπέθανον δὲ οὐ πλείονες τῶν τριάκοντα. καὶ χαίρετε, ὦ φίλοι. χαίρετε τὸ μὲν τὴν ἐλευθερίαν τῆς πόλεως, τὸ δὲ τῶν Ῥωμαίων τὸ γενναῖον, καὶ ἀκατάπληκτον, τὸ δὲ τὸ πανθαύμαστον θαῦμα τῆς Παναγίας. καὶ ταύτην ὑμνήσατε, δοξολογήσατε, καὶ ὕμνους εὐχαριστηρίους ἀναπέμψατε εἰς τὸ μέγιστον ἔργον τῆς ἐλευθερίας, ἧς εὐεργετήθημεν παρὰ τῆς ἐνδόξου, καὶ ἀειπαρθένου μητρὸς τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. αὐτῇ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

F I N I S.

LEO-

LEONIS ALLATII
IN
GEORGII ACROPOLITÆ
HISTORIAM
NOTÆ HISTORICÆ.

CAPUT PRIMUM.

Edit. Paris. pag. 200. **T**O τῆς ἱστορίας χρήσιμον) Veteres fere omnes, ac recentiores Historici id ex animo accurarunt, ut ante alia Lectoribus Historiæ, & præcipue, quam ipsi tum scriberent, utilitatem miro verborum apparatu proponentes, & quasi illice blanda æque ac impulsoria legentium animis pellectis, ad sui lectionem vehementius inflammarent: utilitate enim videntur omnia probare; ideoque non incongrue Ovidius 2. de Ponto,

Ipse decor recti, facti si præmia desint,
Non movet: & gratis pœnitet esse probum.
Nil nisi quod prodest, charum est, en detrahe menti
Spem fructus avidæ, nemo petendus erit.
At reditus jam quisque suos amat, & sibi quid sit
Utile sollicitis computat articulis.

Idque cum alii fuse abundanterque peregerunt, ait hic Auctor, nolle se nunc eadem iterare, ne videatur eamdem cantilenam canere. Nec alia ratione suam exorsus est historiam Polybius. Prœmium hoc inscio editum est a compilatore, licet fere omnia in eamdem sententiam efferentur, quam edidit Dousa, at quilibet ex se animadvertet. Nos tamen Codicem nacti absolutiorem, præfationem illam in compilatione exhibuimus, quam ex eo exscripsimus fere eamdam cum hac nostra.

Οὔτε γοῦν πρὸς χάριν) Tacitus Annal. 1. *Sine ira & studio quorum causas procul habeo.* & 1. Histor. *Sed incorruptam fidem professis, nec amore quisquam, & sine odio dicendus est.* Veritas historiæ quanti facienda sit, fuse alii pertractarunt. Georgius Pachymeres in Procem. histor. ἱστορίας γὰρ ὡς ἄν τις εἴποι ψυχὴ ἡ ἀλήθεια, καὶ τὸ τῆς ἀληθείας χρῆμα ἐπάναγκες ἱερόν. ὁ δὲ πρὸς ταύτην τὸ ψεῦδος ἄγων, ἀντικρυς ἱεροσυλεῖ. ἄλλως τε καὶ ἡμῖν ἥκιστα προσθεῖναι τοῖς πραχθεῖσι μέγεθος ἐπιτέθειται, ὥσπερ κινουμένοις ἐκ μίσους, ἢ μὴν ἀνοίας, ὡς ἂν πλέον, ἢ εἰκὸς, ἢ τὸ κακῶς συμβὰν ἐξευρεῖν, ἢ τὸ δ' ξυμπεσὸν ὑμνηθῆν, τοῦ λόγου ταῖς ἀκοαῖς γοητεύοντος. ἐπειδὴ γὰρ τὰ ὅπῃ δή ποτε πραχθέντα, ἔστι μὲν, καὶ διεξιέναι, οἷς δὴ καὶ λέγειν βουλομένοις ἐστίν. ἔστι δὲ καὶ ἐᾶν ἄρρητα, μὴ ἀνάγκης ὑπούσης, οὐχὶ κατ' ἐμὴν γνώμην τὸ σιωπῆν ἢ τὸ λέγειν ἄλλως, ἢ ὡς ἐπράχθησαν. καὶ κρεῖττον δ' ἦν τοῖς ἀκούουσι τὸ μὴ μανθάνειν ὅλως, ἢ τὸ μανθάνειν ἄλλως, ἢ ὡς ἡ ὄντως ἱστορία βούλεται. οἱ ἐκεῖθεν μὲν τῆς ἁπλῆς εἰσαγομένης ἀγνοίας, ἐξ ἧς ὁ μῶμος ἀπεσβέσθη. ἐντεῦθεν δὲ τῆς διπλῆς, ὡς τὸ μὴ εἰδέναι συμβαίνειν τοῖς εἰδέναι οἰομένοις. ὃ δὴ καὶ χεῖρον οἶδεν.

pag. 201. Καὶ τῷ μὴ λήθης βυθῷ δοῦναι χρόνου.) Pachymeres in Procem. Histor. ὡς ἂν μὴ ὁ ξύμπας χρόνος φύσιν ἔχων τὰ πολλὰ κρύπτειν συχναῖς κυκλικαῖς περιόδοις, καὶ τάδ' ἀφανίσειε κατὰ μικρὸν ἐξίτηλα τῇ παραδρομῇ γινόμενα, ὅθεν τὰ φανέντα κρύπτεσθαι πάντα ἀνάγκη εἶναι, ὡς ποτέ τις τῶν σοφῶν ἔφη, καὶ ἀληθῶς ἐγνωμάτευσεν. & Joannes Cinnamus Histor. lib. 1. καὶ καθάπερ ὁπόσα τῷ χρόνῳ φανέντα εἰς λήθην ἐπικρυβῆναι κίνδυνον ἔχει, ταῦτα ἐκεῖνοι καθάπερ ἀθανάτοις τισὶ ταῖς βίβλοις ἐντυπωσάμενοι, τῷ ἑξῆς παρέδωκαν βίῳ.

Οὕτω τις περιφανὴς καὶ γνώριμος) Constantinopolis laudes & encomia passim ubique prostant: in cujus laudibus Græci fere omnes, & Byzantini præcipue multiloquaces merito habiti sunt, & garrisse adeo, ut neque caput, neque pes sermonis umquam comparuerit. In tantam urbis felicitatem addam & ego nonnulla, quæ quia non edita, & rara, ideo gratiora curioso Lectori accedent. Himerius sophista Orat. Eucharist. in Julianum Imperatorem, inter alia; Σὺ δὲ οὐδὲ νῆσον, οὐδὲ τινα πόλιν, ἃς ὅτῳ καλοῦσιν ἄνθρωποι, ἀλλ' ἄπειρον ἤπειρον ὀλίγου δεῖν πόλιν ποιήσασαν, τίς ταυτὸν, ἢ λογοποιηθεὶς οὐκ ἂν ὑμνήσειεν; θαυμάζομέν σε καὶ τὰ λοιπὰ πάντα. Σὺ μὲν γὰρ Εὐρώπης ἀρχή, σὺ δὲ καὶ πέρας καθέστηκας. σὺ δὲ καὶ Ἀσίας τὴν ἴσην μοῖραν κεκλήρωσαι. σοὶ μὲν Πόντος λιμέσιν ἵσταται, ἐκ σοῦ δὲ Αἰγαῖον γεννᾶται. σοὶ δὲ καὶ γείτων ὁ μέγας Βόσπορος, πορθμὸς πάσης μὲν ποιήσεως, πάντων δὲ λόγων ἀγώνισμα ὥσπερ οἶμαι καὶ προμαντευόμενος, ὡς καὶ Διογενῶν βασιλέως τοῖς κόλποις τοῖς ἑαυτοῦ τιθηνήσεται. λέγεται γὰρ Ἰὼ ἡ Ἰνάχου κελεύσει Διὸς εἰς βοῦν ἐκ παρθένου τὴν ἑαυτῆς φύσιν ἀμείψασαν, νήξασθαί τε ταύτην τὴν θάλασσαν, καὶ δοῦναι τῷ πορθμῷ κλῆσιν ὃ τότε τύχης τὸ σύμβολον. τὸ δέ σου μέγεθος, ἢ κάλλος, τίς ἂν ἢ μεγέθει λόγων, ἢ κάλλει κατὰ τὴν ἀξίαν ὑμνήσειεν; ἀρξαμένη γὰρ ἐκ μικρᾶς, &c. Constantinus Porphyrogenneta orat. de translat. reliquiarum Divi Joannis Chrysostomi; καὶ καυχήσεως τίθησι τῆς ὑποδεξαμένης μεγαλοπόλεως. ἡ γὰρ ἤδη τὴν τοσούτοις ἀθλημένην καλοῖς, καὶ τοσούτοις ἐναγλαϊζομένην ἀγάλμασιν ἀρετῆς, οἷον ἐκροτήσατο περὶ τὸ κοσμιώτερον, καὶ τὸν οἰκεῖον περιγράψαι κόσμον. &c. Ναὶ τέκνα πολιτείας ἀγαθῆς τε, καὶ φιλοσόφου, τῆς ἀειδαίμονος πόλεως ἀτυχέστατα θρέμματα, καὶ γεννήματα τῆς τιμώσης τὰ τίμια λόγοις καὶ πανδήμοις ἑορταῖς τε καὶ πανηγύρεσιν. Constantinus Manasses lib. 2. Odœporici;

Ὦ γῆ Βυζαντὶς, ὦ πόλις τρισολβία,
Ὀφθαλμὲ τῆς γῆς, κόσμε τῆς οἰκουμένης
Τηλαυγὲς ἄστρον, τοῦ κάτω κόσμου λύχνε,
Εἰ σοὶ γενοίμην, καὶ κατατρυφήσαιμί σου.
Σὺ καὶ περιθάλπεις με, καὶ διεξάγοις
Καὶ μητρικῶν σῶν ἀγκαλῶν μὴ χωρίσαις.

Auctor vitæ Joannis Acacii: ἤνεγκε μὲν ἡ πασῶν πόλεων ἡγεμονὶς αὕτη, ἥγε τῷ πάσαις μὲν πανταχοῦ τῇ παντοδαπῆς καλλονῆς ἰδέᾳ ὑπεραίρειν, πάντας εἰς ἀφορμὴν κινεῖ. οὐδὲν δὲ ἧττον ἐξ ὧν κεκόσμηται μὲν τὴν ἀρχὴν, οἰκιστὴν καὶ ἀρχηγέτην τὸν ἀοίδιμον ἐν βασιλεῦσι, τὴν κρηπῖδα ἀσεβείας Ἕλλησι καὶ βαρβάροις καταβαλόμενον ἐπεγράψατο. ἀμείψασα δὲ τοῖς κορυφαίοις τῶν Ἀποστόλων ὀρέξαι μὲν χεῖρα φιλόξενον, ἰδὼν δὲ ἐκ ἀγίου τοῦ θείου τιμίου κηρύγματος, ἐνταῦθα μάλιστα τοῦ Βυζαντίου, ἵνα ὁ νῦν ἐπωνύμασι τὸ στάδιον ἑαυτοῦ τῶν ἄθλων ἐπήξατο. αὐχεῖ δ' ἐντεῦθεν μαρτύρων μητρόπολις προσονομάζεσθαι, ᾗ πᾶσα μὲν γῆ καὶ θάλασσα ὑπήκοος, πᾶσα δὲ ἔθνη καὶ γῆ ὑποτάττεται πανταχόθεν ὡς ἀπὸ κύκλου ῥέπει πρὸς κέντρον βασιλείας ἐπερειδόμενα, ἀφ' ἧς σοφία καὶ δικαιοσύνη πᾶσα πάσαις πηγάζει ψυχαῖς. πάντων δὲ κρατεῖ ἐν ... θαυμάζεται, τὰ μὲν εἰς ψυχὴν ἐν Θεοῦ μοίρᾳ, τὰ δ' ἐκτὸς ἐν τάξει πατρὸς

Edit. Parif. pag. 202. ἀῤῥυοῖς τετηγμένην· καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀντὶ κοινοῦ χρήματος ἅπασι τοῖς ἐμποριζομένοις τελοῦσαν. ἣν εἴ τις ποτ᾽ ἂν θαυμάζων ἐτύγχανεν, εἶτα πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγκωμίοις, καὶ ἀνέφικτον ἐτόλμησε προσειπεῖν καθάπερ τὸ Ἴλιον διὰ Ὁμήρου μυθεύεται, μόλις ἂν ἔτυχε τῆς ἀξίας, εἰ ἀγοραί τε καὶ μαρτύρων οἶκοι, καὶ ναῶν κάλλη, καὶ περιβολαί, καὶ τ᾽ ἄλλα τὰ παντὸς εἴδη κόσμου, καὶ μεγέθους ὑπό τε φύσεως, καὶ τέχνης κεκοσμημένα, τίς ἂν ἑξῆς εἰ μὴ σώματα δέκα, καὶ γλώσσας καθ᾽ Ὅμηρον ἐσχηκὼς δύναιτο καταλέγειν; ὅπου μὲν τὰ κατὰ τὴν χώραν γεωργίαι κοσμεῖν, καὶ τῶν τε ὑπαρχόντων ἐπικαρπίαις, καὶ ἑτέρων κτῆσιν παντοδαπῶν δίδωσιν, ἐν ᾗ παίδων τροφαί, καὶ παιδεία κατὰ νόμον Χριστιανοῖς πάτριον, καὶ ξένων ὑποδοχαί, καὶ θεραπεῖαι ἀνδρῶν ἀῤῥώστων κατὰ τὰς θαυμασίας μάλιστα διατάξεις τῶν ἱερῶν μαθητῶν, ἐν ᾗ παντοδαπαὶ δὲ ἔτι τῶν ἱερῶν προσόδοι ἑορταί τε καὶ πανηγύρεις καὶ θυμηδίαι φέρουσαί τινα τοῖς πόνοις ψυχαγωγίαν. ἔτι δ᾽ ἐκκλησίαι καὶ νόμοι καὶ δικαστήρια, καὶ ὅσα δὴ καθ᾽ ἕκαστον ἐν πόλεσιν ἑτέραις ἐστὶν ἰδεῖν, ἐνταῦθα ἴδοι τις πάνθ᾽ ὁμοῦ τὰ πανταχοῦ γῆς ὥσπερ· ὥστ᾽ ἐοικέναι τήνδε τὴν πόλιν κοινῷ τινι τῆς γῆς ἐργαστηρίῳ, μᾶλλον δ᾽ ἐνταῦθα εἶναι τὸ κοινὸν ἀνθρώπων ἐμπόριον, καὶ ἡ κοινὴ τῶν ἐν γῇ φυομένων διοίκησις. πρὶν ἢ ἄγεται καθ᾽ ὅσα πολλαχόθεν ταῖς ὥραις φύεται, τὰ μὲν ἐκ τῆς περὶ ἠπείρου, τὰ δ᾽ ἐκ θαλάττης, τὰ δ᾽ ἐκ τῶν ἄνω καὶ κάτω μερῶν, τὰ δ᾽ ἐκ τῆς Σκυθῶν ἐρημίας παραδόξως εἰσιόν, καὶ Θεμισκύρας τοῦ τῶν Ἀμαζόνων πεδίου· καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάντα πανταχόθεν, τὰ μὲν δι᾽ ὁλκάδων, τὰ δὲ δι᾽ ὀχημάτων, τὰ δὲ τρόποις παντοδαποῖς, ὡς εἰς κοινὸν καταγώγιον συῤῥεῖ, ὥσπερ τοὺς ποταμοὺς ὁρῶμεν αὐτομάτους συνιόντας εἰς θάλατταν. ἔνθ᾽ ἰδεῖν ἔστιν, ὡς οὐκ ἄλλοθι τοὺς οὐχ ἧττον κτήμασιν ἐγγείοις, ἢ ναυτικοῖς ἰσχύοντας. τοῦ γε μὴν λιμένος θέσιν τε, καὶ κάλλος, καὶ μέγεθος καὶ ὡς ἄλλων μὲν τῶν ὅρμων, καὶ νεωρίων, ἃ δι᾽ ἀνάγκην ἔχει καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς καὶ χρείας, καὶ τὰς ἐξ ἄκρων εἰς ἄκρα διαβάσεις, ὡς ὁλόκληρον ὡς ἀληθῶς θάλασσαν ἐξεῖναι, μὴ λιμένα καλεῖν, ἔνθ᾽ ἀχειρὴς μὲν ὁ ἔκπλους, ἀχειρότερος δ᾽ ὁ κατάπλους. ἔνθα γαλήνη βαθεῖα ἀεί ποτ᾽ ἐστίν, κἂν ταῖς θυέλλαις καὶ καταιγίσιν, ὅτε καὶ τὰ τῆς γῆς θεμέλια κλονεῖσθαι δοκεῖ. Ταῦθ᾽ ἅπαξ πάντα καὶ τοῦ παρήκοντος εἴκοντας ἐνίους ἀποχρῶντας ἔχειν σφίσιν ἡγεῖσθαι, αἰδεσθεῖεν ἂν οἱ λίαν φιλονεικούμενοι πρὸς τὰ καλά. ὡς οὐκ πάντων τῶν γε εἰρημένων συμβαίνειν τὴν βασιλίδα τήνδε τῶν πόλεων περιττοῖς ἀμφοτέρωθεν κεκοσμεῖσθαι, τοῦτο λαχεῖν τῶν ἄλλων διαφερόντως ἐστίν. καὶ θᾶττον τυγχάνειν βασιλειῶν, καὶ νίκην ἀνελέσθαι κατὰ πασῶν, καὶ τοῦ διὰ πάσης τῆς τ᾽ ἔνδον, τῆς τ᾽ ἐκτὸς ἀρετῆς, καὶ ἀλέκτου κατασκευῆς τε, καὶ τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων ἐνεγκοῦσα κάλλιστον, καὶ ἡγεμονικωτάτην εἶναι τῶν πόλεων ἁπασῶν. τό γε μὴν πάνθ᾽ ὑπεραῖρον ἀπείροις μήκεσι προέχουσα, καὶ ἡ κοινὴ τῶν εἰς Χριστιανοὺς τελούντων φιλοτιμία, ἐφ᾽ ὀφθαλμοῖς τε κόρον οὐκ ἔχον θαῦμα, ἀπ᾽ εἶναι τοῖς ἐρῶσι καὶ μάτην μαίζουσιν ἀλλ᾽ εἰς τὴν γνώμην ἐντεῦθεν γίγνεσθαι, ὁ ναὸς ἕστηκεν αὐτὸς μεσσηγὺ γαίης, ποιητὴς ἂν εἴποι, καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος, κατὰ τὸν Ὁμηρικὸν ἐπὶ γῆς μὲν βαίνουσαν, εἰς δ᾽ αἰθέρα φθάνουσαν ἔρειν. Ἄτλας τις ἄλλος ὤμοις οὐκ οὐρανὸν κατὰ τὸν ἱστορίαν, τὸ δοκοῦν ποιηταῖς, κίονος ἀνέλων τρόπον, ἀλλὰ τὸν ἐπ᾽ οὐρανὸν πρυτανεῖον τῶν τοῖς ἐνοικοῦσιν αὐτῷ χαίρουσι, καὶ δαιμόνιος. ὥς ποθ᾽ ὁ κατὰ Παλαιστίνην τῷ Ἰουδαίων φύλῳ πρὶν εἰς ἡμᾶς τὴν ἐκεῖ χάριν κατὰ θεοκτονίας μετάστασιν ἔκτισεν. ὃν πολλοὶ μὲν ὕμνησαν ἱδρύσεως, καὶ μεγέθει, καὶ κάλλει περιφανῶς, καὶ ὁλοκλήρως ἔχοντα. πολλοὶ δ᾽ ἐθρήνησαν αὐτοῦ αἰχμὰς καὶ πτώσεις, ὡς νῦν ὁρᾶται, οἷον ἔχοντα. προλέγω δ᾽ ὅτι καὶ πλείους ὑμνήσουσιν, ἡνίκα ἂν ὁ κόσμος αὐτῷ καὶ ἡ πρὶν ἀξία ἐκ καταστάσεως παλαιᾶς ἐπανέλθῃ. ὃν χωρὶς τῶν ἄλλων πολλῶν, καὶ μεγάλων, τῶν τε λελεγμένων, καὶ παρειμένων μόνον εἰς ἄλλων ἐξαίρετον ἡγούμενος τῇ τῶν πόλεων βασιλίδι, οὐκ ἀπὸ σήματος γε τῷ προσήκοντι δοκιμασίας ἐκτίσαμεν. ἐνταῦθα φῶς καὶ τροφὴν καὶ παιδεῖαι ἐν τῷ ὄντι χρυσοῖς λουτροῖς τοσούτων ὅλως ἀρετῆς; Tantam urbem neque ferro, neque armis, neque hoſtium vi & impetu, ob ſui magnitudinem, pulchritudinem, cæteraſque dotes oppugnari umquam poſſe exiſtimabant. Eam licet ſæpius & adverſariorum machinis & civilibus ſeditionibus mire oppreſſam, & paucos ante annos militi Italo prædam datam, ut ita dicam, vidiſſet Joſephus Briennius, qui ſub Manuele vivebat, tamen æternam illi felicitatem exterorum hominum vi numquam interrumpendam divino præſagio, quod utinam ita fuiſſet, nec experientia eum mentitum fuiſſe demonſtraſſet, oratiuncula in D. Virginem euchariſtica prædicere ſibi autumat, quam in Opere noſtro, de perpetuo utriuſque Eccleſiæ Occidentalis atque Orientalis conſenſione editam leges. pag. 203.

CAPUT II.

Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ) Res geſtas Alexii, & Iſaacii Angelorum fratrum, & quomodo Iſaacium Alexius Imperio pulerit, obcæcaveritque, fuſe proſequitur Choniata in Alexio & Iſaacio, quem vide.

Ἀγγέλων καὶ ἀμφοῖν ὀνομαζομένων) Hinc Ἀγγελώνυμοι κασίγνητοι ἀδελφοὶ nuncupantur a Choniata libro tertio in Alexio Comneno: & alibi ſæpius Ἀγγελωνυμία.

Τὴν φυγὴν τε μηχανησάμενος) Alexius obcæcati Iſaacii filius ab Alexio patruo a cuſtodia eductus, libertate & licentia utens, quidquid aliter narret Blondus Decad. 2. lib. 2. Alexium contra Protoſtratorem exiturum ad Democraniam ſequitur. Is, nec abnuente patruo, cum Piſano quodam de fuga conſilio inito, ubi navigandi opportunitatem captaſſet, ad Helleſponti Auloniam fertur, & Athyræ commorans, per ſcapham navis ad navem grandem pervehitur. Conatus in eo capiendo Alexii patrui fruſtra omnes fuere: nam ille coma in orbem raſa, & Latina veſte induta, & in turba magna obverſans, inquiſitores latuit. Choniata in Alexio Comneno lib. 2. Alexii in cuſtodiendo Iſaacio fratre excæcato negligentiam non ſine periculo notat: εἶχε μὲν ἔσω ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξιος τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον καθειργμένον τῆς ἀρχῆς, ἔσω δὲ μὴ πάντη ἀμελήσας τῆς φυλακῆς αὐτοῦ. ἐ δὲ λανθάνουσιν αἱ ἐγκαλοῦσαι τοῖς πλείοσιν αἱ συμφοραί, καὶ εἰσὶν ἀναπόδραστοι. αὕτη μόνη δίκη δὲ ὅλη τις ἐστὶν ἀδιάπτωτος, καὶ τῆς χειρὸς εὐλαβοῦσα μεταβολαῖς, ἀλλ᾽ ὅπως καὶ ταχύτης, καὶ ἀφόβως ἐπιπίπτειν φιλεῖ τοῖς ἔργα ῥέζουσιν ἄδικα, ἐνδίδωσι τῷ κασιγνήτῳ διάγοντι κατὰ τοὺς κέωνας, οἱ περὶ τοὺς πορθμοὺς ἐκπαίδη καὶ ἀνιζόντες ἐστάντες, βίοτον ἔχειν ἄνετον, καὶ πᾶσιν ἀνεπέγκλητον εἶναι τὴν εἰς αὐτὸν διαπλοίσιν. ἐν τοῖς βουλομένοις παντός, καὶ οἱ ἐκ γένους μάλιστα τῶν Λατίνων, εἰς Ἰσαάκιον εἰσπλέων, ὡς καὶ κρυφίων κοινωνὸς ἐδέχετο βουλευμάτων, ὁπόσα τὸν ἀντιπαθῆ ἐβουλεύετο, καὶ τὸν Ἀλεξίου καθαίρεσιν ἐμελέτα, γράμματα πρὸς Εἰρήνην τὴν αὐτοῦ θυγατέρα, κατανοῶν λέχος Φιλίππῳ τῷ κρατοῦντι τότε τῶν Ἀλαμανῶν πρὸς τὸν πατρῷον ἐκδίκησιν ὑπαλείφοντα, κἀκεῖθεν διαπεσόμενα ἔχων ἀντίγραφα, τὸ ποιητέον αὐτῷ ἀναγνώμενον. εἶτα καὶ τὸν υἱὸν τοῦτον Ἀλέξιον τοὺς εἱρκτοὺς ἀνεκὰς ἐλεύθερον ἀφῆκε τρέφεσθαι. Quid ergo nugatur Blondus Hiſtor. Decad. 2. libro 6. *Frater erat Alexius, ætate minor, cum quo indulgentiſſime agebat, adeo ut nihil ſibi ad ſummam adminiſtrationis, præter Imperatoriam deeſſet nomen: cumque a Turcis ſua temeritate captum Imperator magna vi pecuniæ impenſa redemerat. Qui peſſimo vir ingenio piiſſimum, indulgentiſſimumque fratrem dolo captum, excæcatumque truſit in carcerem, eademque impietate Alexium nepotem, Iſacb genitum annos duodecim agentem, niſi fuga elapſus fuiſſet, excæcare aut interficere quæſivit.* Perductus in Siciliam Alexius puer, a ſorore Irene recipitur, & Philippo marito commendatur, ut patri ſuo pro virili opem ferat, ſimul & Imperio, & oculis privato: & fratrem quoque juvet exulem & extorrem. His ille præmunitus litteris ad ſummum Pontificem, & Regem Alemaniæ Philippum progreditur, a quibus claſſium Præfectis, qui ad Palæſtinam contendebant, commendatur, ut eum, ſi fieri poſſet, in patrium Imperium reſtituerent: & exce-

peus humanissime pepigit, & sacramento firmavit, ea se præbiturum. quæ vix ad exitum perduci poterant: nam præter pecuniarum acervos, auxilium contra Sarracenos cum Romania militibus, & quinquaginta triremibus promisit, & Edit. Paris. pag. 204. Latinorum religionem amplexus, privilegiorum Romani Pontificis, ejusque in Orientali Imperio auctoritatis restitutionem pollicetur; *Promittens*, verba sunt Innocentii Papæ epistola ad Alexium Imperatorem Constantinopolitanum, puer nempe Alexius, *quod tam in subsidium terræ sanctæ, quam in expensis & donativis, eis magnifice responderet; paratus etiam in omnibus, & per omnia nostris stare mandatis, eo quod sacrosanctam Romanam Ecclesiam vellet juxta posse suum, modis omnibus honorare, ac ea efficere, quæ nostræ forent placita voluntati*. Sic ille Constantinopolim conducitur. Id cum rescisset Alexius patruus, ipse quoque Legatos ad Pontificem misit, qui proponerent, Christianorum exercitum in subsidium terræ sanctæ destinasse suas regiones invadere, & contra Christianos arma movere; sui muneris esse, ut eos a tali proposito revocaret, ne eorum manus Christianorum sanguine fœdarentur, & Dei offensam incurrerent: ne Alexio filio Isaacii, qui contra Imperium lapidem omnem movebat, opem præstaret: cum Imperium illud non successione, sed electione confortaretur, & Alexius, prius quam pater ejus esset Imperator, natus esset, nec poterat sibi in Imperio jus aliquod vindicare. Quid ad hæc responderit summus Pontifex ex ejusdem litteris ad eumdem Alexium, quas perperam nonnulli ad Isaacium referunt, videri potest.

Ἐπεὶ δὲ τῷ τότε τύχῃ) Classis Veneta ab Erico Dandulo Venetiarum Duce, hominum omnium Græcis infensissimo deducta. Ubertus Folieta Genuens. Histor. lib 4. *Michael Palæologus se se navalibus opibus, quibus eo tempore omnino carebat, muniendum ratus adversus Venetos perpetuos Cæsarum Græcorum hostes, quorumque in Græcis expellendis magna pars operæ fuerat, quique complures urbes, ac loca Imperii tenebant, in opem Genuensem confugit*. Expeditionis socii adjunguntur, Bonifacius Marchio Montisferrati, Flandriæ Comes Balduinus, Comes sancti Pauli Ericus, Comes Pleæ Doloicus, & alii complures, tradit Choniata, audaces bellatores, & statura suis hastis propemodum pares, *καὶ συχνοὶ ἕτεροι πολέμιοι πολεμισταί, καὶ συμμηκιζόμενοι σὺν τῷ δολιχῷ τῶν δοράτων τὴν ἡλικίαν φερόμενοι*. Navium toto triennio Venetiis fabricatarum, nec non equitum, & militum numerum habes apud eumdem Choniatam, Andream Dandolum Hist. Venet. lib. 10. cap. 3. & alios. Plura Ducum nomina apud Jacobum Meyerum in Annal. Flandricis, anno 1203.

Ἦν δ' ὁ τούτων συνεδρεύων ὁ ἀρχιερατικός) Maligne admodum noster Acropolita causam Constantinopolitanæ expeditionis in Romanum Pontificem, ut in eum Græcorum odia excitet, conjicit: quam magis ingenue in Venetos & eorum Ducem Dandulum, Græcis, ut diximus, infensissimos, alii referunt. Danduli machinas & artes, quibus classem illam instruxit, Choniata minutatim narrat. Alienum Pontificis Innocentii animum ab ea expeditione, quam summis conatibus procurabat Marchio Montisferrati Bonifacius, satis nobis indicant ejusdem Innocentii ad Alexium litteræ, & Auctor illius Actorum. *Ipse vero*, Marchio, *de Francia per Alemanniam transitum fecit, ubi cum Philippo Duce Sveviæ, qui se regem gerebat dicebatur habuisse tractatum, ne Alexium sororium suum filium videlicet Isacii quondam Constantinopolitani Imperatoris, cujus sororem ipse Philippus duxerat in uxorem, a fœdo captivitatis ergastulo fugientem reduci faceret Constantinopolim ab exercitu Christiano ad obtinendum Imperium Romaniæ, de quo cum idem Marchio ad summum Pontificem accessisset, cœpit agere a remotis, sed cum intellexisset ipsius animum ad hoc non esse directum, expeditis negotiis ad Crucis officium pertinentibus, ad propria remeavit*. Vide de hac eadem re Annales doctissimos Oderici Raynaldi ad annum 1203. qui pluribus Romanum Pontificem a Græcorum calumnia liberat.

Μάλιστα δὲ ταῖς ὑποσχέσεσι. ἐπέγχανε γὰρ αὐθρωὶ) Suntque in hanc maxime formam fœdera constituta. pag. 205. *Reductus in patriam Alexius, Imperatorque, aut solus, aut cum patre, si superstes inveniretur, constitutus, Græcanicam Ecclesiam & religionem Romanæ Ecclesiæ, aut Catholico ritui subjiceret. Pro damnis insuper, quæ tam Venetis, quam Francis absque constitutis Hemanuel Imperator pridem intulerat, triginta millia auri marchas dissolveret. Principibus vero expeditionis navali impensæ satisfaceret. in qua erant Venetis obligati*. Blondus Decad. 2. lib. 6. & Sabellicus Ennead. 9. lib. 5. *Moverunt Ducum animos pueri lacrymæ & tenera ætas, cui facile favor conciliatur, sed magis præmia, quæ promittebantur: nam præter cætera spes prætendebatur, fore, ut si Alexius cum patre Imperium recuperasset, Constantinopolitana Ecclesia Romanæ subjiceretur*.

Ἐν πλοίμασι φορτὶς τεχομένοι) Choniata, *ὅθεν ἀπέπλευσε παράδοξα τυχόντες. αὐτὸς γὰρ ἐκ παντὸς ποιητέος, ὡς τὴν τε καὶ πλουτίστην ταῖς ναυσὶν ἐκείνων ἐπιπλεῖν, τῇ πόλει ἐφίστανται, μηδενὸς εἰδότος χεδόν*.

Καὶ μάχας κατὰ χεῖρας ἰσχυρὰς) Vide Choniatam ibidem.

Τὰ πάντα χαίρειν εἰπὼν φυγῇ) Nam post pugnam detrectatam, & malo genio in fugam impellente, in Palatium reversus cum Irene filia & decem auri centenariis cum alio ornatu Imperatorio ex pretiosis gemmis, & perspicuis margaritis, sub primam noctis vigiliam Debeltum contendit, *δειλανθεὶς*, subdit Choniata, *ἐν αἰθρώποις, μὴ φίλτρῳ παίδων μαλαχθείς, μὴ γυναικὸς ἔρωτι δαμασθείς, μὴ τοσαύτῃ πόλει μαλακισθείς, μηδέ τι τῶν ἄλλων εἰς νοῦν βαλόμενος, φιλοψυχίᾳ δέ, καὶ δειλανδρίᾳ σωτηρίαν ἑαυτῷ, ἢ ταύτην ἀμφίβολον, χωρὶς τοσούτων, καὶ γένει παντὸς ἀλλαξάμενος*.

Προσεπαγόμενός τε καὶ τὴν γυναῖκα) De uxore ne verbum quidem Choniata, tantum advectæ secum filiæ meminit, quam tacuit noster Acropolita. Unde vero hausit Blondus lib. 6. Decad. 2. Historiæ? *Ad eum tumultum in urbe concitum, Alexius parricida territus, nocte concubia fugiens, ingentem thesaurum, quod post ea cognitum est, apud Hirenem filiam virginem, in Monasterio defossam reliquit*. & Sabellicus Ennead. 9. lib. 5. *Venetis in muros accedentibus, & in urbem irrupturis, adversa vi Græci resistant. Ægre urbs prima die est defensa, nocte, quæ deinceps secuta est, Alexius Imperator, desperatis rebus, uxore & liberis relictis, occulte fugam occupat, magno auri pondere apud Irenem filiam, unam ex sacris virginibus humi defosso*.

CAPUT III.

Τὸ μὲν Ἰταλῶν ἀναστομώντων) Postulabant enim auri centenarios quinquaginta statim numerandos, & adjiciebantur conditiones durissimæ, tolerabiles tamen, nec omnium difficillimæ, quibus captivitatis periculum imminebat, ac publicum exitium.

Ὡς τῶν ἱερῶν κειμηλίων) Consilium Isaacii secutus est Alexius filius, sacrosancta prophanans, & templa invadens, ut nec sacris imaginibus parceret, quarum ornatum adeptũ, imaginibus ipsis humi projectis, & sacra vasa ab iisdem templis rapta & conflata, ut vulgare aurum & argentum hostibus dabat. Gentiliũ ea fuit opinio, ad conservandam Rempublicam, templa Deorum nonnumquam denudare licere. Seneca Controv. 4. *Pro Rep. pleramque templa nudantur, & in usum stipendii dona conflantur*. Nerva ut impendia contraheret, sacrificia non pauca sustulit. Sed parum nobis quid

Gentiles senserint. Christiani Christianam], veram nempe doctrinam amplectimur, & denudationem templorum simulem, si necessitas, quam leges præscribunt, defuerit, & auctoritas Pontificia concedentis, detestamur. Græci licet fuiesemper, & in omnibus supparasitarentur Imperatoribus, rapinam hanc summis etiam maledictis, non sine indignatione lacessere. Nicetas de Isaacio Angelo, & Alexio filio: ἐπεὶ δὲ ταῦτα φασὶ καὶ μάτην ἀνήλωτο τοῖς λαμβάνουσι, καὶ δεήσαντος ἔδει ἐπὶ ἀρχαῖς πολλῆς τυρσωμάτων ἀπεπὶ δὲ καὶ τῶν ἀψαύστων καταδημεύτως, ὅποθεν οἶμαι καὶ τὰ Ῥωμαίων ἀνατέτραπται τέλεον, καὶ ὀφείλονται. ὡς γὰρ χρημάτων ἐν πάντῃ, καὶ τοῖς θείοις ἐπεφύη τῶν τοῦτο τεμένεσιν. ἦν γὰρ ἰδεῖν οὐ μόνον τὰς ἱερὰς εἰκόνας Χριστοῦ ἀξίνας ἐκκοπτομένας, καὶ χαμαὶ ῥιπτουμένας καὶ τοὺς αὐτῶν κόσμους μὴ πάνυ φειδοῖ, ἀλλ' ὡς ἔτυχεν ὀκτωμένους, καὶ πυρὶ παραπεμπομένους. ἀλλὰ καὶ σ... τὰ σεπτά τε καὶ πάναγνα ἀποκαλυπτόμενα ἐκ τῶν ναῶν ἁρπαζόμενα καὶ πυρούμενα, καὶ ὡς κοινὸν ἀργύριον καὶ χρυσίον τοῖς πολεμίοις τρεπόμενοι παρεχόμενα, καὶ τῆς κατὰ τὸ ἅγιον τῶν δὲ λύττης αὐτ' αὐτὸν τὸν πρατομῦντα εἰσήει τὶς αἴσθησις ὁποσουῦν, ταῦτα ἄλλων οὐδεὶς παρήνισσομένους ἐν τῇ ἀσεβείᾳ, ἀλλὰ τῇ ἐχεμυθίᾳ ὄντες, ἐντομῇ ἀναλγησίας εἰπεῖν οἰκειότερον, οὐδὲν τῶν παραφόρων διαμώχοιμεν ἅπαντες, ὅθεν ὡς ὑπάξιοι πεπόνθαμέν τε, καὶ ἴδομεν ὁπόσα βαρυσυμφορώτερα τῶν κακῶν. Præterea non ingratum existimo Lectori futurum, hic exscribere ea, quæ ad me de hac re perquisitus doctissimus Melchior Incofer dederat, quibus, quid in hac re possint Principes, accuratissime pertractatur.

Edit. Paris. pag. 206.

PRÆSTANTISSIMO,

AC CLARISS. VIRO,

LEONI ALLATIO,

MELCHIOR INCOFER.

EX iis, quæ aliquando de immunitate rerum sacrarum me disserentem audisti, eademque postea majorum jussu scripto data perlegisti, ac probasti, præstantissime Leo: quævis modo, an par sit ratio instrumentorum, quæ Altaris ministerio, adeoque sacrificio mystico inserviunt, & quibus de causis ea liceat interdum citra religionem distrahere, certosque in usus, ut sic dicam, abuti. Non quasi nescias quid argumenti ab uno ad alterum, quidve reciprocæ comparationis esse pro re nata, & tempore queat, quando hæc disputatio non tam legum est, quam temporum, sed ut quam cohærenter ego sentiam, cito & ordine intelligas. Parebo libenter, si istud patiaris, ut quia cognata quæstio est, breviter primum, & per capita, quæ tum præcepi, in memoriam revocem, & hinc inde ad dicendum de sacris instrumentis præparatiori calamo excurram.

Aiebam vero, ut Clericos, ita res Ecclesiarum, jure in primis divino, & naturali, tum canonico & civili immunes esse, dissolutis quæ adversum undequaque faciebant, maxime Politicorum argumentis: & hinc cum Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 9. concludebam, nullam in hic relictam esse Principibus laicis potestatem, nisi pro re, & tempore, servatis servandis, quæ ad sex capita adstringebam. Ut nempe ea potestas foret assensu summi Pontificis, Episcopo cum Clero circa modum deliberante, absque ulla exceptione, nec nisi in constante necessitate, summi Pontificis judicio declaranda, & cum facultates laicorum non suppeterent; denique cum conditione præstandi suo tempore. Quos quidem modos late explicantes, syncera a fucatis, & vera a falsis tum discrevimus: nunc de necessitate duntaxat repetimus, unde in æstimationem instrumentorum sacrorum venire possimus ad imponendum personis, & rebus sacris onus, satis suffragari necessitatem, si metus oppressionis impendeat ab infidelibus, aliisque injuste vexantibus, si resarcienda sint templa, si subveniendum peste laborantibus, si impediendum ad infideles transfugium, si tempore famis alendi pauperes, nec aliunde juvari queant, si denique redimendi sint captivi. In hos fines constitutas Ecclesiæ dotes, & bonorum fortunarum data, censent canones, & incumbere necessitatem, quam vocant Ecclesiasticam, atque adeo extraordinaria munera, non quæ solum publicam utilitatem, sed quæ salutem communem, & ut loquitur Innocentius, pietatem respiciunt.

Sic Brutio Scotorum Regi magna vi auri ab hostibus redempto, decima pars redituum liberaliter concessa est. Sic Gregorius X. Rudolpho Imperatori in subsidium belli sacri decimas proventuum in sex annos indulsit. Honorius IV. quartam eidem partem, ad bellum contra Turcas gerendum. Venetis item contra Bajazetem partem plus minus tertiam: Alexander VI. Carolo Quinto quinque decimas contra Solymanum. Clemens Septimus contra hæreticos protestantes in bello Germanico dimidiam partem bonorum Ecclesiæ per Hispaniam, eidem Carolo Paulus Tertius: idemque ex proventibus Monasteriorum Hispaniæ, divendere, quoad crearentur aureorum quingenta millia, lege tamen pacta, ut ne Ecclesiæ detrimentum facerent, tantundem de bonis suis Carolus illis oppignoraret. Sic denique ante hos omnes Philippo Augusto Francorum Regi contra Saladinum omnium Ecclesiasticorum proventuum decimam, quæ postea Saladini appellata est, permisit Clemens Tertius. pag. 207.

Fuere quædam olim munera extraordinaria, quæ perinde tangebant Clericos & laicos, in adventu scilicet Principis, & felicis sobolis nativitate, quæ tamen alibi abrogata ostendimus, sive per Novellam Friderici, sive per canones Pontificum, ut si alicubi serventur, non tam ex vi legum, quam Cleri totius consensu in gratiam collatum censeatur; multoque magis, si de dona tivillis, de quibus Philippus a Lignamine in historia Siculi meminerat, aliisque id genus, quæ honorarii tributi specie, sed tamen coacte exiguntur. Et mirum quantum sibi nonnulli plaudunt legibus Cæsareis in præjudicium Ecclesiæ, qui in præcipuis & melioribus, eas non sequuntur, ut etiam facile arguant ab exemplis Gentilium ad leges Christianorum, & ad jus a facto juxta ea, quæ Livius tendit de sacerdotibus exemplis, Plutarchus in Camillo, Appianus de bello civili; sin semper bonæ leges ex occasione affliguntur.

Cæterum in re nostra sic censenda sunt munera communia, ut quævis contributio resultet in publicam utriusque ordinis utilitatem, adhuc tamen Clericos non tangat, nisi causa sit Ecclesiastica, nempe divini cultus, & religionis servandæ, promovendæ, & nisi facultas laicos omnino deficiat; idque verum sit, vel si bona Ecclesiæ pauperibus sublevandis, & captivis redimendis destinata ultro fateamur. Ad id quippe tenentur laici ex officio, perinde atque filii Ecclesiæ defendere matrem, nullo etiam capto a Clericis subsidio: ut contra Clerici bonis fruentes Ecclesiasticis, & munus deserviendi cultui divino habentes, tenentur orare pro salute etiam laicorum, etsi nonar ab ipsis percipiant largitiones. Quo fit, ut nec Princeps, neque populus Ecclesiam defendendo, quicquam ab ipsa mercedis capere queat, quocumque colore id quærat, facit enim quod facere debet, alioqui restitutioni ex turpiter accepto obnoxius.

Quod opinor religiose perpendens Rex Angliæ Richardus, suspenso Pontificis indulto, pro bello sacro, non Ecclesiasticos, sed regni sui laicos oneravit; idemque fecit & Rex Scotiæ, sed super omnes cavit Alexius Comnenus Imperator, de quo mox dicturi sumus. Alii vero etiam religiose nimis attingentes res sacras, si quid necessitate coacti in opus, etsi omnium opinione Deo gratum accepissent, restitutione facta, pie compensarunt: quo animo secum, & cum religiosis domibus pactus est Heraclius Imperator, quando pace cum Avarum Rege Cajano confecta, adversus Persas pro recuperando sacrosancto Crucis ligno moturus, pecunia carebat, nec spes esset a populis exigendi, ut qui toties a Persis spoliati fuissent. Simile quid antea præstiterat Cassiodorus, sæculorum memoria dignus: nam cum Agapetus Papa

barbarico Theodahati Regis Gothorum imperio coactus esset ad Justinianum Imperatorem proficisci, ad expensas in via faciendas opus habuit regio Arcario vasa sacra oppignorare. Quod cum Cassiodoro innotuisset, effecit apud Regem, ut eadem Ecclesiæ sancti Petri, a qua ablata fuerant, redderentur, adducens in exemplum Regis Alarici factum, qui in depradatione urbis, allata ad se ejusdem Ecclesiæ sacra vasa, continuo referri imperavit, ut cupiditas, quæ deprædationis ambitu scelus admiserat, devotione largissime deleret excessum. Sic plane Religiosus Rex Francorram Clotharius, cum accepisset, venditum Hugoni ex proceribus uni discum argenteum ab Arnulpho Metensi, ob alimoniam pauperum egente, velociter eum, additis centum aureis, Hugone præmortuo, ad sanctum Pontificem referri jussit.

Quemadmodum vero non passus est Deus, ut Hugo iste laicus, etsi pretio persoluto, frueretur donario in honorem Protomartyris Stephani consecrato, ita e contrario, qui manus inique lai.cerunt in res sacras, Edit. Paris. pag. 208. aut quovis modo indebito eas usurparunt, raro impunitos, gravissime semper afflixit. Prodeunt testes veteris Testamenti ex innumeris pauci. Nonne Joas Rex Juda tollens sanctificata ex templo, paulo post a servis percussus interiit? neque hoc solum, sed Joas alter Rex Israel in pœnam prædicti sceleris quidquid in domo Domini inventum est, aurum omne, & vasa omnia deprædatus est. Nonne quod Gedeon fecit Ephod, & in domum suam intulit, fornicari faciens universum populum, id ipsi & toti domui ejus factum est in ruinam, ut Abimelech ejus e concubina natus septuaginta fratres suos, Gedeonis e legitimis uxoribus filios, super unum lapidem omnes occideret? Gravissima pœna, sed etiam gravissimum scelus, quod uni Levitarum ordinationi, & potestati, per Moysen a Deo traditum est, id a Principe laico ad se transferri, & filiis, populoque pro imperio utendum proponere. Nonne & Ozias in templum Domini ingressus, & nequicquam resistente Azaria Pontifice, super altare thymiamatis incensum adolere ausus, continua lepra in fronte percussus est, & festinato expulsus, & segregatus, usque ad diem mortis suæ plagam Domini in aliena domo pertulit? Taceo prophanam Ozæ manus injectionem in Arcam Domini, & illico ejus, ob temeritatem à Deo percussi, interitum. Taceo Saulis inconsiderantiam, & non expectato Samuele, sacrorum contrectationem, ob idque eum continuo reprobatum, & rejectum; ita nimirum his criminibus pœna excisionis, in Hebræorum scriptis celebrata inhæret, ut nemo effugiat. Veniamus ad Historias sæculi Christiani.

Cum sanctiores Galliarum Episcopi animadvertissent Regum bonis Ecclesiæ abutentium sceleribus provocatum Deum, ut Nortmanni, aliæque barbaræ nationes florentissimo Regno fœdam vastitatem inferrent; ad id corrigendum, moresque subditorum corruptos reformandos, Concilium Meldense coegerunt, plurimaque salutaria decreta, tum pro reformatione morum, tum pro rebus Ecclesiæ conservandis ediderunt, eaque regi Carolo juniori, ut observanda præciperet, proposuerunt. Verum is, ingratiam duntaxat Hincmari Rhemensis recens creati, quæ huic Ecclesiæ abstulerat, restituit, cætera neglexit, instantibus maxime Regni Principibus, quod Abbatias, aliasque res Ecclesiæ in beneficium acceptas nollent dimittere: itaque factum est, ne Carolus nonnisi paucos ejus Concilii Canones, ne suis præjudicio foret, reciperet: sed non sera fuit ejus vindicta, cujus cogitationes non sunt sicut cogitationes hominum. Extemplo quippe Nortmannis universum Galliæ regnum novis, & atrocioribus incursionibus miserum in modum infestantibus, pœnitentia Rex ductus, eo adductus est, ut qui a Patribus Concilii sancte pieque statuta recusavit accipere, iniquissimas ab hostibus leges cogeretur suscipere.

Similis fere culpa Carolo Crasso peperit exitium, vastatis per Danos, flamma ferroque plurimis Germaniæ civitatibus, & Episcopatibus, cujus cladis causam Arnulphus Imperator, & Caroli successor in diplomate his testatus est verbis: Omnium successorum nostrorum magnitudo cognoscat, postquam patruus meus Carolus Imperator pro petitione Episcopi Embriconis S. Emmerami Ecclesiam præstavit, hoc est, commendavit, vel ut vulgus, in commendam dedit, numquam postea habuit victoriam, neque corporis & animæ sanitatem usque ad finem vitæ. Si quis ergo Imperator, aut Rex eamdem Ecclesiam alicui præstet, in maledictione sanctæ Mariæ, sanctique Petri, successorumque ejus, & omnium sanctorum persistet. His consentanea est Caroli magni sententia, nisi etiam Arnulphus huc respexerit: Novimus, inquit, multa regna, & reges eorum propterea cecidisse, quia Ecclesias spoliaverunt, atque etiam res earum alienaverunt, & militibus loco stipendii dederunt: quapropter nec fortes in bello, nec in fide stabiles fuerunt, nec victores extiterunt, sed terga multi vulnerati, & plures interfecti verterunt, Regnaque, & regiones, & quod pejus est, regna cælestia perdiderunt, atque propriis hæreditatibus caruerunt, & hactenus carent. Qualiter Dominus talium criminum pœnas per Saracenos, & alios populos permisit, cunctis eorum gesta legentibus liquet; & nisi nos ab his caveamus, similia nobis supervenire non dubitemus. Hæc Carolus. Ac ut fides Capitula- pag. 209. rium, unde hæc discerpta sunt, apud quosdam vacillet, quanta tamen Caroli religio, & abstinentia fuerit in rebus sacris tractandis, usurpandis, idemque de Ludovico Pio ejusdem filio dicimus, omnes historiæ loquuntur.

Propius est exemplum Otthonis II Imp. qui bonis Episcopatus Merseburgensis, quem pater ejus Ottho I. in victoriæ laudem, & gratiarum actionem D. Laurentio erexerat, in Gislerum Magdeburgensem, personæ gratia transfusis, ut non seram, ita memorandam isati numinis tulit vindictam. Quippe eodem anno contra Saracenos, & Græcos ducens ingentem exercitum, pene ad internecionem amisit: ipse tum natando conaretur evadere, a piratis ignorantibus captus, & in Siciliam adductus, agnitusque, ingentibus promissis se redemit, ac ut Romam perduceretur, impetravit, ubi mœrore confectus, anno tamen proxime consequente, & ætatis trigesimo, in ipso flore inglorie reciso extinctus est. Constat Laurentium martyrem, cujus Ecclesiam destruxerat, eum habuisse ultorem, & prævertere potuisset emendando factum, nisi minas in visu cuidam Episcopo oblatas, & narratas, Rex puer neglexisset. Ferunt nocte intempesta dormientibus alto sopore omnibus, vidisse Othonem aureo solio sedentem, subjecto pedibus argenteo scabello, ingentique Procerum, & Episcoporum corona ambitum: mox ingredientem ex adverso juvenem decora specie, sed irascenti similem, nivea tunica vestitum, & purpurea stola pectus cinctum, eumdemque illico penetrantem, & subtracto scabello indignabunde, cunctis attonitis, recedentem. Quem insecutus Episcopus ille cum rogasset, ut honori Regis consulens suppedaneum redderet, nec coram universo Principum, populique cœtu, tanto Regem dedecore afficeret: ille severo vultu conversus: Nisi, inquit, dedecus ipse meum emendaverit, etiam solio deponam. Eventus probavit, exinde enim innumeris jactatus malis, nunquam sapientior redditus est, quousque clades illa suprema & vitam, & gloriam eidem truncavit. Historia, inquit scriptor, notatu digna, & hujus Orthoois exemplo Principes perpendant, quanto cum periculo se rebus Ecclesiarum immisceant, etiam cum quid rectum, & Deo gratum facere se existimant; non iste Ottho religionem destruxit, non bona Ecclesiæ abstulit, sed quæ unius erant illicite, & inordinate cum alia conjunxit. Quid vero si abstulisset?

Mirum etiam displicuisse Deo, quod aliquando Thietgaudus Trevirorum Præsul Cœnobium in urbe S. Andreæ ab Hadriano Papa inhabitandum accepisset. Quippe in visu ab eodem Apostolo, & S. Gregorio tertium monitus, ne scilicet habitacula monachorum occuparet, cum inde recedere jussus non paruisset,

brevi cum omnibus suis misera morte interiit. Quid hic cogitandum animis religiosis? Quod si propter bona Ecclesiæ, excusabili fortasse colore, & titulo usurpata, tam acriter Deus vindicat, quid se futurum cogitent, qui ea nequiter alienant, qui contributionibus non legitimis vexant, denique qui vasa sacra in alienos, & profanos usus avertunt? Illud Felicis Largitionum Comitis infelicis apud Julianum apostatam, te, si non verbo usurpantes, Ecce quam sumptuosis vasis filio Mariæ ministratur.

Proponant isti sibi in exemplum Balthasarem Chaldæorum Regem, qui qua nocte in asportatis ex templo Hierosolymitano vasis aureis, & argenteis temulentiam exercuit, diræ interpretationis sententia percussus interiit, & regnum amisit. Proponant & sacrarum exactores pecuniarum Heliodorum illum Apollonii Regis curatorem, sacra deposita ab Onia sacerdote exigentem, & recogitent spiritus omnipotentis Dei vindictam, quando is quod decreverat, nulla pietatis excusatione admissa, perfecturus cum satellitibus circa ærarium, sensit illico magnam ostensionis evidentiam, ita ut omnes, qui ausi fuerant parere ei, ruentes Dei virtute in dissolutionem, & formidinem converterentur. Apparuit enim illis, *inquit sacer textus,* quidam equus terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus, isque cum impetu priores calces Heliodoro elisit; qui autem eidem sedebat, videbatur arma habere aurea. Alii etiam apparuere juvenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu, qui circumsteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant sine intermissione, multis plagis vulnerantes. Subito autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum, ejecerunt. Et is, qui cum multis cursoribus & satellitibus prædictum ingressus est ærarium, portabatur, nullo sibi auxilium ferente, manifesta Dei cognita virtute. Et ille quidem per divinam virtutem jacebat mutus, atque omni spe ac salute privatus, donec summus Sacerdos obtulit pro salute viri hostiam salutarem: tum iidem juvenes astantes Oniæ, dicebant, Sacerdoti gratias age; nam propter eum Dominus tibi vitam donavit. Tu autem flagellatus nuncia omnibus magnalia Dei, & potestatem. & his dictis non comparuerunt.

Edit. Paris. pag. 210.

Placuit hæc etsi vulgata ex sacra historia renarrare, multorum sane eventuum præferentia symbolum, nec ignotam fortasse allegoriam. Plures in Christianis sæculis sunt Heliodori multis ostentis tum in vita, tum in extremis divinitus flagellati, sed occulte magis, & in caligine mentis, de quibus potiori jure, quam de translationum affectibus auctoribusve dixerit Trithemius. Audivi a multis quanta mentis amaritudine in mortis articulo constituti fuerint. *At paucos omnino numeres Sacerdotes Onias, quibus isti gratias agere queant, ob donatam ad ejus preces vitam pœnitentiæ proficuam, magnalia Dei, & potestatem hæredibus infaustis morte ipsa, dubiaque salute nunciantes. Hoc sane periculo suo nos docuit Paschalis ille Archidiaconus, qui Sergium mox sanctiss. Pontificem Exarcho occulte Romam venienti prodidit, & quasi centum auri libras promisisset, pendere coegit, quando is cum nec promisisset, nec vero haberet in censu, oppigneratis omnibus, quæ ante B. Petri Principis Apostolorum altare pendebant instrumentis, & ornamentis, centum auri libras conflare coactus est. Quid tandem? an vindicta Dei feriata est?* Non multo post, *inquit Anastasius,* Paschalis ab officio Archidiaconatus pro aliquibus incantationibus, & lucis quos colebat, vel sortibus, quas cum aliis inspectoribus tractabat, Dei, beatique Apostolorum Principis Petri iote veniente judicio, privatus est, & in Monasterium retrusus, & post quinquennium præ cordis duritia impœnitens defunctus est.

His omnibus secundum multos attestabitur Henricus ille Imperator Quartus, qui nova attentatorum arte Reges omnes Hierosolymitani Templi expilatores superavit, fortius etiam armatus in Ecclesiæ fortunas, quam Tyrannus ille in Levitam Laurentium avaritia, ut raperet aurum, impietate, ut tolleret Christi potestatem, is, inquam, Henricus, qui novo titulo nobilitatus primus electionum sacrarum raptor, non diripere solum thesauros Ecclesiæ materiales tentavit, sed jura omnia sacra, spiritalesque divitias violare aggressus est, via jam pene emunita ad opprimendam Apostolicæ Sedis, & Vicarii Christi auctoritatem, ad captivandum in perpetuum Ecclesiam, ad sacrilege profananda omnia divina, ad simonias, & fiducias, ad intervertendas pias fundationes, obruendam fundatorum memoriam, votaque fidelium temeranda, ad distributiones pauperum in privatorum usus avertenda, ad præmia dignorum Ecclesiasticorum, in commoda laicorum, & aulicorum transferenda: denique, ut sexcenta mala taceamus, ad inducendum schisma, & diversi a vero Ecclesiæ capitis institutionem, perpetuamque hæresim propagandam.

At quis tandem exitus fuit tam immanis conatus, doceat exitus ipse Henrici, quando Nemesi divina illum persequente, exutus Imperio, & Imperii insignibus, in medio Comitiorum theatro, perpetuo carceri mancipatus, & fœde mortuus, Spiræ per quinquennium jacuit insepultus. Quin etiam unicus ejus hæres, & successor Henricus Quintus, nullis relictis liberis, transmittendum ad alienos Imperium ingemiscens, infeliciter obiit. Ita plerumque, ut supra diximus, hoc genus sceleris sequitur supplicium excisionis. Mitto Fridericos duos avum, & nepotem. In Oriente Phocam, Nicephorum, & quos perstringit Sanctius Ebroicensis, adeoque illos, quorum facto primus ille, nescio quis emersit Abbas Commendatarius.

Annumerarem & his Alexium Comnenum, Orientis Imperatorem, nisi sinceritate cogitans respuisset. Et mirum est, quo tempore in Occidente in omnia jura sacra grassabatur Henricus, eodem adversa omnia secum in Oriente tractabat Alexius, qui nimirum est ludus in orbe terrarum æternæ providentiæ. Is sane aciem ducturus in Robertum Guiscardum Normannorum Ducem, non nisi cum quindecim millibus adversum se venientem cum fusus esset, universo centum septuaginta millium exercitu profligato, immensam hanc cladem peccatis suis adscripsit, quod ex donariis Ecclesiarum, tametsi exinanitum, ærarium replere studuisset; & ne id in posterum attentantibus similia successoribus exitio foret, Bulla vere aurea, ut abstinerent, cavit. pag. 211.

Atque in primis causas affert, quibus ut sacra contingere auderet permotus est, multiplicia negotia, exhausta publica æraria, continuos hostium incursus, & eapropter repressum Imperii statum, summam rerum omnium angustiam, quando omnibus exutus, & plane nudus nudum Imperium suscepisset. Fecisse proinde se aliorum exemplo, ut sacris donariis inopiam solaretur, quando id jam in plerisque Ecclesiis factitatum observasset, non paucam sacrorum donariorum vim in usus cessisse publicos. Fecisse non in Dei contumeliam, aut eorum, qui pie obtulissent, consecrassentque, contemptum, sed urgente temporum necessitate, & quod certo existimasset Deum non provocandum, ubi nullius noxæ mens conscia coarguisset. Cætera cum in nullos necessarios usus cessissent, quæ a sanctis extorserat Ecclesiis, tum primum consilium agnovisse suum, tot undique periculis Romanum circumvallantibus inversum & labefactatum, hostibus elatis, & Imperio miserabili naufragio submergendo, nisi præpotentis Dei virtus procellam in auram convertisset.

Deinde fatetur, magna se cura disquisivisse, quidnam esset, quod tantam Dei iram concitavit, violentumque adeo furorem in se exacuit, idque cum viris divino spiritu maxime afflatis sese contulisse: quorum sententia fuit, id evenisse, quod profanis manibus sacra, venerandaque Ecclesiarum vasa ausus fuisset contrectare, tametsi nulla improbitas impulisset, quia nec res divinæ sunt profanandæ, nec a Dei manibus repetendæ, in aliosve usus convertendæ, quæ semel illi fuerunt consecratæ.

Hanc perinde causam agnoscens malorum, veniam ex intimo corde postulavit, sequr, & omnia quæ sui sunt Imperii, divino numini mancipans, ablata quoq; & in publicos usus conversa reddere pollicitus est, ubi procella desæviente status Imperii refloruisset. Eapropter in posterum sibi, secuturisque Christiani dogmatis Principibus Aurea sua Bulla, legem non minus ob-

servandam, quam si a Deo ipso dictata fuisset, proposuit. Ut ne quis posthac sacra temere contrectaret, tametsi vel Cadmea necessitas urgeret, neve manus impuras in res sacras injiceret, profanando divina, dum in publicos usus convertuntur, seu circumferuntur. *Quæ omnia hac demum imprecatione in contemnentes intorta claudit.* Quod si quis, Domine Deus, in posterum manus sacris, & divinis dinodiis utensilibus, & vasis, quæ sacris olim & venerandis Ecclesiis sunt dicata, vel in posterum dicanda fuerint, injicere audeat, is ne lumine in die visitationis tuæ fruatur, ne sol ille matutinus illucescat, ne tuo hic auxilio, nec tua isthic divina protectione gaudeat; sed ubique despectus a te, desertusque jaceat. Tandem propitius esto, nunc, o Rex, hæreditati tuæ. *Post quæ Deo totis medullis iterum vocato, spondet quæ recepit, nulla quamvis extrema necessitate urgente violaturum se se, iterumque pro restituendis ablatis fidem, & nomen interponit.*

Admiranda sunt hæc, quæ sibi suisque præscripsit Alexius, sed suo, aliorumque sapiens periculo, & ex consilio virorum spiritu Dei afflatorum, *cauto sane Principibus exemplo, quam religiosos esse oporteat in bonis Ecclesiæ, quovis prætextu, vel si Dei causa esse videatur, exsculpendis, quando & optimorum Pontificum mos fuit, ut sanctissime discernerent, nec nisi pro suscipiendis bellis Religionis causa contra nominis Christiani hostes erogari pecunias, & res sacras concederent, ubique & sola pietate spectata, insuper habita quacumque alias publica utilitate, ut absque ista nec legitimus sit usus, nec nisi factum incogitate in exemplum minime trahendum, in quo vel invitos connivisse aliquando Pontifices, non sero pœnituisse, etsi in dissimili genere non semel observat Baronius.*

Edit. Paris. pag. 212. *Sed si tanta religione tractanda sunt bona Ecclesiæ, quæ Urbanus vocat exteriora, quid de donariis, vasis sacris, aliisque instrumentis ad Dei cultum proxime destinatis sentiendum sit colligere proclive est, quando pro istis potissimum vapulavit Alexius, etsi revocato animo ad omnia, quæ Dei, & Ecclesiarum sunt, votum & pollicitationem suam extendit. Discant porro Consiliarii exemplo eorum,* quos spiritu Dei afflatos *adhibuit Alexius, ne minus recta suadendo, fucato prætextu Principes suos in exitium involvant, sed semper pietatem ob oculos habeant, ita Urbani sanctissimi Pontificis consultum unice intenti, quo de bonis Ecclesiæ attributis, hisce verbis sanxit:* Ipsæ res fidelium, quæ Domino offeruntur, non debent in aliis usibus, quam Ecclesiasticis fratrum vel indigentium converti, quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum. *Sæpissime vero inferuntur causæ bellorum, quas majores nostri nunquam justas censuerunt, nisi cum contra infideles, aut hæreticos, religioni Christi, & Catholicæ Ecclesiæ infestos, bona Christianorum, vel Ecclesiæ usurpantes, bella essent inferenda.*

Atque ex hactenus dictis abunde constat, quibus de causis, & quam urgentibus Ecclesiæ res legitime liceat erogare, pietatis ubique titulo præfulgente, quæ præsertim, si pro pauperibus militat, præjudicio vacat, quando ut vidimus, thesaurus omnis Ecclesiæ datus, vel creatus patrimonia sunt pauperum. Juvat nihilominus hæc eadem, sicut & cætera, exemplis illustrare, quæ sancti & illuminati viri nobis reliquere. Ambrosius in primis totus sublevandis egenis, & captivis redimendis, eorum causa sacra vasa confregit, & quidem ea, quæ aliquando requisita nomine Imperatoris dare recusavit, quando etiam Basilicam sacratam peteret, aureum illud responsum dedit: Si a me peteres quod meum est, non refragarer, absit a me ut tradam hæreditatem Christi, ea enim quæ divina sunt, Imperatoriæ potestati non subjacent. *Ex quo Ariani præcipuam adversus eum oblatrandi occasionem susceperunt. Verum de instrumentis sacris impendendis quid dicat, audiamus.*

Hoc maximum, *inquit*, incentivum misericordiæ, ut compatiamur alienis calamitatibus, necessitates aliorum, quantum possumus, juvemus, & plus interdum quam possumus. Melius est enim pro misericordia causas præstare, vel invidiam perpeti, quam prætendere inclementiam, ut nos aliquando in invidiam incidimus, qui confregimus vasa mystica, ut captivos redimeremus, quod Arianis displicere poterat, nec tam factum displicere, quam ut esset, quod in nobis reprehenderent. Quis autem tam durus, immitis, ferreus, cui displiceat, quod homo redimatur a morte, fœmina ab impuritatibus barbarorum, quæ graviores morte sunt, vel pueruli, vel infantes ab idolorum contagiis, quibus mortis metu inquinabantur. Quam causam nos, etsi non sine aliqua ratione gessimus, tamen ita in populo prosecuti sumus, ut confiteremur, multoque fuisse commodius adstrueremus, ut animas Domino, quam aurum servaremus. Qui enim sine auro misit Apostolos, & Ecclesias sine auro congregavit. Aurum Ecclesia habet, non ut servet, sed ut erogat, & subveniat necessitatibus. *Hæc Ambrosius.*

Eundem imitatus sanctus Augustinus. De vasis, *inquit Possidius*, Dominicis propter captivos, & quamplurimos indigentes frangi & conflare volebat, & indigentibus dispensari. Quod non commemorarem, *ait idem*, nisi contra carnalem quorumdam sensum fieri prævidérem. Et hoc ipsum etiam venerabilis memoriæ Ambrosius in talibus necessitatibus indubitanter esse faciendum dixit, & scripsit. *Hæc Possidius. Sed super omnes Ecclesia Romana in Breviario Augustini factum celebrans:* Tanta, *inquit*, benignitate fuit in pauperes, ut cum non esset alia facultas, sacra vasa frangeret ad eorum inopiam sublevandam. *Utrumque imitatus Acacius Amidæ Episcopus ob facinus præclarum vehementer ab omnibus laudatus est. Cum enim Romani milites illos Persas, quos in depopulanda Azazena captivos fecerant, reddere Persarum Regi nollent, & jam mille circiter ex his fames consumpsisset, Acacius convocatis* pag. 213.
suis Clericis: Deus, *inquit*, noster neque lancibus, neque poculis eget: nam nec comedit, neque bibit, quippe qui his rebus minime opus habet. Quare cum Ecclesia multa monumenta aurea, argenteaque ex propensa fidelium in eam benignitate possideat, consentaneum est hisce rebus milites captivos e custodia liberare, & fame prope enectos reficere, & sustentare. *Quæ & plura id genus cum disseruisset, monumenta Ecclesiæ conflanda curavit, vendidit, pretiaque partim militibus pro captivis redimendis dedit, partim ad eorumdem famem sublevandam impendit. Quæ res maximam regi Persarum admirationem fecit.* Romanos esse, qui hostes bello, & beneficiis vincere nossent: *eaque de causa magno videndi Acacii desiderio flagrabat, quo ad frueretur.*

Accedit S. Flavianus Patriarcha Constantinopolitanus, antequam assumeretur sacrorum donariorum magnæ Ecclesiæ custos, cujus ordinationem cum Chrysaphius Eunuchus ingratam haberet, Theodosio Imperatori suggessit, ut pro electionis gratia, aliquid sibi muneris a Flaviano mitti vellet. Misit Flavianus puros panes, sed reprehendit Chrysaphius, aurum, non panem mittendum, *occinens Imperatori. At ille,* non sibi esse copiam auri *respondit*, nisi sacri Templi donariis abuti velit, ea vero Deo & pauperibus esse debita. *Chrysaphio quoque prævaricationem suadenti natum esse. Sic iste erubuit, semper deinde Flavianum infenso ferens animo.*

Non absimile est factum Cæsarii Arelatensis. Qui cum sacras Basilicas fidelium multitudine, quos Gothi Ariani captivos Arelatem adduxerant repleri vidisset, eos inopia laborantes, victu & vestitu abunde solatus est, quoad omnes redimeret argento, quod prædecessor ejus mensæ paraverat, observans, Dominum non in vase argenteo, sed

in paropſide panem intinxiſſe, diſcipuliſque præcepiſſe, ne aurum vel argentum poſſiderent. Neque his contentus, thuribula quoque, calices, patinas, & quicquid inſtrumenti divini myſterij diſpenſationi ſerviebat, diſpenſavit. Ita, inquiens, expedit, ne homo rationalis Chriſti ſanguine redemptus, amiſſa libertate, & dura preſſus ſervitute, aut Arianus efficiatur, aut Judæus, aut ex ingenuo, liberoque ſervus. Quo loco ſcriptor vitæ ejuſdem, Ornavit igitur, inquit, defendit, non deformavit Eccleſiam, patere voluit filiis viſcera matris, non præcludi, hoc dicens: Velim reſpondeant mihi plerique Domini ſacerdotes, & reliqui de clero, qui neſcio quo ſuperfluitatis amore nolunt dare inſenſibile aurum, & argentum ex Chriſti donariis pro mancipiis Chriſti. Velim, inquam, dicant mihi, ſi quo caſu ipſi in eam calamitatem inciderent, vellent ejuſmodi donariis in libertatem vindicari, aut potius ſacrilegii loco haberent, ſi quis eis ex divino munuſculo ſubveniret? Equidem non puto id ingratum eſſe Deo, de ſuo miniſterio redemptionem parere, qui ſeipſum pro hominibus redemptionem dedit. Sic Cæſarius ſubdit ſcriptor vitæ. Vidiſſe ſe quoſdam laudantes in ſancto viro quod ita fecerit, non tamen ullo pacto volentes imitari. An non in vitro habetur ſanguis Chriſti? An non in ligno ſuſpenſum fuit ejus ſacratiſſimum corpus, noſtræ ſalutis cauſa? Proſequitur deinde quæ pro tanta charitate Deus rependerit Cæſario.

Ita ſemper, ut religioſum fuit res ſacras attingere, ſic Deo gratiſſimum in pauperes & egenos erogare, vel ſi bonum cauſa cum quavis alia, tametſi ſplendida, pietatis ratione comparetur. Id uno Heraclii Imperatoris exemplo luculentum evadit. Huic cum pro ſacroſancta Cruce recuperanda adverſus Perſas res eſſet; nec populus toties ab iiſdem ſpoliatus, quicquam pecuniæ militi alendo repræſentare poſſet, ab Eccleſiis, & locis ſacris id mutuum accepit, ſed cum ſumptus non æquaret, a ſacris vaſis aureis, argenteiſque ſuppetias cœpit, Quæſtoribus in toto Imperio conſtitutis: quos inter cum Nicetas Patricius Eccleſiæ Alexandrinæ pecuniam in fiſcum inferre tentaret, obſtitit Joannes ille Patriarcha vulgo dictus Eleemoſynarius, pauperum cauſam in-

Edit. Pariſ. pag. 214. terponens, & negans ſe daturum cuiquam, quod illorum eſſet. Contra Nicetas. Oportet, inquit, ut quod temere, & in uſus non neceſſarios impendis, ad publicum ærarium deferatur. Ille viciſſim, Non eſt juſtum, ut quæ Regi cæleſti ſunt conſecrata, terreno Regi prodantur, eſt enim hoc plane ſacrilegum, & non parvum in Deum peccatum. Si autem tibi ſic viſum eſt facere, ecce quæcumque ſunt Eccleſiæ, en accipe, & fac ut volueris, ſiquidem nulla ratio ab hac te abducit ſententia, mea enim voluntate ne obolum quidem dimittam eorum, quæ ſunt repoſita.

Hæc quidem ipſe. Verum Deus, qui & pauperum, & Crucis a Perſis vindicandæ cauſæ favebat, piam utrinque litem ita miraculo diremit, ne neſcias an æquaverit utramque, an alteram alteri, & quam prætulerit. Nam cum Nicetas tollere juſſiſſet pecuniae, ſolis centum libris Patriarchæ relictis, ecce ſibi portantibus occurrerunt, qui mellis amphoras plurimas ad Patriarcham deferrent, quarum nonnullis inſcriptum erat, Mel primarium; aliis, Mel fumo carens. Quas cum vidiſſet Nicetas, partem ad ſe mitti a Patriarcha petiit. Miſit illico unam mellis primarij, litteris additis hujus teneris: Dominus, qui dixit, non te dimittam, nec derelinquam, ipſe pro iis, quas tua celſitudo nunc abſtulit, pecuniis, reddidit alias, id autem declarabit quæ ad te nunc miſſa eſt amphora. Scias ergo quod Deum, qui ſpiritum & alimentum omnibus ſuppeditat, homo, in quem cadit interitus, nequaquam poterit in anguſtum redigere. Hæc Joannes. Quæ cum legiſſet Nicetas, & effuſas coram ſe pecunias oculis inſpexiſſet attonitus, & illis præſertim verbis compunctus, Deum non poteſt homo in anguſtum redigere, profunde pœnituit; nec ſolum quicquid abſtulerat pecuniarum lubens reſtituit, ſed refuſum quoque in amphoram remiſit, & præterea trecentas e ſuo libras addidit, veniam a Patriarcha petens, quem deinceps & coluit eeverentius, & præcipua cum eodem conjunctione vixit.

Hic vero libet iterum repetere quam religioſe tractandæ ſunt res Deo dicatæ, vel ſi quam maximæ pietatis ſpecies affulgeat, quando non latuit ſanctum Patriarcham, quanti eſſet debellare Perſas, & victorioſum Crucis vexillum reportare, pertinaciter etiam ſacris omnibus inſtrumentis, & tamen recuſavit ſponte facere, ne pauperum cauſæ, quam Deus in primis ubique commendavit, ullo modo deeſſe videretur, ut pene exiſtimes, charitatem vere moviſſe Deum ad miraculum patrandum, adeo copioſe reſtituendo, quod ablatum erat, & nihilominus aliunde ſupplendo pro Cruce obtinenda, & pecuniam, & victoriam. Ut ut ſit magna circumſpectione libranda eſt illa neceſſitas, qua cogamur in alios uſus, quantumvis in ſpecie pios, & urgentes, potius quam in cauſas pauperum pecuniam ſacram erogare, vaſa ſacra in ſumptus conflare. Quid hic dicas de bellis, quæ rara ſunt ſacra, hoc eſt, contra fidei hoſtes ſuſcepta, cariſſime alias, ut ille ait, juſta, ut ſacra illis impenſæ debeantur. Hic judicio Salomonis opus, ut is cenſeatur juſte gerere, qui pacem velit, ille injuſte qui nolit, proinde huic reſiſtendum, illi favendum, quia pietatis vertitur cauſa, ſatis antiquum & receptum olim dogma fuit.

Cæterum quam cautos eſſe oporteat in uſurpandis, quæ ſemel Deo dicatæ ſunt, rebus, niſi tot utriuſque Teſtamenti argumenta, ſummorum Pontificum, & Principum præceptiones, infelices denique vel negligentium, vel contemnentium exitus nos docerent, ipſa vel Gentilium exempla abunde inſtruerent, quorum aliqui vere admirandi, vel ſolius rationis ductu ſapientes, ne religionis quidem cauſa judicarunt avertenda, quæ ſemel falſis diis ſuis, vel templis fuiſſent conſecrata. Id ſane a Mantinenſis Arcadum Principibus olim judicio ſancitum eſt. Nam cum ab Eleis ſuperati fuiſſent Arcades, horum vero Imperatores pecuniis ſacris ad ſtipendium uti vellent, Mantinei decreverunt, his uti ne liceret: qua de re ad Myrios totius Arcadiæ judices & arbitros appellatione interpoſita, iſti quoque pronunciarunt rebus ſacris abſtinendum eſſe, adeoque perperam appellatum. Majus eſt, ne materiam quidem unius templi, ad alterius templi ædificationem tranſportare licuiſſe. Itaq; cum Quintus Fulvius Flaccus Cenſor, Equeſtris Fortunæ templum, ut auguſtius, magnificentiuſque redde-

re, ex Æde Junonis Laviniæ tegulas marmoreas pag. 215.

tranſtuliſſet, ſacrilegium adeo magnum viſum eſt, ruinis, ſpoliiſque templorum templa ornari, ut nulla Magiſtratus auctoritate poſſet excuſari. Judicatum proptereà, ut tegulæ reportatæ rurſum locarentur, fenisse que Junoni hujus ſacrilegii nomine piacularia. Fulvius ipſe duobus filiis amiſſis, qui in Illyrico militabant, ex ſummo animi mœrore in dementiam prolapſus, e vivis abiiſſe ob hoc flagitium creditus eſt.

Quouſque loco hujuſmodi Gentilium ſunt exempla, religioſe tangant oportet eos, qui bona Eccleſiarum per fas & nefas ad ſe trahentes præclare actum putant, ſi ſub extremis uſurpare amplius non valentes, templa vel ſacella ex iſtiuſmodi ſpoliis locent, pias fundationes, ſi tamen piæ dicendæ ſunt, erigunt. Et erunt, qui illigatis ubique in ſacrorum ædificiorum proſpectu, nominibus, & familiæ ſignis gloriari auſus, ſe contuliſſe Eccleſiæ, quæ ex rapinis coguntur potius relinquere, quam ſponte dare. Imitati ſcilicet Hyrcanum Sadducæum, Herodemque ſemipaganum, qui multos talentorum centenarios e ſancto Davidis ſepulchro eruentes, & ſacrum templi gazophylacium expilantes, pauca pietatis monumenta Hieroſolymis ſtruxerunt, ut turpiſſimam ſacrilegii notam a ſe quoquo modo depellerent. Nolim cum iſtis comparare eos, qui pleraque Eccleſiæ bona & dona, ſive Principum, ſive privatorum fundatio-

fundatione, ac donatione, eo esse collata prædicant, ut in tempore cum usus poscit, ad manus redeant, quasi idcirco Domino fœnerati sint, ut recipiant cum velint; sed nihilominus vanam esse horum religionem dixerint, haud cogitantium, quæ semel Deo dicata sunt, tot divini, humanique juris sanctionibus ad alios usus, nisi Deo consulto, converti non posse. Quamquam qui ita cogitant, nihil ipsi fundarunt, sed persæpe fundationes aliorum invaserunt, quæ tamen non tam suo sensu, ut plurimum creverunt, quam privatorum postea collationibus auctæ, ad statum vero perductæ parsimonia, œconomia, & frugalitate eorum, quibus creditæ sunt. Exemplis supersedemus, ubi res ipsa loquitur.

Habes hic, præstantissime Leo, quid sentiam de usu, abusuque sacrorum: excessi, fateor, modum epistolæ, sed calamus excurrit. Et poteram ordine tractare, nisi familiari stilo confusanea, prout inciderunt, ex tempore sequi placuisset. Plura in ipso calamo hæserunt, dum cogitarem morere, quod non multis abhinc annis contigit, mori scilicet plures, faucium ingluvie, medicis incomperta, & dum diversa applicarent remedia, redivivum curare viderentur, atque interim vel paucarum horarum spatio plurimi mortalium efferrentur. Sic prorsus evenit in morbo, quo mundus in maligno positus est. Diversas rerum mundanarum catastrophas, in diversas causas referimus, originem omnis mali, quæ bonorum Ecclesiasticorum usurpatio est, aut ignoramus, aut negligimus. Unde enim tot excisiones, tot populorum commotiones, bella, fames, pestilentiæ, & mille alia adversa, quæ superstitiose fortasse in varios syderum positus, minores, majoresque conjunctiones, obliquitatem Zodiaci, & excentricitatem variantem referimus: non animadvertentes, hæc omnia instrumenta esse divinæ vindictæ in usurpantes sacrorum, & patrimonii pauperum: quamvis possessores bene se sentiant, aut curam in extremum diem reponant, sero sane & incerto remedio. Reflecte quæso mecum a condito mundo quidquid ingentis mali secutum est, fore ex hac radice pullulasse: reipse etiam omnes a fundata Ecclesia mutationes, paucas exceperis, quæ hinc profectæ non sint: miraberis opinor. Ego quo minus catalogum horum adstruam, brevitas hujus notationis vetat; magno volumine opus foret. Vale.

Ut vero factum Alexii Comneni, quod tantopere laudat Inenferus, & ante eum laudaverat Baronius, inspiciamus, juvat narrationem exscribere ex Annæ Comnenæ hist. lib. 6. εἰς ἔλεγχον δὲ τοῦτον τὰ κατ' αὐτοῦ ἐν τριόδοις τε καὶ γωνίαις ὑποψιθυριζόμενα. ἀλλ' ἀνίαν ἐνεποίει τῇ ψυχῇ, ὅτι μὴ τοσοῦτον εἰργασμένος κολαφισμὸν τῷ στόματι τῶν συκοφαντούντων εἶχεν ἑαυτῷ περιηχήσαντα. ἐκεῖνοι γὰρ χρείας κατεπειγούσης, καὶ κοσμικοὶ κλύδωνος ἐξ ἀπορίας τῶν βασιλικῶν ταμείων, πρὸς τοῦτο ἀπέβλεψε, καὶ ὡς δάνειον ἐλογίζετο, ἀλλ' οὐχ ὡς ἅρπαγμα, ἢ τυραννικῆς χειρὸς ἐπιβουλήν, ὡς οἱ λοιδορούμενοι λέξουσι. ἀλλὰ καὶ γνώμην ἔσχεν, ὡς μετὰ τὸ κατορθῶσαι τοὺς ἐπικειμένους πολέμους ἀποδοῦναι ταῖς ἐκκλησίαις τὸν ἀφῃρημένον κόσμον αὐτῶν· καὶ οὐκ ἔφησεν ἐπαναζεῦξαι τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ὑπόδικον γίνεσθαι τοῖς ἐθέλουσι τὰ ἱερά. ἐνθένδε ἐκκλησίαν κυρώσας καὶ συνέδριον μέγιστον εἰς τὰ ἐν Βλαχέρναις ἀνάκτορα ἑαυτὸν ἐθέλων πρὶν τὸν ὑπόδικον καταστήσασθαι, καὶ οὕτω τὰ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀπολογήσασθαι. παρῆν δὲ ἤδη καὶ ἡ σύγκλητος ἅπασα, καὶ τὸ στρατιωτικόν, καὶ ὅσον τοῦ ἱεροῦ καταλόγου, καραδοκοῦντες τὸ τί ἂν βούλοιτο, ἢ τὸ ἐκπάντων συνέλασεν. τὸ δὲ ἦν ἄρα ἄλλο οὐδὲν ἢ τῶν κατὰ τὰ βασίλεια θρυλουμένων ἀνάκρισις. παρῆσαν δὲ τηνικαῦτα οἱ τῶν ἱερῶν φροντιστηρίων προεστῶτες, καὶ τὰ βιβλία ἐς μέσον τηνικαῦτα προὐτίθεντο. βρέβια ταῦτα ἡ συνήθεια οἶδε καλεῖν, ἐν οἷς ἀναγεγράφαται τὰ ἐν ἑκάστῃ τιμίῳ κειμήλια. καὶ τὸ μὲν φαινόμενον κριτὴς ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ καθῆστο θρόνου. τὸ δ' ἀληθές, αὐτὸς ἐξεταζόμενος. ἐξητάζετο τοίνυν τὰ πάλαι παρὰ πολλῶν ἀνατεθέντα τοῖς ἁγίοις

Edit. Parif. pag. 216.

οἴκοις, ἢ πεπεῖσθαι τῶν ἐν ὑστέρῳ, ἢ καὶ αὐτοὶ τοῦ Αὐτοκράτορος ἀφαιρεθέντα. καὶ οὐδὲ μηδὲ ἑτέρου ἀφαιρεθὲν κατεφαίνετο, ἀλλ' ἢ μόνος ὁ τῇ σορῷ τῆς βασιλίδος ἐπικείμενος ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ὑποκείμενος κόσμος, καὶ ὀλίγα τινὰ ἄλλα κειμήλια, μὴ τοσοῦτον εἰς ἱερὰν λειτουργίαν χρηματίζοντα, ἑαυτὸν εἰς τὸ μέσον ὁ Αὐτοκράτωρ ὑπόδικον καθίστησι, κρινέτω δὲ τὸν βουλόμενον ὁντιναοῦν, καὶ μετὰ μικρὸν μεταβαλὼν τὴν γλῶτταν. Ἐγὼ, φησὶ, τὴν βασιλείαν πανταχόθεν κυκλουμένην βαρβάροις εὑράμενος, καὶ μηδέν τι τοῖς ἐπικειμένοις ἐχθροῖς ἀξιόμαχον ἔχουσαν, ἴστε εἰς ὅσους κινδύνους περιέπεσον, μικροῦ καὶ βαρβαρικοῦ ξίφους ὄψον γεγονώς. καὶ γὰρ πολλαπλασίους ἦσαν οἱ ἑκατέρωθεν ἡμᾶς τοξεύοντες. καὶ γὰρ τῶν Περσῶν ὑπελάνθανε, καὶ τὰς τῶν Σκυθῶν ἐκδρομὰς οὐκ ἠγνοεῖτο, καὶ τῶν ἐν Λογγιβαρδίᾳ ξυρουμένων δοράτων οὐκ ἐπελανθάνετο. τὰ δὲ χρήματα συνεστάλη τοῖς ὅπλοις. καὶ ὁ κύκλος τῆς ἡγεμονίας εἰς τὸ ἀμερὲς συνήλαυνε κέντρον. ὅπως δὴ τὸ, τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν αὔξηται γυμναζόμενον, καὶ ἁπανταχόθεν συλλεγόμενον, καὶ συγκροτούμενον οἴδατε· καὶ ταῦτα πάντα, ὅτι πολλῶν ἐδεῖτο χρημάτων, ἴστε πάντες· καὶ ὅτι τὰ ἀφαιρεθέντα εἰς δέον ἀνήλωτο κατὰ τὸν Περικλέα ἐκεῖνον, καὶ ὑπὲρ τῆς ὑμῶν τιμῆς δεδαπάνηται. εἰ δὲ τοῖς μεμφομένοις, ὡς τοῖς κανόσι προσκεκρουκότες κατεφάνημεν θαυμαστὸν οὐδέν. ἀκούομεν γάρ, ὅτι καὶ ὁ ἐν βασιλεῦσι προφήτης Δαβὶδ σὺν τοῖς αὐτοῦ ἀνάγκῃ ἐληλυθὼς τῶν ἱερῶν ἐγεύσατο ἄρτων μετὰ τῶν στρατευομένων αὐτῷ, καὶ ταῦτα μὴ εἰδέχομενον, τὰς ἐξεδιαζομένας τοῖς ἱερεῦσι τροφὰς ἰδιώτην ἅψασθαι. καὶ ἄλλως δὲ καταμαθεῖν ἐστὶ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἐνιστάμενοι ἐκδιδόντας τὰ ἱερὰ πιπράσκεσθαι ὑπὲρ ἀνδρώσεως αἰχμαλώτων. εἰ δ' αἰχμαλωτιζομένης οἰκουμένης, καὶ ἐξηνδραποδισμένων ἤδη τῶν πόλεων, καὶ αὐτῆς τῆς Κωνσταντίνου γενέσθαι κινδυνευούσης ὀλίγον τινῶν καὶ οὐδὲ πάνυ τῆς τῶν ἱερῶν μετεχόντων ἀξίαν, ἐν βίᾳ τοσαύτῃ ἁψάμενοι εἰς τὴν ἐλευθερίαν ταύτην κατεχρησάμεθα, οὐδεμίαν ἄρα κατηγορίαν εὔλογον τοῖς φιλαιτιωμένοις καταλιμπάνομεν. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ μεταστρέψας τὸν λόγον, ἔνοχον οἷον ἑαυτὸν ποιεῖται καὶ καταδικάζει ἑαυτὸν ἑαυτοῦ. εἶτ' αὖθις τὰ βρέβια ἀνελίττειν προστάττει τοῖς ἔχουσιν, ἵνα καταφανῆ γένηται τὰ ἀφῃρημένα. καὶ παραχρῆμα τῷ μὲν σεκρέτῳ τοῦ Ἀντιφωνητοῦ χρυσίου ποσότητα ἱκανὴν ἐλογίσατο κατ' ἔτος κομιζομένην ταῖς τοῦ δημοσίου φροντίσιν, ὃ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπαρασάλευτον διαμεμένηκε. ἐκεῖσε γὰρ ἡ τῆς δεδηλωμένης βασιλίδος σορὸς ἐναπέκειτο. τοῖς δὲ Χαλκοπρατείοις ἐτησίαν εἴσοδον χρυσίου ἀρκοῦσαν τοῖς τῷ θείῳ τεμένει τῆς Θεομήτορος ᾄδουσι τοὺς ὕμνους ἐπέστελλεν ἐκ τῶν βασιλικῶν ταμιείων ἀποτεθῆναι παρεκελεύετο. Hoc agite, huc animum advertite, huc adhibete aures, qui judicatis terram.

Οἱ τὸν υἱὸν Ἰσαακίου ἀπέκτεινε) Cum Nicolaum Canabum adolescentem sediose Byzantii inaugurassent, & Isaacius animam ageret, Alexius Bonifacium Marchionem accersit, quibus visum est, Latinas cohortes in Palatium admittendas, quibus Canabus submoveretur. Id cum nunciassent Ducæ Murtzuphlo, cum multis suis cognatis, & spadone fisco Præfecto sibi conciliato, defectionem, quam jam animo fovebat, excludit: namque intempesta nocte Alexium puerum adit, atque cognatos ejus, bipenniferos barbaros, pluriorefque alios in foribus esse ad eum, ob initam cum Latinis familiaritatem & amicitiam, obtruncandum. Sic puerum territum complexus per portam plerisque ignotam in tentorium, quod in Palatio habebat, liberaturus perducit, & compedibus injectis in teterrimum carcerem conjicit, & sibi insignia Imperii sumit, nec non ab aliis Imperator de more consalutatur: nec multo post a satellitibus suis Canabum captum custodiæ tradit. Alexio deinceps puero bis venenum propinavit, cum ille tum ætatis robore, tum antidotis, quibus utebatur vicisset, eum laqueo tandem præfocat, mense Imperii sexto, die octavo. Blondus de gestis Venetorum, *Et puerum Alexium, quem datum bis venenum non occiderat, eliso gutture manu propria necavit.* Sabellius Ennead. 9. libro quinto: Murtzuphlus est pag. 217.

b

Itaque, quod maxime optabat, consecutus, ut pars una multitudinis eum Præfectum urbis, altera belli Ducem, tertia Imperatorem declararit. Ipse ab ea declaratione confestim satellitum, propinquorumque caterva stipatus, se se in publico proripuit in Alexii domum, ac puerum, quem antea veneno petitum necare non potuit, eliso gutture propria necavit manu, homo tam perfidus, quam ingratus: peperitque summum Isaacii beneficium, summam ingratitudinem. Hic, ut videtur, Sabellius Alexios confundit. Namque Alexius Murtzuphlus Alexium Isaacii filium neci tradidit. Beneficia tamen Isaacii collata Alexio non Murtzuphlo fuere, sed Alexio fratri, quod & ipse Sabellius supra videret, de Alexio puero Isaacii filio sermonem habens: *Qui Isaacium patrem, cujus beneficio magno auri pondere fuisset olim a Turcis redemptus, atque ita humane tractatus, ut quamvis multo minor natu esset, vixerit tamen semper cum eo imperante ex æquo, subita vi oppressum privasset luminibus, privatum arctissime vinxisset, vinctum in fœdum ac teterrimum carcerem conjecisset.* Addit Balduinus epist. ad Innocentium: *Nocte igitur insequenti dominum suum latenter laqueo suffocat in carcere, cum quo ipso die prandium sumpserat Judas, & clava ferrea, quam tenebat in manu, latera morientis, & costas inaudita crudelitate confringit, casuque vitam, quam laqueo extorserat, confingit ereptam, ac Imperiali sepultura concessa, propalatum omnibus scelus funeris honore dissimulat.* Scias quoque, Lector, præter historici fidem a nonnullis notari, Gantherum appellare Murciphlum tyrannum, cujus consilio Alexii pater antea obcæcatus, & in carcerem conjectus fuerat, cum eo temporis Murtzuphli nulla esset apud Imperatorem auctoritas, & præcipui illius facinoris auctores censeantur Theodotus Brana, Georgius Palæologus, Joannes Petraliphas, Constantinus Raulus, & Michael Cantacuzenus.

Οἱ Πρωτοβεστιαρίτου ὄντες) φρόνησιν ὁ Δούκας τῆ βασιλεῖ τῶ τηλικῶδε ἀνωξέ. ἐτρυφᾶ γὰρ ὑπὲρ ἅπαντας τιμηθεὶς Πρωτοβεστιαρίτης καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς ἀποσχρωμένα καθυποδόμενος πέδιλα· καὶ φασὶ συμπαθῶς. Choniata.

C A P U T IV.

Καὶ ἐάλω παρὰ τούτων) Ne tantopere decantatam Byzantii oppugnationem, expugnationem, & excidium non sine tædio concinnamus, vide Auctores, qui de ea scripsere, inter alios Nicetam, qui fuse & non sine lacrymis oculatus ipse testis prosequitur. Dorotheus Monembasiensis in synopsi Historiarum: καὶ τότε ἐστάλη ὁ βασιλεὺς, ἐπειδὴ ἦγαν τοὺς Φράγγους χρήματα νὰ πάρουσι τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ νὰ ἀφήσουν τὸ ταξίδι τῆς Ἱερουσαλὴμ. καὶ ἔτζι ἐπῆγαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἔρριψαν τὰ φουσσάτα τους ἔξω, καὶ τὰ κάτεργα τῶν Βενετίκων τὸ πελάγι ἀντίκρυ τὰ τειχία. καὶ ἔδωκαν μέγαν πόλεμον, καὶ φοβερὸν, καὶ μὲ ταῖς λαμπάδαις ἔκαμαν χαλαστρίαις τὰ κάτεργα, καὶ ἐμπῆκαν οἱ Βενετικοὶ εἰς τὴν πόλιν πρῶτα ἀπὸ τὰς ἄλλους. καὶ τότε ἐμπῆκαν τὰ φουσσάτα τὰ ἄλλα, καὶ ἔβαλαν παντοῖοι, ἤγουν φλάμπουρα εἰς τὰ τειχία. καὶ μὲ μεγάλαις χαραῖς ἔπαιξαν ταῖς τρουμπέταις, καὶ τὰ ἄλλα παιγνίδια. καὶ ὡς ἐκυρίευσαν οἱ Φράγκοι τὴν πόλιν, ἐγύρευσαν τὸν βασιλέα, καὶ δὲν τὸν ηὗραν. Nullæ hic ad oppugnandam Constantinopolim summi Pontificis

Edit. Paris. pag. 218. litteræ. Totum hoc negotium Regis Franciæ fuit. Quomodo vero Veneti primi ante alios ingressi Byzantium dicuntur? Cum res civium apud summum Patrem gereretur, vitaque eorum in dubio esset, pactionibus sæpe confusis, Venetiarum Dux Ericus Dandulus cum Imperatore de pace acturus triremi juxta Cosmedium appellit, eodem & Imperator equo advehitur, dum de pace & conditionibus disputatur, Latinorum equestres copiæ ex superiore loco subito erumpentes, laxis habenis Imperatorem petunt, ut vix equo converso periculum effugerit, & comitum ejus aliqui caperentur: exinde maximæ hostiles naves, in quibus paratæ erant scalæ, cæteraque instrumenta ad oppugnandum necessaria recta ad mœnia accedunt, & occupant. Ex Choniata.

Ἔτος μὲν ὄντος ἀπὸ γενέσεως) Acropolita noster facit annum VIMDCCXI. namque decimo mensis Maii in urbem appulere, continuatunt obsidionem menses undecim, quarta XI. mensis Aprilis urbem ingressi sunt. Nam si L. & VIII annos eam tenuere Latini, & anno VIMDCCLXIX recuperarunt Græci, si demas occupatæ numerum, qui remanent erunt anni VIMDCCXI. Choniata in die mensis concinit, in anno iterum, tamquam qui anno uno auctior sit, ait enim eam captam anno VIMDCCXII. ex quibus corrigendus est idem Choniata in Balduino, δεκάτῃ μὲν οὖν ἐπὶ δυσὶ τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς ἐνεστῶτος, τῆς ἑβδόμης Ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ, legitur, ὀκτακοσιοστοῦ, δωδεκάτου ἔτους, καὶ ἡ βασιλὶς πόλις πρὸς Λατίνων κεχείρωται. & alio quoque loco, πόμπτην ἄγοντος ἢ εἰκοστὴν τοῦ Μαρτίου μηνὸς τοῦ τότε τρέχοντος ὀγδόης ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ, legitur, ὀκτακοσιοστοῦ τρίτου καὶ δεκάτου ἔτους.

Ἀπὸ κλίμακος τοῖς εἰς ἑτέρων ὑψηλοτέρων) Choniata, οἵτω πλοῖον ἑνὸς τοῖς περὶ τὰ Πετρία τείχεσι προσπελάσαντος, ἐξ ἧς ἀκατίων τὰς ἀγκύρας τῶν πλοίων ὀρεξάρι ῥίψαντες ἐκ τῆς κλίμακος, ὅπως τοῖς ἐκ τῆς πύργων Ῥωμαίοις συμπλέκονται, καὶ τρέποντας τούτους ῥᾳδίως, ὡς ἐξ ὑπερδεξίου μαχόμενοι, καὶ οὐ μόνον ἀπὸ ὕψους, ἀλλὰ καὶ κατὰ κορυφὴν, οἷον ἐφιστῶντες, καὶ βάλλοντες. κατὰ πολὺ γὰρ τῶν τῆς πόλεως τειχῶν ὑπερανεστήκεσαν αἱ ἐν τοῖς πλοίοις κλίμακες μετέωροι ὑπὸ πνεύματος γινόμεναι, Alexii Comneni lib. 3. & in Murtzuphlo, ἐνταῦθα δὲ ἤδη δόλωνος ζυγὴν ὑποδυνὰς τὴν τῆς πόλεως ἅπασαν ἀρχὴν, ἐκ τῆς κλίμακος μιᾶς, ἥτις ἄγχιστα ἦν τῆς Πετρίων, καὶ βασιλεὺς ἔναντι διαπονεῖτο, ἄνδρες δύο παραδόντες ἑαυτοὺς τῷ τύχῃ πρῶτοι τοῦ ἑταιρικοῦ εἰς τὸν κατ' ὄψιν πύργον καταποδώσιν, καὶ ἐξωθοῦσι τὸ ἐκεῖσε Ῥωμαϊκὸν φυλακικὸν συμμαχικόν, ἐκ δὲ τούτου ἐξανασείσαντες τῇ χειρὶ ἄνωθεν οἷον σύμβολον χαρᾶς καὶ θάρσους τοῖς φιλέταις ἐπερρώσαντο.

Ὅσα μὲν δὴ συνέβη τῇ πόλει) Malorum, infortuniorum, ac cædium, quibus in clade illa Constantinopolitana ac Orientalis Imperii humanum genus, sed Græcorum potissimum afflictum est, post Dei omnia disponentis providentiam, & in peccata hominum numquam non justum sævientis humanitatem, causam Græci Latinis, quorum sæpius alias furorem & immanitatem experti fuerant, attribuunt; Latini Græcorum perfidiæ, & Apostolici culminis odio. Latinisne an Græcis fides in hoc negotio habenda est? Latini dicent, sibi: nam Græci eloquentia omnia invertunt, homines fallaces & leves, & ad nimiam assentationem eruditi profitentes quemadmodum causa inferior, dicendo fieri superior posset, otiosi, loquaces, contentionis cupidiores quam veritatis: quibus, ut finiam, jusjurandum jocus est, & testimonium ludus. Græci sibi fidem præstandam esse contendunt. Quæ ipsi de Latinis dicunt, ut fidem elevent, non hic congeram. Græcis de Latinis loquentibus fidem nullam esse asseverabunt Latini: contra Græci, nullam Latinis de Græcis. sic par pari redditur. Res itaque hæc in obscuro latebit, nec quisquam veritatem inveniet; minime vero. Recurrendum est ad communem Judicem, qui momentis rationum ab utrisque auditis, sine partium amore aut odio pronunciat. Is fuerit summus Pontifex Innocentius, qui in re gravissima, rationibus ponderatis, addito etiam spectatissimorum hominum consilio ad Marchionem Montisferrati datis pag. 219.
litteris ita deliberavit. *Vos nullam in Græcos jurisdictionem, aut potestatem habentes, a puritate*

voti vestri temere declinasse videmini, dum non contra Sarracenus arma movistis, non intendentes ad recuperandam Hierusalem, sed Constantinopolim occupandam, terrenas opes cælestibus divitiis præferendo. Illud quoque longe gravius reputatur, quod quidam nec religioni, nec ætati, nec sexui pepercerunt, sed fornicationes, adulteria, & incestus in oculis omnium exercentes, non solum maritatas & viduas, sed etiam matronas, virgines, Deoque dicatas exposuerunt spurcitiis garcionum. Nec Imperiales suffecit divitias exhaurire, ac diripere spolia majorum pariter & minorum, nisi ad Ecclesiarum thesauros, & quod gravius est, ad ipsarum possessiones extendistis manus vestras, tabulas argenteas de altaribus rapientes, & violatis sacrariis, cruces, icones, & reliquias asportantes, ut Græcorum Ecclesia quantumcumque persecutionibus affligatur, ad obedientiam Apostolicæ Sedis redire contemnat, quæ in Latinis non nisi perditionis exempla, & opera tenebrarum aspexit, ut jam merito illos abhorreat plusquam canes. Tu vero contra jurisdictionem & potestatem indebitam, vel potius usurpatam, Apostolicæ Sedis Legati consilium allegasti, tanquam ex eo vobis licuerit cum præfato adolescente ad suscipiendum sibi Constantinopolitanum Imperium proficisci, &c. Ista vel similia ad alios eorum scribens summus Pontifex repetit, *Ecce quod cum mœrore referimus, eo rubore, unde videbamos hactenus, profecisse, deficimus & angustamur, unde credebamus potissimum dilatari: quomodo enim Græcorum Ecclesia quantumcumque persecutionibus affligitur, ad unitatem Ecclesiasticam, & devotionem Sedis Apostolicæ revertetur, quæ in Latinis nonnisi perditionis exemplum, & opera tenebrarum aspexit, ut jam merito illos abhorreat plusquam canes? Illi etenim, qui nonquæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi quærere credebantur, gladios quos exerere debebant in paganos, Christianorum sanguine cruentantes, nec religioni, nec ætati, nec sexui pepercerunt, incestus, adulteria, & fornicationes in oculis omnium exercentes, & tam matronas quam virgines etiam Deo dicatas exponentes spurcitiis garcionum. Nec suffecit eisdem Imperiales divitias exhaurire, ac diripere spolia Principum, & majorum, nisi ad thesauros Ecclesiarum, & quod gravius est, ad ipsarum possessiones extenderent manus suas, tabellas argenteas etiam de altaribus rapientes, & inter se confringentes in frusta, violantes sacraria, & cruces, & reliquias asportantes*, &c. Cum autem tabularum argentearum mentionem fecerit Innocentius, non erit abs re quod de tabula sive ara templi sanctæ Sophiæ comminiscitur Dorotheus Monembasiensis, ad posterorum memoriam recensere: inter etiam alia sacra ac pretiosa donaria a Venetis aliisque erepta, rem quoque commemorat hoc modo: καὶ ἐ μόνον ταῦτα ἐπῆραν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπερθαύμαστον, καὶ ἐξαίσιον ἁγίαν τράπεζαν τοῦ αὐτοῦ ἁγίας Σοφίας, τὴν πολύτιμον, καὶ ὡραιοτάτην ἄγαλμα ἀπὸ τὸν ναὸν, καὶ τὴν ἔβαλαν εἰς τὸ καράβι, καὶ ... ἄρματα καὶ ἐπήγαιναν εἰς τὴν Βενετίαν, ὢ τοῦ θαύματος, πλησίον τῆς νήσου τοῦ μαρμαρᾶ ἐσχίσθη τὸ καράβι, καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν θάλασσαν ἡ ἁγία τράπεζα, καὶ ἐβούλησεν, καὶ εἶναι ἐκεῖ ἕως τὴν σήμερον. καὶ τοῦτο εἶναι φανερὸν, καὶ τὸ μαρτυροῦν οἱ πάντες, διότι ὅλο τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅταν κάμνει φουρτοῦνα, ἡ θάλασσα ὅλη κοιμᾶται ... φοβερά. εἰς δὲ τὸν τόπον, ὅπου εἶναι ἡ ἁγία αὐτὴ τράπεζα εἶναι γαλήνη, καὶ δὲν ταράσσεται ἡ θάλασσα, καὶ ὑπηγαίνουν τινὲς ἐκεῖ μὲ πορίσματα, καὶ λαμβάνουσιν ἀπὸ τὴν θάλασσαν ἐκείνην, ὅπου εἶναι ἡ ἁγία τράπεζα, καὶ μυρίζει θαυμασιώτατα, μυρωδία ἀπὸ τὸ ἅγιον μύρον ὅπου ἔχει, καὶ διὰ ἄλλα χρίσματα. Sed de hoc fides sit penes Auctorem.

Τ' ἄλλα πάντα ὅποσα μαχαίρας ἔργον) Unde ergo habuit sua Blondus? *Sed dante ingenium necessitate*, cives, *convocatos in solemnem pompam sacerdotes, sunt secuti inermes, & crucibus iconisque ad fidem comparandam præmissis, tenentes murum armatos, veniam supplicee oraverunt, qua facillime impetrata, portis undique patentibus, Latini nominis multitudo undique est ingressa. Quiete urbi data Proceres in consilio decreverunt*, &c.

In Acrop. Hist. Notæ.

CAPUT V.

Edit. Paris. pag. 220.

Ὁ μὲν δὴ βασιλεὺς Ἀλέξιος) Debeltum fugisse tradit Choniata.

Ἀλέξιος δὲ ὁ Δούκας) Πολυομμάλατος ἐκ πρώτης τριχὸς, καὶ ῥυπαφύης εἰς κοίτας δεικνύμενος, καὶ δύο κουριδίας ἀλόχους παρὰ δίκην ἀποπεμψάμενος, Choniata.

Τρεῖς γὰρ ὑπῆρχον αὐτῷ) Choniata in Alexio Comneno lib. 3. ὁ δὲ βασιλεὺς τὰς θυγατέρας ὁρῶν ὀργώσας ἐπὶ λέχος δεύτερον διὰ νεότητα καὶ ὥραν σώματος, ἐφιλονείκει τὰς συζευχθησομένας αὐτὰς ἀνευρεῖν. ὅθεν καὶ ὠνόμαζε ... ἐξελέγετο τὰ τῶν Χριστιανῶν προσβάλλοντα, ὡς εἰς πολεμίους ... ὁ δὲ τῶν τοιούτων συναμμάτων ... Ῥωμαίοις αὐτὰς ἐκδέδωκε, τὴν μὲν Εἰρήνην συνάψας τῷ Παλαιολόγῳ Ἀλεξίῳ, διαζευχθέντι πρότερον, ἥτις ἐννόμως αὐτῷ ἐγνωσκομένη ... ἔχουσα. τὴν δὲ Ἄνναν συναρμόσας Θεοδώρῳ τῷ Λασκάρει, νεανίᾳ πολεμιστῇ καὶ ῥαγδαίῳ πρὸς ἔργα πολέμου. ἦν δ' ὁ καιρὸς, καθ' ὃν αὗται γεγόνασιν αἱ συναφεῖαι, ἐγγίζοντος ἀπόχρεω. Georgius Phranza lib. 1. cap. 1. præter historiæ fidem duas Alexium Comnenum Imperatorem filias generasse scribit, *quarum natu grandiorem Irenem vocabulo, purpurea induere sandalia jussit, quod illam, & cui desponderetur, successores & hæredes post obitum suum fore constituisset*, &c. exscripsit ex Gregora lib. 4. ἡ γὰρ οὖν μητρὸς αὐτοῦ μήτηρ Εἰρήνη, ἡ πρώτη τῶν θυγατέρων ἦν Ἀλεξίου τοῦ βασιλέως. ὃς ἐπειδὴ γονῆς ἀῤῥένος αὐτὸς οὐκ εὐμοίρει, ταύτην ἐρυθροῖς ὑποδεδέσθαι κρηπῖσι προστετάχει, ἵν' ἂν αὐτή τε, καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος. ἔδωκε συζεῦξαι αὐτὴν Ἀλεξίῳ τῷ Παλαιολόγῳ, ὃ δεσπότην αὐτὸν ἤδη τετίμηκεν. καὶ εἰ μὴ φθάσας αὐτὸν ὁ θάνατος ἐξῆρε τοῦ τῇδε βίου, αὐτὸς ἂν ἦν ὁ μετὰ τὸν πενθερὸν Ἀλέξιον βασιλεύς. Volaterannus lib. 23. non minorẽ turbat ab aliis scriptoribus dissentiens, *Alexius Murtzuphlus cognomento, ut est auctor Acropolita, filiam Annam Theodoro Lascari locavit: fugatosque deinde uti diximus, a Gallis una cum conjuge Euphrosyna, & genero fuit*. Acropolites, quem ipse laudat, non ait Alexii Murtzuphli filiam Annam Theodoro Lascari locatam, sed Alexii Imperatoris Isaacii fratris filiam: nam agens de filiabus hujus Alexii, ἡ δὲ δευτέρα, scribit, ἐκαλεῖτο Ἄννα, ἣν ἐπὶ Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν συνεζεύχθη. Nullusque est inter scriptores Græcos, qui in hoc ab Acropolita dissentiat. Quis porro æquo animo ferret, dummodo in rebus Græcis omnino jejunus non sit, Euphrosynam uxorem ejusdem Alexii Angeli, Isaacii fratris, uxorem dici Murtzuphli, cujus Eudocia Alexii Angeli memoratur.

Ἐπὶ τινι δὲ παιδὶ αἰσχρῷ φασιν) Rem prosequitur accuratius Niceta lib. 3. de Alexio Comneno, tertiam filiam Eudociam, eum adhuc Andronicum fugeret, & apud Ismaelitas, & in Palæstina aberraret Alexius, Isaacium fratrem Stephano Neemanis filio, Triballorum Principi despondisse, qui post exiguum tempus in Papyrin monte Monachus fit; filium illius eodem nomine Stephanum, paterni Principatus domina Eudocia declarata, eam ubi junxisse, ex eaque filios suscepisse: postmodum divulsis querimoniis amore, cum alter alteri incestuosos amores objiceret, crescereteque in dies dissidium, Stephanum sive conficto, sive vere objecto adulterii crimine, Eudociam sola tenui interula, eaque undique præcisa, ut vix pudendas partes regeret, ignominiose, quo libitum esset, abire concessisse: fratrem Stephani Vulcum ejus inhumanitate objurgata, orasse, ut deposita iracundia, & generis Eudociæ habita ratione, clementius ageret, & famæ suæ consuleret, sed cum ingenium illius implacabile movere non posset, ipsam Eudociam, ut dignitas ejus postulabat, Dyrrachium perducendam curasse, patrem Alexium certiorem redditum, filiam lectica, aliisque ornamentis mu-

liebribus missis, in ædem suam recepisse. Hæc Byzantium reversa, post captam urbem Alexio Murtzuphlo, qui duas uxores præter fas omne repudiarat, ut eam sibi adjungeret, nupserat; sed Murtzuphlo demum luminibus orbato, Larissæ in Thessalia Leoni Sguro in matrimonium a patre Alexio datur. Nota, Triballorum Principem dici a Choniata, quem noster Acropolita Cralem Serviæ nuncupat.

Edit. Paris. pag. 221.

Ἀπῆρε καὶ αὐτὸς ἐκεῖθεν) Choniata præter Eudociam filiam Imperatoris secum conductam, Euphrosynam quoque Alexii Angeli uxorem lembo impositam secum duxisse narrat in Murtzuphlo, cum duos menses & dies sexdecim imperasset. Sabellius Ennead. 9. lib. 5. *Alexius ubi urbem una ex parte captam videt, cum uxore ac pellicibus, magnaque vi auri, intempesta nocte Byzantium reliquit.*

Ἐντὸς ὅσω τοῦ λυτῆρος) Choniata causam se nescire ingenue fatetur: πλὴν οὐδ' οὗτος ὁ Δούκας ἔσω γάμου καὶ συνεβίω τῇ Εὐδοκίᾳ συμφωνεῖν. ὁ γὰρ ταύτης πατὴρ Ἀλέξιος, οὐκ οἶδ' ὅτι παθών, σὺν δόλῳ τὸν ἄνδρα συνείληφε, καὶ κακῶς ἐς τὰς κόρας διέθετο, πλαίσας πλαίσιτα μεσὸν κακοῦ, καὶ φυγὰς βασιλεία τῷ ἀποτυφλῶντι ταύτης ἀντικαθήμενος.

Ἀλέξιον εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἀπήγαγον) Namque non multo post excæcationem a Latinis Ducas comprehensus, Byzantium reducitur, & in judicium adductus pro sui defensione afferebat, se patriæ proditorem occidisse, & pœnis commeritis affliaisse: neque se unum id fecisse, sed reliquos illius cognatos. Verumtamen Latini, repudiatis omnibus, capitis hominem condemnant, novo & inusitato supplicii genera: nam in altissimam columnam, quæ in Tauro est, perductum præcipitant. Is aliquandiu in pedes descendens, deinde in caput subversus, & humi allisus miserabiliter interiit. Sic Choniata a nostro non dissidens. Paulo aliter narrat Dorotheus Monembasiensis: οἱ δὲ Φράγγοι ὑπέσχου μεγάλα χαρίσματα, ὅπως τὸν παραδώσῃ τὸν βασιλέα, καὶ μετὰ χαρίσματα τὰ πολλὰ τὸν παρέδωκαν τῶν Φράγγων· καὶ αὐτοί, ὡς εἶχαν τὸν βασιλέα, ἐχάρησαν πολλά, καὶ ἐδιαλογίζοντο, τί θάνατον νὰ τὸν δώσουν, καὶ ἐτζυχώθησαν τοῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ οἱ χρησμοί, ὡς τὸ κολώνα τὸ γλυπτόν, ὁποῦ εἶχε πολλαῖς προφητείαις περὶ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, καὶ κατὰ τὸν χρησμὸν ἐκρέμασαν αὐτὸν εἰς τὸ κολώνιον, καὶ καθὼς ἔκαμεν αὐτὸς Ἀλεξίῳ τοῦ βασιλέως, ἔτζι καὶ χειρότερα ἔπαθεν. & qui ab eo exscripsit Matthæus Cigala in synopsi historiæ. Hunc imperasse Nicetas ait menses duos, & dies sexdecim, ut verosimile est, Monembasiensis, & Cigala annos duos, & dies viginti: καὶ ἐβασίλευσε χρόνους δύο ἡμέρας εἴκοσι. Nescio tamen undenam hauserint hi nebulones.

Εἰς Θεσσαλονίκην ἀφίκετο) Ex qua postea Marchione ad Halmyrum fortunæ suæ respondentem locum habitatum missus est. Choniata: ὁ δὲ δὲ φυγὰς βασιλεὺς εἰς ὄψιν τῷ Μαρκεσίῳ ἐλθών, ἄρτου μετρητοῦ καὶ κοτύλης κεράσματος, τὰ τῆς βασιλείας ἀνταλλάττεται σύμβολα, καὶ εἰς χῶρον τῇ τύχῃ φερώνυμον, Ἀλμυρὸς ὁ χῶρος κικλήσκεται, ταῖς ἐκείνου βουλαῖς τελέσαι ἐκπέμπεται σὺν Εὐφροσύνῃ τῇ ὁμευνέτιδι. quod antea de Isaacio illius fratre dixerat jussu Alexii: βίον ἀγρότην ἀντλοῦντα, ἄρτῳ τε καὶ σίτῳ μετρητῷ, ὡς τὸν τυχόντα ἰδιώτην διεξάγοντα. Addit Gregoras lib. 1. eumdem, dum in Thracia vagaretur, a Montisferrati Marchione captum, & opibus, quas secum ferebat, spoliatum, nudumque dimissum, longo tempore circa Achajam & Peloponesum oberrasse: tandem Balduino a Bulgaris capto ab eodem Marchione una cum conjuge ad Alemaniæ Principem mittitur: καὶ τὸν ἄνω πρώην ἐν βασιλεῦσιν Ἀλέξιον, καὶ τὴν τούτου σύνευνον Εὐφροσύνην ἐξαποστέλλει τῷ τῶν Ἀλαμανῶν ἐξέπεμψεν ἄρχοντι. φεῦ, φεῦ τοῦ καινοῦ τοῦδε ἐκ αἰνιγματος παρὰ Ῥωμαίοις ἀκούσματος, ὅπερ δὲ καὶ ἀθέατα εἰς δεῦρο θεάματος. Vide quæ sequuntur de Alexio cap. 8. Villarduinus ait, una cum conjuge a Marchione missum fuisse captivum ad Monferratum: in qua re narranda non omnes conveniunt.

C A P U T VI.

Οἱ Ἰταλοὶ ἄδηλον δεδαίκασι) Non statim initio captivitatis Urbis, sed post captum Balduinum, si Nicetæ credimus: Ἰταλοὶ μὲν ὅσω ἐπὶ ταύταις εἰς ἀγεννὲς καταβληθέντες φρόνημα, ὡς εἰς μάνδραν τὴν Κωνσταντίνου ἐκκλείοντο, καὶ τῶν ὅσα τοῖς πολιορκουμένοις χρήσιμα ἐπεμέλοντο, τὰ πρὸς χεῖρον ἐξηνεμωμένοι, καὶ Ῥωμαίοις ἐνέδοσαν ἔνθα σφίσι βουλητὸν ἀπαρτίσασθαι. *pag. 222.*

Ὁ γαμβρὸς ὁ λόγος) Cap. 5.

Διήρχετο τὰ πέριξ Προύσης τε) Paruere nempe tum temporis Theodoro Prusæi, Nicæenses, Lydi, Philomolpi, Smyrnæi, Ephesii, & interjecta oppida, qui etiam longis navibus fabricatis, plerasque insulas postea subegit. Gregoras: ὅσοι ὀψὲ καὶ μόλις περὶ τὴν Νικαέων μητρόπολιν ἀναγορευθεῖσιν συμπίπτουσι βασιλέα Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν, τηνικαῦτα ἤδη τυγχάνοντα. τηνικαῦτα γὰρ οἱ μὲν ἡττηθέντες, οἱ δ' ὑποπεπτωκότι χρησάμενοι χρόνῳ, τούτῳ προσερρύησαν μάλα ἐθελονταί.

Καὶ περὶ τὸν Περσάρχην ἀφίκετο) Iconii nempe Chaicbosroem, cum quo pacem fecit, & socero illius Manueli Maurozomæ partem Imperii concessit, Chonas scilicet Nicetæ historici patriam, & quæ in Phrygia est, Laodicæam, & alia loca, quæ fluvius Mæander amfractu suo amplectitur, donec in mare immergatur.

Ὁ γὰρ Καματηρὸς Ἰωάννης) Hunc ante excisam Constantinopolim sua sponte urbe egressum Didymotœchum petiisse præter Acropolitam, alii quoque narrant. Quid ergo nugatur Ephræmius Byzantinus, qui cum a Latinis tradit ejectum;

—— Τούτῳ Ξιφιλῖνο,
Θανόντος, ἐγκαθίσταται θρόνῳ
Ὁ Καματηρὸς αὖθις Ἰωάννης,
Ἴδρις σοφίας παντοδαπῆς καὶ λόγων,
Ἐπήβολος τε δογμάτων τῶν ἐνθέων,
Ἐκκλησίας ὢν δ' αὖθις Χαρτοφύλαξ.
Ἐφ' ὧ παροινήσαντα Λατῖνοι πόλιν,
Ὃς ἐξελαθεὶς δυστυχῶς πρὸς Λατίνων
Θρόνου πατρίδος τῆς ἐμῆς Βυζαντίδος
Οἴχει. Διδυμοτεῖχον εἰς αὐτὸ θάσας
Ἔνθα θανὼν ἔλιπεν ἡλίου φάος.

De illius morte Niceta: τότε δὲ μελαγχολῷ θανάτῳ τὸν βίον ἀφείλατο καὶ ὁ Πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Καματηρὸς, καταλελοιπὼς, πλάσας, καὶ αὐτόθι ὢν ἐν τῷ Διδυμοτείχῳ.

Ψηφίζεται γοῦν Πατριάρχης Μιχαὴλ) De hoc Michaele, quemadmodum & de aliis Nicænis Patriarchis ad recuperatam a Græcis Constantinopolim egimus in opere nostro de perpetua consensione utriusque Ecclesiæ tum Occidentalis tum Orientalis, lib. 2.

Ὃς ἐκ τῶν δεσποτῶν Θεόδωρος) Unde itaque habuit sua Monembasiensis: ὁμοφώνησαν ὅλοι μίαν βουλὴν, καὶ ἐψήφισαν βασιλέα Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν τὸν γέροντα, καὶ ἔτζι ἀπέρασεν τὸν βασιλικὸν θρόνον, ὅπου τὸν ἐπῆραν ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ ὅλα τὰ βασιλικὰ φορέματα, καὶ τὴν κορώναν, καὶ παλάτιον βασιλικὸν ἔκαμαν, καὶ ἐπέρασαν αὐτό. καὶ ἔτζι ἐπῆραν αὐτὸν τὸν ὑποψήφιον βασιλέα. καὶ ἐπῆγαν εἰς τὴν Μητρόπολιν Φιλαδελφίας, ὅτε ἔκαμαν τὸν θρόνον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐκεῖ ἐκαθέζετον. καὶ ἐφόρεσε τὴν βασιλείαν, καὶ ἐστέφθη κορώναν, καὶ τὰ βασιλικὰ φορέματα, καὶ ἐστέφθη ὑπ' αὐτὸν Μητροπολίτην τῆς Φιλαδελφίας βασιλέας.

C A P U T VII.

Ἐντεῦθεν βασιλεὺς ὁ Λάσκαρις) Niceta in Balduino. ὁ δὲ Λάσκαρις Θεόδωρος, ὡς γένει διαφανὴς ὢν, καὶ κλέει βασιλικῷ περιδόξῳ ἀποκρυψάμενος ἐκεῖνος, τὸ ἐρυθρὸν, πέδιλα ὑποδύεται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἐφ' ὅλων τῶν ἑώων ἀναγορεύεται πόλεων.

Οἵ τε γὰρ Ἰταλοὶ κατὰ τὴν ἑῴαν) Progressus Latinorum

In Oriente adversus Græcos, & in illis partibus propagatum Imperium tum ab Errico Balduini fratre, tum a Petro Plancio fuse prosequitur Nicetas in Balduino, ex quo tibi pete, si lubet. *Edit. Paris. pag. 223.*

Αὐτίκα Θεόδωρος δὲ καὶ) Theodorus cognomento Mangaphas, patria Philadelphiensis, ætate Isaacii Angeli Comneni regnum affectans, primum ejus urbis plebem audacissimam sibi conciliat, & jurejurando adstringit, Lydisque omnibus ad defectionem impulsis, regium nomen usurpavit, & argenteam monetam cum imagine sua percussit. Derisa initio defectio fuit, cum postmodum augesceret, nihil cunctandum ratus Isaacius, hominem Philadelphiæ obsidet. Cum diuturna obsidione urbem ad deditionem compellere non posset, paciscitur iis conditionibus, ut Theodorus depositis Regni insignibus, privatim agat, civesque ei pareant ut prius, & obsidibus acceptis Byzantium revertitur. Non multo post Basilius Batatzes plurimos Mangaphæ conjuratos largitionibus corrupit, effecitque ut urbe pelleretur, qui ad Chaicosroem Iconij Sultanum profugus auxilia contra Romanos non impetravit, obtinuit tamen ut Turci liberi, qui arcu & pharetra freti Romanos prædabantur, asciscerentur: sic non parvis copiis contractis Phryges, Laodicenses, nec non Colossenses innumeris cladibus affecit, mancipiis civium suorum, & jumentis abductis, areis æstivo tempore incensis, & omnibus quibusque hostilem in modum tractatis. Michaelis quoque Archistrategi templum opus maximum, & celeberrimum, incendi passus est. Postmodum ad Sultanum rediit: sed Imperator largitionibus impetravit, ut ille desertus a Sultano, ac proditus ad se mitteretur: ea tamen conditione, ut defectionem nec capite, nec mutilatione, læsioneque ullius membri lueret. Qua de causa ad diuturnum carcerem est damnatus. Cum displicuisset Sultani fratribus, qui regnum cum eo diviserant, quod hominem profugum, & supplicem, pecuniæ causa Romanorum Imperatori prodidisset, iracundiam eorum placavit. Namque aiebat, pacificationis ergo illum remisisse, non prodidisse: & hominem vagum in patriam restituisse, ut nec ipse alios, nec ipsum alii prosequerentur. Hic Errico circa Adramytium agenti arma infert, & inexpectato superventu, & multitudine otimum quidem terrorem incutit, sed Errico, cum Martis alea tentanda videretur, ante alios, & per mediam hostium aciem cum suis perrumpente, dissipatur; nam Græci equites ad primam Latinorum impressionem, & hastarum directionem, concitatis equis fugientes, pedestres ordines hostibus trucidandos reliquerunt, & spoliandos. Ex Niceta.

Παφλαγονίας δὲ πάσης) David siquidem, & Alexius fratres Manuele Andronici Tyranni Romanorum filio nati, alter Ponti Heracleam, & Paphlagoniam occupaverat, alter Alexius Oenæum & Sinopem urbes, & Trapezuntem. Sed quomodo expeditionem Lascaris in Davidem Latinorum auxiliis fultum susceperit, eumque debellaverit, disces a Niceta in Balduino.

CAPUT VIII.

Καὶ τῷ μὲν ἐκ Φλάντρας) Capta Constantinopoli, cum designationem Imperatoris suffragiis esse committendam decretum esset, ex Francis & Longobardis quinque, alii sex dicunt, ex Venetis totidem lectis judicibus, plurium suffragiis sors Imperii Balduino Flandriæ Comiti obtigit quod plerique putant Danduli fraude & solertia factum esse, qui cum ob cæcitatem excluderetur, Imperium penes eum esse voluit, qui hilarioribus esset moribus, & ingenio minus ambitioso: sed quod potissimum fuit, ut privatus Imperatoris designati principatus, quam remotissimus esset e Venetorum ditione, ne si qua controversia cum illo incidisset, plures copias subito ex suo territorio accersere, aut Venetos fines commode invadere, aut incursionibus vexare posset, quæ omnia in expedito esse Bonifacio Marchioni ex Longobardia norat. His Dandulus Bonifacium Marchionem repulit, Balduinum prætulit, cujus ditionis limites tantum a Venetis distare noverat, quantum Venetiæ a Græcorum provinciis disterminarentur. Pactiones inter eos initas Innocentius non omnes laudavit, quasdam etiam reprobavit. Vide quoque Gregoram lib. 1. *pag. 224.* Hinc, Lector, agnosces quam insulse recentiores, & infimi nominis Scriptores Dorotheus Monembasiensis, & Matthæus Cigala, Venetis, inter quos synopses suas Historiarum pessime concinnarunt, & ediderunt, supparasitentur, qui scribunt Venetos Imperium Constantinopolitanum tenuisse, *λαβόντες τὴν βασιλείαν οἱ Βενέτικοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως*, & quod insolentius est, per annos quinquaginta sex, vel, ut tradunt, sexaginta & menses octo, additis etiam diebus tredecim gubernavisse: *ὥρισαν δὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν οἱ Βενέτικοι χρόνους νϛ´ ἄλλοι λέγουσι ξ´ μῆνας η´ καὶ ἡμέρας ιγ´ καὶ οὐκ ἂν εἶχον τὴν Κωνσταντινούπολιν Βενέτικοι.*

Ἔχειν τὰ ἐξ ὅλων πρὸς τὸ ὅλον) Auctor vitæ Innocentii: *Totum quidem habere, quod in civitate inventum fuerit, a quolibet duci debet, & poni in communi eo loco quo fuerit ordinatum, de quo tamen habere nobis & hominibus Venetis tres partes debeat solvi, pro illo habere quod Alexius quondam Imperator vobis & nobis solvere tenebatur. Quartam vero partem nobis retinere debemus, donec fuerimus in ipsa solutione coæquales. Si autem aliquid residuum fuerit, debemus per medietatem inter vos & nos dividere, donec fuerint appreciati. Si vero minus fuerit, ita quod non possit sufficere ad memoratum debitum persolvendum, undecumque fuerit prius habere acquisitum, ex eo debemus dictum ordinem observare: salvis tamen victualibus, quæ debeant observari & dividi inter vestros quam nostros æqualiter, ita quod utraque pars possit inde congrue sustentari. Quod autem residuum fuerit, partiri debet in alio habere juxta ordinem prænominatum. Vos etiam & homines Veneti libere & absolute ab omni controversia per totum Imperium habere debetis omnes honorificentias, & possessiones, quas quondam consuevistis habere tam in spiritualibus quam in temporalibus, & omnes rationes, sive consuetudines, quæ sunt in scripto, & sine scripto.* Ex pactis & conventionibus de præda dividenda.

Ρὴξ Θεσσαλονίκης παρὰ τοῦ Φλάντρα τετίμητο) De Thessalonica Joannes Tzetzes Chil. 10. versu 175. Historia 316.

Ἡ νῦν Θεσσαλονίκη μὲν πόλις ἡ λαμπροτάτη
Τηρμη τὸ πρὶν, Θέρμη δὲ τὴν κλῆσιν ἐκαλεῖτο.
Καὶ μέχρι νῦν τὸ πέλαγος τὸ τῆς Θεσσαλονίκης
Θερμαῖος κόλπος λέγεται, ἀπὸ τῆς Θέρμης κλῆσιν.
Ἣν πόλιν κτίσας Κάσσανδρος, γαμβρὸς ὢν τοῦ Φιλίππου,
Θεσσαλονίκην κέκληκεν ἐκ ὀνόματος συζύγου,
Θεσσαλονίκης θυγατρὸς τελούσης τοῦ Φιλίππου.
Κτίζει καὶ τὴν Κασσάνδρειαν ἐξ ὀνόματος οἰκείου.
Ἄλλοι δ' ὅπερ Φίλιππος κτίσαι Θεσσαλονίκην
Στοργῇ παιδὸς, ὃς ἔθηκεν ἄρτι Θεσσαλονίκην.
Ἄλλοι δ' ὅτι ἐστήσατο τὰς Θετταλοὺς πολέμῳ.

Joannes Stauracius de miraculis sancti Demetrii: *Θεσσαλονίκη πόλις δὲ αὕτη τετράφανος καὶ λαμπρὰ, καὶ Μακεδόνων μὲν κορυφὴ, Θετταλίας δὲ πάσης ὑπερβάλλουσα καὶ ὑπερέχουσα, οἷς τε περιφανῶς ἐναβρύνεται χρήμασι, καὶ οἷς εἴδεσι καλῶν ἁπάντων ἐγκαλλωπίζεται.* Sed intueamur nos eandem, qualem in oculis curiosis aspectu ponit Joannes Cameniata, non infimi temporis Scriptor, de excidio Thessalonicensi. *ἔστι γοῦν ἡ πόλις ὡς εἴρηται, μεγάλη τε καὶ δοκίμη, τείχεσι καὶ προβολαῖς συχναῖς κατωχυρωμένη, καὶ τὸ ἀσφαλὲς τοῖς οἰκήτορσιν, ὅσον ἐκ τῶν τοιούτων οἰκοδομῶν παρέχουσα, θαλάσσιον ἔχουσα κόλπον ἐκ νότου καθηπλωμένον, ὃ καὶ περικλυζομένη ἐκ πλαγίου*

πλῳϊμὴν τοῖς ἀπανταχόθεν εἰσρέουσιν ὁλκάσιν ἀντιβαίνων τῆς πρὸς αὐτὴν πορείας παρέχεται. ὑποκοιλαίνεται γάρ τις ἐκεῖσε θαυμαστὸς λιμὴν, ἀσφαλῶς ὑπτιάζων ταῖς πλατυτέραις τῆς εἰσόδου, τῆς ἐκ στομάτων παντελῶς ἀπείραστος ταραχαῖς, καὶ τῆς ὅρμον ἀκύμονα καθιστᾷ, ὃν ἐκ τῆς λοιπῆς θαλάσσης ὁ τειχιστὸς ἀπέτεμε. μέσον γὰρ ἀναπτύξας διά τινος τεῖχος τὴν τῶν ὑδάτων ἐπιρροὴν, συνετήρξεν ἐκ τοῦ πρὸς θάλασσαν καὶ τῶν στομάτων τῆς κλύδωνα. ἡ θάλασσα γὰρ τῷ βυθῷ φυσωμένη, καὶ τὴν ἐκδρομὴν πρὸς τὴν χέρσον ἐρευγομένη, τῷ διαφράγματι τοῦ τῇδε τείχους καλυομένη, μὴ ἔχουσα τινὰ τῆς ἀπνοὴν ὑπέρβασιν, χωρεῖ τοῖς ἐφ᾽ ἑκάτερα τοῦ τείχους μέρεσι, καὶ τὸ ὕδωρ ἠρεμεῖ τοῖς ὀκλάσασιν, ζάλης ἁπάσης ἐκτὸς τῶν τοιούτων ὅρμων διατηρεῖ. ὁ δὲ δὴ κόλπος ἐκ τῆς μεγάλης θαλάσσης ἀποτμηθεὶς διά τινος αὐχένος ἀγκῶνος δίκην προβεβλημένου καὶ ἐπὶ μήκιστον τοῖς ὕδασι διῃκημένου, ὃν οἱ κατὰ χώραν ἔμβολον ὀνομάζουσιν, διὰ τὸ πόρρω τε τοῖς ὕδασιν ἐμβεβλῆσθαι, συνάπτεσθαί τε πρὸς τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἐναντίας χέρσον, τῷ τοῦ αὐχένος τούτου καταποντισμῷ ἕτερος λιμὴν πελάγιος γίνεται. ἐκ δὲ δὴ τοῦ ἀγκῶνος μέχρις αὐτοῦ τοῦ τείχους τῆς πόλεως, κύκλου παραπλησίως τὸ ὕδωρ μεμένηται, τοῖς ἐφ᾽ ἑκατέρα μέρεσιν ἐπὶ πολὺ ἐκτεινόμενον, καὶ πρὸς τὴν πόλιν κατὰ βραχὺ συστελλόμενον. καὶ ἀθροίζει μὲν ὁ κόλπος ἐκ τούτου τὴν λοιπὴν θάλασσαν, ἀφορᾷ δὲ τοῦτον ὁμοίως ὁ λιμὴν, καὶ τῆς λιμένα τῆς πόλεως. ἀλλ᾽ ὁ μὲν λιμὴν τέτρασι γωνίαις ἐμπεριμεμέτρηται. οἱ δὲ κόλποι εἰσὶ περιφερεῖς, τὸ κῦτος ἔχοντες διὰ πλείστου βάθους χωροῦν. τὰ πέρατα δὲ καὶ πρὸ πολλοῦ τῆς χέρσου τὰ πολλὰ τῶν ὑδάτων συστέλλονται. ἀλλ᾽ ἐν τούτοις τὸ κατὰ νότον μέρος τῆς πόλεως βάσιμον, τὸ πρὸς βορρᾶν δὲ ὡς λίαν τραχὺ, καὶ δύσβατον. ὄρος γὰρ ὑπερκύπτον τοῖς λόφοις ὑπερανεστηκὸς οὐκ ὀλίγον μέρος καὶ αὐτῆς πόλεως τῆς λοιπῆς ὑπεραίρον γῆς. ὡς τὸ μὲν αὐτῆς πεδιάσιμον εἶναι, καὶ ταῖς χρείαις τῶν ἐνοικούντων καταλληλον, τὸ δὲ βουνοῖς καὶ ταῖς τῶν ὀρῶν ἀκρώρειαις ἀνατείνεσθαι. ἀλλ᾽ οὐδὲν ἀδικεῖ τὴν πόλιν ἡ τοῦ ὄρους παράτασις, ὡς ἐμπαράχειν ἄδειαν τοῖς πολεμίοις ἀφ᾽ ὕψους ἐπιμβαίνειν, καὶ τῶν τειχῶν κατατοξεύεσθαι. ἔδωκε γὰρ ὀλίγην τινὰ χολὴν ὁ βουνὸς ἐκεῖσε πρὸς τὸ φυλάττεσθαι πᾶσαν ἐπιβολὴν, τῷ διὰ μέσου χωρῷ τὴν ἄχρι προσβολὴν ἀποκρούσει. τὸ δ᾽ ἐντεῦθεν ἀνατείνεται μέχρι πολλοῦ τὸ ὄρος καὶ ὑπερανίσταται τοῖς λόφοις καὶ ταῖς χαράδραις ἐπιτρεχόμενον, τὴν μεταστατικὴν ἀνατολὴν ἀναγομένον, τοσοῦτον τὰ ἐν πλαγίῳ ἐφ᾽ ἑκάτερα μέρει ὑποκαμπτόμενον, διαλλάγματι γῆς. ἐν γὰρ ταῖς δυσὶ πλευραῖς τοῦδε τοῦ ὄρους, τοῦτο πρὸς νότον φανεῖ, καὶ τὰ πρὸς βορρᾶν πεδία ἐφήπλωνται, θαυμαστὰ καὶ χρήσιμα, πᾶσαν ἀφθονίαν ἀξιῶσαι τοῖς πολίταις δωρούμενα. ὧν τὰ μὲν ὡς πρὸς νότον τοῦ ὄρους, πρὸς ἀνατολὴν δὲ τῆς πόλεως, ὡς λίαν ἐστὶ πεδινὰ καὶ ὡραῖα. κεκόσμηται γὰρ δένδρεσιν ἀμφιλαφέσι, παραδείσοις ποικίλοις ὕδασιν ἀρδομένοις, τοῖς μὲν πηγαίοις, τοῖς δὲ ποταμίοις, οἷς αἱ λαγχμαὶ τοῦ ὄρους τῷ πεδίῳ χαλάζονται, καὶ αὐτὴν δὲ δεξιοῦνται τὴν θάλασσαν. ἄμπελοι γὰρ ἄλλοι παρατεθειμέναι τὰ χωρία γεωργίας. καὶ τὸν φιλόκαλον ὀφθαλμὸν τῷ πλήθει τοῦ καρποῦ εἰς ἀφροσύνην προτρέπονται. μοναὶ δὲ μοναχῶν πολλαὶ καὶ πυκναί τε, τειχίζουσαι τὸ ὄρος, καὶ τὸ τῆς λοιπῆς γῆς ὑποκείμενον κατοικοῦσαι. καί τινες περιποταμίοις χωρίοις ἐγκαθιζόμεναι, κοινωνοῦσι χρήματα τοῖς πενομένοις, καὶ αὐτοῖς τοῖς πολίταις παρέχουσι. τὸ δὲ κατὰ λαιὰν πλευρὰν τοῦ ὄρους πεδίον ἐστὶ καὶ αὐτὸ τεταμένον εἰς μῆκος πολύ. ἀφανίζεται δὲ μέχρις ἄλλων ὀρέων, ὅ τινος ἐν μέσῳ πελαγίζονται δύο τινὲς ἄγριαι λίμναι τὸ πλεῖστον τοῦτο διακατέχουσαι, καί τινα μεγάλην καὶ αὗται συνεισφέρουσαι χρείαν. τρέφουσι γὰρ ἰχθύας, καὶ μικροὺς καὶ μεγάλους, καὶ τοῖς εἴδεσι διαφόρους, καὶ πολλοὺς τῷ πλήθει, ταῖς τε γείτοσι κώμαις, καὶ αὐτῇ δὲ τῇ πόλει δαψιλεστάτην ἀποπληροῦνται τράπεζαν. καὶ γὰρ οἷον φιλονεικοῦσιν αἱ λίμναι ταῖς τούτων ἐπιδόσεσι πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ ἁμιλλῶνται, τίς αὐτῶν τὸ πλέον παρέχεται. πλὴν ἑκάτεραι νικῶνται ἐξ ἑκατέρων· καὶ ἡ νικῶσα οὐκ ἔχει τίνι τὴν ἧτταν καταψηφίσηται. τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ πεδίου ἀνεῖται τοῖς γεωργοῖς, παραχωρεῖται τοῖς ζώοις, τοῖς τε πειθομένοις τῆς τῶν ἀνθρώπων τέχναις, καὶ τοῖς ἐλεύθερον ἀφιεῖσι τὸ ἴχνος τοῖς ὄρεσιν. ἔλαφοι γὰρ τὰ ὄρη λιποῦσαι καὶ τὰς λίμνας ὥσπερ τῶν ὑδάτων ἐπιτερπόμεναι, ἅμα τε ἔχουσιν ἄφθονον τὸ ποτὸν, ἐν ταῖς βουσὶν ἐν αὐτῷ συναγελαζόμεναι κοινὰ τὰ σῖτα προσφέρονται. ἀλλ᾽ ἱκανῶς ἐν τούτοις ταῖς πρὸς ἀνατολὴν καὶ Βορρᾶν τῆς πόλεως, ἔστι γε μὴν καὶ τὰ πρὸς νότον διακεχυμένον, τὴν πρὸς δύσιν αὐτοῖς τῆς

χωρίου θέσιν κατὰ τὸ δυνατὸν ἱστορήσωμεν. ἔστιν ἕτερον πεδίον ἐπ᾽ αὐτῷ τῷ τείχει ἐκ τῆς ἐκβολῆς ἀπαρχόμενον, τῇ δεξιᾷ τοῦ ὄρους ἀπτόμενον, τῇ λαιᾷ δὲ τῇ θαλάσσῃ συνομοροῦν, ἀμύθητον κάλλος τοῖς τῶν ὁρώντων ὑποκείμενον ὄψεσιν. ἔστι γὰρ τὸ μὲν αὐτοῦ διάβροχον ὕδασιν, ὅσον αὐχεῖ τέως τὴν πόλιν ἔχον, καὶ τῆς θαλάσσης γείτονα, ἀμπέλοις καὶ δένδρεσι κατακόμοις, καὶ παραδείσοις κατεσπαρμένον, οἰκήμασί τε, καὶ τισι πλείστοις σεβασμίοις σηκοῖς κε- pag. 226. κοσμημένον, ἐν οἷς πλεῖσται μοναχῶν ἀγέλαι διῄκοντο, τὸν εἴδει ἀρετὴν ἀσκοῦντες, καὶ Θεῷ μόνῳ ζῶντες, πρὸς ὃν ἐπείγονται, καὶ ὡς δὲ τὰς πολιτικὰς ταραχὰς λιπόντες, τὴν πρὸς αὐτὸν καὶ μόνον φέρουσαν τρίβον ἀνύοντο. τὸ δ᾽ ἐντεῦθεν αὐτὸ διαχεῖται τῇ χέρσῳ μέχρι πολλοῦ, ἄξυλον μὲν ὡς τὰ πολλὰ τῆς βλάστην ἔχον, πάσῃ δὲ γεωργικῇ ἐπιμελείᾳ ἐπιτηδειότατον παρεχόμενον. διήκει δὲ τῆς αὐλῆς δύσιν ἀποσκοπεῖ, ἕως τινῶν ἄλλων ὀρέων ὑψηλῶν, καὶ μεγάλων παρατεινομένων, ἔνθα καὶ πόλει τῇ Βέρροια καλουμένῃ κατφκισται καὶ αὐτὸ περιφανεστάτη, τοῖς οἰκήτορσί τε καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις, οἷς αὐχεῖ πολιτείαν σύστασιν. ἐμπεριέχει δὲ τῷ διὰ μέσου χώρῳ τοῦ πεδίου τούτου καὶ ἀμφιβάλλει τινὰς κώμας, ὧν αἱ μὲν μὲν πρὸς τῇ πόλει τελοῦσι Δρυγουβῖται τινὲς, καὶ Σαγουδαῖται τὴν κλῆσιν ὀνομαζόμεναι. αἱ δὲ τῇ συνοικοῦντι τῶν Σκυθῶν ἔθνει, ὃ μακρὰν ὄντι τοὺς θόρυβους ἀποδιδοῦσιν. πλὴν γειτνιάζουσιν ἀλλήλαις αἱ κῶμαι τὴν οἴκησιν. καὶ ἔστι καὶ τοῦτο πρὸς τοὺς ἄλλους Θεσσαλονικεῦσιν ὁ μικρῶς συμβαλλόμενον, τὸ πρὸς τοὺς Σκύθας, διὰ τῆς ἐμπορικῆς μεθόδου συναναμίγνυσθαι. καὶ μάλιστ᾽ ὅταν ἔχωσι πρὸς ἀλλήλας καλῶς, καὶ μὴ κινῶσιν ὅπλα, τὴν μάχην ἐξηγεμονοῦντα. ὁ δὲ καὶ πολλῷ τινὶ τῷ παλαιῷ χρόνῳ παρ᾽ ἑκατέροις μελετηθὲν, καινότητα ζωῆς ταῖς χρείαις ἀλλήλοις ἀμείβουσι, θαυμασίαν τινὰ καὶ βεβαίαν εἰρήνην ἑαυτοῖς συντηρούμενοι. ποταμοὶ δέ τινες παμμεγέθεις, ἐκ τῆς Σκυθῶν ἐξορμώμενοι, καὶ τὸ προλεχθὲν πεδίον καθ᾽ ἑαυτοῦ διελόντες, πολλὴν δαψίλειαν καὶ αὐτοὶ τῇ πόλει παρέχονται, ταῖς τε χορηγίαις τῆς ἀπὸ τῶν ἰχθύων, καὶ τῆς δι᾽ αὐτῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῆς εἰσδρομαῖς δι᾽ ὧν ἐπινοεῖται ποικίλη τις πρόσοδος τῆς χρειῶν, τῶν δαιτῶν ἐκείνων συγκαταρρεουσῶν. ἀλλὰ γὰρ ἔλαθον ἐμαυτὸν μακρὸν, ἢ ὡς κατ᾽ ἀρχὰς ὑπεσχόμην, τὸν περὶ τούτων παρατείνας λόγον. πέποιηκα δὲ τοῦτο ὁ περὶ τὴν πατρίδα πόθος, οὐδέπω τέως μνήμῃ συμπεπλεγμένος, καὶ ταῖς ἀναπτύξεσιν οἷον δοκῶν σωθῆναι τοῖς λεγομένοις, καὶ τὸ πρόθυμον καὶ ζητητικὸν τῆς σῆς φιλομαθοῦς ψυχῆς, ὃ ἐξ ἀρχῆς παραδοθῆναι πάσαν ἡμῖν καθυπέσχου. & hæc satis sint, ne reliquis exhibendis tædio sim.

Τὴν δοκοῦσαν Μαρίαν τὴν ἐξ Οὐγγρίας) Choniata in Balduino: ἐγένετο δέ οἱ ὁ Βονιφάτιος Μαρκέσιος τὴν ἐκ Παιόνων Μαρίαν ἐπαγόμενος. Ἰσαακίῳ μὲν τῷ ἐξ Ἀγγέλων ἁρμοσθεῖσαν πρότερον. μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου ἔκβασιν, καὶ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν συνοικήσασαν κατὰ νόμους.

Ην καὶ εἰς Κόρινθον ἁρμοσάμενος) Alexius enim a Septentrionalibus littoribus, ad quæ fuerat a Marchione transmissus, avulsus, in Thessalica Tempe pervenerat, ac filiam Eudociam Sguro in matrimonium collocarat: καὶ τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ συγγίνεται. οὗτος γὰρ διὰ τοῦ βορρᾶ πλευροῦ κατασυρεὶς, καὶ τοῖς ἐν πόλεσιν ἀρχαίοις ἐνσφαιρισθεὶς, τοῖς Θετταλοῖς παρέβαλε Τέμπεσιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς ἐκείνου θυγατρὸς Εὐδοκίας λέχους γίνεται. Nicetas in Balduino.

Ην γὰρ καὶ ὁ Σγουρὸς οὗτος) Sgurus Nauplio ortus, vi magis, quam voluntate popularium principatum tenuit, a patre susceptum, non sine sanguine imperans, turbulentis temporibus Argos dolo, Corinthum latrocinio cepit, & Athenas cum navibus & exercitu per Isthmum traducto adoritur. Illius conatus leni oratione Athenarum Præsul Michael Choniata reprimere tentat, sed frustra. Tandem suorum saluti fortiter consulens, militari prudentia grassatorem arcet. Sgurus iram suam in eam urbem extimulat, cujus arcem expugnare non potuit: quare villas incendit, greges, armentaque rapit, & post dies aliquot soluta obsidione Thebas oppugnat, & capit: & Thermopylis superatis, per Oetam montem descendens, Larissæ cum Alexio Imperatore conjungitur. Cum postea Marchio in Græciam transitum tentaret, ipse Thermopylarum angustias, & imminentem eis montem,

aliaque loca, quæ Græciæ aditum intercludunt, custodiebat. Sed Græcorum ignavia in illis a Marchione superatus, locum cedere cogitur: & aliis etiam cladibus fractus cum Argos & finitima oppida occupata esse cerneret a Marchione, in Acrocorintho, veluti in antro, & in spelunca se abdit, in arduo monte sito, ac fere inexpugnabili. Vir inhumanus ac efferus, cladibus urbium, hominum cædibus, & populorum direptionibus summopere gaudens, qui nec patriæ
Edit. Paris. pag. 227. suæ Nauplio pepercit, & Nicolaum Corinthiorum Arciepiscopum, cum quo reconciliatus fuerat, inter epulas, effossis oculis primum, postea de rupe præcipitavit.

Ἦν γὰρ αὐτῷ τοῦτο μέρος τινὸς τῆς παλαιᾶς) Blondus de gestis Venetorum ridicule satis, *Pariter Goffredus de Villa Gallicus, qui in Achajæ principatu Dominico de la Dosa successerat. &, Michael Comenus Græcus nobilis cum Peloponeso, nunc Moreo dicto per fraudem Venetæ Reipublicæ, obedientiamque spoponderunt.*

Πρὸς τὸν τοῦ Ἰκονίου Σουλτάνον) Quid id nomen est, Joannes Cinnamus Histor. lib. 1. ἐπειδὴ γοῦν τύχη τινὶ Ταπαρμάκ μεταξὺ τὸν βίον καταστρέψαντος, Μαχούμετ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καταστὰς διάδοχος τῷ φυλάρχῳ τῆς Ἰκονίου γένοιτο πόλεως, ὃν δὴ Σουλτὰν τῶν ἄλλων ὑπερτεθέντα, ὀνομάζουσι Πέρσαι; πρέσβεις εἰς Ἰκόνιον στείλας, &c.

Ον Ἰαθατίνην ἀνόμαζον) Gregoras lib. 1. καὶ δὴ περαιοῦται διὰ τοῦ Αἰγαίου πρὸς τὴν Ἀσίαν, καὶ αὐτίκα ἐλθὼν εἰς τὸν ἄρχοντα τῶν Τουρκῶν Ἰαθατίνην περὶ τὴν Ἀττάλειαν πλανώμενον διάγοντα, καὶ ἱκέτην ἑαυτὸν ἐπ᾽ αὐτῷ καθίζει οἰκτρόν, ἐπαναστρέψαι τὴν βασιλείαν δεόμενος, πολλάκις τε ἀναμιμνήσκων φιλίας, ὁποίας ποτὲ πάλαι σφίσιν ἐγένοντο, καὶ τὰ νῦν μετὰ συχνῶν τῶν δακρύων δυστυχήματα ἐκτραγῳδεῖν προθεὶς. καὶ ἐπὶ τούτοις χρήματα ὑπισχνεῖται παρεῖ.

C A P U T IX.

Καὶ πρεσβείαν πρὸς τὸν Σουλτὰν) Gregoras ex Acropolita sua habuit: ὁ δὲ βάρβαρος εὐθὺς μὲν καὶ πρὸς τὰς τῶν χρημάτων ὑποσχέσεις, οἰκειοπολήσεις δέ τινας ἄλλας, καὶ ὅσα ἐκ τῆς λείας περιγίνεται κέρδη τοῖς ἐπιστρατεύουσι κατὰ τῶν ἀλλογενῶν, ὁμοῦ τοῖς τε αὐτοῦ συναθροίζει δυνάμεις, καὶ τοῖς τῆς μεγίστης ἀπειλὰς χαρίσονται τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ πρέσβεις ἐξαποστέλλει, ὡς μὴ αὐτίκα τῷ πενθερῷ Ἀλεξίῳ τῶν βασιλικῶν ὑποστῆναι θρόνων.

Ἐσπαράχθη γοῦν ἐπὶ τοῖς λόγοις) Gregoras: ὁ δὲ πρῶτα μὲν πρὸς τὴν ἀκοὴν διεσπαράχθεις, τάχιστα δ᾽ ἑαυτὸν αὖθις ἀναλαβὼν, πρὸς τὸν τὰ πάντα δυνάμενον τὰς ἐλπίδας ἀνεῤῥίπτει, καὶ τοὺς μὲν πρέσβεις ἀπράκτους ἐπανιέναι ἀφίησιν. ὁ δὲ ἔργου εἴχετο, καὶ τὸ ἑαυτοῦ συγκροτεῖ στράτευμα, πολλοστὸν μὲν, ὥστε πρὸς τὰ Περσικὰ στρατεύματα βούλοιτο παρατιθέναι, καὶ οὐκ ἄξιον εἰς ἀντίπαλον ἱκανῆς μοίρας κεκρίσθαι. προσειδόμενος δὲ καὶ τῆς ἄνωθεν θείας ἐπικουρίας πολλῷ τῶν Περσικῶν ἦν πολυπλασίων. ὁ μὲν δὴ βάρβαρος ἄρας τὰς πεζικὰς δυνάμεις, καὶ ὅσα τῶν ἱππέων, ἧκεν εἰς τὴν παρὰ Μαιάνδρῳ Ἀντιόχειαν, καὶ περικαθίσας ταύτην ἐπολιόρκει, λογισάμενος, ὡς εἰ ταύτης ἐγκρατὴς γένοιτο, ῥᾷστα ἂν ἐκεῖθεν καὶ τὰς ἄλλας παραστήσαιτο πόλεις, ὁπόσαι τῆς Ῥωμαίων ἐμμετροῦσιν ἀρχῆς. ἦγε μέντοι μεθ᾽ ἑαυτοῦ καὶ τὸν βασιλέα Ἀλέξιον, ἐφόδιον εἰς ῥᾳδίαν κατόρθωσιν, ὃν ἐβούλετο.

Θαρσαλέως γοῦν ὁ βασιλεὺς) Gregoras: ὁ δὲ βασιλεὺς οἷα ἔχρην δεῖν κατὰ χώραν μένων, περιμένειν τὴν τῶν βαρβάρων ἔφοδον. καὶ εἰς τὴν ἐκείνων χώραν μεταφέρειν τὸν ἑαυτοῦ. θρασυνθήσεσθαι γὰρ ἂν μᾶλλον αὐτούς, εἰ τὴν Ἀντιόχειαν καταστρέψαιμεν, τὸ ἐκεῖθεν λαφύρων ἐμπλήσοιεν αὐτοὺς καὶ ἅμα ἀμηχάνῳ κατὰ τῆς Ῥωμαίων ὁρμητηρίῳ τῇ τοιαύτῃ χρήσεσθαι πόλει.

Προκαθήμενον Μαιάνδρῳ) Anna Comnena Alexiados lib. 14. ποταμὸς δὲ ὁ Μαίανδρος περὶ Φρυγίαν, σκολιώτατος ποταμῶν ἁπάντων, καὶ καμπαῖς συνεχέσι τρεπόμενος.

Ἦν δὲ ἅπαν αὐτῷ τὸ στράτευμα) Gregoras: ταῦτ᾽ ἄρα καὶ πάσῃ ταχυτῆτι σπουδῇ, κατ᾽ ἐκείνων ᾔεσαν χωρεῖ, μηδὲν πλέον ἐπαγόμενος στράτευμα, ἢ δισχιλίους ἱππέας, ὧν τοὺς ὀκτακοσίους μελανοφόρους ὄντας Λατίνους φασὶν, ἄνδρας ἀλκιμωτάτους, καὶ μάχῃ ἐς ἀληθῶς πίσυνας.

C A P U T X.

Ἐγγὺς τε γενόμενος τῆς Ἀντιοχείας) Namque die tertio superat montis Olympi angustias, quæ in maximam porrectæ longitudinem Bythiniam, & Phrygiam utramque disterminant, illa versus Septentrionem declinante, his versus Meridiem, & Austrum sitis: quo die undecimo cum pervenisset Caystrum trajicit, tam longum iter tam brevi dierum intervallo emensus.

Δείσαντος ἐκείνῳ πάνυ συγχαίροντα) Gregoras: pag. 228.
ἅτε δὲ τὸ ἀπροσδόκητον τῆς ἐφόδου, καταπλήξεως γέμον τῷ βαρβάρῳ φανὲν, ᾧ πάνυ δυσχερὲς, οὐκ εἶχεν τι συμβαλεῖν ὁπότερον καθεῖδε τὰ τοιαῦτα συμβαίνειν εἰκὸς, ἢ γρηγοροῦντι. ὅμως γὰρ ἦν, ὥσπερ ἂν, εἴ τις λέων ἀφῃρημένος ὀνύχων, ἢ ὀδόντων, ἐπεὶ πρὸς τὸ πλῆθος ἀριθμὸν ἐφέρετο κατὰ πλῆθος ἄμαχον καὶ λύκον. ᾔδει γὰρ ὁ Πέρσης, ὅτι τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς οὐ ταχέως ἐς μυρίαδα ὑπερβαλούσης μένει, καὶ τῶν μὲν ἄλλων ἄλλοθι διεσπαρμένων, τῶν δὲ ξίφους ἔργον Λατινικοῦ γεγενημένων, τὸ λειπόμενον ἐστιν, ἢ τὸ παρὰ τοῦ οὐδὲν ἢ λίαν βραχὺ, καὶ ὅσον μόλις εἰς ἑνὸς ταξιάρχου σύστημα συμπεπερᾶσθαι. ἀριστίνδην οὖν ἐπιλέξας γενναιομάχους αὐτὸν ὑφ᾽ ἑαυτοῦ συνίστατο, καὶ νῦν μὲν εἰς ἀνέρωτον λόγον ἀπάγων τῆς βασιλικῆς ἐπελάσεως τὸν φόβον, νῦν δὲ εἰς ἄνοιαν καὶ κουφότητος ὑποδεικνύων, τὸ τόλμης ἅμα καὶ τῆς ὁρμῆς τὴν ὀξύτητα.

Ὁ Σουλτὰν ὡς εἶχε τάχους) Gregoras: ὅμως οὐκ ἀμελητέον ἔδοξεν εἶναί οἱ τὸ πρᾶγμα. ἔφησε γὰρ, ὡς ἔστιν ὅτε καὶ τὸ βραχὺ δοκοῦν παρορώμενον, μέγαν ἀπέτεκε κίνδυνον. καὶ βραχεῖαι δυνάμεις πολλάκις ὀξύτητι καὶ σπουδῇ χρησάμεναι, μεγάλας ὁμοῦ καὶ πολυπλασίους ῥᾷστα κατηγωνίσαντο διὰ ῥᾳστώνην καὶ περιφρόνησιν τοῦ καθημένου. καὶ μὲν δὴ ὅσα ἐν σφενδόναις, καὶ βέλεσι, καὶ ὅσα ἐν ἀγχεμάχοις δόρασί τε καὶ ξίφεσι στρατεύματα ταῦτα συνειλεγμένοι δυεῖν μυριάδων οὐ μάλα ἐλάττω, καὶ οὕτω παρατάξάμενος. ἐδέχετο τὴν τοῦ βασιλέως ὁρμὴν, ἀχθόμενος μὲν τῇ ξυντυχίᾳ, ὅτι στενός τε καὶ δύσιππος ἦν ὁ χῶρος, ἔνθα συῤῥηγνύσθαι τὴν μάχην ξυνέπιπτε, καὶ τοσούτῳ πλήθει στρατοῦ πολέμιος, ὅσοι ὀλίγοις σύμμαχος, ἐδέχετο δ᾽ οὖν ὅμως.

Ἐμπίπτουσι γοῦν ταῖς τοῦ Σουλτὰν) Gregoras: καὶ οἱ μὲν ὀκτακόσιοι τοῦ βασιλέως Λατῖνοι, συνασπισμὸν ποιησάμενοι, πρῶτον τὸ μέσον διέῤῥηξαν τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος, λίαν ἀνδρείως ἀγωνιζόμενοι, καὶ κατακόπτοντες τοὺς ἀνθισταμένους, ἕως ἔφθασαν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τῶν πολεμίων οὐραγίαν. καὶ συντρίψαντες οὐδὲ, πάντ᾽ ἔδρων τὰ κράτιστα, ὡς ἀπρόσιτοι ἤδη φαίνεσθαι καὶ ταῖς τῶν Περσῶν σφενδονήταις τε καὶ τοξόταις, διὰ τὴν ἀποχωρῶν συμπλοκήν. οἱ δὲ περὶ τὸν βασιλέα, οὐκ οὐδὲ αὐτοί γε ἤμελλον, ἀλλὰ καὶ αὐτοί γε κατὰ μέρος τῇ τῶν πολεμίων συμπλακέντες τάξεσιν, ἔργα γενναῖα καὶ ἀνδρικὰ ἐπεδείκνυντο, οἱ πολέμιοι συμφρονήσαντες, καὶ κατὰ κύκλον περιελθόντες, οἷα ἀτεχνῶς οἴκησιν πολλῶν αἱμάτων, μέλη κατέκοψαν, βοηθούμενοι τῇ πολυχειρίᾳ. εἶτα τοῖς ἡμετέροις συμμίξαντες, τοὺς μὲν ἔργον ἀπέφηναν ξίφους, τοὺς δὲ φυγάδας ἐποίουν. Rarum fortitudinis, rarum virtutis bellicæ exemplum! o animos æternitate dignos, quam sibi ipsi sua morte peperere! o corpora cedro digna! o plagas illas, stellis ipsis illustriores! ὦ τῶν φύσεων τιμιωτέρων. Mori potuerunt, vinci, aut pedem referre non potuerunt.

Τῆς μάχης δὲ ὡς ἐγκρατὴς γενόμενος) Gregoras: ὁ δὲ τῶν Τούρκων ἀρχηγὸς ὁ Σουλτὰν Ἰαθατίνης, πάντας αἰφνίδιον καὶ παραδραμὼν, αὐτὸν ἔξωθεν τὸν βασιλέα, καὶ ὠσάμενος ὁμόσε κατ᾽ ἐκεῖνα χωρεῖ, μέγα φρονῶν ἐπί τε μεγέθει, καὶ ῥώμῃ σώματος, καὶ δὴ φοβερὰς ἐκείνῳ ῥαβδούχους ἐπισείς, βαρεῖαν κατῆνεγκεν ἐπὶ κεφαλῆς τὴν πληγήν. ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν πρώτην οὐκ ἐνεγκὼν, ἀλλὰ σκοτοδινιάσας μικρὸς κατενεχθεὶς, πίπτει τοῦ ἵππου. Θεῷ δὲ μέλλειν οὐκ ἦν ἅπαξ ἀναιρῆσαι νεκρωθεῖσαν τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν βεβουλημένῳ. διὸ δὴ καὶ ἀνήγαγεν αὐτὸν ἐκ λάκκου ταλαιπωρίας, καὶ ἀπὸ πηλοῦ ἰλύος, καὶ ἔστησεν ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ὁ τάχος δίκην τοῦ ἵππου πεσὼν, αἰφνιδίως ἀνεστάθη.

μετὰ μανικοῦ τινος, καὶ ἐνθουσιώδους ὁρμήματος παράδοξα περιτρέπεται τὴν ἀπώλειαν τῷ βαρβάρῳ. τὸ γὰρ αὐτίκα ξίφος γυμνώσας, ἐνδέξιζα ῥᾳδίως τοὺς ἐμπροσθίους πόδας τὸ βαρβαρικὸ ἵππου.

Καὶ οἱ αἴφνης ἡ κεφαλὴ) Gregoras tamen sit, caput Soltani amputasse Theodorum, idque hasta in altum elatum barbaris exercitibus ostendisse: καὶ ῥίψαι τον ἐπιβάτην Σουλτὰν ἐκτέμνει τὴν αὐτοῦ κεφαλήν, καὶ καταδήλον τῷ δόρατι μετεωρίσαι πᾶσι τοῖς βαρβάροις στρατεύμασιν.

Τοῦτο τοῖς Ῥωμαίοις ἀναψυχὴ) Gregoras: τοῦτο τῆς τῶν Ῥωμαίων σωτηρίας τε, καὶ συστάσεως ἀρχὴ, ἐξ καταστάσεως γίνεται πρῶτα, ξυνοῦσι Θεῷ τῷ πάντων ταμίᾳ, ὅπερ τὴν ἀνθρωπίνην ὑπερπέπαικε δύναμιν. οἱ μὲν γὰρ βάρβαροι τρόμῳ καὶ δέει πληγέντες ἑαυτοὺς ἀποτρόπαιον ἐξάγον, τὴν ταχίστην ὀπίσω ἀπαλλαττόμενοι. ὁ δὲ βασιλεὺς παραδόξως μὲν τῶν μεγάλων τούτων κινδύνων ἀπηλλαγμένος, παραδοξότερον δ' αὖθις νικητικοὺς τροπαιούχους τῆς Ἀντιοχείας εἰσάγει, πολλὰς ἀπονέμων ἐν μέσαις ψυχαῖς τῷ Θεῷ τὰς εὐχαριστίας. οἱ δὲ βάρβαροι πρεσβεύονται πρὸς τὸν βασιλέα εὐθὺς, καὶ σπονδὰς αἰτοῦνται καὶ λαμβάνουσιν, οὐχ οἵας βουλόμενοι ἐκεῖνοι ᾖσαν, ἀλλ' οἵας καὶ μᾶλλα ἀσμένῳ τῷ βασιλεῖ.

Edit. Parif. pag. 229.

Προσειλήφετο δὲ καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ) Gregoras: συνείληπτο μὲν τοι ὁ βασιλεὺς τοῖς πολεμίοις Στέφανα καὶ τὸν ἑαυτοῦ πενθερὸν Ἀλέξιον τὸν βασιλέα, καὶ καταγαγὼν αὐτὸν ἐς Νίκαιαν πόλιν μοναδικὸν περιβαλε σχῆμα. κἀντεῦθεν ἐπιμελῶς πάντα ὅποσα χρεῖαν αὐτῷ ἐξεπόριζεν.

Η γὰρ σύζυγος αὐτοῦ Εὐφροσύνη) Erat virili animo mulier, ab ipsa natura dicendi suavitate, & lepore ornata, ad præsentia optime administranda, & ad futura providenda solertissima: aliis rebus teterrima pestis, præter enim exquisitum ornatum, & luxum regium, & in mutando recepto statu, & rebus novandis, quibus maritum superabat ingenio, impudicitiæ probro, atque infamia maritum dehonestabat. Hæc itaque limites transiliens, & superiorum Augustarum Instituta contemnens, Imperium in duos principatus divisit: neque enim Imperator, quidquid erat libitum mandabat, sed illa etiam pari auctoritate, quæ visa erant, peragebat, imo aliquando pro sua libidine illius jussis intercedebat. In legationibus audiendis duo pretiosa solia conjungebantur, & illa marito cum magno splendore, ac pileo gemmis & perspicuis margaritis ornato, assidebat, & torques pretiosissimos de collo suspendebat. Aliquando etiam in aliis palatiis sejuncti per vices adorabantur, subditis ab Imperatore ad illam salutandam transeuntibus, & genua submissius flectentibus. Nonnulli etiam Imperatoris consanguinei, qui summos Magistratus gerebant, Imperatricis splendidas, & altas lecticas, tamquam mancipia subibant. Ex Choniata in Alexio Comneno lib. 1.

CAPUT XI.

Τὸ τῆς Παφλαγονίας κρατοῦντα Δαυὶδ) Vide supra cap. 7.

Τὸ βασιλέως Ισαακίου τοῦ Κατακτηνοῦ) Hic, defuncta uxore, Belæ Ungariæ Regis filiam, nondum annos decem natam per legatos ambit. Sumptus nuptiarum, ne fisci pecunia in simili celebritate minueretur, ab urbibus & provinciis affatim exigit: sed Anchialo finitimas præsertim afflixit, & Hæmi montis accolas, οἱ Μυσοὶ πρότερον ὠνομάζοντο, νυνὶ δὲ Βλάχοι κικλήσκονται, ait Choniata. Hi prius etiam Romanis infensi, per causam abacti pecoris, & alias vexationes, aperte deficiunt. Auctores defectionis fuere Petrus & Alanus fratres: ne tamen sine causa res novas moliri viderentur, apud Cypressos Imperatorem adeunt, rogantque ut legionibus Romanis averfarentur, & prædium exigui reditus in Hæmo monte sibi assignaretur. Re non impetrata, ut contempti, defectione domum reversi minantur, & potissimum Alanus homo audacior, qui eo ipso temporo ob impudentiam Joannis Sebastocratoris jussu colaphis impingitur. Contumeliis etiam irretiti homines isti nefarii gravissimum in Romanos incendium suscitarunt. Bulgari rei difficultate perterriti ab eo conatu abhorrebant. Hinc fratres, ut popularibus metum adimerent, sub Demetrii Martyris nomine templum ædificant, in quo multos coegerunt, qui Dæmoniacos exquisite exprimerent, & furore acti proloquerentur; libertatem Bulgaris Deum concedere; Christi Martyrem Demetrium neglecta Thessalonica, & Romanorum consuetudine, ad ipsos pervenisse, adjuturum ad opus. tum ac si majori spiritu inflarentur, exagitarenturque, majoribus vocibus clamitarent; jam armis Romanos invadendos, captos omnes ad unum inclementer occidendos, pace & pretio repudiatis. pag. 530.
His tota gens concitata ad arma cucurrit, & ex initio defectionis, quæ auspicata fuerunt, animis magnis constabiliuntur, Deum libertati suæ favere.

Τὸ δὲ Βουλγάρων φῦλον) Gregoras lib. 2. χῶρος τις ἐστιν ἐν τοῖς ἐπέκεινα τε καὶ βορειοτέρα τοῦ Ἴστρου κείμενος, καὶ ποταμοὺς ῥέων δι' αὐτοῦ οἱ μακροὶ, Βούλγαρ αὐτὸν ἀποκαλοῦσιν οἱ ἐγχώριοι, ἀφ' οὗ δὲ καὶ αὐτοὶ τὸ τῶν Βουλγάρων μετειλήφεσαν ὄνομα, Σκύθαι ἐξ ἀρχῆς ὄντες.

Ἀνδραποδισμόν τε καὶ ἁλώσεων) Quæ mala Bulgari in Græcos, & eorum regiones intulerint, variis excursionibus, aliis atque aliis Ducibus, & vastitatem provinciarum, fuse narrant omnes Græcorum Historiæ, donec a Basilio Bulgaroctono tandem fusi ac debellati sunt, unde illi nomen Bulgaroctono fuit.

Τοῦτο παρὰ τοῦ βασιλέως Βασιλείου) De Basilio Bulgaroctono præter nostrum Acropolitam agit Gregoras libro secundo, Zonaras, Cedrenus, Joannes Tzetzes in Chiliad. reliqui fere omnes Historici Græci. Dignum tamen est, ut hic apponatur, quod de ejus cadavere & sepultura, non ita omnibus obvium narrat Georgius Pachymeres Histor. libro secundo: τοῦτε δέ τινες τῶν οἰκείων τῷ βασιλεῖ κατ' ἄνεσιν διατρίβειν ἐξελθόντες ἐπέστησαν τῇ κατὰ τὸν Ἕβδομον τοῦ θεολόγου μονῇ, ἀτημελήτου οὔσης, ... καὶ τὸν ἐκεῖσε ναὸν εἰσελθόντες ἐρρημωμένον καὶ τοῦτον, καὶ εἰς θρεμμάτων ἔπαυλιν ὄντα, καὶ τῇδε κἀκεῖσε περιβλεπόμενοι, ἐξ τοῦ ποτὲ τὸ ναὶ κάλλει ἐκ τῶν λειψάνων θαυμάζοντες· ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ περὶ τὸν Ιατρόπουλον Δημήτριον, καὶ Αρχοντόπουλον τότε τῶν αἰγιαλῶν, ὁρῶσιν αἴφνης κατὰ γωνίαν ἱστάμενον, ἀνδρὸς πάλαι τεθνεῶτος λείψανον, ὁλόκληρόν τε, καὶ τὸ πᾶν ὁλομελὲς, γυμνὸν ἐκ ποδῶν ἐκ κεφαλῆς· εἶχε δὲ καὶ ἐπὶ στόματος καλαμίδιον ποιμενικὸν σύριγγος, εἰς χλεύην τινῶν οὕτω ποιησάντων, οἷς ἐμέλλε τῶν θρεμμάτων. οἱ δ' ἰδόντες ἐθαύμαζον μὲν τὸ τοῦ λειψάνου ὁλομελὲς, διηπόρουν δὲ οὗ τινος ὂν καὶ τίς ὁ ποτηγὸς εἶναι, ... ἔτι εἰς στόμα συντεταμένος χαῖς ὁρῶσιν ἐκ δεξιῶν τὸ κοιμητήριον, καὶ ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένοις στίχοις δηλοῦν ται τὸν κείμενον. καὶ δ' οὗτοι οἱ ἐδήλουν τὰ γράμματα. ὁ Βουλγαροκτόνος Βασίλειος. οἱ δ' ὑποστρέψαντες τὸ θεαθὲν σῶσι τῷ βασιλεῖ προσανέθεσαν, εἰκτίζεται αὐτίκα ὁ βασιλεὺς, ἐξ πέμψας σηρικὰ χρυσόσημα πέπλα, ἔτι δ' ἐξαποστείλας τοὺς ὁμονοπόλους σὺν οὐκ ὀλίγοις ἀρχουσιν, ὑπὸ πολλῇ τιμῇ καὶ δορυφορίᾳ, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις ἀνακομίζει ἐν θήκῃ τιμίᾳ πρὸς τὸν Γαλατᾶν τὸ λείψανον, κἀκεῖ προστάττει τῷ αὐταδέλφῳ Σεβαστοκράτορι ἐνδύσαι τῷ σεβτέρῳ σκηνῇ τοῦ θνήκω, πέπλοις τε χρυσοῖς ὑπ' ἀπορεύτῳ φωτὶ ἐχόμενα τοῖς ἐκείνου ῥηματῶν δόντα τιμῆς τοὺς προσήκουσιν, ὅσα ἐπιθεῖν ἀνακομισθέντων αὐτῶν εἰς Σηλυβρίαν ἐντίμως καὶ λαμπρῶς μετακομίσαντες ἐν τῇ τοῦ Σωτῆρος καταστῆσαι μονῇ. Porro Basilium in eodem templo sepultum tradit Cedrenus: ταφῆναι δὲ παρεκάλεσε τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν, ὃν καὶ διάδοχον κατέλιπε τῆς ἀρχῆς, ἐν τῷ κατὰ τὸ Ἕβδομον ναῷ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ θεολόγου. ὃ δὴ γέγονεν.

Καὶ ἀνίστανται τοῖς Ἀσὰν τοὔνομα) Defectionem Bulgarorum, expeditionem in eos Isaacii Imperato-

ratoris admodum infelicem, & damna illata Romanis fuse prosequitur Choniata.

C A P U T XII.

Καὶ αὐτοῖ δὲ τῆς Ῥωμαϊκῆς) Namque Græcorum Imperium non minora infortunia sub Alexio sustinuit, quam antea sub Isaacio sustinuerat, quæ narrat Choniata in Alexio.

Ἥτις μεγάλη Περιθλάβα) Anna Comnena Alexiad. lib. 7. *πόλις δὲ αὕτη περιφανὴς περὶ τὸν Ἴστρον ἀφιδρυμένη, ποτὲ μὲν οὐκ' ὄνομα τοῦτο ἔχουσα βαρβαρικόν, ἀλλ' Ἑλληνίζουσα ἀπὸ τῆς προσηγορίας μεγαλόπολις ἐκ ἐστι καὶ λεγομένη. ἀφ' ὃ δὲ Μόκρος ὁ τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς, καὶ οἱ ἐξ ἐκείνου γενόμενοι, καὶ προσέτι Σαμουὴλ ὁ τελευταῖος τῆς Βουλγαρικῆς δυναστείας, καθάπερ Σεδεκίας τῶν Ἰουδαίων, τοὺς ἑσπέρας κατέδραμον, συνθετον ἐκτήσατο τὴν προσηγορίαν αὐτὸς τῆς Ἑλληνικῆς σημασίας, μεγάλη ἐπονομαζομένη, καὶ τὴν ἀπὸ*

Edit. Paris. pag. 231. *τῶν Σθλαβογενῶν ἐπισυρομένην τάξιν μεγάλη Περισθλάβα πανταχόθεν τούτου φημιζομένη.*

Φονεύεται παρὰ τοῦ πρωτεξαδέλφου) Ibancus, sic Joannes a Blachis dicitur, natura & moribus Asano similis, & intima familiaritate conjunctus, clam cum uxore Asani sorore consuescebat. Id ubi comperisset Asanus, principio uxorem accusare, & propter facinoris dissimulationem capitis damnare, sed verbis uxoris deterritus, iram a muliere in Ibancum transfert, comque statim intempesta nocte ad se accersit. Ibancus accessum differt, Asanus sollicitat. Tandem causa, car vocaretur Ibancus, cognita, gladio sub veste occultato accinctus ingreditur. Asanus nihil moderati in eum cogitans, ad primum ejus aspectum efferatus, ensem quærit. Ibancus facinus occupat, & ense in inguine infixo Asanum occidit. Inde elapsua, statim ad conscios se confert, & cæde indicata cum eis consilium defectionis init.

Τὸν δὲ Πέτρον τιμήμα τι κόψαι) Petrus præterea auream corollam capiti imposuit, & pedibus coccineos calceos induxit; ut Imperialibus insignibus popularibus suis spectabilior, ac dignior appareret.

Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης) Petrus post necem Asani non multum summa rerum potitus est, qui nec morte naturali, sed miserabiliter a quodam populari confossus, vitam finit: & principatus Bulgarorum ad Joannem tertium fratrem transit. Ita Choniata. Acropolita tamen hic noster aliter. Joannes non parvo tempore apud Romanos obses fuerat, cum Imperator Isaacius secundum Mysis arma retulisset: sed fuga elapsus domum redierat. Gregoras, *ὁ γὰρ τοι τοῦ πρώτου Ἀσὰν ἀδελφὸς, καὶ διάδοχος Ἰωάννης.*

C A P U T XIII.

Πολλοῖς τε τοῖς Ῥωμαίοις αἴτιοι) Asano, & Petro fratribus spoliandis infestandisque Græcis immanior. cujus sea gestas videre est in Choniata.

Πᾶσαν τὴν τῆς Μακεδονίας χώραν) Quomodo Itali Macedoniam & Græciam reliquam sibi subegerunt, narrat Choniata in Balduino.

Καὶ πρὸς τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ) Adrianopolis obsidionem, & Joannis machinas prolixius narrat Choniata in Balduino. De hac urbe Auctor vitæ Athanasii Patriarchæ Constantinopolitani: *ἔτος ὁ μέγας τὴν ἀρετὴν, καὶ σχεδὸν παντὶ τῷ κόσμῳ ἀοιδόμενος Ἀθανάσιος, πατρίδα μὲν ἔχει τὴν Ὀδρυσῶν πόλιν ἀρχαίαν τε, καὶ ἐπιφανῆ, ἣ μόνον παντοίοις βρίθουσαν τοῖς ἔξωθεν ἀγαθοῖς, ἀλλὰ καὶ πάσαις ἀρεταῖς κομῶσαν, καὶ πάσης ἀγαθοῦ παιδείας ὑπάρχουσαν ἐργαστήριον, ἐξ Ὀρέστου μὲν τοῦ πρώτως αὐτὴν ἀνεγείραντος κληθεῖσαν Ὀρεστιάδα, ἐξ Αἰλίου δὲ τοῦ Ἀδριανοῦ τοῦ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις πλατυνάντος, καὶ κοσμήσαντος καλουμένην Ἀδριανούπολιν, ὅτι ὅσοις περιρρεῖται παντοίοις πάντοθεν ἀγαθοῖς, καὶ ποταμοῖς πρὸς ταῦτα αἰνέσιμα ῥέουσιν, ἔξεστι τῷ βουλομένῳ καταμαθεῖν.*

ἑκοῦ δὲ καὶ φωτίσαντι, &c. De ea Joannes Tzetzes Chiliad. 8. versus 951.

Ἀδριανὸς Ἀδριανοῦ τοῦ Ἄφρου παῖς ὑπάρχων,
Ἐπ' ἀδελφῇ Τραιανοῦ Τραϊανῷ γαμβρεύσας,
Καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ λαβὼν τὴν βασιλείαν,
Κατὰ Σκυθῶν στρατεύσας τε ποτὲ καὶ κυνηγήσας,
Περὶ Ἀδριανούπολιν τρωθεὶς τε τῇ ἀγρεύσει,
Τὸ πρὶν μικρὸν πολίχνιον κλήσει Ὀρεστιάδα
Ὁ Ἀγαμέμνονος υἱὸς πρὶν ἄγειρας Ὀρέστης,
Ἐκεῖ λουθεὶς γὰρ ποταμοῖς ἰάθη τῆς μανίας
Καθηρμηνεὺς Ἀδριανὸς ὁ βασιλεὺς ὃν ἔφην,
Ἀδριανὸς καὶ Αἴλιος διπλῆν ἔχων τὴν κλῆσιν pag. 232.
Εἰς κάλλος τι καὶ μέγεθος ἀνεγείρων αὐξήσας
Πόλιν Ἀδριανοῦ, πόλιν Αἰλίαν ὀνομάσας.

Πρόλαβε χαρώσασθαι τὴν Φιλιππούπολιν) Choniata in Balduino Flandro: *ὁ δὲ Μυσὸς Ἰωάννης τῇ Φιλιππουπόλει ἐπιστρατεύσας, αἱρεῖ ταύτην, καὶ καθαιρεῖ προνομεύσας, καὶ πολλοὺς τῶν ἔνδον ὑποδικάζει τοῖς ξίφεσι, καὶ πολλοὺς μὲν ἐνσπαλιδόμενος τῇ πόλει, ἐκ τῆς ταύτης ἐφεδρείων ἁλῶσι, τῶν βαρυμηνιῶν τοῖς οἰκήτορσιν, ὡς μηδ' ὅλως αὐτῷ ὑποκύπτουσι μηδ' ὡς βασιλεῖ προσέχουσιν, ἀλλ' ὡς αἱμοχαρεῖ ἄνδρα ἐκτρεπομένοις. καὶ ποτε δὲ πρὸς πλείστα θυμὸν ἐκκαυθεὶς ὑπὸ βαρβάρου φρονήματος, ὡς τῷ Ἀσπιέτῃ Ἀλεξίου ἀσωμάτευσαν, πρότερον μὲν ὡς ἀρχηγῷ ὑπέκυπτο σφῶν, αὐτὸν δ' ἐπιόντα μεθ' ὅπλων πανταχῇ ἀπεκρούσαντο. ὡς δ' ἂν ἡ πόλις ἦδε κακοῦ ἀθυμῆς, ὡς καθ' ἑαυτὴν διεξήγετο, τοῦτο μὲν ὑπίως προσφερομένη Λατίνοις, τοῦτο δὲ τὸν Μυσὸν Ἰωάννην ἐκ ἐκτρεπομένη παντάπασι. νῦν δ' ἑσομένη τῇ μητρὶ πᾶσι, ἐξ ὧν ἀπροσδοκήτως ἐκείνη γέγονε καὶ ἀνάλωτος βασιλεῦσι, καὶ πασῶν ὑπερκειμένη πόλεων. ἐκ τούτων δὲ καὶ αὐτὴ χείροσι κακοῖς προσωμίλησε, καθόσον προνομαῖς ἐνδοθεῖσα, καὶ μαχαίρας στόματι, ἔτι καὶ προσκεδασθέντας, καὶ ὡς τεφρωθεὶς ἐρείπιον κατεδάφισαν, καθ' ἓν μόνον τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπέχων τῶν θεωμένων, τὸ ἐκποδὼν ἀπαρτίσαι τὸν Ἀσπιέτην ἐν' ἰθυτενεῖ σπόλῳ, ἀπεστερημένον τῆς ἐπιθυμίας τυχόντας, καὶ κεῖνος ἐπὶ τούτων δεξάμενος.*

Σκύθαι δὲ κουφότεροι) Choniata τ *στίλβουσι καὶ κόραις τῶν τὴν ὅπλισιν ἀνδρῶν ἑαυτόμενοι.* & infra: *ὡς μὲν κόφους ἐσταλμένον, ὡς δὲ καὶ δρομικωτέροις ἵπποις ἐποχούμενοι.*

Ὥστε καὶ αὐτὸν τὸν Βασιλέα Βαλδουῖνον) Choniata: *ὁ δὲ Βαλδουῖνος χειροῦται, καὶ εἰς Μυσίαν ἀπάγεται. κἀκεῖθεν εἰς Τέρνοβον κομισθεὶς, εἱρκτῇ παραδίδοται, καὶ δεσμὰ ἕως τραχήλου ὑφίσταται.* Sic vinculis oneratus longo tempore Ternobi fuit. Cum autem Aspietas ad Latinos defecisset, Joannes vir astutus, & dolore in dies ingravescente, pene in rabiem actus, Balduino educto e carcere, pedes a genibus, & manus a brachiis securi amputari, deinde ipsum in vallem præcipitari jubet. ubi tertio demum die esca volucrum miserabiliter expiravit. Hinc patet quantum fallantur ii, qui Balduinum fatali morte decessisse, aut in bello interfectum tradunt. Et quantum garrit Dorotheus Monembasiensis, qui eum in Oriente post tredecim annos cum pugnaret adversus Theodorum Lascarim defunctum scribit: *καὶ ἐσωίαξαν φοσσᾶτα πολλὰ, καὶ ὕστερον αὐτὰ ὁ βασιλεὺς ὁ Βαλδουῖνος ἐκ ἐπῆρασιν εἰς τὴν ἀνατολὴν, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν, καὶ ἐπολέμησε μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐμάχοντο δεκατρεῖς χρόνους, καὶ ἐκεῖ ἀπέθανε, καὶ τινὲς μὲν λέγουσιν ὅτι ἀπέθανε τὸν κοινὸν θάνατον, ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι εἰς τὸν πόλεμον ἐσκοτώθη.* Sabellius quoque de ejus morte varia tradit lib. 6. Ennead. 9. *Balduinus, qui post Byzantium a Gallis & Venetis captam, fuerat Imperator declaratus, intra annum, quo fuit Imperio potitus, vita decessit. Sunt qui scribunt ad Hadrianopolim victum, in hostium potestatem venisse, atque in vinculis morte consumptum. Alii Byzantii ajunt fato defunctum.* Addit Choniata, lectissimos Latinorum equites, & hastis vibrandis celebres eo in conflictu cecidisse, & Pleæ Comitem Lodoicum; callidissimum malum, & omnium Romanarum cladium primum Auctorem Venetiarum Ducem Dandulum, clade exercitus ex fugientibus cognita, statim conversis frænis in castra

properasse, & Byzantium rediisse, intestinis fuga tot parasangarum ruptis, & scroto in immensum tumefacto. Gregoras lib. 1. καὶ πολὺς ἦν ὁ τῶν Λατίνων ὁ φόνος, οὐκ ἐχόντων διὰ τὸ βάρος τῆς ὁπλίσεως ἀντέχειν πρὸς τὰς συνεχεῖς ἐντυμβολὰς καὶ ἑλίξεις, καὶ ἀκροτάτας ἐξελάσεις τῶν Σκυθῶν. ὅσοι δ' οὖν καὶ ζῶντες ἐλαμβάνοντο, μεθ' ὧν ἑάλω ζῶν καὶ ὁ Βαλδουῖνος. ὁ δὲ Πλεῖος Κόμης Λοδόϊκος ἀνῄρηται παρὰ τὴν μάχην. ὁ δὲ τῶν Βενετίων Δοὺξ Ἐρρῖκος Δάνδουλος, μετ' ὀλίγων τὴν φυγὴν ᾤχετο. μετ' ὀλίγον δὲ τετελεύτηκε καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἐκ πολέμου τραυμάτων. Ephræmius Byzantius in Chronico:

Edit. Paris. pag. 233.

Ὁ δ' ἀσμένως δέδεκτο πρεσβείας λόγους,
Καὶ συμμαχικὸν Σκυθικὸν λαβὼν στῖφος,
Ἐπεισπίπτει Ἰταλῶν στρατῷ λάθρα
Τούτου τροποῦται καὶ νικᾷ κατὰ κράτος.
Ζωγρεῖται καὶ σφῶν κράτωρ Βαλδουῖνος
Κομῶντα πολλαῖς ἀρετῶν ποικίλων
Μάλιστα πασῶν σωφροσύνῃ καὶ δίκῃ
Ὡς φασὶ πρεσβεύουσιν αὐτῶν λόγοι,
Ὅντινα καθείρξας μακρὰν ἐν τῷ Τερνόβῳ,
Δρᾶσαί τι δεινὰ μηδὲν κακότροπος,
Πέρας καθυπέβαλεν οἰκτρῷ θανάτῳ
Κατ' ὀλισθάτων κατακρημνίσας τόπων.

Quemadmodum itaque nomen Danduli apud Græcos inauspicatum atque infame habitum est, ita Balduini, quamvis eorumdem hostis, gloriosum: cujus etiam vires atque imperium ob amissam libertatem oderant, mores atque ingenium exosculabantur. Græcorum de eo præconia digna, quæ lapidi sepulchrali incidantur hic adscribam. Choniata: ἦν δὲ καὶ ἄλλως ὁ ἀνὴρ οὗτος εὐλαβὴς τὰ πρὸς Θεόν, ὡς ἐλέγετο, καὶ δίαιταν ἐγκρατής. γυναικὶ δὲ μηδὲ μέχρι βλέμματος προσεσχηκώς, ἐφ' ὅσον χρόνον τῆς οἰκείας γαμετῆς ἀπεφοίτησεν. ἀλλὰ καὶ τοῖς τῆς ὕμνοις ἐσχόλαζε τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς ἐν ἀνάγκαις ἐπιβέβηκε, καὶ ἀκούειν τοὺς περὶ αὐτὸν ἀντιλέγοντας κατεδέχετο. τὸ δὲ μέγιστον, δὶς εἶχεν ἑκάστης ἑβδομάδος τὸν ἑσπέρας ἐπεμβοῶντα, μηδένα τῶν οἰκείων ἔρχεσθαι ἐντὸς κατευνάζεσθαι, μὴ νομίμῳ γυναικὶ πλησιάζοντα. & Ephræmius in Chronico:

Ἐκ τῶν Φραγγίσσων, Βενετίκων Λομπάρδων,
Ἐπιλεγέντες ἄγαν ψηφοφόροι
Εἰς ἄνακτα χειροῦσι τῆς Κωνσταντίνου
Βαλδουῖνον Κόμητα χώρας τῆς Φλάντρας,
Νεανίαν κάλλιστον, ὡραῖον φύσει
Φιλευσεβοῦντα, καὶ φιλέγχειρον λίαν
Πρᾳεῖ, ἱλαρόν, σωφρονέστατον μάλα,
Μετρίᾳ καὶ μέλλοντι διδόντα βίῳ,
Πολλῶν πεπλησμένον ἀρετῶν θεοδότων,
Μάλιστ' ἐραστὴν σωφροσύνης, καὶ δίκης.
Ὃς εἶχε δὶς κήρυκα τῆς ἑβδομάδος
Τορὸν βοῶντα, μὴ καθεύδειν μηδένα
Τῶν βασιλείων ἔνδοθεν καθ' ἑσπέραν,
Μηδὲν νομίμῃ γυναικὶ συνημμένον,
Πόρνῃ δ' αἰδεσμένως συμβιοῦντα ῥημάτων.
Ἦν καὶ φύλαξ νόμων τε, δίκης τ' ἔννομος
Γυναικὶ προσχεῖν ὁ θέλων οὐδ' ὅλως,
Μηδ' ἂν μέχρι βλέμματος ἐμπαθοῦς θέαν,
Ὅσον περ αὐτὸν τὴν συνεύνου τὸν χρόνον.

Οἱ γοῦν ἀπολειφθέντες Ἰταλοί) Choniata: ὡς δὲ ἡ νὺξ ἐπῆλθε, φύντες πανέγκαθεν τὰς σκηνὰς ὑποσκάπτουσι, καὶ πλείστους αἴθουσι πυρσούς, ὡς ἐμφαίνειν τὸ μὴ πᾶσαν ὑπεξιέναι τὴν στρατιάν, μηδὲ σφᾶς ἀποδειλιᾶσαι τὸν πόλεμον.

Μὴ ἔχων τὸ ἐμποδών) Gregoras lib. 1. τὸ μέν τοι Βουλγαρικόν τε καὶ Σκυθικὸν πλῆθος κέρδος ἤδη καὶ πλοῦτον Λατινικὸν γευσάμενον, ἵππων τε καὶ ἁρμάτων λαμπρῶν, ὑπακούειν εἰς τὰ πρόσω προθυμούμενον, μηδένα ἔχοντες ἤδη τὸν ἀντιπαραταξόμενον. ὡς τὰς μὲν τῶν Θρᾳκικῶν πόλεων ἑκόντας προσχωρεῖν ἐκείνοις, τὰς δὲ πλείους βίᾳ ἁλίσκεσθαι, αὐτάς τε ἀνδραποδιζομένας καὶ ἄχρι θεμελίων τὰ ἐντὸς ἀποβαλλομένας τείχη. καὶ οὕτω πάντα ῥᾳδίως ὁ Ἰωάννης κατέδραμεν ἄχρι Θεσσαλονίκης, καὶ Μακεδονίας, ὁπόσα ἐν ταύταις πόλεσι, καὶ φρούρια, μικρὰ Σκυθῶν ὁρμήματα, τὸ δὲ λειπόμενον ἀποδεῖξαι. Vide etiam Choniatam in Balduino.

pag. 234. Ἐκ βάθρων ἀνεῖλε τὴν Φιλιππούπολιν) Anna Comnena Alexiad. lib. 14. αὐτὸς δὲ κατὰ τὴν Φιλιππούπολιν ἐνδιέτριβεν. πόλις δὲ αὕτη περὶ τὴν τῆς Θρᾴκης μεσόγειαν. Εὖρος τὴν πόλιν παραρρεῖ, πρὸς βορρᾶν ἄνεμον πνέοντα. ὁ μὲν γὰρ οὗτος ἀπὸ τῶν περάτων αὐτῶν τῆς Ῥοδόπης, καὶ πολλὰς ποιούμενος ἕλικας καὶ καμπὰς παραμείβοντα τὴν Ἀδριανοῦ, πολλῶν καὶ ἄλλων εἰς ταυτὰ ποταμῶν συμβεβληκότων καὶ περὶ τὴν Αἶνον πόλιν ἐκδίδωσιν εἰς τὴν θάλασσαν. Φίλιππος δὲ ἐστιν αἴτιος, οὐ τὸν Μακεδόνα λέγω τὸν τοῦ Ἀμύντου. νεωτέρα γὰρ ἡ πόλις τοῦ Φιλίππου ταύτης, ἀλλὰ τὸν Ῥωμαῖον Φίλιππον, ὃς ὑπερμεγέθης γέγονεν ἀνήρ, καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ σῶμα ἀνυπόστατος. πολίχνιον δ' ἦν τὰ πρῶτα καὶ πρὸ Φιλίππου Κρηνίδες ὀνομαζόμενον, παρ' ἐνίων δὲ Τριμοῦς. ἀλλ' ὅ, τε μέγιστος ἐκεῖνος Φίλιππος τὸ μέγεθος τὴν πόλιν ἐξῆρε, καὶ περικυκλώσας ταύτην τείχεσι περιβόητον τῶν ἐν Θρᾴκῃ πεποίηκε πόλεων, ἱππικόν τε κατασκευασάμενος ἐν αὐτῇ μέγιστον, καὶ ἄλλα κατασκευάσματα θαύματος ἄξια, ὧν ἴχνη κατέλαβον καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐνδεδημηκυῖα τὴν πόλιν κατὰ χρείαν τινά. ἡ δὲ πόλις τρίλοφός ἐστιν, ἑκάστου λόφου περιζωννυμένου τείχει μεγάλῳ καὶ ὑψηλῷ. ὅπου δὲ πρὸς τὰ πεδία ὑποκύπτει καὶ ὁμαλότητι, τάφρος αὐτὴν περιθεῖ, παρ' Εὔρῳ κειμένη. καὶ ἦν ὡς ἐοικὲ ποτὲ πόλις ἡ πόλις αὕτη μεγάλη τε καὶ καλή. ἀφ' οὗ δὲ Ταῦροι καὶ Σκύθαι τὴν πόλιν ἐν τοῖς ἀνέκαθεν χρόνοις ἠνδραποδίσαντο, εἰς τόδε τοῦ χρόνου ταύτης ἡ πόλις κατέστη. ἐς ᾧ ἡμεῖς καταλαβόντες αὐτὴν ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς σκήπτρου τὴν πόλιν μεγαλόπολιν ὡς ὄντως ἐτεκμηράμεθα. ἐδυστύχει δὲ μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἀσεβῶν ἐνδημίᾳ πολλῶν. Ἀρμένιοι τε γὰρ διενείμαντο τὴν πόλιν ταύτην, καὶ οἱ λεγόμενοι Βογόμιλοι.

Κατασείσαι καὶ αὐτὴν τὴν Θεσσαλονίκην) Minutatim omnia refert Choniata in Historia, & Joannes Stauracius de miraculis sancti Demetrii Martyris.

Ἔδοξε γὰρ αὐτῷ καθ' ὕπνους) Hunc fuisse S. Demetrium Martyrem Thessalonicensium patronum refert Joannes Stauracius de miraculis S. Demetrii: τότε δὴ τότε ἀκοῇ τῶν συντάν ὡς πόλεις Θεὸς τῶν ἑαυτοῦ τῆς ἐκδικήσεως ῥομφαίαν ἐπέλαβεν, καὶ ὑπεδέξατο ὡς ἐν δεξιᾷ τῷ ζήλῳ τοῦ μάρτυρος. καὶ αἴφνης ὁ ἄγρυπνος τῆς ὄντι φύλαξ, καὶ πολιοῦχος ἡμῶν, καὶ μέγας τοῦ μεγάλου Βασιλέως στρατιώτης Δημήτριος ἔφιππος ἐφ' ἵππῳ λευκῷ τῷ Βουλγάρων ἄνακτι φανεὶς, καὶ καιρίαν ἀκοντίζει παραχρῆμα τὴν ἀθλίου. ὁ δὲ μέγα παραυτίκα ἀνακραγὼν κατεβόα τὸν ἀρχιστράτηγον τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ Μανάστρα, ὡς δῆθεν πληγεὶς ὑπ' αὐτοῦ. τοῦτον γὰρ ἐδόκει ὁρᾶν ἱππαζόμενον, ὅπερ ἄγνοιᾷ καὶ λευκῷ ἵππῳ ἱππάζετο τὸ σκότος ἔνδον γενόμενον, καὶ λογχῶν ἐπὶ περιέθηκε τῇ καρδίᾳ τοῦτο ἐμβαλόντα. καὶ εὐθὺς κατεβόα τοῦτο, καὶ τὰ πολλὰ, ὡς καὶ αὐτὸν τοῦ κραυγαῖς δορυβηθέντα, καὶ ἀναπηδήσαντα τοῖς τραυματίαις. ἐν γειτόνων γὰρ ἦν αὐτῷ ὁ σωτήρ. ἀσπαλθεὶς καὶ ἰδὼν, καὶ φαινόμενος, καὶ ἀκούσας, ὡς σῶμα πρὸ βραχέως ἔφιππος τῷ λευκῷ σοὶ ἵππῳ γενόμενος ἐνταῦθα κατασφάξαι δύνασαι. καὶ τὸ γενέσθαι περιιδεῖν, καὶ εἰπεῖν. μὴ σύ γε βασιλεῦ συμπαθέστερον, ὁ κύριος. οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι. φάσμα σοι γέγονεν, οὐκ ἀλήθεια. ἐκεῖνος ὡς βαθεῖαν δεξάμενος τὴν πληγήν, ἐστρόβει τε δεινῶς, ἐκέκραγε, ἀνωλόλυξε. πίμπλαται ἔσω τὴν κοιλίαν αἵματος, καὶ ῥοῦν ἱκανὸν ἀκρασφάλτου αἵματος κάτωθεν ἀπέρρει, ὅπως ἂν βαθὺ ὅπου σοι, Δημήτριε, αἵματι τῶν ἐχθρῶν σοῦ ὑπὲρ τῆς σῆς πόλεως. καὶ ἀρχεσταυθὺ λειποψυχεῖν. Ταῦτα ἰδὼν ὁ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἀρχιστράτηγος Μανάστρας, ὃ ταχὺ εἶχεν ὕπνον τοῦτον ἐπιβεβαίωσε στρατοπέδῳ φυγεῖν, καὶ κλέπτων τῆς σωτηρίας, μεθ' ὅσο τάχους ὑποχωρεῖ καὶ μετ' αὐτοῦ, καὶ σὺν αὐτῷ ἅπαν ἐκεῖνο τὸ μυριοπληθὲς στρατόπεδον, οὕτω ταχέως, ὡς τις καὶ βαρεῖδαι τινες κατὰ τοὺς διωκομένους τούτους ἐδίωκον. φόβος γὰρ αὐτοῖς καὶ τρόμος ἐπῆλθε κατά τινα ξένην ἐπιπεριέστασιν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἦν μακρὸν τούτῳ τὸ ζῆν, ἀλλ' αὐθήμερον πρὸς οἷον δυσμαῖς κατὰ τὸ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ζῷον μονήμερον θνήσκει βιαίως, οὕτως ὁ ἄθλιος τῆς αὐτοῦ κακίας καὶ ματαιότητος δρεψάμενος τοὺς καρποὺς, μέχρι αὐτοῦ τρυγῶν τὸ κενὸν τοῦ θυμοῦ ἐκπιών, καὶ τὸ τῆς ὀργῆς κυκεῶν ποτήριον, καὶ μεμεθυσμένος θείου ξυμοῦ τι πέρας ἐλθών. ἐπιστραφῆ γὰρ ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κορυφὴν μου ἡ ἀδικία αὐτοῦ κατέβη, ὡς βόθρον ὃ εἰργάσατο πέπτωκε καὶ μία μαρτυρικὴ βολίς τις ἐκδικήσεως ἤρκεσε τῶν πολλῶν ἐκείνου κακῶν, καὶ αἷμα ἐξεχεῖ δίκαιον τὸ ἐκχυθὲν αὐτοῦ πολλῶν αἱμάτων ἀδίκων ἀντίποινον. In Codice Vaticano 163. in margine Historiæ Choniatæ legitur: οὗτος ἐστὶν ὁ ἀσεβὴς Σκυλοϊωάννης ἐπικληθεὶς ὕπαρον, ὃν ἀπῆλεν ὁ μέγας Δημήτριος προδύλως κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπιστρατεύσαντα, ὡς ἐν τοῖς ἐκείνου θαύμασιν ἀναγέγραπται. & infra, ἀσεβέστατε ἀνθρώπων Σκυλοϊωάννη Βούλγαρε, καὶ ποῖοι δῆρ αγρμάτευσας τοιαῦτα εἰργάσατο; μὴ ὥραι ἡ μακρὰ σοῦ ψυχὴ τὴν τυχοῦσαν ἀνεσιν ποτέ.

Edit. Paris. pag. 235.

CAPUT. XIV.

Ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ λόγος) Causas quoque addit Gregoras lib. 2. τὴν δὲ τῆς Κολχίδος κρατήσαντος γῆς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ δὴ καὶ τῆς Εὐρώπης Θετταλίας τε ἄρξαι, καὶ τὴν παλαιὰν ὀνόμασαν Ἤπειρον, ὁ ἐξ Ἀγγέλων ὢν Κομνηνὸς Μιχαήλ. ἔτι γὰρ ὅσον πλεῖστον ἦν, τοῖς βασιλεῦσιν ἀπῳκισμένοι, καὶ αὐτίκα ὡς εἰπεῖν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας τὰ πέρατα λαχόντες ἐν ἀδήμοσι, καὶ ἅμα τοῖς τῶν τόπων ὀχυρώμασι σφόδρα τεθαῤῥηκότες, συμμαχώτεροι ἐπεπήδησαν τῇ ἀρχῇ, καὶ ἔσχυσαν ἀρχὴν καὶ τήμερον τέλειον, καὶ ἀπογόνοις αὐτῶν, καθάπερ τινὰ πατρῷον κλῆρον αὐτὴν παραπέμψαντες.

Πάνυ ἐπηύξησε τὴν αὐτοῦ ἀρχὴν) Gregoras lib. 2. ἐκ τούτου ἀνίσταται τῶν Θετταλικῶν βαράθρων ναὸν κακὸν ὁ τοῦ Ἀγγέλου Μιχαὴλ ἀδελφὸς Θεόδωρος. διαδεξάμενος γὰρ, θανόντος τοῦ ἀδελφοῦ, τὴν ἀρχὴν, ἀνὴρ δραστήριος, καὶ κακὰ δεινὰ ἐπεποίηκε πράγματα, καὶ ἀεὶ τοῦ πλείονος ἱέμενος, ἐπηύξησε ταύτην εἰς ὅσον πλεῖστον ἦν. ὅσα γὰρ ὑπὸ ἑαυτοῦ πόλεις τῇ Λατίνων ἀρχῇ πρὸ μικροῦ δεδούλωκεν, πάσας ἐκεῖθεν ἀρξάμενος, ῥᾷστα κατεστρέψατο, μηδένα πρὸς ἑαυτὸν, ἕως καὶ αὐτὴν, ὃ τῶν Μακεδόνων φρονήματος γῆς, ὀχυρώσατο μεγαλόπολιν τὴν Θεσσαλονίκην, ἀποδημοῦντος τηνικαῦτα τοῦ Μαρκησίου πρὸς τὴν πατρίδα Λομπαρδίαν.

Ἀπηγορευμένον πρὸς τὸ Πάπα καὶ βασιλέα) Latini scriptores rem aliter narrant; ferunt siquidem defuncto Henrico Imperium ab iis, qui Constantinopoli erant, delatum fuisse Andreæ Ungariæ Regi, vel socero illius Comiti Petro Antissiodorensi, de quo statim Andreas Pontificem Honorium III. certiorem reddidit. Petrus tamen potioribus suffragiis vocatus e Galliis Romam cum uxore, & filiis, & alio comitatu advolat, & ab Honorio diademate cingitur in Ecclesia S. Laurentii extra muros: ne quid juris Orientale Imperium in Occidentale comparasse videretur, & ne Constantinopolitani Patriarchæ viribus inungendi Orientis Imperatoris detractum videretur. Honorius epistola ad Patriarcham Constantinopolitanum: *Nos autem licet id pluries denegassemus eisdem, ne quis posset quemvis de superfluo suspicari, quod in Ecclesiæ Constantinopolitanæ præjudicium faceremus: quia timebatur a multis, ne si sic a nobis confusus abscederet, non solum sibi, sed universo Imperio grave dispendium immineret, condescendentes tandem ipsos sine tuo, vel alterius præjudicio, vel contemptu in Ecclesia B. Laurentii foris muros urbis duximus solemniter coronandos.* Et ut major auctoritas negotio accederet, comitem illi dedit Joannem Columnam tit. S. Praxedis.

Πέτρον ἔργον μαχαίρας γενέσθαι) Hoc quoque aliter narrant scriptores Latini, qui scribunt non armis, sed proditione, & perfidia a Theodoro Comneno captum: nam cum in via fœdus cum Theodoro iniisset, invitatur a Theodoro, & in convivio tum ipse, tum Legatus capiuntur, reliquis fugatis aut prostratis, & carceri mancipantur. Leguntur ad eumdem Theodorum Honorii epistolæ, quibus eum tanti facinoris accusat, hortaturque ut Legatum Sedis Apostolicæ, & Petrum eximat vinculis, & solutos sinat: & ni pareat, minas gravissimas incutit. & liberasse postmodum Legatum Pontificium compertum est. De Petro quid actum sit, silent Historici. Dubium itaque est, an in vinculis e vivis excesserit, an libertati restitutus fuerit. certe Imperio redditus non est. Richardus de S. Germano in Chronico, nunc primum a doctissimo Ferdinando Ughello in Italiæ sacræ tom. 3. edito. Anno ccɔccxvii. *Petrus Altissiodorensis Comes in Constantinop. Imperatorem electus est. Romam veniens cum conforte sua ab Honorio Papa apud S. Laurentium extra muros urbis in Imperatorem & Imperatricem coronantur. Qui regnum intrantes, & se Brundusium conferentes cum honesto militari exercitu, ibi dominum Joannem de Columna Card. in CP. Legatum venturum expectant, cum quo infausto satis omine navigio transfretantes ad portum Dyrrachii pervenerunt. Qui pravo ducti consilio, Imperatrice eos per mare præeunte ad civitatem Byzantiam, obsidere, & expugnare præviderunt Dyr-* pag. 236. *rachium, & cum viris non proficerent, aut viribus suis, ab obsidione civitatis ipsius digressi sunt. Qui errantes per devia & condensa silvarum a Græcis intercepti sunt, de quibus nonnulli in ore gladii perierant, nonnulli vero capti sunt, & carceralis squalore una cum ipso Imperatore consumpti. Ipse etiam Cardinalis captus est & detentus.* Hinc miscet omnia & turbat Blondus de gestis Venetorum. *Joannes nunc Imperator Venetis promiserat, si ab eis qui a Constantinopoli detulerunt cum habito a Pontifice exercitu Constantinopolim deportaretur, Dyrrachium eis recuperare, quam urbem Theodorus Epirotes furto dolisque surripuerat. Debellaturus autem Dyrrachium Imperator hinc Jolem uxorem, inde Cardinalem Columnam Constantinopolim jussit accedere, inchoataque est obsidio, & oppugnationes per dies fere singulos intentatæ. Sed urbem veteri muro, quem Venetus instaurasset, munitam Theodorus milite abundans ex Epiro fideli facile defensabat, adeo ut Imperator potiri desperans sibi constituerit abeundum: & quia mediterraneas Macedoniæ urbes invisendi desiderio tenebatur, petitam inter solvendam obsidionem a Theodoro fidei publicæ securitatem accepit. Secundum quam scripto sibi datam, ad Aretæ amnis portum exscensionem in Macedoniæ littora primam fecit. Inde ad nemorosa Tempe delatus, cum ad montium saltus pervenisset, in silvis tectorum structas a Theodoro Duce insidias incidit, & abductus in teterrimum carcerem est conjectus.* Primum hinc Joannem Hierosolymorum Regem cum Petro Altissiodorensi confundit. Res Petri, & quidquid Petro acciderat, Joanni tribuit. Jola fuit uxor Petri, non Joannis, soror Balduini primi. Theodorus Michaelis frater eidem Michaeli in principatu successit, quem armis & virtute bellica auctiorem reddidit. Jole tantum navigio Byzantium transfretavit: Cardinalis Columna ejusdem Petri, uti laborum comes, ita & carceris fuit. Leguntur etiamnum litteræ Honorii III. ad eumdem Theodorum & alios, quibus sollicitat, sub pœnis etiam gravissimis Theodorum, ut Apostolicæ Sedis Legatum e custodia dimittat; alios, ut factam injuriam vindicent, & liberationem procurent. Ut dicta aliorum Historicorum prætereain, qui nec bello pugnasse cum Theodoro Petrum & Legatum affirmant, sed exoratos a Theodoro, etiam promissis expensis ad ipsum Byzantium, per illius ditionem iter arripuisse, & in convivio captos carceri fuisse mancipatos, reliqua multitudine, quam secum ducebant, profligata. Chronicon Fossæ novæ, Jordanus, Ricardus de S. Germano, & alii. Liberet in his fidem suam Blondus, si potest: si vult sibi fidem in aliis haberi. Raphael quoque Vollaterranus, Theodorum hunc Epiri principem, qui Petro Altissiodorensi insidias struxit, cum Theodoro Lascari Græcorum Imperatore confundit: narratque Petrum non carceri mancipatum, sed ab eodem in convivio obtruncatum. Sabellius Ennead. 9. lib. 5. Petrus Altissiodorensis ab Honorio Pontifice *Imperatoriis insignibus ornatus, cum Joanne Columna supremi ordinis Antistite retro abiit: mittebatur is in Pannoniam ad arma in Turcos comparanda, ubi vero Brundusium ventum est, Imperator Venetis navibus cum uxore & liberis exceptus in Dalmatiam transmittit, Joanne Antistite ad comparandum bellum præmisso, ipse conatus est Dyrrachium Theodoro, qui Epirum obtinebat, adimere. Gerebat ipse pro Imperatore Græciæ, Veneti aliquando antea instauraverant, illa ex improviso suo insederat præsidio. Veneto itaque nomini gratificaturus Imperator, tum quia Imperii æmulum infense oderat, aliquando Dyrrachium frustra oppugnavit. Theodorus interim pacis studium assimulans, Antissiodorensi insinuatus, ex hoste brevi fit hospes. Imperatorem itaque comiter invisatum, medio convivio obtruncat; neque fœdus nuper*

ictum, neque hospitalia jura reveritus. Alii circa nemorosa Thessaliæ loca, quæ Tempe vocant, insidiis a Theodoro exceptum scribunt, atque in potestatem redactum in vinculis asservatum.

Edit. Parif. pag. 237.

CAPUT XV.

Ἠγάγετο δὲ ἐξ Ἀρμενίων γυναῖκα) Hujus Gregoras non meminit, qui scribit demortua prima uxore, secundam duxisse sororem Roberti Imperatoris Constantinopolitani: ἐν τούτοις γε μὴν ὁ βασιλεὺς τελευτησάσης τῆς συζύγου, ἄγεται εἰς δευτέραν γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν τοῦ τηνικαῦτα τῆς Βυζαντίδος βασιλεύοντος Ῥομπέρτου. ἣ καὶ οὐ μακρὸν συμβιοῦσα χρόνον, οὐδὲ παῖδας ἔσχεν ἐξ αὐτοῦ, εἴτ' ἐκ φύσεως στεῖρα αὐτὴ οὖσα, εἴτε καὶ τὴν μετὰ βραχὺ τοῦ βασιλέως τελευτὴν, ὥραν παιδοποιίας οὐ παρεχοῦσαν αὐτῇ. στεῖρα γὰρ ἔτι συνῴκησε τούτῳ.

Μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Νυμφαίου) Multa de expeditionibus Latinorum in Oriente narrat Choniata in Balduino.

Ἐξ ὅ τό τοῦ Νεοκάστρου) Anna Comnena lib. 14. Imperator Alexius, πόλεις ὅλας καὶ χώρας τῇ παντοδαπαῖς αἱρέσεσι κεκρατημένας πολυτρόπως εἰς τὴν ἡμετέραν ὀρθόδοξον μετέβαλε πίστιν. τοὺς μὲν τὰ πρῶτα φέροντας, μεγάλων δώρων ἀξιῶν, καὶ τῆς στρατιωτικῆς τοῖς λογάσι κατέλεγε, τοὺς δὲ χυδαιοτέρους συναθροίσας ἅπαντας, καὶ ὅσοι σκαπανεῖς ἦσαν, καὶ περὶ ἄροτρα καὶ βόας ἠσχολοῦντο, πάντας συναγαγὼν ἅμα καὶ τέκνοις καὶ γυναιξὶν, καὶ πόλιν τούτοις δειμάμενος ἀγχοῦ που Φιλιππουπόλεως, καὶ πέραν Εὔρου τοῦ ποταμοῦ, ἐκεῖσε τούτους μετῴκισεν, Ἀξιούπολιν (lego, Ἀλεξίου πόλιν) τὴν πόλιν κατονομάσας, ἢ καὶ Νεόκαστρον, ὃ καὶ μᾶλλον ὑπερφρονεῖ, ἀποδασάμενος καὶ τούτοις ἀγροὺς ἀρούρας τε καὶ ἀμπελῶνας, καὶ οἰκίας καὶ κτῆσιν ἀκίνητον. οὐ μὴν ἀφῆκεν αὐτοῖς ἀνέχυρα τὰ τῆς δόσεως. οὐδ' ὥσπερ Ἀδώνιδος κήπους σήμερον εἰδομένους, καὶ αὔριον καταρρέοντας, ἀλλὰ καὶ χρυσοβούλλου λόγου τὰς πρὸς τούτους ἐνεπέδωσε δωρεάς. καὶ οὐκ εἰς τούτους μόνους περιωρισμένας τὰς χάριτας ἔστησεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐξ αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνων διαδοσίμους πεποίηκε, καὶ τούτων ἀφερομένων αἱ γυναῖκες αὐθις τῶν δεδωρημένων ἀντέχονται. ὅτε ἐκεῖνοι ἐξέπλευσαν τὰς χάριτας.

CAPUT XVI.

Ὁ δ' εἰρημένος Ἐρρῆς) Balduini frater, post mortem Balduini tenuit & gubernavit Imperium Constantinopolitanum, annum unum & menses quatuor absque imperatorio titulo: nemini enim, ita referente Niceta, popularium suorum regni inaugurationem condonare voluerunt, nisi Balduini morte explorata, quod summopere laudans Choniata, ita in suos Græcos invehitur: ἀκούσατε ταῦτα Ῥωμαῖοι οἱ χείριστοι ἅμα, καὶ τὰ τείχη καθαιρέσαντα τὸν χθαμαλὸν τῷ γῷ συλλαμβάνοντι. εἰκότως ἔσω περὶ μητρολοίας ἔχιδνας, καὶ γόνος ἀπολωλεκὸς βασιλέα, καὶ τέκνα μωματὰ καὶ υἱοὶ ἄνομοι οἱ ἐς ἡμᾶς ἀρὰς ἕπλα ἔχοντες παρὰ πᾶσιν αἰωνίοιν ᾄδεσθαι.

Τὸ δὲ κοινὸν πλῆθος εἰς οἰκεῖον) Ephremius in Chronico,

Μεθ' ὃν κατάρχει Λατίνων τῶν ἐν πόλει
Κλῆσιν Ἐρρῆς σύναιμος ὢν Βαλδουίνου.
Ἀνὴρ ἱλαρὸς, ἄμαχος ὑπηκόοις.
Πρὸς δὲ στρατηγὸς ἀνδρικὸς, τολμητίας
Ὀξύρροπός τε πρὸς μάχας ἀντιπάλων,
Καὶ στρατιώτας γενναίους ῥωμαλέους
Ἕλληνας ἄνδρας συντεταγμένους ἄγων,
Ἐπίλεκτον φάλαγγα, καὶ νικηφόρον.

CAPUT XVII.

Τὸν μὲν Πελάγιον) Pelagius Cardinalis Albanensis Episcopus Legatus ab Innocentio III. Constantinopolim mittitur, summa auctoritate instructus, ut Græcos, qui Latinis parebant, a schismate abduceret, atque ad Ecclesiæ sinum revocaret. Narrat hoc idem Sabellicus Ennead. 9. lib. 5. *Henricus Imperator Christianæ pietatis observantissimus, se adjutorem præbuit Romani Pontificis, Legato ad hoc Byzantium misso, ut Græcos subigeret ad Romanæ Ecclesiæ ritum suscipiendum. Vix ea res moveri cœpta est, cum seditio ingens civitatem invasit, Græcis reclamantibus Imperatoris officium esse arma curare, non sacra, satis superque a se datum, qui suam passi essent Ecclesiam Romanæ subjectam renunciari. Henricus relictis cum sua pertinacia Græcis, ad Imperii constitutionem convertitur.* Id tamen non Græcorum pertinacia, sed Legati imprudentia, & nimio in rebus exequendis ardore factum esse, colligi potest ex aliis quoque hujusce Pelagii actionibus. Nam *plerique omnes*, ut narrat Spondanus Anno 1221. Num. 19. *Damiatæ amissionis dedecus in Pelagium rejiciunt, qui contra omnium militarium Ducum sententiam, ipse earum rerum inexpertus, alienissimo tempore vi censurarum adversus Sultanum castra movere inconsulte coegerit, & tantum non ignavissimæ morti, vel turpissimæ servituti florentissimum Christianorum exercitum objecerit; vel tum universam Syriam, & Palæstinam, & commodiori tempore etiam Ægyptum, & Babylonem, totumque Orientem subjugare facillimum fuisset.* Nec minus hac sua legatione asperius functum fuisse, adeoque neque apud Imperatorem, neque apud Græcos aliquid profecisse tradit idem Spondanus Anno 1213. num. 24.

pag. 238.

Ἐρυθροβαφοῖ καὶ γὰρ) Ex rerum Latinarum ignoratione factum est, ut Acropolita, quod ex more illius gentis esset ad fastum, & insolentiam traheret. Quis enim nescit rubra indumenta, & reliqua Cardinalium supellectilis rubro colore infici? Non tamen inde sequitur, quicumque apud eam nationem rubris utuntur vestibus, Cardinales esse, ut nugacissime argutatur Zacharias Gergenus in sua Catechesi, qui cum vidisset Papam in sede deferri ab hominibus rubris amictis vestibus, inconsiderate & plane ridicule enunciavit, *Papam Cardinalium quatuor humeris subvehi satellitio stipatum*, τὸν βαστάζουσι τέσσαρες Καρδινάλιοι δορυφόροι.

CAPUT XVIII.

Ταῦτα δὲ τελευτήσαντα) Henrico succedit Robertus, vir non adeo fortis, & acris, & magni animi Dux, Ephræmius in Chronico.

Ταύτην κατάρχει Ῥομπέρτος Βυζαντίδος,
Πράγμασι καινοῖς μαλακοῖς κεχρημένος,
Μετ' Ἐρρῆν κατάρξαντα τὸν τεθνηκότα
Ἀρείου ἄνδρα, καὶ τοῦτον Ῥωμαλέον.

Ἐκ δὲ τῆς Ἀρμενίας ἡρμοσμένης) Nota Acropolitam unum filium masculum ostennem Theodoro tribuere ex Armenia uxore susceptum: Gregorum nullum illum habuisse asserere: ἄρρεν γὰρ οὐκ αὐτῷ παῖς οὐδείς. καταλέλοιπε δὲ ὁ βασιλεὺς μικρὰ τῆς βασιλείας ὀνόματα, ταύτην μὲν καὶ διὰ τὴν ἀπαιδίαν, ταύτην δὲ καὶ ὅτι μικρὸν ἐπεβίωσε, καταλείπει καὶ αὐτά.

Βασιλεύσας ἐκ τούτων ἔτη δεκαπέντε) Gregoras 2. ὀκτωκαίδεκα δὲ βασιλεύσαντι τούτῳ περιρρύησαν ἔτη, καὶ τὸν παρόντα βίον ἀμείβει, διάδοχον τῆς βασιλείας καταλελοιπὼς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ Εἰρήνῃ γαμβρὸν Ἰωάννην τὸν Δούκαν.

Παρὰ τὰς μάχας ὀξὺς θυμοῦ τε) Gregoras lib. 2. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, ὀξὺς μὲν ἦν τὴν ὁρμὴν καὶ ἀνυπόστατος, καὶ πλείστας μὲν κατορθώσας μάχας, πλείστας δ' ἀνοικοδομήσας πόλεις καλλίσταις οἰκοδομαῖς, καὶ πολλοῖς ἀναλώμασιν, ἀνασώσας, καὶ ἀναχαιτίζων διὰ τούτων τὴν τῶν Λατίνων ὁρμήν. ἀλλ' ἐπιβδελλύττον αὐτὴν, ἅπερ πολλάκις ἐς τὰ πράγματα χρώμενος.

CAPUT XIX.

pag. 239.

Περὶ Πατριάρχου Μανουήλ) De hisce Patriarchis, Manuele, Maximo, Michaele, Theodoro Constantinopolitanis, Nicææ tamen sedentibus, diximus nonnulla in Opere nostro, de perpetua utriusque Ecclesiæ, Occidentalis & Orientalis consensione, ex quo Lector petat, si lubet.

CAPUT XX.

Ὁ τοῦ Ἀσὰν υἱὸς Ἰωάννης φυγάδες) De fuga Joannis Asaoi filii supra agit Acropolit. cap. 12. & 13.

Τὸ γοῦν εἰρημένον Βοηλᾶς) Dixit supra ut occupaverit Bulgarorum Imperium, cap. 13.

CAPUT XXI.

Πορφυρίδα τε ἐνεδεδύκεσαν) Ex Acropolita videtur excerpsisse sua Gregoras lib. 12. αὐτίκα δὲ ἐκ βασιλείας αὐτῷ περιετίθησαν ὄνομα, ἐκ χρίουσι βασιλικοῖς παρὰ τοῦ τηνικαῦτα τῆς Βουλγαρίας ἀρχιεπισκόπου δεδιδόντες. πάλαι τε γὰρ ἄλλοι αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐκ παλαιοῦ τετίμηκεν ἐνιαυτός, ἑαυτοῦ γεγονότων πατρίδα, καὶ πολὺν ἀνόμασεν Ἰωαννικίου. καὶ δὴ καὶ συντομώτερον ταῦτα εἰς τὸ δέκατον προσετετάχει, πλὴν οὐχ ὅτε καὶ βασιλέως χεῖρον Ῥωμαίων. τοῦτο γὰρ ἄλλοις ἐφεῖται παρὰ τῶν νόμων. αἰδοῖ τῇ φοβοῦνται τοῦ τυραννοῦντος Ἀγγέλου, ἐκ προσγενεῖς τῇ χορηγία, καὶ ἀφείλοντο τοῦ τηνικαῦτα διέποντος τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ἐν τοσαύτῃ αἰτίᾳ τὸ πρᾶγμα ἐγκεκλήκασι.

Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνου τοῦ Μεσοποταμίτου) Fuit hujus apud Isaacium Angelum Imperatorem summa familiaritas. Choniata lib. 3. in Isaacio Angelo de Basilacio vate: ἐκκαλεῖ γε δὲ τοὺς προσιόντας καὶ μάλιστα τὸν Μεσοποταμίτην Κωνσταντῖνον, ὃς ἦν τότε ἐκείνῳ φιλούμενος τῷ βασιλεῖ. Alexio vero illius fratri, & ante principatum invisus, & post eum parum gratus, quod plurima in Romana Republica movisset, & omnia conturbasset; artibus tamen Euphrosynes Alexii uxoris Alexio reconciliatus, summa rerum ad illam devoluta, cæterorum auctoritas, & cognatorum quoque Imperatoris potentia elanguit: & qui dudum ab Imperatore pro nibilo putabatur, nunc omnia poterat, & erat unus instar omnium, unus omnia recta statuere, unus omnium moribus se accommodare, omnia omnibus pro dignitate posse tribuere existimabatur, & ab Imperatoris latere non discedebat. Qui vero potentia exciderant ægre ferebant, tum cognati Imperatricis Andronicus Contostephanus, cui Irene illius filia nupserat, & frater illius Basilius Camaterus, qui bilem suam contra Imperatricem evomuerant, & Imperatori ad Occidentem abituro plura referunt: se plus Alexium diligere, e cujus salute propria quoque salus pendebat, quam Euphrosynem, citra ullam verecundiam in turpissima facinora delabentem, & adulteriis thalamum inquinantem. Nam cum quo impudentes concumbit, eum etiam ad Imperium evectum velle. Quare potentia mulieris restringenda, amator e medio tollendus, ne posthac simile piaculum admittatur. Dictis indignatur graviter Imperator, & post Batatzii adolescentis cædem, regiis spoliatam vestibus, & in Nematarium muliebre Monasterium, circa Ponti fauces situm Imperatricem abduci jubet. Post sex menses Euphrosyne delatorum novis conatibus, & Constantini Mesopotamitæ artibus revocata, majorem quam antea potentiam obtinuit, & maritum a se abalienatum miris blanditiis reconciliavit. Constantinus vero Mesopotamita illius ætatis vertumnus & homo callidissimus, & versutissimus ob dominæ reditum magis ac magis

Edit. Paris. pag. 240. insolescebat, cum posset omnia apud Imperatorem. Hinc Caniclei officium, quod ab Isaacio obtinuerat, ac rursus offerebatur, ut suo fastigio inferius, renuit, sed ex Lectore Diaconum se creari voluit, ut dignitatem etiam Ecclesiasticam contrectaret. Simulat deinde se Imperatori non amplius operam navaturum: neque enim permittere Canones eumdem & Deo facta facessa, & civilibus negotiis implicari. Quare cogitat Patriarcha Xiphilinus, ut Mesopotamitæ simul & Deo, & Imperatori, & Templo, & Palatio sine fraude Canonum, inservire liceat, privilegio concedat. Nec multo post Thessalonicæ Pontifex designatur. Veruntamen cum cupiditati suæ nullum modum statueret, sed vellet læva templum, dextera Palatium tenere, fratres suos tamquam clavos & vectes inferebat, ac potius velut inaures de utraque Imperatoris auricula suspendebat; ut si quando Ecclesiasticis conventibus interesset, nullum dictum aut factum ignoraret, nec quisquam locum suum se imprudente occuparet. Thessalonicam profectus, & via solio collocatus summa cum festinatione Byzantium rediit, & uno digito regebat omnia. Sed his cum fieret omnibus exosus aulicorum criminationibus apud Imperatorem impetitus, de fastigio illo rerum deturbatur: nec excutitur tantum Palatio, sed Pontificatu etiam dejicitur, & qui malis artibus ad primarias functiones Ecclesiasticas usurpandas pervenerat, primariorum conatibus de solio dejicitur. & hoc modo Mesopotamita Constantinus, & duo ejus fratres ab administratione Reipublicæ, & Ecclesiæ removentur, & alii succedunt.

Ὁ δὲ Βουλγαρίας Ἀρχιεπίσκοπος Δημήτριος) Hunc Archiepiscopum Jacobum vocat Pachymerius Histor. lib. 2. ἦν ὁ θεῖος αὐτοῦ ἐκ πατρὸς ὁ Θεόδωρος, ὃς καὶ βασιλικοῖς ἀναφέρεσθαι κατὰ δύναμιν ἐξεῖδε τὰ Ἀχρίδος ταπεινώσαντος ἐκείνου.

Ὡς ἔφασκεν αὐτόνομος ὤν) De Autonomia Archiepiscopi Bulgariæ plura diximus in Syntagmate nostro, de perpetua utriusque Ecclesiæ, Occidentalis & Orientalis, consensione lib. 1.

CAPUT XXII.

Ὁ μὲν ἐκ βασιλέως Ἰωάννης ἄρτι τῆς συντρόφου) Hinc pelluntur ineptiæ pene aniles Vollaterani, quas ille maximas agit lib. 13. Joannes Batatzes *apud Zacynthum Imperii titulum extra patriam annos triginta quatuor tenuit. Hic filius Theodorus Lascaris nomen avi materni ferens fuit. Quem Joannes e vita decedens Michaeli Palæologo, viro in armis strenuo quo duce & administratore utebatur, commendavit. Ille expulsis Latinis pupilloque luminibus orbato, & in carcerem conjecto, Imperium sibi per nefas vindicavit.* Batatzes Nicææ Imperium tenuit, & administravit, non Zacynthi, quem oculis suis, dum Imperio potiretur, vidit, nec intueri licuit. Numquam Batatzes Michaeli Palæologo Theodorum commendavit, neque Theodorum filium Joannem: sed Theodorus moriens filium suum Joannem Georgio Muzaloni, & Arsenio Patriarchæ. Obtruncato deinde Muzalone filius Theodori Joannes ab Arsenio & universo Senatu Michaeli Palæologo commendatus est. Falsum est præterea Batatzem Michaele Palæologo duce & administratore usum fuisse, quod verissimum fuerit de Andronico Palæologo Michaelis patre. Qui tandem luminibus orbatus est a Palæologo, non fuit ipse Theodorus, sed filius Theodori Joannes, quo ille pupillo decesserat. Hunccine hominem tantis delectatum esse nugis in paucissimis verbis?

Οἱ Σεβαστοκράτορες Ἀλέξιός τε Ἰσαάκιος) Historiam fuse prosequitur Gregoras lib. 2. ἐν τούτοις μὲν τοῖς χρόνοις ἀρχὴ τῶν Βυζαντίων Ῥωμαίων, ὁ τοῦ πρὸ βραχέος τετελευτηκότος ἐρρῶ ἀδελφιδοῦς. τούτῳ προσέφερον οἱ τοῦ βραχέος Θεοδώρου τοῦ Λασκάρη ἀδελφοὶ Ἀλέξιος οὗτος καὶ Ἰσαάκιος, ὀδύνῃ προστετηγμένοι, καὶ ζηλοτυπίᾳ μακρᾷ, ὅτι μὴ τῆς βασιλείας αὐτοὶ διάδοχοι γένοιντο. τοῦ βασιλικοῦ γένους τυγχάνοντες αἵματος οἰκειότεροι, ἢ ὁ κατὰ τοῦδε προσηρμοσθεὶς Ἰωάννης, οἳ καὶ χρήματα δωρεαῖς τε ἐξαποχίσασι παρὰ Λατίνοις συνεδρεύσαντες, ὑπὲρ τοῦ Ῥωμαίων τηνικαῦτα πολεμεῖ. πλεῖστα δὲ ὅπως ἦν, καὶ ἐν ἀγαθοῖς τοῖς ὅπλοις καὶ ἀνδράσι πολεμεῖν, ἐξίασι κατὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Δούκα, καθαιρήσοντες ἴσως αὐτὸν τῆς ἀρχῆς, καὶ μεταδώσοντες ταύτην σφίσιν αὐτοῖς. καὶ διαβάντες τὴν Ἀσίαν, τοῖς μὲν ναυσὶ ἀφεῖσαν περὶ τὴν pag. 241.

Λάμψακον, αὐτοὶ δὲ ἀναβάντες εἰς μεσόγειον ἡμέρας ὁδὸν, ὁπόσω Λατίνοις ὑπήκοα περὶ βραχίονα ποταμοῦ ἔρρεε, ἀπαντῶσι τῷ βασιλεῖ τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ὁπλίζοντι κατ' αὐτῶν. ἐξ λαμπρῶς συῤῥαγέντος πολέμου, πάσῃ τῇ Ἀσίαν αὐτοῖς ὑπάρχον τέως ὑπήκοον. αὐτίκα γὰρ τὸν τῆς Λατινικῆς δουλείας ζυγὸν ἀποῤῥίψασα, ἑκοντὶ τῷ βασιλεῖ προσεῤῥύη.

Τριήρεις τε κατεσκεύασε, καὶ περὶ τὸν Ἑλλήσποντον) Hæc susius narrat Gregoras lib. 2. ἤδη δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐπὶ μέγα δυνάμεως ηὔξησε τὰ Ῥωμαίων πράγματα, δεξιοῖς οἰακισμοῖς φωνεῖς, καὶ κυβερνήσεως ἀρετῇ τὸ ἡγεμονικὸν τῶν Ῥωμαίων ὁλκάδος. ναῦς τε γὰρ μακρὰς κατασκευάσας οὐκ ὀλίγας ναυστολεῖ πρὸς τὰς κατὰ τὸ Αἰγαῖον νήσους, καὶ πάσας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ λαμβάνει, Λέσβον, καὶ Χίον, Σάμον τε, καὶ Κάρπαθον, καὶ Κῶ, ἔδοσαν ταῦτας καὶ προσοχάς. ὁ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἐς Ῥόδον ἐγκρατῶς ἐξ αὐτῆς ἀναδείκνυται. ἐπεὶ δ' ὁ μὲν βασιλικὸς στόλος οὕτω θαλασσοκρατῶν ἦν, ἐν δ' Ἀσίᾳ τὰ Περσικὰ στρατεύματα ὅμως αὐτῷ ἀπραγμονεῖν, τὰ δὲ Λατίνων κατὰ βραχὺ τὸ ὑπέῤῥει καὶ αἴδωσιν εἶχεν, ἔγνω διαβιβάζειν ἤδη τὰ τῆς Ἀσίας ὅπλα καὶ ἐς τὴν Εὐρώπην ὁ βασιλεὺς, ἐλευθερώσων τὰς ἐκεῖ ταλαιπωρουμένας πόλεις ἀπό τε Βουλγαρικῶν, καὶ Ἰταλικῶν χειρῶν. καὶ δὴ διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον ἅμα στρατῷ, εἰσβάλλει πρότερον εἰς τὴν Χεῤῥόνησον, καὶ ταύτην τὸ ὅμορον ὑπαρξη ἐξ ἑκάστης χώραν, εἰς ἔκπληξιν τὰ ἐν τῇ τῆς Θρᾴκης ἀκροπόλεσι Λατίνους. εἷλε δὲ καὶ πλείστας τῶν παραλίων πόλεων, Καλλίπολίν τε, καὶ Σηστὸν, καὶ τὴν Καρδίαν, καὶ ὁπόσας τῶν ἀστυγειτόνων ὅσας, τὰς μὲν βίᾳ καὶ μηχανήμασι, τὰς δὲ αὐτοχειρίας ἑκοντί.

CAPUT XXIV.

Τὰ τῆς Σταγείρων ὑπερβὰς ὄρη) Choniata Isaacii Angeli lib. 3. προϊόντος δὲ κατὰ Στάγειρα, ὅτι Μαυρομμάτια λέγεται νῦν, συλλαμβάνονται παρὰ Πανσελήνου τινός. Urbium ac regionum nomina in alia atque alia mutata, certum est & indubitatum apud omnes. Plurima alii suis notis vel commentariis adnotarunt. Nos in eruditorum gratiam, eorumque potissimum, qui recentiorum Græcorum Historias legunt, exscribemus hic cedulam nobis Venetiis ex MS. Græco Codice per virum fide, doctrina, officio, & religione præstantissimum Angelicum Aprosium Vintimiliam transmissam: ut scias cui debeas hoc, qualecumque sit, eruditionis munusculum. περὶ μετονομασίας πόλεων καὶ τόπων. Αμαί πόλις, ἡ νῦν Χρυσόπολις. Ἄτια, ἡ νῦν Χορευτ. Απολλωνία, ἡ νῦν Ἱερισσός, ὅτι καὶ Ὄλυνθος ἐλέγετο. Ἀργος Θετταλικὸν, ἡ νῦν Λάρισσα. Ἀσία ἡ Ἔφεσος. Πτολεμαΐς, ἡ Φιλαδέλφεια, Ἀχαΐα, ἡ νῦν Πάτρα. Βοιωτία, ἡ νῦν Λιβαδία. Βερόπολις, ἡ νῦν Στρούμιτζα. Βελεγοστὼ πόλις, τὸ νῦν Βολεσῶσον. Ἐλαιοῦν. ὁ Ἐλαιοῦς. Ἐπίδαμνος, τὸ νῦν Δυῤῥάχιον. Εὐρώπη ἡ δύσις τὰ [illegible]. Ἡράκλεια, ἡ νῦν Πελαγωνία, Θεούπολις, ἡ νῦν Πρέσπα. Θέρμη ἡ Θεσσαλονίκη, καὶ Ἠμαθία. Ἰλλυριοὶ, οἱ Ἀλβανῖται. Ἰλλυρικὸν, τὸ νῦν Κάνινα, καὶ ἡ Σερβία. Κοτιαῖοι, οἱ νῦν Μακεδόνες. Κιλικία, ἡ Ἀρμενία. Κίλιξ, ὁ Ἀρμένιος. Κολασσαὶ, αἱ Χῶναι. Ὀδρυσὸς, καὶ Ὀρεστία, ἡ νῦν Ἀδριανούπολις. Ὀρθαγορία, ἡ νῦν Μάκρη. Ὀλυμπία ἐν Ἀρκαδίᾳ. Πήδασος, ἡ νῦν Μεθώνη, ἡ πλησίον Χεῤῥόνησοι, ὅτι καλεῖται Πύλοι, ἡ πατρὶς Νέστορος, νῦν Ἀβαρῖνος. Πύδνα, τὸ Κίτρος. Ποτίδαια, ἡ νῦν Κασσάνδρεια, ὅτι ἡ Βέῤῥοια. Ῥοδόπη, ἡ Φιλιππούπολις. Σιρμιον, ἡ νῦν Οὐγγρία, πρώην δὲ Γήπαιδαι. Φωτική, ἡ νῦν Βελᾶ. Ἑλλάς, ἡ νῦν ὀνομαζομένη Πελοπόννησος. Εὔβοια, ὁ Εὔριπος. Adde etiam ex Anna Comnena, Μοσυλικὸς ποταμὸς, ὁ νῦν Βαρδάρης. Αἰγιαλίτης λίμνη, ἡ νῦν Ἀχελώ. Τέμπη, αἱ νῦν Κλεισοῦραι. Κρηνίδες, ἡ νῦν Φιλιππούπολις. Τριβαλλοὶ, οἱ νῦν Σέρβοι. Choniata, Κολωνία, ἡ νῦν Τάξαρα. Σαρδική, ἡ νῦν Τριαδίτζα. Τόπος, ἡ νῦν Ακι. Joanne Stauracio, ὄρος τὸ Ἄθως, τὸ νῦν Ἅγιον ὄρος. Joanne Tsetze: Μυσοὶ οἱ νῦν Βούλγαροι. Pachymerio, Τοχάριοι, οἱ νῦν Ἀταρίοι. Joanne Lydo, Ἀνακτορία, ἡ νῦν Μίλητος. Ὑποπλάκιοι Θῆβαι, τὸ νῦν Ἀτραμμύττιον. Georgio Acropolita, Εὖρος, ὁ νῦν Μαρίτζα. Νέστος ποταμὸς ὁ νῦν Βαρδάριον. Nicephoro Gregora, Ταυρικὴ ἄκρα, ἡ νῦν Μαίτη.

Edit. Paris. pag. 242.

Καὶ μέχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντίνου) Gregoras lib. 2. ὁ Ἄγγελος Θεόδωρος ἤδη καὶ βασιλεὺς ἀρθεὶς, κατατρέχει, ἰδίαν τὴν γῆν, προΐεν καὶ παρεξελαύνων, καὶ ὑπερβαίνων ὅρια ἄλλοις ἐξ ἄλλων ἀεὶ, ἕως ἔφθασε μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν Βυζαντίων πυλῶν κατὰ πολλὴν τοῦ κωλύσοντος ἐρημίαν. αἱ γὰρ Μακεδονικαί τε, καὶ Θρᾳκικαὶ πόλεις εἰς τέλος ἐξέκαμον, συχνῶς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ καὶ δεινὰς ὑπομείνασαι τὰς αἰχμαλωσίας, νῦν μὲν τῶν Λατίνων, νῦν δὲ τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Σκυθῶν. En infra: τὸ δὲ νῦν τοῦτο τοῦ Ἀγγέλου μετὰ ταῦτα, εἴτε ἀλλ' ἐλλείπεται προσαπώλεσε, καὶ ἦν ἰδεῖν οἰκίας κατεσκαμμένας, τείχη περιῤῥηγμένα, λείψανα καὶ, ἐρείπια Τρωϊκὰ, πολλῶν καὶ παντοδαπῶν κακῶν πεπληγμένα.

CAPUT XXV.

Ὁ μὲν δὴ Ἄγγελος Θεόδωρος) Bravius Gregoras lib. 2. ἐν τούτοις γάμοις τοῖς καιροῖς ἄρχει τῶν Βουλγάρων ὁ τοῦ πρώτου Ἀσὰν υἱὸς ὄνομα Ἰωάννης, ὅστις ὁρῶν τὸν εἰρημένον Θεόδωρον τὸν Ἄγγελον οὐδὲ τῶν Βουλγαρικῶν ἀφίστασθαι πραγμάτων βουλόμενον, ἀλλ' ἤδη καὶ πονηρὰν βαρείαν καὶ βλαστάνουσαν ἐπάγοντα χεῖρα, συμμαχίᾳ τῶν Σκυθῶν εἰληφὼς, συῤῥήγνυσιν αὐτῷ πόλεμον ἰσχυρὸν καὶ νικᾷ καὶ χειροῦται τοῦτον, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττει, τῆς δίκης ὀψὲ περιελθούσης αὐτὸν, ὅντε τὴν νόμιμον περιελόμενον τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν, βασιλείας ἑαυτῷ περιθεὶς ὄνομα, καὶ ὃν τοὺς ὁμοφύλους κακοπραγοῦντας ὑπὸ τῆς Ἰταλικῶν καὶ Βουλγαρικῶν ἐφόδων, καὶ δακρύοντα ἔξω πάσχοντας, οὐκ ἠλέησεν, ἀλλὰ δυστυχήματα προστιθεὶς καὶ φόνοις φόνους.

Καὶ τῶν σημείων τῶν ἐγγράφων ὅρκων) Pleraque similia exempla apud alios Historicos inveoies, quibus cognoscitur rem male cessisse perjuris: nequa enim fidem frangit homini, qui jurajurando fœdus & pacta constabilita amolitur, sed Deo, qui has injurias pulchre ulciscitur: Nicephorus Patriarcha in Breviario historico, de Justiniano filio Constantini: ἐκστρατεύει δὲ, ὁ Ἰουστινιανὸς κατ' αὐτῶν τῶν Σαρακηνῶν, καὶ κατὰ τὴν Σεβαστόπολιν γίνεται, καὶ αὐτοὶ δὲ ἐκστρατεύσαντες πρὸς αὐτὸν παραγίνονται. καὶ τὰ μὲν τῆς εἰρήνης φυλάττεσθαι βέβαια παρ' αὐτοῦ ἐδέοντο. οἱ δὲ ἐβούλοντο ἐξορύττειν Ῥωμαῖοι, Θεὸν κριτὴν τῶν αἰτίων γίνεσθαι. ἐπειγομένου δὲ μᾶλλον τοῦ μάχην αἱρουμένου, οὗτοι τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον λόγον ἐφ' ὑψηλοῦ δόρατος πήξαντες σημεῖον προάγειν ἐκέλευον. καὶ δὴ κατὰ Ῥωμαίων ἐχώρουν. οἱ δὲ εἰς φυγὴν ἐτράποντο, καὶ ὁ πλεῖστος τῶν περιουσίων τῶν Σκλάβων λαὸς τοῖς Σαρακηνοῖς προσέθετο. καὶ σὺν αὐτοῖς Ῥωμαίους ἐνίκησαν, ἐξ οὗ πλεῖον προσκτησάμενοι θάρσος κατεῖχον τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐλυμαίνοντο.

Κατέδραμε δὲ καὶ τῆς μεγάλης Βλαχίας) Thessalia nempe montanna, quæ magna Blachia dicebatur. Nicetas in Balduino: ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ ἄλλα τινὰ τὰ Θετταλίας κατέχων μετέωρα, ἃ νῦν μεγάλη Βλαχία κεκλήκεισαν, τοπάρχης ἦν τῶν ἐκεῖ. Hinc illius regionis accolæ Μεγαλοβλαχῖται vocantur a Pachymerio Histor. lib. 1. c. 30. ἐκεῖνος ἐξ γὰρ ἤδη καθ' αὑτὸν τῇ τοῦ Ῥώμη θυγατρὶ συνών, λαὸν ἱκανὸν ἔχων, δυνατὸς ἦν καὶ μόνος στρατηγεῖν καὶ πραγματεύεσθαι. τὴν γὰρ τὸ παλαιὸν Ἑλλάδα, οὓς Ἀχιλλεὺς ἦγε, Μεγαλοβλαχίτας καλῶν ἐνεφίρατο.

Ἀλλὰ καὶ παρὰ Ῥωμαίων ἐφιλεῖτο) Hinc plures ejusdem laudes & præconia apud Græcos posteriores.

CAPUT XXVI.

Νεωτερισμοῖς χαίρειν ὑφαίρεται) Acropolita oon statim post pugnam excæcatum fuisse a Bulgaro Theodorum, sed domi postquam illum excepisset humanissime; cum Theodorus post etiam accepta beneficia res innovare deprehensus esset. Gregoras rem videtur aliter narrare: χειροῦται τοῦτον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττει. Verba supra cap. superiori attulimus. & Richardus e sancto Germano in Chronico: *Eodem mense Aprili in Græcorum Imperio factum est prælium inter Græcos, in quo Commenus captus est, et utroque lumine orbatus.* Pag. 243.

CAPUT XXVII.

Εκαντιλήφθη δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ) Balduinum fratrem Roberti facit Acropolita. Matthæus Parisius lo Histor. Anglic. filium. In eo concurdant eum fuisse puerum, nec ferendo oneri parem, sic quoque Historici Latini.

Καταλέλοιπε γοῦν ὁ Ρὴξ τῇ φροντίδι) Richardus a S. Germano in Chronico; Anno CIↃCCXXXI. *Rex quoadam Hierosolymitanus apud Reate ad Papam vadit, de cujus assensu obtinet, ut cum filio Imperatoris Constantinopolitani de filia sua contrahat, & ipse sit curator Imperii, donec in majori constitutus ætate perveniat ad legitimam. Mare apud Venetias intrans vadit collato exercitu Constantinopolim.*

Δύο ἐνιαυτοὺς ἐντὸς αὐτοῦ) Hoc duorum annorum intervallo Joannem Regem in Galliis exercitum comparasse, & in Italiam se ad Pontificem contulisse, Reate, tandem Venetiis copias imposuisse navibus, & Constantinopolim appulisse, scribit Gregorius Nonus in Regestis.

CAPUT XXVIII.

Καὶ τῆς τῶν ἐγκυκλίων ἀπεπλανημένος) Anna Comnena lib. 5. Hist. τινὰ δὲ καὶ εἰς ὅπερ αὐτὸς ᾠκοδόμησεν, ὀρφανοτροφεῖον, παιδευτήριον, τοῦτο πλεῖον τεταγμένοις τοῖς ἐθέλουσι, παραδίδοσι τοῖς προϊσταμένοις τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως παιδείαν. &, ταῦτα δὲ λέγω ἀχθόμενος ἐπὶ τῇ παντελεῖ τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως ἀμελείᾳ. Encycliam eruditionem improprie hic Grammaticam intelligit noster Acropolita, licet alii aliter exponant. Tzetzes Chiliad. 11. χ. 522.

Εγκύκλια μαθήματα τὰ λογικὰ κυρίως,
Κυρίως τε καὶ πρώτιστα ταύτην τὴν κλῆσιν ἔχοντα.
Από τοῦ κύκλου τὸν χορὸν τὸν λογικὸν ἑστῶτα,
Ανδρῶν ὄντα πεντήκοντα λέγουσι τοῖς μαθηταῖς
Εγκύκλια μαθήματα τὰ λογικὰ κυρίως.
Δεύτερως δὲ ἐγκύκλια μαθήματα καλοῦνται
Ο κύκλος τὸ συμπέρασμα πάντων τῶν μαθημάτων,
Γραμματικῆς, Ρητορικῆς, αὐτῆς Φιλοσοφίας
Καὶ τῶν τεσσάρων δὲ τεχνῶν τῶν ὑπ' αὐτὴν κειμένων
Τῆς Αριθμικῆς, Μουσικῆς, καὶ τῆς Γεωμετρίας,
Καὶ τῆς οὐρανοβάμονος αὐτῆς Αστρονομίας.
Εγκύκλια μαθήματα δεύτερως ταῦτα πάντα,
Ως ἔγραψε Πορφύριος ἐν βίοις φιλοσόφων
Καὶ ἕτεροι μυρίοι δὲ τῶν ἐλλογίμων ἀνδρῶν.
Νῦν δ' ἔγνω τὴν Γραμματικὴν ἐγκύκλιον παιδείαν
Εἶτιν κατάχρησιν, ὁ λέγω δὲ κυρίως.

CAPUT XXXI.

Εγεγόνει γὰρ αὐτῷ υἱὸς ἐκ τῆς βασιλίσσης) Eadem prosequitur Gregoras lib. 2. ἐν τούτῳ δ' ὄντος τοῦ βασιλέως ἧκον πρέσβεις ἐκ Βουλγάρων σπονδῶν τε δεόμενοι, καὶ ἅμα ἐπὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ Ασὰν Ελένῃ, τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν Θεόδωρον γαμβρὸν ἐξαιτούμενοι. ταῦτα ἀσμένως τῷ βασιλεῖ ἠγγέλθη τε, καὶ ἅμα ἐθέλοντι. ὁ γὰρ ἤθελεν ἐν ἄλλοις μείζοσι τετιμημένος ἀντίπαλον ἔχειν αὐτὸν, ὅτι τοῖς πατρῴοις ὁμοροῦντα Σκύθαις, καὶ ἅμα αὐτοῖς, ὁπότε βούλοιτο, ἐπιλαμβάνοντα, καὶ ὅσα ἐν ποσὶ χειμάῤῥου δίκην τεμνόμενα. ταύτῃ τοι καὶ

Edit. Parif. pag. 244. τελεσιουργεῖ τὰ τῆς πρεσβείας ἐδόκει ἔσεσθαι, καὶ ἅμα τὰ τῆς πίστεως. καὶ συνελθόντες περὶ Χεῤῥόνησον, ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ Ασὰν συζεύγνυσιν Ελένην τὴν τοῦ Ασὰν θυγατέρα δεκαετῆ οὖσαν τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ Θεοδώρῳ τῷ Λασκάρει, μήπω ἐς τὸν ἔφηβον παραγγέλλοντα. cætera conveniunt. Intersunt tamen inter Gregoram & Acropolitam. Nam in Gregora, Legati ex Bulgaris veniunt, in Acropolita ab Imperatore mittuntur. In Gregora filia Bulgari Helena decennis est, in Acropolita novennis.

CAPUT XXXII.

Ο ἐξκουβίτορος Θεόδωρος) Legi nescio quid hujus Theodori, sed memoria non suggerit, quodnam illud fuerit: ad res tamen Mathematicas spectasse suspicor.

Παρὰ τὸν Βλεμμύδην Νικηφόρον De Blemmide pluribus alibi egimus. Edita sunt illius Philosophica, & Logica, & Orationes duæ de processione Spiritus sancti per me in Latinum versæ. Multo plura sunt in Bibliothecis, penes me sunt ejusdem Oratio, *ὁποῖον δεῖ εἶναι τὸν βασιλέα*, & Historia de sancto Paulo, & aliis Patribus, qui in Latro monte solitariam vitam egeruot, elegantissime, & ad antiquum succum conscripta. In Vaticana legitur ejusdem *λόγος, ὃς ἐπεστάλη τῷ βασιλεῖ, βασιλικὸς κληθεὶς Ανδριάς. ἔστι δὲ καὶ μοναχοῖς καὶ παντὶ σπουδαίῳ λυσιτελής.* Principium, *νόμος ἀρχόθεν συμβαίνων τοῖς πράγμασι τοῖς ὑπηκόοις εἰσφέρειν τῷ βασιλεῖ.*

CAPUT XXXIII.

Τότε καὶ ὁ Τερνόβου Αρχιερεὺς) Acropolita, *ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως τελεῖ*. Gregoras, *τῷ τίμιον ὑπὸ τὸν Αρχιεπίσκοπον τὰς πρώτας ἐστεμμένος*, & consentit Ephræmius in Chronico,

Τῷ τηνικαῦτα ποιμενάρχῃ Τερνόβου,
Τῷ Βουλγαρίας ὑποκείμενος θρόνῳ,
Ουκ οἶδ' ὅπως κέκρητο σωώδει χρίσει,
Θεσπίσματι τε τῶν κρατούντων Αυσόνων,
Τιμὴν Πατριάρχου γε καὶ κλῆσιν ἔχειν,
Κινδυν τινόντων τῶν κρατούντων οἱ χάριν.

Acropolita memoriæ lapsu, vel parum rebus Ecclesiasticis intentus hæc de Ternobi Episcopo scripsit. De Ternobi autonomia nos etiam alibi. Ternobum porro omnium Hæmi urbium munitissimam & præstantissimam dicit Choniata, in montis vertice situm, firmis circumdatam mœnibus. *ὅθεν κρατήσαντες τὰ Τερνόβου. ὁ δὲ ἐστὶν ἐρυμνοτάτη ἅμα καὶ προφερεστάτη τῶν κατὰ τὸν Αἷμον ἁπασῶν πόλεων, τείχεσί τε ἐχυροῖς περιβεβλημένη, καὶ ὄρους ἀκρωνυχίῳ ἐπῳκοδομημένη.*

Τὴν δυτικὴν κατέδραμεν χώραν) Gregoras, *ὁ δὲ βασιλεὺς θέρους ἐπιγινομένου τὰς Θρᾳκικάς τε καὶ Μακεδονικὰς περιῄει πόλεις, ἀρξάμενος ἀπ' αὐτῶν, ὡς εἰπεῖν, τῶν Βυζαντίων πυλῶν, καὶ ἐπελάσας ἄχρι Στρυμόνος, καὶ οἰκοῦντας πάσας, ὅτι ἐγγυμνάζονται φθινοπώρῳ. καὶ ἅπαντα σκοπὸν ἐξανύσας, αὖθις τε εἰς Νίκαιαν ἀνεχώρησεν, καὶ τὸν στρατὸν ἀφῆκεν ἐς τὰ οἴκοι διαχειμάσοντα.*

CAPUT XXXIV.

Δεύτερον ἔτος, ὥσπερ ἔφημεν) Cap. 32.

CAPUT XXXV.

Κατ' ἐκεῖνο καιροῦ καὶ τὸ τῶν Σκυθῶν) Cum Joannes Ducas rerum potiretor, maxima Scytharum multitudo ab Hyperboreis effusa ad Caspium mare dascendit, & eorum Duce Sitzisfcane defuncto filii ejus Chalaus & Telepuges exercitus dividunt. Chalaus Caspium & Jaxartem fluvium ad Septemtrionem relinquens, per inferiorem pag. 245.
Asiam descendit: Telepuges limitibus Imperii sui constitutis, meridiem versus Caucasi cacuminibus, & deinceps mari Caspio per Massagetarum, & Sauromatarum regionem proficiscitur, subigitque gentes omnes, quæ Mæotidem paludem, & Tanaim accolebant. Deinde Tanai superato adversus Europæas gentes multes ac varias, & ex iisdem Scythis ortas impetum facit, quæ impressione illa perterritæ, mutandas sibi sedes censuerunt: neque enim illis satis fiduciæ ad resistendum erat, sed omnes & gentes & urbes trepidabant, & velut spicæ in area terebantur. Unde & hi Scythico bello desperato pellibus palea plenis pro ratibus osi cum uxoribus & liberis Istrum transierunt, nec brevi tempore in Thracia oberrarunt, idoneam sibi coloniam quærentes, decem millibus haud pauciores. Ex Gregora.

CAPUT XXXVI.

Ην δὲ τὸ ὅλον τῆς τοῦ Θεοῦ ἀντιλήψεως) Non arma, sed Dei gratia est, quæ pugnat, Gregoras lib. 4. de Alexio Sebastobulo: ἔνθα περιτυγχάνει τισὶν ἀγοραίοις ἀνδράσι, λόγοις μεγάλοις καὶ ἀπορρήτοις τὰ πάντα διῳκηκόσι φρονιμῶς, ὃ πλῆθος μὲν ἵππου καὶ στρατιᾶς οὐχ ὑπομενεῖ πολλάκις, βραχεῖᾳ δέ τινι δυνάμει καὶ πολλῇ τῇ ἐλπίδι τρυφὴν χορηγοῦν οὐχ ἥκιστα συναίρεται μᾶλλον, καὶ νίκας μεγίστας παρέχεται. τῶν μὲν γὰρ τὴν ἐλπίδα κυβερνώντων τὰ ὅπλα πολλάκις, καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἴσως παρασκευῶν ἀφθονία, καὶ οὐκ ἔστι ῥᾳδίως ἄνω φέρεσθαι πρὸς τὴν ζωὴν καὶ θελήματα Κυρίου. ἀλλὰ καταφέρεται βαρυνόμενα, καὶ περὶ τὴν γῆν εἰς τὰ πολλὰ καλινδεῖσθαι βιάζεται. τῶν δὲ τοὐναντίον ἡ σπάνις τῶν ἀναγκαίων κουφοτέρους ποιεῖ, καὶ οἷον αἰθεροδρομεῖν τε ἀναγκάζει, καὶ θερμότερον τὴν ἄνωθεν ἐγκαλεῖσθαι δεξιάν. δι᾽ αὐτὸ γέμων τοῦτο καὶ πολλοὶ μεγάλα ἐλπίσαντες, τοὐναντίον ἢ κατὰ τὰς ἐλπίδας ἀπήλλαξαν. ἕτεροι δὲ δι᾽ ἐνδείας, καὶ ἑαυτῶν ἀπεγνωκότες τροπαίων μεγίστων ἐπέτυχον. ἰδοὺ γὰρ καὶ τῷ παρόντι βασιλεῖ τῶν τριῶν οὐκ ἐλάττους πολλάκις πολλάκις χιλιάσι στρατοῦ προσβαλόντες τῇ Κωνσταντίνου, ἄπρακτα ἐπονήσαν, οὐδὲ τοῖς τείχεσι καθαρῶς δυνηθέντες ἐγγίσαι. ἀλλὰ ταυτηνὶ ὁ Καῖσαρ εἷλεν αἰχμαλωτὸν μεθ᾽ ἄχρι χιλιάδα μιᾶς ἐπαγόμενος στράτευμα, μηδὲ τειχῶν ἀμυντήριον ὄργανον οὐδὲν μηχανημάτων ὄχλον ἐντινοῦν, ἀλλὰ μόνῃ τῇ θείᾳ ἐπικουρίᾳ τὸ πᾶν ἀνυστήσας.

CAPUT XXXVII.

Διὰ κέρδος μικρὸν παρεσπόνδα) Anna Comnena Histor. lib. 7. τοῦτο θέρους τοῖς Σκύθαις ἐνέβαλε, καὶ παρασπονδήσαντες, τῆς προτέρας ἀποδημίας ἄρχοντα, λυμαινόμενοι τὰς παρακειμένας πόλεις, καὶ χώρας. ἄπιστοι γὰρ ὡς ἐπίπαν ὅπως τὸ βάρβαρον, καὶ σπονδὰς φυλάττειν οὐ πέφυκεν.

CAPUT XXXIX.

Θνήσκει δὲ καὶ ἡ βασιλὶς Εἰρήνη) Mortis caussam, quam hic tacuit Acropolita, narrat Gregoras lib. 2. τῇ μὲν βασιλίδι Εἰρήνῃ μετὰ τὸ τεκεῖν τὸν παῖδα Θεόδωρον, συνέβη ῥιφθεῖσαν τοῦ ἵππου ἐπὶ πολὺ τὰ παιδία συρρῆσαι. ἔτυχε γὰρ ἐπὶ θήρᾳ κυνηγεσίου τινὸς ἄρτι ἐληλυθυῖα μετὰ τοῦ συζύγου καὶ βασιλέως, ὡς ἐντεῦθεν βλαβῆναι τὰ τῆς μήτρας, καὶ μηκέτι τίκτειν τὸ λοιπόν.

Γυνὴ σωφρονεστάτη καὶ ἀρχικὴ) Irenes & Joannis Ducæ pietatem aliaque ad pios usus opera prosequitur Gregoras ibidem: ὥσπερ γοῦν ἄμφω τὴν βασιλείαν ἰθύνοντες πάνυ σεμνῶς καὶ κοσμίως, καὶ πλεῖστον ποιούμενοι φροντίδα, τοῦ δικαιοσύνην τε καὶ εὐνομίαν ἀνθεῖν ἐν ταῖς πόλεσι, πλεονεξίαν τε ἀπεῖναι, καὶ ἁρπαγήν. ἐδείμαντο δὲ καὶ ναοὺς ἀμφότεροι λίαν περικαλλεῖς, πλείστοις ἀναλώμασι μεγίσταις καὶ ποικίλαις ταῖς τούτων οἰκοδομαῖς κατεσκευακότες. ὁ μὲν βασιλεὺς τόντε περὶ τὴν Μαγνησίαν εἰς ὄνομα τῶν θαυματουργῶν Σωσάνδρα καλούμενον, καὶ τὸν ἐντὸς Νικαίας εἰς ὄνομα Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου. ἡ δὲ βασιλὶς τὸν ἔνδον τῆς παρὰ τὸ ὄρος τὸν Ὄλυμπον κειμένης τῶν Προυσαέων μητροπόλεως ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ τιμίου προφήτου προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ, κτήματα τὰ πλεῖστα αὐτοῖς καὶ προσόδους ἐτησίους, ἀνενδεεῖς ἐπιχορηγήσαντες, μοναζόντων καὶ ἀσκητῶν ἐνδιαιτήματα ἔδειξαν, πλήρη χάριτος καὶ θυμηδίας πνευματικῆς. οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ νοσοκομεῖα, καὶ πτωχοτροφεῖα τοῖς τότε καιροῖς ἐπεδαψιλεύσαντο, καὶ ὅσα τὸν ἐκείνων κατὰ Θεὸν ἔρωτα ἔδειξαν ἐναργῶς. De hac eadem Pachymerius in Historia: νόσῳ ἐνέσκηψε τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ ποτὲ ἀφαιρεθέντι τὴν ἀπ᾽ ἀγαθοῖς βοηθὸν σύζυγον, τὴν οὐκ οἶδ᾽ ὅτι καὶ φῶ, τῶν θαυμασίων ὀνομάτων Εἰρήνην.

Edit. Paris. pag. 246.

Καλύσασα τοῦτον μωρὸν) Anna Comnena Histor. lib. 2. καὶ ἡ θατέρου ἄπειρος οὖσα ἐλάσθαι χεῖρας καὶ εἰς ἔργον αὐτοῦ τὰ τῆς γνώμης ἐκβαλεῖν, ἐνδέοντα καὶ μωρὸν καλέσασα αὐτὸν ἐσπουδάσατο λέγειν, τί οὐδὲ ποιήσων ἥκει;

CAPUT XL.

Ταύτας γὰρ πρὸ βραχέος δώρου τι) Gregoras lib. 2. brevissime: ἀλλὰ περὶ αὐτοὺς κατακλίσας τὴν πλάνην ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης δωρεαῖς μεγαλοπρεπέσι καὶ δεξιώσεσιν ἄλλαις ἐφέλκεται, καὶ τοῖς Ῥωμαϊκοῖς αὐτοὺς ἐγκαταλέγει στρατεύμασι, χώρας ἄλλοις ἄλλας ἀφορισάμενος εἰς κατοίκησιν, τοῖς μὲν κατὰ Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν, τοῖς δ᾽ ἐν Ἀσίᾳ κατὰ Μαίανδρον, καὶ Φρυγίαν.

CAPUT XLI.

Η τῶν Μουσουλμάνων παρὰ τῶν Τοχαρίων.) Chalaus Sitziscanis filius, ut supra diximus, superatis Tanaidis fontibus, Europam devastavit. Alter Sitziscanis filius Telepuges Caspiis angustiis superatis, Sogdiana a tergo relicta, Bactrianis & Oxosogdo flumine ad radices magnorum montium progressus cum exercitu hybernat. Montes quod una continenti serie cohærent, unum veluti montem constant, & Taurus dicitur, qui Asiam universam mediam dividit, incipiens ab occasu proxime Ægæam mare, & Asiam secans ad subsolanum ventum, juxta Oceanum sese terminans. Vere maximorum gregum aut armentorum instar montium cacumina superant, & populos subjectos invadunt, & Indiam penetrant, quanta in utraque Indi ripa patet, qua subacta in Arachosiam & Carmaniam iter convertant, & gentibus illis facile devictis, ad Chaldæos & Arabes perveniant: Deinde ad Babylonios & Assyrios transgressi Mesopotamiam occupant, & loci amœnitate allecti errores finiunt. Tertio anno Jaxarte fluvio trajecto, Asiam inferiorem sibi vindicant, nec tum quieverunt. Sed Tribuni alio atque alio missi, Persas primum, & Parthos, & Medos subigunt, deinde Armeniam majorem ascendentes, Cholcidem, & finitimam illi Iberiam excurrunt. Prædia postmodum amœnissima, & delicatissimi agri, quibus illi summopere delectati fuat, effecere, ut quam animo jam possidebant Asiam, interiorem excurrerent, & Imperii sui limites littoribus maris terminarent. Gentibus tamen, quas inviserant, annua tributa imposuerunt, & pro sua libidine quidvis in illas decernunt. Tandem Assyriorum, Persarum, & Chaldæorum moribus exculti, patrio numinis culto contempto ad eorum religionem inclinarunt: illorumque mores & instituta rebus in omnibus secuti sunt. Hi Mululmanos, quos alii Turcas vocant, eo tempore pugnis & excursionibus assiduis acriter hostiliterque divexabant.

Σωτηρία δὲ τοῦτο φέροντες τυγχάνει ἀμφοῖν) Gregoras lib. 2. ἐπὶ τούτοις οἱ τὴν ἐντὸς Εὐφράτου Ἀσίαν ἔχοντες Τοῦρκοι, καὶ οἱ τὴν κοίλην Συρίαν, καὶ Φοινίκην Ἄραβες θόρυβον εἶχον οὐ δ᾽ ἑαυτοῖς οὐ μικρόν, πονηροὺς τοὺς Σκύθας ὁρῶντες γειτονοῦντας. πρέσβεις δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ ὁ τῶν Τούρκων ἡγεμὼν πρὸς τὸν βασιλέα ἐκπέμπει Ἰωάννην περὶ βεβαίων σπονδῶν. ἐδεδίει γὰρ μὴ περιστάμενος ἐν ταῖς τῶν Σκυθῶν μάχαις, ἐπιθῆται ἔχων μεγάλους ἐχθροὺς τοὺς Ῥωμαίων δυνάμεις. Εἶναι γὰρ αὐτῷ τῶν πάντων ἀδυνάτων, καὶ σαφῶς ἐν οἰκείας ἡγεμονίας ἀπαλλαγῆς, εἰ μόλις ἔχων τὰ θηρίων ἀντιπαρατάττεσθαι πρὸς μόνας τὰς Σκυθικὰς ἐφόδους, ἔπειτα πρὸς δύο μερίζειν τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις ἀναγκάζοιτο τῶν τὰς ἑκατέρωθεν μάχας. τοῦτο καὶ τῷ βασιλεῖ πρὸς βουλήσεως ἦν. καὶ ταύτας προσδέχομένου, πολλῶν οὕνεκα. ἑνὸς μὲν, ὅτι μηδὲ τούτῳ ἐδόκει συνοίσειν, οὐδ᾽ αὖ καιρὸν, καὶ ῥᾴδιον, ὅτι μὴ τῶν μᾶλλον βιαίων καὶ ἐπαχθῶν μερίζεσθαι πρός τε τὰς τῆς Ἀσίας μάχας, πρός τε τὰς τῆς Εὐρώπης· ἑτέρου δ᾽ ὅτι καὶ μέγα τοῦ ἐπιτείχισμα καὶ σφόδρα τοι καίριον γίνεσθαι, μέσους κειμένους τοὺς Τούρκους κατὰ τῶν Σκυθικῶν πολέμων, καὶ τὸν κοινὸν δεχομένους κίνδυνον ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασι, δίκην προμάχων τειχῶν, ἢ προβόλων πετρῶν, αἳ ἐνεχυρὰ τῶν παράλων μερῶν κατὰ τῶν τῆς θαλάσσης ἀγρίων κυμάτων ἡ φύσις ἐξέπλασε. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ προθυμῶς τε, καὶ μάλα ἐθελοντὴς τὰς μετὰ τῶν Τούρκων ἐποίει σπονδάς.

pag. 247.

ϑαι· καὶ τοῦτο μέγα ὄφελος τοῖς Ρωμαίων κατέστη πράγμασιν. ἄδειαν γὰρ καὶ ἀνοκωχὴν τῶν μακρῶν ἀλλοφύλων πολέμων, εἰς τὴν τῶν οἰκείων κτημάτων καὶ πραγμάτων ἐπίδοσιν ἐπιμέλειαν.

C A P U T XLIII.

Πλησίον τῆς μονῆς τοῦ Βηρὸς) Choniata in Isaacio Angelo lib. 3. ἄμφω τὼ ὀφθαλμὼ μικρὸν ὕστερον ἐξορύττεται, κατὰ τὴν ἐν Βήρῃ μονὴν, ἣν δομήτωρ ὁ τοῦ Βασιλέως Ανδρονίκου παῖς Ισαάκιος.

C A P U T XLIV.

Ο τὴν ἡγεμονίαν δείπων τοῦ ἄρχοντος ὁ Λιτοβόης Νικόλαος) Choniata lib. 3. in Isaacio Angelo meminit cujusdam Litoboes militis in exercitu Ducæ Sebastocratoris, qui ex barbarica cohorte ducem nactus alia via sine ulla noxa Ducam servavit, in clade Isaacii a Blachis accepta.

Καὶ ὅσα ἐπὶ τοῖς τοῦ Ροδόπης ὄρη) Anna Comnena lib. 14. κατὰ γραμμὴν παράλληλον κεῖται τῷ Αἵμῳ,

C A P U T XLV.

Δυσπίστατον κατὰ τὸν κωμικὸν) Chremylus ad Carionem servum in Pluto apud Aristophanem;

Ἀλλ' οὐ σε κρύψω. τῶν ἐμῶν γὰρ οἰκετῶν
Πιστότατον ἡγοῦμαί σε καὶ κλεπτίστατον.

Εγὼ φύσω αὐτὸν ἐν τῇ δίκῃ) Eodem astu Juventius Celsus promeritas pœnas, quod adversus Domitianum conjurasset, affugit. Vide Dionem in Domitiano.

Ασκὸν ἀποδύσεται ὁ Στρατηγὸς) Simile quid legi in vita Sancti Theodori Studitæ a Niceta Alexii filio perpetratum, tanti patris infortuniorum misserto. En verba; ἐγνω καὶ ταύτην τοῦ δικαίου τὴν παρρησίαν ὁ βασιλεὺς, καὶ τὸ ἐν ἅπασιν ἀναπίτευτον, αὐτίκα καὶ αὐτὸν πάλιν εἰς ἔλεγχον ὁρμῶν τὸν Νικήταν πρὸς τὸν ἅγιον πέμπει πληγαῖς ταῖς σφοδροτάταις ὑποβαλεῖν αὐτῷ παρακελευσάμενος, καὶ κατὰ μέρη καὶ μέλη τὴν μάστιξι διεξάγειν, ἐξ ὅλου αἰκισμῶν δεῖναι ὑποπλέων· οὗ καὶ τὸν ὅσιον καταλαβόντος, ὅτι τε ἥκει χαίρειν ἀπαγγείλαντος· ὁ δὲ τούτου ἅμα τῷ λόγῳ, τὸν χιτῶνα σὺν ἀνδρείᾳ ψυχῆς ἀποδυόμενος, καὶ τὰς σάρκας πρὸς τὸ μαστίζεσθαι ἀπρεπίζοντα. τοῦτο γάρ μοι φησὶν ἐκ πολλοῦ καὶ ἐρατὸν καὶ προσδόκιμον. ἀλλ' ὁ συμπαθὴς ἐκεῖνος ἀνὴρ, καὶ αὐτόχρημα ἐλεήμων, ὡς μόνον ἴδε τὰς τιμίας ἐκείνας σάρκας γυμνὰς, ἃς καὶ χρόνος καὶ νηστεία ὄχετοις ἐξέτηξεν, ἐκλαίετο ὅλως ἐκ τῆς ψυχῆς ἔπαθε, μηδὲ προσχεῖν ὅλως, μηδὲ ψαῦσαι ταύταις τὸ καθόλου τολμήσας, πολλῷ γε ἐξ δὴ χερσὶν αἰκίσαι, ἢ μάστιξιν. ὅθεν καὶ σοφόν τι ἐν ἑαυτῷ βουλευσάμενος, ὡς ἂν καὶ τὸ παρὰ Βασιλέως δόξῃ ἀφοσιοῦν, καὶ τὰς σωφρονεστάτας λάθοι, ὡς τετυφὼς εἰς τὸν ἅγιον προβάτου δορὰν ἐνηγκοῦν, καὶ ταύτην ἐπὶ τῶν ὤμων θεὶς τοῦ ἀνδρὸς, κατ' ἐκείνην, ὡς εἶχε, τὴν τῶν μαστίγων ποιεῖται καταφορὰν, τὸ μόνον καταληφθῆναι μετὰ μόνου προσεποιήσατο μένος, τῶν τὴν περὶ τὸν ἀνδρα φοβερὰν αἰδῶ, καὶ τὴν τῶν σαρκῶν ἔντευξιν ἵνα δὲ καὶ ῥανίδας ὑποδακρύων ἔχῃ τοῦ
Edit. Paris. pag. 248.
ἀπὸ τῆς πληγῶν αἵματος, αὐτὸς ἐκεῖνος, ὦ γνώμης ἀγνώμονος. τὸ οἰκεῖον αἱμάξαι βραχίονα σιδηρῷ ἐκπετάσας, ἐκ τοῦ ἐκεῖθεν ῥεῦσαν τὴν μάστιγα ἐπιβάψας, ὅτω ταύτην ἐξελθὼν δάκρυσι σαρκὸς φοινιχθεῖσαν καὶ αἵματι. αὐτὸς δ' ἔξωθεν ἀσθμαίνων, καὶ ὑποκρινόμενος τὸν κατάκοπον, καὶ ἀλογηθεὶς παρὰ τοῦ ὁσίου ὁ θεοφιλὴς οὗτος, καὶ ἀρχαῖς ταῖς αὐτοῦ προτιμηθεὶς, οὐδὲ εὔχετο, μηδὲν ὅπως ὑπερφυῶς κακίστου ἔργου δεξάμενος.

Δημήτριον τὸν κηδεμόνα Θεσσαλονίκης καὶ πολιοῦχον) Quomodo Sanctus Demetrius sit Thessalonicæ κηδεμὼν & πολιοῦχος, inter alios pluribus explicuit Joannes Stauracius de miraculis Sancti Demetrii, & Nicolaus Patriarcha Monodia de excidio Thessalonicensi; ποῦ μοι Δημήτριε μάρτυς, ἡ ἀήττητος συμμαχία; ποῦ τὴν σὴν πόλιν ὑπερμάχει πορθουμένην; πῶς ὑπὸ σοὶ πολιούχῳ ἡ ἐχθροῖς ἄβατος, ἀφ' οὗ χρόνου ταύτην ὅλοις ἐδείσατο τοσούτων κακῶν εἰς πεῖραν ἐγένετο; πῶς τοὺς τῶν δυσσεβούντων ὁρμὰς οὐκ ἔσχε κατορχουμένους τῆς ἱερᾶς προστασίας; πῶς ὑπέμεινας ταῦτα καὶ διαμαρτήσας;

C A P U T XLVI.

Η τῶν ῥωμαίων βασιλεία περιελήλυθεν εἰς ἀτυχίαν) Hoc maxime improbatum est a Georgio Phranza lib. 1. cap. 5. *Hoc maxime modo Imperium ad Michaelem ex Palæologis Imperatoribus primum pervenit, quod utinam ne unquam pervenisset.*

C A P U T XLVII.

Επιχειρίαν δὲ ἐξ ἀνάγκης ἔχων) Joannes Tzetzes Chil. 11. χ. 58. de significatione hujus nominis;

Επιχειρίαν νόμιμοι ἄνεσιν καὶ ἀργίαν
Τὸ τοῦ ἔχειν καὶ κρατεῖν καὶ παύειν δὲ τὰς χεῖρας
Εἰς ἐργασίας σύνεσιν ἔχει τὴν κλῆσιν ταύτην.
Εχεχειρία οὖσα τις καινὴ ἐκεχειρία,
Κατ' Αἰολεῖς καὶ Ιωνας τοῦ χῖ μετατραπέντος,
Πρὸς γράμμα κάππα τοῦ ψιλοῦ· τῶν ψιλωτῶν γὰρ ὄντος,
Καὶ σπανίως Αττικοὶ ψιλοῦσι τὰ δασέα,
Ως τολμῶ τε καὶ ἕτερα πάνυ δ' εἰσὶ βραχέα.
Ως πανδοκεῖον, ἀλλά τε τινὰ τῶν ἀνηριθμήτων.
Μᾶλλον αὐτοὶ γὰρ τὰ ψιλὰ τρέπουσιν εἰς δασέα.
Εφισοι οὐκ ἐπίσκοι γὰρ, καὶ λίσφη καὶ τὰ λοιπά.
Οὕτω δασέως λέγουσιν, οὐχὶ ψιλοῖς συμφώνοις.
Καὶ πάντα μὲν δασύνουσι, τί δὲ μακρηγοροῦμεν;
Λοιποὶ δ' εἰσὶν οἱ τὰς πυγὰς ἔχοντες λευκοκρέας
Οὕτω πάντα δασύνουσιν οἱ Αττικοὶ, ὡς ἔφην,
Τὸ πανδοκεῖον ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐκεχειρίαν
Καὶ ἕτερα βραχύτατα καὶ τῶν ἀνηριθμήτων,
Κατ' Αἰολεῖς ἐξ Ιωνας ψιλοῖς φασὶ καὶ οὗτοι.

Ιππαγωγοὺς τε τριήρεις ἀνακομίσας) Joannes Tzetzes Chiliad. 6. χ. 329.

Κέρκουρον, μύωπα, βάριν τε, καὶ λέμβον δὲ σὺν τούτῳ,
Εν οἶμαι πάντα νῦν μοι· λέμβον δὲ πάλιν νῦν
Εἶδος τυγχάνειν πλοίου τι. πολλὰ καὶ εἴδη πλοίων
Κέρκουροι, στρατιώτιδες, ἱππαγωγοὶ, τριήρεις,
Λέμβοι, ἐξ μυοπάρωνες. κέλητες, καὶ ἐπακτρίδες,
Στρογγύλαι, καὶ φορτίδες τε, πορθμεῖα, ἐφολκίδες,
Ἀλλὰ τὰ εἴδη περιττὰ· φόρτος δ' ἐστὶ μοι λέγειν.

Suidas; ἱππαγωγοὶ νῆες, αἱ τοὺς ἵππους, καὶ τοὺς ἄνδρας ἄγουσαι· ἱππηγὸς dicitur a Polybio. Idem in ῥῆμα. καὶ αὖθις Πολύβιος. ὑπὸ τούτους ἀνέτεινε τὰς ἱππηγὰς, ῥύματα δόντες ἐξ αὐτῶν ἐκ τοῦ τρίτου τοῦ κωπεῶνος, pag. 249.
ἀναμοιρήσαντες τὰς ἱππηγὰς ναῦς. Ex hoc monstrum facit Sabellius *Hippagenes*, Ennead. 9. lib. 5. *Quæ habuit centum viginti ancilia, sic enim dicunt Veneti navigia ad convehendum equos, Græci Hippagones vocant.*

C A P U T XLIX.

Μετὰ τὴν δευτέραν Μιχαὴλ) Exactius Gregoras. ἐπὶ τούτοις μέντοι τῶν χρόνων ἦρχε Θετταλίας, καὶ Αἰτωλίας καὶ τῶν πέριξ Μιχαὴλ ὁ νόθος υἱὸς τοῦ πρώτου ἀποστάντος Μιχαὴλ τοῦ Αγγέλου. τελευτησάσης γὰρ τῆς ἄλλης συγγενείας ἐκείνου πάσης, περιῆλθεν ἤδη πᾶσα ἡ τῶν χωρῶν ἐκείνων ἀρχὴ εἰς ἕνα τουτονὶ τὸν νόθον Μιχαὴλ. τούτῳ παῖδες ἐγένοντο Νικηφόρος, καὶ Ιωάννης, ἐξ Μιχαὴλ, καὶ τέταρτος νόθος, ὄνομα Ιωάννης καὶ οὗτος. οἷς ἐπιμερίζειν ἔμελλε μετὰ βραχὺ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀρχήν.

Τὸν γὰρ τοῦ Μιχαὴλ υἱὸν Νικηφόρον) Gregoras. τέως μὲν ὅσον πρέσβεις ἀποστεῖλαι πρὸς βασιλέα Ιωάννην, ἐζήτει νύμφην ἀγαγέσθαι τῷ ἑαυτοῦ υἱῷ Νικηφόρῳ ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου αὐτοῦ Λάσκαρη θυγατέρα Μαρίαν. ἐξ ἀνύσει τὸ ζητούμενον. ἐγένοντο γὰρ τηνικαῦτα μνηστεῖαι, καὶ συμφωνίαι, οἷαι δὴ καὶ γεγόνασι, συμπαραγενομένου τῷ υἱῷ Νικηφόρῳ, καὶ τῆς μητρὸς Θεοδώρας κατὰ τὸ ἔθος, ἅμα μὲν καὶ πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς μνηστευομένης νύμφης, ἅμα δὲ καὶ πρὸς βεβαίωσιν τῶν ἐν ταύταις συμφωνιῶν. ὧν δὴ γενομένων, τὴν νύμφην αὐτόθι παρὰ τοῖς οἴκοι καταλιποῦσα, ὑπέστρεφεν οἴκαδε σὺν τῷ υἱῷ Νικηφόρῳ Θεοδώρα ἡ τοῦ Μιχαὴλ σύζυγος, ἐγγύας, λαβοῦσα παρὰ τοῦ κηδεστοῦ βασιλέως εἰς τὸ ἐπιὸν ἔτος τοὺς γάμους τελεσθῆναι.

Κἀπὶ τῷ Μιχαὴλ ἐπελθεῖν) Gregoras. βραχὺ τὸ μεταξὺ καὶ πρὸς κατάλυσιν ἔβλεψε τὴν σπονδῶν αὖθις ὁ Μιχαὴλ. καὶ ἄρας τοὺς οἰκείους ὑπερέβαινε χάρακας ἐπὶ πολλῶν τῶν δυτικῶν πόλεων, αἳ τοῖς Ρωμαίων βασιλεῦσιν ὑπήκοον

ὑπήκοοι· ὡς ἀναγκάσθεντας, ἢ τὸν βασιλέα Ἰωάννην στρατεύειν ἐπ' ἐκεῖνον, ἢ κινδυνεύειν πάσας ὑπὸ τῷ Μιχαὴλ τὰς δυτικὰς γενέσθαι πόλεις.

Ὁ γοῦν βασιλεὺς Ἰωάννης ταῦτα γνοὺς) Gregoras. ἦρος δὲ ὑπογενομένου πλείστην ὁ βασιλεὺς ἀθροίσας στρατιὰν, ἐξῄει κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαήλ. τῶν δὲ φημῶν φθασασῶν, καὶ προπορευομένων, αἱ μὲν δυτικαὶ τῶν Ῥωμαίων πόλεις ἀνερρώννυντο πρὸς τὸ θαρσεῖν τε καὶ ἀνθίστασθαι. τὰ δὲ τοῦ Μιχαὴλ ὑπερρύη, καὶ ὑπέπτηξε.

Καταλαβὼν γοῦν τὴν Θεσσαλονίκην) Gregoras. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς περὶ Θεσσαλονίκην, καὶ Μακεδονίαν ἐγένετο, πάλιν ὑπ' αὐτῷ ῥᾳδίως αἱ πλείους τῶν δυτικῶν ἐγένοντο πόλεων, ὁπόσας ὁ τοῦ Ἀγγέλου Μιχαὴλ ἔφθη ἐκλελοσεῖ τε, καὶ πρὸς βραχύν τινα χρόνον παρασπασάμενος πεποίηκε, Καστορία τε καὶ Πρίλαπα, καὶ ἐπὶ τούτοις ἕτεραι οὐκ ὀλίγαι.

Ταῦτα γνοὺς Μιχαὴλ δεσπότης) Gregoras. ὅθεν εἰς τὸν ἔσχατον συνελαθεὶς φόβον ὁ Μιχαὴλ πρεσβεύεται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ τὰς προτέρας ἀνακαλεῖται σπονδὰς, ἀποδιδοὺς αὐτῷ καὶ Σέρβια, τά, τε ἄλλα καὶ τὸν Πρίλαπον, ἔτι τε Βελεσόν.

Ὃν καὶ δεσπότην ὁ βασιλεύς) Gregoras. ἐτετιμήκει μέντοι ὁ βασιλεὺς ἑκατέρους τῷ δεσποτικῷ ἀξιώματι διὰ τὰς τοῦ κήδους μνηστείας, τοῦτο Μιχαὴλ, καὶ τὸν αὐτοῦ γε υἱὸν Νικηφόρον, ἵνα μηδὲν μεταξὺ ἀνακύπτῃ ἀμφίδοξον, ὁπόσα ψυχάς τε ταράττει, καὶ κινεῖν νεωτέρων πραγμάτων. Sed hæc omnia magis distincte Acropolita.

Παραχειμάσας ἐκεῖ ἐν τοῖς Βοδηνοῖς) Gregoras an reditum parasse, quod ibi nollet hybernare: ἀλλὰ γὰρ ὅτε τὰ ἐκεῖσε κατασκευασάμενος ὁ βασιλεὺς, ἐπανόδου ἥπτετο, μὴ βουλόμενος ἐκεῖσε τὴν χειμέριον ὥραν διαβιβάζειν. ἦν γὰρ κατὰ τὰς ἀρκτούρου ἐπιτολὰς ὁ καιρός.

CAPUT L.

Ἐς Φιλίππους ἐποιήσατο τὴν ἔλευσιν) Gregoras. ἐπεὶ δὲ περὶ τοὺς Φιλίππους γενόμενος ἡμέρας ἐκεῖσε συχνὰς διέτριβε, διαβολαί τινες ἀνεφάνησαν κατὰ τοῦ κομνηνοῦ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ὅτι βασιλείας ἐφίεται. καὶ ἔγεντο οὔτε φανερῶς τὰ τοιαῦτα διαψιθυρίσαντες φίλοι αὐτῷ, καὶ οἱ τοὺς κατ' αὐτοῦ ἐλέγχους ἑτοίμως ἔχειν προτείνοντες. ἀλλ' ἀνίσχυρα τὰ τῶν ἐλέγχων ἐδόκει, καὶ ψευδεῖς αἱ διαβολαί, εἴτε ἐκ τῆς ἀληθείας ψευδῶν οὐσῶν, εἴτε ἐκ τοῦ καιροῦ χειμάσαντος ὅπως. ὅμως ἔδοξεν ὅρκοις αὐτὸν βεβαιώσαντα, ὅτι τε ψευδεῖς αἱ διαβολαί, καὶ ὅτι οὐ μήποτε βουληθείη
Edit. Paris. pag. 250. βασιλείας ἐπιχειρήσειν, ἐλεύθερόν τε εἶναι τοῦ λοιποῦ τῆς ἐντεῦθεν καταδίκης, καὶ ὑποψίας ἁπάσης μένειν ὡς πορρωτάτω, καὶ πρός γε ἔτι τοῖς προτέροις ἐφ' ὁμοίου τῶν χρημάτων ἀπολαύειν τιμῶν. καὶ γέγονε τοῦτο. ἐπεὶ δὲ μέντοι ἀπῆρεν ὁ βασιλεὺς, αὐτὸς μὲν οἴκαδε διαπεραιωσόμενος τὸν Ἑλλήσποντον, τὸν δὲ στρατὸν διαφῆκεν ἀπιέναι περὶ τὰ οἴκοι διαχειμάσοντας. Et mirum sane Gregoram judicium adeo celebre, quo forte Græcia & dignitate personarum, & probationum veritate, & Judicum frequencia nullum vidit illostrius adeo obtruncasse, deartuasseque, ut neque pes, neque caput in eo appareat. Georgius Phranza temere confundit omnia, qui judicium hoc sub Batacio factum, sub Theodoro illius filio ponit. *Quæres eum in suspicionem captati Imperii, cui per id tempus Theodorus Lascaris junior præsidebat, per calumniam vocavit.* Secundo, Quæstioni præfuisse, cujus tum apud Imperatorem plurimum valebat auctoritas, Arsenium Patriarcham cum aliis judicibus. Et tamen Arsenius post illud judicium ex Apolloniade accitus in Patriarchatum evectus est. Tertio, Episcopus, qui illi suadet, ut consilii sui conscios ediceret, etiam jurejurando promittit, illos solos ex legibus pœnas daturos, Michaelem ab omni supplicio immunem ac liberum abiturum. Et hoc fuit præter sententiam Imperatoris: & Episcopus promittit numquam postea observanda. Quarto, probationem ferri candentis Michael ad probandam suam innocentiam poscit. *Quod si hoc non est satis, obsecro te, Domine, hoc mihi da, ferrum in camini flamma conjectum, & etiam atque etiam vehementerque candens manibus complectar, prunasque in sinum immittens, sperans Deum, qui tres pueros in camino ignis liberavit, & oculum illum omnia contuentem, semperque vigilem, qui scrutatur renes & corda, quique novit, nec cogitasse, nec concepisse me de quibus interroges, illæsum, si ei placuerit, ab adustione servaturum.* Hoc vero merum mendacium est: semper enim ab hujusmodi ferri candentis experimento abhorruit: palamque edixit, se ut Romanum legibus Romanis, non barbaris, quando ille mos Barbarorum erat, judicandum esse. Quinto, ineptissime ab Episcopo deterretur Michael ab illa probatione, cum Episcopus ille ad eam suaderet, qui comperta postea Michaelis mente, verba illa protulit. Cum itaque omnia confundat & mutilet pro libidine Phranza, nos eo neglecto, ex aliis Scriptoribus rem adeo singularem illustrabimus. Henricus quoque Spondanus in Continuatione Annalium miro Anachronismo, ut semper solet, hoc idem judicium sub Theodoro ponit, sub quo affectasse Imperium Michaelem Palæologum scribit.

Κατεῖπε πρὸς τὸν Βασιλέα τοῦ Παλαιολόγου Μιχαὴλ) Sæpe alias etiam in suspicionem affectati Imperii sub hoc Batacio venisse Michaelem Palæologum habeo ex Georgio Pachymere Histor. lib. 1. cap. 7. qui ibidem exponit, quomodo Batacius securitatem sibi parabat: ἤδη μὲν αὐτοκρατοῦντος μετὰ πατέρα τοῦ Λάσκαρι Θεοδώρου, ὁ ἐπὶ θυγατρὶ αὐταδέλφου ἐκείνου γαμβρὸς ὁ Παλαιολόγος Μιχαὴλ, τῷ τοῦ μεγάλου Κοντοσταύλου διαπρέπων ἀξιώματι, τὸ δὲ ἀξίωμα προνόμιον εἶχεν ἐκ παλαιοῦ εἰς χεῖρας ἄγειν τὸν ἔχοντα τοῦτο ἅπαν, τὸ ἐξ Ἰταλῶν στρατιωτικὸν καὶ ὑπήκοον. ὕποπτος μὲν εἰς βασιλείαν ἀεὶ πρὶν ὤν, καὶ δῆλος ἐξ ὧν ὑποπλάζοιτο ἦν ἐπιτιμήσων, εἰ καιροῦ λάβοιτο· τὰ πιστὰ δὲ δοὺς τῷ τοῦ κρατοῦντος πατρὶ ἀσφαλεστέραν ἔδοξε, καὶ δὴ καὶ ἀρχιερατικαῖς ἐμπεδωθεὶς ἀφορισμοῖς τῶν τοιούτων ἐκείνων ἀρκῶν, εἶτα καὶ ἀποστατεῖν προῄρητο, καὶ διανοεῖν δῆλος τοῖς βασιλεῦσιν. καὶ ταῦτ' ἐπράττετο, ὅτε τὴν τῶν δυσικῶν ἐμπεπιστευμένος παρὰ τοῦ βασιλέως ἀρχὴν, αἰτίαν ἔσχε τοῦ συνθέσθαι ποιεῖν διαπορθμευτὴν πρὸς τὸν δεσπότην τῶν δυσικῶν Μιχαὴλ τὸν Ἄγγελον, ἐφ' ᾧ κατεγγυᾶτο τὸν δεσπότην ἐκείνῳ τὴν ἰδίαν παῖδα πρὸς γάμον, αὐτὸν δὲ παραδοῦναι τὴν τοῦ βασιλέως χώραν, καὶ ὑπ' ἐκείνῳ γενομένην συμπράττειν, ὡς εἰκὸς, τὴν ἀρχὴν τῷ δεσπότῃ ἐλευθέρῳ. Προσαγγελθεὶς δ' ἐπὶ τούτῳ πρὸς βασιλέα τριακοσίων, ᾧ δεῖ καὶ τὰ τῆς βουλῆς, ὡς ἐκείνοις κατηγοροῖς ἔλεγε, προσωποποιεῖτο, ἀνάγκασί τε τὴν ταχίστην, παραλυθεὶς τῆς ἀρχῆς, καὶ τῇ φυλακῇ σιδηροδέτης ἐφρουρεῖτο. μὴ δήλου δὲ γενέσθαι δυναμένου τοῦ κατηγορήματος, ἄδηλον ὂν εἴτ' ἀληθεύοι ὁ προσαγγέλλων, ὡς ἐκεῖνος ἰσχυρίζετο, εἴτε συκοφαντοίη, ὡς ὁ Παλαιολόγος ἀντεπέφερεν, ἕτοιμος ἦν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας μονομαχεῖν κατὰ τὸ κρατῆσαν ἐπὶ τοῖς pag. 251.
ἀδήλοις τῶν προσαγγελιῶν ἀρχαῖον ἔθος, τοῖς βασιλεῦσιν· ὅμως τὴν ὑποψίαν οὐκ εἶχε διαλύθηναι, καὶ τὸ τῆς ἀπιστίας ἔγκλημα εἰς τέλος διαδιδράσκειν. ἀλλ' ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τῇ φυλακῇ κατείχετο δέσμιος, καὶ ἦν ἐν τύχαις πρασίαις.

Ἡ τῷ Βουλγάρῳ Καλλιμάνῳ ἀδελφῇ Θάμαρ) Pachymerius, ut supra, non hasce cum Thamare Callimani sororis nuptias, sed cum filia Michaelis Despotæ secreta sponsalia suspicionem affectati Imperii movisse tradit.

Ἡ διὰ μάχης διάπειρα) De purgationibus per monomachiam, & ferrum candens, vide doctissimas & eruditissimas Martini Delrii dissertationes, & Sixtum Senensem Biblioth. lib. 2. in fine. Sunt a sacris Canonibus damnatæ & interdictæ sub pœnis gravissimis.

Τὸ δὲ ἦν ἡ διὰ μύδρου ἀπόδειξις) Mirum quid in hoc ipso genere de muliere adultera, sed pœnitente, & Episcopo Didymotichensi commemorat Joannes Cantacuzenus Historia lib. 3. cap. 27. Addam ipso tempore Lascarium hanc purgationem ferri candentis maxime fuisse in usu, ut oculatus testis refert Pachymerius Histor. lib. 1. ὁ δὲ οὐχ ὑπὲρ ἄλλου τινὸς, ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτοῦ σαθρὰς ἀγωνιᾶς προσέχοντι ἐξετάζεσθαι, παρέσχεσθαι δὲ τοῦ μὴ ψεύδους ἀπαιτεῖν τὸν χωνευόμενον σίδηρον, οὐ μαρτύρων παραγωγαὶ, οὐ προτεινόμενοι

ὅρκοις, οἱ βίαιον τὸν φονέα ἐξετάσωσι. οὐκ ἀλλ' ἄττα, οἷς τὸ ψεῦδος ἐλέγχεται. ἀλλ' ἓν καὶ μόνον ὂν τὸ σώζον τοὺς ἐγκαλουμένους, οἱ μύδρον ἐκ πυρὸς ἤδη ζέοντα, ὃ δεῖ καὶ ἁγίου ἐπιθυμίαζον τολμῶσι χερσὶ γυμναῖς ἀναλαβεῖν. καὶ τρεῖς βαπτίσαντες ἔχοντες πρότερον τρισὶν ἡμέραις τοῦ ταῦτα γίνεσθαι νηστείᾳ καθηγνισμένους καὶ προσευχῇ ἐπισημασμένους κατὰ τὴν χεῖρα κεκρυφάλῳ, καὶ βούλλῃ, ὡς μή τις ἐπιχωρίων ἀλοιφῶν τισίν, ἐφ' ᾧ μὴ ψαῦσαι, μηδὲ καῦσαι τὸ πῦρ. καὶ οἶδεν ὁ γράφων ἰδὼν τῷ τότε ὑποστάντας τινὰς τοιαῦτα, πλὴν ἀλωβήτους ἀπαλλάξαντας τὸ θαυμάσιον. & nota, καὶ οἶδεν ὁ γράφων ἰδὼν τῷ τότε ὑποστάντας τινὰς τοιαῦτα, πλὴν ἀλωβήτους ἀπαλλάξαντας τὸ θαυμάσιον Pyræ eversæ probationem in homicidio apud Cyprios lego apud Theodoram Prodromum de Rhodanthes & Dosiclii amoribus lib. 5.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ τῆς Φιλαδελφείας μητροπολίτης) Hic est Philadelphiensis Episcopus, quem cum Arsenio Patriarcha videtur confundere Phranza.

CAPUT LI.

Ὁ Μανουὴλ ὃν τότε τὰ τῆς Πατριαρχίας) Non ergo Arsenius, ut Phranza. Gregoras: ὅμως ἔδοξεν ὅρκοις αὐτὸν βεβαιώσαντα, &c. Verba habes superiori capite. Sed magis distincte & accurate Pachymerius: ὡς δ' οὐκ ἦν ὑπὲρ ἐκείνου ἄλλον τολμῆσαι καὶ προσβάλλειν τῷ βασιλεῖ, ὁ τηνικαῦτα πατριαρχεύων Μανουὴλ ἐπὶ μησὶ πλείοσι συνδιάγων κατὰ Λυδίαν τῷ βασιλεῖ, ἐπεὶ πρὸς ἔξοδον ἦν, καὶ δῆλος ἦν ὁ κρατῶν πρὸς χεῖρας τελεῖν τι τῷ ἱερεῖ προθυμούμενος, αὐτίκ' ἐκεῖνος αἰρεῖς τ' ἄλλα τὴν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου πρεσβείαν ἀσπάζεται, καὶ ὡς συκοφαντούμενος ἱκέτευε κατοικτείρων. οὐδ' ἐᾶν ἀλλὰ μὴ παρὰ σοὶ καθαρῶς, ἔφη, τῆς ὑποψίας ἀφεῖται, ὦ βασιλεῦ, ἀλλ' ἐκεῖνος τὸ πιστὸν δοῦναι πρὸς τούτοις, τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἐφ' ἑαυτὸν ἐπιτιμίους καταδεξάμενος, ὡς καὶ μάλα καταμηνυσάμενος, καὶ αὐτὸ ἀπαιτήσας τοῦ νοὸς περὶ ἀποστασίας ἐνθύμημα οὐ προσίεσθαι, ἀλλ' ἄγε Χριστιανὸς ὢν τὴν τοῦ Θεοῦ δίκην φυλάξεται, καὶ ἀδόλως ἐμμενεῖ τοῖς ὅρκοις εἰς τὴν πρὸς σὲ πίστιν καὶ τὸ γένος τὸ σόν. οὕτως ἅπαντα δυσωπεῖ τὴν δέησιν ὁ κρατῶν, καὶ ἐπειδὴ πρὸς τοῦ κατακρίτου συμπεπεῖσθαι, ἅμα τῷ ἀπολῦσαι ἐκεῖνον τῆς οἰκείας γενέσθαι ψυχῆς καταγγελλόμενον, ὁ πρὸς ἐκεῖνον τὰ τῆς ἀσφαλείας πρὸς αὐτὸν εὐνοίας, ὡς ὁ ἱεράρχης ὑπισχνεῖτο, τὰ κατεπίστευσε. καὶ δὴ περί τι τὴν Ἀχυράους ὁ ἱεράρχης γεγονὼς συνάμα καὶ πλείστοις Ἀρχιερεῦσι τοῖς ἄλλα πρὸς τὸν κρατοῦντα, οὕτως ἐκεῖνον πρὸς τὴν ἀρχιερωσύνην συνταξάμενος. καὶ αὐτῷ τάξαντος τινὰ τῆς αὐτοῦ οἰκίας, καὶ ἱερατικῶς κοσμούμενον, ὃν ὁ κρατῶν δεξάμενος ἀνῆκε μὲν παραυτίκα τὸν κατεχόμενον τῶν δεσμῶν, ἀπολύει δ' ἀσμένως πρὸς τὸν ἱεράρχην ἐπειδὴ αὐτῷ συναγαγών. ἅμα γοῦν

Edit Paris. pag. 252. ἀνέστη, καὶ ἅμα παρὰ τῆς συνόδου τὰ εἰκότα ὑποτεθειμένος, τὴν ἐκείνων ἐπιτίμησιν ὡς ἀσφαλῆ τῆς πρὸς βασιλέα ἰδίων ὅρκων βεβαίωσιν δέχεται, ἐξ ὧν πρὸς τὸν κρατοῦντα αὖθις ἐπανιὼν πολλοὺς τὴν παρ' ἐκείνῳ ἀγάπης ἐτύγχανεν. ὅτι τοιγαροῦν ἔχων, καὶ ὅτι αὐτὸν ἑαυτὸν φυλάττειν πάσης κακοτροπίας ἀνώτερον, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ ἀξιώματος ἐπέβη μεγίστου, πολλῷ πλέον μετ' αὐτὸν τὸ κράτος ἔχοντα ἀλώπεκας τὰς ὑποψίας διαφυλάττετο.

CAPUT LII.

Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς κλίνης ἐκείμενος) Gregoras, πρὸς δὲ τὴν ἕω ἐξέβαινε τῷ βασιλεῖ, καὶ περὶ τὸ Νύμφαιον διατρίβοντι νόσος ἀνακίνητος δεινή. ἐκ ὅλων οὔτε φροντίσιν κατὰ προσωπεῖον, οὔτ' ἐπιληψίαν. ἐκ γὰρ παραβαινόντων τινὰ καὶ νόσημά τι ἐκπεπτώκει τὸ ἡγεμονικόν, ἀνοίων ἤδη καὶ τὰ περὶ τὸν ἐγκέφαλον οὐχ ὑγιῶς διακείμενα πάσχουσιν ἐν τῇ τῶν οὐρανίων φωστήρων συνόδῳ, τοῦ περιέχοντος ὑγρότερόν τι ἅμα, καὶ ψυχρότερα τελοῦντα καθισταμένου, καὶ ἴλιγγον ἀφίασιν ἐπάγοντο: ἐγκεφάλῳ, ἀδυνατοῦσι δ' ἔχουσι δέχεσθαι τὰς τοιαύτας τροπὰς καὶ μεταβολάς.

Αἴφνης γεγονὼς ἄφωνος τελέως) Gregoras, ἄφωνος δὲ καὶ πλὴν τοῦ ἀναπνεῖν νεκρὸς ἐπὶ τρεῖς ὅλας διατελέσας ἡμέρας, ἀνενεγκὼν ἔδοξεν αὖθις, καὶ τοῦ νοσήματος ἀπαλλάττεσθαι.

Καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε τοιούτοις ἐπεχωρίαζε) Gregoras, πλὴν οὐκ ἐς τέλος ἐξορκίζειν ἰατρῶν ἐπίνοιαι τὸ πάθος δεδύνηνται, ἀλλ' ὥσπερ ἐμφωλεῦον ἐξ ἐκείνου καὶ ἕδραν τινὰ δυσεκνίπτειον εἶχε. καὶ ἐπὶ τὸ λοιπὸν, ποῦ μὲν πυκνόν, ποῦ δὲ ὑγιαῖνον ὅτι ἄν. κατὰ γὰρ ἡμερῶν διαστήματα ποῦ μὲν πλείω, ποῦ δὲ ἥττω, ποῦ μὲν ὑπεχώρει, ποῦ δὲ αὖθις ἐπεχωρίαζε τὸ δεινόν. καὶ ποῦ μὲν ἐν οἴκοις διατρίβοντι, ποῦ δὲ ἐν ὁδοῖς ἀπροσδοκήτως προσγινόμενον ἐδόκει, ἐξαίφνης ἐπῄει καὶ πολλάκις τοῦ ἵππου πεσὼν ἐξεκυλινδήσαντα δεξάμενοι φοράδην ἐς τὸ ἀρχεῖον ἐκόμισαν.

Ὅτι τῷ ἐκείνου προσκυνούσῃ Χριστῷ) In hac ægritudine Joannis pietatem, & nummorum in pauperes profusionem fuse enarrat Georgius Pachymerius, qui a Christianis Principibus omnino audiendus est: νόσος ἐνέσκηψε τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ ποτέ. καὶ ἡ νόσος ὡς χαλεπή. ἐπελέλειπτο γὰρ ἔτι τὸ γῆρας, οἶμαι. τῶν γοῦν ἰατρῶν ἀπορούντων ἐφ' ὅ, τι καὶ τράποιντο, αὐτὸς ἐπὶ Θεὸν καταφεύγει, καὶ τὸ ἐκεῖνα πρὸς πάντας ἔλεος κατὰ τὸ δυνατὸν ἐκμιμεῖται. ἀργυρῶ τοίνυν καὶ σάκκοις ὁ χρυσὸς ἐξαντλεῖται, καὶ ἀνὰ ἓξ ἢ τριάκοντα τῶν ἀκιβδήλων νομισμάτων ἑκάστῳ τῶν ὅπου δήποτε ἀπόρων δίδοται, χωρὶς τῶν ἀεὶ θείοις ναοῖς, καὶ μοναῖς καὶ θεοφιλέσιν ἀνδράσιν ἐξαντλουμένων. ἐπιμετρουμένου τοῦ ἐλέους πλείστοις ὁμοίως χρήμασιν. ἀλλ' ἀντιμετρεῖται τῷ ἐλέῳ τὸ τοῦ Θεοῦ ἔλεος, καὶ ῥάζει τὴν νόσον ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀνερρώννυται, ὡς εἰκός, τῷ ἐλέει. καὶ Ῥωμαίους ἀπολογεῖσθαι θέλων ὡς ἀμείνω τὰ κοινὰ τοῦ τοσούτου προβάντος ἐλέου, αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἐλεήσαντα τῶν λεγομένων ἔθετο μάρτυρα πρὸς τὸν Πατριάρχην Μανουὴλ λέγων, ὡς οὐδὲν ἐξήντλητο τῶν κοινῶν, ἀλλ' ἐκ προμηθείας κτήσαιντο ταῦτα καὶ μελέτης ἰδίας.

Ἑξήκοντα καὶ δύο ὡς οἱ τὰ περὶ αὐτοῦ ἀκριβέστερον) Gregoras, καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τὸ πάθος πολλάκις ὅλον ἐνιαυτὸν λαθὸν καὶ κατὰ μικρὸν εἰς αὔξησιν προβαῖνον ἀεί. ἕως πολλῷ κραταιότερον πάσης ἰατρικῆς ἐπιστήμης γινόμενον, ἐξ ἀνθρώπων ἐπεποιήκει γενέσθαι αὐτόν. ἐγένετο μὲν δὴ ἐξ ἀνθρώπων ὁ βασιλεὺς ταυτησὶ περιχυθείσης τῆς νόσου, περὶ τὸ Νύμφαιον τότε ποιούμενος τὰς διατριβάς. ἐτάφη δὲ ἐν τῇ μονῇ τῶν Σωσάνδρων, ἣν αὐτὸς ἐδείματο. ἔτη δὲ ἦν ὁπότε ἐτελεύτα ἑξήκοντα. ὁπότε δ' αὐτὸς τὰ τῆς αὐτοκρατορίας ἐνεχειρίζετο σκῆπτρα, ἕβδομον ἤδη καὶ εἰκοστόν. ὡς μὲν τὰ τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ γίνεσθαι ἔτη τρία καὶ τριάκοντα, ὁπόσα δὴ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς βασιλείας διάδοχος ἦν Θεόδωρος. ὁμοῦ τε γὰρ αὐτὸς ἐξ ὠδίνων εἰς φῶς προήγετο μητρικῶν, καὶ ὁμοῦ τὰ τῆς αὐτοκρατορίας σκῆπτρα ὁ πατὴρ ἄρτι ἐδέδεκτο. Et nota annos vitæ illius Acropolitam numerare sexaginta duos, Gregoram sexaginta: in annis Imperii conveniunt, cum uterque tres & triginta Imperii numeret.

Καὶ μᾶλλον τοὺς ὡς πρέσβεις ἀφικομένους δεξιωσάμενοι) Admirabitur non nemo, quanam ratione ejusmodi Imperatores, qui paulo ante reliquam regiam supellectilem hostibus cesserant, & omnia sua amiserant, extorres, & non sine continuis pag. 253.
illisque immensis sumptibus, nunc cum Bolgaris, nunc cum Latinis, nunc cum Christianorum hostibus, & quod majus cuipiam videri poterit, cum Græcis ipsis belligerantes, tot recolligere pecunias potuerint, ut larga etiam manu, & largitionibus, retributionibus non familiaribus modo, sed exteris, supra etiam Imperatorum consuetudinem effusissimis providerint. Cessabit omnino admiratio, si revocentur in memoriam, quæ Pachymerius de ærario Joannis & Theodori scribit. ἐπὶ γὰρ χρημάτων πλῆθος ἀποτεθησαυρισμένον ἐν Μαγνησίᾳ, οὐ ῥᾳδίως ἀριθμητόν, συλλογήν, καὶ ἀποθέσιν παρ' Ἰωάννου τοῦ Δούκα καὶ βασιλέως. τὸ γὰρ παρὰ τοῦ παιδὸς ἐκείνου Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως συναγόμενον ἴδιον ἄλλο τι χρῆμα εἰς βασιλείας αὐτάρκες ὄγκον ἐν τῷ κατὰ τὰ ἄνω Σκαμάνδρου φρουρίῳ τῷ οὕτω πως Ἀστυζῷ ὑπομεμηχανημένῳ ἀσφαλῶς ἐναπέκειτο. πλὴν οὐκ ἐκλογεῖ ταῦτα, ἐξ ἀπράξεως ἀδίκου, οὐδ' ἀνθρώπων θείων καὶ πενήτων οὐχ ἥττον, ὁ χρυσός, αἵματα, ἀλλὰ πλοῦτος· ὅτι τὰ ἄλλα περὶ τὰ ἴδια προμηθείας, καὶ ἐν τῇ ἀλλοτρίων κατὰ προσήκειν εἰσφοραῖς, συνῆγον τε καὶ ηὔξανον. τὸ μὲν γὰρ ἐκ γεωπονίας συνῆγον, τὸ δ' ἐξ ἀλλοδαπῶν ὠνίων. πλὴν οὐχ ὅτι καὶ ἀποτεθησαυρίσθαι τὰ πάντα μαθεῖν μετέχοντος, ἀλλ' ἐξαιρουμένων τῶν ἀναγκαίων

εἰς δόσεις, καὶ ῥόγας, καὶ δαπανήματα, καὶ μᾶλλον εἰς ἐπιφανεῖς μὲν ἀνδρῶν φιλοτιμίας, πενήτων δὲ χορηγίας, ὡς ἐχχεῖσθαι κατ' ἀεννάων ποταμῶν πλημμύρας τὰ βασιλικὰ ὅλως, τὸ λοιπὸν τῶν χρημάτων τοῖς ταμείοις ἐναποθησαυρίζετο. τὸ γὰρ ἐπὶ Κύρου καὶ Δαρείου τὸ πάλαι λεγόμενον, εἰτ' ἐκείνοις ἀντικρυς ἦν. καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης πατὴρ Ῥωμαίων, ὁ δ' αὖ Θεόδωρος δεσπότης ἐπωνομάζετο. εἰς τόσον καὶ γὰρ ὁ μὲν Ἰωάννης προμηθευτικῶς τοῖς ἅπασιν εἶχεν. ὥστε ἰδίαν προνοίας τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας τὰ λεγόμενα Ζαγελατεῖα ὀνόμασιν παρ' ἑκάστου κάστρου, καὶ φρούριον, κτήματα ἐπὶ τούτοις καθίστα· ἐφ' ὥσπερ ἐκ τῆς ἐκείνων ἐπικαρπίας, καὶ εἰσφορᾶς πορίζοιτο μὲν καὶ τὸ τοῖς παρακειμένοις φρούριον, ἔχοι δὲ γε καὶ ὁ στρατὸς ἐντεῦθεν, πολλοῖς, ὃ καὶ πᾶσιν ἐξαντλοῖν τὰς τῆς ἀργυρείας ἀμοιβάς. ὁ δὲ γε Θεόδωρος καὶ δραστικώτερον ἐχρυσολόγει ἐκ κοινῶν συνδόσεων, ἀλλ' εἰς τὸ πολλαπλάσιον ἐξεκένου γινόμενος ἐπλέονες. ἐξ ὧν ἐμπεσοῦσι τινες καὶ Χαρύβδεις, ὡς ἐκεῖ ταῖς θαλάσσαις, ἐνταῦθα τῶν χρημάτων ἐδείκνυντο. τὸ γὰρ ἀφαιρούμενον ἐπληροῦτο πάλιν ἐκ τοῦ ῥᾳδίως, καὶ ἦν ἡ τοῦ ὄντως ἀφαίρεσις τοῦ προσγινομένου τοῖς ἀφαιρεθεῖσι πρόθεσις μικρόν, ἐκεῖνο μᾶλλον μὲν συνδιδόντος τῶν τὴν κοινὴν εἴσπραξιν, πλέον δ' ἔχοντος ὑπὲρ ἀφῄρηνται, ἐκ τοῦ πάντας ἐν βασιλείοις ἔχειν, κἀντεῦθεν καὶ ἐπιχορηγεῖν, ὅτου δέοιτό τις ἐν τῷ προχείρῳ. καὶ τῷ διδόναι μᾶλλον χαίρειν, ἢ τῷ λαμβάνειν.

Τὴν ἐξ Ἀλαμανῶν σύζυγον βασιλίδα Ἄνναν) Mortua namque Irene Annam Alemannam Menfredi Siciliæ Regis sororem uxorem duxit: Gregoras. ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ μὲν βασιλὶς Εἰρήνη τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ σύζυγον πάνυ βαρέως ἐπὶ μακρὸν τῆς ἐκείνης λύσεως τέρψεων. οὐδὲ δὲ μὴ φέρων τὴν μόνωσιν καὶ δευτέραν ἄγεται σύζυγον. αὕτη δὲ ἦν Ἄννα, ἡ ἐξ Ἀλαμανῶν, ἔτι νέα πάνυ τῇ ἡλικίᾳ, ἀδελφὴ τοῦ ῥηγὸς Σικελίας Μαφρέ. & lib. 4. ἀλλὰ γὰρ ἅπαξ ἁλόντα τὸν Καίσαρα, ὁ Μιχαὴλ αὐτίκα τῷ γαμβρῷ ζῶντα αὐτὸν πέμπει τῷ τῆς Σικελίας ῥηγὶ Μαφρέ, ἀντάλλαγμα καὶ λύτρον ἐσόμενον τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς. ταύτην γὰρ ὡς γυναῖκα δευτέραν ἠγάγετο μετὰ τὴν τῆς Εἰρήνης τελευτὴν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Δούκας, παρὰ Φρεδερίχου τοῦ ταύτης πατρὸς καὶ ῥηγὸς Σικελίας λαβών. ἡ δὲ καὶ μετὰ τὴν τοῦ συζύγου τελευτήν, οἴκαδε ἀπιέναι ἐν ἔχουσα, παρὰ Ῥωμαίοις εἶχε τὴν δίαιταν σωφροσύνῃ ὥσπερ τὸν βίον κοσμοῦσα, καὶ τρόπου κοσμιότητι τὴν τοῦ ὕψους αἴγλην λαμπροτέραν δεικνύουσα. Pachymerius lib. 3. φθάσας μὲν δὴ τῷ πρὸς τὴν Ἀλαμανῶν Ἄνναν, ἣν συνοικοῦσαν ἐπ' ὀλίγον εἶχεν ὁ τοῦ Δαίοκαρος πατὴρ Ἰωάννης ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ, Φρεδερίχου τοῦ τῆς Σικελίας ἄρχοντος παῖδα, τοῦ Μαφρὲ δ' ἀδελφήν. ἣν δὴ καὶ ἐκ πρεσβείας ἐλθοῦσαν παρθένον ὁ δηλωθεὶς βασιλεὺς Ἰωάννης Αὐγούσταν δείκνυσι, συνοικοῦσαν εἶχε καὶ ἔστεργεν. & infra: ἡ γὰρ Ἄννα Φρεδερίχου μὲν ἦν θυγάτηρ, Μαφρὲ δ' ἀδελφή, ὡς ὁ λόγος ἔφθασεν ἐδήλωσεν. Hujus Annæ postea Imperium adeptus Michael Palæologus maxime cupiens fuit. Itaque inflammatus libidine ferebatur, ut neque pudor, neque pietas, neque hominum fama a cupiditate illa revocarint. Mulieris castimoniam, & artes, & ipsius Imperatoris conatus, Pachymerius Histor. lib. 3. expressit. τῷ γοῦν πρὸς αὐτὴν ἔρωτι ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἀλλ' ἐν ἀσφαλεῖ μὲν εἶχεν, ἐφ' ᾧ τάχα μὴ ἀποδρᾶναι πρὸς τὰς οἰκείας. ὅμως δ' ἐκείνην πρεσβεῦον τῶν ἐπιτηδείων βασιλικοῖς παντὶ τρόπον ἐνεῖρα τῆς σωφροσύνης ἐκείνης περιγενέσθαι. ἡ δ' οὐχ ὅπως πολλὰ πράττων ἦν δεξαμένη. μηδὲ γὰρ καλὸν εἶναι καὶ ἀπρεπὲς Βασιλέως ἀνάσσαν ἐξαμαρτεῖν, ὅπως μέγιστον καὶ φοβερόν, ἐν ἑτέρῳ τὸ λέχος αἰσχύνειν, καὶ τῷ ὄντι, εἰ καὶ βασιλέως ναί, παλλακεύεσθαι μεγίστων ὄντων ἐκ μεγίστων, ἄλλον τινὰ τρόπον ἔγνω θεραπεύειν τὸν τυραννοῦντα μανικὸν ἔρωτα. καὶ δὴ αὐτὸ μὲν ὑπέσχετο ἑαυτῷ συναυλίζειν εἰς γάμον, ἀφεὶς τὴν ἑαυτοῦ, πλὴν ἐπὶ δοκοῦσαις ἀλόγοις προφάσεσιν, ὡς καὶ φαίνεσθαι ἐπὶ πολλοῖν, καλὴν μὲν εἶναι τὴν Θεοδώραν, οὕτω γὰρ ὠνομάζετο ἡ αὐγοῦσα, καὶ γάμου ἀξίαν ταύτην βασιλικοῦ, καὶ μηδὲν ἔχειν ἐγκαλεῖσθαι, ἢ γένος, ἢ σωφροσύνης τρόπων παραβεβασμένον, ἢ τοῦ μὴ φιλανδρον εἶναι καὶ οὐκ ἀξίαν συμβασιλεύειν· ἀλλ' ἀναγκαῖον εἶναι πάντως ἀφυλακτότερον, &c. Lege reliqua, si lubet, apud eundem.

Μαρκεσίνης ὀνομαζομένης τοῦ ἔρωτος ἔτυχεν) Rem fusius pertractat Gregoras: ἔτυχε δ' ἐνδον αὐτῇ καθ' ἅπερ τροφὸς καὶ παιδαγωγὸς ξὺν πολλαῖς ἄλλαις. ἢ γυνή τις ὥραν ἐπαγομένη κοσταίου, καὶ ὀφθαλμοῖς ἐπιεῖν, ἄφυκτον τινὰ σαγήνην, ὄνομα Μαρκεσίνα, ἡ θέατρον καὶ καταδέσμους ἐρωτικοὺς καὶ ὁδὸν ἀνοίγοντι κατὰ μικρὸν ὑπηγάγετο καὶ τοὺς βασιλικοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτῆς ἐξέκαυσεν ἔρωτας, ὡς παραθεωρεῖσθαι λοιπὸν ἤδη τὴν βασιλίδα Ἄνναν. ἐς τοσοῦτον γὰρ ὕστερον ἀτοπίας αὐτὴν αἱ τῆς Μαρκεσίνης ἐξεκύλισαν ἔρωτες, ὥστε καὶ συμβόλοις κοσμεῖσθαι βασιλικοῖς συγκεχώρηκε ταύτην. ὡς τέτων μὲν ὄντως μηδὲν ἐνδεῖν τῆς βασιλίδος Ἄννας, τῆς δὲ βασιλικῆς στολῆς καὶ ῥοπῆς πάσης ἀπολαύειν, ὡς εἰπεῖν, αὐτὴ γε ἡ μόνη, ἀλλ' ὅσα πάντα τῷ χρηματίσματι σύζυγον, τὴν βασιλίδα Ἄνναν φασί. ἐπειδὴ γε τυγχάνον ὁ βασιλεύς, οὐκ ἄλυπος τὸ παρὸν τὸν βίον διεβίβαζεν, οὐδὲ κατεφρόνει καὶ συντρίβει τὰ προσταχθέντα ἐκτός· ἀλλὰ κίττησαν εἶχε καθάπερ οἰστρον ὀξὺ τὴν συνήθειαν, καὶ μικρὸν ἀνήρτητο μεταφοραῖς, καὶ λύσιν ἐζήτει θεόθεν τῆς τοιαύτης περιφάσεως. δῆλον δ' ἐντεῦθεν τοτὲ. ἀπιούσης γάρ ποτε τῆς Μαρκεσίνης φασὶ προσκυνήσεως ἅμα καὶ θέας οὕνεκα ἐς τὸν ναόν, ὃν ὁ Βλεμμίδης οἰκοθεν ἐδείματο, καὶ ἐς ἀσκητήριον ἀνδρῶν ἀσκητηρίων κατεσκεύασε, πολλὴν ἐπαγομένη τὴν τρυφήν, καὶ σφόδρα τοῖς βασιλικοῖς σεσημασμένη συμβόλοις, καὶ τῷ τῶν ἀκολούθων πλήθει. ἀλλὰ ἀπὸ ἐκείνων αὐτὴν ἐπιβλέψας, τὰς τοῦ ναοῦ θύρας ἀποκλείσαι ὁ τῶν θείων ἐκείνων ἀνδρῶν σύλλογος, καὶ τὰς εἰσόδους ἀπέκλεισε, κελεύσαντος τοῦ καθηγητοῦ Βλεμμίδου. ἀνὴρ δὲ ἦν πολλαῖς τεθαυμασμένος ταῖς ἀρεταῖς, καὶ πολλῇ τῇ σοφίᾳ ἐξησκημένος, ὁπόσην τε Ἑλλήνων ἐπαίδευε, καὶ ὁπόσην οἱ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας προσήκει καὶ ῥυθμοῖς ἐς ἡμετέραν ὠφέλειαν προέθηκαν. ὁ γὰρ ὁρῶν δίκαιον ὁ θεῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ βεβήλους καὶ αἰσχροὺς τοῦ ἱεροῦ πατεῖν ἐδάφους, τοῦ ἀνόσιον ἐκείνην καὶ ἀσεβῆ γυναῖκα. τοῦτο γὰρ; ὡς οὐδὲ πρότερον ἔληγε πλημμελοῦσα βασιλεῖ αὐτήν, καὶ γλώττῃ καὶ γράμμασιν ἐξουθενοῦσα ἀεί. ἡ δὲ τὰ δεινότατα πάσχειν οἰομένη, καὶ τῆς βασιλικῆς ἀτιμίας σφόδρα τιμῆς εἰς θυμὸν ἀνῆπτεν ἑαυτήν, καὶ πρὸς τῶν κόλακων παροξυνομένη πάνυ ἐτύγχανεν. ὅθεν καὶ ἐπανελθοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα, λίαν ὠλοφύρατο, καὶ πρὸς ἀμυνὴν ὅλαις ὁρμαῖς αὐτὸν διήγειρεν. καὶ εἰ τὴν σὴν βασιλείαν ποτάσσω ἀποφαίνεσθαι συντρέχειν τὰς τῆς ἀτιμίας τοσαύτης, ὁ μόνος δέ, ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ αὐτὴν κόλακες οἷον πῦρ τινι, καὶ ξύλοις ξύλα προσεπιφέροντες ἐς ὀργὴν ἀνάπτειν ἐσπούδαζον μείζονα, ὅτι τὸν βασιλέα χλευάζομεν τῷ καιρῷ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐνδάκρυς γενόμενος, καὶ μὴ δυνηθεὶς τι ποιῆσαι, καὶ πᾶσιν μέσος κατανύξεως καὶ κατανύξεως ἐν βραχεῖ κατέστη, ἵνα τί με κολάζειν ἄνδρα δίκαιον συνωθεῖτε; ἔφασκεν. εἰ γάρ με πρὸς βούλησιν ἦν ἀτιμίαν δεινὴν καὶ αἰσχύνην ἐνδῦσαι ἐκεῖνος, ἀμφίβολον ἂν τὸ τῆς βασιλείας ἑτοίμως σημεῖον καὶ αὐτός. καὶ ἡ τῆς αἰτίας τῶν ἐμῶν ἁμαρτημάτων, καὶ τῆς βασιλείας αὐτῆς αὐτὸς συγκεχωρημένος, συγκινεῖσθαι ἀπολαμβάνω λοιπὸν ἐντεῦθεν τῆς ἀμοιβῆς, καὶ τῶν πονηρῶν προμάχων ἄξια τὰ γεώργια. Quæ Gregoras de Nicephoro Blemmyda & exclusa Marcesina ab Ecclesia tradit, videtur hausisse ex epistola encyclica ejusdem Nicephori, quæ quia adhuc inedita est, quod sciam ipse, & digna fuit, quæ ob pietatem & summum in Christianam religionem zelum testatur omnium manibus, hic exscribam Græce, quæ est; Νικηφόρου μοναχοῦ καὶ πρεσβυτέρου τοῦ μετὰ τὸ Ἡμάθια ἡσυχαστηρίου τοῦ Βλεμμύδου ἐπιστολὴ καθολικωτέρα, καὶ πρὸς πολλούς, ὅτι ἡ ἐχθίστη ἡ Μαρκεσίνα, ἡ ἐξόχως ἐρωμένη τῷ βασιλεῖ, καὶ τῶν τότε πάντων ὑπερτιμῶσα, καὶ αὐτῆς τῆς Αὐγούστης προτιμωμένη τυραννικῶς, εἰσέφρησεν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς σεβασμίαν μονὴν τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ pag. 255. ἐν ὅπερ τιμωμένῃ, καὶ τότε ἀφορτων ἡμῶν. εἰσελθοῦσα δὲ καὶ πρὸς τῆς ναὸν τοῦ Θεοῦ τολμηροῦς τοῖς λειτουργίας, καὶ ἐκβληθεῖσα παρ' ἡμῶν τοῦ ἱεροῦ ἀκροάσεως, καὶ ἀπελαθεῖσα μετὰ αἰσχύνης, ἐδυσχέρανε τὸ γενόμενον ἐπὶ αὐτῇ. πάλιν ὑμεῖς ἐν ἐπιδήμοις τολμητίαι· καὶ πάλιν ὑμῖν ἀπειλεῖ, καὶ τεθηράκασι, καὶ κίνδυνοι. ἴστε καὶ κοσμικὴν ἐσμὲν ἐσχάτως ἐπαίδευσαν, καὶ συγγενεῖς τούτῳ, καὶ ἀνοστρεψαν. πῶς ἀντιφερόμεθα ταῖς ἀρχαῖς, καὶ ἀκάτων ἀπελεγχόμεθα δεξαμένοι, μικρὸν τοῦ θανάτου ἐπιφερόμενοι ψῆφον, καὶ ὡς τῶν ἀγαγοῦσιν ἡμᾶς τοῦ ἀσεβοῦς τι καὶ φαρμακόν, τὸ οἰκεῖον τὸ πρόσταγμα, τὸ παγκόσμιον σκάνδαλον μετὰ τῆς χεῖρος, καὶ τῆς ὕβρεως, καὶ τοῦ φρυάγματος, τάχα μὲν καταπλῆξαι καὶ καταπαλαίσαι ἡμᾶς, ὅσα ταῖς τῶν ἀλλοτρίων ἐκδαπανηθεῖσαι καὶ προκατασπασθέντας ἐπαγαγεῖν.

Edit. Paris. pag. 254.

τοῦτο γὰρ φίλον, πτωχεῖς τὴν διάνοιαν καὶ τὸν τῆς ψυχῆς τόνον πεπηρωμένους αἰδῶ, ὅσοις δὲ τῷ μόνῳ σοφῷ τε καὶ ἰσχυρῷ καταστρατευόμενοί τι, καὶ ἐκπολεμούμενοι. ἀθέμιτα, ἀκάθεκτα, ἡ μανιὰς τῷ ὁμοδαιτῷ συμμίᾳ προσέρραξε μετὰ βαρείας ὁρμῆς καὶ σφοδρᾶς τῆς φορᾶς, ἐξ ὀρρᾶ δείκην χειμάρρου πολυμιγοῦς. παρακοῦσαι αὐτὴν οἱ περὶ τὰς πύλας ἡμέτεροι, καὶ ὅσοι τῶν ἐντὸς πεφεύγασι, διαπεφωνήκασιν. ὑπερρύην πεποίημαι καὶ τὸ κινοῦν τοῦ ναοῦ τὰς θείας καὶ μυστικῆς ἐπιτελουμένης θυσίας, ὁ εἰσαγώ. ἡμεῖς δὲ καὶ τοῦ τ' ἐξαίφνης ἀμηχανίᾳ γεγονότες τῷ ἀδοκήτῳ τοῦ πράγματος, ἀπείργομεν εὐθὺς τὴν μοιχαλίδα τῆς ἱερᾶς ἀκροάσεως, τῆς κοινῆς καὶ συμφώνου τῶν πιστῶν εὐχῆς τε καὶ ὑμνῳδίας. ἀποτροπιαζόμεθα οἷα ἀχρήμονα, τὴν ἐντόνως τοῖς νόμοις τοῦ Χριστοῦ ἐνυβρίζουσαν, καὶ τὴν ὕβριν ἀναπλάττουσαν, ὅλαις ὁρμαῖς ἐξοστρακίζομεν τῶν ὁσίων τόπων τὴν βέβηλον, παρειμένοι μὲν ὄντες τῇ ἀσθενείᾳ τῆς σαρκὸς καὶ ὑποτρέμοντες, τῷ τοῦ Κυρίου δὲ κρατίστῳ φόβῳ τὴν ἀνθρώπων ἐκκρουόμενοι, ἐκ τὸ παρανομούσαις τὸ θανεῖν μᾶλλον αἱρούμενοι, καὶ τό, τῇ ἀκοινωνήτῳ συνεκκλησιάσαι τῶν ἀπευκταίων πλέον ἡγούμενοι, τοῦ πικροῦ ἀποσφαγῆναι τῷδε τῷ σώματι. πληγαῖς ἐν αὐτῷ καὶ καθείρξει, καὶ λιμώξει, καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν ἀπηνεστέρων ἐπινενοήκοιεν διὰ βίου παντός. τῶν μὲν γὰρ παρόντων ἀνιαρῶν τὸ βιαιότατόν τε ἐκ μονίμου, μὴ περαιτέρω τῆς τοῦ δεσμοῦ διαρρήξεως ἐξικνούμενον, τῇ ἐπιπόνῳ συγκαταστρέφεσθαι ζωῇ, μεγίστων ἀντιφιλοτιμουμένων, καὶ ἀκαταλύτων ἐπάθλων ἐσμόν. τὸ δ' ἀποσχίσαι νόμων Θεοῦ, καί τι τῶν θελγόντων τὴν αἴσθησιν προκρῖναι τῶν τοῦ Κυρίου θεσμῶν, τὸ ἀπορρίπτεσθαι ποιεῖ ἐξ αὐτοῦ πεσεῖν ἀνίατον, αἰσχύνην ἀπέραντον. καὶ μὲν ὅσῳ [illegible] τὴν ἐν προσευχαῖς [illegible] ἐπίκλησιν, καὶ εἰ καὶ τὸ ἀγαθὸν τὸ ἀγαθὸν ἐνεργεῖν, εἰ καὶ ὁ [illegible], σωτῆρας [illegible] ἐν αὐτοῖς πρὸς τὰ ἄνω [illegible] πρὸς τὸν ὕψιστον πατέρα αἰδῶ, καὶ τὸ πολίτευμα ἔχειν, ὡς ἐντεῦθεν, ἐν οὐρανοῖς [illegible] ἀφιέναι πᾶν γεηρόν, καὶ πρὸ γε τοῦ ἀναλύσεως. εἰ δὲ τῆς πρώτης οὐκ ἐφικνούμεθα τάξεως, ἀρρήτους ἀπολαύσεις τίνας ὁρῶν, αἱ δὲ βραβεῖα τοῖς ἐν ἀρετῇ κατ' εἴσι προητοιμάσθησαν, καὶ πάσας θλίψεις ὑπομένειν διὰ τὴν αἰωνίζουσαν εὐκληρίαν. οὐ γὰρ ἐστιν ὅλως τοῦ νῦν καιροῦ τὰ παθήματα, καὶ ὁπόσα, καὶ ὁποῖα ποτ' ἂν εἴη, πρὸς τὴν ἐλπιζομένην ἀνταπόδοσιν ἄξια. εἰ δὲ ἐν τοῖς τῶν μισθωτῶν διαμαρτάνομεν ἐγγυήσεως, κἂν γοῦν τῇ ἐσχάτῃ τάξει τῶν σωζομένων ἐγκαταλέγεσθαι, ὡς τῶν δεσποτικῶν προσταγμάτων ἀντέχεσθαι, δεδοικότες τὸ τοῖς παραβαίνουσιν ἐπιτίμιον, τὴν ἐν γεέννῃ κατάκρισιν, καὶ τῶν τούτου καὶ προκινδυνεύειν αὐτῶν, εἰ δεήσειεν. ἐπεὶ πόσοι κρίσεις εἰσί, τὸ μικρῶν τιμωριῶν τὰς μείζους, καὶ πρὸς τὰς ὀλίγας βασάνους τὰς διηνεκεστέρας ἀλλάξασθαι, καὶ μάλιστα εἴπερ αἱ μὲν βραχεῖαι σωφρονίζουσι καὶ καθαίρουσι· (τίς γὰρ ζήσει καὶ οὐχ ἁμαρτήσει; ἀπὸ ῥύπου δὲ τίς καθαρός;) αἱ δὲ λαχοῦσι [illegible] ἀναφαίρετον. ὥσπερ γάρ τις ὁ [illegible] ἐκλογὴν ἑαυτῷ προκειμένης κολάσεων, εἰ τῶν τιμωριῶν καθισταμένων, μετρίων ἴσως τινῶν ῥαπισμῶν, προείλετο τὰς ἐπιπονωτέρας εἰς τὸ ἑξῆς, οἷον ἐμβλέψεις. ξύσεις, μολύνσεις, ἀφ' ὧν ἐσχάτως κρίνοιτ' ἂν δικαίως ὁ ἀλογώτατος, οὕτως ὁ τὸ ἄρτι προτιθέμενος δυσχεραίνειν τὰς ἐσομένας ἀλγηδόνας ἐν αἰῶνι τῷ τῆς ἐκτίσεως, ὅταν ἑκάστου τὸ ἔργον, ὁποῖόν ἐστι δοκιμάσει τὸ πῦρ, ἀνοητότατός τε καὶ ἀθλιώτατος, παραπλησίως καὶ ὁ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀγαπῶν ὑπὲρ τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν ἀγαπητικῶς. καὶ οὗτος γὰρ ὄντως τετύφλωται, καὶ ἀκοὰς ἐπέπληκται μόνος, ὁ νοῦς ἔχειν ἐν ὕδασιν, οἴεται τι ἔχειν οὐδέν. ἐπεί τοί γε ὁ φιλόδοξος, ζητεῖται δόξαν τὴν ἀληθῆ τε καὶ μένουσαν, μετὰ ψευδομένην καὶ παραρρέουσαν, ἀνθρώποις προσκείμενος, καὶ Θεοῦ ἀφιστάμενος. ὁ γὰρ ἀνθρώποις ἀρέσκειν, οὐκ ἔστι δοῦλος Χριστοῦ, καὶ οὓς πάντες ἄνθρωποι λέγουσι καλῶς τούτους ὁ ἀληθὴς λόγος ἀποκληροῖ τό, οὐαί· κἂν οὐχ οἱ πολλοὶ τοὺς ἴσους γνώμας ἡμῖν. ἀλλὰ μετ' ἐν πεπληρωμένοις παραζηλοῦν δεδιδάγμεθα, μήτε τοὺς τὴν ἀτιμίαν ποιοῦντας ζηλοῦν, κἂν πάντα τις ἀτιμάζων, ἀφιέναι πρόσθεν αὐτοῖς, ἀκολουθῶν ὀπίσω Χριστοῦ, τῶν ἰχνῶν αὐτοῦ δεδράχθαι, τῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων ἐξέχεσθαι· μὴ οὕτω γάρ τις ποιῶν ἄξιος οὐκ ἔστι Χριστοῦ. τοῖς τοιούτοις ἐπαγόμενοι λογισμοῖς ἀπελαύνομεν παραυτίκα τῶν θείων σκηνῶν τὴν ἀνόσιον. οὔτε τὸν ἅγιον ἄρτον τῇ ἀκαθάρτῳ καὶ ἀναιδεστάτῃ δοῦναι τολμήσαντες, οὔτε μὴν ὑπερορῶντες τοὺς καλινδουμένους τῷ τῆς μοιχείας βορβόρῳ τοὺς μαργαρίτας βαλεῖν, καὶ μαργαρίδας λόγους τῆς ἱερᾶς τελετῆς ἐθέλειν ἐν Κυρίῳ καρτεροῦμεν τὰ ἐπερχόμενα. Cujus sententia ea fuerit per me in Latinam conversa; editaque a doctissimo Odorico Raynaldo Annalium tomo XIV. *Nicephori Blemmydæ monachi & presbyteri, quod in Emathiis est, Monasterii Epistola universalior, & ad multos. Principem Marcesinam affectum ab Imperatore adamatam, ideoque reliquos alios superantem, & ipsi Augustæ prælatam, tyrannice in venerandum S. Gregorii Thaumaturgi Monasterium, ubi nos eo tempore degebamus, irrupisse accepistis: introiisse etiam in Dei templum, cum sacrificium Missæ fieret, & exclusam fuisse per nos a sacra auditione, atque cum dedecore fugatam, dum interim illa de hoc facinore lamentaretur, & dolenter ferret. Iterum nos spiritu audaces confidenter loquimur & agimus; rursumque minæ, angustiæ, & pericula. Adhuc nos mundanam sapientiam non edidicimus, ideoque & odiosi sumus, & execrandi. Rursus potestatibus obsistimus, mœstoque inutiles redarguimus. Haud diu est, quum a malorum impetu emergentes nos recreavimus, & Satan ad nos traduxit impudicam, & venefictam, nobis offendiculum, universale scandalum, cum cervice & supercilio, & fastu, forte nos attonitos redditurus ac prostraturus, infortuniorum atque incommodorum crebris occursationibus jam perterritos concussosque. Id enim sibi proposuerat; facile invenies nos, mente, & animi viribus delassatos agnoscens: sed vere a solo sapiente ac valido decipiendus ac enervandus. Repentina, efferata, projectaque Mænas ista ad venerandum nostrum hospitium cum gravi ingentique pompa non sine causa impetu instar rapidi, varioque aquarum decursu tumidi torrentis irruit. Nostri qui foris custodiebant, & quicumque alii intra templum aderant, intuiti obriguerunt, nec unum omnes sententia tenebat. Cum omni apparatu, & in ipsum templum, dum divinum ac mysticum sacrificium conficiebatur, execrabilis illa influxit: Nos rei inexpectatæ novitate quid ageremus nescientes, statim adulteram a sacra auditione, communi concordique fidelium oratione, ac hymnodia repellimus, aversamur impudicam, intimeque Christi legibus injuriosam, & injuriam palam proferentem, totis conationibus e sacris locis profanam ejicimus: Infirmitate carnis trementes & timidi mulierem expellentes, ducentesque mortem improbitate, impietateque ipsa multo optabiliorem, & cum ea, cujus nullum cum Christianis consortium est, simul in Ecclesia commorari, execrabilius longe æstimantes, quam pessima morte ex hoc corpore separari, verbera simul & carceres, & famem, & si quid hic pejus excogitari potest per totam vitam sustinentes; præsentium enim malorum violentissimum, atque longissimum in ævum perdurans, non ultra vinculi abruptionem extensum cum marcida hac vita convolvitur, maximorum & nunquam dissolvendorum præmiorum copiam retribuens. At leges Dei contemnere, & quod sensum oblectat, Dominicis sanctis præferre, trudi etiam, ac se mœrorem afferre intolerabilem, & nullis terminis circumscriptam infamiam. Oportet itaque nos invocationem, quam inter orandum effundimus, verum ostendere, et veluti illius Boni filii bonum operari, et licet pulvis subtrahat, in mente nosmetipsos ad superiora, propter ergo Patrem altissimum reverentiam, compellere, & conversationem tamquam in patria in cælis habere, solvere jussa ante etiam ipsam resolutionem, quidquid in nobis terreni conspicitur: Quod si ad primum ordinem non perveneriomus; saltim ad delectationes, quæ verbis exprimi nequeunt, & quæ veluti victoriæ præmium iis, qui virtutibus insudarunt, præparatæ sunt animam intendere, et propter sempiternam beatitudinem afflictiones omnes perferre. Neque enim sunt hujusce temporis passiones, quotcumque illæ et quantulæcumque sint, illius, quam speramus, contributionis condignæ. Quod si e mercenariorum cœtu excidimus, saltem in postremo eorum, qui salventur, ordine annumerari, et præceptorum Domini causam defensionemque suscipere, neglectus pœnam, in gehennam scilicet condemnationem, timentes: propterea que si opus fuerit, eorum causa vitæ discrimen adire. Quandoquidem quantæ dementiæ est, pusillis castigationibus majores, et exiguis tormentis perenniora præponere, eoq; potissimum si breviores sobrietatem & sapientiam conciliant, hominemque expurgant. (Quis enim dummodo vixerit, non deliquit? & quis ab immunditia mundus fuerit?) Perenniora-*

Edit. Paris. pag. 256.

Pag. 257.

vero fors sunt auferri nescia. Quemadmodum enim quoquo modo delinquens, optione illi punitionum proposita, si præsentibus levissimis, paucis fortasse alapis molestius in futurum tempus ærumnari, excruciari, dearturarique præoptaret, jure merito insipientissimus & dementissimus haberetur: pari ratione qui præsentibus noxis tempore retributionis futuras calamitates, cum uniuscujusque opus, quale sit, ignis probabit, præferret, amentissimus æque ac miserrimus existimatur, & qui hominum fraudes gloria divina chariores haberet. Hic siquidem vere oculis captus est, ut qui cum umbram apprehenderit aut navis in aquis vestigium, aliquid se possidere opinatur, cum nihil possideat. Quandoquidem si gloriæ amans est, gloriam veram ac permanentem, non decipientem ac fluxam, hominibus adhærens, & a Deo recedens conquirit. Qui enim id studet, ut hominibus placeat, servus Christi non est; & de quibus omnes homines bene enunciant, illis verus sermo Væ impertitur. Et licet multorum non eadem est ac nostri sententia, verumtamen neque malitiose facientes æmulari docemur, neque imitari operantes iniquitatem. Et si hi Patres sunt, negligendi sunt, sectandusque est Christus, illius vestigiis inhærendum, & ex illius justificationibus dependendum. Namque qui non operatur hoc modo, dignus Christo non est. His freti cogitationibus statim a sacris ædibus implam pellimus, neque sanctum panem inverecundæ atque immundæ exhibere ausi sumus, neque ante sese continuo voluntatem in cœno ac adulterii sordibus splendida & instar margaritarum candida sacrosancti sacrificii verba mittere. Quare in Domino quæ nobis inferuntur, danturque, sustinemus. Hic Spondanus anno 1255. Num. 26. mira oscitantia Nicephorum a Blemmyda dividit: *Cum pellex ejus quædam, quæ majori pompa quam ipsa Augusta incedere consueverat, ab ingressu templi Blemmydæ prohibita ab ejus Abbate Nicephoro magnæ virtutis atque auctoritatis viro*, &c. Sane hic Abbas Nicephorus a Blemmyda dejectus non est.

CAPUT LIII.

Καὶ ὑπὸ πάντων φημιζόμενος Αὐτοκράτωρ) Quamvis enim Imperium jure hæreditario ad Theodorum Lascarim veniret, quia is a patre vivente non appellatus fuerat Imperator, eo defuncto communi totius exercitus consensu, ac nobilium omnium ac procerum concursu Imperator salutatur: constabat enim Joannem nemini omnium nisi filio Imperium relinquere voluisse: quod & pius esset in liberos, & nemini alteri id destinaret. Quare autem filium vivens nullo modo designare voluerit, pluribus prosequitur Gregoras lib. 3. qui subdit: *ἀνηγορεύετο δ' ὕστερον παρ' ἁπάντων τῶν ὑπηκόων ἁπάντων παιδεύσεις ἐπ' ἀσπίδος κατὰ τὸ ἐν τούτοις ἐπικρατοῦν ἔθος.*

Ἐπεὶ δὲ ἐχήρευε τοῦ πατριαρχοῦντος ἡ ἐκκλησία) Gregoras. *ἔδει δὲ αὐτὸν καὶ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ βασιλικὸν ἀναδήσασθαι στέφος. ἀλλ' ἦν τηνικαῦτα ὁ Πατριαρχικὸς θρόνος ὀρφανισμένος τοῦ διέποντος. ἐπεὶ πρὸ βραχέος ἔφθη γενόμενος ἐξ ἀνθρώπων ὁ Πατριάρχης Γερμανός, ἀνὴρ σεμνὸς καὶ ἀρετῇ καὶ λόγῳ τὸν βίον κοσμήσας.*

Ἡ δόξα δὲ πολλοῖς ἐπὶ τῷ Βλεμμύδῃ) Gregoras. *ἐπαίρματα τοίνυν καὶ λόγοι προὐτίθεντο περὶ τοῦ Πατριαρχείου ἀναδεξαμένου τινὸς οἴακας. καὶ ἦσαν ἐπὶ γλώττης πολλοί τε τῶν ἐπιδόξων, ἄλλοι ἄλλους. ἐν τοῖς πάντων δ' ἔκειτο στόμασι μᾶλλον ἁπάντων ὁ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ περιώνυμος Νικηφόρος ὁ Βλεμμύδης, ὃς ἐτύγχανε παρὰ τὴν ἑαυτοῦ μονὴν, ἀθόρυβον ποιούμενος τότε τὴν δίαιταν, καὶ ἀσκήσει τραχείᾳ συντείνων τὸν βίον.* Acropolita Manuelem vocat Patriarcham demortuum, Gregoras Germanum: sed de his nos alibi egimus.

Μοναχὸν τινα εἶναι μηδὲν ἐν τῇ τοῦ Ἀπολλωνιάδος) Gregoras. *οὕτω μὲν δεξαμένου προὐκρίθη τῶν ἄλλων ὁ μοναχὸς Ἀρσένιος, ὃς τηνικαῦτα τὸν ἀσκητικὸν εἶχε δίαυλον περί τινα τῶν ἀσκητηρίων, ὃ κατὰ τοὺς τῆς Ἀπολλωνιάδος ἵδρυται χώρους. ἀνὴρ περιφανὴς μὲν οὐ κατ' αὐτὸν ἀρε-*

Edit. Paris. pag. 258.

τήν, τὴν δὲ τρόπων ἁπλοῖς, καὶ μὴ πολλοῖς ἐξελίσσειν εἰδὼς τὰς λαβυρίνθους περὶ τῶν λογισμῶν. ἱερᾶται τοίνυν οὗτος, ἐκ Πατριάρχης χειροτονεῖται κοινῇ τῶν τε Ἀρχιερέων γνώμῃ καὶ ψήφῳ, καὶ τὰ βασιλέως τὰ μέγιστα συναινούντος, καὶ ἐπικυροῦντος ὡς ἔθος τὴν ἀρχιερατικὴν ψῆφον ἀπαιτεῖν.

Ἐν μιᾷ ἑβδομάδι Διάκονον καὶ ἱερέα) Hujus ordinationem per hebdomadam absolutam, uti non ita usitatam in ea Ecclesia narrat Acropolita, de qua nos egimus in tractatu de ordinationibus Græcorum.

CAPUT LIV.

Ἐξορμήσας τὸ Αἷμον, καὶ τὸν Εὖρον) Gregoras lib. 3. *ἀκούσας γὰρ ὁ τῶν Βουλγάρων ἀρχηγὸς, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐτεθνήκει, πρὸς ἀδίκους ἐβλάψεν αὐτίκα τῶν μετ' ἐκείνου σπονδῶν, καὶ συνεχεῖς. λοιπὸν ἐπῄει τοῖς ὁρμαῖς κατὰ τῶν ἐν Θρᾴκῃ Ῥωμαϊκῶν πολιχνίων, ὡς καὶ ἐν ὀλίγῳ τῶν περί γε Ῥοδόπην τὰ ὄρη ποιήσασθαι ὑποχείρια. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὁ δεσπότης περὶ Θετταλίαν ἐπεποιήκει Μιχαὴλ κατὰ τῶν ὁμορούντων αὐτῷ χωρῶν, καὶ πόλεων, ὁπόσαι Ῥωμαίοις τηνικαῦτα ἦσαν ὑπήκοοι. ἀλλὰ γὰρ πρῶτον ὁ βασιλεὺς*, &c.

CAPUT LXI.

Πολλὴν συλλεξάμενος στρατιάν) Gregoras lib. 3. *ἀπηγάγετο δὲ στρατιὰν πολλῷ τῷ μέτρῳ τὴν τοῦ πατρὸς ὑπερβαίνουσαν. οὐ γὰρ μόνον ἐξ ὧν εἶχε συνεκρότει στρατόν. ἀλλὰ καὶ ὅσοι περὶ τὴν τῶν κυνηγεσίων ὑπηρεσίαν ἐσχόλαζον, πάντας κοινὸν καὶ ὀρνέων ἀποδείξας, στρατιᾷ συνέλεξεν.*

Ὡς δὲ καὶ τὸν Περσάρχην μὴ πράγματα ἔχειν) Gregoras ait fœdus cum Turcis, quod pater percusserat, renovasse: *ἀλλὰ γὰρ πρῶτον ὁ βασιλεὺς, ἃς μετὰ τῶν Τούρκων ὁ πατὴρ ἐπεποιήκει σπονδάς, ταύτας ἤδη καὶ αὐτὸς ἀνανεωσάμενος ἐπεκύρωσεν, ἵν' εἴη φροντίδος ἀπάσης ἐκτὸς τῶν ἑῴων χάριν πραγμάτων. εἶτα διέβαινε τὸν Ἑλλήσποντον ἐν τούτῳ τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ καὶ Πλειάδες ἄρχονται ἐπιτέλλειν.*

Ἐκπεπλήχθησαν γὰρ καὶ αὐτοί) Gregoras. *ἐπεὶ δ' ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων τὴν τοῦ βασιλέως ἠκηκόει βαρεῖαν ἔφοδον, φόβον οὐδὲ μεγάλοις καρδίαν ταράττεσθαι ἤρχετο, συχνοῖς τε ἐβάλλετο ἄλλοτ' ἀλλοίοις τοῖς λογισμοῖς.*

CAPUT LXII.

Ὁ μὲν τῶν Βουλγάρων ἄρχων) Gregoras. *ἐπεὶ δὲ καὶ τέλειον τὸν τῶν πραγμάτων διδόναι κρίσιν, ἄπορον ἦν αὐτῷ σφόδρα τῶν ἀδυνάτων. τοῦτο μὲν ὅτι στρατὸς ἀντίρροπος οὐκ ἦν αὐτῷ, οὐδ' ἱκανὸς ἀντιπαρατάξασθαι πολεμίων τοσούτῳ πλήθει, καὶ ἅμα βαρείᾳ καὶ λαμπρᾷ κατωχυρωμένῳ τῇ ὁπλίσει, τοῦτο δ' ὅτι καὶ βασιλέα ἑώρα νέον, καὶ λαμπραῖς ταῖς φιλοτιμίαις ἀνθοῦντα, καὶ τελεσιουργοῖς ταῖς ὁρμαῖς χρώμενον ἐς τὰ πράγματα, ὅγε τὸ συνεῖσαι ὀξὺ, καὶ τὰς προτέρας ἀνεκαλεῖτο σπονδάς. ἦν γὰρ ἐν ἐλπίσιν αὐτῷ ῥᾷστα τυχεῖν τῆς βασιλικῆς ἁρμονίας, ὅτι γαμβρὸς ἦν ἐπ' ἀδελφῇ τούτῳ ὁ βασιλεύς. καὶ ἅμα ἤδει ὡς καὶ ὁ ἐκ Θετταλίας φήμη τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ, βιαίως αὐτὸν ἀθέλκουσα ἵστατο, τὰ ἐκεῖσε τὴν ταχίστην ἀπελθόντα καταστήσασθαι, πρὶν ὑπὸ χεῖρα γενέσθαι πάντα τῷ Μιχαὴλ. ὡς γὰρ οὐ μακρὸν οὐδὲ τοῦτο, δεηθεὶς πάσας σπείσασθαι αὐτῷ. καὶ μέντοι καὶ πρέσβεις ἀποστείλας ἐν βασιλέα, ῥᾷστα κατὰ τὰς ἐλπίδας ἔτυχε τῶν σπονδῶν, ἀποδοὺς πάνθ' ὅσα μετὰ τὴν παραπορευθεῖσαν εἶχε Ῥωμαίων ὑποτελῆ φρούρια.*

CAPUT LXIII.

Στρατιάν, ἣν καὶ πάλιν κινουμένην) Et ante Theodorum Anna Comnena Alexiad. lib. 13. *δεῖν ἐλογίσατο σύνταξιν ποιῆσαι εἰς πολέμου χεῖρα διανυσαμένην, καὶ αὐτίκα κατὰ λόχους αἱ φάλαγγες ἵσταντο, καὶ οἱ λοχαγοὶ προὐβέβληντο, καὶ τῶν οὐραγῶν αἱ τάξεις ἐφίσταντο, καὶ οἱ τὸ μέσον τῆς φάλαγγος ἀναπληροῦντες ἀνεῖλκυσαν ἄπαντες τοῖς ὅπλοις μαρμαίροντας. καὶ ἦν φοβερόν.* pag. 259.

θέαμα ἐκεῖνο τὸ σύνταγμα καθάπερ τὶ πόλεως τεῖχος ἔμψυχον συνηρμοσμένον. εἶπες ἂν χαλκοῦς ἀνδριάντας ὁρᾶν, καὶ αὐτολύτους ἐπὶ πεδίου τινὰς στρατιώτας συμπεπηγότας ἀτρεμεῖν, μόνων τῶν δοράτων κραδαινομένων, καὶ ὥσπερ ἐπιθυμούντων χρωτὸς ἅψασθαι. lib. 13. ὁ δὲ τὴν καινὴν ἐκείνην αὖθις παράταξιν ἐκτυπωσάμενος, καὶ μέσον τοὺς δορυφόρους ἅπαντας γυναιξὶ καὶ παιδίοις εἰσελάσας τὴν αὐτὴν ἀτραπὸν ᾔει, δι' ἧς ἐληλύθει ὁδοῦ. καὶ ἐφ' οὓς ἂν προσπελάσοι τόπους μετ' ἀσφαλείας ἁπάσης ἐπορεύετο, καὶ εἶπες ἂν ἰδὼν πόλιν τινὰ ἔμψυχον πεπυργωμένην πορεύεσθαι κατὰ τὴν εἰρημένην ἐκείνην κινουμένην σύνταξιν. &c. ἀλλ' αὕτη ἡ παράταξις καινή τις καὶ παράδοξος ἅπασι κατεφαίνετο, καὶ ὁποίαν οὐδείς πω ἄνθρωπος τεθέαται, οὐδ' ἱστορικοῖς τισὶν ἄνωθεν παραπέμψαντο. Ἐπεὶ γὰρ τῆς πρὸς τὸ Ἰκόνιον ᾔχετο συντεταγμένος τε ἐπορεύετο, καὶ ῥυθμὸν αὐτῷ τὴν κίνησιν τοῦ συντάγματος ἐπεποίητο, εἶπες ἂν τὴν φάλαγγα πᾶσαν ἰδὼν, καὶ κινουμένην ἀκίνητον μένειν, καὶ ἱσταμένην πορεύεσθαι. τῷ μὲν γὰρ συνασπισμῷ καὶ τῇ ἀλληλουχίᾳ τῆς παρατάξεως ταῖς ἀσαλεύτοις ὄρεσιν ἐῴκει, ταῖς δὲ μεταβάσεσι κινεῖσθαι, ὥσπερ ζῷόν μέγιστον ἦν, ἡ σύμπασα φάλαγξ ὑπὸ μιᾶς κινουμένη καὶ μεταβαίνουσα ψυχῆς.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Σεπτέμβριος ἐφειστήκει μὴν) Gregoras. ὥρτι τοῦ ἡλίου περὶ τροπὰς τυγχάνοντος φθινοπωρινὰς ὑπολαβὼν τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα, διὰ Θετταλίας ὁ βασιλεὺς ἐπορεύετο. ἀλλὰ γὰρ ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ τὰ βασιλικὰ στρατόπεδα ὑπεδέχετο, καὶ Θεοδώρα ἡ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ γυνὴ ἐφοίτα πρὸς αὐτὸν, ἐκτελέσουσά τε τοὺς γάμους τοῦ τε υἱοῦ Νικηφόρου, καὶ Μαρίας τῆς τοῦ βασιλέως θυγατρὸς, καὶ ἀποδώσουσα, ὅσα παρέξειν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐν λόγοις τρόπῳ ὑπηγάγετο μέρη τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας. καὶ δὴ ταῦτα μετὰ μικρὸν ῥᾳδίως τῷ βασιλεῖ τελεσθέντα, καὶ ἡ Θεοδώρα ἀπῄει πρὸς τὸν ἄνδρα Μιχαὴλ, καὶ Μαρίαν ἤδη μεθ' ἑαυτῆς ἐπαγομένη τὴν ἐπὶ τῷ υἱῷ νύμφην.

CAPUT LXIV.

Ὡς Μιχαὴλ ὁ Κομνηνὸς Παλαιολόγος) Gregoras. ἐν ταύταις δ' ὠχολουμένῳ τῷ βασιλεῖ γράμματα ἐφοίτα περὶ τῶν Νικαίων τὴν τοῦ Παλαιολόγου Μιχαὴλ ἐς τοὺς Τέρκας φυγὴν ἀπαγγέλλοντα. αὐτῷ γὰρ ἐξ ἴσου τὴν τῶν Νικαίων ἡγεμονίαν ἐπέτρεψεν, ἕως ἂν ἐκ τῆς ἐκστρατείας αὖθις ἐπανέλθῃ πρὸς αὐτήν.

Ἐταράχθη γοῦν ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεύς) Gregoras. ὁ δὲ καὶ ἀμετρίαις τὴν βασιλέα λελύπηκε, καὶ εἰς ταραχὴν ἐνέβαλε λογισμούς.

Ὅτι περ ἔβλω, οἶσθα, ὦ βασιλεῦ) Gregoras. ὁ δὲ φράσας τῆς φυγῆς τοιαύτῃ τις ἐλογίζετο. ὑμεῖς φησὶ, ἀναρριπτοῦντες πολλῷ πολλαχόθεν τὸν φθόνον, καὶ λόγους φθονερὰς λάθρα τὴν ἀκοὴν αὐτοῦ ἐπεμπαλίζοντες, καὶ κολάσεις κατ' αὐτοῦ περὶ τοῦ βασιλέως μελετωμένας, καὶ ψιθυρίζοντας, οἷαι αὐτοὺς ἐχθραὶ ὑπόδικας ἐπαράσσαιτε, μόνον ὅλως ἐφ' ἡσυχίᾳ μὴ ἔχειν. ἀλλ' ἀνάγκῃ καὶ ἀεὶ ταῦτα φερόμενοι, μεσοῖ ὧν λογισμῶν πολεμίων τὴν ψυχὴν, ἅπερ ἀσχάλλουσι ἀγνώστων τε καὶ φανέντων, καὶ ἀγεννῶς ὑπερεττόντων. οὐδὲν γάρ τι τοῦ βασιλέως πρὸς τὰς τιμωρίας ἀποτομόν τε ξανθεῖς, καὶ ὀξύρροπον, καὶ ἀμαυροῦσθαι, εἰ δέοι πλατυνθεὶς ἐνίστη πρὸς τὸ βασιλέως αὐτῷ γενησόμενον. ἐπεὶ καὶ ἀγγελίαι διέβαλλε, καὶ ἐς ὕψος κεκορυφῶσθαι μακρὸν, αἷς οἱ φθάνοντες κατ' αὐτοῦ συνεκίνησαν. καὶ τὰς τοῦ βασιλέως χεῖρας ἐκπεπτώκασιν, ἑώρα δὲ ἂν ἔβλεπεν αὐτῷ ἀπολέσθαι ἐν βραχεῖ. ταῦτ' ἄρα καὶ ἀπογνοὺς φυγῇ τοῖς σωτηρίοις ἐπεσχάζεσθαι βέλτιον πάσης ἐπιθέσεως. Nec diversa sunt quæ Phranza commemorat.

Ταῦτα ἐκεῖνος ἐμάνθανε) Georgius Pachymeres
Edit. Parif. pag. 260. lib. 1. cap. 9. τότε δὴ καὶ τοῦ Παλαιολόγου εἰς κεφαλὴν τεταγμένης μεσοθυνίας, καὶ αὐτοῖς ὑπτιασμάτων ἐκεῖνο προσπεξάντας, καὶ τὰ παλαιὰ κατ' Ἰταλοὺς πρέποντας, πρὸς τὸν τοῦ παλατίου Κόττοις ἐπώνυμον τῷ ἀνδρὶ, καὶ ἐς τὰ μάλιστα οἱ τῶν φίλων ἂν, καὶ δῆλοι εἶεν περὶ τοῦτο ἀγωνιῶν, ἐξ ὧν πρὸς αὐτὸν διεξῄει, καὶ εἰ μὴ φυγαδεύσειεν, ἔλεγεν ἡμερῶν ὀλίγων ὡς μεγάλης συμφορᾶς τὰ κατὰ σὲ προσβήσεται. ἀλλ' οὐδ' ἐμοὶ τοιοῦτόθεν ἀκίνδυνον μένειν, ἀλλ' αὐτομολητέον πρὸς Πέρσας ἀμφοτέροις, εἴ σοι μέλει τῶν ὀφθαλμῶν. Ταῦτα λέγει καὶ πεῖσθαι πληροφορεῖν φίλοις ὡς τὴν ἀεὶ περὶ αὐτῷ δοθεῖσαν τῶν ὑποτρεχόντων τῆς ἀρχῆς ὑποψίαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὴν δίκην ταύτῃ εἰς μάχην Χαρτουλαρίου τεταγμένον Παλαιολόγου Μιχαὴλ, καὶ αὐτὸν ἀκούοντα ἀκίνδυνον εἶναι ἀνύποπτον. ἀλλὰ περὶ τῆς ἀρχῆς ἐρωτηθέντα ἁπλοϊκῶς φάναι λέγεται, ὡς εἰ ἀσχημονήσειε τῷ πρὸς Θεῷ τὸ ἄρξαι ἀνυπαιτίως ὁ καλούμενος, ἢ δὲ χεῖρον καὶ νεμεσηθεὶς, οἷον παρὰ τοῦ κρατοῦντος, εἰ τοιοῦτος μετασωρεύζει τὰ νομοῦ τῇ φυλακῇ δίδοσθαι δεσμοῖς. Τοῦτο τοίνυν μαθὼν, καὶ εἰς ἀνὰς δύσαι, ἐμμένων μὲν κινδυνεύειν, δεινὸν ἡγεῖτο, καὶ λίαν ἐλεεινόν. τὸ δ' αὐτομολεῖν αὖθις πρὸς ἀλλοτρίους, σωτήριον μὲν ἀλλ' ἐπίμωμον ἔκρινε. τοῖν δὲ δυοῖν νομιζομένοιν κακοῖν, τὸ φόβῳ προστεθέντι, αἱρεῖται τὸ ἔλαττον. καὶ δὴ ἐκ τοῦ ἀεὶ ἔχει προσπαθησάμενος τὸ ἀφαίμακτον παραλαβὼν, καί τινας τῶν οἰκείων, καὶ τὸν ποταμὸν περαιωθεὶς Σαγγάριον, τῆς ἄλλης Περσίδος ἀνὰ κράτος ἵεται, καὶ τῷ Σουλτὰν προσχωρεῖ.

CAPUT LXV.

Ὁ δὲ ὡς κατὰ νόμον φυγάδα τοῦτον ἐδέξατο) Gregoras lib. 3. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀπιὼν παρὰ τὸ Ἰκόνιον, ἅμα τῷ πυθέσθαι τὸν Σουλτὰν πάσῃ σπουδῇ τὰς ἑαυτοῦ συγκροτοῦντα δυνάμεις, ἐν ἐπελαύνοντα κατὰ πλῆθος τὰ Σκυθικὰ στρατεύματα δέξατο, ὥσπερ τι μέγιστον ἕρμαιον ἔδοξεν ἐκείνῳ καὶ μάλα τι καίριον. Georgius Pachymerius. ὁ δὲ ἀσμένως δέχεται τοῦτον καὶ τιμᾷ ταῖς προσηκούσαις τιμαῖς, ἔργῳ χρῆν τῇ ἀλλοδαπῇ συμμαχίᾳ βαρβαρικαῖς παραταξάμενος συνεκλεῖσαι κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Σουλτὰν ἀριστεῦσαι.

Τὸν μὲν δὴ Μιχαὴλ τὸν Κομνηνὸν εἰς ἡγεμόνα) Gregoras. ἐπεὶ γὰρ εἴσαντό τ' αὐτῷ πάλαι δεδουλωμένοι Ῥωμαῖοι συχνοὶ, τούτους εἰς μοῖραν καταλέξας στρατοῦ, ὑπὸ στρατηγῷ τῷ Παλαιολόγῳ τάττεσθαι προτετάχει, Ῥωμαϊκὴν καὶ ξένην, ὁ κατὰ τὴν ἐκείνου ἐγχώριον περικείμενος στολήν τε καὶ ὅπλισιν, ἵνα ταῖς Σκύθαις κατάπληξις τὸ πρᾶγμα γένηται, λογισαμένοις χεῖρα συμμαχικὴν ἐκ Ῥωμαίων ἄρτι ἐληλυθέναι. ὃ δὴ καὶ ξυνέβη. φασὶ γὰρ τοὺς Σκύθας, ὁπότε ξυνιέναι εἰς χεῖρας τοῖς Τούρκοις, στολήν τινα καὶ δέος οὐ μετρίαν σχεῖν. ἀλλόκοτον ἐξαίφνης ἰδόντας στρατὸν κατ' αὐτῶν ἐπιόντα. καὶ τάχα ἂν σὺν οὐδενὶ κόσμῳ φεύγοντες ᾤχοντο κατὰ νώτου λαβόντες διώκοντας, &c. Ex Gregora sua habuit Phranza lib. 1. cap. 2.

Ἀνὴρ δέ τις τῶν ἐν Πέρσαις περιφανὴς) Gregoras. καὶ τάχα ἂν σὺν οὐδενὶ κόσμῳ φεύγοντες ᾤχοντο κατὰ νώτου λαβόντες διώκοντας, οὐδ' ἀπεῖπον χειρώσασθαι ἐλπίσαι, εἰ μή τις τῶν τοῦ Σουλτὰν κατὰ γένος προσηκόντων τινὰ προλαβοῦσαν ὑπέχθεσαν, πολλὴν ἐπαγόμενος στρατιὰν, ὑπὸ προαιρέσει τοῖς Σκύθαις, ῥυσάμενος αὐτὸ τῆς μάχης. οὕτω γὰρ τὰ τῶν Τούρκων ῥῆστα ἀνέτρεψε πράγματα, καὶ τὴν πλείονα χώραν αὐτοὺς τῷ τῶν Σκυθῶν ὑπέθηκεν αἰχμῇ.

CAPUT LXVII.

Κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοῦ Δυρραχίου) Anna Comnena Alexiad lib. 12. ἀλλὰ περὶ ὧν εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐπὶ τῷ Δυρραχίῳ μάχην τοῦ τυράννου Βαϊμούνδου, ἀναγκαῖον ἐστὶν εἰπεῖν ὅπως ἔχει θέσεως ἡ πόλις. κεῖται μὲν ἐπ' αὐταῖς ᾐόσι τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, ἐν τῷ μέσῳ δὲ ἐκτέταται πέλαγος πολὺ καὶ μακρὸν, καὶ κατὰ πλάτος μὲν παρατείνεται εἰς τοὺς περάτας τῶν Ἰταλῶν. κατὰ μῆκος δὲ αὐτοῦ, καὶ ἐπικάμπτει πρὸς ἀνατολάς τε καὶ πρὸς βορρᾶν. πρὸς τοὺς Οὐεττούας βαρβάρους ὧν κατεντικρὺ κλίνεται τῶν Ἀπουλίων ἡ χώρα. καὶ καθόλου μὲν ὁ Ἀδρίας οὗτος περατοῦται. τὸ μέντοι Δυρράχιον ἡ Ἐπίδαμνος, ἀρχαία πόλις καὶ Ἑλλήνων, κατωτέρω μὲν κεῖται τοῦ Ἐλισσοῦ καὶ πρὸς τὰ ἀριστερὰ μέρη ταύτης. ἀνωτέρω δὲ ὁ Ἐλισσὸς, καὶ δεξιώτερος. οὗτος δὲ ὁ Ἐλισσὸς εἴτε ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἐλισσοῦ ὀνομαζομένου, συμμιγνυμένου τῷ Δρίμωνι μεγίστῳ ποταμῷ, εἴτε ὅπως ἁπλῶς τὸ πολίχνιον ὠνόμασαι, ἰσχυροτάτου ἐστὶν. Ὁ δὲ Ἐλισσὸς μετέωρόν ἐστι πολίχνιον, καὶ πάντῃ δυσάλωτον. κάτω καὶ περὶ τὰς πεδιάδας pag. 261. ὁρᾶται τὸ Δυρράχιον, ὡς λέγουσι, τοιοῦτον δὲ ἀσφαλὲς ἔστι καὶ ἠπείρου καὶ ἐκ θαλάττης πολλὴν ὠφέλειαν ποιεῖ Δυρραχίῳ, τὸ πολίχνιον τοῦ Ἐλισσοῦ. καὶ ἀποχρησάμενος ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως Ἐπιδάμνου ἀπό τε τοῦ ποταμοῦ Δρίμωνος ναυσιπόρου τυγχάνοντος, καὶ ἀπὸ τῆς ἠπείρου τὴν πόλιν Δυρραχίου κατησφαλίσατο, τὰ χρειώδη ἐκ γῆς καὶ θαλάττης εἰσάγων, ὥστε εἰς τροφὰς τῶν

αὐτόθι στρατιωτῶν τε, καὶ ἀκοντόρων, καὶ ὅσα πρὸς ὅπλα καὶ μάχας ἦν ἐπιτήδεια· ὁ δὲ Δρυμὼν αὐτὸς ὁ ποταμὸς, ὅτι τὰ καὶ περὶ τὸ ῥεῦμα τοῦτο προσιστορῆσαι μικρὸν μὲν ἄνωθεν ἀπὸ τῆς Λυχνίτιδος λίμνης, ἣν ἡ νῦν γλῶττα ἐκβαρβαρώσασα Ἀχρίδα προσηγόρευσεν ἀπὸ Μάκρου τοῦ Βουλγάρων βασιλέως τὰ πρῶτα καὶ τὰ ἔσχατα Σαμουὴλ τοῦ ἐπὶ τῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Βασιλείου τῶν πορφυρογεννήτων γεγονότος, ἀπὸ σταδίων τάφρων ἑκατὸν, ὡς γεωγραφεῖς ἐπονομάζομεν. καὶ γὰρ ὑπορρέουσιν ὥσπερ ἀπὸ τινων ἀρχῶν ἀπὸ τῆς λίμνης διαμερίζονται ποταμοὶ, ὧν οἱ ἐκεῖ ἥκοντες οὐ λέγουσιν. καθ᾽ ὅσον τῷ ποταμῷ τῷ κατὰ τὸν Δαίβρην ἑνούμενος, ἐξ οὗ καὶ Δρυμὼν ἐπονομάζεται, καὶ συνεχεῖς αὐτῷ γινόμενοι πλατύνουσί τε αὐτὸν, καὶ μέγιστον ἐξεργάζονται, δι᾽ τῶν ἐσχάτων τῶν Δαλματῶν παραμείβων, καὶ πρὸς βορρᾶν ἰὼν, ἔπειτα ἐπικάμπτει πρὸς νότον, καὶ περὶ τὰς ῥίζας τοῦ Ἐλισσοῦ γενόμενος, εἰς τὸν Ἀδριατικὸν ἐκδίδωσι κόλπον· ταῦτα μὲν περὶ τε τῆς θέσεως Δυῤῥαχίου καὶ Ἐλισσοῦ καὶ τῆς ἀσφαλείας ἑκατέρων τῶν τόπων γεγράφθω. Et lib. 13. ἀλλὰ δεῖ μοι πρότερον ὀλίγα περὶ τοῦ χώματος Δυῤῥαχίου ἀφηγήσασθαι. τὸ μὲν τεῖχος ταύτης ὑπερχαλάσαι τοῖς πύργοις, οἱ δὲ πύργοι κυκλόθεν ταύτης ἐξανεστήκασιν, ὅσον εἰς δέκα πόδας ὑψούμενοι διὰ κοχλίου τινὸς τὴν ἄνοδον ἔχοντες, ἐπάλξεσί τε ὠχυρωμένοι· οὕτως ἔχει χώματός τε καὶ ἀσφαλείας ἡ πόλις. τὸ δὲ πάχος τοῦ τείχους εἰς ἀξιόλογον πάχος ἐκτέταται, καὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐπ᾽ αὐτῷ ἱππότας ἄνδρας καὶ πλείους τῶν τεσσάρων τοὺς ἅμα συμμίξαντας, διϊππάσασθαι ἀσφαλῶς. οὕτω μὲν ἐν ἐκτιθέσθω μοι τὰ περὶ τὰ τείχη ὡς ἐν παραδρομῇ τοῦ σαφηνείας τῶν μελλόντων ῥηθῆναι προπαρεσκευασμένα.

CAPUT LXVIII.

Τοὐντεῦθεν εἰς ἀποστασίαν φανερὰν ὁ Μιχαὴλ ἐξορμήσας) Gregoras lib. 3. jejune admodum; τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ ὁ ἀποστάτης περὶ Θετταλίαν ἐπεποιήκει Μιχαὴλ, κατὰ τοῦ ἐμπρησθέντος αὐτῷ χώρων, καὶ πόλεων, ὁπόσαι Ῥωμαίοι πάλαι ταῦτα ἦσαν ὑπήκοοι. Fusius Pachymerius lib. 1. cap. 30.

CAPUT LXIX.

Ὁ δὲ Κομνηνὸς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος) Gregoras, ἀλλ᾽ οὕτω πολὺς παρεῤῥύη χρόνος, καὶ γράμματα πολλὰ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας μεστὰ, καὶ πολλὴν ὑπισχνούμενα τὴν εὐνοίαν καὶ τιμὴν ἔσεσθαι παρὰ βασιλέως, ἀνακαλούμενα τὸν Παλαιολόγον, ἐπορίσατο ἔχοντα τὴν ἀσφάλειαν, ὧν ὑπισχνοῖτο. καὶ αὖθις ὁ Ῥωμαίων γε τὸν Παλαιολόγον αὖθις ἐλάμβανον, τὸ πρότερον μὲν παρ᾽ αὐτοῦ καὶ αὐτοῖς δοῦναι τὴν ἀσφάλειαν τῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα πίστεως βεβαίαν δι᾽ ὅρκων φρικωδεστάτων, ὥστε ἐμμένειν ταῖς ὅροις αἰεὶ τῆς ὑποταγῆς, καὶ μὴ ζητεῖν ἐθέλειν ἑαυτῷ βασιλείαν ποτὲ, καὶ ἐπανιέναι πρὸς τὰ πρότερον αὐτῷ καταληφθέντα, καὶ βεβαιοῦν αὖθις διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἔργων ὃ ἔδει πεπονθέναι ὑποψίαν, ἀλλὰ τηρεῖν καὶ διαβιβάζειν ὁμοίως αἰεὶ τὴν αὐτὴν εὔνοιαν καὶ τιμὴν πρός τε δὴ τὸν βασιλέα Θεόδωρον, καὶ πρὸς τὸν αὐτοῦ γεννηθέντα Ἰωάννην, καὶ τοὺς ἐφεξῆς διαδέχεσθαι ταύτῃ γένους αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας· καὶ μὲν δὴ ἐπὶ τούτοις αὖθις τῷ τοῦ μεγάλου τετιμημένον ἀξιώματι Κονοσταύλου, καθὰ καὶ τὸ πρότερον, καὶ ἦν τοῦ λοιποῦ λαμπρᾶς τῆς βασιλικῆς κηδεμονίας ἀπολαύων καὶ ἀμέμπτως. Ex Gregora sua hausit Phranza lib. 1. cap. 2. Georgius Pachymeres lib. 1. cap. 9. εἶτα μεταμεληθεὶς οἷον καὶ παλινδρομεῖν προαιρούμενος τῷ τηνικάδε Ἰκονίου προσέρχεται, καὶ ὡς μεσίτῃ χρᾶται πρὸς βασιλέα, ὥστε τὰ περὶ γράμμασι δόντος ἐκείνου, ὁ μὲν τὴν ὀργὴν καθαιρεῖ ἀναχεῖν αὐτῷ καὶ πάλιν ἐπανελθεῖν γένοιτο. τοῦ δ᾽ ἱεράρχου γράμμασι χρήσαντος τὴν πρεσβείαν, ὁ κρατῶν κατένευσε τὴν συμπάθειαν, καὶ βασιλικαῖς συλλαβαῖς ἐπ᾽ ἀσφαλείᾳ τοῦ μήτε παθεῖν ἀνήκεστον ἐξ ὀργῆς ἐπαγγελλομένου καὶ δέχεται τοῦτον ἀφόρμως ἐπανελθόντα, καὶ ἀγκαλίζεται προσιόντα, καὶ ὁμολογοῦντα, ὡς ἑαυτῷ συνειδεῖ πταίσας ἀσύγγνωστα, συμπαθεῖ, καὶ ἐπὶ τῆς προτέρας ἔχειν τιμῆς.

CAPUT LXX.

Edit. Paris. pag. 262. Δὶς αὐτῷ καὶ στρατάρχῃ ἐκ Μακεδονίας) Georgius Pachymeres Histor. lib. 1. cap. 10. ἐπεὶ καὶ τῆς κατὰ τὴν δύσιν Ἐπιδάμνου κατειλημμένης πρὸς τῶν ἡμετέρων ἠγγέλλετο τὸ συμβὰν, καὶ τοῖς ἐκεῖσε ἦσαν μὲν Ἀρχιερεῖς, ἦσαν δὲ ἡγεμόνες, καὶ στρατιωτῶν τάξεις, Ἀρχιερέως ἐπικυρωθέντος τῷ Χαλκίστζῃ, δι᾽ καὶ τῷ τῷ μεγάλῳ Σκευοφύλακι ἐπὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀρχῆς τιμῇ, τούτῳ συνεκπέμπει κρυφίων ἡγεμόσι τοῖς ἐκεῖ, προστάξας συμπράττειν τὰ δόξαν, καὶ ἄλλοις μὲν ἀρχηγοῖς τοῖς ἐκεῖ, μάλιστα δέ γε τῷ ἱερεῖ. εἰς γοῦν Θετταλίας διὰ ταχέων ἐπιβάντων, καὶ ἤδη πρὸς τὸ περαιοῦσθαι τὸν ποταμὸν Βαρδάριον ἦσαν, περαιοῦνται μὲν ὁ ἡγεμὼν σὺν τοῖς τάξεσι πρότερον. διαβαίνει δὲ τὰ τῆδε συγκεχυμένα, καὶ πρὸς ἀποστασίαν κλίνοντα.

Κἀκεῖθεν διαβὰς τὸν Βαρδάριον) Ἄξιον, non Ἀξιὸν, neque Ναξιὸν scribendum nota ex Joannis Tzetzes Chil. 10. χ. 186.

Παίονες δὲ οἱ Βούλγαροι, μὴ πείθεσθε Βεβαίως
Ἄλλοι τινὰ τοὺς Παίονας νομίζειν παρὰ τούτοις,
Οἱ Ἄξιον νομίζουσιν ἕτερον τοῦ Βαρδάρου,
Καὶ Ἀξιὸν οὐκ Ἄξιον φασὶ γραφῇ διφθόγγῳ.
Ὥσπερ μηδὲ ἀκούσαντες ἐπῶν τῶν Ὁμηρείων
Αὐτὰρ Πυραίχμης ἄγε Παίονας ἀγκυλοτόξους,
Τηλόθεν ἐξ Ἀμυδῶνος ἀπ᾽ Ἀξίου εὐρυρέοντος.

CAPUT LXXI.

Τὸ ἀποστάτου Μιχαὴλ νόθος υἱὸς Θεόδωρος) Pachymeres ibidem vocat Manuelem: ὅτε καὶ ὁ τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ ἐκ νοθείας σκότιος παῖς Μανουὴλ τυχὼν ἐκεῖσε σὺν ἱκανῷ στρατεύματι καὶ συνεπλάκη τῷ πολέμῳ, τὰ πρῶτα μὲν ὁμόσε χωρήσας τῷ ἡγεμόνι τῷ κατὰ συνουσίαν ἐρίζει. ἔπειτα δὲ συντάντος καὶ ἐπικαθιστάντος τοῦ ἵππου, παρ᾽ ἐκείνου καταρριφθεὶς βαλεῖται μὴ λαβὼν ἴσως.

CAPUT LXXIII.

Ἐπεὶ δὲ ἐντεῦθεν ἐκληρώσατο γνησίως τῶν Βουλγάρων) Gregoras lib. 3. ἦν δέ τις ἐν Βουλγάροις ἐπίσημος τηνικαῦτα, Κωνσταντῖνος ὄνομα, Τοίχος ἐπίκλην, φρονῆσαι ἐμβριθὴς καὶ ῥωμαλέος σώματος τοῖς πολλοῖς προέχων. ὃς πλημμελήσαντας ἰδὼν τὴν ἀρχὴν τῶν Βουλγάρων ἐπανίσταται κατ᾽ αὐτῆς, καὶ προσεταιρισάμενός τι δημοτικὸν, καὶ ὅσον ἐν ἐπισήμοις τοῦ ἔθνους καὶ ἐκκρίτοις, καὶ παρ᾽ ἑκόντων ἁπάντων αὐτοῖς τὴν τοῦ κράτους δεξάμενος ἀναγόρευσιν, ἐπολιόρκει τὴν Τέρνοβον, ἐν ᾗ τὰ βασίλεια ἦν τῶν Βουλγάρων. ὡς ἀναγκασθῆναι καὶ ἄκοντα Μυτζῆν φυγεῖν ἅμα γυναικί τε καὶ τέκνοις ἐς ὀχυρόν τι καὶ περίκλειον φρούριον Μεσημβρίαν καλούμενον.

Ἵνα δὲ καὶ ἀπρόσωποι αὐτῷ ἡ ἀρχὴ γένοιτο) Gregoras. ὁ γοῦν Κωνσταντῖνος ὁ Τοίχος τῆς Βουλγαρικῆς ἀρχῆς ἐγκρατὴ καταστήσας ἑαυτὸν, διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν βασιλέα, φίλος εἶναι καὶ σύμμαχος ὁμολογῶν, εἰ λάβοι πρὸς κοινωνίαν γάμου μίαν τῶν αὐτοῦ θυγατέρων. ἐζήτει δὲ ταύτην, οὐχ ὅτι γυναικὸς ἐδεῖτο, ἦν γὰρ αὐτῷ καὶ γυνὴ καὶ παῖδες, ἀλλ᾽ ἐπειδήπερ ἀπὸ γένους δὲ οὐκ ἦν, οὐδὲν αὐτῷ πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν ἀρχὴν, ᾤετο νόθος κατ᾽ αὐτὴν δοκεῖν ὁμοῦ τε καὶ λέγεσθαι. Τὸν δ᾽ ἄρα καὶ ἀδελφιδῆν ἐσαν τῷ πρὸ μικροῦ τετελευτηκότι ἄρχοντος τῶν Βουλγάρων Ἀσὰν, τὴν τοῦ βασιλέως μὲν θυγατέρα, ἐξώθει πειθοῖ τε ὅσα καὶ τῆς ἑαυτοῦ, καὶ βεβαιώσεως ἅμα τῆς ἀρχῆς, ἀπολύσειν ὑπισχνούμενος αὐτίκα τὴν προτέραν ὁμόζυγον. τοῦτ᾽ ἀρεστὸν ἔδοξε καὶ αὐτῷ βασιλεῖ, καὶ Θεοδώραν τὴν αὐτοῦ θυγατέρα κοινωνὸν ἀληθῶς τότε λέχους καὶ τῆς ἀρχῆς Κωνσταντῖνος ὁ Τοίχος, πέμπει πρὸς Νίκαιαν τὴν προτέραν σύζυγον, ἐχέγγυον πίστεως παρεχόμενος τοῖς Ῥωμαίοις τῆς ἐς τὴν δευτέραν στοργῆς. Et nota, quam Acropolita Imperatoris filiam vocat Irenem Constantino Tœcho nuptam a Gregora vocari, non sine memoriæ lapsu, Theodoram; quod etiam & infra inculcat. Θυγατέρες μὲν ἐγένοντο τῷ βασιλεῖ τελεωτέραν ἄγουσαι ἡλικίαν τέτταρες. ἀῤῥὴν δὲ ἄλλος οὐκ ἦν, πλὴν τούτου δὲ τοῦ βρεφικὴν ἄγοντος ἄρτι τὴν ἡλικίαν, Ἰωάννου. ὧν δὲ θυγατέρων τὴν πρώτην φημὶ τὴν Μαρίαν, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, εἶχεν ἤδη λαβὼν εἰς γυναῖκα σύμβιον ὁ Αἰτωλὸς Νικηφόρος, ὁ καὶ Δεσπότης τὸ κῦδος παρὰ τῆς πενθερᾶς καὶ βασιλέως τετιμημένος. τὴν δέ γε δευτέραν τὴν Θεοδώραν εἶχεν ὁμοίως ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων Κωνσταντῖνος ὁ Τοίχος. Namque Theodora, [Marg.: pag. 263.]

que-

quemadmodum & Eudocia innuptæ remanserant. Nota etiam Pachymerium Histor. lib. 1. tres tantum illi filias tribuisse: μεταλλάττει τὸν βίον ὁ κρατῶν, τρισὶ μὲν θυγατράσιν, ἐνὶ δ' υἱεῖ τῷ ἄρρενι τεταρτημορίῳ τῷ Ἰωάννῃ. αἱ γὰρ πρῶται τῶν θυγατέρων ἡ μὲν τῷ Βουλγαρίας ἄρχοντι Κωνσταντίνῳ τῷ Τοίχῳ, ἡ δὲ τῷ τοῦ δυσμικοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ υἱῷ Νικηφόρῳ πρὸς γάμον ἐκδοθεῖσαι ἐκδεδώκασι.

CAPUT LXXIV.

Νόσῳ ἁλοὺς ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος) Gregoras. ἔχοντι δὲ τριακοστὸν ἀπὸ γενέσεως χρόνον αὐτῷ ἐπέβαινε, νόσος ἐπιπίπτει τῷ βασιλεῖ χαλεπὴ, καὶ βαρεῖα, καὶ ἀπελπίζειν θάνατον φέρουσα. ἡ δὲ καὶ ποικίλας τὰς ἰδέας κατὰ τὸ βασιλικὸν σῶμα ἐπιδείξασα, ἐκ ἀνῆκε πρὶν ἢ συντρίψασα μέχρι καὶ αὐτὴν ἐπήνεγκε τούτῳ τελευτήν. Morbi illius naturam exprimit Pachymerius lib. 1.

Τὸ μοναδικὸν ὑπεισὼν σχῆμα) Paulo ante obitum, ut scribit Gregoras: ἀλλαξάμενος τὸ σχῆμα μικρὸν πρὸ τῆς τελευτῆς εἰς τὸ μοναδικὸν τριβώνιον. Nec dissentit Phranza lib. 1. cap. 3. ut alii viri Principes & Imperatores, & ex vulgo quicumque in ea natione pietatem cultumque divinum colere videri volunt, imminente morte facere suevere. Paulum enim antequam vita excedant, quare vero id agant, fuse alibi diximus, Monachorum habitum induunt. Nugantur itaque Theodorus Monembasiensis, & ejus stolidissimus exscriptor Matthæus Cigala, qui ajunt, eum in Sosandrorum Monasterio Monachum factum pie admodum vixisse, tandemque mortem obiisse: καὶ βασιλεὺς ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεόδωρος χρόνους δ'. καὶ ἰδὼν τὸν κόσμον, ὅτι εἶναι μάταιος, καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι αἰώνιος, ἀφῆκε τὴν βασιλείαν καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν μονὴν τῶν Σωσάνδρων, καὶ ἔγινε Καλόγηρος, καὶ εὐηρέστησε τῷ Θεῷ διὰ τῆς ταπεινώσεως, καὶ ἐκεῖ ἀπέθανεν.

Καὶ ἐξομολογησάμενος ὑποτακτικῇ ψυχῇ, ἀξίως) Gregoras brevius: καὶ πολλοῖς ταῖς ἰδίαις χερσὶ ἐξομολογήματι χρώμενος, καὶ πολλαῖς δακρύων ἐκμαλαζούσαις καρδίας ἀφιεῖς πηγάς. δι' ἃς τὰς πληγὰς ἀνέπλασέ τε καὶ ἐθεράπευσεν ἀνεγκλήτους καιροὺς τῆς ψυχῆς.

Εκεῖνος μὲν οὖν οὕτω βιώσας) Mores Theodori tanquam illi infensus tacet Acropolita. Audiamus, si placet, ex Pachymere, καὶ δὴ ἐρωτᾷ ζητεῖται καὶ ὁ ποῖος ἀνὴρ, βασιλικοῖς μὲν γεννηθεὶς, καὶ τραφεὶς, βασιλικοῖς δ' ἀναχθεὶς καὶ παιδευθεὶς. πρὸς δὲ τῷ πατρὶ οὐ προσεῴκει τὸ βαθύτερον καὶ σιωπηλὸν πρὸς ὅτι λέξοι, καὶ πράξοι, καὶ τὸ τῆς γνώμης σεμνὸν τε καὶ ἀμετάθετον. ἀλλ' ὅσον ἐκ πατρὸς μὲν ἔχων τὸ ἐν παντὶ ὀξὺ καὶ μεγαλόφρον καὶ ἀμεῖλικτον, ἐκ δὲ μητρὸς τὸ φιλοδωρότατον, ὡς ὅλαις χερσὶ τοῖς ὑπηκόοις τὰ χρήματα ἐξαντλεῖν, καὶ ἐξαντλοῦντα οὐχ ὅπως ἀνιᾶσθαι, ἀλλὰ καὶ χαίρειν, φιλολογώτατος δ' εἰς τὰ μάλιστα ὢν, καὶ πᾶσι μὲν λογίοις ἀφειδῶς προσφερόμενος, οὐχ ἧττον δὲ καὶ αὐτὸς λογικῇ παιδείᾳ προσεσχηκὼς, οὐ μᾶλλον ἐκ μαθήσεως, ἢ φύσεως τὴν περὶ τὸ γράφειν δύναμιν ἔχων, ὡς καὶ πολλὰ συγγράμματα ἐκτεθεῖναι, εἰ μόνος ἡρμήνευσεν. ἦδει γὰρ, καὶ σιωπῇ τὰ πλεῖστα, ὅτε παραφερόμενος ἄγειν ἐβούλετο μηδὲν, οὐδὲν προδόντα, ἢ ὅσων μικρὸν τῶν πραγμάτων ἀνιθέντα, ἐνὸς τῶν τοῦ κλήρου χαλεπώτερον τὸ προκαταρκτικὸν τοῦ ὄρθρου ματαλογοῦντος ἐξάψαντος, κατόπιν τελεσθέντος, τῷ μνημονευομένῳ ὅτι μάλιστα ἀρέσκον, ὥστε καὶ παμπληθεῖς ἐκπαιδεύειν εὐεργετεῖσθαι, μὴ ὅτι τοὺς ψάλλοντας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τῶν ὕμνων ἀκροωμένους, καὶ τῶν προκοπτόντων ἔσθ' ὅτε, καὶ τῶν ὁπλοφόρων, καὶ σωματοφυλακούντων τῷ βασιλεῖ, καὶ ἄλλους ἀλλαχόθεν ἐπελθόντας. πᾶσι γὰρ ἐξ ἴσου τὸ βασιλικὸν ἀνεξάντλητον ἐπεφάνη δῶρον. τρανοῦται δὲ μᾶλλον, καὶ οἷς ὁ λόγος τὸ σπουδαζόμενον. οὐ γὰρ ὁ ὑμέναιος, ὁ νὺξ, ὁ καιρὸς θυμηδίας, οὐχ ὥρας χαρά, ἀλλ' ἀνεστάλθαι ὅλως, οὐ δυνάμενος, ὅτε τῆς εὐεργεσίας δέχεται τὸν ἄνακτα, ἢ οὐ ἐκεῖνος πάσχων, ἢ ἄλλων τὰ ἴσα πεπονθότων ὁρῶν, ἢ καὶ ἀκούειν εἶχε. τοιοῦτος δ' ὢν, βαρὺς ἐδόξε τοῖς ἐν τέλει, ὅτι οὐ κατ' ἀξίωμα, καὶ κῦδος βασιλικὸν, ἀλλ' ἀρετὴν ἐδίδου τοῖς ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐκλεγόμενος τοῖς προσήκουσιν ἐσεμνυνεν ἀξιώμασιν. τὸ δὲ συνέβαινε πραγματικώτερον εἶναι, καὶ οἱ πρὸ αἵματος ἀρχικὸν ἔχοντες τὸ ταυτὸν καὶ ἱκανὸν εἰς λόγον σημαινόμενοι. τὸ δὲ ἦν, οἱ σκοποῦντες ἀρετὴν ὀφείλοντος ἄρχοντι καὶ παρακαλοῦντες πρὸ διδασκάλων τὸ ὑπήκοον. οὐ γὰρ βλακείας χάριν, ἀλλ' ἀγρυπνίας, καὶ τοῦ καλοῦ ἀγάπης τε πρὸς ἐκεῖνο, καὶ ἄγειν ἄλλους τοὺς βασιλικοὺς φιλοτιμίαις ἔχοντι ἐβούλετο, καὶ τὸ φοβερὸν προσῆν, ὡς ἑτοίμως καὶ τὸν ἄλλον, ἢ ὡς ἔδει, ποιοῦντα κολάζεσθαι, καὶ τὸν κατορθοῦντα εὐεργετεῖσθαι. οὐ γὰρ μικρὸν τὸ τοῦ μεγιστᾶνος σφάλμα, ἢ μὴν ἔμπαλιν τὸ κατόρθωμα, &c. Vide plura apud eumdem.

CAPUT LXXV.

Οὔπω γὰρ τελείαν ὀκταετίαν ὑπῆρχεν αὐτὸ) Acropolita octo annos nondum absolutos, Gregoras sex annos natum refert: ἐν γὰρ ἔκτην τυγχάνοντα διανύων ἀπὸ γενέσεως ἔτος ἐκεῖνος, τιθηνούμενος ἔτι, καὶ γονέων, εἴπερ ποτὲ καὶ μάλιστα χρῄζων, ὁ καὶ ἀμφοτέρων ἐστερημένος. Phranza Gregoram sequitur. Georgius Pachymerius Histor. lib. 1. novennem facit: τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου πρὸς τὸ φθινοπωρινὸν ἀποκλίνοντος ἐπὶ τέτρασι τρισὶ μεταλλάττει τὸν βίον ὁ κρατῶν, τρισὶ μὲν θυγατράσιν ἐνὶ δ' υἱεῖ τῷ ἄρρενι ἐννεατεῖ τῷ Ἰωάννῃ. Hinc erroris arguitur Flavius Blondus, qui duos Theodoro filios dat, eorumque tutorem Michaelem Palæologum ab eodem constitutum refert, lib. 8. Decad. 2. Histor. *& forte tunc accidit Theodorum Vattari*, Batatzium, vel Bataccium, vel Vatacium dicere debuit, *Græcorum, ut appellabant, Imperatorem mori, duobus filiis superstitibus, quibus pueris Michaelem Palæologum sibi affinitate conjunctum testamento dederat tutorem*. & infra: *Michael Palæologus tutor crudelissimus pueros fidei suæ sub affini nomine ab eo qui eum extulerat, commendatos, cum interfecisset, Imperium assumpsit*. In his postremis verbis alius Flavii error prehenditur: Michael enim filium unicum Theodori Joannem excæcatum, occlusumque in Niceatiatorum castro, custodiisque circummonitum magna diligentia asservavit. Pachymerius Hist. lib. 3. διὰ τὸ πλείονος ὄρεξιν, βούλεται μέλλει μὲν αἰσχίστην, μᾶλλον δὲ καὶ Θεοῦ πόρρω βάλλουσαν, καὶ πέμψας ἐκτυφλοῖ τὸν παῖδα προσέταττεν, παιδίον ὄντα, καὶ μηδὲν ὅτι σχεδὸν τέλειον, ἢ τὸ χαίρειν, ἢ τὸ λυπεῖσθαι μαθόν. καὶ γ' ἐν ἑορτῇ τιθέμενον τὸ, τ' ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι. μόνῳ δὲ τῷ Πατριάρχῃ πιστεύων, καὶ τοῖς οὕτω τὰ κατ' αὐτὸν δοκοῦσι, καὶ μηδὲ τὸ τί ὅσιον δρᾶν, εἰδὼς, ἐξ ὧν καὶ θαρρεῖν οἰχομένου ἐκ αὐτοῦ, ἀλλὰ περὶ ἐκείνου, ὅπως ἂν σώζεσθαι γίνεται γοῦν, μετὰ τῆς ἀρχῆς προστάχθη, καὶ τοῦ ὁρᾶσθαι μικρὸν ὑπερβεβηκὼς παιδίον τηρεῖται τὸ φῶς τὸ βλέπειν. τοῦτο μόνον φιλανθρωπευσαμένων τῶν ἐξυπηρετουμένων τῷ μιαρῷ τολμήματι, τὸ μὴ σιδήρῳ ἐκ πυρωθέντι τοὺς ὀφθαλμοὺς κολαφίζεσθαι, ἀλλ' εὐτελεῖ τινι πυρωθέντι ὀστέῳ τῶν ὄψεων θερμανθέντι, ἐξαντλήσαι τῷ νεανίσκῳ τοὺς ὀφθαλμοὺς αἰμαχθέντας τῇ ἐκπυρώσει, καὶ ὅραμα σβεσθέντας τὸ ὀπτικόν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπαλλάσσειν χερσὶ μὲν περιάγων, προσαξει δὲ παραφυλακτικῇ, φόρτον ἐλεεινόν. καὶ ὅλον ἄψυχον τοῦ πρὸς θάλασσαν τῶν Νικητιάτων φρουρίου ἀσφαλεῖ κατακλείουσι, καὶ αἱ φρουραὶ ἐγκαθίστανται, ἀποταχθέντα ἀνταίρειν εἰς τὴν συμφορὰν ἐγκεκλεισμένην. Vide de hoc eodem Joanne obcæcato Gregoram lib. 4. Phraoz. lib. 1. c. 5. & alios. Immo Joannes hic Theodori filius, qui interfectus a Michaele asseritur, post Michalem ipsum superfuit: eumque post Michaelis obitum Andronicus F. imperans sua præsentia honoravit, beneficiis ac muneribus cumulavit, pro paterno scelere exoravit, & veniam impetravit. Georgius Pachym. lib. 7. hist. de Andron. Michaelis F. c. 31. ἀλλ' ὁ μὲν παρελθὼν μικρὸν πρότερον γεγονὼς, βασιλεὺς τὸ πάλαι ὑξελθών, προσβάλλει τῷ τῶν Νικητιάτων, τὸ Δακιβύζης φρουρίῳ, καὶ τῷ τυφλῷ Ἰωάννῃ συμμίξας, φιλοφρονεῖται τὰ εἰκότα, καὶ τὸ εἰς ἐκεῖνον παρὰ τοῦ πατρὸς γεγονὸς αὐτὸς ἐπειρᾶτο μαλάττειν τῇ ὑποστάσει, ὥστε καὶ συγχωρηθῆναι παρ' ἐκείνου. καὶ οὕτω κραταιωθῆναι πρὸς τὸ βασιλεῖον ἐξ ἀγαθοῦ συνειδότος, καὶ χρυσοῖς ἐφοδίοις. αὐτὸς δὲ τῶν εἰς *pag. 265.* τροφὴν ἐκείνῳ καὶ ἄλλων προνοήσας, ἐπαλλάττεται τὴν ταχίστην. Blondum sequitur Sabellicus Ennead. 9. lib. 6. *Reliquerat Theodorus Michaelem cognomento Palæologum filiis tutorem, fecisque ea res fidem Balduino & Venetis futuræ pacis, si tutoris nomine contentus esset Palæologus. Sed homo vehementi spiritu, multaque prudentia non solum Balduini opes fregit, sed evertit etiam funditus.*

Edit. Paris. pag. 264.

Ἐπὶ τῷ Πρωτοβεστιαρίῳ τῷ Μουζάλωνι Γεωργίῳ) Erat is non claro genere ortus, sed ob cognitionem rerum, & ad omnia aptitudinem, atque morum urbanitatem a puero in aulam Imperatoriam ascitus, ut cum multis aliis æqualibus Theodoro Imperatori collusor esset, qui ita se ad mores illius accommodavit, ut unus illi esset omnia faciens, dicensque quidquid Imperatori gratum erat. Amor eorum crescente ætate concrevit adeo, ut apud eum jam Imperatorem principem & auctoritatis & gratiæ locum obtineret; solertissimus conjector, quod illi placeret, dexter negotiorum administrator, & fidus arcanorum particeps: quas ob res celeriter Protovestiarii dignitate ornatus uxorem ex Imperatoria familia duxit. Ex Gregora. Vide etiam Georgium Pachymerium Historiarum libro primo. Quibus notabia monstrum & *ἀνιστορησίαν* Sabellici Ennead. 9. lib. 6. *Sunt qui Gregorium Imisfolum tutorem a Theodoro relictum scribant, quem sacris operantem Palæologus interfecerat, recepta ad se puerorum tutela, quos pari injuria, ac nescio an majore etiam sustulit.* Georgius in *Gregorium* evasit, Muzalon in *Imisfolum*, obtruncatus ab exercitu & populo in *interfectam a Palæologo*, puer unicus in *pueros*, obcæcatus in *sublatum*. Quid de reliquis expectandum est?

Τοῦτον γὰρ ὁ ἐκεῖνος ἐπίτροπον) Gregoras Georgio addit secundum curatorem Arsenium Patriarcham, quem tacuit Acropolita: *τοῦτον ἐπίτροπον θνήσκων ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλικῶν ἀφῆκε πραγμάτων, ἅμα τῷ Πατριάρχῃ Ἀρσενίῳ, μέχρις ἂν εἰς τὴν ἀνήκουσαν ἡλικίαν, ὁ τοῦ βασιλέως φθάσῃ παῖς Ἰωάννης.* Neque diversus est Georgius Phranza.

Καὶ πρεσβεύειν ἐπὶ ταύτῃ προστάξει τοῦ βασιλέως καὶ ὅρκοι) Gregoras. *δι' ὃν αἱ τοῦ βασιλέως ἔγγραφοι ἐξεφώνησαν διαθῆκαι, ἐπίτροπον τὸν Μουζάλωνα καθιστῶσαι. καὶ πρός γε δὴ φρικώδεις ὁρκωμοσίας πάντων ὁμοῦ μεγάλων τε καὶ μικρῶν ἐσφραγίσαντο.*

Ἀλλ' οὔπω τριταῖος ἦν ἐν τάφῳ ὁ βασιλεύς) Gregoras, Pachymerius, & Phranza tradunt fuisse perpetratum die nono, & forte omnes vera nunciant. Neque enim statim atque moritur Imperator, sepulturæ traditur. Quare sex primis diebus funus illius curatum est, elatum, propositum populo, terræ tandem traditum, nono vero die ab illius obitu, tertio ab illius sepultura, Muzalones obtruncarunt.

Καὶ οἱ πρὸς τοῦ βασιλέως κεκακωμένοι) Georg. Pachym. *ἀλλ' ἐπειδὴ θερμοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι πρὸς πάντα, ὅτε δὲ καὶ τὴν καταφρονοῦσαν δόξαν. οἱ γὰρ νόσου ἐπιτιθεῖσαι καὶ μᾶλλον τρύχουσα ἐπειδὴ ἀεὶ ὑπεδίδου, παραλύει μὲν τοῦ ἀξιώματος εἰς Πρωτοβεστιαρίου τεταγμένον τὸν Ῥαοὺλ Ἀλέξιον. ἀντιτάττει δ' εἰς ταύτην τὸν ἐξ Ἀτραμυττίου Γεώργιον τὸν Μουζάλωνα, συνοικίσας αὐτῷ ἐκ τῆς Καντακουζηνῆς Θεοδώρας τοῦ Παλαιολόγου οὖσαν ἀδελφιδῆν.* Et infra. *δύο μέντοι γε τὸν μέγιστον τὸν ἀμμαίσαντα ... ὧν ὁ μὲν ὁ δὲ υἱὸς ἦν τοῦ Στρατηγοπούλου Ἀλεξίου ὁ Κωνσταντῖνος, ὃς ἠξιοῦτο καὶ πολλοῦ. τὴν γὰρ ἀδελφιδῆν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, ἐκείνου διδόντος, εἶχε περιφανοῦς καὶ μάλα λαμπρᾶς. ἄτερος δὲ ὁ Φιλῆς ἦν Θεόδωρος. καὶ πολλάκις ... τὸν ὀφθαλμὸν τῆς προσώπου καθαρὸν, καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἐντεῦθεν ἑαυτῷ, ὡς ᾤετο, πραγματευόμενος.* Et infra. *ἐκεῖθεν οἱ Στρατηγόπουλοι, ὧν τοῦ γένους ἐπίδοξος ὁ Ἀλέξιος, πολλὴν φέρων τὴν αἰδῶ ὡς εὐγενὴς ἀπὸ πάντων, καὶ πλεῖστα προσέτι κατορθώσας, οὗ καὶ ὁ παῖς Κωνσταντῖνος γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφιδῇ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐξ ἀρχαίας φανείς, ὕστερον στερηθεὶς τῶν ὀφθαλμῶν, ἄρτι Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως μεταρχύσαντος. αἰτίαν δ' εἶχεν ὡς ἀνθυπερφανεύοιτο τοῦ κρατοῦντος, ὑπεροπτικῶς πρὸς ἐκεῖνον ἔχων, τοῦτο μετὰ τὸν πατέρα τοῦ σκήπτρου ἐπιλαμβανομένου. καὶ οἱ ἐκ τοῦ Ῥαοὺλ εὐγενεῖς ἄλλοι μετὰ πατέρα τὸν τοῦ ἀξιώματος ἐκπεσόντα.* Et infra. *καὶ οἱ τοῦ Φιλῆ, ὧν ὁ πατὴρ Θεόδωρος τετύφλωτο ἐξ αἰτίας σὺν τῷ Στρατηγοπούλῳ τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ χάριν αἰτίας,*

Edit. Paris. pag. 566. *Καὶ ὡς ἀπὸ κοινοῦ συνθήματος συνδραμόντων πάντων*) Solemnitas exequiarum, & frequens omnium concursus non merebatur tam indignum spectaculum. Convenerant enim in templum Patriarcha cum Clero universo, Matronæ, omnes nobiles, ut de more lugerent, & memoriam Imperatoris celebrarent. Aderant omnes Principes, plebeii quoque non deerant. Confluxerat omnis exercitus non eadem omnes sententia, alii luctum præferentes, alii necem spirantes, & quod sane atrocius est, dum hymni concinerentur, vel ut Acropolita dicit, dum sacrosanctæ Missæ sacrificium offerretur, & cultus divinus perageretur. Gregoras. *τὰ ξίφη γυμνώσαντες πάντες οἱ στρατιῶται, ἔνδον ἐξαίφνης τοῦ νεὼ εἰσεπήδησαν, καὶ παρὰ τῷ θείῳ καὶ ἱερῷ τραπέζῃ καταφυγόντα τὸν Μουζάλωνα κατέσφαξαν ἀπηνῶς.* Similia sunt quæ narrat Phranza.

Καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ αὐτοβοεὶ) Gregoras. *καὶ ἐπὶ τούτῳ τοὺς δύο ἅμα ἀδελφοὺς, Ἀνδρόνικόν τε φημὶ τὸν μέγαν Δομέστικον, καὶ Θεόδωρον τὸν Πρωτοκυνηγὸν, καὶ πρὸς τούτοις τὸν σφῶν Ὑπογραμματέα, δι' ὁμοιότητα προσώπου τινὰ, συμβὰν ἐπταισμένως σφαλέντα.* Scriba hic ob similitudinem obtruncatus, ut id quoque obiter advertam, Theophylactus nuncupabatur, eratque affinis Georgii Pachymerii Historici. Audiamus ab ipso libro primo histor. *ἐν δέ τις τοῦ Πρωτοβεστιαρίου Γραμματικὸς οἰκεῖος Θεοφύλακτος οὔνομα, καὶ ἐμὸς προσγενὴς, προσόμοιος τῷ κυρίῳ τὰ πάντα. ἐξελθόντος γὰρ ἐπὶ τῷ μαθεῖν ἐκεῖνο, σφάλλει τοὺς ἐπιόντας ἡ ὁμοιότης, συναπειργμένος καὶ τῆς ἀτυχοῦς τεθνήκει σὺν ἐκείνοις. καὶ μακροὶ καὶ μεγάλοι ἦσαν τὸν βασιλέως θάνατον. ἐκείνου ὑποτοπάσαντες τὸν ζητούμενον εἶναι, ἄλλοις ἀνῃρεῖτο κοπίσι μυρίαις, ὃ γὰρ ἂν ὅς τις καὶ τεθνηκότι τὸ ἔγχος οὐκ ἔβαπτεν ἐπίχειρα. ὧν δὲ ἐγὼ τινας ὤκνησα, καὶ ἀπεστρόφην ἐκ τῆς δεινῆς μανίας τοῦ αἵματος. πλὴν ἀλλ' ἄλλοις οὐκ ἐγνῶσιν σφαλέντες. τὸ γὰρ πάθος ὑποφαίνει τὸ πάθος μᾶλλον ἂν τῶν δεδρακότων φανερὰν ἄγνοιαν κατηγορεῖ.*

Πρὸς ὁρκωμοσίας ἑτέρας ἐχώρουν) Certe si usquam alias, hoc certe ævi Græcis hisce jusjurandum ludus est, & jurare sæpius pejerare fuerit. Jurarunt siquidem Proceres conceptis verbis ex sententia Imperatoris antequam ille moreretur, se omnia ad amussim servaturos, quæ ille in testamento præscripserat: deinde statim post ejus obitum pejerant: nam cum se cognosceret ob rerum novitatem Proceribus invisum Muzalon, qui dignitatis illius fastigium ægre ferebant, cum multi essent, ad quos simul & tutela pueri, & Imperii administratio magis pertineret, convocatis omnibus in curiam submisse eis collocutus, haud obstare subintulit, se tum Imperii administratione, tum tutela pueri cessurum, Proceres simul velut ex composito id recusarunt, jusque jurandum priore sanctius datur, tum a nobilibus, tum a plebe militari: sibique & familiæ suæ quilibet exitium imprecantur, ni quod jurassent, sancte servassent, ac Muzalonis tutelam, Imperatoris vero filio Imperium insidiarum expers, & inviolatum ad omnem posteritatem tuerentur. Cum deinceps exercitus in Ecclesiam rueret, & timore percitus Muzalo elabi conaretur, iidem omnes simul, ne ille egrediens templo saluti suæ provideret, denuo jusjurandum adjecerunt, velle se omnia rata, quæ Imperator præceperat, & cordi sibi esse, æque ac propriam Muzalonis vitam. Hinc non semel, sed sæpius se religione obstrinxerant; & tamen cum res ipsa cogeret, sive vindictæ studio, sive odio, sive neglectu, utinam non impulsu & adhortationibus jura divina atque humana violantes, necibus Muzalonum manus dedere. Vide quæ de his sacramentis & execrationibus præter Acropolitam referunt Gregoras, Phranza, & Pachymerius.

Ἐντὸς ὄντων ... τοῦ ἱεροῦ βήματος) Gregoras lib. 3. *συνεῖσαν δ' ὁμοῦ καὶ πάντες ἄρχοντες, καὶ ἀρχόμενοι, ἐν οἷς καὶ οἱ τὴν ἐπιβουλὴν ἐξαρτύσαντες ἦσαν, καὶ συνῄρει πᾶς ὁ στρατὸς, οἱ μὲν πένθους ἕνεκα, οἱ δὲ φονικὴν ὠδίνοντες ὁρμήν. καὶ τί δεῖ μακρηγορεῖν, ἐπεὶ τῆς ἱερᾶς τολμήσαντες ὑμνῳδίας τὰ ξίφη γυμνώσαντες πάντες* pag. 567. *οἱ στρατιῶται, ἔνδον ἐξαίφνης τοῦ νεὼ εἰσεπήδησαν, &c.*

Paria sunt quæ nobis dat Georgius Phranza: sed hujusce rei tragœdiam multo melius ac fusius prosequitur Pachymerius lib. 1. hist. ex quo adhuc inedito, & omnibus non ita obvio audiamus. [illegible]

Edit. Paris. pag. 268.

Et, [illegible]

Μηδὲ μετρίου φόνου αἶκτον λαβόντων) Sequitur Pachymerius: [illegible]

φυλακαῖς δὲ δόξῃ καὶ ἀσφαλείας τῷ υἱῷ ἐφεδρεύοντες, ὡς δεδοίκασιν ἀξίας ἐκ ὧν ἔδει τὰς δίκας, αἷς εἰκότως ἐξέπεσον ἅπαντες, καὶ ὡς ἀνοίκως τὸ λοιπὸν δυλεύσομεν τῷ δεσπότῃ τῆς ἐλπίδος ἀπαλλαγέντας κακῶς. ταῦτ' ἔλεγον, καὶ λείαν Μυσῶν τ' ἀκείνων ἐποίουν. ἀμφοτέρους τ' ἐξαντλοῦντες τῆς πλείστων ἐκ τῆς σκηνῆς. τούτων ὄντων οὕτω τελεσθέντων, &c.

Edit. Paris. pag. 269. Τοῦτον γὰρ τὸν θυμὸν ὁ λαὸς ἄπας) Causas tanti odii recenset Pachymerius lib. 1. ὡς δ' ἄρα ὁ πρὸς ἐκείνον φθόνος οἰδαίνων βαρὺν, καὶ δεινὸν ὑφείρπεν, ἐκείνῳ μὲν τὸ αἰώλον ἐπαίοντο, ἐκ ἡ σκιᾷ ἐπὶ τῆς ἀπορρήτων κατ' ἐκείνο τοῖς ὀργιζομένοις ὡς πιθανή. ἐδόκουν γὰρ καὶ ὑπὲρ βασιλικὸν ζῆλον, τὸ μὲν ὅτι μαγγανείαις παρ' ἐκείνων συσκευασθῆναι νοσεῖν, καὶ ὡς κακῶς ἀπαλλάξειν προσῳκεῖ. τὸ δὲ ὅτι βασιλεῖ, καὶ ὑφαρπάζειν τὴν ἀρχὴν μελετᾷ, καὶ μεῖζον, ἢ καθ' αὐτὸν φρονεῖ, περιφρονῶν τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν βασιλείαν διαπρεσεύων ὑποποιούμενος. τοῖς δὲ τῆς ξενικῶν Ἰταλοῖς, ὧν δὴ καὶ ὑπὸ χεῖρα εἶχεν ὁ μέγας Κονοσταῦλος καὶ ἄλλα ἰδιαίτατα ὅσα τ' κατ' ἐκεῖνον ὁμοῦ αἰτιάματα, ὡς παρὰ Μουζαλώνων καὶ μᾶλλον ἐνὸς τοῦ πρωτοτιμοῖντο ζῶντος βασιλέως τῆς εἰς φορὰς αὐτοῖς ἀποτεταγμένων, ὡς καταφρονοῖντο ἐφ' οἷς ἐδικαίουν ἑαυτοὺς τετιμῆσθαι, ὡς τοῖς πρὸς βασιλέα ἀποκλείοιντο παρρησίας, εἰ συγέσεσι ταῖς ἐκείνου, ὡς ἀτιμοῖντο Πρωτοβεστιαρίου προστάσσοντος. τύτοις καὶ τοῖς τοιούτοις τὸ ξενδόντα καὶ Ἀρσενικὸν γενεσιουργὸν ὁμιλος, ἑτοιμοί ἦσαν καταστρέψειν ἐκείνους, εἰ μόνον τις παρορμῴη,

C A P U T LXXVI.

Συμπαρῆν γὰρ αὐτοῖς καὶ ὁ Πατριάρχης) Trucidatis jam Muzalonibus, & inepto ad imperandum Joanne immatura adhuc ætate, quæritur ab omnibus, qui Imperium regat, nutantem Principatum sustentet, nec oneri cedat: nec aptior indicatur Michaele Palæologo. Vide Gregoram & Phranzam. Pachymerius quoque hisce fusius rem prosequitur.

Οὐ γὰρ προσῆκον ἔχειν τὸν τῆς Ῥωμαίων ἀρχὸν) De his omnibus vide Gregoram lib. 3. & qui Gregoram exscribit, Georgium Phranzam Histor. lib. 1. cap. 3.

Τὴν τῆς Ῥωμαίων σαλεύειν ὁλκάδα) Navis optime confertur cum Republica, seu Imperio, gubernator cum Principe, curæ, turbæ, negotia, seditiones, tempora dubia cum marinis fluctibus, cives cum vectoribus. Theophylactus Simocatta Mauric. Hist. lib. 1. cap. 1. χαλινοῖ λόγῳ τὸν ἐξουσίαν, φιλοσοφίᾳ τὸ κράτος οἰακίζε. Cicero Epist. ad Q. Cornificium: *Quamobrem, mi Quinte, conscende nobiscum & quidem ad puppim. Una navis est jam bonorum omnium, quam quidem nos damus operam, ut rectam teneamus: utinam prospero cursu. Sed quicumque venti erunt, ars nostra certe non deerit.* Et in Sextiana: *Navis Reipublicæ fluitans in alto tempestatibus seditionum & discordiarum.* Et in Pisonem: *Qui maximis turbinibus ac fluctibus Reipublicæ navim gubernassem.* Choricius Sophista Oratione peracta in Procopium Gazæum: ὅμως ἀπῆλθεν ὁ Δημοσθένης, καὶ τῆς Ἀθηναίων τύχης σαλευομένης καταλιπὼν δίκην νεὼς περικλυζομένης ἀνέμων τε βίᾳ καὶ συγχύσει κυμάτων. ὁ δὲ τὸν συγκαίσαντα ἀφῆκεν εἰς ἀσφαλῆ τε καὶ μέγαν ὁρμιζομένην λιμένα τὸν ἱερόν. Sed omnium optime atque elegantissime turbas ac seditiones Reipublicæ expressit Alcæus: τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται, τὸ δ' ἔνθεν. ἄμμες δ' ἂν τὸ μέσσον ναῒ φορήμεθα σὺν μελαίνᾳ χειμῶνι μοχθεῦντες μεγάλῳ. πὲρ μὲν γὰρ ἄντλος ἰστοπέδαν ἔχει, λαῖφος δὲ πᾶν ζάδηλον ἤδη, καὶ λακίδες μεγάλαι κατ' αὐτό. χαλάσι δ' ἄγκυραι.

Συμπάντων δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ πρὸς τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ) Gregoras. ἐξ ὧν ἐπὶ γλώττης αὐτίκα τοῖς πλείοσιν ὁ Κομνηνὸς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, ἱκανὸς ἐμβεβαιῶσαι συνέσεως, καὶ ἐμπειρίᾳ πραγμάτων τοσοῦτον ὄχλον βασιλικῆς ἀναδέξασθαι διοικήσεως, μέχρις ἂν εἰς τὴν προσήκουσαν ἡλικίαν ὁ τοῦ βασιλέως φθάσῃ υἱός. τούτοις συμψηφος ὁ Πατριάρχης ἤδη καὶ ἑαυτὸν ἐποιεῖτο, καὶ ἐκηρύττετο δεδογμένα λοιπόν. καὶ ἐπεὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων ὁ Κομνηνὸς Μιχαὴλ, πλὴν τῶν βασιλικῶν συμβόλων, πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν ἀναλαμβάνει. αὕτη γίνεται τῷ Μιχαὴλ τῆς εἰς βασιλείαν ἀναγωγῆς ἀρχὴ καὶ κατάστασις πρώτη. ἐπειδὴ γὰρ ἐξ οἰκείας ἐν ταύτῃ τὰ πράγματα, καὶ πλήρωσιν, ὡς εἰπεῖν, τοῖς ἴσοις ἐν ταῖς τῆς βασιλείας ὅπλοις λιμέσι. Artes etiam ipsius ad occupandum Imperium, neque enim soli aliorum lubentiæ rem commisisset, fusius exprimit Pachymerius lib. 1.

C A P U T LXXVII. pag. 270.

Καὶ πρῶτα μὲν ἐν τῷ δεσποτικῷ ταῦτον ἀνάγουσι) Gregoras. ὀλίγας παρελθούσας ἡμέρας, καὶ δεύτερον συγκροτοῦσι βουλευτήριον, οἱ αὐτοὶ σπουδαῖοι. οἱ δεσποτείαν φέροντος τότε τὰ βασιλικὰ, καὶ κοινὰ διοικοῦντα πράγματα, καὶ πρεσβείας πολλὰς ἀναδεδεγμένον ἰδεῖν, μὴ καὶ τῆς βασιλείας ἐγγύτατα ἔχειν καὶ τὸ ἀξίωμα, τιμῆς ἕνεκα τοῦ τῶν Ῥωμαίων γένους, καὶ ἅμα βεβαιώσεως τῆς μεταξὺ γινομένων καταστάσεως. ταῦτ' ἄρα καὶ τὸ τοῦ Δεσπότου ἀξίωμα δέχεται παρά τε τοῦ Πατριάρχου, καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως. Ex Gregora sua descripsit Georgius Phranza. Pachymerius nihilominus primum eum ad Magni Ducæ officium evectum tradit hist. lib. 1. τὸ δὲ προβιβασθῆναι τὸν τοῦ βασιλέως ἐπίτροπον εἰς βαθμὸν τοῦ ἀξιώματος μείζονα εἰκὸς γοῦν εἶναι διωμολόγουν, καὶ που καὶ ἀπαιτεῖν τῆς ταῦτα κατὰ τοῦτο συνεφώνουν οἱ πλεῖστοι, καὶ εἰς μέγαν Δοῦκα. ὁ τῶν βασιλικῶν πραγμάτων ἐπίτροπος μετατίθεται, βασιλέως δόντος διδόντος. καὶ τὸ λοιπὸν ὁ Παλαιολόγος μέγας Δοὺξ καὶ τοῦ βασιλέως ἐπίτροπος φημιζόμενος πρὸς ταῖς φροντίσι τῶν κοινῶν ἦν. καὶ εἰ ἐξ ἐπιτάγματος ἀπαρακτήτου, συμπράττοντων καὶ τῶν ἐν τέλει δήμων ταῦτα. Quomodo postea ex Magno Duca Despotæ dignitatem induerit, & tum adversorum tum favorabilium Procerum sententias, & concertationes in pleno senatu, ubi intervenerat & Patriarcha, & Clerus, fusissime prosequitur Pachymerius histor. lib. 1. cap. 29.

Μικρόν τι πάνυ χρονικὸν παρῆλθε διάστημα) Gregoras lib. 4. ἀλλὰ τοῦτον οὔπω ἐκεῖ τελουμένων ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ἐνταῦθα περὶ τὴν Μαγνησίαν καθίσταται Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἀναγορεύσεσι βασιλέως οἱ δόξῃ καὶ γένει προὔχοντες. Similia habet Gregorius Phranza cap. 4. Pachymerius lib. 2. καὶ οὕτω τελεσθέντων τῶν δρωμένων ἀσπίδι βασιλικῇ ἐπεζεύχη ὁ εἰς βασιλείαν ἐναρμοζόμενος πρώτων τὼ πόδε τοῖς βασιλικοῖς συμβόλοις ἐνεμβαδίσας, καὶ χερσὶν ἔνθεν μὲν Ἀρχιερέων, ἔνθεν δὲ μεγιστάνων αἰρθεὶς ἀνακτορικοῖς παιᾶσι καὶ κρότοις παρὰ πάντων ἐμεγαλύνετό τε καὶ ἐφημίζετο.

Ἔνθα παρὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀρσενίου τὸ βασιλικὸν) Acropolita plurima in hoc negotio silentio prætermittit, ne invidiam suo conflet Palæologo, ea tamen ex aliis subministrantur, Gregora lib. 4. ὕστερ ἀκηκοὼς ὁ Πατριάρχης Ἀρσένιος κατὰ Νίκαιαν τότε διάγων ξίφους παντὸς χαλεπωτέραν κατὰ καρδίας τὴν λύπην ἐδέξατο καὶ ἀρρωστῶν ὅλως οὐκ εἶχε δεδιὼς περὶ τοῦ παιδός. ὅθεν ἀφορισμῷ καθυποβαλεῖν ἐπιχειρεῖ πρῶτον τοῦτο ἀναγορευόμενον, καὶ τοὺς ἀναγορεύσαντας. ἔπειτα ἔτι μετριώτερον τε καὶ βέλτιον ἡγησάμενος ὅρκοις φρικώδεσιν αὐτοὺς ἀσφαλίσασθαι, μήτε τῇ ζωῇ τοῦ παιδὸς ἐπίβουλον χεῖρα ἐπιβαλεῖν, μήτε τινὰ, καὶ παρασκευάσειν τὸν αὐτοῦ βασιλείας ἐνθρονισθῆναι. καὶ δὴ γίνεται τοῦτο, καλουμένων Δικιμβρίων ἄρτι ἐπιλαμψασῶν. ὕπω δ' ὅλος ἀπυρετίζετο μὲν, καὶ αὐτὸς ὁ ταῦτα μὲν δεδιὼς, ἐκεῖνα δ' ἐμποδῶν, καὶ ἀσφαλιζόμενος ὑπὲρ τοῦ παιδὸς, οἰκείαις χερσὶν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ κατέστεψε βήματος Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, καὶ τῷ βασιλικῷ κοσμεῖ διαδήματι, ταῖς γνώμαις τῶν ἄλλων ὅσοι τῆς συγκλήτου, καὶ ὅσοι τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου συγκαθελκυσθεὶς καὶ αὐτός. πλὴν οὐκ αὐτῷ γε δεσποτικῇ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν χαρίζεται, ἀλλ' ὡς τῶν πραγμάτων τέως ἀναγκαζόντων διοικεῖν αὐτὸν αὐτὴν, μέχρις ἂν εἰς ὥριμον γνῶσιν τῆς βασιλείας κληρονόμος ὁμοῦ καὶ διάδοχος φθάσῃ. τότε δ' αὐτὸν ἑκόντα παραχωρεῖν ἐκείνῳ μόνῳ τῶν τε αὐτοκρατορικῶν θρόνων καὶ πάντων ἅμα τῶν βασιλικῶν συμβόλων. καὶ ἐπὶ τούτοις αὖθις ὅρκοι ἐτελοῦντο φρικωδέστεροι τῶν προτέρων. Nec diversa sunt quæ scribit Phranza.

Καὶ μεγιστάνων ὁ Καρυανίτης, ὃν ἐκ Πρωτοβεστιαρίτην) Pachymerius lib. 2. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Καρυανίτην, Πρωτοβεστιαρίτην τότε τυγχάνοντα, ἄνδρα

γεγονὸς καὶ πολλοῦ τινος ἄξιον φυγῇ ἐχρῶντο πρὸς Πέρσας αὐτομολοῦντες. οὐ βασιλεῖ ἐγκοτοῦντες, ἀλλὰ περὶ ἑαυτοῖς δεδοικότες διὰ τὴν τῶν πραγμάτων σύγχυσιν. εἴτε γὰρ αὐτοβόλως ὥρμων οἱ ἐπιδεικνύμενοι, μή τινος παρορμῶντος, ἔχοιεν καὶ πάλιν ὅταν ὁρμῷεν μηδ' ὁπωσοῦν κωλυθέντες, εἴτε καὶ ἄλλοι σφᾶς ὁρμῶντας παρώτρυνον ἐκείνους, καὶ κατ' αὐτοὺς παρότρυνσιν εἶχον. κἀντεῦθεν κινδυνεύειν μὴ προσδοκῶντες πολλοί, καὶ μᾶλλον τοῖς ἐπ' ἐξουσίας ὄντας, οἷς ὁ φθόνος ὑφίστατο πολὺς καὶ δεινός. οἱ μὲν οὖν διὰ ταῦτα αὐτοσχεδίως Περσίδος ἀνακρατεῖς ἤλαυνον. ἄλλοι δὲ ἐν οἷς τ' ἦσαν διεφυλάττοντο. Reliquos, si tibi adversari poterunt, vel suis conatibus impedimento esse, e de medio tulerit, habeto tibi ex Pachymere: ἀμέλει τοι καὶ ὅσοις ὑπόπτως εἶχε, καὶ πρὸς τὸ παρὸν δυσχεραίνοντας, καὶ πρὸς τὸ μέλλον προσυποπτευομένους, ἐχθροὺς ἐντεῦθεν λαβὼν καὶ κρείττων ἔχων τὸ μέγιστον ἐκποδὼν ἐποίει, τοὺς μὲν ἑκουσίως ὑποχωροῦντας, καὶ καθ' ἑαυτοὺς διάγοντας, τοὺς δὲ καὶ αὐτὸς καθαιρῶν, εἰς ἄλλους μὲν ἀλλαχοῦ, τὸν δὲ Τζαμάντουρον εἰς Προῦσαν ἐξαποστείλας, καὶ εἰς φυλακὴν εἰς κάστρῳ ἐγκατασχών.

Edit. Parif. pag. 271.

CAPUT LXXVIII.

Ὥσπερ γάρ τις ἐκ σκοτομήνης βαθείας) Pachymerius lib. 2. καὶ τοὺς μὲν τῆς γερουσίας ὅσοι μεγαλοπρεπῶς ἐθεράπευε, προνοίας τύπους ἐπαύξων καὶ προστιθεὶς, καὶ χαίρειν ἐποίει τοὺς πᾶσι, τὰ ἀγαθὰ τὰ μὲν λαμβάνοντας, τὰ δ' ἐλπίζοντας. τὸ δὲ στρατιωτικόν τε καὶ τὸ πλῆθος, τοὺς μὲν καθυπερβολαῖς φιλοτιμίαις ἀνέθαλλε, καὶ χρυσοβούλλοις τὰ ὑπεσχημένα τύποις ἐπλήρου, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀδεεστέρους καθίστα, ὡς ἀδιαιρέτους τὰς τῆς ζωῆς προνοίας, καὶ τὰ διδόμενα συντηρήσειν τοῖς παισὶν ἕξοντας. τοὺς δὲ ἐθεράπευεν ἀνοιγνὺς φυλακὰς καὶ χρεῶν δημοσίων ἀπολύων τοὺς ὠφληκότας, ἀπορουμένους τε τὰ πρὸς ζωὴν διδοὺς ἀφθονώτερα, καί γε τοῖς ἠδικημένοις ἀμοιβὰς καὶ φιλοτιμοτέρας προχέων τὸ δαψιλές. ὥστ' εἶναι ἅμα μὲν ἀνεγκλήτους περὶ τὸ τινὰ, καὶ ἅμα προβαίνειν γράμμα βασιλικὸν προστάξουσιν ἐκείνῳ τὰ κατὰ βούλησιν.

Οἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει Λατῖνοι) Pachymerius. ἐπρεσβεύοντο δὲ πρὸς ἐκεῖνον, καὶ οἱ κατὰ τὴν μεγαλόπολιν Ἰταλοί, καὶ ἀνοκωχὴν ἐδίδου τῆς πρὸς ἐκείνους μάχης, ὡς καὶ μετ' ὀλίγον κραταιότερον ἀνασόμενοι σφίσιν, εἰ προσταιρισθῶσί τινα ἐκπληρώσειν. πλὴν καὶ τοὺς πρέσβεις Ῥωμαίους, καὶ ἐκ Ῥωμαίων ὄντας, ὡς εἶχε μετεχειρίζετο. καὶ μηδὲν ἔχειν ἐν τῇ πόλει ζητούντων, ἐδίδου ἔξω, καὶ χρυσοβουλλείοις λόγοις κατησφαλίζετο τὰ διδόμενα. κἀντεῦθεν προσεφέρετο ὡς ἰδίοις, καὶ τούτων διδοὺς καὶ λαμβάνων, ἀνύπτα τὰ τῶν σπονδῶν, προσδοκῶντι μείζω ἐξ ὧν ἐμάνθανε τοῖς πρέσβεσιν ὁμιλῶν.

CAPUT LXXIX.

Οὐ μόνον τὸ ἐπὶ τῷ ῥηγὶ τῆς Σικελίας τῷ Μαφρὲ) Gregoras lib. 3. τὴν γὰρ αὐτοῦ πρεσβείαν ἀσμένως δεξάμενοι τάχιστα ἥκασιν, ὅ τε Πελοποννήσου καὶ Ἀχαΐας Πρίγκιψ, γαμβρὸς ἐπὶ Ἄννῃ τῇ θυγατρὶ τυγχάνων αὐτῷ, καὶ ὁ τῆς Σικελίας τότε κρατῶν Μαφρὲ, γαμβρὸς καὶ αὐτὸς ἐπὶ Ἑλένῃ τῇ θυγατρὶ τυγχάνων αὐτῷ. πλῆθος ἐπαγόμενοι στρατιᾶς ὡς πάνυ τοι ῥᾷστα ἀθρόαν ὑποπίπτειν ἐπαγγελλόμενοι.

Ἐφίστα γὰρ αὐτὸν ὁ μόνον τῷ ἐπὶ ῥηγί) Pachymerius. καὶ δὴ ἄνω γαμβροὺς ἐπὶ θυγατράσιν εἶχε τοῦτο μὲν τὸν Πυλαῖας Μαφρὲ, τὸν ἐκ τοῦ δεσπότου τῶν Ῥωμαίων Λάσκαρι αὐτάδελφον, ἣν πρὸς τὸ γῆρας ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἡρμόσατο. εἶχε μὲν οὖν ἐκεῖνον ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἑλένῃ γαμβρὸν ὁ Δεσπότης. εἶχε δὲ καὶ ἄλλον ἐπὶ τῇ Ἄννῃ τὸν Πρίγκιπα τῆς Ἀχαΐας Γυλιέλμον, πέμψας παρὰ μὲν τοῦ Μαφρὲ τριχιλίους ὡς αὐτοὶ λέγουσι καβαλλαρίους λαμβάνει, ἀνδρείους ἐκ Γερμανῶν, τὸν δέ γε Πρίγκιπα ὅλον εἶχε σὺν τοῖς στρατεύμασι. εἶχε δὲ καὶ τὸν ἐκ νόθων υἱὸν Ἰωάννην μετὰ τῶν οἰκείων λαῶν τὰ μέγιστα συναιρόμενον. ἐκεῖνος καὶ γὰρ ἤδη καθ' ἑαυτὸν τῇ τοῦ Ταρωνᾶ θυγατρὶ συνὼν, λαοὺς ἐξόντας εἶχε δυνατοὺς ἦν καὶ μόνος στρατηγεῖν, καὶ προσκαλεῖσθαι.

Καὶ εἰς φαντασίαν μείζονος κέρδους) Gregoras. οὐ γὰρ τοσοῦτον συμμαχήσοντες ἧκον τῷ Μιχαὴλ, ὅσον σφίσιν αὐτοῖς περιποιησόμενοι πλάτος ἀρχῆς, καὶ πόλεις ἀλλοτρίας. καὶ γὰρ τὴν μετὰ τὸν Ἰόνιον κόλπον ἄχρι Βυζαντίου πᾶσαν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἤλπισαν ἕξειν ἀκονιτί. καὶ ὡς ἤδη βεβαίως ἔχοντες, κλήρῳ ταύτην κατὰ σφᾶς αὐτοὺς διαλαγχάνειν, πρὶν ἅψασθαι ἔργου.

CAPUT LXXX.

pag. 272.

Τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ Σεβαστοκράτορα) Gregoras. τὰς δὲ λαμπρὰς ταύτας καὶ θαυμασίας παρασκευὰς ἐς ἀκοὴν κατασχὼν ὁ Κομνηνὸς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἄρτι τὸ δεσποτικὸν περιεζωσμένος ἀξίωμα, καὶ βεβαιοτέραν ἐν τοῖς πράγμασι τῆς ἐξουσίας περιπεποιημένος ἀρχὴν, πέμπει μηδὲν μελλήσας τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἰωάννην, Σεβαστοκράτορα ὄντα, χεῖρα συχνὴν ἐπαγόμενον. πέμπει δὲ σὺν αὐτῷ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου λαμπρῶν οὐκ ὀλίγους συνεργοὺς καὶ συμβούλους, ὅσοι τῆς στρατηγικῆς ἐμπειρίας οὐ πάνυ τοι ἀδαεῖς ὄντες ἐτύγχανον. ἐν οἷς ἦν καὶ Καῖσαρ ὁ ἀμφιμήτριος ἀδελφὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, καὶ Ἀλέξιος ὁ Στρατηγόπουλος μέγας Δομέστικος ὤν, καὶ πρός γε ἔτι Κωνσταντῖνος ὁ Τορνίκης ὁ τοῦ Σεβαστοκράτορος πενθερὸς, μέγας ὢν Πριμμικήριος. ἦν δὲ τηνικαῦτα ὁ χρόνος κατὰ τροπὰς θερινὰς κατ' αὐτὰς δὲ τὰς Ὠρίωνος καὶ Κυνὸς πλατυτέρας ἐπιτολάς. Hinc colligitur Michaeli Palæologo duos fuisse fratres, quamvis non ex eadem matre, Joannem & Constantinum. Pachymerius ὁ μέντοι γε μέγας Κονοσταῦλος τοὺς ἀδελφοὺς ἐπιστὰς δύο ὄντας καὶ συνόντας, ὧν ἅτερος μὲν Ἰωάννης, ὁ δὲ δεύτερος μετ' ἐκεῖνον ὁ Κωνσταντῖνος ἐλέγετο, ἀφθονίως οὕτω συμμεμιγμένους ταῖς πρεπούσαις ἑαυτῷ φυλακαῖς καθίστη.

Ὁ μὲν οὖν Σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης κατὰ τὸ προσταχθὲν) Plura de his vide apud Gregoram lib. 3. cap. ult.

Οἱ μὲν οὖν ἀκηκοότες τῆς φωνῆς) Hostes Græcis ipsis longe plures erant. hinc ad militares artes animus advertitur. Nam Græci propius hostem castris motis mittunt hominem idoneum, qui hostiles exercitus conciret & conturbet. Is noctu veluti transfuga cum Michaele Ætoliæ Principe congreditur. Nunciat illi magnum periculum impendere. Illius generos Achajæ & Peloponnesi Principem & Siciliæ Regem clam per legatos pacem Græcis largitionibus obtulisse. Si salus sua sibi curæ esset, antequam illa concordia iniretur, sibi prospiceret. Michael paucis suorum re iodicata ante solis ortum fugit, eumque alii atque alii sequuntur: Ita Michaelis milites omnes in fugam se vertere. Mane socii fuga Michaelis cognita, cum causam consequi non possent, & valde imminutum suorum numerum cernerent, in fugam se vertunt, se a Michaele proditos esse rati, quos ita turbatos aggressi Græci maxima ex parte cædunt, cæteros, paucis exceptis, vivos capiunt, inter quos Peloponnesi & Achajæ Princeps fuit. Aliam hujusce victoriæ causam oartat Pachymerius, Principem scilicet, & illius equitum Proceres Joaonis filii Michaelis uxoris amore captos, animoque obsequentes vim ioferre pudicitiæ illius io animo habuisse. Res Joanni displicet, & ærumnoam gravem repellere m natur. Equites ridere, & verbis etiam lacessere non desinunt. Sic Joannes Principem trahit ad pugnam; dum pugnatur inter eos a Græcis victoria sterit, sed audiamus Pachymerium: ὡς γοῦν ὅσον οὔπω ὁμαιχμήσαντες οἱ τοῦ Δεσπότου ἔμελλον προσβαλεῖν, ὁ μηδοπωσοῦν ἦρξε, ἐκεῖνο ὁ μεταξὺ τῶν τριῶν δυνάμεων τὸ μῖσος ῥίψασα πρὸς φιλονεικίαν τὴν περὶ κάλλος, ἐκεῖνο καὶ τούτοις ἐμπέπτωκε. καὶ ἡ αἰτία πάνυ μικρὰ ἐφάνη. λέγεται γὰρ τοὺς περὶ τὸν Πρίγκιπα μεγιστᾶνας, οὓς ἐκεῖνοι Καβαλλαρίους λέγουσι, τούτων τοὺς ὀφθαλμιζόντας κατ' ἔρωτας τῇ τοῦ Δούκα Ἰωάννου συζύγῳ, ἣν καὶ τοῦ Ταρωνᾶ θυγατέρα ὁ λόγος ἐδήλωσε. τοῦτο δ' ἦν ἄρα τῷ ἐκείνης ἀνδρὶ εἰς προφανῆ τινὰ ὕβριν, καὶ καταφρόνησιν. καὶ δὴ ὑβρισθεὶς ἐκεῖνος εἰς τούτους δεινὰ ἐποίει, καὶ τοῖς ὑβρίσασιν ἀνταμύνεσθαι κατεσπεῖδεν. καὶ ἦρξεν ἡ ἀμφοτέρωθεν ἰσχυρά, καὶ εἰς πόλεμον ὡρμήσαντο, καὶ οἱ εἰς ὁμαιχμίαν κληθέντες κατ' ἀλλήλων συνίσταντο. τότε λέγεται καὶ αὐτὸν τὸν Πρίγκιπα ὁρῶντα τὴν μάχην ἀγανακτεῖν, καὶ τοὺς μὲν σφετέρους μὴ ἔχειν ἐπιπλήττειν, τὸν δέ γε Δοῦκα καὶ λίαν ἐπιμωκησάμενον χλευάσαι, καὶ

τὰ εἰς γένος ὡς νόθον, λίαν λαμπρῶς ὀνειδίσαι. καὶ ὡς ὅτοι σὺ φησι, τὸν Νικηφόρον δεῖξαι, ὁ ἐμὸς ἀδελφός. σὺ δὲ σαυτὸν καὶ οὐχ ὅτως ἐλεύθερος, ἀλλὰ καὶ δοῦλος αὐτοῦ. ταῦτα μετ' ἐμβριθείας εἰπόντος τοῦ Πριγκιπος Ἀχαΐας ἐπ' ἄλλοις ὁ Ἰωάννης μηνίσαι. τότε δῆλον δεῖξαι αὐτοῖς ὡς τὸ πᾶν τὸ στρατόν, καὶ οἷς ἂν προσηκόντο, ἐσόμενοι νικῶντας, πέμψαι δὲ ἀπορρήτως νυκτὸς εἰς στρατηγοὺς ἐξημέλησαν, οἱ αὐτοὶ μετ' αὐτοῦ ἦσαν, καὶ ὡς ἐπιθήσοιντο τοῖς μετ' αὐτοῦ Ἰταλοῖς βραχὺ καὶ τρυφεροῖς οὖσιν, εἰ μόνον ἐκείνοι ὁρμῷεν, τὰ λῷω χαθιστῶν πρὸς ἐκείνου τοῖς δίκας τὰ ποτὲ ἔτησι τοῖς περὶ τὸν πατέρα, καὶ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Νικηφόρον. ὥστε ἀλωβήτως αὐτοῖς ἐξιπροσαντας, τοῖς λοιποῖς Ἰταλοῖς ὅσοι, καὶ ἐξεφερόντων τοῖς τὸ Πριγκιπος ὅμοσε χωρεῖν. ταῦτα συνθεμένων ἐκείνων, καὶ ἀνταλλαξάντων εἰς τοὺς ὅρκους τὰ ἱερὰ τιμήματα, συρρήγνυται μάχη μεγίστη, ἔνθεν μὲν Ῥωμαίοις σὺν Πέρσαις καὶ Σκυθικῷ πλήθει, ἐκεῖθεν δὲ τοῖς τοῦ Πριγκιπος Ἰταλοῖς. τὸν γὰρ πατέρα καὶ ἀδελφὸν σὺν τοῖς περὶ ἐκείνους σφίσι τὰ δεινὰ ὑπισχνοῦντας ὑποστρέψαι πρὸς τὴν μάχην ἰέναι. καὶ οὐχ ὅπως τὸν πόλεμον ἀναβαλλέσθαι, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πόδα ἀναχωρεῖν. αὐτὸς δὲ κατὰ νώτου τοῖς Ἰταλοῖς προσεπιθέμενοι δεινὰ ἐποίει. ὁ τότε ἐγνωσαν Ἰταλοὶ παραδιδόμενοι, καὶ ἀποδιδράσκει ὁ μὲν δὲ καὶ τὸν κίνδυνον ὑπεξέφυγον. ἀλλὰ πολλοὶ τῷ Σκυθικῷ στρατεύματι συγκαταλαμβανόμενοι, αὐχένα τοῖς διστοῖς τιτρωσκόμενοι, ἔπιπτον. ἄλλοι δὲ τοῖς Πέρσαις ἡλίσκοντο. καὶ τέλος αὐτὸς ὁ Πριγκιψ θάμνῳ τινὶ παραδύς ἐκεῖθεν ἀθρόον λαθεῖν. ἀλλ' οὐκ ἔλαθε τὸ παράπαν. ἐπιγνόντες γὰρ καὶ αὐτὸν ἁλίσκονται, καὶ μέγα τε ἀκοντὶ ἐν τῷ κατόρθωμα τοῦτ' ἐπράττετο, ἐν ὀλίγῳ πάνυ κέρδος μακρόν. τότε τοίνυν τὰ θαυμαστὰ καὶ μεγάλα οἱ στρατηγοὶ ἀπεργασάμενοι λαφυρα, ἐφ' οἷς καὶ αὐτὸν δὴ τὸν τῆς Ἀχαΐας Πρίγκιπα, ἐπ' ἀντιπάλῳ σώματι καὶ τῷ περὶ αὐτοὺς στρατεύματι ἐλάμβανον. Siciliæ Rex cum paucis suorum clam effugit. Iacobus Pontanus Not. in cap. 4. lib. 2. Phranzæ mirum in modum in his nominibus sese implicat. ex olvamus eum. *Ubi asteriscum reposui scriptum est in Græco* τῆς Σικελίας ῥῆγα Μαφρὲ. *Siciliæ Regem Manfredum, sequitur continenter*, καὶ τὸ τῆς Πελοποννήσου καὶ Ἀχαΐας Πρίγκιπα, *& Peloponnesi atque Achaiæ Principem*. Demendus est asteriscus, & verba ita ut jacent, in textu reponenda, si veritatem Historiæ volumus. Similia Gregoræ verba supra posuimus cap. LXXIX. Sequitur Pontanus: *Manfredus Friderici secundi ex pellice filius, & Siciliæ Rex, quomodo potuit esse gener Despotæ Epiri, & a Michaele Palæologo capi, quem Carolus Galliæ Rex in prælio interfecit, ut narrat Thomas Fazellus rerum Siculrum Decad. 12. lib. 8. equidem non video*. Viderunt, qui rem accuratius examinarunt. An ita arduum fuerit, Despotam Epiri Manfredo Siciliæ Regi, & Peloponesi & Achajæ Principi Gulielmo filias suas collocasse in matrimonium? & tamen collocavit, si Acropolitæ, Gregoræ, Phranzæ fides adhibenda est, & sane adhiberi debet. Adde etiam Pachymerio, cujus illa verba, καὶ δὴ ἐπεὶ γαμβρὸν ἐπὶ θυγατράσιν εἶχε τὸν τε ῥῆγα Πουλίας Μαφρὲ, τὸν τῆς Δεσποινης τῶν Ῥωμαίων Ἄννης αὐταδελφον, ᾗ πρὸς τὸ γῆρας ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἡρμόσατο. εἶχε μὲν δῆ ἐκεῖνον ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἑλένῃ γαμβρὸν ὁ Δεσπότης. εἶχε δὲ καὶ ἄλλον ἐπὶ τῇ Ἄννῃ τὸν Πρίγκιπα τῆς Ἀχαΐας Γουλιελμον. En itaque quomodo Manfredus Siciliæ Rex, & Peloponesi Princeps generi Michaelis fuere. Sed Manfredus interfectus fuit a Carolo. Quid tum? non potuit antequam interficeretur, uxorem ducere, & gener Michaelis esse? Narret quidquid velit Fazellus, oculatis ipse testibus magis credo. Addit Pontanus, omnino fugit ratio Protovestiarium, & alium nominare voluit, aut debuit. Sed hoc probandum erat. & ratio pro Protovestiario stat, nec alium nominare voluit, aut debuit, si mentis non desipiebat.

Ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ ἑάλω πρὸς αὐτοῖς) Pachymerius lib. 2. τοῖς δὲ δυτικοῖς καὶ παρεστήκει. ὅθεν καὶ τὸν οἰκεῖον ἀδελφὸν Ἰωάννην μέγαν ἔτι Δομέστικον ὄντα, σὺν ἅμα πλείσταις δυνάμεσι πέμπει. ὁ τοῖς δυτικοῖς ἐπιστὰς, φοβερὸν ἔδοξε πᾶσιν ἐκείνοις, ἅμα μὲν τῷ θερμῷ τῆς ἰσχύος, ἅμα δὲ καὶ τῷ περὶ ἐκεῖνον στρατεύματι κομπαζόμενον, καὶ ἀπτοῆ ταχὺ, αἱρεῖ μὲν τὸ περὶ τὸ Κάνινα φρούριον, αἱρεῖ δὲ καὶ τὸ περὶ τὰ Βελλίγραδα, καὶ Πόλογον, καὶ Κολωνείαν. χειροῦται δὲ καὶ Ἀχελῶα, καὶ τὰ Ἰλλυρικῶν ὀχυρώματα, καὶ ἕως Δυρραχίου φθάνει τὸ δόρυ κινῶν, προσβάλλει δὲ καὶ Πάτραις καὶ Τρίκκῃ, καὶ Πελαγονίαν, καὶ Δεάβολιν, Τζέρνικον τε καὶ Διαβόλιν, καὶ τὸ Πρίλαπον, καὶ Βοδηνὰ, καὶ Βέρροιαν, Ἔλιμνον, Νάουσαν, Πέτραν, Πρίσπαν τε, καὶ Σταρίδολα, καὶ κύκλῳ κατὰ συνθήκας κρατήσας, καὶ ἀμαχεὶ τὰ πλεῖστα εἰς φόβον μέγαν καθίστησι τὸν Δεσπότην καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ. τότε ἐγγίσαντος ἀξιῶν τύχης αὐτοῦ, πρὸς αὐτοῦ ὁ κρατῶν τίμιος τὰ σύμβολα Σεβαστοκράτορα καθιστᾷ. pag. 274.

CAPUT LXXXI.

Παρὰ τῷ Ῥηγὶ Σικελίας τοῦ γαμβροῦ) In equitum numero inter se distant Acropolita & Pachymerius. Acropolita non ultra quingentos agnoscit: Pachymerius ad tria millia extendit, πέμψαι παρὰ τοῦ Μαφρὲ τρισχιλίους οὓς αὐτοὶ λέγουσι Καβαλλαρίους λαμβάνει ἀνδρείους ἐκ Γερμανῶν.

Τὸν πᾶσαν αὐτοῦ στρατιὰν συνδεξάμενος) Pachymerius. τὸ δέ γε Πρίγκιπα ὅλον εἶχε σὺν τοῖς στρατεύμασι.

Ὁ μὲν δὴ νόθος υἱὸς τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ) De hoc Joanne Pachymerii verba supra adduximus.

Ὁ δὲ Πρίγκιψ Ἀχαΐας καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ) Quomodo postea occupata Constantinopoli a Græcis dimissus fuerit, refert Pachymerius: τὸν μὲν τοίγε Πρίγκιπα κατὰ τὰ πρῶτα μὲν τότε τῇ φυλακῇ ἐδεδώσαν. μετέπειτα δὲ ἁλούσης τῆς πόλεως, ὡς ἂν καθ' ἑρμηνεία ταῦτα ῥηθείη. καὶ μὴ τὸ τῆς διηγήσεως συνεχὲς ἐξηνέχθη ποτε, οἱ καὶ ξυνέπεσεν ὕστερον. τῆς γοῦν πόλεως ἀλούσης ἐτῶν παραδραμόντων δυεῖν, ὁ μὲν Πρίγκιψ τὸν σοβαρὸν αὐχένα κλίνει τῷ βασιλεῖ, καὶ ἄρτι πρῶτον βλέπων ἐκεῖνον ἄνακτα Ῥωμαίοις ἔλεγεν ὑπολαμβάνων ὡς ἔχρῆν τοῦ θρόνου. καί γε ἑαυτὸν πεσὼν καθυποκλίνεσθαι, καὶ εἰς πόδας πίπτων βασιλεῖ γε ὄντι τελείῳ. εἰ δὲ βούλοιτο καὶ λύτρα διδόναι ὑπὲρ αὐτοῦ, ὧν ἔχει τὰ κάλλιστα, εἰ οἱ μόγις ἀλλὰ χώρας ἢ πόλις ἔκειτο, οὐκ ἂν ἀξιοῦτο τοῖς Ῥωμαίοις τὸ μηδενός. νῦν δὲ καὶ λαβεῖν ἀπαιτεῖν τινων καὶ ἔχονται, ἱκανοῖς μεγαλύνεσθαι. καὶ ὁ μὲν Πρίγκιψ ταῦτα ἠξίου καὶ δοῦλος ἑαυτὸν καλεῖσθαι· καὶ τὸ σημεῖον ἔχειν ἐκ βασιλείας τῆς δουλείας σύμβολον. ὁ δ' ἐγὼ βασιλεὺς ἀπαιτεῖν μὲν καὶ τὰ λύτρα, καὶ ἐξαιρεῖσθαι ἱκανά. πόλεις γὰρ ἐδίδου καὶ χώρας ἀπόμοιραν ἑαυτοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ἱκανὰς εἰς δεσποτείας σύμβολον μέγα. ἀποβλέψαι δὲ καὶ πρὸς τὴν ἰσότητα τοῦ Λατίνου δουλείαν, ὡς ἐντεῦθεν καὶ μεγαλύνεσθαι τοῖς Ῥωμαίοις. καί γε κερδαίνειν ἔγνω σπείσασθαι τὰ πρὸς τοῦτον. ἐπὶ ῥητοῖς γοῦν ἐκβάλλει τοῦτον τε τῆς φυλακῆς, καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὅσοι περιῆσαν ἐν φυλακαῖς προσταλαιπωρούμενοι. τιμᾷ δὲ καὶ δεξιοῦται τοῖς πρέπουσι, καὶ οὕτως ἑαυτῷ οἰκειοῦται, ὥστε καὶ ἀνάδοχον αὐτὸν καταστῆσαι παιδὸς ἰδίου ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος κατά τινα πληροφορίαν μεγίστην, συνέθεντό τε μετὰ ταῦτα τοῖς λόγοις φρικτοῖς, ὡς λέγουσί τινες. ὥστε καὶ φρικτῶς ἀνάψαντες ἅμα τοῖς λεχθεῖσιν εἰς ὅρκους καὶ ἀρὰς τὰς παλαμναιοτάτας σβέσαι τοῦτο. ὃ δὴ καὶ εἰς ἀσφαλὲς τοῖς Ἰταλοῖς τῶν παρ' ἐκείνους ἀφορκισμῶν τελεῖται. ἦσαν δὲ σφίσιν αἱ συνθῆκαι, ἣ μὲν τὸν μὲν Πρίγκιπα Ῥωμαίους δουλεῦσαι καὶ βασιλεῖ, ἐξ αὐτοῦ καταχεῖν εἰς δεσποτείαν ἀναφαίρετον τὰ κατὰ Πελοπόννησον ταῦτα, Μονεμβασίαν, Μαΐνην, Ἱεράκιον, Μυζηθρᾶν, Ἀνάπλιόν τε καὶ Ἄργος, ἐν ἀμφιβόλῳ ἐτίθει. καὶ ἅμα πᾶν τὸ περὶ τὸν πατέρα θέμα πολύ γε ὂν τὸ μῆκος, καὶ πολλοῖς βρύον τοῖς ἀγαθοῖς. καί γε αὐτὸν ἑαυτὸν δοῦλον καλεῖσθαι Ῥωμαίων, καὶ βασιλείας, καὶ ὀφφίκιον ἐντεῦθεν εἰς δουλείας σημεῖον ἀποφερόμενον, τὸ δ' ἐγὼ βασιλεὺς σημαινόντα τοῦτον τῷ τοῦ μεγάλου ἀξιώματι Δομεστίκου, μετὰ τιμῆς ἀποστεῖλαι συνάμα τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ὅσοι καὶ παρόντες ἦσαν. καὶ δὴ ἐπὶ τούτοις γεγονυιῶν τῶν σπονδῶν αὐτὸν μὲν ἀπέστελλε σὺν τιμαῖς πρεπούσαις. τοὺς δ' ἐγὼ λαψομένους τὰ λύτρα προσεπεπόμφει. καί γε ὁ Πρίγκιψ τὰ ἴδια κατελάμβανε, Πρίγκιψ Ἀχαΐας, καὶ μέγας Δομέστικος Ῥωμαίοις ἐπιφημιζόμενος. καὶ ἅμα τῷ ἐπιστῆναι μηδὲν μελλήσας ἀπεδίδου τὰ λύτρα ὡς προύπέσχετο. Gregoras lib. 4. tres tantum urbes recenset, ὅγε μὴν Πρίγκιψ Πελοποννήσου καὶ Ἀχαΐας ὠνούμενος τὴν ἐλευθερίαν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς. δίδωσι τῷ βασιλεῖ τὰς ἐν Πελοποννήσῳ πόλεις τρεῖς τὰς βελ-

τίαν, τήν τε Μονεμβασίαν, καὶ τὰ περὶ τὰ Λεῦκτρα Μαΐνην ὃ Ταίναρον πάλαι παρ' Ἕλλησιν ἄκρα ἐκαλεῖτο, καὶ τρίτην τὴν προκαθεζομένην τῆς Λακωνικῆς Σπάρτην. καὶ οὕτως ἐξ ἔθου κινδύνων ἀπροσδόκητα ἐχαρίζετο τὰς ἰδίας.

Edit. Paris. pag. 275.

CAPUT LXXXII.

Εἶθεν δὲ ἡμέρας ἤδη γεγενημένης, ὡς οἱ τῶν στρατευμάτων) Gregoras lib. 3. ἅμα δ' ἕῳ διεγερθέντες οἱ σύμμαχοι, καὶ τὴν μὲν φυγὴν μαθόντες τοῦ Μιχαὴλ, τῆς δὲ φυγῆς αἰτίαν οὐκ ἔχοντες συμβαλεῖν, ἐχώρουν ὅσων, καὶ τὰ μὲν ὅπλα κατὰ Ῥωμαίων κινεῖν ἀπηγόρευον, τοῦτο μὲν καὶ ὡς ἀγνοοῦντες τὰ δρώμενα, τοῦτο δὲ καὶ ὡς βραχύτατοι τὸν ἀριθμὸν ἐκ πάνυ πολλῶν καταστάντες. ὅθεν καὶ πρὸς φυγὴν ἤδη ἐτράποντο προδεδομένους ἑαυτοὺς ὑπὸ Μιχαὴλ λογισάμενοι. τούτους οὕτω τεταραγμένους, αἰφνίδιον οἱ Ῥωμαῖοι ἐπιπεσόντες τοὺς μὲν πλείους ἔργον ἐποιήσαντο ξίφους. τοὺς δὲ ἄλλους πλὴν ὀλίγων ἐζώγρησαν, μεθ' ὧν ἦν καὶ ὁ Πρίγκιψ Πελοποννήσου καὶ Ἀχαΐας. ὁ δὲ τῆς Σικελίας ῥὴξ διέδρα λαθὼν σὺν ὀλίγοις πάνυ τῶν ἑαυτοῦ.

Τὸν μὲν οὖν Σεβαστοκράτορα Ἰωάννην ὁ βασιλεὺς) Gregoras lib. 4. τηνικαῦτα γοῦν καθάπερ τις ἀθρόος ὠκεανὸς τῷ αὐτοῦ βασιλεῖ εἰσαγγέλλονται τότε τὰ δυτικὰ τῶν Ῥωμαίων τρόπαια καὶ μετ' ὀλίγον ἧκον καὶ οἱ τὰ τρόπαια πεπραχότες, αἰχμάλωτον ἄγοντες τόν τε Πελοποννήσου καὶ Ἀχαΐας Πρίγκιπα, καὶ πλεῖστον ἄλλον τῶν πολεμίων. κἀκεῖνοι μὲν ἄξια κομίζονται τὰ γέρα τῶν πόνων τὰ ἔπαθλα. ὁ μὲν γὰρ Σεβαστοκράτωρ εἰς τὸ Δεσποτικὸν ἀνήγετο παρὰ τοῦ βασιλέως ἀξίωμα. ὁ δὲ μέγας Δομέστικος εἰς τὸ τοῦ Καίσαρος. ὁ δὲ Καῖσαρ ἅμα τῷ πενθερῷ τοῦ Δεσπότου εἰς τὸ τοῦ Σεβαστοκράτορος. ἐποίει δ' ἐπίσημον τὴν ἐκ τῶν πενθερῶν διαφοράν, ὅτι ἐν τοῖς κυανοῖς πεδίλοις ἐκ χρυσοῦ φαεινοὶ αὐτῷ ἐνηρμόζοντο ἀετοί.

CAPUT LXXXIII.

Καὶ ἐνεπύρισε τὸ βορειο μέρος τῆς πόλεως) Gregoras lib. 4. ὁ μὲν τοι βασιλεὺς σὺν πολλοῖς τοῖς στρατεύμασι διαπεραιοῦται εἰς Θρᾴκην, ἐπίδοξος ὢν ἐμβαλεῖν καὶ εἰς τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως προάστεια, πεῖραν ἔνικα πολεμεῖν. καὶ μετὰ τὴν ἔξω στρατοπέδων παράλλαξιν ἐπολιόρκει πρῶτον τὸ κατὰ τὴν περαίαν τοῦ Γαλατᾶ ἐπικεκλημένον φρούριον, ὡς ῥᾳδίως ἐντεῦθεν ἁλωσομένου αὐτῷ καὶ τοῦ Κωνσταντίνου, εἰ αὐτῷ παραστήσαιτο πρότερον. ἀλλ' ὅσαι ἄρα τὰς τῶν τοιούτων ἐλπίδας αὐτῷ γρηγοροῦσαι ἐκεῖναι. πλεῖστα γὰρ τῶν λιθοβόλων μηχανημάτων ἀντιπεπομφυῖαι αὐτῷ, καὶ πολλὰς ὑπενεγκοῦν βίας, ὅμως ἀδιάσειστα, ὅθεν ὀχυρώσας τὰ πρὸ τῆς Βυζαντίδος φρούρια καὶ ὁπλίτας ἀφεὶς ἐν αὐταῖς, προστετάχει συνεχεῖς ἐπιδρομὰς καὶ ἐνέδρας ποιεῖσθαι κατὰ τῶν Βυζαντίων Λατίνων, ὡς μηδὲ προκύπτειν ἐᾷν, εἰ δυνατὸν, αὐτοὺς τῶν τειχῶν. ὁ δὲ πρὸς τοσαύτην ἦλασε τοὺς Λατίνους πενίαν, ὡς τῇ τῶν ξύλων σπάνει, καὶ τὰς τοῦ Βυζαντίου πλείστας καὶ περιφανεῖς οἰκίας καθελεῖν, ὡς δαπάνην χορηγεῖν τῷ πυρί. De hac re pluribus agit Pachymeres lib. 2. cap. 19.

Ἀλλ' ὁ μὲν Σάρδεων, ὅτε ὁ βασιλεὺς) Hoc Idem pluribus narrat Pachymeres lib. 2. Hist. cap. 57. τότε τοίνυν ὁ Σάρδεων Ἀνδρόνικος, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Μανουὴλ, ὁ γὰρ Καλόφορος Σμύρνης ὢν καὶ παρῃτεῖτο, ἀλλ' ἄμα αἰτίας ἑτέρας προὐβάλλετο δόξασαι ἱκανὰς εἰς παραίτησιν. οἱ δὲ φανεραῖς ἀντέτεινον, καὶ τῷ δοκεῖν μὲν ὑπὲρ τοῦ Πατριάρχου κακῶς παρωσθέντος ἐζήλουν, τῷ δὲ κρατουμένῳ, καὶ ὑπὲρ ὧν ὁ Πατριάρχης ζηλῶν, ὡς τίνος ἐκ κινουμένων ὑπεχώρει. ὁ μὲν τοίγε τότε Πατριαρχεύων Νικηφόρος. καὶ τὰ ἑξῆς. Et infra. ἐν ὅσῳ δὲ τὸ μεταξὺ παρεῖναι δέον, ἐν τῷ Συμμαρτυρίῳ καὶ ἔτι ὢν ὁ κρατῶν, ὅτε συνέβη καὶ Ἀνδρόνικον τὸν Σάρδεων ἐκεῖσε παρεῖναι. δυοῖν γὰρ χωριζομένοιν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Θεσσαλονίκης Μανουὴλ, ἐκεῖνος μὲν ἑαυτὸν εἰς ἐξορίαν ἐδίδου, καὶ ἐξωρίζετο. ὁ δὲ Σάρδεων σοφόντι οἰόμενος πράττειν, εἰ μὴ τῷ βασιλεῖ διαμάχοιτο, τὰ πατριαρχικὰ ἀπεστέρημένος, ἔγνω δὲ ἄλλως ὁδὸν ὑπελθεῖν τὸν κρατοῦντα. καὶ δὲ ἐπεὶ ὁ μὲν Φιλαδελφείας Ἰωαννίκιος κατὰ τὴν μονὴν τοῦ Σωτῆρος ἱερούργει, τὸ βασίλειον προτρεψάμενος. ὁ δὲ βασιλεὺς παρῆν, καὶ ὁ Σάρδεων συμπαρὼν, προσελθὼν τῷ βασιλεῖ, περὶ ἑαυτοῦ ὑπεμίμνησκεν, ὡς τὰ τῶν μοναχῶν ἀναλυσάμενος ταῖς τοῦ Φιλαδελφείας χερσί. καὶ δὲ, οὐδὲ γὰρ ἠγνόει τὸ τῆς γνώμης τοῦ λέγοντος ἁπαλὸν, ὡς ἕξοντός ποτε, εἰ αἱροῖτο προθέσθαι τὴν τῆς ἀνακτήσεως παρουσίαν, ὡς βίᾳ ἐκεῖθεν λαβόντος τὸ σχῆμα, μηδὲ γὰρ ἐθέλειν ἐπὶ προαιρέσεως, ἐκεῖνον μὲν, καὶ τὸ παθεῖν δεινότατα μετασχηματίζεσθαι βούλοιτο, καὶ ὡς τὸ βλέπειν τὸν ἡσύχιον καὶ ἀπράγμονα βίον αἱροῖτο. πλὴν οὐδεὶς ἔλεγεν ὁ κωλύσων, εἰ οὕτω βούλεται. ἐκείνου δὲ τὰς αἰτίας συνείροντος, καὶ τὸ τὸ ὑπόμνημα ἐπισφαλὲς δόξαν τῶν πολλῶν ἀναιροῦντος, ὁ βασιλεὺς ἐκλύει ψαύσας, ἐπεὶ καὶ τὰ τῆς λειτουργίας λέλυτο, προσέρχεται μὲν τῷ λειτουργήσαντι, καὶ σφραγίζεται, λαβὼν ὡς ἁγιασμὸν καὶ τὸ ἱερὸν πλάσμα, ἐκεῖνος δ' ἀφεὶς, παρ' ἀκοντίων ἐξέρχεται τοῦ ναοῦ. ὡς ὅτε θέλοιεν ἀπιόντος ἐκεῖνο πράξοντος. ὁ δὲ αὖθις προσέρχεται, καὶ τὸ σχῆμα δέχεται Ἀθανάσιος ἀντ' Ἀνδρονίκου ὀνομασθείς. pag. 276.

CAPUT LXXXIV.

Πεὶς τὴν ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσιν οἴησιν ἀνάπαυσιν) Gregoras. ἐντεῦθεν εἰς Νίκαιαν αὖθις ὑποστρέφει. οὔπω γὰρ ἐγεγόνει Ῥωμαίων βασιλεῦσι μετὰ τὴν τῆς Βυζαντίδος πόρθησιν. ὧν ἐκεῖ διατρίβειν ἐφ' ἱκανόν.

Αὐτὰρ καὶ εἰς λόγους καὶ εἰς πρᾶξιν πεπλανημένος) Gregoras Arsenium usu rerum. & Imperii administratione, nec cum fossore quidem conferendum tradit: ἣν μὲν γὰρ τὴν πρὸς ἀρετὴν φέρουσαν, καὶ κατὰ Θεὸν ἠγάπησεν ὁ ἀνὴρ οὐ πολὺ τῶν ἀκρῶν ἀπολειπόμενος. εἰς δὲ πραγμάτων πεῖραν, καὶ πολιτικὴν διοίκησιν, καὶ αὐτῶν, ὡς εἰπεῖν, τῶν ἀπὸ σκαπάνης ὀψὲ τὰς ἀρετὰς ἀναλλαττόντων ἀπολειπόμενος.

CAPUT LXXXV.

Παραγγείλας, ὡς ἐν τῷ διέρχεσθαι, ἐπὶ τὰ τῆς ἰδίας) Gregoras lib. 4. πέμπει τοιγαροῦν κατὰ τάχος ἐπ' ἐκείνου ὁ βασιλεὺς Καίσαρα τὸν Στρατηγόπουλον, δοὺς αὐτῷ καὶ Βιθυνοὺς μὲν ὁπλίτας μικρὸν ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους. τοὺς δὲ ἄλλους ὁπόσους ὁ χρεία ζητοῖ, στρατολογήσειν αὐτὸν ἔκ τε Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας. προσέταττε δ' αὐτῷ καὶ πάρεργον ὁδοῦ ποιήσασθαι μεθ' ἂν ἐπιφέρεται Βιθυνῶν ὁπλιτῶν τὴν διὰ τῆς τοῦ Βυζαντίου προσκαιροῦ διάβασιν, δεῖξαι τοῖς ἔνικα τῶν ἐν Βυζαντίῳ Λατίνων, καὶ τὸ μὴ πάντῃ χαλάζειν αὐτοῖς, καὶ ἀποτετολμηκέναι συγκεχωρῆσθαι, κρεῖττον πλεῖστον τῶν τειχῶν παρεξιέναι ὁπότε βούλοιντο, ἀλλ' εἶναι περιδεεῖς ἀεὶ, καὶ οἷον ἐν εἱρκτῇ φρουρουμένους.

Κατὰ τὴν νῆσον Δαφνουσίαν χωρήσας) Gregoras. οὐ γὰρ μόνον αὐθωρὶ τὸν τῶν Λατίνων δυνάμενοι ἔφασαν εἶδη τυγχάνειν, ἀλλὰ καὶ ταύτης τὸ πλεῖστον ἀπεῖναι εἰς τὴν τῆς Δαφνουσίας πολιορκίαν. νῆσος δὲ αὕτη περὶ τὸν Εὔξεινον πόντον, πολλοῖς κυκλουμένη τοῖς ὕδασι, χιλίοις σταδίοις διεστῶσα τῆς Κωνσταντίνου. Daphnusiæ meminit Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus in Breviario Historico. ταύτην ἀπορραγεῖσαν μέρει τινὶ, καὶ τῇ βίᾳ τῶν κυμάτων συνωθουμένην πρὸς τε Δαφνουσίας φρούριον ὄντι τῆς Ποντικῆς μοίρας ὀχυρωτάτῳ τυγχάνον ἐξωκείλασιν. In Codicis antiquissimi margine, in quo erat Apoplus maris Euxini sine nomine Auctoris, diversus ab eo, qui est Arriani, adnotatum erat, Ἀπολλωνία, ἡ νῦν Δαφνουσία.

Ἐπεὶ δὲ μεθ' ἑαυτοῦ εἶχε καὶ ἄνδρας τινὰς ἐξωρμημένους) Gregoras. ἐπεὶ γὰρ τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις ὁ Καῖσαρ ἐνέτυχε, Ῥωμαίοις μὲν οὖσι τὸ γένος, αὐτόχθοσι δὲ Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ δὲ χρείαν ἄλλως καὶ καιρῶν συλλογὰς ἔξω διατριβομένοις τῆς πόλεως, ἤρετο περί τε τῆς τῶν Λατίνων δυνάμεως ὅση καὶ οἵα· καὶ περὶ ὅσων ἄλλων οἰκὸς ἦν πραγματεύεσθαι στρατηγὸν ἄνδρα, καὶ πολλαῖς Ὀλυμπιάσι τοιούτων μεστόν. οἱ δὲ καὶ τῷ τῶν Λατίνων πάλαι ἀχθόμενοι ζυγῷ, καὶ ἄλλως τοῖς ὁμοφύλοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ἀλλοφύλοις συνδιατρίβειν ποθοῦντες, ὅρμημα κάλλιστον τὴν τοῦ Καίσαρος ἡγήσαντο ξυντυχίαν, καὶ πάντα σαφῶς τε ἀπήγγελλον, καὶ ἐπὶ ταύτης συμφωνίας τῷ Καίσαρι συνετίθεσαν περὶ προδοσίας. καὶ δωρεῶν ὑποσχέσεις μεγάλων ῥήματα ἐλάμβανον, ὡς ἐφ' ὁμολογουμένῃ τῇ πράξει. Rem distinctius narrat Pachymeres lib. 2. cap. 27. Phranza aliter lib. 1. cap. 4. *Cæsar noctu cum copiolis suis Byzantium propius accessurus, in senem quemdam incidit, quem interceptum milites ei sistunt. Cui Cæsar, unde venis? aut quo pergis? & grandævus: Ex urbe venio. Falsum narras, inquit Cæsar: nox enim cum sit, quo pa-*

ko mœnibus es egressus? Hic senex, cuniculus est vetus per domum meum, portæ contiguam, præter me nemini, at mihi jam pridem cognitus, per quem quoties libet, nullo impedimento egredior ingrediorque. Hoc intellecto Cæsar gavisus, fert munera multa daturum recipit, si locum sibi demonstret. Vesane itaque nimis Sabellicus Rerum Venet. Decad. lib. 50. in fidem Græcorum oblatrat, quam sine aperto mendacio lædere non potuit. Narrat siquidem quosdam Græcos, rerum præsentium pertæsos, cum Palæologo per fidos nuncios egisse, ut certa noctis hora cum quibus sibi videretur copiis adesset, fore ut in urbem receptus sine ulla cæde rerum potiretur. *Edit. Paris. pag. 277.* Palæologum occasionem minime negligentem silentio noctis cum expeditissimis copiis ad urbem accessisse, quas per accessa ab hostibus loca, ne quid illi præsentire possent, mœnibus admotas, cæsis portarum vigilibus proditores in urbem sine alia majore cæde acceperunt. Balduinum & Pantaleonem Justinianum Antistitem ad primum captæ urbis tumultum eacitos, cum necessariis pretiosissimisque rebus, quas nocturna illa trepidatione exportare potuerunt, ad Euripum se trepide recepisse, ubi navem ingressos, continua navigatione in Eubœam esse delatos. Et illi concors Biondus Flavius lib. 8. Decad. 2. *Inita itaque conjuratione Palæologus de recipienda urbe per idoneos est admonitus. Classe igitur Imperatoria, quæ omnes asportaverat Latinorum nervos in Pontico jam agente, adveniens exercitu Palæologus, effracta a conjuratis porta, nocte concubia est admissus. Balduinus vero Imperator, & Pantaleo Justinianus Patriarcha, navigio derepente cum suis omnibus, & rapta supellectile ad Euripum se je profugi receperunt.* Audiatur etiam denuo Sabellicus Ennead. 9. lib. 6. *Sed dum ille*, Balduinus, *externam vim formidat, domestica opprimitur, urbs vacua a paucis Palæologo prodita est.* Et, *Sunt qui dicunt eum abfuisse, quum hosti tradita est, sed sive affuit, cum hostis in urbem receptus est: sive in castris fuit, satis constat, Byzantium proditione amissum.* Alexius Strategopulus, & non Michael Palæologus Constantinopolim cepit. Quomodo enim qui Nicææ & Peritheorii commorabatur, Constantinopolim capere potuit? & sane si per Græcos de recuperanda Constantinop. fidem certam habuisset, gloriosam adeo provinciam non demandasset Alexio, sed ipse per se ad similem triumphum accessisset, ut fecerat anno superiori, quo verbis Aselis fretus, exercitum in Galatam duxerat ad expugnandum illud oppidum, ut videbatur, re tamen vera, ut Byzantium occuparet, deceptus nihilominus promissis Aselis, re infecta, Nicæam revertitur. Adde eumdem Michaelem non misisse Alexium ad occupandam Constantinopolim, sed ad debellandum Michaelem defectorem, & cum prope Constantinopolim exercitus esset ducendus, dedisse in commissis Alexio, non ut caperet, sed ut tantummodo pertentaret, & Latinis timorem incuteret. Pachymeres lib. 2. *τῷ γοῦν Καίσαρι προστεταγμένον ἦν πρὸς βασιλέας ἰόντι αὖθις τοῖς τῆς Θρᾴκης μέρεσι, καὶ τῇ πόλει προσχεῖν ἐκ παρόδου, καὶ ἐπισεῖσαι μὲν ἀπειλοῦντα τὸ ξίφος τοῖς Ἰταλοῖς, μὴ μὴν δὲ, καὶ ἀπονοίᾳ πράττειν. οὐ γὰρ ἱκανοὺς εἶχε τῶν στρατευμάτων.* Quo modo postea Alexius urbem ceperit fuse narrant eorum temporum *σύγχρονοι* Scriptores, Acropolita, Pachymerius, & forte Gregoras, quorum dicta præponenda sunt Sabellici & Blondi somniis. Balduinum cum rebus necessariis & pretiosissimis fuga ad Euripum appulisse, credat quicumque ejusdem atque Sabellicus & Blondus felicis cerebri est. Qui enim necessaria & pretiosissima deferre secum potuit, qui ornamenta Imperii, & dignitatis insignia, & carissima quæque hostibus prædam reliquit?

Ὀπὴν τινα εἶναι περὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως) Gregoras. *ἀπολείπεσθαι ἀδίτου λαθραίαν, ἣν παλαιός τις ὑπόνομος ἐλάνθανε, ὅπερ ἐξ αὐτομάτου καὶ παρακεχωσμένος, δι' οὗ παρεσάχθησαν εἰσιόντας ὁπλίτας νυκτὸς τοῖς τε φύλακας ἀποκτείνας, ἐξ τὴν πύλην συντρίψαντας ῥᾳδίαν ἤδη καὶ ἄκοπον τῷ στρατῷ ποιησαμένους τὴν εἴσοδον. ταῦτα ἔφασαν οἱ ἄνδρες, καὶ οἴκαδε ἀπιόντες ὁ μάλα συχνῶν ἡμερῶν εἰς πέρας ἦγον τὰ ὑποσχήματα.*

Καὶ εἰσῆλθε διὰ ταύτης αὐτὸς, καὶ ἐπεισελήλυθεν) Gregoras. *καὶ ὁ Καῖσαρ εἴσεισι τῆς Κωνσταντινουπόλεως νυκτὸς περὶ ὄρθρον, καὶ αὐτὸς τῷ δοκιμάσαι, συντεταγμένος πρὸς πόλεμον. τῇ ὑστεραίᾳ πῦρ τε ὑφάψαι κατὰ τῶν οἰκιῶν πολλῶν, καὶ τετραχῆ τὴν πόλιν διελεῖν, ἵνα δειλοῖς παρομοίως ὁ τῶν Λατίνων ὄλεθρος εἴη μεμηχανημένος.*

Ὁ δὲ τῆς πόλεως κατάρχων Βαλδουῖνος) Pachymerius. *ὁ δ' ἄρα βασιλεὺς ἤκουεν ὁ Βαλδουῖνος ἐκπλαγεὶς οἷον εἰκὸς, καὶ τῶν φρενῶν ἔξω γενόμενος, οὐδὲ ἀλλ' ἢ πρὸς τῇ φυγῇ ἦν. καὶ δὴ καταλιπὼν τὰ τῶν Βλαχερνῶν ἀνάκτορα, ὡς οἱ δυναστὰς δοκοῦσιν ἀμηχανίαν τῆς γῆς, δρόμῳ χωρεῖ. ἐπίστευε γὰρ τῷ θαλαττίῳ πλῷ, πρὸς τὸ μέγα παλάτιον. καὶ ὡς εἶχεν, ἀφεὶς μὲν καλύπτραν, ἀφεὶς δὲ καὶ σπάθην τὰ τῆς αὐτοῦ βασιλείας σύμβολα, τοὺς πεζοὺς, φεύγων τῆς σωτηρίας.* pag. 278.

Λατῖνοι καὶ ὁ μετ' αὐτῶν Ποτεστάτος) Georgius Pachymerius lib. 2. *αἱ δ' ἦσαν ἐν καλῷ τε τῆς πόλεως κατοικοῦν ἀνέδην, τόσον τοῦ τόπου λαβόντες καὶ τὸ σφίσι ὑπακούειν τάξιν ὑπ' ἄρχοντι τιμωμένῳ παρὰ τοῦ κοινοῦ συνεδρίου τοῦ γένους αὐτῶν, ὃν καὶ Ποτεστάτον ἐξουσιαστὴν εἴποι ἄν ἡ Ἑλλήνων γλῶσσα, νόμοις ἰδίοις προσέχοντας πολιτεύεσθαι.*

Μαθόντες τῶν γενομένων γνωρίσαντες) Gregoras dicit eodem die ad eos, qui Daphnusiam obsidebant, de capta Constantinop. famam allatam: *φθάνει δὲ ἡ φήμη φθάνουσα αὐθήμερον, καὶ εἰς τοὺς τὴν Δαφνουσίαν πολιορκοῦντας. οἱ δὲ καὶ ἄραντες ἐπανῆσαν. &c.* Nec videtur dissentire Pachymerius: *ἀφικνεῖται ταχέως καὶ ἐπὶ τοὺς περὶ τὴν Δαφνουσίαν, φήμη γε οὖσα, καὶ θεοῦ ἡ φήμη. καὶ ἅμα ἤκουσαν, καὶ ἅμα ἐξεπεφοιτήκεσαν, περὶ ταῖς σφετέραις γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατορρωδήσαντες.*

Οἱ δ' ἔνδον τῷ αἰφνιδίῳ καταπλαγέντες) Pachym. *πῦρ ὑφάπτουσι παραυτίκα, ὅτι μᾶλλον εἶκον τὰ πράγματα. ἡ δὲ καὶ νεμόμενον τοὺς οἴκους ἐπεῖδε. ἐξῄεσαν δ' οἱ ἐν οἴκοις τεθορυβημένοι μελισσῶν τρόπον καπνιζόμενοι, καὶ τοὺς λόφους τῆς πόλεως καταλαμβάνοντες γυμνοὶ ὡς εἶχον· ἅμα δὲ καὶ περιδεεῖς περὶ τῆς σφῶν σωτηρίας δακρύοις παρεκάλουν τοὺς ἔξω θεωμένους τὰ δρώμενα. τότε δὴ ἐξ ἀμηχανίας τοῦ δρᾶν τι γενόμενοι, εἴτε γὰρ ἀνίσταντο, οὐ κωλύειν εἶχον αὐτοὺς γυμνωθέντας, καὶ ἅμα κινδύνῳ τοῖς σφετέροις ἐπικειμένῳ, εἴτε δὲ ἐξ μὴ σχεῖν τελείως αὐταῖς γυναιξὶ καὶ τέκνοις ὀλέσθαι, πρὸς ἱκεσίαν τρέπονται, καὶ τοὺς αὐτοὺς μᾶλλον θερμοῦ ἐξαιτοῦντας, εἰ μὴ βούλοιντο συναιρεῖν καὶ τοῖς περιοῦσι πράγμασιν, οὐδ' ὅσον, ἀλλ' αἰτιωτέρους εἶναι τούτους, τὸ, σφᾶς ἀπολαβεῖν τοὺς γονεῖς. τότε τοίνυν δεινά τε καὶ σχέτλια ἐπελαμβάνοντο, μέγιστα, ὡς ὄψει ἐξ ἀκοῆς παρειλήφαμεν. γυναῖκες γὰρ ἀνύβριστοι καὶ παρθένοι, ὑφ' ἑνὶ χιτῶνι διερρωγότι, καὶ τούτῳ τοῖς τυχοῦσι περιστελλόμεναι γυμνοῖς ποσὶν ὑπὸ πολλῶν ὄψεσι ἀτίμως πρὸς τὰς οἰκείας ἐξῄεσαν, ἐξ δίκας ἐτίννυον ἄντικρυς Ἰταλοί, ἃς ἐκεῖνοι ποτὲ πρὸς Ῥωμαίους ἐποίουν. ἅμα δὲ καὶ τὸ τελειότερον θέατρον ἐπληροῦτο, Ἀλέξιος Ἀλεξόπουλος καὶ ἐπὶ τούτοις Κουτριτζάκης. ἔφθασε γὰρ καὶ πρὸ τοῦ τοῦ γενέσθαι ὁ συγγραψάμενος ἀκοῦσαι παρὰ πατρὸς ὁμιλοῦντος ἀνδρὶ καὶ τὸν τοιοῦτον λόγον λέγοντος. ὡς γὰρ πολίται ὄντες ἐκεῖνοι τε οἰκοῖ ἐζήτουν, καὶ ἀπόδει ἄλωσιν τῆς πατρίδος συμβαίη ἐσκόπουν, ὑπὸ φωτὶ νυκτὸς. ἦν δ' ἐγὼ ὁ τῷ καιρῷ κατέχων καὶ φίλον ἐκείνοις, τοῦτο ξυνέβαινε λέγεσθαι παρ' ἐκείνων, ὡς εἰδότες τάχα ὑπότε ἁλοίη. ἐπὶ γὰρ γενησομένου τινὸς βασιλέως Ἀλεξίου ὑπονοεῖν τὴν ἅλωσιν γίνεσθαι καί τινων ἄλλων, ὡς ἔλεγεν ὁ χρησμός. εἶναι δὲ ὅτε ὁ Καῖσαρ Ἀλέξιος ἄντικρυς ὁ ἀνεψιὸς ἐκείνου Ἀλέξιος τὰ πολλὰ συμβαλλόμενος, καὶ ὁ δοκῶν τῶν θεληματαρίων Κουτριτζάκης. δι καὶ τῶν βουλῶν πρῶτοι ὑπεσημαίνοντο τῆς ἁλώσεως. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅτε κατὰ τὴν πόλιν ἐπράχθησαν.*

Πῦρ τῶν οἰκιῶν τῶν Λατίνων ἐνέβαλον) Gregoras & Phranza statim in ipso ad urbem ingressu, antequam qui in Daphnusiam abierunt, reverterentur, Cæsarem Byzantium incendisse narrant. Acropolita post reditum Latinorum ea insula Daphnusia. Illi quatuor in locis urbem incensam, eamque flammis circumdatam; Acropolita ignem immissum in Latinorum ædes prope littus jacentes, quas Campos appellabant. Idque factum consilio cujusdam Joannis, qui fuerat famulus Balduini tradit Pachymerius. *ἦν δ' οὖν τότε οἰκέτης*

τῷ

καὶ Βαλδουίνῳ θεράπων, ὁ φύλαξ, λεγόμενος Ἰωάννης, βαδίσας ἐς τὴν ὁμοῦ ἐν ὅλαις εἰς τὸ ἀκρότατον, ὃ καὶ βουλὴν εἰσάγει τότε μάλα σωτηρίαν, καὶ τοῦ καιροῦ προσφορον, ἣν ὕστερον ἄλλος εἰσαγαγεῖν οὐκ ἐνῆν, πρὸς τὸ τοῦ πράγματος ὁλόκληρον ἀποβλέψας. οὐδὲ γὰρ ἐκείνους μαχομένους ἐξ ἀνάγκης, ἐξ ὑπερβολῆς ἡμῶν, ὑπὲρ τε γυναικῶν καὶ γνησίων οἴκων τε ἐκ περιουσίας πάσης, καὶ οὐδὲ πρόσω ἐπιτεθησομένους ὑπεραντῶν, ὅσοι περιγενέσθαι, ὁ μὲν πιστὸν ἐκλεξάς, εἰ βούλοιο μείζω τὴν χρείαν. καὶ πῦρ μὲν ἐμβαλεῖν ὑποτίθεται, ὡς καυσομένων καὶ οἴκων ἐκ περιττοῦ καὶ ἄχρηστον ὅλως· γυναικῶν δὲ καὶ παίδων ἐξ ἀνάγκης ἀποφυλαξομένων τῷ ἀνδρείῳ. ὅτι δ᾽ ἂν καὶ φυλαξῶνται καί τινα τῆς καθαρᾶς καὶ εἰς πλέω ὅλης, &c.

Ἐπεὶ δὲ ἤδη τὴν πόλιν περιπολουμένην) Gregoras. ἔδοξε δ᾽ ὁ δρόμος φθάσαι αὐθόμηρον, καὶ ἐς τὰς τῶν Δαφνουσίων πολιορκίας, αὐτὸς δὲ καὶ ἀρπάσας ἐκεῖθεν ταχυναυτοῦσι ὑπὲρ ποτε, καὶ ὁρῶσι τῇ ὑστεραίᾳ τὰ τείχη τῆς πόλεως παραπλέοντες, τὸ καὶ περιπλέοντες, καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας τῶν Λατίνων ἐμβαίνοντας ὅσον οὐκ ἔστιν. καὶ τότ᾽ ἐξ ἑσπέρας εἰς ἔρημον τόπον διατετελέκασιν. ἅμα δ᾽ ἕω τὰ ἴδια ἀποπετάσαντες, εὐθὺ τῆς Ἰταλίας τὸν ἀπόπλουν ἐποίουν, μακρὰ ἐκεῖ αὐτοὶ χαίρειν εἰπόντες τὴν τῶν πατρίδα.

Edit. Parif. pag. 279.

Μιᾶς τριήρους εἰς τὸ μέγα παλάτιον) Gregoras scribit Balduinum cymba arrepta fuga salutem quæsisse: τάχιστα δ᾽ ἤδη ὀχυρωθεὶς ἐκώλυτο ἐπιχειρῶν, χαίρειν εἰπὼν καὶ σύμβολα βασιλείας καὶ βασιλείαν αὐτήν. ὁ δὲ ἀλιάδι τινὶ γυμνὸν ἑαυτὸν ἐμβαλὼν φυγῇ τὴν σωτηρίαν πορίζεται.

Καὶ ταῦτα μὲν ὅτε ἐπράχθη) Georgius Phranza. *Tali modo urbs ampla illa, et urbium Imperatrix auxilio Dei omnipotentis, et Cæsaris peritia, solertiaque militari ab Italorum Latinorumve manibus vindicata, ad Romanos tandem post annorum octo et quinquaginta, mensium trium, dierum quatuor intervallum rediit.* Cum Acropolita consentit Pachymerius. ἐν ὀκτὼ μόνοις πρὸς τοῖς πεντήκοντα ἔτεσι κατεχομένης τῆς πόλεως τοῖς ἐχθροῖς.

C A P U T LXXXVI.

Ἡ δὲ φήμη παρὰ ταχὺ περιηχεῖ τοὺς τῆς αὐταδέλφης) Pachymerius lib. 2 cap. 29. τότε πολλοὶ καὶ πρὸς βασιλέα ὁ πηγοῦντο κατὰ τὸ Νύμφαιον διατρίβοντα, ἐξ ἀντιφιλονεικούντων ἀλλήλοις, ὅστις ἂν προφθάσας κομίζοι τὰ Εὐαγγέλια. προφθάνει δέ τις κατὰ προσλίμνην ὁ παρὰ τοῦ Καίσαρος γράμματα κομιζόμενος. καὶ ἐπεὶ μηδένα ἴδοι ἀκούειν τῆς ἀγγελίας, πρὸς γε βασιλέως αὐτοῦ, ἐκεῖνος μὴ οἷός τε ἂν τῆς πρὸς τὸν βασιλέα προσόδου τυγχάνειν, ἀπελθὼν ἀπαγγέλλει τῇ ἀδελφῇ τοῦ βασιλέως Εὐλογίᾳ, ὡς ἔχοιεν καθαρῶς τὸ Βυζάντιον.

Ὡς εἶχε γοῦν τάχους ἡ τοῦ βασιλέως αὐτοκασιγνήτη) Pachymeres. ἐκείνη δ᾽ εὐθὺς τὸν λόγον δεξαμένη ἔσωθεν καὶ παρὰ τὸ σύνηθες ἐλθοῦσα πρὸς τὰ ἀνάκτορα ἐφίσταται ὑπνοῦντι τῷ βασιλεῖ. τὸ γοῦν διυπνίζειν ἅμα, καὶ λέγειν τοιαύτην ἀγγελίαν οὐκ ἐδοκίμαζε, μή πως καὶ πάθοι, εἰ ἐξαίφνης καὶ παρὰ προσδοκίαν ἀκούσαι ἅμα τῷ διαναστῆναι, δειλιάσῃ, σοφόν τι καὶ κατὰ γυναῖκας ποιεῖ. τὸ γὰρ ἐμβῖτε πτώματος μετὰ τὴν τροφὴν περὶ τὴν πτέρναν ἀγχολλυμένου καὶ ἐντὸς αἰσθανομένου, ἀνάγκη τοὺς αἰδοῦντας, εἰ ἀργεῖν ὑπνούντων, εἰ ἐγρήγορσιν γρηγορησάντων, μὴ σφίσιν ἐπιπολάζοντος. εἶτα καὶ τι ποιεῖ τὰ αἰσθητὰ συμβαίνοι μὴ κατασείειν μετὰ χωρεῖν ὑπνούντων, καὶ τι πρὸς ἀντίληψιν προβιβάζονται, εἰ μὲν ὁμαλῶς καὶ τῆς σπουδῆς ἐστὶ τὸ ἀντιλαμβανόμενον, ἄφνω ἀνοίγοντες κατερραθυμημένους προσίεσθαι. οὐδ᾽ ἀπηρὸν ἄλλως, ἢ τοῦ μὲν πλεῖον χαλεπὸν καὶ τι τῶν αἰσθητῶν μὴ ἱκανοὺς ἔτι πρὸς ἀντίληψιν ἔχουσαι θορυβεῖσθαι, καὶ τῇ ψυχῇ εὐθέως τεθορυβημένοι προστακοῦντες ἔκπληξιν ἀπεργάζεσθαι. τότε τοιγαροῦν ἐκείνη τοῦ τοῦ βασιλέως ἀσφαλείας οὐχ ἧττον τοῦ τὰ οἷα λέγειν προνοοῦσα, καὶ κατ᾽ ὀλίγον πρὸς ἐγρήγορσιν ἀντιλαμβάνετο. τῶν γὰρ τοῦ ποδὸς δακτύλων τὸν μέγιστον κατασχοῦσα, μετρίως ἐπίεζε τοῖς δακτύλοις, ὡς ὁμαλῶς διυπνίζουσα, καὶ διυπνίζει παραυτίκα καὶ ἐν τῷ μοναχῷ ἐνθάδ᾽ ἐστάμενον, ὅτι παθοῦσα πράττειν τοιαῦτα διεπυνθάνετο. ἡ δὲ γέλωτι μὲν καὶ χαρμονῇ τῷ ἤδη ἐμφανὴς ἦν τὰ καθ᾽ ἑαυτὴν ἐροῦσα. οὐ μὴν δ᾽ ἐκ τοῦ παραυτίκα τὰ κατὰ νοῦν ἐξήγγελλε μέχρις ἂν κατασταίη κατὰ τὸ φρονοῦν. ἐπεὶ δὲ καθίστατο καὶ εὐθὺ ὁρῶντα μαθεῖν γλιχόμενον τὸ ἐπῆλθον, ὡς ὑπενόει, τότε προστίθησι τὰ εὐαγγέλια, ὡς ὅτι πόλιν ἔχοιεν, ὅτι Καῖσαρ μετὰ τοῦ Σκυθικοῦ ἐντὸς ἀπεδίδω δήπου. καὶ ὡς ἐπηγγέλλετο ἐκεῖθεν κομίσαντα παρ᾽ ἀνδρὸς ἐκεῖθεν ἥκοντος, ἐπὶ τούτοις ἰσχυριζόμενον τὰ μάλιστα, ὡς ἐκεῖ πραττομένων παρόντος. ὁ τοῦ δὲ καὶ εἰ ἀπεστάλκει παρὰ τοῦ Καίσαρος ἔτος ἀνεπυνθάνετο. ὁ δὲ οὐκ εἰδέναι μέν, ἔφασκεν. ὅμως αὐτὸν πάντα ἀνταίρειν εἶναι ἀποκρίνασθαι.

Τέως μὲν ἔξω τὸν λόγον, ὦ ἀδελφή, καὶ αὐτός) Gregoras. ἤδη ταχίστη φθάσει τῶν πεπραγμένων τὰ ἀγγέλματα καὶ ἐς βασιλέα περὶ τὴν Νίκαιαν. ὁ δὲ πιστεύειν οὐκ εἶχε τὰ πρῶτα, ῥᾳδίως ἐννοῶν ὡς πρὸ βραχέος αὐτὸς μὲν ἐπὶ μυρίαν ἐπαγόμενος αἰχμήν, καὶ μυρίαν ἐπιδειξάμενος μηχανὴν ἑλεῖν οὐδ᾽ ἐς τὸ σμικρότατον ἴσχυσε τὸ Γαλατᾶ πολίχνιον. κρατεῖ ταῦτα παραδόξως ἀκούων τῆς Κωνσταντίνου, τὸ μέγα θαῦμα τῆς οἰκουμένης ἁλῶναι ῥᾳδίως ὑπὸ ὀκτακοσίων ἀνδρῶν. εἶτα καθ᾽ ἑαυτὸν γενόμενος, καὶ συνιεὶς ὡς τοῦ θεοῦ ἡ τοιάδε δυνάστεια καὶ τοῖς ξηροῖς διδόναι θάλλειν, καὶ τοῖς πένησι πλοῦτον, καὶ ῥώμην τοῖς ἀδυνάτοις, καὶ μέγεθος τοῖς μικροῖς, ὥσπερ ἐκ τοὐναντίου, ὁπότε ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ καυχᾶται τῷ ἑαυτοῦ, καὶ ὁ δυνατὸς ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ. χαριστηρίας ἀνατείνας χεῖρας πρὸς Κύριον, καὶ ὕμνους πολλοὺς διεξελθὼν τῇ γλώττῃ μάλα τῇ ὑποθέσει προσήκοντας. ὁ μὲν δὴ βασιλεὺς ὅτω περὶ τὴν ἀκοὴν διέθηκεν ἑαυτόν. pag. 280. Et nota Gregoram hic dicere captam Constantinopolim a viris octingentis, cum supra dixisset, eam captam a Cæsare, cum nec millenarium quidem exercitum adduceret, nec ullas machinas ad dejiciendos muros paratas haberet. Pachymeres. ὁ μὲν τοίγε βασιλεὺς ἐννοῶν μέν, καὶ τὸ τοῦ πράξαντος ξένον, καὶ ὃν καὶ ὡς οὐκ ἀπεστάλκοι ὁ Καῖσαρ ἐπὶ ταύτην, ἐννοῶν δὲ καὶ τὸ τῶν ἑπομένων πλῆθος ὡς ἔλαττον δέει ἢ ταῦτα πράττειν, καὶ ὡς εἰ βουληθείη οὐκ ἂν ἐδυνήθη οὐδ᾽ ὅλως τοῖς λεγομένοις ἑαυτὸν ἐδίδου. τὸ δὲ χλεύην καὶ παλινῳδίαν, μὴ καὶ ἀβέλτερος εἴη ὁ ταῦτα συσκευαζόμενος. αὐτὸς ἕως ἔχων καθίστατο διερωτᾶν τὸν ἥκοντα, εἰ τῷ τοῖς ῥηθησομένοις ἐξ ἑτοίμου θέσθαι τῷ νομίζειν ἐκεῖνον ὡς φόβον κατασείοντα βασιλικόν, τ᾽ ἀληθῆ λέξειν. τἀληθὲς ἐλπίζων πυθέσθαι. ἐπηύγετο τούτου τοῦ βασιλέως προστάξαντος, καὶ ἐνστάντος ἔλεγε, καὶ ὡς ἴδοι ἐπιστολαθέντων τὴν ἅλωσιν ἐβεβαίου. λέγων ἕως καθίστατο, πολλοῖς μὲν ἐνεργάζετο πίστιν, πᾶσι δὲ κατάπληξιν. ὁ μέντοι βασιλεὺς παρὰ τοὺς πολλοὺς δοκεῖν θέλων εἰδέναι, καὶ μᾶλλον ἐπὶ σπουδαῖς, καὶ ἅμα ψευδῶν μὲν ὄντων τῶν λεγομένων, μὴ ξυμπραγεὶς ἔγκλημα φέρειν, ἀληθινῶν δὲ τὸ μετὰ δοκοῦσιν ἀπολαύειν τῶν εἰς αὐτὸν ἀναφερομένων κερδῶν, προστάττει φυλάττεσθαι δεδεμένον. πλὴν ἀτρεμεῖν ὅσοι ἅπαντες, ἂν ἐπενόουν Ἰταλοὶ οὕτω τῆς πόλεως ἐξωθούμενοι. Brevius hæc eadem Phranza.

Ἀλλὰ κατὰ ἐπῆλθεν ὁ τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν) Phranza. *Sed postquam nuntius alter etiam cum litteris a Cæsare ipso conscriptis supervenit, iis visis dubitationem a se amovit, Deoque gratias egit, & Patriarcha, totoque Senatu assentientibus propter victoriam adeo admirabilem, & facta Cæsaris ingentia quibus Romanum Imperium amplificasset.* Pachymeres ait eodem die, quo capta est Constantinopolis, allatas etiam fuisse litteras Cæsaris. αἱ δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πλεῖον πεμπόμεναι πρὸς Καίσαρος ἦσαν, καὶ πρὸς τούτοις ἡ τὴν καλύπτραν καὶ τὸν πῖλον τοῦ Βαλδουίνου, ὡς βέβαιον κομίζων τεκμήριον. βασιλεῖ δὲ καὶ τὰ γράμματα, ὅπως ἂν ἡ πόλις ταυτολογούμενα ἴδοιεν, οὐκέτι ἀμφίβολος ἦν. ἀλλ᾽ ἐπίστευε, καὶ ἀντεδίδου μὲν τῶν λέγοντα μείζω. τὴν μέντοιγε πρυτανεύσαντα τοῦτον καὶ ταραχήν, ὡς δυνατὸν ἐμεγάλυνεν. οὐδὲ γὰρ μικρὸν ᾤετο τῇ ἐκείνου βασιλείᾳ προστεθῆναι τοιοῦτον κατόρθωμα.

C A P U T LXXXVII.

Τὴν Κωνσταντίνου φθάσαι τῶν τειχῶν) Gregoras. τῷ δὲ ἦν ἔργον ἐπιμελὲς λοιπὸν πάντων ἀφεμένῳ τῶν ἄλλων πραγμάτων ἰέναι πρὸς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ἅμα τῇ συζύγῳ δεσποίνῃ, καὶ τῷ υἱῷ Ἀνδρονίκῳ τῷ νῦν βασιλεῖ δεύτερον ἔτος ἄγοντι τῆς ἡλικίας. Pachymerius lib. 2. cap. 31. ὁ δὲ βασιλεὺς συνταξάμενος ὅσον ἦν τὸ περὶ αὐτόν, ἔχων μεθ᾽ ἑαυτοῦ καὶ τὴν Αὐγοῦσταν, ὅτι δὲ καὶ τὸ νηπιῶδες θάλλον τὸν ἐξ ἐκείνης Ἀνδρόνικον, οὗ δὴ καὶ προσηγορίαν τοῦ πατρὸς οὐκέτ᾽ ὄντα ἐτίμα. οὗ τὴν μνήμην ὡς Φιλοπάτωρ καὶ εὐσεβῶς ἐφ᾽ ἑκάστῳ ἐτίθει, τὸν μέγαν ἐπὶ γλώττης φέρων Δομέστικον, καὶ

τὴν τῆς Αὐγούστης μητέρα, ἣν μεγάλην κυρίαν τῇ τιμῇ ὠνόμαζον οἱ πολλοὶ, σεμνὴν τῇ γερουσίᾳ πάσῃ καὶ τῇ συγκλήτῳ τοῖς ἐπὶ τῆς πόλεως ἄδεια.

Τότε δὲ καὶ τὸ Βαλδουΐνου τοῦ τάχα) Seriem Imperatorum Latinorum in Byzantio ita deposuit Gregoras lib. 4. ὁ δὲ τελευταῖος Κωνσταντινουπόλεως βασιλεὺς Βαλδουΐνος, ὁ τοῦ πρώτου Βαλδουΐνου ἀδελφιδοῦς. Ἐῤῥέθη μὲν γὰρ ἐκείνου ὁ ἀδελφὸς Ἐῤῥίκος. νῦν δὲ ὁ τῆς ἀδελφῆς Ἰολάντης πρῶτος υἱὸς ὁ Ῥομπέρτος, καὶ τούτου αὖ ὁ Ῥομπέρτου δεύτερος ἀδελφὸς Βαλδουΐνος, τέταρτος καὶ τελευταῖος ἀπὸ τοῦ πρώτου Βαλδουΐνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως βασιλεύς.

CAPUT LXXXVIII.

Κατέλαβε γοῦν ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν Κωνσταντίνου) Pachymeres. καὶ δὴ παρασκευασάμενος τὸν ἐνιαυτὸν, ἐκεῖθεν ἐχώρει πρὸς τὸ Βυζάντιον. ἐλθὼν δὲ ἐς τὴν Χρυσὴν πύλην καταλαβεῖν, ἐκεῖ καθήμενος ἐφ' ἡμέραις τὴν ἐς πόλιν εἴσοδον, ὅπως θεοφιλὴς ἅμα καὶ μεγαλοπρεπὴς γένοιτο ἀνεσκόπευε καὶ συνέταττε.

Edit. Parif. pag. 281.

Τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἴσοδον) Belle admodum hæc omnia Gregoras.

Ο τῆς Κυζίκου Μητροπολίτης Γεώργιος) Pachymeres: ἐτάττετο δὲ καὶ τῶν ἄλλων Ἀρχιερέων ἕνα τὸν Κυζίκου Γεώργιον, τὸ τελεῖν ὑποδεικνύντα τὰ τῆς ἀρχῆς φέρειν, καὶ τὸ ὑπὲρ τῆς πραττομένης ἀρχιερατείας ἀποπληροῦν. ἀνοικτο τοιγαροῦν ἡ Χρυσῆ πύλη χρονία. καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς τῆς εὐχῆς ἐξῆρχεν. ὁ μὲν τοίνυν βασιλεὺς καὶ τὸ περὶ αὐτὸν χιλιάρχου πεζοὶ καὶ ἀνατεταμένων [illegible] ὅτι πλεῖστοι τῶν πρὸς Θεὸν ἀνθομολογήσεων τῆς πόλεως ἀπήρχετο, πεζῇ βαδίζων, καὶ τὸ τῆς βασιλείας ἀποβαλὼν, ὡς μὴ [illegible] τελετῇ πρέπον [illegible].

Περὶ τὸ τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ ἀφίκετο τέμενος) Multa de hoc templo a Justiniano extructo dixere Græci & Latini, omnia tamen infra dignitatem: Molimina enim omnium in dicendo opus superabat. Ipse Michaelis Pfelli facundiffimi fcriptoris in idem templum terræmotu quaffatum disjectumque Monodiam adhuc ineditam, dignam tamen, quæ legatur ab omnibus dabimus, ut meus Manufcriptus Codex, tineis exefus, madoreque lacerus fuppeditabit. Non erit injucundus labor inter lacrymas. εἰς τὸν τῆς ἁγίας Σοφίας σύμπτωσιν. Ἦν ἄρα καὶ συμφορὰ συμφορᾶς, καὶ πάθος πάθους, καὶ λύπη λύπης, καὶ οἰμωγῆς οἰμωγὴ, καὶ θρήνου θρῆνος μείζων τε καὶ [illegible]. καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν παθημάτων, ὅσα καὶ μικρὰ [illegible] πόλεων κατασκαφαὶ, νεῶν ἐρημώσεις, οἴκων [illegible], [illegible] [illegible], ἀπαγωγαὶ, αἰχμαλωσίαι [illegible] τε ἐξ οἴδαμεν. εἴδομεν ἃ οὐκ ἠλπίσαμεν, οὐδὲ προσεδοκήσαμεν, οὐκ ἄν ποτε εἰς νοῦν ἀνετυπώσαμεν. καὶ ὃ μεῖζον κακὸν οὐκ ἄν ἴδοιεν καὶ ὃ προσποθοῦσαι πάντως ἂν ὑπήνεγκό τι. τί τοῦτο; τὸν κόσμον ὑμῶν, τὸν οὐρανὸν, τὸν ἥλιον, τὴν σκέπην, καὶ καταφυγὴν ὑμῶν, τὴν ἐλπίδα, τὴν μεγάλην ψυχαγωγίαν, τὴν μεγάλην ἀντίληψιν, τὸ ἔρεισμα τὸ [illegible], τὸν περικαλλῆ νεὼν τὸν ἀπαράμιλλον οἶκον, ὃν ᾠκοδόμησεν ἡ Σοφία ἐπὶ τῷ ἑαυτῆς ὀνόματι, καὶ ὃ ὑπήρεισε τοὺς ἑπτὰ στύλους [illegible]. ὑπὲρ ὃ καὶ ἑαυτῆς ἔσφαξε θύματα. καὶ τὸν κρατῆρα ἐκέρασεν. ὢ τοῦ πάθους. ὢ τῆς συμφορᾶς. ὢ τοῦ μεγέθους τῶν κακῶν. ὢ τῆς [illegible]. τίς οὐκ ἂν καὶ τὴν γλῶτταν ἐνδακὼν, ὥστε μὴ εἰπεῖν; τίς οὐκ ἂν καὶ ὁ ἀνεμπίπληστος [illegible] ἐκλαύσατο; τοῦτον ἐκεῖνον ἐν ὁ Θεὸς ἐξηκριβάζετο, ᾧ ἐπεφαίνετο, ᾧ μᾶλλον αὐτὸν ἐνεδύετο, ᾧ ηὐλίζετο, ᾧ ἐνεσκήνωτο, οὗ δὲ ἀπέκειτο τὰ τιμιώτατα, τὸ μύρον, τὸ χρῖσμα, βασιλικὸν λέγω καὶ ἱερατικὸν. εἶτα τὸ παράδοξον, τὸ τοῦ Θεοῦ σῶμα καὶ αἷμα. ἐν ᾧ ἐθυηπολοῦμεν. τίς αὐτὸν τολμήσει τὸ γοῦν; τίς ἐν ἐγκρατεῖ ψυχῇ προσενεγκεῖν τὸν ναὸν; ἔπεσε ὁ διαπυρος, ὁ περιβόητος, ὁ ἄσυλος, ἔπεσεν οἴμοι. ἔπεσε σεισμῷ κλονηθεὶς, καὶ βρασμῷ γῆς περιτραπεὶς. καὶ ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν, οὐκ ηὐδόκησεν, οὐκ ἠθέλησεν ἄρα, οὐκ ἠλέησε πίπτοντα· ἀλλὰ σὺ γὰρ ὁ λόγος ναὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ χῶμα γενόμενον καὶ [illegible], καὶ πρὸς αὐτὸν πάλιν κατωρθὼ αἰρόμενον καὶ ἀναφερόμενον, οὐκ ἀπεστράφη, ἐκακτενίζετο ἐπὶ σοὶ ὁ [illegible]. ἄδυτον. [illegible] τοῦτο ἔστω καὶ ἀκαταλύτως, καὶ [illegible] ἀμελγόμενος, καὶ ἄψαλτος, καὶ ἀπροσφάνιστος, καὶ ἀπροσευδόκητος. ἀνθ' ὧν οὐχ ὑπαίδοι τι ἐπὶ τῷ συντριβῆναί σε· ἀλλ' ἔδωκε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς στερεὰν πέτραν, ἵν' αἰδοῖ καὶ αὐτὸς εἰ καὶ ναὸς ὢν ἐν ἑαυτοῦ ἐπιλέλησται, ἵν' ἀνθρώπινον νόσω καὶ περιτραπεῖς. ὡς ἄνθρωπός τε ἐγένετο, καὶ τὰ σωματικὰ ἀνεδέξατο· ἡμεῖς δὲ οἱ υἱοὶ Σιὼν οἱ τίμιοι, οἱ λειτουργοὶ καὶ ἱερεῖς, καὶ θύται τοῦ μεγάλου καὶ καινοῦ θύματος, καὶ οἱ τὶ ἔνοροι ἐν Διακόνοις, καὶ Υποδιακόνοις τοῖς αἵμασι τὰ στολὰς καὶ καθαίροντες, καὶ μελῳδοὶ, καὶ μελῳδοῦντες, καὶ ψάλται σύντομοί τε, καὶ πλούσιοι. οἱ Ἱερεμίας φησὶ τὰς ὑψώσεις τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι περιφέροντες, τοῦ νῦν μυστήριον; ποῦ νῦν ἀθροίζεσθε; ποῖ ἐστράφητε. εἰς ποῖον ὁ χαρμονὴ ὑμῶν; ποῦ αἱ ἑορταὶ αἱ θρηνῶν. ὁ καλὸν ἦν ὑμῖν καὶ ὅσιον αἰεὶ καὶ ἐμοὶ καὶ πᾶσιν ἔδοξε προσπαθεῖν, ὁ συνθανεῖν τῷ συμπτώματι; ἐπεὶ δὲ ὁ Θεὸς ζῆν ὑμῖν ἔδωκε, καὶ ἐγκατάλειμμα ὑμῶν ἐγκατελείπετο, ζῆτε, ποῦ τὸ ἱερὸν ὑμῶν καθῆσθαι νῦν, ἢ ἵσταται συμπολίτευμα; τὸ ἡ συμπλήρωσις; ποῦ ἡ συζήτησις τῶν γραφικῶν ῥητῶν; τί περὶ τῆς συμφορᾶς ἐκείνης φιλοσοφεῖτε; περὶ ἀδολεσχίας; περὶ παραχωρήσεως; [illegible]; περὶ τῶν ἀνεφίκτων ῥημάτων ἢ [illegible] ἔδοξε ὑμῖν, ὁ ἀποκαλυφθεὶς λόγος, εἴπατε, καὶ μὴ ἐάσητε μόνῳ τῷ ἀποσκευάσματι τοῦ ἱεροῦ προσανέχειν. οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ἄρχων καὶ προφήτης καὶ ἡγούμενος, οὐδὲ ὁλοκαύτωσις, οὐδὲ θυσία, οὐδὲ προσφορὰ, οὐδὲ θυμίαμα, [illegible] τῷ καρπῶσαι ἐνώπιόν σου, καὶ εὑρεῖν ἔλεος. ἀλλ' ὑμεῖς μὲν καὶ σώζεσθε, καὶ ἴδετε τὴν νέαν Ἱερουσαλὴμ ἐπαγομένην τὸ εἰς ὕψος, καὶ ἀνακαινιζομένην, καὶ ταῖς εὐχαῖς συγκαίμενοι, καὶ δοξασθήσεσθε ἐν αὐτῇ, καὶ λαμπρυνθήσεσθε. pag. 282. σὺ δὲ ἔλεει καὶ αἰλίνων. καὶ ἀστέρες ὑμεῖς ποῦ ποτε ἐπιφαίνεσθε; ποῦ νῦν αὐγάζετε; ποῦ τὰς ἀκτῖνας ἀνίσχοντες πέμπετε; ποῖος ὑμᾶς οἶκος ἀρτίως ἐνδέχεται, ἢ ἀποδέχεται; τίνι ἀντιλάμπετε; ποίῳ ἔργῳ σημαίνεσθε; τίς ἰδεῖν ὑμᾶς ἄνω βλέπων ἐθέλει; τίς οὐχὶ μᾶλλον ἐν σκότει κύπτων [illegible], καὶ φῶς ἀποστρέφεται; οὐκ ἔδει σε περιβαλέσθαι σκότος τὸ πένθιμον ἐκεῖνο τοῦτο ἤδη δεύτερον. ὦ φωστὴρ ἄριστε καὶ μέγιστε ἥλιε, οὐχὶ σὲ παντελῶς κονιορτῷ τινὶ σκιάσματι ὑποδραμεῖν ἢ ὑποκρυβῆναι, ἢ ἐκλεῖψαι; ἀλλ' οὕτω παρεῖδες τὸ γεγονὸς ὡς ἀγένητον; καὶ ποῦ δοξασθήσεσθε; ἐγὼ γοῦν πολλάκις ὑμᾶς εἶδον ἐν τῷ σελασφόρῳ ἐκείνῳ ναῷ, καὶ ἰδὼν ἐθαύμασα, καὶ τὴν αἰτίαν ἠρώτησα, δι' ἣν τοιοῦτοι ἐπέστητε, καὶ τότου νῦν καλῶς αἴτιον ἔμαθον τῆς [illegible] ἐκείνης, καὶ [illegible] ὑμεῖς, φῶς μὲν εἶναι καὶ ἀστέρας· ποτὲ δὲ καὶ δι' ὅλης ἡμέρας ἐφαίνεσθε ὅλοι συμφιλοχωροῦντες ἐκεῖσε καὶ στρεφόμενοι καὶ λάμποντες, καὶ ἐκεῖ οἷον ἀφίστασο, ἢ μεθίστασο, τὸν [illegible] συστολὴν φέρων. ἐκ τούτου ἐγὼ βλέπων ἐλογιζόμην, ὅταν καὶ γίγαντα καὶ νυμφίον ὡς τοῦ παστοῦ ἐξερχόμενον, ὁ μελῳδὸς Δαυὶδ σε προανεφώνησε. προεῖδε γὰρ σε κρύπτοντα τοῦ παμφαοῦς ἐκείνου ναοῦ ἐρῶντα. καὶ ἐπῆδες σὲ ταῦτα. καὶ νῦν τούτου οὐκ ἐντραπεὶς πέπονθα, δι' ὃν ἦς μείζων, δι' ὃν ἐνδοξότερος, δι' ὃν φαιδρότερος ἦσθα. καὶ σὺ πάντων ἐνδοξότατος [illegible] μακρὸν καὶ συγκλαῦσαι ἐπὶ τῷ πτώματι. ἵνα μάθῃς ἀλλοιωτὸς αὐτὸν καὶ τρεπτὸς γεγονὼς καὶ [illegible] ὑποκείμενος. αὐτὸς δὲ εἰ μὲν ἀνακτισθήσεται, ἢ συντελεσθήσεται, καὶ καλλωπισθήσεται, οὐκ ἐμὸν εἰδέναι. τὸ δὲ ἐμὸν εἰ ἐπιβαίνω, εἰ εἰσέλθω, εἰ εἴδω, εἰ προσκυνήσω, εἰ [illegible], Θεοῦ ἄρα τοῦτο, κρίνειν εἰδότος.

Πρεσβεύετο δὴ τοῖς ναοῖς τοῦ Θεομήτορος.) Pachymeres lib. 2. c. 31. καὶ δὴ πέμψας ἄγει ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος τὴν σεβασμίαν εἰκόνα τῆς ἁγίας Θεομήτορος, ἣν λέγουσιν ἔργον μὲν εἶναι τοῦ Θείου Λουκᾶ [illegible] καὶ [illegible] δὲ μετὰ ταῦτα γενέσθαι Πουλχερίᾳ τῇ βασιλίδι παρὰ τῆς νύμφης αὐτῆς Εὐδοκίας τῆς ἐξ Ἀθηνῶν καὶ δεσποίνης, καὶ [illegible] ὄντος ἐκ Παλαιστίνης ἀποσταλέν. ὑπὸ δὴ ταύτης [illegible], δι' ἧς ἐπανεσώθη καὶ ἀπολήψεσθαι, εἰσελαύνειν τὴν πόλιν ἐπεχείρησαν [illegible] ἐκεῖ ἦν ἀποτεθειμένην χαίρειν. Gregoras lib. 4. συχναῖς παρελθούσαις ἡμέραις, ὡς εἶχε τὸν βασιλέα ἡ τῶν πάλαι βασιλεύουσα. πλὴν οὐ πρότερον εἰσελθόντα αὐτὸν, πρὶν ἢ τὴν θείαν εἰκόνα τῆς Υπεράγνου Θεομήτορος τῆς Ὁδηγητρίας εἰς τὴν οὕτω πως ὀνομαζομένην Χρυσῆν πύλην εἰσελάσασθαι. ἔνθα αὐτῇ τοὺς χαριστηρίους ἀποδόντας ὕμνους, οὕτως ὕστερον εἰσιέναι πεζῇ καὶ βάδην προηγουμένης τῆς Θείας εἰκόνος τῆς Θεομήτορος. Idque ante Michaelam post Justinianum & Heraclium primus omnium Imperatorum egerat Joannes Comnenus, fi fides adhibenda est Joanni Cinnamo Histor. lib. 1. ἐπιπλῆξαι τοῖς αὐτοῖς τῷ μεγέθει τῆς εἰς τὸν πόλεμον παρασκευῆς, τοῦτο

πόλιν καὶ σφᾶς αὐτοὺς προδοῦσα Ῥωμαίοις ἐπεισήγαγεν. ἐπεί τε εἰς Βυζάντιον ὁ ποιμὴν μεγαλοπρεπεστέρᾳ ἐπόμπευσεν. ὅ τε καὶ ἅρμα ἀργύρῳ μὲν πεποιημένον, χρυσῷ δὲ κατακόρως ἀπηλειμμένον ἑτοίμασε μὲν ὡς ἐπιβησόμενος, ὁ μέντοι καὶ ὠχύρωσεν τούτῳ δι' ὑπεροψίας ἴσως παραίτησιν, ἀμέλει καὶ εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἐνθέμενοι αὐτῷ, ὁ μὲν σὺν τῷ τεκμηρίῳ προῆλθε σημείῳ, τὰ δ' ἐχαίρετο. Θαῦμα τε ἦν Βυζαντίοις ὁρᾶν, ὅπερ οἶμαι, ὅτι μέχρι καὶ τότε κατεῖδον, ἐξ ὅτε Ἡράκλειος, καὶ Ἰουστινιανοὶ τῶν Ῥωμαίων μὲν δὴ διεῖπον ἀρχήν. Ῥωμαίων μὲν δὴ ὁ δῆμος ἐν τούτοις ἦν.

Ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ τὸν Πατριάρχην αὐτοῖς γενέσθαι) Gregoras lib. 4. δεύτερον, ἀνακαλεῖσθαι τὸν Πατριάρχην Ἀρσένιον, ἐπεὶ ὁ Πατριαρχικὸς τέως κεῖται θρόνος ἐν ἀρχῇ τὸν διέποντα. εἶχεν δὴ καὶ ὁ Πατριαρχικὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνος Ἀρσένιον Πατριάρχην, τοὺς μὲν ἄκοντα, τοὺς δὲ ἑκόντα μὲν ἐξὸν τὰ φλέσαντα σκάνδαλα. ἑκόντα δ' εἰ, ὅτι τινὰ ἦν βασιλεύσαν ὑποδύμενος αὐτὸς Θεόδωρος τῶν πόλεων, καὶ ὅτι οὐδ' αὐτὸς δόξης ἐρώτων ἀνέπαυτος ὑπάρχει τελέως. ἄνθρωπος γὰρ ἦν καὶ αὐτός. καὶ κοινὸν οὐδέν, εἰ τῶν μὲν μᾶλλον μάλα ἐπτωμένων εἰς ἀρχικὴν δόξαν, αὐτοὶ ἧττον ἀπτέτο. οὐ μᾶλλον ὁ τοσοῦτον ἤρα τῶν θρόνων, ὅσον ἄδικον ἡγεῖτο παραφρονεῖν τὸν λαχόντα δίκαιον κλῆρον.

CAPUT LXXXIX.

Ἤδη γὰρ μεσημβρινὸς τὰς ἀκτῖνας ὁ ἥλιος) Pachymerius; ἦν δὲ τότε καὶ τὸ τῆς ἡμέρας μεσημβρινὸν τοῦ μετρεῖν πλέον ἐκκαίον, τοῦ ἡλίου τὸ κορυφαῖον ἱσταμένου, καὶ ὁ τῶν συνειλεγμένων προθυμία πρὸς τὸ πνίγος δυσφιλονεικεῖ, οἷς εἴτε καὶ συμβαίη καταληψομένοις σκίασμα, τῷ βασιλεῖ τὸ μέγα παλάτιον.

F I N I S.

THEODORI DOUSÆ
IN
GEORGII ACROPOLITÆ
CHRONICON COMPENDIARIUM
NOTÆ.

AD LECTOREM.

Edit. Paris. pag. 283. Quod de Africa olim, mallem hodie de Græcia diceretur, ut ea scilicet nobis aliquid novi subinde suppeditaret, pareretque. Quod quidem te juxta mecum optare, qui tuus est erga litteras amor, Lector candide, certo certius. Eccum igitur tibi sub hoc omine votoque Historicum mediæ ætatis Græcum, numquam ante hac editum, ex mea Bibliotheca postliminio eductum. Repertum olim in Galata (Pera vulgo) redemptumque a Georgio Cantacuzeno, ex cujus libro apographum transcriptum fuit manu Theodosii Zygomalæ Nauplii, ex petitione Domini Georgii fratris mei P.M qui Auctorem illum inter alios Constantinopoli superioribus annis attulit. Hic cum a me exercitii gratia pro meis viribus Latine translatus esset, vix tamen videbatur idoneus, qui per vitorum ora oculosque volitaret. Versio rudis erat, & nondum recognita: exemplar (quo unico usi sumus) ita corruptum, tot lacunis & maculis oppletum, tam denique ab omni parte, culpa amanuensis (qui & ipse corrupto exemplari usus erat) vitiosum, ut nihil minus quam historia aliqua inde elici posse videretur. Non mentior, Lector, ad singula propemodum verba subsistendum mihi fuit, & divinandum. Quid quæris amplius? fregi glaciem, quoad potui, Auctorem lacerum mutilumque seposui, ut meliori tempori reservaretur. Sed cum I. Meursius & P. Scrivius, geminum & incomparabile seculi nostri eruditorum jubar, *pag. 284.* operam suam in hoc Auctore liberaliter offerentes, non esse procrastinandum dictitarent: accidit nescio quo modo, ut hic liber una cum versione mea, & Notis nonnullis, e manibus mihi præreptus, quasi abortivus partus ante tempus nasceretur. ita tamen ut iidem illi, quos dixi, Auctori huic corrigendo non parum lucis dederint, difficultates plurimas, & inextricabiles errores explicuerint. Tu interim, amice Lector, tantis difficultatibus consideratis, hunc laborem meum, studiumque promovendæ rei historicæ ex æquitate metire: & hac ipsa diligentiam meam compensa, æqui bonique consulens primam hanc Georgii Logothetæ editionem: In magnis enim voluisse sat est: recogniturus eumdem (si Deo placet) aliquando, & luculentiorem (si vita superfit) producturus. Interim esto contentus hoc Catone, & Vale.

JOANNES CUSPINIANUS
IN OPERE DE CÆSARIBUS.

Michael Paleologus, Orientis Imperator, vir ingentis spiritus, &c. in quo duæ clarissimæ domus Constantinopolitanæ, Lascarorum videlicet & Paleologorum, commixtæ, altera occidit, altera caput extulit. Nam ut (auctor est Acropolites) Alexius Murzyphlus cognomento, filiam Annam Theodoro Lascari locavit. Fugatusque deinde a Francis una cum conjuge Euphrosyna & genero fuit. Theodorus itaque tres tantum filias ex Anna secum abductas, vix a Nicenis impetravit, ut intra mœnia solas reciperent, cum ei portas clausissent. Ipse manu qua poterat collecta, extemplo Adrianopolim capit, Græcumque Imperium jure soceri hæreditario sibi arripuit: filiasque Mariam Regi Pæonum, Irenem Andronico Lascari Despotæ, quo mortuo, Johanni Batazæ cognomento, e gente item Lascarorum Ducum, locavit (paulo ante Johannem Diplobatazium nominavimus, ex Annalibus aliis.) Hic apud Zacynthum Imperii titulum extra patriam annos tenuit XXXIII. *Huic filius Theodorus Lascaris nomen avi materni referens fuit: quem Johannes e vita discedens, Michaeli Paleologo commendavit. Hic autem illius dux & administrator diu fuit. Tandem, cum esset moriturus Theodorus Adrianopoli, duos alios quoque pueros huic & Imperium tutorio nomine gubernandum commendavit. Quod occisis pupillis per summum nefas rapuit, ac posteris usque ad Constantinum VIII. & ultimum ex ea domo, ad annum videlicet* MCCCCLIII. *per manus tradidit. Mansit itaque huic familiæ Imperium Græcorum annis circiter* CXCIV. *donec in manus Turcorum Mahumeti Othomani tradidit potius, quam prolabi permisit.*

Hinc apparet clarissimum ac præstantissimum virum inter alios usum esse hoc Auctore, nostro inquam Georgio Logotheta, quem ille Acropolitem vocat. Nam quæ hic narrat, compendio desumpta sunt ex hoc Chronico. In eo peccat tamen, quod Theodori Lascaris uxorem Annam, dicat fuisse filiam Alexii Murzyphli. Imo vero Alexii Angeli ea nata fuit; illius, qui fratrem suum Isaacium Angelum minorem natu regno exuit, & visu privavit: cujus & alteram filiam Eudociam iste Murtzuphlus uxorem postea duxit. quæ natu minima Alexii filiarum fuit, uti clare Historia testatur. Vide cap. 5. De fuga Lascaris cum uxore & tribus filiabus, vix ægræ tandem post longas preces Niceæ receptis, cap. 6. Reliqua quæ Cuspinianus obiter perstringit, plenius planiusque in ipso Loghothbeta traduntur. *Edit. Paris. pag. 285.*

THEODORI DOUSÆ IN GEORGII ACROPOLITÆ CHRONICON COMPENDIARIUM NOTÆ.

Edit. Paris. pag. 280.

Plurima hic sunt, benevole Lector, cum in sermone, tum in argumento libri, quæ virum etiam πάνυ σοφὰ remorari possint, ex utriusque nimirum insolentia. Insolentes in sermone voces, res plurimum abstrusæ. Difficultatis illius in causa sunt antiquitas, novitas, peregrinitas. quæ tria sermoni vitium, rei obscuritatem adferre solent. Sermoni vitium a vocibus vulgaribus & a sæculi phrasibus accedit; rem obscurat Historiæ varietas, quæ & non parum hic distorta est, & implexa. Sane accurationem temporum & rerum distinctionem desidero. Sed quemadmodum illo ævo omnium rerum & Imperii confusio erat distractioque, & quasi chaos quoddam nationum, ita etiam existimo hanc Historiam. Quæ tamen ne semper cum tineis certaret, & opimum pabulum blattis præberet, manum admovi extergendis illis sordibus & obscuritatibus explicandis. Quod si non omnia (quorum equidem imparem me fuisse libens profiteor) aliquid me tamen assecutum spero Quæ me fefellerunt in tanta obscuritate, excusabit facile quisquis humanus est. Prodit itaque (quod felix faustumque sit, & utile reipublicæ literariæ) mea opera studioque nunc primum ex pulvere situque erutus & vindicatus Georgius Logothetes; auctor neutiquam aspernandus, & meliore (Hercules!) fato dignissimus. qui rebus gestis, quas memoriæ prodit, non interfuit solummodo, sed plerumque & præfuit: quod non obscure alibi ipsemet indicat. Quid pluribus opus est? quanti suo ævo habitus sit, ostendit, qui eum proprius novit, maximi nominis & dignitatis vir Gregorius Cyprius, præclaro illo & pene invidendo Elogio, quod operi præfiximus. Ut taceam titulum Logothetæ, quæ summa fuit apud Græcos Imperatores dignitas, de qua mox infra quædam dicturi sumus.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ.

LOGOTHETES Auctoris nomen proprium posA sit videri. Sed est officii Palatini nomen: unde haud scio an nomen proprium, quamvis pereunte officio, in familia permanserit. Quæ autem fuerint Logothetæ partes apud Imperatorem; ex Curopalate, seu Georgio Codino, petas licebit, cujus extat elegantissimus & accuratissimus de officiis Palatii Constantinopolitani & magnæ Ecclesiæ libellus. Vide & V.C. Johannis Meursii Glossarium Græcobarbarum, ex quo disces, variis fuisse dignitatibus nomen hoc appositum. Erat e Palatinis (ut Ecclesiasticos prætercam) ὁ Λογοθέτης τοῦ γενικοῦ, id est Ærarii. Erat & ὁ τῶν οἰκειακῶν, qui alias Κυαιστ. Erant præterea, ὁ τοῦ δρόμου, τοῦ στρατιωτικοῦ, τῶν ἀγελῶν, τῶν σεκρέτων qui postrem s Nicetæ Choniatę in Manuele Comneno lib. VII. etiam Καγκελλάριος dicitur. Inter omnes autem excellebat ὁ μέγας Λογοθέτης, ejusque munus circa mandata bullasque Imperatoris, & alia (quæ functio Quæstoris est) occupari. Quæ cum singula diligentissime ab amico illo nostro præstantissimo explicata sint & notata, supervacuum esse duxi ea hic repetere, cum ad satietatem illinc haurire quisque possit. Quædam etiam haud protrita suppeditabit summus Jureconsultus Jacobus Cujacius ad lib. X. Codicis Justinianei tit. XXX. qui est

A de Discussoribus, id est, I.C. interprete, Logothetas & Discussores, ait esse veluti, cognitores & disceptatores rationum fiscalium ab aliis tractatarum; vel etiam rationum publicarum Novella Valentiniani de Indulg. reliq. refert, Discussores in provincias plerumque proficisci ambitione & suffragio potius, quam merito vel electione certa, & ingressos statim expetere cohortales atque etiam scholares. Exhibet ibidem pag. 287.
vir summus l. IV. ex lib. LVI. Basilicωn, quæ exulabat. cujus capita præcipua hæc sunt: Non mittit in provincias Discussorem sine auctoritate Principis: Discussis apocham sacram vel a Discussore dari: Sumptus solatiique Discussorem sive Logotheten habere ex publico, nihil capere a collatoribus. Discussor in No-
B vella Valentiniani s. d. Inspector vocatur. Sed frequentius Λογοθέτης dicitur. Procopius lib. II. de bello Gothico: ὅτι δὲ Ἀλέξανδρός τε ἐν Βυζαντίῳ τοῖς δημοσίοις ἐπιτεθεὶς λογισμοῖς, Λογοθέτην Ἑλληνίζοντες, τὴν τιμὴν ταύτην καλοῦσι Ῥωμαῖοι In vetustis Glossariis Discussor alias redditur Τράκτωρ στρατιώτης, alias Λογοθέτης. Quo autem munere ex iis omnibus noster Georgius functus sit, haud satis mihi hactenus compertum est. quare illud in medium relinquo. erudito Lectori investigandum.

ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΟΥ.

Discutiendum itidem doctioribus relinquo, unde *Acropolites* dicatur. *Acropolis* Libyæ urbs, & Ætoliæ, apud Stephanum Ethnographum. Iberiæ Asiaticæ etiam urbs Dioni lib. XXXVII. Diversæ aliæ item Acropoles. *Acropolis* quoque arx Atheniensium: Athenæ enim in tres partes, sive regiones, distinctæ olim & divisæ. *Acropolin*, *Astu*, & *Pyræum portum*. Hinc nonnemo fortassis satis putet constare Auctorem hunc fuisse Athenis natum. Aliis aliter videbitur.

CAP. I. Ἠ ἐγγελωμένη (Ita vitiose MS. quo unico usi sumus. Scribendum ἐγγεγλωμένη.

Ἡ τῆς πασῶν μὲν πόλεων δυστυχεστάτης, καὶ βασιλίδος, τῆς Κωνσταντίνου τὸ Βύζαντος ποτέ.) Constantinopolis & ab aliis Scriptoribus ante quam caperetur a Latinis, id est Italis, Gallis, & Belgis, *πόλις πόλεων*, *καὶ βασιλεύουσα*, felix ante alias & regina urbium dicta est, nomenque propter excellentiam, Urbis & Novæ Romæ meruit. Nam Byzantium vetus nomen nemo paulo humanior ignorat, situmque ejus; nempe ad Bosphorum Thracium, Imperii Occidentis quondam (& etiamnam hodie, si ita Turcorum tyrannidem nominare liceat) caput. Hæc augusta & regia urbs, Veteris Romæ (quæ & septicollis, uti hæc *ἑπτάλοφος* Græcis) æmula, mundi miraculum, orbis epitome, ac rerum domina, tum temporis in flore suo, non immerito Martialis versibus compellari potuit:

Terrarum dea, gentiumque Roma,
Cui par est nihil, & nihil secundum.

Enimvero hoc Judæus scriptor testatur, Beniamin (inquam) Tudulensis in Itinerario suo, ubi se Constantinopolim venisse, & inter alia Urbis admiranda vidisse Blachernas ad littus maris, opus Imp. Emmanuelis, scribit. *In eo*, inquit, *loco*, *vidi res narratu incredibiles. Deferuntur enim in illud Palatium quotannis tributa, quibus turres implentur coccinea purpureaque veste, & auro: ita ut nullibi terrarum par structuræ atque divitiarum exemplum inveniri possit. Affirmatur autem ipsius solius civitatis vectigal, ex foris, portu, ac mercatorum tributo collectum, ad viginti millia aureorum in singulos dies accedere* Vixit hic auctor ante CCCC. & quod excurrit, annos. Nicetas Choniates nō ano in loco nobilissimam hanc urbem mire prædicat, sortemque ejus jam a Latinis captæ deplorat: Vide imprimis elogium urbis in Alexio Duca Murzuflo. Habet in *κειμηλίοις* suis Bonaventura Vulcanius V.C. optime de literis Græcis meritus, Gregorii Cyprii Patriarchæ Constantinopolitani descriptionem & encomium illius Urbis: Emmanuelis præterea Chrysoloræ Epistolas, quibus Veterem & Novam Romam inter se accuratissime comparat. Extantque vulgo Petri Gillii de Topographia Constantinopoleos & de illius antiquitatibus doctissimi Commentarii, uti & de Bosphoro Thracio. Imaginem vero hujus amplissimæ civitatis videre qui volet, adeat is Academiæ Lugduno-Batavæ Bibliothecam, ubi Turcica Constantinopolis in tabula XI. circiter pedes oblonga, manu Melchioris Lorichii felicissime delineata visitur. De eadem non pauca etiam in Epistolis & Itinerariis suis memoriæ produnt amplissimus Augerius Busbequius, & ornatissimus frater meus Georgius Dousa. qui annis superioribus, dum vita Deusque sinebant, Constantinopoli cum esset, ex Georgii Cantacuzeni, viri magni & Imperatorio stemmate oriundi, Bibliothecæ manuscriptis codicibus sic satis instructæ servitute Georgium Logothetam nostrum redemit, cujus primæ editioni, Lector, si æquum te ac faventem sensero, communicabo tibi post, non visas hactenus & a multis expetitas Joannis Zonaræ Epistolas Theologicas, rarum mihique carum opus. Quibus & alia fortasse succedent, reliqua mihi adhuc ex libris manuscriptis, quos secum P. M. frater meus Constantinopoli advexit. Cæterum viri illustris Hesychii Milesii elegantissimus libellus de rebus patriis Constantinopoleos, quem recens amicus noster Joannes Meursius Græce & Latine primus vulgavit, notisque eruditissimis illustravit, non est sane prætereundus; quinimo

A ambabus manibus amplectendus. Videatur etiam hic eodem titulo conscriptum opusculum elegans Georgii Codini, Origines Constantinopolitanas complectens, quod P. M. frater meus Georgius Heidelbergæ olim in linguam Latinam ex Græco transtulit, & postea ab amicis ibidem typis descriptum est. iterato deinde editum Notisque eruditissimis auctum opera ejusdem Meursii.

Ἵνα τῶν ταύτης κακῶν, &c.) Hæc tota periodus luxata est & distorta: sensus quidem commodus inde elici potest, sed verba corrupta sunt. Cujus loci medicinam, ut & aliorum quamplurimorum in hoc libello, in aliud tempus differre & felicioribus ingeniis relinquere, quam tricas nectere Tellenas, consultius putamus.

Φήμη καὶ θεὸς τις καθ' Ὅμηρον καὶ αὐτή.) Cum hæc rerem ac dubitarem an hic locus in Homero extaret, oppportune subvenit ὁ θαυμάσιος Daniel Heinsius,

B nostrum & Musarum decus incomparabile, monuitque Hesiodi esse, Ἔργων β. ipso fine.

Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα πολλοὶ
Λαοὶ φημίξωσι. Θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή.

Ad cujus exemplum Famam etiam deam vocavit Virgilius IV Æneidos:

Hæc passim dea fœda virum diffundit ora.

CAP. II *Τῶν Ῥωμαίων.*) *Romanorum* appellatione accipit, quemadmodum & multi alii ejus ævi scriptores, Constantinopolitanos Græcos. Et *Romania* pro Imperio Orientali in usu est; quia Imperii caput Constantinopolis *Nova Roma* appellata est. Roma utique duplex statuitur in Constitutionibus Imperialibus: una vetus Italica, altera nova, id est Constantinopolis. quam veteris & antiquæ Romæ prærogativa lætari Impp. voluerunt, l. 6. C. de sacrosanct. Eccles. l. 40. C de Episcop. & Cler. l. 4. de operib. public. l. ult. C. in quib. caus. pign. l. ult. C. de temporibus in integ. Zonaras, aliique infiniti

C Auctores cum *νέαν Ῥώμην* dicunt, Constantinopolim intelligunt. Quod notum est.

Κατέβαλε μὲν τῆς ἀρχῆς τὸν ἀδελφὸν, &c.) Accidit id anno Domini CIↃ. C. XCV. Imperasse autem Isaacium Nicetas ait ann. IX. mens. VII Post quem Orientis LVIII. Imperator factus, Cæs. Alexius III. Angelus, Pius, Felix, Augustus. qui imperavit ann. VIII. mens. III. dies X.

Venit in Italiam Alexius (puer forte duodecim annorum) Imp. Isaacii Angeli, cæci & captivi ac Imperio dejecti filius, auxilia a Latinis sive Occidentalibus, contra tyrannidem Alexii patrui, petendi causa, anno CIↃ. CCI. Romanæ Sedis tum Pontifex erat summusque Antistes Innocentius III. De tota hac re, inter alios videndus Nicetas, & Vincentius Bellovacensis spec. histor. lib. XXX. cap. LXIV. Quo in loco Vincentius patrem pueri *Conrezac* prodigiose vocat, itemque cap. XC. & XCI. *Thursath.* & cap. CI. *Thursac*. Peccavit nempe ipse, aut librarii ejus, propter imperitiam linguæ Græcæ vulgaris. *Edit. Paris. pag. 288.*

D Scribendum *Kur Isac*, Κὺρ Ἰσαάκ. Idem mendum est apud veterem Chronographum regium, magistrum Rigordum Gothum, de Gestis Philippi Augusti Francorum regis, ad annum CIↃ. CCI. ubi legitur *Conzerac*. Quinimo in ipsis Epistolis Balduini Imp. & H. Comitis Sancti Pauli, apud Godefridum Colon. S. Pantaleonis monachum, ad annum CIↃ CCI. ubi *Tirsachius* scriptum est. Non minus imperite apud Antoninum Archiepiscop. Florent. legitur volum. III. tit. XIX. cap. II. §. I. *Chorean* pro κὺρ Ἄγγελος. Truncata hujuscemodi vocabula multa posterioribus Græcis usitata. Τὸ κὺρ pro κύριε, aut κύριος *Dominus*, propriis nominibus præponi solitum, Martino Crusio in Turco-Græcia, & C. V. Joanni Meursio in Glossario Græco-barbaro notatum. Anthos, qui liber est linguæ vulgaris Græcæ: *ὁ βασιλεὺς εἰς αὐτὸ τότε ὁ κὺρ*

E *Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος*.. Sic κυρὰ pro κυρία, *Domina*, dicebant. Atque hinc Jacobus Philippus Bergomas liberandus ab insigni hallucinatione, an mendo? lib. XII. Chronici, ubi de Montisferrati Marchionatus primordiis, circa annum CIↃ CCCCLXXXV. agit ejusque Marchiones recenset, ait Emmanuelem Constantinopolitanum Imp. Reinerio Montisferratensi uxorem dedisse filiam suam nomine *Curama-*

viam. Atqui Nicetæ lib. VI. scribitur, Maria Emmanuelis F. collocata fuisse Marchioni Montisferrati, imberbi adhuc adolescentulo, ipsa trigesimum ætatis annum jam egressa. Ergo *Curamaria* hæc est Κυρὰ Μαρία, *Domina Maria*, unde ignobile & inauditum illud nomen detortum. Et, quod monstrosius, ex hac *Curamaria*, alii *Cunariam* fabricarunt, pudendo errore. Sed hujusecemodi hallucinationibus plurimi Neoterici vulgo implicantur, qui ad hoc exemplum castigandi sunt. Sed hæc obiter monuisse sufficiat. Ad Historiam quod attinet, legendi præter Nicetam, Rigordum, Godefridum S. Pantaleonis monachum Colon. in Annalibus ad annum MCCIII. quos dixi, ex recentioribus Blondus Flavius Decad. II. lib. VI. & de Gestis Venetorum, M. Antonius Sabellicus Histor. Venet. lib. VIII. Platina in vita Innocentii III. Paulus Æmilius Histor. Gal. lib. VI. & Petrus Justinianus Venet. Multa ibi de navigatione Latinorum, sive Occidentalium cum Alexio puero Constantinopolim versus: de Alexii impii fuga: de Urbis expugnatione, & Murzufli Tyranni de Tauri columna præcipitatione: de obitu Impp. Isaacii & filii Alexii: de Imp Balduino Flandro: quæ circa annū CIↃ.CCII. & CIↃ. CCIV. peracta sunt. Expugnatam autem Urbem invenio, ea parte qua regia est, & templum S. Sophiæ: duabus navibus colligatis, & ad murum admotis, *Paradiso & Peregrina* nominatis: apud Vincentium lib. XXX cap. XCI. ex epistola (ut videtur) ipsius Balduini Imp. Extant quippe de hoc bello duæ Epistolæ satis prolixæ apud Arnoldum Lubecensem Chron. Sclavor lib. VI cap. XIX. & XX. Scribitur in una, de prospera Constantinopolim navigatione: de Imperatore superato: de Imp. Isaacio custodia educto: de illustris filii ejus Alexii in Ecclesia S. Sophiæ coronatione: de gratitudine ejus erga Latinos, & alia. Item in altera, Imp. Alexium perfidia Græcorum seductum, ne promissa faceret, a Murzuflo Duce necatum, & latera costasque ejus clava ferrea confractas esse: nec multo post, Dominum Isaacium, a quo filius dicebatur fuisse seductus, diem clausisse extremum: Murzuflum occupasse tyrannidem. Inde, V. Eidus April. sexta feria Latinos navali prælio infeliciter cum Græcis dimicasse: sed prid. Eid. secunda feria post Passionem Domini, conscensis muris, in urbem irruisse: Imperatorem qui non procul a muris steterit in tentoriis armatus, conspecto hoste, statim fugisse: Latinos, magna cæde facta, urbem invasisse. Postridie Murzuflum iterum repugnantem, victum esse, tum plenam victoriam Latinis obtigisse, & inæstimabilem prædam abactam, equorum, auri, argenti, gemmarū, & pretiosarum vestium. *Si inter singulos* (inquit) *victoriam partiamur, quilibet ex nostris non pauciores quam centum obsedit & vicit. Nobis non victoriam usurpamus, a Domino est factum istud & est mirabile in oculis nostris.* Addit, a certis delectis die Dominica *Misericordias Domini*, Imperatorem electum esse; sequentique Dominica *Jubilate Deo*, ingenti omnium applausu sublimatum. Ibidem hoc titulo usus, *Balduinus Dei gratia fidelissimus Imperator Constantinopolitanus, a Deo coronatus, Romaniæ* (ita apud Arnoldum est legendum) *moderator & semper Augustus, Flandrensis & Hennegoviensis Comes.* Has Epistolas legere volenti, in mundo est Arnoldus Lubecensis Abbas, continuator Helmoldi Sclavorum Chronographi, ipso lib. VI. fine. Prior inscripta est *Excellentissimo Do. Othoni, Dei gratia Romanorum Regi & semper Augusto*, &c. Posterior inscribitur *Universis Christi fidelibus Archiepiscopis, Episcopis, & Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, cæterisque Ecclesiarum Prælatis, Ecclesiasticisque personis: Baronibus, Militibus, Sarziantis, omnique populo Christiano.* atque eadem hæc repræsentatur etiam in Annalibus Godofridi monachi, ceu missa Adolfo Coloniensi Archiepiscopo. Conferant quibus otium & libido est, mutuaque opera eam restituant. Legitur ibidem & alia Epistola, quam Henricus (qui aliis Hugo) Sancti Pauli Comes, Henrico Duci de Lovanio, id est Brabantiæ, misit. Quam vide: & plura si voles, adhibe Guntherum monachum cœnobii Parisiensis in Alsatia, qui Historiam hanc captæ Constantinopoleos, ex ore Martini Abbatis sui, qui expugnationi & victoriæ interfuit, fuse descripsit: editam nuper ex membranis ab Henrico Canisio Noviomago I. C. Antiquæ lectionis tomo V. part. II.

Δαυὶδ φυγὼν διεσώθη) Regum lib. I. cap. XXIII. vers. 13. ἐ ἀπηγγέλη τῷ Σαοὺλ ὅτι διασέσωται Δαβὶδ ἐκ Κεϊλά. *nunciatumque est Sauli quod fugisset David de Ceila, & salvatus esset.* Et lib. II. cap. XV. vers. 14. fugit a facie Absalomis, omnesque suos, quos Hierosolymis habebat, ut fugiant hortatur: quo spectat inscriptio Psalm. III.

CAP. III. Περὶ Ἀλεξίου τοῦ Δούκα, ὃν Πρωτοβεστιάριον ἔτυχε τετιμημένον.) De *Protovestiarii* dignitate vide Glossarium Meursii, in Βεστιάριον. Differebant autem dignitate & munere *Protovestiarius* & *Protovestiarites*, cujus infra Auctor noster meminit. Vide ibi. Blondus de Gestis Venetorum, Alexium hunc non recte *Protonotarium* facit. Quod tamen amanuensis aut librarii mendum videri potest, cum Decad. II. lib. VI. aliter sit, & *Protovestiarium* diserte legamus.

Ἀλέξιος ὁ Μούρτζουφλος) Alexius cognominatus *Murtsuphlus* Græco vocabulo, ob conjuncta & veluti oculis imminentia supercilia. Nicetas in Isaacio Angelo & Alexio F. μόνος δ' ἐν πᾶσιν ὁ Δούκας Ἀλέξιος, ὅτι ἐκ τοῦ συννενεῦσθαι τὰς ὀφρῦς, καὶ οἷον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπικρέμασθαι, πρὸς τῶν συνηθῶν ἐπωνόμαστο Μούρτζουφλος. Forte Μουρτουφλος. Varie autem hoc nomen apud Historicos vulgo concipitur. In Epistola Balduini Imp. apud Godefridum Monachum *Morchufus*, apud Vincentium Bellovacensem *Morculphus & Marculphus*, & sic in Chronico Altissiodorensi. Biondo de Gestis Venetorum est *Murtilus*, eidemque Decad. II. lib. VI. *Murtilus, vel ut aliqui habent scriptores, Morchulfus*. Paulo Æmilio *Myrtilus, vel Murzuphlus*. Gunthero Monacho in Historia Constantinopolitana *Murtiphlo*, cum interpretamento, *id est flos cordis*. *Edit. Parif. pag. 289.*

Βούλευμα ἐπαίνου ἄξιον) Cum pro bis in apographo ipso in contextu legeretur ἀτεύγμα (quod nos in versione sequuti sumus,) additumque in margine esset βούλευμα ἐπαίνου ἄξιον; quod videtur Græculi cujusdam sive hominis otiosi commentum, id ipsum perperam in contextum ab operis receptum est. Quod monitum volui, Lector, nescius ne esses.

CAP. IV. Ὡς ἄλλοι οἱ ἀγιωτάτοι παῖδες ποτε.) Hebræos pueros intelligit jussu regis Nabuchodonosor in ardentem fornacem immissos;

Quos olim Babylonicum per ignem
Cantantes stupuit tremens Tyrannus.

ut cum Prudentio loquar Peristiphan. Hymn. X. *illi* (Ambrosio referente lib. X. cap. 82.) *ardentem ignem innoxio videre tactu circa membra sua pasci*. Et de iisdem D. Hieronymus in Epistola ad Innocent. De muliere septies icta: *Huc huc mihi trium exempla puerorum, qui inter frigidos flammarum globos, hymnos edidere pro fletibus: circa quorum saraballa* (i. braccas & crurales) *sanctamque cæsariem, innoxium lusit incendium*. Nazianzenus Homil. in Cyprian. Cyprian. lib. IV. epist. VI. & De duplici martyrio, Sedul. lib. I. Omnium gravissime Christianus noster Horatius Apotheosi v. 197.

Fare age, quem videat Babylonis ab arce Tyrannus
Innocuas inter flammas procul inspatiantem,
Calcantem rapidos inaudistis fratribus ignes, &c.

Extat historia hæc trium puerorum in fornace Babylonica apud Danielem cap. III. Cæterum illa, in vulgata Edit. *Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & benedicentes Domino*, cum Azariæ oratione, quæ sequitur, fidei & humilitatis plena, usque ad finem cantici puerorum, in Hebræis voluminibus non haberi, testis est D. Hieronymus, qui ea de Græca Theodotionis editione transtulit. Notat idem ad Azariæ illam orationem, *Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, & laudabile & gloriosum nomen tuum in sæcula; quia justus es in omnibus, quæ induxisti super nos, & super civitatem sanctam patrum nostrorum Jerusalem; quia in veritate & in judicio induxisti omnia hæc propter peccata nostra*, &c. Notat, inquam, in Commentario, *Quādo diversis premimur angustiis, ex toto cordis hoc loquamur affectu: & quidquid nobis acciderit, juste nos sustinere fateamur*,

mur, ut compleatur in nobis illud quod scriptum est: Exultaverunt & lætatæ sunt filiæ Judæ in omnibus judiciis tuis, Domine. *Psalm.* XCVI. Hoc pie agit hic, si quid video, Georgius noster Logotheta.

CAP. V. *Ον καὶ Δεσπότην ἐτίμησεν.*) *Despotæ* nomine (quod in hoc libello sæpius occurrit) in Aula Constantinopolitana vocabantur filii, fratres, generi Imperatoris, Sebastocrator, Cæsar, & Patriarchæ. Sed κατ' ἐξοχὴν ita dictus fuit Imperii successor, filiorum natu maximus. Nonnumquam & aliis Principibus amicitiæ aut affinitatis ergo deferebant. Quæ omnia accuratissime Meursius observavit in Glossario.

Τῷ Κράλῃ Σερβίας) Κράλης, *Rex*. idem quod Polonorum lingua *Crol.* τὸν Κράλην Σερβίας Nicephorus Gregoras non semel nominat. Et ὁ Κράλης Οὐγγρίας in Sancito quodam Patriarchæ anonymi, apud Leunclavium in Jure Græco-Romano. Κράλαινα, *Regina*, Gregoræ lib. VII. & Κραλίτζα in Chronico Constantinopolitano MS. apud Meursium. Nicetas in Alexio Comneno lib. III. tertiam ejus filiam nomine Eudociam, ipso adhuc Andronicum fugiente, & in Palæstina apud Ismaelitas oberrante, ab Isaacio patruo (non patre, uti Logotheta) Stephano filio Neemani Triballorum principi desponsam scribit, *Triballi* igitur & *Servii* iidem. *Serbi* Plinio sunt gentes circa Mæotim. iidem cum *Sorabis* Ortelio videntur. *Serbi* Cedreno sunt circa Dalmatiam, quos dicit quoque *Scythas* vocari. *Serviam* Dardanos habitasse scribit Volaterranus, & Cuspinianus. *Dardania*, Ptolomæo, Orosio, & aliis Europæ regio, quæ *Mysia mediterranea* vocatur in Codices. Illyriæ pars est Æliano in Variis, & Nicolao apud Stobæum. Σερβίαν habet Sophianus. *Triballi* Mœsiæ inferioris populi sunt, Plinio, Ptolemæo, & Straboni. qui eos dicit ad insulam Danubii Peuceo pertingere. Hos & *Scythas* quidam vocant. *Servii* dicuntur a Niceta. Sed *Bulgaria* a Laonico Chalcondyla, Sophiano, Lazio, & aliis. De *Serviis* adi Pandectas Turcicas Leunclavii cap. XXVII.

Edit. Paris. pag. 289.

Ἐκ Ταύρου.) De Tauri columna, qua regione Urbis fuerit, vide P. Gyllium de Topographia Constantinopoleos lib. III. cap. VI.

CAP. VI. *Ὁ γὰρ Καματηρὸς Ἰωάννης Πατριάρχης.* Patriarchæ summa erat in Ecclesia Orientali dignitas, ut in Occidentali Pontificis Romani. Vide Gl. Meursianum, numquam sine laude nominandum, in Πατριάρχης. Joan. vero hic Camaterus Patriarch. Constantinop. ex Diacono & Chartulario factus est, Alexio Imp. præfuitque ad captam usque a Latinis urbem, ann. V. mens. VIII. dieb. VII. Post urbem captam Didymotichum (opidulum Thraciæ, in promontorio, ad Hebrum fluvium qui illud ambit, situm; *Dimotuc* vulgo) secessit; ubi cum supervixisset ann. II. mens. II. dies XIV. diem suum obiit. Videatur Catalogus sive Notitia Patriarcharum Constantinopolitanorum apud Leunclavium Juris Græco-Romani lib. IV. Et Nicetas in Balduino Flandro.

Ψηφίζεται δὲ Πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Αὐτωρειανός.) Onufrius Panvinius Historiarum pater in Chronico Ecclesiastico, ad annum CIↃCCVI. *Michael IV. Auctorianus a Græcis in schismate post obitum Joannis Camateri, contra Thomam Maurocenum Venetum* (a Latinis electum) ACIX. *Constantinopolitanus Patriarcha creatus, sedit in Asia ann. quinque, mens. sex.* Scribendum tamen in Logotheta, Meursio nostro videtur Μ. ὁ Σαυριανός. Ecce, inquit, in Notitia Patriarcharum: οὗτος ὁ Πατριάρχης οὗτος (loquitur de Joanne Camatero, & ei Michaelem Saurianum statim subjicit) ἐν Διδυμοτείχῳ ἐτελεύτησεν. ἐχήρευσεν ὁ θρόνος χρόνον ἕνα, μῆνας δέκα, εἶτα ἐγένετο Πατριάρχης ὁ μέγας Σακελλάριος, κῦρος Μιχαὴλ ὁ Σαυριανός, ἐν τῇ ἀνατολῇ προβληθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως, ἐν ἐκαθέζετο εἰς Νίκαιαν. Qui locus cum hoc Logothetæ debet conferri.

CAP. VII. *Θέμα Ψιλίου καὶ Αἰγαίου.*) Sic diserte Codex MS. Lege Θέμα Ὀψικίου. quemadmodum noster postea. Vel vere Ψίκιον truncate dixerunt. pro

A Ὀψίκιον, ut μάλτον pro *tumultu*, & multa talia, quæ passim in Glossario observavit doctissimus Meursius. Θέματος τοῦ Ὀψικίου meminit etiam Zonaras Annal. tom. III. in Constantino Copronymo: *provinciæ Obsicis* vertit Hieronymus Uvolfius. At Θέμα (quod erudite, ut omnia, docet Meursius) primitus pro legione accipiebatur, quæ Provinciæ alicui imposita. Hinc Glossarium vetus H. Stephani: *Legio*, τάξις, θέμα. Postea ipsæ Provinciæ translato nomine ita appellari cœperunt. quod multis exemplis probat clarissimus Glossographus. Quod autem Θέμα Ὀψίκιον, & quo mundi climate fuerit, disces ex Constantino Porphyrogenneta Them. Orient. IV. quem aureolum libellum debemus V. C. Bonaventuræ Vulcanio: ut ejusdem Auctoris Occidentalia Themata Frederico Morellio, Regio apud Gallos interpreti. pag. 290.

Βοαρεὰ καὶ Αὐλωνία) Hæc Βοαρεὰ cum nusquam terB rarum mihi occurreret, corruptum esse vocabulum judicavi; & emendandum Βάρις: ad quam emendationem mihi Nicetas facem prætulit, in Manuele Comneno lib. II. πόλις κατὰ τὴν τῶν Αἰγαίων πελαγῶν χώραν τειχίζεται, Βάρις καὶ Αὐλωνία παρωνυμίως ἐπονομαζομένη. *Baris* ergo ad Ægæum Pelagus urbs, quæ & *Aulonia*, circa Hellespontum alicubi.

CAP. XI. *Τοῦ βασιλέως πυραμίδας*) Πυραμὶς erat pileus acuminatus, instar pyramidis, Orientalium principum gestamen. cujus postea iterum Georgius meminit: καὶ τὰ μὲν ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπέβαλλε τὸ, καὶ τὸν περιμαργαρον πυραμίδα, &c. τὰ βασιλικὰ σύμβολα. Hoc, adhibito in consilio viro consultissimo ac Byzantinarum rerum peritissimo I. Meursio, didici ex duobus illis Auctoris nostri locis. Idemque docetur in Glossario Græco-barbaro iteratæ editionis, iisdem firmatum exemplis. Quibus tertium addo C ex Niceta, in Andronico Comneno lib. II. [illegible] καὶ τὸ φοινικοβαφὲς πέδιλον τοῦ ποδὸς ἀφελκύσαμενος, καὶ τὸ ἀρχαῖον αὐτῷ περιβόλαιον [illegible] ἀποτραχηλισάμενος [illegible], καὶ πῖλον βαρβαρικὸν τῇ κεφαλῇ περιθέμενος, ὡς [illegible] [illegible] τὸν βασιλικὸν [illegible] Vocat barbaricum pileum, acuminatum & fastigiatum in metam, instar pyramidis. Non absimile genus pilei, aut idem forte, videtur fuisse τοῦφα, cujus meminit in Basilio Porphyrogenito Zonaras Annal. tom. III. quem triumphantem incessisse vult ornatum recta tiara aut tupha, τιάραν [illegible] ὀρθὴν, ἣν τοῦφαν καλοῦσιν ὁ δημώδης, subdit: *a typho nimirum et superbia quam in animis gestantium excitat.* Quæ originatio utcumque nonnemini placitura sit fortassis, mihi certe displicet. Apage, apage nugas ineptissimas. Sed & *tufa* inter signa muta militaria, qualia sunt aquilæ, draD cones, vexilla, flammulæ, &c. de quibus Vegetius lib. III. c. V. in emendata V. C. Petri Scriverii editione. Henricus Huntindoniensis Hist. Anglor. lib. II. *Ubique ante regem* (Edvvinum) *vexilla gestabantur, nec non per plateas illud genus vexilli quod Romani Tufam vocant, Angli Tuf appellant, ante eum ubilibet ferri solebat.* Idem habetur in Venerabilis Bedæ Hist. lib. II. cap. XVI. unde manifesto desumpsisse videtur Huntindoniensis iste Henricus.

Τὸν βασιλικὸν σταυρὸν) Intelligit (quod etiam a Meursio habeo) crucem sphæræ terrestri impositam, quam sinistra manu Imperator gestabat. Quare id nimirum innuebat Imperator, fidei in Christum crucifixum beneficio orbis terrarum Imperium se potitum esse. Primusque ita in Augusteone effingi se Justinianus curavit, post ædificatum augustissimum S. Sophiæ templum; & ab illo mox reE liqui Imperatores. Refert Codinus in Originibus Constantinopolitanis, & Suidas Ἰουστινιανός. Hæc Meursii nostri conjectura est. cujus Mantissam vide ad librum de Luxu Romanorum cap. VIII. De globo Imperatorio Isidorus Originum lib. XVIII. qui ejus usum atque originem ad Augustum refert, his verbis: *Pilam in signa constituisse fertur Augustus propter nationes sibi in cuncto orbe subjectas, ut magis* (legendum puto *imagine*) *figuram orbis ostenderet.* Huic pilæ Constantinus Magnus Imp. crucem addidit, teste Nicephoro lib. VII. cap. XLIX. & aliis. Viden-

dus Amplissimus Cæsar Baronius, Ecclesiasticorum Annalium scriptor nobilis, anno cccaav. Quo optimus Imperator significare voluit, Orbem a Christo crucis virtute triumphatum esse. Exemplum Constantini globum cruciferum manu tenentis, sequuti sunt reliqui Imperatores. Vide passim Nummos. Sed Imperatores non modo in globo Imperatorio ferebant Crucem, sed & solam absque globo. Quod varia Auctorum loca, statuæ, & nummi probant. Et Græci, quando cum hostibus confligendum erat, signum Crucis secum in aciem efferre, & hostibus invictissimi propugnaculi vicem objicere solebant. Etiam Bulgarorum regi prodeunti in hostem, Crucem prælatam Cedrenus auctor est. Conradus a Liechtenau Abbas Urspergensis in Chron anno MCI. *Referebat mihi venerabilis Abbas Gerardus, qui tunc crucem Dominicam semper lateri regis contiguus præferebat*, &c. Sed loquitur hic de Christianorum bello adversus Mahometanos. Gulielmus Tyrius lib. XXI. cap. XXI. & XXII. lib. XXII. cap. XXVI. docebit Principes proprium quemdam habuisse Sacerdotem, qui in expeditionibus ex officio Crucis signum ferret, quem ille *vivificæ Crucis baiulum* appellat. Is est *Primarius Sacerdos Palatii* Cedreno in Constantino Leonis F. Et hoc signum Crucis pretiosius, majoreque cultu, honore, ac reverentia suspiciebatur, & religiosius observabatur, si inclusas haberet primæ Crucis particulas. Nam S. Crucis lignum per partes (ut ait D. Cyrillus Hierosolymitanus Episcopus Catech. 4. 10. & 13.) de monte Calvariæ sparsum est, ac totum terrarum orbem replevit. Ejusccmodi Cruces non paucæ passim occurrent antiquorum monumenta evolventi. Tale hoc fuisse mihi persuadeo, quod auctor noster τὸν βασιλικὸν σταυρὸν appellat, salvo tamen cujusvis judicio. Vide Jacobum Gretserum, S. J. Theologum, qui hoc omne Crucis negotium exactissime atque uberrime tribus tomis persequitur. Quibus lectis, opinioni meæ subscribere ac calculum adjicere Lectorem candidum, nulla erit invidia.

Τὸ ζῶμα τὸ τῆς Θεομήτορος, καὶ μέρος τι ζώνης αὐτῆς.) Ad Zonam Virginis Deiparæ quod attinet, ejus quoque κατάθεσιν Græci celebrabant prid. Kal. Septembres. Menologium clare in mense Augusto: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὰ κατάθεσις τῆς τιμίας ζώνης τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Et in Novella Manuelis Comneni de Feriis μηνὶ Αὐγούστῳ, λά. τὴν τῆς τιμίας ζώνης τῆς ἀχράντου Θεοτόκου κατάθεσιν. Suggessit amicissimus mihi Meursius Menologium Græcorum ex biblioth. & interpretatione Gulielmi Sirleti Cardinalis ad Aug. die XXXI. *Commemoratio pretiosæ Zonæ sanctissimæ Dei parentis Mariæ, repositæ in venerabili ejus æde, cum Zona ipsa relata est, ab Episcopatu Zelæ sub Justiniano Imp. & factum miraculum per impositionem pretiosæ Zonæ super reginam Zoem, conjugem Leonis Imp.*

CAP. XII. Ὁ Πρωτοστράτωρ.) Quæ sit *Protostratoris* dignitas, quod munus, unde melius liquidiusque constare possit, nullum luculentiorem auctorem, quam amicum nostrum Johannem Meursium tibi nominare possum. Videatur ejus Glossarium, an Thesaurum dicam? in Πρωτοστράτωρ.

Ἰβάνν.) Non *Ibanus* sed *Ibancus*, Ἰβαγκός, apud Nicetam semper, & quodam loco, Ἰβαγκὸς ὄνομα τῷδε, ἐπωνύμιον δὲ ὁ λέξις τὸν Ἰωάννην. Rectius arbitror *Ibanus* sive *Ivanus*, id est, *Ivan*, *Juvan*, *Johan*.

CAP. XIII. Τὴν Φιλιππούπολιν καὶ ἀνδραποδισμὸν τῶν Ῥωμαίων) In hoc ἀνδραποδισμῷ τῶν Ῥωμαίων, & miserabili direptione urbis Philippopolis (quæ ab Alexandri Magni patre nomen accepit & incunabula) antiqui Scriptores cum Logotheta consentiunt. Inter cæteros testis αὐτόπτης Godefridus Ville-Harduinus, Mareschallus Campaniæ, V. N. ait enim Joannem Asanum, pulso Reinerio (an Renato) de Utrecht, qui ejus urbis principatum a Balduino Imper. acceperat, ipsam hanc urbem contra fidem datam funditus evertisse, inque incolas plusquam barbarica rabie sævisse, interemptis crudeliter Archiep. proceribusque, ac ceteris in servitutē abductis.

Τὴν ἀπώλειαν Βαλδουίνου.) Nota fatum Balduini Imp. a Scythis captus vivusq; in hostium potestatem ve-

A nit, ac primo Joanni Bulgarorum regi, mox carceri traditus; modico tempore post miserabili exitu periit, circa annum CIƆCCV. Fuitque Constantinopoli interregnum anni unius & mensium quatuor, morte Imperatoris non prius explorata, *Edit. Paris. pag. 231.* quæ ita contigit, teste Niceta. Captus, diu Ternobi fuit: cum autem Aspietes ad Latinos defecisset, Joannes rex propterea vehementissime exacerbatus, æstuansque ira, &, dolore in dies ingravescente, pene in rabiem actus, Balduino educto e carcere; pedes ipsi manusque amputari, deinde truncum in profundam vallem præcipitari jubet. ubi tertio demum die esca volucrum miserabiliter exspiravit. Hæc Nicetas. Alii in carcere membratim dissectum tradunt: quod uxori Johannis regis, matrimonii imperiique sui consortium, si ope ejus liberaretur, obtulisse, per illam procacem rejectamque falso accusaretur. Matthæus Paris, non Bul-
B gariæ reginam, sed puellam quamdam nobilem fuisse dicitur: uti infra videbimus. Quibus pro corollario addit noster Logotheta, quod ab aliis prætermissum est, Barbarum capite illius in conviviis illusisse, cranio videlicet maximi Principis, poculi vice, abusum. Neque tamen hoc ipsum categorice adstruit: ait enim φασί. Utcumque tamen hoc in medium relinquendum sit, de nece ipsius Balduini ne dubitatur quidem. Quid igitur sibi volunt illi, qui eum post longam peregrinationem & captivitatem carcere eductum, sospitem ac incolumem in patriam rediisse volunt? Scio repertum fuisse quemdam Balduino non absimilem, qui se Imperatorem & Comitem Flandriæ Hannoniæque mentiretur. Nullo namque non tempore inventi sunt, qui infimo loco nati, mendacio se conati sunt clarissimis inserere familiis. Hoc exem-
C plo Pseudo-Balduini, quia nobile est, non gravabor hic, tamen etsi paulo longiuscula sit historia, fide veterum Chronographorum adscribere. Dabem primum locum Alberto Abbati Stadensi, qui circa illa tempora vixit. Cui succederet, deinde Godefridus Sancti Pantaleonis monachus Coloniens. in diligentissimis, quos nuper V. C. Marquardi Freheri beneficio accepimus, Annalibus sub gestis anni CIƆ. CC. XXV. Possem & alios his adjungere, præclaros quidem & fide dignos, sed stili infaceti homines. Sed horum sordibus omissis, audiamus potius sæculi nostri,

Florem illibatum populi, suadæque medullam,

V. C. Justum Lipsium. Is in Monitis & Exemplis Politicis lib. II. cap. V. num. VIII. ita rem narrat. *Fuit Balduinus Octavus Flandriæ Hannoniæque Comes, & idem grandi ausu progressuque Orientis sive By-*
D *zantii Imperator. Dum illic rem gerit, in prælio contra Bulgaros cadit: nec ambigua res erat, donec quidam Bertrandus Rainsus, Campania Galliæ oriundus, & specie religionis juxta Valentianas in silva quadam Anachoreta; donec is, inquam, vulgaret, fingeretque post annos viginti reducem & redivivum se Balduinum esse. impulsus a Nobilium quibusdam creditur; & ætas, forma, astus, atque etiam audacia aderant ad fallendum. Igitur rebus in Hannonia motis, in Flandriam ipsam cum hac fama venit: & rara quadam oris gravitate, commemoratione hominum rerumque priorum, stemmatis totius notitia, etiam sagaces cautosque inducit. Desciscunt & adhærent passim, fastidio etiam & contemptu feminei imperii: quod Joanna id temporis, Balduini filia, rebus præsidebat. Quin ipsa profligata, & propemodum in Quercero oppido intercepta, præsidium & refugium ad regem Ludovicum*
E *Octavum Galliæ habuit: qui subvenit, sed cum prius a Senatu Joannæ examinatus inquisitusque planus ille esset. Ejus enim Præses sic dixit, rogavitque;* Tu quocumque nomine appellandus, si te verum Balduinum jactas, cur Orientis Imperium deseruisti, ad hoc minus properasti? Cur apud notos atque optime de te meritos duces, mortem simulasti, vitam dissimulasti? Quæ commenti causa, aut merces? An numquid il oderant? etiam nunc resumerent, si verus es Augustus. Quid ad nos potissimum venisti, tot lustra non visus, nisi ut inter ignotos igno-

tus falleres? Viginti anni jam sunt a morte illius, quem tedicis: quibus tenebris, & qua causa, tam curiose te occuluisti, sic ut nec aura famæ de te spiraverit? Passi multa mala fuimus, & id ob te mortuum: mederi una, voce uno scripto poteras, vivo: cum non feceris, ego, etiamsi vivis vivum te habeo? Impietas tua non meretur: abi ingrate a patria, cujus caritatem exuisti; a Principatu. cujus curam abjecisti; a civibus, quos oblivione sepelisti. *Dixerat Quæstor: at ille mirum qua confidentia, & ipsa fidem præstruens:* Domi, *inquit*, inclementiores cives, quam fotis hostes, reperi, Tu me Flandria, mater & altrix rejicia, quem Græcia, Macedonia, Thracia advenam excepit, coluit: ipsa Barbaria, majestatem verita, servavit. At enim ubi delitui; audite, & casuum humanorum miserescite, si quid humani in pectoribus istis habetis. Captus prælio ad Hadrianopolim a Bulgaris, ab iisdem in custodia habeor, satis lenta & remissa usque eo ut effugium etiam patuerit, & animo isto ac Deo ducibus me liberarim. Cum ad meos propero vagus & erro, in alios Barbaros incido, ignaros fortunæ meæ, & ab iis in Asiam trahor, ac vendor. Heu miseriam! pudet, sed vos narrare cogitis: Syri me habent, & in ergastulum rusticum damnant. Ego Balduinus, Comes, Imperator, qua manu sceptra tenui rastra tractavi, plures per annos, donec a Germanis mercatoribus casu transeuntibus, quibus me aperui, pretio liberarer. Ii me domum remiserunt: vos expellitis? ingrati, immemores veterum beneficiorum, quibus avi vestri, patres, etiam tu atque ille, a me affecti estis. En senium & hanc caniciem, quo reservati sumus? post tot fluctus, scopulum reperi, ubi portum putabam: ipsa mea filia, mea Joanna, patrem non agnoscit, ne Comitem cognoscat. *Hæc & plura opportune disserens, magnitudinem sui vel fallaciam turbatur: vario animorum motu, & plerisque ad illum inclinatis. Adeo, ut Nobilium populariumque bona pars statim adhæresceret, Comitem & Augustum salutaret, donec re jam in præcipiti, Joanna ad Ludovicum regem supplices Legatos mitteret, ut Balduini, avunculi quoque sui, magnam sanctamque memoriam, ab impuri nebulonis contagio tueretur. Suscipit negotium rex, diem homini dicit: Venit ille magno comitatu, solitaque fiducia & fastu. Vestis erat purpurea, alba in manu virga, barba promissa, a qua vulgo* Peregrinus Longobardus *vocabatur. Sistitque se regi, Peronæ. Ille orditur, succinctus Nobilitate & Senatu:* Flandria in fide & clientela mea est, ne mireris te huc vocatum: quod jure, non ambitione aut usurpatione factum. Sive injuria affeceris, a me vindicandus es; sive afficis, puniri debeas. Utinam Deus & cœlites facerent, ut tu sis ille Balduinus, mihi avunculus, amitinæ meæ pater, nec uno nomine Galliæ meæ illigatus. Utinam! inquam sed famæ tot annorum, tam constanti, quid faciam? illa te jugulat. Credere me abnuis, & unus tot millibus contradicis: sed fidem ex genere humano tollis, si consensui mortalium non ultra credimus. Tamen effare, faveo si quid habes quo famam redarguas, quo Balduinum te asseras, quo veterem meum cognatum aut potius parentem a mortuis restituas. Si ille es, breviter ad hæc respondere, & statim potes. Quæro, Tene pater meus Flandriæ Comitem dixerit, jura dederit? quo teste, loco, tempore, ritu? Baltheone te & insigni militari donarit? Quæ mulier ex Francia nobilitate quo conciliante, quo auspice, loco, cœtu nupserit? Quid hæres? hæc ignorare de se verus Balduinus non potest. *Ista rex: tamen audacia illa, velut deprehensa, hærebat, & spatium cogitandi recolligendique sui petebat. Inde pro impostore haberi, & contemptum dimitti: dimitti tamen, quia sub fide publica venisset. Nec diu post in Burgundia captus, ab Equite gentis Chastenatæ Joannæ offertur: quæ convictum confessumque laqueo strangulavit. Non tamen sine plebeculæ rumoribus, quæ patrem ab improba filia in ligno suspensum, tunc & diu postea differebat.* Hactenus Lipsius. Nunc cum bona venia tua, Lector candide, ab equo ad asinos ibo, & addam pauca adhuc verba Scriptoris

Edit. Paris. pag. 292.

ejus temporis, qui nonnihil fidei tenebrioni isti ac impostori dedisse videtur. Ad annum CIↃCCXXIV. *Baldevvinus*, inquit, *Comes Flandrensis, qui & Imperator Constantinopolitanus, post annosam & morosam incarcerationem, & pœnitentialem peregrinationem, redit in Flandriam: & cum quamplurimis viris, qui eum antea cognoverunt, licet in multis alteratus fuisset, cognosceretur, recepit homagia & fidelitates a multis civitatibus & oppidis Flandriæ. Sed filia ipsius* (primogenita Joanna) *invidens, exasperavit Regem Gallorum, contra ipsum, affirmans ipsum non esse patrem suum, nec ipsum esse, quem se fecit: procuravitque ut prædictus pater suus ignominiose suspenderetur: nam hinc & inde fecit duos canes veteres, scilicet nigros, suspendi. Hoc tamen asserunt multi quibus confessionem fecit, peccatis suis exigentibus promeruisset, quia a carcere evasit cum sociis suis incarceratis, qui capti fuerunt cum eo in prælio, opitulante quadam puella nobili eo pacto, ut baptisaretur quam cito venirent liberati in Christianitatem. Sed Baldevvinus Imperator cum suis sociis, cum pervenissent cum ipsa puella in loca tutiora Christianorum, illam quam promisit ducere in uxorem, & Christianam facere, & moribus Christianorum informare, ante lavacrum regenerationis occulte fecit necari. Unde tam diu ad se reversus fecit pœnitentiam, ut vix a familiaribus etiam cognosceretur, Papa injungente pœnitentiam tam gravem, quia nondum baptisatam occidit. Omnes autem qui huic consilio assensum præbuerunt, turpi morte perierunt*, &c. Hæc Matthæus Paris Anglus in Historia majore. Quibus (præter jam supra allegatos Godefridum Monachum Sancti Pantaleonis, & Albertum Abbatem Standensem, qui omnino videndus est) adde Auctarium Aquicinctinum ad Sigeberti Gemblacensis Chronicon, nuper ab Auberto Miræo Canonico Antuerpiensi publicatum. Jacobus Meyerus, Johannis Iperii (qui anno CIↃCCXCIV vivere desiit) Chronico aliisque vetustissimis Flandriæ monumentis & Annalibus inspectis, interceptum ne Balduinum in prælio, an occisum, parum constare scribit, nunquam posthac inventum. De nebulone Balduinum mentiente, vide ipsum ad annum CIↃCCXXV. Christianus Massæus in Chronico ad annum CIↃCCI., captum Adrianopoli Imperatorem ab adversariis, & abductum in Syriam tradit. Ita variant Auctores.

Ἐποίησε φῶτα λαμπρὰ τῷ σκηνώματι αὐτοῦ, καὶ μετανύκτιον, &c.) Φῶτα hic superfluum possit videri, & e glossula in contextum irrepsisse: cujus sententiæ auctorem habeo Meursium ex cujus Glossario hæc quæ unice huc faciant deprompta sunt: Τὸ λαμπρὸν, *ignis* Constantinus in Tacticis: δῆλον μεταποιοῦσαι ἐκ τὸ ἀπλήκτου αὐτοῦ, ἀπόμενον τοῦτο εἶναι, ὅτι ὁ Ἰνδὸς λαμπρὸν πολλά. Glossæ Græcobarbaræ: τόπος ὅπου ἀνάπτουσι λαμπρὸν, ἐστὶν πῦρ. Pro eodem Τολαμπρὸν (quod est τὸ λαμπρὸν) exstat in Turco-Græcia Crusii. Sed de voce plus satis. Simile autem stratagema legitur apud Livium lib. XXI. *Die deinde simulando aliud, quam quod parabatur, consumpto, cum eodem, quo constiterat, loco castra communissent, ubi primum digressos tumulis montanos, laxatasque sensit custodias, pluribus ignibus quam pro numero manentium in speciem factis, impedimentisque relictis, ipse cum expeditis acerrimo quoque viro raptim angustias evadit.* Quod Annibalis stratagema est, cum superato Pyrenæo saltu, ad Alpes pervenisset, & Montanos Gallus debellaret. Leguntur apud eundem hujuscemodi stratagemata alia, ignibus in castris etiam vacuis accensis, ad fallendos hostes. Nam ad ignem nocturnæ in castris vigiliæ agebantur; cujus rei crebra mentio passim in lectione veterum occurrit. Horat. Od. X. lib. I. Virgil. II. Æneid. Stat. Papin. Thebad. lib. IV. lib. VIII. & lib. XII. Propert. Eleg. IV. lib. IV. Tacitus, aliique Historici. Vide Homerum sub finem VIII. Iliad. Nocturnum signum castrense, ignis, diurnum, fumus. Notavit Scholiastes Homeri ad Iliad. XIIX. Pyrasque incensas lego ad speciem majoris exercitus, apud Nicetam in Alexio Comneno Porphyrogenito. Sed & in militia ignium alius usus, nempe pro litteris; quod elegan-

tissimus Lipsius observavit de Milit. Roman. lib. v. Dialog. ix.

O Βασίλειος ἐκαλεῖτο μὲν ἔλεγον οἱ Βουλγαροκτόνος.) De bello Bulgarico & Basilii Imp. triumpho circa annum CIↃXVI. consulendus Zonaras Annal. tom. III. in Basilio Porphyrogenito. Meminit & Nicephorus Gregoras.

CAP. XIV. Ἐνθα καὶ Πέτρον, &c.) Anno CIↃCCXVI. Honorio III. Pontif. Rom. Petrus hic Cortenæus ex Comite Antisiodorensi factus Imperator Constantinopolitanus, eadem hac pagina dicitur in prælio confossus occubuisse. At Antonius Bonfinius Rer. Ungar. Decad. II. lib. VII. tradit ipsum in Theodori Dyrrachini tyranni carcere diem suum obiisse. Jole interim sive Jolanta Imperium ejus administrante. Alii in Thessaliæ saltibus, præter jurisjurandi religionem & fidem, interceptum scribunt, & toto biennio in tetro squalidoque carcere fatigatum ac pene enectum, tandem obtruncatum esse, anno CIↃCCXXI.

CAP. XV. Τὴν γοῦν Μαρίαν δεδωκὼς τῷ ῥηγὶ Οὐγγρίας, &c. ἐπὶ τῷ υἱῷ παραδέδωκε.) Belæ IV. ejus nominis Ungariæ regi, Andreæ II. cui ex Hierosolymitana expeditione cognomen *Hierosolymitani* adhæsit, cujusque hic mentio fit, filio uxor fuit Maria, testantibus Ungarorum Annalibus, quam Imperatoris Græcorum filiam fuisse affirmant; Anton. Bonfinius Decad. II. lib. VII. Qui nomen patris exprimeret, præter Eliam Reusnerum, vidi neminem. hic in Genealogico dicit fuisse Emmanuelis Imp. filiam; in quo fallitur. Ex Logotheta Mariam (Belæ IV ut opinor, conjugem) clare Theodori Lascaris fuisse filiam discimus. Quare castigandus hic ejus error, aliorumque fortassis, qui ipsum sequuntur, aut quos ipse duces habet.

Τὸν δὲ Ἄρσιον) Εἴρσιον scribendum statim præcedentia & mox sequentia satis manifesto ostendunt, ut pluribus opus non sit ad vulgatam scripturam redarguendam ac convincendam.

Ἰωάννην τὸν Δοῦκα, τὸν Βατάτζην) Joannes Baptista Egnatius, Cuspinianus, & alii hunc Johannem *Ducam Batatzem* cognomento, corrupte Johannem *Diplobatatzium* vocant.

Μολδίαν καὶ ὀψίκιον.) De Themate *Obsequii* supra quædam attulimus, in Notis, Μολδίαν videtur *Moldavia*.

CAP. XVI. Ἐν γὰρ τῷ τῶν Λεοντίνων ἄστει, ὥστε καὶ αὐτὰ φαγεῖν κατηνάγκασεν, &c.) Corruptus locus. Sensum qualemcumque expressimus. In quo tamen nobismetipsis non satisfecimus. Neque etiam amicis. quorum princeps Dusarumque ac Musarum amor Petrus Scriverius, aliud suspicatus latere, adhibuit familiarissimum sibi communemque amicum nostrum Danielem Heinsium; cui viro quid Græcæ, quid Latinæ debeant litteræ, limatissimi ejus ingenii immortales fœtus, summorumque ac eruditissimorum hominum de illo judicia abunde testantur; & sentiet maximo cum emolumento Posteritas. Is conjectura ex tempore nata, & divina prorsus (ita me Deus amet) divinatione, depravatissimum hunc locum ita interpolandum dixit:

Edit. Paris. pag. 293.

ἐν γὰρ τῷ τῶν Λεοντίνων ἄστει, οὐ μόνον σπάνις ὕδατος τοὺς φυλάσσοντας ἐξέκναισε, λιμός τε, ὥστε σκυτοφαγεῖν κατηναγκάσθαι ἀπὸ ἀσπίδων καὶ ἱππικῶν ἐνδυτῶν. Hoc est: *In Leontinorum quippe oppido, haud tantum aquæ penuria præsidiarios urgebat, at fames, adeo ut clypeorum & sagorum coria manderent. Verum etiam*, &c. vel ad verbum, *adeo ut clypeis ac sagis coria manducare cogerentur.* De cujus lectionis veritate, ne dubita.

CAP. XVII. Ὃν ἐξ Λεγάτον αὐτοὶ φασὶ) Λεγάτος vox Latino-Græca, *Legatus*. Quæ vox & apud alios Græcos scriptores occurrit. Vide Glossarium Meursii.

Τὸν τινα Πελάγιον) Fuit hic Pelagius Episcopus Cardinalis Albanus, Legatus in Syria & Ægypto (ubi obiit) sub Honorio III. Pontif. Rom. Presbyter Cardinalis tituli, sive Ecclesiæ S. Praxedis. Vide Onufrium Panuinium & Alfonsum Ciaconium in Pontificum & Cardinalium historia. Jacobus de Vitriaco Acconensis circa illa tempora Episcopus, in Epistola ad Lotharingos suos, de captione Damiatæ: *Igitur Nonis Novembris, Salvatore mundi regnante, Domino Petro Albanensi Episcopo Apostolicæ Sedis Legato solenniter vigilante, anno gratiæ* CIↃCCXIX *capta est Damiata*, &c. Petrum hunc eundem cum Pelagio credere quid vetat? An non & sic rescribendum? Pelagii Albanensis Episcopi ac Legati diserte meminit in eadem historia Oliverius Scholasticus Coloniensis, Epist. ad Engelbertum Archiepisc. Colon. & Matthæus Paris Anglus in Historia majore ad annum CIↃCCXIX. Aliique scriptores consentiunt, tam veteres, quam recentes. ex quorum numero videantur Paulus Æmilius Histor. Gallor. lib. VI. & Ubbo Emmius Rer. Frisicar. lib. VIII. recentes quidem ambo, sed elegantes & accurati scriptores. Verum Ubbo noster variare auctores in Pontificii Legati nomine annotat, quosdam Pelagium, quosdam Columnam ingerentes, Blondus Histor. Decad. II. lib. VII. Bonfinius Rer. Ungar. Decad. II. lib. VII. & alii Cardinalem Columnam hic agnoscunt. Cuspinianus (Platinam in vita Honorii III. sequutus) in Petro Antisiodorensi Imp. Constantinopolitano: *Est tum Johannes Cardinalis de Columna Legatus declaratus (ab Honorio Pontifice) ad Asiæ res reformandas, cum copiis ab Innocentio excitatis.* De Pelagio Anonymus Historiæ Orientalis & captæ Damiatæ scriptor apud Vincent. Bellovacens. Spec. Histor. lib. XXXI. cap. CXXXIX. *Damiata multis laboribus capta, & per annum vel amplius a nostris possessa, postmodum Pelagio Cardinali & Legato Templariis & Hospitalariis, totoque exercitu Christianorum, excepto rege Hierusalem Johanne, qui ob quandam discordiam, inter ipsum & Legatum motam, ab exercitu recesserat, a Soldano per infortunium capitis & graviter afflictis, reddita est Paganis.* Discordiæ hujus fomitem an fontem, nisi fallor, satis liquere existimo ex Historia Pauli Æmilii, quem vide loco supra citato: & ex eo Meyer. ad annum CIↃCCXXI.

Καὶ τιθέναι τὸν Πάπαν πρῶτον Ἀρχιερέα) Nempe jam olim de primatu contentio fuit inter Romanum Pontific. & Patriarcham Constantinopolitanum; quam decidit Justinianus, & Romæ Constantinopolim subjecit. Patet ex Novella CXXXI. Fecit idem Phocas, rogante Bonifacio Pontifice: de quo Paulus Warnefridus de Gest. Longobard. lib. IV. cap. XXXVII. Romanusque Pontifex semper primatum asserere studuit, reclamante licet & multum repugnante Patriarcha: donec sub Balduino Flandro, capta Urbe, fugatoque Patriarcha Græco, Venetoque Thoma Mauroceno (primo e Latinis Patriarcha) electo, *Orientalis Ecclesia, cujus olim metropolis erat Constantinopolis, cum Imperatore & universo Imperio ejus capiti suo Romano Pontifici, sicut fuit antiquitus revocata, Romanæ Ecclesiæ sese esse filiam recognosceret: ipse etiam Patriarcha huic aspirans operi & applaudens, se dignitatis suæ pallium a summo Romano Pontifice accepturum promitteret.* Verba sunt Henrici (qui Meyero est Hugo) Comitis de Sancto Paulo, ex Epistola scripta Constantinopoli, quam Annalibus suis inserit Godefridus Monachus: quæ extat Rerum Germanicarum tomo Freheriano primo. Hæc acciderunt anno CIↃCCIII. Sed statim (ut videtur) dissiluit hæc concordia, jugumque Occidentale detrectarunt Orientales. Quo nomine hæc ad ipsos a Pontifice Romano videtur instituta Legatio, de qua insignis Logothetæ locus. Sed Pelagius Legatus surdis cecinit, favente Constantinopolitanis Imperatore Henrico, Balduini fratre. Quamquam anno CIↃCCXV. tempore Concilii Romani, *Orientalis Ecclesia (quod antea inauditum fuit) se subditam Romanæ Ecclesiæ exhibuit. Nam Constantinopoli duo in Patriarcham electi, Romam venerunt, quos ambos Papa consilio Cardinalium deposuit, & tertium substituit & investivit, & ad sedem propriam remisit.* Refert idem Monachus in Annalibus.

Καὶ τοῦτο τὸν μνήμην ἐν ἱεροτελεστίαις ἐκφωνεῖ) Hac de re, nempe ut in sacris Hymnodiis Græcorum Papæ Romani mentio fieret & memoria coleretur,

diuturna ut de primatu (de quo jam diximus) contentio fuit inter Ecclesiam Romanam & Constantinopolitanam, duravitque ea ad tempora Michaelis Palæologi, sub quo composita controversia illa, unitæque Ecclesiæ, etsi neque ista unio perseveravit. Hæc tria tum paciscebantur; Primo, ut a Constantinopolitanis in Hymnodiis Papæ Romani cum quatuor Patriarchis mentio fieret; Secundo, ut liceret cuivis Romam veterem tanquam majus tribunal provocare; Tertio; ut Papæ Romano in omnibus deferretur principatus. Auctores Nicephorus Gregoras Histor. Byzant. lib. v. Georgius Phrantza Chronici Orientalis lib. I. cap. VI. Georgius Pachymerius in Excerptis Histor. lib. v. aliique. Sed non steterunt postea hoc pacto Græci, & Pontificis memoriam dedignati sunt: idcirco monet Palæologos in Epistola Cardinalis Bessarion, inculcatque *τὸ μνημόσυνον τοῦ Πάπα*. Vide eruditissimum Meursium in Glossario voce *Πατριάρχης*, & in Notis ad Epistolam illam Bessarionis Græco-barbaram, una cum illustris Hesychii opusculi nuper editam, & doctissime explicatam.

Πολλοὶ τῶν ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν) De Monachis & Hieromonachis distincte suis locis notavit edecumata quædam idem doctissimus amicus noster in Glossario. Vide in *ἱερομόναχος*, & *μοναχός*.

CAP. XVIII. *Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ῥομπέρτος*) Quod Auctor hic dicit Robertum Henrici fratrem fuisse, id vero falsissimum est. Imo nepos fuit ex Jolanta sive Yolanthide, sorore ipsius,) filiam quoque perperam vocat Jo. Baptista Egnatius, & Cuspinianus) nupta Petro Cortenæo Comiti Auxerræ sive Antisiodorensi, qui & ipse Imperator fuit, & cui successit Robertus. Aliud egit itaque Logotheta, si ita scripsit. Nam supra, disertis verbis dixit: Petrum ex Jolanta Balduini sorore propagasse Philippum, Robertum, & Balduinum; Robertumque ac Balduinum ipsi in Imperio successisse, cedente ultro Philippo maximo natu. Aberravit igitur hic ejus mens, an manus? Nisi culpa hæc rejicienda sit in librarios, de quo me amicus meus summus, antiquitatis illustrandæ & historiæ vindicandæ studiosissimus, Petrus Scriverius submonuit: nempe hic scribendum, *ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ*, id est, nepos ex fratre, vel sorore: vel forte *ὁ ἀδελφόπαις*, pro eodem. Vide Eustathium Pollucem, aliosque Lexicographos. Constantinus Manasses in Opere historico versibus Politicis concepto, vocat Justinum *τὸν ἀδελφόπαιδα* Justiniani:

Edit. Paris. pag. 194

Ἐνδῦσαι μὲν οὖν τὸν ἀδελφὸν καὶ γῆθεν μεταβαίνων
Ἐπὶ τοῖς ἀδελφόπαισι βλέπων τὸν Ἰουστῖνον.

Elige, utrum malis. Sane evidentissimus error (Scriverii verba sunt) in loco tam conspicuo tolerari non debet.

Μαλακώτερον χρώμενος τοῖς πράγμασι Ῥομπέρτος.) Videtur Robertus hic in Imperio administrando fuisse tenerior, amoribusque & otio indulsisse. cui opinioni Paulus Æmilius subscribit lib. VII. ubi verba ejus sic habent: *Robertus Altissiodorensis Græcorum Augustas, virginem nobilitatis Byzantiæ formosissimam, sed quæ desponsa jam fuerat Burgundioni cuidam inter florentissimo, sibi matrimonio consociavit, matre puellæ auctore, lætaque his multo splendidioribus nuptiis Lætitia in necem vertit. Burgundio injuria magis irritatus, quam Cæsaris nomine deterritus, manu coacta in domum socrus irruptione facta, novam nuptam auribus defectis, truncis naribus deformavit, anum mari proximo mersit,* &c. Tragicum hoc exemplum, etiam Joan. Baptista Egnatius, Cuspinianus, aliique commemorant. Ita ut videatur Robertus fuisse Veneris quam Martis studiosior. Sane hoc loco Noster paucis ejus indolem moresque denotat, quasi degenerantis a virtute majorum. Balduinus I. ita se gessit, ut ipsis ab hostibus Latini nominis præclarissime laudatus sit. Nam hunc Nicetas ita commendat: *Vir erat pius & modestus, ne impudico quidem aspectu mulierem intuitus, quamdiu ab sua conjuge abfuerat.* (in hac parte vel ipsi Scipioni præferendus.) *Vacabat divinis laudibus, necessitatibus conflictantes sublevabat. Suæ sententiæ adversantes æquo* A *animo audiebat. Et, quod maximum est, bis qualibet hebdomade vesperi proclamari jubebat, ne quis in suo Palatio cubaret, qui alienam mulierem attigisset.* Rebus humanis valedixisse perhibetur Robertus ann. CIↃCCXXVIII. Imperii annis septem vixdum expletis.

Πρὸς τὰς μοιχείας ὀξύς) Elegans sane & quantivis pretii divinatio Scriverii nostri, legentis *πρὸς τὰς μάχας ὀξύς*. cui suæ emendationi hunc Nicephori Gregoræ locum apponebat, Rom. Histor. lib. II. cap. I. *Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, ὀξὺς μὲν ἦν τὴν ὁρμὴν καὶ ἀνυπόστατος, καὶ πλείστας μὲν προκινδυνεύσας μάχας, πλείστας δ' ἀνορθώσας πόλεις καλλίστοις οἰκοδομαῖς καὶ πολλοῖς ἀναλώμασιν, ἀνακόπτων καὶ ἀναχαιτίζων διὰ τούτων τὴν τῶν Λατίνων ὁρμήν. Imperator vero Theodorus Lascaris celerrimus fuit atque invictus, & plurimis præliis spectatus, plurimasque urbes pulcherrimis ædificiis magnisque sumptibus ad retardandum & repellendum Latinorum impetum instauravit.* Elogium prorsus idem, quod tribus verbis extulit Logotheta.

B CAP. XIX. *Ὁς καὶ Κωστῆς ἐκαλεῖτο.*) In notitia Patriarcharum *Κωστῆς* dicitur.

Τοῦτο δὲ μετ' ἐνιαυτὸν ἓξ πρὸς Θεὸν ἐκδημήσαντος) Notitia Patriarcharum tradit vixisse tantum annum I. menses IV. dies III.

Μάξιμος μοναχός) Hic antea præerat Monasterio *τῶν Ἀκοιμήτων*. ut est in Notitia Patriarcharum.

Ἐπιβιοὺς δὲ μετὰ τοῦτο μῆνας ἕξ) Notitia Patriarcharum tradit menses VIII.

Καὶ ὁ Μανουὴλ εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἔρχεται θρόνον) Hic est Manuel Charitopulus in Notitia Patriarcharum.

CAP. XXI. *Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν Βουλγάρων κεχειρωμένων, πορφυρίδας τι ὑποδύνεται, καὶ πέδιλα ἐρυθρά.*) De purpureis Imperatorum calceis, vide quæ Meursius fuse in Glossario, in *τζάγγαι*. C Meminerunt passim Nicetas & Cantacuzenus. Vide & Zonaram in Nicephoro Botaniata & Alexio Comneno. Ex Procopii loco, quem vir clarissimus in Glossario adducit, videmus eos ad genua usque pertigisse. Hinc Villeharduinus: *Morchufles caucha les bueses vermoilles.* Et quemadmodum idem amicus ille noster ibidem docet ex Johanne Curopalate in Tzimisce, habebant quoque jus hujusmodi calceorum reges Bulgariæ, qui videntur Imperatores appellati fuisse. Quo nomine ac titulo Asanum Bulgarum cohonestat Hungariæ rex Andreas II. cognomento Hierosolymitanus in Epistola ad Honorium III. Pontif. Rom. *Hujus intentionis studio, ut securam Peregrinationis, divino fultè consilio, pararemus transitum, filiam* (Mariam) *Comitis Theodori Lascari filio nostro* (Belæ II.) *duximus in uxorem. Eodem etiam animo inter Azen Bulgariæ Imperatorem, mediante nostra filia,* D *matrimonium celebravimus.* Cujus loci me commonefecit Scriverius noster, ut & Notæ sequentis, Logothetam nempe nostrum, Bulgarum semper *βασιλέα* nominare, pari titulo cum Imperatoribus Constantinopolitanis, cum abstineat in aliarum regionum Dominis: nec alio nomine quam regis aut principis dignatur. *Τὸν Οὐγγρίας Ῥῆξ, Σικελίας Ῥῆξ, Ἀχαΐας Πρίγκιψ.* Johannem etiam *τὸν Ῥῆγα* vocat, eum Hierosolymorum, uti & nos eum vulgo vocamus, regem intelligeret. Quippe vocabulo *Βασιλεὺς* quiddam amplius & majus significare voluit, quam nos voce *Rex* significare consuevimus. Et quamquam Græci Regem *βασιλέα* dicunt, nihilominus eodem vocabulo Imperatorem etiam Romanum & Augustum exprimunt; vix unus & alter veterum *Αὐτοκράτορα* appellant. Quamobrem quoties in hac Historia vox *βασιλεὺς* de Bulgarorum rege & Græcorum principe occurrit, (occurrit autem passim) non E *Rex* sed *Imperator*, reddenda est. In quo (fatendum est) negligentiores, quam par erat, fuimus. Sane Bulgarus *βασιλεὺς* appellatus jam ab antiquo, & Nicephori Phocæ tempore: constat ex Luitprandi Legatione ad illum ipsum Imperatorem instituta circa annum CIↃCCCCLXVII. *Cum*, inquit, *Christophori filiam Petrus Bulgarorum Vasileus conjugem duceret.* Notanda quoque quæ ibidem leguntur: *de Imperiali vestro nomine magna sumus contentione fa-*

tigati: Ipse enim vos non Imperatorem, id est Βασιλέα *sua lingua; sed ob indignationem* Ῥῆγα, *id est regem, nostra vocabat. Cui cum dicerem, quod significatur idem esse, quamvis quod significat, diversum.* Vide præterea Glossarium Meursii in Βασιλεὺς & Ῥῆξ.

Ὁ δὲ Βουλγαρίας Ἀρχιεπίσκοπος τὸ βασιλικὸν περιτίθησι σχῆμα καὶ ἀξίωμα, οἱ ἐθνικοὶ αὐτοτελεῖς ὤν) Præter honorem illum, de quo jam verba fecimus, quod Bulgarorum princeps Βασιλεὺς appelletur, Legati quoque ejus omnium gentium Legatis præponebantur: quod ex Luitprando liquet. cujus totum ea de re locum hic adscribam: *Cumque indignans abire vellem, Leo Coropalates* (*id est Curopalates*) *Imperatoris frater, & Protoasecretis Simeon pone me sequuntur, hæc latrantes: Cum Christophori filiam Petrum Bulgarorum Vasileus conjugem duceret, symphona, id est, consonantia scripta juramento firmata sunt, ut omnium gentium Apostolis, id est, nunciis, penes nos Bulgarorum Apostoli præponantur, honorentur, diligantur.* Præterea Bulgariæ Archiepiscopus Αὐτοκέφαλος supremum in Ecclesias suas jus habebat, neque Patriarchæ Constantinopolitano aut ulli alii subjectus erat. Fidem faciunt Theophylactus in Epistol. & Balsamon in Privileg. Patriarch. Vide Meursii Glossarium in Αὐτοκέφαλος. Hactenus de Privilegiis Bulgarorum. Pergamus.

Καὶ Σεβαστοκράτορας, μεγάλους τε δομεστίκους) De his dignitatibus consule Glossarium Meursii in Σεβαστοκράτωρ, & Δομέστικος.

Τῶν βασιλικῶν ὀφφικίων) Vox iterum Latino-Græca, ὀφφίκιον, *officium*, qualis supra ὁ Λεγᾶτος, *Legatus*, & infra κομμέρκιον, *commercium*, ποτεστάς, *potestas*, & cætera suis locis annotanda. Vide Glossarium Meursii.

Cap. XXII. Ὁ ναὸς τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω δυνάμεων ἐγκαθιδρυμένος Μιχαήλ.) Michael hic Archistrategus, cui in Pœmaneno a Johanne Batatze Græcorum Imp. templum exstructum dicit Logotheta, est Michael Archangelus, cujus apud Græcos multa veneratio est, magnoque in honore ejus memoria. Hunc τοῦ Ἀρχιστρατήγου nomine afficiunt Græci, quasi Principem Angelorum & cælestis militiæ Ducem. Michael Glycas Annal. part. IV. *Quoniam Imp. Basilius Michaelem illum temulentum interfecerat, placandi Dei causa multis per urbem locis novas ædes Michaelis Principi copiarum cælestium Duci exstruxit.* Emmanuel Imp. Novella de Feriis: *Feriamur, inquit, sexta Septembris,* ὅτι ἐν αὐτῇ τὸ ἐν αὐτῇ τὸ ἐν Χώναις τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ θαῦμα τελεταρχεῖται, *quia illa die commemoratio agitur miraculi, quod a Michaele Archistratego Colossis patratum est.* Vide Menologia Græcorum hoc die, & octavo Novembris. Hujus festivitatis cum alii, tum Zonaras tom. III. Annal. meminit in Isaacio Comneno. Templorum numini ejus dedicatorum, & Michaelis nomine nuncupatorum, cum alii multi, tum Cedrenus in Basilio Macedone meminit. Monasterii τοῦ Ἀρχιστρατήγου ad Bosporum alicubi, Nicephorus Gregoras lib. V. cap. I. Videndus & Nicetas lib. VII. de Imp. Manuelis gestis, item lib. III. vitæ Imp. Isaacii Angeli, aliique passim. Fuit & inter Imperatoris flammeola, Codino Curopalata teste, unum Archistrategi nomine dictum, ab imagine videlicet τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω τάξεων Μιχαήλ. Vide, & Interpretem corrige.

Edit. Paris. pag. 295.

Cap. XXIV. Ἡ τοῦ Πετραλίφου) Meminit quatuor fratrum Petraliphorum, oriundorum ex Francorum gente Nicetas sub Manuele Comneno libro II.

Μέγας Εταιρειάρχης) De hac dignitate vide Glossarium Meursii in Εταιρεία καὶ Εταιρειάρχης.

Cap. XXX. Καταλαβεῖν ἕως ὁ Ῥῆξ) De hac voce Glossarium Meursii in Βασιλεὺς & Ῥῆξ.

Cap. XXXV. Τῶν Ταρτάρων) De Tartarorum colluvie & barbarie varii varia scripserunt; Haithonus Armenius in Orientali Historia, Marcus Paulus Venetus in Itinerario, Alexander Gagninus in Sarmatia Europæa, & complures alii. Omnium luculentissime Vincentius Beluacensis in Spec. Histor. lib. XXXI. & XXXII. ex Simone de Sancto Quintino & Johanne de Planocarpi; quædam etiam ex Historia Tartarorum. Hos Vincentii auctores sequutum video Ant. Bonfinium Rer. Ungar. Decad. II. lib. VIII. ubi statim initio de mirandis Tartarorum moribus nonnulla præmittit, Ungarorum gesta cum ipsis bella post commemoraturus. Illic vide, si fortasse ulla tibi lubido est cognoscendi bipedes nequissimos, homines, ut ita dicam, non-homines, aut potius magna parte belluas: si vera sunt quæ de iis vulgo traduntur, ab illis qui aut ipsi gentem viderunt, aut a fide dignis ea, quæ referunt, accepere.

Πρὸς τὸν Ἐδρον) Ἕβρον legendum, aut saltim intelligendum videtur amicissimo nostro Scriverio. & sic aliquoties infra, & apud Nicetam. adhibe Tabulas Ptolemaicas, Mercatoris item atque Ortelii præstantissimorum Geographorum lucubrationes.

Cap. XXXVI. Ὁ ἐπὶ τραπέζης μὲν τότε) Ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης dignitas in Byzantinorum Imperatorum aula non postremo loco habita est, ut apud Curopalatem legimus. Witichindo est *Mensæ ministrator*, aliis *Dapifer*. Quem Dapiferatus honorem, seu præfecturam mensæ jam tum sub Constantino Magno ita distributis officiis institutam, & Russiæ principi assignatam, ut alia aliis, testatur Nicephorus Gregoras lib. VII. cap. VIII. Vide V. C. Marquardi Freheri Origines Palatinas parte I. cap. XV. renovatæ editionis, & Meursii Gloss. in Δομέστικος.

Ὁ μέγας Χαρτουλάριος) De hac dignitate consulatur Glossarium Meursii.

Cap. XL. Ὁ Πρωτοσέβαστος) Adi Glossarium Meursii in hac voce. Facies operæpretium. Reliqua autem quæ hic commemorantur dignitatum nomina & functiones, idem amicus noster longe doctissimus suis locis accuratissime explicat. Quem virum quotiescumque nomino, si eum debito honore encomiisque ab exquisita & excellenti eruditione repetitis non afficiam, scito quia illa nomen ipsum præfert, causam esse.

Καὶ τὰ μὲν ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπεδέξατο, καὶ τὴν πυραμοειδῆ καλύπτραν, ἧς ἐπὶ τῆς κορυφῆς λίθος ... χλαινίον, ἃ βασιλικὰ σύμβολα.) De purpureis Imperatorum crepidis, an ocreis? supra egimus. item de tiara & pileo, ad exemplum pyramidis in altum surgente & acuminato. De quo nunc audiendus Nicephorus Gregoras sub finem Historiæ suæ, in Nenia: *De capitis porro tegumento, apud superiores Imperatores moris erat, ut ætate provectiores aulici proceres pileis turbinatis* (καλύπτραις πυραμοειδέσι μὲν ἐχούσαις σχῆμα) *serico tectis uterentur, pro dignitate cujusque,* &c. Atque hæc Imperii symbola haberi subdit Logotheta quod & insinuat Johannes Cantacuzenus Histor. Rom. sive Byzantinæ lib. I. cap. V. ubi pileum istum ... lapidem appellat, cum in apice pilei lapis visendæ magnitudinis ac incomparabilis pretii spectaretur. Græce est, τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λίθον. Et lib. IV. cap. XXXVII. λίθοις κατακεκοσμημένος πῖλος, notante V. C. Jacobo Pontano S. I. cui illum Auctorem præstantissimum, hactenus ignotum, luce nuper donatum, ut & Georgii Phranzæ Chronicon, debemus. sed Latine tantum, quod unice dolemus. De sandaliis Imperatoriis, idem Cantacuzenus lib. II. cap. XIV. & lib. III. cap. XXVII. Videndus etiam Leunclavius in Pandecte Historiæ Turcicæ. Prætor Græciæ Historicus, quem sæpe vir magnus producit, ait *recepta Constantinopoli venisse in manus Græcorum Imperatoria Balduini II. symbola. quæ quidem hæc fuerint.* Καλύπτρα *formæ Latinis usitatæ, & unionibus distincta, cum lapillo rubri coloris in vertice capitis* (ejus hic meminit Logotheta) *calceamenta cocco tincta, gladius vagina de coccinei coloris serico facta vestitus.* Conjunge hæc cum iis quæ a nobis supra de pileo & calceis rubris annotata sunt.

Cap. XLII. Τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ, καὶ Μεθοδίου) etiam Onuphrius Panvinius in Chronico, Germano Patriarchæ successorem facit Methodium hoc nomine II. Nicephorus Gregoras tamen lib. III. cap. I. & II. Germanum habuisse successorem scribit Arsenium Monachum. Illum ipsum puta, cujus Logotheta infra meminit, & Manuelem Arsenium vocat Monachum Apollonia accersitum,

unoque die Diaconum, Sacerdotem ac Patriarcham factum. Idem in Notitia Patriarcharum, quantum colligere possum, nam ea post Manuelem Charitopulum Philosophum lacera est & interrupta, Arsenius Auctorianus appellatur. Sedit Germanus in throno, juxta Onuphrium annos XVII. menses VI. Catalogus M. S. Patriarcharum, Gretzero citatus, annos tantum XVII. habet.

CAP. XLIII. Δραγωτᾶν) Ita MS. exemplar malim tamen quemadmodum post sequitur, ut sit ὁ Δραγωτᾶς. *Dragotes* sive *Dragutes* nomen proprium viri etiam alias occurrit.

CAP. XLVI. Θεόδωρος ὁ φιλόσοφος) Corrigendum hic animadvertit Meursius, Θ. ὁ Φίλης. Ejus mentio pluries in hac historia. Atque hujus sine dubio gentilis est ille Philes cujus exstat *Historia Animalium*. Quæ sententia est illius doctissimi viri, quem modo nominavi.

CAP. XLVIII. Ιωάννης ὁ Γαβαλᾶς) Repugnante licet scripto Codice, legendum ὁ Γλαβᾶς, uti mox infra diserte perscriptum est.

CAP. L. Ὁ Μαγκλαβίτης Νικόλαος) Nicolai hujus quoque mentio fit supra loco nimisquam corrupto. Μαγκλαβίτης nihil aliud est quam custos ad Aulæ januam, clava armatus, quam Μαγκλάβιον *manuclavium* appellabant. Vide Glossarium Meursii in Μαγκλάβιον & Μαγκλαβίτης. *Edit. Paris. pag. 296.*

Καὶ ὁ διὰ μύδρου ἀπόδειξις) Ferri candentis experimentum ad innocentiæ probationem, nota etiam Græcis ea tempestate in usu fuisse. Georgius Pachymerius lib. I. Historiæ Græcæ testatur, *se adolescente nonnullos massam ferream candentem manibus citra noxam sustulisse, atque ita innocentiam suam per miraculum testatam reddidisse*. Et diu post hæc tempora adhuc, *ferrum ignitum ab illæsa muliere contrectatum* scribit Cantacuzenus Histor. Byzant. lib. III. cap XXVII.

. Φειδίας καὶ Πραξιτέλης) Novum mihi hoc semper visum fuit, Phidiam Praxitelemque, duos nobilissimos statuarios ac cælatores, magorum ac præstigiatorum loco haberi. Si non nugatur Græculus, profecto velim doceri quid sibi velit, & quo alludat Auctor.

CAP. LII. Καὶ φόλβιον ταῖς ἀμυχαῖς ἐπιβαλών) Corrigendum censet Meursius, καὶ φολβίον ταῖς ἀ. ε. barbara & peregrina voce, herbam significante. De qua sic in Glossario: Φόλβιον. *herbæ genus*. Demetrius Constantinopol. Hieracosophii lib. II. cap. I. Φολβίο βοτάνης, κόκυ, σμύρνης ἀρμενικῆς, τεῦχος ἰδικοῦ. Occurrit illic pluries. Videturque *beta* esse, quæ Italis *Foglia molia*. Scriverio vero nostro aliter videtur, qui legendum putat, levissima mutatione β in κ, ὁλκεῖον, ut dicat Medicos scarificationem cucurbitularum pedibus adhibuisse, & ὁλκεῖον sive attractorium quoddam medicamentum scarificationi injecisse & applicasse, ad eliciendum sanguinem. cui rei ὠφέλιμον aptum, &c. Dioscorides, Æsclepiadesque alii videntur. De morbo autem Imp. Jo. Ducæ Batatzis, Nicephorus Gregoras lib. II. cap. ult.

Τῆς ἐξ Ιταλίας Μαρκεσίνης) Vide Nicephorum Gregoram lib. II. cap. XII.

CAP. LIV. Πλώμενικα) Ita contracte, ἐν ἐπιτετμημένῳ scriptum in manu exarato codice, quod in versione resolvendum putavi in Μελένικον, *Meleuicum*. de quo dubitari non oportet. Est autem Μελένικον civitas non longe a Thessalonica. Georgius Cedrenus in Basilio Bulgaroctono, qui circa annum CIↃ X. imperavit, dicit Imperatorem, ἐλθεῖν εἰς τὰ Ζαγοράς, ἔνθα τὸ λίαν ὀχυρώτατον ἵδρυται φρούριον ὁ Μελένικος, &c. *Venisse ad Zagoria, ubi in longe munitissimum castellum, nomine Meleuicum, confugerant Bulgari, in saxo situm, ac præcipitiis ac vallibus altissimis undique cinctum*. Ζαγορά, ἡ Μυσία *Mysia*, ubi Hæmus mons, ut est apud Nicetam.

CAP. LX. Βατκάνου) Nicetas Βακτένου scribit.

Πρωτοσέβαστον & Πρωτοβεστιάριον) De his dignitatibus consulendam esse Glossarium Meursii, supra monuimus.

Καὶ μέγαν Στρατοπεδάρχην ποιεῖ.) Quantæ dignitatis fuerit *Magnus Stratopedarcha*, ostendit idem Meursius in exactissimo opere. Item, quis *Magnus Domesticus*, & *Protostrator*, quæ officii nomina mox subsequuntur, nullibi melius, quam ibi disces.

Πρωτοβεστιαρίτην) Differebant dignitate & munere ὁ Πρωτοβεστιάριος & ὁ Πρωτοβεστιαρίτης. Clarum, ecce, ex hoc loco. & annotatum jam ante ex Codino V. C. Johanni Meursio. Vide Glossarium in βεστιάριον.

CAP. LXI. Καὶ ὅσοι ὅπλοις κατάφρακτοι, οἱ δὲ Σκύθαι κοῦφοι ὁπλῖται) Romanos milites induxit etiam supra gravi armatura munitos, & propterea inhabiles: contra Scythas levibus armis expeditos, succinctosque, ubi Balduinum a Scythico equitatu circumventum captumque scribit. Herodianus lib. VII. io expeditione quadam Maximini adversus Germanos, hoc eodem pene eum militiæ genere usum tradit: μάλιστα δὲ οἱ ἀκοντισταὶ καὶ οἱ τοξόται πρὸς τοὺς Γερμανῶν μάχας ἐπιτήδειοι δοκοῦσιν, ἐπεί περ χορτεύοντες αὐτοὺς κοῦφοι ὁ προσδοκῶσι, & ἀναχωροῦντες ῥᾳδίως: *Cæterum jaculatores sagittariique greudo adversos Germanos bello magnopere idonei videntur. siquidem expediti hostem opprimunt incautum, facileque rursus in tutum se recipiunt*. Jaculatores hos domo Mauros, Osrhoenos, Armeniosque & Parthos fuisse, ibidem Auctor innuit. Eodem militiæ, seu malitiæ genere Balduinus Imperator a Scythico equitatu circumventus oppressusque videtur.

CAP. LXIV. Ὁ μέγας κονόσταυλος) *Magnus Comes Stabuli* Κόντος, (Italorum *Conte*, & *Conte* Gallorum) *Comes*. σταῦλον, & σταῦλος, sive στάβλος, Græco-Barbaris *Stabulum*. Est igitur Κοντοσταῦλος, sive Κονοσταῦλος (ita melius quam Κονόσταυλος) qui Italis *Contestabile*, Gallis *Connestable*. Ὁ μέγας Κονοσταῦλος non postrema dignitas in Palatio Græco fuit. Consule Meursium in Glossario.

CAP. LXV. Καὶ τις Ἀμηρᾶς Αχμέτ) Apud Cedrenum, Nicetam, Zonaram, aliosque Græcos ejus Notæ scriptores Ἀμηρᾶς sæpissime occurrit. Etiam apud Latinos. ex iis unum solummodo producam, quia res tanti non est. Sigebertus Gemblacensis ad annum IↃCXLVII: *Persa quidam simulans se velle adorare Haumar Amiram Saracenorum, infixo in ventrem ejus gladio, peremit eum*. Item ad annum IↃCCLXVI: *Constantinus Imperator & Habdallas Amiras pari vesania in Orthodoxos deseviunt*. Est autem *Amira* Arabico vocabulo Præfectus *imperium obtinens*. Hinc *Amiravisus* sive *Amiravissus* apud scriptores Epeditionum Hierosolymitanarum. Apud quos, ut & in vita Sancti Ludovici *Admiratus* invenies, apud alios *Ammuratus*, item *Almuratus* & *Amiræus*. In Ottone Frisingensi est *Admiraldus* ad annum MCI: *Ab Alexio Memphæorum regi seu Admiraldo præsentati*. Aliique recentiores *Amerat* pro Turcico Imperatore usurpant. Ex Arabum Principibus *Ameræ* appellationem præ cæteris semper arrisisse, docti annotarunt. Hinc & apud plerosque Europæos *Amiral* pro Thalassiarcho seu Præfecto maris. Vide viri magni Notas in Curopalatem, & Meursii Glossarium in Ἀμηρᾶς, Ἀμηρᾶς, Ἀμηράλιος, & Ἀμηραδία.

Τῷ μεγίστῳ Στρατοπεδάρχῃ τῶν Περσικῶν στρατευμάτων, ὃν Πεγλερπέην οἴδασι παρακαλεῖν) Πεγλέρπεκα est *Beglerbegus* apud Turcas) quos hic Persas vocat Logotheta) dignitatis nomen satis notum. *Beglerbegi* significat ἄρχοντες ἀρχόντων, *domini dominorum*; & ipsi *Bassæ* appellati. In MS Chronico Constantinopolitano apud Meursium Μπεγλερμπεγῆς scribitur; & sæpe ibi occurrit. Vide Glossarium. Prætor Græciæ Historicus, Leunclavio sæpius laudatus, Πεγλερπεγιε scribit, & dicit *Beglerbegorum officium respondere dignitati vel officio maximi Stratopedarchæ* (idem hic innuit Logotheta) quem nunc *Generalem campi* vocare solemus. Vide incomparabilis viri Pandecten Histor. Turc. cap. XIV. ubi & *Emiret* exponit.

CAP. LXVI. Ὃν καὶ Τατᾶν τοῖς αὐλαῖς κατωνόμαζον) ὁ Τατᾶς τῆς αὐλῆς, nomen dignitatis in Aula Constantinopolitana. cujus meminit Codinus, de vesti-

mentis ejus & ornatu. Sed nullum munus suo tempore fuisse scribit. Non satis liquet, an hujus Tatæ mentio fiat in depravata veteri Inscriptione Græca, quam hæc nobis meditantibus suggessit multijugæ lectioni. vir, mihique amicissimus Petrus Scriverius: ΕΤΕΙΜΗΣΑΝ. ΤΑΤΑ. Ν. ΟΙ. ΓΟΝΕΙΣ. ΒΑΤΑΚΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΗ. Κ. ΓΥΝΒΑΒΕΙΣ. ΜΝΗΜΗΣ ΧΑΡΙΝ. Extat in Caralet in Galatia, producitque ex schedis Busbequianis V. C. & de Republica litteraria optime meritus Janus Gruterus, Inscription. pag. MCXXVIII. 2.

CAP. LXX. Τὸν Βαρδάριον, ὃν οἱ παλαιοὶ Νάξιον ὀνομάζουσι.) Certa est & liquida emendatio nostri Meursii, qui legendum monuit Ἄξιον. Nam veteribus Bardarius fluvius Ἄξιος dicebatur. Testis Zonaras Annal. tom. III. in Basilio Porphyrogenito. De Axio fluvio Nicetas lib. III. de rebus gestis Isaacii Angeli. & multa Nicephorus Gregoras lib. VIII. Hunc Johannes Tzetzes, (ut est apud Ortelium in Thesauro Geographico,) *Bardare* Sophianus *Vardati* vocat. Corrigendus in hac re insignis Theophylacti locus in Epist. διὰ τοῦτο δὲ τὸ τοῦ γείτονος ποταμοῦ, ὃν οἱ παλαιοὶ μὲν καὶ ἄλλοι Ἄξιον, οἱ νῦν δὲ καὶ βάρβαροι, ὀνομάζει Βαρδάριον. Perperam in MS. ὀνομάζει Βαρβαρέων. Quod observatum quoque sagacissimo Meursio. Vide Glossarium in Βαρδαριῶται.

Ὁ δὲ Σκουτέρης) Quid? an *Scuteris* hic nomen proprium, an scribendum Σκουτέριος; Σκουτέριος sive Σκουτέριος officii nomen. Ferebat scutum ac labarum Imperatoris, Codino teste. Quem vide, ut & Meursii Glossarium in hac voce, & in διβέλιον. Marchionis dignitatem habuisse, docet Gregoras lib. VII. Meminit cujusdam *Glabæ Scuterii* Cantacuzenus lib. III. cap. LXIX.

CAP. LXXIV. Καὶ τὸ σῶμα ὅλον κατὰ σκέλη τεθεὶς.) Dedi manuscripti codicis scripturam. Lege κατασκελιτίσθεις. & infra, τοῦτο συμπεριεπλέκον. Hujus loci emendatio debetur elegantissimo & ingeniosissimo Heinsio nostro.

Τὴν Εὐαγγελικὴν μιμησαμένοις πόρνην) Lucas Evangelista cap. VII. v. 37. καὶ ἰδοὺ, γυνὴ ἐν τῇ πόλει ἥτις ἦν ἁμαρτωλός. &c. *Peccatricem* appellans prostitutæ pudicitiæ mulierem. Cujus resipiscentia in exemplum passim adducitur. Hæc γυνὴ ἁμαρτωλὸς est Maria Magdalene, soror Lazari, &c. Vide Cæsaris Baronii Annal. Ecclesiast. ad annum Christi XXXII. n. XVI. & seqq.

A Ἐν τῇ τῶν Σωσανδρῶν μονῇ) Monasterium hoc Sosandrorum Magnesiæ Deiparæ Virginis nomine, ipse Imp. Johannes exstrui fecit, teste Gregora lib. II. cap. VI. eumdemque sepultum inibi, dicit cap. ult. ejusdem libri.

CAP. LXXV. Ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος) Quid fuerit βῆμα, vide Glossarium Meursii in προβήματα.

CAP. LXXVIII. Τῶν κομμερκίων) *Commerciorum.* Vox Latina tota κομμέρκιον sive κομμέρκιον, *commercium.* Vide Glossarium Meursii.

Τοῦ χρυσεψητείου.) Χρυσεψητεῖον, sive χρυσοψητεῖον, fornax in qua aurum coquitur & conflatur. Svidas: χρυσεψητεῖον, ἔνθα χωνεύεται καὶ ἕψεται ὁ χρυσός.

B CAP. LXXVIII. Τῷ Πρίγκιπι Ἀχαΐας) Iterum pura puta vox Latina, Πρίγκιψ, sive Πρίγκηψ, *Princeps.* τῶν Φράγγων ῥὴξ, *Francorum Rex*, &c. Vide Meursii Glossarium.

Διὰ Νικηφόρ. Κανικλείου) *Canklei* præfectura, erat magna valde dignitas Constantinopoli. Vide omnino Meursii Glossarium, & adhibe Cantacuzenum lib. I. cap. XIV. & lib. IV. cap. XL.

CAP. LXXXV. Ποτεστάτι) Vox mere Latina, *Potestas.* Dignitatis genus, Italicum *Podestat.* Sed & priscis Latinis nomen officii, & Magistratus. Juvenalis Satyr. X.

— *prætextam sumere mavis,*
An Fidenarum, Gabiorumque esse Potestas?

Svetonius in Claudio: *Atque etiam per provincias demandavit.* Apud alios Scriptores Græco-barbaros dicitur Ποτεστάτ. Vide Glossarium Meursii. Quod & ipsum non multo post Auctor noster usurpat.

C Ἃ καὶ κάμπον ὀνομάζει) G. Codinus in libello de rebus patriis Constantinopoleos, quem frater meus Georgius P. M. de Græco in Latinum transtulit, cujus statim in principio Notarum meminimus, hic in fine nobis ad explicationem hujus loci præ cæteris advocandus est: Πεζοὺς (inquit) ἐάσας ὁ αὐτὸς βασιλεὺς (Theodosius Junior) ἐκβαίνειν ἔξω λιτὴν εἰς τὸν κάμπον τοῦ Τριβουναλίου μετὰ τοῦ Πατριάρχου Πρόκλου. His adde Diaconum: *Ut timentes Byzantii, extra civitatem, in loco qui Campus dicitur, essent perseverantes*, & cætera. quæ in Notis ad Codinum eximiæ eruditionis & diligentiæ vir Johannes Meursius annotavit.

F I N I S.

LEONIS

LEONIS ALLATII
DE
GEORGIIS,
ET EORUM SCRIPTIS
DIATRIBA.

IN DIATRIBAM DE GEORGIIS INDEX.

LEONIS ALLATII
DE
GEORGIIS,
ET EORUM SCRIPTIS,
DIATRIBA.

GEORGII nomen ante Christum, quod ipse adnotarim, neque cognitum, neque in usu, post Christum frequentissimum fuit. Quamvis enim ab Athenæo lib. 15. GEORGUS quidam περὶ τῶν ἐν Ῥόδῳ θυσιῶν, *De sacrificiis Rhodiacis*, ἐ ὁ εἰς Πτολεμαῖον δὲ τὸν πρῶτον Αἰγύπτου βασιλεύσαντα, παιάν ἐστιν, ὃν ᾄδουσι Ῥόδιοι. ἔχει γὰρ τὸ ἰὴ παιὰν ἐπιφθεγγόμενον, ὥς φησι Γεωργὸς ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Ῥόδῳ θυσιῶν. *Carmen, quod in Ptolemæum primum Ægypti regem conscriptum est, & Rhodii canunt, Pæan est, cum habeat repetita* ἰὴ παιὰν, *ut ait Georgus in Opere de sacrificiis Rhodiacis*. Georgius tamen non fuit. Immo nec Georgus; sed si me non fallit suspicio, Gorgon, qui Hesychio teste de Rhodiacis sacrificiis scripsit, in voce καταρρίπτιτης. & in ἐπιπολιαῖος. Ἑρμῆς ἐν Ῥόδῳ, ὡς Γόργων ἱστορεῖ. *Mercurius apud Rhodios, ut Gorgon scribit*. Quem eumdem esse cum superiori nullus dubito. Dictum confirmatur ex scholiasta Pindari Ode septima in Diagoram Rhodium pugilem, ταύτην τὴν ᾠδὴν ἀνακεῖσθαί φησι Γόργων ἐν τῷ τῆς Σελινδίας Ἀθηνᾶς ἱερῷ χρυσοῖς γράμμασιν. *Odem hanc appensam fuisse narrat Gorgon in templo Selenææ Minervæ aureis litteris*. De GORGO etiam Alexandri Magni peritissimo artifice, & rerum metallicarum callentissimo, vide Strabonem lib. 15. & Casaubonum Comment. in eumdem lib. 9. ubi crassæ ignorantiæ Xylandrum accusat, & Gorgi nomen in Strabone substituit pag. 142. Sed de his, ajebat ille, doctorum esto judicium. De GORGO MESSENIO, opibus, ac generis splendore Messeniorum nulli secundo, formæ dignitate, & exteriori cultu, & coronarum numero in ipsa adolescentia omnium, qui in ludis Gymnicis decertabant celeberrimo, & post certamina in Reipublicæ negotiis, ac patriæ administratione non minori ac ante gloria incumbente; vide excerpta Polybii Valesiana pag. 12. Ingratus ipse in lares domesticos, & sanctissimum parentum cultum injurius dicerer, si dum de GORGO ago, GORGORUM patris, & filii pietatem æternitate dignam, ex Diodori excerptis non adscriberem. pag. 304. ὅτι ἦν τις Γοργὸς Μοργαντῖνος ἐπικαλούμενος Κάμβαλος πλούτῳ καὶ δόξῃ διαφέρων, ὃς ἐπὶ κυνηγίαν ὁρμήσας, καὶ περιπεσὼν λῃστείῳ δραπετῶν, ἔφυγε πεζὸς πρὸς τὴν πόλιν. ἀπαντήσαντος δὲ αὐτῷ Γοργοῦ, τοῦ τούτου πατρὸς, ἐφ' ἵππου, καὶ καθαλλομένου, καὶ παραδιδόντος τὸν ἵππον, ὅπως ἐφαλλόμενος ἀφιππεύσῃ πρὸς τὴν πόλιν. οὔθ' ὁ παῖς τὴν ἰδίαν σωτηρίαν τῆς τοῦ πατρὸς προέκρινεν, οὔθ' ὁ πατὴρ προσεδέχετο τῷ τοῦ τέκνου θανάτῳ διαφυγεῖν τὸν κίνδυνον. δεομένων δὲ ἀλλήλων μετὰ δακρύων, καὶ διαφιλοτιμουμένων ὑπὲρ εὐσεβείας τε καὶ φιλοστοργίας, σύγκρισίν τε λαμβάνοντος ἦθος φιλοτέκνου πρὸς τρόπον φιλοπάτορα, συνέβη τοὺς λῃστὰς ἐπιφανέντας ἀμφοτέρους ἀνελεῖν. *Gorgus erat Murgantinus cognomento Cambalus, vir opibus, & gloria civitatis suæ princeps. Hic venatum egressus, cum in latronum manus incidisset, cursu in oppidum contendere cœpit: cui cum forte Gorgus Pater, equo vectus obviam occurrisset, statimque equo desiliens filium hortaretur, ut equo inscenso protinus se in urbem abripere vellet, neque filius salutem suam patris incolumitati præverti passus est, neque pater occiso filio superesse sustinuit: proinde cum alter alterum flens oraret, ac pietate ambo inter se certarent, commisso paterno amore cum filii caritate, interim latrones utrumque assecuti confoderunt*. Disce puer τρόπον φιλοπάτορα. Disce pater ἦθος φιλότεκνον. Patiare uterque vinci, victum gloria, dedecus sequitur victoriam: abeant hinc palmæ, facessant triumphi: malo ipse gloriosus in simili negotio vinci, quam turpiter vincere. Nunc ad Georgios orationem convertamus.

Nomen, inquam, post Christum Christianis omnibus, vel propter Evange-

licas Agricolarum, cum quibus se Christus comparat, Parabolas, vel propter in Ecclesia eximium, ac singulare Georgii Martyris certamen summopere excultum. Ut hinc videas Jacobi de Voragine Januensis Episcopi somnia, ne dicam, deliria, & cæcitatem. Ipse enim de Georgii nomine in Historia Lombardica, nescio ex quo detracta similia profert. *Georgius dicitur a Geos, quod est Terra, & Orge, quod est Cholera, quasi colens terram, id est carnem suam. Vel dicitur a Geras, quod est Sacrum, & Gion quod est Arena, quasi sacra Arena. Fuit enim Arena, quia ponderosus morum gravitate, minutus humilitate, & siccus a carnali voluptate. Vel a Gerar id est Sacrum, & Gion quod Luctatio, quasi Sacer luctator, quia luctatus est cum Dracone, & Carnifice. Vel a Gero, quod est Peregrinus, & Gir pretiosus, & Vs Conciliator. Ipse enim fuit Peregrinus in contemptu mundi, Pretiosus in corona martyrii, & Conciliator in prædicatione Regni.* O acetum! Sed nauseæ molestiam Lectori, ὁ πανηγυρικώτατος Andreas Cretensis oratione de sancto Georgio Martyre nondum edita discutiat. ὁ λαμπρὸς οὗτος καὶ περιβόητος ἀριφανὴς Γεώργιος, τὸ γλυκὺ καὶ πρᾶγμα, καὶ ὄνομα. Γεώργιος ὁ τῷ ὀνόματι τὴν ἔνθεον πρᾶξιν, καὶ τῇ πράξει τὴν φερώνυμον χάριν ἐν ἑαυτῷ δεικνύει. ὁ τὸν Ἰσάχαρ μιμησάμενος, καὶ τὸ καλὸν τῆς θείας γεωργίας ἐρωτικῶς ἐπιθυμήσας, ὁ τὴν ἐπίπονον ἐργασίαν ἀγαπήσας, καὶ κατὰ τὸ γεγραμμένον ἀναδειχθεὶς γεωργία ὑπὸ ὑψίστου ἐκτισμένη. ὁ κοπιάσας γεωργὸς ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων, καὶ ἐν καιρῷ τὸν καρπὸν ἑκατοστεύσοντα ἀποδοὺς τῷ δεσπότῃ. ὁ τῷ ἀρότρῳ τῆς ἀρετῆς ἀτρέπτως τὴν γλυκεῖαν τῆς εὐσεβείας ὀρθοτομήσας αὔλακα, καὶ διὰ τοῦτο εὔθετος ἀναδειχθεὶς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ὁ σπείρας ἐν δάκρυσι καὶ ἐν ἀγαλλιάσει θερίσας. ὁ ἐν κλαυθμῷ βαλὼν τὰ σπέρματα, καὶ ἐν χαρᾷ φέρων τὰ δράγματα. ἡ εὐγεώργητος γῆ, ἡ πολλάκις πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς ἐλθόντα ὑετὸν τοῦ πνεύματος, καὶ τίκτουσα σωτήριον βοτάνην. ὁ λειμὼν ὁ εὐωδέστατος, ἐν ᾧ τῆς εὐσεβείας τὰ ἄνθη πλουσίως ἐβλάστησεν, ἀφ' ὧν γεωργεῖται κηρία ἀνήροτα, ὧν τὸ γλύκασμα ψυχῆς ἴασις. τὸ εὔχρηστον δένδρον, τὸ παρὰ τοῖς ποταμοῖς τοῦ πνεύματος πεφυτευμένον, καὶ τεθηλὸς διηνεκῶς· ἀεί τε τὸν καρπὸν τῆς ἀρετῆς ὥριμον φέρον εἰς ψυχικὴν γεωργίαν τῶν πιστῶς μετεχόντων. τὸ εὔφορον κλῆμα τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου, ἧς γεωργὸς ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος, γεωργῶν ἡμῖν δι' αὐτοῦ πνευματικὴν εὐφροσύνην εἰς ἴασιν παθῶν, καὶ ἀνακαινισμὸν ψυχῆς τε καὶ σώματος, ἐκ τῶν θείων ναμάτων τῇ γῇ, ἀφ' ἧς ἀρδευομένη χερσωμανήσασα ψυχὴ γεωργεῖται, καὶ καρποφορεῖ πίστιν, ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην, τριάδα ἀρετῶν τὴν τριπράσμιον. τῶν θείων ἐννοιῶν γεωργός, καὶ τοῦ Θεοῦ γεώργιον, ἐν ᾧ ἐγεωργήθη τῆς εὐσεβείας ἡ χάρις, καὶ γεωργεῖται πᾶσι τῶν θαυμάτων τὰ πλήθη. οἶδε γὰρ οἶδε, καὶ προσηγορία δημοσιεύειν Θεοῦ χάριν, καὶ ἀρετὴν ἀνθρώπων, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ, καὶ Σάρρας, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, καὶ Μωϋσέως, καὶ ἑτέρων πολλῶν μεμαθήκαμεν. οὗτος ὁ τῷ ὀνόματι, καὶ τῇ πράξει Γεώργιος. καὶ τὰ ἑξῆς. *Illustris hic, & ab omnibus laudatus Georgius, & re, & nomine dulcis. Georgius, qui divinam operationem nomine, & operatione gratiam, quam nomine indicat, in semetipso ostendit, qui Isacharum æmulatus divinæ agriculturæ bonitatem ingenti studio exoptavit: qui laboriosum opus dilexit, &, ut scriptum est, ipse agricultura demonstratus ab excelso fabrefacta, qui a teneris unguiculis agricola desudans, laboransque tempore suo fructum centuplum Domino reddidit; qui virtutis aratro constanter dulces pietatis sulcos recta infindens in regno cælorum idoneus apparuit, qui seminavit in lacrymis, & messuit in exultatione: qui sementem in ploratu fecit, & in gaudio manipulos colligavit. Terra bene culta, quæ sæpius in semet imbrem cadentem spiritus ebibens, herbam salutarem produxit. Pratum maxime odoriferum, in quo pietatis flores affluenter germinarunt, ex quibus favi citra arandi laborem colliguntur, quorum dulcedo animorum est medicina. Arbor quam utilis prope flumina spiritus plantata, & virescens perpetuo, semperque virtutis fructum maturum afferens, in animorum, qui fide participant, culturam. Gravidus veræ vitis palmes, cujus agricola est Pater cælestis, nobis per eum excolens spiritalem lætitiam in medelam affectuum, & animi, & corporis renovationem. & divinis imbribus animus, qui in terrena insaniit, irrigatus, colitur, producitque fidem, spem, & charitatem, virtutum triadem amabilissimam. Divinorum sensuum cultor ex cultura Numinis, in qua pietatis gratia exculta est, excoliturque omnibus miraculorum multitudo. Scit namque, scit nomen divinam gratiam & humanam virtutem, quemadmodum in Abrahamo, Sarra, Isaaco, Jacobo, Moyse, aliisque multis comperimus indicare. Hic & nomine, & actione Georgius.* &c.

Edit. Paris. pag. 304.

GEORGIUS primum PRESBYTER ALEXANDRINUS, deinde LAODICENUS Episcopus, partes Arianas secutus, & dicto, & scripto contra Catholicos Hæreticorum causam acerrime tutatus est. *Georgius vero*, scribit Athanasius lib. de Synodis Arianorum, *qui nunc Laodiceæ est, & per id tempus Presbyter*

Alexandrinus erat, & Antiochiæ commorabatur, ita ad Alexandrum Episcopum scripsit. Conquereris de Ario, cum dicit, erat, quando non erat filius. Certe Esaias filius fuit Amos, Amosque prius fuit, quam gigneretur Esaias. Interfuit cum reliquis Arianis Antiocheno Concilio ab Eusebio Nicomediensi coacto contra Athanasium, Nicephorus Callisti Historiar. Eccles. lib. 9. cap. 12. & 49. & in electione Meletii Patriarchæ Antiocheni, cum Imperator Constantius, omnibus, qui dicendi facultate pollerent, mandasset, ut eam sententiam, *Dominus condidit me initio viarum suarum*, populo explicarent, notariique ad scribendum exercitati, cujusque verba exciperent, primus omnium sui erroris virus evomuit. Theodoretus histor. Ecclesiast. lib. 2. cap. 31. Postea in Palæstina Episcoporum ordine motus, in communionemque receptus a Cyrillo Hierosolymitano in causa fuit eidem Cyrillo, ut ab Acacio, & Eudoxio Episcopatu privaretur, Sozomenus lib. 4. cap. 24. & ex eo Nicephorus lib. 9. cap. 46.

Aetii tamen Syri blasphemias, & Eudoxii Antiocheni litteris etiam datis ad Ancyranum Episcoporum conventum oppugnavit, compressitque ne tam libere sævirent, exemplum epistolæ legitur apud Sozomenum historiæ Ecclesiasticæ lib. 9. cap. 12. & Nicephorum lib. 9. cap. 36.

Scripsit vitam quo cum familiarissime vixerat Eusebii Emiseni, Arianismi item propugnatoris. Sozomenus lib. 3. cap. 5. ᾧ μαρτυρεῖ Γεώργιος ὁ Λαοδικεὺς ταῦτα καὶ ἕτερα περὶ αὐτοῦ διεξελθών. *Uti Georgius Laodicenus testatur, qui cum ista, tum alia præterea de eo commemorat.* Et Nicephorus lib. 9. cap. 5. ὥς φησὶ Γεώργιος ὁ Λαοδικεὺς τὸν βίον αὐτοῦ συνταξάμενος. *Ut Laodicensis refert Georgius, qui vitam ejus conscripsit.* Erroris tamen, ac falsitatis arguitur a Baronio non uno in loco. *Edit. Paris. pag. 306.*

Pro veritate etiam contra Manichæorum impia dogmata editis voluminibus certavit, ut ex Heracliano Episcopo Chalced. refert Photius in Bibliot. Cod. 85. inter alios enim recenset, καὶ Τίτον, ὃς ἔδοξε μὲν κατὰ Μανιχαίων γράφειν, ἔγραψε δὲ μᾶλλον κατὰ τῶν Ἀδδᾶ συγγραμμάτων. ἔτι δὲ καὶ τὸν Λαοδικέα Γεώργιον τοῖς αὐτοῖς σχεδὸν, οἷς ὁ Τίτος κατὰ τῆς ἀληθείας (lego ἀσεβείας) κεχρημένον ἐπιχειρήματα. *Et Titum, qui contra Manichæos scribere visus est, sed in Addæ magis libros scripsit. Ad hæc & Georgium Laodicensem, qui eadem fere, quibus usus est Titus argumenta contra impietatem adhibuit.* Et Nicephorus lib. 6. cap. 32. κατὰ δὲ ταύτης τῆς (τῶν Μανιχαίων) αἱρέσεως γενναίως παρετάξαντο λόγοις Τίτος τε καὶ Διόδωρος. ὁ μὲν τὴν Βοστρηνῶν, Διόδωρος δὲ τὴν Κιλίκων ἰθύνας μητρόπολιν. συνέγραψε δὲ καὶ Γεώργιος ὁ Λαοδικεὺς ἀνὴρ τῆς μὲν αἱρέσεως προστάτης Ἀρείου, τοῖς δὲ φιλοσόφοις μαθήμασιν ἐντραφείς. πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὁ Φοίνιξ Εὐσέβιος. *Adversus hanc Manichæorum hæresim strenue libris compositis depugnarunt Titus Bostræ, & Diodorus metropolis Ciliciæ Episcopi. Scripsit etiam contra eam Georgius Laodicensis vir, qui hæresim quidem Arianam defendebat. Sed philosophicis disciplinis ab ineunte ætate apprime fuerat eruditus. Præterea Phœnix Eusebius.* Et ante hos Theodoretus, Hæretic. fab. lib. 1. in Manete. κατὰ δὲ τῆς τοῦ Μάνεντος δυσσεβείας συνέγραψαν οἱ ἄριστοι τῆς εὐσεβείας συνήγοροι Τίτος, καὶ Διόδωρος. ὁ μὲν τὴν Βοστρηνῶν ἐκκλησίαν ποιμάνας, ὁ δὲ τὴν Κιλίκων ἰθύνας μητρόπολιν. συνέγραψε δὲ καὶ ὁ Λαοδικεὺς Γεώργιος ἀνὴρ τῆς μὲν Ἀρείου προστατεύων αἱρέσεως, τοῖς φιλοσόφοις ἐντεθραμμένος μαθήμασι. πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὁ Φοίνιξ Εὐσέβιος, οὗ καὶ πρόσθεν ἐμνήσθημεν. *Adversus Manentis impietatem scripserunt præclari veritatis patroni Titus, & Diodorus; quorum alter quidem fuit pastor Bostrenorum ecclesiæ, alius vero rexit Cilicum metropolim. Scripsit etiam Georgius Laodicenus, vir, qui ante alios Arianam hæresim defendebat, in philosophicis autem disciplinis eruditus: præter hos Phœnix quoque Eusebius, cujus & prius meminimus.* Et ante Theodoretum Epiphanius contra hæreses lib. 2. adversus Manichæos. ἤδη δὲ ἀνδράσι μεγάλοις θαυμαστῶς κατ' αὐτοῦ ἀντιῤῥήσεις τοῦ ἐλέγχου πεποίηνται Ἀρχελάῳ μὲν τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς προείρηται. Ὠριγένει δὲ, ὡς ἀκήκοα, Εὐσεβίῳ δὲ τῷ Καισαρείας, καὶ Εὐσεβίῳ τῷ Ἐμέσης, Σεραπίωνι Θμουέως, Ἀθανασίῳ τῷ Ἀλεξανδρείας, Γεωργίῳ τῷ Λαοδικείας, Ἀπολιναρίῳ τῷ Λαοδικείας, Τίτῳ, καὶ πολλοῖς τῶν κατ' αὐτοῦ εἰρηκότων. *Sed jam a viris magnis admirabiliter contra illius perniciosum dogma contradictiones conscriptæ sunt, Archelao Episcopo, ut antea diximus, Origene, ut audivi; Eusebio Cæsariensi, Eusebio Emeseno, Serapioni Thmuensi, Athanasio Alexandrino, Georgio Laodiceno, Apolinario Laodiceno, Tito, & pluribus aliis, qui contra eundem locuti sunt.*

Georgii quoque idem Theodoretus meminit in præfatione Operis, ex quo quemadmodum ex pluribus aliis, qui linguas suas adversus falsum armarunt,

Hæreseon antiquas fabulas collegisse se scribit. ex Theodoreto sua habuit Nicephorus, ut videre est.

Hunc Possevinus vocavit Gregorium in Apparatu. An memoriæ lapsu? In hisce nominibus scriptores sæpissime errasse, confudisseque personas, non quod solum unum in aliud mutata status conditione iidem commutarunt, sed ex scriptorum etiam incuria, non Laodiceni, sed aliorum quoque exemplo infra ostendemus. Sane Gregorium in Laodiceno nullum invenio.

Eodem Laodiceni Georgii ævo alter GEORGIUS CAPPADOX, ut Athanasius ad solitarios scribit, ærarii Constantinopolitani Quæstor, & Depeculator omnium, atque eo nomine profugus in Alexandrinam ecclesiam, Athanasio pulso contra jus omne intrusus, tutanda Arianorum hæresi, & flagitiosæ vitæ obscœnitate multo Laodiceno infamior vivebat; quamvis, num aliquid litteris tradidit, nondum compertum sit, antiquorum tamen tum exterorum, tum Ecclesiasticorum monumentorum sedulus inquisitor, ex quibus non teuuem, Edit. Paris. pag. 307. neque contemnendam, sed amplam, & Imperatoriis opibus parem Bibliothecam erexit: plebis tandem infidæ, quam ipse Christianæ, sed suo commodo religioni addictus, ferro, & vi læserat, furore trucidatus, discerptus, igneque absumptus. Eum non suo, sed Bibliothecæ tantum nomine inter alios Georgios recensemus. Julianus post hujus viri necem Ecdicio Ægypti Præfecto mandavit epist. 9. ut Georgii studio recollecta volumina omnia, quæ in magna copia erant, compararet. ταύτην οὖν μοι ἰδιωτικὴν δὸς χάριν, ὅπως ἂν εὑρεθείη πάντα τὰ Γεωργίου βιβλία. πολλὰ μὲν γὰρ ἦν φιλόσοφα παρ' αὐτῷ, πολλὰ δὲ ῥητορικά, πολλὰ δὲ ἦν καὶ τῆς τῶν Γαλιλαίων διδασκαλίας δυσσεβῶν. ἃ βουλοίμην μὲν ἠφανίσθαι πάντη, τῷ δὲ μὴ σὺν τούτοις ἀφαιρεθῆναι τὰ χρησιμώτερα, ζητείσθω κἀκεῖνα μετ' ἀκριβείας ἅπαντα. ἡγεμὼν δὲ τῆς ζητήσεως ἔστω σοι ταύτης ὁ Νοτάριος Γεωργίου. ὃς μετὰ πίστεως ἀνιχνεύσας αὐτὰ γέρας ἴστω τευξόμενος ἐλευθερίας. εἰ δ' ἄλλως πως γένοιτο κακοῦργος περὶ τὸ πρᾶγμα βασάνων εἰς πεῖραν ἥξων. ἐπίσταμαι δὲ ἐγὼ τὰ Γεωργίου βιβλία, καὶ εἰ μὴ πάντα πολλὰ μὲν τοι μετέδωκέ μοι περὶ τὴν Καππαδοκίαν ὄντι πρὸς μεταγραφήν τινα, καὶ ταῦτα ἔλαβε πάλιν. *Quocirca hoc mihi privatim beneficium dabis, ut Georgii volumina omnia reperienda cures. Multa erant apud illum Philosophica, multa Rhetorica, multa de impiorum Galilæorum doctrina, quæ velim penitus extracta esse. Sed ne cum his illa quoque pereant, omnia diligenter exquiri volo. Dux autem tibi esto ad inquirendum Librarius ipsius Georgii, qui si fideliter in eam curam incubuerit, præmium sibi libertatem esse sciat. Sin autem malitiose, & astute rem gesserit, quæstionem de se habitam iri. Georgii porro libros ego novi. Mihi enim cum in Cappadocia essem, & si non omnes, at quosdam describendos dedit, quos ad eum postea remisi.* Et Porphyrio epist. 36. ut eam integram Antiochiam pœnis etiam indictis transmitteret. πολλή τις ἦν πάνυ, καὶ μεγάλη βιβλιοθήκη Γεωργίου παντοδαπῶν μὲν φιλοσόφων, πολλῶν δὲ ὑπομνηματογράφων, οὐκ ἐλάχιστα δ' ἐν αὐτοῖς καὶ τὰ τῶν Γαλιλαίων πολλά, καὶ παντοδαπὰ βιβλία. πᾶσαν οὖν ἀθρόως ταύτην τὴν βιβλιοθήκην ἀναζητήσας φρόντισον εἰς Ἀντιόχειαν ἀποστεῖλαι γινώσκων, ὅτι μεγίστῃ δὴ καὶ αὐτὸς περιβληθήσῃ ζημίᾳ, εἰ μὴ μετὰ πάσης ἐπιμελείας ἀνιχνεύσειας, καὶ τοὺς ὁπωσοῦν ὑπόνοιαν ἔχοντας ὑφῃρῆσθαι τῶν βιβλίων πᾶσι μὲν ἐλέγχοις, παντοδαποῖς δὲ ὅρκοις, πλείοσι δὲ τῶν οἰκετῶν βασάνοις, πείθειν εἰ μὴ δύναιο, καταναγκάσειας εἰς μέσον πάντα προκομίσαι. *Georgii magna sane, & copiosa Bibliotheca fuit, & Philosophorum & Historicorum omni genere referta: sed de Galilæorum maxime doctrina permulti & varii commentarii extabant. Quare totam eam Bibliothecam perquire, & Antiochiam mitte. Scito autem te quoque gravissimas pœnas esse daturum, nisi omnem diligentiam in quærendo adhibueris, & quos suspicio erit, quacumque ratione libros aliquos intervertisse tum argumentis omnibus, tum jurejurando multiplici, tum magis servorum quæstione, nisi queat convincere, saltem vi cogat eos in medium proferre.* Epistolam Juliani ad Porphyrium recenset etiam Svidas in ἐπιστολὴ Ἰουλιανοῦ. Volumina Julianus Antiochiam advecta in Trajani fano ab Adriano extructo, pulcherrimo illo quidem, licet mole exiguo reposuit: ea non multo post improba Joviani Imperatoris desidia, mulierculis ignem supponentibus ingenti Reipublicæ litterariæ damno exarserunt. Joannes Antiochenus in excerptis Valesianis, Ἀδριανὸς μὲν γὰρ ὁ βασιλεὺς εἰς ἀποθέωσιν, καὶ τιμὴν τοῦ πατρὸς Τραϊανοῦ ἔκτισε μικρόν τινα, καὶ χαριέστατον ναόν, ὃν Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης βιβλιοθήκην κατεσκεύασεν. ὃν σὺν τοῖς βιβλίοις Ἰοβιανὸς κατέκαυσε. *Namque Imperator Adrianus in honorem, & consecrationem Patris sui Trajani fanum quoddam modicum eleganti opere extruxerat Antiochiæ, ex quo Julianus Bibliothecam fecerat, quam ædem Jovianus cum omnibus libris concremavit.* Et exactius Svidas in Joviano.

viano. ὁ δὲ Ἰοβιανὸς ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ κινηθεὶς τὸν ὑπὸ Ἀδριανοῦ τοῦ Βασιλέως κτισθέντα ναὸν χαριέστατον εἰς ἀποθέωσιν τοῦ πατρὸς Τραϊανοῦ, παρὰ δὲ Ἰουλιανοῦ κατασταθέντα βιβλιοθήκην, Εὐνούχῳ τινὶ Θεοφίλῳ, κατέφλεξε σὺν πᾶσιν, οἷς εἶχε βιβλίοις, αὐτῶν τῶν παλλακίδων ὑφαπτουσῶν μετὰ γέλωτος τὴν πυράν. *Jovinianus ab uxore sua incitatus elegantissimum templum ab Adriano Imperatore conditum ad patris Trajani consecrationem, & a Juliano Bibliothecam designatam Eunucho cuidam Theophilo, cremavit cum omnibus libris, quos habebat, ipsis concubinis cum risu pyram succendentibus*. De Georgio Alexandrino vide plura apud Gregorium Nazianzenum oratione in laudem Athanasii. Epiphanium Hæresi 76. & alios Græcorum Historicos. Edit. Paris. pag. 308.

Sub Honorio, & Theodosio Augustis, & Barbæ Episcopatu Ariana secta pene extincta, ac funditus sublata, adjumentis præstantium virorum Timothei ac Georgii renasci, & denuo vires acquirere visa est. GEORGIUS a Barba presbyter designatur: humanioribus litteris apprime eruditus, semper præ manibus Platonis, Aristotelisque volumina habuit; ideoque nonnullos admiratio subiit, quomodo hic Arianæ sectæ addici potuerit, qui Platonis sequeretur doctrinam, qui secundam, & tertiam causam initium substantiæ accepisse negavit. Ideoque Justino martyri aliquam quoque notionem Trinitatis habuisse visus est. Nihilominus iste Georgius una cum Timotheo in male sana, & damnata hæresi perduravit: licet sua doctrina voluminibus etiam editis Arii blasphemam sententiam repugnarint, & in melius sensim, & clam traduxerint. Socrates lib. 7. cap. 6. πλὴν οἱ καὶ τῇ ἑαυτῶν ἐκκλησίᾳ παρέμειναν, ἀλλ' ὅμως τὴν Ἀρειανὴν θρησκείαν λεληθότως ἐπὶ τὸ κρεῖσσον μετέθεσαν. πολλὰς γὰρ τῶν Ἀρείου βλασφημιῶν ταῖς οἰκείαις διδασκαλίαις ἐξέβαλον. *At quamquam in sua ipsorum permanserunt Ecclesia, tamen sectæ Arianæ opinionem pedetentim & ex occulto correxerunt: quippe eam sua doctrina multis Arii blasphemiis perpurgarunt*. Eadem habet Nicephorus Callisti lib. 14. cap. 13.

GEORGIUS cognomento PISIDES magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus, & Chartophylax tum soluta, tum juncta oratione pleraque scripsisse dicitur. Suidas. Γεώργιος Διάκονος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ Χαρτοφύλαξ, τὸ ἐπίκλην Πισίδης, ἑξαήμερον δι' ἰάμβων εἰς ἔπη τρισχίλια. εἰς Ἡράκλειον τὸν Βασιλέα, καὶ εἰς τὸν κατὰ Περσῶν πόλεμον. ἔτι τε Ἀβαρικά. καὶ λογάδην ἐγκώμιον εἰς τὸν μάρτυρα Ἀναστάσιον. *Georgius Diaconus magnæ Ecclesiæ, & Chartophylax cognomento Pisides in Exahemeron carmine Jambico ad versus 3000. In Heraclium Imperatorem. De bello contra Persas. Præterea Abarica & soluta oratione & in martyrem Anastasium encomium*. Cum Heraclius Imperator in Persidem iturus, humi prostratus, supplex, illacrymansque opem Dei adversus hostes, atque impios deprecaretur, divino numine percitus, ac futura prævidens, carminibus illis, quæ refert Georgius Hamartolus; & ex Hamartolo Cedrenus in historiæ compendio mirifice solatus est, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, Heraclius, μέλανα ὑποδήματα περιβαλλόμενος ηὔξατο, ὃν ἰδὼν Γεώργιος ὁ Πισίδης μετὰ τῆς τοιαύτης ταπεινώσεως ἔφη, ὦ Βασιλεῦ,

Μελαμβαφὲς πέδιλον εἰλήσας πόδας,
Βάψεις ἐρυθρὸν Περσικῶν ἐξ αἱμάτων.

Et ingressus Ecclesiam, & nigris calceis indutus oravit, quem ita animo demisso videns Georgius Pisida dixit, o Imperator, nigrum calceum convolvens pedibus rubefacies tinctum cruore Persico.

Jambi illius in Exahemeron Græce cum selectis Gregorii Nazianzeni carminibus, & Synesianis hymnis Romæ sub Cyrilli Patriarchæ Alexandrini nomine typis vulgati sunt, apud Franciscum Zannetum in 8°. anno 1590. Eos ex Gulielmi Sirleti Cardinalis exemplo descriptos, munus accepisse se a Consalvo Ponce de Leon fatetur Hieronymus Brunellus, sed de Auctore judicium nullum interposuit, *a veteribus tamen, gravissimisque Patribus, aut verborum lepore, & elegantia, aut rerum copia, & varietate, aut quod caput est, pia, religiosaque doctrina nulla ex parte videtur abhorrere*. Et Gregorius Corinthi Episcopus Pisidæ carmen Jambicum aliis prætulit, dignum ratus, ex quo tamquam absolutissimo, pag. 309.
exemplum petere debeamus. De constructione orationis. ἐπεὶ οὖν τὰ ἰαμβεῖα λογογραφία τίς ἐστιν ἔρρυθμος. ζηλούσθω σοι καὶ τὸ ἐνθυμηματικὸν ἐν αὐτοῖς. ἔχεις ἀρχέτυπον τὸν Πισίδην νεωτέρους τὸν Καλλικλῆν, τὸν Πτωχοπρόδρομον, καὶ εἴ τις τοιοῦτος. ἐν τοῖς παλαιοῖς τὸν Θεολόγον, τὸν Σοφοκλῆν ἐκτὸς τῶν ποιητικῶν ἰδιωμάτων αὐτῶν, τὰ δ' ἀφραδέστερα τοῦ Αὐσόφρονος, καὶ εἴ τι τοιοῦτον. *Verumtamen cum Jambicum carmen soluta quædam oratio sit, sed concinna, ac numerosa imitare in eo argutum, & vehemens in*

argumentationibus. Præ aliis tibi imitandum propone Pissidem, & ex recentioribus Calliclem, & Ptochoprodromum, & siquis alius fuerit; ex antiquis Theologum, Sophoclem, præter eorum poeticas proprietates, & eloquentiora Lycophronis, & si quidsimile. Postea suo Auctori vindicatos, & Latinis Jambicis redditos a se cum ejusdem senariis de Vanitate vitæ, aliisque fragmentis Græce, & Latine edidit Federicus Morellus Typograpbus Regins Lutetiæ 1584. in 4°. & alii sæpius. Habentur manuscripti in Bibliotheca Regis Gallorum, Bavarica Codice 11. Augustana Pluteo 3. Cod. lxxv. In Vaticana, ut refert Possevinus in Indice librorum Vaticanæ Bibliothecæ. Nec alii sunt Georgii τῆς μεγάλης ἐκκλησίας στίχοι, quos dicit extare in Vaticana Gesnerus, ridendusque venit, dum notat. Γεωργίου πόνημα τοῦ καὶ Πισίδου. *Inscriptio trimetra Jambica libri, qui nescio in qua Italiæ Bibliotheca latet, varia opuscula continens, de æstate, de mari, ad eos, qui leges non metuunt, de augmento, de sensibus nostris, Physiologiam de plantis, avibus, volatilibus, feris, reptilibus, & herbis; de generibus animalium, de locusta, de hirundine, de malo punica.* En quomodo unum, & continuatum tractatum in plures vir iste discerpit. An non etiam hac ratione, & carmen quandoque unicus tractatus aut opusculum erit?

Eodem Jambico metro Joannis Philoponi, & sectatorum hæresim oppugnavit. Nicephorus lib. 18. cap. 48. ἐπὶ δὲ τούτῳ καὶ ὁ θαυμάσιος Διάκονος καὶ Ῥεφερενδάριος Γεώργιος ὁ Πισίδης ὁμηλικιώτης ὢν ἐκείνῳ, εἰ καὶ τῷ χρόνῳ λίαν νεώτερος ἐν ἰάμβων μέτροις σείσοις, ὥσπερ εἴθιστο γράφειν πρὸς τὴν εἰρημένην αἵρεσιν ἀντιβὰς, καὶ παιδιὰν σπουδῇ κεραννὺς, οὕτω πως διεξέρχεται σφόδρα διελέγχων τὸ ἄτοπον,

Ψηφίζεται θᾶττον μίαν τε καὶ μίαν,
Εἰ γὰρ μίαν τε καὶ μίαν λέγεις μίαν
Γέλως τὸ λεχθὲν γίγνεται καὶ παιδίοις.

ὃ δέ φησι, τοιοῦτον ἐστίν. ὁμολογεῖς φησὶ, φιλοπονώτατε, καὶ φιλοσοφώτατε δύο φύσεις ἡνῶσθαι τοῦ λόγου. μίαν τῆς θεότητος, καὶ μίαν τῆς ἀνθρωπότητος. εἰ τοίνυν δύο φύσεις λέγεις συνεληλυθέναι αὐτοῦ, πῶς εἰς μίαν αὖθις τὰς δύο συστέλλεις; φησί. μία γὰρ καὶ μία, δύο, ἀλλ' οὐχὶ μία. γέλως γοῦν εἴτις κατὰ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου δύο κατηγοροίη τινὰ, καὶ αὖθις ἓν πάλιν τὰ τοιαῦτα ποιοῖτο. *Post hunc & admirandus ille Diaconus, atque Referendarius Georgius Pissides æqualis, sive coætaneus illius, quamvis ætate aliquanto junior, Jambis pulcherrimis, quos scribere consueverat, cum dicta hæresi congressus, rem seriam ludicro temperando ad hunc modum refert, absurditatem illius refutans;* (Edit. Paris. pag. 310.)

Unam, atque mox unam lapillo computat:
At unam, & unam forte si unam dixeris,
Pueri vel ipsi tale dictum riserint.

Quod autem versiculis hic expressit, sic habet. Profiteris, inquit, Philopone, philosophorum omnium laboriosissime, & sapientissime, duas naturas in Verbo unitas esse, unam divinitatis, & unam humanitatis. Si ergo duas naturas dicis in eo convenisse, quomodo duas in unam rursus contrahis? Una namque & una duæ sunt, non una. Itaque si quis in eadem subjecta re duo quædam prædicando indicet, eaque ipsa rursum in unum redigat, ridendum se merito præbeat. Hos etiam versus laudat Nicetas Choniat. lib. 10. Thesauri Orthod. fidei adversus Monophysitas.

Ex Heracliade, quod unum opus fuisse videtur cum eo, εἰς τὸν κατὰ Περσῶν πόλεμον, *De Persico Bello*, desumpta sunt quæ refert Joannes Tzetzes Chiliad. 3. histor. 66. ubi & octo Jambos illius producit, qui more illius Poetæ elegantissimi sunt.

Eodem Auctore Anastasii Martyris vita extabat in Bibliotheca Antonii Augustini Cod. 61.

Possevinus scribit Pissidem de gestis Imperatorum Constantinopolitanorum asservari in Bibliotheca Vallicellana, quem tamen licet anxie perquisiverim, sæpeque Indicem, & potissimam librorum partem pervolverim, ad hunc tamen diem nusquam tale opus occurrit. O utinam, quod non credo, esset. Errorem inde natum existimo. Nam qui Librorum Græcorum Indicem confecit, cum in Cod. B. 112. antiquo satis, & optimæ notæ Historiam de Imperatoribus Constantinopolitanis in principio reperisset, eam tamen ἀκέφαλον plurimarum paginarum amissione, quam postea opus in Exahemeron Georgii Pissidæ excipiebat, cum non advertisset historiam primam de Imperatoribus, Constantini Manassæ Synopsim esse, eam Georgio Pisidæ, sequentis operis Auctori, sed oscitanter nimis donavit, & curiosis, & rerum harum anxiis fu-

cum fecit. Pissidæ testimonio usi sunt Isaacus Tzetzes in Cassandram Lycophronis, Svidas sæpissime, & alii.

An postea in Episcopatum Nicomediensem promotus idem cum Georgio Nicomediensi fuerit, cui plures, nec illaudabiles orationes Panegyricæ tribuuntur, in dubium, nec immerito, verti poterit. Alium tamen hunc a Nicomediense Georgio, qui temporibus Photii, Photio ipso operam navarat suam in Photiana Synodo, annorum ipsa spatia abunde probant: a Sergio enim Patriarcha, cui in Exahemeron opus inscripsit, ad Photiana tempora anni ducenti & quinquaginta plus minus intercedunt. Si Nicomediensis Episcopus fuit, alius ergo ab hoc omnino erit. Et fuisse Episcopum illo forsan non male suaderi possumus. Nam oratio in verba Joannis, *stabant juxta Crucem Jesu Mater illius, & soror Matris*, &c. cujus initium est, πρὸς ὑψηλοτέραν πανήγυριν ἡμῖν ὁ λόγος, in manuscriptis Codicibus Georgio Nicomediensi adscripta, in Codice alio manuscripto, quem Chii videre contigit, in quo eadem oratio fusior, ac multo amplior legitur, Pissidæ cognomen Georgio Nicomediensi adjungit; sic enim legit, *Γεωργίου μητροπολίτου Νικομηδείας τοῦ Πισίδου*. Exscriptoris lapsum, cui ista non placuerint, in Codice esse, & puerilem oscitantiam, qualia multa in titulis præfigendis fieri amant, fatebitur. Non contra ibo. Immo lapsum concedo. Πισιδίας namque, cum in exemplari, ut verisimillimum est, legeretur, in Pissidem ad pauca intentus exscriptor transmutavit. Diversusque etiam est ab alio Georgio Pissidiæ Episcopo, cujus memoriam Græcorum fasti die 19. Aprilis celebrant, fastu, ac tyrannide Iconomachorum Martyre, cum hic Antiochiæ Pissidenæ fuerit Antistes. οὗτος ὁ ἅγιος ἐπὶ τῶν χρόνων ἦν τῶν Εἰκονομάχων ἐκ βρέφους τῷ Θεῷ ἀνατεθειμένος, καὶ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ ἀρετὴν ἐπίσκοπος χειροτονεῖται Ἀντιοχείας τῆς Πισιδείας. *Hic sanctus sub Iconomachis vivebat, a pueritia Deo dicatus, & ob excellentem virtutem Antiochiæ Pissidiæ Episcopus eligitur.* In re tamen obscurissima non diutius immorandum mihi esse censeo.

Pissidæ apud Græcos, & illius carminum tanta fuit æstimatio, ut plerique eum Euripidi comparare, multi anteponere non sine animi contentione, lite etiam mota, præsumpserint. Hinc Andronici Ducæ frater Michaelem Psellum interrogat, *τίς στιχίζει κρεῖττον ὁ Εὐριπίδης, ἢ ὁ Πισίδης; Quis melius carmen condit Euripides ne, an Pisides?* Cui elegantissima, atque eruditissima, itemque longa epistola inter alia de Pisside, neque enim omnia referre opus est, ita Psellus respondet. *τοῦτο δὲ παντὸς ἕνεκα προκείσθω τοῦ λόγου, ὅτι τὰ μέτρα, καὶ οἱ ῥυθμοὶ ἐκτροπὰς μυρίας παρὰ τοῦ χρόνου ἐδέξαντο. καὶ οὔτε τὸ ἡρωϊκὸν μέτρον τὴν ἀρχαίαν νῦν σώζει μεγαλοπρέπειαν, οὔτε ἐν τοῖς ἀκριβεστάτοις μέτροις ἵσταται, ἀλλὰ τῷ δακτυλικῷ καὶ σπονδαϊκῷ καὶ ἰθυφαλλικὰ μέτρα, καὶ ἰαμβικὰς συζυγίας ἀναμεμίχαται· οὔτε τὸ ἰαμβικὸν μέτρον τὰς αὐτὰς ἀναπαύσεις, καὶ τοὺς αὐτοὺς ῥυθμοὺς, καὶ τὴν αὐτὴν συνθήκην τοῖς προτέροις ἔχον προφαίνεται. ἀλλὰ θεατρικώτερον νῦν ἐστι, καὶ ὥσπερ ἐπὶ ὀρχήστρας ἀπηναισχυντηκὸς, καὶ πάσης μὲν ὑπεράλλεται βάσεως, παντὸς δὲ ῥυθμοῦ ὑπερίπταται, καὶ μόνον νῦν ζηλωτὸν τὸ ἧττον τοῦ μέτρου, καὶ ἰαμβόκροτον. ἡ μέντοι τραγικὴ ποίησις διαφόροις τε ῥυθμοῖς κοσμουμένη, καὶ μέτρα ποικίλα λαμβάνουσα, οὐ πάντως ἐξορμεῖται τῆς ὑποθέσεως, οὐδ᾽ ὑπεράλλεται. ἀλλ᾽ ἔστι μὲν οὗ καὶ τοὺς εὐκρότους ἤχους ζηλοῖ, καὶ τὴν ποδικὴν εὐρυθμίαν προκρίνει, καὶ τοῦ λόγου τὰς ἐμμέτρους συζυγίας ἀσπάζεται. ὅπη δὲ δόξει τῷ ποιητῇ μεταβάλλει τε τοῦ τόνου, καὶ τὸν ῥυθμὸν ἐξαλλάττει, καὶ ποτὲ μὲν αὐτὴν ἁρπάζει ὁ ῥυθμὸς, ποτὲ δὲ βαίνει ἐπὶ τρισυλλάβου, ἢ τετρασυλλάβου τῆς βάσεως.* (Edit. Paris. pag. 311.) *Hoc vero ante omnia sermoni præponendum est: Metra nempe, rhythmique ab ipso tempore innumeras variationes accepisse. Metrum heroicum antiquam hoc ævo neque servare magnificentiam, neque in exquisitissima metrorum regula consistere, sed dactylico, & spondaico, ithyphallica metra, & iambicas combinationes immisceri. Pari modo jambicum metrum easdem pausas, earumque rhythmos, eamdemque compositionem, quibus veteres utebantur, non continere. Sed illud nunc temporis theatris magis accommodatum, ac velut in orchestra inverecunde tripudians omnem basem transilit, & omnem rhythmum supervolat, tantum nunc carmen illud imitari studemus, quod subsiliat, & ut solet jambicum perstrepat. Tragica autem poesis diversis exornata rhythmis, & carminum vario genere constans non semper extra materiam divagatur, neque subsaltat, sed nunc bene sonantes tonos æmulatur, & pedum accuratum rhythmum præponi, beneque commensuratas sermonis combinationes amplectitur: ubi vero id visum Poetæ fuerit, tonum immutat, & rhythmum variat: & nunc quidem rapitur a rhythmo, nunc vero super trisyllaba, aut tetrasyllaba basi graditur.* His præsuppositis Psellus postmodum dictione, formaque carminum, ac figuris Euripidis examinatis, judicium suum de Pisside subnectit:

ὁ δ' ἐκ Πισιδίας σοφὸς οἶμαι τῆς ἐλάττονος Ἀντιοχείας, ποιητὴς μὲν οὐκ ἔστιν ἐπῶν. ἓν δὲ ζηλώσας γένος μέτρου τὸ ἰαμβικὸν, φημὶ δὴ ἀρχαῖον, καὶ μονομερὲς, καὶ περὶ τοῦτο τὰ πλεῖστα πραγματευσάμενος, ποικίλλει μὲν οὐδαμοῦ τὴν ποίησιν. Et; ἐν πᾶσι δὲ ἀβίαστος αὐτῷ ἡ ἁρμονία, ὥσπερ οὐκ ἐνθυμουμένῳ, οὔτε τὰ νοήματα, οὔτε τὰ ῥήματα, ἀλλ' ἀναγινώσκοντι ταῦτα προκείμενα, ἑλληνικά τε αὐτῷ τὰ ὀνόματα ξύμπαντα, καὶ μετὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἦχα. εἰ δὲ τροπῆς ἅψοιτο, εἴτε τῆς ἐν παιδιαῖς, καὶ ἐν χάρισιν, εἴτε τῆς ἐν σεμνότητι, οὕτω δὴ προσβιβάζει τῷ λόγῳ τὰ μεμετρημένα, καὶ οὕτως οἰκείως τίθησιν, ὡς μὴ δοκεῖν τι παραφθείρειν τὴν ἑτέραν ὑπόθεσιν, ἀφ' ἧς ἐπὶ τὴν οἰκείαν ὡρμήθη. νόσημα γοῦν εἰπὼν ἐν τῷ λόγῳ, εὐθὺς τὴν ἰατρικὴν πᾶσαν ἐπισυνείρει, μήτε τῶν αἰτιῶν φειδόμενος, μήτε τῶν οἷς θεραπεύεται τὰ νοσήματα. κἂν σειρὰν οὐρανόθεν ἐξαρτήσῃ, καὶ τινας δυνάμεις ταύτης ἐξάψῃ, εὐθὺς οἱ δεσμοὶ, καὶ τὰ ἐξαρτήματα, καὶ ὅσα τῆς ἀκρότητος, καὶ ὅσα τὰ ἀκροτελεύτια τῆς χαλαρᾶς ἐκείνης ἁλύσεως. κἂν τὰς ὥρας συναγάγῃ, καὶ συμπλέξῃ, ὡς ἐν χορῷ, βαβαὶ τῆς τῶν χειρῶν ἀντεπιβολῆς, καὶ τοῦ κύκλου, καὶ τῆς λέξεως, καὶ τῆς περιόδου, καὶ τοῦ ἐπῳδοῦ, καὶ τῆς στροφῆς, καὶ τῆς ἀντιστροφῆς, καὶ τῆς κινήσεως. εἰ δὲ καὶ θεατρίζειν αἱροῖτο τὸν λόγον, καὶ τετράπωλον τὴν συνθήκην ἐρεῖ τῶν ὡρῶν. πόσα μὲν περὶ ἡνιόχων φθέγγεται, καὶ τῆς ἀρίστης ἡνιοχήσεως; πόσα δὲ περὶ ζυγῶν καὶ τροχῶν, καὶ χοινικίδων; ὁποῖαι δὲ αὐτῷ αἱ πλῆμναι, καὶ αἱ τῶν τροχῶν ἀψῖδες, τά τε ἱππεῖα φάλαρα, καὶ φρυάγματα; καταβαίνει δὲ ὁ λόγος αὐτοῦ καὶ μέχρι τῶν τελευταίων τῆς τέχνης, καὶ περὶ ἃ οὐδὲ αὐτοὶ εἴποιεν οἱ τὴν τέχνην πραγματευόμενοι. εἰ δὲ καὶ φάλαγγας ἀλλήλας φήσειεν, εὕροις ἂν ἐκεῖσε τὴν ἱππικὴν ἅπασαν, καὶ πεζικὴν σύνταξιν, τοὺς δορυφόρους, τοὺς ἀκοντιστὰς, τοὺς τοξότας, τὸν ἐνωμοτίαν, τὸν ἡμιλοχίτην, τὸν οὐραγὸν, τὸν παραστάτην, τὸν ἐπιστάτην, καὶ ὥσπερ ἀπὸ σφενδόνης αὐτοῦ οἱ στίχοι ἅλλονται. *Ex Pisidia vero sapiens minoris Antiochiæ, ni fallor, Poeta quidem carminum non est, sed cum unum sibi carminum genus ad imitandum proposuisset, jambicum dumtaxat, sed antiquum, & fortis unius, & in illius curam maxime occupatus nullo in loco poesim variat.* Et infra. *In omnibus harmoniam ambit minime coactam, ac si non tunc & sententias, & verba meditaretur, sed ante sibi posita percurreret. Græca sunt universa nomina, & non sine magnificentia sonora. Quodsi aliquando trope usus fuerit, sive eo, qui in ludicris & venustis, sive eo, qui in gravitate est, ita carmina oratione concinnat, & ita proprie accommodat, ut non externam materiam, ex qua in propriam appellit, vitiare videatur.*
Edid. Paris. pag. 312. *Morbum itaque si in oratione aliquando dixerit, illico & medicinam omnem interserit, neque a caussis edicendis abstinens, neque remedia, quibus morbi curantur præteriens. Si vero catenam a cælo meditatus fuerit, ejusque facultates aliquas addiderit, statim & vincula, & suspensiones, & quæ summitatis, & qui sunt fines illius laxatæ catenæ enunciat. Quodsi horas in unum reduxerit, & ad choream ducendam compulerit, papæ! quæ est manuum complicatio, & circulus, & dictio, & circuitio, & epodus, & strophe, & antistrophe, & motus? Quod si veluti in theatro se se experiens orationem componat, & horas una simul quadriga vehi dixerit, quanta ille de aurigis, deque optima aurigatione pronunciat, quanta de jugis, rotis, & modiolis, quæ ipsi sunt fistulæ & rotarum apsides, equorum phaleræ, atque hinnitus? Et oratio illius ad minutissima quæque artis procedit, de quibus neque ii, qui artem illam callent, & profitentur, dicere possent. Si phalangum mentio incidat, equitum universam, ac peditum seriem reperies, hastatos, jaculatores, sagittarios, decanum, hemilochitem, uragum, parastatem, epistatem, & tamquam a funda carmina illius exiliunt.* An quid aptius pingi potuit? Pisidæ nobis carmina præter pauca tempus invidit, nihilominus cum Pselliana percurro, quantum in eo scribendi genere Pisides valuit, deprehendo.

GEORGIUS NICOMEDIENSIS multa scripsit. Orationum valde elegantium meminit Possevinus, licet eum postea Gregorium nominet, fateaturque scriptas reliquisse orationes Panegyricas centum, & septuaginta, & extitisse Constantinopoli. Namque in Bibliotheca Patriarchæ, *Georgii metropolitæ Nicomediæ orationes Panegyricæ valde pulchræ*. Et in Cantacuzeni. *Georgii metropolitæ liber Panegyricas orationes complectens centum septuaginta*, recensetur. Sed quis non videt, exscriptoris incuria id factum, ut pro Georgio Gregorius irrepserit?

Cumque in nonnullis orationibus modo Georgii Nicomediensis, modo Georgii Chartophylacis in diversis Codicibus profligatur, indicium non leve erit, eumdem esse Nicomediensem cum Chartophylace; quod postea confirmavit Codex perantiquus, in quo oratio illa in Præsentationem Virginis legebatur, cujus illud est principium, καλὰς ἡμῖν ὑποθέσεων, in titulo namque prænotabatur, Γεωργίου Χαρτοφύλακος, τοῦ ὕστερον γεγονότος μητροπολίτου Νικομηδείας, *Georgii Chartophylacis, qui postea fuit metropolita Nicomediensis*.

Georgii Chartophylacis magnæ Ecclesiæ *Encomium in deductionem Deiparæ in*

templum, ejusque consecrationem, habetur manuscripta in Biblioth. Augustana, nec alia esse videtur, quam quæ ipse legi alibi sæpius, & in Sfortiana cum hoc titulo: Γεωργίου μοναχοῦ, καὶ Χαρτοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἀφιέρωσιν τῷ Θεῷ κατὰ τὴν ἱστορίαν. Princip. φαιδρὸν τὸ τῆς παρούσης ἑορτῆς σύνθημα. δι' ὃ πρὸς ἄπειρον φῶς. & est penes me. Ea in Bibliotheca Antonii Augustini, & Vaticana, alibique Nicomediensi tribuitur cum hoc titulo, εἰς τὰ εἰσόδια τῆς Θεοτόκου, ὅτε προσηνέχθη ἐν τῷ ναῷ τριετίζουσα. *In ingressum Deiparæ cum trimula in templum deducta est.*

Ejusdem Chartophylacis Encomium alterum in eamdem festivitatem, εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ὅτε ἀπεδόθη ἐν τῷ ναῷ τριετίζουσα ὑπὸ τῶν αὐτῆς γονέων. *In sanctissimam Deiparam, quando ad templum est triennis a parentibus suis deducta*. Princip. καλὰς ἡμῖν ὑποθέσεων ἀρχὰς, ἡ παροῦσα πανήγυρις δείκνυσιν. Habetur manuscripta Mediolani in Ambrosiana, & alibi. Antiquissimus Codex, qui Regis Ungariæ fuit, & modo apud me est, Georgio metropolitæ Nicomediensi donat, sub cujus nomine edita est etiam Latine apud Surium vigesima prima Novembris.

Nicomediensis præterea orationes leguntur, εἰς τὴν διαφόρησιν Ἰωσὴφ, καὶ πρὸς τὴν παρθένον διάλεξις. *In hæsitationem Josephi, & in Virginem colloquium*. P. καλὸς μὲν ὁ τῆς ἀπειθείας νόμος. Extare air in Vaticana Possevinus in Indice Biblioth. Vaticanæ.

Ejusdem Nicomediensis oratio in Deiparæ Nativitatem, quæ incipit, εἰ μετρεῖται γῆ σπιθαμῇ καὶ σπαρτίῳ περιγράφεται θάλασσα. Edita est Græco-Latina sub nomine Germani Archiepiscopi Constantinopolitani, Interprete Andrea Scoto in Bibliotheca Patrum Græco-Latina Tom. 2. pag. 450. reclamant tamen Codices antiquissimi, stylus, & modus, & Georgio asserunt. *Edit. Paris. pag. 313.*

In immaculatæ Virginis in sepulchro assistentiam, & gratiarum actio pro gloriosa resurrectione. P. φωνὴ ἀγαλλιάσεως προοιμιαζέτω σήμερον· εἰς τοὺς ἁγίους, καὶ θαυματουργοὺς Κοσμᾶν, καὶ Δαμιανόν. *In sanctos, & miraculorum patratores Cosmam, & Damianum*. P. τὴν σὴν, ὦ τῶν καλῶν ἐραστὰ, θαυμάζειν μετ' ἐμοί. In Biblioth. Regis Galliarum Cod. 270. servanturque penes me. Ejusdem

Εἰς τὴν σύλληψιν τῆς ἁγίας Ἄννης. *In Conceptionem sanctæ Annæ*. P. οὐδὲν ἡδύτερον, ἢ περιχαρέστερον τῆς παρούσης ἂν κριθείη.

Εἰς τὴν σύλληψιν τῆς παναγίας Θεοτόκου. *In Conceptionem beatissimæ Deiparæ*. P. οὐρανῶν ἡ γῆ τῆς χάριτος μαρμαρυγαῖς.

Εἰς τὸ εἱστήκεισαν παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ εἰς τὸν θεόσωμον ταφὴν τοῦ Κυρίου. *In illud stabant ad Crucem Jesu Mater ipsius, & soror Maria Cleopæ, & in sepulturam Domini*. P. πρὸς ὑψηλοτάτην περιωπὴν ἡμῖν ὁ λόγος ἀναδραμὼν, γεγωνοτέρᾳ σάλπιγγι. In Biblioth. Antonii Augustini Cod. 24. sub Gregorii Rhetoris Episcopi Nicomediæ legebatur. Hinc notare poteris nominum similium confusionem.

In Palatina habebatur præter jam dictas. *In Conceptionem Deiparæ* oratio secunda. P. ἰδέα μὲν ἡ τῆς παρούσης εὐφροσύνης προσηγορία.

Georgii Nicomediæ Archiepiscopi de Cruce, quam falso quidam Psello adscripsere Græce MS. in 4°. Biblioth. Imp. Viennæ. Epitome Gesneriana. miror præteritam a diligentissimo Gretsero. Et quinam hi erunt, qui Psello tribuunt? In Codice meo satis antiquo, lacero, exesoque habetur oratio Michaelis Pselli, εἰς τὴν σταύρωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. *In Crucifixionem Domini nostri Jesu Christi*. P. τὸν τοῦ σταυροῦ λόγον ὁ μὲν θεῖος Ἀπόστολος τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρίαν τίθεται. satis prolixa, & elegans, lacera tamen, & ipsa, qua sane nihil in eo argumento vidi accuratius, aut gravius, quod & adnotavit in ejus principio, nescio quis: ἔστι δὲ καὶ οὗτος τῶν πάνυ ἐξαιρέτων. *Est autem & hæc oratio præstantissima*. Eam tamen hujus Georgii non esse, stylus ipse, & modus rerum tractatarum arguit, quæ evidentissime Psello vindicant.

Scripsit item Thoparica varii generis, ex quibus memini me in libris Ecclesiasticis Græcorum legisse, *In omnes sanctos Patres, qui ad sacras synodos Oecumenicas convenerunt. In S. Joannem Chrysostomum. In Profestum introitus Virginis in Templum*. Et plura scripsisse sicut & Canones vero simillimum est; quæ cum Georgii tantum nomen præferant, aliique ejusdem nominis id idem compositionis studium excoluerint, incertum remansit, cuinam ex illis potius tribuenda sunt. Eorum nihilominus elenchum sub Georgii Siculi nomine comperies. Nicomediensis laudatus ab Hippolyto Thebano in Cronico in Antiquit. Canisii. Apud Possevinum in Indicibus legitur, *Georgii Diaconi oratio in Medicea*. An ea fuerit Nicomediensis opus? hæreo.

Georgii Chartophylacis magnæ Ecclesiæ Chronicon est Scoriaci, in Bibliotheca Regia, Γεωργίου Χαρτοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Χρονικόν. I, Θ, 4. VI. γ. 2. & alia. An idem cum superiore? cum non viderim, vah quomodo me ex hac turba expediam!

GEORGIUS, sive ELEUSIUS PRESBYTER ex oppido Adirgemaro precibus Theodori Siceotæ a parentibus sterilibus impetratus, ipsi Theodoro postea oblatus, ab eodem educatur, & litteris imbuitur: cum quo cum per annos duodecim vixisset, post ejus mortem, quidquid ipse de eo oculatus testis viderat, vel a ministris ejus, & spectatoribus audierat, scripto satis prolixo, verum pio, ac solido retulit. Editum est Latine apud Surium 22. Aprilis. Ipse de se in fine vitæ dicti Theodori. *Hæc ego Eleusius, qui & Georgius a sancto Theodoro*
Edit. Paris. pag. 314. *vocatus sum, omnia Deo adjuvante conscripsi. Neque vero miraculorum ipsius expers fui; sed ea maxime omnium expertus sum. Cum enim parentes mei ex oppido Adirgemaro oriundi diu simul vixissent, nec ullos possent liberos suscipere, ad sanctum virum accesserunt: cumque zonas quibus ille benedixerat, accepissent, ego conceptus sum, & in lucem editus, & infans ipsi oblatus, qui & in ejus sancto monasterio enutritus a religiosissimo præfecto litteras didici. Cumque parentes mei filium alterum sancti Theodori precibus suscepissent, ejus illi nomen imposuerunt. Duodecim igitur annorum spatio, quo apud illum vixi multorum miraculorum, quæ ab ipso facta sunt, inspector fui; quæ autem ab illo superioribus temporibus gesta fuerant, ea vel a ministris ejus, qui spectatores extiterant, vel ab eisdem, qui curati sunt, accepi. Quamquam & multa me oblitum esse confiteor, & nonnulla propter imbecillitatem meam prætermisi. Pauca igitur e pluribus attigi; nam si omnia persequi voluissem, me tempus, & vires plane defecissent.* Georgius hic florebat circa Constantini Quarti Imperatoris Heraclii filii tempora.

GEORGIUS CYPRIUS pietate celebris, & pro Christiana, & Catholica religione certaminibus clarus, quem sub Constantino Copronymo Iconoclastarum Conciliabulum ad oppugnandas imagines coactum una cum Germano Patriarcha, & Joanne Damasceno veritatis Catholicæ acerrimis propugnatoribus uti non recte de fide sentientem condemnavit, ita referente Synodo Nicæna secunda art. 6. Γερμανοῦ, Γεωργίου, ϗ Μανσοὺρ τῶν κακοδόξων φρόνημα ὑμεῖς διελύσατε, Γερμανῷ τῷ διγνώμῳ, ϗ ξυλολάτρῃ ἀνάθεμα. Γεωργίῳ τῷ ὁμόφρονι αὐτοῦ, ϗ φαλσευτῇ τῶν πατρικῶν διδασκαλιῶν ἀνάθεμα. Μανσοὺρ τῷ κακονύμῳ, ϗ σαρακηνόφρονι ἀνάθεμα. ἡ τριὰς τοὺς τρεῖς καθεῖλεν. *Germani, Georgii, & Mansur malæ opinionis virorum sensum vos dissolvistis. Germano duplicis mentis, & lignorum cultori, anathema. Georgio consentaneo ejus, & falsariorum paternarum doctrinarum anathema. Mansur nequam hominis, & similia Saracenis sentienti, anathema. Trinitas tres istos deposuit.* Nec reticuit Nicephorus Patriarcha in Breviario Historico. ὅρον δὲ πίστεως ἐκτίθενται ἐν ᾧ ὑπεσημήναντο ἅπαντες κακῶς, καὶ δυσσεβῶς συμφρονήσαντες, ϗ ὥσπερ νηπιωδῶς ἐπ' ἀγορᾶς ταῦτ' ἀναθεμάτιζον, μεθ' ὧν ϗ Γερμανὸν τὸν Ἀρχιερέα τοῦ Βυζαντίου γεγονότα, Γεώργιόν τε, τὸν ἐκ Κύπρου τῆς νήσου ὁρμώμενον, ϗ Ἰωάννην τὸν ἀπὸ Δαμασκοῦ τῆς Συρίας τὸν ἐπίκλην Μανσοῦρ. *In eo Conciliabulo fidei Canonem condiderunt de sacris imaginibus evertendis, cui ab omnibus impio consensus, ac nefario subscriptum est; eaque religio omnis pueriliter in foro anathemate damnata. Eadem & in Germanum Patriarcham dicta sententia est, & Georgium Cyprium, & Joannem Damascenum cognomento Mansur.* Theophanes sub anno Christi 745. eam totam ita prosecutus est. τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ϗ Κωνσταντῖνος ὁ δυσσεβὴς κατὰ τῶν ἁγίων, ϗ σεπτῶν εἰκόνων παράνομον συνέδριον τλή. ἐπισκόπων συνέλεξεν ἐν τῷ τῆς Ἱερείας παλατίῳ, ᾧ ἐξῆρχε Θεοδόσιος ὁ Ἐφέσου υἱὸς Ἀψιμάρου, ϗ Πασιλλᾶς ὁ Πέργης, οἳ καθ' ἑαυτοὺς τὰ δόξαντα δογματίσαντες, μηδενὸς παρόντος, ἐκ τῶν καθολικῶν θρόνων Ῥώμης, φημὶ, ϗ Ἀλεξανδρείας, ϗ Ἀντιοχείας, ϗ Ἱεροσολύμων ἀπὸ ί. τοῦ Φευρουαρίου μηνὸς ἀρξάμενοι διήρκεσαν ἄχρις ή. Αὐγούστου τῆς αὐτῆς ζ'. ἰνδικτιῶνος, καθ' ἣν ἐν Βλαχέρναις εἰσελθόντες οἱ τῆς Θεοτόκου πολέμιοι, ἀνῆλθε Κωνσταντῖνος ἐν τῷ ἄμβωνι κρατῶν Κωνσταντῖνον μοναχὸν, ἐπίσκοπον γενόμενον τοῦ Συλλαίου, ϗ ἐπιδεξάμενος, ἔφη μεγάλῃ τῇ φωνῇ. Κωνσταντίνου οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη. ϗ τῇ κζ'. τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀνῆλθεν ὁ Βασιλεὺς ἐν τῷ φόρῳ σὺν Κωνσταντίνῳ τῷ ἀνιέρῳ προέδρῳ σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις, ϗ ἐξεφώνησαν τὴν ἑαυτῶν κακόδοξον αἵρεσιν ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ ἀναθεματίσαντες Γερμανὸν τὸν ἁγιώτατον, ϗ Γεώργιον τὸν Κύπριον, ϗ Ἰωάννην τὸν Χρυσορρόαν Δαμασκηνὸν, τὸν Μανσοὺρ, ἄνδρας ἁγίους ϗ αἰδεσίμους διδασκάλους. *Hoc eodem anno impius Constantinus in sacras, ac venerandas imagines perversum* CCCXXXVIII. *Episcoporum Conciliabulum in Hieriæ palatio congregavit, illi præerat Theodosius Ephesinus Antistes, Apsimari filius, & Pastillas Pergæus, qui privatim quidquid illis visum fuit, ra-*

tum esse jubentes, nemine ex universalibus Thronis Romano scilicet, Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano praesente a decima Februarii mensis usque ad octavum Augusti diem ejusdem septimae Indictionis Synodum continuarunt; Eo die cum in Blachernarum templo convenissent Deiparae hostes, Constantinus ambonem conscendit, Constantinum Monachum tenens, qui Syllaei fuerat Episcopus; precatusque magna voce clamavit. Constantino Oecumenico Patriarchae multi sint anni. Et vigesimo septimo ejusdem mensis Imperator in forum progressus una cum Constantino detestando Praeside, & reliquis Episcopis pravam suam haeresim coram universo populo proclamarunt, anathemate ferientes Germanum sanctissimum, & Georgium Cyprium, & Joannem Chrysorroam Damascenum cognomento Mansur, viros sanctitate celebres, & doctrina venerandos. Ex Theophane sua habuit Cedrenus, & Zonaras. Quibus conjicimus Georgium non tantum vitae sanctitate, sed scripto etiam, ac editis monumentis, quae nunc maximopere desideramus, Iconomachorum haeresim refellisse, quod & Germanum quoque & Damascenum fecisse scripta eorum ad hunc diem testantur. Maximum illius elogium, & acclamatio in Nicaena secunda Synodo habetur. Γερμανοῦ τοῦ ὀρθοδόξου αἰωνία ἡ μνήμη, Ἰωάννου, καὶ Γεωργίου. quod Interpres mala fide *Gregorii* reddidit, αἰωνία ἡ μνήμη. *Germani orthodoxi perpetua memoria, Joannis, & Georgii perpetua memoria.* Et antea responsione ad Pseudosynodum a Patribus edita pleno pientissimorum virorum Theatro, ab Epiphanio Diacono nemine reclamante in ejus laudem lecta sunt. Γεώργιος δὲ, οὗ Κύπρος ἡ πατρὶς, εὐαγγελικῶς τὸν βίον ἐμπολιτευσάμενος Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, τὸν δόντα ἡμῖν ὑπογραμμὸν τὴν οἰκονομίαν αὐτοῦ μιμησάμενος, οὐκ ἤρισεν, οὐκ ἐκραύγασεν, λοιδορούμενος οὐκ ἀντιλοιδόρησε, πάσχων οὐκ ἠπείλησε τῷ τύπτοντι αὐτὸν εἰς τὴν σιαγόνα ἔστρεφε καὶ τὴν ἄλλην, τῷ ἀγγαρεύοντι αὐτὸν μίλιον ἓν προστιθεὶς τὸ διπλάσιον, ἦρε τὸν ζυγὸν ἐκ νεότητος αὐτοῦ ἀγαθὸν ἡγησάμενος κατὰ τὸν προφήτην καθίσαι κατὰ μόνας, καὶ σιωπῆσαι. *Et Georgius patria Cyprius qui evangelice vitam instituens, & Christum Deum nostrum, qui dedit nobis normam dispensationem suam imitans non contendit, non clamavit, cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur non comminabatur, percutienti maxillam, vertebat & alteram, angarianti se mille passus, apponebat & duplum. Tulit jugum a juventute sua, bonum arbitratus secundum Prophetam singulariter sedere & silere,* ...

At cujus iste fuerit civitatis Episcopus, cum a scriptoribus non dicatur, suspicatur Baronius ad annum Domini 754. fuisse Georgium Episcopum Antiochiae Pisidiae, de quo inter alia Menologium Basilii Imperatoris die 18. Aprilis haec habet: *Postquam diaboli consilio fuit Iconomachorum haeresis exorta, & omnes Episcopi ab Imperatore juberentur Constantinopolim petere, venit & ipse; & cum Sanctorum cogeretur adorationem negare, ne assentiretur, in exilium missus est,* &c. Haec ego ita legi Graece in alio Menologio antiquissimo. ἐπεὶ δὲ τῇ τοῦ διαβόλου πονηρᾷ συμβουλῇ ἡ τῶν εἰκονομάχων αἵρεσις ἐκινήθη, καὶ γράμματι πανταχοῦ ἐπέμποντο διὰ τάχους τοὺς ἐπισκόπους ἅπαντας τὴν Κωνσταντινούπολιν καταλαβεῖν, παρεγένετο καὶ οὗτος, καὶ μὴ πεισθεὶς σύμφρων τοῖς αἱρετικοῖς γενέσθαι, καὶ ἀρνήσασθαι τὴν ἁγίων εἰκόνων τὴν προσκύνησιν, ἐξορίᾳ καὶ κακουχίᾳ καταδικασθεὶς, ἐν αὐτῇ θανὼν πρὸς κύριον ἐξεδήμησεν. Auctor historiae septimae Synodi, quae eidem Synodo praefigitur[1], nescio quo argumento, tradit hunc Georgium fuisse Cypri Episcopum. Zonaras in Constantino Copronymo scribit fuisse Georgium Patriarcham Constantinopolitanum. ἐνώπιον τοῦ παντὸς λαοῦ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν ἀπηγόρευσαν εἰδωλολάτρας τοὺς ταύτας σεβομένους καλέσαντες, καὶ ἀναθέματι καθυπέβαλλον τόν τε ἀοίδιμον Γερμανὸν, καὶ τὸν ἐκ Κύπρου Γεώργιον Πατριάρχην τῆς Κωνσταντίνου γενόμενον, καὶ τὸν μέγαν ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν. *Coram omni populo venerandarum imaginum adorationem interdixerunt, Idolatris iis appellatis, qui eas colerent, & anathemate notarunt inclytum Germanum, & Georgium Cyprium, qui Constantinopolitanus Patriarcha fuerat, & doctrina, virtuteque praestantem Joannem Damascenum.* Novatores in Zonaram debacchantur, idque ab historia dissonare contendunt. *Tum enim*, inquiunt, *Germanus erat Patriarcha, nisi fingamus duos simul fuisse. Praeterea Paulus Diaconus non meminit ejus, ut Patriarchae lib. 22. rerum Romanarum.* Sed hic, ut verum fatear, mentem Zonarae praevertitis; ipse enim dicit Georgium, qui cum Germano anathemate feritur, fuisse Patriarcham, sed non eo ipso tempore, quo Germanus Thronum tenebat. Quemadmodum alii ante & post Germanum; ita & hic Patriarcha aetate prior fuerat; cujus Diaconus non meminit, quia hic Georgius, cum Germanus sedem obtinebat, nullus erat; meminerunt tamen alii. Haec pro se Novatoribus Zonaras.

Edit. Paris. pag. 315.

pag. 316.

At quomodo hic Georgius, qui in Pseudosynodo Iconomachorum, tamquam Imaginum propugnator anathemate feritur, Iconomachorum hæresim nondum exortam, & scripto, & verbo oppugnavit? Quomodo solitudini addictus, in qua & vitam finisse ex supra laudato Epiphanio conjicio, solio præfuit Constantinopolitano? Cum reliqua vitæ exactissime, licet per summas enarrantur, numquam illius dignitatem, si Patriarchalis, aut Episcopalis fuisset, ex qua multum fructum causæ expectare poterant, tacuissent Patres Nicæni. Quare ego eum pietate, doctrina, religione, licet nulla dignitate præditum, & Hesychastem fuisse existimo: proque imaginibus asserendis multa ab adversariis æque ac plerique alii perpessum, tandem animam Deo cui inservierat, reddidisse. An præterea hic fuerit Georgius Tarasii Syncellus, cum de Syncello sermo erit, examinabimus.

GEORGIUS ALEXANDRINUS ARCHIEPISCOPUS, Vitam, & res gestas S. Joannis Chrysostomi ex Palladio, Socrate, aliisque conscripsit. Ex Commentariis etiam Cyrilli Alexandrini de vita Chrysostomi pleraque concinnasse tradit Auctor Anonymus Vitæ Chrysostomi in Catalogo eorum, qui de Vita Chrysostomi aliquid ediderunt, & ex quibus ipse in eadem conscribenda profecerat; μεθ' ὧν ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος Ἀλεξανδρείας μετὰ τὴν ὀπτασίαν ἐκείνην, ἣν περὶ ἑαυτοῦ ἐθεάσατο. οὗ τὰ σχέδη μετὰ πολλὰ ἔτη εὑρὼν ὁ Πάπας Ἀλεξανδρείας Γεώργιος, καὶ ἑτέρων συλλεξάμενος συγγραφέων ποιήματα τὸ διὰ πλάτους ἀπετέλεσε βιβλίον. *Præterea S. Cyrillus Alexandrinus post visionem, quam de eo conspexerat, hujus Schedas post multos annos comperiens Papa Alexandriæ Georgius, & aliorum Auctorum recollectis laboribus per expensum libro consignavit.*

Quinam iste fuerit, aut quonam tempore vixerit, ingenue se Photius nescire fatetur, cujus etiam stylum examinans, ita perstringit: ἀνεγνώσθη βιβλίον τὰ περὶ τὸν Χρυσόστομον ἐπιγραφὴν ἔχον Γεωργίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας. ὅστις δὲ ἐστιν οὗτος, οὐκ ἔχω σαφές τι παραστῆσαι. ἔστι μὲν τοι τὴν φράσιν ἁπλοῦς, καὶ εἰς πολλὴν χυδαιότητα καταλελυμένος. μηδὲ τοῦτο δὴ τὸ παρὰ τοῖς Γραμματικοῖς κατὰ χεῖρας τὴν τῶν ὀνομάτων, καὶ ῥημάτων σύνταξιν ἠκριβωμένος. λέγει δὲ ἐκ τοῦ Παλλαδίου, ἐπίσκοπος δὲ ὁ Παλλάδιος, ὃς διαλογικῷ τύπῳ καλῶς τε καὶ ἐσπουδασμένως τὰ περὶ τὸν Χρυσόστομον ἀνεγράψατο. ἐκ τε οὖν τούτου φησὶ, καὶ Σωκράτους, καὶ διαφόρων ἄλλων τὴν ἱστορίαν ἀναλεξάμενος εἰς ἓν συναθροίσασθαι. *Lectus est liber Georgii Episcopi Alexandrini hac inscriptione.* Res B. Chrysostomi. *Quis vero hic Georgius sit, non habeo certo affirmare. Dictio sane simplex in humilem admodum stylum delabitur: neque saltem quod vel literatoribus in promptu nominum, verborumque accuratam adhibet constructionem. Refert autem ex Palladio Episcopo (qui Dialogi forma pulchre, ac studiose, Chrysostomi res conscripsit.) itemque ex Socrate, aliisque nonnullis historiam a se collectam.* Godefridus Tilmannus de ejus ætate sic ratiocinatur. Posteriorem fuisse Theodoreto, Socrate, & aliis, e quorum Commentariis, bonam rerum partem decerpsit, se fatetur, anteriorem Damasceno, cum Damascenus, qui imperante Theodosio Atramyteno, & aliquanto post scripsit, prima ex tribus oratione, quas de veneratione imaginum ad Leonem Isaurum transmisit narrationem de B. Apostoli Pauli imagine ex hoc opere verbo tenus, non expresso scriptoris nomine exscribat. Godefridum secutus Andreas Scottus in locum Photii, ait, illum eum fuisse, ut putet, qui Joanni Eleemosynario successit circa annum Christi 620. Nec a Scotto discedit Vossius de histor. Græcor. lib. 4. cap. 18. Et nuperi operum Chrysostomi editores ita rem collegerunt. Probabile esse inter quintam, & sextam Synodum tempora hujusce Georgii incidisse, cum post Cyrillum ad Apollinarium Alexandriæ Episcopum in Synodo quinta nemo fuerit Episcopus Alexandriæ eo nomine: & post Apollinarium, ut series Alexandriæ Episcoporum nobis suggerit, ad primum Georgium anni fluxerunt quinquaginta paulo post annum Domini sexcentesimum Georgium nostrum vixisse. Sed in re obscurissima, & rerum Alexandrinarum alto silentio non parum lumen istud affulserit. Opus Latine nobis dedit Godefridus Carthusiæ Parisiensis Monachus a se versum. Parisiis apud Audoenum Parvum 1537. & nunc recens inter opera Chrysostomi Græce Angli Impressores in fol. Tomo 8. Excerpta & rerum summam habes apud Photium in Bibliotheca, qui subdit. ὁ δὲ συγγραφεὺς οὗτος οὐκ ὀλίγα φαίνεται παριστορῶν. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει τοὺς ἀναγινώσκοντας ἐκλεγομένους τὰ χρήσιμα, τὰ λοιπὰ παρορᾶν; *Scriptor iste præter historiæ fidem multa narrare videtur, verum quid prohibet utilia Lectorem seligere, cætera præterire?* Habetur manu-

Edit. Paris. pag. 317.

scripta

ſcripta in Bibliotheca Bavarica Cod. 194. ubi tamen exſcriptorum incuria pro Georgio Gregorius irrepſit: in Bibliotheca Regis Gallorum, & alibi paſſim.

Nonnullorum de hoc Auctore ea fuit ſententia, omnibus ſuis æqualibus etiam poſteris, nam de vetuſtioribus ſilent, infantiæ in dicendo palmam merito præripuiſſe; & ex hujuſce fæcibus Leonem Imperatorem, cujus oratio nihil aliud eſt, quam hujuſce breviarium, non bono judicio collectum, & pene barbare ſcriptum, Auctorem incertum multo eodem *γραμματικώτερον*, & Simeonem Metaphraſtem hauſiſſe. Acrior ſane cenſura, nimiumque a recta judicandi regula aberrans, cum affectui plurimum, veritati nihil dedat. Eſto infans Georgius, eſto *ἀγγράμματος*: eſto rerum omnium imperitus, ideone & æqualibus ſuis, & poſteris infantiæ palmam præripiet in dicendo, & merito ? nimis ſane, & acerbiſſime vapulat. At quomodo Græcorum Imperatorem, cui univerſa Græcia ob unam ſolam ſapientiam ſapientis nomen indidit, expertique poſteri comprobarunt, ad Latium ipſum, jugaque ultra Appennina ad hunc diem propagatum, & judicio, & eloquentia, qua præ cæteris pollet, ſpoliant; nullamque, quod maxime opus eſſet, ſui dicti cauſam reddunt? Quod ſi rem penitius introſpicias, ſimilis in virum ſapientem, eloquentemque ignominiæ fontem, ſimilibus *Θεατώραις*, nullum alium inveniens, quam quod iiſdem etiam fatentibus, non ſobrie ad dicendam vitam Chryſoſtomi acceſſerit, cum candorem hiſtoriæ, & ſinceritatem fabuloſis miraculorum aſſumentis polluerit, & contaminarit. Quidni enim fabuloſa dicerent, cum ipſe Chryſoſtomus ſexcentis in locis ſanationum *χάρισμα*, & aliquot ante ſeculis deſiiſſe teſtetur. Quo vel ſolo nomine præter Leonem, Joannes etiam Damaſcenus, Coſmas Veſtitor, Joannes Euchaitatum Metropolita, Philotheus Patriarcha Conſtantinopolitanus, Matthæus Camariota, Conſtantinus Porphyrogenneta ipſius Leonis filius, qui res geſtas Chryſoſtomi proſecuti ſunt, ut luce indigni perpetuis tenebris abdicantur: ne ſcilicet miracula ab eis fuſiſſime enarrata, illuſtrataque eloquentiæ luminibus legentibus innoteſcant: ideoque Georgius, qui primus, & copioſior in illis tradendis fuit, & qui aliis ſemina ſimilium miraculorum jecit contumelioſius, atque inhumanius raptatur. Ut calumnia refellatur, calumniandi cauſa inter viros probos, integroſque licet *περιέργως* propoſita, ſatis ſuperque erit. Addimus ex traditione multa haberi, & ex libris, qui modo non extant. S. Nilus diſcipulus Chryſoſtomi narrat viſiones Angelorum, qui celebranti Chryſoſtomo aſſiſtebant, in epiſtola ad Anaſtaſium: ita etiam Proclus narravit, vel etiam ſcripſit viſionem S. Pauli dictantis Chryſoſtomo interpretationem Epiſtolarum. Et ut idem Nilus ibidem ait, multa Chryſoſtomus *τοῖς γνησίοις τῶν πνευματικῶν φίλων κατ' ἰδίαν διηγήσατο*. *Neceſſariis ſpiritalium amicorum privatim narravit*. Concludam cum Caſaubono adverſus Baronium Exercit. 1. num. 17. qui dum ex Baſilio hujuſmodi narrationes rejicere conatur, ex traditionibus probat perpetuam Deiparæ virginitatem, licet id ſcriptura non doceat. Edit. Pariſ. pag. 318.

GEORGIUS HAGIOPOLITA ſcripſit *λόγον ἐγκωμιαστικὸν εἰς τοὺς ἀσωμάτους. καὶ διατί τινα τῇ θείᾳ γραφῇ ἀποκέκρυπται. καὶ περὶ ῥητῶν, καὶ ἀῤῥήτων*. *Laudatio in ſubſtantias incorporeas, & quare ſimilia in divinis litteris abſcondantur, deque fandis, atque infandis*. P. *καὶ πάλαι τῷ θείῳ Δαυὶδ περὶ ἡμῶν πάντων προκελαδῆσαι*. Hanc orationem hortatu religioſiſſimi, ac doctiſſimi viri Franciſci Boluiti Neapolitani Clerici Regularis, cujus ſcripta ſuſpicio, Latinam feci. Illud hic obiter admonitum te velim Lector, ſcriptorem hunc, dum de Angelis, & eorum miniſteriis agit, multa nova, incompta, parum Catholica ex male ſano ſuo genio egerere. Quamvis enim alii de Angelis multa eaque blaſphema congeſſerint, nullus tamen hoc noſtro abſurdior, & temerarior deprehenditur. Et ne me iſta fingere putes, aliquot illius dicta compendio ex hac oratione excerpta proponam, ut ſi quando in eam incideris, cautus, edoctuſque inoffenſo pede pertranſeas. Scribit itaque Angelos nobis in cuſtodiam datos, dum nobis adhærent, gloria divina privari, cujus privatione ſummopere cruciari: ſed multo magis angi, cum homo in cuſtodiam datus peccatis obnoxius, ſine ſpe remedii prave agendo perſeveret, contumax, atque obſtinatus: ideoque impenſe Deum exorare, ut miſereatur, & opem ferat, dubitans ne qua in ſe divinæ indignationis ira converſa proprium ordinem exul vertat. Qui vero hominem ſibi traditum pie vitam traducere videt, gaudet, tamquam qui poſt illius obitum majori gloria, & honore ſit potiturus. Primus cum hominem erroribus im-

plicatum cernit, angitur, ne ignis cælitus adveniens cum peccatore ipsum quoque devoret; & cum Deo scelera exponunt, gemunt, & plorant, timoreque divini furoris torquentur, ne una cum peccatoribus a facie divina ejecti condemnentur. His, & aliis nugis, ne in illis enunciandis tempus conteram, tota ea oratio ad satietatem usque quæ jam dixi aliaque repetens absumitur. Quonam hic vixerit tempore, vel cujus conditionis Vir fuerit, non liquet, licet nomini præpositum sit, quod Sanctis tribui solet in Cod. ms. *τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν. S. Patris nostri*. Sed titulum hunc in senescenti Græcia, & a norma Patrum deerrante iniquissimis etiam tributum comperio.

In libris Ecclesiasticis Græcorum, sed manuscriptis potissimum, pleraque Troparia non inelegantia Hagiopolitæ cuidam absque nomine tribuuntur: quæ me judice, hujusce Georgii non erunt, non tanti æstimo hominem, ea potius scripsere, vel Sergius, vel Stephanus Hagiopolitæ, Tropariorum similium Auctores, neque infimi nominis, neque contemnendi. De quibus in libro meo de Melodis Græcorum verba facio.

GEORGII CHOEROBOSCI Grammatici quædam excusa sunt in Appendice Lexici Græco-Latini, in quibus scilicet dictionibus N addatur, vel abjiciatur. Et omnium verborum canones exacte investigari non posse. *περὶ τοῦ ἐφελκυστικοῦ ν. & πρὸς τοὺς ἐν πᾶσι τοῖς ῥήμασι κανόνας, ζητοῦντας, καὶ ὁμοιότητας*. Quæ etiam passim leguntur in Codicibus manuscriptis.

Bononiæ in Monasterio sancti Salvatoris quædam Chœrobosci, & Moscopuli ad Syntaxim, & alias Grammaticæ partes spectantia in uno volumine manuscripta se vidisse scribit Gesnerus, *illius Canones Grammaticos* recenset Robertus Constantinus in Biblioth. & epitome Gesneriana Chœroboscum *de Spiritibus*, seu *Accentibus* in 4°. ms. in Biblioth. Imperat. Viennæ extare. Habetur & in Vaticana Cod. 883. Incipit, *τὸ ἄ πρὸ τοῦ ἑαυτοῦ ψιλοῦται ἀεὶ, Ἀαρὼν, ἄαπτος*. Aliud opus inscripserat, *περὶ προσῳδιῶν, De Prosodiis*, in Vaticana, & alibi. P. *ἰστέον ὅτι τετραχῶς λέγεται*. — *Edit. Paris. pag. 319.*

Nec alterius est, quod apud Joannem Suzium fuisse tradit Verderius in supplemento *Georgii Grammatici de Syntaxi*. Et idem esse reor cum illo, quod in Bibliotheca Antonii Augustini legebatur Cod. 260. *Georgii Chœrobosci de arte Grammatica*. Grammatica etiam illa Græca, Basilii nomen ostentans nugacissime, indignus tanto auctore Liberculus, nescio an huic Georgio vindicari possit; vindicat tamen Codex manuscriptus Collegii Græcorum hic Romæ. In quo ea habentur, *Γεωργίου τοῦ Χοιροβοσκοῦ γραμματική. Georgii Chœrobosci Grammatica. P. τί ἐστι γραμματική, τέχνη θεωρητική, καὶ πρακτική*. Addit sub eodem titulo. *ἄλλοι λέγουσιν ὅτι τοῦ ἁγίου Βασιλείου. Alii S. Basilio afferunt*. Id, si argumentum permitteret, res tamen in ea adductæ, modusque tractandi Basilii esse numquam concedent. Verum de his fusius agemus in nostro Opere de Libris Apocryphis. Leguntur que hodie in Biblioth. Regis Gallorum *Georgii Chœrobosci Doctoris Oecumenici de Tropis, de Dialectis, de Schematibus. Ejusdem orthographia. Iterum de Tropis poeticis. Ejusdem Grammatica. Ex Chœrobosco variæ regulæ Grammaticæ.*

Onomasticon illius laudatur a Stephano. De Urbibus in *Ταμίαθις*. & a Magno Etymologo *Rhematicum* in *Θράψας*. An fuerit idem opus? Puto diversum quid a Grammatica, in quo nomina, & dictiones exposuerit, minime fuisse, sed Onomasticon eam Grammaticæ partem, in qua Nominum, & Rhematicum, in qua Verborum Canones prosequeretur, a Nominibus, & Verbis ita appellatam, quemadmodum & alios ab Etymologo titulos, ac si diversi, & separati tractatus essent, sæpius laudatos. Haud namque fuere variæ distinctæque tractationes, & peculiares de illis rebus libelli, sed partes unius operis perfecti, atque absoluti, quod sub Grammaticæ Institutionis nomine circumferri potuit: idque ab aliis etiam Auctoribus factum adeo notum est, ut si id probare vellem frustra laborem susciperem, quando id in aliis etiam Auctoribus observasse me memini.

Scripsit præterea de Figuris & Tropis Poeticis libellum, neque incomptum, neque inelegantem, est manuscriptus in Bibliotheca Sancto-Silvestrina Romæ & penes me. Eratque in Bibliotheca Antonii Augustini Codice 56. & Regis Catholici Scoriaci: recenset illius *De metris Poeticis & de figuris Poetarum* Robertus Constantinus in Biblioth. Georgii Chœrobosci de figuris Poeticis, Oratoriis, & Theologicis; primum Græce & Latine prodidit ex Bibliotheca Federici Morelli cum Procli dissertatione de Poetica. Lutetiæ apud Federicum Morellum 1615. in 12°.

Hujus aliquid extare in novem Pſalmos Davidis in Bibliotheca Regis Catholici, quæ eſt Scoriaci, ſcribit Poſſevinus. Alii ἐπιμερισμὸν τῶν ἐννέα Ψαλμῶν. *Novem Pſalmorum diviſionem*, in ejuſdem Bibliothecæ Catalogo vocaverunt. Ego vidi laborem hominis in omnes fere Pſalmos, & legiſſe pœnituit. Dum enim ſententiarum expoſitionem attendo, nihil aliud præter putidas Grammaticorum regulas, & nugas verbis Pſalmorum applicatas comperio. Quemadmodum enim Moſcopulus periodum ſibi propoſitam coloribus, & artificio Grammatico exornat, ita & noſter Cœroboſcus verba, & verſiculos Pſalmorum condit. Nec dubium eſt, ea omnia, quæ ſub Chœroboſci nomine circumferuntur, Georgii hujus eſſe.

Sed ex quonam illi Chœroboſci cognomen appoſitum, fuſe nobis Euſtathius Theſſalonicenſis commentariis in Jambica carmina de Pentecoſte exponit. ὡς ἐγὼ μισῶ καθὰ καὶ ἄλλως, οἵ καί τινα σοφὸν διδάσκαλον παλαιὸν πολλοὺς καὶ πολλαχῶς ἐν λόγοις ὀμματώσαντα φερόμενοι φθόνῳ Χοιροβοσκὸν ἐπωνόμασαν, οὐκ ἂν ἐκεῖνον οὕτως ἑαυτὸν δηλοῦντα, ὅτε γράφων ἐχαρακτήριζε τὰ οἰκεῖα, κακώνυμοι ἄνδρες ἐκεῖνοι, οὐδὲν ἧττον ἤπερ οἱ κατὰ τὴν Μασσαλιωτικὴν Πίσαν Λατῖνοι, παρ' οἷς τεθέληται ἀναιτίως οὕτω εἰς μηδὲν δέον δυσφημεῖν τοὺς ἐγχωρίους ἐπιθέτοις ὀνόμασι. τὸν μὲν γὰρ σκύλον, τὸν δὲ Σκλάβον, τὸν δὲ Παγάνον ἐπονομάζουσιν, ἢ καλοῦσιν, ὡς αἱρετὸν εἶναι ἀνώνυμον παρ' ἐκείνοις εἶναί τινα, ὃ τοῖς Ψύλλοις τῷ ἔθνει ἐπισυμβέβηκεν, ἢ οὕτως ἀτέχνως ὀνομασθὲν, χρόνῳ δέποτε μακρῷ καὶ περιώνυμον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τοιοῦτον, ὡς ἐν παρεκβάσει. ὅσοι δὲ Χοιροβοσκὸν, τὸν τὴν λογιότητα τοιοῦτον σιλλαίνουσιν εἶεν ὑπὸ συβώτην ἀγόμενοι. καὶ οἱ τὸν Ἀρκλᾶν δὲ λαλοῦντες ἀποθήκης τοιαύτης εἶεν ἐπάξιοι, ἐὰν πλαττόμενοι τὰ τοιαῦτα ἐπιγράφουσιν ἀνδράσι περιωνύμοις. *Eos ipſe deteſtor, quemadmodum & alios, qui Magiſtrum ſatis vetuſtum, & ſapientia celebrem, neſcio quem, qui multorum, ac ſæpiſſime in conſtruendis ſermonibus oculos aperuit, invidentia ducti Chœroboſcum nuncuparunt, qui cum ſua ille ſcribens digerebat, numquam ſe tali cognomine indicaſſet. Verum homines illi genii perverſi æque atque qui Maſſalienſium Piſam accolunt Latini, quibus abſque ulla cauſa, ac neceſſitate, indigenas nominibus adjectis infamare ſolemne eſt; quippe hunc canem, illum Sclavum, Paganum alium cognominant, & appellant, adeo ut ſine nomine apud eos eſſe, quemadmodum & Pſyllorum genti accidit, optabilibus eſſet, quam ita indecore inſignem, & quandoque etiam longum poſt tempus celebrem, fieri. Sed hæc quidem, & ſimilia præter propoſitum dicta ſunt. Quicumque vero Chœroboſcum tantum eruditione, ac doctrina virum per opprobrium denominant a ſubulco ducantur, & qui Arclam dicunt, tali illi digneutur depoſito, dummodo illi ſimilia confingentes nominibus, illiſque inſignibus appingunt.* Sed quid de ejuſmodi hominibus ſtatuendum eſt, in noſtro de Libris Apocryphis opere fuſe dicemus. Neque enim omnia per ignominiam dicta ſunt. Neque nomen additum licet in malum etiam trahi poteſt, ad malum tantummodo illud denotandum adjectum eſt. Sed quandoque uſus, & caſus, quæ alias viderentur enormia, familiaria fecit.

Edit. Pariſ. pag. 320.

Fuit in arte Grammatica ſua ætate ſingularis, cum cæteri ſubſecuti Grammatici illius Canones, & præcepta paſſim, & ubique, ubi ſeſe occaſio tulerit, vel nomine illius appoſito, vel etiam ſuppreſſo ſtudentibus pandunt: unde & Τεχνικοῦ cognomen, ut ego exiſtimo, ſibi adoptavit. Idemque eſt Georgius Technicus, ex quo ſua in Cornucopia Favorinus Camers, quemadmodum & alii collegerunt. Plures etiam alii a profeſſione, & ſtudio, quo verba omnia ad certas regulas concludere conati ſunt, idem ſibi quemadmodum & Grammatici nomen uſurparunt. Ne reliquos recenſeam, unum nobis Apollonium Alexandrinum, cognomento Dyſcolum, ſuggerit Compilator Stephani de Urbibus in Πάρος. εἰ καὶ τοίνυν τὸ ἐθνικὸν τῆς Πάρου ὁ Τεχνικὸς Ἀπολλώνιος, Παριανὸς, εἴρηκεν ἐν τῷ περὶ παρωνύμων. *Perperam itaque ex Paro nationi nomen familiare, ſive gentilitium Apollonius Technicus* Parianum *vocavit in eo, quem de Paronymis libro conſcripſit*. Debuerat namque *Parium* dicere. Hinc, amice Lector, ex pereruditо ſummi Viri de Apolloniis, eorumque operibus ſyntagmate, expungas velim Apollonium Parianum; cum Parianus ille nullus fuerit, & Technicus Apollonius, cujus ibi mentio fuit, non alius ab Alexandrino, atque Dyſcolo habeatur, qui opus περὶ παρωνύμων conſcripſerat, ut ex Svida, & Conſtantino Porphyrogenneta de adminiſtr. Imper. cap. 23. idem Vir, & bene obſervavit. At quemnam ex his ſcriptores intelligunt, cum ſuppreſſo Auctoris nomine, *Technicum* tantum laudant, & teſtem producunt? An etiam præter hos tertium? Res in ambiguo eſt,

& quid dicam, nescio. Dicant quibus Delphi, aut Hammon, aut Dodona in pectore est. Ego sane non oracula fundo.

Eum tandem haud recentem, sed satis antiquum fuisse, & ante Anastasii tempora famam sibi comparasse, vel inde colligas, quod illius testimonio non semel Stephanus Grammaticus de Urbibus, qui dictum Imperatorem præcesserat, vel ejus epitomator Hermolaus, qui Justiniano imperante, cui epitomem nuncupaverat, Byzantii florebat, dicta sua comprobant.

Edit. Parif. pag. 321.

GEORGIUS DIACONUS, & Magister universalis scripsit *προλεγόμενα τῶν Θεοδοσίου κανόνων ἀπὸ φωνῆς Γεωργίου Διακόνου οἰκουμενικοῦ διδασκάλου. Prolegomena in Theodosii regulas dictante Georgio Diacono œcumenico magistro*. P. *ἐπειδὴ κανόνων εἰσαγωγικῶν μέλλομεν ἄρχεσθαι. ἐν ἐπιτομῇ δὲ τούτους παραδίδωσιν ἡμῖν ὁ Θεοδόσιος μάθωμεν τί ἐστι κανών*. In Biblioth. Regis Gallorum Cod. 1385. An idem cum Chœrobosco? hæreo. Num Chœroboscus Diaconus fuerit, incertum mihi est: titulo tamen *universalis Magistri* insignitum non uno in loco comperi.

GEORGIUS DIÆRETA, ex quo sicut & aliis non contemnendi nominis scriptoribus, expositiones nonnullæ in Hermogenis Rhetoricam collectæ sunt, sub hoc titulo. *Συναγωγὴ ἀναγκαιοτάτων ἐξηγήσεων εἰς τὴν ῥητορικὴν τῶν ἀποδοθεισῶν ὑπό τε Χριστιανῶν ἐξηγητῶν, καὶ ἑλλήνων, ὧν εἰσὶ Χριστιανοὶ μὲν Ἰωάννης Φιλόσοφος μέγας, καὶ ὀρθοδοξότατος ὁ Σικελιώτης, καὶ ἕτερος Ἰωάννης διδάσκαλος ὁ Γεωμέτρης, Γρηγόριος μητροπολίτης Κορίνθου, ἕτερος μητροπολίτης Σάρδεων, ὁ Δοξαπατρῆς, κύρις Ἰωάννης, Γεώργιος ὁ Διαιρετὴς λεγόμενος. ἕλληνες Σιμπλίκιος, Λογγῖνος, Συριανός, Ἰάμβλιχος. Collectio interpretationum maxime necessariarum in Rhetoricam, quæ a Christianis, itemque Gentilibus expositoribus traditæ sunt. Ex his Christiani fuere Joannes Philosophus magnus, & apprime orthodoxus Siculus, Alius Joannes magister Geometra, Gregorius metropolita Corinthi, Alius metropolita Sardensis, Doxapatres Dominus Joannes, Georgius Diæreta dictus: Gentiles vero Simplicius, Longinus, Syrianus, Jamblichus*. Fuit patria Alexandrinus, cognomento Monus, professione Sophista, Diæretem dictum existimo ob scholia, quæ in *διαίρεσιν*, *Divisionem* scripserat. Habeo ex Indice manuscriptorum Librorum, in quo legitur. *Γεωργίου τοῦ Μόνου Σοφιστοῦ Ἀλεξανδρέως σχόλια εἰς τὴν διαίρεσιν. ἔστι δὲ ῥητορικὸν τὸ βιβλίον. Georgii Moni Sophistæ Alexandrini scholia in divisionem. Liber ad Rhetoricam pertinet*. Si non fallit titulus, & *μόνου* pro *μοναχοῦ* irrepserit. Nec aliud videtur, quod in Bibliotheca Regis Gallorum asservatur, *Georgii Monachi scholia* in Librum de divisione Rhetor. cap. 53.

GEORGIUS ARISTINUS Historicus. Illius meminit Josephus Methonensis Episcopus in responsione ad Marcum Ephesinum pro Concilio Florentino, tamquam illius qui retulisset additamentum illud, *Filioque*, in symbolo mox a secunda œcumenica Synodo tempore Damasi Papæ appositum fuisse. *καὶ οὐ πρὸ τούτων μόνον, ὡς εἴρηται, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν δευτέραν Σύνοδον ἐν τῷ καιρῷ Δαμάσου Πάπα, ὡς μαρτυρεῖ Γεώργιος Ἀριστινὸς ὁ Ἱστορικός. Nec ante illas tantum, ut dictum est, sed mox a secunda Synodo tempore Papæ Damasi, ut asserit Georgius Aristinus Historicus*. Et infra, *τὸ δὲ σύμβολον ἀπὸ τῆς δευτέρας Συνόδου ἡ Ῥωμαϊκὴ οὕτως ἔψαλλεν ἐκκλησία, ὡς ᾄδει καὶ σήμερον καθὼς μαρτυρεῖ Γεώργιος ὁ Ἀριστινός, ὡς ἔφημεν. Symbolum vero post secundam Synodum Romana canebat Ecclesia sicut hodie canit, teste Georgio Aristino, ut diximus*.

GEORGII PEDIASIMI *Historiam* nondum editam laudat Petrus Pantinus Notis in orationem de Deipara Virgine, quando ad templum est triennis a suis deducta, Germani Archiepiscopi Constantinopolitani. Ex ea namque Germanum hunc sub Leone Isauro, seu Conone, a quo & in exilium actus est ob Imaginum cultum, vixisse refert. De quo sane Auctore cum ipse nihil compertum habeam, sed tantummodo mihi dicto Pantini cognito, nihil dicam. Joannes Pediasimus & Cerdonibus notus est.

GEORGII MITYLENÆI *In salutiferam D. N. Jesu Christi passionem* Homilia edita est Græce & Latine Tom. 2. de Cruce a Jacobo Gretsero pag. 659. De qua nihil aliud dixerim præterquam ipsius Gretseri verba: eam piam esse, cæterum non magni pretii, a Librario itidem, qui Codicem Viennensem exaravit, pessimis modis mutilatam. Neque hic alius ab illo est, si conjectura non fallit, quem inter Libros Bibliothecæ Imperatoris extare dicit Possevinus in Indice dictæ Bibliothecæ Georgii Methinensis, *De passione Domini nostri Jesu Christi*. Et epitomatores Gesneriani, *Georgii Methiminensis de passione*, &c. Typis quoque prodierunt Epigrammata varia Georgii Patricii, cui Mitylene patria,

pag. 322.

in laudem librorum D. Dionysii de cælesti Hierarchia, de Ecclesiastica Hierarchia, de divinis nominibus, & de mystica Theologia. Ejusdem ne an alterius? quid refert?

GEORGII NICODII *de Cruce* liber sic inscriptus in Bibliotheca Imperatoris Viennæ Austriæ Possevinus. An lapsus exscriptoris fuerit, *& Nicodius* nobis pro *Nicomediensis* irrepserit? Miror hanc orationem *de Cruce*, cum plerasque alias ex eadem Bibliotheca erutas publicarit Gretserus, non habuisse, vel habitam neglexisse.

GEORGII GRAMMATICI diversi ab illo Technico, quem Chœroboscum esse diximus, ad hæc tempora superest laudationum biga. *De S. Barbara Virgine, & Martyre*. Earum primæ principium est. ἔστι μὲν τοῖς ἐκ ἀξίοις ἐπιστραφὲς τῷ ὑπὲρ ἀξίων ἐφάπτεσθαι. alterius, ἐπειδὴ ἡ τῆς μάρτυρος πανσεβάσμιος μνήμη τῇ αἰγληφορικαῖς ἄνωθεν καταυγασθεῖσα ἐλλάμψεσιν. Vidi in Bibliotheca Barberina. Et memini me etiam puerum adhuc vidisse in Messanensi monasterio S. Salvatoris.

Hujus pleraque *Anacreontica Carmina*, eaque suavissima varii, nec inelegantis argumenti quandoque litteratorum usui edenda penes me conservo, & ne talia fingere videar, en eorum argumenta.

Τί εἴποι ἡ Ἀφροδίτη τῆς Ἀθηνᾶς φυτευσάσης ἐλαίαν, καὶ ἀνελθόντος ῥόδου. *Quid dicere potuerit Venus, cum Minerva olivam plantasset, & rosa nata esset*. Carmen satis prolixum sed sine principio.

Τί εἴποι ἡ Ἀφροδίτη τῆς Ἀθηνᾶς διὰ ῥόδου πεισθείσης βοηθῆσαι τοῖς Τρωσί. *Quid dicere potuerit Venus, cum oblata rosa Pallas suaderetur Trojanis auxilia conferre*. P. καλύκων χάριν λαβοῦσαν θεράπαιναν Ἀφροδίτην.

Τί εἴποι ὁ Ἄρης τῆς Ἀφροδίτης τρωθείσης ὑπὸ ἀκάνθης ῥόδου. *Quid dicere potuerit Mars, Venere vulnerata a spina rosæ*. P. τὸ ῥόδον δύο τιτρώσκει, τὸ μὲν εἰς δέμας Κυθήρη.

Τί εἴποι ὁ Ἀπόλλων καταστρέχων τῆς Δάφνης, καὶ ἐμποδισθεὶς εἰς ἄκανθαν ῥόδου. *Quid dicere potuerit Apollo Daphnem insequens, & spina rosæ obvia impeditus*. P. Γενέσθω ῥόδον φανεῖσαν δότε μοι δρέπειν μανέντα.

Τί εἴποι ἡ Φαίδρα ὁρῶσα τὸν Ἱππόλυτον ἐστεμμένον ῥόδοις. *Quid diceret Phædra videns Hippolytum coronatum rosis*. P. τί καλὸν χρόνον δοκέω Παφίην ὁρῶ τυχοῦσαν. ἄλλο εἰς τὸν αὐτόν. *Aliud in eumdem*. ἐπ' ἐμοὶ πανδαμάτωρ ὅπλα κορύσσει.

Ἐπιθαλάμια. *Epithalamia*. P. γάμιαι πνέουσιν αὖραι, μέλος ὀργάνων δονεῖται. Ἐπιθαλάμια alia. *Epithamia*. P. ἀναβάλλομαι χορδέων, λιγυροῖς μίτοισι κρούων.

GEORGII Paneuphemi PRÆFECTI AFRICÆ *Ad moniales Alexandriæ, quæ a Catholica Ecclesia defecerant*, Græce Romæ servari in Vaticana refert Gesnerus, & Possevinus. Meminit Robertus Constantinus in Bibliotheca. Auctorem tamen illius scripti Georgium non esse, sed Maximum Homologetam, titulus ipse per se indicat. Μαξίμου μοναχοῦ τοῦ Ὁμολογητοῦ ἐκ προσώπου Γεωργίου τοῦ Πανευφήμου Ἐπάρχου Ἀφρικῆς πρὸς ἀσκητρίας ἀποστάσας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. *Maximi monachi Homologetæ ex persona Georgii Paneuphemi Præfecti Africæ ad Moniales Alexandrinas, quæ a Catholica Ecclesia defecerunt*. P. ἐγὼ μὲν ᾤμην ὑμᾶς ὡς ἀληθῶς ἐστηρίχθαι καλῶς, καὶ ἀμεταθέτους ἔχειν τὰς τῆς ψυχῆς βάσεις. Legi in Bibliotheca Barberina. similia sunt, quæ alii scriptores celebres ex persona aliorum scripserunt, de quibus nos alibi.

Georgios Monachos Historiæ Ecclesiasticæ scriptores plures fuisse, nemini dubium est. Matthæus Raderus Not. in Vitam sancti Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani a Nicetam Paphlagone scriptam tres commemorat, quos penes se esse scribit. *Præter ea, quæ passim ad oram notavi, placuit quædam enotare ex Georgio Hamartolo, qui diversus est a Georgio Syncello Tarasii, quamvis in fronte nomen Syncelli præferat: diversus item a Georgio Monacho qui Chronicon scripsit, quod a Panvino laudatur, tametsi Chronicon illud Georgii nomen præscriptum non habeat. Tres enim diversos Georgios monachos manuscriptos partim ex Palatina Bojorum, partim ex Augustana Bibliotheca ineditos omnes, nec translatos hactenus mecum habeo, conferoque*. Discrimen tamen inter eos nullum adducit; pleraque etiam obscurius prolata nobis divinanda reliquit. Saltem illud tacere non debuit, quanam ratione Hamartolus Syncelli nomen præferat, & Georgius alius, qui Chronicon scripsit, & laudatur a Panvino, cum Georgii nomen non habeat, Georgius sit. Et cum Panvini locum subticeat, rem nobis apertam forte per se, difficiliorem reddit. Utinam nobis vel eorum Historiæ exordia, vel terminos præfixisset; sic enim Historici prædicti dilucidius innotescerent. Quare de

Edit. Paris. pag. 323.

nostro, si quid id fuerit, ut rem implicatissimam extricemus, aliquid in medium afferamus: primumque de Syncello, deinceps de Hamartolo, tandem de Tertio, si est, nam uti de primo, & secundo nulla dubitatio est, sic de tertio, conjectura non levi hæsitare poterimus, differamus.

Primus ergo est GEORGIUS MONACHUS, & ABBAS, ab Officio, quo Tarasio Patriarchæ inserviebat, SYNCELLUS, veluti nota sibi propria hoc cognomine ab aliis discretus. Quid officii nomen præseferat ex aliis sumpseris. Syncelli pro fide Catholica certamen, & in Ecclesia dignitatem tetigit Anastasius Bibliothecarius in Præfatione Hist. Ecclesiasticæ. *Operæ pretium duxi ex Georgii summatim quædam, & Theophanis Chronographia plura, sed succincte carpenda, quorum prior usque ad Diocletianum, posterior usque ad Leonem, qui post Michaelem imperavit, patrem scilicet Ignatii, qui adhuc superest, habenas Constantinopolitanæ tenens Ecclesiæ, prædicti operis sui stylum protraxit. Qui autem sint isti leviter annotabo. Horum igitur alter electa Monastica vita, mundoque contempto, Christi se levi jugo, & suavi sarcinæ mancipavit; Præterea contra Hereticos incessanti agone desudans multis verberibus, mundi Principibus contra Ecclesiæ ritum sævientibus, diversisque pœnis affectus est. Sic ergo stigmata Christi in corpore suo portans tam pro fidei constantia, quam pro multarum virtutum insignibus sanctæ memoriæ Tarasii Regiæ Urbis Præsulis Syncellus effectus est. Sed ne multa prosequar, sufficere arbitror ad præconium ejus, quod a Sede approbatus sit Apostolica. Quando scilicet Vicarii ejus una cum trecentis quinquaginta Patribus in Nicæa Urbe secundo convenientes universalem Synodum celebratur* (lego, *celebrarunt*) *siquidem & laus ejus in eadem septimo, & sancto Concilio reperitur.*

Dicti itaque Anastasii Syncellus iste ille idem erit, cujus apud Nicænos Patres æque, ac Germani Patriarchæ, & Joannis Damasceni honorifica mentio est, & Cyprium fuisse supra in Georgio Cyprio abunde satis, utopinor, cum nullius alterius Georgii mentio habeatur, probatum est. Idque optime Anastasio, qui iisdem temporibus accurate, diligenterque historiam scribebat, innotescere potuit. Verumtamen simus in speculis, observemusque, quemadmodum res se ista habeat, aucupemusque si fieri potest ex puteo veritatem. Georgius Cyprius Vir sanctitate, doctrina, & certaminibus pro asserendis imaginibus celebris sub Constantino Copronymo a Pseudosynodo damnatur, non uti jam vivens, sed vita functus, sicuti Germanus, & Damascenus; idque contigit circa annum Domini septingentesimum quadragesimum quintum, vindicaturque postea ab injuria, & probris malitiose, & contra jus omne a nebulonibus illi oblatis, a Patribus Nicænæ secundæ in Responsione ad dictam Pseudosynodum Act. 7. Tarasio ipso vidente, & audiente, ejusque vita Christiane, & orthodoxe transacta summatim percurritur, ut supra etiam notabamus. Quomodo ergo Cyprius ille jam demortuus Tarasii Patriarchæ post quinquaginta ad minus annos (quadraginta namque inter Pseudosynodum illam sub Copronymo,
Edit. Paris. pag. 324. & Nicænam Synodum & plures excurrerant) Syncellus esse, & Tarasii Patriarchatus hæres, si Syncelli nomen id præseferat, ut doctissimorum virorum opinio est, substitui potuit? Vel memoria ergo Syncelli in Nicæna secunda immedicabili vulnere abrasa est: vel Anastasius nobis fucum fecit, & alium pro alio, ut fieri solet, vel lapsu memoriæ, vel Commentariorum male fida relatione suggessit. Quidquid sit, Cyprium a Syncello diversum esse, ego pro certo, donec contrarium perdoceatur, dicere audeo; & potissimum, si, ut adnotavit Josephus Scaliger, *Instituit opus suum anno Christi* DCCXCII. *annis viginti uno ante excessum Karoli Magni, Indictione prima ineunte.*

Syncelli studium, diligentiam, & in contexenda historia conatus Theophanes Isaurus historiæ illius continuator ipso statim ingressu sic expressit. *ὁ μὲν μακαριώτατος Ἀββᾶς Γεώργιος, ὁ καὶ Σύγκελλος γεγονὼς Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐλλόγιμος ἀνὴρ, καὶ πολυμαθέστατος ὑπάρχων, πολλούς τε Χρονογράφους, καὶ Ἱστοριογράφους ἀναγνοὺς, καὶ ἀκριβῶς τούτους διερευνησάμενος, σύντομον Χρονογραφίαν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Διοκλητιανοῦ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ διώκτου τῶν Χριστιανῶν ἀκριβῶς συνεγράψατο. Τούς τε χρόνους ἐν πολλῇ ἐξετάσει ἀκριβολογησάμενος, καὶ συστήσας, ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν πρὸ αὐτοῦ, τούς τε τῶν ἀρχαίων βασιλέων παντὸς ἔθνους πολιτείας τε, καὶ τοὺς χρόνους ἀναγραψάμενος, καὶ κατὰ τὸ ἐφικτὸν αὐτῷ τοὺς Ἀρχιερεῖς τῶν μεγάλων καὶ οἰκουμενικῶν θρόνων, Ῥώμης τέ φημι, καὶ Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας τε, καὶ Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων, τούς τε ὀρθοδόξως τὴν ἐκκλησίαν ποιμάναντας, καὶ τοὺς ἐν αἱρέσει λῃστρικῶς ἄρξαντας, καὶ*

τοὺς τούτων χρόνους ἀκριβῶς ἐνέταξεν. ἐπεὶ δὲ τὸ τέλος τοῦ βίου τοῦτον κατέλαβεν, καὶ εἰς πέρας ἀγαγεῖν τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν οὐκ ἴσχυσεν, ἀλλὰ καθὼς προέφημεν μέχρι Διοκλητιανοῦ συγγραψάμενος τὸν τῇδε βίον κατέλιπε, καὶ πρὸς κύριον ἐξεδήμησεν ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει, ἡμῖν ὡς γνησίοις φίλοις τήν τε βίβλον, ἣν συνέταξε καταλέλοιπε, καὶ ἀφορμὰς παρέσχε τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρῶσαι. Id est, ut qui non illaudabilem operam in vertendo, illustrandoque Theophane impendit Jacobus Bullardus interpretatus est. *Georgius sanctæ memoriæ Abbas & sanctissimi Patriarchæ Constantinopolitani Tarasii Syncellus factus, Vir spectatissimus, atque eruditissimus multis Chronographorum, Historicorumque libris evolutis, & sedulo excussis compendiariam Chronographiam ab Adamo usque ad Diocletianum Romanorum Imperatorem, & Christianorum persecutorem omni studio conscripsit: temporum rationes ad exactiorem calculum revocans, ipsarumque discrepantias conciliaus, emendans, & tam oportune constituens, ut qui hactenus de hac re scripserint, omnes facile superarit. Quin etiam priscorum nationis cujuscumque Regum administrationes. & regimina, ætatesque adscripsit, ipsos etiam, quantum in eo fuit, magnarum, & Catholicarum sedium Præsules, Romanæ, inquam, Constantinopolitanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ, & Hierosolymitanæ. Tum qui fidelium pastorum munere in Ecclesia defuncti sunt; vel qui in haeretica pravitate principatum contra jus, fasque occupavere: eorumque omnium tempora pulchro ordine digessit. Enimvero cum morte præreptus consilium, quod in opere scribendo primum inierat, ad optatum finem perducere non potuerit, sed quemadmodum jam supra diximus, ut ad Diocletiani tempora devenit, ex hac vita ad Dominum in fide Catholica migraverit, nobis, qui amicitia ipsi conjunctissimi fuimus, librum, quem composuerat, reliquit, occasionemque simul præbuit, ut quæ hactenus desiderarentur in illo explere aggrederemur*, &c.

Breviarium ergo Chronographicum ab ipso orbe condito ab Diocletianum, quod ultra deducere morte præreptus non potuit, conscripsit. Meminit illius Cedrenus, sive Joannes Scylitza in Procemio. ὅτι γὰρ μοναχὸς Γεώργιος, καὶ Σύγκελλος ἀπὸ καταβολῆς ἀρξάμενος κόσμου εἰς Μαξιμιανὸν, καὶ Μαξιμῖνον τοὺς τυράννους κατέληξε, καὶ ὁ ὁμολογητὴς Θεοφάνης τὸ ἐκείνου τέλος ἀρχὴν ποιησάμενος οἰκείαν ἄχρι τοῦ τέλους Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικοῦ κατελώτησεν. *Nam & Georgius Monachus, idemque Syncellus ab initio mundi orsus usque ad Maximianum, & Maximinum Tyrannos rem produxit: & quo is loco desiit, inde principium sumens Theophanes Confessor obitu Nicephori, qui ex Genico historiam suam finiit*. Id etiam de eo testatus est Michael Glycas Annalium partis tertiæ in fine. Edit. Paris. pag. 333. Γίνωσκε δὲ ἀγαπητὲ, ὅτι καθά φησιν ὁ χρονογράφος Ἰωάννης ὁ Σκυλίτζης τῆς Χρονογραφίας μὲν κατήρξατο Γεώργιος, ὁ καὶ Σύγκελλος, χρηματίσας Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν τυράννων κατέληξε Μαξιμιανοῦ δηλονότι καὶ Μαξιμίνου, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. μετὰ δὲ τὸν Γεώργιον ὁ ὁμολογητὴς Θεοφάνης, καὶ ὁ τοῦ Ἀγροῦ ἡγούμενος τὰ ἀπόλοιπα συνελέξατο ἕως τελευτῆς βασιλέως Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικῶν, ἐφ᾽ ᾧ καὶ ἀπὸ Μιχαὴλ τοῦ Ραγκαβὲ τῆς Χρονογραφίας ὁ Σκυλίτζης κατήρξατο. *Debes autem scire, dilecte Fili, temporum annotationem incohoatam esse Joanne Scylitza Chronographo auctore ab Georgio sanctissimi Patriarchæ Tarasii Syncello, qui a mundi exorsus initio in his ipsis Tyrannis Maximiano scilicet, & Maximino ejus filio desiit. Deinde post Georgium Theophanes Confessor, & Agri præpositus, reliqua litteris est complexus usque ad Nicephori Genici finem, qua ipsa de causa Scylitzes Chronographiam suam a Michaele Rangabe voluit auspicari*. Eadem repetit Joannicius Cartanus in Flor. cap. 183.

Syncellum in hoc volumen universam Eusebii Chronologiam fine ulla verborum immutatione transtulisse: & quemadmodum Eusebius Africanum, & alios, qui ante eum huic scriptioni manum admoverunt, castigabat, quod multa adversus veram temporum rationem sciscebant, sic ipsum Eusebium Georgius iste Syncellus, ubi quid ille paulo alienius a vero dixit, aut fecit, ita exagitat, ut ubi usus venit, raro hominem sine acerba objurgatione, ut contumelioso dicto dimittat; quin etiam ἐμβρόντητον appellat, adnotavit non male Josephus Scaliger in Eusebii Chronicon, & ex eo Joannes Vossius de Histor. Græcis lib. 2. cap. 24. Eum merito ab Eusebio dissentire sæpe, sæpe etiam immerito, Josephus passim conatus est ibidem ostendere, cui ut in multis subscribes, ita in pluribus meram animi contentionem agnosces. De illis, quibus plus otii est, judicium ferant. Sed enim a Josepho probe, & honeste dissentio, maledicentiamque illam in Auctorem tantopere ab eo perpolitam condemno. Frustra enim in immeritum, ac optimum scriptorem convicia illa, quæ sine stomacho non audies jaciuntur. Syncellus *sententiam suam nullo valido*

argumento præterquam pertinacia, quæ illi familiaris est, formarr potuit. Et multa alia, in quibus non præter solitum levis. Insignis hallucinatio, vel potius deliratio. Insigne delirium. Quæ sunt stultissima. Non pauca vomit, quæ non referam. Quod hujus latratoris opponet vecordiæ. Qui nullum errorem Eusrbii præterire solrt. Plane puerile est. Hæc indigna Philosopho, animoque ingenuo sunt. Satius erat sine istis contumeliis de erroribus admonere. Nollem ab aliquo dici probationum defectu maledicta substitui. o qoantus est in rebos inanibus tumor, & strepitus!

Evenit porro, ut exscriptorum incoria, vel legentium tædio, & solemni, ac misera scriptorom conditione, ut pars anterior operis, qua a mundi exordio res gestæ ad obsessam a Pompejo Hierosolymam, vel ad Julii, & Augusti principatum enarrantur, in Auctore exscribendo, omitterentur; adeo ut vix uno, vel altero loco inveniatur. a Pompejo. & Angusto ubique. Hinc nonnulli nullam aliam Syncelli Historiam præter hanc posteriorem agnoscunt. Plerique etiam, cum nollam aliam ab orbe condito Georgii Historiam præter Hamartoli deprehenderent, & scirent Syncellum ab orbe condito opus inchoasse, Hamartolo in Syncellum mutato, Hamartoli sententias pro Syncelli, ut alii quoque Theophanis parili fuco divendunt. Specimen hujus rei esse poterunt excerpta sub Georgii Syncelli oomine ex illius Chronico a Dionysio Petavio exhibita post Breviarium historicum Nicephori Patriarchæ: ea enim, ut Vir ille animadvertit, falso Georgii nomen præseferunt, cum sint Theophanis. At ipse Georgii Hamartoli esse oon Theophanis deprehendi. Quod inde etiam facili negotio haberi poterat, quando in illis nulla annorum distinctio, nulla temporis delineatio, sed rei, uti se habuit, plana & continuata narratio, quod præter institutum Theophanis est, qui omnia annis concludit, ut uno obtutu conspiciatur. Et ne alios in crimeo adducere videar, ipse egomet in Syntagmate meo de Engastrimytho olim edito sententiam de ea Hamartoli Syncello, errore non fevi, asserui: multa itaque sub Syncelli nomine, quæ Theophanis, & Hamartoli, multa sub Theophanis, quæ Syncelli, & Hamartoli; multa denique sub Hamartoli, qoamvis non ita sæpe, cum Auctor in promptu haud fuerit, quæ Syncelli, & Theophanis sunt, laudantur; Et hi tres Auctores, quando non omnibus pateant, apud recentiores confunduntur, & unus alterius sæpenumero locum occupat. Quid Georgium Theophanem Vossii referam? Plura rapit calamus, dixit ille. Ego dicerem, plurima Typographicorum amanuensium incuriam confundere, plurima ex recta scriptorum semita in pravam, distortamque nulla pœna protrudere.

Edit. Paris. pag. 326.

Fraudem in hisce Georgiis aperiam, ut futuris temporibus, suis quisque plumis, alienis abactis, præfulgeat. Causa erroris fuit, nomen illud Monachi, quasi cognomen Georgiis addictum, quod recentiores parum advertentes, unumque Georgium Monachum Historiarum scriptorem opinantes scripta omnia ad unum retulerunt. Possevinus in Apparatu. *Georgius Hamartolus, qui aliis idem, qui Georgius Syncellus Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus ab mundi ortu usque ad imperium Constantini filii Leonis Chronicon scripsit; idque in Bavar. Biblioth. MS. extat. Quin & scripsit de Inventione sanctæ Crucis, cujus fragmentum insrruit Græce & Latine Jacobus Gretserus Tomo suo secundo de Cruce. Sane Georgii Syncelli historia ab Adamo ad Alexium Comnenum extabat in Vaticana, & in Cæsarea Viennæ Austriæ Bibliothecis.* Vides hic multa peccare Possevinum: inauditum illud est, Georgium Syncellum Tarasium Patriarcham, aut Patriarcham Constantinopolitanum fuisse. Qui in Maximiano, & Diocletiano motte oppressus finiit, nec ultra producere potuit, quanam ratione ad Constantinum filium Leonis perduxit? Multo minus ad Alexium Comnenum trecentos, & plusannos ante mortuus continuavit. Scriptum illud de Inventione S. Crucis a Gretsero editum ex historia Hamartoli depromptum est, non per se separatum. Vides ergo in his verbis, ut omnia confunduntur, Georgius Hamartolus cum Georgio Syncello, & Georgio Cedreno, & Patriarchæ Tarasio; & historiæ ab his conscriptæ, licet diversæ, ac variæ, & ab uno Adamo initium trahentes in unum veloti surculum coalescant. Cedrenus enim in Isaacio Comneno, Hamartolus in Michaele Theophili filio, Syncellus in Diocletiano scriptionem terminant.

Gesnerus, *Georgii cujusdam Græci Monachi historia temporum, sive Chronica a condito mundo, usque ad regnum Nicephori Botaniatæ, extat manuscripta Venetiis*

in

in Bibliotheca sanctorum Joannis, & Pauli, & apud Diagum Urtadum Cæsaris Legatum ibidem. Vide, ne idem sit, qui infra Georgius Pachymerius nominatur; nam & ipse Monachus historiam quamdam scripsisse fertur. Cujusnam ea historia Georgii sit divinare non possumus, & certum est ex commemoratis superius nullum ad Botaniatem usque historiam suam produxisse; nisi id affirmaremus, alium quempiam ad Historiam Georgii, quicumque ille fuerit, quæ deerant ad Botaniatem usque de suo, vel ab alio scriptore adjecisse. Ridiculum præterea est, similem Auctorem Pachymerem fuisse, cum Pachymeres non a principio mundi historiam inchoarit, neque plurium Imperatorum res gestas, sed Michaelis, & Andronici ejus filii Palæologorum tantum, quando etiam ipse rebus interfuit, prosecutus sit, ut infra dicemus. Syncelli itaque Chronicon potiore sui parte mutilum visebatur in Bibliotheca Antonii Augustini Cod. 136. *Georgii Monachi Syncelli Chronographiæ epitome a C. Julio Cæsare ad Diocletianum usque.* Edit. Paris. *Sequitur Chronographia Theophanis ad Michaelem, & Theophylactum ejus filium.* pag. 327. Ejus refertur ad Theophylactum, sicuti in præcedenti nota, non ad Diocletianum, *a Theophane Monacho continuatum*. Index manuscriptus. Et fortasse idem erit cum alio ejusdem in eadem Bibliotheca, ut est in Indice edito. *Georgii Monachi, & Logothetæ Syncelli Chronicon breve ex diversis Chronographis, & Interpretibus collectum continens historias ab exordio mundi usque ad Heraclionem Heraclii filium.* Ubi vides Syncellum Logothetæ etiam dignitate, nescio an ex vero, insignitum: quemadmodum & in Codice Ambrosiano Mediolani. Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων Χρονογράφων, καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν, καὶ συντεθὲν ἀπὸ Γεωργίου μοναχοῦ, καὶ Συγκέλλου. Et in fine, ἕως ὧδε τὰ χρονικὰ Γεωργίου μοναχοῦ καὶ Λογοθέτου. Dixeram dubium esse, an Syncellus Georgius Logotheta itidem fuerit: alium namque fuisse Codex Palatinæ MS. in Bibliotheca Vaticana evincit, in quo tota Georgii Hamartoli Historia præter nonnulla loca, quibus res fusius, vel succinctius habentur, & variantes, sed sæpissime in melius Lectiones, ad verbum exscripta est, Joanni Siculo, postmodum Patriarchæ Constantinopolitano tributa. Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων Χρονογράφων, καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν καὶ συντεθὲν παρὰ Ἰωάννου μοναχοῦ τοῦ Σικελιώτου, τοῦ καὶ χρηματίσαντος ὕστερον Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης. *Chronicon breve ex diversis Chronographis, & expositoribus collectum, & compositum a Joanne Monacho Siculo, qui postea fuit Patriarcha Constantinopolis novæ Romæ.* P. πολλοὶ τῶν ἔξω Χρονογράφοι, καὶ φιλολόγοι. Et infra. βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων, ᾗ ἡμέρᾳ ἔπλασεν ὁ Θεός. Post nonnullas paginas, τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Σικελιώτου περὶ τοῦ Ἀδὰμ, καὶ τῆς Εὔας, καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν καταγομένων. *Ejusdem Joannis Siculi de Adamo, & Eva, & eorum descendentibus.* P. Ἀδὰμ τοίνυν κατὰ τὸ σωμάτιον. Præter Auctoris nomen diversum omnia Hamartoli sunt: desinit in Michaele filio Theophili, notaturque in fine, ἕως ὧδε τὰ χρονικὰ Γεωργίου, καὶ τοῦ Λογοθέτου. *Hucusque Chronica Georgii, & Logothetæ.* Multo quam in Ambrosiano clarius. Chronica nempe hæc ex Georgio, & Logotheta duobus dumtaxat scriptoribus concinnata fuisse. Sed quis hic Logotheta fuerit? An idemmet Joannes Siculus, qui ante Patriarchatum initum Logotheta fuit? vel etiam cognomento talis, quando sequioribus Græciæ temporibus multi cognomentum illud, sive a Logothetæ dignitate, qua fuerant insigniti, sive alia causa, ut fieri solet, usurparunt, & nunc quoque usurpant? An etiam alius a Siculo? Certe Logotheta illud Georgio adscribendum non videtur, ex quo sua Siculus descripsit, vel cui sua appinxit. Quis præterea Joannes iste Siculus fuerit postmodum Patriarcha? Græci Historici quod ipse viderim, silent. Ego suspicor non alium a Joanne Glyca fuisse, cujus licet taceatur patria, eum tamen Atticismi studiosissimum eloquio valuisse, & quod magis est, Logothetam Dromi, antequam in Patriarchicum solium collocaretur, fuisse tradit Gregoras historiæ Romanæ lib. 6. & Phranza lib. 1. cap. 9. & Ephræmius Monachus in Chronico.

Τοῦ δ' ἐν γραφῇ δὲ θῶκον ἀπειπαμένου
Ἰωάννης τὶς, ὁ Γλυκὺς δὲ τὴν κλῆσιν
Συγκλητικός τε, καὶ Λογοθέτης Δρόμου
Εἷς ὢν ἀρίστων, καὶ σοφῶν λόγων ἴδρις,
Χειρίζεται δὴ τὴν λαοῦ προστασίαν.

Hac porro Niphone scripto solio renunciato, Joannes quidam Glyca cognomento, Senator, & Logotheta Dromi, optimorum, ac sapientum sermonum peritus populi regimen

excepit. Nec ob aliam causam exscriptorem Logothetæ nomine Joannem Siculum, sive mavis Glycam indicasse.. Non placet? da certiora, & concedam. Sed quis non vider exscriptorum turbas, & nugas? Unus illis Georgius omnia Edit.Parif. fuir; & propria unicuique singulis, ac si communia essent, concedunt. Am- pag.328. brosiana Historia jam sub Syncelli nomina allegata, Syncelli non est, neque diversa ab ea, quæ Hamartolo in eadem Bibliotheca adscribitur. Si ex principio de reliquis libri partibus sententiam ferre inconcinnum non est, Opus ramen hoc, si conjectura non fallor, non est, neque Hamartoli, neque Syncelli, sed ex utrisque, ut libuit Epitomatori, compilatum, productumque ad Heraclionem, & infra ad sua tempora: Eam tamen historiæ partem cum ultimis foliis vetustate laceram, vel alio infortunio deperditam, ur sæpe usu venire solet, suspicor. Quod etiam in Codice 154. Biblioth. Vaticanæ adnotabam, in quo a principio mundi ad Imperium Romanorum, & inde ad Theophanis principium historia continuatur totidem verbis, quibus Syncellus & Hamartolus usus est: ut videri possit ab aliquo tertio ex Georgio Hamartolo, & Syncello historiam illam fuisse decurtatam, cum in multis concisior sit, nec tam crebris, longisque sanctorum auctoritatibus abundet, licet iisdem verbis Hamartoli, & Syncelli, ubique semper narrationem contimuet, nec usquam variet.

Conjecturam confirmat Gretserus, qui de Georgii Syncelli Codice Boico, & Augustano sermonem habens, testis oculatus scribit; *Verum nec Boicus, nec Augustanus Codex, utrumque jam vidimus, genuinum Syncellum continet, sed miscellaneam quamdam farraginem ex variis ac nescio quibus rhapsodis consutam. Nam verus, & germanus Syncellus Chronicum suum auspicatur a Julio Cæsare, prætexitque usque ad primum annum Diocletiani; deque termino testem habemus Anastasium Bibliothecarium in præfatione, quæ Miscellæ præfigi solet. Legitimum Syncellum nacti sumus, & legimus beneficio Marci Velseri Viri Augustani; in cujus Codice titulus sic habebat.* Γεωργίυ ἐλαβιςάτυ μοναχοῦ καὶ Συγγέλλου γεγονότος Ταρασίυ τῦ ἁγιωτάτυ ἀρχιεπισκόπου Κωνςαντινουπόλεως σύνταξις, ἤτοι χρονογραφία ἐν ἐπιτόμῳ ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἰουλίου Καίσαρος Ρωμαίων, μέχει τῆς βασιλείας τῦ πρώτυ ἔτους Διοκλητιανοῦ, &c. Falsum nihilominus est Syncellianæ historiæ principium a Julio Cæsare esse, quod postea & idemmet Gretserus ex Theophane, ac Cedreno agnoscit; ac proinde Codex illi a Velsero exhibitus non integer fuit, sed pars postrema Syncellianæ historiæ, cujus quemadmodum & Theophanis plures Codices, quæ eam ab obsessis a Pompejo Hierosolymis, vel a Julii, vel Augusti principatu auspicantur in Italiæ Bibliothecis, & præcipue Vaticana custodiuntur. Attamen partem illam, quæ ab orbis conditi initio ad tempora Pompeti res pertractar, etsi sedulo avideque pervestigarim, nusquam hactenus vidi. Reperiri tamen nullus dubito, confirmorque schedula, quæ in Codice quodam Palatino dicti Georgii reperra est: in ea asseveratur Chronographiam Syncelli integram ab orbe condito in Bibliotheca Regis Gallorum adhuc extare, charactere vetusto, bonæque notæ, cujus illud dicitur esse principium. ἐκλογὴ Χρονογραφίας συνταγεῖσα ὑπὸ Γεωργίου μοναχοῦ, Συγγέλλου γεγονότος Ταρασίου Πατειάρχου Κωνςαντινουπόλεως ἀπὸ Ἀδὰμ μέχει Διοκλητιανοῦ. *Ecloga Chronographica composita a Georgio Monacho, qui fuit Syncellus Tarasii Patriarchæ Constantinopolitani, ab Adamo ad Diocletianum.* P. ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ἀρχὴ πάσης χρονικῆς κινήσεως τῆς ὑπὸ χρόνον ὁρατῆς κτίσεως ἐςὶν, ἐν ᾗ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρὰ τῦ Θεοῦ πατρὸς, &c. Hunc esse Codicem arbitror, ex quo Eusebiana sua Scaliger habuir, quare ejus de Codice judicium audiamus: *Quam mutilus vero ille liber ad nos pervenerit, colligere licet ex multis locis, in quibus aut quorundam meminit, aut quædam promittit, quæ tamen nusquam comparent. Accedit manifestum mutilati Codicis argumentum, verba ante lemma operis adhunc modum concepta.* παρεκβολαὶ ἀπὸ τῦ Γεωργίυ τῦ Συγγέλλυ Ταρασίυ Πατειάρχυ. *Sane τὸ παρεκβολῶν, id est excerptorum nomen, satis indicat plura desiderari, quam superesse. Codex scriptus est ante plus, minus annos* pag. 329 *DC. ex eo omnia Eusebiana excerpsimus, quæ quidem deprehendere potuimus, quæ tamquam ne centesima quidem pars eorum esse videtur, quæ ab Eusebio relicta sunt, aliquando tamen justum volumen explere possunt.* Sed Codicem illum mutilatum esse, pace tanti Viri, difficile adduci possum, ut credam. Verum de libro, quem nec vidi, nec examinavi, quid firmi, aut certi statuere poreto? Ne nobis tantum thesaurum, quibus id incumbit, Musarum selectissima παιδιά, invideant,

precor, obtestorque, sed typis omnibus communicent. Monachum porro & Abbatem Syncellum agnoscit Theophanes in principio. ὁ μὲν μακαριώτατος Ἀββᾶς Γεώργιος, ὁ καὶ Σύγγελλος γεγονώς. Vivebat temporibus Caroli Magni.

Cum autem Georgius *Chronographus*, seu *Chronicus* laudetur a plerisque, ut ab Hippolyto Thebano in Chronico apud Canisium Antiquarum Lectionum, Photio Patriarcha libello, cui titulum fecerat, συναγωγαὶ καὶ ἀποδείξεις περὶ ἐπισκόπων, καὶ μητροπολιτῶν, καὶ ἑτέρων ἀναγκαίων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων; nec non Joanne Tzetza Chiliade 2. χ. 31. de Cleopatra, & Pharo.

Μέμνηται μὲν Βιργίλιος ταύτης τῆς Κλεοπάτρας,
Λουκιανὸς, καὶ Γαληνὸς, καὶ Πλούταρχος σὺν τούτοις.
Διόδωρος, Γεώργιος ὁ Χρονικὸς σὺν ἄλλοις,
Καὶ Ἰωάννης μετ' αὐτοὺς Ἀντιοχεὺς ὑστέρως.

Mentionem quidem Virgilius hujus Cleopatræ fecit, Lucianus, & Galenus, & Plutarchus cum his, Diodorus, Georgius Chronicus cum aliis, & Joannes post hos Antiochenus postremo. Dubitari potest de quonam Georgio intelligi debeat. De Syncello dici plane censet Gerardus Vossius de Historicis Græcis lib. 3. in Joanne Anthiocheno, & postrema ista Tzetzæ convincere videntur. Nam si Georgio posterior est Joannes Antiochenus, qui nihilominus est Damasceno antiquior, cum ab eo Orat. 3. de Imaginibus laudetur, sane Georgius ante Damasceni, cum etiam ante Joannis Antiocheni tempora fuit, ergo non alius, quam Syncellus, cum ille antiquior ipso Hamartolo, & aliis fuerit. Sed enim in his infulse, quemadmodum & in plerisque aliis Tzetza argutatur. Nam si vera ipse pronunciat, quod ipse neutiquam crediderim, alius erit hic Tzetzianus Chronographus a Syncello. Et vim argumenti nec Tzetza ipse, nec alius eo acutior, aut turbulentior effugiet. Joannem Antiochenum, ut diximus, Damascenus sub Leone laudat, sed per Tzetzam Antiochenus posterior est Chronographo, cum post eum scripserit, ergo Chronographus hic non erit Syncellus Tarasii Patriarchæ, qui post Damascenum annos fere septuaginta scribebat sub Constantino, & Irene. Ergo quantum hic Syncellus Joanne Antiocheno, & Georgio Chronographo, qui ante Antiochenum scribebat, distabit? Chronographi tamen nomen Syncello magis, quam alteri competet, quod ipse res per annos divisas pertractaverit, cæteri sine ulla annorum distinctione illas prosequantur. Verum in tanta Auctorum confusione non dubito aliis etiam Georgiis, & Hamartolo præcipue a scriptoribus, qui non singula ad amussim examinant, tributum.

GEORGIUS alter MONACHUS, qui gaudet HAMARTOLUS, Peccator Latine diceres, in sui contemptum: quod etiam plerique alii, sed Theophanes Syncelli continuator, potissimum in Inscriptione operis, & ex Latinis etiam multi consueverunt, appellari. Chronicon & ipse scripsit ab exordio mundi ad Michaelem Theophili filium, quando ipse vitam agebat, ex variis, & diversis Chronographis, & Interpretibus sacris contextum; Historia quidem non admodum opulentum, sed ad firmanda fidei capita, dissertationibus, & sanctorum Patrum auctoritatibus longiusculum. Pleraque sunt in eo, quæ in Cedreno, Theophane, Glyca, aliisque iisdem pene verbis, ac sententiis, paucissimis tamen exceptis descripta: ex hoc autem illi veluti e fonte sua, cum posteriores sint, hausisse, nemo ambiget. Historiam ad aliorum scriptorum loca obscura, & ardua explananda apprime necessariam nos e Græca lingua multis abhinc annis vertimus in Latinam. Quæ utinam aliquando bono Reipublicæ litterariæ lucem videat. Quid ex ejus lectione sperare possis, auctor, quisquis ille fuerit in principio libri carmine Jambico significavit. *Edit. Paris. pag. 330.*

Πίναξ ἀκριβὴς τῆς γραφῆς τοῦ βιβλίου,
Πράξεις παριστῶν καὶ χρόνους στηφορῶν
Πράξεις παλαιὰς, ἔργα, καὶ καταστάσεις,
Συμβάντα καὶ πραχθέντα πᾶς μαθεῖν θέλων,
Ταύτην βίβλον δίελθε, τοῖς γεγραμμένοις
Τὸν νοῦν ἐφιστῶν πᾶσι, μήτι που λάθοι,
Ὡς ἂν παριστῶν ταῦτα τοῖς οὐκ εἰδόσι
Ἔχειν νομίζῃ πραγμάτων ἐμπειρίαν.

Cujus ea est sententia.

O exarati Codicis mirum Indicem

Recenset acta, Principum annos computat,
Antiqua narrat facta: quis rerum status.
Te si cupido temporis lapsi tenet
Novisse seriem; Codicem istum perlege,
Et scripta volve serio, ut fugiat nihil.
Namque illa nescientibus cum postmodum
Edisseres, diceris expertus, catus.

Nec alio respexisse videtur, ut id quoque obiter hic notem, quam ad Dionysii Periagetæ carmina,

Νῦν δέ τοι ἠπείρου μυθήσομαι εἶδος ἁπάσης,
Ὄφρα καὶ οὐκ ἐσιδών περ ἔχοις ἀρίφραστον ὀπωπήν,
Ἐκ τοῦ δ' ἂν γεραρός τε, καὶ αἰδοιέστερος εἴης
Ἀνδρὶ παρ' ἀγνώσσοντι πιφαυσκόμενος τὰ ἕκαστα. Et infra:
Ῥηϊδίως δ' ἄν τοι λοιπὸν πόρον αὐδήσαιμι
Γαιάων Ἀσίης. ὁ δέ τοι λόγος ἐν φρεσὶν ἔστω,
Μηδ' ἀνέμοις φορέοιτο πονηθέντων χάρις ἔργων.
Εἰ γάρ μοι σάφα τήνδε καταφράσσαιο κέλευθον,
Ἦ τάχα καὶ ἄλλοισιν ἐπισταμένως ἀγορεύοις,
Καὶ ποταμοὺς πολίων τε θέσιν, καὶ γαῖαν ἑκάστην.

Andreas Papius Gandensis.

Nunc age telluris formam tibi versibus omnem
Quam facile haud visam capias, & mente reponat,
Exequar: unde ingens veniat tibi gloria quondam,
Si quando ignaros inter bene singula narres. Et
Nunc age, quod superest Asiæ progressus apertis
Expediam dictis; tu condita mente teneto
Nec fugat in tenueis operæ mihi gratia ventos,
Namque hujus bene si tractum perspexeris oræ
Continuo inde aliis poteris narrare perite
Fluminaque & positas urbes, faciemque locorum.

Hocque meus Paraphrastes manuscriptus soluta oratione sic extulit: Ἀρτίως δὲ ἁπάσης τῆς ἠπείρου, ὅ ἐστι τῆς γῆς, τὴν μορφὴν λέξω, ὅπως ἀρίφραστον αἴσθησιν, καὶ ἀξιοθέατον τὴν γῆν καίπερ μὴ ἰδὼν ἔχοις. ἐκ τούτου καὶ γὰρ τῷ εἰδέναι σε τῆς ἠπείρου τὰ ἔσχατα καὶ τὰ μέτρα, ἀνδρὶ παρ' ἀγνώσσοντι, οἱονεὶ παρ' ἀνεπιστήμονι ἀνδρὶ καὶ μηδὲν εἰδότι, ἀγνώσσοντι γὰρ τῷ ἀπείρῳ, καὶ ἀνεπιστήμονι, καὶ μηδὲν εἰδότι σημαίνει. ἕκαστα πιφαυσκόμενος, φανεροποιῶν, καὶ κατὰ μέρος, καὶ ἁρμοδίως λέγων ἐντιμότερος ἂν ὑπάρχοις, καὶ αἰδοιέστερος, τουτέστιν αἰδοῦς, καὶ ἐν σεβασμοῦ ἄξιος. Et, τὸν δὲ λοιπὸν πόρον τῶν γαιῶν ῥᾳδίως σοι προσείποιμι. οὗτος δὲ σοι ὁ λόγος ἐν ταῖς φρεσὶν ὑπαρχέτω, καὶ ἡ χάρις τῶν πονηθέντων ἔργων τοῖς ἀνέμοις μὴ φέροις. καὶ γὰρ ἐὰν σαφῶς, καὶ καλῶς ταύτην τὴν ὁδὸν καταμάθοις, ὅμως ἂν ταχέως καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν ἐπισταμένως ἀγορεύοις τούς τε τόπους, καὶ τὴν θέσιν τῶν πόλεων, καὶ ἑκάστην γῆν. *Nunc autem universæ continentis, terræ scilicet formam exponam, ut sensum habeas bene loquentem & terram satis conspicuam, licet eam non videris, ex eo enim, quod sciat continentis extrema, & mensuras apud hominem minime gnarum, hoc est imperitum, nihilque scientem, nomen enim* ἀγνώσσοντι *inexpertum, idiotam, & nihil callentem significat, singula enarrans, manifestans, & secundum partes, apteque enuncians, honoratior eris, ac venerabilior, hoc est veneratione, & suspicione dignus.* Et, *Reliquum vero cursum terrarum facile tibi tradam. hic porro sermo in mente tua firmus sit, & gratiam laborum, quos sustinui ne ad ventos transmittas. Etenim si clare beneque viam hanc didiceris, facili negotio, & reliquis omnibus sapienter & loca, & situm urbium, & terram quamlibet exponas.*

Edit. Paris. pag. 331.

Sed operis argumentum, & Auctoris in colligenda historia conatum, & finem a quonam melius, quam ab eodem addiscemus? En prooemium operis, quod eo libentius hic transcribo, ut inediti operis gustum aliquem habeas. Πολλοὶ μὲν τῶν ἔξω φιλολόγοι, καὶ λογογράφοι, ἱστορικοί τε, καὶ ποιηταί, καὶ χρονογράφοι τὰς τῶν ἀρχαίων βασιλέων καὶ δυναστῶν, καὶ τὰς τῶν ἀνέκαθεν φιλοσόφων, καὶ ῥητόρων τε, καὶ τῶν ἐπ' εὐγλωττίᾳ, καὶ δεινότητι λόγων καὶ στωμυλίᾳ διαθρυλλουμένων πράξεις, καὶ ῥήσεις, καὶ ἐς τοι καὶ τὸν τρόπον ἐνίοτε τῆς τούτων ἀποβιώσεως δι' ἱστορίας, καὶ ἐπιστάσεως λόγων συγγεγραφότες, οὐκ ἐλλείπτως, καὶ ἀκαταλήπτους τε καὶ ἀκενεῖς τοῖς πολλοῖς τὰς πραγματείας, ἅτε δὴ ἐπ' ἐνδείξει, καὶ κρότον, ἔσθ' ὅτε καὶ ἀνάρρησιν τοῦτο δεδράκασιν, ἥκιστα πεφροντικότες τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων, καὶ διηγημάτων, καὶ ἀνθρώποις ὠφελίμων. ἡμεῖς δὲ πάμπαν οἱ τῶν ἔνδον ἀνδ-

ξιν δῆλοι τῶν δούλων τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀμέτοχοι τῆς τῶν ἔξω φυσιολογίας, καὶ τεχνολογίας ἐξ ἐπιμέτρου τέλοντες, οὐ μόνον ἑλληνικῶν καὶ παλαιῶν ἱστοριῶν, ἀλλὰ καὶ νέων, καὶ πολὺ μεταγενεστέρων, καὶ σεμνοπρεπῶν ἀνδρῶν, ἐλλογίμων ἐξηγήσεσι, καὶ χρονογραφίαις, ἱστορίαις τε καὶ διδασκαλίαις ψυχωφελέσιν ἐντετυχηκότες, ἀκριβῶς κατὰ τὸ ἡμῖν ἐφικτὸν, καὶ περιεσκεμμένον ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ πίστει χρονικὴν, τοῦτο δὲ τὸ μικρὸν, καὶ παντελὲς βιβλιδάριον ἐξεθέμεθα, τὰ πρὸς ὄνησιν ἐκ πολλῶν ὀλίγα συντείνοντα ποσῶς μετὰ πόνου συλλέξαντες, καὶ συνθέντες, τὴν πᾶσαν μὲν ἀλήθειαν ἄκομψον, καὶ ἀκατάσκευον σφόδρα περιέχον δραματουργίαν, ἀναγκαῖα δὲ πάνυ, καὶ χρήσιμα λίαν οἶμαι δι' ἐπιτομῆς καὶ σαφηνείας ἐναργεστάτης ὑφηγούμενον ὅτι μάλιστα. κρεῖσσον γὰρ μετὰ ἀληθείας ψελλίζειν, ἢ μετὰ ψεύδους Πλατωνίζειν. οὐχ ὅταν γὰρ ὁ λόγος ῥέῃ, καὶ ἔξω τῶν ὅρων φέρεται θαυμαστός ἐστιν, ἀλλ' ὅταν βραχὺς μὲν ᾖ τῷ μήκει, πολὺς δὲ τοῖς ἐνθυμήμασι, καὶ ἐν τῷ συντόμῳ τὸ ἀπαράλειπτον, καὶ ἀτρεκὲς ἔχων τῶν ἀναγκαίων, καὶ ἐπωφελῶν, ὑπὸ τοῦ καιροῦ μάλιστα, καὶ τῆς βασκανίας, καὶ πάσης ἐθελοκακίας ἀπηλλαγμένων ψυχωφελὴς ζητητικοῖς πρὸς ἀναδειχθήσεται. οἱ γάρτοι πνευματικῶς τὰ πνευματικὰ συγκρίνοντες, καὶ ἀνακρίνοντες, καὶ μεταλλεύοντες, ὡς ἐπιστήμονες, καὶ δόκιμοι τῆς ἱερολογίας οὐ λαμπραῖς, καὶ γρίφώδεσι καὶ τετορνευμέναις λέξεσι, καὶ συντάξεσιν ἐντέχνοις, καὶ καλλιεπείᾳ, ἐν ᾗ τὸ ψεῦδος πολλάκις διὰ τῆς δεινοτάτης μεθόδου, καὶ κατασκευῆς ἐπικρύπτουσιν οἱ δεινοὶ τοὺς ἀπεριστέπτως, καὶ ἀβασανίστως ἀναγινώσκοντας ἐκλανθάνοντες, ἐπιζητοῦσιν, ἀλλὰ τὰς ἀληθείᾳ λαμπρυνομένας ῥήσεις, εἰ καὶ βαρβαρίζουσι, καὶ σολοικίζουσι ἐκφωνοῦνται γλώσσης. εὕροις τοίνυν ὅγε πιστῶς, νουνεχῶς τε, καὶ ἀφθόνως ἅμα, καὶ ἀπεριέργως, καὶ πάσης διπλόης, καὶ ῥᾳδιουργίας ἐλευθέρως ἐντυγχάνων ἐνταῦθα δι' ὀλίγων τὰς τῶν εἰδώλων εὑρέσεις καὶ ἀναφορὰς ἐντέχνως, καὶ ἐπιτετμημένως τὰς τῶν φιλοσόφων ἑλλήνων ἐρεσχελίας, καὶ μυθοπλασίας, καὶ θρησκείας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀθεΐας, καὶ κακονοίας. πῶς τε ἡ τῶν μοναχῶν ἤρξατο διαγωγὴ, καὶ τάξις ἀπὸ τοῦ νόμου, καὶ διὰ τῆς Χριστοῦ παναρίστου πολιτείας καὶ διδασκαλίας ὑψηλοτέρα, καὶ φαιδροτέρα, καὶ πλατυτέρα μάλα εἰκότως ἀναπέφηνε, καὶ ἄλλα πλεῖστα, καὶ διάφορα σωτηρίαν ψυχῶν εὐγνωμόνων, καὶ ὀρθοδόξων ὠδίνοντα. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὴν ἔκφυλον, καὶ θεοστυγῆ τε καὶ παμβέβηλον τῶν Μανιχαίων λύσσαν, ἀφ' ἧς ὥσπερ ἔκ τινος λυσσῶντος κυνὸς τὴν αἰσχίστην τε, καὶ κακίστην μετειληφυῖα νόσον ἀνέφυη ἡ τῶν ἀλιτηρίων, καὶ κακοχόλων εἰκονομάχων ἐμβρόντητος αἵρεσις, καὶ ὅθεν ἀπήρξατο, καὶ ποῦ κατέληξεν, ἥ τις γε τοὺς προστάτας αὐτῆς καὶ συνίστορας ἀλλοτρίους ἐκ περιουσίας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καταστήσασα σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτῶν ἐκδήλως ἅμα καὶ τὰ τέκνων ληρήματα καὶ βλεχήματα τῆς ἀδεκάστου δίκης ὑπευθύνους, καὶ ἐκδίκους ἀπέδειξεν. ὢ τῆς ἀπάτης καὶ παραπληξίας τῶν πεφενακισμένων καὶ ματαιοφρόνων, οἳ ἐνδίκως μάλα τῷ αἰωνίῳ πυρὶ παρεπέμφθησαν, τήν τε τῶν ἀπαθάλων, καὶ κακοφρόνων Σαρακηνῶν καταγέλαστον δόξαν, καὶ τὴν κτηνώδη ζωὴν, καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ λασπλάνου ψευδοπροφήτου αὐτῶν, καὶ ὅθεν κακῶς ἀναδέδεικται. καὶ πρὸς τούτοις καὶ τὴν τοῦ γέροντος Θωμᾶ νοσηρευθεῖσαν παιδοφθορίαν ματαιοφροσύνην τε καὶ παράνοιαν, καὶ τὴν ἀργαλέαν καταστροφὴν τοῦ παναθλίου, καὶ ταλαιπώρου. καὶ ταῦτα μὲν ἅλις. τῆς δὲ χρονικῆς πραγματείας τὴν ὑπόθεσιν ὡς ἐν τάξει τμημάτων διὰ τὸ εὐσύνοπτον, καὶ εὐμνημόνευτον πεποιήκαμεν. Ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ Ἀδὰμ ἀρξάμενοι, καὶ μέχρι τῆς Ἀλεξάνδρου τελευτῆς ἐλθόντες ἐν συντόμῳ, πάλιν ἀνάπαλιν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιχείρησιν, καὶ ἔννοιαν δι' ἐπαναλήψεως τοὺς χρόνους τῆς ζωῆς τῶν ἑξῆς καὶ τὰς πράξεις, ὡς οἷόν τε διὰ βραχέων ἀπεμνημονεύσαμεν ἕως Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, εἶτα πάλιν διὰ σκοπιμίας τοὺς κριτὰς μέχρι τοῦ προφήτου Σαμουὴλ, καὶ εἶθ' οὕτως αὐτίκα τοὺς βασιλεῖς τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ Σαοὺλ ἕως Σεδεκίου, καὶ τῆς ἁλώσεως Ἱερουσαλὴμ, ἐν οἷς καὶ κατὰ Ἰουδαίων ἐκ παρόδου διὰ βραχυλογίας ἔπειτα δὲ τοὺς Ῥωμαίων ἡγεμόνας, ὥσπερ δὴ καὶ τοὺς πάλαι Περσῶν, καὶ Μακεδόνων, Σελευκιδῶν τε, καὶ Ἀντιόχων, καὶ Πτολεμαίων ἐν παρεκβάσει διεξήλθομεν ἀρχὰς, καὶ δυναστείας, οὕτως δὲ καὶ τοὺς Ῥωμαίων ἐξ ἐθνῶν καταγομένους καθολικοὺς βασιλέας, ἅμα καὶ τὰς ἐργασίας, καὶ τοὺς θανάτους ἀπὸ Ἰουλίου Καίσαρος μέχρι Διοκλητιανοῦ, καὶ Μαξιμιανοῦ τῶν ἀνοσίων, καὶ Χριστομάχων. εὐθύς τε Κωνσταντῖνον τὸν εὐσεβέστατον, καὶ πρῶτον Βασιλέα τῶν Χριστιανῶν, καὶ τοὺς καθεξῆς ἕως τελευταίου Μιχαὴλ, υἱοῦ Θεοφίλου, ὅστις μειράκιον βασιλεύσας τὴν ὀρθόδοξον αὖ πάλιν διὰ συνόδου θείας ἀνεκήρυξε, καὶ κατώρθωσε πίστιν. τέλος δὲ λόγου τὸ πᾶν ἀκούειν σοφῶς ἡμῖν ὁ σοφὸς ἐγκελεύεται, ὡς μὴ κάλλεσι συνταγμάτων προστετηκέναι τὸν ἀναγνώστην χαίροντα, καὶ θελγόμενον, ἀλλ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ καὶ τῷ τέλει τοῦ λόγου προσερεθίζειν τὸ τῆς καρδίας ὄμμα. ἡ γὰρ τοῦ λόγου κατασκευὴ καὶ ποικιλία ταῖς φιλοκρότοις, καὶ φιλοκόμψοις καλλιεπείαις οἱονεὶ μεταμορφουμένη λυμαίνεταί που τὴν προκειμένην θεωρίαν κλέπτουσα λεληθότως τὴν αἴσθησιν, καὶ πρὸς τὴν κατανόησιν τῆς ὑποθέσεως ἐπισκοποῦσα τοὺς ἐντυγχάνοντας. ἱκετεύω δέ γε τοὺς ἐντευξομένους φιλοθέους καὶ φιλολόγους ὑπερεύχεσθαί μου διὰ τὸν κύριον τοῦ ταπεινοῦ, καὶ ὑπὲρ λίαν ἁμαρτωλοῦ τε, καὶ ἀλόγου. καὶ εἰ μὲν χρήσιμον, καὶ ἀποδοχῆς ἄξιον ὀφθείη τὸ παντελὲς τουτὶ δραματούργημα τῷ πάντων αἰτίῳ τῶν καλῶν ἀναθετέον. Εἰ δὲ καὶ παρὰ τὸ προσῆκον ἀσυνάρτητόν τε, καὶ περιττὸν ὡς εἰκὸς διὰ τὴν ἀλογίαν ἡμῶν εὑρεθείη, συγγνωσθείη μὲν πρὸς τῆς ὄντως, καὶ ἀρρήτου σοφίας. ἔτι μὴν καὶ παρὰ τῶν ἐλλογίμων τούτης θεοσόφων, καὶ θεηγόρων τε καὶ φερεσβίων, ὡς ἰδιῶται πάντος οὐ μόνον τῷ

Edit. Paris. pag. 332.

λόγῳ ἀλλὰ καὶ τῇ γνώσει. ἤδη δὲ λοιπὸν σὺν Θεῷ τῆς ὑποθέσεως τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν καὶ τὴν ἐμὴν ποιήσομαι δύναμιν. Hæc ita vertimus. Externi, nec sane pauci Philologi, atque Oratores, Historici etiam, & Poetæ, annaliumque scriptores, cum priscorum Regum ac Principum, veterumque Philosophorum, & eorum, quibus ornata verborum structura, vis, & acumen sententiarum, gloriam haud incelebrem peperit; res gestas, & sæpe diversa excessuum genera sublimi stylo, atque uberi, & in primis copiosa dicendi forma memorassent, obscura illi quidem monumenta posteris, adeoque perplexa reliquere, ut agnosci plane non possint. Nam qui ad ostentationem, plausumque alienas laudes attigerant, ad inconcussam rerum veritatem, & eorum quæ hominibus usui essent, narrationem pertingere non potuerunt. Nos autem Christi Domini nostri servi, & quidem indigni, nulla exterarum scientiarum, artiumque ope adjuti, non ex Græcis, veteribusque solum historiis, sed ex recentiorum, nec minoris æstimandorum, planeque cordatorum Auctorum commentariis, annalibus, historiis, doctrinisque animo proficuis accurate & pro virium, studiorumque nostrorum modulo juxta Dei timorem, annaliumque fidem, hunc qualemcumque exiguum sane, & contemptibilem libellum excerpsimus. Itaque paucis ex multis, quæ utilia esse possunt, selectis, & laboriose dispositis, nudam, apertamque veritatem, arte nulla fucatam, necessaria, & utilia tantum continentem summatim, ut arbitror, & quanta fieri perspicuitate potest, afferimus. Siquidem præstat vera vel balbutiendo dicere, quam Platonem referendo insigniter mentiri. Edit. Paris. pag. 333. Neque fluentem, lateque vagantem orationem admiramur, sed quæ multa brevi verborum ambitu complectitur, contractaque necessaria, utiliaque ubertim suppeditando, ab invidia, & omni offensa apud posteros libera, multo alacrior est, & vividior. Præterea qui tamquam periti admodum, optimique spiritalia juxta spiritum interpretantur, examinant, atque explorant, sermones de divinis rebus non requirunt ab illustri, sinuata, turbinataque dictione, artificiosa compositione, elegantique verborum lenocinio, quibus vehementi dicendi vi, callidi isti, facundiaque præstantes, ut scripta incaute, oscitanterque percurrentes fallant, ad mendacium occultandum sæpenumero abutuntur: sed ab ea, cujus est conspicua veritas, tametsi barbarie, ac solœcismis plena sit. Habes itaque quisquis hæc concisa minime curiosus, & ab omni fraude, ac fallacia alienus, fideliter, prudenterque, & incorrupte perlegis, Idolorum inventiones, fomentaque eorum callide excogitata, Gentilium Philosophorum deliramenta, fabellas, ceremoniasque, discordes insuper, ac portentosas opiniones, diversarum gentium instituta, Deorum multiplicitatem, vel ut verius dicam, impietatem, sententiasque perversas. Habes, ut a lege solitariæ vitæ cœperit institutio; quæ deinde ex Christi vita omnium optima, ac doctrina eminentior, illustrior, amplior que multo effecta est. His plura nec unius generis annexa, quæ cordatorum virorum, recteque sentientium animis salutaria sint. Habes præterea, ut immanis, impia, detestabilis, fallaxque Manichæorum rabies exorta, ut ex ea, tamquam ex rabida cane scelestissimorum, otioque turpissime abutentium Iconomachorum hæresis stupida illa quidem, morborumque omnium perniciosissima eruperit, & quatenus grassata: ut ipsius auctores, nec non paria sentientes, defensoresque ab Orthodoxa fide penitus avulsos una cum eorum scriptis, & concionibus divina justitia quæsitissimis subiecit pœnis. O fraudem, imposturam, ac vecordiam! pro qua æternis ignibus merito traditi sunt. Irridendam insuper stultam, ac scelerosam Saracenorum persuasionem, belluinumque vivendi modum, & ut eorum falsus Propheta, gentiumque seductor doctrinam perperam collegerit. Ad hæc Thomæ senis puerilem stultitiam, atque amentiam, ipsiusque omnium infelicissimi tristem, miserumque interitum. Hucusque satis. Temporum vero tractatus per sectiones divisimus: ita enim promptiora omnia, & memoriæ expeditiora erunt. Exorsi ab Adamo ad Alexandri Magni interitum res summatim complexi sumus. Iterum ab Adamo eadem ratione incipientes, eorum, qui post Adamum vixerunt, res gestas, atque ætates majori, qua potuimus veritate usque ad Jesum Nave perstringimus. Sic etiam deinceps per Judices ad Samuelem Prophetam usque decurrimus. Inde Judeorum Reges a Saule, ad Sedeciam recensentes, Hierosolymitanum excidium, ac quæ Judæi pertulere, quasi aliud agentes compendio sumus prosecuti. Denique Romanorum Principum, nec non veterum Persarum, Macedonumque, Seleucorum, Antiochorum, ac Ptolemæorum regna obiter tangimus. Eadem ratione Romanorum, qui a Græcis oriuntur, Imperatorum res gestas, atque obitus a Julio Cæsare ad Diocletianum, & Maximianum impios Christi hostes deducimus. Verti subinde stylum ad piissimum, ac primum Christianorum Imper. Constantinum, eosque, qui mox subsecuti sunt. Tandem in Michaele Theophili filio, qui rerum puer adhuc potitus, Orthodoxam fidem in sacra olim Synodo promulga-

tam restituit, consistimus. Verum, ut a sapiente sapienter prolatum, Ecclesiastæ 12°. 13. Omnia audire finis orationis est; *qui lectionibus libentissime dant operam, ne ad Commentariorum ornatum respiciant, sed ad sermonis scopum, ac finem cordis oculos dirigant. Varia enim orationis structura, quippe quæ ad ostentationem, ac strepitum comparata, quodam modo immutatur, propositam deturpat materiam, sensum illico rapit, ingeniique aciem, ne argumentum percipiat, retundit. Quisquis autem Dei, ac litterarum amicus hæc lecturus erit, eum ego exoratum velim, ut pro me homunculo, peccatis obnoxio, ac rationis experte Deo preces alleget. Si quid vero utilitatis, atque operæ pretii hos exiguos nostros habere viderit conatus, id totum eidem bonorum omnium auctori Deo imputet. Sin, ut ab inscitia nostra expectari par est, inconcinni, ac fœde exuberantes illi fuerint, per veram illam, atque ineffabilem sapientiam, quæ suos alumnos non minus divina doctrina, quam eloquio instruit, nobis, ut imperitis omnino, & non eloquentia solum, sed ingenio destitutis venia detur.* Edit. Paris. pag. 334. *Jam vero Deo ipso auspice pro viribus inde exordiar.* Operis initium ita conceptum est, Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων τε καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν, καὶ συντεθὲν ὑπὸ Γεωργίου Ἁμαρτωλοῦ μοναχοῦ. βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων, ᾗ ἡμέρᾳ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ κατ' εἰκόνα, καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἀδὰμ ἐγέννησεν υἱοὺς τρεῖς. *Breve Chronicon e diversis Annalium scriptoribus, & expositoribus decerptum, concinnatumque a Georgio Monacho Peccatore. Liber generationis hominum ab eo die, quo Deus Adamum ad imaginem, & similitudinem suam creavit, exorditur. Adamus tres suscepit filios.* Temere ergo plerique dictum Hamartoli Chronicon Syncello adscribunt, ut adnotavit Gretserus; & inter alios Codex Ambrosianus Mediolanensis, cujus verba supra exscripsimus, ut humanissimis Litteris non multo ante nos admonuit virtute, religione, ac nobilitate insignis Paulus Sfondratus Clericus Regularis. Idem Chronicon legitur etiam Scoriaci in Biblioth. Regia.

Ex hoc opere *de inventa Cruce* Narrationem edidit Græce, & Latine cum aliis Gretserus Tom. 2. de Cruce pag. 1140. Notatque eam desumptam esse ex Alexandro, aut Julio Polluce; aut certe utrumque eam ab hoc Georgio descripsisse, eamque iisdem fere verbis referri a Theophane in Chronico. Nec ignorare, qui in monumentis sequioris, ac posterioris Græciæ versatus est, quam liberaliter scriptores sese mutuo exscribere, aut expilare consueverunt. Subditque hunc Georgium Chronicum suum ab exordio mundi usque ad Imperium Constantini filii Leonis pertexisse. Si de Constantino Porphyrogenneta filio Leonis sermo est, fallitur Gretserus, cum multo ante diem suum Georgius obierit, nec ultra quam ipse in proœmio jam allato promiserat, historia illa producta sit. Quare ab alio, nec ab uno ex aliis scriptoribus illa addita esse manifestum est, & ego in nonnullis manuscriptis id observabam.

In Excerptis etiam, *De Legationibus Romanorum ad exteros*, nondum vulgatis, quædam ex ejusdem Georgii historia ejusdem argumenti habentur. περὶ πρέσβεων Ῥωμαίων πρὸς ἐθνικοὺς ἐκ τῆς ἱστορίας Γεωργίου τοῦ μοναχοῦ. P. ὅτι ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Χοσρόης ἀποστείλας κατὰ Ῥωμαίων. Ut hinc videas Georgii Historiam ab Imperatore Constantino Porphyrogenneta, tamquam non contemnendam in pretio habitam, & dignatione.

Servaturque penes me ex satis antiquo Codice descripta, ἐκ τοῦ χρονικοῦ Γεωργίου μοναχοῦ διήγησις ἀποδεικνύουσα πόθεν καὶ ἐκ ποίου βασιλέως ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἡ τῶν εἰκονομάχων αἵρεσις, καὶ πότε ἐπαύσατο. καὶ περὶ τῆς ἐπιτελουμένης συνάξεως τῇ πρώτῃ κυριακῇ τῶν ἁγίων νηστειῶν. *Ex Chronico Georgii Monachi Narratio demonstrans, undenam, & ex quo Imperatore originem sumpserit Iconomachorum hæresis, & quando finem habuit; & de Synaxi, quæ fit prima sanctorum Jejuniorum Dominica.* P μετὰ Θεοδόσιον τὸν Ἀδραμυττηνὸν ἐβασίλευσε Λέων Ἴσαυρος, ὁ καὶ Κόνων. Quæ in illa Narratione habentur ex Georgii historia carptim, & uti concinnatori placuit, desumpta sunt: nihil ex ea hauries, quod non melius, ac perfectius ex ejus historia addisces. Multa tandem ex Georgio in suos Annales refert Michael Glycas, quæ tamen non omnia probat, de quibus penes alios judicium sit.

GEORGIUS CEDRENUS a quibusdam etiam Monachus, vel Sacerdos existimatus, tum quod similis sortis hominibus genus dicendi familiare sequatur, tum quod de religione, & ceremoniis, & vita monastica prolixas disputationes sæpe sæpius interserat, a quibus ipse non dissenserim, dummodo libri titulus, quem ipsi etiam producunt suspectus non sit. Ab orbe ipso condito compendium suæ historiæ exorsus, ad Stratiotici abdicationem deduxit: opus

e variis historiis non sententiis solum, sed verbo tenus consarcinatum absolvit. Quæ si ab Auctoribus repeterentur, nudus ipse, æque ac cornicula illa remaneret. Primam enim historiæ partem a Georgio Syncello, & Georgio alio Hamartolo ad Maximianum, & Maximinum; cætera ad Nicephorum ex Genico a Theophane Syncelli continuatore, de Basilio Macedone ex Constantini Porphyrogennetæ libro de vita, & rebus gestis Basilii Macedonis a Nicephoro ad Stratioticum ipsum, in quo historiam finit, a Joanne Scylitza exscripsit, & nescio qua fronte pro suis divendidit, adeo ut vix unam, alteramve periodum in tam vasto volumine Cedreni propriam ac legitimam reperies: gratiæ tamen illi agendæ sunt, quod Auctores nobis præcipuos, & raros suo ipse furto conservavit, quando illi non haberentur; sed cum jam nobis Georgii Syncelli, Hamartoli, Theophanis, Constantini, Scylacis, aliorumque scripta accuratissimorum hominum beneficio, ac diligentia obtineamus, frustra faciet, qui Cedrenum perquiret: nisi aquarum rivuli, quam fontes, unde emanant, puriores, ac dilucidiores, magis accepti fuerint. * Editus est hic Auctor Græce, & Latine ex Interpretatione Gulielmi Xylandri, qui Annotationes, & tabulas Chronologicas etiam addidit, Basileæ 1566. in folio, ita tamen ut paginarum integrarum defectum pluribus in locis sentiat, qui ex manuscriptis in Altempsiana, & Vaticana Bibliothecis conservatis suppleri poterunt. Erat quoque in Bibliotheca Patriarchę Constantinopolitani, ut tradit Verderius, & in Biblioth. Antonii Augustini Cod. 131. Hunc aliquando Vuolphius, sed quam sano judicio? prętulerat Zonarę. Zonaras enim licet in historia post Constantinum magnum jejunior sit, & nonnisi obvia quæque percurrerit, in his vero, quæ ante Constantinum ad mundi exordia diligentius, ac copiosius versatur. Sed quod laude dignum, eaque summa est, Zonaras res de suo componit, & narrat, non alienorum furtis plausum captat, neque tractatus integros exscribit.

Edit. Parif. pag. 335.

* *Post hac ante annos tres ab Allatio scriptam Georgium Cedrenum undequaque reparatum & absolutum Regia Bibliotheca typique ipsi pariter Regii publico dederunt. Basileensi editioni lacunis expleta, castigata in plerisque Xylandri versio, notæ posteriores additæ, Glossarium præmissum, apposita Scylitza ad Cedreni historiam continuatio anno 1647.*

Josephus Scaliger notis in Chronicon Eusebii de Cedreno illa habet. *Georgius Cedrenus totum Chronographium Syncelli verbatim descripserat, & ex eo, atque aliorum Chronologorum scriptis ingens volumen contextum, σύνοψιν ἱστοριῶν vocavit. Sed ne illud quoque breviatorum manus librorum præsentissimum venenum effugere potuit. Plus dico non breviatores illi, sed mutilatores fuerunt. Nam quæ habemus non justum illius συνόψεως breviarium est, sed potius cadaver, & disjecti membra scriptoris. παρεμβολαὶ, & excerpta ex eo ingenti volumine sine ullo ordine temporum, aut gestorum, aut delectu eorum, quæ aut omittenda, aut excipienda erant. Idiotam quidem hunc Cedrenum fuisse, illius scripta clamant, sed pejus & de illo, & de tota Chronologia meruerunt, qui eum tam crudeli genere lacerarunt. Denique totum Cedreni opus est stabulum quisquiliarum, & cento ex multis pannis sordidis purpureis, malis, bonis, integris, laceris consutus. Ex ea farragine multa Eusebiana eruimus, quæ ex Georgio Syncello ille excerpserat, & præfato Eusebii nomine producit, multa etiam, quæ quamquam tacito Eusebii nomine, manifesto Eusebiana constat esse tum ex Syncello, tum ex aliorum fragmentorum reliquiis. Non pauca præterea apud eumdem Cedrenum supersunt optimæ notæ analecta, quorum partem Eusebii, partem Africani esse non dubitamus, sed ea, quod, quibus opinionis nostræ fidem faceremus argumenta nobis desunt, maluimus intacta relinquere, quam incerta pro certis adferre. Cedreni vero Synopsim arbitramur non multo post ejus obitum mutilatam fuisse, atque ita ab illis librorum carnificibus, ut hodie edita est, posteritati transmissam; quin ne ea quidem, quæ breviatores collegerant integra omnino ad nos pervenisse. Nam Leunclavius Vir doctissimus in Notis ad Annales Turcicos scribit aliquot Cedreni folia penes se habuisse, quæ in excusis desiderarentur. Nos vero apud Syncellum paginam integram reperimus, & quædam alia, quæ in editione vulgata non extare suo loco demonstrabitur.* Nec dissimilia sunt, quæ apud Vossium de Historicis Græcis lib. 2. cap. 26. leguntur. Acre nihilominus est Scaligeri de Cedreno judicium, & injuriam, qua ipse idiotam, ut supponit, afficit, summis, doctissimis, & in Historia Ecclesiastica proceribus facit; Africano scilicet, Eusebio, Syncello, Theophani, Hamartolo, Constantino Porphyrogennetæ, Scylitzæ, & aliis, quos verbatim describit Cedrenus, fateturque ipse Scaliger de quibusdam, de aliis, alii adnotarunt, & potissimum de Theophanis Annalibus Dionysius Petavius Not. in Nicephori Patriarchę Breviarium Historicum: neque enim de suo quippiam, quod illi prius scri-

pag. 336.

pto non tradiderint, scribit. Eusebius Africanum descripsit. Eusebium sine ulla verborum mutatione in suum Chronicon transtulit Syncellus, verba sunt Scaligeri, postea Theophanem, & Hamartolum; cum morte præreptus Syncellus opus non absolvisset, Porphyrogenneta deinceps suppeditante materiam Theophanis affinis, & continuator, Theophanem excipit, & rerum seriem prosequitur: a morte Nicephori ad Isaacium Comnenum totus Scylitza proponitur. Quomodo tot, tantique Viri, & de historia Christiana bene meriti stabulum erunt quisquiliarum, & panni sordidi, ac laceri? An quia de ritibus, & ceremoniis Ecclesiæ Catholicæ fidentissime ac verissime tractant, stabulum olent Scaligero, & sapiunt? Primos talium rerum Auctores, non collectorem, neque rescriptorem reprehendere debuerat. An non sub persona Davi vapulat Alexander Macedo, & pro libidine sibi fingit hominem Scaliger, quem opprimat? Leviores erunt Ecclesiæ ritus, contemptibiliores traditiones, faciliusque reprobari poterunt, si earum assertor nullius esse dignationis asseratur? Sed vellem in universa Cedreni historia aliquid, quod peculiare Cedreni sit, a Scaligero demonstratum fuisset, quod nusquam perlectis dictis Auctoribus demonstrabitur: ut hinc postea dignum ne illud laude sit, an reprehensione dijudicare possemus. Dicet illud esse sapere, qui ubicumque opus sit, linguam possit flectere. Sed id, quibus in pectore acetum est, haud probabunt. Immerito præterea Scaliger temporum ordinem in Cedrenicis hisce, quæ supersunt, desiderat. Cedrenus enim *Historiarum Sinopsim*, non *Chronographiam*, cui distinctio temporum magis competit, scripsit. Satis illi fuit Regibus, res quoque sub eorum principatu gestas, nullo annorum ordine discriminatas supponere. At evolve sodes Cedrenum, quam ille distincte pleraque, quam accurate, & ea potissimum, quæ ex Theophane mutuatur suo loco distribuit. Et in exscriptione Scylitzæ Scylitza ipse sequendus erat, qui actiones non ad annos, sed ad imperia refert. Neque prudentiori consilio opus Cedreni unicum in duo partitur; alterum ingens, quod Ipse Cedrenus ex variis Auctoribus compilatum conscripserat, alterum a junioribus non multo post ejus obitum mutilatum, adeo ut nec prioris voluminis breviarium sit, sed potius cadaver, estque illud ipsum, quod editum Græce & Latine præ manibus omnium est. Cedreni etenim opus, quod habemus non est primi operis a Cedreno compositi, quod nullum fuit, breviarium, sed illud ipsum ab eodem collectum, & quod ipse nuncupavit σύνοψιν, *breviarium*, quod brevi verborum circuitu, & veluti in compendio res prolixæ, atque immensæ scriptionis legentibus traderentur: argumento erunt Auctorum sententiæ, & narrationes, quas ille, ut apud eos leguntur, neque imminutas, neque imminutas, sed fida verborum continuatione, rebus minus opportunis neglectis, disponit. Et Breviarii est, rem longa verborum serie circumscriptam breviori sententia, & paucioribus verbis concludere: quod secus se habet in Cedreno.

Monet tamen Vossius ex Gesnero Historiam Cedreni a morte Nicephori usque ad imperium Isaaci Comneni etiam legi sub nomine Joannis Curopalatæ (qui idem est cum Scylitza) paucis exceptis. & Casaubonum Notis in lib. 17. Strabonis referre, cum a Græculo historiam Curopalatæ eruisset, eumque contulisset cum Cedreno, deprehendisse eadem iisdem verbis ab iis dici, ut alteruter necessario plagiarius sit. Addit Casaubonus. *At cum me ab illo Græculo deceptum, qui magna me pecunia emunxerat, inique ferrem: hoc me tamen recreabat, quod ex utriusque collatione multa posse in utroque emendari videbam. Cedrenum enim ita esse editum sciebam, ut multa passim in ejus scriptis turpissima relicta sint menda.* Edit. Paris. pag. 337. Sane Casaubonus non a Græculo, qui id quod erat, quam plurimi vendidit, sed errore suo, qui Scylitzam in Cedrenum translatum nescivit, deceptus est. Frustra ergo queritur de Græculo illo, qui Curopalatæ historiam, quam vere profitebatur se habere, venalem exposuit: at ipse grandi pecunia mercatus est; cautius rem suam gerere debuit; rerum namque pretium vendentis, redimentisque æstimatione accrescit. Vossius de Historicis Græcis lib. 3. in Joanne Antiocheno videtur hunc Antiochenum Joannem cum Curopalata confundere, quem dicit Syncellum, quod tamen falsum est, exscripsisse. Quod multis in libris Historicum Cedreni compendium tribuetur Joanni Curopalatæ. Certum tamen est, non universam Cedreni historiam, sed eam tantum, quæ a Nicephoro Rangabe exordium ducit Joannis Curopalatæ esse, ut supra di-

ximus. Puerile denique est dubitare, an Cedrenus a Curopalate, sive iste a Cedreno acceperit. De Cedreno vide Genebrardum in Chronico, & Bellarminum de scriptoribus Eccles. sect. 11. anno 1070.

GEORGII SICULI in S. Demetrium Myroblytem Troparium legitur 28. Octobris in Menæo Græcorum, & in Anthologio; sed quonam ipse tempore vixerit, aut quisnam fuerit mihi non liquet. Verum cum Nicomediensis Georgius, ut supra notabamus, Troparia, Canones, Hymnosque in sanctorum dies festos varios, nec unius generis concinnaverit; & in Menæis Græcorum tum editis, tum manuscriptis pleraque similis argumenti occurrant sub Georgii nomine, quem quisnam ille fuerit, non facile discernes, operæ pretium duxi, ea omnia, de quibus aliorum erit judicium huc, sed in ambiguo referre. Canones vero Georgii esse Acrostichis ipsa Canonum, & potissimum Theotociorum Trropariorum, quod huic Auctori solemne est, ex qua nomen sedulus Menæa Græcorum & manuscripta, & edita evolvendo expiscatus sum, indicat. Ex his nonnulla vulgata sunt, pleraque etiam manuscripta in Bibliothecis Italiæ latent. Pro captu similis scriptionis operæ pretium esset hic summatim, quid Troparium sit, quid Theotocion, quid Canon, quid Ode, quid Triodion, quid Tetraodion, & alia, quę non ita in promptu sunt, nec cuique obvia, exponere. Verum cum id in tractatu meo de Melodis Gręcorum latius peregerim, ne sæpius eamdem cantilenam canere videar, satius me facturum puto, si ea tamquam ad catos, eorumque scientes expositionibus verborum onustis, sola compositionum enumeratione referam. Georgium Nicephorus Xanthopulus inter Gręcorum Ecclesiasticos hymnographos numerat,

Γεώργιος, Λέων τε, Μάρκος, Κασία.
Georgius, Leo, Marcus, Casia.

Leguntur itaque sub Georgii nomine, quisquis ille fuerit, Troparia, *In sanctam Martyrem Chrestinem* 24. Julii.

Canones *in sanctos Carpum, & Papalum*. P. Καρπὸς με δικαιοσύνης.

In S. Artemium Martyrem. P. ἀκτῖνες ἀειλαμπεῖς ἀνίσχουσιν. Acrostichis. Ἀρτέμιος ἔπλησεν ἄρτιον δρόμον.

In Callistratum Martyrem. P. καλλονῆς τῆς θείας κοσμηθείς. Acrostichis in Theotociis Γεωργίου.

In Nestorem Martyrem P. ξύλον ζωῆς ὑπάρχον. Acrostichis. ξυνωεὶς αὐτάδελφος αἰνέσω πόθῳ.

In Philemonem Apostolum, & socios P. χοροβατῶν χαρμονικῶς τὰ οὐράνια.

In Archippum, Philemonem, & Sisinnium. P. τοῦ Παύλου συμμέτοχος.

Edit. Paris. pag. 337. *In Parthenium Episcopum Lampsaci* P. φαιδρυνθεὶς ταῖς ἀστραπαῖς. Acrostichis. φαρώνυμον σέβω σε τῆς παρθενίας.

In Gerasium Confessorem. P. ὅπλον τῷ πάσης τῆς μεθοδείας. Acrostichis in Theotociis Γεωργίου.

In Sabinum Martyrem. P. τὸ ὄμμα καθάραντες τῆς ψυχῆς. Acrostichis in Theotociis Γεωργίου.

In Vigiliam Annunciationis Deiparæ. P. ὁ κόσμος περιχαρῶς εὐφράνθητι.

In Ingressum in templum Deiparæ Virginis. P. σοφίας πανάχραντε σὲ θησαυρόν. Acrostichis. Σοὶ τὴν χάριν Δέσποινα τῷ λόγῳ δίδου.

In Pelagiam Martyrem. P. προθεῖσα ὡς πανδαισίαν σήμερον. Acrostichis. πόθῳ γεραίρω τὴν σοφὴν Πελαγίαν. Et in Theotociis Γεωργίου.

In Procopium Martyrem. P. ἡ αἴγλη τοῦ παναγίου Πνεύματος. Acrostichis in Theotociis Γεωργίου.

In Cerycum, & Julittam Martyres. P. ὁ νοητὸς ἥλιος. Acrostichis in Theotociis Γεωργίου.

In Eliam Prophetam. P. πυροφόρῳ τῆς σῆς πρεσβείας. Acrostichis. ποθῶν γεραίρω τὸν θεόπτην Ἡλίαν. Et in Theotociis. Γεωργίου.

In Irenem, Agapem, & Chioniam Virgines. P. Ἁγνείᾳ κοσμήσασαι τὴν ψυχήν. juxta seriem Alphabeti.

In Josephum Justum patrem Domini, Jacobum fratrem Domini, Davidem Regem, & Prophetam. P. χαρίτων προχέονται. Acrostichis in Theotociis Γεωργίου.

In Hermylum, & Stratonicum Martyres. P. ἐπέφανεν ἐν κόσμῳ. Acrostichis in Theotociis Γεωργίου.

In Vigiliam Epiphaniæ. P. φωτίζεται σήμερον ἡ ἐκκλησία καὶ κόσμον. Acrostichis in Theotociis Γεωργίου.

In reditum reliquiarum S. Ignatii Theophori. P. ἰσχύν μοι τῷ παθῶν περίζωσον. Acrostichis, Ιγνάτιος εἰσαῦθις ἡμᾶς αἰτεῖ. Et in Theotociis Γεωργίου.

In Marcum Arethusiorum Episcopum, & Cyrillum Diaconum Martyres. P. τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. 29. Martii.

In Publicanum, & Pharisæum. P. παρεμβολαῖς ἐμβιβάζων πάντα. Acrostichis, in Theotociis Γεωργίου.

In depositionem venerandæ Zonæ Deiparæ Virginis. P. λαμπάδα φωτοφανῆ. 31. Augusti.

In vigiliam sanctæ & venerandæ Crucis. P. Σταυρὸς προτρεχόμενος.

Melodum hunc Georgium alii etiam cognomines, qui se ad idem studium Musicum, & concinne admodum applicarunt, & si longo temporum intervallo disjungi non nemo fidenter satis fatebitur, nec ego honeste dissentire possum, excipiant: & materia, & studii similitudo licet disjunctissimos, conjunctissimos faciat. Accedat ergo.

GEORGIUS SCYLITZA, cujus elegantissimum Canonem *in S. Georgium Martyrem* Smyrnæ me aliquando legisse memini. P. Γεωργηθεῖσαν ἐν καρδίας αὔλακιν ἐκ βρέφους. Acrostichis erat μάρτυρι τλῶ αἶθλον φέρω Γεώργιος ὁ Σκυλίτζης.

Hujus etiam χρονικὰ *Annales* dicuntur extare in Bibliotheca Sfortiana Codicem, eumque ingentem cum avidissime arripuissem, Georgii Scylitzæ nomine in fronte, articulo præsignitum, quasi thesaurum nactus, Deus immortalis! immensis gaudiis oneratus sum; at ubi penitius rem introspicio, nullum ibi Georgii vestigium, sed Zonaræ omnia verbo tenus eleganti charactere comperio, demisso vultu occidi, & librum abjeci. O spem inanem, & thesaurum falso æstimationi hominum concreditum! Ego illud scio, quam doluerit cordi meo. Multa tamen ex eo in Zonara possunt emendari. Sed illud obiter hic observandum est, Manuelem Malaxum in Nomocanone cap. 195. cujusdam Judæi historiam referre, qui in gravi morbo, & vitæ discrimine Baptismum a Christianis comitibus petiit, quem tandem precibus obtinuit. Namque cum nusquam aqua suppeteret, unus ex sociis, Christianus tamen, arena manibus capiti illius superinfusa, & forma baptismatis enunciata, baptizavit; & in margine Codicis notare hanc historiam decerptam fuisse παρὰ τοῦ χρονικοῦ Γεωργίου, τοῦ Σκυλίτζη, *ex Chronico Georgii Scylitzæ*. Id tamen parum caute, ut multa alia solet sæpissime effutiisse, Georgiorum nomine Abbatis nempe, & Cedreni, qui eamdem historiam recensent, decerptum existimo. Numquam enim hæc historia apparet in Zonara, ex quo sub Scylitzæ Georgii nomine Chronicon transcriptum est: nisi etiam aliud ab eo, quod ipse vidi Chronicon Scylitza scripsisse dicendus sit; quod an verum fuerit, alii dicent. Præterea inter Codices Palatinos Romæ advectos Cod. 262. Zonaræ historia principio mutila a monarchia Romanorum incipit; in ea etsi notis ab historia diversis præfixum est Γεωργίου τοῦ Σκυλίτζη, *Georgii Scylitzæ*; differtque ab edita Zonaræ, quod in capita divisa, ubicumque summaria capitum exhibeat. An summarum auctor Scylitza iste? An propterea vel fraude sua, vel exscriptorum oscitantia historiæ auctor comminiscitur? *Edit. Paris. pag. 339.*

GEORGIUS RAMMATA, hoc solo mihi notus Auctor, Troparia quædam *in S. Nicolaum Myrrhensium Episcopum* non ineleganter composuit, quæ cani deberent εἰς τοὺς αἴνους, *ad Laudes*; quæ ita exorditur.

1. Τὸν σοφὸν Ἀρχιποίμενα τῶν Μυρέων.
2. Ὁ φωστὴρ ὁ ἀνέσπερος ὁ πυρσὸς ὁ ἀείφαντος.
3. Νῦν εἰσῆλθες τὰ ἄδυτα, νῦν τελεῖς τὰ ἀπόρρητα.
4. Σαλπίσωμεν ἐν σάλπιγγι ᾀσμάτων, σκιρτήσωμεν ἑόρτια.
5. Σαλπίσωμεν ἐν σάλπιγγι ᾀσμάτων. κύψατε γὰρ ἄνωθεν.

Digna omnia luce, quam nondum viderunt. Præter enim quartum & quintum in Menæo Græcorum die 6. Decembr. edita absque nomine Auctoris, reliqua tria, quod ipse sciam, inedita sunt.

GEORGII HERACLEENSIS *Laudatio ad Imperatorem Michaelem Ducam*, ἐγκώμιον πρὸς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ τὸν Δούκα, conservabatur in Biblioth. Medicea.

GEORGIUS CORCYRENSIS Metropolita sub Friderico, & Manuele Comneno Imperatoribus doctrina, eruditioneque clarus innotuit. Romam ab Imperatore ad Concilium, post etiam si facultas data fuisset, ad Imperato-

rem Fridericum transmittitur. Sed dum ille infirmitate Brundusii, Hydruntique per sex menses retardatur, Concilio Romano finis imponitur, ad quod loco illius Nectarius Abbas Monasterii Casulorum in Magna Græcia, Vir & dicacitate, & pertinacia, & propugnando schismati, & Græcorum erroribus impudentia, longe post natos homines improbissimus, convenit. Ex Brundusio scripsit Patriarchæ Antiocheno Simeoni. Baron. Tom. 12. anno 1178. Hinc Georgius ab Imperatore revocatur; primum, ut suæ provideret Ecclesiæ, postmodum ut Synodo Constantinopolitanę a Patriarcha indictę interesset.

Scripsit plures *Epistolas* ad diversos, quas Federicus Metius Thermularum Episcopus, & Collegii Gręcorum Alumnus ex Manuscripto Codice Latinitate donatas Cardinali Cæsari Baronio dederat, qui ex illis aliquas Annalium suorum Tom. 12. Latinas inseruit, earum lectione non parum delectatus. *Delectat quippe*, ait, *audire Græcum antiquitatis quidpiam redolentem, utinam & pietatis. Namque ipse Georgius erat schismaticorum fuligine tinctus, & morbo affectus*..

Scripserat præterea *Monodiam* de Nectario jam dicto per modum Epistolæ, ad Nicolaum Hydruntis Judicem. Eadem Latina ab eodem Metio facta in eodem Annalium Tomo legitur. Maxima visitandi Hierusalem cupiditate exæstuasse ex ejusdem ad Athanasium Patriarcham Hierosolymitanum, & Patriarchæ ad eumdem litteris datis, editisque a Baronio apparet. Legi ipse ejusdem nonnulla adversus Latinos Opuscula, inter ea præcipua sunt, ἀρχὴ ἐπισημειώσεων πρὸς ἅπερ ἠρωτήθημεν κατακείμενος αἰθεικῶς ἐν τῇ ἁγίᾳ μονῇ τῶν Κασούλων παρὰ τῶν λεγομένων Φρατρομινορίων, οἵ τινες παραδιδάσκουσι, καὶ παραδογματίζουσιν, εἶναί τι πῦρ καθαρτήριον, ἐν ᾧ οἱ τελευτῶντες ἐν ἐξαγορεύσει, μήπω δὲ φθάσαντες ἀποκλαύσασθαι τὰ οἰκεῖα πλημμελήματα ἀπάγονται, καὶ καθαίροντες πρὸ τῆς τελευταίας κρίσεως τέλος δ' εὑρίσκοντες ἀπαλλαγὴν τιμωρίας πρὸ τῆς τελευταίας κρίσεως. ἅμα φρονοῦντες σύμμαχον τοῦ τοιούτου λόγου, καὶ τὸν ἐν ἁγίοις Γρηγόριον τὸν Διάλογον. καὶ ἡ μὲν πεῦσις τοῦ Λατίνου, ἐκαλεῖτο δὲ οὗτος Βαρθολομαῖος, τοιάδε τις ἦν. θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν τῶν Γραικῶν. *Initium considerationum eorum, de quibus in sancto Casulorum Monasterio male affecti a Fratribus Minoribus interrogati sumus, qui perversa docent, & male asserunt esse quemdam ignem purgatorium, in quem dum confessi moriuntur, nec propria crimina deploraverunt, asportantur, & purgantur ante finale judicium; tandem aliquando pœnæ finem ante dictum judicium adipiscentes, & hujusce dicti advocatum asserunt sanctum Gregorium cognomento Dialogum. Interrogatio porro Latini, cui nomen erat Bartholomæo, hæc fuit: Cupio a vobis Græcis perdiscere*. &c.

Edit. Paris. pag. 340.

Τοῦ αὐτοῦ δεύτερον σύνταγμα περὶ θείας κοινωνίας, ἐν ᾧ ἐστιν ἀπόδειξις ἁπλῶς ἐκ τῆς θείας γραφῆς. ὅτι ἔνζυμος ἄρτος τῇ ἐκκλησίᾳ παρεδόθη παρὰ τῶν Ἀποστόλων προσφέρεσθαι ὃς καὶ μέχρι τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου τῇ Ῥώμης προσεφέρετο ἐκκλησίᾳ. γράφει δὲ καὶ τὴν περὶ τούτου ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένην διάλεξιν, καὶ πῶς ἀντειπεῖν οὐκ ἠβουλήθησαν οἱ Λατῖνοι, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐτίμησαν τὸν θεῖον ἄρτον, τὸν ἔνζυμον. καὶ ὅτι εὑρεθέντος καὶ μερίδος ἐκείνου τοῦ ἄρτου, ὃν ὁ Χριστὸς, ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς ἐν τῷ δείπνῳ, ἐν τῷ τοῦ μεγάλου παλατίου σκευοφυλακείῳ πᾶσα πρόφασις ἤρθη ἐκ μέσου. *Ejusdem secundus Commentarius de sancta Communione, in qua est ex ipsis sacris Scripturis sincera demonstratio, Panem fermentatum Ecclesiæ traditum fuisse ab Apostolis ad oblationem, quemadmodum ad tempora sancti Gregorii cognomento Dialogi in Romana Ecclesia offerebatur. Persequitur praeterea disputationem de hac re Byzantii habitam, & quomodo illi contradicere noluerunt Latini, sed potius sanctum panem fermentatum laudarunt; & cum illius panis, quem Christus in cœna discipulis tradidit, particula in Magni Palatii Scevophylacejo inventa esset, omnis contradicendi causa de medio sublata sit*. P. κοινωνικὸν μὲν ζῶον ὁ ἄνθρωπος, καὶ τῆς ἰδίας φύσεως ἀδιαίρετος πέφυκεν ἐραστής.

Liber erat in Bibliotheca Barberina satis antiquus, lacerus, male compaginatus, & erroribus plenus, exscriptus a Joanne Neriteno anno Domini 1036. ut ex male conflatis in fine libri carminibus elicitur: quæ sunt,

Σοὶ Χριστὲ χάρις τῷ χαρίσαντι νόμον
Πρὸς ἀχάριστον Ἰωάννην σὸν λάτριν
Ὑγιᾶ ὃν φύλαττε, καὶ πάσης βλάβης
Ψυχοφθόρου ῥῦσαι τῇ σῇ δυνάμει.

Ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον διὰ χειρὸς Ἰωάννου Νηριτηνοῦ μηνὶ Ἰουνίῳ εἰς τὰς ιγ'. ἡμέρᾳ παρασκευῇ, ὥρᾳ θ'. ἔτους ϛφμδ'. τῆς Ινδικτ. δ. *Tibi Christe gratia, qui dedisti legem ingrato Joanni servo tuo, quem sanum conserva, & ab omni noxa animiperda libera tua facultate. Scriptus est hic liber manu Joannis Neriteni, mensis Junii die decimo ter-*

tio Parasceve hora, nona. Anno 6544. Indict. nona. Ab his si detrahas annos Mundi 5508. qui remanent erunt 1036. a Christo nato.

GEORGIUS MANGANES sub Alexio Comneno, illius scriba, plura ad munus suum pertinentia scripsisse verisimile est, sub anno Domini 1081. Anna Comnena Alexiados lib. 2. κατανεύει πρὸς τοῦτο ὁ Ἀλέξιος ὁ ἀρτιφανὴς βασιλεὺς, καὶ μετακαλεσάμενος εὐθὺς Γεώργιον τὸν Μαγκάνην, ὃς ἐπὶ ὑπογραφεῦσιν αὐτοῦ ἐχρημάτιζεν, ἀνατίθεται αὐτῷ τὴν τοῦ Χρυσοβούλλου γραφήν. ὁ δὲ ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ὑπερετίθετο ἄλλοτε ἄλλας αἰτίας συνείρων. ποτὲ μὲν λέγων, ὡς ἄρα κατάκοπος γεγονὼς καὶ τὴν ἡμέραν ὅλην, τῆς νυκτὸς μὴ δυνηθῆναι γραφὴν ξυντελέσαι. ἄλλοτε δ' ὅτι τὰ γεγραμμένα νυκτὸς σπινθὴρ ἐμπεσὼν ἀπετέφρωσε. τοιαῦτα καὶ ἄλλοτε ὁ Μαγκάνης προφασιζόμενος, καὶ οἷον μαγγανευόμενος ἄλλοτε ἄλλως ὑπερετίθετο. *Annuit ad hæc Alexius recens Imperator, & accersito illico Georgio Mangane qui Scriba illius erat, imponit aureæ bullæ scriptionem; ille per tres dies rem differebat, alias atque alias tarditatis causas adducens, nunc quidem dicens, se per totum illum diem laboribus attritum, nocte non potuisse scripturam absolvere; aliquando, quæ noctu scripta erant, scintillam incidentem in cinerem convertisse. Hæc & similia Manganes prætexens, & quasi manganizans in aliud, atque aliud tempus negotium prolatabat.* Ut hinc quoque prudentiam hominis in administranda Republica deprehendas; quod & accuratius infra describit. ἅμα δὲ τούτοις καὶ οἱ τοῦ Μελισσηνοῦ πρέσβεις σφοδρῶς ἐπέκειντο ἀπαιτοῦντες τὸν ὑπεσχημένον Χρυσόβουλλον λόγον. καὶ ὁ Μαγκάνης εὐθὺς μετεκαλεῖτο κομίσαι αὐτόν. ὁ δὲ τὸν Χρυσόβουλλον λόγον γεγραμμένον ἔχειν ἔλεγε, τὸ δέ γε χρησιμεῦον σκεῦος εἰς τὰς βασιλικὰς ὑπογραφὰς σὺν τῇ γραφίδι ἀπολωλεκέναι διϊσχυρίζετο, κρυψίνους ὢν ἀνὴρ καὶ δεινὸς τὸ μέλλον ῥᾷστα προϊδεῖν, καὶ ἐκ μὲν τῶν παρεληλυθότων θηρᾶσαι τὸ συμφέρον, τὸ δέ γε ἐνεστὼς ἀκριβῶς διαγνῶναι, καὶ πρὸς ὅπερ ἂν βούλοιτο εὐφυῶς μετενεγκεῖν, ἐπισκιάσαι τὸ πρᾶγμα εἰ μὴ θελήσῃ. ἀνεβάλλετο γὰρ τὴν τοῦ Χρυσοβούλλου γραφὴν ὁ Μαγκάνης μετεώρους τὰς ἐλπίδας διδοὺς τῷ Μελισσηνῷ. ἐδεδίει γὰρ μὴ τοῦ Χρυσοβούλλου τάχιον ἢ προσῆκε καταπεμφθέντος αὐτῷ, ᾧ τὴν τοῦ Καίσαρος ἀξίαν τοῦτο κατεχαρίζετο, τὸν Καίσαρα μὲν ἀποπέμψοιτο, τῆς δὲ βασιλείας ὅλως ἀνθέξοιτο, καθάπερ καὶ πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς διεμεμηνύκει ἤδη, καὶ ἀπονοίᾳ τι θρασύτερον. καὶ ταῦτα μὲν ἦν ἡ τέχνη καὶ τὸ μαγγάνευμα τοῦ Μαγκάνη περὶ τὴν ἀναβολὴν τοῦ Χρυσοβούλλου λόγου τοῦ Καίσαρος. *Cum his simul & Melisseni Oratores enixe instantes petebant promissam sibi auream Bullam, & Manganes statim accersebatur, ut illam asportaret. Ille Bullam auream scriptam habere dicebat, sed vas opportunum ad Imperatorias subscriptiones cum calamo perdidisse se contendebat. Vir dissimulator, atque astutus, futuraque prævidere facillimo negotio ingeniosus, ex rebus etiam quæ præterierant, utilia aucupione, & præsentia exquisite dijudicare, & ad quodcumque liber & satis commode transferre, reique tenebras obducere, quam tectam vellet. Differebat enim aureæ Bullæ scriptionem Manganes, Melissenum in expectatione suspensum tenens; namque verebatur ne Bulla aurea citius quam decebat missa, qua Cæsaris illi dignitatem conferebat, Cæsare neglecto ad Imperium occupandum totis se viribus accingeret, quemadmodum Comnenis indicaverat, & audacius quidpiam conaretur. Et hæc erat ars, & manganium Manganæ circa dilationem Bullæ aureæ Cæsaris.*

Edit. Paris. Pag. 341.

GEORGIUS Presbyter CHIONIADES scripsit, σχήματα καὶ σχόλια εἰς τὴν βίβλον Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ πρὸς τὸν ἐν μοναχοῖς σεβασμιώτατον κύριον Θεόδουλον. *Schemata, & scholia in librum Joannis Damasceni ad reverendissimum Monachum Dominum Theodulum.* P. τὰ εἰωθότα ζητοῦντας Κύριε. Labor est ad intelligentiam sententiarum tanti Patris satis idoneus, & opportunus. Ex Codice Vaticano jam habuit doctissimus Aubertus, una cum Damasceni operibus editurus.

GEORGIUS XIPHILINUS ex Magno Vasorum Custode post Dositheum Patriarcha Constantinopolitanus. Notitia Patriarcharum, καὶ γέγονε μετ' αὐτὸν πατριάρχης ὁ μέγας Σκευοφύλαξ Γεώργιος ὁ Ξιφιλῖνος, καὶ ζήσας ἔτη ϛ'. καὶ μῆνας ι'. καλῶς καὶ θεοφιλῶς πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν. *Et substitutus est in ejus locum Georgius Xiphilinus magnus Vasorum Custos, qui cum an. VI. mens. X. præclare, ac religiose vixisset, ad Dominum migravit.* De eo Ephremius.

Ἔπειτα Γεώργιος ὁ Ξιφιλῖνος.
Σκευοφύλαξ ὢν τῆς Θεοῦ γ' ἐκκλησίας
Ποιμαντικὴν εἴληφε καὶ προεδρίαν,

Deinceps Georgius Xiphilinus Vasorum Dei Ecclesiæ custos cum esset, pastoralem dignitatem, & primam sedem adeptus est. Ejus meminit Nicetas Choniates in Isaacio Angelo lib. 2. c. 4. & Theodorus Balsamo suam in Canones Apostolorum, Synodorum, & Patrum expositionem carmine Jambico, quod operi præfigitur, eidem nuncupavit.

Edit. Paris. pag. 342. Illius *de juribus territoriorum* constitutio, subscriptione, & sigillo Joannis Camateri, qui in Patriarchatu successit, confirmata legitur apud Leunclavium Græce, & Latine in Jure Græco-Romano lib. 2. pag. 283. Legi ejusdem dno Synodalia sancita de Stauropegiis sub anno 1192. ab Eustachio Chandreno magnæ Ecclesiæ Chartophylace subscripta apud Manuelem Malaxum in Nomocanone, quem ille communi Græcorum lingua conscripsit cap. 483. Primi erat illud principium πολλάκις καὶ ἐν ἀρχαίοις τελοῦσα ἡ μετριότης ἡμῶν. Secundi, Γέγονεν οἰκονομία τις εὔλογος δι' ὑπομνήματος. Protecdici præterea dignitatem olim minoribus annumeratam, majoribus adscripsit; & factum suffragio suo approbavit Eustachius Metropolita Thessalonicensis, summisque laudibus tamquam rectum rectæque rationi consentaneum evexit. Joannes Episcopus Citri Responsis ad Constantinum Cabasilam Dyrrachii Archiepiscopum; τὸ τοῦ Πρωτεκδίκου δὲ ὀφφίκιον ἐν τοῖς ὑποβεβηκόσιν ὂν ἔκπαλαι, ὕστερον τοῖς ὑπερέχουσι συνετάγη παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας λήξεως πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γεωργίου τοῦ Ξιφιλίνου, τῇ πράξει δὲ ταύτῃ ἐπηκολούθησε, καὶ γνώμη γενναία τοῦ ἐν ἁγίοις μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου, ἐπαινοῦσα, καὶ ἐξαίρουσα τὸ γεγονὸς, ὡς εὔλογος, καὶ ἀμέμπτως πραχθέν. οἷα τηνικαῦτα τινῶν ἀντειπόντων, ὡς μὴ ἀποδεξαμένων τὴν πρᾶξιν. *Protecdici autem officium cum antea esset inter inferiora, postea in altiorum ordinem statutum est a beatæ memoriæ Patriarcha Constantinopolitano Georgio Xiphilino. Hanc autem actionem subsecuta est præclara sententia sancti Metropolitæ Thessalonicensis Eustathii, id laudans, & extollens, ut juste, & extra reprehensionem factum; cum quidam qui actionem non admittebant, tunc contradicerent*. Et Anonymus de officiis magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ apud me: τὸ δὲ τοῦ Πρωτεκδίκου ὀφφίκιον ἐν τοῖς ὑποβεβηκόσιν πρότερον ὂν τοῖς ὑπερέχουσιν ὕστερον συντέτακται παρὰ τοῦ πατριάρχου Γεωργίου τοῦ Ξιφιλίνου. *At Protecdici officium cum antea esset inter inferiora, postmodum inter eminentiores ordines a Georgio Xiphilino Patriarcha collocatur*.

GEORGII LAPITHÆ CYPRII versus morales Græcos 319 vidit Gesnerus Venetiis in Biblioth. S. Antonii, recensetque Robertus Constantinus in Biblioth. Florebat eadem cum Barlaamo Monacho ætate, ad quem ipse plurima scripsit, ut idemmet Barlaamus epist. ad Nilum Inclusum, quem Judicem inter se, & Palamam constituit, affirmat: ὅμοια δὲ τούτοις καὶ ἐν τοῖς πρὸς Λαπίθην τὸν Κύπριον ἐμοῖς συγγράμμασι γέγραφα πάντα, ἅπερ ἐπὶ τῆς φυσικῆς εἴπομεν. *His similia nostris ad Lapithem Cyprium Commentariis scripsimus, & in Physicis etiam pertractavimus*. Tempore itaque Palamæ florebat, qua & Barlaamus ætate circa annum Domini 1337. ut ex ejusdem Barlaami Monachi de Lunari defectu comprehendendo ex Mathematica constructione Ptolemæi, quæ incipit, ἀναγκαῖον ἡγησάμην ἐκδιδάξαι σοι, colligi potest.

Inter Barlaami opera illud quoque legi. Βαρλαὰμ μοναχοῦ λύσεις εἰς τὰς ἐπενεχθείσας αὐτῷ ἀπορίας παρὰ τοῦ σοφωτάτου Γεωργίου τοῦ Λαπίθου. *Barlaami Monachi solutiones ad proposita sibi dubia per sapientissimum Georgium Lapithem*. Lapithæ dubiorum principium illud est, ἐν τοῖς πρώτοις περὶ κινήσεως λόγοις ἀπεδείξατο Ἀριστοτέλης διὰ πλειόνων. Responsionum Barlaami, πρὸς μὲν οὖν Πλάτωνα, ὦ γενναῖε, ὁπόσα ὅτε ἔχει Ἀριστοτέλης, ἐν οἷς φιλοσοφεῖ. Ejusdem in Biblioth. Regis Gallorum Cod. 2039. habentur στίχοι πολιτικοὶ αὐτοσχέδιοι εἰς κοινὴν ἀκοήν. *Versus Politici insubide & immediate facti, palamque omnibus recitati*. P. γνῶθι σαυτὸν, ὦ βέλτιστε, τίς τε καὶ πῶς τυγχάνεις. Opus est divisum per titulos juxta varia rerum argumenta. Et nescio an distinctum ab eo, quod nobis Gesnerus, & Constantinus recensuit.

Lapitham, ejus studia, res ac fortunas ad amussim nobis repræsentavit Agathangelus Callistrati filius in Narrationibus. Ejus verba, scriptionis tædio fatigatus, ut animo recreeris, nec invitus, quia rara, & nondum edita perleges. Δεύτεραι δὲ ἐς Κύπρον τὴν νῆσον κατήχθημεν, ἔνθα δὴ καὶ πολλὸν διατρίβειν ἐγνώκειν χρόνον
pag. 343. διά τε τ' ἄλλα τῶν τῆς νήσου καλῶν, καὶ τὴν γε ἔννομόν τε καὶ φιλόξενον πολιτείαν, καὶ μάλιστα πάντων διὰ τὴν τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς ὁμιλίαν, Γεώργιον φημὶ τὸν Λαπίθην, ᾧ οὐκ εὐθὺς ἀποβὰς τῆς νεὼς ἐντετυχήκειν αὐθημερόν. οὐ γὰρ πλησίον ἐκεῖνος τὴν οἴκησιν εἶχεν. ἀλλὰ δυοῖν ἡμέραιν τοῦ λιμένος ἀπέχουσαν, εἰς ὃν ἡμεῖς τηνικαῦτα ἐσπεπλεύκειμεν. Ῥόδου μὲν γὰρ ἐκείνης τῆς νήσου μείζων ἐστὶν ἡ Κύπρος καὶ ἅμα οὐ κατ' ἐκείνην ἀλλ' ἐπιμήκης τὸ σχῆμα. μεταξὺ δ' αὐτῆς ὄρος ἐσήκει τὴν κορυφὴν εἰς ὕψος ἀνάγον μακρόν. Ὄλυμπος καλεῖται τὸ ὄρος. ἐξ οὗ καὶ πηγαὶ ποταμῶν ἀποβλύζουσι τρεῖς, ὧν ὁ μείζων καλούμενος Λάπιθος κάτεισι τέμνων, καὶ περιρρέων τὴν Λευκωσίαν οὕτως καλουμένην χώραν, καὶ ἀποπτύων τὸ ῥεῖθρον παρὰ τὴν ἐς Ἄρκτον βλέπουσαν θάλασσαν. τούτου παρὰ τὰς ὄχθας ἔτυχεν ἔχων ἐκεῖνος τὴν οἴκησιν, διὸ καὶ

Λαπίθης ἔκ γε τοῦ ποταμοῦ, καὶ αὐτὸς ὁπώσποτε παρωνόμασται. γνοίη δ' ἄν τις εὐθὺς, κἀκ μόνης τῆς περιφανείας τε καὶ τοῦ μεγέθους τῶν οἰκιῶν, καὶ ἐπαύλεων τοῦ ἀνδρὸς, καὶ πρὶν εἰς ὄψιν ἰέναι αὐτοῦ, μὴ τῶν ἀγεννῶν εἶναι καὶ τῶν πολλῶν ἕνα. ὅτι μὴ τῶν πάνυ τοι λίαν ἐνδόξων, καὶ πρώτων τῆς νήσου. γνοίη δ' ἂν μᾶλλον ἐκ τοῦ τρόπου, καὶ τῆς ἄλλης τοῦ βίου σεμνότητος. ἑορταὶ γὰρ καὶ πανηγύρεις ἱεραὶ τὴν οἰκίαν ἐκείνου ἐκόσμουν καὶ χορηγίας τῶν δεομένων δαψιλεῖς, τῶν γε μὴν συχνὰ περιαγομένων ἐκεῖ Χριστιανῶν αἰχμαλώτων μεγίστην ἐποιεῖτο προμήθειαν, αὐτός τε παρέχων ἀφθόνως τὰ μείζω καὶ πλειότερα τῆς τούτων ἐλευθερίας, καὶ ἅμα τοὺς ἄλλους ὀτρύνων διδασκαλίαις τῶν θείων γραφῶν. ἔργον γὰρ αὐτοῦ σπουδαιότατον μάλιστα πάντων ἱεραῖς ἐκκλησίαις ἀθροιζομένους Χριστιανοὺς διδάσκειν τά τε ἄλλα τῆς εὐσεβείας νόμιμα, καὶ πρός γε φροντίδα ποιεῖσθαι τῶν δεομένων. μεγίστην ὡς εἶναι δὴ ἐκεῖνον πᾶσαν ἐκείνην τὴν νῆσον ἐλέους, καὶ πίστεως στάδιον, καὶ μάλιστα πάντων αἰχμαλώτων ἐλευθερίας. εἰσί γε μὴν καὶ αὐτοῦ ῥηγὸς περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους ἐπαύλεις, καὶ δίαιται. καὶ αἱ τῶν οἴκων ἐκείνου λαμπρότητες πάνυ καλαὶ διὰ τὸ χαριέστερον εἶναι τῆς νήσου τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἀέρος τε ἕνεκα, καὶ ἅμα θέσεως ἄλλης, καὶ ῥαθυμίας τῶν τόπων. διὸ καὶ τοῦ γειτονεύειν ἐπεφοίτα θαμὰ παρ' αὐτὸν ὁ Λαπίθης Γεώργιος, καὶ σφόδρα κομιδῆ πολλῆς ἀπήλαυσε τῆς ῥηγικῆς αἰδοῦς καὶ τιμῆς διά τε τὴν ἄλλην σεμνότητα, καὶ ἣν ἐκέκτητο μάλιστα πάντων σοφίαν. ἐπεὶ καὶ αὐτὸς οὐ μετρίως τῆς Λατίνων μετέχει φιλοσοφίας ὁ ῥὴξ, καὶ δι' αὐτό γε τοι πολλοὺς μὲν ἀμφ' αὐτὸν τοὺς Λατίνων εἶχε σοφοὺς ἀεί. ἦρα δὲ μᾶλλον τῆς Γεωργίου μούσης καὶ ὁμιλίας. σοφοὶ γάρ φησι τύραννοι τῇ σοφῶν συνουσίᾳ. ἔχων οὖν αὐτὸν ἔχειν ἐπέπειστο καὶ σοφίαν κατὰ ταυτὸν ἑκατέραν, τήν τε Ἑλλήνων φημὶ καὶ Λατίνων. δεξιὸς γὰρ ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ καθ' ἑκατέραν σοφίαν, καὶ γλῶτταν ὁ Γεώργιος ἦν. ταύτῃ τοι καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε διαλεγομένου συχνὰ τοῖς Λατίνων σοφοῖς ἐπ' αὐτοῦ, καὶ τοῖς τῶν συλλογισμῶν ἀποδεικτικοῖς βέλεσιν ἐς τὰ κράτιστα βάλλοντός τε καὶ νικῶντος αὐτούς, καὶ μάλιστα ὅτε περὶ δογμάτων πατρίων τῆς θρησκείας ἦν ὁ ἀγών. τηνικαῦτα γὰρ πολὺς κατὰ σφῶν ταῖς τῶν θείων γραφῶν ἀποδείξεσι ῥέων ἰχθύας ἀφώνους ἄντικρυς ἔφαινεν. ὥστε καὶ χαλεπαίνειν ἐνίοτ' ἐν τούτοις ὡρμημένον τὸν ῥῆγα, ἔθελγεν αὖθις αὐτὸν τῇ τῶν λόγων σειρῆνι, καὶ ταῖς τῆς ἀληθείας ἀναντιρρήτοις στροφαῖς καὶ περιστροφαῖς. τοιαύταις δή τισι μεθόδοις τὸ χαλεπαῖνον τοῦ ἀνέστελλεν ἐμμελῶς τῆς ῥηγικῆς ἐκείνης ψυχῆς καὶ τὸ ἐνθυμικὸν ἀντιστήγειν ἐπιεικῶς, καὶ ἦν ἁπλῶς εἰπεῖν οὐδεὶς τῶν ἁπάντων, ὃς οὐ λογικῆς παντὸς ἀγῶνος μεθ' ὑπερβολῆς αὐτῷ τὰ τῆς νίκης παρεῖχε τρόπαια. οὐθ' ὅστις οὐ μάλα ἀξύνετος Ἑλληνικῆς μούσης ἦν, οὔθ' ὅστις Λατινικῆς φιλοσοφίας οὐ μάλα τι ἀηθής. εἶχον γε μὴν ἔγωγε τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου τὴν φήμην, καὶ πρὶν ἐνταῦθα ἐκπλεῦσαι, μὴ μόνον ταῖς γραφαῖς ἐντυγχάνων ἐκείνου πολλάκις οὔσαις ἐκεῖθεν ἐκεῖνος σοι τῶν τε γραμμάτων, καὶ ἅμα τοῦ φιλικοῦ καθήκοντος ἀμειβόμενος ἔπεμπε, ἀλλὰ καὶ ἀκούων ἐπαίνους αὐτοῦ γε μακροὺς ἀπὸ στόματος τῶν ὅσοι ἀφιγμένοι ἐκεῖθεν ὑπῆρχον ἐπὶ τὸ πλεῖστον. *Altero die in Cyprum insulam pervenimus, in ea diutius immorari deliberaveram, tum propter Insulæ commoda, tum propter justam, hospitalemque vitæ rationem, & ante omnia propter sapientis illius viri consuetudinem, Georgium, inquam, Lapitham, cum quo non illico, e navi descendens, eodemque die congressus sum; neque enim proxime viciniæ habitabat, sed biduo e portu loca distantia incolebat, ad quem nos tunc postea adnavigavimus. Rhodo siquidem Insula Cyprus grandior est, illique dissimilis, & figura prolixior, in ejus medio mons in magnam altitudinem caput erigit. Olympo nomen est, ex quo fontes in fluvios divisi tres emergunt, eorum major Lapithus nomine procurrit scindens, circumfluensque Leucosiam, agrum sic nuncupatum, tandem aquis in mare, quod Ursam respicit, immergitur. Hujus in ripis ædes ille habet, unde & illi a fluvio, utcumque fuerit Lapi-* Edit.Parif. pag.344.
thæ nomen habet, statim quilibet ex solo rerum aspectu, & ædium, ac stabulorum magnitudine, conjiciet Virum, antequam videat, neque a degeneribus esse, neque ex multitudine unum, sed ex præcipuis, ac celebrioribus, Insulæque primatibus. Sed hoc potius ex moribus, reliquoque vitæ instituto, ac gravitate dignoscet. Festi enim dies, ac sacræ solemnitates habitationem illius exornabant, & dapsiles in indigentes fortunarum profusiones, & Christianis præcipue captivis, circa ea loca peregrinantibus operam sedulam impertiens, ipse effuse de suo majora, ac magis necessaria pro eorum libertate exhibens, aliisque id idem suadens, & divinarum litterarum auctoritate compellens. primum namque ac potissimum illius studium est, Christianos in sacrosanctas Ecclesias convenientes pietatis leges edocere, nec non ut indigentibus ex corde primum omnium occurrant. Hinc per eum tota ea insula misericordiæ, ac fidei, & præcipue captivorum liberationis studium est. Sunt circa ea loca Regis Insulæ, stabula, & mansiones, & ædes splendidæ, ac magnificæ, quod ea pars Insulæ propter aeris, & situs, locorum aptitudinem, ac dexteritatem pulchrior ac venustior judicatur. Quapropter ob vicinitatem crebræ ad Regem Georgii Lapithæ erant itiones, a quo in maximo honore, ac veneratione, tum ob gravitatem morum, tum ob rerum omnium, qua pollebat, scientiam, habebatur; cum & ipse

Rex Latinorum Philosophiam apprime callebat, propterea que multos ex Latinis sapientes, ac doctos penes se retinebat; sed Georgii doctrina ac consuetudine summopere delectabatur. Sapientes enim, ajunt, Reges sapientum consuetudine. Illius itaque possessione utramque eodem tempore & Graecam, & Latinam sapientiam possidere existimabat: erat enim in utraque sapientia, & lingua Georgius dexterrimus. Quamobrem eum libenter audiebat, saepissime eum Doctoribus Latinis, qui apud eum erant, differentem, & demonstrativis syllogismorum jaculis penitissime percutientem, ac eos superantem, & praecipue cum de patriis, & religionis dogmatibus certaretur. Tunc enim vehemens, sacrarumque scripturarum auctoritatibus, indeque petitis demonstrationibus spissus, ac frequens, piscet mutos manifestissime commonstrabat, adeo ut Regem ob haec in iram prorumpentem rursum sermonum illecebris, & veritatis inexpugnabilibus strophis, ac machinis demulcebat. Hac sane ratione Regis illius animi iracundiam suaviter compescebat, & pavidum modeste excitabat. Nemoque erat ex omnibus, ut verbo finiam, qui in rationali certamine illi palmarium cum excessu non concederet, & qui Graecarum litterarum non erat admodum rudis, quique Latinae Philosophiae non valde ignarus. Famam viri ipse audieram, & antequam illuc adnavigarem, non tantum compositiones illius hic saepissime perlegens, quas ille tibi ex insula litteris tuis, & honestae amicitiae respondens dirigebat. Sed laudes illius ingentes excipiens ex ore quotquot inde, ut plurimum advenerant.

At quomodo se ille in rebus Astrologicis pertractandis gereret, ejusque de ea scientia sententia, ita Agathangelus post pauca ibidem expressit. καὶ μὴν οὐδὲ τὴν Πτολεμαίου ἀποτελεσματικὴν τετράβιβλον, περὶ ἐλάττονος ἐποιεῖτο σπουδαζόμενος, ἀλλὰ ταύτην καὶ ὅσα περὶ τῶν ὁμοίων τοῖς Πτολεμαίου παλαιοτέροις ἅμα, καὶ νεωτέροις ἔτι περίεστι γεγραμμένα καὶ ὅσα πάλαι Χαλδαίοις καὶ Πέρσαις πεποίηται πάνυ τοι πάντα λεπτομερέστερον μετῄει. καὶ ὁπόσα μὲν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα τοῖς εὐσεβέσι νόμοις, καὶ ὑπερόριον τιθεῖσι πόδα, ταῦτα δ' ἐπεσύετό τε καὶ διέπτυεν ὡς ἄχρηστα τοῖς εὐσεβεῖν ἐθέλουσιν. ὅσα δ' εἰς τοὺς δημιουργικοὺς τοῦ ὄντος ὑγιῶς ἐπορεύετο λόγους, ταῦτα δ' ἀσμένως παντάπασι μάλα προσίετο. *Nec minus ille quatuor Ptolemaei libros de effectibus astrorum in deliciis habuit, sed eos, & quidquid a Ptolemaeo antiquioribus simul, & junioribus in scriptis relatum superest, nec non & Chaldaeorum, & Persarum labores multa cura, atque sollicitudine percurrebat: inter ea quidquid pietatis leges everteret, aberrantique pede peregrinaretur, abjiciebat, & tamquam ii, qui pietatem amplectuntur, inutilia execrabatur. Quidquid vero ad opificis rerum omnium sanam, rectamque cognitionem deduceret, lubenti animo, promptoque omnino deosculabatur.* Et haec pauca ex multis de Lapitha Georgio satis sint.

GEORGII CERAMEI *Jambica in Librum Simeonis Sethi de Stephanite, &*
Edit.Paris. pag 345. *Ichnilata* laudantur in Indice manuscripto Graeco. Συμεὼν Μαγίστρου διήγησις μυστικὴ τῶν κατὰ Στεφανίτην, καὶ Ἰχνηλάτην μετενεχθεῖσα ἐκ τῆς Ἀράβων διαλέκτου ἐν λόγοις η'. Γεωργίου Κεραμέως Ἰαμβεῖα ἐπὶ τῇ προῤῥηθείσῃ βίβλῳ. *Simeonis Magistri Narratio arcana de Stephanite, & Ichnilata ex Arabum lingua conversa libris octo, Georgii Cerameì carmina Jambica in praedictum librum.*

GEORGIUS CHUNUS Byzantinus scripsit, *Historiam Rythmicam* ab iis primis Geneseos verbis; *In principio creavit Deus caelum, & terram*, usque ad regnum Davidis, & Salomonis. Extabat cum figuris in charta bibacina ms. Constantinopoli apud Joannem Suzium. Verderius in supplemento.

GEORGIUS DIACONUS METOCHITA, pro quo Gregorium nobis falso Gesnerus, & ex Gesnero Possevinus obtrudit, insignis pietate, ac doctrina Vir: pro stabiliendo Byzantii Latinorum dogmate, De processione Spiritus sancti etiam ex Filio, & errore Graecorum refellendo, & carceres, & tormenta, eaque dira, atque enormia cum certaminis socio Constantino Meletiniota Diacono, & Joanne Vecco Patriarcha Constantinopolitano subiit, tandem una cum illis in exilium abactus est. Nicephorus Gregoras lib. 5. καὶ ὁ πρὶν μάχαιρα δίστομος κατὰ Λατίνων ἱστάμενος, πρύμναν ἤδη κρουσάμενος ἑτεραλκέα τὴν νίκην ποιεῖται. δι' ἃ δὴ καὶ ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν ἀναβεβηκὼς θρόνον πάντα ἦν αὐτὸς τῷ βασιλεῖ, καὶ γλῶττα, καὶ χεὶρ, καὶ κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου, καὶ λέγων, καὶ γράφων, καὶ δογματίζων, ἔχων συνεργοὺς, καὶ συλλήπτορας τοῦ ἀγῶνος τόν τε Μελητηνιώτην, καὶ τὸν Μετοχίτην Ἀρχιδιακόνους ὄντας τοῦ βασιλικοῦ κλήρου, καὶ ἔτι Γεώργιον τὸν ἐκ Κύπρου. *Et qui,* Joannes Veccus, *dudum acerrime Latinis adversabatur, mutata sententia, victoriam facit ambiguam. Quamobrem Patriarchica sede conscensa Imperatori unus fuit omnia, & lingua, & manus, & acuti scriptoris calamus, & dicendo, & scribendo, & dogma-*

ta

ta statuendo: ejus certaminis adjutoribus Meletiniota, & Metochita Imperatori Cleri Archidiaconis, & Georgio Cyprio.

Plura pro asserendo Latinorum dogmate scripsit, quæ ego vidi, sunt; Σύγγραμμα διαλαμβάνον ἃ μὲν πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀντικείμενοι φασὶν εἰρήνην ἐπὶ τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσει, καὶ λοιπαῖς πατρικαῖς φωναῖς αὐτὸ ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ τοῦτο φωνούσιν. ἃ δὲ πατέρες οἱ θεοφόροι διαλυτοῦντες διδάσκουσι. *Tractatus partim ea continent, quæ Ecclesiasticæ pacis adversarii de processione Spiritus sancti, aliisque Patrum sententiis illud ex Patre, & Filio asserentibus, opponunt; partim ea, quæ Deo pleni Patres dubia dissolventes docent.* Tractatus dividitur in partes quinque, quas ipse λόγους, *orationes*, appellat.

Primæ illud est Principium. τὸ περὶ Θεοῦ λέγειν, οὐχ ὅπως φρικῶδες τοῖς κατ' ἐμέ.

2. ἐν ἡμῖν καὶ τοῦτο τῶν ἐγκλημάτων, τὸ, θείων ἐκ γραφικῶν.

3. ἐπειδὴ περὶ τάξεως, τῆς ἐν Τριάδι διαλαμβάνοντες τῶν θεοφρόνων.

4. περὶ τῆς δι' υἱοῦ δημιουργίας Μυζάλων ἐν μέσοις ἐκείνοις δικαστηρίοις τὸ συῤῥεῦσαν πλῆθος ἀνακυκῶν.

5. ἃ μὲν οἱ περὶ τὸ λέγειν ὄντες δεινοὶ τῶν καθ' ὑμῶν ὠφρυωμένων τοῖς θείοις λόγοις ἐναπεῤῥάγονται. Nec alios ab his quinque fuisse existimo libros quinque Georgii Metochitæ, *De Processione Spiritus sancti*, qui asservabantur in Bibliotheca Antonii Augustini Cod. 96.

Ἀντίῤῥησις τῶν τριῶν κεφαλαίων, ὧν ἐξέθετο Μάξιμος μοναχὸς ὁ Πλανούδης. *Ad tria capita, quæ Maximus Planudes Monachus publicavit, Responsio.* P. πρὸς ἐρώτησιν ἀπροόπτως ἡμῖν φανεῖσαν χρεὼν ἀποκρίνασθαι.

Ἀντίῤῥησις τῶν, ὧν συνεγράψατο Μανουὴλ ὁ τοῦ Κρήτης ἀνεψιός. *Ad ea, quæ Manuel Cretensis nepos conscripsit, Responsio.* P. οὐκ οἶδα εἰ καὶ ἄλλοτέ ποτε τοσοῦτον.

Λόγος ἀντιῤῥητικὸς ἐπὶ τῷ τοῦ Κυπρίου τόμῳ. *Oratio antirrhetica in Cyprii Tomum.* P. ὁ μὲν διεξοδικώτερον τῶν ἡμῶν λόγων ἔχει περανθεὶς, ὡς οἷόν τε ἀποχώντας.

Λόγος διαλαμβάνων τὰ κατόπιν τῶν προῤῥηθέντων δύο λόγων ἐπὶ τῇ αὐτῇ ὑποθέσει λεχθέντα τε, καὶ πραχθέντα. *Oratio prosequens ea, quæ post prædictas duas orationes in eadem materia disputata. & gesta sunt.* P. ἐῶ ἡμῖν ἀρχὰ προτεθειμένον τὸ κατὰ σκοπὸν, ὡς ἐνὸν ἐκπραγματευθέντα. Dictio in omnibus dura, compositio aspera, nullo fuco, nullo lenocinio demollita: ubique tamen pietate redolet. Sententiæ graves, argumenta ad probandum id quod voluit firma, sed elocutione, & compositione nominum horrida, & confragosa. Indignus tamen Auctor, qui tamdiu cum tineis luctetur, sibique soli sapiat. Leguntur ejusdem in Biblioth. Regis Gallorum ms. *De Spiritu sancto libri tres. Refutatio trium Capitulorum Maximi Planudis. Refutatio scriptorum Manuelis.*

Edit. Paris. pag. 346.

Gretserus, quod sæpe etiam in aliis facit, Georgium hunc cum alio Metochita Theodoro, & Magno Logotheta, de quo forte prolixius, quam par erat, Gregoras in historia sermonem instituit, confundit. Summa namque totius Philosophiæ, quam Georgio adscribit, Theodori fuit. Errorem Gretseri sequitur etiam Vossius de histor. Græcis lib. 2 cap. 28. dum asserit Theodorum Metochitam a seniori Andronico una cum Vecco, & Meletiniota relegatum fuisse. Georgius enim hic fuit Vecci, & Meletiniotæ in dogmate contra Græcos de processione Spiritus sancti defendendo symmista, & cum dictis in exilium missus, si Historiæ fides habenda est.

Sed ut tanti Viri pro Ecclesia Latina certamina non ex solo Gregora Latini legant, quæ ipse ex Pachymerii historiis observabam, in medium afferam. Una cum Vecco Patriarcha & Constantino Meletiniota in Synodo Constantinopolitana sub Georgio Cyprio sistitur lib. 7. καὶ τὸν λόγον ἀναλαβόντα τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον. καὶ τί γε τὸ δοξαζόμενον φάναι τοῖς ἀμφὶ σέ ἦσαν γὰρ σὺν ἐκείνῳ καὶ οἱ πάλαι Ἀρχιδιάκονοι, ὅτε Μελητηνιώτης Κωνσταντῖνος, καὶ ὁ Μετοχίτης Γεώργιος. *Ubi sermonem excepisset Gregorius Patriarcha. Et quænam est, inquit, eorum sententia, qui circa te sunt? Namque una cum eo aderant, qui ante Archidiaconi erant Constantinus Meletiniota, & Georgius Metochita.* Deponitur cum Meletiniota ob hanc solam causam, quod legatus missus ad Pontificem interfuerit Missæ Latinorum, quod non probat nec ipse Pachymeres schismaticus. τοῖς δέ γε ἀρχιδιακόνοις τῷ τε Μελητηνιώτῃ φημὶ, καὶ τῷ Μετοχίτῃ, ὅτι πρέσβεις ἐκπεμφθέντες πρὸς βασιλέως ξυνῆλθον τῷ Πάπα λειτουργοῦντι, καὶ γε συνίσταντο ἐκεῖθεν καὶ ἐνταῦθα οἱ ἀμφὶ τὸν Παράστρον Ἰωάννην φρέριοι καὶ αὐτοὶ πρὸς τοῦ Πάπα κατὰ πρεσβείαν σταλέντες οὕτως ἔπραττον λειτουργοῦντος

τότε τοῦ Πατριάρχου Ἰωσήφ. καὶ γ´ ἐνιαυτὸν ἐδόκει, καὶ μηδὲν ἔχον ὑπόκριμα. ἀλλ᾽ ὅμως ἐπὶ τοιαύταις αἰτίαις ὡς παραβᾶσι τὰ μέγιστα τελείαν ἐπῆγον καθαίρεσιν. *Archidiaconos vero, Meletiniotam, inquam, & Metochitam quod Legati ab Imperatore missi cum Papa sacra faciente convenerant, id nec ipsi negabant quandoquidem & hic qui cum Parastro Joanne a Papa adlegati adsunt, non aliter faciebant, cum Missam caneret Josephus Patriarcha, idque tolerabile videbatur, nec vertebatur in crimen, nihilominus ob hanc causam, ac si in maximis, ac deterrimis deliquissent, deponuntur.* Hinc exilia, & carceres, & omnium generum tormenta subsecuta sunt, quæ ita narrat Pachymeres. ἐκείνους μὲν τὸν Μελιτηνιώτην τὸν Βέκκον, καὶ τὸν Μετοχίτην, οὓς τότε τῆς συνόδου διαλυθείσης, ἡ τοῦ Κοσμιδίου εἶχε μονὴ, πλὴν ὑπὸ φρουροῖς καὶ φυλακαῖς προσηκούσαις. ὡς δὴ καὶ πέμπων ὁ Βασιλεὺς εἰρηνεύειν ἠξίου, καὶ πᾶσαν δικαιολογίαν ἀφέντας διάγειν ἀνέδην καὶ τὴν ἀπ᾽ αὐτοῦ εὐμένειαν ἔχοντας. εἰ δ᾽ οὖν ἀλλ᾽ ἐξορίας προσηπείλει καὶ κακουχίας ἐπαξομένας σφίσι. μηδὲ γὰρ εἶναι ἄλλως, ἢ ὡς ἐτάχθη γίγνεσθαι. αὐτοὺς δὲ φήμην κακὴν ἔχοντας προσαπόλλυσθαι, εἰ μή γε μετανοήσαντες τῆς εἰρήνης γένωνται. Ταῦτα τοῦ Βασιλέως συχνάκις διαμηνυομένου καὶ ἀγαθὰ προτείνοντος, ἐκεῖνοι οὔτε πρὸς δέος τῶν λυπηρῶν προήχθησαν, οὔτε πρὸς τὰς τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελίας ἐμαλακίσθησαν. διατεινόμενοι δὲ πρὸς ἀμφότερα, ἑτοίμως ἑαυτοὺς παρεῖχον πρὸς ὅτι δόξῃ τῷ Βασιλεῖ ὡς ἐκεῖνο μᾶλλον πεισομένους ἡδέως ἢ τοῖς οὕτω δικάζουσι συνεσομένους, ἐπὶ μᾶλλον δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁ Βασιλεὺς παρωξύνετο ἀνενδότως μένοντας τὸ παράπαν. πάντων δ᾽ ἀπορηθεὶς τῶν μαλάττειν ἐχόντων ψυχὴν τέλος ἐξορίας δικαιοῦ ἔργω. καὶ δὴ πρὸς τὸ κατὰ δεξιὰ εἰσπλέοντι τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον φρούριον, τὸ οὕτω πως τοῦ ἁγίου Γρηγορίου λεγόμενον προστάσσει πλοίῳ χρησαμένους ἀπάγεσθαι, οὗ δὴ καὶ ἐγκλεισθέντας ὑπὸ φρουροῖς Κελτοῖς, καὶ τισι τῶν προκοιτωμένων τοῦ Βασιλεῖ ἀφεῖντο ὅσον τὰ εἰς χρείαν τῶν ἀναγκαίων ἀπορούντοι οὐδὲν πλέον ἀπονεμομένοι βασιλέως. ὅτι μὴ μετὰ καιρὸν ἐπ᾽ ἀνατολῆς ὁρμῶντος, πατριαρχοῦντος Ἀθανασίου τὸν τε κατὰ τὴν Ἑλενόπολιν περαιωθέντος πορθμὸν, καὶ τὸν μέγαν Λογοθέτην ἐπ᾽ αὐτοὺς πέμψαντος, ὃν καὶ εἰς Πρωτοβεστιάριον ἀνεβίβασε. ὁ μὲν ἑκατὸν χρυσίνους ἐτιμήσατο, ὁ δέ γε Μελιτηνιώτης πεντήκοντα. ὁ γὰρ τρίτος ὁ Μετοχίτης διὰ νόσον προκατήχθη ἐπὶ τὰ οἴκοι, ἐκεῖθεν βασιλέως προστάξαντος. *Illos itaque,* Veccum nempe, Meletiniotam, ac Metochitam, *dissoluto Concilio Cosmidii Monasterium habuit, carceribus tamen, atque custodiis convenientibus mancipatos, ad quos mittens Imperator ut quiete agerent, deprecabatur, & sepositis juribus libere viverent illius benevolentiæ compotes: aliter illis & exilia minabatur, & mala afferenda. Neque enim aliter, quam ordinatum fuerat, fieri poterat: eosdem ignominia infames vitam amissuros, ni mutata sententia pacem complecterentur. Hæc sæpe Imperator cum per nuncios significaret, & bona sponderet, illi neque tristium metu adacti, neque bonorum sponsionibus emolliti sunt, quin imo sese ad utraque indurantes promptos ad singula, quæ Imperatori liberent, exhibebant, illud lubentius subituri quam cum iis, qui ita condemnarent, fœdus inituri. Cum vero magis ac magis contra eos irasceretur immites, ac insigniter pervicaces, nec quidquam amplius illi ad emolliendos eorum animos suppeteret, tandem eos exilio mulctare decernit, statimque ad Castellum, quod in Astacenum sinum naviganti ad dextram sese offert, & a S. Gregorio nomen habet, in navicula positos conduci jubet, in eo inclusos Celtis, & uni ex Imperatoris Accubitoribus custodire committit, rebus omnibus necessariis destitutos, nullo in posterum usu ab Imperatore percepto, præterquam eo postmodum ad Orientem commeante. Præerat tunc Patriarchatui Athanasius, fretoque qui apud Helenopolim est, emenso & Magno Logotheta, quem in Protovestiarium promovit, ad eos misso hic quidem centum, Meletiniota quinquaginta aureis ad summum donatus est, tertius namque Metochita propter ægritudinem antea inde patriæ Imperatoris jussu restitutus fuerat.* Cum interim in Castello Veccus sancte, strenueque efflasset animam, non amplo funere in eadem, in qua degebat cella, humatus Meletiniota inde advectus, Byzantii cum Metochita carceribus includitur. Idem Pachymeres lib. 9. cap. ultimo, τὸν Μελιτηνιώτην δὲ ἐξαγαγόντες ἐκεῖθεν, καὶ τῷ κατὰ τὴν πόλιν Μετοχίτῃ συνδιάσαντες. ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσιν εἰρηνεύειν καθὼς ἀπῄτουν, οἵ τε περὶ τὸν Βασιλέα, καὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸ μέγα παλάτιον κατακλείουσιν, ὅπου καὶ ὁ Ταρχανειώτης Ἰωάννης ὕστερον κατεκλείετο. *Meletiniotam vero inde extractum unacum Metochita, qui in urbe erat, collocat. Veruntamen cum quiete secundum Imperatoris, domesticorum, & Ecclesiasticorum arbitrium vivere nollent, in magno Palatio concluduntur, ubi & Joannes Tarchaniota postmodum concluditur.* Etiam post Meletiniotæ mortem propositi tenax, τῇ δ᾽ αὐτῇ μηνὸς Βοηδρομιῶνος κατὰ τὴν κυρίαν κυριακήν. καὶ ὁ φυλακίτης Μελιτηνιώτης θνήσκει τῆς ἐξ ἀρχῆς ἐπιμένων γνώμης, μηδὲν πλέον πρὸς βασιλέως ἀξιώσας, ἢ τὸ ἐπί τινι τῶν περὶ τὴν πόλιν ἀοικήτων νήσων ἀπαχθὲν τὸ ἴδιον σκῆνος ταφῆναι, ὃ καὶ γέγονε, καὶ εἰς τὴν Πλάτην

Edit. Paris. pag. 347.

ἐκκομίζεται, καὶ εἰκαίως θάπτεται. μόνος δὲ τῇ φυλακῇ ὁ Μετοχίτης ἐγκατελέλειπτο, μηδὲν καὶ αὐτὸς ἐνδιδοὺς ἔτι ὧν ἐξ ἀρχῆς εἴχετο. *Hoc eodem mense Boedromione, nova Dominica in carceribus Meletiniota moritur, quam a principio sibi proposuerat opinioni persistens, cum nihil amplius ab Imperatore impetrasset, quam ut in deserta quapiam insula circa urbem, cadaver illius abactum sepeliretur. Quod & factum est, & in Platem delatum negligenter humatur. Solus vero Metochita custodia reliquus, nihil ex iis, quæ sibi a principio mordicus inhæserant, remittens.* Sed quonam vitæ fine diem clauserit strenuus iste, ac multis nominibus dignus, qui semper celebretur Athleta nondum comperi; in carceribus tamen vitam obiisse, verosimile est.

Quid in postremis tribus tractatibus Metochitæ contineatur, satis nobis indicavit Joannes Chameta Chartophylax Chii, & Archimandrita magnæ Ecclesiæ. *Edit. Paris. pag. 348.* αὕτη ἡ βίβλος Γεωργίου τοῦ Μετοχίτου διαλαμβάνει τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀρχὰς, δι᾽ ἃς οἱ Γραικοὶ ἀπέκοψαν τὸ τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα μνημόσυνον, ὡς ἐγένετο διὰ φιλαρχίαν, ἧς ἦρξατο Φώτιος. προσέτι δὲ καὶ τὸν τόμον, ὃν ὁ Κύπριος πατριαρχεύων, καὶ τὰς τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἡνίας παρανόμως ἔχων σὺν τοῖς αὐτοῦ συνθιασώταις κατὰ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας φιλαρχῶν ἀπειργάσατο ἐφ᾽ ᾧ περ παρανόμῳ, καὶ ἀθέσμῳ κακίστῳ τόμῳ ὁ πρώην τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας Ἀρχιερεὺς Ἰωσὴφ τὸ ὄνομα σὺν τῷ μεγάλῳ Χαρτοφύλακι τῆς αὐτῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ τῷ προῤῥηθέντι διακόνῳ τῷ Μετοχίτῃ τῇ εἱρκτῇ ἐνεβλήθησαν διὰ τὸ μὴ ὑπογράψαι αὐτοὺς ἐν τῷ αὐτῶν κακῶς εἰς τὴν τῶν ἐκκλησιῶν διαίρεσιν ἐκτεθέντι τόμῳ, οὗ ἕνεκεν ὁ αὐτὸς Διάκονος Μετοχίτης ἐν φυλακῇ ἄγων οἰκτρῶς τὸ παρὸν βιβλίον εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀληθείας ἀρίστως ἐγράψατο, καὶ τὰ κακῶς παρ᾽ αὐτῶν ἐκτεθέντα, καὶ τυπωθέντα, ἐντέχνως, καὶ σοφῶς ἀνεσκεύασεν, καὶ πρῶτιστον, τὸν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας πάντων Ἀρχιερέων ἀνέδειξε καὶ διὰ μαρτυρίας τῶν θείων καὶ ἁγίων προαπελθόντων πατέρων ἀπεφήνατο, ὅς τὸ θεῖον καὶ πανάγιον πνεῦμα ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται, καὶ οὐκ εἰσὶ δύο αἴτια, οὐδὲ ἀρχαὶ δύο. ἀλλ᾽ ἡ μία καὶ ἡ αὐτὴ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἀρχὴ καὶ αἰτία ἐκπορεύει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθ᾽ ὅσον ἑνοῦται ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ, καὶ ὡς πάντα τὰ τοῦ πατρὸς διαβαίνει φυσικῶς πρὸς τὸν υἱὸν κατὰ τὸν θεῖον, καὶ πνευματοφόρον πατέρα Κύριλλον. *Liber hic Georgii Metochitæ continet causas, & principia, ob quæ Græci sanctissimi Papæ commemorationem exciderunt, idque factum esse propter dominationis ambitionem, cujus primus Auctor fuerat Photius: Item tomum, quem Cyprio Patriarchatum obtinente, & Orientalis Ecclesiæ habenas præter jus omne moderante, cum suis sequacibus adversus Occidentalem Ecclesiam dominationem ambiente compositum: cui impio, iniquo, & pessimo tomo prior Orientalis Ecclesiæ Pontifex, & ejusdem magnæ Ecclesiæ Magnus Chartophylax, & dictus Diaconus Metochita, quod Tomus in divisionem Ecclesiarum expositus maligne fuerat, noluerunt subscribere, carceribus traduntur. Propterea hic Metochita Diaconus cum pessime in custodia tractaretur ad comprobationem veritatis volumen hoc quam optime conscripsit, & male ab illis tradita, & constituta artificiose, sapienterque refutavit, primumque reliquorum omnium Pontificum Occidentalis Ecclesiæ Præsulem ostendit; & auctoritatem divinorum, ac sanctorum, qui præcesserant Patrum demonstravit, divinum, ac sanctissimum Spiritum ex Patre, & ex Filio procedere; nec ideo esse duas causas, nec duo principia, sed unum, & idem Patris, & Filii principium, & causam effundere Spiritum sanctum, in quantum unitur Filius Patri, & omnia Patris transeunt naturaliter ad Filium, ut divinus, & Spiritum sanctum ferens Pater docet Cyrillus.*

GEORGIUS MOSCHAMPAR fuit magnæ Ecclesiæ Chartophylax. Georgius Pachymerius hist. lib. 2. ἐντεῦθεν ὁ Μοσχάμπαρ Γεώργιος Χαρτοφύλαξ ὢν τῆς ἐκκλησίας τότε νόθον ἔλεγε τὸ ῥητόν. *Hinc Moschampar Georgius Chartophylax cum esset Ecclesiæ, spuriam esse ajebat sententiam.* Illius meminit Josephus Methonensis Episcopus Apologia contra Marcum Ephesium. καὶ σὺ μὲν συνήφθης, ὡς φῂς, τοῖς ἁγίοις σου πατράσι καὶ διδασκάλοις Φωτίῳ πρώτῳ σχισματικῷ, μᾶλλον δὲ αὐτουργῷ, καὶ δημιουργῷ τοῦ σχίσματος, καὶ τῆς διαιρέσεως, Καβασίλᾳ, Παλαμᾷ, Καματηρῷ, Φουρνῇ, Ψελλῷ, Μοσχάμπαρι, Βουλγαρίᾳ, Νικολάῳ Μεθώνης, Πανα ρέτῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς, τοῖς μετὰ τὸ σχίσμα, καὶ τὴν πολλὴν ἔριν κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας εἰποῦσι. *Et tu quidem, ut ais, sanctis tuis Patribus ac Doctoribus te adjunxisti, Photio schismaticorum principi, immo vero auctori, & opifici schismatis, & dissidii, Cabasilæ, Palamæ, Camatero, Phurnio, Psello, Moschampari, Bulgariæ, Nicolao Methonensi, Panareto, & cæteris, qui post schisma, & multam contentionem in Romanam invecti sunt Ecclesiam.* Meminit etiam Joannes Plusiadenus Dialogo pro Synodo Florentina. Cum Vecco, & Cyprio sub Palæologis vivebat Latini nominis infensissimus, quos palam in Synodis Constantinopolitanis, redarguere conatus est, & calamo etiam in eos stricto pleraque conscripsit: non magni tamen nominis apud suos, neque magnæ æsti-

mationis: hinc & in consensu multorum Doctorum sententia ejus de dicto Damasceni, ἐκ τοῦ υἱοῦ δὲ οὐ λέγομεν, tamquam minus prudens rejicitur. Pachym. in histor. lib. 8. cap. 1. τὸ γὰρ κατὰ τὸν Μοσχάμπαρα, καὶ αὐτοὺς λέγειν, ὡς νόθον δὴ τὸ ῥητὸν, καὶ ὡς ἔν τισι τῶν βίβλων οὐ φέρεται τὸ κεφάλαιον, οὐ ξυνετὸν ἐδόκει. προσίστατο γὰρ ἡ τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας βίβλος φέρουσα, καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἀναγράπτου. καὶ γε τὸν γεννήτορα μαρτυροῦσα. πλὴν οὐκ ἔχουσα πλέον εἰς θεραπείαν, ἢ τὸ προφέρειν ἐν ταύτῃ τὸν Κομνηνὸν Μανουὴλ βασιλέα ὡς οὐκ ἐξ υἱοῦ, ἀλλὰ διὰ λόγου τε καὶ υἱοῦ ὁ θεολογῶν ἀπεφήνατο. *Namque eos asserere, quemadmodum Moschampar affirmarat, dictum illud spurium esse, & in aliquibus Codicibus caput illud non haberi, haud prudentis esse existimabant; ad manus siquidem erat sacri armamentarii liber, in quo unacum aliis id quoque exaratum, non alium, quam Damascenum dicti parentem contestans aspiciebatur; nec quicquam aliud amplius in rei moderationem adducens, quam quod in eo Manuelem Imperatorem proferat Comnenum, quod non ex Filio, sed per Verbum, & Filium Theologus determinarit.* Et a Vecco non invenusto scommate proscinditur. Pachymeres lib. 7. Καὶ τοὺς αὖθις ἀναγνόντας ἀρνεῖσθαι, καὶ ἀναθεματίζειν τὸν λόγον, σχεδὸν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν γράψαντα. ἀλλὰ τὸν Μοσχάμπαρα ἰδόντα ὁμολογεῖν ἑαυτοῦ τὸ σύγγραμμα εἶναι, καὶ ἀπολογεῖσθαι πειρᾶσθαι. ἐφ' οἷς ὁ Βέκκος μεθ' ὅσου εἴποι τις ἂν τοῦ χαριεντισμοῦ. ἡμεῖς μὲν προσεδοκῶμεν σὸν εἶναι πρὸς τὸν Πατριάρχην φησίν· εἰ δὲ μὴ σὸν ἀλλὰ τούτου, ὡς καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ, ψύλλα τίς ἐπικαθίσασα τῷ τῆς ἁμάξης ῥυμῷ, οὐτ' ἀνασπᾶν, οὔτε κατασπᾶν, ἔχει τὴν μήρινθον. *Illi cum rursum perlegissent, negare, & cum anathemate non tractatum modo, sed Auctorem quoque ferire. Id ubi vidisset Moschampar, fateri Commentarium esse suum, & pro eo Apologiam parare. Super his Veccus quam maxime venuste, neque ingratiis. Nos equidem, ait, reversus ad Patriarcham, tuum esse opinabamur; quod si non tuus, sed hujusce, quemadmodum & ipse fassus est, culex quispiam a currus temone insidens, neque attrahere, neque adducere funem potest.* Hoc autem dixerat, quod duplici nomine compellaretur Chartophylax. Multa in Latinam Ecclesiam, illiusque dogmata monumentis editis oblatravit, quibus Joannes Veccus Patriarcha Constantinopolitanus docte respondens tanti nebulonis impetum, fastumque compressit. Ego neque Moschamparis scripta, neque Joannis responsiones vidi, id tamen ab eodem Patriarcha Joanne habeo, ex libro, cui ipse titulum fecit ἐπισημειώσεις, τῶν ἁπασῶν αὐτοῦ βίβλων, καὶ γραφῶν συμφωνίας. *Adnotatio de suorum omnium librorum, & scriptorum concordia.* Et incipit, καὶ τὴν παροῦσαν δέξαι δὴ βίβλον. In eo inter alia habet, ἅπαντα εἴσεται ὁ ζητητικὸς, ἐν οἷς ἡμεῖς τὴν ἀντίρρησιν τῶν δεκάτου ἕκτου τῶν τοῦ Μοσχάμπαρ ἐχειρισάμεθα κεφαλαίων. *Quæ omnia curiosus intelliget ex his, quæ nos decimo sexto capiti respondimus, capita Moschamparis ex tempore refutantes.* Et infra. μετὰ τὸ τὰς κατὰ Φωτίου, καὶ τοῦ Μεθώνης, Φουρνῆ τε, καὶ τοῦ Βουλγαρίας, ἔτι δὲ καὶ τῆς τοῦ Καματηροῦ βίβλου ἰδίως, καὶ αὖ παρὰ μέρος μετὰ τὸ τὰς κατὰ τοῦ Μοσχάμπαρ λογογραφῆσαι ἡμᾶς ἀντιρρήσεις, ἄλλων πάλιν ὥσπερ ἐξ ὑπαρχῆς πολεμίων τῆς ἀληθείας ἀναφανέντων. *Post Photii, Methonensis, Phurnes, Bulgariæ, nec non Camateri libri separatim & per partes, itemque Moschamparis scripto traditas refutationes, aliis rursum tamquam a principio veritatis hostibus emergentibus.* Modum etiam in refellendo Moschampare, quem ipse tenuerat, paucis interjectis sic promit. τὴν αὐτὴν δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς κατὰ τοῦ Μοσχάμπαρ ἀντιρρητικοῖς ἐβαδίσαμεν, πᾶσαν μὲν ἡμετέραν ἀντίρρησιν ἀπαραποίητον ἐν ἑκατέρᾳ τῶν βίβλων τετηρηκότες. ὡς ἐν τοῖς τοῦ Καματηροῦ ὁπόσα δὲ μέρη τῶν αὐτοῦ κεφαλαίων μόνην τὴν ἐν ματαίῳ εἶχον πολυλογίαν, ἐφ' οἷς οὐδὲν εἶναι καίριον διεγνώκαμεν εἰς ἀντίρρησιν ἐπιτεμόντες. *Eamdem etiam viam in refellendis Moschamparis dictis inivimus, omnem nostram contradictionem in utroque libro minime immutatam servantes, quemadmodum & in Camatero egimus: quotquot vero illius capitum partes tantum in multiloquio inaniter perstrepebant, in quibus nihil esse, quod refutationem postularet, dignovimus persecantes.*

GEORGII sacerdotis, & NOMOPHYLACIS sanctissimæ Dei magnæ Ecclesiæ *explicatio in omnes Imperiales leges*, apud Antonium Cantacuzenum. Verderius in supplemento.

pag. 350. GEORGIUS BYZANTIUS ex Arabica lingua in Græcam transtulit *Librum medicinalem N. Beekzeber Ebi*. Septem sectionibus distinctum, Erat Constantinopoli apud Michaelem Cantacuzenum. Verderius in supplemento.

GEORGIUS ZEGABENUS *Constantini Cæsarei librum de Romana historia*, ex Romana in Græcam linguam traduxit: habebatur apud Manuelem Eugenium Constantinopoli. Verderius in supplemento. Quis Constantinus Cæsareus fuerit, dubium mihi est. Et forte ille fuerit, cujus Theodorus Balsamon in Synodum sextam Trullanam meminit. εἰ δὲ θέλεις οὖν μαθεῖν τὰ περὶ τούτου πλα-

τύτερον, ἀνάγνωθι τὸ πρῶτον τῆς παρὰ τοῦ Καισαρέως Κωνσταντίνου συγγραφείσης ἱστορίας. *Si vis ergo de hoc fusius edoceri, lege primum a Constantino Cæsariensi scriptæ historiæ librum.* Et Macarius Ancyranus Metropolita contra Barlaamum, & Acyndinum c. 35. οὐ γὰρ δεῖ παρ᾽ ἐκείνου ἐχειροτονοῦντο, ὡς καὶ ὁ Καισαρεὺς ἱστορεῖ Κωνσταντῖνος. *Neque enim ab eo ordinabantur, ut Cæsariensis Constantini historia refert.* Cum itaque Constantinus ille historiæ scriptor Καισαρεὺς *Cæsariensis* fuerit, Verderius in Cæsarium, Gentianus Hervetus in Cæsarem, dum Balsamonem vertit, majori oscitantia transmutavit. Neque solus Constantinus hic in Græcia natus in scribenda historia Latina lingua usus est. Eum cum aliis peculiari Diatriba reservamus.

Ejusdem, *De Herbis particularis demonstratio*, erat Constantinopoli apud Michaelem Cantacuzenum. Verderius ibidem.

GEORGIUS ZEGABENUS de septem Vocalibus, & reliquis litteris consonantibus. *in 4. manuscript. Biblioth. Imper. Viennæ*, Epitome Gesneriana. Habeoque penes me ejusdem περὶ τῶν ἑπτὰ φωνηέντων, καὶ περὶ τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων. *De septem Vocalibus, & de viginti quatuor litteris*. Carmine Politico incipit. τὸν Ἀβραὰμ ὦ φίλτατε Ἀβραμιαῖοι παῖδες. Vita, & conditione miserrimum fuisse constat ex iis, quæ ipse ibidem scribit.

Φίλε ἀρκεῖ σοι ἐνταυθοῖ τὸ ὕφος τῶν πνευμάτων
Ἀμίσθωτος καὶ νῆστις ὢν τοῦ γράφειν οὐκ ἰσχύω.
Οὔτε ψωμόν μοι ἔφερες, οὔτ᾽ οἶνον τὸν εὐώδη,
Οὔτε τυρὸν, οὐ ὄψον τι, οὔτε ὠὰ ὀρνίθων,
Ἃ καὶ οἱ οἶκοι πλήθουσιν ἀεὶ μὲν καὶ τῶν Ἴρων.
Ἀλλ᾽ οὔτ᾽ ὀλίγα κήπια, ἢ καὶ τινὰς ὀπώρας.
Ἵνα ἐσθίων πρὸς μικρὸν ἰσχύω γράφειν ταῦτα.
Ἀλλ᾽ ἀληθῶς καὶ φανερῶς λέγω σοι τοῦτο πάτερ
Τὴν χθὲς, καὶ πρώτην νυτρικῶς οὐκ ἐζύμωσαν οἱ οἶκοι
Διό τε μήδ᾽ ἀλεύριον, οἶδε Θεὸς, οὐκ ἦν μοι
Νόμισμά τί μοι πίστευσον οὐκ εἶχον ἀγοράσαι,
Καὶ ἠρξάμην ὀλιγοθυμεῖν, καὶ συσκοτιζόμην
Πολλὰ τῆς εἶπα, πεῖνα μου δίφθογγον νά σε γράψω
Καὶ μόνον ἔασον μικρὸν, μὴ σκοτισθῇ τὸ φῶς μου.
Καὶ πρός με ἀπεκρίνατο μετὰ θυμοῦ μεγάλου,
Καὶ τρίφθογγον εἰ γράψεις με, οὐκ ἐστὰ μοι ἀρκέσεις
Πληροφορήθητι καλῶς, γοργὸν νὰ σὲ ὀλέσω
Ρίψω δέ σε κατὰ γῆν, ἐ χάσεις τὴν ζωήν σου,
Καὶ οὕτως οὐχ ὑπήκουσεν, εἰ μὴ νὰ τὴν χορτάσω.

Amice hic tibi satis erit spirituum pertractatio. Ipse sine mercede, & jejunus scribere nequeo. Non attulisti mihi panem, neque bene odoratum vinum, non caseum, non condimentum aliquod, neque ova g llinarum, quibus & miserrimorum ædes abundant. Quinimo neque aliquid ex horto, neque fructus aliquot, ut comedens saltem ad parvum tempus hæc scribendo sufficerem. Verumtamen vere, palamque hoc tibi dico Pater. Heri, & nudius tertius, domi certe farinam non subegerunt, quod farina non suppeteret, idque novit Deus, nec esset mihi, crede dicenti, pecunia ad emendum. Quare cœpi animo linqui, & lumen oculorum amittere. Multa illi dixi, Fames mea, diphthongo te in Edit. Paris. pag. 331.
posterum scribam, tantum mihi concede, ne lumine spolier, quæ mihi cum magna iracundia respondit: & licet me triphthongo scribas, non facies satis. Præpara igitur te, cito te perdam, prosternam te in terram, & vitam profundes. Sic illa me non audiit, nisi prius satiata. Adnectitur Zegabeno Canon Maximi Mozari *de Spiritibus, & Antistichis*, quemadmodum & ea, quæ Zegabeni sunt, non magni pretii.

Translatio ipsius *Vaticiniorum Theophili Romani* in Græcam linguam habebatur apud Manuelem Eugenium. Verderius. *Oracula omnia cum figuris picta principium Methodii Episcopi Patarensis, Visionis Danielis Prophetæ, & Chosroæ Regis Persarum, & Theophili presbyteri Romani translata a Georgio Zegabeno, prætereaque Leonis Philosophi, & Imperatoris*. Theophili tamen hujusce vaticinia a Joanne Rhizeno in linguam Græcam versa cum aliis in primo meorum Variorum Antiquorum libro annexa sunt. An eadem, vel diversa, cum ista Eugenici non viderim, incertus hæreo.

Ejusdem etiam asseritur explicatio in Psalterium in Catalogo a Grammatico exhibito apud Verderium: nisi mendum sit, & Euthymii locum Geor-

gius occupaverit & forte Zegabenus bic non alius a superiori Byzantio, vel Byzantius a subsequenti Choniata fuerit.

GEORGIUS CHONIATA *Antidota Persica* in Græcum sermonem transtulit. Diegus Hurtadus Venetiis habuit, ut refert Gesnerus. Et Scoriaci in Biblioth. Regia babetur. *Γεωργίου Χωνιάτου ἐξελληνισμὸς Αντιδότων, τῶν ἐκ Περσίας κομισθέντων. Georgii Choniatæ Antidotorum ex Perside advectorum translatio in linguam Græcam.* II. z. 3. Meminit & Robertus Coostantious in Bibliotbeca. Hic diversus erit a Chrysococca, quaotum Cbrysococca a Choniata, & unius familiæ homo ab alio alterius familiæ differt.

Ejusdem *bistoria* incipiens inde ab Imperatore Leone, qui fuit filius Alexii in folio mſ. io Bibliotheca Imperatoris Vieooæ asseritur extare in Epitome Gesneriana. Sed quisnam hic erit Leo Imperator Alexii filius? Moostrum.

GEORGIUS ACROPOLITA, & Magnus Logotheta Constantinopolitanus, quem Typographi Lugduoo-Batavi, ut mos est in Joannem Acropolitam apud Vossium de histor. Græcis lib. 2. cap. 29. transmutarunt, & cujus causa huoc Diatribæ laborem *De Georgiis* suscepimus, undecim annos natus (quæ ipse de se in Historia sua nondum edita tradidit, io unum conferimus) Eocycliique doctrinæ, quam vulgus Grammaticam vocat disciplina instructus ad Imperatorem Theodorum Lascarim, tunc Constantinopoli exulantem mittitur. Pater etiam e Latinorum manibus se surripere decreverat, licet ab illis, & sumptuosis impensis, & officiis, quibus eum prolixe admodum prosequebantur, detineretur, oec leve essent filii famulique impedimentum. Sed pertinacius ille in sententia persistens, filium ad Imperatorem præmisit, morbus tamen gravis conatus intercepit, pene enim semivivus, & media sui parte fere exiccatus post duos annos vitam amisit. Georgius in aula Imperatoria necessariis providebatur, & Mathematum amore excito, sublimioris disciplinæ gratia omnibus valere jussis, una cum aliis adolescentibus, ita annuente Imperatore, atque Exapterygo Theodoro informante, Logicæ scientiæ aditus aperiuntur; monitisque Imperatoris aula egressus præceptori se dedidit annos septem & decem oatus. Exapterygus in Matbematicis non admodum præstabat, sed multum diceodo valuit, ut pote Rhetoricis studiis eximie institutus, & ad eloquendum composite usu, atque ingenio comparatus, ideoque ingenti nomioe, ac memoria dignus habitus est. Eo demortuo, postquam poematum ambages explicasset, & oratioois conficiendæ artem tradidisset, ad Blemmidam Nicephorum, quo neminem in Philosophicis disciplinis præstantiorem noverat, se ipse cootulit, & quicumque una secum Logicis speculationibus attendebant. Quod idem asserit in expositione Theologicorum dictorum. *Potest autem & unum*, &c. *τὶ δ' ἄλλο πολλῆς τινος καὶ ποικίλης, καὶ ὑψηλοτέρας, ὡς οἶμαι, δεῖται τῆς σαφηνείας περὶ τούτου. καὶ γὰρ ἐν μείραξιν ἐπιτελῶν, καὶ τῷ θεσπεσίῳ ἐκείνῳ ἀνδρὶ, τῷ σοφωτάτῳ Βλεμμύδῃ, ἡνίκα παρ' ἑαυτοῦ ἐφοίτων ἐκοινολογησάμην. ἀλλ' οὐδέν τε μοι εἶχεν εἰρηκέναι σαφῶς, ἀλλ' ἅπερ καὶ ἄλλοι τοῦ τοῦ πατρὸς ἐξηγούμενοι. Verum aliud multæ, & variæ, altiorisque, ut existimo, indiget expositionis. De boc enim, dum in pueris essem cum divino illo Viro sapientissimo Blemmida sermonem contuli, quando mibi ab eo doctrinam expetebam. Sed nibil mibi de boc proferre, quod lumen afferret, potuit, sed ea tantum, quæ reliqui bujusce Patris expositores in medium afferebant.* Indolis suæ specimeo, & ingenii dedit. Namque cum ab Imperatrice Irene io defectu solis meridiano, de defectus causa interrogaretur, licet tum primum Philosophiæ arcanis a Blemmida imbueretur, ideoque accurate rem non posset extricare, ex se ipso, quod par erat, decernens, Lunæ interpositionem adumbrati solis causam esse enunciat: viderique solem deficere, cum revera lumine non spolietur. Verum Lunam defectum subire, cnm in umbram terræ inciderit, quandoquidem illa solis splendore renideat. Sed cum oratio in longum protraheretur, dicta refellebat Nicolaus Medicus Vir, nullateous in Philosophia versatus, arte vero, qoam ipse profitebatur eximius, & ea præcipue, quæ experieotia comparatur, Imperatrici summopere carus, & Actuarius dignitate; nimiæ tameo garrulitatis non nimis hooorifica compellatione ab Imperatrice tulit *μωρὸς* nuncupatus, quasi puerum, vel stultum diceres, erat quippe tunc unum & vigioti annos natus. In scribendis epistolis operam sæpius Imperatori navavit, urbibus, ac oppidis captis scribeos, & Imperatorium sigillum imprimeos. Namque id moris erat Romanorum Imperatoribus per litteras illis,

Edit. Paris. pag. 352.

qui longe distabant, egregie a se gesta significare, voluptatemque illis, quam ipsi experirentur, conciliare. Ad Michaelem Despotam Larissæ commorantem ab Imperatore Joanne una cum Phoca Philadelphiensi, Isaacio Duca, & Michaele Hyalea, ad pacta cum eo inita complenda missus est: aliasque postea legationes felicissime obiit. Quare illius prudentia, ac diligentia perspecta, fideque nisus summa imperii consilia credidit: deinde, ut sunt rerum vices, tanti viri virtute pertæsus, hominem de se tantopere bene meritum Theodorus Joannis Batazæ filius non tantum minis perterruit, sed ex nervo emissum compingit in carcerem. Sed audiamus ab ipso, ut fortunas suas deploret. καὶ αὐτὸς πολλάκις εἴρηκεν, ὦ βασιλεῦ. ὡς ἐπιπλέον μοι δοκεῖ τὸ εἰρημένον ψεῦδος, ἐπ' ἔλαττον δὲ ἀληθές. τὸ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀδήλοις ἀκριβῶς ἀποφαίνεσθαι οὐ μοι δοκεῖ ῥᾷον εἶναι. ὁ δ' ἐκεῖνος. ἐν τοῖς ἀδήλοις ἐστὶ χάρις βεβαίως καὶ ἀληθῶς ἀποφαίνεσθαι. ἐπὶ γὰρ τοῖς δήλοις, καὶ οἱ ἀείδαροι λέγουσιν. ἦν δ' ἐγώ. ἰδοὺ μετὰ τῶν ἀειδάρων καὶ ἡμεῖς συντετάγμεθα. καὶ ὁ Βασιλεὺς χόλου πλησθεὶς, σὺ πάντοτε ἔφη, ἦσθα μωρὸς, καὶ ἀρτίως πάλιν μωρός. καὶ αὐτὸς οὐδέν τι πλέον μετὰ τοὺς λόγους ἀντεπιχειρεῖν ἤθελον. ἀλλ' εἰ ἐγὼ μὲν εἰμὶ μωρὸς, καὶ ἵνα σιωπῶ. οἱ δὲ φρονοῦντες λαλείτωσαν. ταῦτα εἶπον καὶ ὀργῆς ὁ Βασιλεὺς ἀπλέτου πλησθεὶς, ἑλκύσαι μὲν ὥρμησε τὴν σπάθην τοῦ κολεοῦ τῆς κώπης ἐπιλαβόμενος. ἀλλὰ τοῦτο μὲν κατεῖχε. μικρὸν γὰρ ταύτην ἀπογυμνώσας, πάλιν εἰσῶξε. τῷ μεγάλῳ δὲ Δομεστίκῳ αὐτοῦ τῷ Μουζάλωνι Ἀνδρονίκῳ καταβαλεῖν με τοῦ ἵππου προσέταξε. καὶ ὃς ἠρέμα πως ἔφη, ἔκστηθι τῆς ἐφεστρίδος. καὶ αὐτὸς ἀπέβην τῆς ἡμιόνου. ὁ δὲ χρηστότατος περὶ ὑμᾶς Βασιλεὺς τοὺς πολλὰ πρὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ δι' αὐτὸν πεπονθότας. ὃς ἐν πολλῷ πλήθει, καὶ πολλάκις ἐξακουστίῳ ἔλεξε τῇ φωνῇ, ὡς πολλῶν μοι αἴτιος ἀγαθῶν οὗτος ὁ ἄνθρωπος γέγονε. περὶ τῆς λογικῆς φάσκων παιδείας καὶ πολλῶν ὀφειλέτης τούτῳ τυγχάνω, δυοῖν κοραμηφόροιν προσέταξε τύπτειν με, χθιζὰ καὶ πρὸ τρίτης τούτους χειροτονήσας, ὡς εἰκοσιτέσσαρας πάντας τὸν ἀριθμόν. οὐκ οἶδα εἰ μὴ δι' ἐμὲ, ἵν' εἴη ἡ σκηνὴ τοῦ δράματος εἰς τραγῳδίαν μεμορφωμένη. καὶ οἱ μὲν ἔτυπτον. ἐγὼ δὲ σιγῇ τὰς τύψεις ἐλάμβανον. ὃ καὶ μᾶλλον τοῦτον ἐξέμαινεν, ὅτι μηδόλως πρὸς δεήσεις κάμπτομαι καὶ πληττόμενος. ἐπεὶ δὲ πολλὰς κατὰ παντὸς ἐδεξάμην τοῦ σώματος, μόγις ἰσχνῇ καὶ ἠρεμαίᾳ φωνῇ, ὦ Ζωοῦ, ἀλλ' ἐν τοιούτοις με καιροῖς ἐπιμελὲς ταῦτ' εἶπον. καὶ ὁ Βασιλεὺς οἷον αἰδεσθεὶς ἀπηλλάγη, ἑνὶ τῶν ἀκολούθων αὐτοῦ εἰρηκώς, λάβε τοῦτον αὐτός. καὶ ὃς ἔφιππόν με λαβὼν ἠρώτα, ποῦ ἂν καὶ ἀπέλθοιμεν. *Tum ego. At sæpius effatus sum, plus mendacii, quam veritatis, quod circumfertur in se continere: & in dubiis exquisite sententiam ferre, non ita facile mibi videtur. Respondit ille. Sed in dubiis vere, ac firmiter enunciare id prudentis est. De manifestis quippe & asini pronunciaverint. Et ego. Jam & nos inter asinos collocamur. Imperator ira inflammatus, tu semper, ait, haud sanus ineptis, & nunc quoque ineptis. Ipse, nec aliud, ita me sermones ament, respondi. Ego quidem ineptio, ideoque silendum est mibi: qui sapiunt, ipsi loquantur. Dixeram: Imperator incredibili, atque atroce percitus iracundia ensis capulo manu compresso, vagina detegere tentat. Sed motum temperat: & quem paululum retexerat ensem, vaginæ reddit. Dein Magno Domestico Andronico Muzaloni, me de equo dejicere imperat. Ille voce submissa, secede, ait, sago. Ego mula descendi. Tum optimus erga nos Imperator, nos, qui multa a patre suo, sui gratia aspera perpessi eramus, ut palam, sæpeque multis audientibus, clarissima voce testatus est, virum hunc, me nempe intelligens, bona sibi plurima apportasse pro disciplina Logica, qua eum institueram, nec non & aliis non exignis me debere confessus, duobus clavigeris, heri, aut nudius tertius, nescio an propter me, ut Dramatis scena in Tragœdiam ad amussim converteretur, electis, eorum numero ad vigintiquatuor ascendente, verberibus appetere jussit: Illi itaque verberare. Ego silentio verbera excipere; id magis in furorem agebat Imperatorem, quod nec verberibus cæsus ad supplicationes effunderer. Ubi vero frequentium ictibus verberum universum corpus fœdaverant, vix tandem ego debili, ac submissa voce, Christe Rex, inquam, quot morbis afflictatus sum, quare eorum nullo vitam amisi, sed ad bas me tempestates servasti. His dictis, Imperator nonnibil, ut videbatur, veritus secessit, cum uni ex iis, qui ipsum sequebantur, dixisset, duc tecum ipsum. Ille equo advehens, interrogat, quo abituri sumus?* Hinc carcerem, custodiam, aliaque prosequitur, tandem beneficio delinitus, in familiaritatem rursus Imperatoris insinuatur, atque pristinæ dignitati restituitur, neque multo post, rebus Byzantinis in propinquum discrimen adductis, militiarum Prætor in occiduis partibus præficitur. Verum Ducum oscitantia, atque perfidia rebus Romanis afflictis, debilitatisque, Georgius post longam Prilapi obsidionem captus a Michaele Defectore in servitutem rapitur, carcerique mancipatur: postea servitute exemptus novo Imperatori, muneribus, ac legationibus obeun-

Edit. Paris. pag. 353.

dis operam navat: nec aliam fuisse existimo, quam qui a Michaele Palæologo, ad illa namque tempora suffecerat, ad summum Pontificem, pro stabilienda Occidentalis, & Orientalis Ecclesiæ unione mittitur. Georgius Pachymerius lib. 5. καὶ ἦν ἀνάγκη πρέσβεις πέμπεσθαι, ἐφ' ᾧ παρ' ἐκείνων τὸ ἀσφαλὲς γενέσθαι, ὡς ἐντεῦθεν μὲν ὑποπτεύειν τὸν κίνδυνον ὑποταγέντας τῇ τῶν ἐκκλησιῶν πρωτείᾳ, καὶ ἤδη γνησίους ἐκείνης νομιζομένους. ἐξελέγοντο μὲν οἱ πρέσβεις. οἱ δ' ἦσαν ὁ Πατριαρχεύσας Γερμανός, καὶ ὁ Νικαίας Θεοφάνης, καὶ τῶν συγκλητικῶν ὁ μέγας Λογοθέτης Ἀκροπολίτης, ὁ προκαθήμενος τοῦ Βεστιαρίου Πανάρετος, καὶ ὁ μέγας Διερμηνευτὴς Βερροιώτης. οἱ δὴ καὶ ἀνὰ μίαν τριήρη ἐντεῦθεν μὲν οἱ τῆς ἐκκλησίας, ἐκεῖθεν δὲ πλὴν τοῦ μεγάλου Λογοθέτου οἱ ἐκ τοῦ βασιλέως λαβόντες ἀνήγοντο ἐπιφερόμενοι, καὶ πολλὰ τῶν ἱερῶν δώρων, καὶ τὰ ἑξῆς. οἱ μὲν οὖν οὕτως ἀναχθέντες ἀπέπλεον. *Necessumque erat legatos mitti, ut res ab ipsis confirmarentur, ut ne qua inde primæ omnium Ecclesiæ subjectis, illiusque in familiaritatem conjunctis periculi suspicio relinqueretur. Eliguntur ergo Legati Germanus, qui olim Patriarchatui præfuit, Theophanes Nicænus, & ex senatu Magnus Logotheta Acropolita, Vestiarii Præfectus, Panaretus, & magnus Interpres Berrœota, qui triremibus conscensis, una quidem qui ab Ecclesia erant, altera præ uno Magno Logotheta, qui a servitio Imperatoris erant, solvunt e portu, marique se committunt, multaque sacra dona.* &c. *Hi itaque hac ratione & in altum maro delati navigabant.* Sed, cum oborta tempestate Senatores metu procellæ in terram triremem, tamquam in tutum portum abigunt, fluctibus immersi, uno tantum superstite, omnes naufragio pereunt: Logotheta, & Viri Ecclesiastici in altum mare, tamquam ad tutiora se conferunt, & quamvis non sine discrimine cum mari luctarentur, tandem die lucescente Methonem appellunt, & de alterius triremis naufragio, hominumque submersione edocti Romam contendunt. Ubi a Pontifice humanissime excepti tiaris, mitris, annulis, aliisque pro more muneribus cumulantur. Pachymerius. οἱ δὴ καὶ μόνοι λειφθέντες, ἐπεὶ οὐκ ἦν ὑποστρέφειν, τοῖς πρόσω ἐπιβαλλομένοις πρὸς τὴν Ῥώμην ἀπέπλεον. καὶ δι' ὀλίγων ἡμερῶν καταλαβόντες τὸν Πάπαν τὰ τῆς πρεσβείας ἐπλήρουν. ὥστε καὶ τιμῶσι σφᾶς τιάραις, καὶ μίτραις καὶ δακτυλίοις, ὡς ἡ ἐκείνων ἔχει ἐπ' Ἀρχιερεῦσι συνήθεια. ἔαρ οὖν καὶ θέρος ἐκεῖσε διαγαγόντες, καὶ τὰ εἰκότα φιλοφρονηθέντες παρὰ τοῦ Πάπα τὰ τῆς πρεσβείας διατίθενται, καὶ φθινοπώρου λήγοντος σὺν ἅμα πρέσβεσι τὴν πόλιν καταλαμβάνουσιν. *Qui soli relicti, cum retrocedere haud fas esset, progrediuntur, Romamque versus iter dirigunt; ibique post non multos dies Papam allocuti, legationis munere fungebantur. Sic tiaris, & mitris, & annulis, quibus summorum Pontificum munificentia similis conditionis homines donare sueverat, cumulantur. Vere ergo, atque æstate ibidem exacto, & ut par erat, cumulatissime pertractati a Pontifice, res legationis componunt, & prope finem autumni cum Legatis Constantinopolim remeant.* Nisi quis de alio Acropolita, & Magno Logotheta Constantino, cujus complures Orationes in sanctorum festivitates tempus nobis non invidit, dicta hæc a Pachymerio velit. Quantum Georgius eloquentia, ac disciplinis reliquis valuit, Georgius Cyprius Patriarcha Constantinopolitanus hisce expressit. λόγων δὲ σπέρματα, καὶ σπινθῆρας ὡς εἰπεῖν μαθημάτων, οὐκ ἦν ὁρᾶν σωζόμενα μηδαμοῦ, ὅτι μὴ παρὰ τῷ Λογοθέτῃ, οὐ μέγα δ' εἰπεῖν, καὶ καθ' ἡμᾶς Ἀριστοτέλει, εἴτε καὶ Πλάτωνι, ἢ ὁπωσοῦν τοιούτοις παραπλησίως τὸν ἄνδρα βούλεταί τις καλεῖν. ἢ ἵνα δηλῶ σαφέστερον, ὃν Ἀριστοτέλην νομίζειν χρεών. οὐδὲν ἐκείνου ἀπολειπόμενον, ὅταν τί δέῃ τῆς λογικῆς ἐπιστήμης, ἢ τῶν φυσικῶν ἀποφήνασθαι. Πλάτωνα δὲ θεολογοῦντα, καὶ κατὰ μοῦσαν φθεγγόμενον Ἀττικήν, παρ' ᾧ μόνῳ κατ' αὐτὸν Πλάτωνα φαίνει σαφῆ τε καὶ στρογγύλα, καὶ ἀκριβῶς ἕκαστα τῶν ὀνομάτων ἀποτετόρνευται. οὗτος μὲν γὰρ μόνος ἐλείπετο, ἢ τ' ἀληθέστερον εἰπεῖν ἐταμιεύετο μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν ἐκ Θεοῦ. ἔσχατος μὲν τῷ χρόνῳ μεθ' ὅσοι σοφοὶ πεφήνασι, τοῖς πρώτοις δὲ συνεξετάζεσθαι δίκαιος, παιδεύσεως εἰς ἂν ἅπαν εἶδος συναγηοχώς, καὶ διὰ πάντων δεδοκιμασμένος, ὡς ἐν οὐδενὶ πρὸς οὐδένα καταδέχεσθαι σύγκρισιν. *Scientiarum semina, & ut sic dicam, fomites disciplinarum nusquam erant reliqui, unum Logothetam excipio, absit dicto invidia, sive quis Aristotelem eum, sive Platonem, sive alio simili appellare velit nomine. Aut, ut plenius distinguam, quem recte Aristotelem vocaveris, ut qui nulla in parte quicquam huic concessit, quoties in Logica, Physicave aliquid exponendum esset scientia. Platonem vero quoties Theologum ageret, Atticæque elegantiam exprimeret Musæ, apud quem unum, ut cum ipso loquar Platone, verba singula, & perspicua, & rotunda, & ad amussim quamdam quasi facta sunt. Solus enim hic tunc superabat, aut ut loquar verius cum bonis aliis a Deo, quasi promicando datus est; tempore quidem omnium, quotquot fuerunt sapientes, ultimus; qui cum primis tamen jure merito certare possit,*

Edit. Paris. pag. 354.

ſit. Quippe qui cum unus eſſet, omne diſciplinarum pariter conjunxerat genus, & in omnibus tenebat primas, ut in nullo cum alio conferri poſſit. Laus hæc nimia quidem Voſſio de hiſtor. Græcis lib. 2. cap. 29. videtur, & Chronicon ejus quod habemus fidem adimere ſcribit de tanta Viri facundia. Nempe liberale adeo elogium amicitiæ datum, quæ fortaſſe cum Logotheta interceſſit. Vel id tribuendum ſeculi vitio, quo quantæ eſſent Platonis, & Ariſtotelis virtutes, nemo ſatis cupiebat; ait tamen ſe non negare, nulli eruditorum ſæculi ſui ſecundum fuiſſe. Meminit illius Ephræmius in Chronico.

Πρὸ τοῖς δὲ Γεώργιον Ἀκροπολίτlω
Ἄρχοντα πάντων, ϗ πρόεδρον δεικνύει Edit. Pariſ. pag. 355.
Πρόσθεν τιμήσας τῇ Πραίτωρος ἀξίᾳ.

Inſuper Acropolitam Georgium omnium præſidem, ac primatem conſtituit, prius Prætoris dignitate inſignitum.

Mathemata publice profitetur, illique poſtmodum ſuccedit Olobolus. Pachymeres hiſtor. lib. 4. ὡς ἤδη μὲν ὁ Ἀκροπολίτης, ϗ μέγας Λογοθέτης Γεώργιος ἐφ' ἱκανὸν ἐκ προστάξεως τῆς βασιλέως ἐνιδρώσας παραδιδοὺς τὰ μαθήματα ἤδη, ϗ ἀποκεκαμήκει. ϗ χρεία ἐςὶν ἄλλως ἀνάγεσθαι. *Jam enim Acropolita, & Magnus Logotheta Georgius ad multum tempus Imperatoris juſſu Mathemata tradens inſudavit, jam defatigatus aſſiduo labore: quare neceſſe eſt, ut alii promoveantur.* Quemadmodum ergo in Mathematis Olobolus, ita in dignitate Logothetæ ſuccedit Theodorus Muzalon. Pachymeres hiſtor. lib. 7. ex quo res illius Byzantinæ preclariſſimum lumen accipiunt. Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος πλείςοις μὲν ϗ ἄλλοις συμβούλοις χρώμενος, μάλιςα δὲ ϗ διαφερόντως τῷ Μυζάλωνι Θεοδώρῳ, ὃν ὁ πατὴρ εἰς μέγαν Λογοθέτlω τοῦ Ἀκροπολίτου ἀποθανόντος ἐτίμα. *Andronicus Palæologus quamplurimorum aliorum conſilio utebatur, potiſſimum vero & ante alios Muzalonis Theodori, quem illius pater in Magni Logothetæ Acropolitæ demortui locum ſuffecerat.* Eum tamquam non incorruptum judicem, nec piis moribus preditum aſpere perſtringit Pachymeres lib. 4. cum ei tumultuantium contra Patriarcham Joſephum Galeſium Monachorum cauſa & judicium defertur. ϗ ἐπειδὴ τὸ πείθειν οὐκ ἦν. τοὺς γὰρ ἄνδρας ἀμειλίκτως εἰς ἔνςασιν, κολάζειν ἡγοῦντο. ἀνατιθέντες τοίνυν τὰ περὶ τούτων τῷ Ἀκροπολίτῃ Γεωργίῳ, καὶ εἰς Λογοθέτας μεγάλῳ, ϗ σοφῷ τὰ μάλιςα, πλὴν κατημελημένος τῶν εἰς συνείδησιν ἐχόντι, ϗ δὴ ἐπὶ οἰκίας ἐπαγαγὼν χαλεπῶς ἠκίζετο δαίρων, κρεμμανύων, μαςίζων, τοὺς δέ γε κρείττους ἐκείνων, ϗ ἀτιμοῦν τῷ δι' ἀγορᾶς θριαμβεύειν ἀτίμως ἐπ' αἰτίαις κακίςαις, ϗ πεπλασμέναις, ἄνδρας πολὺ τὸ ἀξιοπρεπὲς ἔχοντας ἐκ τοῦ βίου, ϗ τῆς σφῶν καταςάσεως, οὓς ϗ μετὰ τὸ πικρῶς, ὡς οἷόν τε μετελθεῖν ἐξορίαις ἐδίδου ὡς καθάπαξ τῆς γῆς καὶ τῶν γηΐνων ἐξωρισμένους. *Cum vero poſſidere non poſſet, quomodo enim quis viros immites, atque inexorabiles in viam duceret, ad flagella deſtinant. Res itaque Georgio Acropolitæ, & Magno Logothetæ, & quam maxime ſapienti, & ſi quæ ad conſcientiam ſpectant, parum accurraret, committitur. Qui in ædem ſuam deductos miſere excruciabat ſuſpendio, cædibus, ac fuſtibus & eorum ſpectatores infamia, cum per forum ignominioſe flagitiis peſſimis, & a ſe confictis traduceret. Viros ex vitæ, & conſtitutionis ratione valde venerandos, quos peſſimis excruciatos exemplis exilio mulctabat, terra, terreniſque hiſce jam inde ſemel exterminatos.* Reliquit filium Conſtantinum. Pachymeres hiſt. lib. 6. τοῦτο ξυνέβη ϗ ἄλλοις πλείςοις ξυμβεβήκει δὲ ϗ Κωνςαντίνῳ τῷ Ἀκροπολίτῃ ϗ τῷ Θεοδώρῳ Μυζάλωνι, ὧν τὸν μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ μεγάλου Λογοθέτου λαβὼν ἀνῆγε παιδείαν, ϗ οἰκεῖον ἀπεκαθίςων ἐς ὅτι μάλιςα. τὸν δὲ ἐκ ςρατιωτικῆς μοίρας ἀναλαβὼν. ϗ τὰ ἑξῆς. *Hoc & aliis quam plurimis accidit: acciderat vero & Conſtantino Acropolitæ, & Theodoro Muzaloni, quorum illum quidem a Patre Magno Logotheta acceptum diſciplinarum, ac doctrinarum ſtudiis promovebat: & ſibi comparans quam maxime familiarem. Hunc vero ex militaribus ordinibus arreptum,* &c.

Neque hic variæ Acropoles conquirendæ ſunt, ut ex qua illi nomen Acropolita indictum dignoſcamus: multo minus Athenæ in tres partes ſive regiones diſtinctæ olim, atque diviſæ allegandæ, ut inde Athenis illum natum ex nonnullorum ſuſpicione putemus: cum Acropolita non illi ex patria, quod Byzantium fuit, ſed ex familia tributum ſit. Qualia multa in Byzantinis Hiſtoriis in promptu ſunt; ita enim & Eumathius Macrembolita non a Macremboli, & Berrœota non a Berrœa, & Decapolita non a Decapoli, ut perperam verterat Carolus Labbæus in Novellis Conſtitutionibus Conſtantini Imperatoris Porphyrogennetæ, & Hagiotheodorita non ab Hagiotheodori, Attaliota non ab Attalia, ſexcentaque alia ne nimius ſim.

Scripſit Chronicon Conſtantinopolitanum, quod continet hiſtoriam a ca- pag. 356.

pta per Latinos Constantinopoli usque ad Imperium Michaelis Palæologi. Illius duæ ἐκδόσεις, quemadmodum in Diatriba nostra de Psellis notabamus, feruntur, altera diffusa, prolixa, minima quæque enarrans, concisa altera, ac brevis, & tantum digito rem monstrans, ideoque perobscura. Hanc Georgius Dousa repertam Galatæ, redemptamque a Georgio Cantacuzeno, in Batavos attulit: Theodorus Dousa Latine transtulir, & Græce, ac Latine publicavit, cum Notis, Lugduni Batavorum apud Godefridum Basson. 1614. sed in qua edenda animum, & conatum Dousę laudes, studium amice deplores, adeo diis iraris illusus versionem tentavit, & in tam laudabili labore bonæ felicitates omnes adversæ fuere. Quid enim ipse non confundit, aut potius evertit? Quis illius purgandi locus? At erit, isque amplissimus, si inhumani nolumus esse. *Exemplar quippe*, verba sunt Dousæ, *quo unico usi sumus, ita corruptum, tot lacunis, & maculis oppletum, tam denique ab omni parte culpa amanuensis, & qui ipse corrupto exemplari usus erat vitiosum, ut nihil minus, quam historia aliqua inde elici posse videretur. Non mentior, ad singula propemodum verba subsistendum mihi fuit, & divinandum.* Accessit difficultas operis. idem in Notis. *Difficultatis illius in causa sunt, antiquitas, peregrinitas, novitas, quæ tria sermoni vitium, rei obscuritatem adferre solent. Sermoni vitium a vocibus vulgaribus, & a sæculi phrasibus accedit; rem obscurat historiæ varietas; quæ & non parum hic distorta est, & implexa. Sane accuratiorem temporum, & rerum distinctionem desidero. Sed quemadmodum illo ævo omnium rerum, & Imperii confusio erat, distractioque & quasi Chaos quoddam nationum, ita etiam existimo hanc historiam.* In tanta ergo obscuritate, & corrupti Codicis sordibus, si non omnia assecutus est Dousa excusari debet, gratiaque illi referenda, quod Auctorem nentiquam aspernandum, ex pulvere, situque erutum Reipublicæ vindicavit. Hanc, qualis illa fuerit, Dousianam editionem Aurelianensis altera inter rerum Byzantinarum scriptores cum Gregora, & Chalcondyla nulla re perfectior, subsecuta est; præter primæ impressionis, versionisque lapsus aliis multo atrocioribus erratis a Typographis deformata. Quare non contemnendi scriptoris incommodo commotus animum ad illum poliendum, ac nitori pristino restituendum, si fieri posset, applico, nec laboris pœnituit, nec diligentiæ; ex antiquo quippe Vaticano Codice, charactere non ita eleganti, neque multum ob atramentum, sive humiditate, sive etiam propria imbecillitate, qua nigredinem diu chartæ impressam continere non potuit, uno vel altero loco excepto, ab omnibus fere sordibus repurgavi, ut diversum ab illo primo absque dubio sit, peneque novum, quod una cum Historia ejusdem dabo cum hoc titulo, Γεωργίου τοῦ μεγάλου Λογοθέτου τοῦ Ἀκροπολίτου πόνημα Χρονικὸν ἡμιτελές. *Georgii Magni Logothetæ Acropolitæ labor Chronologicus semiperfectus.* Sic enim titulus operi præfigebatur, ut Breviarium hoc historiæ ab historia diffusa, & integra sejungeretur. Et hæc est prima operis hujusce ἔκδοσις, *editio: non ab Auctore, sed ab alio resectis*, quæ illi minime opportuna visa sunt, compilata, & quæ jam præ omnium manibus, ubique prostat cum versione Latina, sed modo, quo supra indicavimus.

Altera ἔκδοσις prolixa, ac diffusa, quam annuente Deo inter nonnullos Codices manuscriptos Chii invenimus, accurateque descriptam Romam adveximus, unde omnia Breviarii mutila, hiulcaque & male ab exscriptionibus tractata ad mentem Auctoris corriguntur; eam, cum per curiales occupationes facultas facta est, in linguam Latinam vertimus, illustravimusque historicis notis, typis, quando per Typographos licet emissuri. Ejus specimen in nostra de Psellis Diatriba exhibuimus, Principium idem, ac Breviarii, τὸ τῆς ἱστορίας χρήσιμον, καὶ πρὸ ἡμῶν οἱ συγγραψάμενοι. Titulus ita concipitur. ἡ παροῦσα Χρονικὴ συγγραφὴ
Edit. Parif. τοῦ μεγάλου Λογοθέτου, τοῦ Ἀκροπολίτου ἐστὶν, ὃς ἔκτισε καὶ τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας τοῦ Χρι-
pag. 337. στοῦ Ἀναστάσεως περιέχει δὲ τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἄχρι τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου. *Præsens Chronographica compositio magni Logothetæ Acropolitæ est, qui monasterium sanctæ Christi Resurrectionis exædificavit*, ut hinc etiam pietatem viri agnoscas; *Continet quæ post captam a Latinis Constantinopolim evenere, usque ad Imperium Michaelis Palæologi*. Acropolitę Chronicon, sed non liquet, quęnam editio sit, habetur manuscriptum Mediolani in Ambrosiana, at in Bibliotheca Regis Gallorum Cod. 734. Ex hac historia multa recentiores Auctores mutuantur, quę tamen, ut etiam alii notaverunt, plenius, planiusque in ipso Logotheta traduntur.

Ejusdem *Forma de Fide. De Virtute, & anima, anno mundi* 6771. hoc est anno Christi 1263. Liber sic inscriptus habebatur in Bibliotheca Antonii Augustini Cod. 174.

Ejusdem ἑρμηνεία τῶν Θεολογικῶν ῥητῶν, τῦ τε, ἐστὶ γὰρ τὸ ἓν στασιάζον πρὸς ἑαυτὸ πολλὰ γίνεσθαι, καὶ τῦ, μονὰς ἀπ' ἀρχῆς εἰς δυάδα κινηθεῖσα μέχρι Τριάδος ἔστη. *In Theologi Nazianzeni sententias. Potest enim unum, si a seipso dissideat, multa fieri. Et, Quare unitas a principio in binarium mota, in ternario consedit.* Cujus est principium. πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι τῶν φίλων ὦ θειοτάτη καὶ σεβασμιωτάτη κεφαλὴ, εἰς λόγους ἐλθεῖν ἡμᾶς κατηνάγκασαν. Bibliotheca Palatina.

Scripsit præterea *tredecim ad Deum precationes*, quæ post recuperatam a Græcis Constantinopolim, dum gratiæ Deo pro tanto beneficio redderentur, alta voce omnibus audientibus recitatæ sunt. * Sed rem ab eodem Auctore, quando ineditus est, audiamus. ἐγγίσαντι γοῦν τῇ Κωνσταντίνου τῷ Βασιλεῖ κατὰ νοῦν ἐποίει θεοπρεπεστέραν μᾶλλον, ἢ βασιλικωτέραν τὴν εἰς τὴν Κωνσταντίνου ποιήσασθαι πάροδον. καὶ τὸν τρόπον ἐσκέψατο ὅπως ἂν γένοιτο. ὃ δὴ διὰ λόγων εὐχαριστηρίων πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ φωνῶν ἐντευκτηρίων ὑπέρ τε βασιλείας, καὶ ἱεραρχίας, ὑπέρ τε τῆς πόλεως, καὶ τῶν αὐτῆς οἰκητόρων, καὶ τοῦ παντὸς πληρώματος. ἐπεὶ δὲ ἐζήτει τὸν τὰς εὐχὰς συγγράψασθαι μέλλοντα, τὸν φιλόσοφον Βλεμμίδην πρὸς ἔργον ἐπιτυχεῖν βεβούλοιτο. μακρὰν δὲ ἦν ὁ ἀνὴρ, ἀμφὶ γὰρ τὴν Ἔφεσον τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο, εἰς ἀργίαν δὲ τὰ τοῦ πράγματος ἔπιπτε. ὁ δὲ Βασιλεὺς μελλήσειν οὐκ ἤθελε πρὸς τὴν εἴσοδον. ἐδυσχέραινε γοῦν ἐπὶ τούτοις. ἀλλ' αὐτὸς τὸ δυσχερὲς διελυσάμην τῷ Βασιλεῖ. εἰ μὲν γὰρ ἔφην, ὦ βασιλεῦ, ὡς ἐξ ἁγίου ἀνδρὸς βούλει τὰς εὐχὰς, ὥσπερ ἐθέλεις γενέσθαι σοι, οὐκ ἔχω λέγειν, εἰ δὲ ἐξ οὗ δή τινος, δυναμένου δὲ συγγράφειν προέλοιο τὴν βούλησιν ἐκπεπλῆσθαί σοι, ἰδοὺ σοι αὐτὸς τὴν θέλησιν ἀποπληρώσαιμι, καὶ τὰς εὐχάς σοι συγγράψαιμι. ἔδοξε κρεῖττον τοῦτο τῷ Βασιλεῖ, καὶ τῆς ταχινῆς εἰσόδου τὰς ὑπ' ἐμοῦ ποιηθησομένας προείλετο. ἐγὼ μὲν οὖν εὐθὺς ἡψάμην τοῦ ἔργου, καὶ οὔπω ἡμέρα παρῆλθεν ὅλη καὶ νύξ, καὶ δέκα πρὸς ταῖς τρισὶ συνεγραψάμην εὐχάς. ἑκάστην οἰκεῖον ἐχούσας τὸν σκοπόν· κατέλαβεν οὖν ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν Κωνσταντίνου, τεσσαρεσκαιδεκάτην ἦγε τότε ὁ Αὔγουστος. εἰσελθεῖν γοῦν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν οὐκ ἠθέλησε τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἀλλὰ τὰς σκηνὰς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κοσμιδίου ἐπήξατο τῇ ἄγχι κειμένῃ τῶν Βλαχερνῶν. ἐκεῖσε γοῦν διανυκτερεύσας, ἕωθεν ἀνασὰς τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν εἴσοδον ἀπειργάσατο τρόπον τοιοῦτον. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Πατριάρχης Ἀρσένιος οὐ παρῆν, ἔδει δὲ ἄρα τῶν τινα Ἀρχιερέων τὰς εὐχὰς εἰς ὑπήκοον ἐξειπεῖν, ὁ τῆς Κυζίκου μητροπολίτης Γεώργιος, ὃν καὶ Κλειδᾶν κατωνόμαζον, ἐπλήρου τὴν χρείαν. καὶ εἰς ἕνα τῶν πύργων τῶν τῆς Χρυσείας ἀναβὰς, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ τῆς Θεοτόκου ἐκτύπωμα, τὸ ὅπερ ὡς ἐκ τῆς μονῆς παρωνομασμένον τῶν Ὁδηγῶν εἰς ὑπήκοον ἁπάντων ἀπεστομάτιζε τὰς εὐχάς. ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ τὴν καλύπτραν ἀποβαλὼν, καὶ γόνυ κλίνας ἔπεσε χαμαί. καὶ πάντες δὲ οἱ σὺν αὐτῷ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐκεῖ γόνυ κατέπεσον. ἐπεὶ δὲ ἀπαρτὶ τὴν εὐχὴν ἐκτελέσαι, καὶ ὁ Διάκονος ἐποίει τὴν ἀνέγερσιν, πάντες ἀνασάντες, τὸ, Κύριε ἐλέησον, εἰς ἑκατὸν ἀριθμήσαντες, ἐπεβόησαν. καὶ τούτου τετελεσμένου πρὸς τοῦ Ἀρχιερέως, καὶ αὖθις ἑτέρα τις ἐξεφωνήθη εὐχή. ὡς ἐν τῇ πρώτῃ γοῦν, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ γεγόνασι. καὶ οὕτω πως διαπέπρακται μέχρι συμπληρώσεως τῶν ὅλων εὐχῶν. *Constantinopolim appropinquans Imperator, animo agitare cœperat, accessum ad Urbem Deo magis convenientiorem, quam Regi instituere, & modum, quo id ita fieret, excogitavit: per sermones nempe qui gratias Deo referrent, & voces pro imperio, sacerdotio, urbe, & cultoribus universis supplices. Sed precationum scriptorem conquirens, Philosophum Blemmidam ad opus decrevit. Verum vir ille longe aberat, Ephesi namque ætatem agebat. Quare res nimis differri, ac procrastinari videbatur, cum tamen Imperator ingressum impense admodum acceleraret, proptereaque animo angebatur. Sed ipse ardua Imperatori complanavi. Nam, o Imperator, dixi, si a sancto viro preces hasce conscribi exoptas, quid dicam ipse non habeo: si a quocunque, qui tamen scribere possit, voluntati tuæ satisfactum iri putes, ego tibi, quæ concupiscis, efficiam, & preces componam. Id, ut melius probatur Imperatori, & ut ingressus celer esset a me componendas aliis prætulit. Ipse statim opus aggredior. Et nondum integer dies, & nox excurrerant, & tres & decem Precationes conscribo, quamlibet proprio argumento locupletem. Imperator decimo quarto Augusti die Constantinopolim pervenit, neque illo eodem die Urbem introit, sed apud Cosmidii monasterium prope Blachernas tentoria locat; ibi cum pernoctasset, postero die Constantinopolim hoc apparatu ingreditur. Et cum Patriarcha Arsenio absente, Precationes illæ omnibus audientibus a Præsule recitandæ essent, Cyzici Metropolita Georgius, quem Clidam cognominabant, quæ necessaria erant, supplevit. Nam in unam ex Aureæ Portæ turribus ascendens, secumque Deiparæ Imaginem ex Monasterio Hodegorum gestans, omnibus audientibus Precationes recitavit. Interim Imperator capitis tegu-*

* Diatriba de Georgiis ante Areopagita versionem, & illius editionem ab Auctore Allatio composita. Ne mireris, amice Lector, qui hæc eadem pag. 104. superius legeris.

Edit. Paris. pag. 358.

mento regio deposito, flexisque genibus in terram provolvitur, omnesque qui cum eo erant, post eum in genua procumbunt. Sed precationum prima finita, Diaconus indixit, ut assurgerent, omnes stantes, Domine miserere, *centies numerantes acclamarunt. His finitis, a Præsule rursus alia Precatio enunciatur. Itaque ut in prima, ita in secunda, & in aliis factum est. Et sic deinceps usque ad integram Precationum omnium recitationem.*

Habuit quoque Orationem de recuperata Constantinopoli ad Michaelem Palæologum, cujus ipse in fine Historiæ meminit, & argumentum distraxit; λόγον ἐπὶ τῇ ἀναῤῥύσει τῆς Κωνσταντίνου συντεγραφὼς ἦν. καὶ ὅτι σκοπὸς τοῦ λόγου κατὰ τὰς ἀρχὰς εὐχαριστία ἦν πρὸς Θεὸν τῆς πρὸς Ῥωμαίους τότε ἀγαθουργίας, καὶ τῆς εὐσπλάγχνου κηδεμονίας, καὶ ἀντιλήψεως. συνεπεραίνετο δὲ τῷ λόγῳ καὶ ἐγκώμια πρὸς τὸν βασιλέα εὐχαριστήριος. ἡ δὲ ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ λόγου ἀξίωσις συναναγορευθῆναι τῷ Βασιλεῖ καὶ πατρὶ τὸν βασιλέως πρωτογεννῆ παῖδα τὸν Κομνηνὸν Ἀνδρόνικον. τοῦτο ἐλάνθανε τοὺς πολλοὺς, καὶ μάλιστα τὰ ἐν τέλει, οἷς καὶ οὐ κατὰ γνώμην ὑπῆρχε τὸ πρᾶγμα. *Orationem de recuperata Constantinopoli composueram. Orationis argumentum circa principium gratiæ Deo pro beneficentia erga Romanos, & misericorde suo auxilio ac patrocinio redditæ: inerat & Orationi præter Imperatoris præconia, ad eumdem gratiarum actio: sub calce adhortatio, ut Andronicus Comnenus primus Imperatoris filius cum Imperatore & Patre in administratione advocaretur. Hoc multos, & potissimum dignitatibus præditos, quibus non ex sententia res successisset fugiebat.*

Multa etiam circa dogmata, & res Ecclesiasticas eo tempore controversas scripsisse habeo ex Pachymere lib. 7. histor. καθεξῆς δ᾽ ἐπὶ τούτῳ, καὶ τὸ τοῦ παλαιοῦ μεγάλου Λογοθέτου, τοῦ Ἀκροπολίτου σύγγραμμα ὁμοίως ἐκεῖνο ἔχον καὶ ἄλλοις, οἷς γράφειν ἐπῄει καὶ μόνον μεμνῆσθαι δογμάτων ἐπάγοντες μᾶλλον πυρὶ παραδιδόασι τοὺς τόμους. *Præterea post hoc & senioris Magni Logothetæ Commentarium, illi non dissimile aliis etiam, qui ad scribendum animum appulerant, vel memoriam solam dogmatum vitio vertentes, ac culpæ, igni libros tradebant.* In Synodo Constantinopolitana sub Josepho Galesiota, & Andronico Imperatore.

GEORGII ANTIOCHENI *epistolæ* Græce extant Venetiis ad sanctum Antonium. Epitome Gesneriana. Neque alias puto, quam eas, quæ sub Gregorii Rhetoris Antiocheni legebantur in Biblioth. Antonii Augustini. Cod. 69. Et vide nominum Georgii, & Gregorii confusionem. Ne eadem sæpius repetam. In hoc etenim nomine inclementer, atque graviter ob similitudinem confusio sævit. Et po-
Edit. Paris. pag. 359. tissimum si rerum quoque gestarum similitudo accesserit, & iisdem prope lineamentis ferme vultus utriusque reddatur. Quod sapienter admodum examinat Baronius Anno Christi 341. Tom. 3. in Georgio, & Gregorio Alexandrinis Episcopis, & acutissime disparitatem designat. Ne omnia referam, Possevinus in Apparatu, quem Gesneriani Epitomatores Georgium Nicetam, ipse mutato nomine Gregorium vocat: quem antea Georgium Metropolitam Nicomediæ dixerat, paulo post Gregorium Nicomediæ Metropolitam Indice Constantinopolitano deceptus, appellat. Georgium Metochitam Diaconum, quem scribit extare in Vaticana, Gregorium quoque compellat; Et Gregorii Presbyteri Cæsariensis Cappadociæ de CCCXVIII. Patribus in Nicæna Synodo congregatis Oratio in Bibliotheca Antonii Augustini Cod. 44. sub Georgii Presbyteri Cæsariensis nomine refertur. Et diligentissimus Meursius Georgium Lecapenum, alias sub eo nomine in Lexico Græcobarbaro laudatum, in eodem ex eodem libro in πόνος verba transcribens, ex scriptorum incuria Gregorium facit. Nihil mirum; per similitudinem sæpe in fraudem incurrimus. Adde, non semper in his a vero aberratum fuisse. Potuit enim qui modo Georgius fuit, non multo post, mutato vitæ instituto, & cum instituto nomine in Gregorium, & vice versa Gregorius in Georgium abire. Cum enim nomen, quod assumitur, ex eadem littera, ut plurimum initium habere, quasi ex more fueverit, facili tramite Georgius in Gregorium, & Gregorius in Georgium degenerat. Hinc scriptores novi nominis impositione, vetus obliterare cum omnino, vel propter jam edita opera, & primi nominis titulo præsignita, vel propter memoriam hominum, vetus nomen recolentem, non possent, utroque gaudent, & modo hoc, modo illo ab aliis laudantur. Factum cum ipsi ignoremus, vitio scriptoribus vertimus, quod summæ laudi fuerit. Per eos enim utrumque Auctoris nomen, quod aliunde haberi non potest, callemus. Sed de his plura in nostro opere de Apocryphis.

GEORGII NICETÆ *epistolæ*, de creatione hominis in 4°. ms. Biblioth. Imperat. Vienn. Epitome Gesneriana.

GEORGIUS CHRYSOCOCCA peritia linguarum, & Mathematicis artibus clarus, circa Palæologorum extrema tempora innotuit. *Commentationem Persicam* in linguam Græcam vertisse, eamque in Vaticana Bibliotheca servari tradit Gesnerus. Legi in Indice Græco manuscriptorum, Γεωργίου τοῦ Χρυσοκόκκη ἐξήγησις εἰς τὴν σύνταξιν τῶν Περσῶν ἐν κεφαλαίοις μζ΄. σὺν τοῖς Ἀστρονομικοῖς διαγράμμασι, καὶ Γεωγραφικοῖς πίναξιν. *Georgii Chrysococcæ expositio in constructionem Persarum per capita* XLVII. *cum Astronomicis designationibus, & Geographicis tabulis*. P. ἐπειδήπερ τὴν σύστασιν τῶν προκειμένων προχείρων. Erat in Bibliotheca Antonii Augustini, ut ipse observavi Cod. 223. Et nunc quoque in Biblioth. Ambrosiana est. Quamvis, ut mihi relatum est, in uno ex Codicibus, binos namque Codices Bibliotheca illa habet, Præfatiuncula quædam ante Capitulorum Elenchum præscribitur. P. πάλαι μὲν ὡς καὶ αὐτὸς οἶδα, Argumentum est, πῶς καὶ διὰ τίνος εἰς ἡμᾶς ἦλθε τὸ μάθημα. *Quomodo & per quem ad nos mathemata pervenerunt*. Nec aliud opus fuisse existimo, quam quod in Bibliotheca Regis Gallorum legitur, & in Bibliotheca Regis Catholici, Γεωργίου τοῦ Χρυσοκόκκη τοῦ ἰατροῦ Ἀστρονομικά. *Georgii Chrysococcæ Medici Astronomica*. V. θ΄. 7. & IV. θ΄. 16. & II. κ΄. 19. In Bibliotheca Regis Gallorum Cod. 1219. Γεωργίου ἰατροῦ τοῦ Χρυσοκόκκη περὶ τῆς εὑρέσεως τῆς ἡμέρας τῆς ἁπλῶς συζυγίας ἡλίου, καὶ σελήνης. *De inveniendis Syzygiis Lunæ solaribus per singulos anni menses*. P. πρῶτον μεθόδους ἐκθεῖναι δέον, ὡς οἷόν τε, δι' ὧν τὴν ἡμέραν αὐτὴν τῆς συζυγίας εὑρίσκειν ἁπλῶς. Ex his habetur, eum professione Medicum fuisse.

In Biblioth. Madritensi conservatur ejusdem. πῶς δεῖ κατασκευάζειν ὡροσκόπον, ἤτοι ἀστρόλαβον. *Quomodo construendum sit Horoscopium, aut Astrolabium*. II. κ. 19. Homeri Odysseam cum scholiis, aliisque correctissime exscripsit, quæ ex Palatina in Bibliothecam Vaticanam advecta est; quod in calce libri ipse adnotaverat. Γεώργιος Χρυσοκόκκης ἔγραψε τὴν Ὁμήρου Ὀδύσσειαν μετὰ σχολίων καὶ ἄλλων ἐν ἔτει ςωμδ΄. Ἰνδικτ. δ΄. Edit. Paris. pag. 360.

Πονῶν, μογῶν ἄμετρα ταύτην τὴν βίβλον
Τέλει δέδωκα τοῦ Θεοῦ νενευκότος
Γεννῶσι δόξαν τοῖς φιλοῦσιν οἱ πόνοι,
Τοῖς δ' αὖ ἀέργοις μῶμον ἡ ῥαθυμία.

Θεοῦ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει φθόνος, καὶ μὴ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει κόπος. *Georgius Chrysococca scripsit Homeri Odysseam cum scholiis, & aliis anno 6844. Indict. 4.*

Laborans, insudansque præter mensuram hunc librum ad finem perduxi Deo annuente.

Laborantibus gloriam generant sudores, non laborantibus opprobrium segnities. Deo dante nihil potest invidia, & non dante nihil potest labor. Hinc eum anno 1336. vixisse comperimus.

Nescio, an historiam scripserit, sane historiæ specimen præ se fert fragmentum ipsius, quod ex ms. Codice excerptum adhuc ineditum tibi Lector communico, *de cæde Amurati primi Turcarum Imperatoris*. εἶτα γίνεταί τι καινὸν καὶ ὑπὲρ λόγον τεχνούργημα. ἀνήρ τις τῶν ἐνδόξων Σέρβος νέος, ἀνδρεῖος, καὶ τολμηρὸς ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν τότε, καθὼς ἀπεδείχθη ἀποσπασθεὶς ἐκ τῆς φάλαγγος τῶν Χριστιανῶν εἰς μέσον τῆς παρατάξεως τῶν Τούρκων, ὡς αὐτόμολος πίπτει. καὶ δὴ συναρπάσαντες οἱ Τοῦρκοι τοῦτον. αὐτὸς δὲ τὸν ἡγεμόνα ὀνομαστὶ καλῶν, καὶ βούλομαι τοῦτον ἰδεῖν, καὶ λόγους τινὰς ἀποψιθυρίσαι, ὡς ἐγκρατῆς γενέσθαι τουτονὶ τοῦ πολέμου, ἕνεκα γὰρ τούτου αὐτόμολος ἐληλύθειν εἰπών, τὸν ἡγεμόνα δεικνύειν. ὁ Μουρὰτ δὲ διὰ τῆς χειρὸς δογματίσας τοῦτον, ὡς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν. ὁ νέος ὁρμήσας, καὶ πλησίον ἐλθὼν ξιφιδίῳ κατὰ καρδίας καιρίαν δίδωσι τὴν πληγήν, καὶ αὐτὸς παρὰ τῶν πελεκυφόρων, καὶ ὑπασπιστῶν τοῦ Μουρὰτ μεληδὸν κατατέμνεται. τότε οἱ Τοῦρκοι παρ' ἐλπίδα καινὸν θεασάμενοι, καὶ οἷον κακὸν αὐθωρὸν ἐπ' ὄψιν ἐπισυνέβη μὴ συγκάμψαι βουλὴν ἀσυνέπτον βουλόμενοι μάλα καὶ σοφιστικὴν ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως σκηνὴν πεπηγότες εἴσω τὸν ἡμιθανῆ Μουρὰτ τεθείκασιν. αὐτοὶ δὲ ὡς οὐδένα τοὺς πολλοὺς κινδύνους ὑποστάντες, εἴσω τῆς παρατάξεως, ὡς κακῶς λυττῶντες ἐχώρησαν. *Deinceps novum quid evenit, & supra quam dici potest, conatus. Serbus enim quidam vir nobilis, ac juvenis fortitudine, & audacia illius ætatis reliquos facile superans, ut eventu postea comprobatum est, sese e Christianorum exercitu abripiens in mediam Turcarum aciem, quasi transfuga, irrepsit. Eum statim tenuere Turcæ, qui eorum Imperatorem nomine compellans, & hunc videre gestio, quo cum sermonem conferam, quanam ratione hostes debellet, propterea que huc accessi, dictitat. Imperatorem sibi ostensum agnoscit. Amuratus protensa manu ad se accedere jubet. Juvenis accedit; cum appropinquasset pugione lethali vulnere cor illius transadigit: ipseque a custodibus, bipenniferisque Amurati in partes discerptus occiditur. Tunc Turcæ præter expectationem novitate rei perculsi, nec malum, quod evenerat*

sustinentes, consilium valde perspicax & ingeniosum inierunt: in castrorum namque medio, tentorio extructo, in eo semivivum Amuratum collocant. Ipsi deinde tam varia discrimina pro nihilo habentes, tamquam rabidi canes in ipsos irruerunt. Nisi etiam ex aliqua ipsius epistola desumptum est. An is est, qui societate & amicitia Theodoro Gazæ conjunctissimus fuit, unaque cum eo pleraque antiquorum monumenta de novo manu sua descripta ab interitu vindicavit, ut ex Codice 1347. Vaticano Græce scripto conjicio, ita Theodoro referente.

Καὶ χρήματ' ἄλογος ἄνακτι τῆς Λυδίας νέμει
Φίλελφος, ὁ σοφὸς οὐδὲν οἰόμενος μέγα
Πρὸς κτῆσιν αὐτῶν παντοδαπῶν γε πυκτίων
Πολλ' ἄλλα πάνυγε, καὶ τόδε ἔχων τυγχάνει
Χειρὶ γραφὲν τῇ Χρυσοκόκῃ τε καὶ ἐμῇ. Ipse hæreo.

Quisnam, aut quo floruerit tempore GEORGIUS CODINUS summi etiam in omni litteratura viri ignorarunt, sequioris sæculi fuisse, & jam nutante Græcia scripsisse, ex iis, quos nominat Imperatores, evincitur. *Facilius dixerim*, verba sunt Meursii, *quo tempore hic Auctor non vixerit, quam quo vixerit. In libro enim de officiis Aulæ Constantinopolitanæ meminit Joannis Cantacuzeni, & Theodori Metochitæ, qui sub primis Palæologis ætatem egerunt.* Gretserus lib. 3. Comment. in Codinum cap. 12. eum Cantacuzeno posteriorem fuisse tradit, cum Cantacuzeni aliquoties mentionem faciat, non ut coætanei, sed ut tempore prioris. Notat Pontanus notis ad cap. 41. lib. 1. Histor. Cantacuzeni, Codinum vixisse sub Manuele Andronici junioris nepote, qui antepenultimus Imperator ex Constantinopolitanis fuit. Quidquid tamen sit concludit Gretserus, clarum est, Codinum non diu ante Constantinopolitanum excidium floruisse. Sic item Curopalata, quod nomini additur, officiine, & dignitatis titulus, an cognomen sit, dubitatum quoque & jure merito est. Ego dixerim dignitatis illud fuisse, cum diversum ab eo Georgius iste cognomen, Codini scilicet, sibi asciscat.

Edit. Parif. pag. 361.

Scripsit libellum *de officiis Palatii, & Ecclesiæ Constantinopolitanæ*, stylo incompto, ac barbaro, & qui ea ætate in populi, plebisque usu erat: Præter enim rerum ac nominum difficilem intelligentiam, sæpe etiam ipse modo loquendi agresti, & duro sententiam obturbat, & obcæcat, quem etiam exscriptorum errata, dictionesque exteræ loco propriarum, dictorum incuria intrusæ reddunt obscuriorem. Pleraque ex Cantacuzeno, aliisque recentioribus Historicis prope verbatim exscripsit, ut inter alios adnotarunt Pontanus, & Gretserus. Librum primus Latinum fecerat, quamvis malum, & scholiis illustrarat, sed quandoque ineptissimis Junius, & sub alieno, ac fictitio nomine Nadabi Agmonii in Bibliopolejo Commelino anno 1588. publicavit. Integriora postea nactus exemplaria priorem editionem, etsi jejune satis adornatam, nomenque suum professus Frehero inscripsit. Sed in Junii versionem, & Notas præluxit, *Facula Georgio Codino Curopalatæ accensa, dispellendis tam inscitiis, quam a Junio superinductis tenebris*, cum Antonii Mureti Commentariis in quinque libros Annalium Taciti Ingolstadii ex Typographia Adami Sartorii 1604. in 8°. Ista tamen radios suos ultra Catalogum officiorum, & officialium magnæ Ecclesiæ non præfert, aut certe modice. Plura in illius interpretationem animadvertit, & corrigit Gretserus Notis in Tomum secundum de Cruce, & alibi sæpius, qui refert ante Junium Raphaelem Seilerum Codinum Latine vertisse, quamvis in vulgus exire numquam permiserit. Postremus omnium rem aggressus idem Gretserus, manuscriptorum etiam Codicum ope fretus Augiæ stabulum jam deploratum expurgavit, itaque Codinum tractavit, & versione, & Commentariis, ut libere, & sine aliqua injuriæ nota inter sapientes, eruditosque viros qui anxie libri sortem dolebant, versari possit. Editus est Parisiis apud Sebastianum Cramoisy 1625. in folio. Junii laborem excusare nititur Vossius Præfat. ad Lectorem de Histor. Latinis. Codinum cum ederet, unico dumtaxat Codice usum fuisse, eoque mutilo, & multis locis corruptissimo, ideoque excusandum, ubi rem non acu tetigit. Nactum deinde variantes Palatinorum Codicum, & Raphaelis Seileriani Lectiones, & accuratius aliis rerum Constantinopolitanarum scriptoribus collatis cum iis, quæ apud Codinum legisset, editionem novam molitum non paulo, & integriorem, & emendatiorem. Typographumque bono non tam Junii, aut publico, quam suo, paucu-

Prodiit ultimo in Typographia Regia auctior & emendatior Codinus, cum memoratis Gretseri Commentariis, & novis Jacobi Goar Notis.

lis e secundis Junii curis præmissis, ut novos sibi conciliaret emptores, publicasse. Et exemplar illud, quod secundæ editioni Junius destinarat, non tam confectum, ut ipse existimat Vossius, quam affectum apud se esse; quod si videre editori nupero Codini contigisset, genuinum, ut censet ipse, in Junio haud tantopere fregisset. De quibus illud dixero. Si vim faciet, in jus ducito hominem. Hujusce opusculi veri Codices manuscripti referuntur asservari in Bibliothecis Vaticana, Augustana, Bavarica, Catholica, Sfortiana, & aliis. *Edit. Parif. pag. 362.*

Ejusdem περὶ πατρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρεκβολαὶ ἐκ τῆς βίβλου τοῦ Χρονογράφου. *Selecta de originibus Constantinopolitanis ex libro Chronographico*, ex Interpretatione Georgii Dousæ Jani filii Græce, & Latine edita sunt apud Hieronymum Commelinum anno 1596. in 8°. & postea cum notis Joannis Meursii 1608. in 8°. secundum boc opus *de Patriis* cum primo de Officiis confundit satis inepte Junius, ut bene adnotavit Gretserus in Observat. ad Codinum. Et quamvis dicatur Codinus συντεθεικέναι, *composuisse*, lata illius significatione accipi debet, cum illis ex variis Auctoribus colligendis, & verbis eorum, nec syllaba quidem immutata referendis, operam tantum locaverit, quod ex prima parte ipsius libri, in qua de Byzantii nomine, & antiquitatibus sermo est, liquet. Est enim Hesychii Milesii, quæ scholiis, illisque pereruditis adornata cum nonnullis aliis Græce & Latine prostat. Versionis Dousianæ errata detexit Gretserus Observat. in Codinum lib. 3. cap. 18. Ejusque editionem e Bavarico Codice auctiorem fecit, ibidem cap. 19. Nos etiam ex alio manuscripto Codice multo hisce plura in nostro Variorum Antiquorum Tom. 1. protulimus, adeo ut jam Lector opus absolutum fere habeat. Nec aliud ab hoc opus esse mihi autumo, quod in Bibliotheca Carthusiæ Neapolitanæ in Indice manuscriptorum legitur, *Georgii Codini Chronologia Constantinopolitana*. Legitur etiam mſ. Romæ in Bibliotheca Vallicellana, D. 23. & Scoriaci in Regia. Neque alius a Codino est Georgius Constantini, qui *patria Constantinopolis*, & librum *de sapientia* scripsisse traditur a Gesnero, *Constantinus* enim, ni fallor, locum *Codini* occupavit. Errorem secuti sunt Gesneriani Epitomatores Robertus Constantinus, & qui sine ullo delectu, atque examine omnia exscribit Paulus Bolduanus. Liber vero ipsius *de sapientia* nullus alius esse videtur, quam ea pars πατρίων, quæ in extructione Templi sanctæ Sophiæ enarranda impenditur. Gretserus præter Codinum, & Hesychium Diogenem quoque Cyzicenum τὰ πάτρια Κυζίκου, *res patrias Cyzici*, ex Suida refert. His ex manuscripto Epigrammatario addi potest Claudianus poeta Græcus: notat enim quisquis ille fuerit, ad ejus carmina in margine. οὗτος ὁ Κλαυδιανὸς ἐστὶν ὁ γράψας τὰ πάτρια Ταρσοῦ, Ἀναζαρβοῦ, Βηρυτοῦ, Νικαίας. *Hic Claudianus composuit Origines Tarsi, Anazarbi, Beryti, atque Nicææ:* & ex excerptis meis varii Callinici Sophistæ τὰ πάτρια Ῥώμης.

Scoriaci in Bibliotheca Regis Catholici legitur ejusdem, περὶ τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐτῶν, καὶ περὶ τῶν βασιλευσάντων μέχρι ἁλώσεως Κωνσταντινουπόλεως. *De annis ab orbe condito, & de iis, qui imperio potiti sunt ad captam Constantinopolim.* VII. γ'. 3. & 3. ζ. κ. Item περὶ Πατριαρχῶν, καὶ τῆς ἁγίας Σοφίας. *De Patriarchis, & sanctæ Sophiæ templo.* An eadem cum superioribus? vel quæ apud Carthusianos Neapoli est Chronologia Constantinopolitana, si tamen ea ab originibus diversa est? non audeo dicere,

Vertit prȩterea in linguam Grȩcam *Missam sancti Gregorii Papæ*, quem Dialogum Grȩci cognominant. Eam habuerat Morellus a Joanne a S. Andrea Canonico Parisiense, cui postea inscripsit, edidit que Parisiis, & nunc postremo vulgata legitur Grȩce, & Latine Tom. 2. Bibliothec. veterum Patrum. Et ut obiter hic illud quoque admoneam, scias Lector hanc eamdem Missam multo auctiorem, & perfectiorem legi in Bibliotheca Barberina Cod. 75. Quȩ tamen dicitur ab Emmanuele Chrysolora, esse in linguam Grȩcam conversa. Λειτουργία μεταγλωττισθεῖσα ἀπὸ Λατινικῆς διαλέκτου εἰς τὴν ἑλληνικὴν παρὰ κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Χρυσολωρᾶ. *Missa e lingua Latina traducta in Græcam a Domino Emmanuele Chrysolora.* Ρ. ὁ μέλλων ἱερουργήσειν ἱερεὺς εὐθὺς τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα, καὶ στὰς ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου λεγέτω. ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ, ὅτι ἀγαθός. ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα.

GEORGII LECAPENI *de Constructione Verborum* liber Grȩce editus est Venetiis apud Aldum in 8°. 1526. & Florentiȩ apud hȩredes Philippi Juntȩ 1526. in 8°. Habetur passim manuscriptus. Et prȩcipue Veneta sancti Marci Scam. *pag. 363.*

17. num. 10. Opusculum tamen hoc *de Constructione*, quod sub Georgii Lecapeni nomine editum est, ut ingenue fatear, Lecapeni non est. Scripsit sane ille *de artificio Grammatico*, sed longe ab hoc opus diversum, neque editum. Legitur manuscriptum in Vaticana Cod. 883. & alibi, τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου Γεωργίου τοῦ Λεκαπηνοῦ τεχνολογία περὶ γραμματικῆς. *Sapientissimi, & eruditissimi Georgii Lecapeni de artificio Grammatico*. P. γράφειν ἐνεργητικὸν σημαίνει πέντε. γράφειν, τὸ συγγράφειν λόγον, ἢ ἄλλην τινὰ ἱστορίαν. Et verosimile est, alia quoque de hoc argumento composuisse. Quod tamen superius editum ferebamus, Codices Vaticani, Barberinus, Vallicellanus, aliique non ita recenti nota descripti Michaeli Syncello Hierosolymitano vindicant: Sic enim titulum concipiunt. Μιχαὴλ πρεσβυτέρου, καὶ Συγγέλλου τοῦ Ἀποστολικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων μέθοδος περὶ τῆς τοῦ λόγου συντάξεως, σχεδιασθεῖσα ἐν Ἐδέσῃ τῆς Μεσοποταμίας αἰτήσει Λαζάρου διακόνου φιλολόγου, καὶ λογοθέτου. *Michaelis Presbyteri, & Syncelli Apostolici Hierosolymitani Throni methodus de constructione orationis ex tempore dictata Edessæ Mesopotamiæ, flagitante Lazaro Diacono Philologo, ac Logotheta*. Ita Exscriptorum incuria præverti singula quæque solent.

Ejusdem Lecapeni, & Andronici Zaridæ Epistolæ τεχνολογούμεναι, passim manuscriptæ inveniuntur. Epistolas laudat Zarida. οὐ θαῦμα εἴ τις Θετταλίαν οἰκῶν φαρμάκοις ἀνακίρνησι τὰς ἐπιστολάς, πάντας ἑξῆς τοὺς δι' αὐτῶν ἐλθόντας ἑορτῆς ἀναπιμπλᾶσιν, καὶ βακχείας ὅσης οἴει, ὡς καὶ χρόνου δεῖν αὐτοῖς ὅπως τῆς κατοχῆς ἀπαλλάξειν. οἳ καὶ ἀναχόντες, ὥσπερ ἐφ' ἑνὶ ταττόμενοι διδασκάλῳ πρὸς τὴν ἠχώ σε γράφειν φασὶ τοῦ ῥήτορος, οὐ τὰς ἐπιστολάς, οὐδὲν χείρους τῆς Ὀρφέως μούσης εἴθεσθαι καὶ παρὰ τοσοῦτον ἐκείνων εἰς μίμησιν ἱέναι τὰς σάς, ὡς οἱ παῖδες τῆς τῶν τεκόντων ἰδιότητος, εἰ τύχοιεν κατ' ἐκείνους ὄντες τὴν ἕξιν. *Non mirum est, si quis Thessaliam inhabitans venenis epistolas inficit, omnesque eos, qui earum causa congregati sunt, gaudio, hilaritate & bacchico numine, quanto putas? inflat, ut & tempore opus illis sit, ut ab afflatu illo liberentur, qui cum resipiunt, tamquam sub uno magistro conspirantes ad tonum te dicunt oratoris conscribere, cujus epistolas nihilo pejores Orphica Musa existimant, tantumque tuas in earum æmulationem erigi, quantum pueri ad proprietatem parentum, dummodo ab illis natura non discrepent*. Epistolæ tum Lecapeni, tum Zaridæ, quas ipse vidi sunt numero XXXII. Habentur etiam in Bibliotheca Bavarica Cod. 69. & in Bibliotheca Regis Gallorum.

Opusculum ejusdem Grammaticum, *De dictionum significationibus*, legitur manuscriptum in Bibliotheca Augustana. Quod idem cum eo forte est, quod ipse legi hic Romæ, Γεωργίου Λεκαπηνοῦ περὶ σημασίας ῥημάτων καὶ ὀνομάτων. *Georgii Lecapeni de significatione verborum, & nominum*. P. γράφειν ἐνεργητικὸν σημαίνει. Ad eumdem etiam pertinere ἐκλογὴν λέξεων, *selecta dictionum*, quæ in Italia servari, & forte Romæ suspicatur Gesnerus. Nec alius ab hoc Georgio est, cujus sub *Gregorii Logaponi* nomine, idem Gesnerus meminit.

Monachus fuit, & *Historiam* scripsit, nisi nos ludit Catalogus a Grammatico Verderio exhibitus, *Historia Georgii Monachi Lecapeni*. Vixit diu in Thessalia, & licet præmiis etiam propositis alio evocaretur, numquam tamen adduci potuit, ut quam ipse dicteriis, & maledicentia quadam ob improbitatem cæli, insectaretur, relinqueret. Παγγέλοιον ἄχρι Θετταλίας, ἣν νῦν οἰκοῦμεν, ἐν ἐλπίσιν ἄγειν ἥξειν τὰ γράμματα. *Quam ridiculum est ad Thessaliam, quam nunc incolimus, sperare litteras posse pervenire*. Et alibi. Θετταλίαν δ' ἣν ὥσπερ τινὰς καταρράκτας, ἢ στήλας ἠκούομεν. νῦν δ' ὁρῶμεν, καὶ οἰκοῦμεν, καὶ ἐπερχόμεθα. *Thessaliam quam veluti* Edit. Paris. pag. 364. *catarrhactas quosdam, aut columnas audiebamus, nunc videmus, & habitamus, & calcamus*. Ejus postea situm, ac temperiem aeris prosequitur. Vivebat tempore Gregorii Palamæ, ad quem etiam inter ejus epistolas, elegans, ac vehemens, & contumeliæ plena legitur, quæ incipit, ἰού, ἰοὺ καὶ σοφὸς ἡμῖν ἐξαίφνης, ὁ μὴ δὲ πρὸ μακροῦ πλέοντος ἐναπίφρας. Palamas sub Andronicis Palæologis floruit.

Ex innumeris *Libanii Sophistæ Epistolis* elegantiores, selectioresque numero CCLXIV. in unum volumen digessit, quarum prima illa est ad Clearchum. ἔμελλον γράφων ἀνύσεσθαι. namque in fine adnotabatur. αὗται αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Λιβανίου αἱ ἐκλεγεῖσαι τῷ κυρῷ Γεωργίῳ τῷ Λεκαπηνῷ ὁμοῦ αἱ πᾶσαι σξδ'. *Hæ sunt epistolæ Libanii a Domino Georgio Lecapeno selectæ numero* 264. Eas puer adhuc undecennis in Græcorum Collegio, nimium tunc temporis Libanii scriptis addictus ex antiquo Codice mihi furtim exscripseram.

Scripsit etiam carmine, eoque Jambico, quod impense ab eo sibi popo-

sceral

scerat Andronicus Zarida. ὃ δέ σοι ἐν Ἰάμβοις σύνταγμα πεποίηται μήπω δεξάμενος ἀντίπαλός τις λύπη τῇ ἡδονῇ, ἣν ἔχει ἡμῖν ἡ περὶ αὐτῶν ἀγγελία εἰσέτι καὶ νῦν πολιορκεῖ, καὶ ἀνύσας πέμπε. *Quod tibi carmine Jambico poema scriptum est, cum non acceperim, mœstitia quadam lætitiæ hostis, quam nobis de iis nuncius attulit, in hunc diem obsidet; quare quam citissime transmittito.* Lecapenus ubi misisset carmina inter alia in epistola scribebat. ἰδοὺ ἥκει σοι μόλις καὶ τὰ στιχίδια, καὶ ταῦθ' ἡμιτελῆ, καὶ οὐ τοῦτο γε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἤδη καὶ ἀκέφαλα. καὶ σὺ μὲν ἴσως τι προσπαίζων, ἐμοὶ δὲ καὶ χαριζόμενος τοῖς ὄφεων τοῖς τεμμαχίοις αὐτὰ εἰκάσεις, οἷς παῖδες ἰατρῶν ἐκλέγοντες ἀσφαλῶς οἴονται λοιπὸν πρὸς τὰς φαρμακείας χρῆσθαι. ἐγὼ δὲ ὀκνῶ μὴ ἄρα ὑγιὲς οὐδὲν ἀναφανῇ, τοῦτο δὲ ἐκεῖνο τὸ ᾀδόμενον. ὤδινεν ὄρος. καὶ τοι σεμνόν μέν τοι προσποιεῖται, καὶ πρός τις τ' ἀρχαῖα τινὰ δὲ τὴν ὁδὸν ἐλθόντας τε, καὶ καταδείξαντας ἄντικρυς τῷ ζήλῳ βλέποι. τοῦτο δ' οἶμαι αὐτό μοι τὸν θόρυβον οὐχ ἥκιστα ἐγείρει. Et, τὸ μὲν δὴ προοίμιον, ἢ τὴν κορυφὴν, ἢ ὅτι ποτὲ χαίρει αὐτὸ καλῶν ἀποκεκόφθαι τῶν λοιπῶν Ἰαμβείων τοῦτο ἦν τὸ αἴτιον. τὰ γὰρ ἐχόμενα τοι ταύτην μάλιστα πρὸς ἀξίαν τε καὶ ἀνάλογον ἀπῄτει. ἐστὶ δὲ προσόμοιον ᾧ πολλάκις καὶ ἐπὶ τῶν γραφέων ὁρῶμεν, οἷς μετὰ τὴν ἀπεργασίαν εἰληφέναι τὸ σῶμα ὅλον, ὅτι γεγραφότες τύχοιεν, συμμετρουμένοις ἔπειτα κεφαλὴν ἥρεσεν ὑπαλλάττειν. πλὴν ὅσον ἐνταῦθα τὸ ἡμέτερον μηκέτι τελευτὴν ἀναμεῖναι τουτὸν ὑπέμεινε. τόδ' ἡμᾶς αὐτῷ μηδέπω, μήτ' ἀρχὴν ἑτέραν ἀντὶ τῆς πρόσθεν ἐναρμόσαι, μήτε τοῖς ὅλοις οἷον μέρεσιν αὐτῷ τὸ πρέπον τέλος ἐπιθεῖναι, ἀλλ' ἔτ' ἐᾶν περινοστεῖν ὅμοια τέρατι τινὶ, τοῦτο δὲ παρὰ τὴν ἐνοῦσαν ἡμῖν νωθείαν ἐν τῇ φύσει, δι' ἣν οὐδὲν ὅτι τῶν σπουδαίων, ὡς εἰπεῖν, ἐπασκεῖν ἔρως εἴσεισι. καὶ ἅμα. δεῖ γὰρ τὴν ἀλήθειαν τιμᾷν, ἀσχολίαι μυρίαι δέ τινες οὐκ ἀνῆκαν. *En ecce tandem ad te versiculi, nec ii absoluti perveniunt, & quod magis mirere sine capite. Tu vero forte jocans, simulque mihi gratum facies serpentum frustis illos comparabis, quibus Medici fulti tuto illis contra veneficia uti de cætero præsumunt. Ego dubito, an quid boni in illis reperiatur, imo quod proverbio fertur, Mons parturiit. Affectant nihilominus gravitatem, & ad eos, qui priscis temporibus eamdem viam calcarunt, aliisque aperuerunt, non segni æmulatione, aspirant. Et hoc potissimum est, quod mihi turbas ciet.* Et, *Proœmium vero, vel caput, vel quidquid illud tibi complacent, compellabis a reliquis Jambeiis sejungi in causa fuit. Quæ enim subsequebantur illam partem pro sui dignitate parem, nulloque modo inferiorem poscebant; idque pictoribus illis non inconcinne comparabis, qui sæpe sæpius post opus perfectum, corpus integrum quidquid illud sit, quod pinxerint, diligenter commensurantes, caput, quod ipsi non probant, immutant. Nostrum nullatenus opus simile quid cum nondum ad finem pervenisset, subiit. Verumtamen nos illi, neque caput aliud pro primo illo accommodasse, neque partibus omnibus competentem finem imposuisse, sed illud dimisisse, ut libere quasi monstrum vagaretur, ideo nobis natura insitam segnitiem accidit: propter quam nihil, quod laudabile sit, ut ita dicam, exercere conamur; simulque, neque enim veritas occultanda est, infinita occupationum impedimenta non permiserunt,* &c.

GEORGIUS PACHYMERES Constantinopoli oriundus, sed Nicææ ortus; atque educatus in Sacerdotum numerum cooptatus Hieromnemonis, Protec- *Edit. Parif.* dici, & Dicæophylacis honore auctus est, claruitque sub Michaele, & Andro- *pag. 365.* nicis Palæologis. Ipse de se in principio Historiæ, Γεώργιος Κωνσταντινουπολίτης μὲν τὰ ἀνέκαθεν, ἐν Νικαίᾳ δὲ καὶ γεννηθεὶς, καὶ τραφεὶς, ἐν Κωνσταντίνου δὲ καταστὰς αὖθις, ὅτε Θεοῦ νεύματι ὑπὸ Ῥωμαίους ἐγένετο, εἰκοσιν ἐνὸς δέοντος τελωνικάδι, καὶ κλήρῳ δοθεὶς θείῳ, καὶ ἀξιώμασιν ἐν ἐκκλησιαστικοῖς σεμνύνθεὶς, καὶ ἕως καὶ ἐς Πρωτεκδίκου φθάσας τιμήν. ἔτι δὲ καὶ ἐν ἀνακτόροις εἰς Δικαιοφύλακα τιμηθεὶς, τάδε ξυνέγραψεν. *Georgius Constantinopoli oriundus, Nicææ tamen ortus, & enutritus, Constantinopolimque rursus restitutus, cum Dei nutu in potestatem rediit Romanorum, decem & novem tunc annos natus, & Clero divino adscriptus, & dignitatibus Ecclesiasticis condecoratus, & ad dignitatem usque Protecdici promotus, imo & in aula Dicæophylacis officio insignitus hæc conscripsit. Protecdicus* male in epitome Gesneriana in *Protecdium*, & in supplemento epitomes Antonii Verderii *Protrectitum* mutatus est; quod nihil est.

Scripsit in universam fere Aristotelis Philosophiam epitomem, quæ a Philippo Bechio Philosopho, ac Medico in Latinum sermonem conversa edita est Basileæ 1560. apud Frobenium in fol. cum Synesii orationibus. Hoc quippe compendio Pachymeres obscuriora Aristotelis loca non tantum de suo, sed aliorum etiam sententiis atque expositionibus prolatis, nec inelegantèr explanat; ita ab ipsa Porphyrii Isagoge opus exorsus, & per omnes suas partes Philosophiam percurrens, in ipsius Metaphysicæ compendiosa epitome finem facit. Bechius scribit hoc opus accepisse se ex Basiliensi admodum lacunoso,

mendoso, & quasi indistincto; altero Fuggeraoo multis in locis corrupto, fuisseque adjutum io locis difficillimis a Joanne Hospiniano, & Gulielmo Xylandro; ut omnioo in spem bonam veoerit, Auctorem hunc oon pessime a se rursum in lucem prodire. *In reliquis, ubi Pachymeres*, ait Bechius, *vel suas, vel aliorum meditationes affert majori etiam difficultate propter obscuritatem sum versatus. Nam verbis interdum utitur non adeo tritis, ac usitatis, interdum sententias incboat, & vix tandem interjectis bene longis parenthesibus, absolvit*. Unum, & integrum opus ob sui molem raro uno volumine clauditur, ideoque in partes scissum sub diversis titulis, tamquam diversi tractatus proponuntur. Ejus partes editas & manuscriptas, ut variæ alio, atque alio dispersæ in Bibliothecis inveoiuntur, hic referam. Ex hoc itaque compendio edita sunt, Γεωργίου Διακόνου, καὶ Δικαιοφύλακος τοῦ Παχυμέρου περὶ τῶν ἓξ τῆς φιλοσοφίας ὁρισμῶν, καὶ τῶν πέντε φωνῶν καὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν. *Georgii Diaconi, & Dicæophylacis Pachymeræ de sex Philosophiæ definitionibus, & de quinque vocibus & de decem Prædicamentis*. a Jacobo Foscareno translatum Græce & Latine Venetiis per Stephaoum, & Fratres de Sabio 1532. cum Pselli, & Nicephori Blemmidę compendiis in Logicam Aristotelis; & postea Parisiis anno 1548. Græce auctiora apud Vascosanum, & una cum illis Compendium in reliquos Organi Aristotelici libros, *De Interpretatione* nempe, *Priores, & Posteriores Analyticos, Topicos, ac Sophisticos Elencbos*; quæ antea Latine ex Ioterpretatione Joannis Baptistæ Rasarii ediderat idem Vascosanus ibidem anno 1547. De hoc opere Michael Vascosanus. *Aristotelis universa opera Georgius Pachimeres Græcæ facundiæ Auctor gravissimus, ac Magister ob nimiam ejus prolixitatem, ac disserendi subtilitatem ab usu remotam, in epitomem contraxit, ita tamen singulas ejus partes complectens, ut quæ ad optimarum rerum cognitionem, atque in iis exercitationem pertinerent, nihil eorum omiserit, quę res divinitus ad nos delapsa videtur hoc maxime tempore, quo omnes de prolixitate studiorum in philosophia conqueruntur*. Et Rasarius scribit Codicis illius copiam sibi factam fuisse a Joanoe Baptista Speciano; in quo licet omnia Aristotelis opera brevi quadam via contracta, & in angustum redacta contioerentur; ipse tamen, qui prius omnes Aristotelis libros, qui ad disserendi
Edit. Paris. pag. 366. rationem pertinent, perlegerat, illam epitomem perlegit, & illam partem, quę artem eloquendi pertractabat, coovertit, & edidit. Pręterea, *De sex Philosophię definitionibus, de divisione Philosophię, de quinque vocibus, de decem prędicamentis*, Latine impressa sunt Basileę per Joannem Oporinum, cum Porphyrii quinque vocibus, & Aristotelis prædicamentis, &c. a Joachimo Pevonio versis. Epitome Gesneriana, *Et de sex Philosophiæ definitionibus* Græce cum Archytæ Categoriis. Lipsiæ in 8°. Antonius Verderius io supplemento, nulla tamen cum re dubitavit, an auctor hujus epitomes idem sit cum Georgio Pachymere. *Georgius Diaconus Protecdicus scripsit Gręce epitomem Logices Aristotelis Parisiis in 8°. apud Vascosanum* 1546. *Nescio an is Auctor sit idem, qui & Georgius Pachymeres, cujus opera Græca in epitome Bibliotb. Gesner. continentur*: idem enim & unus est Georgius, epitomes Logices auctor, & aliorum operum, quæ Pachymerio a Gesnerianis Epitomatoribus tribuuntur.

Ejusdem, *De Lineis insecabilibus*, Paraphrasis inter Aristotelis opera sub Aristotelis nomine edita est Basileæ 1531. in fol. & alibi postmodum ex Ioterpretatione Jacobi Schenchii. Georgio restituta Græce, & Latine in editione Casauboniana anno 1597. in 8°. & 1646. in fol. Coloniæ Allobrogum, ubi additur ex nonnullorum opinioоe Paraphrasim illam Georgio tribui: cujuscumque tamen illa est, digna est & Georgio, & quæ inter Aristotelis opera ceoseatur; indigna tamen, quæ Aristoteli tribuatur. Vidit id Henricus Stephanus epistola ad Petrum Victorium, quam Aristotelis, & Theophrasti scriptis quibusdam præfixit, plus tamen nimio scriptioni detrahens. *Mirum est vero extitisse ullos homines tam* παχεῖς, *ut cum* Παχυμερίου *paraphrasim in librum Aristotelis* περὶ ἀτόμων γραμμῶν *haberent, ipsum se Aristotelis librum habere sibi persuaderent. Quam multa enim vel in ipso limine reperiuntur, ex quibus id a Lectore etiam dormitante deprehendi facile poterat? quæ certe apud homines adeo* παχεῖς, *uti dixi* λεπτομερῶς *explicare me pudeat*.

Paraphrasis porro in universam Aristotelis Philosophiam Græce manuscripta visebatur in Bibliotheca Aotonii Augustini Cod. 206. *Georgii Pachymeræ libri* XI. *de Philosophia. Primus respondet Organo Aristotelis. Secundus libris Physicorum. Tertius libris de Cœlo. Quartus libris de Ortu, & Interitu. Quintus Meteoris. Sextus li-*

bro de partibus animalium. Septimus libris de motu, & incessu animalium. Octavus libro de sensu, & sensili. Nonus libris de Generatione animalium. Decimus libris Metaphysicorum. Undecimus Ethicis ad Nicomachum. In Bibliotheca Regis Gallorum, *Georgii Pachymeræ Synopsis Philosophiæ Aristotelis. Philosophica lib. 12. De somno, & vigilia, de alimento, de insomniis, de divinatione per insomnia, de motu animalium, de juventute, & senectute, de respiratione.* In Bibliotheca Bavarica Cod. 170. & Cod. 171. *Georgii Pachymeræ Epitome in Metaphysicam Aristotelis. Liber Philosophicus D. Georgii Pachymeræ, qui est Epitome in Metaphysic. Aristotelis cap.* 13. In Catalogo exhibito a Grammatico apud Verderium, in supplemento; qui & apud Joannem Suzium, eodem referente reperiebatur. Epitomatores Gesneriani. *Georgii Protectii in universum Aristotelis Organum Commentarii cum schematibus, & figuris* in 4°. msf. Biblioth. Imper. Viennæ: &, *Georgius Pachymerius, qui Hieromnemon cognominatur scripsit Philosophiæ compendium, quod extat in Biblioth. Medicæa. Ejusdem epitome totius Physicæ tractationis fortassis idem liber superiori Romæ extat in Vaticana Bibliotheca, & expositio in Logica Historia. Commentaria in libros de Auscultatione naturali ibidem servantur, & apud Diegum Hurtadum Venetiis; qui etiam habet Paraphrasim hujus auctoris in Mechanica Aristotelis. Ejusdem Commentarii, aut Paraphrasis in libros Ethicorum extat Græce apud Hurtadum Mendozam. Fertur autem in omnia fere Aristotelis opera Paraphrasim scripsisse. Pachymerii in Organum Aristotelis copiosæ expositiones Græcæ manuscriptæ in Bibliotheca Sambuci. Ejusdem libri 12. Græce manuscripti, Paraphrasis totius Philosophiæ Aristotelicæ in Bibliotheca Augustana. In Catalogo Bibliothecæ Thergius nominatur. Ejusdem Historia, & Logica problemata Græce in Bibliotheca Regis Gallorum servantur. Item de anima, de sensu, memoria, somno, vigilia, insomniis &c. ibidem.* Et in alio Indice manuscripto Græco, Γεωργίυ Παχυμερίυ σύνοψις τῆς πάσης Αριστοτέλυς φυσικῆς φιλοσοφίας. *Georgii Pachymerii Synopsis universæ Aristotelis Naturalis Philosophiæ.* Et Mediolani in Ambrosiana, & in Indice Bibliothecæ Regis Catholici, quæ Scoriaci est, notantur, Γεωργίυ τῦ Παχυμέρυ εἰς τὴν λογικὴν, καὶ ἐπιτομὴ αὐτῆς. ἐξήγησις εἰς τὴν φυσικὴν Αριστοτέλυς ἀκρόασιν. ὡς δὲ τινες τοῦ βασιλέως Ιωάννυ τῦ Καντακυζηνῦ ν. ζ 7. παράφρασις εἰς τὴν ἠθικὴν Αριστοτέλυς Νικομάχειον. 11. λ'. 2. *Georgii Pachimeræ in Logicam, & Epitome ipsius. Enarratio in Physicam Aristotelis Auscultationem, sed ut alii volunt, Imperatoris Joannis Cantacuzeni. Paraphrasis in Ethica Aristotelis ad Nicomachum.* Ex his plerosque in Bibliotheca Regis Galliæ, Joannes Schenchius in Bibliotheca Medica, & Israel Spachius in Nomenclatore Philosophico asservari retulerunt. Et Index præterea Augustanus, *Blemmidæ, & Georgii Pachymeræ Epitome Philosophiæ complectens Logicam, Ethicam, Physicam.* Compendium hoc Philosophiæ quid contineat, adnotavit nescio quis. Ιςέον δὲ, ὡς περιέχει ἡ παρῦσα πραγματεία βιβλία δώδεκα φέροντα μὲν τίτλυς μζ κεφάλαια δὲ υλέ. τὰ τῆς Αριστοτελικῆς φιλοσοφίας ἁπάσης, ὡς ἐν τύπῳ περιέχονται θεωρήματα. *Advertendum est præsens opus continere libros duodecim, libros titulis quadraginta septem finiri, in capita 435. divisos; quæ Aristotelicæ universæ Philosophiæ speculationes brevissime complectuntur.* Edit. Parif. pag. 367.

Ejusdem in omnia Dionysii Areopagitæ opera, quæ extant Paraphrasis edita est Græce Parisiis apud Guilielmum Morellum 1561. in 8°. cum Dionysii operibus, & rursus apud Claudium Morellum 1615. in folio. Nunc demum Græce, & Latine ex Interpreratione Baltassaris Corderii in officina Plantiniana Baltassaris Moreti 1634 in fol. Opus inscripsit Athanasio Alexandrino Patriarchæ, cujus ille hortatu laborem aggressus fuerat, cum Constantinopolim advenisset. Nec ullam causam video, cur Inscriptio præfixa Paraphrasi delenda sit, qua dicitur, Auctorem illum manus operi admovisse hortatu Athanasii Patriarchæ Alexandrini tunc viventis, ut vult Possevinus, & ante Possevinum Baronius in prætermissis ad Tomum secundum, cum scribit. *Quamobrem rejiciendus est commentitius ille titulus qui affixus est ejusdem Paraphrasi in ejusdem Dionysii Epistolas, quo dicitur, Auctorem opus illud aggressum esse hortatu S. Athanasii Patriarchæ Alexandrini tum agentis Constantinopoli. Miratus sum equidem virum eruditum Godefridum Tilmannum, qui eamdem Paraphrasim Latinis edidit, & longam disputationem pro iisdem scriptis elaboravit, hæc adeo manifesta non cognovisse, nec etiam correxisse. Quonam pacto rogo potuit ea scripsisse Georgius tempore S. Athanasii, si in illius Commentariis meminit Auctor hæresum Nestorii, & Eutychetis, quæ post multos annos ab Athanasii obitu emersere? Nec est quod de secundo Athanasio itidem Episcopo*

Alexandrino ea potuissent intelligi, qui sedere cœpit anno Domini 489. longe ante etiam quam viveret Pachymerius, fuitque ille non sanctus, sed hæreticus, & Acephalorum patronus. Et qui Baronium exscripsit Vincentius Riccardus Comment. ad orat. 6. Procli Archiepiscopi Constantinopolitani. *Et ibi Georgius Pachymerius, qui quidem minime floruit S. Athanasii Magni Alexandrini Episcopi tempore, ut perperam in ejus Commentariis prænotatur. Nam in Com. Epist. 3. & 4. ad Cajum contra Nestorium, & Nestorianos invehitur, & in epist. 6. contra Nestorium, Apollinarium, Eutychetem, & Dioscorum, qui sane multo post S. Athanasium fuere. Eutyches, & Dioscorus in IV. universali Concilio Chalcedonensi damnati fuere, at S. Athanasius tempore I. Concilii Nicæni floruit.* His enim iisdem temporibus, quibus Pachymerius floruit, Athanasius Patriarcha Alexandrinus vivebat, qui eum ad divini operis interpretationem extimularat. An quia semel Patriarcha in eo Throno sederat Athanasius nomine, non potuit alius, subsecutis temporibus eodem nomine Ecclesiæ illi præesse? At sciant præter hunc Pachymeræ σύγχρονον, alios etiam a Magno illo Athanasio diversos, ut ex Catalogo illorum Patriarcharum colligitur, quod nec Baronius negat, rexisse. Et eo ipso tempore rexisse constat aperte ex ejusdem Pachymeræ historia pluribus locis. Nec obstat *Sancti* nomen præfixum. In ea etenim Ecclesia etiam scelestissimis sanctitatis nomen tributum adnotabam in Eustachio Antiocheno de Eusebio Cesariensi, & alibi; quod postea & apud Occidentales observavi. Haberi hanc Paraphrasim manuscriptam in Bibliotheca Vaticana tradit Gesnerus: & Medicæa Possevinus in Indice: & Gallica, Indices manuscripti. Vincentius Marinerius Valentinus epist. ad Franciscum Dazam anno 1636. edita, scribit; se Commentarios Pachymeræ in Dionysium Areopagitam in linguam Latinam vertisse.

Edit. Paris. pag. 368.

Scripsit præter jam dicta Historiam sui temporis, quam orditur a temporibus Michaelis Palæologi, sub quo vixit. Illa, sed mutila asservatur in Bibliotheca Augustana Cod. 19. Plutei 5. ex cujus Codice carie confecto, ac mutilo excerpta quædam exhibuit Vvolphius post Nicephorum Gregoram. Partem illorum, quæ in Augustano Codice manuscripto deesse Vvolphius admonuerat in Synopsi libri quinti cum Nicephori Patriarchæ Constantinopolis Breviario Historico ab obitu Mauritii usque ad Constantinum Copronymum, Græce nuper edidit Dionysius Petavius Parisiis 1616. in 8°. Integra tamen ea ex Lolliana Bibliotheca in Vaticanam transvecta est, quæ emendatior, & charactere uti antiquiori, ita & elegantiori in Barberina conservatur, suntque ἱστορίας συγγραφικῆς λόγοι ιγʹ. Cod. 163. & 164. Inter Vaticanum, & Barberinum Codices, ne id quoque nescius sis Lector, maximum non tantum in verbis, ac modo dicendi, sed rerum narratarum etiam quandoque ordine inesse discrimen, ipse non singula percurrens, neque enim licuit, adnotabam: adeo ut mihi facile persuaserim, Pachymerium, quemadmodum supra diximus de Acropolita, & infra quoque de Phranza dicemus, duas suæ Historiæ editiones tempori, ac genio inservientem conscripsisse; ideoque ex utrisque multa errata corrigi, obscura illustrari; mutila suppleri, ac demum historiæ corpus unum perfectum, ac integrum absolvi posse existimo. Stylus est accuratus, ad antiquum succum, ac sanguinem efformatus, & præter historię captum tumidior, & perplexa nominum connexione ambiguus, & obscurus; Pro illo tamen ævo, quo debacchari sapere erat, mollis, ac prudens. Auctor dum veritatis sectator videri cupit, in Ecclesiasticos, & præcipue Latini nominis fautores, Gręcis suis nimis propensior, linguam acuit. Imperatorum etiam, ac Principum res gestas assiduus in pejorem partem rapit. Fidem tamen ita suę Historię astruit. τὰ δὲ συνέγραψεν οὐ λόγους λαβὼν ἄνωθεν ἀμαρτύρους, οὐδ' ἀκοῇ πιστεύων μόνον, ἐὰν τις λέγει ἑωρακὼς, ἐὰν καὶ ἀκούσας αὐτὸς, πιστοὺς δ' ἀξιοῖ ἐν τοὺς λόγους οὓς μόνον λέγει λογίζεσθαι, ὡς αὐτόπτης τὰ πλεῖστα, ὅπου ξυμβὰν γεγονὼς, εἰ καὶ μαθὼν ἀκριβῶς, παρ' ὧν τὸ πρῶτον ὡράθη πραχθέντα, πλὴν δ' οὐκ ἀμάρτυρα, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἄλλοις συνηγορούμενα, ὡς ἂν μὴ ὁ ξύμπας χρόνος, φύσιν ἔχων τὰ πολλὰ κρύπτειν συχναῖς κυκλικαῖς περιόδοις, καὶ τάδ' ἀφανίσῃ κατὰ μικρὸν ἐξίτηλα τῇ παραδρομῇ γινόμενα. Διὰ τὸ φανέντα κρύπτεσθαι πάντα ἀνάγκην εἶναι ὥσπερ τις τῶν σοφῶν ἔφη, καὶ ἀληθῶς ἐγνωμάτευσεν. *Hæc composuit non rumores olim sparsos, absque testimonio congerens, nec tantum auditui fidens, si quis se vidisse, aut audiisse dicat. Eos porro sermones fide dignos esse sentit, quorum ipse, ut plurimum, si ita fieri contigit, oculatus spectator fuit, aut ab illis accurate didicit, qui ea, cum primum gesta sunt, conspexere: neque ea temere proferam, sed multorum aliorum etiam testimonio comproba-*

ta; ne tempus futurum natura sua pleraque occultans, frequenti suo circuitu, hæc quoque paulatim transcursu continuo evanescentia deleat. Quodcumque enim semel apparuit contegi, atque abdi necesse est, quemadmodum nescio quis e sapientibus dixit, vereque enunciavit. Hæc eadem historia Pachymetæ licet sine mutila habetur in Bibliotheca Veneta S. Marci Scamno 21. num. 12. & Scoriaci in Biblioth. Regis Catholici. Possevinus in Indice Bibliothecæ Patmi Insulæ. *Historia conscripta a Gregorio quodam genere Constantinopolitano, & Nicææ enutrito: conscripta sunt autem acta Palæologorum Regum usque ad Joannem Palæologum.* Mendum est in nomine Auctoris, est enim Georgius Pachymeres. In Bibliotheca etiam Regis Gallorum, *Georgii Pachymeræ historiæ Constantinopolitanæ lib.* XIII. Est & apud me integra, & optimæ notæ. Edit. Paris. pag. 369.

Ejusdem *Epistolas Græcas* alicubi in Italiæ Bibliothecis extare, tradit Gesnerus, quas licet anxius perquisierim ad hunc diem, nullas inveni. Eas tamen elegantissimas futuras, & dicendi antiquo nectare, præterquam quod eo ævo scriptores sueverant, plenas suspicor; cum minus aliis in eloquendo Pachymerius, quod ex Historia & aliis ejusdem tractationibus colligi potest, ineptiat.

Plura etiam in Rhetoricis ingenii experimenta non omnibus obvia edidit, digna tamen, quæ diu non lateant, sed bono publico, & adolescentium potissimum ad eloquentiam viam sibi parantium publicentur; eorum Indicem, ut ab humanissimis, & bono litterarum natis Puteanis accepi ex Cod. 883. Bibliothecæ Regiæ Gallorum hic interponam.

Γεωργίου Δικαιοφύλακος καὶ Πρωτεκδίκου τοῦ Μαχυμέρους μελέται εἰς τὰ προγυμνάσματα, καὶ εἰς τὰς στάσεις. Μῦθος. *Georgii Dicæophylacis, & Protecdici Pachymeræ in Progymnasmata, & status exercitamenta. Fabula.* P. Ἀρότου καιρὸς ἦν, καὶ γεωργοί.

Διήγημα τὸ κατὰ τὸν Ὀδυσσέα. *Narratio de Ulysse.* P. συνέβη ποτὲ καὶ ἡ ἐπὶ τὴν Ἴλιον.

Διήγημα τὸ κατὰ τὴν κεκαυμένην ζώνην, *Narratio de zona torrida.* P. ὁ τῆς οὐρανόθι ζώνης περὶ θέλων.

Χρεία λογική. *Chria quæ tantum sententia constat.* P. Χαιρήμων ἔφη πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐν μόνῳ τῷ φρονεῖν ἐστιν.

Γνώμη Δημοσθένους. δεῖ δὴ χρημάτων καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων. *Sententia Demosthenis. Opus est pecuniis, & sine his, nihil quod opus factu sit, fieri nequit.* P. οὕτως ἄρα τῷ Δημοσθένει ὁ αἶνος ἦν ἱκανός.

Ἀνασκευὴ τοῦ περὶ τοῦ ῥόδου διηγήματος. *Destructio. Narrationem de rosa nullo modo verosimilem esse.* P. εἴπερ ἀληθείας οὐδὲν ἀσφαλέστερον.

Κατασκευὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου τοῦ διηγήματος τοῦ κατὰ τὸ ῥόδον. *Assersio; Narrationem illam verisimilem esse.* P. ἔγωγε μὲν φιλεῖν.

Κοινὸς τόπος κατὰ λοιδόρου. *Locus Communis contra Maledicum.* P. ἄνδρες δικασταί. λόγων ὀλίγων πεπαιδευμένων.

Ἐγκώμιον Αἴαντος τοῦ Τελαμωνίου. *Laudatio Ajacis Telamonii.* P. εἰ μὲν ἦν τὸν ἅπαντα βίον.

Ψόγος τοῦ Πάριδος Ἀλεξάνδρου. *Vituperatio Paridis Alexandri.* P. οὐδὲ τὶς καὶ κέρδος ἀπὸ κακίας.

Σύγκρισις ἐλαίας, καὶ ἀμπέλου. *Comparatio olivæ, & vitis.* P. καὶ τὰ φυτὰ παρεοικέναι ἀλλήλοις.

Ἠθοποιΐα. τίνας λόγους εἴποι φειδωλὸς ἀναγκαζόμενος ἑστιᾶν ἑτέρους καλέσαντας πρότερον. *Ethopœja. Quæ dixerit Avarus, cum cogeretur eos in convivium vocare, qui eumdem prius convivio exceperant.* P. φεῦ ὡς λαμπρὸς ἑστιάτωρ ἐγώ, καὶ πρὸς τὰ δεῖπνα.

Ἔκφρασις τοῦ Αὐγουστεῶνος. *Descriptio Augusteonis.* P. τὸ τοῦ Θεοῦ τέμενος ἡ σοφία πολλαῖς μὲν, καὶ παντοδαπαῖς.

Θέσις, εἰ πλευστέον. *Propositum. An navigandum.* P. καλὰ μὲν καὶ τὰ αὐθιγενῆ δῶρα τῶν πόλεων τοῖς ἐποίκοις.

Κατηγορία νόμου τοῦ κελεύοντος, τοὺς ἀπὸ ναυαγίου καταίροντάς που σκυλεύεσθαι παρὰ τῶν ἐκεῖ. *Accusatio legis præcipientis. naufragium passos, & appellentes in aliquem locum, ab iis, qui inibi sunt, spoliandos esse.* P. ἐγὼ δὲ ἀλλὰ καὶ νόμον συνεστάντα πολιτείαν ἀσπάζομαι.

Εἰς τὸ ἐναντίον, περὶ τοῦ τοιούτου νόμου, καὶ τῆς τοιαύτης συνθέσεως. *Oppositum de eadem lege, & compositione.* pag. 370.

Σκηπτοῦ κατενεχθέντος εὕρηνται χίλιαι πανοπλίαι ἐν τῇ τοῦ Περικλέους οἰκίᾳ, καὶ κρίνεται τυραννίδος ἐπιθέσεως. μελετῶμεν τὸν φεύγοντα, ὃς καὶ ὡς στρατηγὸς λέγει, καὶ ὡς ῥήτωρ διϊσχυρίζεται. ἡ στάσις στοχασμός. *Ictu fulminis in Periclis domo mille armaturæ adinventæ sunt,*

& in judicium vocatur de tentata tyrannide. Declamat Reus, qui ut exercituum Dux sermonem concipit, & ut orator contentionem init. status est Conjecturalis. P. οὐδὲν ὡς ἔοικεν ἐστὶν ἀνδρὸς συκοφάντου βαρύτερον.

Φιλόσοφος ἔπεισε τύραννον καταθέσθαι τὴν τυραννίδα, καὶ αἰτεῖ τὸ γέρας τῶν τυραννοκτόνων. ἀντιλέγεται δὲ παρά τινων. καὶ μελετῶμεν τὸν φιλόσοφον. *Philosophus suasit Tyranno tyrannidem deponere. Et præmium postulat Tyrannicidarum: denegatur illi ab aliquibus. Declamat Philosophus.*

Ζωγράφος ναυάγια γράψας, καὶ περὶ τοῖς λιμέσι στήσας, μὴ καταιρόντων ναύτων κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. *Pictor naufragii a se depictas tabulas in portibus appinxerat, cum nautæ non appellerent, publicorum criminum reus fit.* P. ἔδει πότε καὶ ζωγράφον δημοσίων ἐγκεκλημένον παρελθεῖν ἐνθάδε.

Στρατηγὸς πυρπολήσας τὰς ναῦς, ὡς ἔξω χρείας δοξάσας, καὶ διὰ ταῦτα νικήσας, κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. μελετῶμεν τὸν φεύγοντα. *Dux exercitus concrematis navibus tum inutilibus, & hostibus postmodum debellatis, publicorum criminum reus fit. Declamet reus.* P. ἐγὼ μὲν καὶ γέρας ὑπελάμβανον ἄνδρες ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κομίζεσθαι.

Εν τρισὶν ἡμέραις νόμος ἐκέλευε περὶ πολέμου βουλεύεσθαι. Ελάτειαν κατασχόντος Φιλίππου, συμβουλεύει Δημοσθένης αὐθημερὸν ἐξιέναι, καὶ μάχεσθαι. στάσις πραγματική. *Tribus diebus ex præcepto legis de bello faciendo consulendum erat, cum Philippus Elatiam occupasset, Demosthenes hortatur eodem die urbe exire, & pugnam experiri. Status negotialis.* P. περὶ πολλῶν ἂν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι νομίζω προσήκειν ὑμῖν τῶ πρὸς φίλιππον ἀγωνίζεσθαι.

Αριστεύσας τὶς ᾔτησεν εἰς τὸ γέρας πολίτου φόνον. δέδωκεν ἡ πόλις. εὕρηται προαπεκτονὼς αὐτὸν, καὶ κρίνεται φόνου. μελετῶμεν τὸν κατήγορον. *Cum in bello quispiam optime se gessisset præmium sibi dari postulavit, civis caput. Urbs concessit, cum ante impetratum præmium accidisset, de homicidio postulatur. Declamet Accusator.* P. τῆς μὲν ἀριστείας ὦ νεανίσκε πολλοῦ δὲ καὶ τοῦ παντὸς μέμφεσθαι.

Πολέμου ὄντος, καὶ πολιορκίας ἀνελθών τις ξένος ἐπὶ τὸ τεῖχος ἠρίστευσε, νόμου κελεύοντος μὴ ἀνιέναι ξένον ἐν τοιούτῳ καιρῷ, καὶ ὑπάγεται τῷ νόμῳ *Premente bello atque obsidione advena quidam ascenso muro prima præmia meretur. Verumtamen cum lex prohiberet, ne quis advena tempore belli murum ascenderet, de violatione legis postulatur.* P. ἐγὼ μὲν ὦ ἄνδρες, καὶ πρὶν εἰς ἀπολογίαν καταστῆσαι.

Νόμος τὸν ἀποκήρυκτον μὴ μετέχειν τῶν πατρῴων. καὶ πάλιν ἄλλος τὸν ἐπιμείναντα χειμαζομένῃ νηὶ δεσπότην εἶναι τῆς νεώς. Αποκήρυκτος ἐπιμείνας πατρίδα νηὶ χειμαζομένῃ, καὶ εἴργεται αὐτῆς ὡς πατρῴας. μελετῶμεν τὸν ἀποκήρυκτον. *Lex est, Abdicatus in paternis partem non habeat. Et alia, qui in navi tempestate jactata perstiterit, Dominus navis est. Abdicatus in paterna navi procellis obruta perseveravit; ab ejus tamen possessione, quod paterna sit, abigitur. Declamet Abductus.* P. εἰ καὶ ὁ ἐμὸς σοφώτερον θέλων ἴσως πράττειν τῶν ἄλλων.

Νόμος τὸν ἐκ πόρνης γεγονότα μὴ λέγειν ἐπὶ τοῦ βήματος. ἐκ πόρνου τὶς γεγονὼς κωλύεται λέγειν. μελετῶμεν τὸν ἐκ πόρνης γεγονότα. *Lex ait, ex meritoria muliere satus, ne ex suggestu concionetur ad populum; ex meritorio viro quidam natus a concione abigitur. Declamat qui ex meritorio natus est.* P. εἰ καὶ λέγειν ἐπ' ἐκκλησίας κωλύομαι παρὰ τοῦ θαυμαστοῦ τούτου καὶ πιθανοῦ ῥήτορος.

Εταίρα χρυσία εἰ φορεῖν δημοσία ἔστω. πεφώραταί τις ἑταίρα φοροῦσα χρυσία, καὶ δημοσίαν
Edit. Paris. pag. 371. τίς φησιν ἀπὸ νόμου εἶναι. ὁ δὲ παρὼν οὗτος, ὃν μελετῶμεν, οὐκ αὐτὴν εἶναι δημοσίαν, ἀλλὰ τὰ χρυσία προπαροξυτόνως ἀναγινώσκων. *Meretrix aurea si gestaverit, publica sit: deprehensam meretricem aurea gestantem ex legibus contenditur publicam esse. At qui declamat, non eam publicam esse, sed aurea, immutato accentu asserit.* P. μισθοῦ μὲν, οὐδὲ δώρων ἕνεκα ταύτην τὴν γραφὴν ἐνεστησάμην ὑπὲρ τῆς τέως δοκούσης ἀτίμου.

Αἱ ἐπίλοιποι παρὰ τὴν ἀντίστασιν τῶν ἀντιθετικῶν τρεῖς, τὸ ἀντέγκλημα, καὶ μετάστασις, καὶ ἡ συγγνώμη. καὶ πρῶτον ζήτημα τὸ ἀντέγκλημα ἀριστεὺς πορνεύοντα τὸν υἱὸν ἀπέκτεινε, καὶ φόνου φεύγει. μελετῶμεν τὸν ἀριστέα. *Præ comparationis, sive compensationis, tres alii sunt Assumptivorum status, Recriminationis, Translationis, Criminis, & Deprecationis. Et prima quæstio Recriminatio. Victor, & de patria bene meritus scortantem filium interemit, & in jus vocatur. Declamet de patria bene meritus.* P. τῆς μὲν ἐμῆς ἀριστείας πολλὰ καὶ μεγάλα τὰ δείματα.

Τριακόσιοι νύκτωρ τῶν πολεμίων ἀποδράντες, καὶ πρὸς ταῖς πύλαις τῆς πόλεως γενόμενοι ἱκέτευον τὸν στρατηγὸν ἀνοῖξαι τὰς πύλας τῆς πόλεως εἰς τὸ εἰσελθεῖν καὶ σωθῆναι νόμου ὄντος μὴ νύκτωρ τὰς πύλας ἀνοίγεσθαι, οὐκ ἤνοιξεν ὁ στρατηγός. φθάσαντες οἱ καταδιώκοντες ἀνεῖλον αὐτούς. καὶ κρίνεται ὁ στρατηγὸς τῶν δημοσίων ἀδικημάτων. μελετῶμεν τὸν κατήγορον. *Noctu ter-*

centum ex hostibus profugi, cum ad fores urbis pervenissent, Ducem deprecabantur ut illis foribus apertis pro incolumitate ingressus in urbem pateret; cum lex probiberet noctu fores reserari, Dux non aperuit. Deprehensi interim a persequentibus internecione deleti sunt: & dux publicorum criminum reus fit. Declamet Accusator. P. μηδεὶς ὦ παρόντες νομίσῃ βασκαίνοντά με τῆς δόξης τῷ στρατηγῷ.

Στρατηγὸς ἁλοὺς παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐπὶ πολὺ βασανιζόμενος εἰπεῖν τὰ τῆς πόλεως ἀπόρρητα. εἶτ᾽ ἀναγκασθεὶς, καὶ ἐξειπὼν ἀπολύεται καὶ τῆς βασάνου, καὶ τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ ἐπανελθὼν παρὰ τῶν ἰδίων κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. μελετῶμεν τὸν στρατηγόν. *Cum diutinis tormentis secreta urbis hostes a Duce deprehenso deposcerent, vi tandem exculpunt, ideoque ille & servitute, & tormentis liberatur. reversus in patriam a suis publicorum criminum reus fit. Declamet Dux.* P. ἔδει θανεῖν παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐπὶ τῆς βασάνου ἐκείνου, ἄνδρες, πρὶν ἢ δοῦναι λόγους πλημμελείας παρ᾽ ὑμῖν ἀναγκάζεσθαι.

Scripsit præterea Carmina de vita sua, cujus ipse meminit in historiis libro 10. cap. 14.

Καὶ τότε ἀστὴρ κομήτης ἀφ᾽ ἑσπέρας ἐξέλαμπεν, περὶ οὗ καὶ ἐν τοῖς κατ᾽ ἐμαυτὸν δι᾽ ἐπῶν ὑπέμνησα οὕτω γράφων.

Ἤδη μὲν φθινοπωρὶς ἰσημερίη ἐπέλασσεν,
Ἠέλιος δ᾽ εἶχε παρθενικῆς ἐρατεινὰ πρόσωπα,
Καὶ τότε λαμπρὸς λάμπε Θρηΐκηθε κομήτης,
Ἐκπεπαδίην τε κόμην ἔχων ἀντολίην τε ῥέπουσαν,
Ἑσπέριος δ᾽ ἤκμαζεν ἐπὶ τόσον νυκτὸς ἰούσης
Αἰὲν ἀπαυόμενος τὸ πλέον νῦν, ἢ τὸ πάροιθεν
Ὅσον ἀνωτερίαισι μεταλλάξεσιν ἔφαινεν.
Οὐ γὰρ ἐν ἀπλανέων κατὰ μοίραν χῶρον, ἔτετμεν.
Ἀλλ᾽ ἄγ᾽ ἑκάστης νυκτὸς ἀνώτερα εἶχε κέλευθα
Μέσφα ὑπερπόδιον ἀνώτερος ἀμφαναβαίνων
Ἔνθα οἱ ἄκρας τὰ πρῶτα τρίχες ἐμπεφύασιν,
Ἤκα μαραινόμενος μείουρος, καὶ τότε λῆξε.

Et tunc stella Cometa ab occidente resplenduit; de qua in iis, quæ de me carminibus composui, mentionem feci, sic scribens. Jam vero autumnale Æquinoctium fuiebat, & Sol habebat Virginis desiderabilem faciem, & tunc splendidus illuxit ex Thracia Cometes provexam comam habens in Orientem vergentem, Vespertinus splendebat in quantum nox procederet, semper vindicans magis decursu temporis, quam antea, quantum superioribus immutationibus lucebat: Neque enim in fixarum regione locum invenerat; sed qualibet nocte sublimiora itinera occupabat, quousque transgressus est semper sublimior ascendens. Ubi illi in summitate primum comæ innatæ fuerant: paulatim marcescens mutilus, & decurtatus tunc desiit. Et cap. 15. οἳ καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς καθ᾽ αὑτοὺς ἐποποιοῦντες τῇ ἐκείνων ἠκολουθήκαμεν ἐξηγήσει. Et infra, καὶ ἡμεῖς οὕτως ἐν τοῖς Edit. Paris. pag. 372.
ἡμετέροις γεγράφαμεν

Μηνὶ δὲ Λωαίῳ πρώτη βάσις ἵστατο μηνός·
Ἡ διχόμηνις ἔην, καὶ δὴ φθίνε καλὰ πρόσωπα
Καὶ τότε νυκτὸς ἐνὶ τριτάτῃ σχεδὸν ἑσπερίηθεν
Λάμπετ᾽ ἐπιδίφριος, αἶψα δὲ σκοτόεσσα τέτυκτο
Ἀρξαμένη τὰ πρῶτ᾽ ἐκλείπειν ἀντολίηθεν
Μέσφ᾽ ὅλη ἐξαπόλωλεν, ἐφ᾽ ὥρην μηδὲν ἰοῦσα.
Ὥρης δὲ τρίτον ἔσβη, ὑπὲρ ὑπήρχετο φάεσσιν.
Καὶ πάλιν ἀντολίηθεν ἐς ὥρην ἔμπλεος ἦπτο.
Τόρρα, καὶ ἐς μετέωρα ἰειδὼς τις ἔειπε.
Καίγ᾽ εἰδὼν θηήσατο, ὅς γε προμάθεσθαι ἀκούσας.

Licet nos in iis, quæ de nobismet ipsis carmine explicavimus, in eorum expositionem ivimus. Et infra. *Et nos hoc modo in nostris scripsimus.* Carmina non verti; neque enim operæ videbatur. Ut autem securius de istiusmodi Pachymeræ carminibus judicium feras, en alios duodecim versus, quos ille suæ de Philosophia epitomæ præfixit, adhuc ineditos.

Δέχνυσο ἡμετέροιο πόνου ἐρισθενέων ὕφος
Εὔμορφ᾽ ἐμῶν προπόλων πόλεων κυδίστατε πασῶν
Πλὴν δ᾽ ἄτριον ὁ Σταγείρης νήματ᾽ ἔνευε
Ταρρὰ, καὶ ἀφνείας ξυγκερκίσαι ἤθελεν αὐτὸν
Ὥσκεν ἐϋπλοκίης, μηδ᾽ ὅσσον τυτθὸν λίποιτο.

Καίκεν ἀνεκλινής μεταμώλια νήματ' ἔλωνται.
Εμπης δ' αὖτε καθ' ἡμέτερον νόον ὕστιγ' ἔλεψεν.
Εργον ὅπως πυκάσαιμι ὑπέρτερον ἀχολίης τοῦ.
Εντὸς ἀπασσοσιώνης ἱερῶν τετελεσμένων εἰδῶν
Πρῶτα τῇδε μεταγραφίης μάλα τῇδε δέλτῳ.
Τῷ καὶ ὅσσον τύχη συντελίης δόμα ὑψόθεν ἔσω.
Οσσον δ' αὖτ' ἀπίκυρσεν ἁμαρτάδος ἦεν ἐμοῖο.

Ferreus ipse sum, si quid est hisce carminibus in tota antiquitate durius. Chalibs ipse, & incus, & si quid est in rerum natura asperum, ac perversum præ his carminibus mollius est, & tractabilius. Bene factum, quod ea amisimus, nam in eorum lectione, nonnisi ferrea addisceremus; jamque video, jam fateor posteriorum Græcorum Musas, nullas gratias, nullas Veneres habuisse, & omnia præter humanum sermonem sæpe locutas. Hæc postrema Carmina ita vertit Philippus Bechius:

Eumore, & affines inter sacrosque ministros,
Maxima cura mihi, nostrorum carpe laborum
Eximia telam non utilitate carentem,
Rite quidem textam, complexam, aut cuncta Stagiræ
Fila tamen volui ingenii, quæ texere & ipse
Pro ratione mei, ne de tam flamine claro
Fors quid omittatur, pereant si marcida fila
Dissimilis telæ. Tamen ut sententia nobis
Firma stat, haud quicquam linquetur, sive peribit,
Nempe tuis ut opus studiis insigne pararent,
Per pia confectum sacri jejunia luci
Quod fragili inscriptum huic tabulæ transcribere primum
Deinde errata mihi quoque dignare notare.
Perfectum quoad ut fuerit tibi cælica dentur
Dona, quoad judicit, mihi crimen id omne putetur.

Edit. Paris. pag. 373. Ejusdem, *de quatuor Mathematicis scientiis*. In Biblioth. Regis Gallorum. An opus idem cum Pselliano edito, vel diversum?

Servatur præterea penes me ejusdem Opusculum Græcum περὶ κατασκευασίας καὶ ἐξεργασίας τῶν ἐπιχειρημάτων. *De Apparatu, & constructione argumentorum.* P. πᾶν κατασκευάζεται δι' ἕξ. Breve illud quidem, sed succo plenum. Nec non ejusdem πρὸς τοὺς λέγοντας, ὅτι διὰ τοῦτο λέγεται πνεῦμα υἱοῦ διὰ τὸ ὁμοούσιον, ἢ διὰ τὸ χορηγεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ τοῖς ἀξίοις. *Ad eos, qui dicunt, propterea dici Spiritum Filii, quod ejusdem cum eo substantiæ sit, vel quod ab eo dignis exhibeatur.* Leges illud Græce, & Latine a me conversum in meo syntagmate, de utriusque Ecclesiæ Occidentalis, atque Orientalis perpetua consensione.

An recte de Fide senserit? Possevinus erga Romanam Ecclesiam non bene affectum fuisse tradit, idenque circumspecte legendum, idque ex Capitibus Latinis, ex ejus Historia adjunctis Gregoræ deprehendit. Petrus Halloix quæst. 2. de scriptis Dionysii Areopagitæ, vere Catholicum vocat; falso utique eloquin. Non potuit enim esse Catholicus, qui schisma propugnavit, & contra Romanam Ecclesiam, scripto etiam defenderit, & in eam sæpius oblatrarit, ut ex ejus Historia liquido constat. Pachymeræ obitum Manuel Phile in Carminibus non ineleganter deploravit.

Αλλον μὲν ἄνδρα ζωγραφεῖν ἴσως θέλων
Καὶ τῷ θεατῇ γεννιῶντι δεικνύειν
Εκεῖνον αὐτὸν ἐν σοφῷ κεκρυμμένον,
Συνηγόρους ἂν εἶχον εὐθὺς τοὺς λόγους,
Ως καὶ πνοὴν κινοῦντας ἰσχὺν τοῖς τύποις.
Επεὶ δέ σου θανόντος, ὦ διδάσκαλε,
Δοκοῦσι νεκραὶ τῶν λόγων αἱ χάριτες.
Δέδοικα μὴ δύσφραστον εἰσοίσω τρόπον
Ανδρὶ σοφιστῇ, καὶ παθῶν ἐλευθέρῳ.
Πλὴν εἰ πιεσμὸν ἐξ ἀτέφου καρδίας
Καὶ τῶν ἀμαθῶν ταῖς γραφαῖς ἐπεκρότεις,
Ως ἂν ἔχοι πρόθυμον ἡ φύσις δρόμον.
Νῦν τάφον οἰκῶν, καὶ σιγῆς λίθον στέγει.
Καὶ βιβλίων ἔρημον εὑρὼν πυθμένα
Πῶς ἂν παρ' οὐδὲν τοὺς ἐμοὺς ἄγεις λόγους;
Καὶ ταῦτα μικροῦ συμπλακέντας χάριν;
Αλλ' ὦ πόλεις πενθεῖτε κοινῇ τοὺς νόμους.
Ο γὰρ παρ' ὑμῖν εὐσεβὴς Δημοσθένης
Τῆς Ρητορικῆς ἐσκέδασε τὴν φλόγα,
Μὴ χέρσος ὀφθεὶς τῶν δικαστῶν ὁ θρόνος
Εγκεῖσθον ἐνδίδωσι λημμάτων βάτον.
Ομηρε πῶς τοσοῦτον ἠρεμεῖς χρόνον;
Ιλιάδα γράφειν σε δευτέραν δέον,
Καὶ τὴν παλαιὰν ἀναπτύξασαν δακρύειν.
Εἰ μὴ γὰρ ἦν ἐκεῖνος ἐν διδασκάλοις
Ο νῦν σιωπῶν, καὶ καθεύδων ἐν τάφῳ.

Τίς

Τίς ἂν τὸ βαθὺ τῆς πλοκῆς λύσας νέφος
Ανῆκε λαμπρὰν τῆς γραφῆς τὴν αἰθρίαν;
Νῦν καὶ σὺ νῦν τέθνηκας, ὦ γέρων Πλάτων·
Οὐ γὰρ μετεμψύχωσις, οὐδὲ Σωκράτης.
Γλώττης δὲ ταυτότης σε, καὶ τέχνης κράτος
Εμπνοῦν καθαρῶς ὠργάνου τῇ κειμένῃ.
Αριστοτέλες ἆρα κομπάζεις, ἔτι;
Καὶ μὴν κρυβῆναι δεῖ σε, καὶ σιγὴν ἄγειν,
Κλύσαντα σαυτοῦ δυστυχῶς τὰ βιβλία.
Ο γὰρ κατὰ σὲ τεχνικὸς διδάσκαλος
Αριστον ἐκπέπτατο, καὶ φίλον τέλος
Αναλυτικῶς ἐκδοθεὶς τοῖς παρ᾽ ἅπασιν.
Ρώμη νέα στέναζε, καὶ θρηνῶδες πλέκε.
Τῶν γὰρ λόγων ὁ κόσμος εἰς γῆν ἐκρύβη.
Πλὴν εἰ πάλιν αἴσθησιν εἰς λόγους ἔχοις·
Παχυμέρη προῆλθε, καὶ λογογράφει,
Καὶ τοὺς τὰ μαθήματα συνθέντας νίκα
Καινὰς ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐκδιδάσκων εὑρέσεις.
Ινα δὲ τὰ πρέποντα συλλήβδην φράσω
Ο σύλλογος πᾶς τῶν σοφῶν κόπτεθέ μοι.
Η γὰρ κιβωτὸς τῶν καθ᾽ ἡμᾶς βιβλίων
Εἰς τὴν κιβωτὸν τῆς φθορᾶς ἀνετράπη.
Δικαιοφύλαξ, εἰ μέτεστί σοι πάλιν,
Θεσμῶν φυλακὴ, καὶ βραβεύεις ταῖς δίκαις.
Θέσπιζε, δογμάτιζε, τὰς στάσεις λύε
Τὴν ἀπροσωπόληπτον ἐξάγων κρίσιν.
Ζῆλος γὰρ ὁ πρὶν οὐ συναπέθανέ σοι.
Αρ᾽ οὐχὶ καὶ ζῶν τὴν τελευτὴν ἐσκόπεις,
Καὶ τόνδε καλῶς ἐξαγώδεις τὸν βίον.
Ω κύκνε λευκὲ τῇ πρεπώδει τοῦ χρόνου.
Εκεῖνο τοῦτο. καὶ τοσούτων φεῦ πόνων
Τὸν τοῦ τέλους τρίπηχυν ἀνθεῖλες τάφον.
Ως γλῶσσα δεινὴ, καὶ γραφῶν θεῖον στόμα,
Καὶ νοῦ καθαρὲ, ποῦ ποτ᾽ ἐκρύβης; λέγε.
Ιδὼν ἔγωγε φησὶ τὸν θνητὸν βίον
Ως ἐστὶν οὐδὲν, ἢ σκιᾶς ἴνδαλμά τε
Καὶ φάσμα ῥευστὸν ἐν μετάρσει Εὐρίπου,
Καὶ πομφόλυξ, καὶ τέφρα καὶ καπνοῦ χύσις
Η παικτὸς ἀστράγαλος ἐν μειρακίοις,
Η κύβος ἴσως εἰς ἀσύστατον βάσιν
Παρῆλθον εἰς τὸν δεῦρο τῆς ταφῆς τόπον, Edit. Paris. pag. 374.
Αναμένων σάλπιγγος ἐσχάτης κτύπον,
Υφ᾽ ἧς ἐπαρθεὶς εἰς συνάντησιν φθάσω
Τοῦ τὴν κτίσιν κρινοῦντος ἐνδίκῳ λόγῳ.
Τὸ γοῦν ἀφιλόκομπον ἐνθάδε γράφων,
Σιγᾷ τὰ σεμνὰ τοῦ γένους ἀθύρματα
Η γὰρ ταπεινὴ, καὶ πατουμένη κόνις,
Κἂν ἐκριπισθῇ, καὶ πρὸς αἰθέρα δράμῃ,
Αλλ᾽ οὖν πάλιν κάτεισιν ὥσπερ κόνις,
Οταν ὁ κλωστὴρ τῆς ζωῆς παραδράμῃ.
Βίβλοι δὲ πᾶσαι, καὶ λόγοι, καὶ σχήματα,
Καὶ συλλογισμοὶ, καὶ προτάσεις, καὶ στάσεις,
Εἰς οὐδὲν ἐρρέπωσαν, ὡς ὄναρ μόνον.
Η γὰρ τελευτὴ συμπεραίνει τὸν βίον
Εἰς τὴν ἀναπόδεικτον εὐτελείας.
Σὺ δ᾽ ἀλλὰ μὴ θαύμαζε τὸ ἄλλων πλέον
Αὐθαίρετον πενίαν, ἦθος μέτριον,
Βίου τε παντὸς ἐμμελῆ μουσουργίαν,
Καὶ τῆς ψυχῆς τὸν φθόγγον εἰ βούλει ξένε
Δι᾽ οὗ τὰ δεινὰ τῶν παθῶν ἦγε θράσει
Λύρας μουσικῆς ἐκμιμούμενος τόνους,
Ως εὖγέ σοι γένοιτο, καὶ τῶν νῦν λόγων,
Τῷ μυσταγωγῷ τῶν σοφῶν παιδευμάτων
Οὐ γὰρ σιωπᾷς, ἀλλὰ κἀνταῦθα πλέον
Τῆς ἀρετῆς τὸ χρῆμα δεικνύεις ὅσον.
Ωστε σχεδὸν ζῇς, καὶ δοκεῖς τι συγγράφειν,
Οἰκῶν σοφιστὰ τὴν στοὰν τὴν ἐσχάτην
Καὶ τὴν περισπούδαστον ἀποδημίαν
Η τὴν πρὶν Αθήνησιν ἀκαδημίαν
Εγωγε δὲ μάλιστα νῦν μαθὼν ἔχω
Οτι δίκαιος ἂν τελευτῆσαι φθάσῃ
Εσται πρὸς ἀνάπαυσιν, ὃ γραφὴ λέγει.
Καὶ ζῇ καθαρὸν, καὶ παθῶν ξένον βίον,
Εἰς φῶς μετελθὼν εὐτυχῶς ἐξ ἑσπέρας.

GEORGII PHOBENI Theſſalonicæ Dicæophylacis leguntur pauciſſima περὶ ὑποβόλου, *de Hypobolo*, ſive *Donatione propter nuptias*. P. τὸ ὑπόβολον, ὃ καὶ προγαμιαία καλεῖται δωρεὰ, ἰδία τις συμφωνία ἐστὶν, ὥσπερ καρπὸς τῆς προικὸς συμφωνούμενος ἀπαιτεῖσθαι. διὸ καὶ ὑπόβολον λέγεται. ἔχει δὲ τοῦτο τὸ προνόμιον. In Biblioth. Regis Gallorum MS. Cod. 1860. & Vaticana Cod. 852. Nec non alius ejuſdem tractatulus περὶ κάσσου. *De Caſſo*. P. ἡ τοῦ κάσσου σημασία Ρωμαϊκὴ ἀποτυχίαν δηλοῖ.

GEORGIUS PELAGONIUS Gregorii Palamæ rabiem circa eadem tempora ſcriptu edito compreſſit, quod in Bibliotheca Ambroſiana Mediolani legitur. τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου Γεωργίου τοῦ Πελαγονίου κατὰ τοῦ Παλαμᾶ. *Sapientiſſimi, & eruditiſſimi Georgii Pelagonii contra Palamam*. P. εἰ πᾶν μέτρον ἄριστον, ὡς αἱ τῶν σοφῶν φασι γνῶμαι.

De GEORGII TRAPEZUNTII patria, vita, & ſtudiis habe tibi hæc ex elogiis Pauli Jovii: Paternam originem a Pontica celebri Urbe traxit: licet in Creta natus eſſet, Trapezuntii ſibi nomen, quia ad Trapezuntem Cappadociæ Urbem genus paternum referebat, adſcivit, Gyraldus putat, veritus veteris Poetæ Epimenidis verſiculum, quoem & æmulatus eſt alter Poeta Callimachus. Cum feliciore ſtylo Græca in Latinum verterentur, Romæ fere primus Græcorum habitus eſt. Plura enim ex Græcis Latina fecit, nec infeliciter. Ingenio fuit acri, vivido, licet in alios iniquiore. Et præter unum Ariſtotelem, quem ipſe veluti numen venerabatur, cæteros omnes, ſed Platonem præcipue acri, ac maledico dente dilaceravit. Hinc multorum odia, ſed Beſſarionis potiſſimum calamum in ſe concitavit, & cum eorum impetum ipſe ſuſtinere non poſſet, præſidiis illi undique ad vitam ſuſtentandam a potentioribus ho-

ftibus interclufis, mifere vitam agere coactus eft. Et fane tantarum fimultatum turbine oppreffus pene occubuiffet, ni Rex Alfonfus, quod Andreas illius filius in Præfatione Ptolemaica ad Sixtum Pontificem refert, Neapolim advocaffet, & in annos fingulos defponfa pecunia non mediocri, comiter, benigneque fufcepiffet. In exacta fenectute repuerafcens, & memoria tantarum rerum deperdita, ut de eo quoque refert Raphael Vollateranus lib. 21. qui ante memoriam amiffam jam fenem puer audiverat docentem, in urbe folus detrito in pallio, pileatus, & nodofo fcipione jam jam ruituri corporis membra fuftinens aberrabat; juxta Minervæ habitaffe ferunt, in qua & mortuus fepelitur: & ne tanti viri nomen una cum ipfo tempore elaberetur, marmorea infcriptione figitur. Sed heu rerum fata, lapis ille omnium oculis dum e Scevophylacejo Ecclefiam ingrediuntur, proftat. Infcriptio attritu pedum obambulantium hominum abrafa, tempore, & eo non ita longo aufugit, adeo ut præter unius Trapezuntii nominis veftigia, cæca infcriptio fenfim evanefcens, avolarit. Extrema fenectute doctrinam fuam univerfam oblivioni tradidiffe, & anno 1486. deceffiffe Genebrardus in Sixto IV. & Gualterus ad fæculum xv. narrant. Jacobus Gordonius in opere Chronologico Anno 1454. fuiffe Romæ Gymnafio præfectum, docuiffe Rhetoricam, & morbi gravitate oblitum proprii nominis. Rodiginus Lect. Antiq. lib. 21. cap. ultimo, ob libros in Platonem compofitos, & convitia in eum jacta, Cænotimonem, atque Erynnim nuncupatum, & infigniter a Beffarione fuiffe profciffum.

Edit. Parif. pag. 375.

Scripfit pleraque utraque lingua partim de fuo, partim ex una in aliam linguam transferens, quorum potiffimam partem, ut etiam in aliis fecimus enumerabimus. Tranftulit itaque e Græcis in Latinum fermonem, *Cyrilli Commentarios in Evangelium Joannis*. Item, *Cyrilli Thefaurum, five de Trinitate libros* 14. fæpius cum Cyrilli operibus impreffos, & feparatim Parifiis 1514. in fol. Cyrilli Thefaurus denuo a Bonaventura Vulcanio partim de integro verfus, partim caftigatus, & ordini quo a Cyrillo confcriptus fuerat reftitutus. Nam in prioribus editionibus ordo omnis a Trapezuntio immutatus erat, multa ab eodem paffim omiffa, multa de fuo adjuncta, neque pauca perperam verfa erant, ut in Præfatione & Annotationibus Vulcanius probare conatur. Opus hoc *Thefaurus* nuncupatum in plerifque Codicibus manufcriptis Athanafio Alexandrino tribuitur, fub cujus nomine in Latinum interpretatio Joannis Baptiftæ Chamotii, nondum edita, quod fciam, eft penes me. Plures *homilias Chryfoftomi in Matthæum*, inter opera Chryfoftomi. *Gregorii Nyffeni de vita Moyfis, five vita perfecta* Librum, cum operibus Nyffeni Bafileæ 1562. Viennæ 1527. & alibi fæpius. *Bafilii Magni libros contra Eunomium* editi cum operibus Bafilii Antuerpiæ in fol. apud Philippum Nutium 1570. Horum liber tertius habetur Tom. 2. Conciliorum editorum Coloniæ 1538. in fol.

Eufebii de præparatione Evangelica libros 14. Verfionem confecravit Nicolao V. edita eft fæpius cum Eufebio. Ea tamen interpretatio non multi fit a viris doctis, imo a plerifque nec immerito vituperatur. Ex Eufebio namque textu multa Trapezuntius detrahit, adeo ut fæpe integra capita omittat, & quod nec ipfe Trapezuntius excufabit, totum ultimum librum. Quid quod etiam fæpe numero ordinem confundit, & ut plurimum perperam vertit, adeout, quemadmodum ille dicebat, *Eufebius jam fi rediret illius traductionem ex fcriptis fuis factam effe, aut vix tandem, aut omnino non agnofceret*. Et Lilius Gyraldus de hiftoria Poetarum Dial. 9. *Trapezuntius non Eufebium Latine vertit, fed particulas hinc inde decerpfit*. Et Dialogo 1. De Poetis fuis temporis, *Eufebium licet ad Græci exemplaris fidem non totum expreſſerit, ut ex Græco Codice facile videre poteftis, carminibus recte valuit*. Et hanc inter alias caufam fuiffe fcribit Petrus Halloix Not. ad cap. 8. Vitæ S. Polycarpi non minimam, ob quam Francifcus Vigerus aliam aggreffus fuerit interpretationem, & magno confectam judicio in lucem nuper emiferit. Sententia de ea verfione Vegeri fuit. *Extitit ante hoc, centum annos Trapezuntius homo, & natione Græcus, & Latinis infuper litteris non mediocriter informatus: qui fi horum ad librorum interpretationem quantum eruditionis, ac folertiæ afferebat, tantum a curis gravioribus temporis, & otii conferre potuiffet; nobis utique legendi voluptatem, non alterius operæ neceffitatem reliquiffet. At dum, quod ipfemet vel excipit, vel excufat, cum eorum a quibus urgebatur, defiderio, vertendi celeritatem æquare geftiret, Eufebium Eufebio fuffuratus eft; itaque fuo ex fenfu, vultum ei, fpeciemque*

finxit, ut ab eo Trapezuntium verius, quam Eusebium haberemus. Ita Capitum ordinem, numerumque mutati, ita sententias, periodos, paginas nonnumquam integras modo interpolat, modo quod longe gravius est, expungit, ac resecat. Librum certe decimum quintum ne attigit quidem. Id quod viris etiam doctissimis fraudi fuit, qui cum Edit. Paris. pag. 376. *Eusebii Græca non legissent, postremum hunc librum periisse crediderunt. Ostenderat Grynæus quidam homo, ut ajunt, hæreticus velle se tam inveterato morbo medicinæ aliquid facere: sed ostendit re ipsa tantum, quippe qui labes, hiatusque nonnullos partim dumtaxat ac sæpe novis erroribus impleverit.*

De versione *Historiæ sanctorum Barlaam, & Josaphat*, quę Georgio Trapezuntio tribuitur, editaque est post opera Joannis Damasceni Basileę anno 1548. ex officina Henrici Petri. Hęc Billius. *De Trapezuntii versione ni il aliud dicam, nisi eam mihi quidem antea semper valde rudem, & impolitam visam fuisse. Post autem ubi per Joannem a S. Andrea virum, ut optimum, & doctissimum, ita etiam optimorum, & doctissimorum librorum copia instructissimum, exemplaris Græci copia facta est, innumeris etiam locis vitiosam, quod quidem lubentius certe nimiæ festinationi, quam Græci sermonis ignorationi tribuendum putarem, nisi nimis multa loca essent, in quibus vix festinationis excusatione, inscitiæ notam interpres deprecari queat. Quæ res suspicionem mihi nonnullam injiceret, Trapezuntium fortasse versionis hujusce parentem non esse, nisi in quibusdam etiam aliis eum Græca persæpe non satis assecutum esse comperissem. Utcumque res se habeat, novam traductionem habes, si nihil aliud præcedenti profecto, nisi fallor, paulo clariorem, & illustriorem.* Sed eam Trapezuntii non esse apertissime ostendit Heribertus Rosveidus de vitis Patrum lib. 1. in Notis. *Extat & alia antiqua versio, quam volunt esse procuratam a Georgio Trapezuntio, cujus nomine editur in editione Damasceni anno* CIϽ IϽ XLVIII. *Basileæ ex Officina Henrici Petri. Mihi videtur vetus translatio, multo antiquior Trapezuntio. Nam invenitur ea in manuscriptis membranaceis, & jam ante annos* CCC. *ea translatione usus est Vincentius in speculo Historiali supra citato. Trapezuntius vero Patrum memoria vixit nondum* CL. *annis elapsis.*

Rhetoricorum Aristotelis libros tres. Habentur cum cæteris Aristotelis operibus impressis Basileæ 1538. Venetiis 1560. & alibi.

Almagesti Ptolemæi libros XIII. Opus posthumum Basileæ apud Henricum Petri in folio. Et hæc quidem edita sunt. Quæ subduntur ex Nota manuscripta inedita, quod ipse sciam, in latebris abduntur.

Interpretatio *Aristotelis de Anima. Physicorum. De Generatione, & Corruptione. De Animabus. Problematum.* Gregorii Nysseni, *de perfecto homine*, nisi eadem sit cum illa, *de vita Moysis, sive vita perfecta Basilii*. Puto legendum Gregorii. *De laudibus Basilii Magni*, & jussu Nicolai V. Platonis libros *de Legibus*. Hanc Trapezuntii interpretationem Bessario Cardinalis lib. 5. adversus Calumniatorem Platonis examinavit, & errores uti potuit, detexit. *Exponam autem*, dicit, *non omnes ejus errores, longum enim id admodum esset, cum nullus sit locus, qui vacet errore, sed carptim ea dumtaxat colligam, quæ vel quilibet interpres intelligere facile potuisset, & sine tanta labe conscribere. Ex his percipi facillime poterit, quam in graviori, vel sententiæ, vel elocutionis genere deficere hujus interpretis ingenium oportuerit: quandoquidem in locis adeo facilibus labitur, errat, jacet, & turpiter ab eo, quem interpretatur, Auctore recedit*. Et in fine libri. *Si quis suppetente otio conferre hujus interpretationem cum Platonis scriptis voluerit, tot certe errores, quot verba notabit.*

Scripsit vero de suo Latine, *de octo partibus orationis Compendium*. Augustæ in 8°. 1537. *Rhetoricorum libros* v. Basileę 1522. in 4°. & Parisiis 1538. in 8°. De illis Typographus. *In emendatione hujus operis, & Græcis præcipue restituendis non parum nos adjuverunt Hermogenis Rhetorica Græca: e quibus quantum ad status inventionis præcepta, & formas elocutionis attinet, bonam partem in suos libros Trapezuntius transtulit, ubi interim quædam sunt, sic Latine reddita, ut propter vocabulorum novitatem vix intelligas, nisi prius Græca legeris. Proinde Græca nonnumquam in marginem adscripsimus*. Fernaudus Alfonsus Herrera edidit in eosdem Rhetoricorum pag. 377. libros Scholia, ex Hermogenis Tarsensis methodo Compluti anno 1511. cum ejusdem Trapezuntii vita in folio. Ut adnotatur in Bibliotheca Hispanica pag. 570.

Commentaria in plerasque Ciceronis orationes, & pręcipue *Philippicas* Parisiis apud Ascensium, & Basileę cmm aliis in Ciceronem Commentariis apud Robertum Vvinter, & apud Oporinum 1553.

Dialecticam brevem quidem, sed absolutam, Coloniæ apud Gymnicum 1530. quæ postea ab erroribus repurgata, & Scholiis Joannis Novinmagi, & Bartholomæi Latomi illustrata, edita est ibidem 1544. in 8°. & mox Argentorati 1590. in 4°.

In Claudii Ptolemæi centum sententias Commentarium.

De Antisciis, in quorum rationem fata sua rejicit.

Cur Astrologorum judicia plerumque falluntur. Omnia simul Coloniæ 1544. cum Joannis Pontani Dialogo. *Quatenus credendum sit Astrologis*. in 8°. Posteriores duo cum Omar *de Nativitatibus*, anno 1525. in 8°. Ex hoc labore iniquiorum invidia Trapezuntium consecuta est. Virum enim litteris etiam datis insectati sunt, ut ex ejus epistola, quisquis ille fuerit, nam nec de nomine quidem illum compellare voluit, adhuc inedita conspicere possumus. Ἀνώνυμος Γεωργίῳ τῷ Τραπεζουντίῳ. ἀνέγνων τοὺς συντεθέντας σοι εἰς Πτολεμαῖον, καὶ τὸ ἐκείνου βιβλίον καρπὸν οὐκ ἀλόγως ὀνομαζόμενον ὑπομνηματισμούς. καὶ ἐθαύμασά σου οὐχ ὅπως τὴν τόλμην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀμαθίαν· τί γάρ σοι μαθημάτων, ἢ σοφίας μέτεστιν, ἢ πότε σὺ περὶ τῶν τοιούτων ὀρθῶς διήκουσας, ἢ προσεξεῦρες αὐτός, ὥστε σε εἰκότως θαῤῥεῖν, δεῖν ἅπτεσθαι τῶν τοιούτων, τέρας τῷ ὄντι ἡγοῦμαι. ὅτι σοι μηδὲν εἰδότι τὸ συνειδὸς ὑποβάλλει πάντα ἐπίστασθαι, πρότερον μὲν γὰρ οὐκ ᾤμην τοιαῦτα τὸν τῦφον τι, καὶ τὴν ἔνστασιν ἀλαζονεύεσθαι δύνασθαι. τὸ γὰρ σκευάζεσθαι ῥήμασι, καθ' Ἡρακλέα τοὺς μηδὲ κατὰ Θερσίτην ἀγωνίζεσθαι δυναμένους, πολλοὺς ὁρῶ μὲν καθ' ἡμέραν, γράφειν δὲ τὰ περὶ ὧν ἧττον αἰσθάνεταί τις, ἢ λύρας ὄνος. οὐδένα οἶμαι τὸ διώκειν, τὸ δοκεῖν μὴ ὄντα κωλύει γράφειν. ἵνα μή τις ἐν οἷς ἐπιδείκνυται ἑαυτὸν ἐν τούτοις ἐκπίπτων συρίττηται. ἐξέσται γὰρ ὁσημέραι, καὶ τοῖς μετέπειτα δοκιμάζειν τὰ μηδενὸς ἄξια. ὅτι δέ σοι τὸ βιβλίον καὶ ἀμαθίας ἐστὶ μεστὸν, καὶ ἀμβλύν σε εἶναι κηρύττει, πᾶσιν ἔσται δῆλον ταχύ. εἰ μή τις αὐτὸ κατακαύσειε. Διὰ ταῦτα ἐμοὶ χρησάμενος συμβούλῳ σὺ πρῶτος αὐτὸς τῷ Ἡφαίστῳ παρακατάθου. ἐνδοξότερον γάρ σοι τὸ σιγᾶσθαί σου τὴν σοφίαν, ἢ τὸ κηρύττεσθαι τὴν ἀμαθίαν. *Incertus Georgio Trapezuntio. Tua in Ptolemæum, & ejus librum, fructum non absque ratione nuncupatum, Commentaria perlegi: & non audaciam tantum, sed inscitiam quoque admiratus sum. Quid enim tibi, aut disciplinarum, aut sapientiæ inest, vel quando tu ex illis recte aliquid audisti, vel ipse adinvenisti, ut jure tantum audeas, manumque illis admoveas? Monstrum sane existimo, cum tamen ipse nihil scias, opinione omnium scientiam tibi arrogare. Et prius quidem haud opinabar superbiam, atque existimationem similia divendere, jactareque posse. Et plane multos verbis instrui, atque Herculem, qui nec in certamen, quemadmodum Thersites descendere possunt, quotidie conspicimus, at ea, quæ æque atque Asini lyram persentiscit, scribere nullum. Nullus enim ea, quæ non sunt scribere impeditur, ne in quibus semetipsum ostentat quis, ad ea non collimans exsibiletur. Licebit namque quotidie & his, qui futuri sunt, res nullius dignationis experiri. Porro librum inscitiæ plenum, te quoque obtusum esse indicare non multo post omnibus innotescet, ni quis illum prius comburet. Propterea meo consilio utens tu primus illum Vulcano committe. Gloriosius quippe tibi accidet, si sapientia tua taceatur, quam si ignavia, inscitiaque deprædicetur.* Ad hæc Trapezuntius pulchre, acriterque rescripsit. Γεώργιος τῷ ἀνωνύμῳ. ἀνέγνων σου τὴν φθόνου πλήθουσαν ἐπιστολὴν, καὶ ἐλέησά σε τοῦ πάθους. ἀμαθεῖς γὰρ καὶ τολμητὰς ἡμᾶς ἀποφαίνῃ, ὅτι τὰ Πτολεμαίου συνεπτυγμένως εἰρημένα κατὰ σπουδῆς καὶ γυμνασίας, προσθήσω δὲ καὶ τῆς πολλῶν ὠφελείας χάριν ἀνεπτύξαμεν. εἰ δ' οὐδενὸς ἐν τοῖς τοιούτοις ποτὲ διηκούσαμεν, οὔτε προσεξεύρομεν αὐτοί, ἀλλ' ἀρκεῖ νῦν πολλοὺς ἡμῶν καὶ σοφοὺς ἀκούειν, καὶ τὰ γεγραμμένα ἡμῖν διέρχεσθαι, καὶ τόσα ἡμῖν προσεξευρῆσθαι, ὅσα ἐν τῷ βιβλίῳ γεγράφαται, πρὸς ἃ σύ μοι δοκεῖς, ὡς ὄνος ἔχειν πρὸς λύραν. πῶς γάρ; ὅς γε τῷ Ἡφαίστῳ συνιστᾷν συμβουλεύεις, ἃ πολλοὶ πολλῷ σου σοφώτεροι θαυμάζουσί τε, καὶ ἐκθειάζουσιν. ἀλλὰ καὶ συρίττεσθαι ἡμᾶς τοῦ ἐκπίπτειν τῆς ἀληθείας φαντάζῃ, καὶ ἀμβλεῖς ὑβρίζων ἀποκαλεῖς. ἅπερ εἰ ἀληθῆ ἐνόμιζες, οὐκ ἂν ἔγραψας. ἐθεράπευε γὰρ ἄν σου τὸν φθόνον ἡ νομιζομένη περὶ τούτων ἀλήθεια. νῦν δὲ ἀποπνιγόμενος τῷ πάθει, καὶ οὐχ οἷός τε ὢν, τὴν ὑπὲρ τῶν συγγραφέντων ἡμῖν αἰδόμενα φέρειν, ὅτι δίκην λακτίζεις, καὶ ἀποῤῥήγνυσαι. ἀλλ' εἰ θελήσειας συμβούλοις ἡμῖν χρήσασθαι τῷ φθόνῳ πολλὰ χαίρειν εἰπὼν, καὶ τὸ κακῶς λέγειν ἀφεὶς, εὖ πράξεις. καὶ ἔσῃ ἐνδοξότερος διὰ τὸ σιγᾶν, ἢ σοφώτερος διὰ τὸ ληρεῖν, καὶ τὴν λύσσαν, ᾗ πρὸς πάντας ὡσεὶ μαινόμενος φέρῃ. *Georgius Incerto. Litteras tuas invidentiæ plenas percurri, & conditionem tuam miseratus sum: ignavos quippe nos, & audaces judicas, quod perplexa Ptolemæi dicta studio, exercitatione, multorumque commodo, quid enim vetat hoc addere? exposuimus. Quod si in similibus vel præceptorem non habuimus, neque nos invenimus ipsi, satis tamen id erit, multos, eosque sapientes audire nos, & scripta nostra percurrere, eaque a nobis adinventa fuisse, quæ in libro tradi-*

Edit. Paris. pag. 378.

dimus. Adeatu, æque atque Asinus ad Lyram te habes. Quidni? cum ea Vulcano committere consulis quæ multo longe te sapientiores admirantur, & quasi oracula venerantur: quin & exsibilari nos, quod a veritate aberremus, imaginaris: nec sine ludibrio segnes nos compellas; quæ si vera existimasses, numquam dedisses litteras: sed tuam invidiam de illis existimata veritas mederetur. Nunc vero affectu enectus, nec ferre valens, quæ pro scriptionibus nostris decantantur, atque circumferuntur, instar asini calcitras, & disrumperis. Verumtamen si nobis consiliariis uti volueris, invidiæ valedicens, & maledicentiam ablegans, bene valebis, erisque taciturnitate gloriosior, quam gratulitate, ac rabie, qua in omnes veluti insanus inveberis, sapientior. De versione Ptolemæi, & Commentariis in eumdem Trapezuntii scriptionum non æquus æstimator Nicolaus Perottus Archiepiscopus Sipontinus hæc habet. *In Commentariis, quos in magnam Compositionem Ptolemæi furto a Theone subtractos edidit, tum etiam in margine Problematum Aristotelis, quæ a Græca lingua in Latinam pervertit.* Et, *mentitur se Ptolemæum, quem jam diu non Latinum sed barbarum, & multis in locis mendacem fecerat, nondum edidisse, ideoque tam egregium opus ad eum missurum, & nomini ejus se dedicaturum pollicetur una cum Commentariis, quibus sese id opus exposuisse gloriatur, in quibus nibil est alicujus dumtaxat momenti, quod non sit a Theone Ptolemæi expositore subtractum. Sed verba ineptissima ponemus; Ptolemæus jampridem in Latinam a nobis traductus linguam est, sed non adbuc editus. Et quoniam ad hunc usque diem non recte intellectum Almagestum comperimus, Commentariis ipsum nostris exposuimus.*

Comparationem Platonis, & Aristotelis, qua Aristotelem Platone longo intervallo superiorem esse contendit, Venetiis 1523. in 8°. Sed cum in Platonem convitiis, ac maledicentia libri essent referti, ubi eos Bessarion perlegit, hominis temeritate permotus, & hominis mentem execratus, tacito Trapezuntii nomine in Calumniatorem Platonis libris IV. respondit, quibus primum sapientiam Platonis, atque doctrinam, mox scriptorum ejus cum nostris similitudinem, tum probitatem morum, vitamque integerrimam exponit: &, ut inscitiam hominis magis, ac magis propalaret, quintum addidit, in quo Trapezuntii in Interpretatione Legum Platonis semel, atque iterum ab eodem edita, errores, ac lapsus collegit, refutavit, & emendavit, adeo ut plane ostenderit, non potuisse eum de tali Philosopho judicium ferre, quem minime intellexit: & ut accuratior, atque absolutior tractatio haberi posset, Disputationem suam, *De natura, & arte*, multis antea annis scriptam in eumdem Trapezuntium, cum ad utrumque Philosophum quæstio illa pertineret, adjunxit.

Anno 1365. e Creta Constantinopolim navigans *Andreæ Chii Martyrium*, quod eodem ferme anno in protestationem fidei Christianæ ille subierat, a Byzantinis narrantibus audit, idque postea Romæ post duos annos promissionis debitum persolvens Latine conscripsit. Habes apud Surium Tom. 3. 29. *Edit. Paris.*
Maii. De fide hujus Historiæ hæc habet Petrus Canisius de B. Virgine lib. 5. *pag. 379.*
cap. 19. *Et si vero Auctor vetus non est Trapezuntius, ut qui sub Federico III. Cæsare scriptor celebris vixerit, tamen de fide præsentis historiæ ab illo descriptæ, nullus est ambigendi locus, cum Græcus ipse in Creta natus de Græco martyre non alia testetur, quam quæ in medio Græciæ, & in Regia urbe per magistratum publice gesta, nec minus Latinis, quam Mahumetanis nota, ac eo tempore plurimis visa, audita, comperta fuerunt. Ut autem sine fuco simpliciter veritas narretur, visum est Trapezuntii verba, quæ mihi primum amicus in Italia legenda obtulit, & deinde Colonienses probatis sanctorum historiis inseruerunt, hoc loco repetere omnibus insignem historiam judicandam exhibere.*

Item expositionem illius loci Evangelii Joannis; *sic eum volo manere, donec veniam* cap. 21. ad Sixtum IV. Pontificem, qua conatur asserere Joannem Evangelistam nondum esse mortuum. Legitur inter Orthodoxographa Basileæ impressa, & Tom. 6. Bibliothecæ Patrum Parisiis 1576. & alibi. In eam sententiam peculiari opusculo Bessarion Cardinalis invectus est. *At bonus Vir*, addit Possevinus, *aliud diceret, si modo esset superstes*. Nos item syntagmate nostro, *De fine, & vitæ exitu Joannis Evangelistæ*, utramque sententiam examinamus, & quænam earum verior sit, inquirimus.

Quæ sequuntur an edita sint, quærent alii. *Oratio in funere Michaelis Veneti ad Turcarum Imperatorem. Isagoge, & Commentaria in magnam compositionem Ptolemæi. Orationes. Epistolæ. Exhortatio de recuperanda terra sancta. Contra Theodorum Gazam. Ad Leonellum Estensem, & responsio in invectivam Guarini. Dialogus de Fide.*

Addit Gesnerus, *De divina substantia secundum Aristotelis doctrinam. De veritate Fidei Christianæ. Epistolas in Psalmum* 44. *quarum quædam extant Venetiis ad S. Antonium.* Quæ quamvis Latina habeantur, nullus tamen dubito potissimam eorum partem Græce etiam ab eodem fuisse conscriptam, ut infra, dum ejus tractatus Græcos enumerabimus, abunde patebit. Eo namque ævo celebres in utraque litteratura Viri, & in utriusque eloquentiæ facultate eximii, ut utrisque primis nationibus satisfacerent, gloriamque sibi ex utraque lingua veram captarent, ac solidam, quod Græce prius scripserant, Latine postmodum enunciabant vicissimque Græce, quod Latine. Dictum comprobant Trapezuntius, Bessario Cardinalis, Theodorus Gaza, Argyropolus, & alii.

Carmina etiam Latina non infeliciter composuisse habeo ex Gyraldi Dialogo 1. De Poetis sui temporis. *Docti plerique Georgium meum fatentur versus composuisse, quod vel palam cognoscere potestis ex iis, quæ de Orpheo, Musæo, Lino, & aliis pluribus Græcis Poetis in Latinum convertit apud Eusebium Pamphili.*

Ex iis vero quæ Græce composuit, *Epistola ad Joannem Palæologum Romanorum Imperatorem*, qua cohortatur, ut in Italiam ad Synodum naviget, Concilium Basileense, cum ab auctoritate Romani Pontificis desciverit, parvipendat, nec ad illud animum advertat, edita est Græce, & Latine cum Simocatta, & Phranza a Jacobo Pontano Ingolstadii apud Adamum Sartorium 1604. in 4°. Habetur ms. in Bibliotheca Regis Gallorum, Bavarica, Augustana, Vaticana; eratque apud Antonium Augustinum sub hoc titulo, *Georgii Trapezuntii defensio missa ad Imperatorem Romanum Joannem Palæologum. De navigatione ejus in Italiam.* Cod. 160. ex dictis tamen error manifeste deprehenditur. Et forte non aliud est, quod in Augustana conservatur. Index manuscriptus *Georgii Trapezuntii Autographum, ut videtur, de Manuele Rege.*

Græca vero inedita sunt, *εἰσαγωγὴ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Πτολεμαίου σύνταξιν. Introductio in magnam Ptolomæi Constructionem*, in Biblioth. Augustana, & Scoriaci Catholica.

Edit. Paris. pag. 380. Ad Esaiam Monachum, *Utrum natura consilio agat, εἰ ἡ φύσις βουλεύεται* epistola, Mediolani in Bibliotheca Ambrosiana. Eam Latine interpretatus est Bessario Cardinalis lib. 4. adversus Calumniatorem Platonis, contra quam & scripsit. P. *ῥητέον ὦ φίλε Ἡσαΐα γράψαι σοι ὡς οἷόν τε διὰ βραχέων.* Sed cum nomen Auctoris in nonnullis Codicibus confundatur, multi namque libelli illius, *Naturam alicujus gratia omnia agere*, parentem Theodorum Gazam, multi Bessarionem faciunt, unde error irrepserit ex eodem Bessarione lib. 6. cap. 3. addiscamus. Cum enim Bessario in hoc argumentum breviter quædam ad Theodorum perscripsisset, Georgius Trapezuntius illis perlectis, ut odium, quod in Bessarionem, ab eo tempore, quo ei Theodorum in doctrina præposuerat, conceperat, aliquando pareret, adversus ea scripsit. Sed ut honestius Bessarionem impeteret, finxit se ignorare, quisnam ejus libelli Auctor esset, & Theodori, non Bessarionis disputationem illam esse, seque Theodoro contradicere simulavit. *Ostendit preterea*, scribit Bessario, *Athanasium fuisse, qui hæc scripta ei tradiderat, cum tamen Esaias non Athanasius fuisset. Solus enim Esaias ea scripta a nobis habuerat. Hic tamen, quasi nostra interesset a quo ea accepisset, epistolam ad nos scripsit, qua oblatum sibi ab Athanasio fuisse opusculum significavit.* Plures ergo de eodem argumento Trapezuntius epistolas dederat, quibus Bessarion, & Gaza respondit.

Erat in Bibliotheca Lolliana ejusdem *ἀντιρρητικός*. De eademne, an alia materia, mihi non liquet.

Vidi præterea ejusdem tractatum *περὶ Ἐλεημοσύνης*, *de Eleemosyna*. P. *τῶν δὲ ἐχόντων οἱ ἀκούοντες διδασκαλιῶν.*

Πρὸς Ἰωάννην τὸν Κουβουκλείσιον κατὰ Γραικῶν. Ad Joannem Cuboclisium contra Græcos. De processione Spiritus sancti. P. *ὤκνουν μὲν πρότερον πρὸς σὲ γράφειν.* Servatur Scoriaci in Bibliotheca Regis Catholica, & Vaticana, & Ambrosiana Mediolani, & apud Alexandrum Cherubinum elegantissimo charactere. Hinc noto alium esse hunc Joannem Cubuclesium quem Trapezuntius alloquitur a Joanne Cubuclesio pariter cognomento Caminiate, qui sub Leone sapiente Imperatore de obsidione, & excidio Thessalonicensi anno ab orbe condito 6410. a Christo Servatore 902. non ineleganter scribebat.

Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἐν Κρήτῃ ἱερομονάχους, καὶ ἱερέας περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύ-

μενος. καὶ περὶ τῆς μιᾶς ἁγίας, ἐ καθολικῆς ἐκκλησίας. *Epistola ad Monachos Cretenses, & Sacerdotes de processione Spiritus sancti & de una sancta, & Catholica ecclesia.* P. Σίμων ἱερομόναχος τῆς τῶν κυρίων. Legitur manuscripta in Bibliotheca Vaticana, Altempsiana & Bavarica Cod. 115.

Περὶ τῆς ἀληθείας τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως. *De veritate fidei Christianæ*. erat in Lolliana.

In Georgium Trapezuntium, qui Turcas omnibus Imperatoribus præstantiores esse voluit, scripsit Nicolaus Junius de Athenodo Episcopus Celegertanns, & in castro sancti Angeli de urbe Præfectns. At Nicolaus Perottus extat apud Joannem Perottum Episcopum Amerinum. Et primum qnidem Nicolaus Perottus ejus eloqnentiam taxat. *Sed quid est*, ait, *quod eloquentiæ tuæ tantum tribuis? Fertur quondam Jupiter summo studio quæsivisse, quodnam animantium genus pulchriores filios produceret. Quocirca omne ferarum genus, & squammigeros etiam pisces hominibus permixtos ad eum cum liberis confluxisse. Inter hæc comparuisse etiam simiam, parvum inter ulnas uatum gerentem, & quasi omnium pulcherrimum Jovi ostentantem. Quæ res cum Deum ad risum forte movisset, simiam in hoc carmen prorupisse:*

Juppiter hoc norit, maneat victoria si quem,
Judicio præest omnibus iste meo.

Id mihi contingere in præsentia tibi videtur, cujus oratio cum barbara sit, puerilis, inepta, & ne mediocriter quidem erudito viro conveniens, tamen eloquentiam tuam extollis, & quasi simia Jovi filium suum ostentans, abeo, atque omni turba irrideris, homo plane Edit. Paris. *rudis, & barbarus.* Et, *Non vides Asine, non sentis, nou intelligis scripta tua apud o-* pag. 381. *nes contemptui, derisui, ac ludibrio esse? Cujus oratio præsertim, ubi eloquentiam tuam extollis, fracta est, humilis, infamis, & plane puerilis. Ubi legisti apud doctos & eloquentes viros*, hac ratione commotus *pro* permotus, *&* impulsus? *Ubi* eloquentiam gratia Dei præ cæteris habes, *pro* eloquentia Deo propitio superior cæteris? *Ubi didicisti eloquentiam ita augeri*, animi, atque corporis dotes, *pro* corporis, & animi dotes? *Ubi* conferrem, *pro*, utilis essem, *nullo casu adjuncto? Ubi*, æternum illi unmen ad omnes, qui Latine sciunt, afferrem, *pro* æternum illi nomen apud omnes, qui Latina lingua utuntur, *vel*, qui Latinam linguam non ignnrant, compararem? *Sed nolo in re manifestissima diutius immorari.* Et postremum quidqnid est in orbe maledicentiæ, id totum in unum Trapezuntium cumulavit. Neque enim veretur enm compellare, *belluam, putridæ carnis inutile frustum, nostræ ætatis pręclarum Nestorem, cujus ex ore felle amarior fluit oratio, asinum, sceleratissimum virum, carnificem, perniciosam pestem, dedecus hominum, turpitudinem sęculi, uostræ Reipublicæ sterquilinium, scelestissimum, impurum, impium, infidelem, barbarum, sordidum, proditorem divinæ religionis, hæreticum, tetrum, & detestabile monstrum, scelus, flagitium, luem, tabem, prodigium, portentum, truculentissimam feram, humani generis infamiam, miserrimum, omnium avarissimum nostræ ætatis præclarum, immanissimum, tetrum, fœdissimum, ac detestabile monstrum, Turcum, imo Turco turciorem, sceleratiorem, imo Turcorum omnium turcissimum, omnium quę memoravimus turpiorem, & si quid dici tetrius potest.* Addit, *Nimirum crevit audacia, & temeritas Dominii. Ter intra aunos quindecim carcerem est expertus; primo iracundia, secuudo libido, tertio perduellionis crimen eum in vincula compulerunt. Auxit semper furorem, & impunitas eum ad quęvis flagitia pręcipitem fecit.* Præterea. *Nam quia casu nescio quo, opinione olim quadam doctrinam consecutus in Italia fuerat, primis illis temporibus, quibus revocari in lucem, quę diu sepulta fueraut, optimarum disciplinarum studia cœpere, postquam adventu doctissimorum virorum, quos Nicolaus Quintus Pontifex undecumque in urbem accivit, ignorantia tua detecta est, pręsertim interpretatione problematum Aristotelis, quę Theodorus Thessalonicensis utriusque linguę doctissimus edidit: Mox te rabies quędam immensi furoris invasit, ac veluti Draconis epoto calice insanire, ac palam furere cœpisti instar rabidi canis, huc atque illuc anxius circumferri. Jamque non modo ipsum Theodorum, sed quoscumque Theodoro favere intelligeres. Omnes autem ei palmam jure optimo debent, in eum genuinum exercere. Hinc te semper furiæ agitare, hinc superbia, indignatio, invidia præcipitem ferre. Hinc tu maledictis in omnes invehi, non Principibus, nou Cardinalibus, non summis Pontificibus parcere.* Et hęc quidem Perottus in Trapezuntium, oblitus, ut ingenue fatear, modestię, gravitatis, atque boni viri officii, quę tantopere laudaverat pro eodemmet Trapezuntio in Bessarione. *Hæc omnia*, ajebat, *& plura potuisset in medium afferre Bessario, si voluisset; sed dedit hoc partim gravitati suę,*

ne castas, & pudicas aures tanta verborum impuritate, tanta obscœnitate orationis, tam horrenda, atque execrabili scelerum commemoratione macularet; atque inficeret; partim mansuetudini, & lenitati, ne te quamvis atrocissimum hostem Deo, hominibusque invisum redderet, & salutem, ac vitam tuam in periculo poneret. Vides ergo præstantissimos quosque illius ætatis viros acriter dicta Trapezuntii examinasse, reprobasseque, quod non leve est illius doctrinæ argumentum, graves nihilominus Bessarioni cum eo inimicitiæ fuere, & magnæ rei litterariæ controversiæ, lege Bessarionis cap. 4. lib. 6. in Calumniatorem Platonis.

Quid autem Angelus Politianus olim de doctrina æstimaverit, ingenioque Georgii Trapezuntii fuse Miscellan. cap. 90. testatus est. *Illud in Theodoro mirari me fateor, quid ita scripserit in præfatione librorum de animalibus Aristotelis, quibus unis præcipue commendatur, adjutum sese a nullo, nec certare adeo cum ceteris interpretibus, quos, inquit, vincere nullum negotium est, cum libros eosdem sic Georgius Trapezuntius ante ipsum luculente verterit, ut vel redditis, quę apud veteres invenerat, vel per se denuo fictis, excogitatisque vocabulis, Latinam prorsus indolem referentibus, vitio factum nostro, primus, opinor, juniorum docuerit, cur ipsi minus multas, quam Græci rerum appellationes habeamus. Hos igitur si quis libros diligenter legerit, minus profecto Gazam laudabit, pone illius vestigiis insistentem, quin si homo erit ingenuus, credo, stomachabitur sic a Theodoro dissimulatum, per quem maxime profecerat, sic habitum pene contemptui, ludibrioque, cujus potissimum laboribus insidiabatur, nobis vero etiam fortasse habebit gratiam, quod ista reddere suis auctoritatibus contendamus. Nam quantum sibi Georgius in eo placuerit opere, vel illa de Præfatione verba significant, quibus sese libros eos Latinis, ait, non minus eleganteis, emendatosque dare, quam apud Græcos habeantur. Sed & hoc ad se trahere Theodorus conatur, ut item, quæ de Mensibus Græce prodidit, ex hujus potissimum, de qua loquimur, interpretationis proœmio subleguntur. At enim fuere, sicut apparet, acerbissimæ inter hos Græcos inimicitiæ, sicut in Grammatico quoque suo Commentario Theodorus Georgium vocat hunc Pornoboscon, quod alentem scortum significat, alludens, arbitror, ad Georgium veterem Grammaticum, cui cognomentum Græci Chœroboscon dixere. Cætera porro, quæ Theodorus hic edidit, ubi modo non repetundarum sit accusandus, sicut eruditione, diligentiaque non carent, ita, ut mihi quidem videtur, ad examen quoddam strictius, curiosiusque revocanda. Nos hoc loco nec doctorum nitida nomina tentamus apud imperitorum decolorare judicia, nec tamen dissimulare, quod in quoque desideremus, aut inhonoratum transire volumus, cui veritas patrocinetur. Ut autem habere stylum, quammaxime ingenuum, paratumque volumus, ita quam minime accusatorium, quam minime licentiosum, & noxium. Nec enim tam vafriciam profitemur, quam exhibemus industriam.* Vossius tamen Institut. Orator. lib. 4. cap. 3. quemadmodum & Bessario Trapezuntium Gazæ postponit. *Minime*, inquit, *profecto conferri meruit cum Theodoro Gaza, cui eum æquiparavit Angelus Politianus. Itaque jure politissimi ingenii virum hoc nomine reprehendit Parrhasius in epistolis. Neque ignoro, Trapezuntium errores aliquot observasse in translationibus Gazæ, quos hic monitus correxerit, ut & memoriæ prodidit Erasmus* Catalogo Lucubrationum duarum. *Verum & illud scio longe plura esse in Trapezuntio, quæ Gaza potuerit culpare. Nam & in eo desiderare potuit fidei plus in transferendis e Græco auctoribus, & majorem linguæ Latinæ peritiam.* Et Lib. 3. de Histor. Lat. cap. 8. *Filium reliquit Andream Trapezuntium qui Patris defensionem scripsit adversus Theodorum Gazam: ac præfationem ad Sixtum Pontificem præmisit translationi paternæ Ptolemaici operis de magna constructione. Andreæ filia nupsit Fausto Magdalenæ Romano Poetæ, qui Leoni pergratus erat, atque anno* CIƆIƆXXVII. *Roma ab exercitu Caroli V. capta, ac diruta, Jovio teste periit.* Non sum tamen a Vossii sententia, qui ibidem Secretarium Pontificium, maximæ existimationis, ac dignitatis inter Ecclesiasticos virum, cum scriba, seu amanuensi, servili mancipio, ut ita dicam, confundit. Quis tandem, ut id quoque obiter admoneam, sine stomacho leget Thomam Rivium in Justiniani defensione contra Alemannum, qui Vaticanę Bibliothecę custodem, munus & dignitate sua, & custodum virtute, atque doctrina amplissimum, pulcherrimumque maligne admodum, *de pulverisandis Bibliothecæ Vaticanæ libris operam navare* scribit?

Edit. Paris. pag. 382.

GEORGII CAMARIOTÆ, nisi nos nomen fallit, & pro Mattheo, cujus pleraque ad hunc diem manuscripta in Bibliothecis latent, irrepserit, *Encomium*

in

in tres Hierarchas Basilium, Georgium, & Chrysostomum, in Bibliotheca Gallica Fontis Belli asservari refert Possevinus, & meminit Robertus Constantinus in Bibliotheca. Ego vidi Matthæi in eosdem laudationem, illo principio, εἴπερ ἄλλό τι τοῖς τοῦ λόγου θεραπευταῖς, καὶ λόγοις ἐγκωμίων προσῆκον. An eadem cum ea, *Edit. Paris. pag. 383.* quæ Georgii asseritur, vel diversa non video. Videbunt quibus Fontis Belli Libros evolvere permittitur; quod ut diligentius faciant, alterius principium hic descripsi. Dum hæc scriberem a Puteanis Fratribus, quibus, nescio, an unum umquam hominem, aut magnitudine animi, aut humanitate, aut in aliorum studiis promovendis facilitate parem ætas nostra fœcundissima tulerit, grandiorem sane neminem, admoneor, quemadmodum, & de plerisque aliis, quæ in ista Diatriba de Georgiis ex instructissima Gallorum Regis Bibliotheca profero, Georgium hunc Camariotam nullum fuisse, qui de tribus Hierarchis scripserit, sed errore in Catalogo nomen Georgii pro Matthæi positum fucum aliis fecisse: ea enim oratio Matthæum Camariotam Auctorem in Cod. mſ. 56. præfefert. Eodem errore Matthæi Camariotæ epitome Rhetoricorum Hermogenis, & epitome Progymnasmatum Georgio Camariotæ tribuuntur in eodem Catalogo. Gavisus sum propterea mihi, conjecturam meam aliquid firmitatis habuisse. Expungatur igitur e Georgiorum albo Georgius iste Camariota, qui nullus fuit.

DE GEORGIO BALSAMONE Gyraldus de Poetis sui temporis Dialogo 2. *Fuit & Georgius Balsamo & ipse Græcus, qui diutius inter familiares amplissimi Cardinalis Salviati usque ad interitum vixit, cujus & carmina & soluta oratione quædam legi possunt.*

GEORGIUS MARMORIUS in Esaiam Prophetam ex compluribus Patribus satis amplam Catenam concinnavit, illius fragmentum asservatur in Bibliotheca Ambrosiana Mediolani ab illis verbis. ὧν καὶ Ἠλίαν μεθ᾽ ὅσας ἀναχωρήσεις, καὶ ἡσυχίας, καὶ καμάτους. Quis iste fuerit, aut quo tempore scripserit, quærent, quibus plus otii est. Ipse cum diligenter perquirerem, & ad id dignoscendum titulum operis, uti in Græco est ab humanissimo Paulo Sfondrato exposcerem; ille respondit in eo Codice nullum esse titulum operi præfixum, cum pars anterior libri desideretur. Sed in folio albo ante opus cum ipso opere compaginato Italice esse adnotatum Fragmentum Catenæ in Esaiam Georgii Marmori. An ergo scriptor hic Catenæ vel possessor? pro meo tamen munere satis est illum recensuisse.

GEORGIUS GELESIOTA composuit orationem funebrem in Theodorum Xanthopulum. P. ἄνδρες οἵ τε τοῖς βασιλείοις ἤθεσι, καὶ παιδεύμασιν ἐντεθραμμένοι. Vivebat sub Andronico Palæologo Gregorii Cyprii Patriarchæ Constantinopolitani apprime familiaris, auditor, ut ipse in eadem oratione fatetur Theodori Xanthopuli, quem propterea laudandum susceperat. καὶ τινων ᾔσθόμην ἐμοὶ χαλεπαινόντων, εἰ ἐκ πρώτης, ὃ δὴ λέγεται; τριχὸς τῷ οἰχομένῳ προσήκων, καὶ τῇ συνηθείᾳ τοῦ τῶν λόγων καλλίστου χρήματος, οὗ δὴ καθηγητὴς ἡμῖν ἐκεῖνος ὤφθη καὶ διδάσκαλος, εἰ χρὴ τ᾽ ἀληθὲς εἰπεῖν. ἔπειτ᾽ ἀμελὴς γενοίμην μικρῷ γοῦν λόγῳ τὸν ἐκείνου τάφον κοσμῆσαι. Et, θρηνῷ μὲν οὖν ἐγὼ τὴν σοφίαν πολλῶν ἕνεκα πάτερ, καὶ παιδευτὰ, καὶ διδάσκαλε. *Nonnullos præterea mihi irascentes audivi, si a primo, quod ajunt, pilo defuncto conjunctus, & in re potissima, ac pulcherrima, eloquentia scilicet, cujus ille nobis & dux, & Magister, si verum dicendum est, fuerat, familiaris neglexero pusilla ad minus oratione illius sepulcbrum cohonestare.* Et, *Deploro itaque multis nominibus sapientiam, o Pater, & informator, & magister.*

GEORGIUS GEMISTUS cognomento, qui & PLETHO quod idem sonat, sive Platonis amore, ut Manuel Peloponnesius Magnæ Ecclesiæ Rhetor in tractatu contra eumdem de processione Spiritus sancti, asserit; ἀλλὰ σύ γε τούτου δήπου διδάσκαλος ὡς τῇ τοῦ Πλάτωνος λογισθεὶς ἤδη ψυχῇ, καὶ ἀντὶ Γεμιστοῦ Πλήθωνα ἑαυτὸν κεκληκώς. *Sed tu bujus rei magister, quasi jam Platonis animo insinuatus, & pro Gemisto Plethonem temetipsum compellans:* sive, ut Trapezuntius in comparatione Platonis, & Aristotelis *agnominatum*, credit, *quemadmodum nonnullos priscorum Patrum immutatione nominum ad res maximas vocatos fuisse docemur, eodem pacto Gemistum nomen vertisse, ut se facile de cælo lapsum crederemus, & citius doctrinam, &* *pag. 384.* *legem ejus susciperemus*. In Peloponneso, ut plurimum vixit, & versatus in Italia eo, quo Concilium sub Eugenio Florentiæ celebratum est tempore, cum Bes-

sarione, Gaza, & aliis: refert ipse in Responsione ad Georgii Scholarii pro Aristotele objectiones, *σὺ μὲν ἢ οὐδενὶ αὐτῶν ἐνέτυχες, ἢ εἴ τισι καὶ ἐντύγχανες, οὐκ ἂν ἱκανὸς τῆς σοφίας αὐτῶν ἦσθα κριτής. ἡμεῖς δὲ καὶ ἐντύχομεν, καὶ οἷά τίς ἐστιν αὐτῶν ἡ σοφίας ἔγνωμεν. εἰσὶ γὰρ δὴ σοῦ μὲν καὶ πολλῷ κρείττονες, ἀκριβείας δὲ σοφίας οὐκ ὀλίγῳ λειπόμενοι. At tu vero, aut cum eorum nemine congressus es, aut, si congressus es, eorum sapientiæ haud probus judex fueris. Nos autem & congressi sumus. & quænam eorum sapientia est, novimus. Sunt enim te, & multo præstantiores, nec usquequaque exacta illa sapientia pollent.* Fuit patria Byzantinus temporibus Manuelis Palæologi, & jam labentis Græciæ occasu, tum prudentia, tum moribus, ac scientia spectabilis. Græce plura scripsit, qua proprium dogma comprobans, qua aliorum sententias refellens, quem veluti oraculum sapientissimi quique, quando præsentes ipsi adesse non poterant, consulebant. *Gemistus vir*, scribit Georgius Chariander, *in omni scientiarum genere eminentissimus, cognomenque Plethonis accepit, quasi Platonis, eo quod Platoni Philosophorum principi maxime accederet*. Et Antimachus apud Gyraldum de Poetis sui temporis Dialogo 2. *Hujus tanti viri cum Historias in Latinum sermonem ex Græco ipse converterem, de eo in Præfatione sic dixi: Illum dico Gemistum, quem non solum Græcia, sed universus fere terrarum orbis ob variam, atque multiplicem divinarum, humanarumque rerum scientiam admiratus, eo quod Platoni Philosophorum principi atque Aristoteli Græcorum, & Latinorum omnium consensu proxime accederet*. Et Bessario Cardinalis adversus Calumniatorem Platonis lib. 6. cap. 1. eum opinionum Platonis æmulum, atque defensorem vocavit. Nec dissentit Gyraldus, *Plethon habitus est in primis Philosophus, & quidem excellentissimus, quod cum ipsius multiplicibus, & variis operibus, quæ apud Græcos leguntur, tum ex testimonio Bessarionis Cardinalis amplissimi, & monumentis videri potest.*

Illius opera apud Diegum Hurtadum Cæsaris apud Venetos oratorem fuisse tradit Gesnerus; eaque sic enumerat. *Ad Regem liber. De Virtutibus liber unus. Paraphrasis in Demonstrationes. Epicedion in Reginam Helenam. Liber de Generatione Deorum, quem vidi manuscriptum Bononiæ apud S. Salvatorem. Adversus librum pro dogmate Latinorum, nimirum quod ad Spiritum sanctum. Demonstrationes naturales de Deo. Mensium, & annorum ordo ac dierum recensio. Oracula magica sectatorum Zoroastris, quæ & Parisiis impressa sunt Grece & Latine seorsum 1538. in 4°. Chartis duabus absque nomine Græci interpretis, qui Georgius Gemistus est. Historica, & Geographica quædam hujus Auctoris, & sunt Chorographia Peloponnesi, & Thessaliæ, idem Diegus Hurtadus habet. Libellus de iis, in quibus Aristoteli cum Platone non convenit, & quod potior sit Platonis sententia, excusus Venetiis apud Scotum in 8°. cum Bernardini Donati Veronensis Paraphrasi. Libellum contra Georgii Scholarii argumenta, ἀντιλήψεις pro Aristotele Bononiæ apud S. Salvatorem vidi, sed imperfectum.* Addunt Epitomatores. *In Bibliotheca Imper. Viennæ habetur Gemini Plethonis epitome historiarum Sicularum Græce manuscripta in 4°. Ejusdem libellus de generatione Deorum ibidem manuscript.* confuse admodum omnia, atque indistincte; nos, si quid potuerimus enucleatius illa expendemus. Et primum de iis, quæ typis vulgata sunt, sermonem instituemus.

De Gestis Græcorum post pugnam ad Matineam duobus libris digesta, Græce impressa ab Aldo Venetiis cum Xenophonte, & Herodiano 1503. & Basileæ cum præfatione Camerarii cum aliis 1541. Latine etiam reddita a M. Antonio Antimacho non semel, nec uno in loco, qui in Præfatione ad Matthæum Antimachum Patrem ita sibi placuisse hunc auctorem refert, ut nihil magis; atque eum non tantum esse verbis aptum, pressumque, sed etiam artificio tanto, tanta lenitate, ac rerum copia ferri, ut post Herodotum, ac Thucydidem cum antiquissimis Græciæ scriptoribus non immerito comparari possit. Habebantur manuscripta in Bibliotheca Joannis Surii. Verderius.

Edit. Paris. pag. 385.

De virtutibus Libellus sub Plethonis nomine Græce editus est Antuerpiæ apud Plantinum cum aliis ejusdem Opusculis 1552. in fol. & Græce, & Latine ex Interpretatione Adolphi Ovonis Augustani Basileæ apud Oporinum 1552. in 8°. & in doctrina recte vivendi ac moriendi cum plerisque aliis, idem Græce, & Latine editus est cum Hieronymi Wolphii annotationibus, & Lenæ cum Interpretatione ejusdem Wolphii 1590. in 8°. Vertit etiam illum Latine Vincentius Marinerius, ut ipsemet scribit Epist. ad Franciscum Dazam anno 1636. edita. Legitur manuscriptus apud me bis, & in Bibliotheca Bavarica Cod. 224.

Veneta S. Marci Scam. 32. num. 22. & Augustana sæpissime, & legebatur in Bibliotheca Antonii Augustini Cod. 255.

Orationes duæ, quarum altera est, *De rebus Peloponnesiacis constituendis* ad Manuelem Imperatorem, altera ad Theodorum Despotam *συμβουλευτικὴ Suasoria*, de eodem argumento cum interpretatione Latina Gulielmi Canteri, Antuerpiæ ex Officina Plantiniana 1575. in folio. Habentur manuscriptæ in Bibliotheca Bavarica Cod. 200. & alibi.

Subjungitur, *Locorum Peloponnesi omnium* per longitudines, & latitudines Astronomicas *descriptio*, desumpta ex Ptolemæo, sed quæ variant, a Gemisto esse correcta, nullus dubito, si manuscriptis habenda fides. Et elenchis hisce, & in Auctores summos animadversionibus maxime delectatum fuisse Plethonem, ex iis, quæ infra recensentur manifestum cuique fiet.

De Platonicæ, atque Aristotelicæ Philosophiæ differentia, Libellus publice expositus est Basileæ 1574. in 4°. per Georgium Chariandrum in linguam Latinam translatus, & Venetiis Græce apud Scotum cum Bernardini Donati Veronensis Paraphrasi in 8°. Græce etiam editus est Parisiis 1541. in 8°. cum ejusdem Bernardini Dialogo, *De Platonicæ, atque Aristotelicæ Philosophiæ differentia*. Extat manuscriptus in Bibliotheca Veneta scam. 17. num. 14. & scam. 27. num. 51. Augustana, Index mſ. Ambrosiana Mediolani, Bavarica Cod. 261.

In oracula magica Zoroastris Commentarii editi sunt Græce & Latine studio Joannis Opsopœi Parisiis 1599. in 8. cum Sibyllinis oraculis. Subsequiturque eorumdem Commentariorum Interpretatio Jacobi Marthani. Et antea Græce, & Latine separatim Parisiis in 4°. apud Joannem Lodoicum Tiletanum 1538. eodem Marthano interprete. Titulus operis varie conceptus reperitur, alii enim scribunt. Πλήθωνος ἐξασάφησις τῶν ἐν λογίοις τούτοις ἀσαφέστερον εἰρημένων. *Plethonis expositio eorum, quæ in his oraculis obscurius efferuntur*. Alii μαγικὰ λόγια τῶν ἀπὸ Ζωροάστρου ἐξηγηθέντα παρὰ Πλήθωνος. *Oracula magica eorum, qui Zoroastrem Magum secuti sunt, enarrata a Plethono*. In eadem expositiones Pselli circumferuntur. Extat in Augustana Index mſ. Nec alia videntur esse, quæ sub Zoroastræorum, & Platonicorum Dogmatum summa, titulo in Bavarica Bibliotheca Cod. 183. habentur. Legi etiam in Catalogo nescio quo, Georgio Gemista Plethon Historia della Monarchia de los Persas, traducida en Castellano per D. Pedro Davii 4°. Vall. 164. I. 19. Et hæc quidem edita sunt.

Inedita etiam pleraque sunt, nec minoris momenti. Nempe ex plerisque auctoribus, *Excerpta*, sive *loca notatu digna*, qualia fuere, *ex Appiani Historiis de Macedonicis Regibus, ex Strabone, ex Theophrasti historia de Plantis, ex historia Animalium Aristotelis, ex Diodoro Siculo, de Assyriorum, & Medorum regno, ex primo Antiquitatum Dionysii Halicarnassæi, ex eodem de Trojanis Diis, quos Æneas in Italiam transtulit, de Saracenorum post Heraclium felici progressu*. In Biblioth. Bavarica Cod. 185. Nec alia sunt, quæ alibi leguntur. Πλήθωνος παρεκβολαὶ ἐκ τῆς περὶ ζώων ἱστορίας. *Plethonis selecta ex Animalium historia*. Et in Veneta S. Marci, *Collectiones ex diversis Auctoribus* scam. 20. num. 20. *Edit. Paris. pag. 386.*

Georgii Gemisti artis Rhetoricæ prolegomena, vel potius incerti de prooemiis Artis Rhetoricæ. Epitome in Hermogenis Artem Rhetoricam. Erat in Bibliotheca Antonii Augustini Cod. 255. Et Scoriaci Regia περὶ ἀρετῶν, προοιμίων Ῥητορικῶν Ἀριστοτελικῶν ζητημάτων. *De virtutibus, Prooemiis, Rhetoricis, Aristotelicis quæstionibus*. Κατὰ τοῦ Στράβωνος περί τινων οὐκ ὀρθῶς κατὰ τὴν Γεωγραφίαν αὐτοῦ διορισθέντων. *Adversus Strabonem de nonnullis ab eo non recte in Geographia enumeratis*. In Palatina Heidelbergensi Cod. 177. & Britannicis, & Gallicis manuscriptis. & alibi. ἐκ τῶν Στράβωνος Γεωγραφικῶν, περὶ τοῦ τῆς γῆς τῆς οἰκουμένης σχήματος διορθωθὲν παρὰ τοῦ Γεμιστοῦ Πλήθωνος. *Ex Strabonis Geographicis de figura terræ habitatæ, sed correcta a Gemisto Pletone*. In Vaticana. Scoriaci Regia VI. β'. 10. & VI. ζ. 6. Veneta S. Marci scam. 21. num. 17. & Ambrosiana Mediolani.

Geographia Thessaliæ in Bibliotheca Palatina Heidelbergensi Regia Scoriaci. II. num. 5. *De Isthmo* Veneta S. Marci. scam. 32. num. 22.

Προσφωνηματικός. *Allocutio*. P. οὐκ ἐῶ παραπλήσια, ὦ θειότατε, τὰ τῶν πολέμιον πόλιν ἀποβῆ. Mediolani in Ambrosiana.

Capita quædam Musica Plethone Auctore. Bavarica Cod. 183.

Προθεωρία εἰς τὸν λόγον τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἐπιτάφιον εἰς τὸν αὐτοῦ αὐτοῦ ἀδελφόν. *Præmeditatio in Imperatoris Manuelis funebrem orationem in fratrem*.

P. περιπαθὴς μὲν τὸ προοίμιον, ἢ οἷον γένοιτ' ἂν ἀδελφῷ μάλιστα πρέπον. *Oratio funebris in Helenam Palæologinam.* in Bibliotheca Vaticana, & Altempsiana. *Alia in Hypomonem, & Cleopem Imperatrices.* In Indice manuscript. Codicum. Μονῳδία ἐπὶ τῇ ἀοιδίμῳ δεσποίνῃ Ὑπομονῇ. *Monodia in celebrem Dominam Hypomonem.* In quo etiam non post multa legebatur, Πλήθωνος μονῳδία ἐπὶ Ὑπομονῇ, ἢ Κλεόπῃ ταῖς βασιλίσσαις. *Plethonis Monodia in Hypomenem & Cleopem Imperatrices.* Ex his excerpta, quæ de Immortalitate animi tractant, sunt penes me. Erantque in Bibliotheca Saregica, ut tradit Justus Rycquius in Centuria nova Epist. 29. *Oratio funebris in obitu Reginæ Cleopæ Palæologinæ, in qua de animæ immortalitate agitur.* in Augustana, Index manuscriptus, & Lolliana. *Georgii Gemisti Plethonis funebris oratio in Imperatricem quamdam.* Index Bavaricus Cod. 162. Et Scoriaci in Biblioth. Regia. ἐπικήδειος λόγος τῇ βασιλίσσῃ, ἢ περὶ ἀθανασίας ψυχῆς. *Oratio funebris in Imperatricem, & de immortalitate animæ.* 11. num. 5.

Epitome historiarum Sicularum, ni fallit titulus, quem tamen & epitomatores Gesneriani agnoscunt. In Bibliotheca Imperatoris Viennæ Austriæ. Possevinus in Indicibus.

Historia. In Catalogo exhibito a Grammatico, apud Verderium in supplemento; nisi eadem sit cum edita, gestorum post pugnam ad Mantineam.

Explicatio in voces Porphyrii, & in decem Categorias Aristotelis. in Bibliotheca Constantini Varini. ex Verderio.

Explicatio in Analytica Aristotelis, apud Joannem Suzium Constantinopoli. ex Verderio. In Bibliotheca quoque Regis Gallorum habentur, ejusdem *excerpta ex Strabone adversus Scholarii defensiones Aristotelicas. Epistolæ ad Bessarionem. De iis, in quibus dissentit Aristoteles a Platone. De virtutibus. Ex Diodoro Siculo, & Plutarcho de iis, quæ acciderunt post pugnam ad Mantineam lib. 2. In funere Cleopæ Imperatricis Palæologinæ. De Assyriorum, & Medorum Regno excerpta ex Diodoro Siculo.*

Verumtamen cum Gemistus in eo libro, quem *de differentia Platonicæ, atque Aristotelicæ Philosophiæ* scripsit, non differentiam tantum inter utrosque examinasset, sed acrius omnia conviciorum genera exaggerans, non veritus esset,
Edit. Paris. pag. 387. homini primario contumeliam facere, præstantissimorum virorum odia, & calamum in se concitavit; neque enim passi sunt adeo fœde, atque enormiter innocuum hominem proscindi; inter eos mitissimus Bessario, cujus illa vere aurea, piaque sententia fuit ad Michaelem Apostolium, οὐ λοιδορίαις τῷ ἀντιδίκου, ἀλλ' ἀποδείξεσι, ἢ λογικαῖς ἀνάγκαις τῷ φίλῳ συνηγορητέον, τοῦτ' ἐχθρὸν ἀμυντέον. *Non conviciis in adversarium, sed demonstrationibus, atque insolubilibus rationibus amico suppetiæ ferendæ sunt, vindictaque de inimico sumenda.* Libellum pro Aristotele in Platonem, licet Præceptorem composuit. Πρὸς τὰ Πλήθωνος πρὸς Ἀριστοτέλην περὶ οὐσίας. *Ad dicta Plethonis in Aristotelem de substantia.* P. οἱ τις ἁπλῶς τι ἢ ἅμα. Et Theodorus Gaza Philosophicarum artium cognitione instructissimus, neque Plethone ipso inferior. Gazæ pro Plethone respondit Michael Apostolius; Apostolio Andronicus Callistus, & Bessario ipse Cardinalis, epistola de hac re data, temerarios Apostolii conatus repressit, compulitque ad Palinodiam. Georgius etiam Scholarios, de quo post Plethonem agemus, communi studio, ac quibus præstabat ingenii opibus ab obtrectationibus, & calumniis, Plethonem divexans, Aristotelem defendit: eo scopo, ut multo excellentiorem doctrinam Aristotelis Platonica ostenderet. Quod anxie nimis Pletho ferens, non dissimilibus opprobriorum plaustris, a quibus semper sibi etiam in Plethonem Bessario temperaverat, Scholario respondit, cujus ignorantiam non sine contumelia multis conatur ostendere, & consilii sui tenax assidue Platonem extollit, Aristotelem cælo ab alto dejicit opusculo, quod inscripserat, πρὸς τὰς Σχολαρίου ὑπὲρ Ἀριστοτέλους ἀντιλήψεις. *Ad Scholarii pro Aristotele objectiones.* P. ἐγὼ μὲν οὐκ ὀψὲ ὥς γε σὺ φῂς, ἀλλ' ὅτε τὸ πρῶτον ᾔσθην διδοὺς ἐπεμψα. Legitur in Biblioth. Augustana, Altempsiana, Ambrosiana Mediolani, Veneta S. Marci scam. 27. num. 51. penes me: Eratque in Saregica, referente Rycquio epistola supra laudata. Gesnerus tradit se vidisse Bononiæ apud S. Salvatorem, sed imperfectum. Cum Heidelbergæ morarer tractatum hunc pro ævo Auctoris antiquum eleganter, emendateque descriptum, quem a Nicolao Alemanno dono acceperam, Gottardo Voegelino Typographo satis celebri impense expostulanti tradidi, ut una cum alio, *De differentia Platonis, & Aristotelis*, & si

fieri posset etiam Latine typis elegantissimis evulgaret; an evulgatum sit, ad hunc diem non novi.

Epistola ad Demetrium Porphyrogennetam, in Biblioth. Augustana. Index ms. Περὶ εἱμαρμένης, *De fato*. in Bibliotheca Augustana, Ambrosiana Mediolani, sanctorum Apostolorum Neapoli apud Clericos Regulares, ex qua opus descriptum beneficio piissimi, mihique amicissimi Neophyti Rhodini penens me etiam conservatur.

Ad Bessarionem Cardinalem binæ epistolæ; in quibus præcipue in doctrina Platonicorum Quæstiones a Bessarione Gemisto propositæ dissolvuntur. Primæ principium, οἱ πάντας οἴεσθαι χρὴ τοὺς ἄνδρας τινὰς. Secundæ, ἐπειδὴ καὶ μαρτυρεῖν δεῖν πρὸς τὰ προγεγραμμένα σοι. apud me: nescio, an sit illa, quæ scam. 17. num. 14. *Epistola de doctrina Platonis* in Biblioth. Veneta S. Marci recensetur.

Μηνῶν, καὶ ἐτῶν τάξεις, καὶ ἡμερῶν ἀπαρίθμησις. *Mensium, & annorum ordo, & dierum recensio*. Scoriaci in Biblioth. Regia 11. num. 5.

Περὶ Θεοῦ φυσικαὶ ἀποδείξεις. *De Deo naturales demonstrationes*. P. πᾶν τὸ ὂν ἐνεργεῖν ἐξ ἀνάγκης ἔχει τινὰ κατὰ φύσιν ἐνέργειαν.

Περὶ νομοθεσίας, ἢ περὶ νόμων βιβλία τρία. *De Legibus libri tres*. Cujus operis duo superiores, *De mensibus, & annis*, & *de Deo demonstrationes* segmenta omnino sunt. Quod etiam videtur judicare Gaza cap. 1. de mensibus. καὶ Πλήθων δ' ἐφ' ἡμῶν ἀνὴρ τῶν ἐπιφανῶν χαλεπὸν ἡγούμενος εὑρεῖν τὸ ἀνάλογον τούτοις, οὐκ ἐπεζήτησε. κἂν τοῖς περὶ νομοθεσίας δὴ λόγοις περὶ ἡμερῶν καὶ μηνῶν, καὶ ἐνιαυτοῦ ὑφηγούμενος οὐκ ὀνομάζει Edit. Paris. ὡς Ἀττικοὶ ἦγον τοὺς μῆνας. *Et vero Plethon hoc seculo vir clarus operosum reputans in-* pag. 388. *venire, qua ratione hi mutuo respondeant, inquirere destitit; in Commentariis de legum institutione, cum de diebus, mensibus, & anno præcipiat, qua tamen ratione Athenienses menses suos agerent, ne verbum quidem facit*. Primum in tractatu nostro, *De mensura temporum Antiquorum, & præcipue Græcorum* exscripsimus cap. 12. cum Gaza pro Plethone, quem ille carptim in opusculo de mensibus reprehendit, responderemus. Libri plane Plethonico Genio suppares, ac totius antiquitatis, & Theologiæ antiquorum Philosophorum promicondi; rari tamen & mihi incertum, an integri alicubi detineantur, indigni, qui tamdiu lateant, digni luce, & qui omnium manibus terantur. Argumentum, quod indiculo librorum præfigitur, ut tanti Thesauri aliquem gustum tu quoque Lector habeas, tale fuit, ἡ βίβλος ἥδε περιέχει θεολογίας μὲν τὴν κατὰ Ζωροάστρην τε καὶ Πλάτωνα. ὀνομαζομένων τῶν διὰ φιλοσοφίας ἀναγνωριζομένων θεῶν τοῖς πατρίοις τοῖς Ἕλλησι θεῶν ὀνόμασιν, ἑλκομένοις ἑκάστοις ἐκ τῆς οὐ πάνυ τοι συμφώνου φιλοσοφίας. διὰ τὰς ὑπὸ τῶν ποιητῶν διαστροφὰς ἐπὶ τὸ ὡς μάλιστα δὴ φιλοσοφίᾳ σύμφωνον. ἠθικὰ κατά τε τοὺς αὐτοὺς τούτους σοφούς, καὶ ἔτι μὴν τοὺς Στωϊκούς πολιτείαν δὲ Λακωνικὴν ἀφῃρημένην μὲν αὐτῆς τοῦ ἄγαν τῆς σκληραγωγίας, καὶ τοῖς γε πολλοῖς οὐκ ἀπαράδεκτον. προστιθεμένης δὲ τῆς ἐν τοῖς ἄρχουσι μάλιστα φιλοσοφίας τοῦ κρατίστου δὴ τούτου τῶν Πλατωνικῶν πολιτευμάτων, ἁγιστείας ἀπαλλαῖς, καὶ οὔτε περιέργους, οὔτ' αὖ τοῦ δέοντος ἐλλιπεῖς. φυσικὰ δὲ δὴ κατὰ Ἀριστοτέλην τὰ πολλὰ ἅπτεται δέ πως ἡ βίβλος, καὶ λογικῶν ἀρχῶν, ἀρχαιολογίας τε ἑλληνικῆς, καὶ πως καὶ ὑγιεινῆς διαίτης. *Liber continet Theologiam dogmatibus Zoroastris, & Platonis conformem, cum in ea recenseantur Dii, qui per Philosophiam innotescunt, patriis Græcorum eorum nominibus, singulis ex iis, quæ non adeo ob Poetarum discordes sententias, seu tergiversationes conformantur, ad quam conformissimum philosophiæ genus redactis. Moralia secundum hos eosdem sapientes, nec non Stoicos. Rempublicam vero Laconicam, dempta tamen ex ea nimium severa, ac aspera educatione, nec a multis probata, adjecta quæ apud Principes in pretio est, philosophia, potissima nempe inter alias, quæ Platonicis Reipublicæ administrationibus constat: bene comptas sacrorum ceremonias non nimis curiosas, neque in necessariis deficientes. Naturalia pleraque ex sententia Aristotelis. Delibat etiam quodammodo liber & principia, quæ a ratione non absunt, antiquitates Græcorum, & in quibusdam diætam salubrem*. Horum publicatione, & quod plerique parum in eum essent alias ob causas propensi, offensionem multorum incurrit, qui in eum acriter invecti non ludibrio tantum hominem habuere & maledictis onerarunt, sed etiam a fide Christiana, non alterius, quam horum librorum doctrinæ probatione, ad Gentilismum prolapsum descivisse affirmarunt, ac cæteros Christianæ religionis asseclas monuerunt, ut a similibus libris, & homine abstinerent, caverentque sibi a non minus Mahumetana doctrina perniciosis dogmatibus; in quo iniquiores se aliis, & quam par erat, præstitere Georgius Trapezuntius in Comparat. Platonis, & Aristotelis cap. penultimo

lib. 3. *Alter nobis jam natus, & educatus est Machumetus, qui, nisi provideamus, tanto exitiosior primo futurus est, quanto Platone ipse Machumetus perniciosior fuit. Quidam in Peloponneso vir, Platonis & eloquentia, & scientia, & pietate alumnus, Plethon agnominatus scripsit exquisitissime, eloquentissimeque nova quædam instituta vivendi, in quibus multa etiam adversus pietatem Catholicam evomuisse creditur. Nam constat ipsum ita Platonicum fuisse, ut nihil aliud, quam Plato senserit, de Diis, de Anima, de sacrificiis, aut Deorum, aut Dæmonum, cæterisque omnibus tam magnis, quam parvis, verum esse profiteretur, & scribere non obstare auderet. Audivi ego ipsum Florentiæ, venit enim ad Concilium cum Græcis, asserentem unam, eamdemque religionem uno animo, una mente, una prædicatione universum orbem paucis post annis esse suscepturum; cumque rogassem Christine, an Mahumeti? Neutram, inquit, sed* Edit. Paris. pag. 389. *non a Gentilitate differentem. Quibus verbis commotus semper odi, & ut venenosam viperam pertimui, nec videre, aut audire amplius potui. Cepi etiam a nonnullis Græcis, qui ex Peloponneso huc profugerunt, palam dixisse, ipsum antequam mortem obisset jam fere triennio, nonnullis annis post mortem suam, & Machumetum, & Christum lapsum iri, & veram in omnes orbis oras veritatem præfulsuram. Liquido igitur significare volebat, religionis, ac pietatis, cujus ipse aut auctor esset, aut contentæ, spretæque relator, fulmina, sonumque terribilem in omnes gentes mirabiliter exiturum. Nam liber, quem de his rebus composuit, post infelicem, turpem, ac miserabilem exitum ejus, natus enim Christianus, & aqua, Spirituque sancto renatus in Gentilitatem ex amentia recidit, ne publice legeretur, & multis officeret, a Peloponnesi Principe Demetrio, sicut fertur, ereptus cælatusque est. Quare nisi diligenter ab iis qui similibus rebus præsunt, quæsitus igni tradatur, scio quid dico, & ratio enim, & præterita, quæ accidunt, non contemnendam futurorum mihi divinationem attulerunt, major clades generi humano futura est, quam Machumetus invexit. Non credunt Primates, Pontifices negligunt, & qui apud eos plurimum possunt, irrident.* Et infra, *Vidi, vidi ego, vidi, & legi preces in solem ejus, quibus sicut creatorem totius, hymnis extollit, atque adorat, tanta verborum elegantia compositionis suavitate, numeri sonoritate schematum rebus accommodata dignitate distinctam, ut nihil addi posse videatur, sententiis autem ita caute divinos solis honoris efferentem, ut ne doctissimi quidem attentius, sæpiusque perlegerint, animadvertere possint. Quales ergo putamus libros esse illos, in quibus scribendis totam ætatem consumpserat, ad quos totum animum, totam curam, omnem operam, studium, diligentiam, vigilantiam suam transtulerat. Observavit veterator pessimus inventa ad senectam (centum enim pene misera ætate annos complevit) quanti temporibus nostris fides Christi apud plerosque fuit, vidit nullam esse inter Christianos charitatem*, &c. Manuel magnæ Ecclesiæ Rhetor adversus Plethonem de processione Spiritus sancti, ex sententia quoque Scholarii Patriarchæ. καθάπερ τηνικαῦτα τοιοῦτοι τινὲς ἦσαν λογικῆς μὲν παιδείας, ἢ πρὸς βραχὺ, ἢ οὐδαμῶς μετασχόντες· φήμῃ δὲ ματαιοτάτῃ ὑπὸ τοῦ πλάνου συμφορηθείσῃ διαβόλου κατακολουθοῦντες ἀνοήτως, καθάπερ ὡς τὰ πολλὰ τῷ ἀχυρώδει τῶν ἀνθρώπων συμβαίνειν εἴωθε δήμῳ. ἀλλ' ὁ πολὺς καὶ μέγας τὰ θεῖα καὶ μακαριώτατος τῷ ὄντι ἐν Πατριάρχαις Γεννάδιος ὁ καὶ Σχολάριος, ὁ τά τε θύραθεν, καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς θεοσοφίας ἄκρα περιουσίᾳ πεφθακὼς ἐν τέλει ἀγχινοίας, καὶ ποταμὸς ἑκατέρων ἀναδειχθεὶς τῶν σοφιῶν ἀέῤῥυς, ὡς τοῦτο προὔπτον ἄγαν τοῖς γε, τοῦ ἀμυγέπη λογικῆς μεταχοῦσι παιδείας ἐκ τῶν σφῶν συγγραμμάτων πλεῖ. οὗτος δὲ ὁ ἁγιώτατος, καὶ θειότατος ἀνὴρ ἐξεπτακὼς καὶ αὐτὸς τὰ τοῦδε καλοῦ Γεμιστοῦ καὶ τὴν ἐνοῦσαν διπλῆν αὐτῷ κατανοήσας φθορὰν, καὶ παχύτητα, οὕτω πως περὶ αὐτοῦ ἀποφαίνεται λέγων. εἰ γὰρ καὶ πρὸ μικροῦ Πλήθων γέγονε τὴν ἑλληνικὴν πολυθεΐαν αὖθις ἀνανεοῦν δι' ἀμβλύτητα διανοίας τοῦτ' ἐπεπόνθει. καὶ ἡμεῖς γε κατὰ τῆς ἀβουλίας ἐκείνου πλεῖστα συνεγραψάμεθα, ἵνα μηδεὶς κινδυνεύσειε τῶν ἁπλουστέρων τῷ ψεύδει τῆς ἐκείνου σοφίας φήμῃ πειθόμενος. μαθημάτων μὲν γὰρ τῆς ὑπτιωτάτου μόνης μετέσχεν, ἀλλ' οὐδὲν ἄξιον αὐτῶν ἐπόνατο. ἀφραδείας δ' ἐπεμελήθη, ἀλλ' ἐν ἀσεβεστάτοις, καὶ ἀφρονεστάτοις συγγράμμασιν, ἣν Λατῖνοι παροιμία προσηκόντως τιμᾷ, *purus Grammaticus, purus Asinus*, οὗτος δ' ἁπλῶς πάνυ καὶ τῶν χυδαίων οὐδὲν σχεδὸν τι διαφέρων ἦν περὶ τὸ δύνασθαι κρίνειν ἀληθείας πέρι καὶ ψεύδους. ὥστε καὶ παῖς αὐτὸν ἐξήλεγχεν ἂν καὶ παιδὶ ἀντιλέγειν, οὐκ ἂν οἷός τε ἦν πειραστικῶς ψευδομένῳ, διὸ καὶ τὸ τοσαύτην ὑπέσχε πλάνην ὁ μάταιος. *Quemadmodum tunc temporis tales quidam erant, quibus Logicæ artis, aut parum, aut nihil inerat, inanissimi vero rumoris a plano Diabolo sparsi, inconsiderati quemadmodum ut plurimum levissimæ veluti paleæ homuncionem plebeculæ contingere suevit, sectatores. Sed magnus grandisque sanctitate & vere beatissimus Patriarcha Gennadius cognomento Scholarius, non tantum in extrema, sed nostra divina doctrina affluenter nimis, ad extremum usque per-*

ſpicacitatis pertingens, ut utriuſque ſapientiæ perennis fluvius omnium teſtimonio comprobatus, ut plane quibus aliquid Logicarum diſciplinarum in pectore eſt, ex illius Commentariis manifeſtum eſt. Hic ſanctiſſimus, ac diviniſſimus vir perbelli noſtri Gemiſti rebus examinatis, duplicique illi innata pernicie, atque bebetudine perſpecta, hunc in modum de Edit. Paris. pag. 390. *eo ſententiam tulit. Quamquam ante hos paucos dies Pletho Gentilium Deos complures rurſus reſtituere conatus ſit, id hebetis illius conſilii, ac intellectus vitium fuit, & nos in ejus amentiam plurima ſcripſimus, ne quis e ſimplicioribus inani illius ſapientiæ famæ credens, diſcrimen adeat. Mathematicis namque diſciplinis, ſed illis, quæ ex trivio erant inficiebatur, a quibus nullum fructum perceperat. Eloquentiæ operam dedit, ſed in impiiſſimis æque ac ſtultiſſimis ſcriptionibus; idque optime Latinorum proverbio exprimitur, purus Grammaticus, purus Aſinus, rudis adeo, nihilque a vili, vulgarique hominum genere differens in veritate ac mendacio dijudicandis. Quare quilibet eum facili negotio refellebat, & puero, dummodo puer aliquid teus audi cauſa mentiretur, reſpondere haud poterat. Quapropter tanto errore levis ille abreptus eſt.* Theodorus item Gaza lib. de menſibus cap. 16. τίνες δ' ἂν εἴησαν ἱερομηνίαι Πλήθωνι μὲν ἥρμοττε φάναι, ὡς δὴ τινας ἑτέρας τῶν ἡμῖν νομιζομένων νομοθετοῦντι. ἡμῖν δ' ἥκιστα δεῖ ἄλλως τε μὴ περὶ τούτου ὄντος τοῦ λόγου. *Ceterum qui dies forent celebres, feriatique Plethoni quidem non erat indecens recenſere, ut qui alios dies feſtos, quam qui a nobis recepti ſint, conſtituat. Nobis vero id minime opus eſt: cum de his in præſentia ſermo ſuſceptus non ſit.* & alibi ſæpius hominem latenter carpit, an merito, judicent alii. Ego dixerim Plethonem eloquentia, ingenii acumine, & diſciplinis omnibus excelluiſſe, & aſſidua ſcriptorum lectione ſupellectilem ſibi multam, ac tantam comparaſſe: hinc eruendis e latebris Philoſophorum, & Platonicorum potiſſimum ſententiis, iiſque ſcripto tradendis, pluſquam par erat, materiæ addictum animum advertiſſe, & ſtudio pertinaci contra ſentientium opiniones dente etiam maledico vellicaſſe, non ut eorum prava dogmata de novo, quæ docte ipſe refellit, in hominum animos per ſe infixa prorogaret, ſed ut ex tam vaſto, ac lacrymabili naufragio tabulas diſciſſas, ac vagas in unum veluti portum ſanas, atque incolumes recolligeret; indeque majeſtas Chriſtianæ religionis, ac veritas dilucidior appareret, quod & ſanctiſſima noſtræ religionis capita ante, & poſt Plethonem, non contemnendo, neque illaudato labore diligentia, & admodum proficuo ſtudio confecerunt, neque illos quiſquam de impietate poſtulavit. Quid enim vetat antiquorum arcana, & ceremonias comprobando, ſine offenſa Chriſtianæ rei neſcientibus pandere. At hymnum conſcripſit, eumque in ſolem elegantiſſimum, fateor. ideone ſolem tamquam Deum laudavit, retulit in Deos ut Deum, ad eumque tamquam ad Deum manus ſupplices tetendit? Fabulæ. Admirandam Planetæ ſplendidiſſimi vim, profuſa in genus humanum beneficia, Dei omnipotentis ad quemlibet nutum ſervum irrequietum, ac fidum miniſtrum expreſſit. Aliam ab Chriſtiana non poſt multos dies religionem futuram aſſeveravit. An hoc in Gentiliſmum degenerare? An hoc pietatem dejerare fuerit? Hoc quoque ævo a prudentiſſimis, & piiſſimis hominibus, dum pravi hominum mores quotidie in pejora ruentes, ita ut nullam pietatis, nullam bonitatis Chriſtianæ ſpeciem præ ſe ferant, conſpiciuntur, fidem ac religionem Chriſtianam in aliam, atque aliam formam commutatam, ruituram tandem in externum quippiam aſſeveratur continuo, & vultu triſti illacrymatur. Quid mores ad religionem ipſam? Quid uſus ad dogmata? Fidei finem ego non video. non probo. ad exitum uſque Mundi, vitæ hominum ſuppar producetur; ideone & probati, ac Chriſtiani mores ſemper perſtabunt, neque in vitia a pietate Chriſtiana & religione longe aliena degenerabunt. Illud verum eſt Plethonis ingenium licet ab Adverſariis reprehenſum eſt, numquam tamen ejus vitæ inſtitutum ab illis etiam, qui ejus omnia arguerunt, fuiſſe damnatum. Ut hinc arguas tali viro ſimile facinus non potuiſſe, niſi per ſcelus omne appingi. Dum ergo Trapezuntius, Scholarius, aliique in Platonem, tamquam ſcriptorum omnium pernicioſiſſimum invehuntur, Pletho Platoni addictiſſimus, non potuit neque pag. 391. crimen inconſtantiæ, neque calumniarum effugere. Hæc de religione. Quid de doctrina, & eloquentia, quæ in eo Scholarius, ſed fere ſolus deſiderat. Ne verbis rem agere videar ab hoſtibus teſtimonium ſumam. Beſſario ad Apoſtolium, σοφός τε καὶ μεγάλης τῷ ὄντι εὐφυΐας ὁ ἀνήρ. *Sapiens, & magna, ut verum fatear, vir ille dexteritate ingenii fuit.* Trapezuntius loco dicto, *Gemiſtus*

non minor eloquentia Platone, non inferior ſcientia illi. Et, *Gemiſtus, extant enim nonnulli, Romæque inveniuntur ſcripta ipſius, ſic ornate, eleganterque ſcribit, ſic Platonis figmenta breviter, diſtincteque refert, ſic Gentilitatis opiniones defendit, ſic noſtras crediderim in illis ab eo libris oppugnari, ut nemo niſi doctiſſimus in eum mutire poſſit*. Et, *Hic ſermone graviſſimus, doctrina callidiſſimus, cauſa longe ſuperior, non enim nova excogitat, ſed vetera novis rationibus revocat*. Et Theodorus Gaza cap. 1. de menſibus, καὶ Πλήθων δ' ἐφ' ἡμῶν ἀνὴρ τῶν ἐπιφανῶν. *Et Plethon hoc ſæculo vir celebris*. Et, καί τοι τἄλλα τὰ περὶ τὴν φωνὴν ἐπιδεῖν προθυμούμενος Ἀττικοῖς, καὶ σφόδρα περὶ τοῦτο σπουδάζων. *Tametſi in cæteris rebus, quæ ad vocem ſpectant Atticos æmulari magnis votis expetit, in eoque ſedulo operam navat*. Concludam Michaelis Apoſtolii, qui aliquando ex Plethonis amore inſaniit. ἀνδρὸς οὐ μόνον αἰδεσίμου, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ Ἀριστοτέλει, καὶ πᾶσι τοῖς παλαιοῖς, εἴγε κατ' ἐκείνους ἐγένετο ὁ ἀνήρ. *Viri non tantum iis, qui nunc vivunt, ſed ipſo etiam Ariſtoteli, omnibus veteribus, ſi eorum ætate fuiſſet, venerandi*. An ergo ſapientia, vel eloquentia defuit Gemiſto, quam illi vindicant, & plenis buccis aſſerunt adverſarii? Et revera Scholarii, & Manuelis ſententia non ex judicio, ſed rabie, & calumniandi libidine effuſa eſt. Eſt enim Pletho, ſtylo quidem accurato, eleganti, preſſo, Attici ſucci pleno, ſententiis grave, argumentis vehemente, eruditione vero, & antiquarum rerum congerie quandoque obſcuro, atque difficili, non tamen ob Gratias, ac Veneres, quibus ubique dictionem aſpergit moleſto: adeo ut cum antiquis, nec immerito æquiparetur, ſui ævi ſcriptoribus a pleriſque anteponatur. Ego ſane cum illius aliquid lego, vetuſtiſſimæ antiquitatis ſuccum, & venuſtatem plane Atticam, quidquid alii parum æqui dicant, admiror. In Bibliotheca Barberina Cod. 163. habetur, Πλήθωνος νόμων συγγραφῆς βιβλίον α'. *Plethonis de legibus liber primus*. Sunt tantum capita ſex. In quibus adnotavit neſcio quis: *Hoc tantum ex divino illo volumine Politicorum, ſive de Legibus Gemiſti ad nos pervenit, reliquum ſacrilegus Scholarius flammis conſumpſit; veterique odio, & inimicitiis adeo indulſit, ut ne communi quidem utilitati pepercerit, ſæviens in libros, quando in Auctorem nequiverit*.

In rebus noſtræ fidei ſcripſit, περὶ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. *De Incarnatione filii Dei*. Περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος. *De proceſſione Spiritus ſancti* contra Latinos, vel hac inſcriptione, ἀπόδειξις ὅτι ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ οὐδὲν ὅλως ἀδύνατον ἕπεται. *Demonſtratio, Spiritum ſanctum ex Patre ſolo procedere, neque inde aliquod ſequi abſurdum*. P. τὸ ὑπὲρ Λατίνων βιβλίον, τὸ ἐς ἡμᾶς ἧκον. Qui cum ex fundamentis Gentilium Philoſophiæ ad id probandum argumenta periiſſet, neque Græcis ipſis ex ſchiſmate ſatis fecit, quin ex iis Manuel Peloponneſius Magnæ Eccleſiæ Rhetor, qui ſub Patriarcha Pachomio vivebat, ut de eo tradit in Hiſtoria Eccleſiaſtica Manuel Malaxus, ita argumenta Plethonis libro de hac re edito, cujus illud principium eſt, μηδέπω κρίνας ἄνδρας ἀδαήμονας ἐάσῃς, refellit; ut non minus eum in hoc libello, quam alii in libris de Legibus impietatis, ac Gentiliſmi accuſaret. Verba Manuelis, quia non ita omnibus in promptu ſunt, ſed non omnia, hic apponam. ὅρα γάρ μοι τὸν ἀθεώτατον Γεμιστὸν ἐν τῷ σφετέρῳ τῷδε συγγράμματι κριτὴν καθιστῶντα ἑαυτὸν ἐν πράγμασιν, ὧν τῆς ἀκριβοῦς καταλήψεως ἐπίσης φαινόμενον ἀποτυγχάνοντα. λεληθότως δὲ τὴν μὲν Χριστιανικὴν σοφίαν διαχλευάζειν, τὴν δὲ ἑλλήνων μιαρὰν δογματίζειν θεοπλασίαν πειρώμενον. ὧν γὰρ αἱ δυνάμεις, φησί, διάφοροι, καὶ αὐτὰ ἂν εἶεν ταῖς οὐσίαις διάφορα, Et, ὁ δὲ ματαιόφρων Πλήθων μόνον διασύρειν βουλόμενος τὰ ἡμέτερα αὐτὴν τὴν τοῦ εὐαγγελίου ῥῆσιν γυμνὴν λαμβάνων εἰς τοὐναντίον οἴεται ἀπάγειν τὸν λόγον λυσσῶν ἀκρατῶς κατὰ τῆς ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν θεοσοφίας. καὶ ἁπλῶς δὲ εἰπεῖν ὅλον τὸ τοιοῦτον σύγγραμμα καθ' ἡμῶν ὑπούλως συμπεπτωκὸς φαίνεται, ὅπερ ἡ σαθρότης τε καὶ παχύτης δήλη παντὶ τῷ λογικῆς διαμοιροῦντι παιδείας ἀμηγέπη καθέστηκε. τοῖς δὲ κατ' ἐκεῖνον, καὶ μάλιστα τῆς ἐκείνου ἀλόγως τε καὶ κτηνωδῶς, μᾶλλον δὲ καὶ ἀνδραποδωδῶς παρεπομένοις δόξειεν ἀντιλέγειν. *Conſpice namque quæſo impiiſſimum Gemiſtum in ſuo Commentario judicem ſemetipſum conſtituentem in rebus, quarum exquiſitam comprehenſionem plane nullam poſſidet. Hic latenter Chriſtianam ſapientiam, contemptimque laceſſit, Gentilium execrandam Deorum confictionem, quaſi dogma hominibus propinare contendit. Quorum facultates, ait, diverſæ ſunt, ea eſſentia quoque diverſa ſunt*. Et, *Mente captus Pletho tantum noſtra contemnere, ac ludibrio efficere volens ipſum Evangelii dictum nudum arripiens in contrarium rapere ſermonem opinatur, effuſe furens contra Chriſtianorum divinam ſapientiam: & ut verbo dicam, totum Commentarium*

Edit. Pariſ. pag. 392.

rum contra nos subdole videtur scripsisse, cujus imbecillitas, & hebetudo, cuilibet Logica doctrina imbuto perspecta est; sequacibus vero illius, & iis, qui sine ratione, bestiarum in modum, imo servorum dictu ejus sequuntur, contra aliquid apponere judicabitur. Liber prostat mſ. in Biblioth. Vaticana, Augustana, Ambrosiana, & alibi.

Ejusdem *varia* asservari dicuntur in Bibliotheca Augustana, Index manuscriptus, Veneta S. Marci, quę fuit Bessarionis. scam. 32. num. 22. & Neapoli in Cœnobio Augustinianorum sancti Joannis de Carbonaria. Ambrosiana, *Prosphonematicus* qui an idem, vel diversus cum aliquo ex supra recensitis sit, ignoro.

Aliquando *versibus* etiam lusisse, dignis illis quidem tanto philosopho, sed paucis admodum, tradit Lilius Gyraldus Dialogo 2. de Poetis sui temporis: Summa senectute confectus, tamquam qui centum annos natus, si Trapezuntio credimus, obiit. Funus illi satis amplum oratione Encomiastica Hermonymus Charitonymus, & Gregorius Monachus fecere. Utraque in Augustana Bibliotheca extat. Reliquit Demetrium, & Andronicum, filios, ut ex epistola ad eosdem post Plethonis obitum ab amico Bessarione Cardinale inedita adhuc manifestum fit. Ea est, Βησσαρίων Καρδινάλις τοῖς τοῦ σοφοῦ Γεμιστοῦ υἱέσι Δημητρίῳ, καὶ Ἀνδρονίκῳ. πέπυσμαι τὸν κοινὸν πατέρα τε καὶ καθηγεμόνα, τὸ γεῶδες πᾶν ἀποθέμενον ἐς οὐρανὸν, καὶ τὸν ἀκραιφνῆ μεταστῆναι χῶρον, τὸν μυστικὸν τοῖς ὀλυμπίοις θεοῖς συγχορεύσοντα ἴακχον. ἐγὼ μὲν οὖν χαίρω τοιούτῳ ὡμιληκὼς ἀνδρὶ, ὃν μετὰ Πλάτωνα, ἐξῃρήσθω δὲ λόγου Ἀριστοτέλης σοφώτερον οὐκ ἤνεγκεν ἡ ἑλλάς ὥστ' εἴτις τὸν περὶ τῆς ἀπείρου τῶν γε ψυχῶν ἀνόδου τε, καὶ καθόδου Πυθαγορείων, καὶ Πλάτωνος ἀποδέχετο λόγους οὐκ ἂν ἀποκνήσω καὶ τοῦτο προσθεῖναι, ὡς ἄρα Πλάτωνος τὴν ψυχὴν τοῖς τῆς εἱμαρμένης ἀῤῥήκτοις δεσμοῖς δέον ἀποδοῦσαι, καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἀποδοῦσαν περίοδον ἐπὶ γῆς κατιοῦσαν τὸ Γεμιστοῦ σκῆνος, καὶ τὸν ἐκείνου βίον ἑλέσθαι. ὑμεῖς δὲ εἰ μὴ καὶ αὐτοὶ χαίροιτέ τε καὶ κροτοίητε τοιούτου ἐκπεφυκότες, οὐκ ἂν τὰ εἰκότα ποιοῖτε. θρηνεῖν γὰρ τόν γε τοιοῦτον μὴ ὐθέμιτον ᾖ. μέγα κλέος ἑλλάδι πάσῃ γέγονεν ἐκεῖνος ἀνήρ. μέγας αὐτῇ κόσμος εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἔσεσθαι. οὔποτε κῦδος ὑποτ' ὀλεῖται. ἀλλὰ οἱ τὸ ὄνομα, καὶ ἡ φήμη μετ' εὐκλείας αἰδίου εἰς τὸν ἐς ἀεὶ παραπεμφθήσεται χρόνον. εὖ πράττοιτε. καὶ Πρίγκιπα τὸν Χειλᾶν ἐξ ἐμοῦ προσείπατε. ὃς ἴστω φιλούμενος ὑπ' ἐμοῦ διά γε τὴν ἀρετὴν, ὡς οὐδέποτε μᾶλλον. *Bessario Cardinalis sapientis Gemisti filiis Demetrio, & Andronico. Perlatum est ad me communem omnium Patrem, & Magistrum, terreno deposito in cælum, ac lucidissima loca avolasse, arcanam una cum Diis cælestibus saltationem saltaturum. Ego equidem mihi gratulor, qui tanti hominis commercio usus sum, quo post Platonem, excipio Aristotelem, superiorem Gracia non tulit: adeo ut si quis de infinito animorum ascensu, descensuque Pythagoræorum, & Platonis sententiam non improbat, ego sane illud etiam addere non dubitaverim, Platonis animum fati vinculis infrangibilibus, quando id opus fuit, serviturum, & ut necessariam com-* Edit. Paris. *pleret periodum in terram venientem corpus Gemisti, illiusque vitę rationem selegisse.* Pag. 393. *Vos porro si non gaudetis, & plauditis tanto prognati patre, indecora facitis. Nefas enim est similem hominem lacrymis prosequi, qui ingens honor Gręcię fuit, magnusque decor in posterum erit. Hujus gloria numquam obscurabitur, sed nomen, & fama, cum benedictione sempiterna in futurum omne tempus demandabitur. Bene valete & Principem Chilam meo nomine salvere jubetote, qui sciat se a me propter virtutem quam maxime diligi:* In calce Epistolę Distichon, ac Tetrastichon in eumdem Gemistum addebatur, incultum utrumque, barbarum, nullo syllabarum metro, nullo numero confectum: indicium tamen amici animi, quem ne fraudemus, ut ut est, utrumque hic exscribemus. Non omnia possumus omnes.

Γαῖαν σώματι, ψυχῇ δ' ἄστρα Γεώργιος ἴσχει
Παντοίης σοφίης σεμνότατον τέμενος.

Terram corpore, animo stellas Georgius possidet, universæ sapientię venerabilissimum templum. Et,

Πολλοὺς μὲν φῦσεν ἀνέρας θεοειδέας Ἑλλάς.
Προὔχοντας σοφίῃ, τῇ τε ἄλλῃ ἀρετῇ.
Ἀλλὰ Γεμιστὸς ὅσον Φαέθων ἀστέρων παραλάσσει,
Τόσσον τῶν ἄλλων ἀμφοτέροις κρατέει.

Multos quidem procreavit homines Deo similes Græcia, sapientia, atque alia virtute eximios. Sed Gemistus quantum Phaethon stellis superior est, tantum alios in utroque vincit.

GEORGIUS, sive Gregorius HERMONYMUS, sive Charitonymus. Her-

monymus Spartiata, quisnam, & quodnam vitæ institutum secutus fuerit, habeto tibi ex clarissimo Naudæo nostro in Additamento ad Historiam Ludovici XI. cap. 7. *Gregorius Typhernas primus Græcorum ab expugnata Constantinopoli Lutetiam venit; & sistens se coram Rectore Academiæ dixit, sibi in animo esse Græcas litteras eadem in Academia publice docere studiosos: petiitque eo nomine stipendium, quod a sacris Canonibus linguarum Magistris decernitur. Hoc vero licet novum, atque insolens videretur in homine præsertim externo, & paupere, nihilominus blande acceptus fuit, & premium industriæ suæ tulit adeo eximium, ut Hieronymus Hermonymus Spartiata, Tranquillus Andronicus Dalmata, & Janus Lascaris illi quidem regnante Ludovico XI. hic vero dum Carolus VIII. rerum potiretur, Lutetiam accedere postea, idemque sibi munus deposcere non dubitarint. Et Georgius in primis non minus suo, quam Joannis Reuchlini viri admodum celebris merito inclaruit; siquidem non veretur hic in Præfatione rudimentorum Hebraicorum fateri se Hermonymo debere, quod linguæ Græcæ ignarus non esset, illudque rursum insinuat, eum in epistolis, quas ad ipsum e Germania scripsit, tum etiam in alia, quæ ad Jacobum Fabrum Stapulensem destinata est, ex qua tamquam non passim obvia in Bibliothecis verba, quę sequuntur exscribere non absurdum duxi. Quodque non ignorarent me ante omnes annis circa quadraginta cursus Alemanię Scholam Gręca elementa docuisse, quę ipse ego quondam in vestra Gallia ex discipulis Gregorii Typhernatis adolescens Parisiis acceperam Anno Dom.* CIↃ CCCCLXIII. *quo in tempore illic & Joannem Lapidanum Theologię Doctorem in Grammaticis ad Sorbonam, & Gulielmum Sardinum Accisiensem in vico S. Genovefæ, & Robertum Gaguinum apud Mathurinos in Rhetoricis pręceptores audivi. Deum post aliquot annos e Suevia rediens ad Parisios Georgium Hermonymum Spartiatam Gręce, docentem assecutus sum.* Fuit Sixto IV. familiaris, cui in gravissimis etiam negotiis inserviit. Habeo ex nota ejusdem met Georgii in fine Cointi Smyrnæi ab eodem diligentissime exarati, asservatique in Bibliotheca Barberina sub num. 170. ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον ποίησιν περιέχον Κοΐντου Καλάβρου ἐπιστρέψαντός μου ἐκ Ἀλβιώνης τῆς βρεττανικῆς νήσου ἐν πόλει τῇ Παρισίων ἐν τῇ Γαλλίᾳ χειρὶ Γεωργίου Ἑρμωνύμου, τοῦ Σπαρτιάτου πεμφθέντος ὑπὸ τοῦ μεγίστου ἀρχιερέως Σίξτου τετάρτου ἐπ' ἐλευθερίᾳ τοῦ ἀρ-
Edit. Paris. p. 394. χιεπισκόπου τῆς Ἰόρκης ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως αυοϛ΄. τρίτῃ φθίνοντος Ἑκατομβαιῶνος μηνὸς κατ' Ἀθηναίους, ὃν Ἰούνιον Ῥωμαῖοι καλοῦσιν. *Absolutus est hic liber continens poema Cointi Calabri, postquam ex Albione Britannica Insula Lutetias in Galliam commeassem, manu Georgii Hermonymi Spartiatæ, qui a maximo Pontifice Sixto Quarto missus fueram ad liberandum Urovici Episcopum, Anno a Christo nato 1476. Hecatombæonis mensis secundum Athenienses, quem Junium Romani dicunt die vigesima octava.*

Vertit e Græco in Latinum libellum Gennadii Scholarii Patriarchæ, qui *Vita salutis hominum* appellatur editum sub Gregorii Hermonymi nomine Basileæ in folio 1556. in Hæresiologia cum aliis Auctoribus cum Græcis, tum Latinis, qui pro Catholica Christi Ecclesia contra hæreses scripserunt, & tamen in Præfatione ad Joannem Episcopum Vvismariensem Joannes Dola de Albo Castro Græcus dicit se prædictum Librum de Græco Latinum fecisse.

Item vertit e Græco in Latinum Mahumetis vitam. edidit sub Georgii nomine Robertus Vvinter Basileæ in 8°. 1541. cum aliis.

Item Charitonymi Hermonymi cap. x. demonstratio, *Christum esse filium Dei, & Deum*. Χαριτωνύμου Χριστωνύμου ὀκτώ εἰσι ταῦτα τὰ κεφάλαια σὺν ἄλλοις τισὶν ἀποδεικνύντα, ὡς ὁ Χριστός ἐστιν υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ Θεὸς ἀναντιῤῥήτως, καὶ ἀναμφιβόλως, καὶ ὅλως ἀδιαίρετον. Græco-Latina cum notis ex manuscripto Codice Bibliothecæ Augustanæ jamprimum edita a Joanne Voegelino una cum Cyrilli, Damasceni, & Pselli opusculis Augustę apud Georgium Viller, & Sebastianum Mylium 1608. in 8°. Editumque videtur ex Autographo Auctoris; cum enim ipse in decimo argumento dicat, ἐπείγομαι γὰρ στενοχωροῦντος τοῦ χάρτου, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ πλέον μηκύνειν μὴ συγχωροῦντος. *Urgeor enim charta propter angustiam deficiente, & propterea longius hæc producere non permittente.* Notat Vegelinus in manuscripto paginę omne spacium scriptura repletum esse. Argumenta cum in infideles, & Turcas potissimum, qui sacra non admittunt, producantur, neque ex sacrarum litterarum, neque Patrum testimoniis, sed ex aliis rationibus deducuntur.

Nondum vulgata est *Monodia in Georgii Gemisti obitum* cum Epigraphe, *Hermonymus Charitonymus* habetur in Bibliotheca Augustana cum alia in ejusdem

Gemisti obitum monodia, scriptore Gregorio Monacho.

De GEORGIO SCHOLARIO verba facturis, illud ante omnia expediendum est, Plures ne, an tantum unicus Georgius Scholarius eadem ætate vixerit. Unum fuisse patria Constantinopolitanum, Philosophicis disciplinis, & reliqua litteratura doctissimum, qui cum Joanne Palæologo in Italia ad Concilium Florentinum venit, in quo & de auxilio patriæ ferendo, & de pace plures, atque elegantissimas orationes composuit, postmodum cum Imperatore Constantinopolim regressum, capta eversaque Urbe a Turcis, cum Turcarum Imperator Græcis, ut Patriarcham sibi pro more eligerent, percepisset, invitus Patriarcham creatum, nomenque in Gennadium mutasse, & cum non ultra annos quinque & menses sedisset, negotiorum mole, ac turbarum fluctibus perterritum Throno renunciasse, & sibi vixisse videntur narrare in Turco-Græcia Historia Civilis Constantinopolitana, Georgius Franza lib. 3. cap. 19. Chalcondylas de rebus gestis Turcarum, & alii, sed omnium recentissimus Manuel Malaxus in Historia Ecclesiastica. *Λοιπὸν οἱ κληρικοὶ κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ Σουλτάνου ἐσυνάξαν μερικοὺς τοὺς πλησίον Ἀρχιερεῖς, καὶ συνόδου γενομένης ἐκλέξαν ὅλος ὁμοφώνος τὸν σοφώτατον κύριν Γεώργιον τὸν Σχολάριον. ὁ ὁποῖος ἦτον κριτὴς τῆς βασιλικῆς κρίσεως εἰς τὰς ἡμέρας τῶν βασιλέων τῶν Ρωμαίων, καὶ ὅταν ὑπῆγεν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος εἰς τὴν Φραγγίαν ὁποῦ ἔκαμαν τὴν ὀγδόην σύνοδον, ἐπῆρε καὶ αὐτὸν ὡς σοφώτατον. ἦτον δὲ ἄνδρας ἁγιώτατος καὶ εὐλαβέστατος.* Et, *ὁ δὲ Πατριάρχης κύρις Γεννάδιος ἔκαμεν εἰς τὸν ὑψηλότατον Πατριαρχικὸν Θρόνον τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας χρόνους πέντε,* Edit. Paris. pag. 395. A *καὶ μῆνας, καὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα σκάνδαλα ὁποῦ ἦταν ἐκάλεσε σύνοδον Ἀρχιερέων, καὶ κληρικῶν, καὶ ἀρχόντων, καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἔκαμε παραίτησιν τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου. οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς ἐπαρακάλεσαν αὐτὸν, καὶ οἱ κληρικοὶ, καὶ ὅλος ὁ λαὸς διὰ νὰ ξαμείνῃ. ἀμὴ δὲν ἠθέλησε τελείως νὰ τὸ ἀκούσῃ. μόνον ἔγραψε τὴν παραίτησιν αὐτοῦ εἰς τὸν κώδικα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ λαβὼν τὰ πράγματα αὐτοῦ, ὅτι ἂν εἶχεν ὑπῆγεν ἐν τῷ ἅμα εἰς τὸ μοναστήριον, τοῦ θείου Προδρόμου, τοῦ ἐν τῷ ὄρει Μενοικέως πλησίον εἰς τὰς Σέῤῥας, καὶ ἐκεῖ ἀπέθανεν εἰρηνικῶς, καὶ ἐμετήλλαξεν ἀντὶ τοῦ κόσμου τούτου τὴν οὐράνιον βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.* *Clerici igitur de mandato Regis congregarunt certos quosdam, qui in vicinia erant sacrorum Antistites. Hoc modo Synodo coacta elegerunt una voce doctissimum, & prudentissimum virum Georgium Scholarium, qui stante adhuc imperio Romano, in judicio imperatorio judicem egerat. Ac, quo tempore Joannes Palæologus in Italiam profectus fuerat, ubi octava Synodus facta est, secum illum inter alios duxerat, ut eruditione præstanti præditum. Erat porro idem pietate, sanctitateque insignis vir.* Et, *Cæterum Patriarcha Gennadius in sublimi magnæ sanctissimæque Christi Ecclesiæ throno annos quinque, & aliquot menses egit. Tunc multis, magnisque dissidiis exortis concilium convocavit Pontificum, Clericorum, Optimatum, cunctorumque Christianorum, in quo se Patriarchico munere abdicavit. Adhortabantur quidem Pontifices ipsum & Ecclesiastici omnes, populusque cunctus ad manendum, sed prorsus ipse noluit audire. Verum abdicationem suam in Codice magnæ Ecclesiæ inscripsit. Dein rebus suis acceptis, recte se in Monasterium D. Prodromi in monte Menæcei prope Serras situm, contulit, ibique bona pace mortuus, cum hoc caduco mundo cæleste Dei regnum commutavit.* Et ex Latinis ii omnes, qui Commentarium, *De quinque Capitibus Concilii Florentini* Scholarii esse Gennadii, qui antea Georgius dicebatur, affirmant.

Joannes Matthęus Caryophylus Iconiensis Episcopus in Pręfat. quinque Capitum Concilii Florentini, quę ipse vernaculo Gręcorum sermoni donavit ad Lectorem, & in Nota ante orationes Georgii Scholatii post Concilium editas, cum videret sub Georgii Scholarii nomine duos Commentarios diversos, adversosque in eodem argumento, unum contra Latinos pro Gręcis, alterum contra Gręcos pro Latinis, neque posset tantam rei discrepantiam concordare, in eam ivit sententiam, ut assereret, duos fuisse Georgios Scholarios, unum, qui Concilio Florentino interfuit, & pro Latinis contra Græcos scripsit, quique sine ulla dignitate laicus ante captam Constantinopolim obiit: alterum Marci Ephesii alumnum, numquam in opinionem Latinorum abreptum, & qui post ereptum Græcis Byzantium Patriarchatum occupavit, & calamo stricto contra Latinos insaniit. Probari potest. Scholarius antiquior multa dixit, & scripsit in Synodo, & post Synodum: posterior ait consulto tacuisse ad illud tempus, cum contra Latinos scriberet, sed jam tum suscipere patrocinium dissensionis, familiaris, discipulus, & sectator Ephesii.

ὃ δὴ καὶ περὶ ἐμοῦ σφᾶς πεποίηκεν, ἢ ἀμφιγνοεῖν, ἢ τἀναντία δοξάζειν. ποτὲ μὲν ὑπὸ τῆς μακρὸν ἐχούσης σιωπῆς ἡμῶν, πλανωμένους. ποτὲ δὲ τὴν ἐν λόγοις, ἢ πράγμασιν οἰκονομίαν ἡμῶν κατὰ δοκοῦν σφίσι παρερμηνεύοντας. ἔστι δ' ἃ καὶ συκοφαντοῦντας. ἔδει μὲν τοίνυν καὶ διὰ ταῦτα λόγον συγγράψαντα, διορθώσασθαι μὲν αὐτῶν τοὺς μὴ καθάπαξ ἀνιάτως ἔχοντας, καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην, καὶ σύντροφον αὐτοῖς τε καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ δόξαν ἐπαναγαγεῖν. Et, οὔτε γὰρ ἀμφιγνοήσει τὶς λοιπὸν, οὔτε συκοφαντεῖν προαχθήσεται, τῆς ἐμῆς γνώμης ἐκδήλου γεγενημένης, ὅτι ἔμελλεν ὡριμωτέραν μὲν εἶναι καθ' ἑαυτὴν, ὠφελιμωτέραν δὲ ἢ πρόσθεν, τοῖς τῆς ἀληθείας φίλοις ἐκτίθεσθαι τούτων μὲν ἕνεκα τὸν παρόντα λόγον ἐνεστησάμην. *Quod quidem in causa fuit, ut de nobis vel dubitarent, vel contraria sentirent, quandoque propter nostrum diuturnum silentium elusi, quandoque etiam nostram, aut in sermone, aut rebus dispositionem pro libidine perperam exponentes, quandoque etiam calumniantes. Oportebat itaque propter jam dicta Commentarium scribere, eosque qui non*
Edit. Paris. pag. 396. *desperata sunt valetudine corrigere, & ad antiquam illam, & una cum ipsis, & Christi Ecclesia opinionem educatam reducere.* Et, *Neque enim quis in posterum dubitabit, neque ad calumnias confugiet mea sententia in publicum prolata, cum ex se ipsa opportunior, magisque quam antea proficua veritatis sectatoribus esset futura. Horum quidem causa præsentem sermonem institui.* Et ad calcem libri illa suggerit. ἐμαυτοῦ δὲ πρὸ πάντων κατηγορῶ, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν θρηνῶ, ὅσοι τοῖς πράγμασιν ἐκείνοις ἑκόντες, ἢ ἄκοντες, καὶ ἢ καθάπαξ, ἢ ἐκ μέρους τινὸς ἐνεχέθημεν, ἢ δυνάμενοι λαλεῖν ὅμως ἐσιγῶμεν ὑποστελλόμενοι. *Me ipsum præ omnibus accuso, & lugeo præterea nos omnes, quotquot rebus illis sponte, aut vi in totum, vel ex parte interfuimus, qui cum loqui possemus, tacebamus tamen, & metu sermonem reprimebamus.*

Subdit Caryophylus. *Ille*, nempe antiquior, *ante excidium Orientalis Imperii cessit e vita, hic captam vidit Constantinopolim. Ille nunquam sacris initiatus obiit, hic Patriarchatu accepto, & mutato nomine dictus fuit Gennadius.* Hæc omnino temere asserta probare debuerat Caryophylus. Quanto cautius alibi locutus in re obscurissima fuit. ἦν δὲ οὗτος, ὡς ἔοικεν, συνήθης, ἢ καὶ μαθητὴς Μάρκου τοῦ Ἐφέσου. *Erat autem hic, ut videtur, familiaris, sive etiam discipulus Marci Ephesii.* Sic cum ait Scholarium antiquiorem Constantinopoli rogatu Gregorii tunc Protosyncelli, deinde Patriarchę, complura Marci Ephesii argumenta contra Spiritus sancti a Filio quoque processionem valide confutasse: sed interea eo vita functo, Bessarionem reliqua Marci sophismata diluisse, nullo probatorum scriptorum dicto confirmata, eludit nos in alea, & somnos narrat, ut ex iis, quę infra, dum de illo Georgii opusculo contra Marcum sermonem habebimus, manifestum erit. Illa mecum Caryophylo conveniunt duos fuisse, & eodem tempore Georgios Scholarios utrosque cognomento, non indoctos, neque ineruditos; verum tamen non uno animo, nec eorumdem defensores, sed sententiis & voluntatibus discordes. Hic Latinos, ille Gręcos ad extremum usque spiritum oppugnarunt. Bene. Cętera non assentior Caryophylo. Scholarius qui Gręcorum causam egit inglorius, absque ulla Patriarchatus dignitate, & forte ante excisum Byzantium, Monachi tantum habitu Georgium in Gennadium commutans fato functus est. Habeo ex titulo syntagmatis. Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου, τοῦ ὕστερον γενομένου Γενναδίου μοναχοῦ. *Georgii Scholarii, qui demum Gennadius Monachus factus est.* Nulla hic Patriarchæ dignitas, quam nec ipse, nec post illum exscriptores operis saltem pro dignitate operis, & nomen adeo carum, quod postquam inditum illi fuerat, tantum delectatus est, ut numquam in posterum alio quam ipso publice & privatim compellari, & scribi, Georgii obliterato, voluerit, siluissent. Hinc scripta illius omnia post Patriarchatum sub Gennadii Scholarii nomine, nulla alterius facta mentione innotescunt: quod aliter in syntagmate cernitur, cum primum, & præcipuum Georgii, Gennadii tamquam minus notum, nomen præfigatur. Scripsit ante Patriarchatum initum syntagma illud. Falsum. Monachus enim non potuit, nisi post Patriarchatum fieri; cum ante e Laico in dignitatem evectus sit. Quare si monachus, ergo jam fuerat Patriarcha; si ante Monachus, quam Patriarcha, ergo alius a Scholario Catholicæ doctrinę assertore. Nec alium fuisse existimo, quam quem Cortesium Scholarium in aliis operibus manuscripti Codices indigitant, & Presbyterum, ad quem Marcus Ephesius epistolam contra ritus, & sacrificia Romanę Ecclesię direxit. ἐντιμότατε πρεσβύτερε, καὶ ἡμῖν ἐν Χριστῷ ποθεινότατε ἀδελφὲ κύρι Γεώργιε. τῷ Θεῷ δέομαι ὅπως ὑγιαίνῃ ἡ ἁγιωσύνη σου, καὶ ἐπὶ πᾶσι καλῶς ἔχῃ. *Honoratissime Presbyter, & nobis in Christo dilectissime frater, Domine Geor-*

gi. *Precor Deum, ut sospes sit sanctitas tua, & in omnibus bene se habeat.* P. τὴν γραφὴν σε δεξάμενος. Ad quam epistolam satis fusam responsionem Andreę Archiepiscopi Colossensis ad cives Methonenses per modum Dialogi, beneficio tum antiquæ, tum recentis Ecclesiasticæ Historiæ condi Ferdinandi Ughelli Abbatis Ci- Edit. Paris.
stercienſis etiam per otium legi. Perpetuus Florentinæ Synodi hostis, quod ex pag. 397.
Leonardi Chii epistola anno 1453. 16. die Augusti, De expugnatione Constantinopoleos data manifestum fit: illius enim in Latinos machinas ita explicat. *Verum quoniam nec ratio, nec auctoritas, nec variæ Scholarii, Isidori, Neophytique opiniones adversus Romanæ Ecclesiæ fidem stare poterant, actum est industria, & probitate præfati Domini Cardinalis, ut sancta unio, assentiente Imperatore, Senatuque, si non ficta fuit, firmaretur, celebrareturque 2. Idus Decembris Spiridionis Episcopi sancti die.* Et, *Intendebat ex una parte Scholarius, & altera Chitinca quandoque ad præsentiam semet Apostolicam conferre, ut hi essent, qui soli rem intellexisse viderentur, quique primi laudarentur tantæ unionis auctores: adversus enim Legatum multi invidia clanculo torquebantur. Ergo, dixi, Paterisne o Imperator, ut hæc ambitio scindat Ecclesiam? ut hujus gratia divina ira magis, magisque merito accendatur? Cur non e medio pertinaces illi tolluntur. Acquiescere Imperator visus. Metropolitas ad concupiscendum (forte compescendum) Scholarium, Isidorum, Neophytum, complicesque judices constituit quidem, non facto. Nam si pusillanimitatem Imperator excussisset, hanc fidei illusionem vindicasset.* Nec tacuit Chalcoondyles lib. 6. ὁ μὲν τοι Ἀρχιερεὺς καὶ σοφῶν τινας ἐπιπέμπει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον παρὰ τοὺς Ἕλληνας ἐς διάλεξιν ἀφιξομένους τοῖς τῶν Ἑλλήνων σοφοῖς, οἳ οὐ προσίεντο τὴν γενομένην σφίσιν ξύνοδον κατὰ τὴν Ἰταλίαν, Μάρκῳ τε τῷ Ἐφέσου Ἀρχιερεῖ, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν τιθεμένῳ τῷ τῶν Λατίνων δόγματι τὸ παράπαν, καὶ Σχολαρίῳ τῷ τότε παρ' Ἕλλησι τὰ ἐς σοφίαν εὐδοκιμοῦντι. οὐ μὲν τοι ἐδύνατο αὐτοῖς οὐδὲν ἐς λόγων ἅμιλλαν ἀφικνουμένοις. ἀλλ' ἀπεχώρουν ἄπρακτοι ἐπὶ Ἰταλίας. *Hinc motus Pontifex Romanus viros quosdam doctos Byzantium ad Græcos misit, ut cum his in colloquium venirent: qui quidem Synodum, & concordiam in Italia factam non admittebant: Marco scilicet Ephesi Episcopo, ne quidem ab initio Latinorum dogmati consensum præstare volenti, Scholarioque Græcorum tunc temporis doctissimo. Ubi ad colloquium, & ad disputationem ventum est, Romani nihil efficere potuerunt, verum re infecta domum reversi sunt.*

Et ut tandem evidentissima ratione rem firmam, Scholarius iste Romanæ Ecclesiæ perduellis, neque in Concilio Florentino fuit, neque adesse potuit infirmitate oppressus, qui postea Monachum induens, & sub eo habitu etiam post Concilium unionem illam Florentinam summopere objurgans, multa cum Latinis conflictatus est, quæ de Catholico Scholario, qui cum Imperatore Florentiæ fuit, & nonnisi cum ipso Patriarchatu semper antea laicus, ecclesiasticis initiatus asseritur. Manifestum itaque est, non Scholarium Patriarcham, sed alterum Monachum a Patriarcha diversum convitium Ecclesiæ Latinæ fecisse. Non ex meo ista profero. testis ipse Scholarius suæ conditionis statum probat. Mesazon Imperatoris gener, dignitate Magni Ducis, & cognomento Notaræ celebris, cum Concilium in Italia ageretur ad Theodorum Carystenum, qui cum Imperatore Synodo intererat, plerasque epistolas dederat, aliasque multo plures familiarissime; & eodem tempore Scholario ab Imperatore ipso disjunctissimo, cui respondens Scholarius scribit epist. 1. ἴσως ἐπειδὰν ὁ βασιλεὺς ἐπανήκει, καὶ δι' ἐμὲ μὴ προσαγορεύειν ἐκεῖνον. δίκαιον γὰρ ἅπαξ ἂν ὁ Θεὸς ἐθέλῃ, πάντα δύνομαι· ὅτι καὶ πείσεις τὸν πάντ' ἄριστον βασιλέα. *Fortasse ubi Imperator redierit, tua intercessione eum alloquar. Neque enim injusta si Deus dederit ab illo petam, quando omnium optimo Imperatori persuadebis.* Qui expectat reditum Imperatoris, cum Imperatore non est. Præterea Catholicus uoice plurimi ab Imperatore pendebatur, ut ex actis Concilii colligitur. Schismaticus dum hæret, & colloquia Imperatoris, aliorum opera sibi procurat, parum virtutis, parum animi, parum etiam nervorum habuisse, vilemque apud Imperatorem se fuisse demonstrat. Sed qui potuit gravi morbo, tantum ope divina pellendo impeditus in Italiam adnavigare? Scholarius est, qui loquitur eadem epistola, ὑφ' ἑνὸς μόνου τῆς τοῦ σώματος ἐνοχλούμεθα δυσκρασίας, ἧς οὐκ ἔστι μηχανὴ θαύματος ἄνευ ἀπαλλαγῆναι. *Ex una* pag. 398.
tandem corporis intemperie laboramus, cui sine miraculo mederi haud facile fuerit. Ideoque in 2. ad eumdem epistola gratias agit, quod de medico sibi providerat. Σὺ γὰρ ἤδη καὶ τὰς ἡμῶν μαντευόμενος χρείας φθάνεις τὴν αἴτησιν, καὶ τὸν ἰατρὸν γὰρ ἡμῖν ἔπεμψας πρίν τι παρ' ἡμῶν εἰδέναι σαφῶς, ὃς καὶ λίαν ἡμῖν ἔδοξεν ἐξαρκεῖν. *Tu enim & nostras præ-*

videns necessitates, postulata antevertis; Medicum enim nobis misisti antequam a nobis certior reddereris, qui nobis maxime idoneus visus est. Quid plura? adhuc Byzantium sub Christianis Imperatoribus stabat, & ipse, nescio an vitæ pertæsus, an gloriæ flagrans cupiditate, Monachorum albo adscribitur, Georgiique nomine, omisso Gennadii sibi adsciscit. Hinc epist. 8. scribi cœptum; Γεννάδιος ἐλάχιστος ἐν μοναχοῖς. *Gennadius humilis Monachus.* & Notaras, τῷ ὁσιωτάτῳ ἐν μοναχοῖς, ἐ λογιωτάτῳ ἁγίῳ διδασκάλῳ τῷ ποτὲ Σχολαρίῳ. *Venerabilissimo Monacho & eruditissimo Magistro quondam Scholario.* Et quod magis animadversione dignum est, Monachorum quoque curam in se recepit, cui postea renunciare coactus ad Athum montem se contulit, ut idemmet asserit epist. 9. ἐπεὶ καὶ τῆς μονῆς, ἧς ἤδη τὴν ἐπιμέλειαν ἐστέρξαμεν μὲν τὴν ἀρχὴν λογισμοῖς θειοτέροις κεκινημένοι. ἀλλὰ νῦν τῶν δεδωκότων ἐκείνην, καὶ δεηθέντων πάνυ λαβεῖν, οὐ πάνυ τοι τοῖς ἡμετέροις συμφωνούντων σκοποῖς, οὐράνιον τινὶ δεξαμένοις σύνθημα περὶ τοῦ δεῖν μᾶλλον ἰδιοπραγμονεῖν, καὶ τὴν ψυχὴν καθαίρειν καὶ ἀνάγειν πειρᾶσθαι τοῖς ἀπλανέσι ἐκ Θεοῦ φωτισμοῖς, καὶ ταῖς ὁδηγίαις τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκείνων, καὶ τὴν μικρὰν ἐκείνην παῤῥησίαν ἀμέμπτως ἐφύγομεν. Et infra. ἀλλ' ἐμέ γε οὐκ εἰς μακρὰν Ἄθως δέξεται. *Quandoquidem & Monasterii, quod ipse minime ignoras, curam in nosmet initio suscepimus divinis servientes afflatibus. Verumtamen nunc illis, qui monasterium tradiderant, & precibus nos iteratis ad illud suscipiendum compulerat, cum nostris cogitationibus non concordarent, nosque eorum conatus tamquam cælestem tesseram susciperemus, nos scilicet privatam vitam vivere, animumque purgare, conarique infallibilibus Dei illuminationibus, vetustiorum illorum adhortamentis manuductos ad excelsiora promovere, pusillum illum fastum inculpate negleximus.* Et, *sed me non multo post Athos excipiet.* In epistolis item, quas Monachus scripserat, licet habitum mutarit, naturam tamen suam haud vincere potuit, ut in Romanam Ecclesiam, quam semper contumeliose lædit, odium sibi insitum aliquo modo ex animo evelleret. Quomodo ergo Scholarius Catholicus erit Patriarcha schismaticus. Monachum mihi a Patriarcha, Concilio adhærentem, ab eo, qui in Concilio non fuerat sejunge, & evidentissime contra Caryophylum conclude, Scholarium schismaticum nullo modo Patriarcham fuisse; eum, qui in Italia fuit, non aute excisam urbem fato occubuisse, sed adhuc superstitem Imperii Othomanici exordio una omnium sententia ex laico Patriarcham electum; Scholarium alterum prius Monachum factum continuo schismati inhæsisse, qui nec Patriarcha fieri potuit, cum non ex laico, sed ex Monacho, & Monachorum præposito in Patriarcharum ipsum contra scriptorum omnium fidem gradum fecisset.

Scholarius vero, qui semper virtute, ac doctrina sua præsidium Latinis contra Græcos fuit, præceptorem habuit Matthæum Camariotam non indoctum hominem, ut in fronte cujusdam libri Joannis Zygomalæ adnotabatur, τοῦ σοφωτάτου, καὶ λογιωτάτου Ματθαίου, τοῦ Καμαριώτου ἐξήγησις εἰς τὰς ἐπιστολὰς Συνεσίου τοῦ σοφωτάτου, καὶ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου γεγραμμένη οἰκείᾳ χειρὶ τοῦ Καμαριώτου. καὶ ἔτι βραχὺ ὑπόμνημα εἰς τὸν αὐτὸν Καμαριώτην, ὅτι ἀπὸ Θεσσαλονίκης ὁρμώμενος, καὶ φιλόσοφος ὤν, ἦλθεν ὧδε εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν τοῖς ἐσχάτοις δυστυχέσι χρόνοις τῶν βασιλέων τῶν Παλαιολόγων, καὶ ὧδε μείνας μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ Πατριάρχου κυρίου Γενναδίου, τοῦ Σχολαρίου, καὶ ἄλλων τινῶν ἀρχόντων περὶ τὰ μέσα τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάνου Μουράτ. *Doctissimi, & eruditissimi Matthæi Camariotæ expositio in sapien-*
Edit. Paris. pag. 399. *tissimi, & reverendissimi Episcopi Synesii epistolas, manu ipsius scripta. Præterea Commentariolum in eumdem Camariotam, quo modo patria Thessalonicensis, professione Philosophus huc Constantinopolim veniret ultimis Regum Palæologorum miseris temporibus, & hic post urbem amissam substiterit postquam Scholarii, qui postea Patriarcha fuit Gennadius, & quorumdam aliorum Optimatum circa medium regni Sultani Amuratæ, præceptor fuisset.* Nec dissentit Maximus Margunius Epist. ad Davidem Hoeschelium Synopsi Rhetoricæ Matthæi Camariotæ præfixa. οἶμαι δὲ Ματθαίου εἶναι τοῦ Καμαριώτου τὸ σύγγραμμα, ἀνδρὸς τἆλλα εὐσεβοῦς καὶ τὰ περὶ λόγους οὐκ ἀγεννοῦς. προσεφοίτησε δὲ τούτῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, ὁ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῆς αὐτῆς τοὺς οἴακας καταπιστευθείς, ἀκμάσαντι μὲν πρὸ τῆς ἁλώσεως, ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ταύτης ἀπολιπόντι τὸν βίον. *Scriptio, ut videtur, Matthæi Camariotæ est Viri pii, & loquendi facundia diserti. Eum inter alios audivit Gennadius Scholarius, qui post captum Byzantium, ejusdem urbis gubernacula sibi concredita sustinuit. Matthæus ante excidium floruit, sed paulo post excidium diem obiit.* De discipulis, & patria Matthæi Camariotæ non nimis verosimilia tradit Theodosius Zygomala epist. ad Mar-

tinum Crusium de periculis, & cladibus Constantinopolitanis. Cum Græcorum Imperatore Joanne in Italiam veniens Ferrariæ, Florentiæque Concilio interfuit, ut supra adnotavimus in Synodo rogatus, ut sententiam diceret, a qua dicenda laici in Synodis excluduntur, cum laicus ipse esset, nihilominus dixit, & libris de ea editis, omnibus testatam esse voluit. sess. 25. ἐπεὶ δὲ μετὰ πάντων τῶν ἀγιωτάτων ἀρχόντων προτρέπομαι νυνὶ καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ θείου σου κράτους ὀλίγοις ῥήμασι δηλῶσαι τὴν ἐμὴν διάνοιαν, βούλει γὰρ τῷ συμπεράσματι τῆς ἁγίας ἑνώσεως πάντας ἡμᾶς συναινοῦντας, καὶ ὑπακούοντας ἔχειν, οὐ γνώμην διδοὺς τοῦτο γὰρ μᾶλλον ἁρμόττει τοῖς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θρόνους τε, καὶ βαθμοὺς εἰληχόσι, πληρώσω τὸ προσταττόμενον. Et, ὃ τοῦτο ποιῶ, οὐ διότι εἰμὶ κοσμικὸς, καὶ ἀνάγκην ἔχω πείθεσθαι τῷ θείῳ κράτει σου καὶ τὰ ἑξῆς. *Sed quoniam inter alios nobilissimos viros sacrum tuum Imperium me quoque hortatur ad proferendum, quid sentiam: vis enim in concludenda sancta unione nos omnes habere consentientes, dictoque audientes, non quidem ferendo sententiam, hoc enim potius congruit iis, qui sortiti sunt sedes, & gradus Ecclesiasticos, faciam imperata*. Et, *Idque facio non quia sum laicus, & necesse mihi est sacro tuo parere imperio* &c. Post Synodum, & collapsas fortunas Græciæ etiamnum laicus eligitur Patriarcha Constantinopolitanus, & Gennadius mutato nomine nuncupatur; & quemadmodum antea Patriarchæ ab Imperatoribus Christianis in eorum consecratione, ita ipse a Turca, muneribus etiam oblatis excipitur. Georgius Franza lib. 3. cap. 19. Historia Politica lib. 1. Turco-Græciæ. Malaxus in Historia Eccles. & alii. Quinquennium præfuit, & aliquot menses, & tranquillæ vitæ, ac quietis studio Patriarchatu se abdicavit, & in monasterio Prodromi in monte Menœcei prope Serras sito vitam posuit. Sequunturque Latini fere omnes, Possevinus, Bellarminius, Panvinius, & alii. Genebrardus Chronolog. lib. 4. in Nicolao V. nescit, *An is sit Gennadius Scholarius Patriarcha Constantinopolitanus, qui Synodo Florentinæ interfuerat, & pro Latinis contra Græcos de Capitibus quinque scripserat e Græcorum Patrum testimoniis*, nullo tamen evidenti argumento, si bene sapio.

His iisdem temporibus vixit GENNADIUS GEORGIUS SCHOLARIUS Metropolita Phasorum, a supradictis longe diversus, cum Georgius Scholarius Monachus, non asseratur fuisse Metropolita, & Patriarcha post Patriarchatum sibi vixerit. ad quem legitur Elogia Græca Francisci Philelphi in lib. 2. Psychagogiæ Carminum Græcorum cujus illud initium est;

Ος μοι ὄντι νέῳ σκαρὸν πάνυ δῖα θεάων
Εν Βύζαντος ἔρῳ ὤπασε Καλλιόπη.

Nec dubito alios etiam hujus nominis ac cognominis perplures fuisse, quorum scripta cum nulla ad manus pervenerint, ac si nulli fuissent, de illis sermo nullus nobis habendus est.

Hinc pro certo affirmare possumus, Opuscula omnia, quæ sub Gennadii Scholarii nomine circumferuntur, hujusce Gennadii esse, & potissimum si Patriarchæ titulo muniantur. Item, omnia, quę Latino nomini favent, & si Gennadium non præferant: item quę adversus Georgium Gemistum, cum quo iste noster simultates exercuit, id enim ipse de se scribit, Manuele Rhetore referente. Manuelis verba supra relata sunt. *Edit. Paris. pag. 400.*

Versiones item ex Latinis Auctoribus huic tribuendæ sunt, cum ipse opusculis contra Gemistum, & in Italia fuisse, & linguam calluisse Latinam profiteatur, quamvis in eo id etiam cavillatus est Gemistus, quod de alio non dixerim. Licet enim ille de se dicat, ὅτι καὶ ἐμοὶ πάντων τῶν ἑκατέρωθεν συγγραψαμένων ἐπιληλυθότι καλῶς καὶ ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐγκύψαντι, πόῤῥωθεν ἀρξαμένῳ τῆς περὶ ταῦτα σπουδῆς ἐξευρεῖν τι πλέον, ἐπὶ συνηγορίᾳ μὲν τῆς ἀληθείας, καθαιρέσει δὲ τοῦ ψεύδους ἐγένετο. *Non alia ratione, & mihi omnibus ex utraque parte bene perlectis, & sacris libris perceptis, cum jam inde multo ab hinc tempore in simili conatu præstiterim, preter jam dicta aliquid in re proposita ad confirmandam veritatem, & ad oppugnandam falsitatem de novo contigit invenire*. Et cap. 18. καθάπερ ἡμεῖς νυνὶ χεδὸν ταῖς ἑκατέρων συςάσεσιν, ὑπό τε φιλοτιμίας, καὶ ἀνάγκης ἐγγεγυμνάσμεθα. οὐδὲν γάρ ἐςι παρὰ Λατίνοις ῥητὸν ἢ ἐπιχείρημα πρὸς τὴν αὐτῶν δόξαν ταύτην, ὃ μὴ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἡμετέρων μετελήλυθεν εἴδησιν. *Quemadmodum nos nunc fere utriusque instantiis a gloriæ cupiditate, sive etiam necessitate exerciti sumus. Nulla enim apud Latinos sententia est, nullum argumentum eorum opinioni conferens, quod ad nostram cognitionem transvectum non sit*. Et alibi Planudem reprehendat, quod male verbum Augustini Græcis reddiderit; Latinæ tamen linguæ peritiam nullam sibi vindicat. Argumenta etenim, ac dis-

cursus utrinque fieri solitos, interpretum studio, & scribentium fastu, Græcis quoque ipsis Latinæ linguæ jejunis multo ante poterant.

Illud quoque certum est, Quæ Latinis, ac eorum sententiæ, & præcipue de Processione Spiritus sancti cornua obvertunt, alterius Georgii Scholarii esse, & forte etiam quæ Cortesii Scholarii nomen præfixum habent. Reliqua nisi argumentum efficax oppositum suadeat, utrius sint, in ambiguo esse. Ordiamur ergo a certissimis, & a Georgio nostro, qui Gennadius obtento Patriarchatu vocari voluit.

Scripsit varias orationes. Primam ad Synodum Orientalem Florentię, *De pace, & ferendo patrię auxilio*. Secundam, *De facienda unione, Dogmaticam, quæ præsenti rerum statui esset profutura*. Tertiam, *qua impedimenta pacis tolluntur*. Quartam, *in qua exponuntur, per quæ pax hujusmodi perfici possit*. Editę sunt primum Romę Gręce cum Concilio Florentino in folio & Gręce, & Latine, Joanne Matthęo Caryophylo Interprete cum eodem Concilio in 4°. apud Stephanum Paulinum. Et in Tomo 4. Conciliorum generalium Romę ex Typographia Camerę Apostolicæ in fol. 1612. habenturque manuscriptę in Biblioth. Regia Scoriaci, Bavarica Cod. 55. & 58. Altempsiana Cod. 35. & Antonii Augustini Cod. 263. Earum aliquas in Rutenicam linguam versas Joanni Basilio Magno Moscovię Duci, ad illum a Gregorio XIII. Pont. Max. allegatus, ut ipse narrat in Apparatu, obtulit Possevinus. Argumentum orationum non ab alio melius, quam ab ipso Scholario petamus, ex Concilii Florentini sess. 25. ἧς μὲν γνώμης γέγονα, καὶ εἰμὶ περὶ τὴν προκειμένην τῆς ἑνώσεως ὕλην ὁ πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς ἱερὰν ταύτην σύνοδον σχεδιασθείς μοι καὶ πεμφθεὶς λόγος δηλοῖ. ἐν ᾧ πρός τε τὴν ἕνωσιν, καὶ τὴν βοήθειαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πραγμάτων τοὺς ἱεροὺς τούτους προετρεπόμην πατέρας. μαρτυροῦσι δὲ καὶ τὰ δύο βιβλία, ἅπερ πρότερον συνθεὶς, νῦν ἐγχειρίζω τῇ παρούσῃ συνόδῳ. ὧν τὸ μὲν ἐστι συμβουλὴ περί τε ἑνώσεως, καὶ τρόπου αὐτῆς καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς ταύτην ἁρμόττει τὴν ὕλην. τὸ δὲ περὶ τοῦ ζητήματος πραγματεύεται σκοπὸν ἔχον δεῖξαι τοὺς διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας συμφωνοῦντας ἀλλήλοις, οὐ λόγοις ἀνθρωπίνοις, οὐδ' ἀποδείξεσιν, ἀλλὰ
Edit. Paris. pag 401. ῥητοῖς τῆς ἱερᾶς γραφῆς, καὶ τῶν διδασκάλων αὐτῶν. ἅπερ δύο βιβλία, φαῦλος μὲν ὢν ἐγὼ, καὶ παντάπασιν εὐτελὴς καὶ σοφίᾳ, καὶ ἐπιστήμῃ, καὶ γνώσει, καὶ πᾶσιν ὁμοῦ. καὶ τὰ ἑξῆς. Et, καὶ ἔσονται ταυτὶ τὰ βιβλία τοῦτο μὲν ἐναργὴς, καὶ διηνεκὴς ἀπόδειξις τῆς ἐμῆς ἀγνοίας. τοῦτο δὲ πληροφορία τὶς ἱκανὴ, καὶ βεβαίως περὶ τῆς τῶν διδασκάλων συμπνοίας, καὶ συμφωνίας, πάσῃ Χριστιανικῇ, καὶ ἀφιλονείκῳ ψυχῇ, ἑτοίμου ὄντος μου, καὶ αὐτῇ Θεοῦ χάριτι, λόγον ἀποδιδόναι τῷ βουλομένῳ λαβεῖν περὶ πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς γεγραμμένων. *Quam ego quidem habuerim, & nunc habeam sententiam de proposita unionis materia indicat sermo a me, utcumque compositus, & huic nostræ sanctæ Synodo oblatus: quo sacros hosce adhortabar Patres ad unionem, & auxilium rebus Constantinopolitanis ferendum. Testantur etiam duo libelli, quos antea compositos nunc præsenti Synodo trado. Quorum alter consilium dat, ut fiat, & quomodo fieri debeat unio, & exponit quicquid aliud ad hanc materiam spectat: alter vero quæstionem ipsam tractat; estque illi scopus ostendere, Doctores Ecclesiæ inter se concordes esse, non rationibus, ac demonstrationibus humanis, sed sacræ Scripturę, & Doctorum eorumdem sententiis. Quos duos libellos exilis ego quidem, ac tenuis & eruditione, & scientia, & prudentia, & omnibus plane.* &c. Et, *Eruntque hi libelli, & sensus mei evidens, ac perpetua demonstratio, & satis aperta declaratio consensionis, concordięque Doctorum, qua satisfactum erit omni Christianæ minusque amanti contentionum animę: me ipso quoque parato, gratia divina favente, ad reddendam volenti cuilibet rationem de omnibus, quę inibi scripta sunt.* Nec alio respexit Marcus Ephesius libello de Synodo Florentina. καί τις τῶν ἡμετέρων ἐπεχείρησε λέγειν, ὡς καλόν ἐστι τὴν εἰρήνην ἀσπάσασθαι, καὶ τοὺς ἁγίους συμφώνους ἀποδεῖξαι πρὸς ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ δοκῶσιν οἱ δυτικοὶ τοῖς ἀνατολικοῖς ἀντιφθέγγεσθαι. *Et quidam ex nostris aggressus est dicere; Bonum est pacem amplecti, sanctosque inter se consentientes demonstrare, ne videantur Occidentales contraria loqui Orientalibus.* Ad quem Josephus Methonensis Episcopus in Apologia, συνηγόρησε δ' αὐτῷ καὶ Σχολάριος ὁ σοφὸς, ὃς καὶ λόγους τρεῖς ἐξέθετο περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, καὶ τοὺς ἁγίους ἀνατολικούς τε καὶ δυτικοὺς ἐν αὐτοῖς τοῖς λόγοις μάλα γενναίως συμφωνοῦντας ἀλλήλοις ἀπέδειξε. *Cujus sententiam Vir doctus Scholarius confirmavit, qui tres etiam orationes*, De unitate Ecclesiastica *edidit, quibus sanctos Orientales consentire cum Occidentalibus pręclare admodum demonstravit*. De illis etiam Benevolentius. *Scholarius igitur, etsi dignitate multis esset inferior, doctrina tamen nulli erat secundus, ut ex hoc Commentario patet, in quo decreta Concilii tuetur. Sed & in*

in eodem Concilio duos libros edidit suæ fidei confessionem in eis exponendo, quos Imperatori, aliisque in Synodo legendos tradidit. Eos audivi Parisiis Latinos factos, atque editos. Præterea hic tres orationes composuit, ubi & Græcos suos ad unionem cum Latinis hortatur, luculentissimas. Nam eloquentiæ palmam huic tribuere tum Græci videbantur. Idcirco eæ jussu Imperatoris volumini Concilii Actorum insertæ sunt.

Occupato per omne nefas Byzantio, Sultanus Mahometus innata discendi cupiditate, sæpissime de rebus fidei Christianis, ejusque arcanis, nec non Philosophicis Quæstionibus cum doctissimo isto Gennadio sermonem conferebat, & inter alios quodam die per Patriarcheium obequitans, ubi intellexisset, ibi adesse Patriarcham in Pammacaristi ex equo discedens, superque solium assidens, multa de religione nostra, facta primum Patriarchæ potestate, ut libere, & absque ullo periculi metu responderet, interrogat. Ingenue Scholarius, ut virum vere doctum, pium, atque Catholicum decebat, pro sui muneris & tanti mysterii dignitate ad interrogata respondit. Disputatione illa Sultanus non indelectatus, eam & scripto sibi consignari, & in Turco Arabicam linguam ab Achmete Berroeæ Præfecto, Mahometi Zelebi Commentariensis patre transferri jussit, eo titulo. τοῦ σοφωτάτου, καὶ λογιωτάτου κυροῦ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, καὶ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, ὁμιλία ῥηθεῖσα περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως τῶν Χριστιανῶν. ἐρωτηθεὶς γὰρ παρὰ τοῦ Αμηρᾶ Σουλτάνου, τοῦ Μαχμέτου. τί πιστεύετε ὑμεῖς οἱ Χριστιανοί. ἀπεκρίνατο δὲ οὕτως, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν. μετεγλωττίσθη δὲ εἰς τὴν Τουρκοαραβόγλωσσαν ὑπὸ τοῦ Αχμὰτ Καδδῆ Βεῤῥοίας, τοῦ πατρὸς Μαχούμετ Τζελεπῆ τοῦ ἀναγραφέως *Sapientissimi, & eruditissimi Viri, Domini Gennadij Scholarij* Edit. Parif. pag. 402. *Patriarchæ Constantinopoleos novæ Romæ Homilia habita de vera, & inculpata Christianorum fide· Interrogatus enim ab Imperatore Mahometa.* Quid creditis vos Christiani? *respondit ei ad hunc qui sequitur modum. Translata est autem in Turco-Arabicam linguam ab Achmete, Berrœæ Prætore, qui Machumetæ Zelebi Commentariensis pater fuit.* Historiam Politicam, viginti capitibus comprehensam, & inter historiam Ecclesiasticam Manuelis Malaxi relatam, atque Latine versam Martinus Crusius edidit, una cum Turcicis Achumatis, & Malaxi historia in Turco Græcia lib. 2. Basileæ per Leonardum Ostenium 1584. fol. & Latine in Biblioth. Patrum. Crusius confundit, & cum Crusio Possevinus Homiliam hanc cum alio ejusdem Gennadii opusculo alio modo, & sub forma Dialogi Græce, & Latine a Joanne Brassicano edito, Viennæ 1530. Cujus inscriptio est, τοῦ αἰδεσιμωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γενναδίου Σχολαρίου βιβλίον συντομόν τι, καὶ σαφὲς περί τινων κεφαλαίων τῆς ἡμετέρας πίστεως, περὶ ὧν ἡ διάλεξις γέγονε μετὰ Αμηρᾶ τοῦ Μαχμέτου. ὃ καὶ ἐπιγέγραπται, περὶ τῆς ὁδοῦ τῆς σωτηρίας ἀνθρώπων. ἐρωτᾷ ὁ Τοῦρκος. ὁ δὲ Πατριάρχης ἀποκρίνεται. *Reverendissimi Patriarchæ Constantinopolitani Gennadii Scholarii liber brevis, & clarus de aliquibus capitibus nostræ fidei, de quibus colloquium habitum est cum Amera Machumeto, & inscriptum fuit, Via salutis hominum. Interrogat Turca; Patriarcha respondet.* Subdit Crusius, *Nesciebatur, cum ederetur is libellus, quis esset ille Gennadius, tamquam si ante 1100. annos vixisset, Presbyter Massiliensis; cum nondum esset Mahometes Turca. At nunc ex præsenti historia patet esse Gennadium, qui post expugnatam a Turcis Urbem Constantini, primus factus sit ibi Patriarcha.* Postremus hic in Hæresiologia cum aliis Auctoribus cum Græcis, tum Latinis, e Græco in Latiuum a Gregorio Hermonymo Spartano translatus, Basileæ 1556. in folio cusus est, & Helmestad. Græco-Latine 1611. in 8°. Habebaturque manuscriptus Scoriaci in Bibliotheca Regia, Monachii Bavarica, Londini Blonderiana, & in Romanis apud Alexandrum Chernbinum, & alios passim.

Possevinus duo objicit hisce libellis; Alterum, ubi agitur de sanctissima Trinitate, divinas personas vocari ἰδιώματα, *idiomata, proprietates, attributa.* Sed videri Auctorem excusandum, quod ei cum Tyranno res esset, qui hoc mysterium aliter exsibilasset. Quamuis alicubi nominet etiam πρόσωπα, Personas. Non hic pluribus agam. Gennadius satis, si attentius rem Possevinus considerasset, fecisset. καὶ ταῦτα τὰ τρία ἰδιώματα ὀνομάζομεν τρεῖς ὑποστάσεις, ἤγουν τρία πρόσωπα. καὶ διότι αὐτὰ τὰ τρία ἰδιώματα οὐ μερίζουσι τὴν μίαν, καὶ ἁπλουστάτην οὐσίαν τοῦ Θεοῦ. *Has tres proprietates nos nominamus tres Hypostases, seu Personas: & ipsæ proprietates non partiuntur unicam illam, & simplicissimam Dei essentiam.* Quid hic apertius dici potuit? An quia Personarum mentio inducta est, mysterium exsibilavit Tyrannus? Quid proprietatis, quid Personæ nomine Gennadius in-

nuat, non ab alio, quam ab ipso Gennadio affluenter satis habemus. Alterum est, in eo nullam mentionem fieri de processione Spiritus sancti a Filio: ideoque dubitandum non esse, quin a Græcis locus ille corruptus fuerit, qui libellum ad Martinum Crusium Byzantio non ita pridem in Germaniam miserunt: & Gennadium cum Latinis de processione Spiritus sancti, uti de aliis Catholicis dogmatibus planissime consensisse dubitandum non est. Adeo semper Patrum corruptores Græci similis sortis hominibus, cum vel eos non intelligunt, vel ad mentem eorum, ut ipsi vellent, non loquuntur, judicantur. Qui corrumpere potuit ex opusculo verbulum, qui tractatus integros, eosque permagnos de eodem argumento pro Latinis communicat, nec negat Auctorem similia scripsisse, & sensisse? An quæ idem Gennadius pro Concilio Florentino adversus Græcorum pertinaciam composuit, Græcorum ullus ad hæc nostra tempora præter Caryophylum, illiusque συνθιασώτην Arcudium, eosque in Italia Romæ enutritos Gennadii Scholarii esse negarunt? Quem non tot paginæ, verbulum offendere potuit? In Homilia, eaque compendiosissima, in qua per capita brevissima, quid Christiani crederent, exponebat, non videbatur necessarium per singula quæque rem conficere, & maxime quod in Dialogo cum eodem Tyranno habito, Processionem etiam a Filio aperte satis enunciarat: ideoque satis illi fuit rem digito indicasse, ut ex 3. & 4. cap. colligitur. An nescit Possevinus, ex silentio rei alicujus, & potissimum, si silentium damnatum non est, non statim negationem rei inferri? In Dialogo vero satis manifeste processionem professum fuisse, quis ibit inficias? Accipe verba, & catholico nostro Georgio Scholario etiam post Patriarchatum una mecum gaude. Interrogatus enim de productione Personarum respondet. *Duæ sunt in divinis Personæ productæ Filius, & Spiritus sanctus. Non generat Filius, sed generatur, propterea dicitur productus. Similiter Spiritus sanctus non spirat, sed spiratur, & ideo dicitur productus. Si igitur interrogatus fueris, in divinis quæ sint Personæ producentes, respondes duæ. Nam pater generat Filium, & Pater, & Filius spirant Spiritum sanctum.*

Edit. Parif. pag. 403.

Pro Concilio Florentino contra recentiores nonnullos Græcorum, qui illud contumeliose lædebant, *pro quinque Capitibus* in ejus definitione decretis *Apologiam* solidam, & efficacem composuit. Edita est Græce Romæ cum Concilio Florentino 1577. folio, & Latine Fabio Benevolentio Senensi Interprete ibidem 1597. in 4°. ad Gregorium XIII. cui opus nuncupavit. Et in Biblioth. Patrum, & cum aliis opusculis Dilingæ 1581. in 8°. & anno 1628. vernaculo Græcorum sermone donata a Joanne Matthæo Caryophylo: vulgarunt Typographi Congregationis de Fide propaganda in 4°. cum Bessarionis epistola ad Clerum, & laicos, aliosque Sedi Constantinopolitanæ subjectos. De cujus voluminis lectione Nicolaus Majoranus, eodem Benevolentio referente, Melphitensis Episcopus, & veritatis amantissimus dicere solebat: *Ego quinquaginta annos in famulatu hujus S. Sedis & Pontificum vixi, eosque ob innumera in me merita colui semper, ut debui, at nulla alia re magis ad eorum cultum sum accensus, & inflammatus, quam ex hujus voluminis lectione.* Hinc Benevolentius affirmabat, Curiæ Romanæ dignitatem ab aliis viris præconiis fuisse celebratam. Nam Nicænus Bessarion, & Trapezuntius Georgius de Primatu Petri lectu dignissima condiderunt, paucis ea quidem cognita, sed luce, & sole dignissima; verum eos longo intervallo ab eloquentia Gennadii abesse. Is hunc librum in urbe Constantinopolitana videtur conscripsisse paulo post direptionem ejus sub Mahumete Turcarum Imperatore: quam rem adeo tragice in quinto deplorat, ut cuivis lacrymas excutere possit. Quanti eum fecerit Bessarion Cardinalis Nicænus ostendit in Epistola quadam ad Græcos de Primatu Petri, in qua eadem fere leguntur, quæ apud Gennadium conscripta sunt, interdumque iisdem verbis; nec dici potest, primum scripsisse Belsarionem, cum ejus epistola data sit anno 1463. & Gennadius obierit 1460. secundum Panvini Chronicon, ut liquido pateat, tunc apud omnes ejus virtutem claram, & celebrem extitisse. Tradit præterea in hac versione Gennadii quatuor Codicum ope se adjutum fuisse, antequam liber Græcus typis excuderetur. Primus est advectus e Creta, relatumque est, eum fuisse Georgii cujusdam Corinthii, viri in Græcis litteris non mediocriter eruditi, quo cum ipse ante multos annos Venetiis familiariter versatus fuerat. Alter fuit Marcelli secundi Papæ, eum de sua Bibliotheca protulit Cardinalis Sirletus, testatus aureis centum coemptum. Tertius ex

Vaticano ab hoc fonte deductus, ac descriptus. Postremum, sed magis vetustum commodavit illustrissimus Cardinalius Farnesius, ac sine nomine Auctoris io Edit. Paris.
Insula Naxo, una ex Cycladibus, ut videtur conscriptum. Extabat etiam olim pag. 404.
manuscripta hæc Gennadii Apologia io Bibliotheca Antonii Augustini Cod. 163. De Auctore hujus operis satis io syotagmate nostro de utriusque Ecclesiæ Occidentalis, atque Orientalis perpetua consensione contra Arcudium, & Caryophylum disputavimus. Hinc Lector petat, si placuerit.

Ejusdem *de Prædestinatione* Tractatum ad Josephum Thessalonicensem, cujus illud principiom est, κλεινοπιτὴς ἐδεξάμην σου τὴν ἐπιστολὴν, primum edidit David Hoeschelios a Maximo Margurio acceptum Augustæ 1593. io 4°. illud post Patriarchatum renunciatum scripserat, ut ex illis colligo. ὁ γὰρ ἡμέτερος καιρὸς, καὶ τῶν ἡμετέρων ᾤχετο λόγων, μᾶλλον δὲ παντὸς ἀγαθοῦ. καὶ δεῖ καὶ τὴν ἐσχάτην ἀμορφίαν τοῦ γένους ἐν ἅπαντι πράγματι καθημένους ἐν γωνίᾳ που θρηνεῖν σιωπῇ καὶ τὴν ἀπαγωγὴν τῆς τοιαύτης ἐξαιτεῖσθαι ζωῆς, ὁπόταν ἐπινεύει τὸ Θεῖον. *Nostrum etenim tempus, & nostrorum sermonum, imo totius boni abiit. Oportetque extremam nationis in unaquaque rei deformationem in angulo nos confidentes deplorare tacite, & ex hac vita abitionem deprecari, cum id annuerit Numen.* Et io fine tractatus. ἔχεις καὶ τοῦτον ἡμῶν ἐκ τῆς ἡσυχίας τὸν λόγον. *Habes & hunc nostrum ex quiete, & tranquillitate sermonem.*

Ejusdem εὐχὴ εἰς τὸν ἕνα καὶ τρισυπόστατον Θεόν. *Oratio ad unum, & trium personarum Deum.* P. Θεὲ ἅγιε παντοδύναμε, ἀΐδιε, κραταιέ. Edita ab Aldo Maoutio Venetiis Græce, & Latine cum Damasceni, Cosmę, & aliorum hymnis in 4°. & Latine in Bibliotheca Patrum Tom. 4. Parisiis 1589. & alibi.

Litteras io sepulchro Magni Constantioi excisas, de excidio Urbis, & Turcarum imperio obstrusas ad illa tempora, oullique ootas ipse primus exposuit, & vulgavit. Edidit eas Dorotheus Monembasię Metropolita in fine sui Chrooici Venetiis apud Joannem Petrum Pinellum 1637. in 4°. & Matthęus Cigala Cyprius post Novam Variarum Historiarum Synopsim Venetiis apud Antooinum Julianum 1637. in 4°. De illis hęc quoque adnotarunt. καὶ ταῦτα τὰ γράμματα ἰδιαλάμβανον περὶ τῆς βασιλείας τῶν Τούρκων, καὶ περὶ τοῦ τέλους αὐτῆς, λέγονται δὲ χρησμοί. τὰ ὁποῖα τὰ ἐξήγησεν ὁ σοφώτατος πατριάρχης κύριος Γεννάδιος, ὁ ὁποῖος ἦτον εἰς τὸν καιρὸν τῆς βασιλείας τοῦ κυρίου Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ὁποῦ ἔκαμε τὴν ὀγδόην σύνοδον εἰς τὴν Φιορέντζα, καὶ ὅταν τὰ ἐξήγησεν ἦτον κοσμικὸς καὶ κριτὴς τῆς βασιλικῆς κρίσεως. *Litteræ hæ continebant quædam de Turcarum Imperio, & fine ejus: vocanturque oracula. Illa sapientissimus Patriarcha Dominus Gennadius, sub imperio Domini Joannis Palæologi, qui octavam Synodum Florentiæ absolvit, exposuit: sæcularis ipse tum temporis, & Imperatoriæ aulæ Judex.* Alii Codices Vaticinium hoc tribuunt Leoni sapienti. Differentiam Codex ille manuscriptus expressit. χρησμὸς ὅσπερ εὑρέθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς μίαν κολώναν μαρμαρίτικην διὰ ψηφίων γεγραμμένος, ὃν ἐξηκαθάρισεν. ἄλλοι δὲ λέγουσι ὅτι ταῦτα τὰ γράμματα εὑρέθησαν σημειωμένα ἐν μαρμάρῳ τοῦ τάφου τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ ἐξήγησε ταῦτα ὁ ἐν ἁγίοις Πατριάρχης Σχολάριος. *Oraculum Byzantii repertum in columna marmorea musivo descriptum, quod explanavit. Alii dicunt prædictas litteras invisas fuisse in marmore sepulchrali magni Constantini, easque exposuisse sanctum Patriarcham Scholarium.* Vaticinium hoc ipse primo Variorum antiquorum Tomo, in Antiquitatum Constantioopolitanarum auctario a me procurato cum aliis ejosdem Leonis, Methodii Patarensis, Theophili Romani, Danielis Monachi, & aliorum vaticiniis eonnexui. Habetur manuscriptum in Bibliotheca Vaticaoa Scoriaci Regia VII. ζ. 1. Bavarica Cod. 193. & legebatur in Bibliotheca Antooii Augustini Cod. 140. Et hæc quidem edita suot.

Nondum vulgata. *Monodia de direpta Constantinopoli per Turcas.* Fabius Benevolentius, *Audivi etiam de Angelo Justiniano Græco homine Gebennensi Episcopo, & legisse Monodiam Gennadii ejusdem argumenti, in qua copiose explicat, & lamentatur suæ civitatis, & gentis interitum, vel magis excidium.* Ex Theodorus Zygomala epist. ad Crusium anno 1581. data in Turco-Græcia pag. 100. ἀλλὰ καὶ τὸ μέρος τοῦτο ἐν ἄλλῃ ἐπιστολῇ Γενναδίου Σχολαρίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐντυχὼν δεῦρο, ἔκρινα γράψαι, pag. 405.
ὅπου διηγούμενος καὶ ἄλλα λέγει καὶ τοῦτο. μνήσθητε, ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, &c. *Sed quod ad hanc partem de direpta Constantinopoli pertinet, cum in aliam epistolam Gennadii Scholarii Patriarchę Constantinopolitani incidissem, ad te scribendum duxi, quę ille inter alia narrat. Mementote Fratres, & Patres*, &c. Ao hæc epistola eadem cum Moodia, quam Angelus Justiniaous legerat? An ex quinto capite pro decretis Florentinæ Synodi ἀποσυμβατικόν; An separatim ea cooscripsit Gennadius,

dein cum opus esset, iisdem, ne verbulo quidem immutato, more gravissimorum hominum, tamquam suis, in aliis operibus usus est? Sane quæ Zygomala retulir, in jam laudato capite verbatim exscripta sunt.

Gaulminus Notis in Eustathium de Ismeniæ, & Ismenes Amoribus commemorat Gennadii librum, cujus titulus est, *ἑτέρα ἔκθεσις τοῦ Ραμπλίου, ὃν ἔλαβον ἀπὸ τοῦ βιβλίου Γενναδίου Πατριάρχου. Alia expositio Ramplii, quam habui ex libro Gennadii Patriarchæ*. Gennadii in Ramplium expositione non uno in loco usus est Joannes Meursius in Glossario Græco-Barbaro.

Περὶ ψυχῆς. *De Anima*. Scoriaci in Bibliotheca Regia vr. δ'. 11. καὶ ὑπάρξεως αὐτῆς. *Et Existentia ipsius* Ibidem vi, ί. 3.

Post Florentinum Concilium Marcus Ephesinus Antistes, quamnam ob caussam, Deus scit, sane illi odium in Latinos, ac in Bessarionem, cæterosque Græcos, qui comperta veritate resipuerant, rabies non defuit, impos animi, ac intemperiis actus, tum sermone, tum scripto variis ad diversos contra Florentinam Synodum litteris datis deliramenta mera, immani Ecclesiæ Orientalis damno locutus est; non tamen impune, tamquam qui pretium ob stultitiam, ac temeritatem a Bessarione, Josepho Methonense, Andrea Colossense, Gregorio Protosyncello, aliisque tulerit; sed potissimum a Gennadio nostro, qui argumenta ejus de Processione Spiritus sancti a solo Patre, acutissime, eloquentissimeque, prout illa ferebant tempora, & materiæ sublimitas dissolvit. Liber sub hoc titulo. *Ἀπόκρισις πρὸς τὰ συλλογιστικὰ κεφάλαια Μάρκου τοῦ Ἐφέσου κατὰ Λατίνων. Responsio ad syllogistica capita Marci Ephesii contra Latinos.* P. οἱ Λατῖνοι τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων, in Bibliotheca Bavarica Cod. 115. & alibi invenitur. In Codice item satis antiquo Collegii Græcorum hoc idem opus in hunc modum habetur. *Συλλογισμοὶ κυροῦ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου κατὰ Λατίνων, καὶ ἀπολογία κυροῦ Γενναδίου, τοῦ Σχολαρίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὰ αὐτά. Syllogismi Domini Marci Eugenici Metropolitæ Ephesii, contra Latinos. Et Responsio Domini Gennadii Scholarii Patriarchæ Constantinopolitani in eadem*. Responsio ad caput 17. perducta est; in quo cum vitam finisset ipse, alius Ephesino respondit, cujus mihi nomen ignotum, ut ex nota ibidem apposita manifesto apparet. Scribit namque, *Ἀπολογία οὐ τοῦ Σχολαρίου. ἐκεῖνον γὰρ φθάσας ὁ θάνατος τὸ κοινὸν χρέος, καὶ μὴ εἰπεῖν, ἄλλος ἀντ' ἐκείνου ἀπολογεῖται. εἰσὶ δὲ τὰ παρὰ τοῦ Ἐφέσου τάδε. Responsio hæc Scholarii non est; ille etenim antequam opus absolvisset in communem locum abierat; ideoque alius pro eo responsionem aggreditur. Quæ autem ab Ephesino proponebantur, hæc sunt*. Caryophylus in Præfatione quinque capitum ex Codicis manuscripti auctoritate Responsionis hanc postremam partem Bessarioni appingit. *Gregorius Protosyncellus Patriarcha cum videret superseminatum ab Ephesio lolium crescere, rogavit nobilem virum Gregorium Scholarium, ut sicuti legitur in antiquo Codice Bibliothecæ Vaticanæ, qui multa continet spectantia ad Florentinam Synodum, ipse quemadmodum in sacra olim Synodo doctissime scripserat, & appositissime ad id, quod agitabatur, ita Constantinopoli solveret Ephesii nodos, ac strophas, quibus Græcorum vulgus eludebatur. Quod quidem ille magnam partem præstitit egregie, licet morte præventus, non potuerit opus absolvere, Interea vires acquirente majores factione Ephesii, & invalescente in dies contumacia hostium sanctæ Synodi, cogitur Patriarcha Gregorius Constan-*
Edit. Paris. *tinopolim deserere, & confugere Romam, ubi profugus egit cum Bessarione Cardinali,*
pag. 406. *ut reliquas Ephesii decipulas amoliretur: quod is feliciter assecutus est*. Et Nota orationibus Scholarii de Pace post Florentinam Synodum præfixa. *Is postea Constantinopoli rogatu Gregorii tunc Protosyncelli, deinde vero Patriarchæ complura Marci Ephesii argumenta contra Spiritus sancti a Filio quoque processionem, valide confutavit; sed interea eo vita functo Bessario doctissimus, reliqua Marci sophismata diluit. Quapropter hujusce Scholarii perhonorificam mentionem faciunt, qui ad Marci Ephesii epistolas edidere oppositas responsiones*. Et Benevolentius, *Nam Marcus scriptis adversus Latinos editis a Catholica fide suos abalienavit: hujus temeritatem cum Scholarius ferre non posset, monitu Gregorii Protosyncelli Patriarchæ omnibus ejus capitibus respondit, qui liber impressus non est, & paucis cognitus*. Possevinus in Indicibus ad Apparatum refert in Medicea Bibliotheca asservari, *Georgii Scholarii de Processione Spiritus sancti*, & Viennæ Austriæ Imperatoris, *Georgii Scholarii liber secundus de Processione Spiritus sancti*. Et Bavarica Monachii Cod. 212. *Georgii Scholarii de Processione sancti Spiritus*. An eadem cum superiori, vel cum eo, quod sub Gennadii Scholarii Monachi contra Latinos editum est? non liquet. Τοῦ αὐτοῦ ἀπόκρι-

σις πρὸς τὸ ἐπιχείρημα τῶν Γραικῶν. Ejusdem *Responsio ad argumentum Græcorum.* P. ἀλλὰ πρὸς τοῦτο φασίν.

Gennadii Patriarchæ Constantinopolitani liber magnus de Catholica Theologia. Quomodo Pater ingenitus: quomodo Filius genitus; & quomodo Spiritus sanctus procedens, & quomodo tria sunt, & quomodo hæc tria unus. & rursus. Quomodo unum tria, & quare proprietatis Patris alia, alia Filii, alia Spiritus sancti: & quomodo in ordine Pater primus; Filius secundus, & Spiritus sanctus tertius sit ordine. Verderius in Catalogo Bibliothecæ Constantini Barini.

Ejusdem Gennadii Patriarchæ Constantinopolitani explicatio de sancta Trinitate, cujus initium. Faciamus hominem juxta imaginem, & similitudinem nostram. Idem ibidem. Γενναδίου Πατριάρχου ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ ἐν κεφαλαίοις ϛ'. *Gennadii Patriarchæ Epistola ad commorantes in monte Sina capitibus sex.*

Possevinus in Apparatu, & in Indicibus scribit, ejusdem Gennadii *Homilias in diversa Evangelia. De mortalibus, ac venialibus peccatis juncto libello de pedibus, & metris, de Epistolicis typis.* Extat manuscripr. in Bibliotheca Cæsarea Viennæ Austriæ. Ego an Catholico Scholario, vel Schismatico tribuam animi pendeo. Quid de his, quæ ipse non vidi, nec legi pronunciare possum?

Georgium Plethonem, qui nullum Aristotelis objurgandi locum reliquerat, quibus dictis meruit, libello in eum edito accepit, cui ἀντιλήψεις nomen fecerat. Scholarium Pletho inclementer, atque160 ferociter Apologia vulgata conclamavit. P. ἐπειδὴ τὸ βιβλίον τῶν κατ' Ἀριστοτέλους βλασφημιῶν. Utrumque dono Jacobi Mercati Monachi Silvestrini, ingenio, religioneque summi apud me est.

Ejusdem, ἐξήγησις εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Πορφυρίου, τὸ περὶ τῶν πέντε καθόλου, εἴτουν τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Πορφυρίου. *Expositio in Librum Porphyrii, qui est de quinque universalibus, vel in introductionem Porphyrii.* P. πάσαρα τινὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ τῆς φιλοσοφίας προσγίνεται.

Ejusdem ἐξήγησις εἰς τὰς δέκα κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους. *Expositio in decem prædicamenta Aristotelis.* P. ὅσα μὲν ἔδει περὶ τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἔτι περὶ τῆς Λογικῆς. Idem opus legitur in Vaticano Cod. 942. pag. 155. cum hoc titulo, Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου προλεγόμενα εἰς τὴν ῥητορικὴν καὶ εἰς τὴν Πορφυρίου εἰσαγωγὴν ἐκ διαφόρων συλλεγέντα βιβλίων μετὰ ἰδίων ἐπιστασιῶν.

Ejusdem, εἰς τὸ περὶ ἑρμηνείας βιβλίον ἐξήγησις. *Expositio in librum de Interpretatione.* P. ἡ μὲν ὑλικὴ αἰτία τούτου τοῦ βιβλίου εἰσὶν αἱ προτάσεις. De hisce expositionibus Scholarius in fiue operis. καὶ ἡμῖν αἱ πρὸς τὴν πραγματείαν τῶν προτάσεων, τὴν περὶ ἑρμηνείας λεγομένην ἐξηγήσεις, εἰ καὶ μὴ ἱκανῶς, ἀλλὰ καὶ ἀκριβῶς ὁμοῦ καὶ ἱκανῶς τοῖς εἰσαγομένοις, καὶ τῇ ἡμετέρᾳ δυνάμει συμμέτρως ἀπεδόθησαν. ὥσπερ καὶ αἱ εἰς τὰς δέκα κατηγορίας, καὶ ἔτι πρὸ τούτων εἰς τὰς Πορφυρίου φωνὰς χάριν Θεῷ πάντων ἕνεκα τῶν ἄλλων, καὶ τούτου νῦν ἀναφέρουσιν. *Et a nobis quidem in tractationem de Propositionibus, De Interpretatione nuncupatam, expositiones, si non satis, attamen & accurate, & satis iis, qui introducuntur, & nostris viribus apposite traditæ sunt. Quemadmodum & illæ, quæ in decem Prædicamenta, & ante eas in Porphyrii voces, gratias Deo omnium aliorum, & nunc hujusce causa referentibus.* Dictæ expositiones iis, qui Logicæ operam navant apprime necessariæ uno in volumine eleganter descriptæ, raræ pretiosæque cum non ubique, quod ipse sciam in promptu sint, apud me conservantur, quas cum *expositionibus in Priora, & in libros de Anima* manuscriptas extitisse Venetiis tradit Gesnerus in Scholario. Fallitur tamen, dum putat alium esse hunc Scholarium ab eo, de quo supra dixerat, prænomine Gennadii, idem namque est, ut supra adnotabamus. Georgii vero Scholarii prolegomena *in Logicam, & expositio in Porphyrii Isagogem, in Categorias Aristotelis, & librum de Interpretatione* conservari in Bibliotheca Regis Gallorum, nunc demum ab humanissimus viris Puteanis significatum est. Edit. Parif. pag. 407.

Librum quoque Gulielmi Porretani, *De sex Principiis* e Latino in Græcum transtulit; idem Scholarius in decem Prædicamenta Commentario Lect. 15. καὶ ταῦτα μὲν ἀρκεῖ ὅσον πρὸς θεωρίαν τῆς αἰτίας, δι' ἣν οὐκ ἐν πλάτει διεξέρχεται περὶ τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν. ὁ μέντοι Βοήτιος, ἢ ὥς οἱ πλείους φασὶ Πορρετάνιός τις θεολόγος, τοὺς γὰρ εἰς Ἀριστοτέλην ἀναγράφοντας τὸ ἔργον δεῖ παραιτεῖσθαι περὶ τούτων, τῶν ἐξ ἀρχῶν καὶ ζῆλον Ἀριστοτελικὸν συνεγράψατο. ὅπερ ἡρμήνευσα αὐτὸς εἰς τὴν ἡμετέραν φωνὴν ἀπὸ τῆς τῶν Λατίνων, καὶ ἔστιν οὐ τοῦ τυχόντος λόγου τὸ σύγγραμμα. *Et hæc quidem satis sunt ad deprehendendam causam, propter quam non fuse reliqua Prædicamenta pertractat. Veruntamen Boetius, vel, ut plurimi asserunt, Porretanus quidam Theologus: Nam qui opus il-*

lud ad Aristotelem deferunt, audiendi non sunt, de his sex Principiis Aristotelem æmulatus conscripsit. quod ipse e Latina in linguam nostram traduxi. Opus sane haud contemnendum.

Scripsit etiam contra Nicolaum Cabasilam ἀντιρρήσεις. Ipsemet in Responsione ad argumenta Marci Ephesini contra Latinos, ad quintum, χάριν δὲ καὶ ὅτι καθάπερ ἀσθένειαν μόνῳ τῷ σῷ ἐπιχειρήματι, καὶ τῷ τούτου συμπεράσματι συνειδὼς καὶ τὸ σοφὸν ἐκεῖνο τοῦ Καβάσιλα συνῆψας ἐνθύμημα καθάπερ ἐπεισόδιόν τι τοῖς σοῖς αὐτὸ ποιησάμενος, περὶ ὅπερ ἐκεῖνος πολλὰ ἐμόγησε, τοῦτό σε μόνον ἴσως ἐξαιτιάσεται πρὸς τὸν ἄνδρα, ὅτι ἐκείνου τὰ ἐκείνου συνάπτοις· ἐκ γὰρ τῶν ἐκείνου καὶ τὰ σὰ τυγχάνειν δοκοῦντα εἴληπται, συνθήκῃ μόνον καὶ φράσει, καὶ ἴσως οὐδὲ βελτίονι διαφέροντα. ἀλλ' ἡμεῖς ὅτι τε ἐγκαίρως συνῆπται, καὶ ὅτι πρὸς ἐκεῖνον χωρὶς ἀπολελογήμεθα, περιττὸν ἡγούμεθα νῦν τὴν προσθήκην ἐξετάζειν ἐκείνην. ὁπόσα δὲ ἄλλα περιττὰ τῷ ἐπιχειρήματι τούτῳ τοῦ Καβάσιλα τοῦ πρώτου κεφαλαίου τῆς καθ' ἡμᾶς αὐτῷ συγγεγραμμένης βίβλου τυγχάνοντι συνίσμεν ἰδίως, ὡς εἴρηται παρ' ἡμῶν ἐξητάσθη τε, καὶ ἠλέγχθη καλῶς ἐν ταῖς πρὸς αὐτὸν ἀντιρρήσεσιν. *Illud porro gratiosum est, quod cum imbecille admodum tuum argumentum, illiusque conclusionem deprehenderes, sapiens illud Cabasilæ enthymema, circa quod ille multum laboraverat, extrinsecus assumptum, inductumque tuis apposuisti. Et hoc te tantum apud illum hominem excusabit, quod rebus illius non alienas adglutinas. Ex illius etenim penu, & quæ tua videntur esse desumpta sunt, compositione solum, & dictione, quæ forsan nec melior est, discrepantia. Nos vero quod opportune appositum sit, & separatim ad illud respondimus, supervacaneum esse duximus, nunc additionem illam examinare. Quæ autem, quantave in hoc Cabasilę argumento, quod ipse in primo capite libri adversus nos conscripti, explicuit, deprehendimus, separatim, ut jam dictum est a nobis examinata sunt, probeque reprehensa in nostris adversus ipsum refutationibus.*

In Indice Bibliothecæ Mediolanensis legi, Georgii Scholarii περὶ τῆς τοῦ Γρηγορᾶ ψευδογραφίας. *De falsa scriptione Gregorę*. Quod omnino existimo Pseudo-

Edit. Parisi. pag. 408.

epigraphum, mendumque exscriptoris, aut illius potius, qui Indicem concinnavit. Fraudem inde ortam puto. Forte in eo Codice Georgii Scholarii aliquid extat, quod excipit deinde titulus anonymus περὶ τῆς τοῦ Γρηγορᾶ ψευδογραφίας. Qui Indicem confecit parum caute tractatum illum eidem Auctori, quem superior tractatus præferebat, cum nullus alius suppeteret, quod sæpissime fieri amat, adscripsit. Et ni me fallit memoria memini me aliquando in manuscriptis legisse Φακρασῆ περὶ τῆς τοῦ Γρηγορᾶ ψευδογραφίας, *Phacrasę de falsis scriptionibus Gregorę*. An eadem, vel diversa a Mediolanensibus sub Georgii Scholarii nomine divenditis, quibus facultas conferendi Codices data est, ipsi dijudicent.

Robertus Constantinus Gallus in sua Bibliotheca testatur Gennadium hunc scripsisse libros *De fide, de Dei cultu, & contra Judęos, & responsiones pro Christianis*: & in Bibliotheca Regia manuscriptos Parisiis asservari. Et Gesnerus in Bibliotheca apud Diegum Hurtadum, *De primo Dei cultu, de tempore, & modo essentię intelligibilium, & immortalium animarum. Ad illos, qui scandalum patiuntur*. Ex quibus quædam a nobis supra adnumerata esse non dubito. *Fragmenta* quoque ejusdem varia in Bibliotheca Augustana recensentur in Indice manuscripto.

Pleraque etiam e lingua Latina in Græcam traduxit. In Bibliotheca Palatina habebatur Interpretatio ejusdem in Græcum sermonem, *Expositionum D. Thomę in Aristotelis libros de Anima*.

Et Angelus Justinianus dicebat se habere opusculum D. Thomæ Aquinatis, *De ente & essentia ab eodem Auctore Gręce versum, & Commentariis ab eodem illustratum*. Ita refert Benevolentius, & addit, *Diplobatazium Latinum Jurisconsultum, quamvis natione Græcum scribere, se vidisse Venetiis Gratiani decretum Græce descriptum, eoque allatum a quodam legato Regis Cyprii. Et satis notum esse juniores Græcos complures ex Latinis scriptoribus etiam Ecclesiasticos in suos usus vertisse, qui hodie leguntur in Vaticano, & alibi.*

Item ἐκ τῆς Διαλεκτικῆς τοῦ μαγίστρου Πέτρου, τοῦ Ἰσπανοῦ ἑρμηνεία Κυροῦ Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου. *Ex Dialectica Magistri Petri Hispani Interpretatio Domini Georgii Scholarii* P. Διαλεκτική ἐστι τέχνη τεχνῶν, καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν. Mediolani in Bibliotheca Ambrosiana. Et hæc Scholarius noster.

Quid Schismaticus scripserit, expendamus. Sine nomine Impressoris, loci, puto tamen esse Londini in 4°. Græce editus est tractatus hoc titulo, Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου σύνταγμα ἐπιγραφόμενον Ὀρθοδόξου καταφύγιον, τοῦ ὕστερον γενομένου Γενα-

δίκη μοναχῷ τμῆμα πρῶτον περὶ τῶν αἰτίων τοῦ σχίσματος κατ' ἐπιδρομήν. καὶ ὅτι τὰ κατὰ τὴν τρίτην σύνοδον σαφὴς ἀπόδειξις τοὺς Γραικοὺς ὀρθῶς φρονεῖν. *Georgii Scholarii Commentarius inscriptus Orthodoxi Perfugium, qui postea factus est Gennadius Monachus. Sectio prima de causis schismatis per transcursum. Et plana demonstratio, Grecos recte sentire ex iis, quę in tertia Synodo statuta sunt.* Scripsit post Florentinam Synodum, in quam sæpius palam invehitur. Abortum, si dixeris parum cauto Auctori excidisse, non aberrabis a scopo: adeo petulanter, inconsiderate, & quod pejus est, in re tam gravi, & necessaria maligne omnia effudit; illi ob nimiam levitatem nec animum adverterunt sapientiores Græci, neque calamo suo, ac ira dignum existimarunt, & sui vilitate perpetuo periisset, ni Londinenses Typographi luce publica tenebricosiorem reddidissent. Manuscriptum est in Bibliotheca Regis Gallorum, Vaticana, Palatina, & alibi passim.

Possevinus in Appendice prima Apparatus. *Quin Monodia*, Georgii Scholarii *in dormitionem S. Marci*. Rescribo verba Possevini, qui ex Greco Scholarii transtulerat, *Ephesini Episcopi extabat Venetiis Græce MS. in Bibliotheca ad sanctum Antonium. Viennæ autem Austriæ in Bibliotheca Imper. liber de Processione Spiritus sancti ad Comnenum Magnum Trapezunti Regem Græce MS. cum altero ejusdem argumenti.* Libri de processione, ad quemnam ex his referri debeant, quis non oculatus testis dicere audeat? Legi hujus epistolas novem ad Notaram magnum Ducem, & Imperatoris generum ante, & in ipso Monachatu scriptas, non nimis elegantes; in iis vero, quas Monachus dederat, Latinos fere omnes, Græcosque ipsos, qui Latinis adhæserunt, proscindit. Eorum principia sunt. I. σὲ καὶ τῇ πόλει ταύτῃ πάγκοινον ἀγαθόν. II. τί τοῦτο πέπονθας. III. οἱ τῶν μυριάδων ἐπισήμοις ἐκ διαφόρων ἀρωμάτων. IV. νέῳ μοι ἔτι ὄντι, καὶ ἐς διδασκάλους. V. ὁ σοφιστὴς Λυκιανὸς τοῦ λόγου θέλων δεῖξαι τὴν δύναμιν. VI. ἥκει μοι ἔναγχος ἡ ἐπιστολή. VII. ἅγιέ μου αὐθέντα παντοίως ἡμᾶς κατηγλύκανας. VIII. τί πρῶτον, τί δ' ὕστατον, τί δὲ μεταξύ. IX. ἣν μὲν ἐπηγγειλάμην σοι πέμψειν ἐπιστολήν. Inter easdem habentur, & ejusdem Notaræ ad Scholarium Epistolæ. Edit. Parif. Pag. 409.

In Bibliotheca Regis Gallorum conservatur ejusdem oratio, ἐπὶ τῇ δι' ἐγκατάλειψιν Θεοῦ ματαίῳ, καὶ ἀλόγῳ, καὶ ἀσυντάκτῳ καινοτομίᾳ τῆς πίστεως. *De inani absurda, & incomposita, per permissionem Dei, innovatione fidei.* P. τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, καὶ καταπαύσομαι. Est etiam apud me beneficio doctissimi Auberti. Legitur etiam alicubi, Ejusdem κανὼν εἰς Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν Ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης. *In Gregoriam Palamam Thessalonicensem Archiepiscopum Canon.* ἡ ἀκροστιχίς. ἡ σὴ πόλις στέφουσι τοῖς ὕμνοις, πάτερ. ἐν δὲ τοῖς Θεοτοκίοις. Σχολάριος. P. ὁ ἐπὶ σοὶ λάμψασα χάρις τοῦ πνεύματος.

Habebatur etiam in Medicea Bibliotheca, Γεωργίου Σχολαρίου ἐπιτάφιος εἰς τὸν δεσπότην Πορφυρογέννητον, τὸν Παλαιολόγον. *Georgii Scholarii oratio funebris in despotam Porphyrogennetam Palęologum.* Sed cujusnam eam fuerit schismatici, an Catholici? divinent qui legent.

Si Curtesius cognomento fuit, quod etiam in ambiguo est, ad illum referre oportet Γεωργίου Κυρτέσου τοῦ Σχολαρίου περὶ στοιχείων, ἤτοι γραμμάτων, προσῳδιῶν, καὶ τῶν ὀκτὼ τοῦ λόγου μερῶν, ἤτοι εἰς γραμματικὴν πρώτη εἰσαγωγή. ἐξεδόθη δὲ φίλῳ τινὶ αἰτήσαντι. *Georgii Curtesii Scholarii de Elementis, sive litteris, accentibus, & octo Partibus orationis, sive in Grammaticam prima Introductio in gratiam amici, qui eam postulaverat, confecta.* P. τῶν στοιχείων ἃ καὶ γράμματα λέγονται. Romæ in sancta Silvestrina & Vallicellana. F. 83. Mediolani Ambrosiana, bis. Idem enim videtur opus, quod illi adscribitur, *De octo partibus Orationis, & Grammatica.* Et Scoriaci in Regia, Γεωργίου Κυρτέσου τοῦ Σχολαρίου Χρονογραφία ἐν ἐπιτόμῳ τόμοι δύο. *Georgii Curtesii Scholarii Chronographia in compendio, Tomi duo.* IIII. B. 14. 15.

Tandem valde suspenso animo expecto aliorum judicium, cuinam ex his Scholariis vindicanda sunt. Oratio *in Annunciationem sanctissimę Deiparę*, quam scribit Possevinus reperiri in Regia Bibliotheca Regis Catholici Scoriaci, licet ipse credat Georgium hunc esse eumdem, qui postea dictus est Gennadius, qui & Patriarcha Constantinopolitanus. Item, Oratio *in nativitatem Domini* πολύστιχος, verbosa, & non sine tædio legenda ab Antonio Damila exscripta in Palatina Bibliotheca. Ea nullum præfert titulum, in fine tamen scriptum est, Ἀντώνιος ὁ Δαμιλᾶς καὶ τοῦτον ἔγραψε τὸν λόγον πονηθέντα σοφωτάτῳ ἀνδρὶ Γεωργίῳ τῷ Κυρτέσῳ τῷ Σχολαρίῳ. *Antonius Damila, & hanc exscripsit orationem, compositam a sapientissimo viro Georgio Curtesio Scholario.* Cujus initium est, καὶ πᾶσι

μὲν τοῖς ἄλλοις τῶν ὄντων ὁ τοῦ εἶναι καὶ ζῆν ἐμπέφυκεν ἔρως.

GEORGIUS sacerdos e CORELIANO oppido tractatus Guidonis de Monte Rochen in linguam Græcam transtulit, *Γεωργίου ἀπὸ κώμης Κορελιάνης ἑρμηνεία ἐκ τῆς Λατινικῆς διαλέκτου εἰς τὴν τῶν Γραικῶν Γουΐδωνος δὲ Μόντε Ροχέν.* Guido professione Theologus, *natione Gallus*, ut tradit Possevinus in Apparatu, *scripsit anno* 1333. *librum prænotatum*, Manipulus Curatorum *ad Raimundum Valentiæ Episcopum*, recusus est sæpius. Græca Georgii versio asservatur in Vaticano. Fuit is, ut diximus, Patria Corelianensis, Familia ab Alexandris, doctrina, & virtute conspicuus. Floruit sub Ferdinando Neapolitanorum Rege, ut ex ejus scriptis colligitur. Scripsit pleraque sermone Græco, sed inculto, & barbaro, pietate tamen & religione numinis plena. Inter alia præter jam dictum opus præcipuum sibi locum occupavit Tractatus, *περὶ φόβου θείων κριμάτων*, *De timore divinorum judiciorum*, viginti sermonibus distinctum, nuncupatumque sacerdoti Antonio ex Urbe Melepinniana. Ut Auctoris in libro digerendo scopum, & tractationis modum, dictionisque gustum habeas, cum liber non omnibus obviam sit, sed in extremis Hydruntinorum finibus, Coreliani nempe, lateat, Præfationem ipsius, quam mihi humanissime rerum Ecclesiasticarum scientia, & Christiana pietate conspicuus Franciscus Arcadius communicavit, hic attexam. *Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἱερεῖ Ἀντωνίῳ ἀπὸ χώρας Μελεπιννιάνης, ὁ ἱερεὺς Γεώργιος ὁ τῶν Ἀλεξάνδρων ἀπὸ χώρας Κορελιάνης χαίρειν. ἐν ταῖς ἄλλαις ὑπερλαμπροτάταις σου ἀρεταῖς καὶ τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῆς ψυχῆς σου χαρίσμασι, πάτερ αἰδεσιμώτατε τὸ φιλομαθὲς, μεγάλως ἐξαστράπτει. ἀνθ' ὧν γίνεται, ὅτι σαυτὸν ἀεὶ πρόθυμόν τε καὶ ἕτοιμον παρέχεις εἰς τὸ καταλαβεῖν τῆς τῶν σοφῶν διδασκαλίας. ἀλλ' οὐδὲ τῇ ὑψηλοτάτῃ σου δίψῃ αὐτάρκεια τυγχάνουσι τὰ παρὰ τοσούτων, καὶ τοιούτων, ἀνδρῶν ἐνατιθέντα. καὶ γὰρ τῶν θείων, καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀνιχνεῦσαι, ἢ γνῶναι τὸν λόγον ἱμείρομενος, εὐλαβείᾳ ἐνδιατρίβειν σπεύδεις τοῖς τοῦ Θεοῦ ἱεροῖς ναοῖς, ὄφρα ἐκεῖθεν ἐξαντλήσεις πᾶν, ὅπερ ὑπ' ἐκείνων, οἵ τινες παιδευτικῶς, ὡς τοῖς λαοῖς λαλεῖσθαι εἴωθεν, ἐκδιδάσκεται. ἐπαινεῖσθαι ὄντως ἄξια ἡ πρᾶξις αὕτη οὐ μόνον τοῖς νέοις, ἀλλ' ἔτι καὶ παντὶ πολυχρονίῳ καὶ γέροντι. ἐπείπερ οὐδεὶς τοσοῦτον σοφὸς, ὅς γε πόσον πολύϊστωρ, ὅς τε ἀκούων σοφώτερος γενέσθαι οὐ δυνήσεται. ἐξ οὗ ὑφίσταται ἡ ἀπόφασις ἐκείνη, κεφαλαίῳ πρώτῳ τῶν παροιμιῶν, ἀκούσας σοφὸς σοφώτερος γίνεται. διὸ θαυμαστοῖς ἐπαίνοις ἀξιοῦται Σόλων ὁ φιλόσοφος, ὅς τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῆς ζωῆς παρεστaμένων τινῶν φίλων, καί τινα ἐν ἑαυτοῖς συλλαλούντων τὴν βαρεῖαν κεφαλὴν ἐκ τῆς κλίνης ἐξῆρε. ἐρωτηθεὶς δὲ τίνος χάριν τοῦτ' ἐποίησεν, ἀπεκρίθη, ὄφρα τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ περὶ οὗ διαλέγεσθε, καταλαβὼν ἀναλύσω. τῶν τοιούτων τὰς σπουδὰς μιμεῖσθαι ὀφείλομεν, οὐ τῶν οἰομένων εἶναι σοφῶν, καὶ πᾶσαν μάθησιν ἐξουθενούντων. σὺ δὲ ὁ τῆς σοφίας λάτρης, καὶ ἐξαίρετος ἀνιχνευτὴς πᾶσαν σπουδὴν δεικνύεις; ὄφρ' ἐκ πολλῶν πλεῖστα γε γνώσῃ. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τῆς σοφίας ἀρχὴ ὁ θεῖος φόβος καθέστηκεν; ὡσθ' ἡ σοφία διδάσκει, καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἀρχὴ σοφίας ἀνθρώπων ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος. καὶ ὁ τῆς Κλίμακος Ἰωάννης, ὥσπερ ἀκτὶς ἡλίου διὰ ὀπῆς εἰσελθοῦσα ἐν οἴκῳ πάντα φωτίζει, ὡς καὶ τὰ λεπτότατα ὁρᾶν, τόν τε κονιορτὸν πετώμενον, οὕτως καὶ φόβος Θεοῦ μετὰ διακρίσεως ἐν καρδίᾳ γενόμενος, πάντα αὐτῇ τὰ αὐτῆς ἁμαρτήματα ἀποδείκνυσι, τοὔνεκα περὶ φόβου Θεοῦ τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ οὐκ ἐκ τῶν ἐμῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις φιλοπονηθέντων κοπιάσας συντέθεικα, ὅπως ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν ῥιζωθεὶς τὴν σοφίαν ἔνοικον κτησώμεθα, τὸ εἶναι ταῦτα πολλὴν εἰς ὠφέλειαν. διότι πᾶν νέον διεγείρειν εἴωθε τὰς ἀνθρωπίνας διανοίας. καὶ γὰρ ὡς γέγραπται πράξεων δεκάτῳ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ ὅταν ὁ θεῖος Παῦλος ἦν ἐν ταῖς Ἀθήναις, καὶ διελέγετο τοῖς Ἰουδαίοις ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν μετὰ τῶν Ἐπικουρείων, καὶ Στωϊκῶν φιλοσόφων. τινὲς μὲν ἔλεγον αὐτὸν σπερμολόγον, ἤτοι σπείροντα τοὺς λόγους, ἕτεροι δὲ ξένων δαιμόνων καταγγελέα, ἤτοι ξένων σοφιῶν. διὸ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν Ἄρειον πάγον λέγοντες, δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη διδαχὴ ἡ ὑπὸ σοῦ λεγομένη; ξενίζοντα γάρ τινα εἰσάγεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον ηὐκαίρουν ἢ λέγειν τι, ἢ ἀκούειν καινότερον. ἔγραψα τοίνυν Θεοῦ χορηγοῦντος οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας ῥήμασι πᾶν ὅπερ τὰς τῶν ἀνθρώπων καρδίας εἰς τὸ τὸν ἔνδοξον Θεὸν φοβεῖσθαι ἀνακαλεῖται, καὶ εἰσάγει. δέχου τοιγαροῦν ὦ γενναία κεφαλὴ, τὸ βιβλιδάριον τοῦτο, ἐν ᾧ εἴ τι καλὸν εὕροις δοκίμασον. εἴ τι δὲ ἢ περιττὸν, ἢ ἔλαττον εὐθὺ ἐν αὐτῷ καταλάβοις, διόρθωσον. ἔρρωσο τῶν καλῶν ἠθῶν ἔσοπτρον.* Opus predictum Franciscus Oliverius Corelianensis Medicus non incelebris, qui ejusdem Georgii hoc temporis ædes habet, cum forte fortuna, & aliud agens offendisset, illius lectione delectatus, ne pium opus, & Christianis proficuum male perderetur, in linguam versum Latinam, Annotationibus illustravit, & animo, ut si quando facultas fieret, typis vulgaretur.

Edit. Paris. pag. 410.

In

In eodem opere, ut Oliverius Arcadio scripserat Georgius suum περὶ μετανοίας, *de Pœnitentia* sermonem quadragesimum, & περὶ φιλίας *de Amicitia*, laudat incertum, an quemadmodum Tractatum *de timore divinorum judiciorum*, in plures sermones subdistinxerat, ita & hæc *de Amicitia*, & *de Pœnitentia*, an vero plures sermones varii argnmenti, inter quos & hi quoque reperiuntur, in unnm volumen reduxerit, ut a multis factum conspicimus. Ego sane hæc auguratus numquam tentavi. Edit. Paris. Pag. 411.

GEORGIUS MOSCHUS Joannis Moschi Lacedæmonii filius Corcyræ Medicinam, & oratoriam artem professus est, ut de Poetis sui temporis Dialogo 1. tradit Gyraldus. Quid hic scripserit in comperto non est, scripsisse tamen aliquid verosimile est.

Vivebat anno 1583. GEORGIUS quidam DEUTEREVON sacerdos, ac Hieromnemon, & Magnæ Constantinopolitanę Ecclesię Advocatus ex Insulę Cretę Urbe Cydonia mediocris ingenii, & minoris litteraturę vir. At scripsit tamen suo, & alieno nomine complures *Epistolas*, quę passim in Codicibus manuscriptis leguntur.

Præterea in varia argumenta *Orationes*, tenues illas quidem, & stylo, & sententiis, non multi æstimandas numero 15. quas ipse legi sub hoc titulo, ποίημα τοῦ ἐυτελοῦς, καὶ ἀχρείου Ἱερομνήμονος Ἱερέως Γεωργίου πνευματικοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ Δευτερεύου λόγοι διάφοροι ιέ. *Opus vilis, ac inutilis Hieromnemonis sacerdotis Georgii Patris nostri Spiritualis Deuterevi Orationes diversę* xv. P. ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἀκούσατε παρακαλῶ λόγον ὀλίγον, καὶ μὴ βαρυνθῆτε.

Item εἰς τὰ τῶν βαθμῶν τῆς συγγενείας διαγράμματα. *In graduum consanguinitatis Diagrammata*. P. οὐ δύναταί τις λαβεῖν τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ. Patriam suam nescio quo in loco ita insinuat, τῆς ἡμετέρας πόλεως Κυδωνίας τῆς περιφήμου νήσου Κρήτης. *Nostrę Urbis Cydonię celebris Insulę Cretę*. Opera extant in Bibliotheca Collegii Græcorum.

GEORGIUS CHORTAZIUS Cretensis scripsit carmine, sed communi Græcorum idiomate *Erophilam* Tragœdiam satis pro ea lingua elegantem, & unam ad hunc diem quæ in pretio haberi meruit, & præ manibus omnium teri. Nescio an edita sit.

GEORGII SCORDYLII sacerdotis Scholion in epigram. 87. Joannis Geometræ editum est a Federico Morello in Paradiso ejusdem Geometræ, Lutetiæ 1594. in 4°.

GEORGII SAUROMANI expositio in epistolam Pauli ad Romanos. Habebatur in Bibliotheca Altempsiana, ut mihi relatum est: ipse non vidi.

Vivit hoc tempore GEORGIUS CORESIUS Chius nobilis genere, professione Medicus, ingenio acri, pietate amphibius, religione ex schismate, Latinis, per quos profecerat, Pisis namque studuit, improbus, cum dicto quotidie odium in eos acerrimum ostendat, & scripto etiam aliquando tam insignite injuriam faciat; Græcis, quorum patrocinium videtur suscipere, cum schismatis venena evomat, eosque a recto veritatis tramite in profundum hæreseos barathrum conetur abducere, parum fidus.

Scripsit Pisis *Narrationem incliti certaminis Florentinorum Gręcis versibus quod apud illos* Calcio, *apud Antiquos* Arpastum *appellatur*. Edita est Venetiis 1611. apud Antonium Pinellum in 4°. Gręce, & Latine carmine scripsit, sed parum feliciter. Et Italice, *Contra le Gallegianti del Galileo* in 4°.

Ejusdem in propugnationem schismatis opus editum est cum aliis ejusdem farinæ scriptoribus, Barlaamo, Palama, Severo, Pegada, Margunio, Nilo, Schollario, nescio an Londini Græce in 4°. In quorum Ogdoadem non illepide lusit Joannes Matthæus Caryophilus Cretensis. pag. 412.

Οὐρανὸς ἑπτὰ πλάνητας ἀνισοδρόμοισι διαύλοις,
Ὀκτὼ δ' ἰσοδρόμους ἐνθάδε βίβλος ἔχει. Et,

Χείρων Βαλαὰμ Βαρλαὰμ μαντισκόπου.
Ἀνθρωποφώνου Βαρλαὰμ χείρων ὄνου.
Νεῖλος Παλαμᾶς πηλαμᾶς ἰλὺς νόων.
Σχολάριος δ' αὖ εἰς χολὴν εἴρει λόγους.
Πρόσθες Σεβῆρον, τὸν Σαβυραδέλφεια.
Πηγὴ κακίστων, Πηγαδᾶς τὴν ναμάτων.
Νοῦς μάργος, ἢ νοῦς ἀργὸς τὴν Μαργουνίος.
Κορίαστος ζῶν ἐν κάρφῳ σείει λόγους,

Λαλῶν ἃ μὴ γνὼς ἰατρὸς ψυχοφθόρος
Μία ξυνωρὶς, ὀγδοὰς λαοπλάνων,
Σκότους ὁδηγοὶ, σχισμάτων διδάσκαλοι.

Pleraque alia pro schismate contra Latinos ex male sentientium monumentis sępius ab aliis confutatis, exsibilatisque in unum congesta, variis disceptationibus conclusit. Atque illę sunt, περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος. *De Processione Spiritus sancti.* Διαλέξεις.

α'. P. ἐγκαίρως ἔμοι γε δοκεῖ τῇ σῇ περιπετυχηκέναι λογιότητι καθηγητά.

β'. P. φέρε εἰ σοὶ δοκεῖ τὰ προδιαλεχθέντα συντέμωμεν.

γ'. P. χθὲς περὶ τὸ βουλητὸν πέρας λαβούσης τῆς πρὸς ὑμᾶς.

δ'. P. Δεινὰ δεῖ τ' ἐμοὶ ἐντέτακεν ἔρεσις τῇ σῇ λογιότητι.

ε'. P. Μακρὸν ἤδη παρέδραμεν ὦ σοφώτατε χρόνου χρῆμα.

ς'. P. Χαῖρε ἄνερ σοφώτατε, ὡς ἄσμενός σε εἰσεῖδον. Et has omnes per modum Dialogi digessit.

Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα. *De Primatu Papæ.* P. ἡγοῦμαι ὦ ἄνδρες ἀκροαταὶ μηδένα ὑμῶν ἀφανὲς εἶναι τῶν.

Περὶ τοῦ ἐν δόξῃ καθαρτηρίου πυρός. *De Purgatorio igne, quod opinione tantum concipitur.* P. ὁρῶ πάλιν ὑμᾶς ὦ φιλόθεον σύστημα προθύμως ἔμοι γε πεπλησιακότας.

Περὶ ἀπολαύσεως τῶν ἁγίων. *De Fruitione sanctorum.* P. καὶ τήμερον αὖθις περὶ τῆς τῶν ἁγίων ἀπολαύσεως λόγους καταβαλούμενος.

Συντομία τῶν Ιταλικῶν ἁμαρτημάτων. *Errorum Latinorum Compendium.* P. πολλάκις τῶν Ιταλῶν ἐθαύμασα διὰ τὸ πρὸς τὰς καινοτομίας εὐόλισθον. καὶ γὰρ μηδὲν ἐκεῖνοι. Hęc omnia in uno volumine ipsius Auctoris manu numquam non interpolata, non sine stomacho legi: quemadmodum & alium ejusdem tractatum. *De Processione Spiritus sancti* ad F. Leonardum Gallum, qui nunc est apud Franciscum Arcudium. P. ἔναγχος τοῦ ἑταίρων τινὶ συμπεριπατοῦντι μοι περὶ τὴν ἑσπέραν.

Coresium nobis innuit Cariophylus de Processione Spiritus sancti contra Gorganum cap. 1. τρίτον ἄτοπον, ὅτι ἀπὸ τούτους οἱ τολμηρότεροι. οὐ μόνον ἔχουσι γνώμαις ἀλλόκοταις, οὔτε μόνον παραμιλοῦσιν ἄκαιρον, καὶ ἀνόητα, ἀλλὰ βάλλονται καὶ γράφουσιν ὡσεὶ ἐστεφισμένοι, ἀγαπῶντας ταῖς πρωτοκαθεδρίαις, καὶ νὰ κράζονται ῥαββί. καὶ τὸ κακὸν τοῦτο ἐπλήθυνε τόσον εἰς τοὺς καιρούς μας, ὅτι εἴδαμεν γραψίματα τινῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχοντας ἐπάγγελμα ἰατροῦ, ἀπὸ ἰατροὶ ἔγιναν αὐτοχειροτόνητοι θεολόγοι, καὶ χρεωστῶντας νὰ θεραπεύουσι τὰ σωματικὰ, φονεύουσι ταῖς ψυχαῖς, καὶ τὰ γραψίματά τους εἶναι τόσον ἀσύστατα, καὶ ἀκατίχα, ὅτι μὲ ἀληθεστάτην ἐμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ, πῶς καὶ αὐτοὶ ὅπου τὰ ἐσυνέθεσαν εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰ γρικοῦσιν. *Tertium absurdum est, ex his audaciores effectos, non modo absurdas habere opiniones ac importunas, sed stolida nugari & garrire: verum etiam jactare sese, & scribere non secus, ac sapientes forent, amantes primas cathedras & vocari Rabbi. Quod malum adeo nostris excrevit temporibus, ut quidam cum medicinę profiterentur artem, e medicis Theologi a se ipsis constituti, Theologica scripta ediderint in lucem, & cum corpora curare tenerentur, animas occiderint, quorum scripta adeo inconcinne compacta non cohęrent, & intoleranda inscitia sunt referta, ut vere quispiam dicere queat impossibile esse eos ipsos, qui illa composuerint scripta ea intellexisse, quę scripserint.*

Edit. Paris. pag. 413.

Scripsit prӕterea μαρτύριον τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μάρτυρος Θεοφίλου. *Martyrium sancti gloriosi martyris Theophili.* Ostendit Pantalen Ligarides Chius, vir ingeniosus, & in illustrandis Patriæ antiquitatibus numquam elinguis. P. ἄνδρες φιλομάρτυρες ὁπόσοι ὑπὸ τῆς ἡδίστης μνήμης τοῦ θεόφρονος Φιλοθέου ξυνελέγητε σήμερον. Stylus semper ferreus, & incomptus, prӕterquam ubi ex antiquis auctoribus recollectis dicendi formulis inspersus, viri in dicendo jejunitatem, atque ineptitudinem magis ac magis redarguit. Audio nunc illi a Patriarcha Constantinopolitano sacrarum ædium aditum, mysteriorum communionem, & Christianorum colloquia interdicta esse. Deus bene vertat, quod agat, detque illi, ut tandem ad frugem applicans animum, redeat in viam.

Ad Latinorum mentem & ministrium demum accessisse narratur.

GEORGIUS BUSTRONIUS CYPRIUS ex alumno Collegii Græcorum, ubi a prima ætate in iis disciplinis, atque artibus, quibus ad bene, pieque vivendum instruimur summopere profecerat, Societati JESU, cujus onera laudabiliter sustinet, nomina dedit. Vertit Cardinalis Bellarminii tractatum, *De ascensione mentis in Deum* satis eleganter in vernaculam Gręcorum linguam, ut in illius nationis homines aliquem divini amoris stimulum excitaret. Editus est ex Typographejo S. Congregationis de Fide propaganda in 8°. 1637. Utinam similia nobis quotidie non invideret.

Non desunt incerta; pleraque enim sub Georgii tantum nomine, nullo alio addito circumferuntur, quę cum ad plures referri possunt, nec certo habeam cui adlocem, in ambiguo relinquere malui. Alii me perspicaciores, divinioresque determinenr. Sunt itaque cujusdam.

GEORGII Expositiones in Hermogenis capita Rhetorica, *De Antinomia*, *Amphibologia*, *& Syllogismo*. An ad Diæretam illum, vel alium referes;

GEORGII quoque Expositiones aliquot in quędam *Psalmorum* loca habentur cum aliis Expositionibus in Catena Psalmorum. in Biblior. Barberina Cod. 4. In aliqua loca *ex orationibus Gregorii Nazianzeni*. in Vaticana. Et Georgius quidam laudatur inter Expositores *Proverbiorum Salomonis*.

GEORGII Carmen Jambicum. *Γεωργίου ταπεινοῦ, καὶ ἁμαρτωλοῦ ἐπίγραμμα εἰς τὸν παρόντα τόμον τῶν Αγιοπολιτῶν Ιαμβικόν. Georgii humilis, & peccatoris in præsentem Tomum Hagiopolitanum Jambicum*. P. ὦ δεῦτε παῖδες εὐσεβούντων. Absolvitur duobus foliis in Biblioth. Regis Gallorum.

GEORGII MONACHI *ad sapientiæ studiosos, ne Philosophię difficultate deterreantur, Epitome Philosophię*. Liber sic inscriptus in Bibliotheca Regis Gallorum. Suspicor non aliud esse, quam quod Gręce, & Latine cum Scholiis edidit Augustę in 8°. 1600. Joannes Voegelinus Augustanus. At illud ut ex Codicibus, quos habuerat Voegelinus manifestum est, Gregorii nomen pręseferebat, ideoque cum cognomen illius in opere non exprimeretur sub Gregorii Aneponymi nomine publicavit. Colligo ex similitudine tituli, quem unus ex Codicibus suggessit, *ταπεινὸς τάδε ἔγραψεν ἐν μοναστρόποις Γρηγόριος τοῖς φιλομαθέσι τῶν εὐσεβῶν εἰς εὐμάθειαν εὐσυνόπτον αὐτοῖς, τὸ τῆς φιλοσοφίας ὄργανον ἅμα τῇ τῶν ἐπιστημῶν τετρακτύϊ προθέμενος, ὡς μήτε κλονοῖντο τοῖς περὶ ταῦτα δεινοῖς, μήτε τριβὴν αὐτοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐγγίνεσθαι, ὧν καταφρονεῖν ἐκελεύσθησαν. Conscripsit hęc humilis inter monachos Gregorius piis, & doctrinę studiosis pro facili, & perspicua discendi ratione, cum eis Philosophię organum, & quaternionem scientiarum proposuit, ne difficultatibus quę occurrunt, in his turbarentur, vel moram necterent in ejusmodi, quę negligere jussi fuerunt*. Vel Exscriptoris ergo errore Georgius irrepsit; vel quemadmodum & aliis ex Georgio Gregorius, dum Monachum induit factus est; vel antiqui Codices hic quidem Georgio, ille Gregorio unum opus diversis Auctoribus impartitur.

Adnumerandi quoque sunt inter scriptores Georgios quatuor alii GEORGII, CONTOPETRIUS, DOMESTICUS, PANARETUS, & MOSCHIANUS, qui *Edit: Paris.* inter Musicos sua ætate præclare dicuntur cecinisse. Hi multis cantionibus tum *pag. 414.* sacris, tum prophanis notas apposuere, quibus vocum varietate, modoque ad harmoniam canerentur, & melos, Gręcorum recentiorum more. Græci etenim inter lineas insertis quibusdam notulis, rubris etiam quandoque intermixtis voces canentinm mensurant.

Cum vero pictura non minus scriptione ipsa coloribus rem repræsentat, quemadmodum verborum flosculis æque atque illa penicillo & coloribus temporum seriem, gestaque ipsa exprimit. Hinc rerum gestarum imaginem duplicem, tamquam quæ & oratione & coloribus absolvitur laudatissimi Patres decernunt, Damascenus orat. 1. de Imaginibus: *διπλῆ δὲ αὕτη διὰ τε λόγου ταῖς βίβλοις ἐγγραφομένου, ὡς ὁ Θεὸς τὸν νόμον ταῖς πλαξὶν ἐνεκόλαψε, καὶ τοὺς τῶν θεοφιλῶν ἀνδρῶν βίους ἀναγράπτους γενέσθαι προσέταξε. καὶ διὰ θεωρίας αἰσθητῆς, ὡς τὴν στάμνον καὶ τὴν ῥάβδον ἐν τῇ κιβωτῷ τεθῆναι προσέταξεν εἰς μνημόσυνον. οὕτω καὶ νῦν τὰς εἰκόνας τῶν γεγονότων, καὶ τὰς ἀρετὰς διαγράφομεν*. Et, *ὑπόμνημα γὰρ ἐστιν ἡ εἰκών, καὶ ὅπερ τοῖς γράμμασι μεμυημένοις ἡ βίβλος, τοῦτο τοῖς ἀγραμμάτοις ἡ εἰκών. καὶ ὅπερ τῇ ἀκοῇ ὁ λόγος, τοῦτο τῇ ὁράσει ἡ εἰκών. νοητῶς δὲ αὐτῇ ἑνούμεθα. Hic autem dupliciter fit, vel litterarum monumentis, ut cum Deus legem tabulis inscripsit, virorumque quos charos habuit, vitas conscribi mandavit: vel rebus sensibus expositis ut cum urnam & virgam in arcam ad rei memoriam collocari jussit. Sic etiam nunc rerum gestarum imagines virtutesque describimus*. Et; *Nam imagines sunt monumenta quędam; etenim illitteratis hominibus sunt, quod litteratis libri. Et quod auribus oratio est, idem est oculis imago. cui tamen imagini intelligentiam conjungimus*. Et infra similia sæpius. Et ante Damascenum Basilius Orat. in Quadraginta Martyres; *ἐπεὶ καὶ πολέμων ἀνδραγαθήματα, καὶ λογογράφοι πολλάκις καὶ ζωγράφοι διασημαίνουσιν, οἱ μὲν τῷ λόγῳ κοσμοῦντες, οἱ δὲ τοῖς πίναξιν ἐγχαράσσοντες καὶ πολλοὺς ἐπήγειραν εἰς ἀνδρείαν ἑκάτεροι, ἃ γὰρ ὁ λόγος τῆς ἱστορίας διὰ τῆς ἀκοῆς παρίστησι, ταῦτα γραφικὴ σιωπῶσα διὰ μιμήσεως δείκνυσιν. Quæ enim in bello fortiter gesta sunt, ea sæpe numero tum Oratores, tum Pictores explicant, illi quidem ea verbo exornantes, hi*

vero coloribus exprimentes, qua quidem ratione multos utique ad virtutem incitant. Quæ enim historiæ sermo auribus proponit, ea pictura tacens per imitationem oculis ostendit. Nec diversus est ab his Alcinus Variæ Histor. lib. 2. cap. 1. Hæc cum jam ita se habeant, non absonum fuerit, si inter tot scriptores PICTOREM quoque GEORGIUM recenseam, cujus pleraſque imagines, prout illius ferebant tempora, non inelegantes in Menologio Basiliano, de quo memini me plura in Opere de Libris Ecclesiasticis Græcorum dixisse, inter alias aliorum non ignobilium Nestoris, Monę, Pantaleonis, Michaelis Blachernitę, & Michaelis parvi conspiciuntur, ex quibus sacrę antiquitatis, & Ecclesiastici Ordinis multas, varias, non nunc natas, sed vetustate comprobatas, & usu continuo corroboratas, quidquid recentiores Hęretici obganniant, consuetudines ac ceremonias, nisi in ipso sole cęcutire velimus, affabre clareque expressas elicimus.

Et quemadmodum ex Gregorio Georgius, ita plerique alii, cum in vitam monasticam renascerentur, Georgii nomine abolito sub Gregorii tantum nomine patent, quos si recensere velim, neque scirem, neque possem; ex eorum grege aliquos, in quibus Georgii adhuc nomen, etiam novi accessione non adeo extinctum est, uti potero in hac acie producam.

His pręeat GEORGIUS, sive ut alii volunt, GREGORIUS CERAMEUS Taurominitanus Episcopus, cujus scripta etiam sub Theophanis, & si Diis placet, sub Philippi Ceramitæ nomine prostant. Scripsit is Homilias in Evangelia Dominicalia, & festa totius anni, nunc demum editas Græce, & Latine, & Notis illustratas ex multorum manuscriptorum fide, a Francisco Scorso Parisiis 1644. in fol. In ejusdem Prooemio Isagogico plura habes de eodem Gregorio, sive Theophane, illiusque cognomine patria, educatione, ætate, qua floruerit, Episcopatu, peregrinationibus, persecutionibus pro Ecclesiæ suæ sollicitudine toleratis, virtutibus, doctrina, dicendi methodo, & aliis. Et nos nonnulla dicemus in opere de Libris Apocryphis. Cum etiam Chii, plures quam editæ sunt me legisse homilias in manuscriptis Codicibus memini, inter eas si bene recordor, fuere.

Edit. Parif. pag. 415.

Περὶ τῆς μεταμορφώσεως ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες. *In Transfigurationem ex Matthæo. Amen dico vobis: Sunt quidam.* P. εἶπεν ὅτι μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι.

Περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην. *De Spritu sancto ex Ioanne.* P. πρὸ γὰρ τοῦ ἑκουσίου πάθους ἐπαγγειλάμενος ὁ Σωτήρ.

Περὶ τοῦ ἐν Κανᾷ γάμου. *De Nuptiis in Cana.* P. καλοῦσιν εἰς τὸν γάμον τὸν Κύριον.

Περὶ τοῦ ἀποδημήσαντος εἰς χώραν μακράν. *De eo, qui abierat in regionem longinquam.* P. ἐνταῦθα τὸ πολυθρύλλητον ζήτημα, πῶς ὁ υἱὸς φαίνεται φθονερός.

Εἰς τὴν κυριακὴν τοῦ Τελώνου, καὶ Φαρισαίου. *In Dominicam Publicani, & Pharisæi.* P. ἡ εἰς τὸν Τελώνην, καὶ Φαρισαῖον παραβολή.

In Biblioth. Antonii Augustini Cod. 102. Legebantur ipsius sub Gregorii nomine *Homiliæ de Architelone, ac Zacchæo. De Publicano, & Pharisæo. De Parabola Prodigi. In illud Matthæi*, cum venerit Filius hominis. *In illud*, Dixit Dominus, si non remiserit unusquisque fratri suo. *De adoratione Imaginum. De Paralytico in Capharnaum. In illud*, Qui vult venire post me. *In illud Matthæi*, Homo quidam accessit ad Jesum pedibus provolutus. *In illud Matthæi*, Ecce ascendimus Hierosolymam. *In festum Palmarum. In illud*, Nato Jesu in Bethleem Judæ. *Orationes duæ ad Deum.* Possevinus in Apparatu. *Gregorius Cerameus Taurominitanæ Ecclesiæ Archiepiscopus Siciliensis Homilias Græce plures reliquit.* Epitome Gesneriana. *Gregorii Taurominitanæ Ecclesiæ Archiepiscopi Siciliensis Ceramei dicti Homiliæ in Evangelia, & aliæ 57. manuscriptæ extant in Bibliothecis Italię.*

Ex his plurimæ sub Theophanis nomine circumferuntur. Θεοφάνους τοῦ Κεραμέως ὁμιλίαι εἰς τὰ εὐαγγέλια τῶν κυριακῶν, καὶ εἰς τινὰς ἑορτάς. *Manuscriptus liber* Venetiis. Epitome Gesneriana. Ex qua sua habuit Possevinus. Neque manuscripti Codices discordant. Et ne nomina desint, Nicephori quoque nomine venditantur. Verderius in supplem. In Catalogo Jacobi Marmoratæ. *Nicephori Figuli, sive Ceramei explicatio, & sermones varii in sanctum Evangelium.* Hinc colligimus unum, & eumdem Auctorem sub Georgii, Gregorii, Theophanis, Philippi, & Nicephori nominibus innotuisse: qui diversus omnino est a Theophane Hymnorum scriptore, quamvis ab aliis confundatur. Gretserus de Cru-

ce notis in ejusdem duas orationes de Cruce, scribit eo tempore vixisse, quo adhuc Sicilia, vel certe pars Siciliæ Imperatoribus Constantinopolitanis parebat: idque liquere ex fine secundæ Orationis pag. 1207. ubi Crucem invocans rogat, ut Imperatoribus sit præsidio. *κράτυνον τῇ ἰσχύϊ σου τοὺς πιστοὺς βασιλεῖς ἡμῶν. Corrobora fortitudine tua fideles Imperatores nostros.* Sub Joanne nempe, & Emanuele Comnenis, cum Rogerii Regis Siciliæ Homilia in Dominicam Palmarum, mentionem induxerit: quo præsente orationem illam habuit.

Illius Homilias duas *de Cruce*, ante Exaltationem nempe, & in Exaltationem, quas supra commemoravimus edidit Græce, & Latine Gretserus Tomo tertio de Cruce pagina 1207. Et aliam, *De sanctis Imaginibus*, die festo sanctarum Imaginum, hoc est Dominica Orthodoxiæ, pag. 1242. Illam inter varias schedas litterariæ supellectilis Francisci Turriani in Latinum versam, & ab ipso Turriano propria manu scriptam, repertam tum ob ipsum Turrianum virum doctissimum, tum ob argumentum latere nolens Gretserus cum aliis sanctarum orationibus de Cruce cum Homilia Germani Patriarchæ concinentem annexuit Latine tantum. *Edit. Paris. pag. 416.*

Homiliam, *εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰνδίκτου, ἤτοι τοῦ νέου ἔτους. In Indictionis, sive Anni principium*, Græce, & Latine edidit Dionysius Petavius cum Breviario Historico Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani, & aliis, Parisiis in 8°. 1616. Eam se cum plurimis aliis ejusdem scriptoris sub Gregorii nomine nondum vulgatis a Jacobo Sirmundo accepisse fatetur idem Petavius in notis pag. 10. Et cum Sirmundus illarum editionem crebro flagitaret, ut ei aliqua ex parte satisfaceret, hanc veluti specimen quoddam Indictionum occasione præmisisse.

Scoriaci tandem in Bibliotheca Regia leguntur. *Γρηγορίου ἐπισκόπου Ταυρομενίας τῆς Σικελίας ὁμιλίαι ἀπὸ τοῦ Ἀρχιτελώνου. Gregorii Episcopi Tauromini Siciliæ Homiliæ ex Architelono.* VI. n. 7. IV. ε'. 16. VI. γ'. 1. *ὁμιλίαι τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ. Homiliæ totius anni.* IV. ε'. 16. VI. γ'. 1. *Λεξικὸν τῶν αὐτοῦ ὁμιλιῶν. Lexicon illius Homiliarum.* VI. γ'. 1.

GEORGIUS, sive GREGORIUS METROPOLITA CORINTHI cognomento PARDUS scripsit pleraque. Ejus *de Dialectis excerpta* sæpius post Lexica Græco-Latina edita sunt, & inter Grammaticas. Manuscripta quoque illius in Bibliothecis servantur. *περὶ διαλέκτων. De Dialectis.* P. *ἰδοὺ σοι καὶ τὰς διαλέκτους ἐγχειρίζων.* In Vaticana Cod. 2.

Περὶ τρόπων ποιητικῶν. De figuris Poeticis. P. *τοῦ λόγου ἤδη μεριζομένου. τὸ μὲν ἐστὶ κυριολογία. τὸ δὲ τρόπος.* in Vaticana.

Εἰς τὸ περὶ μεθόδου δεινότητος Ἑρμογένους. In Hermogenis librum de Methodo δεινότητος. Scoriaci in Regia IV. A. 10.

De Solœcismo, & Barbarismo, & de Syntaxi, seu Constructione Orationis libellus in 4°. manuscriptus Biblioth. Imperat. Viennæ. Epitome Gesneriana. Eratque in Bibliotheca Antonii Augustini Cod. 265. Legitur etiam in Vaticana sub hoc titulo. *περὶ συντάξεως λόγου. ἢ περὶ τοῦ μὴ σολοικίζειν, περὶ βαρβαρισμοῦ, ἐν τῷ μεταξὺ τόπων, καὶ περὶ συντάξεως προθέσεων, καὶ ῥημάτων τοῦ μητροπολίτου Κορίνθου Γρηγορίου. οὗτος ἐστὶν ὁ τοὺς δεσποτικοὺς ἐξηγησάμενος κανόνας, Πάρδος πρότερον ὀνομαζόμενος, De Constructione Orationis, de Solœcismo, & Barbarismo: interea & de Constructione Propositionum, & Verborum pertractatur Metropolitæ Corinthi Gregorii. Hic est, qui Dominicos Canones interpretatus est, & Pardus antea vocabatur.* P. *ὀκτὼ εἰσὶ πάντα τὰ μέρη τοῦ λόγου, ὄνομα, ῥῆμα, μετοχὴ, ἄρθρον,* &c. Cod. 883. & in Palatina Cod. 146. pagina 184.

Ex eodem, quemadmodum & ex aliis, *Enarrationes* quædam *in Hermogenis Rhetoricam*, servatur apud me. Vide supra in Georgio Diæreta.

Scripsit in Joannis cap. 21. De Thoma contrectante Dominum cum resurrexisset luculentum sermonem. Extat una cum nonnullis Homiliis ejusdem Græce scriptis in Bibliotheca Vaticana, Sixtus Senensis in Biblioth. & Possevinus in Apparatu. Opus profecto non contemnendum, ab omnibus fere ob ignorationem terminorum pessime exceptum. Id, ut videas Lector, prius tibi ante omnia monstra, eaque fœdissima in medium proferenda. Da mihi hanc veniam obsecro, & abutenti patientia tua in re gravissima æquo animo ignoscas: fastidium utilitate compensa: & monstrorum immanitate, ac deformitate sanior esto. Gesnerus, *Gregorii Metropolitani Corinthi in Canones τῆς κοιμήσεως Divæ Virginis, &*

χρώσιμοι. qui de mortuis: σαυρονεκρώσιμοι, qui de Cruce, & mortuis. παρακλητικοὶ, qui de solamine animorum; τριαδικοὶ, qui de Trinitate; δογματικοὶ, qui de Dogmatibus, &c. Canones itaque in odas dividuntur, odæ in Troparia, ex quibus componuntur. Singulæ namque Troparia continent aut plura, aut pauciora, cum eorum numerus determinatus non sit. Troparia quandoque libera, ac vaga relinquuntur, quandoque primis litteris, quasi annulis in verbis veluti catenula inseruntur, quam Acrostichida Auctores vocant. Non omnibus tamen illa colligandi eadem ratio, & modus servatur. Quidam Alphabeti ordinem servant; ita ut primum Canonis Troparium ab A, incipiat, in Ω ultimum desinat. Alii in Acrostichide θεοτόκια, Troparia sunt odarum postrema in honorem Virginis concinnata, includunt: alii extra eam suo modo agi, ferrique finunt. Quidam nomen sui silent, ut inter alios Theophanes; quidam odæ nonæ post Acrostichida claudunt, ut Josephus; quidam Theotociis exprimunt, ut Georgius, & alii alio modo: cui necessario attendendum est, ut facile spuria a legitimis dignoscas, & Hymni Auctorem, quisnam ille sit in tanta obscuritate Codicum deprehendas. Sed de his, quæ possent dici, alibi plurima. Nunc pro intelligentia nostri Gregorii ista sufficiant.

Inter hos Canones eximii illi habebantur, quos Damascenus, & Cosmas Monachi in dies festos Servatoris nostri, & Beatissimę Virginis concinnarant. Suidas. οἱ γοῦν ἀσματικοὶ κανόνες Ιωάννε τε, καὶ Κοσμᾶ σύγκρισιν ὐκ ἐδέξαντο, ὐδὲ δέξαιντο μέχρις ἂν ὁ καθ' ἡμᾶς βίος περαιωθήσεται. *Asmatici Canones Joannis & Cosmæ bactenus fuerunt incomparabiles, neque etiam quoad nostra vita propagabitur, comparationem admittent*; ideoque in eos exponendos non infimorum Virorum ingenia desudarunt: inter eos, quos ipse novi fuere Joannes Zonaras, Theodorus Prodromus, Marcus Eugenius, neque postremum locum obtinuit hic noster Georgius Corinthi Episcopus; idque ipse de se asserit in expositione Canonis secundi in Dormitionem Deiparæ. πλὴν ὐκ ἄκαιρον ἡμῖν ἐφάνη, τὸ καὶ τῦτον τὸν κανόνα δοῦναι γραφῇ, καθὼς καὶ τὺς ἄλλυς ἅπαντας κανόνας τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν, καὶ τῶν ἐπισήμων ἁγίων ἡμερῶν. *Non intempestivum nobis nihilominus visum est, & hunc Canonem scripto consignare, quemadmodum & alios omnes Canones Dominicarum solemnitatum, & magis præcipuarum sanctarum dierum*. Et in Canonem Joannis Monachi de Ascensione Domini. ἀλλ' ἐπειδὴ μία τίς ἐςι τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν, καὶ ἡ μετὰ σαρκὸς τῦ δεσπότυ πρὸς ὐρανὸν ἀνάληψις, ὐκ ἔδει μὴ καὶ ταύτην ἡμᾶς τιμῆσαι ταῖς κατὰ δύναμιν ἐγγράφοις ἐξηγήσεσι τῶν θείων ἀσμάτων αὐτῆς. *Sed quando una etiam est ex solemnitatibus Dominicis, cum carne Domini nostri in cęlum assumptio, operæ pretium est, & nos quoque eam honore afficere sacrorum illius cantuum scriptis expositionibus pro modulo nostro*.

Et istud opus Gregorii tam misere, ac variis modis ab his, quos supra retulimus, habitum est. Examinemus verba. *De Thoma contrectante sermonem cum aliis ejusdem homiliis*. Est mera expositio Canonis, quem de Thoma contrectante composuit Joannes Damascenus, non sermo. Neque expositiones aliorum subsequentium Canonum Homiliæ dici debent. Sic expositio est in Canones τῆς κοιμήσεως. *Dormitionis Deiparæ*, & *Evangelismi*, *Annunciationis*, nempe ejusdem. Quid *Antipascha* sit, dicat Gesnerus: alii *Antepascha*, quasi Dominicam Palmarum, quæ ante Pascha est, innuat, substituerunt. Male; Tunc enim in illa Ecclesia nulla mentio fit de Thomæ contrectatione. Quare *Antipascha*, quæ secunda septimana est post Pascha, & legitur Evangelium de Thomæ contrectatione reponendum est: maleque dividunt, qui unum hoc variis expositum formulis duo faciunt. *In Assumptionem* εἰς τὴν ἀνάληψιν. Est in Canonem dictæ solemnitatis, sicut & in Pentecostes. *Poema in primum festum venerabilis obitus Cosmæ Monachi*. Nugæ omnino. Est in Canonem profesti diei Dormitionis Deiparæ Edit: Parif. pag. 419.
compositum a Cosma Monacho. Vel cum duo sint Canones in Dormitionem Deiparæ a Gregorio expositi, notat eam expositionem esse in primum Canonem ποίημα *Compositionem* nempe Cosmæ monachi, non *Poema*, nisi quidquid ab aliquo fit, vel scribitur, large *Poema* vocare velimus. *Herilium terminorum, seu finitionum totius temporis τῶν τελωδῶν & magnæ septimanæ δεσποτικαὶ ἑορταὶ* sunt Heriles festivitates, in quarum Canones Gregorius expositiones confecerat, quem admodum, & in Triodia magnæ Hebdomadæ, & nonnullarum aliarum pręcipuarum celebritatum totius anni. Titulus operis ab hisce tam misere tractatus in nonnullis Codicibus manuscriptis ita concipitur. Γρηγορίυ Μητροπολίτυ Κορίνθυ εἰς τε τὺς κανόνας τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίυ δεσποίνης, καὶ θεομήτορος, καὶ τῦ εὐαγγελι-

σμῶ. σιὼ τούτοις δὲ ϗ εἰς τὴν ἑορτὴν τ̃ κυριακῆς τῦ ἀντιπάχα, ἤως εἰς τὴν ψηλάφησιν τῦ Θωμᾶ. εἰς τὴν ἀνάληψίν τε τῦ μεγάλυ Θεῦ, ϗ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησῦ Χριςῦ, ϗ εἰς τὴν Πεντηκοςήν. *Gregorii Metropolitæ Corinthi in Canones Dormitionis sanctissimæ Dominæ Deiparæ, & Annunciationis, & una cum iis in festivitatem Dominicæ Antipaschæ*, (quam in Albis Latini dicunt) *hoc est in contrectationem Thomæ. In Assumptionem magni Dei, & Servatoris nostri Jesu Christi: & in Pentecostem*. Et, ut melius percipi possit, operis capita veluti in tabula hic annumerabo.

Εἰς τὴν ὑπαπαντὴν τῦ μεγάλυ Θεῦ, ϗ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησῦ Χριςῦ ποίημα Κοσμᾶ Μοναχῦ. *In Hypapantem magni Dei, & Servatoris nostri Jesu Christi compositio Cosmæ Monachi*. P. ὁ ἥλιος ὁ αἰσθητὸς χερσὸν γενόμϑυον.

Εἰς τὴν κυριακὴν τῶν βαΐων Κοσμᾶ μοναχῦ. *In Dominicam Palmarum Cosmæ Monachi*. P. τῆς παρύσης ἀκροςιχίδος ἡ ἔννοια ἐςιν αὕτη.

Εἰς τὸ Τριῴδιον τῆς ἁγίας ϗ μεγάλης δευτέρας Κοσμᾶ μοναχῦ. *In Triodium sanctæ, magnæque Feriæ secundæ Cosmæ Monachi*. P. ἄσωμϑυ τῷ Θεῷ. ἐνδόξως γάρ.

Εἰς τὸ τριῴδιον τῆς ἁγίας ϗ μεγάλης τρίτης Κοσμᾶ μοναχῦ. *In triodium sanctæ, & magnæ Feriæ Tertiæ Cosmæ Monachi*. P. ἡ χρεία σαφηνείας ἐνταῦθα. ὅτι μὴν ἑρμηνείας.

Εἰς τὸ τριῴδιον τ̃ ἁγίας ϗ μεγάλης τετράδος Κοσμᾶ μοναχῦ. *In triodium sanctæ, & magnæ Feriæ quartæ Cosmæ monachi*. P. δεῖ γινώσκειν ὡς ὁ θαυμαςός.

Εἰς τ̃ κανόνα τῆς ἁγίας ϗ μεγάλης πέμπτης Κοσμᾶ μοναχῦ. *In Canonem sanctæ, & magnæ Feriæ quintæ Cosmæ Monachi*. P. ἠς τοιῦτος ἐςὶν ὁ νῦς τῇ μεγάλῃ.

Εἰς τὸ τριῴδιον τῆς ἁγίας ϗ μεγάλης Παρασκευῆς Κοσμᾶ μοναχῦ. *In triodium sanctæ, & magnæ Parasceves Cosmæ Monachi*. P. πρὸς σὲ ὀρθρίζω φησὶν ὁ μελῳδός.

Εἰς τὸν κανόνα τῦ ἁγίυ ϗ μεγάλυ Σαββάτυ ποίημα Μάρκυ μοναχῦ ἄχρι τῆς πέμπτης ᾠδῆς ϗ αὐτῆς. τῶν δὲ ἑξῆς ᾠδῶν Κοσμᾶ μοναχῦ. *In Canonem magni, & sancti Sabbati Compositio Marci Monachi usque ad sextam & ipsam Oden; reliquarum vero odarum compositio est Cosmæ Monachi*. P. συνέζευκται τῷ τῦ τριῳδίυ τῆς ἁγίας ϗ μεγάλης Παρασκευῆς.

Εἰς τὸν κανόνα τῆς ἁγίας ϗ μεγάλης Κυριακῆς τῦ Πάσχα. Ἰωάννυ μοναχῦ. *In Canonem sanctæ, & magnæ Dominicæ Paschatis*. *Joannis Monachi*. P. ὁ παρὼν ὗτος κανὼν ἑρμηνείας ὐ δεῖται.

Εἰς τὸν κανόνα τῆς Κυριακῆς τῦ Αντιπάσχα Ἰωάννυ μοναχῦ. *In Canonem Dominicæ Antipaschæ dictæ Joannis Monachi*. P. ὁ παρὼν κανὼν ὀλίγα τινὰ ἔχει.

Εἰς τὸν κανόνα τῆς ἀναλήψεως τῦ μεγάλυ Θεῦ ϗ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησῦ Χριςοῦ. Ἰωάννου μοναχοῦ. *In Canonem Ascensionis magni Dei, & Servatoris nostri Jesu Christi, Joannis Monachi*. P. ὁ παρὼν οὗτος κανὼν πάσης γέμει σαφηνείας.

Εἰς τὸν κανόνα τῆς ἁγίας, ϗ μεγάλης Πεντηκοςῆς. Κοσμᾶ μοναχοῦ. *In Canonem sanctæ, & magnæ Pentecostes. Cosmæ Monachi*. P. ὁ παρὼν οὗτος κανὼν ὅσον ἀπὸ τ̃ βαρέως ἦχυ.

Edit. Paris. pag. 420. Εἰς τὸν ἕτερον κανόνα τῆς ἁγίας ϗ μεγάλης Πεντηκοςῆς διὰ ςίχων Ἰαμβικῶν. Ἰωάννυ μοναχοῦ. *In alium Canonem sanctæ & magnæ Pentecostes carmine Jambico. Joannis Monachi*. P. αὕτη μὲν ἡ ἀκροςιχὶς τῦ παρόντος κανόνος.

Εἰς τὸν κανόνα τῆς ἁγίας μεταμορφώσεως τῦ Θεοῦ ϗ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριςοῦ. Κοσμᾶ μοναχοῦ. *In Canonem sanctæ Transfigurationis Dei, & Servatoris nostri Jesu Christi. Cosmæ Monachi*. P. ὁ νοῦς τῆς ἀκροςιχίδος τοῦ παρόντος κανόνος.

Εἰς τὸν ἕτερον κανόνα τῆς αὐτῆς μεταμορφώσεως. Ἰωάννη μοναχοῦ. *In alium Canonem ejusdem Transfigurationis. Joannis Monachi*. P. καινοτομίαν ὑπέςη κατὰ τὴν ἐκτὴν χώραν.

Εἰς τὸν κανόνα εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκυ. Κοσμᾶ μοναχοῦ. *In Canonem, in Dormitionem sanctissimæ Deiparæ. Cosmæ Monachi*. P. ἠς οὐδὲ ὁ νοῦς δυσληπτὸς ὅλως ἐςίν.

Εἰς τὸν ἕτερον κανόνα εἰς τὴν αὐτὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκυ. *In alium Canonem, in eamdem Dormitionem Deiparæ*. P. ὁ παρὼν τῆς Θεοτόκυ κανὼν οὐδεμίαν ὅλως.

Εἰς τὸν κανόνα εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ τιμίυ, ϗ ζωοποιοῦ ςαυροῦ. Κοσμᾶ μοναχοῦ. *In Canonem in exaltationem venerandæ, & vivificæ Crucis. Cosmæ Monachi*. P. τὸ δὲ ἐρεύγομαι ψαλμικόν ἐςιν, οὐ ἑρμηνεία. Asservantur in Bibliothecis Vaticana, Collegii Græcorum, & Cryptæ Ferratæ, in cujus extremo adnotatur. ἐγράφη παρὼν ἡ παροῦσα βίβλος τ̃ θείων ἱερῶν κανόνων διὰ χειρὸς Λέοντος Ῥηγινῦ Καλλιγράφυ Τραίνας ἐν ἔτει ,ςχλγ΄. Ἰνδικτιῶνος τρίτης· εὔχεσθε ὑπὲρ αὐτῦ πάντες διὰ τὸν Κύριον οἱ ἀναγινώσκοντες, ϗ οἱ μεταγράφοντες, ὅπως ἄφεσιν πλημμελημάτων λάβῃ. ἀμήν. μνήσθητι Κύριε τῦ

δȣ́λῳ

δῦλυ Λέοντος τῦ ἀνίσταντος τὴν βίβλον ταύτην. ἀμήν. *Liber hic scriptus est continens divinos, ac sacros Canones manu Leonis Rhegini Calligraphi Timethi anno sexmillesimo septingentesimo trigesimo tertio, Anno Christi 1225. indictione tertia. Rogate pro ipso omnes per Dominum, qui legitis, aut exscribitis, ut veniam consequar peccatorum. Amen. Recordare Domine servi tui Leonis, qui compaginavit, vel possedit librum hunc. Amen.* Nec diversum ab isto fortasse est quod habetur in Palatina Cod. 355. *Cosmæ, & Joannis Damasceni Odæ Jambicæ in præcipua anni festa cum enarratione Grammatica, & Historica initio, & fine mutilus. Prima est S. Crucis celebratio, postrema Canon in Deiparæ Virginis obitum.* Liber Grammaticorum regulis, & præceptis nimium addictus vilescere quodammodo videtur, qui tamen pro intelligentia rerum non inutilis est, dictione elegans, ac facilis, & brevitate dicendi valde conspicuus.

GEORGIUS CYPRIUS postea GREGORIUS vocatus ex Diacono Ecclesiæ Constantinopolitanæ Patriarcha, quem modo Georgium, modo Gregorium Gregoras in historia, & alii nuncupant. Pachymeres lib. 7. de Arsenoitis. ὡμολόγουν δὲ πως τὸ Γρηγόριον Πατριάρχην. τοῦτο γὰρ ἦν ἐκείνῳ, καὶ τὸ ἐκ Γεωργίου μοναχικὸν ὄνομα. *Fatebantur eatenus Gregorium Patriarcham, id namque erat illi nomen, quod a Georgio, dum Monachum induit sibi sumpserat.* Primum pro Latinis una cum Vecco, Meletiniota, & Metochita sentit. Gregoras de Vecco lib. 5. καὶ λέγων, καὶ γράφων, καὶ δογματίζων, ἔχων συνεργούς, καὶ συλλήπτορας τοῦ ἀγῶνος τόν τε Μελιτηνιώτην, καὶ τὸν Μετοχίτην ἀρχιδιακόνους ὄντας τοῦ βασιλικοῦ κλήρου, καὶ ἔτι Γεώργιον τὸν ἐκ Κύπρου. *Et dicendo, & scribendo, & dogmata statuendo: ejus certaminis adjutoribus Meliteniote, & Metochite Imperatorii Cleri Archidiaconis, & insuper Georgio Cyprio.* Res etiam Latinorum tutatum Georgium indicat Pachymeres lib. 5. τῶν γοῦν καθεσθέντων, τιμηθέντων δ' ἐπὶ καθέδρᾳ καὶ ἀμφοῖν τούτοιν ὡς συναγωνιζομένοιν τῷ βασιλεῖ τοῦ τε ἀρχιδιακόνου Μελιτηνιώτου, καὶ τοῦ Πρωταποστολαρίου Κυπρίου, ὁ ῥήτωρ ὁ Ὀλόβωλος ἵστατο προσδοκῶν τὸ ἀπὸ βασιλέως ἐνδόσιμον. *Cum itaque sedissent, honoratique essent cathedra hi ambo, tamquam qui suffragarentur Imperatori Archidiaconus Meliteniota, & Protapostolarius Cyprius Rhetor Olobolus stans ab Imperatore licentiam expectabat.* Qui lib. 7. cap. 34 refert eumdem apud Italos natum, & adultum se se postmodum inter Græcos conjecisse. τί παθόντες, ἔλεγεν, Veccus scilicet, ἐμὲ τὸν παρὰ Ῥωμαίοις καὶ ἐκ Ῥωμαίων γεννηθέντα τε καὶ τραφέντα συχναῖς περιβάλλοντες λοιδορίαις, ἔπειτα φεύγετε. ἄνδρα δὲ Edit. Paris. pag. 421.
παρ' Ἰταλοῖς γεννηθέντα, καὶ τραφέντα, καὶ οὐ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς στολαῖς καὶ γλώττῃ πρὸς τὰ ἡμέτερα παρεισφρήσαντα εὐφημοῦντες δέχεσθε. *Quid passi, ajebat, me inter Romanos & ex Romanis natum, adultumque crebris conviciis lacessitis, postmodum fugitis; virum vero apud Italos natum, adultumque, neque hæc solum, sed qui indumentis ipsis, & lingua ad vos irrepsit collaudantes excipitis.* Postea Græcis adhærens post Josephi Galesiotæ obitum, licet Veccus ipse viveret adhuc, & coram Synodo causam suam diceret, per vim, ac nequitiam, ipsiusque etiam Georgii invidentiam pulsus, in Patriarchale solium intruditur: cui justo Dei judicio non solum hostibus, sed amicissimis, quibus potissima quæque in Ecclesia contulerat, invisus, cum injuriam ferre non posset, renunciat, & sese in Deiparæ Odegorum dictæ, monasterium confert, & non multo post prope Divi Andreæ monasterium moritur. Vir fuit acerrimi ingenii, facundus, eloquens, & pene dixerim disciplinis omnibus imbutus. Georgius Pachymeres lib. 7. de Andronico Seniore ἐκλέγεται μὲν εἰς Πατριάρχην τὸν ἐκ Κύπρου Γεώργιον, ἄνδρα λόγοις ἐντραφέντα, καὶ σφραγίδα τοῦ Πατριάρχου Ἰωσὴφ φέροντα. τὸ τοῦ Πρωταποστολαρίου εἰς ἀνακτόρων ἐπιφερόμενον σημείωμα. κἂν τοῦτο μὲν δόξας Ἰωσηφίτας μὲν ἐκ τῆς σφραγίδος ὑποποιούμενος, Ἀρσενιάτας δὲ τῷ μὴ κατὰ τὰ διατεταγμένα τοῦ Ἰωσὴφ ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ συγχωρεῖν γίνεσθαι. *Eligit porro in Patriarcham Georgium Cyprium, virum sermonibus innutritum, & ordinatum a Patriarcha Josepho, Protoapostolarii dignitate in Palatio condecoratum: in hoc etiam visus Josephitas ex ordinatione sibi conciliare, Arsenoitas etiam, quod non secundum præscripta a Josepho in Ecclesia usu exequi permitteret.* Gregoras lib. 6. καὶ ἦν τηνικαῦτα ἀνὴρ ἐν λόγοις ἐπίσημος τῷ βασιλικῷ συγκατειλεγμένος κλήρῳ Γεώργιος ὁ ἐκ Κύπρου, ὃς τὸν ἐν ταῖς γραφαῖς ἀγωνὶ τῆς Ἑλλάδος ῥυθμόν, καὶ τὴν ἀττικίζουσαν γλῶσσαν ἐκείνην πάλαι πολλοῦ ἤδη χρόνου λήθης κρυβεῖσαν βυθοῖς, φύσεως δεξιότητι, καὶ φιλοπονίᾳ τελειοτέρᾳ πρὸς φῶς ἤγαγε, καὶ οἱονεί τινα ἐχαρίσατο ἀναβίωσιν. τοῦτον ἐμελέτησέ τι, καὶ προὐτεθύμητο ἐς τὸν Πατριαρχικὸν ἀναγαγεῖν θρόνον ὁ βασιλεύς, ἄρτι καὶ τὸ μοναχικὸν ἀλλαξάμενον σχῆμα, πλὴν οὐχ ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἁπάντων ἐβούλετο τὴν χειροθεσίαν αὐτὸν εἰληχέναι ὁπόσοι τῇ τοῦ δόγματος καινοτομίᾳ κεκοινωνήκεισαν, ἀλλ' ὡς ἀκοινώνητον ἑαυτὸν συντηρήσαι, ὡς κινδυνεύειν ἐντεῦθεν βραχ

διώκειν τὰ τῆς σπουδῆς. προεβλήθη μέν τοι παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ τὰς ψήφους, καὶ μαρτυρίας τὰς ὀφειλούσας, καὶ τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ βήματος παρὰ τῆς τοῦ βασιλέως εἰλήφει χειρὸς, κατὰ τὸ πάλαι κρατῆσαν ἔθος. καὶ ἦν διενεργῶν, καὶ διοικῶν ἔστιν ἃ τῶν πατριαρχικῶν δικαίων ὅσα οὐχ᾽ ἱερωσύνης ἴδιον. *Erat autem tum insigni vir facundia, ex Imperatorii Cleri collegio, Georgius Cyprius, qui elegantes Græcæ litteraturæ numeros, & Atticam illam linguam longo jam tempore oblivionis gurgite demersam ingenii dexteritate, ac singulari studio in lucem produxit, ac velut ab inferis revocavit. Hunc cum non ita pridem Monasticum habitum induisset, in animo habebat, & studebat Imperator ad Patriarchicum solium evehere: a nemine tamen eorum illi manus imponi volebat, qui novum illud dogma amplexi fuissent: ut periculum esset, ne res diutius differretur. Est tamen ab Imperatore post debita suffragia, & testimonia designatus; & pastorale pedum in Imperatorio suggestu, veteri more ab Imperatore porrectum, accepit. Proinde negotiis intentus, Patriarchica jura, quæ cum sacerdotio nihil conjunctum habebant, administrabat.* De ejus Patriarchatu Pachymerius, lib. 7. *Eligit in Patriarcham Georgium e Cypro, hominem in eloquentia enutritum, a Josepho Patriarcha ordinatum, & dignitate Protapostolarii in regia insignitum. In hoc etiam Josephitas ex ordinatione, ut videbatur, sibi concilians; Arsenoitas vero quod non uti constituerat Josephus, in Ecclesia fieri permitteret.* Et Ephræmius in Chronico.

Πάλιν Ἰωσὴφ ἀπολαμβάνει θρόνον.
Οὗπερ λιπόντος τὸν βίον καὶ τὸν θρόνον,
Σοφός τις ἀνὴρ Γρηγόριος Κύπροθεν,
Edit. Paris. pag. 422. Λόγων σοφῶν παίδευμα, μουσῶν ἑστία,
Εἰς Πατριαρχῶν ἀνεβιβάσθη θρόνον,
Ὅστις πατρίδος, καὶ πατρικῆς οἰκίας
Φυγὰς ὑπάρξας παῖς ἔτι που τυγχάνων
Παιδεύσεως ἔρωτι, καὶ μαθημάτων
Ἐλθὼν κατοικεῖ πρὸς πόλιν Κωνσταντίνου.
Αὐτοῦ δὲ μαθήμασιν ἐνδοὺς καὶ πόνοις
Ἀφῖκτο πρὸς μέγα τι παιδείας βάθος.
Εἶτα καταστὰς γνώριμος στεφηφόρῳ.
Καὶ συνταγεὶς κλήρῳ γε τοῦ Παλατίου
Ἀρχιθύτης πέφηνε τῆς Κωνσταντίνου,
Τὰ τῶν μοναχῶν πρὶν πληθεὶς, ὡς ἔθος.

Rursum Josephus Thronum recipit, & cum vitam, Thronumque deposuisset sapiens quidam vir Gregorius ex Cypro, sermonum sapientum alumnus, & Musarum sacrarium, in Thronum Patriarchalem evehitur, qui a prima ætate patria, paternaque domo extorris, eruditionis, ac mathematum amore flagrans, ad Constantini urbem se recipit. Ubi disciplinis, & laboribus deditus in magnum sapientiæ culmen pervenit. Tandem Imperatori innotuit, & Clero Palatii adscriptus, Præses Constantinopolitanus efficitur, cum prius, ut moris est, Monasticum habitum induisset. Hinc mira Georgii Phranzę lib. 1. cap. 7. oscitantia animadvertenda est, qui in serie Patriarcharum nullum hunc Georgium ponit, sed scribit, *Veccum Patriarcham sua sede depulsum Monachus quidam Athanasius nomine excepit.* Quod homini rebus sęcularibus intento, nec Ecclesiasticis multum dedito, quin infortuniis, ac mala valetudine fracto excidisse nil mirum. Aristotelis, Platonisque scriptis addictissimum, neque in illis excolendis oleum, aut operam perdidisse tradit Joannes Veccus Orat. prima ad Constantinum, πῶς τὸ Ἀριστοτελικόν σε καὶ μεγάλα Πλάτωνι ἐγκαυχώμενον. *At quanam ratione Aristotelicum te, & maxime ob Platonem jactabundum.* Et, εἰ μή πού τις Ἀριστοτελικοῖς πειθόμενος δόγμασιν ὁποῖον αὐτόν σε εἶναι λόγοι παριστῶσιν οἱ σοί. *Nisi quis Aristotelicis nisus placitis, qualem te commentationes tuæ demonstrant.* Pachymeres de ejus morte lib. 8. Hist. cap. 16. τούτων οὕτως ἐχόντων ὁ μὲν πατριαρχεύσας Γρηγόριος νόσῳ πολυημέρῳ καταργασθεὶς, ὡς δέ τινες ἔλεγον καὶ διὰ τὴν παρόρασιν ἐκ μικροψυχίας μετ᾽ οὐ πολὺ τελευτᾷ τὸν βίον. καὶ τὸ μὲν ἐν ψαλμῳδίαις θάπτειν κατὰ τὸ εἰκὸς ἐδίδουν, τὸ δὲ ὡς Ἀρχιερέα, ὥσπερ δὴ κἀκεῖνος ᾤετο τὴν ἱερωσύνην παρακατέχων συχνοὺς ὁ κρατῶν ἀποστέλλων ἀπέλεγε, καὶ τῇ αὐτανεψίᾳ ἐπισκήπτειν ἐπιτάττων, ἥ τις ἦν ἡ Ῥαούλαινα, μή τι τοιοῦτον ἐπιτελεῖν, ὃ δὴ καὶ γίνεται. *Hæc cum ita se haberent, Gregorius, qui ante Patriarcha fuerat, morbo diutino confectus, ut vero nonnulli dicebant, quod contemni se videret ex pusillanimitate non multo post vitam finit, & justa illi, uti par erat, cum canticis fieri concedebant. at non ut Pontifici, quemadmodum ille opinabatur, Pontificatum sibi vindicans, sæpius Imperator nuncios mittens interdicebat, suæque nepti, quæ erat Raulæna, ne quid contra tentaret,*

mandans jusserat, quod & factum est. Et dixerat de eodem supra cap. 9. καὶ γε τῷ τῆς Ἀρίστηνῆς μονυδρίῳ ἐχόμενά πη κειμένῳ τῆς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, τοῦ ἐν τῇ Κρίσει μονῆς. ἐκεῖ γὰρ ἡ Πρωτοβεστιάρισσα Ῥαούλαινα συνῆγεν ἐξ ἑαυτῆς πεπλουτηκυῖα τὰ μεγάλα φέρων ἑαυτὸν δίδωσιν. *Et in Aristene monasterium non longe a S. Andreæ, quod in Crisi est, monasterio, situm; ibi enim Protovestiarissa Raulæna de suo fovens opulentissime exceperat, se se dedens proripuit*. Scripsit pleraque in omni genere scientiarum.

Illius edita sunt, ἐγκώμιον εἰς τὴν θάλασσαν, εἴτ' οὖν εἰς τὴν τοῦ καθόλου τοῦ ὕδατος φύσιν. *Encomium in mare, sive in universam aquarum naturam*. Græce a Bonaventura Vulcanio cum libello Aristotelis de Mundo. Lugduni Batavorum apud Raphelengium 1591. in 8°. Meminit illius in Bibliotheca Robertus Constantinus.

Proverbia ab eo in unum collecta, & ordine Alphabetico digesta Græce cum Parœmiis Michaelis Apostolii a Petro Pantino Latine versis Lugduni Batavorum apud Elzevirum 1619. in 4°. Ea extare dicit in Bibliotheca Vaticana Gesnerus. Sed fallitur, cum hæret, an eadem sint, quæ Aldus cum Græcis Æsopi fabulis olim impressit. Sunt enim diversa, pauciora, detruncatiora, & fortasse non multi pretii. Robertus Constantinus in Biblioth. Cyrum mira oscitantia fecit, *Gregorius Cyrus Parœmias Græcas*. *Edit. Paris. Pag. 423.*

Ejus sententiæ Græcæ seorsim in octavo Coloniæ excusæ anno 1536. Epitome Gesneriana, quæ item tradit, Gregorii opera Latine versa fuisse a Bonaventura Vulcanio, ni fallit nos. Inedita sunt,

Encomium *in Georgium Logothetam Acropolitam* habuere Dousæ, ex quo ἀποσπασμάτιον cum Acropolita Georgio ediderunt. Utinam totum edidissent.

Fabulæ habentur in Bibliotheca Bavarica Cod. 66.

Epistolæ CCXII. partim scriptæ, antequam onus Patriarchatus suscepisset, partim postquam illius cura ipsi commissa fuit, in Bibliotheca Antonii Augustini Cod. 69. Erantque in Lolliana, & Monachii Bavariæ, sed sine titulis. In Ambrosiana leguntur CLXVI.

Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην, *Encomium in S. Dionysium Areopagitam*. P. ἡ μὲν πρόθεσις τοῦ λόγου δίκαια. ἡ δὲ ἐπιχείρησις τολμηρά. ἐγκωμιάζεται γὰρ Διονύσιος τοῦ πάνυ τὸν ἔπαινον. In Bibliotheca Vallicellana D. 23. & Palatina Codice 374.

Descriptionem, & Encomium Urbis Constantinopolitanæ. Eam habuisse in κειμηλίοις suis Bonaventuram Vulcanium refert Theodorus Dousa Notis ad Chronicon Georgii Logothetæ.

Cyprii Patriarchę Constantinopolitani oratio *in Georgium Martyrem, in Dionysium Areopagitam. in Marinam Martyrem, in S. Euthymium Episcopum Madytenum. in Andronicum Palæologum Imperatorem*. in Palatina Cod. 372. Freberus in Chronologia Anno 1283. *Sunt & Theoduli cujusdam, & Cyprii declamationes Panegyricæ in hunc Andronicum*. Seniorem nempe Palęologum *in Bibliotheca Palatina. In Michaelem item Imperatorem*: Robertus Constantinus in Bibliotheca. Gregorii Patriarchę de vita sua, & epistolę 166. in Ambrosiana licet paulo supra in eodem Indice legatur. *Gregorii Cyprii Epistolæ selectæ. Aliud item exemplar. Item de vita sua Epistolæ numero* 166. An opus hoc de vita diversum est ab Epistolis, vel Epistolis ipsis vitam suam exprimit? Mihi adhuc incertum est.

Georgii Cyprii contra Beccum Joannem Tomus sanctæ Synodi, sive Columna Orthodoxiæ. De mensuris. De fide. De prædicamentis. Hanc inscriptionem legi in Græco Catalogo Bibliothecæ Vaticanæ, nec satis scio, an omnia ad eumdem Auctorem referenda sint. Gesnerus. Possevinus ex eodem refert scripsisse adversus Veccum Joannem librum, qui inscribitur sanctæ Synodi, sive Tomus, sive Colomna orthodoxiæ. De mensuris. De fide. De prædicamentis. *Et hic quidem Latinus versus fuit, sed ejus sententiæ Græcæ excusæ fuerunt Coloniæ anno* 1536. Ut verum fatear; male me ex Possevini verbis extrico. Quid nos vero de hujus Auctoris scripto adnotabimus? Multa in controversiis Theologicis, non cum Vecco solo, sed aliis etiam, a quibus hæreseos insimulatus est, ad satietatem conscripsit. Gregoras, ἔδοξε γὰρ αὐτῷ μὴ ἀρκεῖσθαι εἶναι τιμωρίαν κατὰ τοῦ Βέκκου τὴν ὑπερόριον δίαιταν, καὶ ἀπαγωγὴν τῶν φίλων, καὶ συγγενῶν, ἀλλὰ καὶ λόγοις, καὶ γραφαῖς, καὶ τοῖς δόγμασι, καὶ ἀντιπάλοις προβλήμασί τε καὶ δόγμασιν ἀντισυλλογιζόμενος. ἐν ὅσῳ γε μὴν ἐκείνῳ, καὶ τοῖς ἐκείνου μαχόμενος οὕτως ἔλαθεν τετρωσκόμενος ὑπ' ἄλλων αὐτός. περὶ τούτοις καὶ αὐτὸς ἁλισκόμενος, οἷς ἄλλων ἐπιλαμβάνετο. καθάπερ εἴ τις τοξεύων ἐχθρὸν, καὶ πολέμιον, ἔλαθεν καιριώτερον αὐτὸς

τοξευόμενος παρὰ πλευρὰν ἐκ τῶν ὁμοφύλων. ἐπελάβοντο γὰρ αὐτοῦ ὡς βλασφημοῦντος τινὲς τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῶν τοῦ κλήρου, καὶ παῤῥησίαν ἔς τινας μετατιθέντα τῶν λέξεων ἀκίνδυνον εἶναι καὶ λοιδορίας ἐκτός. οὐ μὴν ἔδοξε τῷ τὴν παραινέσεως τούτῳ τυγχάνειν ὑγιῆ καὶ ἀνύποπτα, ἀλλ᾽ ὑποκαθήμενον ἔχειν, καὶ ὑφέρποντα φθόνον, ταύτῃ τοι, καὶ ἐνίστατο, καὶ παρωξύνετο πρὸς ἀντιλογίας καὶ ἀποδείξεων ἀποδείξεις, καὶ λόγοις λόγους συνείρων ἐπὶ πολὺ διετέλει ἀποφράττων τάς τε τῶν ἐγκαλούντων, ὡς ἐδόκει στόματα, καὶ ὑπερείδοντας, ὡς ᾤετο αὐτόν, καὶ τὸ στεῤῥὸν τοῖς αὐτοῦ πειρωμένους λόγοις. *Becco enim non satis supplicii esse ratus, quod extorris ab amicis, & cognatis avulsus esset, verbis etiam, & scriptis eminus illum feriebat, & ejus scripta, & decreta refellebat, & contraria problemata & dogmata colligebat. Dum vero illum & sectatores illius oppugnat, imprudens & ipse ab aliis vulneratus est: & in iis captus, quibus alios captabat; non aliter quam si quis tela in hostes conjicient, ipse a suis ex obliquo graviorem plagam acciperet. Quid enim e Pontificibus & Sacerdotibus eum reprehenderunt ut blasphemantem ac monuerunt, ut vocabulis nonnullis mutatis, periculum, & convicium mutaret. Ea admonitio non sincera illi visa est, sed ab occulta invidia proficisci, Proinde rem urgebat, & ad contradicendum acuebatur, & probationes probationibus ac disputationes disputationibus cumulabat, quibus & accusatorum ora, ut putabat, obturaret, & suam sententiam pro virili tueretur.* Non tantum ergo hostium, sed amicorum etiam objectionibus vexatus Gregorius Synodum Constantinopolim coegit, qua se a falsis criminationibus expurgaret, & aliorum erroribus detectis vera, quam ipse profitebatur fidei ac dogmatum norma reliquis traderetur, quod nonnisi scripto fieri posse ratus, *Tomum Synodicum* exposuit. Quem ob res in eo fidei traditas synceras, nulloque contaminatas mendacio, ut ipse existimabat, sed confidenter nimis, & proterve, multis licet erroribus implicatum, infestumque blasphemiis *Columnam Orthodoxiæ* æque ac Leonis summi Pontificis Epistolam, Patres Chalcedonenses, at quam dispari conatu? & cum potissimum in Veccum ipsum inveheretur, *Tomum contra Veccum Synodicum* nuncupavit. Et hoc est opus tantopere a Gesnero, & Possevino conturbatum, non diversum a Tomo plena Synodo promulgatum contra Veccum, cujus mentio fit in Epitome Gesneriana.

Edit. Paris. pag. 424.

Et alia quoque contra Veccum scripsisse indicio sunt ipsius sermones contra eumdem. *Gregorii Cyprii sermones contra blasphemias Vecci in 4°. manuscrip. Biblioth. Imperatoris Viennæ.* Epitome Gesneriana. Quidquid autem adversus Veccum Georgius scripto commendaverat, non minori animi astu, imo mascula eloquentia redarguens ipse Veccus passim refellere conatus est, & potissimum quatuor ad Constantinum libris, quorum illud est principium, φθάνω μὲν πάλαι, καὶ οἷον διορισάμενος ἐμαυτῷ τὸ κατὰ τῶν ἀντιλεγόντων τῇ ἀληθείᾳ. De Tomo Georgii Cyprii, & ut contra eum scripserit Veccus, plura Pachymerius lib. 8. cap. 1. Et hac eadem occasione Cyprium plura in Latinos & Catholicam veritatem evomuisse, testis est inter alios Georgius Scholarius, qui ex schismate fuit in Proœmio de Processione Spiritus sancti contra Latinos. Cum enim de iis scriptoribus ageret, qui contra Latinos calamum acuerant, post judicium de antiquioribus probatum, subdit, τῶν δὲ ὑστέρων ἁπάντων βέλτιον μὲν καὶ ἱκανώτερον, καὶ τῷ μεγέθει τῆς ὕλης ταύτης συμμέτρως, μάλιστα μὲν ὅτε θεσπέσιος Νεῖλος, καὶ ὁ ἱερὸς Θεοφάνης, μετ᾽ αὐτοὺς δὲ καὶ τῶν ἱερῶν Γρηγορίων, οἱ ὁμώνυμοί τε καὶ ἀκριβεῖς ὀπαδοὶ συνεγράψαντο. *Posteriorum vero omnium melius quidem, & magis sufficienter, & pro materiæ hujusce dignitate satis congruenter divinus Nilus, & sacer Theophanes: post eos sacri Gregorii cognomines, & fidissimi socii conscripserunt.* Alter fuit Palamas Gregorius qui plurima in Latinos oblatravit: alter Gregorius hic Cyprius Patriarcha Constantinopolitanus, qui eamdem Spartam ad extremum usque spiritum coluere. Joannes item Veccus Orat. 3. ad Constant. οἶδας ὥς τινες μὲν τῶν ὑπ᾽ ἀρχηγῷ Κυπρίῳ τεττόμενοι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ δυσσεβῶς φασὶ δόγματος, καὶ εἰς ὁμωνυμίαν διαβάλλουσι ἐκπόρευσιν. *Nosti nonnullos ex his, qui ducem Cyprium sequuntur inter alia, quæ adversus pium dogma oblatrant, Processionem tanquam æquivocam, condemnare.*

Scoriaci in Biblioth. Regia legitur. Γρηγορίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Κυπρίου ἀπολογία εἰς τὴν ἐπιστολὴν Μάρκου τοῦ Ἐφέσου. *Gregorii Patriarchæ Constantinopolitani Cyprii Apologia in Epistolam Marci Ephesi*, VI. num. 14. non sine, & ut puto, Exscriptoris mendo. Qui enim potuit respondere Cyprius sub Andronico seniore, Marco Ephesio Antistiti sub Joanne Palæologo antiquior centum triginta ad minus annos juniore? Quare delendum est illud Cyprii, τοῦ Κυπρίου, & substituendum Πρωτοσυγγέλλου Protosyncelli; is enim in Marcum E-

pag. 425.

phesium scripsit, & calumniis illius in Romanam Ecclesiam respondit, ut ex edito jam opere post Concilium Florentinum apparet.

Servatur penes me *βίος καὶ πολιτεία, καὶ μερικὴ θαυμάτων διήγησις τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Λαζάρου, τοῦ ἐν τῷ Γαλησίῳ ὄρει ἀσκήσαντος συγγραφεὶς παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου κυροῦ Γρηγορίου. Vita, & res gestæ, & peculiaris miraculorum narratio sancti, & Deum ferentis Patris nostri Lazari, qui in Galesio monte vitam asceticam excoluit, descripta a sanctissimo Patriarcha Domino Gregorio.* Qui non alius erit, quam Cyprius. Namque post Romani Argyrophyli Imperium sub quo florebat Lazarus ad direptam usque urbem, præter Gregorium Protosyncellum, ad quem referri minime potest, nullus alius Gregorius Patriarchatum administravit. Baronius Annalium anno 960. non alienus ab hac sententia auctorem vitæ Georgium vocavit. *Claruit hoc tempore in Oriente S. Lazarus monachus in Galesio monte juxta Ephesum, cujus vitam scripsit Georgius Patriarcha.* Scriptio est satis elegans, & accurata, & rara.

GEORGII HIEROMONACHI PROTOSYNCELLI *adversus Epistolam Marci Ephesini.* Liber est in Bibliotheca Regis Gallorum. Gregorii & hic suspicor reponendum, quem scimus omnes in Marci Ephesii Epistolam stilum strinxisse. Vide tamen, quæ supra pro Gregorio Aneponymo, in Georgio Monacho dicebamus, & nota faciles in ejusmodi nomine scriptorum lapsus.

GEORGIUS PHRANZA Byzantinus sub Manuele Palæologo Joannis filio natus, fonte baptismali a Thomaide religiosissima fœmina susceptus, eidem Imperatori puer, tandem etiam a Secretis inserviit: successoribus Manuelis Joanni, & Constantino æque charissimus, sub quibus variis legationibus fungitur, non civili scientia, & militaribus artibus, sed doctrina, & eloquentia clarus, quibuscum & militares etiam spiritus demonstravit, tamquam qui objectu corporis sui Constantinum servarit, & pro eo vulnera exceperit; in carcerem etiam teterrimum ab hostibus projectus est. Ex Helena Alexii Palæologi Exampla conis filia filios tres, & unam filiam sustulit. Constantinopoli a Turcis debellata in hostium ipse cum conjuge, filia, & filiorum Joanne, nam ante urbis excidium alii vita functi fuerant, potestatem venit. Conjugem Hadrianopoli redemit. Filia in obsequio Sultaninæ moritur. Joannes adolescentulus, qui nondum annos quindecim attigerat, pro conservanda pudicitia a Sultano obtruncatur. Protovestiarius fortunis, ac liberis ereptis in Peloponeso ætatem agit; sed ea quoque a Turca devicta Italiam lustrat, inde in Græciam reversus cum uxore monachismum amplectitur, & pro more nomen ipse in Gregorium, conjux in Eupraxiam mutat. Vixit in summa egestate, adeo ut nec panis, quo vitam sustineret, suppeteret, tandem effœta jam ætate, morbis etiam fractus, ac debilitatus decessit. Hæc carptim ex Jacobo Pontano, & Pontanus ex eodemmet Georgio, cujus illud est de eo judicium. *Vir fuit πρακτικώτατος, rerum agendarum scientissimus; de tribus autem Imperatoribus Manuele, Joanne, Constantino, quibus servivit, ita meruit, ut nemo magis.* Rogantibus quibusdam nobilibus Corcyræis Chronicon scripsit, tradiditque in Antonii Sacerdotis manibus, ut idemmet in fine operis dicit, Chronicon ex Bibliotheca Bavarica depromptum, digressionibus, quibus passim opus abundat, multisque aliis, quæ dignitati historiæ officere poterant, detractis, totoque corpore in compendium coacto, Jacobus Pontanus in linguam vertit Latinam, libris, atque capitibus, *Edit. Paris. pag. 426.*
ut ipsi peropportunum visum fuerat, divisum edidit Ingolstadii ex Typographia Adami Sartorii 1604. in 4°. cum Theophylacto Simocata. Pontanus tamen in aliis laudem nec contemnendam promeritus a nonnullis reprehenditur, primum quod Græce non ediderit; secundum quod opus obtruncatum, ac in epitomem redactum, non integrum emiserit. Scriptoris enim errores, ac nugamenta omnes ab Interprete exposcunt, non ita tamen ut in Interpretem rejiciant. Et aliud est interpretis, aliud Correctoris munus. Interpres omnia reddere, si fidus esse vult: Corrector non scriptoris vestigia, sed suum sequitur institutum. Argumentum Chronici ex eodem Georgio in Prooemio illud est. *Ad hunc modum ego quoque Georgius Phrantzes, & Protovestiarius, & Gregorius cognominatus ubi ad Monachos me aggregavi, ista conscripsi de iis, quæ memoria mea acciderunt, & de nonnullis calamitatibus speciatim quæ partim ante, partim post subactam Constantinopolim nos exercuerunt. Ac primum quidem de creationibus, & caussis Imperii Palæologorum ab initio narrationem contexam; dicamque quot, & qui, quæve*

ex ea domo, quam penes huc usque sceptra fuerunt, Despotæ, & Despœnæ extiterint. Et de bello, quod in Peloponneso inter fratres Despotas Demetrium, & Thomam conflatum est. Alia insuper non parvi momenti, & memoratu egregia non silebo. Legitur manuscriptum Scoriaci in Biblioth. Regia. Γεωργίου τοῦ Φραντζῆ Χρονικόν. *Georgii Phrantzæ Chronicon.* IV. γ'. 9. & Mediolani in Ambrosiana, cujus illud est principium, τὸ τῆς ἱστορίας χρήσιμον καὶ πρὸ ἡμῶν οἱ πολλοὶ συγγραψάμενοι. Ex Acropolita non tantum Prooemium, sed quæ ab urbe a Latinis direpta, ad ipsam Græcis recuperatam ille fuse, prolixeque enarrat Phrantza per summas transcripsit.

Servatur penes me ejusdem Georgii Chronicon diversum omnino ab edito; incipit ab anno 1402. finit in annum 1477. nescio an ab ipso Auctore, ut prolixitate operis Lectorem non fatigaret in compendium post primum Chronicum concinnatum an prius etiam, quam prolixum ederet, veluti memoriæ fulcrum, & materiæ argumentum præparatum fuerit. Quicquid tamen sit, eloquio barbarum, & locutione ex trivio petita, habet in se multa, quæ aliunde non occurrent, & distincte omnia prosequitur: in eo tamen minime laudandum, quod minutissima quæque & nullius dignationis commemoret: satis in angustiis domesticis enarrandis curiosus, ac loquens. Sic exorditur, οἰκτρὸς Γεώργιος Φραντζῆς, καὶ Γρηγόριος τάχα μοναχὸς ταῦτα ἔγραψεν ὑπὲρ τῶν καθ' ἑαυτὸν, καὶ τινῶν μερικῶν γεγονότων ἐν τῷ τῆς ἀθλίας ζωῆς αὐτοῦ χρόνῳ ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ͵αυα'. ἔτει. *Miser Georgius Phrantza Protovestiarius, & Gregorius fortasse Monachus hæc conscripsit de rebus, quæ sibi ipsi contigerunt, aliisque peculiaribus tempore afflictæ vitæ ipsius a nato Domino nostro Jesu Christo anno* MCCCCI. P. καλὸν ἦν μοι εἰ οὐκ ἐγεννήθην, ἢ παιδίον ἀπέθανον. Contuli cum manuscripto Codice Neapolitano Biblioth. Sanctorum Apostolorum Clericorum Regularium. Et, ut conjicio, asservatur quoque Scoriaci in Bibliotheca Regia. Γεωργίου τοῦ Φραντζῆ περί τινων γεγονότων ἐν τῷ κατ' αὐτὸν χρόνῳ. *Georgii Phrantzæ de nonnullis rebus, quæ suo tempore obvenere.* Quod alii dixissent, *De rebus gestis sui temporis* II. n. 17. VI. δ'. 13.

Præter Chronicon scripsit *Expositionem symboli*. Quid in eo exponendo egerit, ex ipso lib. 3. cap. 24. videre possumus. *Edidimus autem prius fidei nostræ in Deum confessionem, uti mos est orthodoxis monasticum induentibus habitum & ita cœpi primum quidem sanctum symbolum exponere, ostendereque unde a sanctis Patribus esset compositum: & ut cognosceremus non eos id a se ipsis habuisse, sed ex divinis oraculis tum verba, cum sententiam mutuatos id pie conscripsisse. Propemodum igitur divini symboli voces singulæ e sacris scripturis sunt desumptæ, ut particulatim docuimus.* Hoc idem ante eum præstiterat Simeon Thessalonicensis, ut in nostra *De Simeonibus* Diatriba diximus. Porro an Georgius Simeonis laborem in suum opus
Edit. Paris. pag. 427. deduxerit, vel novum ex se meditatus in scriptum retulerit, cum Georgii expositionem non viderim, non audeo divinare. Solemne scriptoribus semper fuit, sed labente Græcia potissimum, alienos labores exscriptos, suppresso, unde exscripserant, nomine, tamquam suos simplicioribus promere.

Vivit hodie GEORGIUS MYRMEGUSIANUS, Myrmegusium in Insula Chio oppidum est non ignobile; dum Monachum induit Gregorii sibi nomen adscivit, quod innuit ipse in Synopsi Dogmatum Ecclesiasticorum: χάριν λόγου ἕναν ἄνθρωπον κράζουσι Γεώργιον, ἔπειτα γίνεται Ἀρχιερεὺς καὶ μετονομάζουσι τὸν Γρηγόριον. τὸν ὁποῖον βλέποντάς τον τινὰς λέγει. οὗτος εἶναι ὁ Γεώργιος καὶ λέγει τοῦ τὸ πρῶτον ὄνομα. *Verbi gratia quemdam hominem vocant Georgium, & deinceps Præsul factus Gregorii nomine insignitur, quem dum quispiam aspexerit, dicit. Hic est Georgius, pristino nomine eum compellens.* Nunc, ut audio, Monasterio Imperiali in eadem Insula, quod νέα μονὴ, *Novum Monasterium* vocant, præest; scripsit sub hoc titulo Græcorum recenti lingua, σύνοψιν τῶν θείων καὶ ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων, *Synopsin Divinorum & sacrorum Ecclesiæ Dogmatum*, editam Venetiis anno 1635. apud Joannem Petrum Pinellum in 8°. In eo Libello Auctor, cum non solum Græcorum schismaticorum, sed Hæreticorum recentiorum etiam libros legisset, nec tantum haberet ingenii, ut vera a falsis discerneret, errores varios, absurda, sæpe quoque Hæreticas sententias inspergit, propinatque incautis Lectoribus, quæ multa nos alibi adnotavimus. Utinam & ipse aliquando bene sapiat, redeatque ad viam, quod futurum spero, cum æquitatem viri, & studium veritatis, fideique zelum compertissimum habeam.

Diatribam finiam, dummodo inter tot, ac tantos Georgios uni, & soli GEORGIDIO MONACHO locum, quid enim vetat? concedamus. Opus il-

lius sic concipitur, Γεωργιδίου μοναχοῦ γνωμῶν ἐκλογὴ συλλεγεῖσα ἐκ τῆς θείας γραφῆς, καὶ ἁγίων πατέρων, καὶ τῶν ἔξω διδασκάλων. *Georgidii Monachi sententiarum Ecloga ex sacra Scriptura, sanctis Patribus, externisque Magistris*. Georgidii cognomento fuisse inde colligo, quod eædem sententiæ in aliis Codicibus, ut mihi ex Chio Insula relatum est, titulus ita concipitur. Γνῶμαι συλλεγεῖσαι ὑπὸ Ἰωάννου μονάζοντος, τοῦ καὶ Γεωργίδη, κατὰ στοιχεῖον. *Sententiæ collectæ a Joanne Monacho, qui & Georgides, ordine litterarum*. Non est tamen operæ, ut in his diutius immoremur.

F I N I S.

IN

GEORGII ACROPOLITÆ

ET ALIAS VOLUMINIS HUIUS HISTORIAS

INDEX.

Quæ in Acropolitæ historia fusius digesta juxta paginarum numeros annotata primum occurrunt: eadem iterum juxta capitum priori loco dispositorum ordinem in succedente ejusdem historiæ compendio contractius repræsentantur,

Georgiorum series & index instituta de iisdem Diatribæ præfigitur.

Divi-

E

F

G

H

I

L

M

I N D E X.

N

P

R

S

T

V

X

INDEX
RERUM MEMORABILIUM

Quæ in Notis, & Diatriba continentur.

CORRIGENTE

D. GEORGIO PATUSSA

ATHENIENSI,

FLANGINIANI SEMINARII

MAGISTRO ET RECTORE.